

4

1000
1000

1

प्रस्तावना.

आ प्रकरणरत्नाकराख्य पुस्तकनो चतुर्थ जाग, अर्हद्दज्ञानसिंधुत्वायिसुद्ध पुरुषोनी कृपाथी संपूर्ण करीने, यत्किंचित् ग्रंथप्रयोजन संबंधी सूचक लखाण करवाने विद्व-
ज्जन पासेथी अनुज्ञा मागी लउं तुं:—

आ चतुर्थ जाग सर्वोत्कृष्ट ठे. तथा सघला सूक्ष्म अने स्थूल बुद्धिमान् सज्जनोने आहादकारक थाय तेवो ठे, कारण के सांप्रतमुद्रितकृत जागमां मुख्यत्वे करी जे अस्मन्मताजिलापि साधु, साध्वी, श्रावक तथा श्राविका प्रभृति ठे, तेउने निश्चय करी आपणे अर्हन्मतस्यत्व कहेवाइए? ए विषयेनुं यत्किंचित् ज्ञान थाय, एवा हेतुथी क्षेत्रसमास, संघयणीसूत्र तथा पदकर्मग्रंथनो वालावबोध सहित सविस्तर समावेश करेलो ठे. अन्यच्च आ प्रकरणरत्नाकराख्य पुस्तकना प्रथम जागथी चतुर्थ जाग पर्यंत श्रीमदर्हत्पणीत चतुरनुयोगनो पण यत्किंचित् समावेश करेलो ठे.

प्रथम संघयणी नामक ग्रंथ, जे एतत्पुस्तकगत कस्यो ठे, तेमां देवादिक चातुर्ग-
तिक जीवोनां प्रत्येक ज्वनादि द्वार कल्यां ठे. तेमां पण देवगति संबंधी व्यक्तता विशेष ठे. ज्यांसुधी ए ग्रंथनुं ज्ञान न होय, त्यांसुधी ते मनुष्यने देवादि चातुर्गतिक जीव विगरेनुं प्रतिपन्नत्व होतुं नथी, माटे एनुं ज्ञान अस्मदादिकने मेलववानी अत्यावश्यकता ठे. श्री जिनजडगणिक्रमाश्रमणकृत बृहत्संघयणी जणवानो हालमां विशेष परिचय न होवाने लीधे मात्र आ त्रणसें गाथानो संघयणी ग्रंथ, सांप्रत समयमां वाहुद्वयें करी सर्वे सज्जनो जणे वांचे ठे, माटे तेज ग्रंथ आ पुस्तकमां मुद्रित कस्यो ठे.

वीजो क्षेत्रसमास नामनो ग्रंथ, आ चतुर्थ जागमां दाखल कस्यो ठे, ते पण सूत्र-
रुचिमान् जीवोने जाणवोज जोइए, केमके तेमां जंबुद्वीप प्रमुख मनुष्योने रहेवाना अढीढीपना कुलगिरि, डह, कुंरु, नदी, पर्वत, शिखर इत्यादिक शाश्वता पदार्थोनां मानादिकनुं स्वरूप सविस्तर जणाव्युं ठे. जुळ के ए सर्व पदार्थ पृथ्वीगत ठतां तथा तद्ज्ञानदायक एवा महद्विरचित ग्रंथो ठतां स्वधर्मानुसारीने तेनुं ज्ञान न होय तो केवी मोटी त्रूल गणाय? माटे ते ग्रंथ पण एतत्पुस्तक मध्ये दाखल कस्यो ठे. यद्यपि पूर्वाचार्यविरचित महोटा क्षेत्रसमास उपर श्रीमलयगिरि महाराजे सुमारे सप्तसह-
स्राधिक श्लोक टीका करी ठे, तथापि ते क्षेत्रसमासनो वालावबोध न होवाने लीधे तथा स्थूल बुद्धिवालाथी तेनो लाज न लइ शकाय तेथी तथा हालमां घणा खरा सज्जनो आ पुस्तकमां मुद्रित करेलाज क्षेत्रसमासनुं अध्ययन अध्यापन करे ठे माटे तेनेज आ पुस्तकमां ठापी प्रसिद्धतामां मूक्यो ठे.

प्रस्तावना.

आ चोया जागना अंतमां ठ कर्मग्रंथ पण लीपीकृत कऱ्या ठे. ते
 केमके तेना परिपूर्ण ज्ञान विना मनुष्यने कर्म थने जीवतुं स्वरूप ते
 संवंधासंवंधे करी ज्ञानाज्ञानात्मकत्व उत्पन्न थाय ठे तेनुं यथार्थ स्व
 थावतुं नथी, थने ज्यांसुधी ज्ञानाज्ञाव होय, त्यांसुधी संपूर्ण कर्मनि
 माटे एतद्ग्रंथाच्यासी जीव, आत्मस्वरूप ज्ञान पामी, कर्मनिर्जरा कर
 प्राप्त थाय ठे थने जेणे कर्मनुं स्वरूप यथार्थ लाध्युं ठे तेणेज श्रीवीतरा
 निर्मल रहस्य स्पष्ट जाण्युं ठे, एवो निश्चयज ठे.
 ए कर्मग्रंथ मध्ये कर्म संवंधी विचार अति सूक्ष्म रीते दर्शव्या ठे.
 डिमान् श्रोता तथा वक्ताने तुरत थाय ठे. एमां जूदी जूदी वावते
 येचन कऱ्युं ठे के जेथी स्थूल बुद्धिवाला मनुष्य पण समजी शके.
 खे शुं? ते कर्मनी मूल प्रकृतिउं केदला प्रकारनी ठे? तथा उत्तर
 वा प्रकारनी ठे? तेनां नाम तथा स्वरूपनुं विस्तार साथे निरूपण ठे.
 दिक कर्मप्रकृति साथे जीव, केवी रीते वंधाय थने पाठो केवी रीते व
 ज्ञान ए ग्रंथथी मळे, ए रीते ए ठए कर्मग्रंथोनी उन्नतिउं प्रसिद्ध ठे, मा
 कऱ्येयुं घस ठे.
 एलाएक देहस्य इंद्रियविषयना सुखने सत्य कऱ्येता एवा नास्तिकपद्ध
 नतिमाथे करी स्वमुख्यकी आ प्रमाणे वाग्बिदोष निस्तार करे ठे:—
 आत्मक धर्म थने मिथ्यात्वविरतिप्रमादकपायमय अधर्म पण नथी.
 ह नथी, पुण्य नथी, पाप नथी, आश्रव नथी, संवर नथी, कर्मानुचव न
 नाशतुं नथी, परजव नथी, देव नथी, देवीउं नथी, नरक नथी.
 वितंडावादना खंनकारक एवा आ ठ कर्मग्रंथो ठे, तेउंनो खरेखरो थ
 यंक वांचवाथी तथा श्रवण करवाथी थशे.
 थो उपर मुख्यत्वे करी जूदा जूदा व्रण पंडितवयोंए बालावबोध करेलो ठे
 पंक्तिश्रेष्ठ जीवविजयजीनो रचेलो ठे, ते घणो सरल ठे. तेनी श्लोक
 दश सहस्रनी ठे. चीजो बालावबोध टीकोनुसारे पंडित मतिचंडजी-
 तेनी श्लोकसंख्या सुमारे छादश सहस्रनी ठे. ते ग्रंथ पण अधिक प्रशं-
 नीय बालावबोध पंक्तिरत्न यशःसोमशिष्य पंक्ति श्री जयसोमकृत ठे. आ
 ए केदलीएक वातो एवा खुवासाथी तथा सरलताथी समजावी ठे
 मज जणनार कदी जाड्य बुद्धिवाजो होय तोपण तेने सहजमां सम-
 ए ठए कर्मग्रंथोमां अति सूक्ष्मार्थनी वातो होवाथी ते सर्वतुं स्मरण,

अङ्ग वांचनार सांचलनारने तुरत उपस्थित रहे एवुं नथी, माटे वालावबोधकर्ताए एवी खूवी वापरी ठे के जे जे स्यले एज वात फरी प्रसंगे आवे, ते ते स्यले ते वात संलक्ष करी ठे, के जेथी वांचनार सांचलनारने ते अवश्य याद रहे. वली ज्यां ज्यां अपूर्व अपूर्व विषयक सूक्ष्म विचारो आव्या ठे, त्यां त्यां टीकानुसारे तथा अन्य ग्रंथानुसारे ते विषयोना स्पष्ट अर्थ लखीने तेनां रूप दर्शाव्यां ठे. एटले 'अमुक वात शी हशे?' एवो संशय किंचित् पण रहे नहीं. वली तद्विषयक सविस्तर अधिकार जे ग्रंथमां होय तेनो प्रेक्षणप्रयास पण न रहे. एतादृश रचनाथी वालावबोधप्रबंध कस्यो ठे, तेनी अतिमनोहर रचनानी खूवी, सज्जानोने स्वकीयदृष्टिपथगत तथा श्रवणातिथि यथाथी मालम परुशे, माटे तेनी अति स्तुति प्रस्तावना न्युस्त्वन्नयथी लखी नथी. ए वालावबोधनी श्लोकसंख्या सुमारे (१७०००) ठे.

प्रथम ज्यारे द्विष्टो प्रसिद्ध कीथां, ते वखते पूर्वोक्त पंक्ति श्री जीवविजयजीविरचित वालावबोध सहित ठए कर्मग्रंथो ठापवानो विचार हतो, परंतु ते ग्रंथ जोवाथी ते मध्ये पहेलाथी मांकीने पांचमा कर्मग्रंथ पर्यंत पांचे कर्मग्रंथनो वालावबोध सामान्य विस्तृत हतो, पण जेवो जोइए तेवो विस्तारपूर्वक न हतो, तेमां पण वली पांचमा कर्मग्रंथनो वालावबोध तो धणोज संक्षिप्त कस्यो हतो, माटे साधारण बुद्धि-वाला मनुष्योने ते सर्वशिरोमणि ग्रंथनो लाज परिपूर्ण रीते नहीं मले, एवा हेतुथी ते वालावबोध, आ चतुर्थ जागमां लीधो नथी. कदाचित् जो ते वालावबोध आ जागमां ठाप्यो होत तो आं ग्रंथ, हाल जेटलो विशाल थयो ठे तेदलो यात पण नहीं अने क्षेत्रसमास, संघयणी तथा कर्मग्रंथादिकनां यंत्रो तथा चित्रो अने गणितनो पूरतो समावेश पण आ जागमां थइ जात. वली समावेश यतां ठतां पण पूर्वमुद्रित जागत्रयप्रमाण आ जाग विस्तृत यात, परंतु ते वालावबोध ठापवानो विचार पूर्वोक्त कारणथी बंध राख्यो.

खारपठी वीजो उपाय न ठतां में ठए कर्मग्रंथोना वालावबोध टीका उपरथी करावीने ठापवानो समारंज कस्यो. ते वालावबोध, कर्मग्रंथ सहित आ पुस्तक मध्ये पृष्ठ (३०५) माथी मांडीने पृष्ठ (३३६) सुधी ठाप्यो, ते ठापतां पूर्वप्रशंसित पंक्ति जयसोमविरचित वालावबोधनी प्रत, मुज इस्तगत थइ तथा तेनी यथार्थ पूर्वकथित-समानस्तुति महृष्टिमार्गगत यथाथी में मारा हृदयमां विचार कस्यो के, आवा महा-पंक्तिरुत वालावबोध ठतां आपणे थइ थइने नवीन कृति करावी ठापवो ते उचित नहीं, माटे आ अतिरुचिर, पंक्ति जयसोमविरचित वालावबोध ठापवो, एवो दृढ निश्चय कस्यो.

बली ते महारा विचारने अनुकूल मत्साधर्मी सर्व सुविचार जनोनी सम्मति पण पत्नी, अने तेठेए कणुं के, आवा वृहद्ग्रंथो वारंवार शोध करी ठपाता नथी, माटे यद्यपि आ चतुर्थ जाग घणो महोठो यशे, तथापि आ अतिकमनीय घालावबोध ठापयो ते केटलीएक रीते अत्युत्तम ठे, अने ते ठापवाथी समग्र सूत्ररुचि, पठन-पाठन करनार सामान्य बुद्धिमाननो पण महोठो उपकार यशे. एतादृश मन्मत्वनु-गामी वाक्प्रसार सांजळीने ते टीकापरथी करेला घालावबोधना ठापेलां चार फारम जे ठे, त्यां तैटळांज राखी पुनः पृष्ठ (३३७) माथी पंक्ति श्री जयसोमविरचित घाला-पबोध सहित ठए कर्मग्रंथनो सुदणारंजनो खरो दृढ विचार करीने ते ठए कर्म-ग्रंथ, मारी अल्पमत्वनुसार शोधी ठापीने सुबुद्धिमान् विवेकी जन सांनिध्यमां निषेदन करवा ठे.

ते पूर्वोक्त हेतुथी आ जाग पूर्वमुद्रित जागत्रयथी अति गौरव पाभ्यो ठे. बली आ जागनी महत्ताप करीने प्रत्येक पुस्तक दीठ वार आनानी किमत जेटला पेसा यधारे पण मारे खरचवा पडवा ठे, तेम ठतां पण यंत्र अने चित्रादिकनो समावेश जेपो जोडए तेयो घड शक्यो नथी. मात्र आरंजथी त्रण कर्मग्रंथनां यंत्रो दाखड घड शक्यां ठे अने शेष ते ग्रंथोनां यंत्रादिक जरूर आ चतुर्थ जागमां दाखल थव जोडए; कारण के यंत्रादिक जो साथे न होय तो ए ग्रंथ अपूर्ण कहेवाय अने साधा-रण पांगनारने कदाचित् यद्यार्थं ग्रंथावबोध पण थाय नही, परंतु आ कर्मग्रंथनं महोठो पासावबोध ठापवाथी तेम घनी शक्युं नही.

ग्रंथमहत्ताना जगथी आ पुस्तक मध्ये रद्देल आशुक्रताना दोपो संवंधी, सुजनं पासे दमा पण मागी नथी तथापि प्रथम मुद्रित जागो मध्ये दाखल करेली दमा-पना ठे तेज आ नुर्यं जागमां ठे एम मानी मुज दीनपर दीर्घ दयादृष्टि राखशे.

॥ आर्या गीतिवृत्तं ॥

प्रकरपरजाकर आ, पुस्तक साद्यंत पूर्ण करि लीधुं; अर्हत्प्रसाद पामी, विघ्न रहित धेष्ट वाम शुज सीधुं ॥१॥ जिनवर पद बंदन मय, मंगल अवसानरूप करुं प्रेमे ॥ इम निवर्तिपदार्थी, अन्य कृति पण यजो पूर्ण नेमे ॥२॥ जिनवर आणा गर्भित, नाना दिह्जनाजिरचित गिरा ॥ गद्य पद्य वा सरला, प्रसिद्धि पामो अलंक सकल धरा ॥३॥ शार्ङ्गविक्लीडितवृत्तम् ॥ हे श्री धीर सुधीर ईश अज ने देवाधिदेव प्रभु, यंदुं दुं दुत प्रक्षि जात्र धरिने घाजो सहाये विदु ॥ आवां कृत्य अनेक ते करि शकुं रुटां वृषा तेदृषी, कीजे माणक पुत्र जीमसि शिरे जोये तथा जेह्वी ॥२॥

शा० जीमसिंह माणक.

कर्मग्रंथतुं शुद्धिपत्रक

कर्मग्रंथ पहेलो.

१ गाथा ३ जी पहेला पारियाफमां १० मी पंक्तिमां नामकर्मना गत्यादिक ३५ तथा पिरुप्रकृति २७ ठे ते विवेचनमां पिरुप्रकृतिना स्यले प्रत्येक प्रकृति २७ समजवानी ठे.

२ गाथा ५ मी ठेह्ला पारियाफमां ठेवटनी उपरनी पंक्तिमां स्वामी, विषय, प्रमाण, परोक्षता अने साधर्म्य एम करेल ठे ते वदल काल, कारण, स्वामी, विषय, परोक्ष ए पांच वावतमां साधर्म्यपणुं ठे.

३ गाथा ४३ मी त्रीजी पंक्तिमां अणुपूर्वीनुं त्रिक ठे त्वां अणुपूर्वी शब्द काढी नाखी वाधे जारे फक्त त्रिक शब्द जोइए.

कर्मग्रंथ बीजो.

४ गाथा ६ छी पारियाफ बीजानी ६ छी पंक्तिमां मनुष्य ते तिर्यच अने देवायुज वाधे ते वदल मनुष्य अने तिर्यच ते वन्ने गतिना जीव देवायुज वाधे एम जोइए. सम्यग्दृष्टि ठे माटे.

५ गाथा २७ मी पारियाफ बीजामां त्रीजी पंक्तिमां द्वायोपशमिक अने द्वायिक ए वेउ सम्यक्त्व ठतां एवा शब्द ठे तेमां द्वायिक शब्द काढी ते वदल उपशम खेवुं जोइए. तेने १४५ नी सत्ता होय. द्वायिकने तो १३७ नी सत्ता होय.

कर्मग्रंथ त्रीजो.

६ गाथा १० पारियाफ बीजामां ठेह्ला ३ पंक्ति उपरनी वे पंक्तिमां मनुष्यत्रिक, औदारिक शरीर, ठहुं संस्थान अने ठहुं संघयण ए ६ टासीए एम ठे ते समीचीन नधी, पण ते वदल मनुष्यत्रिक, औदारिक द्विक अने प्रथम संघयण मली ६ टासयी ते परापर छागे ठे, अने तेमांज ठेवटनी पंक्तिमां तिर्यच करतां मनुष्यमां जिननाम उभेरवा ज्ञानमण करी तेमां उधे त्रीजे चोये पांचने एम यत्ताव्युं तेमां त्रीजे शब्द प्रयोजन वगरनो ठे.

७ गाथा १६ पारियाफ ठेह्लामां ५ मी पंक्तिमां एरु सुरासु तेह्लाए देवारे ५७ प्रकृतिना पंध होय ते स्थानके ५७ वदल ५९ प्रदए करडी.

कर्मग्रंथ चौथो.

८ गाथा २४ पारियाफ पहेलो (महसु) पही सतिज्ञान मार्गणा तथा श्रुतज्ञान मार्गणा ए शब्द वधारवानो ठे.

૯ ગાથા ૩૧ પારિગ્રાફ વીજામાં કેવલી સમુદ્ગાતની હકીકતમા વીજે સમયે ઔદારિક અને વીજો મિશ્ર એ વે યોગી હોય તે વરાવર નથી, પણ તેની જગ્યાએ એક ઔદારિક મિશ્રયોગ હોય.

૧૦ ગાથા ૩૨ પારિગ્રાફ વીજો ઠેવટ ઔદારિકે મિશ્ર કાર્મણ ઠે તે વદલ ઔદારિક મિશ્ર અને કાર્મણ સમજવા યોગ્ય ઠે.

૧૧ ગાથા ૫૦ મીની ૧૧ મી પંક્તિમાં ઔદારિક મિશ્ર એ દ્વિક વદલ ઔદારિક અને ઔદારિક મિશ્ર એ દ્વિક જોડે.

૧૨ ગાથા ૫૬ પારિગ્રાફ ૪ આહારક દ્વિક અને જિનનામ વર્જીને જ્ઞાનાવરણીની પાંચ આદિ ૬૫ પ્રકૃતિ એમ ઠે તેમાં નામકર્મની ૩૨ કરી ઠે તે વદલ નામની ૩૨ વરાવર મલી રહે ઠે, અને એક પ્રકૃતિ ઘટે તે વદલે દેવાયુ ઝમેરવાની જરૂર ઠે.

૧૩ ગાથા ૫૭ પારિગ્રાફ પાંચમામાં મિથ્યાત્વ ગુણગણા સંવંધી દસથી ૧૭ વંધ-દેતુની સમજણમાં ઠેવટ એક જય, વીજી જુગુપ્સા, ત્રીજો અનંતાનુવંધી તથા ઠકાયનો ઘથ એવં એ, દસમું મિથ્યાત્વ એક યુગલ એવં ૧૨, ત્રણ વેદ એવં ૧૫, વે કપાય અને ૧૭ મો યોગ એ પ્રમાણે ઠે. એમાં ૩ વેદ વદલે એક વેદ જોડે અને વે કપાય ઠે તે વદલ ત્રણ કપાય જોડે અને એક ઈંદ્રિની અવિરતિ વધારવાની ઠે એ ૩ વાવતમાં સુધારણું. આગલ જતાં ૧૫ મા પારિગ્રાફમાં તેજ ગુણગણા સંવંધમાં દસથી ૧૭ વંધદેતુના સરવાલામાં ૧૬ વંધદેતુના જાંગા ૨૨૬૪૦૦ કર્યા ઠે તે વદલ ૨૬૬૪૦૦ સમજવા.

૧૪ ગાથા ૬૭ માં ઠેવટ શોષ ૨૫ મોહ પ્રકૃતિનો ડપશમ થયાથી જે સ્થિરતારૂપ પારિત્ર પ્રગટ થાય તેને ઔપશમિક ચારિત્ર કહીએ તેમાં ૨૫ વદલ ૨૧ સમજવાની ઠે.

૧૫ ગાથા ૬૭ પ્રથમ પારિગ્રાફમાં ક્ષાયિક ચારિત્ર સંવંધી હકીકતમાં પણ પૂર્વોક્ત ૨૫ વદલ ૨૧ સમજવી. વલી તેના વીજા પારિગ્રાફની એમી પંક્તિમાં અવધિ અને મનઃપર્યવ જ્ઞાનાવરણ પઠી જે અચક્ષુદર્શનાવરણ ઠે તે અત્રે નિરૂપયોગી હોવાથી કાઢી નાણું. વલી તેમાં ઠેવટ વે પંક્તિ ડપર અનંતાનુવંધીયા ૪ મિથ્યાત્વ મોહનીયના ક્ષયોપશમે હોય અને સમક્તિ મોહનીયના ડદયને વેદે એવા શબ્દ ઠે તેમાં અનંતાનુવંધીયા ૪ અને મિપ્યાત્વ મોહનીયના ક્ષયોપશમે અને સમ્યક્ત્વ મોહનીયના ડદયને વેદે ત્યાં વેદક સમ્યક્ત્વ હોય.

૧૬ ગાથા ૭૧ ચોથી પંક્તિમાં ડપશમ સમ્યક્કૃટિ વદલ ક્ષાયિક સમ્યક્કૃટિ ગ્રહણ કરવું. નહિ તો અનર્થ થાય.

कर्मग्रंथ पांचमो.

१७ गाथा ५ मी पारिग्राफ ४ थामां आदि अध्रुव लखेल ठे त्यां आदि ध्रुव जोड्ण.

१८ गाथा ६ णी पारिग्राफ २ जानी वीजी पंक्तिमां वर्ण ४ ठे त्यां वर्णादिक ४ जोड्ण.

१९ गाथा ७ मी पारिग्राफ त्रीजामां ७ मी द्वीटीमां अध्रुवबंधीनी कखुं ठे त्यां ते

वदल अध्रुव उदयी ग्रहण करवी.

२० गाथा ८ मी पारिग्राफ वीजामां सम्यक्त्व तथा मिश्र मोहनीयनी सत्ता अनादि

मिथ्यात्वीने होय ते वदल न होय एम व्याजवी ठे.

२१ गाथा २४ मी पारिग्राफ पहेलामां ८ मी पंक्तिमां ३३ सागरोपम पूर्वकोडी

पृथक्त्व कखुं ठे त्यां ३३ वदल १३३ सागरोपम संज्ञवे ठे. मिथ्यात्व साखादनना

अज्ञाव जणी.

२२ गाथा २८ मी पारिग्राफ पहेलामां ६ णी लाइनमां अवधि दर्शनावरणीय पठी

केवलज्ञानावरणीय ठे ते ज्ञानावरण शब्द काढी दर्शनावरण शब्द करवानो ठे.

२३ गाथा २९ पारिग्राफ वीजामां ७ मी पंक्तिमां पीत वर्ण अने कट्टु रस ठे त्यां

नील वर्ण अने कट्टु रस जोड्ण.

२४ गाथा ३२ वीजी पंक्तिमां खास चतुष्कमां उपघात गण्युं ठे तेने वदले उद्योत

जोड्ण, कारण के तेजसू पंचकमां उपघात गणाइ गयेल ठे.

तेज गाथानी वीशमी पंक्तिमां सैकडा वर्षे ते कर्मनी अघाधा जाणवी त्यार पठी

ते शब्दना वदले अने शब्द जोड्ण, पठी जघन्य शब्द ठे तेनी पठी स्थितिवंधे एटला

शब्द वधारवा जरुरना लागे ठे.

अने तेज गाथामां ठेवट १४८ प्रकृति मेलवी ठे तेमां गाथा २६ मीना आत्रेल

नरकायु, देवायुनी हकीकत जेगी गणवी अने जे गाथा ३० मां समकित तथा मिश्र

मोहनीय गणी ठे ते प्रकृति मेलववा माटे समजवुं, तेनो स्थितिवंध जूदो होतो नथी.

वली १५८ मेलववा माटे आहारक सत्तक तथा जिननाम तथा मनुष्य अने तिर्यचनुं

आयुष्य जे आगल आवशे ते दश वधारवाची १५८ मली रद्देशे.

२५ गाथा ३३ पारिग्राफ ठेह्वानी पांचमी पंक्तिमां संख्याता वर्षेना मनुष्य विना

अन्य गतिथी चवी युगलीयुं मनुष्य न थाय ते ठेकाणे संख्याता आयुष्यवाला

मनुष्य अने तिर्यच विना एम समजवुं. तथा त्रीजी पंक्तिमां मनुष्यनुं लख्युं ठे त्यां

मनुष्य अने तिर्यचनुं जोड्ण.

२६ गाथा ३४ पारिग्राफ पहेलामां ठेह्वी लाइनमां तेटला कावे हीन शब्द ठे

हीन शब्द वाद करवा योग्य ठे, त्यां अने शब्द मूकवानी जरुहीआत ठे अने तेः
गायामां ठेव्हा पारिभाषां ठळी पंक्तिमां तेटलीज होय एवा शब्द पठी आटः
वधाग्या जरुज जणाय ठे, ठेवट अंतर्मुहूर्त आयु रहे थके पण पराजव आयु बांधे
तेथी अंतर्मुहूर्त अथाधा पण होय.

२७ गाथा ३५ पारिभाषा पहेलामां नवमी खाडनमां आठ अंतरमुहूर्त कल्यां ठे र
अंतर शब्द काढी नाखवा योग्य ठे.

२८ गाथा ३६ पारिभाषा ४ एकतालीश प्रकृति ठे त्यां नीच गोत्र जेखववानी जां
ठे ते जेखरी ४२ प्रकृति करवी, अने तेना ७ मा पारिभाषां वीजी लीटीमां १९ प्रकृति
करी ठे त्यां उंच गोत्र जेखरी २० करवा योग्य ठे. सवव के प्रथम एकेंद्रियने उल्ल
ग्निरिपंथ कहेयाप ठे तेमां उंच गोत्र पण एकेंद्रियने पण वंधाय ठे, कदाच आ
बोद्धेनं शंका पाप के ये प्रकृति वधे तेनुं समाधान एवुं ठे के कृष्ण वर्ण अने तीक्ष्ण
धे वग्न प्रकृति करेवुं जणाय ठे ते वदल एक वलत गणीए तो कुल संख्यामां वां
भगवतो नाहीं. एमा पारिभाषानी १० मी पंक्तिमां कोनाकोनी शब्द रद करवा योग्य ०.

२९ गाथा ४० पारिभाषा १ खामां अंतरमुहूर्त कर्यां ठे त्यां अंतर शब्द काढी नाखवो
अने २६ ने ठेकाणे ३६ समजया.

३० गाथा ४४ पारिभाषा पहेलामां देवलोकांनी इकीकतमां त्रीजा ए शब्द वधारी
थोपा आदि जोरी देवुं तथा पारिभाषा वीजानी ७ मी पंक्तिमां नरकद्विकना वदले
नरद्विक (मनुष्य द्विक) जोइए.

३१ गाथा ४६ पारिभाषा ४ सातमी पंक्तिमां प्रथम अनुकृष्ट शब्द वदल उकृष्ट
शब्द जोइए अने तेज पंक्तिमां उकृष्ट वदल अनुकृष्ट जोइए अने ८ मी पंक्तिमां
९९ प्रथम अनुकृष्ट वदल उकृष्ट जोइए.

३२ गाथा ४९ पारिभाषा त्रीजामां २ जी पंक्तिमां अस्मंख्यातमं जागे होय, जागे
शब्द पठी हीन शब्द जोनी देवा.

३३ गाथा ५१ पारिभाषा त्रीजामां ठेव्हीनी अगावनी लीटीमां कपायनी मंदताए
उकृष्ट अने कपायनी तीव्रताए मंद ते ठेकाणे कपायनी तीव्रताए उकृष्ट अने कपा-
यनी मंदताए मंद एन समजवा योग्य ठे.

३४ गाथा ५२ थोपा पारिभाषामां थोरी पंक्तिमां तणे करी सहित जे पठी जीव
शब्द वधारी समजवुं सुगम पडे तेम ठे.

३५ गाथा ५३ पारिभाषा त्रीजामां त्रीती खाडनमां देजविरति खड ३ पश्योपम

आयुए युगद्वियामां जाय एम ठे ते वदले स्तीधो चार पत्योपम आयुए वैमानिक देव थाय एम जणाय ठे, कारण के देशविरति युगद्वियां थाय ते वरावर नथी.

३६ गाथा ५९ मनुष्यचव सतक तथा कोइ ठेकाणे ९ चव गणेल ठे ते वावतमां पांच चव ठे, पण ९ यताज नथी; कदाच देवताना पांच चव कर्या पठीनो मनुष्यचव गणीए तो ६ थांय, सात तो कोइ रीते मली शकता नथी.

३७ गाथा ६० पारिग्राफ पहेलामां देशविरति लइ युगद्विया थवानुं व्याजवी लागतुं नथी, पण पूर्वोक्त रीति अनुसार ४ पत्योपम आयुए देव थाय.

३८ गाथा ६३ पारिग्राफ वीजामां ठेवटनी दोढेक पंक्तिमां ठे के शुच प्रकृतिनी रसापवर्तना शुच परिणामे होय अने अशुच प्रकृतिनी रसापवर्तना अशुच परिणामे होय ए विरुद्ध ठे तेने वदले शुच प्रकृतिनी रसापवर्तना अशुच परिणामे होय अने अशुच प्रकृतिनी रसापवर्तना शुच परिणामे होय एम जोइए. तथा ४ था पारिग्राफनी पांचमी पंक्तिमां रस वंधाय एम ठे त्यां पठी एम समजवुं के मंद कपायोदये शुचनो रस अने तीव्र कपायोदये अशुचनो रस वंधाय. तथा पारिग्राफ पांचमानी त्रीजी पंक्तिमां ते मध्ये शब्द ठे पठी तेमां पण पुण्यनो चोठाणीयो पण एटला अक्षरो वधारवा जरूर ठे. पारिग्राफ ६ छानी ठठी पंक्तिमां संज्वलन पठी अने शब्द जोडी संज्वलन अने प्रत्याख्यानीय एम करी पठी अप्रत्याख्यानीय पठी अनंतानुबंधीय एम त्रण विज्ञाग समजवा. केमके शुचनो एकठाणीयो रस वंधातो नथी.

३९ गाथा ६५ पारिग्राफ पहेलामां १० मी पंक्तिमां सेलनीनो रस काढतां एकठाणियो अर्थ शेर विगेरे शब्दो वदल शेलडीनो सहेजनो एकठाणीयो रस ठे अने तेने कढतां अर्थ शेर एम शब्दो करवा योग्य ठे; अने तेमां काढता शब्दने ठेकाणे कढता शब्द जोइए.

४० गाथा ६८ पारिग्राफ ४ थानी पहेली पंक्तिमां दर्शनावरणीय ए पठी अशातावेदनीय जोनी देवी अने वली आगल जतां प्रथम संघयण विनाने वदले प्रथम अने ठेह्या विना मध्यना ४ संघयण जोइए.

४१ गाथा ७४ पारिग्राफ वीजामां त्रीजी पंक्तिमां कृपकना दशमा गुणगणाना अंत समये पामीए एम ठे त्यां कृपक वदल उपशम शब्द जोइए. उपशम विना परवुं संजवतुं नथी अने पढ्या विना सादिपणुं केम घटे ?

४२ गाथा ७५ तेजसू अने जापा संबधी तथा जापा अने आस संबधी अने मन अने कार्मण संबधी हकीकतमां वेहु शरीरने अग्रहण योग्य ठे, त्यां शरीर शब्द लाउ परतो नथी. वत्रे जोरुनां शरीर हांय तो ठीक, पण तेम नथी.

४३ गाथा ७७ ठेह्री वण पंक्तिनी उपरनी पंक्तिमां २६ अने तथा वन्ने शब्द काठे नामवा योग्य ठे.

४४ गाथा ७८ पहेली पंक्तिमां अरुपी शब्द ठे त्यां रुपी समजवो.

४५ गाथा ८० सातमी पंक्तिमां त्रिगुणीची हीन ठे माटे संख्यात गुणीना वद विज्ञापिक जोइए.

४६ गाथा ८१ मां पुनस परावर्तननी हकीकत थइ रखा पठी प्रकारांतरे वर्णादि २२ नुं मरूप ठे ते २२ अगुळधु सहित करी गएया ते समजातुं नथी. २० जेला अ थयु जेलां गणवापी २१ थाय पण ते चरावर नथी. २० व्याजवी लागे ठे.

४७ गाथा ८२ ठेवटथी उपर जतां ४ ची पंक्तिमां शातावेदनीयनो एम ठे एतातावेदनीयनो एम जोइए. शाता संबंधी हकीकत अगाउ १७ प्रकृतिमां आवी गइ. १७ गाथा ८२ पारिभाष. श्रीजामां ज्यां तिर्यंचनुं के नरकनुं आयुष्य बंधालुं होए तां काउ बर्मानो बंधक होए. पीजी प्रकृतिमां ७ कर्मनो बंधक ग्रहण करवो.

४८ गाथा ८२ पारिभाष. श्रीजामां केवल योगे करीज पठी अगीयारमे शब्द चारमा एताठ बधावनां ठे.

४९ गाथा ८७ पारिभाष. चोथामां वेठेकाणे खपावे शब्द वदसे उपशमावे जोइए. वेठे वद छंटी पठी चोथी छंटीमां क्षनावरणादिनो वे वे मुहूर्त ठे त्यां वे वे अंत-मुहूर्त जोइए.

कर्मग्रंथ ठो.

११ गाथा ९ श्रीजा पारिभाष.मां चोथी पंक्तिमां आवमाना वीजा चागथी मांकीने ११ मा एउठ्या एउ एम ठे त्यां ११ मा वदस १० गुणवाणा मुधी ग्रहण करतुं.

१२ गाथा १३ पहेला पारिभाष.मां १० मी पंक्तिमां वीजा अग्रत्याख्यानादि चारे ठे ते वदस चारे शब्द रद करी प्रणे जोइए. अने चारमी पंक्तिमां वीजा प्रत्याख्याना-दिह चारे वदसे वे शब्द जोइए. तथा तेना श्रीजा पारिभाष.मां एक मिथ्यात्व सातने उदरे वदसे तथा अशा नवदमांथी एक मिथ्यात्व वाद करी ते जग्याए मिथ्या-तावे उ काले उदरे एम समजतुं अने खट्टीए तथा ए शब्द पण रद करवा योग्य ठे. उदरे वदसे एम.दि जोटी देतुं अने वखी तेमज वेद्री. पंक्तिमां ए ७ ने उदरे वदसे मिथ्यात्व खट्टीए तेचारे एउठुं वद वाद करवा योग्य ठे; अने तेना ८ मा पारि-भाष.मां वदसे पंक्तिमां अने वदसे वीजा उदरे वदसे मायादनपणुं न घटे तेमांथी ए शब्द वदसे योग्य ठे.

५३ गाथा १९ ठेवटनी वे उपरनी पंक्तिमां (इक्किक्की वंध विही) पठी तुरत एक गांगो तथा एटला शब्द वधारी एकविध शब्द ठे ते जोनी देवो.

५४ गाथा १० पारियाफ ० मामां पांचनुं वादर ठहुं पर्यास ठे ते वदल पर्यास अथवा अपर्यास एम समजनुं तथा आज गाथामां वे गति वचादे पर्यास गएयुं ठे ते संजवनी अपेक्षाए समजनुं.

५५ गाथा ३३ पारियाफ ० मामां १० ने वंधे ०० नी सत्ता वदल ०० नी सत्ता संज-वेठे अने तेज गाथामां जिननामनी सत्ता होय ते जिननामनो वंध पण करे. कदाच जो एम लहीये तो नरके जतां अपर्यासावस्थाए जिननामनी सत्ता होय, पण वंध होतो नथी, माटे सत्ता होय तेने वंध होयज एम नियम नथी अने तेमां १४ मा पारियाफमां चोथी पंक्तिमां एटहुं विशेष जे पठी तेउकाय तथा एटहुं जोडवा योग्य ठे.

५६ गाथा ३० पारियाफ पहेलानी ९ मी पंक्तिमां सयोगी केवलीने अयोगी केवलीनी पेरे ठे ते वदल सयोगी अने अयोगी केवलीने एम गोठवुं.

५७ गाथा ४० पारियाफ त्रीजानी चोथी पंक्तिमां सात, आठ, नव अने १० ए ४ उदय स्थानक होय अने श्रेणीथी पनी कोइ आवे नहीं, माटे ९ नुं उदयस्थानक वाद करी ३ पठीना उदय स्थानक होय.

५८ गाथा ४१-४२ ना विवेचनमां ठेहाना उपला पारियाफमां १० ना वंधे ०० नी सत्ता ठे पण ०० वाद करी ते वदल ०० समजवा योग्य ठे अने ठेहाना पारियाफनी वीजी पंक्तिमां ४ सत्तास्थानक ११ मे गुणगणे ते पठी आटहुं उमेरुं होय अने आगलना ४ तेर प्रकृतिना क्षय कर्या पठीना क्षीणमोहने देवा एम जोइए.

५९ गाथा ६४ त्रीजी पंक्तिमां अने त्रीशनुं तिर्यंच प्रायोग्यज होय ते समीचीन नथी, पण तिर्यंच प्रायोग्य उद्योत सहित त्रीश मनुष्य प्रायोग्य तीर्थकर सहित त्रीश ३० नुं आम जोइए.

६० गाथा ७१ वीजा पारियाफनी त्रीजी पंक्तिमां अने उदय उदीरणा विष्टेद थया पठी एम ठे त्यां उदय शब्द काढी नाखी उदीरणा एकज ग्रहण करवी.

६१ गाथा ०५ मीमां चरम समये ५९ सत्ताथी टाळी एम ठे त्यां वर्ण चतुष्क लीधुं ठे. जो १४० सत्तामां वर्ण वीश ग्रहीए तो ५९ वदल ७३ थाय एम समजनुं.

६२ गाथा ०९ मां पारियाफ पहेलामां ठेहनी ३ पंक्ति उपरनी पंक्तिमां ४९ वदल ५९ करवी. इति.

करणरत्नाकराभिध पुस्तकना चोथा ञाग मांद्देवा समस्त ग्रंथोनी स्थूल

विषयानुक्रमणिका प्रारंभः

पहेलुं इंद्रियपराजयशतकं बालावबोधसहितम्.	....	....	१
वीजुं श्रद्धदादिस्तवनं विविधपद्यरचनात्मकम्.	....	....	२१
त्रीजुं श्री पार्श्वनाथस्तवनं अनुष्टुप्वृत्तवद्धम्.	....	....	२१
चोथुं श्री चतुर्विंशतिजिनस्तवनं नानापद्यनिबद्धम्.	....	....	२२
पांचमुं श्री युगादिजिनस्तवनं अनुष्टुप्वृत्तविरचितम्.	....	....	२२
ठहुं श्री पार्श्वजिनस्तवनं अनुष्टुप्वृत्तयुक्तम्.	....	....	२३
सातमुं श्री जिनप्रजसूरिकृतं अनेकपद्यग्रथितं श्री शांतिजिनस्तवनम्.	....	....	२४
आठमुं परागशब्दाष्टोत्तरशतार्थनिबद्धं साधारणजिनस्तवनं विविधवृत्तवद्धम्.	....	....	२५
नवमुं श्री महावीरजिनस्तवनं बहुलपद्यस्वरूपम्.	....	....	२७
१० दशमुं श्री पार्श्वनाथजिनस्तवनं शार्दूलविक्रीडितवृत्तकथितम्.	....	....	२८
११ अग्नीशारमुं श्री रूपजादिजिनस्तवनं द्रुतविदंभितवृत्तप्रयुतम्.	....	....	२९
२ वारमो संघयणीरत्न त्रैलोक्यदीपिकाख्य ग्रंथ बालावबोध सहित ठे, ते मध्ये जूदां जूदां चोत्रीश द्वार ठे, तेनी अनुक्रमणिका लखीए ठीए.	....	....	३१
३ प्रथम दोड गाथाए करी ग्रंथकर्ताए मंगलाचरण तथा ए ग्रंथ मध्ये कहे- वानां चोत्रीश द्वारनां नाम तथा अजिधेय, प्रयोजन, संबंध अने अधिकारी, ए चारनुं प्रतिपादन कळुं ठे.	....	....	३१
४ वीजी गाथाना उत्तरार्द्धे श्री मांढीने अठारसी गाथा पर्यंत चारे निकायना देवोनी जघन्योत्कृष्टायुनी स्थितिनुं प्रथम द्वार कळुं ठे.	....	....	३२
५ लंगणीशमी गाथाथी मांढीने एकशो पांत्रीशमी गाथा पर्यंत चारे निकायना देवोनी ज्वनसंख्यानुं वीजुं द्वार कळुं ठे. ते मध्ये तेमना इंद्रोनां नाम तथा आचरणो अने मुकुटनां चिह्न, शरीरना वर्ण, वस्त्रोना वर्ण, सामानिक देवोनी तथा आत्मरक्षक देवोनी संख्या, सात कटकनां नाम, त्रायस्त्रिंशक देवोनी संख्या, विमानोनुं प्रमाण तथा आकार अने चंद्रसूर्यना परिवार, चंद्रसूर्यनां मानुळां तथा तमस्कायनुं महत्त्वणुं अने चौद राजलोकनुं स्वरूप इत्यादिक अनेक वातो प्रसंगे कही ठे.	....	....	४१
६ एकशो ने ठत्रीशमी गाथाथी देवोनां शरीरनी अथगाइनानुं वीजुं द्वार कळुं ठे.	....	....	५०

- ५ एकशो वेंतालीशमी गाथायी देवोने उत्पात विरहकालनुं चोथुं छार थने चवन विरहकालनुं पांचमुं छार तथा एक समये उत्पातनी संख्या थने चवननी संख्यानां वे छार एम चार छार कक्षां ठे. १५
- ६ एकशो मुन्तालीशमी गाथायी देवोनुं आठमुं गतिछार कछुं ठे. त्यां प्रसंगे- एकशो सत्तावनमी गाथायी ठ संघयण तथा ठ संस्थाननुं स्वरूप पण कछुं ठे. १५
- ७ एकशो चोसठमी गाथायी देवोनुं नवमुं आगतिछार कछुं ठे. १०२
- ८ जे देवताने देवांगना साथे संजोग ठे तथा जेने संजोग नथी तेनो प्रकार. १०३
- ९ देवीनुं उत्पत्तिस्यान कछुं ठे. १०४
- १० किश्चिपिया देवतानां स्यानक कक्षां ठे. १०५
- ११ देवताने जे क्षेप्या होय ते दोढ गांथाए करी कही ठे. १०६
- १२ पैमानिक देवोनां शरीरना वर्ण कक्षा ठे. १०७
- १३ देवताने आहार तथा आसोआसना कालनुं मान कछुं ठे. १०८
- १४ देवताने जयप्रत्ययिक अथविज्ञाननुं विषयक्षेत्र कहीने (१९७) मी गाथा मुपी देवोनां नवे छारनो अधिकार संपूर्ण कछो ठे. ११४
-
- १५ नारकीनां ध्यापुथ्यनी जघन्योत्कृष्ट स्थितिनुं प्रथम छार कछुं ठे ते मध्ये नारकीने त्रिपे विविध प्रकारनी वेदनानुं स्वरूप पण कछुं ठे. ११६
- १६ नारकीनुं पीजुं जयनछार वखाण्युं ठे. ११७
- १७ नारकीनां शरीरना माननुं प्रीजुं छार वर्णव्युं ठे. ११८
- १८ नारकीना उरगनविरहनुं छार तथा चवनविरहनुं छार तथा एक समय उरगनवानी संख्यानुं छार थने एक समये चवनानी संख्यानुं छार ए रीते चार छार कक्षां ठे. ११९
- १९ नारकीना आठमा गतिछार मध्ये एने संघयण थने खेप्या कही ठे. १२०
- २० नारकी नरक पकी निकसी क्यां आवे? तेनुं नवमुं गतिछार कछुं ठे. १२१
-
- २१ नारकीने अथविज्ञाननुं क्षेत्र कहीने नवे छारनो अधिकार संपूर्ण कछो ठे. १२४
- २२ मनुष्यनुं जघन्योत्कृष्टाहुनुं छार तथा अथगाहानुं छार तथा उपपात उर- संख्या विरहकालनां वे छार तथा एक समये केप्या उपजे थने केप्या चवे, तेनी संख्यानां वे छार, सर्वे मखी उ छार कक्षां ठे. १२५
- २३ कनो ईश मरीने मनुष्यगतिनां उपजे, तेनुं मातमुं गतिछार तथा तदंतगत अक्षरविनां चोद रत्न तथा वामुदेवनां सात ग्लनां नाम कक्षां ठे. १२६

- २४ मनुष्य मरीने स्वभावे क्यां जाय? तेनुं आठमुं आगतिद्वार, ए द्वारमां वेद आश्री कइ गतिना आवेला केटला जीव एक समयमां सिद्धि पामे, इत्यादिक कहीने मनुष्यनां आठे द्वारानो अधिकार संपूर्ण कख्यो ठे. १४४
- २५ तिर्यचनी आयुःस्थिति, कायस्थिति तथा चवस्थितिनुं प्रथम द्वार कखुं ठे. १५०
- २६ तिर्यचनां शरीरनी अवगाहनानुं वीजुं द्वार कखुं ठे..... १५३
- २७ तिर्यचने उपपातविरहकाल अने चवनविरहकालनां वे द्वार कहां ठे. १५५
- २८ तिर्यचने एक समये उपजवा अने मरवानी संख्यानां वे द्वार कहां ठे. १५५
- २९ क्या कर्मधी जीवने एकेंद्रियपणानी प्राप्ति थाय ते कखुं ठे. १५७
- ३० तिर्यचमां कयो जीव आश्री उपजे, एवुं सातमुं गतिद्वार कखुं ठे. १५७
- ३१ तिर्यचनुं आठमुं आगतिद्वार कखुं ठे, तदंतर्गत तिर्यच तथा मनुष्यने लेश्या पण कही ठे. अहीं तिर्यचनां आठे द्वारानो अधिकार संपूर्ण कख्यो ठे. १५८
- ३२ चारे गतिना जीवोने सामान्यपणे वेद कहीने उत्सेधांगुल, प्रमाणांगुल अने आत्मांगुलनुं स्वरूप कखुं ठे. ते पठी चोराशी लक्ष योनि, कुलकोकीनी संख्या तथा संवृत्तादिक योनिउं कही ठे. ते पठी एकला मनुष्यने योनि कहेल ठे. १६०
- ३३ बंध, अबंध, सोपक्रम, निरूपक्रमादिक सात प्रकारे आयुना जेद कहां ठे. १६५
- ३४ सर्व जीवने पर्याप्ति तथा पर्याप्तिनुं लक्षण अने दश प्राणनुं स्वरूप कखुं ठे..... १७०
- ३५ अतिसंक्षिततर संघयणी चोवीश द्वारे करी कही ठे. १७२
- ३६ तेरमो श्रीरत्नशेखरसूरिकृत क्षेत्रसमाप्त नामा ग्रंथ मूल तथा वालावबोध सहित ठाप्यो ठे, तेनी अनुक्रमणिका लखीए ठीए. १७३
- १ ग्रंथनी आदि मंगलाचरण कखुं ठे. १७३
- २ तिर्था क्षेत्रमांहे द्वीप समुद्रनुं सामान्यपणे मान, तथा ते द्वीप, समुद्र सर्व जगतीए करी विख्या ठे, माटे जगतीनां स्वरूप सविस्तर कहां ठे. १७३
- ३ जंबुद्वीपनां ठ कुलगिरि तथा सात क्षेत्रनुं स्वरूप तथा कुलगिरि उपर रहेला पद्मादि उद्द तथा ते उद्दने विपे रहेला श्रीदेवी प्रमुखनां कमल उपर चुवन तथा ते देवीउंना परिवारनां कमलो वगेरे सविस्तर वर्णव्यां ठे..... १८२
- ४ उद्दनां चारणां तथा ते मध्येची जे नदीउं नीकळी ठे, तेनां नाम तथा गति तथा जीजी तथा कुंज तथा कुंडनी वचे द्वीप ठे तेनुं प्रमाण, नदीउंनो विस्तार तथा उंडपणुं तथा परिवार तथा संख्या वगेरे कही ठे..... १८०
- ५ ठ कुलगिरिना कूट संबंधी विचारनां तेनुं उंचपणुं तथा तिर्थां जिनचयनां ठे, तेनुं मान तथा सदृन्नांक कूट तथा वेत्तादयनां कूट तथा सर्व कूटनां विस्तार

अनुक्रमणिका.

तथा जंबुद्वीपानी पीठिकानां आठ कूट तथा चोत्रीश रूपजकूट तथा ए सर्वे कूटनी समग्र संख्या तथा जे कूटोपर जिनजवन ठे ते कूटो अने वेताड्यनुं स्वरूप वगैरे कथुं ठे.	.....	.....	.....	.....
६ चोत्रीश वेताड्योने विषे वे वे युफाठ ठे, तेनुं स्वरूप कथुं ठे.	.....	.....	.....	.....
७ दक्षिण जगत मध्ये अयोध्या नगरीनुं प्रमाण तथा मागधादि तीर्थ कथां ठे.	.....	.....	.....	.....
८ जगत तथा ऐरवत मध्ये वार आरारूप कालचक्रनुं स्वरूपादिक कथुं ठे.	.....	.....	.....	.....
९ वार वृत्तवेताड्यनुं वे गाथाए करी स्वरूप कथुं ठे.	.....	.....	.....	.....
१० जंबुद्वीपना मध्ये विषे मेरु पर्यंत ठे ते तथा मेरुनां वन तथा जिनजवन तथा शिक्षा अने तें शिक्षाने विषे रद्देलां सिंहासननुं स्वरूपादि कथुं ठे.	.....	.....	.....	.....
११ गजदंतगिरि तथा तेनी स्थिति अने वर्ष तथा जंचपणुं तथा पद्दोक्षपणुं तथा अयोध्याकने विषे रद्देनारी दिग्गुमारिकानां स्थानक कथां ठे तथा कुरुक्षेत्रना मध्य प्रागनुं पद्दोक्षपणुं तथा कुरुक्षेत्रना गिरि तथा कुरुक्षेत्रनी नदीना इह तथा वृषगिरि, जमस्र पर्यंत, तथा पांच इह अने मेरु, एना सात आंतरा वगैरे कथा ठे.	.....	.....	.....	.....
१२ जंबुद्वीप तथा शाक्यद्वीपका वखाण्यां ठे.	.....	.....	.....	२२५
१३ गदाविदेहना चोत्रीश विजयनुं पद्दोक्षपणुं तथा लांबपणुं तथा सोल वक्षस्कार पर्यंत अने वार अंतर नदीनां नाम तथा चोत्रीश विजयनां नाम तथा चोत्रीश विजयनी मुण्य चोत्रीश नगरीठनां नाम तथा चोत्रीश विजयनी नदीठ तथा सीमा अने सीमांदा नदीनुं स्वरूप कथुं ठे.	.....	.....	.....	२२६
१४ जमनीनी मांदिषी दिक्षिण वक्षे वाजुनां चार वनमुखनुं स्वरूप कथुं ठे.	.....	.....	.....	२३२
१५ विजयादिचनो विस्तार एकत्रो करी क्षाय्य योजन पूर्ण करी देखाड्यो ठे.	.....	.....	.....	२३७
१६ अयोध्याक मध्ये जे नाम ठे ते वखाण्यां ठे.	.....	.....	.....	२३७
१७ मीरंदर तथा चक्रवर्ति प्रमुख क्यां उपजे ? तेनां स्थानक कथां ठे.	.....	.....	.....	.....
१८ चंद्रमा अने सूर्यनां चार क्षेत्र तथा तेनां मांरुळां तथा मांरुळां मांरुळांनुं अंतर तथा चंद्र सूर्यनां मांरुळांनुं परस्पर अंतर तथा ते चंद्र सूर्यना प्रत्येक मांरुळाने विषे सुदृग्गति तथा एक चंद्रमानी पत्रवाडे तारादिकनी मंख्या तथा चक्र मनुष्यने विषे चंद्र सूर्यनी मंख्या तथा गति तथा मनुष्यक्षेत्रथी काहेरुळां चंद्र सूर्यनो विचार कथां ठे.	.....	.....	.....	२
१९ जंबुद्वीपको दरेषि तथा गणितरुद तेमज परिधि, इकू, जीवा, धनुःष्ट मनुष्य आठ बांड जाणवनां विधि तथा जगतक्षेत्रना प्रवर करवानो विधि	.....	.....	.....	.....

तथा वैताद्व्य प्रमुखना प्रतर करवानो विधि तथा घनगणित कहीने	अर्ही		
सुधी जंबुद्वीपनो अधिकार संपूर्ण कख्यो ठे.	....	....	.... २४४
२० लवणसमुद्रनो अधिकार कख्यो ठे.	....	....	.... २५१
२१ तपन्न अंतर द्वीपनी स्थिति कही ठे.	....	....	.... २५९
२२ चंद्र सूर्यना लवण समुद्रने विषे जे द्वीप ठे ते कख्या ठे.	....	....	.... २६१
२३ धातकीखंरु नामा वीजा द्वीपनो अधिकार कख्यो ठे.....	....	....	.... २६४
२४ कालोद समुद्रनो अधिकार तथा पुष्करदल द्वीपनो अधिकार कख्यो ठे.	....	....	.... २७०
२५ मनुष्यक्षेत्र मांहेला सर्व पर्वतनी संख्या कही ठे.	....	....	.... २७५
२६ मनुष्यक्षेत्रथी वाहेर जे पदार्थ न होय, तेनां नाम कख्यां ठे.	....	....	.... २७६
२७ नंदीश्वर, कुंडल अने रुचक द्वीपने विषे जे जिनजवन ठे ते कख्यां ठे.	....	....	.... २७७
२८ दिशिकुमरीने वसवानां स्यानक कख्यां ठे.....	....	....	.... २७९
२४ चौदसुं श्री सिद्धांतस्तवनं नानापद्यवद्भूम.	....	....	.... २८१
२५ पद्मरसुं श्री ऋषभादिवृद्धमानांतजिनस्तवनं वसंततिलकावृत्तग्रथितम्.	....	....	.... २८३
२६ सोलसुं यमकमयचतुर्विंशति जिनस्तुतिः.....	....	....	.... २८४
२७ सत्तरसो टीका उपरथी करेला वालावबोध सहित कर्मग्रंथना एकत्रीश पृष्ठ ठे.	....	....	.... २८६
२८ अठारसो कर्मविपाक नामा प्रथम कर्मग्रंथ ठे, तेनी अनुक्रमणिका लखीएठीए.	....	....	.... ३१७
१ प्रथम अष्टौ देवतानी स्तुत्यादिकनुं प्रतिपादन करेकुं ठे.	....	....	.... ३१७
२ प्रकृतिबंधादिक चार प्रकार, कर्मबंधना देखाड्या ठे.....	....	....	.... ३१९
३ ते चार प्रकार मध्ये प्रथम प्रकृतिबंधना मूल जेद आठ देखाड्या ठे.	....	....	.... ३२०
४ ते आठ कर्मनी अनुक्रमे उत्तर प्रकृति देखाडतां प्रथम ज्ञानावरणीय कर्मना मत्यादिक पांच प्रकार दर्शावतां ते मध्ये मतिज्ञानना अष्टावीश उत्तर जेद-मांहे व्यंजनावग्रहादिकनुं स्वरूप सविस्तर देखाड्युं ठे.	....	....	.... ३२२
५ श्रुतज्ञानना चौद जेद तथा वीजा वीश जेद देखाड्या ठे.	....	....	.... ३२६
६ अवधिज्ञानना ठ जेद तथा मनःपर्यवज्ञानना वे जेद देखाड्या ठे.	....	....	.... ३३०
७ पांच प्रकारनां ज्ञाननां आवरण कख्यां ठे.....	....	....	.... ३३३
८ दर्शनावरणीय कर्मना नव जेद तथा वेदनीय कर्मना वे जेद देखाड्या ठे.	....	....	.... ३३४
९ मोहनीय कर्मना अष्टावीश जेद तथा आयुना चार जेद कख्यां ठे.....	....	....	.... ३३७
१० नामकर्मना जेद देखाड्या ठे. ए मध्ये चौद पिंडप्रकृतिना उत्तर जेद तथा संघयण, संस्थान, बंधन, संघातनादिकनां स्वरूप कख्यां ठे.	....	....	.... ३४९
११ गोत्रकर्मना वे जेद तथा अंतरायना पांच जेद कख्यां ठे.	....	....	.... ३५५

अनुक्रमणिका.

१२ ए आठ कर्म बांधवाना स्थूल हेतु दर्शाव्या वे. ....

१९ उगणीशमो कर्मस्तव नामा वीजो कर्मग्रंथ वे, तेनी अनुक्रमणिका
खलीएठीए. ....

१ प्रथम मंगलाचरण करी पठी चौद गुणगणांनां नाम कद्यां वे. ३००

२ कया कया गुणगणे केटली केटली कर्मप्रकृति वंधाय ? तथा कया गुणगणे
केटली कर्मप्रकृतिनो वंधविधेद आय ? ते देखाव्युं वे..... ३००

३ जे गुणगणे जेटली कर्मप्रकृतिनो उदय होय तथा जे गुणगणे जेटली कर्म-
प्रकृतिनो उदयविधेद होय ते कछुं वे. ३१५

४ जे गुणगणे जेटली प्रकृतिनी उदीरणा होय ते देखामी वे. ४०

५ चौद गुणगणां मांहेलां कया गुणगणे केटली प्रकृति सत्ताए होय तथा कया
गुणगणे केटली प्रकृतिनो सत्ताविधेद आय वे ते दर्शाव्युं वे. ४१३

२० वीशमो वंधस्वामित्व नामा तृतीय कर्मग्रंथ वे. एमां मंगलाचरण करीने चौद
मार्गणां उत्तर वासठ मार्गणा स्यानकने विपे रहेला जीवो कयी मार्गणाए
सामान्य केटली प्रकृतिना वंधाधिकारी होय, तथा विशेषादेशे प्रत्येक मार्ग-
णाए रहेला जीवने केटलां केटलां गुणगणां होय ? तथा ते मांहेला कया
कया गुणगणे रहेलो जीव, केटली केटली प्रकृतिनो वंधाधिकारी होय. जेमके
चौद मार्गणा मध्ये प्रथम गतिमार्गणा वे. तो गतिमार्गणाना नरकादिक चार
गतिना जेद करी चार जेद वे. ते मध्ये प्रथम नरकगतिने विपे रह्यो थको
जीव, उंच केटली प्रकृतिनो वंधाधिकारी होय तथा विशेषे नरकगति मध्ये
चार गुणगणां वे, ते मांहेला कया गुणगणे रह्यो थको जीव, केटली प्रकृ-
तिनो वंधाधिकारी होय. एवी रीते सर्व वासठे मार्गणाने विपे वंधस्वामित्व-
पणुं देखाव्युं वे. ....

एकवीशमो पन्नीतिका नामा चतुर्थ कर्मग्रंथ वे तेनी अनुक्रमणिका. ४२७

प्रथम आ ग्रंथ मध्ये कहेवानां द्वार तथा प्रतिद्वारनां नाम कद्यां वे. ४६७

चौद जीवस्थानक मांहेलां कयां कयां जीवस्थानके कयां कयां गुणगणां तथा
स्थानक, उपयोग, खेश्या तथा कर्मप्रकृतिना वंधनां स्थानक, उदयनां
द्वार दर्शाव्यां वे. ४६७

द मूष मार्गणा तथा वासठ उत्तर मार्गणांनां नाम कद्यां वे. ४७५

.....

.....

.....

.....

.....

४ वास्तव मार्गणाद्वारे प्रत्येके चोद जीवज्ञेद विचाख्या ठे.	....	.... ४७७
५ वास्तव मार्गणाद्वारे प्रत्येके गुणगणां विचाख्यां ठे.	....	.... ४८०
६ वास्तव मार्गणाद्वारे प्रत्येके पंदर योग विचाख्या ठे.	....	.... ४८८
७ वास्तव मार्गणाद्वारे प्रत्येके वार उपयोग विचाख्या ठे.	....	.... ५०६
८ मन, वचन अने काया, ए त्रण योगमार्गणाने विपे जीवस्थान, गुणस्थान, योग अने उपयोग आश्री मतांतर कळ्युं ठे.	....	.... ५०८
९ वास्तव मार्गणाद्वारे प्रत्येके ठ लेख्या मांहेली लेख्या कही ठे.	....	.... ५१०
१० वास्तव मार्गणाना जीवोनुं मूल चोद मार्गणाए करी प्रत्येक मार्गणाना जीवो विपे अदपवहुत्व विचाख्युं ठे.	....	.... ५१२
११ चोद गुणगणाने विपे जीवज्ञेद, योग, उपयोग, लेख्या विचाख्यां ठे.	....	.... ५१८
१२ चोद गुणगणाने विपे मूल कर्मबंधना बंधहेतु चार ठे अने उत्तर बंधहेतु सत्तावन ठे. ते सर्व जांगा सहित विचाख्या ठे.	....	.... ५२४
१३ चोद गुणगणे उदय अने सत्ता तथा उदीरणानां स्थानक कल्यां ठे.	....	.... ५४०
१४ चोद गुणगणे वर्त्तता जीवुं अदपवहुत्व कळ्युं ठे.	....	.... ५४२
१५ ओपशमादिक पांच ज्ञावुं स्वरूप, प्रतिज्ञेद तथा जांगा सहित प्रत्येक गुणगणे विवरीने पठी आठ कर्मने विपे विवरीने कळ्युं ठे.	....	.... ५४४
१६ संख्याता, असंख्याता अने अनंताना ज्ञेद कल्यां ठे.	....	.... ५५४

१७ वावीशमो शतक नामा पंचम कर्मग्रंथ ठे, तेनी अनुक्रमणिका लखीए ठीए. ५६७		
१ मंगलाचरण करी ग्रंथना अजिधेयचूत ठवीश द्वारनां नाम कल्यां ठे.	....	.... ५६७
२ ध्रुवबंधिनी तथा अध्रुवबंधिनी प्रकृतिनां नामोनुं पहेलुं अने वीजुं द्वार.	....	.... ५६८
३ ध्रुवोदयी तथा अध्रुवोदयी प्रकृतिनां नामोनुं त्रीजुं तथा चोथुं द्वार कळ्युं ठे. ५७१		
४ प्रकृतिनी सत्ताना ध्रुवाध्रुवपणानुं पांचमुं तथा ठहुं द्वार कळ्युं ठे.	....	.... ५७६
५ सर्वधाति तथा अथाति प्रकृतिनुं सातमुं अने आठमुं द्वार कळ्युं ठे.	....	.... ५७२
६ पुण्य तथा पापप्रकृतिनां नामोनुं नवमुं अने दशमुं द्वार कळ्युं ठे.	....	.... ५७५
७ अपरावर्त्त परावर्त्तमान प्रकृतिनुं अगीआरमुं तथा वारमुं द्वार कळ्युं ठे. ...	....	.... ५७७
८ क्षेत्रविपाकी प्रकृतिनुं द्वार, जीवविपाकी प्रकृतिनुं द्वार, जवविपाकी प्रकृतिनुं द्वार तथा पुज्जविपाकी प्रकृतिनुं द्वार, ए चार द्वार कल्यां ठे.	....	.... ५८०
९ प्रकृति, स्थिति, रस अने प्रदेश ए चार प्रकारना बंधनां चार द्वार कल्यां ठे. ५८३		
१० मूल प्रकृति आठनां बंधस्थानक कहीने तेने विपे ज्ञयस्कारादिक चार बंध फळाव्या ठे तथा ज्ञयस्कारादिक बंधनां लक्षण कल्यां ठे.	....	.... ५८५

अनुक्रमणिका.

१२ ए आठ कर्म बांधवाना स्थूल हेतु दर्शाव्या वे. ....

१ए लंगणीशमो कर्मस्तव नामा वीजो कर्मग्रंथ वे, तेनी अनुक्रमणिका
 लखीएठीए. ....

१ प्रथम मंगलाचरण करी पठी चौद गुणगणांना नाम कहां वे. ....

२ कया कया गुणगणे केटली केटली कर्मप्रकृति बांधाय ? तथा कया गुणगणे
 केटली कर्मप्रकृतिनो बांधविधेद थाय ? ते देखाव्युं वे. ....

३ जे गुणगणे जेटली कर्मप्रकृतिनो उदय होय तथा जे गुणगणे जेटली कर्म-
 प्रकृतिनो उदयविधेद होय ते कछुं वे. ....

४ जे गुणगणे जेटली प्रकृतिनी उदीरणा होय ते देखानी वे. ....

५ चौद गुणगणां माहेलां कया गुणगणे केटली प्रकृति सत्ताए होय तथा कया
 गुणगणे केटली प्रकृतिनो सत्ताविधेद थाय वे ते दर्शाव्युं वे. ....

२० धीशमो बांधस्वामित्व नामा तृतीय कर्मग्रंथ वे. एमां मंगलाचरण करीने चौद
 मार्गणां उत्तर वासठ मार्गणा स्थानकने विपे रहेला जीवो कयी मार्गणाए
 सामान्य केटली प्रकृतिना बांधाधिकारी होय, तथा विशेषादेशे प्रत्येक मार्ग-
 णाए रहेला जीवने केटलां केटलां गुणगणां होय ? तथा ते माहेला कया
 कया गुणगणे रहेलो जीव, केटली केटली प्रकृतिनो बांधाधिकारी होय. जेमके
 चौद मार्गणा मध्ये प्रथम गतिमार्गणा वे. तो गतिमार्गणा नरकादिक चार
 गतिना जेद करी चार जेद वे. ते मध्ये प्रथम नरकगतिने विपे रहो थको
 जीव, उंचे केटली प्रकृतिनो बांधाधिकारी होय तथा विशेषे नरकगति मध्ये
 चार गुणगणां वे, ते माहेला कया गुणगणे रहो थको जीव, केटली प्रकृ-
 तिनो बांधाधिकारी होय. एवी रीते सर्व वासठे मार्गणाने विपे बांधस्वामित्व-
 पणुं देखाव्युं वे. ....

एकरीशमो पन्शीतिका नामा चतुर्थ कर्मग्रंथ वे तेनी अनुक्रमणिका. ४२७

प्रथम था ग्रंथ मध्ये कहेवानां छार तथा प्रतिछारनां नाम कहां वे. ४६७

चौद जीवस्थानक माहेलां कयां कयां जीवस्थानके कयां कयां गुणगणां तथा
 तसा योग, उपयोग, खेसा तथा कर्मप्रकृतिना बांधनां स्थानक, उदयनां
 स्थानक, उदीरणां स्थानक तथा सत्तानां स्थानक केटलां होय ? ए आठ
 नेछार दर्शाव्यां वे. ४६७

५ मूत्र मार्गणा तथा वासठ उत्तर मार्गणांना नाम कहां वे. ४७२

..... ४७९

४ वासठ मार्गणाद्वारे प्रत्येके चौद जीवज्ञेद विचाख्या ठे.	....	....	४८७
५ वासठ मार्गणाद्वारे प्रत्येके गुणठाणां विचाख्यां ठे.	....	....	४९०
६ वासठ मार्गणाद्वारे प्रत्येके पंदर योग विचाख्या ठे.	....	....	४९९
७ वासठ मार्गणाद्वारे प्रत्येके वार उपयोग विचाख्या ठे.	....	....	५०६
८ मन, वचन अने काया, ए त्रण योगमार्गणाने विषे जीवस्थान, गुणस्थान, योग अने उपयोग आश्री मतांतर कळुं ठे.	....	....	५०९
९ वासठ मार्गणाद्वारे प्रत्येके ठ लेश्या मांहेली लेश्या कही ठे.	....	....	५१०
१० वासठ मार्गणाना जीवोनुं मूल चौद मार्गणाए करी प्रत्येक मार्गणाना जीवो विषे अद्वयवहुत्व विचाखुं ठे.	....	....	५१२
११ चौद गुणठाणाने विषे जीवज्ञेद, योग, उपयोग, लेश्या विचाख्यां ठे.	....	....	५१९
१२ चौद गुणठाणाने विषे मूल कर्मबंधना बंधहेतु चार ठे अने उत्तर बंधहेतु सत्तावन ठे. ते सर्व जांगा सहित विचाख्या ठे.	....	....	५२४
१३ चौद गुणठाणे उदय अने सत्ता तथा उदीरणानां स्थानक कहां ठे.	....	....	५४०
१४ चौद गुणठाणे वर्त्तता जीवतुं अद्वयवहुत्व कळुं ठे.	....	....	५४२
१५ औपशमादिक पांच जावतुं स्वरूप, प्रतिज्ञेद तथा जांगा सहित प्रत्येक गुणठाणे विवरीने पठी आठ कर्मने विषे विवरीने कळुं ठे.	....	....	५४४
१६ संख्याता, असंख्याता अने अनंताना जेद कहां ठे.	....	....	५५४

२२ बावीशमो शतक नामा पंचम कर्मग्रंथ ठे, तेनी अनुक्रमणिका लखीए ठीए.	....	....	५६७
१ मंगलाचरण करी ग्रंथना अजिधेयजूत ठवीश द्वारनां नाम कहां ठे.	....	....	५६७
२ ध्रुवबंधिनी तथा अध्रुवबंधिनी प्रकृतिनां नामोनुं पहेळुं अने बीजुं द्वार.	....	....	५६९
३ ध्रुवोदयी तथा अध्रुवोदयी प्रकृतिनां नामोनुं त्रीजुं तथा चोथुं द्वार कळुं ठे.	....	....	५७१
४ प्रकृतिनी सत्ताना ध्रुवाध्रुवपणानुं पांचमुं तथा ठहुं द्वार कळुं ठे.	....	....	५७६
५ सर्वघाति तथा अघाति प्रकृतिनुं सातमुं अने आठमुं द्वार कळुं ठे.	....	....	५८२
६ पुण्य तथा पापप्रकृतिनां नामोनुं नवमुं अने दशमुं द्वार कळुं ठे.	....	....	५८५
७ अपरावर्त्त परावर्त्तमान प्रकृतिनुं अग्नीआरमुं तथा वारमुं द्वार कळुं ठे.	....	....	५८७
८ क्षेत्रविपाकी प्रकृतिनुं द्वार, जीवविपाकी प्रकृतिनुं द्वार, जवविपाकी प्रकृतिनुं द्वार तथा पुजलविपाकी प्रकृतिनुं द्वार, ए चार द्वार कहां ठे.	....	....	५९०
९ प्रकृति, स्थिति, रस अने प्रदेश ए चार प्रकारना बंधनां चार द्वार कहां ठे.	....	....	५९३
१० मूल प्रकृति आठनां बंधस्थानक कहीने तेने विषे ज्ञयस्कारादिक चार बंध फलाव्या ठे तथा ज्ञयस्कारादिक बंधनां लक्षण कहां ठे.	....	....	५९५

अनुक्रमणिका.

१२ प. यात्र कर्म बांधवाना स्थूल हेतु दर्शाव्या वे. ....

१२ टैंगणीनामा कर्मस्तव नामा बीजो कर्मप्रथं वे, तेनी थनुक्रमणिका
 टैंगणीपत्रीप. ....

१ प्रथम मंगलाचरण करी पत्री चौद गुणगणांनां नाम कथां वे. ....

२ कथा कथा गुणगणे केंटली केंटली कर्मप्रकृति बांधाय ? तथा कथा गुणगणे
 केंटली कर्मप्रकृतिनां बांधविष्टेद थाय ? ते देखाव्युं वे. ....

३ ने गुणगणे केंटली कर्मप्रकृतिनां उदय होय तथा जे गुणगणे जेटली कर्म-
 प्रकृतिनां उदयविष्टेद होय ते कथुं वे. ....

४ ने गुणगणे जेटली प्रकृतिनी उदीरणा होय ते देखाव्या वे. ....

५ चार गुणगणां मांडेनां कथा गुणगणे केंटली प्रकृति सत्ताप होय तथा कथा
 गुणगणे केंटली प्रकृतिनां सत्ताविष्टेद थाय वे ते दर्शाव्युं वे. ....

३१ रीतामां बांधवामित्त नामा तृतीय कर्मप्रथं वे. एमां मंगलाचरण करीने चौद
 मार्गणां टण्ण पाण्ण मार्गणां ग्यानकने विपे रवेला जीवो कथी मार्गणाप
 कथाप केंटली प्रकृतिनां बांधाधिकारी होय, तथा विशेषादेशे प्रत्येक मार्ग-
 णाप रवेला जीवो केंटली केंटली गुणगणां होय ? तथा ते मांडेला कथा
 कथा गुणगणे रवेला जीव, केंटली केंटली प्रकृतिनां बांधाधिकारी होय. जेमके
 रीत मार्गणां बांधे प्रथम गणिमार्गणा वे. ते मध्ये प्रथम नरकगतिने विपे रव्या थको
 कथिनां उदय करी कथा प्रेद वे. ते मध्ये प्रथम नरकगतिने विपे रव्या थको
 कथा गुणगणे वे. ते मांडेला कथा गुणगणे रव्या थको जीव, केंटली प्रकृ-
 तिने बांधे विष्टी होय. एदी रीते मये धामणे मार्गणाने विपे बांधवामित्त-
 विष्टेद वे. ....

३२ रीतामां बांधवामित्त नामा तृतीय कर्मप्रथं वे तेनी थनुक्रमणिका. ४२७

३३ रीतामां बांधवामित्त नामा तृतीय कर्मप्रथं वे तेनी थनुक्रमणिका. ४३७

३४ रीतामां बांधवामित्त नामा तृतीय कर्मप्रथं वे तेनी थनुक्रमणिका. ४६७

३५ रीतामां बांधवामित्त नामा तृतीय कर्मप्रथं वे तेनी थनुक्रमणिका. ४७७

४ वासठ मार्गणाद्वारे प्रत्येके चौद जीवज्ञेद विचाख्या ठे.	....	....	४८७
५ वासठ मार्गणाद्वारे प्रत्येके गुणगणां विचाख्यां ठे.	....	....	४९०
६ वासठ मार्गणाद्वारे प्रत्येके पंदर योग विचाख्या ठे.....	....	....	४९९
७ वासठ मार्गणाद्वारे प्रत्येके वार उपयोग विचाख्या ठे.	....	....	५०६
८ मन, वचन अने काया, ए त्रण योगमार्गणाने विपे जीवस्थान, गुणस्थान, योग अने उपयोग आश्री मतांतर कळुं ठे.	....	....	५०९
९ वासठ मार्गणाद्वारे प्रत्येके ठ लेश्या मांहेली लेश्या कही ठे.	....	....	५१०
१० वासठ मार्गणाना जीवोनुं मूल चौद मार्गणाए करी प्रत्येक मार्गणाना जीवो विपे अद्वपवहुत्व विचाखुं ठे.	....	....	५१२
११ चौद गुणगणाने विपे जीवज्ञेद, योग, उपयोग, लेश्या विचाख्यां ठे.	....	....	५१९
१२ चौद गुणगणाने विपे मूल कर्मबंधना बंधहेतु चार ठे अने उत्तर बंधहेतु सत्तावन ठे. ते सर्व जांगा सहित विचाख्या ठे.	....	....	५२४
१३ चौद गुणगणे उदय अने सत्ता तथा उदीरणानां स्थानक कक्षां ठे.	....	....	५४०
१४ चौद गुणगणे वर्त्तता जीवुं अद्वपवहुत्व कळुं ठे.	....	....	५४२
१५ औपशमादिक पांच जावनुं स्वरूप, प्रतिज्ञेद तथा जांगा सहित प्रत्येक गुणगणे विवरीने पठी आठ कर्मेने विपे विवरीने कळुं ठे.	....	....	५४४
१६ संख्याता, असंख्याता अने अनंताना जेद कक्षा ठे.....	....	....	५५४

---

२१ बावीशमो शतक नामा पंचम कर्मग्रंथ ठे, तेनी अनुक्रमणिका लखीए ठीए.	....	....	५६७
१ मंगलाचरण करी ग्रंथना अजिधेयभूत ठवीश द्वारनां नाम कक्षां ठे.	....	....	५६७
२ ध्रुवबंधिनी तथा अध्रुवबंधिनी प्रकृतिनां नामोनुं पहेळुं अने वीजुं द्वार.	....	....	५६९
३ ध्रुवोदयी तथा अध्रुवोदयी प्रकृतिनां नामोनुं त्रीजुं तथा चोथुं द्वार कळुं ठे.	....	....	५७१
४ प्रकृतिनी सत्ताना ध्रुवाध्रुवपणानुं पांचमुं तथा ठहुं द्वार कळुं ठे.	....	....	५७६
५ सर्वघाति तथा अघाति प्रकृतिनुं सातमुं अने आठमुं द्वार कळुं ठे.	....	....	५८२
६ पुण्य तथा पापप्रकृतिनां नामोनुं नवमुं अने दशमुं द्वार कळुं ठे.	....	....	५८५
७ अपरावर्त्त परावर्त्तमान प्रकृतिनुं अगीआरमुं तथा वारमुं द्वार कळुं ठे.	...	....	५८७
८ क्षेत्रविपाकी प्रकृतिनुं द्वार, जीवविपाकी प्रकृतिनुं द्वार, जवविपाकी प्रकृतिनुं द्वार तथा पुजलविपाकी प्रकृतिनुं द्वार, ए चार द्वार कक्षां ठे.	....	....	५९०
९ प्रकृति, स्थिति, रस अने प्रदेश ए चार प्रकारना बंधनां चार द्वार कक्षां ठे.	....	....	५९३
१० मूल प्रकृति आठनां बंधस्थानक कहीने तेने विपे न्ययस्कारादिक चार बंध फलाव्या ठे तथा न्ययस्कारादिक बंधनां लक्षण कक्षां ठे.	....	....	५९५

अनुक्रमणिका.

१२ ए थाठ कर्म बांधवाना स्थूल हेतु दर्शाव्या ठे. ....

१९ उगणीशमो कर्मस्तव नामा बीजो कर्मग्रंथ ठे, तेनी अनुक्रमिका
खलीएठीए. ....

१ प्रथम मंगलाचरण करी पठी चौद गुणगणांना नाम कद्यां ठे. ....

२ कया कया गुणगणे केटली केटली कर्मप्रकृति बांधाय ? तथा कया गुणगणे
केटली कर्मप्रकृतिनो बांधविछेद थाय ? ते देखाव्युं ठे. ....

३ जे गुणगणे जेटली कर्मप्रकृतिनो उदय होय तथा जे गुणगणे जेटली कर्म
प्रकृतिनो उदयविछेद होय ते कद्युं ठे. ....

४ जे गुणगणे जेटली प्रकृतिनी उदीरणा होय ते देखानी ठे. ....

५ चौद गुणगणां मांहेलां कया गुणगणे केटली प्रकृति सत्ताए होय तथा कया
गुणगणे केटली प्रकृतिनो सत्ताविछेद थाय ठे ते दर्शाव्युं ठे. ....

२० धीशमो बांधसामित्व नामा तृतीय कर्मग्रंथ ठे. एमां मंगलाचरण करीने चौद
मार्गणानां उत्तर वासठ मार्गणा स्यानकने विपे रहेला जीवो कयी मार्गणाए
सामान्य केटली प्रकृतिना बांधाधिकारी होय, तथा विशेषादेशे प्रत्येक मार्ग-
णाए रहेला जीवने केटलां केटलां गुणगणां होय ? तथा ते मांहेला कया

कया गुणगणे रहेलो जीव, केटली केटली प्रकृतिनो बांधाधिकारी होय. जेमके
चौद मार्गणा मध्ये प्रथम गतिमार्गणा ठे. तो गतिमार्गणाना नरकादिक चार
गतिना जेद करी चार जेद ठे. ते मध्ये प्रथम नरकगतिने विपे रह्यो थको
जीव, उंपे केटली प्रकृतिनो बांधाधिकारी होय तथा विशेषे नरकगति मध्ये
चार गुणगणां ठे, ते मांहेला कया गुणगणे रह्यो थको जीव, केटली प्रकृ-
तिनो बांधाधिकारी होय. एवी रीते सर्व वासठे मार्गणाने विपे बांधसामित्व-
एणुं देखाव्युं ठे. ....

२१ एकवीशमो पद्मतीतिका नामा चतुर्थ कर्मग्रंथ ठे तेनी अनुक्रमणिका. ४२७

१ प्रथम था ग्रंथ मध्ये कहेवानां छार तथा प्रतिछारनां नाम कद्यां ठे. ४६७

२ चौद जीवम्यानक मांहेलां कयां कयां जीवम्यानके कयां कयां गुणगणां तथा
केटलां वाग, उरयोग, खेदया तथा कर्मप्रकृतिना बांधनां स्यानक, उदयनां
म्यानक, उदीरणां म्यानक तथा सत्तानां स्यानक केटलां होय ? ए थाठ
प्रतिछार दर्शाव्यां ठे. ४६७

चौद मूष मार्गणा तथा धामठ उत्तर मार्गणानां नाम कद्यां ठे. ४७२

४ वासठ मार्गणाद्वारे प्रत्येके चौद जीवज्ञेद विचाख्या ठे.	....	....	४८७
५ वासठ मार्गणाद्वारे प्रत्येके गुणगणां विचाख्यां ठे.	....	....	४९०
६ वासठ मार्गणाद्वारे प्रत्येके पंदर योग विचाख्या ठे.	....	....	४९९
७ वासठ मार्गणाद्वारे प्रत्येके चार उपयोग विचाख्या ठे.	....	....	५०६
८ मन, वचन अने काया, ए त्रण योगमार्गणाने विपे जीवस्यान, गुणस्यान, योग अने उपयोग आश्री मतांतर कळुं ठे.	....	....	५०९
९ वासठ मार्गणाद्वारे प्रत्येके ठ लेश्या मांहेळी लेश्या कही ठे.	....	....	५१०
१० वासठ मार्गणाना जीवोनुं मूल चौद मार्गणाए करी प्रत्येक मार्गणाना जीवो विपे अद्वपवहुत्व विचाखुं ठे.	....	....	५१२
११ चौद गुणगणाने विपे जीवज्ञेद, योग, उपयोग, लेश्या विचाख्यां ठे.	....	....	५१९
१२ चौद गुणगणाने विपे मूल कर्मबंधना बंधहेतु चार ठे अने उत्तर बंधहेतु सत्तावन ठे. ते सर्व ज्ञांगा सहित विचाख्या ठे.	....	....	५२४
१३ चौद गुणगणे उदय अने सत्ता तथा उदीरणानां स्यानक कहां ठे.	....	....	५४०
१४ चौद गुणगणे वर्तता जीवुं अद्वपवहुत्व कळुं ठे.	....	....	५४२
१५ श्रोपशमादिक पांच जावनुं स्वरूप, प्रतिज्ञेद तथा ज्ञांगा सहित प्रत्येक गुणगणे विवरीने पठी आठ कर्मेने विपे विवरीने कळुं ठे.	....	....	५४४
१६ संख्याता, असंख्याता अने अनंताना ज्ञेद कहां ठे.	....	....	५५४

---

१२ वावीशमो शतक नामा पंचम कर्मग्रंथ ठे, तेनी अनुक्रमणिका लखीए ठीए.	५६७
१ मंगलाचरण करी ग्रंथना अत्रिधेयभूत ठवीश द्वारनां नाम कहां ठे.	५६७
२ ध्रुवबंधिनी तथा अध्रुवबंधिनी प्रकृतिनां नामोनुं पहेळुं अने वीजुं द्वार.	५६९
३ ध्रुवोदयी तथा अध्रुवोदयी प्रकृतिनां नामोनुं त्रीजुं तथा चोशुं द्वार कळुं ठे.	५७१
४ प्रकृतिनी सत्ताना ध्रुवाध्रुवपणानुं पांचमुं तथा ठहुं द्वार कळुं ठे.	५७६
५ सर्वघाति तथा अघाति प्रकृतिनुं सातमुं अने आठमुं द्वार कळुं ठे.	५८२
६ पुण्य तथा पापप्रकृतिनां नामोनुं नवमुं अने दशमुं द्वार कळुं ठे.	५८५
७ अपरावर्त परावर्तमान प्रकृतिनुं अग्नीआरमुं तथा वारमुं द्वार कळुं ठे.	५८७
८ क्षेत्रविपाकी प्रकृतिनुं द्वार, जीवविपाकी प्रकृतिनुं द्वार, जवविपाकी प्रकृतिनुं द्वार तथा पुजलविपाकी प्रकृतिनुं द्वार, ए चार द्वार कहां ठे.	५९०
९ प्रकृति, स्थिति, रस अने प्रदेश ए चार प्रकारना बंधनां चार द्वार कहां ठे.	५९३
१० मूल प्रकृति आठनां बंधस्थानक कहीने तेने विपे न्यूसकारादिक चार बंध फलाव्या ठे तथा न्यूसकारादिक बंधनां लक्षण कहां ठे.	५९५

१२ पृश्नान् कर्म बांधवाना स्थूल हेतु दर्शाव्या ठे. ३००

११ उर्गाश्रमा कर्मस्तत्र नामा बीजो कर्मबंध ठे, तेनी अनुक्रमणिका

खर्गीपत्रीणः	....	....	....	....	....	३००
१ प्रथम मंगलाचरण करी पत्री चौद गुणगणांनां नाम कहां ठे.	....	....	....	....	....	३००
२ कया कया गुणगणे केटली केटली कर्मप्रकृति बांधाय ? तथा कया गुणगणे केटली कर्मप्रकृतिलां बांधविष्टेद थाय ? ते देखाव्युं ठे.....	....	....	....	....	....	३०५
३ जे गुणगणे केटली कर्मप्रकृतिलां उदय होय तथा जे गुणगणे केटली कर्मप्रकृतिलां उदयविष्टेद होय ते कणुं ठे.	....	....	....	....	....	३०३
४ जे गुणगणे केटली प्रकृतिनी उदीरणा होय ते देखाव्या ठे.	....	....	....	....	....	३१३
५ चौद गुणगणां माहेसां कया गुणगणे केटली प्रकृति सत्ताप होय तथा कया गुणगणे केटली प्रकृतिलां सत्ताविष्टेद थाय ठे ते दर्शाव्युं ठे.	....	....	....	....	....	३१७

१० र्गाश्रमा बांधवामित्वा नामा खर्गीय कर्मबंध ठे. एमां मंगलाचरण करीने चौद माहेसां उदात्त माहेसां मारणां म्यानकने विपे रहेला जीवो कयी माहेसां उदात्त केटली प्रकृतिना बांधाधिकारी होय, तथा विशेषादेशे प्रत्येक माहेसां उदात्त रहेला जीवने केटलां केटलां गुणगणां होय ? तथा ते माहेसा कया कया गुणगणे रहेला जीव, केटली केटली प्रकृतिलां बांधाधिकारी होय. जेमके जीव माहेसां माहे प्रथम गतिमाहेसां ठे. तो गतिमाहेसां नरकादिक चार कर्मणि उदात्त करी थाय तेद ठे. ते मध्ये प्रथम नरकगतिने विपे रह्यो थको जीव उदात्त केटली प्रकृतिलां बांधाधिकारी होय तथा विशेषे नरकगति मरण थाय गुणगणां ठे, ते माहेसा कया गुणगणे रहेला थको जीव, केटली प्रकृतिना बांधाधिकारी होय. एकी जीने सर्वे माहेसां विपे बांधवामित्वा रूपे देखाव्यां ठे.

११ उर्गाश्रमा कर्मस्तत्र नामा चतुर्थे कर्मबंध ठे तेनी अनुक्रमणिका.	....	....	....	....	....	३००
१ उदयन का उदय मारे कहेवनां उदा तथा प्रतिहारनां नाम कयां ठे.	....	....	....	....	....	३००
२ जे : उ उदयनह माहेसां कया कया जीवम्यानके कया कया गुणगणां तथा केटली कर्मप्रकृतिना बांधवनां म्यानक, उदयन म्यानक उदात्त म्यानक तथा म्याननां म्यानक केटलां होय ? पृश्ना उदयनह माहेसां ठे.	....	....	....	....	....	३००
३ चौद गुणगणां माहेसां कया गुणगणे केटली प्रकृति सत्ताप होय तथा कया गुणगणे केटली प्रकृतिलां सत्ताविष्टेद थाय ठे ते दर्शाव्युं ठे.	....	....	....	....	....	३१७

४ वासठ मार्गणाद्वारे प्रत्येके चोद जीवज्ञेद विचाख्या ठे.	....	४८७
५ वासठ मार्गणाद्वारे प्रत्येके गुणगणां विचाख्यां ठे.	....	४९०
६ वासठ मार्गणाद्वारे प्रत्येके पंदर योग विचाख्या ठे.	....	४९९
७ वासठ मार्गणाद्वारे प्रत्येके वार उपयोग विचाख्या ठे.	....	५०६
८ मन, वचन अने काया, ए त्रण योगमार्गणाने विपे जीवस्थान, गुणस्थान, योग अने उपयोग आश्री मतांतर कळुं ठे.	....	५०९
९ वासठ मार्गणाद्वारे प्रत्येके ठ लेश्या मांहेली लेश्या कही ठे.	....	५१०
१० वासठ मार्गणाना जीवोनुं मूल चोद मार्गणाए करी प्रत्येक मार्गणाना जीवो विपे अदपवहुत्व विचाखुं ठे.	....	५१२
११ चोद गुणगणाने विपे जीवज्ञेद, योग, उपयोग, लेश्या विचाख्यां ठे.	....	५१९
१२ चोद गुणगणाने विपे मूल कर्मबंधना बंधहेतु चार ठे अने उत्तर बंधहेतु सत्तावन ठे. ते सर्व जांगा सहित विचाख्या ठे.	....	५२४
१३ चोद गुणगणे उदय अने सत्ता तथा उदीरणानां स्थानक कक्षां ठे.	....	५४०
१४ चोद गुणगणे वर्त्तता जीवोनुं अदपवहुत्व कळुं ठे.	....	५४२
१५ औपशमादिक पांच जावनुं स्वरूप, प्रतिज्ञेद तथा जांगा सहित प्रत्येक गुणगणे विवरीने पठी आठ कर्मने विपे विवरीने कळुं ठे.	....	५४४
१६ संख्याता, असंख्याता अने अनंताना जेद कक्षा ठे.	....	५५४

२१ बावीशमो शतक नामा पंचम कर्मग्रंथ ठे, तेनी अनुक्रमणिका लखीए ठीए. ५६७		
१ मंगलाचरण करी ग्रंथना अजिधेयभूत ठवीश द्वारनां नाम कक्षां ठे.	....	५६७
२ ध्रुवबंधिनी तथा अध्रुवबंधिनी प्रकृतिनां नामोनुं पहेळुं अने वीजुं द्वार.	....	५६९
३ ध्रुवोदयी तथा अध्रुवोदयी प्रकृतिनां नामोनुं त्रीजुं तथा चोखुं द्वार कळुं ठे. ५७१		
४ प्रकृतिनी सत्ताना ध्रुवाध्रुवपणानुं पांचमुं तथा ठहुं द्वार कळुं ठे.	....	५७६
५ सर्वधाति तथा अध्याति प्रकृतिनुं सातमुं अने आठमुं द्वार कळुं ठे.	....	५७२
६ पुण्य तथा पापप्रकृतिनां नामोनुं नवमुं अने दशमुं द्वार कळुं ठे.	....	५७५
७ अपरावर्त्त परावर्त्तमान प्रकृतिनुं अगीआरमुं तथा वारमुं द्वार कळुं ठे. ...	...	५७७
८ क्षेत्रविपाकी प्रकृतिनुं द्वार, जीवविपाकी प्रकृतिनुं द्वार, जवविपाकी प्रकृतिनुं द्वार तथा पुज्जविपाकी प्रकृतिनुं द्वार, ए चार द्वार कक्षां ठे.	....	५९०
९ प्रकृति, स्थिति, रस अने प्रदेश ए चार प्रकारना बंधनां चार द्वार कक्षां ठे. ५९३		
१० मूल प्रकृति आठनां बंधस्थानक कहीने तेने विपे न्यूसकारादिक चार बंध फलाव्या ठे तथा न्यूसकारादिक बंधनां लक्षण कक्षां ठे.	....	५९५

- ११ सर्वे उत्तर प्रकृतिनां सामान्ये उगणत्रीश बंधस्यानक ते तेनां नाम कहीने पठी तेने विषे ज्ञयस्कारादिक चार बंध कह्या ठे. ५९३
- १२ प्रत्येक कर्मेनी उत्तर प्रकृतिनां विशेषे जूदां जूदां बंधस्यानक कहीने तेने विषे ज्ञयस्कारादिक चार बंध विचार्या ठे. ६००
- १३ मूल प्रकृतिनो जघन्योत्कृष्ट स्थितिवंध तथा अघाधाकाल कह्यो ठे. ६०५
- १४ उत्तर प्रकृतिनो जघन्योत्कृष्ट स्थितिवंध तथा अघाधाकाल सर्वे जीवोने विषे कह्यो ठे. ते मध्ये छुल्लक जवतुं मान पण कहुं ठे. ६०७
- १५ उत्तर प्रकृतिना उत्कृष्ट तथा जघन्य स्थितिवंधस्वामी गुणगणे तथा जीव-
जेदे कहीने प्रकृतिबंधनो अधिकार पूर्ण कस्यो ठे. ६११
-
- १६ उत्कृष्टादि स्थितिवंधने विषे उत्कृष्टादि तथा साद्यादि चार जांगा कह्या ठे. ६१६
- १७ गुणगणा आश्री उत्कृष्ट जघन्य स्थितिवंध कह्यो ठे. ६१९
- १८ एकेंद्रियादिकने विषे हीनाधिक स्थितिवंधनुं अद्वयबहुत्व कहुं ठे. ६२१
- १९ मनादिक योगतुं स्वरूप तथा योगस्थानकना स्वामी कह्या ठे. ६२३
- २० चौद जातिना जीवने कर्मबंधना जघन्य अने उत्कृष्ट स्थितिना वचमाने
आंतरे जेटला समय तेटला स्थितिवंधनां स्थानक ठे. तेनुं अद्वयबहुत्व तथा
एकेकी स्थितिनां अघ्यवसायस्थानकनुं अद्वयबहुत्व कहुं ठे. ६४८
- २१ नरकत्रिकादिक एकतालीश प्रकृतिनुं उत्कृष्ट वंधांतर तथा अबंधकाल पूर-
घानो उपाय तथा केटलीएक प्रकृतिनो सतत बंधनो काल कहीने स्थितिवि-
धनो अधिकार पूर्ण कस्यो ठे. ६४९
- २२ रसबंधना अधिकारमां रसविजाग वर्गणा तथा स्पर्द्धकनुं स्वरूप तथा एक-
गणीया, वेगणीयादिक शुजाशुत्र रसनुं स्वरूप कहुं ठे. ६५५
- २३ उत्कृष्ट-तथा जघन्य रसबंधना स्वामी देखाड्या ठे. ६५९
- २४ जघन्य, अजघन्य, उत्कृष्ट अने अनुत्कृष्ट ए चार प्रकारना रसबंधने विषे
साद्यादि चार जाग विचारीने रसबंधनो अधिकार पूर्ण कस्यो ठे. ६६६
-
- २५ प्रदेशबंध कहेतो यको प्रथम औदारिकादिक वर्गणानुं स्वरूप कहुं ठे. ६७७
- २६ जेबां कर्मेदस जीव ग्रहण करे ठे ते कह्यां ठे, तथा ते कर्मेदलनुं अवगाह-
नाहेत्र कहुं ठे तथा मूल आठ कर्मेनां दलनी जागविजजना कहीने पठी
उत्तर प्रकृतिनां दलनी जागविजजना कही ठे. ६७७
- २७ कर्मेना प्रदेशा निर्झारावयाने अर्थे सम्यक्त्वादि थगीथार अर्थे गुणश्रेणी कही ठे. ६७७
- २८ चौद गुणगणांनो अंतरकास कह्यो ठे. ६९१

- २९ आठ प्रकारना पुज्यपरावर्तनुं कालमान समजाववाने कालमानना सुहृ-
र्त्तयी मांकीने पट्योपमादिक सर्व जेद विस्तारे कक्षां ठे. ६९२
- ३० उक्तदृ तथा जघन्य प्रदेशबंधनुं स्वरूप तथा ते बंधना स्वामी कक्षा ठे. ३०२
- ३१ प्रदेशबंधने विषे सादि अनाद्यादिक चार जांगा कक्षा ठे. ३०९
- ३२ योग्यस्थानकनुं स्वरूप तथा अटपवहुत्व कहीने प्रदेशबंध समाप्त कत्यो ठे. ३११
-
- ३३ प्रकृतिस्वित्वादिक चार बंधने विषे बंधना विशेष हेतु कक्षा ठे..... ३१४
- ३४ चौद राजलोकनी श्रेणी, प्रतर तथा घनादिकनुं मान कक्षुं ठे. ३१५
- ३५ उपशमश्रेणी तथा क्षपकश्रेणीनुं स्वरूप कक्षुं ठे. ३१९
-
- ३६ त्रेवीशमो सप्ततिका नामा षट् कर्मग्रंथ ठे तेनी अनुक्रमणिका लखीए ठीए. ३२५
- १ प्रथम मंगलाचरण तथा प्रयोजनादिक चार वानां कक्षां ठे. ३२५
- २ सामान्यपणे मूख आठ प्रकृतिनां नाम तथा स्वरूप कक्षां ठे. ३२९
- ३ मूख आठ प्रकृतिना बंध, उदय अने सत्तानां स्थानक कक्षां ठे तथा कयुं कर्म
बांधतां कयां बंधस्थानक होय ? तथा कयी प्रकृतिने उदये केटखां उदयस्था-
नक होय, तथा कयी प्रकृतिनी सत्ताए कयां कयां सत्तास्थानक होय तथा
एनां बंध, उदय, सत्ता, स्थानकनो परस्पर संवेध तथा चौद गुणठाणे एना
जांगा कक्षा ठे. ३२७
- ४ उत्तर प्रकृति आश्री संवेध कक्षां ठे, तेमध्ये प्रथम ज्ञानावरणीय अने अंत-
राय वे कर्मनी उत्तर प्रकृतिना पूर्वोक्त रीतेज बंध, उदय तथा सत्तास्थानक
संवेधे जांगानी प्ररूपणा लविस्तर करी ठे..... ३३४
- ५ तेमज दर्शनावरणीय कर्मनी उत्तर प्रकृति आश्री बंधादिक स्थानक कक्षां ठे
तथा तेनो परस्पर संवेध देखाड्यो ठे. ३३५
- ६ वेदनीय, आयु अने गोत्र, ए त्रण कर्मनी उत्तर प्रकृतिना जांगा कक्षा ठे..... ३३७
- ७ मोद्नीय कर्म उत्तर प्रकृतिनां बंधादिक स्थानकनो संवेध कक्षां ठे. ३४२
- ८ नामकर्मनी उत्तर प्रकृतिनां बंधादि स्थानकनो कहीने पत्री संवेध कक्षां ठे. ३६१
- ए चौद जीवस्थानके प्रथम ज्ञानावरणीय तथा अंतराय कर्मना बंधोदय सत्ता
संवेधे जांगा कहीने पत्री दर्शनावरणीय, वेदनीय, गोत्र, आयु, मोद्नीय अने
नामकर्मना बंधादिकने संवेधे जांगा कक्षा ठे. ३७५
- १० चौद गुणठाणे ज्ञानावरणीय अने अंतराय कर्मना जांगा कक्षा ठे. ३७५
- ११ चौद गुणठाणे दर्शनावरणीय कर्मना बंधादि स्थानकना जांगा कक्षा ठे. ३७५
- १२ चौद गुणठाणे वेदनीय अने गोत्रकर्मना बंधादि स्थानकना जांगा कक्षा ठे..... ५०१

- १३ चोद गुणगणे आयुःकर्मना बंधादि स्थानना जांगा कहा ठे. ००१
- १४ चोद गुणगणे मोहनीय कर्मना बंधादि स्थानकना जांगा कहा ठे. ००३
- १५ मोहनीयना उदय जांगा तथा उदयपदबंध ते योग, उपयोग अने क्षेत्रा साथे चोदे गुणगणे गुण्या ठे..... ००६
- १६ चोद गुणगणे मोहनीयनां सत्तास्थानक कहीने संवेधे जांगा कहा ठे. ०१४
- १७ चोद गुणगणे नामकर्मना बंधोदय, सत्तास्थानक अने जांगा कहा ठे. ०१६
- १८ मिथ्यात्व अने सास्त्रादन गुणगणे मोहनीयनां बंधस्थानकना जांगानी संख्या तथा उदयस्थानकना जांगानी सरवाले संख्या कही ठे. ०२७
- १९ चार गतिने विषे नामकर्मनां बंधादि स्थानक कहां ठे. ०२९
- २० एकेंद्रियादिकने विषे नामकर्मनां बंधोदय सत्तास्थानक कहां ठे. ०३२
- २१ थर्हीया उदीरणा न कही तेनुं कारण तथा एकताक्षीश प्रकृतिनो उदय उदी-
रणार् अंतर ठे ते तथा कया गुणगणे कयी प्रकृति बांधे ? ते तथा जे गतिने
विषे जेटली प्रकृति सत्ताए पामीए ते कछुं ठे. ०३४
- २२ उपशमश्रेणीनुं स्वरूप विस्तारपूर्वक कछुं ठे. ०३९
- २३ रूपकश्रेणीनुं स्वरूप विस्तारपूर्वक कछुं ठे..... ०४४

॥ श्री ॥

॥ अथ इंद्रियपराजयशतक प्रारंभः ॥

सुञ्चिञ्च सूरौ सोचेव पंक्तिं तं पसंसिमो निञ्चं ॥ इंद्रिय चोरेहिंसया,
न लुंठिञ्च जस्स चरणधणं ॥ १ ॥ इंद्रिय चवल तुरंगो, डग्गइ म
ग्गाणु धाविरे निञ्चं ॥ चाविञ्च ज्वस्सरुवो रुञ्जइजिणवयणरस्सीहिं ॥ २ ॥

व्याख्या- तेहज सूरौ के० शूर, तेहज पंक्तिं के० पंडित, तं के० तेनेज, प्रसं-
सिमो निञ्चं के० निरंतर हुं प्रशंसु तुं, के, जेहंतुं सया के० सदा, इंद्रियचोरे के०
इंद्रिर्त्तरूप चोरोए, चरणधणं के० चारित्ररूपी धन नथी लुंठ्युं ॥ १ ॥ इंद्रियचवलतु-
रंगो के० इंद्रियोरूप जे चपल घोडाळं ठे, ते डग्गइ के० डुर्गतिना, मग्गाणु के०
मार्गो, निञ्चं के० निरंतर, धाविरे के० दोडवानुं करे ठे, तेने ज्वस्सरुवो के० संसार
स्वरूपने जेणे चावि के० चाव्यो ठे, ते प्राणी जिणवयणरस्सीहिं के० श्रीवीतरागनां
वचनरूप रस्सीहिं के० दोरकीए करीने रुञ्जइ के० रुंधे ठे. २

इंद्रिय धुत्ताणमहो तिलतुस मित्तंपि देसु मा पसरं ॥ जइ दिन्नो तो नी
ळं जखणो वरिस कोडिसमो ॥ ३ ॥ अजि इंद्रिएहि चरणं, कठं वधुणे
हिं किरइ असारं ॥ तो धम्मविदिदहं, जइ अवं इंद्रिय जयंमि ॥ ४ ॥

व्याख्या- अहो उत्तमजन ! इंद्रियधुत्ताणं के० इंद्रियरूप धूर्तने, तिलतुसमित्तंपि
के० तिलना ठोतरा जेटहुं पण प्रसरं के० पसरवा, देसुमा के० देश नही. जइदिन्नो
के० जो पसरवा दीधो तो नीळं के० लीधुं. शुं लीधुं ? ते कहेठे, जख के० ज्यां खणो
के० क्षणमात्रमां पण वरिसकोडीसमो के० वरसनी कोडी समान दुःखमय ठे,
तेहुं दुःख लीधुं. ॥ ३ ॥ जेणे इंद्रिर्त्त जीती नथी तेनुं चारित्र, कठं विधुणेहिं कीरइ
असारं-कठविधुणेहिं के० काष्टमां रद्देनारा कीडाए जेम काष्टने करडीने असारं के०
असार कीरइ के० कखुं. एवुं असार जाणवुं. ए माटे धमठि के० धर्मेना अर्थि जने
इंद्रियजयंमि के० इंद्रिर्त्त जीतवाने माटे दह जइअव्वं के० दह यत्न करवो. ॥ ४ ॥

जह कागिणी इहेजं, कोडिं रयणाणहारए कोइ ॥ तह तुठ विसय
गिशा जीवाहारंति सिधिसुहं ॥ ५ ॥ तिलमित्तं विसयसुहं इहं च
गिरिरायसिगतुंगयरं ॥ ज्व कोडीहिं न निठइ जंजाणसुतंकरिवासु ॥ ६ ॥

व्याख्या—जहू के० जेम कोइ के० कोइएक कागिणी के० कांगणीने हेठ के० हेतु
 पटले थयें कोनिरयणाणहारण के० कोडिरलने हारेते; तहू के० तेम तुछ के० नीन
 एवा विसयगिद्धा के० विषयमां लोलुप थएसा जीवा के० जीवो ठे ते पोताना सिद्धि-
 सुहं के० मोक्षमुखने हारंति के० हारीजायते. ॥ ५ ॥ तिलमित्तं विसयसुहं के० ति-
 लमात्र पण विषयमुख, ते डुहंच गिरिरायसिंगतुंगयरं के० डुःखरूप गिरिराय के०
 पर्यत—तेना तुंगयरं के० उंचां एवां सिंग के० शिखर ठे, एवुं जाणवुं—अर्थात् थोडुं
 पण विषयमुख ठे ते महाडुःखनुं हेतु जाणवुं. ए विषयमुखने माटे जवकोडीहिं के०
 जवनी कोडिए डुःख जोगवतां पण न निठइ के० न निवतें. एवुं ठे, माटे जं के०
 जेम ध्यानमां थावे तं के० तेम करिझासु के० करजे ॥ ६ ॥

सुंजंता महुरा विवाग विरसा किंपागतुद्धा इमे ॥ कठकंडुअणंव डुःख
 जणया दाविति बुद्धिसुहे ॥ मप्रणहे मयतिण्हअथ सययं विवाजि संधि
 प्यया ॥ सुत्तादित्ति कुजम्म जोण्णिगहणं जोगा महावेरिणो ॥ ७ ॥

व्याख्या—जोग केवा ठे ? ते कहे ठे. सुंजंता के० जोगवतां थका महुरा के० म-
 धुरा पण विवाग के० परिणामे—अथवा विपाके किंपाकतुद्धाइमे के० किंपाकवृद्धतुव्य
 पिरस के० निरस ठे, पखी कणकंडुअणं के० खसनुं जे खणवुं—ते खणतां तो सारं खागे,
 पण परिणामे महा डुःख घाय. तेम ए मुख जोगवे ठे, ते पण डुःखजणया के० ते
 गसना गणवा सरयां डुःखनां उपजावणहार एवां बुद्धिसुहं के० बुद्धिसुखने दाविति
 के० दे ठे, थने मप्रणहे के० मज्जन करतां थकां अर्थात् जोगमां तल्लीन होतां थकां म-
 यतिलिअथय के० मृगतृप्ता जे कांऊवां तेनी परेसययं के० निरंतर मिवाजिसंधिप्यया
 के० ग्यांटा अतिप्रायना देनारा ठे; थने सुत्ता के० जोगव्या थका, कुजम्मजोण्णिगहणं
 के० वृजन्मर्नी योनिनुं जे मद्रण, तेने दित्ति के० दे ठे. ए माटे जोगो महावेरिणो
 के० जोग जे विषयादिक मुख ते महावेरी ठे, एम जाणवुं. ॥ ७ ॥

सक्का अग्गी निवारणं वारिणां जखिउ विहु ॥ सवोदहि जलोणावि
 कामग्गि डुन्निवारणं ॥ ८ ॥ विसमिव सुहंमि महुरा परिणाम निकाम
 दाहणा विसया ॥ काजमणंतं सुत्ता अज्जाविमुत्तं न किं जुत्त ॥ ९ ॥

व्याख्या—जखिउविहु के० घणोज खागेखो एवो जे अग्गी के० अग्नि, तेने वारिणां
 ० पाणीए करीने निवारिउसक्का के० निवारण करी शक्ये; परंतु कामग्गी के० का-
 . जे ठे ते, सवोदहिजलोणावि के० सयं समुज्जोना पाणीए करी पण डुन्निवारणं
 निवारण करवां महा दोहखो ते. ॥ ८ ॥ हे मूढ! था संसारना जोग विषय ठेते

मुहंमि के० प्रथम आद्यमां महुरा के० मधुरा ठे, पण परिणाम के० अंते विसमिव के० विपत्ती परे निकाम के० अत्यंत असार अने दारुणा के० महा जयंकर एवा ठे. तं के० तें, कालमणंतंजुत्ता के० अनंतकाल यावत् जोगव्या, तो पण अज्जा के० हजी नवीमुत्तं के० नथी त्याग करतो ? किंजुत्त के० ए विषयसुखमां केम युक्त थइ रह्यो ठे ? ॥ ए ॥

विपयरसासवमत्तो जुत्ताजुत्तं न जाणई जीवो ॥ ऊरइ कळुणंपळा
पत्तो नरयं महाघोरं ॥ १० ॥ जह् निंवडुम्मपत्तोकीडो कडुअंपि म
न्नए महुरं ॥ तह सिद्धिसुहपरुक्का संसारइहं सुहं वित्ति ॥ ११ ॥

व्याख्या— ए जीव, विपयरसासवमत्तो के० विपयरसरूप आसव एटले मद्धिराए करी मदोन्मत्त होतो थको जुत्ताजुत्त के० युक्तायुक्त एटले योग्य अने अयोग्यने नजाणई के० नथी जाणतो; पण पछा के० पठी ज्यारे कळुणं के० महाडुःख जय एवा महाघोरं के० अतिशय जयंकर नरयं के० नरकने पत्तो के० पाम्यो, त्यारे ऊरइ के० ऊरेठे, अर्थात् पश्चात्ताप करे ठे. ॥ १० ॥ जह् के० जेम, निंवडुम्मपत्तो के० लींवनाना वृक्षनुं पांदडुं ते कडुअंपि के० कडुं ठे तो पण कीनो के० ते पांदडामां रद्देनारो कीडो महुरं के० मधुर एवुं मन्नए के० माने ठे; तह के० तेम ए जीव सिद्धिसुहंपरुक्का के० मोक्षसुखथी परोक्ष जे संसारइहं के० संसारनां डुःख तेने सुहंवित्ति के० सुख तरिके जाणे ठे. ॥ ११ ॥

अधिराण चंचलाणय खणमित्त सुहंकराण पावाणं ॥ डुग्गइ निबंध
णाणं विरमसु एअ्राण जोगाणं ॥ १२ ॥ पतायकामजोगा सुरेसु अ-
सुरेसु तदय मणुएसु ॥ नयजीवतुप्रतित्ती जलणस्सवकठनियरेण ॥ १३ ॥

व्याख्या— रे अजाण जीव ! तुं, अधिराण के० अस्थिर, अने चंचलाणय के० चपल एवा खणमित्त के० क्षणमात्र सुहं के० सुखने कराण के० करनारा एवा, अने पावाणं के० महापापरूप तथा डुग्गइ के० डुर्गतिए निबंधणाणं के० बंधन थवाना हेतुरूप जे जोगाणं के० जोग, तेथी विरमसु के० विरम—पाठो उत्तर ? ॥ १२ ॥ सुरेसु के० देवताउनेविपे, असुरेसु के० असुरदेवतानेविपे, तेमज मणुएसु के० मनुष्यनेविपे हे जीव ! तुं कामजोग के० कामना जोग जे स्त्री विषयादिक सुख ते पत्ता के० पाम्यो; तोपण जेम जलण के० अग्नि कठनियरेण के० काठोना समूहे पण तृप्ति पामतो नथी, तेम नयजीव तुप्रतित्ती के० हे जीव ! तने पण तृप्ति थती नथी. ॥ १३ ॥

जहाय किंपागफला मणोरमा रसेणवन्नेणय जुंजमाणा ॥ ते खुट्टए जी-
विय पच्चमाणा एउंवमा कामगुणा विवागे ॥ १४ ॥ सधंविळविअं
गीअं सधंनट्टंविडंवणा ॥ सधेआजरणाजारा सधेकामाड्हावहा ॥ १५ ॥

व्याख्या—जहाय के० जेम किंपाग के० किंपाकनामक वृक्षनां फला के० फल ते मणोरमा
के० मनोहर, रसेण के० रसेकरी परिपूर्ण, वन्नेन के० वणेंकरी रूमां पण ते जुंजमाणा के०
खाधां थकां अने पच्चमाणा के० पच्यां थकां जीविय के० जीवितव्यने खुट्टय के० खुटाडे.
एउंवमा के० ए किंपाकनामक वृक्षना फलनीज उपमा, कामगुणाविवागे के० कामना
गुणनो जे विपाक—तेनेविपे जाणवी. अर्थात् कामगुण विपाकठे ते देखतां मनोहर, र-
सेकरी परिपूर्ण अने वाह्यरंगेकरी रुढा ठे, पण तेउंनो परिणाम महा दुःखदायक ठे. ॥ १४ ॥
संसारमां गीअं के० जे गीत ठे ते सबवं के० सर्वं विळविअं के० विळापतुअ जाणवां,
सव्यं के० सयं, नट्ट के० नाटक ते विडंवणा के० विटंवना जेवा जाणवां, सव्वे के०
सयं आजरणा के० जे आजरण ते जारा के० जाररूप एवां जाणवां, अने सव्वे के०
सयं कामा के० काम ते ड्हावहा के० दुःखदाइ जाणवा. १५

देविंद चक्रवट्टित्ताणइ रज्जइ उत्तमा जोगा ॥ पत्ता अणंतखुत्तो नय इं
तत्ति गउत्तेहिं ॥ १६ ॥ संसारचक्रवाले सधेविय पुग्गलामए बहुसो ॥
आहारिआय परिणामिआय नयतेसु तित्तोइं ॥ १७ ॥

व्याख्या—रे जीव। देविंद के० इंड, चक्रवट्टित्ताणइं के० चक्रवर्तिवादि, रज्जइं के०
राज्य, अने उत्तमजोगा के० उत्तम प्रकारना जोग एट्ठे विषयादिसुख, ते तुं अणंतखुत्तो
के० अनंत वार पत्तो के० पाम्यो, तोपणतेहिं के० तेउंए करीने न यइंतत्तिं के० तृप्तिने
पाम्यो नही ॥ १६ ॥ अहो मए के० मैं, संसारचक्रवाले के० संसाररूप चक्रवालनेविपे
सव्वेविप के० सपसाए पुग्गला के० पुग्गलोने घणीवार आहारिआय परिणामिआय
के० आहारिया एट्ठे खाधा ने आहारपणे परिणामाव्या खरा, पण तेसु के० तेनेविपे
तित्तोइं के० हुं तृप्ति नय के० पाम्यो नही ॥ १७ ॥

उवखेवो होइ जोगेसु अजोगी नोवलिप्पई ॥ जोगी जमइ संसारे
अजोगी विप्पमुच्चई ॥ १८ ॥ अल्लो सुक्कीअ दो वृटा गोलया मट्टि
धामया ॥ दोविआवडिआकूडे जो अल्लो तत्त खग्गई ॥ १९ ॥

व्याख्या—जोगीपुरुषने जोगेसु के० जोगनेविपे उवखेवो के० सपटावुं ते होइ के०
पाप ठे, अने अजोगी के० बांननारहित एवा पुरुषो नोवलिप्पई के० न खपेटाय, जोगी
जनेइ संसारे के० आ संसारनेविपे जोगी होय ते जमे ठे, अजोगीविप्पमुच्चई के०

मने अज्ञोगी पुरुष संसारथी मुक्त थाय ठे. ॥ १७ ॥ अज्ञो के० लीलो अने सुको के० सुको एवा दो के० वे मट्टिआमया के० माटीमय गोला के० गोला ठे, ते वेय गोला रीतने विपे आवडिआ के० अफाट्या, तेमांथी जो के० जे अज्ञो के० लीलो गोला तो ते तव के० रीतनेविपे लग्गइ के० लागी रह्यो. ॥ १७ ॥

एवं लगंति छुम्मेहा जे नरा कामलादसा ॥ विरत्तोउ न लगंति ज-
हा सुके अगोलए ॥ १७ ॥ तणकठेहिव अग्गी लवणसमुद्धो नईस-
दस्सेहिं ॥ न इमो जीवो सको तिपेउं कामजोगेहिं ॥ १८ ॥

व्याख्या—एवं के० ए प्रमाणे लगंति के० लागेठे. छुम्मेहा के० छुर्बुद्धि एवाजे नरा के० पुरुष, कामलादसा के० कामलंपट. एटले जे कामलंपट एवा छुर्बुद्धि पुरुषो ठे, तेउं आ संसारनेविपे रीतने विपे लीला गोलांनी पेरे लागी रहेठे, अने जे विरत्तो के० संसारथी विरम्यो, ते जेम सूको गोलो रीतने विपे न चोटे—न लागे तेम न लगंति के० नथी लागतो ॥ १७ ॥ जेम तृणकठेहिव के० जेम तृणकाठे करीने अग्गी के० अग्नि तृप्त थतो नथी, अने नदीना सहस्रोएकरी जेम लवण समुद्र तृप्त थतो नथी, तेम कामजोगे करीने आ जीव पण तृप्त थवाने शक्तिवंत थतो नथी. ॥ १८ ॥

शुत्तूणवि जोगसुहं सुरनर खयरेसु पुण पमाएणं ॥ पिञ्चइ नरएसु जेर
व कलकलए तउतंव पाणाइं ॥ १९ ॥ को लोत्रेण न निहउं कस्स नरम-
णीहिं जोलिअं हिअयं ॥ को मञ्जुणा न गहिउं को गिओनेव विसएहिं ॥ २० ॥

व्याख्या— जीव जोगसुहं के० जोगनां जे सुख, सुर के० ते देवता, नर के० मनुष्य अने खयर के० खेचरनेविपे शुत्तूणंवि के० जोगवीने पण पुण के० वली, पमाएणं के० प्रमादेकरीने नरएसु के० नरकनेविपे जेरव के० जयंकर एवा कलकलए के० अग्नि-
करी तस थएवा तंवपाणाइं के० त्रांवांना पानने पिञ्चइ के० पीएठे. ॥ १९ ॥ को के० कोण पुरुष, लोत्रेण के० लोत्रे न निहउं के० न निहत एटले नथी हूणायो ? अने को के० कोण पुरुषना हिअयं के० हृदयने रमणी के० स्त्रीए नचोलियं के० नथी जो-
लव्युं ? अने को के० कोण पुरुषने मञ्जुणा के० मृत्युए नगहिउं के० नथी ग्रहो ? अने को के० कोण पुरुष, विसएहिं के० विषयोए करी नेवगिद्धो के० नथी ग्रह्यथो ? २० ॥

खणमित्त सुक्का बहुकाल इक्का ॥ पगाम इक्का अनिकाम सुक्का ॥ सं-
सार सुक्कस्स विपक्क जूआ ॥ खाणी अण्णण उ कामजोगा
॥ २१ ॥ सब गहाणं पत्रवो महागहो सब दोसपायट्ठि ॥ कामग्गहो इ-
रप्पा जेणत्तितूअं जगं सबं ॥ २२ ॥

इन्द्रियपराजयशतक.

व्याख्या-आ संसारनेविषे खणमित्त के० क्षणमात्र सुखा के० सुख ठे, अने दुःख तो बहुकाल के० घणाकाल सुधी ठे. ते वढी पगामडुखा के० अतिशय अने अनिकामसुखा के० अतिशय तोठसुं सुख ठे. एमाटे संसार मुक्तस्स चूआ के० संसारने मूकवो अने तेथी विपद्भूत थयुं अने ए कामजोगा के० विषयादिकना जे जोगो ठे ते, अण्ठाणज के० अनर्थनी खाणी के० खाण ठे. जेण के० जेणे जगंसव्वं के० सर्वजगतने जित्थं के० जेयुं संताप्युं, एवो डुरप्प डुरात्ता कामग्गहो के० कामरूपी ग्रह, ते सव्वग्गहाणं के० सर्व ग्रहोने पजव्व उपजावानुं मूल कारण ठे, अने सव्वदोसपायटी के० सर्व दोषोनों प्रगट कर एवो महाग्गहो के० महोटी ग्रह जाणवो. ॥ २५ ॥

जह कवुल्लोकहुं कंडुअमाणो इहं मुणइ सुखं ॥ मोहाउरा मणुस्सा तह कामइहं सुहंविंति ॥ २६ ॥ सल्लंकामा विसंकामा कामा आसीविसोवमा ॥ कामेपठेयमाणा अकामा जंति डुग्गइ ॥ २७ ॥

व्याख्या-जह के० जेम, कवुल्लोकहुं कंडुअमाणो के० खसनों धणी खसने खणतो पको, जो के परिणामे इहं के० दुःख जोगवे ठे, तोपण तेने सुहंमुणइ के० सुख मानेठे; तह के० तेम मोहाउरा के० मोहेकरी आतुर एटखे पीनित एवा मणुस्सा के० मनुष्यो कामइहं के० कामजोगादिकना विषयदुःखने सावरूप ठे, विसं के० विपरूप ठे जाणेठे. ॥ २६ ॥ कामा के० काम ठे ते सल्लं के० सावरूप ठे, विसं के० विपरूप ठे अने आसीविसोवमा के० सर्पनी दाढमां जे विष ठे तेनी उपमाए ठे. कामेपठेयमाणा के० ए कामनी मात्र प्रार्थना करतां अने अकामा के० अणजोगव्ये थके पण जीव डुग्गइ के० डुगंतिप जंति के० जाय. ॥ २७ ॥

विसए अयइस्कंता पडंति संसारसायरे घोरे ॥ वीसएसु निरावि-
स्सा तरंति संसार कांतारे ॥ २८ ॥ उल्लिया अवइस्कंता निरावइ-
स्सा गया अविग्घेणं ॥ तम्हापवयणसारे निरावइस्केण होअधं ॥ २९ ॥

व्याख्या-विसए अयइस्कंता के० विषयनी अपेक्षा-प्रतिबंध करतां जीव संसा-
सायरेपोरे के० संसाररूपी महा जयंकर एवा समुज्जनेविषे पकंति के० पडे ठे. अने
विसएसु निराविस्सा के० विषयनेविषे निरपेक्षा होतां थकां संसारकांतारे के० संसार-
रूपी अरूपने तरंति के० तरे ठे. ॥ २८ ॥ उल्लिया के उल्लवंत एवा विषयनी अयइ-
स्कंता के० अपेक्षापी जे निरावइस्का के० निरपेक्षा थया, ते अविग्घेणं के० अविघ्न-

पणे गया के० मोक्षे गया. तम्हा के० ते माटे पत्रयणसारे के० प्रवचननुं सार जे चारित्र-तेहनेत्रिपे निरावश्केणहोअव्वं के० निरपेक्ष यतुं. ॥ १९ ॥

विसयाविको निवडइ निरविको तरइ उत्तर जवोहं ॥ देवीदीवस-
मागय जाउअ ज्जुअलेण दिठंतो ॥ ३० ॥ जंअइ तिरकंडुर्कं जंच
सुदं उत्तमं तिलोअंमि ॥ तंजाणसु विसयाणं बुद्धिक्कय हेउअंसवं ॥ ३१ ॥

व्याख्या-विसया विको के० विषयनी अपेक्षा धरतो जीव निवडइ के० संसारने-
विषे पने ठे, अने जे संसारथी निरपेक्ष ठे ते पुत्तर के० पुत्तर एवो आ जे जव
के० संसार तेने तरइ के० तरे ठे. जेम देवीना छीपनेविषे समागत के० आवेला एवा
जाउअज्जुअलेण के० ज्ञाता एटखे जाइनुं युगल. अर्थात् वे जाइलं तेना दिठंतो के०
दृष्टांते जाणतुं. एटखे वे जाइमांथी एक जाइए देवीना सन्मुख किंचित् जायुं, तेथी ते
समुद्रमां जइ पड्यो अने बीजो जाइ निरपेक्ष रह्यो, तो समुद्र पार उतख्यो. ए कथा
ज्ञाताजीमां ठे, त्यांथी जाणवी. ॥ ३० ॥ जं के० जे अइ के० अतिशय तिरकंडुर्कं के०
तीक्ष्णदुःख अने जे वली तिलोअंमि के० त्रेलोक्यनेविषे उत्तमंसुदं के० उत्तम प्रकारनां
सुख ठे, तं के० ते सव्वं के० सर्व, विषयाणं के० विषयनी जे बुद्धिक्कय के० वृद्धि अने
क्कय एटखे हाणी तेनां हेउअंके० हेतु ठे. एम हे जीव, ! तुं जाणसु के० जाणजे. ॥ ३१ ॥

इंद्रिय विसय पसत्ती पडंति संसारसायरे जीवा ॥ पक्खिच्च चिन्नपंखा
सुसीलगुणपेहुणविहिणा ॥ ३१ ॥ नलदइजहाविहंतो मुद्धिच्चियं अंछिअं
जहा सुणउं ॥ सोसइ तालुअरसिअं विविहंतोमन्नएसुखं ॥ ३३ ॥

व्याख्या-इंद्रियविसयपसत्ती के० इंद्रियोना विसयोने विषे विशेष करी आसक्त
एवो जीव, पक्खिच्चिन्नपंखा के० जेनी पांख ठेदाइ ठे एवो पक्षी जेम आकाशथी
पृथ्वी उपर जइ पडे, तेम सुसीलगुणपेहुणविहिणा के० सुशील गुणरूपी पांखोविना
जीव, संसार सायरे के० संसार सागरने विषे पडंति के० पडे ठे. ॥ ३१ ॥ जह के० जेम
सुणउं के० श्रान मुद्धिच्चियंअंछिअं के० महोदुं हामकुं विहंतो के० चाटतां थकां नलदइ
के० नथी जाणतुं, के तालुअरसिअं के० पोताना तालवानो रस शोपे ठे !! ए श्रान
पोतानाज तालवानो रस चाटे ठे, तो पण ते चाटतां थकां विविहंतो के० विविध
प्रकारनां सुखं के० सुखने मन्नए के० माने ठे. ॥ ३३ ॥

मिद्धिलाणकायसेवी न लदइ किंचिवि सुदं तहा पुरिसो ॥ सो मन्नए व-
राउं सयकाय परिस्समं सुखं ॥ ३४ ॥ सुहुविमग्गिअंतो कडवि कय-
वीइ नत्ति जह सारो ॥ इंद्रिय विसएसु तहा नत्तिसुदं सुहुविगविठं ॥ ३५ ॥

इन्द्रियपराजयशतक.

व्याख्या-आ संसारनेविषे खणमित्तके० क्षणमात्र सुखाके० सुख ठे, अने दु
दुःख तो बढुकाय के० घणाकाल सुधी ठे. ते वली पगामडुखाके० अतिशय
अने अनिकाममुखाके० अतिशय तोठकुं सुख ठे. एमाटे संसार मुक्तस्त
दुःखाके० संसारने मूकयो अने तेथी विपद्भूत थवुं अने ए कामजोगाके०
विश्यादिकना जे जोगो ठे ते, अणठाणउ के० अनर्थनी खाणीके० खाण ठे. ॥
२७ के० जेजे जगसंख्यं के० सर्वजगतने जितूअं के० जेतुं संताप्युं, एवो डुरप्पा
डुरगामा कामगद्दो के० कामरूपी प्रह, ते सब्बगहाणं के० सर्व प्रहोने पजवो
डुरगामुं मूय काम ठे, अने सब्बदोसपापटी के० सर्व दोपोनो प्रगट करना
एवो मद्दामद्दो के० महोदो प्रह जाणवो. ॥ २५ ॥

उट मगुश्लोकनुं कंदुअमाणो इदं सुणइ सुखं ॥ मोहाजरा मणुस्सा
मट कामभटं मुदंविंति ॥ २६ ॥ सल्लं कामा विसं कामा कामा
अर्थादिमोयमा ॥ कामेपठेयमाणा अकामा जंति डुग्गइं ॥ २७ ॥

व्याख्या-उट के० जेम, मगुश्लोकनुं कंदुअमाणो के० खसनो धणी खसने खणं
२६, उट के० अतिशय सुदं के० दुःख जोगवे ठे, तोपण तेने सुदंमुणइ के० मुय
मट के० काम मोहाजरा के० मोहकरी यातुर पटले पीकित एवा मणुस्सा
के० कामगद्दो के० काम ठे ते सल्लं के० सायरूप ठे, विसं के० विपरूप
अने अर्थादिमोयमा के० मरती दादमां जे विप ठे तेनी उपमाए ठे. कामेपठेयमा
के० ए कामने मय प्रयत्ना करनां अने अकामा के० अणजोगव्ये अके पण जी
डुग्गइं के० दुग्गइं जति के० जाय. ॥ २७ ॥

इमं अदइकंता पडंति मंमारमायरे घोरे ॥ वीमएसु निरावि-
इदं तंति मंमार कांतरे ॥ २८ ॥ उखिया अयइकंता निरावइ-
इदं तंति अविशेयं ॥ तन्दाववयाणमार निरावइकेण होअवं ॥ २९ ॥

व्याख्या-इमं अदइकंता के० विदयनी अपेक्षा-प्रनिबंध करनां जीव मंमार
इदं तंति के० मंमारकरी म्हा प्रयत्न एवा ममुअनेविषे परंति के० पडे ठे. अने
इदं तंति अविशेयं के० विपनेविषे निरपेक्षा होनां अकां मंमारकांतरे के० मंमार-
इदं तंति अविशेयं के० अविशेयं के० ॥ २८ ॥ उखिया के उखयंन एवा विपयनी अयइ-
इदं तंति अविशेयं जे निरावइकेण के० निरावइ यथा, ते अविशेयं के० अविशेयं

पणे गया के० मोक्षे गया. तम्हा के० ते माटे पत्रयणसारे के० प्रवचनतुं सार जे चारित्र-तेहनेविपे निरावश्केणहोश्रव्वं के० निरपेक्ष थवुं. ॥ २९ ॥

विसयाविस्को निवडइ निरविस्को तरइ उत्तर जवोहं ॥ देवीदीवस-
मागय जाउअ जुअलेण दिठंतो ॥ ३० ॥ जंअइ तिरकंडुस्कं जंच
सुहं उत्तमं तिलोअंमि ॥ तंजाणसु विसयाणं वुद्धिस्सय हेउअंसवंधं ॥ ३१ ॥

व्याख्या-विसया विस्को के० विपयनी अपेक्षा धरतो जीव निवकइ के० संसारने-
विपे पके ठे, अने जे संसारथी निरपेक्ष ठे ते उत्तर के० उत्तर एवो आ जे जव
के० संसार तेने तरइ के० तरे ठे. जेम देवीना छीपनेविपे समागत के० आवेला एवा
जाउअजुअलेण के० त्राता एटवे जाइतुं युगल. अर्थात् वे जाइउं तेना दिठंतो के०
दृष्टांते जाणवुं. एटवे वे जाइमांथी एक जाइए देवीना सन्मुख किंचित् जायुं, तेथी ते
समुद्रमां जइ पढ्यो अने वीजो जाइ निरपेक्ष रह्यो, तो समुद्र पार उतख्यो. ए कथा
ज्ञाताजीमां ठे, त्यांथी जाणवी. ॥ ३० ॥ जं के० जे अइ के० अतिशय तिरकंडुस्कं के०
तीक्ष्णदुःख अने जे वली तिलोअंमि के० त्रैलोक्यनेविपे उत्तमंसुहं के० उत्तम प्रकारनां
सुख ठे, तं के० ते सव्वं के० सर्व, विपयाणं के० विपयनी जे बुद्धिस्सय के० वृद्धि अने
कय एटवे हाणी तेनां हेउअंके० हेतु ठे. एम हे जीव, !तुं जाणसु के० जाणजे. ॥ ३१ ॥

इंद्रिय विसय पसत्ती पडंति संसारसायरे जीवा ॥ पस्किव्व चिन्नपंखा
सुसीलगुणपेहुणविहिणा ॥ ३२ ॥ नलदइज्जहाल्लिहंतो मुहिल्लियं अंठिअं
जहा सुणउं ॥ सोसइ तालुअरसिअं विविहंतो मन्नएसुस्कं ॥ ३३ ॥

व्याख्या-इंद्रियविसयपसत्ती के० इंद्रियोना विसयोने विपे विशेष करी आसक्त
एवो जीव, पस्किव्वचिन्नपंखा के० जेनी पांख ठेदाइ ठे एवो पक्षी जेम आकाशथी
पृथ्वी उपर जइ पडे, तेम सुसीलगुणपेहुणविहिणा के० सुशील गुणरूपी पांखोविना
जीव, संसार सायरे के० संसार सागरने विपे पडंति के० पडे ठे. ॥ ३२ ॥ जह के० जेम
सुणउं के० श्रान मुहिल्लियंअंठिअं के० महोदं हारुकुं लिहंतो के० चाटतां थकां नलदइ
के० नथी जाणतुं, के तालुअरसिअं के० पोताना तालवानो रस शोपे ठे !! ए श्रान
पोतानाज तालवानो रस चाटे ठे, तो पण ते चाटतां थकां विविहंतो के० विविध
प्रकारनां सुखं के० सुखने मन्नए के० माने ठे. ॥ ३३ ॥

मिहिलाणकायसेवी न लदइ किंचिवि सुहं तहा पुरिसो ॥ सो मन्नए व-
राउं सयकाय परिस्समं सुस्कं ॥ ३४ ॥ सुह्रुविमग्गिअंतो कव्ववि कय-
लीइ नत्थि जह सारो ॥ इंद्रिय विसएसु तहा नत्थिसुहं सुह्रुविगविठं ॥ ३५ ॥

आत्म्या-आ संसारनेविषे खणमिक्त के० क्षणमात्र सुखा के० सुख ठे, अने दुःखा के० दुःख तो बहुकात्र के० घणाकात्र सुधी ठे. ते वही पगामदुःखा के० अतिशय दुःखने; अने अनिकामसुखा के० अतिशय तोठुं सुख ठे. एमाटे संसार सुखस्त विपक्ष-दुःख के० संसारने मूकवो अने तेयी विपक्षभूत थनुं अने ए कामजोगा के० काम विपक्षदिकना जे जोगो ठे ते, अणघ्राणउ के० अनर्थनी खाणी के० खाण ठे. ॥ १४ ॥
 १५ के० जेने जगंसव्यं के० सर्वजगतने जितूथं के० जेथुं संताप्युं, एवो दुरप्पा के० दुराग्ना कामगदो के० कामरूपी ग्रह, ते सब्बगहाणं के० सर्व ग्रहोने पत्रवो के० दुरागानुं मूल कारण ठे, अने सब्बदोसपायही के० सर्व दोषोनो प्रगट कराना, एतं महागदो के० महादो ग्रह जाणवो. ॥ १५ ॥

नर कनुद्रोक्तुं कंदुअमणो छहं सुणइ सुकं ॥ मोहाउरा मणुस्ता
 नर पमाउटे सुहंविंति ॥ १६ ॥ सद्धंकामा विसंकामा कामा
 पामाविमोयमा ॥ कामेपठेयमाणा अकामा जंति डुग्गइ ॥ १७ ॥

पामा-१६ के० जेम, कनुद्रोक्तुं कंदुअमणो के० खसनो धणी खसने खणतो पडो, जे हे परिचामे छहं के० दुःख जोगये ठे, तोपण तेने सुहंसुणइ के० सुख जाणये. १६ के० जेम मोहाउरा के० मोहेकरी यातुर पटखे पीकित एवा मणुस्ता के० मणुतो कामदुहं के० कामजोगादिकना विषयदुःखने सुहंविंति के० सुखकरी जाणये. १७ के० कामा के० काम ठे ते सद्धं के० साधरूप ठे, विसं के० विपरूप ठे अने कामाविमोयमा के० मरिनी दादमां जे विष ठे तेनी उपमाए ठे. कामेपठेयमाणा के० ए कामनी मय धारंता करतां अने अकामा के० अणजोगव्ये थके पण जीव दुग्गइ के० दुर्गति जंति के० जाय. ॥ १७ ॥

विमर अदइस्कंता पडंति संसारमायेरे घोरे ॥ वीसएसु निरावि-
 रता न्ति संसार कांतारे ॥ १८ ॥ उद्विया अदइस्कंता निरावइ-
 रता मदा अविद्येतां ॥ नन्दापवयणासारे निरावइस्केण होअव्वं ॥ १९ ॥

विमर-विमर अदइस्कंता के० विषयनी अपेक्षा-प्रतिबंध करतां जीव संसार-मार्गकोरे के० संसारकरी मदा अदइस्कंता एवा समुद्रनेविषे पडंति के० पडे ठे, अने विमरनु जितुं विस्वा के० विषयनेविषे निरपेक्षा होनां थकां संसारकांतारे के० संसार-करी अदइस्केण के० नरे ठे. ॥ १८ ॥ उद्विया के० उद्वेयं एवा विषयनी अदइ-
 रता के० अविद्येतां जे निरावइस्केण के० निरपेक्षा थया, ते अविश्वेणं के० अवि-

पणे गया के० मोक्षे गया. तम्हा के० ते माटे पवयणसारे के० प्रवचननुं सार जे चारित्र-तेहनेविषे निरावश्रकेणहोअव्वं के० निरपेक्ष थनुं. ॥ १९ ॥

विसयाविको निवडइ निरविको तरइ उत्तर जवोहं ॥ देवीदीवस-
मागय ज्ञाउअ ज्ञुअलेण दिठंतो ॥ ३० ॥ जंअइ तिरकंडुस्कं जंच
सुहं उत्तमं तिलोअंमि ॥ तंजाणसु विसयाणं बुद्धिकय हेउअंसवं ॥ ३१ ॥

व्याख्या-विसया विको के० विषयनी अपेक्षा धरतो जीव निवडइ के० संसारने-
विषे पने ठे, अने जे संसारथी निरपेक्ष ठे ते उत्तर के० उत्तर एवो आ जे जव
के० संसार तेने तरइ के० तरे ठे. जेम देवीना छीपनेविषे समागत के० आवेला एवा
ज्ञाउअजुअलेण के० ज्ञाता एटवे ज्ञाइनुं युगल. अर्थात् वे ज्ञाउं तेना दिठंतो के०
दृष्टांते जाणुं. एटवे वे ज्ञाइमांथी एक ज्ञाइए देवीना सन्मुख किंचित् जायुं, तेथी ते
समुद्रमां जइ पढ्यो अने बीजो ज्ञाइ निरपेक्ष रह्यो, तो समुद्र पार उतस्यो. ए कथा
ज्ञाताजीमां ठे, त्यांथी जाणवी. ॥ ३० ॥ जं के० जे अइ के० अतिशय तिरकंडुस्कं के०
तीक्ष्णदुःख अने जे वली तिलोअंमि के० त्रैलोक्यनेविषे उत्तमंसुहं के० उत्तम प्रकारनां
सुख ठे, तं के० ते सव्वं के० सर्व, विषयाणं के० विषयनी जे बुद्धिकय के० बुद्धि अने
कय एटवे हाणी तेनां हेउअंके० हेतु ठे. एम हे जीव, !तुं जाणसु के० जाणजे. ॥ ३१ ॥

इंद्रिय विसय पसत्ती पडंति संसारसायरे जीवा ॥ पस्किव्व चिन्नपंखा
सुसीलगुणपेहुणविहिणा ॥ ३१ ॥ नलहइजहाविहंतो मुहिल्लियं अंठिअं
जहा सुणउं ॥ सोसइ तालुअरसिअं विविहंतोमन्नएसुखं ॥ ३३ ॥

व्याख्या-इंद्रियविसयपसत्ती के० इंद्रियोना विसयोने विषे विशेष करी आसक्त
एवो जीव, पस्किव्वचिन्नपंखा के० जेनी पांख ठेदाइ ठे एवो पक्षी जेम आकाशथी
पृथ्वी उपर जइ पडे, तेम सुसीलगुणपेहुणविहिणा के० सुशील गुणरूपी पांखोविना
जीव, संसार सायरे के० संसार सागरने विषे पडंति के० पडे ठे. ॥ ३१ ॥ जह के० जेम
सुणउं के० श्रान मुहिल्लियंअंठिअं के० महोदुं हामकुं विहंतो के० चाटतां थकां नलहइ
के० नथी जाणुं, के तालुअरसिअं के० पोताना तालवानो रस शोपे ठे !! ए श्रान
पोतानाज तालवानो रस चाटे ठे, तो पण ते चाटतां थकां विविहंतो के० विविध
प्रकारनां सुखं के० सुखने मन्नए के० माने ठे. ॥ ३३ ॥

मिहिल्लाणकायसेवी न लहइ किंचिवि सुहं तदा पुरिसो ॥ सोमन्नए व-
राउं सयकाय परिस्समं सुखं ॥ ३४ ॥ सुहविमग्गिअंतो कडवि कय-
लीइ नत्ति जह सारो ॥ इंद्रिय विसएसु तदा नत्तिसुहं सुहविगविठं ॥ ३५ ॥

व्याख्या—आ संसारनेविषे खणमित्त के० कृणमात्र सुखा के० सुख ठे, अने दुःखा के० दुःख तो बहुकाल के० घणाकाल सुधी ठे. ते वही पगामदुखा के० अतिशय दुःख ठे; अने अनिकामसुखा के० अतिशय तोठुं सुख ठे. एमाटे संसार मुक्तस्त विपक्ष-
 चूआ के० संसारने मूकवो अने तेषी विपक्षचूत अहुं अने ए कामजोगा के० काम
 विषयादिकना जे जोगो ठे ते, अणव्याणउ के० अनर्थनी खाणी के० खाण ठे. ॥ २४ ॥
 जेण के० जेणे जगंसव्वं के० सर्वजगतने जितूअं के० जेयुं संताप्युं, एवो डुरप्पा के०
 डुरात्ता कामगद्दो के० कामरूपी ग्रह, ते सब्बगद्दाणं के० सर्व ग्रहोने पज्जवो के०
 उपजावाहुं मूल कारण ठे, अने सब्बदोसपायट्ठी के० सर्व दोषोनो प्रगट करणा,
 एवो महागद्दो के० महोठो ग्रह जाणवो. ॥ २५ ॥

जद्द कटुल्लोकहुं कंहुअमाणो इहं सुणइ सुखं ॥ मोहाउरा मणुस्ता
 तद्द कामइहं सुहंविंति ॥ २६ ॥ सहंकामा विसंकामा कामा
 आसीविसोवमा ॥ कामेपठेयमाणा अकामा जंति डुग्गइ ॥ २७ ॥

व्याख्या—जद्द के० जेम, कटुल्लोकहुं कंहुअमाणो के० खसनो धणी खसने खणतो
 यणो, जो के परिणामे इहं के० दुःख जोगवे ठे, तोपण तेने सुहंसुणइ के० सुत
 मानेठे; तद्द के० तेम मोहाउरा के० मोहिकरी आतुर एटले पीकित एवा मणुस्ता
 के० मनुष्यो कामइहं के० कामजोगादिकना विषयदुःखने सुहंविंति के० सुखकरी
 जाणवे. ॥ २६ ॥ कामा के० काम ठे ते सहं के० साखरूप ठे, विसं के० विपरूप ठे
 अने आसीविसोवमा के० सर्वनी दाढमां जे विष ठे तेनी उपमाए ठे. कामेपठेयमाणा
 के० ए कामनी मात्र प्रार्थना करतां अने अकामा के० अणजोगव्ये थके पण जीव
 डुग्गइ के० डुगंतिए जंति के० जाय. ॥ २७ ॥

विसए अयइस्कंता पडंति संसारसायरे घोरे ॥ वीसएसु निरावि-
 स्का तरंति संसार कांतारे ॥ २८ ॥ वल्लिया अवइस्कंता निरावइ-
 स्का गया अविग्घेणं ॥ तम्हापवयणसारे निरावइस्केण हीअवं ॥ २९ ॥

व्याख्या—विसए अयइस्कंता के० विषयनी अपेक्षा—प्रतिबंध करतां जीव संसार
 सायरेघोरे के० संसाररूपी महा जयंकर एवा समुद्रनेविषे पकंति के० पडे ठे, अने
 विसएसु निराविका के० विषयनेविषे निरपेक्षा होतां थकां संसारकांतारे के० संसार-
 रूपी अरस्सने तरंति के० तरे ठे. ॥ २८ ॥ वल्लिया के ठखवंत एवा विषयनी अयइ-
 स्कंता के० अपेक्षापी जे निरावइस्कं के० निरपेक्षा थया, ते अविग्घेणं के० अविम-

पणे गया के० मोढ़े गया. तम्हा के० ते माटे पवयणसारे के० प्रवचननुं सार जे चारित्र-तेहनेविपे निरावश्केणहोश्चव्वं के० निरपेक्ष यदुं. ॥ २७ ॥

विसयाविको निवडइ निरविको तरइ उत्तर जवोहं ॥ देवीदीवस-
मागय जाउअ जुअलेण दिठतो ॥ ३० ॥ जंअइ तिकंडुखं जंच
सुहं उत्तमं तिलोअंमि ॥ तंजाणसु विसयाणं बुद्धिकय हेउअंसव्वं ॥ ३१ ॥

व्याख्या-विसया विको के० विषयनी अपेक्षा धरतो जीव निवडइ के० संसारने-
विपे पके ठे, अने जे संसारथी निरपेक्ष ठे ते उत्तर के० उत्तर एवो आ जे जव
के० संसार तेने तरइ के० तरे ठे. जेम देवीना छीपनेविपे समागत के० आवेला एवा
जाउअजुअलेण के० ज्ञाता एटले जाइनुं युगल. अर्थात् वे जाइउं तेना दिठतो के०
दृष्टांते जाणवुं. एटले वे ज्ञात्माथी एक जाइए देवीना सन्मुख किंचित् जायुं, तेथी ते
समुद्रमां जइ पढ्यो अने बीजो जाइ निरपेक्ष रह्यो, तो समुद्र पार उतख्यो. ए कथा
ज्ञाताजीमां ठे, त्यांथी जाणवी. ॥ ३० ॥ जं के० जे अइ के० अतिशय तिकंडुखं के०
तीक्ष्णदुःख अने जे वली तिलोअंमिके० त्रैलोक्यनेविपे उत्तमंसुहं के० उत्तम प्रकारनां
सुख ठे, तं के० ते सव्वं के० सर्व, विषयाणं के० विषयनी जे बुद्धिकय के० वृद्धि अने
कय एटले हाणी तेनां हेउअंके० हेतु ठे. एम हे जीव, !तुं जाणसुके० जाणजे. ॥ ३१ ॥

इंद्रिय विसय पसत्ती पडंति संसारसायरे जीवा ॥ परिक्रव चिन्नपंखा
सुसीलगुणपेहुणविहिणा ॥ ३१ ॥ नलदइज्जदालिहंतो मुहिद्वियं अंठिअं
जहा सुणउं ॥ सोसइ तालुअरसिअं विविहंतोमन्नएसुखं ॥ ३३ ॥

व्याख्या-इंद्रियविसयपसत्ती के० इंद्रियोना विसयोने विपे विशेष करी आसक्त
एवो जीव, परिक्रवचिन्नपंखा के० जेनी पांख ठेदाइ ठे एवो पक्षी जेम आकाशथी
पृथ्वी उपर जइ पडे, तेम सुसीलगुणपेहुणविहिणा के० सुशील गुणरूपी पांखोविना
जीव, संसार सायरेके० संसार सागरने विपे पडंति के० पडे ठे. ॥ ३१ ॥ जह के० जेम
सुणउंके० श्वान मुहिद्वियंअंठिअं के० महोदुं हारुकुं लिहंतो के० चाटतां थकां नलदइ
के० नथी जाणतुं, के तालुअरसिअं के० पोताना तालवानो रस शोपे ठे !! ए श्वान
पोतानाज तालवानो रस चाटे ठे, तो पण ते चाटतां थकां विविहंतो के० विविध
प्रकारनां सुखं के० सुखने मन्नए के० माने ठे. ॥ ३३ ॥

मिहिलाणकायसेवी न लदइ किंचिवि सुहं तहा पुरिसो ॥ सो मन्नए व-
राउं सयकाय परिस्समं सुखं ॥ ३४ ॥ सुहुविमग्गिअंतो कव्ववि कय-
लीइ नठि जह सारो ॥ इंद्रिय विसएसुतहा नठिसुहं सुहुविगविठं ॥ ३५ ॥

व्याख्या—आ संसारनेविषे खणमिक्त के० क्षणमात्र सुखा के० सुख ठे, अने दुःखा के० दुःख तो बहुकाल के० घणकाल सुधी ठे. ते वली पगामदुखा के० अतिशय दुःख के० अने अतिकामसुखा के० अतिशय तोठंरु सुख ठे. एमाटे संसार मुक्तस्त विपक्ष-ज्यूआ के० संसारने भूकवो अने तेथी विपक्षरूत थरुं अने ए कामजोगा के० काम विषयादिकना जे जोगो ठे ते, अणघाणउ के० अनर्भनी खाणी के० खाण ठे. ॥ १४ ॥ जेण के० जेणे जगसंश्रवं के० सर्वजगत्ने चित्थं के० जेथुं संताप्युं, एवो दुरप्या के० दुरात्मा कामगद्दो के० कामरूपी ग्रह, ते सब्बगद्दहाणं के० सर्व ग्रहोने पत्रो के० उपजावानुं मूख कारण ठे, अने सब्बदोसपायडी के० सर्व दोषोनी प्रगट करता, एवो महागद्दो के० महोदो ग्रह जाणवो. ॥ १५ ॥

जद् कच्चुल्लोकहुं कंहुअमाणो इहं सुणइ सुखं ॥ मोहाउरा मणुस्ता
तद् कामइहं सुहंविंति ॥ १६ ॥ सल्लंकामा विसंकामा कामा
आसीविसोवमा ॥ कामेपवेयमाणा अकामा जंति इग्गइ ॥ १७ ॥

व्याख्या—जद् के० जेम, कच्चुल्लोकहुं कंहुअमाणो के० खसनो धणी खसने खणतो थको, जो के परिणामे इहं के० दुःख जोगवे ठे, तोपण तेने सुहंमुणइ के० सुख मानेठे; तद् के० तेम मोहाउरा के० मोहेकरी आतुर एटले पीकित एवा मणुस्ता के० मनुष्यो कामइहं के० कामजोगादिकना विषयदुःखने सुहंविंति के० सुखकरी जाणैठे. ॥ १६ ॥ कामा के० काम ठे ते सल्लं के० साखरूप ठे, विसं के० विपरूप ठे अने आसीविसोवमा के० सर्पनी दाडमां जे विष ठे तेनी उपमाए ठे. कामेपवेयमाणा के० ए कामनी मात्र प्रार्थना करतां अने अकामा के० अणजोगव्ये थके पण जीव इग्गइ के० इग्गतिप जंति के० जाय. ॥ १७ ॥

विसए अयइस्कंता पडंति संसारसायरे घोरे ॥ वीसएसु निरावि-
स्का तरंति संसार कांतारे ॥ १८ ॥ ठलिया अयइस्कंता निरावइ-
स्का गया अविग्घेणं ॥ तम्हापत्रयणसारे निरावइस्केण दोअवं ॥ १९ ॥

व्याख्या—विसए अयइस्कंता के० विषयनी अपेक्षा-प्रतिबंध करतां जीव संसार सायरेघोरे के० संसाररूपी महा जयंकर एवा समुद्रनेविषे पंक्ति के० पडे ठे, अने विसएसु निराविस्का के० विषयनेविषे निरपेक्षा होतां थकां संसारकांतारे के० संसार-रूपी अरपने तरंति के० तरे ठे. ॥ १८ ॥ ठलिया के ठलवंत एवा विषयनी अयइ-स्कंता के० अपेक्षायी जे निरावइस्का के० निरपेक्षा थया, ते अविग्घेणं के० अविग-

पणे गया के० मोक्षे गया. तम्हा के० ते माटे पवयणसारे के० प्रवचननुं सार जे चा-
रित्र-तेहनेविपे निरावश्केणहोअव्वं के० निरपेक्ष थयुं. ॥ १९ ॥

विसयाविको निवडइ निरविको तरइ उत्तर जवोहं ॥ देवीदीवस-
मागय चाउअ ङ्कुअलेण दिठंतो ॥ ३० ॥ जंअइ तिरकंडुस्कं जंच
सुहं उत्तमं तिलोअंमि ॥ तंजाणसु विसयाणं बुद्धिकय हेउअंसवंधं ॥ ३१ ॥

व्याख्या-विसया विको के० विपयनी अपेक्षा धरतो जीव निवडइ के० संसारने-
विपे पने ठे, अने जे संसारथी निरपेक्ष ठे ते उत्तर के० छुस्तर एवो आ जे जव
के० संसार तेने तरइ के० तरे ठे. जेम देवीना छीपनेविपे समागत के० आवेला एवा
चाउअजुअलेण के० चाता एटखे चाइनुं युगल. अर्थात् वे चाइनुं तेना दिठंतो के०
दृष्टांते जाणवुं. एटखे वे चाइमार्थी एक चाइए देवीना सन्मुख किंचित् जायुं, तेथी ते
समुद्रमां जइ पड्यो अने वीजो चाइ निरपेक्ष रह्यो, तो समुद्र पार उतख्यो. ए कथा
ज्ञाताजीमां ठे, त्यांथी जाणवी. ॥ ३० ॥ जं के० जे अइ के० अतिशय तिरकंडुस्कं के०
तीक्ष्णदुःख अने जे वली तिलोअंमि के० त्रेलोक्यनेविपे उत्तमंसुहं के० उत्तम प्रकारनां
सुख ठे, तं के० ते सव्वं के० सर्व, विपयाणं के० विपयनी जे बुद्धिकय के० बुद्धि अने
कय एटखे हाणी तेनां हेउअंके० हेतु ठे. एम हे जीव, ! तुं जाणसु के० जाणजे. ॥ ३१ ॥

इंद्रिय विसय पसत्ती पडंति संसारसायरे जीवा ॥ पक्खिन्नपंखा
सुशीलगुणपेहुणविहिणा ॥ ३१ ॥ नलदइजहादिहंतो मुद्दिहियं अंछिअं
जहा सुणउं ॥ सोसइ तालुअरसिअं विविहंतोमन्नएसुखं ॥ ३३ ॥

व्याख्या-इंद्रियविसयपसत्ती के० इंद्रियोना विसयोने विपे विशेष करी आसक्त
एवो जीव, पक्खिन्नपंखा के० जेनी पांख ठेदाइ ठे एवो पक्षी जेम आकाशथी
पृथ्वी उपर जइ पडे, तेम सुशीलगुणपेहुणविहिणा के० सुशील गुणरूपी पांखोविना
जीव, संसार सायरे के० संसार सागरने विपे पडंति के० पडे ठे. ॥ ३१ ॥ जह के० जेम
सुणउं के० श्वान मुद्दिहियंअंछिअं के० महोठुं हारुकुं लिहंतो के० चाटतां थकां नलदइ
के० नथी जाणतुं, के तालुअरसिअं के० पोताना तालवानो रस शोपे ठे !! ए श्वान
पोतानाज तालवानो रस चाटे ठे, तो पण ते चाटतां थकां विविहंतो के० विविध
प्रकारनां सुखं के० सुखने मन्नए के० माने ठे. ॥ ३३ ॥

मिद्दिवाणकायसेवी न लदइ किंचिवि सुहं तदा पुरिसो ॥ सो मन्नए व-
राउं सयकाय परिस्समं सुखं ॥ ३४ ॥ सुह्विमग्गिअंतो कडवि कय-
लीइ नडि जह सारो ॥ इंद्रिय विसएसु तदा नडिसुहं सुह्विगविठं ॥ ३५ ॥

व्याख्या—आ संसारनेविषे खणमिन्त के० क्षणमात्र सुखा के० सुख ठे, अने दुःखा के० दुःख तो बहुकाल के० घणाकाल सुधी ठे. ते वही पगामदुखा के० अतिशय दुःख के० अने अनिकामसुखा के० अतिशय तोठुं सुख ठे. एमाटे संसार मुक्कस्त विपक्क-
भूया के० संसारने मूकबो अने तेथी विपक्कभूत यं अने ए कामजोगा के० काम
विषयादिकना जे जोगो ठे ते, अण्णणज के० अनर्थनी खाणी के० खाण ठे. ॥ २४ ॥
जेण के० जेणे जगंसव्यं के० सर्वजगत्ने जित्थं के० जेयुं संताप्युं, एवो दुरणा के०
दुरात्मा कामगद्दो के० कामरूपी ग्रह, ते सब्बग्गहाणं के० सर्व ग्रहोने पत्तवो के०
उपजावानुं मूल कारण ठे, अने सब्बदोसपायटी के० सर्व दोषोनी प्रगट करणा,
एवो महागद्दो के० महोदो ग्रह जाणवो. ॥ २५ ॥

जद कहुद्धोकहुं कंडुअमणो इदं मुण्णइ सुखं ॥ मोहाउरा मणुस्ता
तद कामइदं सुहंविंति ॥ २६ ॥ सल्लं कामा विसं कामा
आसीविसोवमा ॥ कामेपठेयमाणा अकामा जंति डुग्गइ ॥ २७ ॥

व्याख्या—जद के० जेम, कहुद्धोकहुं कंडुअमणो के० खसनो धणी खसने खण्णो
पको, जो के परिणामे इदं के० दुःख जोगवे ठे, तोपण तेने सुहंमुण्णइ के० सुख
मानेठे; तद के० तेम मोहाउरा के० मोहेकरी आतुर एटखे पीजित एवा मणुस्ता
के० मनुष्यो कामइदं के० कामजोगादिकना विषयदुःखने सुहंविंति के० सुखकरी
जाणैठे. ॥ २६ ॥ कामा के० काम ठे ते सल्लं के० साखरूप ठे, विसं के० विपरूप ठे
अने आसीविसोवमा के० सर्पनी दाढमां जे विप ठे तेनी उपमाए ठे. कामेपठेयमाणा
के० ए कामनी मात्र प्रार्थना करतां अने अकामा के० अण्णजोगव्ये थके पण जीव
डुग्गइ के० डुगंतिप जंति के० जाय. ॥ २७ ॥

विसए अविइस्कंता पडंति संसारसापरे घोरे ॥ वीसएसु निरावि-
स्का तरंति संसार कांतारे ॥ २८ ॥ उखिया अविइस्कंता निराविइ-
स्का गया अविगघेणं ॥ तम्हापवयणसारे निराविइस्केण होअवं ॥ २९ ॥

व्याख्या—विसए अविइस्कंता के० विषयनी अपेक्षा—प्रतिबंध करतां जीव संसार
सापरेपोरे के० संसाररूपी महा जयंकर एवा समुद्धनेविषे पडंति के० पडे ठे, अने
विसएसु निराविस्का के० विषयनेविषे निरपेक्षा होतां थकां संसारकांतारे के० संसार-
रूपी अरएने तरंति के० तरे ठे. ॥ २८ ॥ उखिया के उखयंत एवा विषयनी अविइ-
स्कंता के० अपेक्षापी जे निराविइस्का के० निरपेक्षा थया, ते अविगघेणं के० अवि-

पणे गया के० मोढ़े गया. तम्हा के० ते माटे पवयणसारे के० प्रवचनतुं सार जे चारित्र-तेहनेविपे निरावश्केणहोअव्वं के० निरपेक्ष थुं. ॥ १९ ॥

विसयाविक्रो निवडइ निरविक्रो तरइ उत्तर प्रवोहं ॥ देवीदीवस-
मागय जाउअ ज्जुअलेण दिठंतो ॥ ३० ॥ जंअइ तिसंङ्खं जंच
सुहं उत्तमं तिलोअंमि ॥ तंजाणसु विसयाणं बुद्धिकय हेउअंसव्वं ॥ ३१ ॥

व्याख्या-विसया विक्रो के० विपयनी अपेक्षा धरतो जीव निवडइ के० संसारने-
विपे पके ठे, अने जे संसारथी निरपेक्ष ठे ते उत्तर के० उत्तर एवो आ जे चव
के० संसार तेने तरइ के० तरे ठे. जेम देवीना छीपनेविपे समागत के० आवेला एवा
जाउअज्जुअलेण के० ज्ञाता एटवे जाइनुं युगल. अर्थात् वे जाइउं तेना दिठंतो के०
दृष्टांते जाणुं. एटवे वे जाइमांथी एक जाइए देवीना सन्मुख किंचित् जायुं, तेथी ते
समुद्रमां जइ पड्यो अने वीजो जाइ निरपेक्ष रह्यो, तो समुद्र पार उतख्यो. ए कथा
ज्ञाताजीमां ठे, त्यांथी जाणवी. ॥ ३० ॥ जं के० जे अइ के० अतिशय तिसंङ्खं के०
तीक्ष्णदुःख अने जे वली तिलोअंमि के० त्रैलोक्यनेविपे उत्तमंसुहं के० उत्तम प्रकारनां
सुख ठे, तं के० ते सव्वं के० सर्व, विपयाणं के० विपयनी जे बुद्धिकय के० वृद्धि अने
कय एटवे हाणी तेनां हेउअंके० हेतु ठे. एम हे जीव, ! तुं जाणसु के० जाणजे. ॥ ३१ ॥

इंद्रिय विसय पसत्ती पडंति संसारसायरे जीवा ॥ परिकव्व चिन्नपंखा
सुसीलगुणपेहुणविहिणा ॥ ३१ ॥ नलदइजहालिटंतो मुहिल्लियं अंठिअं
जहा सुणउं ॥ सोसइ तावुअरसिअं विविदंतोमन्नएसुखं ॥ ३३ ॥

व्याख्या-इंद्रियविसयपसत्ती के० इंद्रियोना विसयोने विपे विशेष करी आसक्त
एवो जीव, परिकव्वचिन्नपंखा के० जेनी पांख ठेदाइ ठे एवो पक्षी जेम आकाशथी
पृथ्वी उपर जइ पडे, तेम सुसीलगुणपेहुणविहिणा के० सुशील गुणरूपी पांखोविना
जीव, संसार सायरे के० संसार सागरने विपे पडंति के० पडे ठे. ॥ ३१ ॥ जइ के० जेम
सुणउं के० श्रान मुहिल्लियंअंठिअं के० महोदुं दानकुं खिटंतो के० चाटतां थकां नलदइ
के० नथी जाणतुं, के तावुअरसिअं के० पोताना ताववानो रस शोपे ठे !! ए श्रान
पोतानाज ताववानो रस चाटे ठे, तो पण ते चाटतां थकां विविदंतो के० विविध
प्रकारनां सुखं के० सुखने मन्नए के० माने ठे. ॥ ३३ ॥

मिहिलाणकायसेवी न लदइ किंचिवि मुहं तदा पुरिमो ॥ सो मन्नए व-
राउं सयकाय परिस्समं सुखं ॥ ३४ ॥ मुहुविमग्निअंतो कव्वि कय-
लीइ नठि जइ सारो ॥ इंद्रिय विसएसु तदा नठिसुहं मुहुविगविठं ॥ ३५ ॥

व्याख्या-आ संसारनेविये खणमित्त के० क्षणमात्र सुखा के० सुख ठे, अने दुःखां
 दुःख तो बहुकाल के० घणाकाल सुधी ठे. ते वली पगामदुःखा के० अतिशय दुःख
 अने अनिकामसुखा के० अतिशय तोठुं सुख ठे. एमाटे संसार मुक्तस्त विपत्त
 नूआ के० संसारने मूकवो अने तेथी विपद्भूत थुं अने ए कामजोगा के० का
 विपयादिकना जे जोगो ठे ते, अण्णत्ताण्ठ के० अनर्थनी खाणी के० खाण ठे. ॥ १४ ॥
 जेण के० जेणे जगंसव्वं के० सर्वजगतने जित्थं के० जेयुं संताप्युं, एवो डुरप्पा के०
 डुरात्ता कामगद्दो के० कामरूपी ग्रह, ते सब्बग्गहाणं के० सर्व ग्रहोने पन्नो के०
 उपजावातुं मूख कारण ठे, अने सब्बदोसपायटी के० सर्व दोषोनी प्रगट ६
 एवो महागद्दो के० महोदो ग्रह जाणवो. ॥ १५ ॥

जद कहुल्लोकहुं कंडुअमाणो डुहं सुणइ सुखं ॥ मोहाउरा मणुस्स
 तद कामडुहं सुहंविंति ॥ १६ ॥ सल्लं कामा विसं कामा काम
 आसीविसोवमा ॥ कामेपठेयमाणा अकामा जंति डुग्गइ ॥ १७ ॥

व्याख्या-जद के० जेम, कहुल्लोकहुं कंडुअमाणो के० खसनो धणी खसने ख
 पको, जो के परिणामे डुहं के० दुःख जोगवे ठे, तोपण तेने सुहं सुणइ के० इ
 मानेठे; तद के० तेम मोहाउरा के० मोहेकरी आतुर एटवे पीकित एवा मणुस्स
 ० मनुष्यो कामडुहं के० कामजोगादिकना विपयदुःखने सुहंविंति के० सुखक
 पाएठे. ॥ १६ ॥ कामा के० काम ठे ते सल्लं के० साखरूप ठे, विसं के० विपरूप
 अने आसीविसोवमा के० सर्पनी दाढमां जे विप ठे तेनी उपमाए ठे. कामेपठेयमाणा
 ० ए कामनी मात्र प्रार्थना करतां अने अकामा के० अण्णजोगव्ये थके पण जीव
 गद्दो के० डुग्गतिए जंति के० जाय. ॥ १७ ॥

विसए अवइस्कंता पडंति संसारसायरे घोरे ॥ वीसएसु निरावि-
 स्सता तरंति संसारकांतारे ॥ १८ ॥ उखिया अवइस्कंता निरावइ-
 स्सता गया अविग्घेणं ॥ तम्हापवयणसारे निरावइस्केण होअधं ॥ १९ ॥

व्याख्या-विसए अवइस्कंता के० विपयनी अपेक्षा-प्रतिबंध करतां जीव संसार
 सायरे के० संसाररूपी महा जयंकर एवा समुज्जनेविये पंति के० पडे ठे, अने
 एसु निराविस्सता के० विपयनेविये निरपेक्षा होतां थकां संसारकांतारे के० संसार
 अरूपने तरंति के० तरे ठे. ॥ १८ ॥ उखिया के उखयंत एवा विपयनी अवइ-
 स्सता के० अवेक्षापी जे निरावइस्सता के० निरपेक्षा थया, ते अविग्घेणं के० अविघ-

पणे गया के० मोक्षे गया. तम्हा के० ते माटे पवयणसारे के० प्रवचननुं सार जे चारित्र-तेदनेविपे निरावश्रकेणहोअव्वं के० निरपेक्ष थनुं. ॥ १९ ॥

विसयाविक्रो निवडइ निरविक्रो तरइ उत्तर ज्योदं ॥ देवीदीवस-
मागय चाउअ क्लुअलेण दिठंतो ॥ ३० ॥ जंअइ तिरकंडुखं जंच
सुदं उत्तमं तिलोअंमि ॥ तंजाणसु विसयाणं बुद्धिकय हेउअंसवंधं ॥ ३१ ॥

व्याख्या-विसया विक्रो के० विपयनी अपेक्षा धरतो जीव निवकइ के० संसारने-
विपे पके ठे, अने जे संसारथी निरपेक्ष ठे ते उत्तर के० उत्तर एवो आ जे जव
के० संसार तेने तरइ के० तरे ठे. जेम देवीना छीपनेविपे समागत के० आवेला एवा
चाउअजुअलेण के० चाता एटखे जाइनुं युगल. अर्थात् वे जाइउं तेना दिठंतो के०
दृष्टांते जाणुं. एटखे वे जाइमांथी एक चाइए देवीना सन्मुख किंचित् जायुं, तेथी ते
समुद्रमां जइ पड्यो अने वीजो जाइ निरपेक्ष रखो, तो समुद्र पार उतख्यो. ए कथा
झाताजीमां ठे, त्यांथी जाणवी. ॥ ३० ॥ जं के० जे अइ के० अतिशय तिरकंडुखं के०
तीक्ष्णदुःख अने जे वली तिलोअंमि के० त्रैलोक्यनेविपे उत्तमंसुदं के० उत्तम प्रकारनां
सुख ठे, तं के० ते सव्वं के० सर्व, विपयाणं के० विपयनी जे बुद्धिकय के० बुद्धि अने
कय एटखे हाणी तेनां हेउअंके० हेतु ठे. एम हे जीव, ! तुं जाणसुके० जाणजे. ॥ ३१ ॥

इंद्रिय विसय पसत्ती पडंति संसारसायरे जीवा ॥ परिक्रव चिन्नपंखा
सुसीलगुणपेहुणविहिणा ॥ ३१ ॥ नलदइजहालिदंतो मुद्दिच्चियं अंछिअं
जहा सुणउं ॥ सोसइ तालुअरसिअं विविदंतोमन्नएसुखं ॥ ३३ ॥

व्याख्या-इंद्रियविसयपसत्ती के० इंद्रियोना विसयोने विपे विशेष करी आसक्त
एवो जीव, परिक्रवचिन्नपंखा के० जेनी पांख वेदाइ ठे एवो पक्षी जेम आकाशथी
पृथ्वी उपर जइ पडे, तेम सुसीलगुणपेहुणविहिणा के० सुशील गुणरूपी पांखोविना
जीव, संसार सायरे के० संसार सागरने विपे पडंति के० पडे ठे. ॥ ३१ ॥ जह के० जेम
सुणउं के० श्रान मुद्दिच्चियंअंछिअं के० महोदं हानकुं लिदंतो के० चाटतां थकां नलदइ
के० नथी जाणतुं, के तालुअरसिअं के० पोताना तालवानो रस शोपे ठे !! ए श्रान
पोतानाज तालवानो रस चाटे ठे, तो पण ते चाटतां थकां विविदंतो के० विविध
प्रकारनां सुखं के० सुखने मन्नए के० माने ठे. ॥ ३३ ॥

मिद्विलाणकायसेवी न लदइ किंचिवि सुदं तदा पुरिसो ॥ सो मन्नए व-
रालं सयकाय परिस्समं सुखं ॥ ३४ ॥ सुहुविमग्गिअंतो कंठवि कय-
वीइ नत्ति जह सारो ॥ इंद्रिय विसएसु तदा नत्ति सुदं सुहुविगविठं ॥ ३५ ॥

इन्द्रियपराजयशतक.

व्याख्या-आ संसारनेविषे खणमित्त के० क्षणमात्र सुखा के० सुख ठे, अने दुःखा
 दुःख तो बहुकाल के० घणाकाल सुधी ठे. तेवही पगामदुखा के० अतिशय दुःख
 अने अनिकामसुखा के० अतिशय तोठरुं सुख ठे. एमाटे संसार मुक्तस्त विपत्त
 नृथा के० संसारने मूकवो अने तेथी विपद्भ्रूत थवुं अने ए कामजोगा के० काम
 विपयादिकना जे जोगो ठे ते, अणद्याणउ के० अनर्थनी खाणी के० खाण ठे. ॥ २४ ॥
 जेण के० जेणे जगंसर्व के० सर्वजगतने जित्थं के० जेथुं संताप्युं, एवो डुरप्पा के०
 डुरात्मा कामग्गहो के० कामरूपी ग्रह, ते सब्वग्गहाणं के० सर्व ग्रहोने पत्रवो के०
 उपजावानुं मूख कारण ठे, अने सब्वदोसपायटी के० सर्व दोषोनो प्रगट करना,
 एवो महाग्गहो के० महोदो ग्रह जाणवो. ॥ २५ ॥
 जह कहुद्धोकहुं कंडुअमाणो इहं सुणइ सुखं ॥ मोहाजरा मणुस्सा
 तह कामइहं सुहंविंति ॥ २६ ॥ सल्लंकामा विसंकामा काम
 घ्रासीविसोवमा ॥ कामेपठेयमाणा अकामा जंति इग्गइ ॥ २७ ॥
 व्याख्या-जह के० जेम, कहुद्धोकहुं कंडुअमाणो के० खसनो धणी खसने खण
 एवो, जो के परिणामे इहं के० दुःख जोगवे ठे, तोपण तेने सुहंमुणइ के० सु
 मानेठे; तह के० तेम मोहाजरा के० मोहेकरी थातुर एटले पीनित एवा मणुस्त
 के० मनुष्यो कामइहं के० कामजोगादिकना विपयदुःखने सुहंविंति के० सुखकरी
 जाणवे. ॥ २६ ॥ कामा के० काम ठे ते सल्लं के० साखरूप ठे, विसं के० विपरूप ठे
 अने घ्रासीविसोवमा के० सर्पनी दाढमां जे विप ठे तेनी उपमाए ठे. कामेपठेयमाणा
 के० ए कामनी मात्र प्रायना करतां अने अकामा के० अणजोगव्ये थके पण जीव
 गहं के० इगंतिए जंति के० जाय. ॥ २७ ॥
 विसए अयइस्कंता पडंति संसारसायरे घोरे ॥ वीसएसु निरावि
 स्सा तरंति संसार कांतारे ॥ २८ ॥ उल्लिया अयइस्कंता निरावइ
 म्हा गया अविग्घेणं ॥ तम्हापवयणसारे निरावइस्केण द्वोअव्वं ॥ २९ ॥
 व्याख्या-विसए अयइस्कंता के० विपयनी अपेक्षा-प्रतिबंध करतां जीव
 घोरे के० संसाररूपी महा जयंकर एवा समुज्जनेविषे पडंति के० पडे ठे,
 सु निरावइस्का के० विपयनेविषे निरपेक्षा हीतां थकां संसारकांतारे के० सं
 जगत्तने तरंति के० तरे ठे. ॥ २८ ॥ उल्लिया के उल्लयंत एवा विपयनी अय
 के० अनेहापी जे निरावइस्का के० निरपेक्षा थया, ते अविग्घेणं के० अवि

पणे गया के० मोक्षे गया. तम्हा के० ते माटे पवयणसारे के० प्रवचननुं सार जे चारित्र-तेहनेविपे निरावश्केणहोअब्बं के० निरपेक्ष थवुं. ॥ १९ ॥

विसयाविको निवडइ निरविको तरइ इत्तर जवोहं ॥ देवीदीवस-
मागय ज्ञानअ ज्ञुअलेण दिठंतो ॥ ३० ॥ जंअइ तिरकंडुरकं जंच
सुहं उत्तमं तिलोअंमि ॥ तंजाणसु विसयाणं बुद्धिकय हेउअंसवं ॥ ३१ ॥

व्याख्या-विसया विको के० विपयनी अपेक्षा धरतो जीव निवडइ के० संसारने-
विपे पने ठे, अने जे संसारथी निरपेक्ष ठे ते इत्तर के० इत्तर एवो आ जे जव
के० संसार तेने तरइ के० तरे ठे. जेम देवीना झीपनेविपे समागत के० आवेला एवा
ज्ञानअज्ञुअलेण के० ज्ञाता एटले ज्ञानुं युगल. अर्थात् वे ज्ञानुं तेना दिठंतो के०
दृष्टांते जाणवुं. एटले वे ज्ञानुंमांथी एक ज्ञानुं देवीना सन्मुख किंचित् जायुं, तेथी ते
समुद्रमां जइ पड्यो अने बीजो ज्ञानुं निरपेक्ष रह्यो, तो समुद्र पार उतरयो. ए कथा
ज्ञाताजीमां ठे, त्यांथी जाणवी. ॥ ३० ॥ जं के० जे अइ के० अतिशय तिरकंडुरकं के०
तीक्ष्णदुःख अने जे वली तिलोअंमि के० त्रैलोक्यनेविपे उत्तमंसुहं के० उत्तम प्रकारनां
सुख ठे, तं के० ते सव्वं के० सर्व, विपयाणं के० विपयनी जे बुद्धिकय के० बुद्धि अने
कय एटले हाणी तेनां हेउअंके० हेतु ठे. एम हे जीव, ! तुं जाणसु के० जाणजे. ॥ ३१ ॥

इंद्रिय विसय पसत्ती पडंति संसारसायरे जीवा ॥ परिक्रम विघ्नपंखा
सुशीलगुणपेहुणविहिणा ॥ ३१ ॥ नलदइ जहलित्तंतो मुद्दिद्वियं अंछिअं
जहा सुणउं ॥ सोसइ तालुअरसिअं विविहंतोमन्नएसुखं ॥ ३३ ॥

व्याख्या-इंद्रियविसयपसत्ती के० इंद्रियोना विसयोने विपे विशेष करी आसक्त
एवो जीव, परिक्रमविघ्नपंखा के० जेनी पांख ठेदाइ ठे एवो पक्षी जेम आकाशथी
पृथ्वी उपर जइ पडे, तेम सुशीलगुणपेहुणविहिणा के० सुशील गुणरूपी पांखोविना
जीव, संसार सायरे के० संसार सागरने विपे पडंति के० पडे ठे. ॥ ३१ ॥ जह के० जेम
सुणउंके० श्वान मुद्दिद्वियंअंछिअं के० महोटुं हारुकुं लिहंतो के० चाटतां थकां नलदइ
के० नथी जाणतुं, के तालुअरसिअं के० पोताना तालवानो रस शोपे ठे !! ए श्वान
पोतानाज तालवानो रस चाटे ठे, तो पण ते चाटतां थकां विविहंतो के० विविध
प्रकारनां सुखं के० सुखने मन्नए के० माने ठे. ॥ ३३ ॥

मिद्विजाणकायसेवी न लदइ किंचिवि सुहं तदा पुरिसो ॥ सोमन्नए व-
राउं सयकाय परिस्समं सुखं ॥ ३४ ॥ सुहविमग्गिअंतो कच्चवि कय-
लीइ नत्ति जह सारो ॥ इंद्रिय विसएसु तदा नत्तिसुहं सुहविगविठं ॥ ३५ ॥

इंद्रियपराजयशतक.

आप्या-आ संसारनेविषे खणमित्त के० क्षणमात्र सुखा के० सुख ठे, अने दुःख
 दुःख मो वदुकाळ के० घणाकाळ सुधी ठे. ते वली पगामदुखा के० अतिशय दुःख
 अने अनिकामसुखा के० अनिश्चय तोठुं सुख ठे. एमाटे संसार सुखस्त वि
 दुःख के० संगमने मूकवां अने तेथी विपदाभूत थवुं अने ए कामजोगा के०
 विपदादिना जे रोगां ठे ते, अणग्राणउ के० अनर्थनी खाणी के० खाण ठे. ॥ २३ ॥
 जेठ के० जेठे जगमज्ज के० सर्वजगतने जितूअं के० जेयुं संताप्युं, एवो डुरप्पा के०
 दुःखना कामगटां के० कामरूपी ग्रह, ते सब्बगाहाणं के० सर्व ग्रहोने पचवो के०
 सव्वगाहाणं ग्रह कारण ठे, अने सव्वदोसपायटी के० सर्व दोषोनी प्रगट करणा
 एवो ग्रहाणो के० ग्रहांठी ग्रह जाणवो. ॥ २५ ॥

उर वदुगोठुं कुंदुयमाणो वुटं मुणइ सुखं ॥ मोहाजरा मणुस्ता
 मर कामगटं सुदंविंति ॥ २६ ॥ सख्ठंकामा विसंकामा कामा
 एणां विमोचना ॥ कामपत्रेयमाणा अकामा जंति डग्गइ ॥ २७ ॥

उर वदुगोठुं कुंदुयमाणो के० खसनो धणी खसने राणो
 एवो उर के० विसंकांते वुटं के० दुःख नोगये ठे, तोपण तेने सुदंमुणइ के० सुख
 मर कामगटं के० मोहाजरा के० मोहकरी थातुर एटसे पीकित एवा मणुस्ता
 एवो उर के० कामजोगादिकना विषयदुःखने सुदंविंति के० सुखकरी
 एवो उर के० काम ठे ते मज्ज के० माखरूप ठे, विमं के० विपरूप ठे
 एवो उर के० काम के० मरती दादमां जे विष ठे तेनी उपमाए ठे. कामपत्रेयमाणा
 एवो उर के० काम पत्रेय करणां अने अकामा के० अणजोगव्ये यके पण
 एवो उर के० ज्ञान. ॥ २७ ॥

विमं उरवदुगोठुं पदंति संमार्गमायेरे धोरे ॥ वीमणसु निरावि-
 वदुगोठुं संमार्ग कांतोरे ॥ २८ ॥ उद्विया अयइम्फंता निरावइ-
 वदुगोठुं उद्विया ॥ नन्दापदवणामारे निरावइम्फंता दोअवं ॥ २९ ॥

विमं उरवदुगोठुं के० विषयनी अपेक्षा-प्रतिबंध करणां जीव ममा
 वदुगोठुं के० नन्दापदवणामारे वदुगोठुं एवा मनुजनविषे पदंति के० पदंते ठे अने
 वदुगोठुं के० विषयने विरे निरंता हायां यकां संमार्गकांतोरे के० ममा
 वदुगोठुं के० उद्विया के० उद्विया के० उद्वियंत एवा विषयनी अर
 वदुगोठुं के० निरंता यदा, ते अविश्यां के० अरि

पणे गया के० मोक्षे गया. तम्हा के० ते माटे पवयणसारे के० प्रवचनतुं सार जे चारित्र-तेहनेविपे निरावश्केणहोअव्वं के० निरपेक्ष थवुं. ॥ १९ ॥

विसयाविको निवडइ निरविको तरइ उत्तर जवोहं ॥ देवीदीवस-
मागय जाउअ ज्जुअलेण दिठंतो ॥ ३० ॥ जंअइ तिरुंइरुं जंच
सुहं उत्तमं तिलोअंमि ॥ तंजाणसु विसयाणं बुद्धिकय हेउअंसव्वं ॥ ३१ ॥

व्याख्या-विसया विको के० विपयनी अपेक्षा धरतो जीव निवडइ के० संसारने-
विपे पके ठे, अने जे संसारथी निरपेक्ष ठे ते उत्तर के० उत्तर एवो आ जे जव
के० संसार तेने तरइ के० तरे ठे. जेम देवीना छीपनेविपे समागत के० आवेला एवा
जाउअज्जुअलेण के० प्राता एटवे जाइतुं युगल. अर्थात् वे जाइतुं तेना दिठंतो के०
दृष्टांते जाणतुं. एटवे वे जाइमांथी एक जाइए देवीना सन्मुख किंचित् जायुं, तेथी ते
समुद्रमां जइ पड्यो अने वीजो जाइ निरपेक्ष रह्यो, तो समुद्र पार उतख्यो. ए कथा
ज्ञाताजीमां ठे, त्यांथी जाणवी. ॥ ३० ॥ जं के० जे अइ के० अतिशय तिरुंइरुं के०
तीइणइःख अने जे वली तिलोअंमि के० त्रिलोक्यनेविपे उत्तमंसुहं के० उत्तम प्रकारनां
सुख ठे, तं के० ते सव्वं के० सर्व, विपयाणं के० विपयनी जे बुद्धिकय के० बुद्धि अने
कय एटवे हाणी तेनां हेउअंके० हेतु ठे. एम हे जीव, ! तुं जाणसु के० जाणजे. ॥ ३१ ॥

इंद्रिय विसय पसत्ती पडंति संसारसायरे जीवा ॥ पक्खिअ त्तिन्नपंखा
सुसीलगुणपेहुणविहिणा ॥ ३१ ॥ नलदइजहालिहंतो मुहिल्लियं अंठिअं
जहा सुणउं ॥ सोसइ तालुअरसिअं विविहंतोमन्नएसुखं ॥ ३३ ॥

व्याख्या-इंद्रियविसयपसत्ती के० इंद्रियोना विसयोने विपे विशेष करी आसक्त
एवो जीव, पक्खिअत्तिन्नपंखा के० जेनी पांख ठेदाइ ठे एवो पक्षी जेम आकाशथी
पृथ्वी उपर जइ पडे, तेम सुसीलगुणपेहुणविहिणा के० सुशील गुणरूपी पांखोविना
जीव, संसार सायरे के० संसार सागरने विपे पडंति के० पडे ठे. ॥ ३१ ॥ जह के० जेम
सुणउं के० श्रान मुहिल्लियंअंठिअं के० महोदं हारुकुं लिहंतो के० चाटतां थकां नलदइ
के० नथी जाणतुं, के तालुअरसिअं के० पोताना तालवानो रस शोपे ठे !! ए श्रान
पोतानाज तालवानो रस चाटे ठे, तो पण ते चाटतां थकां विविहंतो के० त्रिविध
प्रकारनां सुखं के० सुखने मन्नए के० माने ठे. ॥ ३३ ॥

मिहिलाणकायसेवी न लदइ किंचिवि सुहं तहा पुरिसो ॥ सो मन्नए व-
राउं सयकाय परिस्समं सुखं ॥ ३४ ॥ सुहुविमग्गिअंतो कंठवि कय-
लीइ नत्ति जह सारो ॥ इंद्रिय विसएसु तहा नत्तिसुहं सुहुविगविठं ॥ ३५ ॥

व्याख्या-आ संसारनेविषे खणमित्त के० क्षणमात्र सुखा के० सुख ठे, अने दुःखा के० दुःख तो बहुकात्र के० घणाकाल सुधी ठे. ते वली पगामदुखा के० अतिशय दुःख के० अने अनिकामसुखा के० अतिशय तोठंठु सुख ठे. एमाटे संसार मुक्तस्स विपत्त दूया के० संसारने मूकवो अने तेथी विपक्षचूत यवुं अने ए कामजोगा के० काम विपदादिकना जे जोगो ठे ते, अण्णणणउ के० अनर्थनी खाणी के० खाण ठे. ॥ २४ ॥ जेण के० जेण जगंसव्यं के० सर्वजगत्तने जित्थं के० जेथुं संताप्युं, एवो डुरप्पा के० दुःखमा कामगद्दो के० कामरूपी घट्ट, ते सब्बग्गद्दणं के० सर्वे ग्रहोने पज्जो के० टण्णानु मूठ कारण ठे, अने सब्बदोसपायटी के० सर्वे दोषोतो प्रगट करता, एवो महागद्दो के० महंटी घट्ट जाणवो. ॥ २५ ॥

उट कम्भोज्जुं कंदुअमणो उटं मुणइ सुखं ॥ मोहाजरा मणुस्सा
 गट पमण्टं सुहंविनि ॥ २६ ॥ सख्खंकामा विसंकामा कामा
 प्पामंविमोयमा ॥ कामेपठेयमाणा अकामा जंति डग्गइ ॥ २७ ॥

व्याख्या-उट के० उट, कम्भोज्जुं कंदुअमणो के० खसनो धणी खसने राखतो पट्टे, ओ के दण्डामे उटं के० दुःख जोगये ठे, तोपण तेने सुहंमुणइ के० सुख जोगये ठे. गट के० गट मोहाजरा के० मोहकरी थातुर पट्टे पीनित एवा मणुस्सा के० मणुस्सा कामदुहं के० कामजोगादिकना विषयदुःखने सुहंविनि के० सुखकरी जोगये ठे. ॥ २६ ॥ काम के० काम ठे ते सवुं के० साधुरूप ठे, विसं के० विपरूप ठे. ए कामंविमोयमा के० मरंती दादमां जे विप ठे तेनी उपमाए ठे. कामेपठेयमा के० ए कामनी काय प्रयत्ना करनां अने अकामा के० अण्णजोगव्ये थके पण जी दुग्गइ के० दुग्गइ जंति के० जाय. ॥ २७ ॥

विपदा अरइक्केता पडंनि संमारसायरे घोरे ॥ वीमएसु निरावि-
 क्का जंति संमारकांतरे ॥ २८ ॥ उखिया अरइक्केता निरावइ-
 क्का मदा अरइक्केता ॥ तन्हापवयाणसारे निरावइक्केता द्वाअरवं ॥ २९ ॥

व्याख्या-विपदा अरइक्केता के० विपदनी अपेक्षा-प्रनिबंध करनां जीव ममार सायरेवे के० संमारसायरे. महा उदंकर एवा ममुअनेविषे पडंनि के० पट्टे ठे. अने विपदा निरावइक्का के० विपदनेविषे निरपेक्षा होनां यकां संमारकांतरे के० संमार-
 कांतरे अरइक्केता के० अरे ठे. ॥ २८ ॥ उखिया के० उखयंत एवा विपदनी अरइ-
 क्का के० अरइक्का, जे निरावइक्का के० निरपेक्षा यथा, ते अविपदा के० अविप-

पणे गया के० मोक्षे गया. तम्हा के० ते माटे पवयणसारे के० प्रवचननुं सार जे चारित्र-तेहनेत्रिपे निरावड्केणहोअव्वं के० निरपेक्ष थवुं. ॥ १९ ॥

विसयाविको निवडइ निरविको तरइ उत्तर जवोहं ॥ देवीदीवस-
मागय जाउअ ज्जुअलेण दिठंतो ॥ ३० ॥ जंअइ तिरकंडुस्कं जंच
सुहं उत्तमं तिलोअंमि ॥ तंजाणसु विसयाणं बुद्धिकय हेउअंसव्वं ॥ ३१ ॥

व्याख्या-विसया विको के० विषयनी अपेक्षा धरतो जीव निवडइ के० संसारने-
विपे पने ठे, अने जे संसारथी निरपेक्ष ठे ते छुत्तर के० छुत्तर एवो आ जे जव
के० संसार तेने तरइ के० तरे ठे. जेम देवीना छीपनेविपे समागत के० आवेला एवा
जाउअज्जुअलेण के० ज्ञाता एटखे जाइनुं युगल. अर्थात् वे जाइनुं तेना दिठंतो के०
दृष्टांते जाणवुं. एटखे वे जाइमांथी एक जाइए देवीना सन्मुख किंचित् जायुं, तेथी ते
समुद्रमां जइ पड्यो अने वीजो जाइ निरपेक्ष रखो, तो समुद्र पार उतरयो. ए कथा
ज्ञाताजीमां ठे, त्यांथी जाणवी. ॥ ३० ॥ जं के० जे अइ के० अतिशय तिरकंडुस्कं के०
तीक्ष्णदुःख अने जे वली तिलोअंमि के० त्रेलोक्यनेविपे उत्तमंसुहं के० उत्तम प्रकारनां
सुख ठे, तं के० ते सव्वं के० सर्व, विषयाणं के० विषयनी जे बुद्धिकय के० बुद्धि अने
कय एटखे हाणी तेनां हेउअंके० हेतु ठे. एम हे जीव, ! तुं जाणसु के० जाणजे. ॥ ३१ ॥

इंद्रिय विसय पसत्ती पडंति संसारसायरे जीवा ॥ पक्खिच्च त्तिन्नपंखा
सुसीलगुणपेहुणविहिणा ॥ ३१ ॥ नलदइजहादिहंतो मुहिल्लियं अंछिअं
जहा सुणलं ॥ सोसइ तालुअरसिअं विविहंतोमन्नएसुखं ॥ ३३ ॥

व्याख्या-इंद्रियविसयपसत्ती के० इंद्रियोना विसयोने विपे विशेष करी आसक्त
एवो जीव, पक्खिच्चत्तिन्नपंखा के० जेनी पांख ठेदाइ ठे एवो पक्षी जेम आकाशथी
पृथ्वी उपर जइ पडे, तेम सुसीलगुणपेहुणविहिणा के० सुशील गुणरूपी पांखोविना
जीव, संसार सायरे के० संसार सागरने विपे पडंति के० पडे ठे. ॥ ३१ ॥ जह के० जेम
सुणलं के० श्रान मुहिल्लियंअंछिअं के० महोदुं हारुकुं लिहंतो के० चाटतां थकां नलदइ
के० नथी जाणतुं, के तालुअरसिअं के० पोताना तालवानो रस शोपे ठे !! ए श्रान
पोतानाज तालवानो रस चाटे ठे, तो पण ते चाटतां थकां विविहंतो के० विविध
प्रकारनां सुखं के० सुखने मन्नए के० माने ठे. ॥ ३३ ॥

मिहिलाणकायसेवी न लदइ किंचिवि सुहं तहा पुरिसो ॥ सो मन्नए व-
राळं सयकाय परिस्समं सुखं ॥ ३४ ॥ सुहुविमग्गिअंतो कंठवि कय-
दीइ नत्ति जह सारो ॥ इंद्रिय विसएसुतहा नत्तिसुहं सुहुविगविठं ॥ ३५ ॥

इन्द्रियपराजयशतक.

व्याख्या—आ संसारनेविषे खणमिच्छ के० क्षणमात्र सुखा के० सुख ठे, अने दुःख तो बहुकाल के० घणाकाल सुधी ठे. ते वही पगामदुःखा के० अतिशय दुःख अने अनिकामसुखा के० अतिशय तोठरुं सुख ठे. एमाटे संसार सुखस्त विपयादिकना जे जोगो ठे ते, अणव्याणज के० अनर्थनी खाणी के० खाण ठे. ॥ २५ ॥ जेणे जगंसर्व के० सर्वजगतने जित्थं के० जेयुं संताप्युं, एवो डुरप्पा के० डुरात्मा कामगद्दो के० कामरूपी ग्रह, ते सब्बगद्दो के० सर्व ग्रहोने पत्रवो के० उपजावानुं मूख कारण ठे, अने सब्बदोसपायटी के० सर्व दोषोनी प्रगट कराना, एवो महागद्दो के० महोटी ग्रह जाणवो. ॥ २५ ॥

जद् कत्तुल्लोकहुं कंहुअमाणो इहं मुणइ सुखं ॥ मोहाउरा मणुस्सा तद् कामइहं सुहंविंति ॥ २६ ॥ सल्लंकामा विसंकामा कामा व्यासीविसोवमा ॥ कामेपठेयमाणा अकामा जंति डुग्गइ ॥ २७ ॥

व्याख्या—जद् के० जेम, कत्तुल्लोकहुं कंहुअमाणो के० खसनो धणी खसने खणतो एवो, जो के परिणामे इहं के० दुःख जोगवे ठे, तोपण तेने सुहंमुणइ के० सुह मानेठे; तद् के० तेम मोहाउरा के० मोहैकरी आतुर एटले पीकित एवा मणुस्सा के० मनुष्यो कामइहं के० कामजोगादिकना विषयदुःखने सुहंविंति के० सुखकरी जाणैठे. ॥ २६ ॥ कामा के० काम ठे ते सल्लं के० साखरूप ठे, विसं के० विपरूप ठे अने व्यासीविसोवमा के० सर्पनी दाढमां जे विप ठे तेनी उपमाए ठे. कामेपठेयमाणा के० ए कामनी मात्र प्रार्थना करतां अने अकामा के० अणजोगव्ये थके पण जीव डुग्गइ के० डुगंतिए जंति के० जाय. ॥ २७ ॥

विसए अविश्रंता पडंति संसारसायरे घोरे ॥ वीसएसु निरावि स्या तरंति संसार कांतारे ॥ २८ ॥ वल्लिया अविश्रंता निरावइ का गया अविग्घेणं ॥ तद्दापवयणसारे निरावइकेण होअव्वं ॥ २९ ॥

व्याख्या—विसए अविश्रंता के० विषयनी अपेक्षा—प्रतिबंध करतां जीव संसारसायरे के० संसाररूपी महा जयंकर एवा समुद्रनेविषे पडंति के० पडे ठे. ॥ २८ ॥ वल्लिया के० विषयनेविषे निरपेक्ष होतां थकां संसारकांतारे के० संसारसायरे के० तरे ठे. ॥ २९ ॥ वल्लिया के० वल्लयंत एवा विषयनी अविश्रंता के० अविश्रंती जे निरावइका के० निरपेक्ष गया, ते अविग्घेणं के० अविश्रं

णे गया के० मोक्षे गया. तम्हा के० ते माटे पवयणसारे के० प्रवचननुं सार जे चारेत्र-तेहनेविषे निरावड्केणहोअव्वं के० निरपेक्ष थवुं. ॥ २९ ॥

विसयाविस्को निवडइ निरविस्को तरइ इतर जवोहं ॥ देवीदीवस-
मागय जाउअ ज्जुअलेण दिठंतो ॥ ३० ॥ जंअइ तिरकंडुस्कं जंच
सुहं उत्तमं तिलोअंमि ॥ तंजाणसु विसयाणं बुद्धिकय हेउअंसव्वं ॥ ३१ ॥

व्याख्या-विसया विस्को के० विषयनी अपेक्षा धरतो जीव निवरुइ के० संसारने-
वेपे पमे ठे, अने जे संसारथी निरपेक्ष ठे ते इतर के० इस्तर एवो आ जे जव
हो संसार तेने तरइ के० तरे ठे. जेम देवीना झीपनेविषे समागत के० आवेला एवा
जाउअजुअलेण के० ज्ञाता एटवे जाइनुं शुगल. अर्थात् वे जाइउं तेना दिठंतो के०
इधंते जाणवुं. एटवे वे जाइमाथी एक जाइए देवीना सन्मुख किंचित् जायुं, तेथी ते
ऋमुडमां जइ पड्यो अने वीजो जाइ निरपेक्ष रह्यो, तो समुद्र पार उतस्यो. ए कथा
ज्ञाताजीमां ठे, त्यांथी जाणवी. ॥ ३० ॥ जं के० जे अइ के० अतिशय तिरकंडुस्कं के०
नीक्षणदुःख अने जे वली तिलोअंमि के० त्रैलोक्यनेविषे उत्तमंसुहं के० उत्तम प्रकारनां
मुख ठे, तं के० ते सव्वं के० सर्व, विषयाणं के० विषयनी जे बुद्धिकय के० वृद्धि अने
दय एटवे हाणी तेनां हेउअंके० हेतु ठे. एम हे जीव, ! तुं जाणसु के० जाणजे. ॥ ३१ ॥

इंद्रिय विसय पसत्ती पडंति संसारसायरे जीवा ॥ परिकव्व चिन्नपंखा
सुशीलगुणपेहुणविहिणा ॥ ३२ ॥ नलदइजहालिहंतो मुद्धिद्वियं अंठिअं
जहा सुणउं ॥ सोसइ तालुअरसिअं विविहंतोमन्नएसुस्कं ॥ ३३ ॥

व्याख्या-इंद्रियविसयपसत्ती के० इंद्रियोना विसयोने विषे विशेष करी आसत्त
एवो जीव, परिकव्वचिन्नपंखा के० जेनी पांख वेदाइ ठे एवो पद्दी जेम आकाशथी
पृथ्वी उपर जइ पडे, तेम सुशीलगुणपेहुणविहिणा के० सुशील गुणरूपी पांखोविना
जीव, संसार सायरे के० संसार सागरने विषे पडंति के० पडे ठे. ॥ ३२ ॥ जह के० जेम
सुणउं के० श्रान मुद्धिद्वियंअंठिअं के० महोदुं हामकुं लिहंतो के० चाटतां थकां नलदइ
के० नथी जाणतुं, के तालुअरसिअं के० पोताना तालवानो रस शोपे ठे !! ए श्रान
पोतानाज तालवानो रस चाटे ठे, तो पण ते चाटतां थकां विविहंतो के० विविध
प्रकारनां सुखं के० सुखने मन्नए के० माने ठे. ॥ ३३ ॥

मिद्धिदाणकायसेवी न लदइ किंचिवि सुहं तहा पुरिसो ॥ सोमन्नए व-
राउं सयकाय परिस्समं सुखं ॥ ३४ ॥ सुहुविमग्गिअंतो कव्ववि कय-
लीइ नठि जह सारो ॥ इंद्रिय विसएसु तहा नठिसुहं सुहुविगविठं ॥ ३५ ॥

इंद्रियपराजयशतक.

व्याख्या-तेम महिलाणकायसेवी के० स्त्रीनी कायानो सेवणहार पुरुष ते
 के० कांइ पण सुहं के० सुखने न खइइ के० नथी खहेतो; परंतु ते वराउं के
 पमो गंक सयकाय के० पोतानी कायाना परिस्समं के० परिश्रमने सुखंमन्न
 मुग्गरूप माने ठे. ॥ ३४ ॥ सुहुविमग्गिहंतो के० अतिशय अविलोक्खुं तो पण
 ग्रवि के० कर्हाए पण कयवीइ के० केविनेविपे जइ के० जेम सारो के० सार
 के० नथी, तइ के० तेमज इंद्रियविसएसु के० इंद्रिज्जना विपयोने विपे पण सुहं
 मुग्गतेमुह्वि गविठं के० अतिशे श्रुटु जोइतुं नठि के० नथी. ॥ ३५ ॥

गिंगारतरंगाए विलासवेलाइ जुधणजलाए॥केके जयंमि पुरिसा नारी-
 नइए न युहंती ॥३६॥ सोअसरी डुरिअदरी कवडकुमीमहिलियाकि-
 खेसकरी ॥ यइरविरोयणअरणी डुसकखाणीसुखपडिवस्का ॥ ३७ ॥

व्याख्या-गिंगारतरंगाए के० गंगाररूप जेमां तरंग के० कहोखो ठे, अने विजास
 देयाइ के० विजागरूप जेमां जगत्रमर ठे, अने जुव्वण जलाए के० यौवनरूप जेमां
 अण ठे, एवी नारीनइए के० नारीरूप नदीने विपे न युहंति के० नथी बूफता, एवा
 अंमि के० जगनुने विपे केके के० कोण कोण पुरिसा के० पुरुष ठे ? अर्थात् नारी-
 रूप नदीने विपे नथी बूफता एवो कांइ पण पुरुष जगत्मां नथी. ॥ ३६ ॥ सोअसरी
 के० सोअरूप नदी एवी, डुरिअ के० कपट, तेनी दरी के० गुफा एवी, कवड के० क
 एटतानी हवी के० कुंभी एवी, कियेसकरी के० क्लेशानी करनारी एवी, यइर के० वे
 ते रूप विरोयण के० विश्यानर एटअं अग्नि, तेने उपजाववा माटे अरणी के० अ-
 रणीना रूप सामी, एवी महिसीया के० स्त्री ठे, ते डुसकखाणी के० डुःखनी खाण,
 एने सुखरचित्ता के० सुखधी उपरांती ठे. ॥ ३७ ॥

अनुएधमएपरिकम्मो सम्मं को नाम नासिउं तरइ ॥ वम्मइसर-
 एमरोहे दिठिठोहे मयवीणं ॥३८॥ परिहरसु तऊतासिं दिठिंदिठीवि
 मत्तइ अइम्मि ॥ जं रमणि नवणवाणा चरित्तपाणे विणासंति ॥३९॥

व्याख्या-अनुएधमएपरिकम्मो के० नथी जाण्युं मननुं पराक्रम जेणे एवो को
 एमरोहे के० मयादिना दिठिठोहे के० दृष्टिहोने करी वम्मइसर के०
 मत्तइ के० मयवीणं के० मयवे; वेनारी नासिउं तरइ के० नासवाने समयं याय
 ॥ ३८ ॥ एमाटे हे जीव ! अइस्स के० संपत्ती
 मत्तइ के० विच्छन्न दृष्टि तेनी जेनी विपयदृष्टि ठे, अने जं के० जं र-

मणि नयणवाणा के० स्त्रीनां नयनरूपी वाणो चरित्त के० चारित्ररूप पाणे के० प्राणने
विणासंति के० नाश पमाडे ठे, तेवी स्त्रीने परिहर के० परित्याग कर. ॥ ३९ ॥

सिंहंत जलहिपारंगळविविजिइंदिउविसूरोवि ॥ दढचित्तोवि ठलिज्ज-
इ जुवइ पिसार्इहिं खुड्ढाहिं ॥४०॥ मणय नवणीय विलउं जह जायइ
जलणसंनिहाणंमि ॥ तह रमणिसंनिहाणे विद्वइ मणो मुणीणंपि ॥४१ ॥

व्याख्या— दढचित्तो के० दढचित्त वालो एवो विसुरोवि के० विशेषे करी शूरो
पुरय जे सिंरंतजलहिपारंगळ के० सिंरंतसमुद्रने विशेषे करीने पार पहुँचेलो एवो
अने विजिइंदिउ के० इंद्रिउने जेणे जीती होय तेहने पण जुवइ के० जुवतिरूप पि-
सार्इहिंखुड्ढाहिं के० कुड्ढणी एवी पिशाचणी ठलिइइ के० ठले ठे. ॥ ४० ॥ जह के०
जेम जलण के० अग्नि— तेना संनिहाणंमि के० सन्निध एटले समीपजागनेविपे मणय
के० मीण अने नवणीय के० नवनीत एटले माखण, विलउंजायइ के० उंगली जाय
ठे; तह के० तेम रमणिसंनिहाणे के० स्त्रीना सन्निधे एटले समीपजागे मुणीणंपि के०
मुनिश्वरनुं पण मणो के० मन विद्वइ के० विशेषे करी इवित थाय ठे. एटले मन
उंगली जाय ठे. ॥ ४१ ॥

नीश्रंगमाहिं सुपउराहिं उप्पिउमंथरगईहिं ॥ महिळाहिं निनग्गाइव
गिरवरगुरुआ विजिझंति ॥४१॥ विसयजलं मोहकलं विलासविश्लो
अजलयराइत्तं ॥ मयमयरंउत्तिन्ना तारुसमहद्ववं धीरा ॥ ४३ ॥

व्याख्या—नीश्रंगमाहिं के० नीची गतीए ठे, तेमाटे सुपउराहिं के० पाणीसहित
एवी, अने मंथरगईहिं के० मंथर गतिए ठे माटे उप्पिउ के जोवा योग्य एवी, महि-
ळाहिं के० स्त्री ते निमग्गाइव के० नदीनीपरे गिरिवरगुरुआ के० मेरुपर्वत सरखा
स्विरमनवाळाउने पण विजिझंति के० विशेषे करी जेदे ठे. ॥ ४१ ॥ विसयजलं के०
विषयरूप ते जल, मोहकलं के० मोहरूप कलजोग, अने विलास विद्योअजलयरा-
इत्तं के० हावजावरूपीआ जलचर जीवो तेणे आकीर्ण एटले नरेलो एवो अने मय
के० मद— ते रूप मयरं के० मगर मद्यवालो एवो तारुसमहद्ववं के० तारुण एटले
यौवनावस्वारूप महार्णव एटले महासमुद्रने धीरा के० जे धीरपुरुय ते उचिन्ना के०
उतरेठे. अर्थात् एवा समुद्रने तरी पार उतरेठे. ॥ ४३ ॥

जइवि परिचत्तसंगो तव तणुअंगो तद्वावि परिवडइ ॥ मिहिला सं-
सग्गीए कोसानवणु सिमूणिवा ॥ ४४ ॥ सधग्गंअविमुक्को सीईनु
ऊपसंतिचित्तोअ ॥ जं पावइ मृत्तिनुदं न चक्कवटीवि तं लइइ ॥४५॥

व्याख्या—जइवि के० यद्यपि परिचत्तसंगो के० समस्त प्रकारे वाह्य कुटुंबादिकन संगने परित्याग कइयो ठे जेणे अने तव के० तपेकरी तणुअंगो के० डुबखुं अंग जे कखुंठे; तहावी के० तोपण मिहिलासंसगीए के० महिला जे स्त्री, तेना संसर्गं परि वरुइ के० संसारमाहे पडेटे. कोनी पेरे ? तो के—कोसा के० वेश्या, तेहना पुवन विपे निवास करनार एवा जे सिंहुगुफावासी मुनिवर तेनी पेठे जाणीखेनुं ॥४४॥ स गंग्य के० सर्व ग्रंथथी विमुक्तो के० विमुक्त, अर्थात् संसारना सर्व बंधनथी रहित। यो, अने जे चित्तोथ के० चित्तनेविपे ऊपसंति के० प्रशांतता पाम्यो अने जं के० पावइमुत्तिमुहं के० मोक्षनुं सुख पामे तं के० ते सुख चक्रवर्तीवि के० चक्रवर्ति प न लहइ के० नथी खेतो. ॥ ४५ ॥

खेलंमि पडिअमप्यं जह न तरइ मडिआविमोएज ॥ तह विसयखे-
लपडिअं न तरइ अप्पंपि कामंधो ॥४६॥ जं लहइ वीअराजं सुखं तं
मुणइ सुच्चिअ न अन्नो ॥ न विगत्ता सूअरज्ज जाणइ सुरलोइअंसुखं ॥४७॥

व्याख्या—जह के० जेम खेलंमि के० श्लेष्मनेविपे पमिअं के० पकेली एवी जे म-
गिथावि के० महिला पण अप्पं के० पोताने न मोएऊतरइ के० मूकाववाने सम-
पती नथी; तह के० तेम विसयखेल पमिअं के० विषयरूप श्लेष्ममाहे पड्यो एवो
कामंधो के० कामे करी अंध थएलो पुरुष अप्पंपि के० पोताने पण नतरइ के० न मू-
कायी शके. ॥ ४५ ॥ जं के० जे सुखं के० सुखने वीअराजं के० वीतराग लहइ के० सहे,
तं के० ते सुखने श्री वीतरागज जाणे. पण न अन्नो के० अन्य कोइ जाणे नही.
जेम विगत्ता के० गर्ता पटले खानामां रहेला कईमने विपे मग्न थएलो एवो जे सूअ-
रज्ज के० सूअर-तुंरु ते सुरलोइअं सुखं के० स्वर्गलोकनां सुखने नजाणइ के० जाणे नही.

जं अज्जवि जीवाणं विसएसु उहासवेसु पडिबंधो ॥ तं नज्जइ गुरुआ-
णवि अखंधणिज्जो महामोहो ॥ ४८ ॥ जे कामंधा जीवा रमंति विस-
एसु ते विगयसंका ॥ जे पुण जिणवयणरया ते जीरु तेसु विरमंति ॥ ४९ ॥

व्याख्या—जं के० जे कारण माटे अज्ञवि के० हजीसुधीपण, जीवाणं के० जीवने
विसएसु उहासवेसु के० दुःखनेज थाश्रव पटले श्रवनारा जे विषय तेने विपे प्रति-
बंध ठे. नं के० ते कारण माटे गुरुआणवि के० महोदाने पण महामोहो के० मह-
मोह जे ठे ते अखंधणिज्जो के० अखंधनीय ठे एवुं, नज्जइ के० जाणिए ठीए. ॥ ४८ ॥
जे के० जे कामंधा जीवा के० कामे करी अंध थएला जीवो, ते विगयसंका के० शंका
रहित होना यका विसएसु के० विषयोने विपे रमंती के० रमे ठे. जे के० जे पुण के०

वली जिणवयणरया के० जिनवचनमां रक्त, तेजीरु के० संसारथी वीकण, तेसु के० ते विपयोथी विरमंति के० विरमे ठे ॥ ४९ ॥

असुइमुत्तमलपवाहरूवयं वंतपित्तवसमज्जफोप्फसंमैअमंस बहुहडुक-
रंडअंचम्ममित्तपवाइअं जुवइ अंगयं ॥५०॥ मंसंइमंसुत्तपुरीसमीसं सिं-
घाणखेलाइ अनिअरंतं ॥ एअं अणिअं किमिआणवासं पासं नराणं
मइवाहिराणं ॥ ५१ ॥

व्याख्या—असुइ के० अञ्चुचि, मुत्त के० मूत्र अने मलपवाहरूवयं के० विष्टाप्रवाह
तद्रूप अने वंत के० वसन पित्त के० पित्त वसा के० चरवी अने मझा के० हाडकां मांहेलो
जुको फोप्फ के० सोजो संमे के० संमेदा, मंस के० मांस बहुहरु के० घणां हाडकांउंनो
करंड के० करंडीउं ते चम्ममितं के० चर्ममात्रे करी एवुं पवाइ के० प्राठादीउं एटले
आवादीउं एवुं, जुवइ के० स्त्रीनुं अंगयं के० अंग ठे ॥ ५० ॥ इमं के० ए मंसं के०
मांस मुत्त के० मूत्र अने पुरीस के० विष्टा तेणे करी मीसं के० मिश्रित अने सिंघाण
के० नासिकानो मल खेलाइअ के० वडखा एउंनुं निअरंतं के० निज्जरण एअं के० ए,
अणिअं के० निरंतर अनित्य ठे. वली किमिआण वासं के० करमीआनुं आवासस्यान,
एवुं स्त्रीउंनुं जे शरीर ते मइवाहिराणं नराणं के० मतिवाहिर अर्थात् वाहदृष्टि एवा
पुरुषोने पासं के० पाश रूप ठे ॥ ५१ ॥

पासेण पंजरेणय वज्जंति चउप्पयाय पस्कीइ ॥ इयजुवइ पंजरेणं वधा
पुरिसा किद्विस्संति ॥ ५२ ॥ अहो मोहो महामल्लो जेण अम्मारिसा-
विहु ॥ जाणंताविअणिवत्तं विरमंति न खणंपिहु ॥ ५३ ॥

व्याख्या—जेम पासेण के० पाशे करी अने पंजरेण के० पांजरेकरी चउप्पयाय प-
स्कीइ के० चार पगनां पंखीउंने वज्जंति के० बांधे, तेम इय के० आ जुवइपंजरेण के०
युवतिरूप पांजरे करी पुरिसावद्धा के० बांधेला एवा पुरुषो ते किद्विस्संति के० हेरुश
पामे ठे ॥ ५२ ॥ अहो इति आश्चर्यं मोहो महामल्लो के० मोहरूप महामल्ल ठे. जेण
के० जेणे करी अम्मारिसाविहु के० अमारा सरखा पण अणिवत्तं के० नयी निव-
र्त्तता. जाणंतावि के० जाणतां ठतां पण खणंपिहु के० क्षणमात्र पण न विरमंति के०
नयी विरमता. अर्थात् मोहरूपी महामल्लने, अने जाणीचे ठेए तो पण क्षणमात्र
तजी शकता नयी ॥ ५३ ॥

जुवइहिंसद कुणंतो संसग्गिं कुणइ सयवउक्केहिं ॥ नदि मुसगाणं-
संगो होइ मुहो सद विनाविदिं ॥५४॥ हरिहर चउराणण चंद सुरखं-

दाइणो विजेदेवा ॥ नारिण किंकरत्तं कुणंतिधि-धी विसय तित्ता ॥ ५५ ॥

व्याख्या—जुवर्हिंसह के० युवती सहवर्तमान संसर्गिकुणंतो के० संसर्ग करतो
यको सयल्लुकेहिं संसर्गि कुणइ के० समस्त दुःखोनो संसर्ग करे ठे. ए माटे वि-
डाळीसह के० वीलानीनी साथे मुसगाणं के० मूपक एटखे उंदरनो संगो के० संसर्ग
श्रयवा संगत नहिहोइसुहो के० सुखदायक न थाय. ॥ ५४ ॥ हरि के० वासुदेव, हर
के० महादेव, चठराण के० चतुरानन एवा ब्रह्मा, चंदसूर के० चंद्र सूर्य अने संश-
इणो के० पमानन एवा कार्तिकेयस्वामि आदे देइने विजेदेवा के० वीजा जे देवताउं
ते पण नारिण किंकरत्तं कुणंति के० स्त्रीउंतुं किंकरपणुं करे ठे. ए माटे ते विसयतित्ता
के० विषयने विषे तृष्णा ठे जेने, एवा पूर्वोक्त प्राणीउंनी तृष्णाने धिन्धी के० धिक्कार
ठे ! धिक्कार ठे ! ॥ ५५ ॥

सीअंच उएहंच सहंति मूढा इञ्जीसु सत्ता अविवेअवंता ॥ इलाइपुत्तव
चयंति जाइं जीअंच नासंति अरावणुव ॥ ५६ ॥ बुत्तूण विजीवाणं सु

इकरायंति पावचरिआइं ॥ जयवं जासासासा पच्चा एसो हुइणमोते ॥ ५७ ॥

व्याख्या—मूढा के० मूर्ख एवा पुरुषो सीअं के० सीत च के० अने उएहं के० उल
पयो ताप सहंति के० सहन करेठे, अने ते अविवेअवंता के० अविवेकवंत एवा होता
पका, इञ्जीसुसत्ता के० स्त्रीनेविषे आसक्त ते इलाइपुत्तं के० इलाति पुत्रनी परे चयंति
जाइं के० स्वजातिनो त्याग करेठे. अने तेउ रावणुव के० रावणनी परे जीअंचना-
संति के० जीवितव्यनो नाश करेठे. तो पण ते स्त्री आदिकने नयी ठांडता. ॥ ५६ ॥ बुत्तू-
एवि के० घोसीने पण जीवाणं के० जीवोना जे सुइकरायंति पावचरिआइं के० अ-
स्यंत दुष्कर एवां पाप चरित्र, जयवं के० जगवन् जासा के० जे हुता ते ? सासा के०
ते ते पचापसोहुइण मोते के० एज तने प्रत्यादेश ठे. ॥ ५७ ॥

जसअयतरलंजीअं अथिरालजीवि जंगुरोदेहो ॥ तुठाय काम जोगा निबंधणं
उरुल्लस्काणं ॥ ५८ ॥ नागो जहा पंकजलावसन्नो दहंयलं नाजिसमेइं
तीरं ॥ एवं जिअ्या कामगुणेषुगिन्हा सुधम्ममग्गे नरया हवंति ॥ ५९ ॥

व्याख्या—जसअय के० जसविंडु पटखे जखना परपोटा समान तरल के० चपट
एतुं जीअं के० जीवितव्य ठे, अने खत्री के० खत्री ठे ते पण अथिरावि के० अस्थि-
र ठे, अने जंगुरो देहो के० हाणजंगुर पयो था देह ठे. कामजोगा के० कामजोग जे
ठे ते तुठाय के० तुत्र एवा अने उरुल्लस्काणं निबंधणं के० खाखो गमे दुःखना हेतु
एरा ठे. ॥ ५८ ॥ जहा के० जेम, नागो के० हाथी ते पंकजलावसन्नो के० काववने

जले वृद्धो यको दृष्टं के० देखेठे तो पण ते थलं के० स्यलथी तीरं के० तीरे नाचि-
समेइ के० न जइ शके; एवं के० ए प्रमाणे जिआ के० जीवो कामगुणेषु के० कामसमूह-
नेविपे गिद्धा के० आसक्त थका सुधम्ममग्गे के० सुधर्मना मार्गनेविपे नरयाह्वंति के०
न रत्ता एट्ठे सावधान न थइ शक. ॥ ५ए ॥

जह्विष्ठपुंजखुत्तो किमी सुहं मन्नए सयाकालं ॥ तह विसयासुइरत्तो
जीवो विमुणइ सुहं मूढो ॥ ६० ॥ मयरहरोव जलेहिं तह विहु डुप्पूर
ऊइमे आया ॥ विसया मिसंमि गिद्धो जवे जवे वच्चइ न तत्ति ॥ ६१ ॥

व्याख्या—जह के० जेम विष्ठपुंजखित्तो के० विद्याना ढगलामांहे सूतेलो किमी के०
करमीठ, सयाकालं के० सदाकाल सुहंमन्नए के० सुख माने ठे; तह के० तेम विसया-
सुइरत्तो के० विषयरूप अशुचिनेविपे रक्त थएलो एवो मूढो के० मूढ जीवो के० जीव
ते विषयनेविपेज सुहंविमुणइ के० विशेषे करीने सुख माने ठे. ॥ ६० ॥ मयरहर ए-
ट्ठे मगरहर ते मगरने हरण करनार एवो जे समुद्र ते जेम जलेहिं के० पाणीएकरी
डुप्पूरठ के० पूरवो दोहिलो ठे. एट्ठे डुःखे पूराय, अर्थात् समुद्रमां गमे तेठुं पाणी
नाखो तोपण ते तेथी तृप्ति पामे नही तेम, ए आया के० आत्मा, विसयामिसंमि-
गिद्धो के० विषयरूप आमिप एट्ठे मांसने विपे आसक्त थयो थको जवे जवे के०
जवजवनेविपे तत्ति के० तृप्ति प्रत्ये न वच्चइ के० न पामे. ॥ ६१ ॥

विसयविसट्ठा जीवा उअडरूवाइएसु विविहेसु ॥ जवसय सहस्सडुलहं न-
मुणंतिगयंपि निअजम्मं ॥ ६२ ॥ चिंति विसयविवसा मुत्तंलअंपिकेवि
गयसंका ॥ न गणंति केवि मरणं विसयंकुस सद्धिया जीवा ॥ ६३ ॥

व्याख्या—विषयविसट्ठाजीवा के० विषयरूप जे विप तेणे करी आर्त्त एट्ठे पीना-
यमान् थएला एवा जीव, उअडरूवाइए के० उअडरूप आदिदेइ विविहेसु के० वि-
विध प्रकारनां रूप ते जवसयसहस्स के० जवना शतसहस्रे करीने एट्ठे खाखो गमे
जवे करीने पण डुलहं के० डुल्लंज एवो निअजम्मं के० मनुष्य जन्म ते गयंपि के०
गयो थको पण न मुणंति के० न जाणे. ॥ ६२ ॥ विसयंकुससद्धियो जीवा के० वि-
षयरूप अंकुशे साट्या एवा जीवो, विसयविवसाचिंति के० विषयने वश थया थका
तिंति के० रहे ठे. अने लउजंपि के० लज्जाने पण मुत्तं के० मूके ठे, केट्याएक
जीवो गयासंका के० गएली ठे शंका जेउनी एवा, अने केवि के० केट्याक मरणं न
गणंति के० मरणने पण नथी गणता ॥ ६३ ॥

दाइणो विजेदेवा ॥ नारिण किंकरत्तं कुण्तिधिन्दी विसय तिन्ना ॥ ५५ ॥

व्याख्या—जुवर्हिंसह के० युवती सहवर्तमान संसर्गिकुण्तो के० संसर्ग करणे
यको सयलडुकेहिं संसर्गि कुण्ड के० समस्त दुःखोनो संसर्ग करे ठे. ए माटे वि-
डाळीसह के० वीळामीनी साथे मुसगाणं के० मूपक एटखे उंदरनों संगो के० संसर्ग
अथवा संगत नहिहोइसुहो के० सुखदायक न थाय. ॥ ५४ ॥ हरि के० वासुदेव, हा
के० महादेव, चउराणण के० चतुरानन एवा ब्रह्मा, चंदसूर के० चंद्र सूर्य अने संता-
इणो के० पकानन एवा कार्तिकेयस्वामि आदे देइने विजेदेवा के० वीजा जे देवता
ते पण नारिण किंकरत्तं कुण्ति के० स्त्रीजंतुं किंकरपणुं करे ठे. ए माटे ते विसयतिन्ना
के० विषयने विषे तृष्णा ठे जेने, एवा पूर्वोक्त प्राणीजनी तृष्णाने धिन्दी के० धिक्का
ठे ! धिक्कार ठे ! ॥ ५५ ॥

सीअंच उएहंच सहंति मूढा इतीसु सत्ता अविवेअवंता ॥ इवाइपुत्तव
चयंति जाइं जीअंच नासंति अरावणुष ॥ ५६ ॥ बुत्तूण विजीवाणं सु

डकरायंति पावचरिआइं ॥ जयवं जासासासा पचा एसो हुइणमोते ॥ ५७ ॥

व्याख्या—मूढा के० मूर्ख एवा पुरुषो सीअं के० सीत च के० अने उएहं के० उअ
एयो ताप सहंति के० सहन करेठे, अने ते अविवेअवंता के० अविवेकवंत एवा होता
पया, इतीसुसत्ता के० स्त्रीनेविषे आसक्त ते इवाइपुत्तं के० इवाति पुत्रनी परे चयंति
जाइं के० सजातिनो त्याग करेठे. अने तेउ रावणुव्व के० रावणनी परे जीअंचना-
संति के० जीवितव्यनो नाश करेठे. तो पण ते स्त्री आदिकने नयी ठांडता. ॥ ५६ ॥ बुत्तू
एयि के० घोसीने पण जीवाणं के० जीवोना जे सुडकरायंति पावचरिआइं के० अ-
स्यंत डुप्कर एवां पाप चरित्र, जयवं के० जगवन् जासा के० जे हता ते ? सासा के०
ते ते पद्याएसोहुइण मोते के० एज तने प्रत्यादेश ठे. ॥ ५७ ॥

जसअवतरलंजीअं अथिरालवीवि जंगुरोदेहो ॥ तुवाय काम जोगा निबंधणं
डुक्कलस्काणं ॥ ५८ ॥ नागो जहा पंकजलावसन्नो दहुंयलं नाजिसमेइ
तीरं ॥ एवं जिआ कामगुणेषुगिन्वा सुधम्ममग्गे नरया हवंति ॥ ५९ ॥

व्याख्या—जसअव के० जसविडु एटखे जलना परपोटा समान तरल के० चपड
एवुं जीअं के० जीवितव्य ठे, अने लघी के० लक्ष्मी ठे ते पण अथिरावि के० अस्थि-
र ठे, अने जंगुरो देहो के० दाणजंगुर एयो आ देहू ठे. कामजोगा के० कामजोग जे
ठे ते मुत्राप के० मुत्र एवा अने डुक्कलस्काणं निबंधणं के० लाखो गमे दुःखनां देउ
एरा ठे. ॥ ५८ ॥ जहा के० जेस, नागो के० दार्या ते पंकजलावसन्नो के० काववने

जले वृद्धो यको दृष्टं के० देखेते तो पण ते थलं के० स्थलथी तीरं के० तीरे नाजि-
समेइ के० न जइ शके; एवं के० ए प्रमाणे जिआ के० जीवो कामगुणेषु के० कामसमूह-
नेविपे गिद्धा के० आसक्त थका सुधम्ममग्गे के० सुधर्मना मार्गनेविपे नरयाहवंति के०
न रत्ता एटले सावधान न थइ शक. ॥ ५९ ॥

जह्विष्ठपुंजखुत्तो किमी सुहं मन्नए सयाकालं ॥ तह विसयासुइरत्तो
जीवो विमुणइ सुहं मूढो ॥ ६० ॥ मयरहरोव जलोहिं तह विहु डुप्पूर
ऊइमे आया ॥ विसया मिसंमि गिद्धो जवे जवे वच्चइ न तत्ति ॥ ६१ ॥

व्याख्या—जह के० जेम विष्ठपुंजखित्तो के० विष्टाना ढगलामांहे खूतेलो किमी के०
करमीठं, सयाकालं के० सदाकाल सुहंमन्नए के० सुख माने ठे; तह के० तेम विसया-
सुइरत्तो के० विपररूप अशुचिनेविपे रक्त थएलो एवो मूढो के० मूढ जीवो के० जीव
ते विपरनेविपेज सुहंविमुणइ के० विशेषे करीने सुख माने ठे. ॥ ६० ॥ मयरहर ए-
टले मगरहर ते मगरने हरण करनार एवो जे समुज ते जेम जलोहिं के० पाणीएकरी
डुप्पूरठं के० पूरवो दोहिलो ठे. एटले दुःखे पूराय, अर्थात् समुजमां गमे तेठळुं पाणी
नाखो तोपण ते तेथी तृप्ति पामे नही तेम, ए आया के० आत्मा, विसयामिसंमि-
गिद्धो के० विपररूप आमिप एटले मांसने विपे आसक्त थयो थको जवे जवे के०
जवजवनेविपे तत्ति के० तृप्ति प्रत्ये न वच्चइ के० न पामे. ॥ ६१ ॥

विसयविसट्टा जीवा उअडरूवाइएसु विविहेसु ॥ जवसय सहस्सडलहं न-
मुणंतिगयंपि निअजम्मं ॥ ६२ ॥ चिठंति विसयविवसा मुत्तंलअंपिकेवि
गयसंका ॥ न गणंति केवि मरणं विसयंकुस सद्धिया जीवा ॥ ६३ ॥

व्याख्या—विपरविसट्टाजीवा के० विपररूप जे विप तेणे करी आर्त्त एटले पीमा-
यमान् थएला एवा जीव, उअडरूवाइए के० उअट्टरूप आदिदेश विविहेसु के० वि-
विध प्रकारनां रूप ते जवसयसहस्स के० जवना शतसहस्से करीने एटले लाखो गमे
जवे करीने पण डुलहं के० डुल्लंज एवो निअजम्मं के० मनुष्य जन्म ते गयंपि के०
गयो थको पण न मुणंति के० न जाणे. ॥ ६२ ॥ विसयंकुससद्धियो जीवा के० वि-
पररूप अंकुशे साटया एवा जीवो, विसयविवसाचिठंति के० विपरने वश थया थका
तिठंति के० रहे ठे. अने लज्जंपि के० लज्जाने पण मुत्तं के० मूके ठे, केटलाएक
जीवो गयासंका के० गएती ठे शंका जेउनी एवा, अने केवि के० केटलाक मरणं न
गणंति के० मरणने पण नथी गणता ॥ ६३ ॥

दाइणो विजेदेवा ॥ नारिण किंकरत्तं कुणंतिधिन्दी विसय तित्ता ॥ ५५ ॥

व्याख्या—जुवर्हिंसह के० युवती सहवर्तमान संसर्गिकुणंतो के० संसर्ग करते
थको सयलडुकेहिं संसर्गि कुणइ के० समस्त दुःखोनो संसर्ग करे ठे. ए माटे वि-
डाळीसह के० वीलामीनी साथे मुसगाणं के० मूपक एटखे उंदरनों संगो के० संसर्ग
अथवा संगत नहिहोइसुहो के० सुखदायक न थाय. ॥ ५४ ॥ हरि के० वासुदेव, हर
के० महादेव, चउराणण के० चतुरानन एवा ब्रह्मा, चंदसूर के० चंद्र सूर्य अने वंश-
इणो के० पनानन एवा कार्तिकेयस्वामि आदे देइने विजेदेवा के० बीजा जे देवताउं
ते पण नारिण किंकरत्तं कुणंति के० स्त्रीउंनुं किंकरपणुं करे ठे. ए माटे ते विसयतिता
के० विषयने विषे तृष्णा ठे जेने, एवा पूर्वोक्त प्राणीउंनी तृष्णाने धिन्दी के० धिक्कार
ठे ! धिक्कार ठे ! ॥ ५५ ॥

सीअंच उएहंच सहंति मूढा इवीसु सत्ता अविवेश्वंता ॥ इलाइपुत्तव
चयंति जाइं जीअंच नासंति अरावणुव ॥ ५६ ॥ बुत्तूण विजीवाणं सु

इकरायंति पावचरिआइं ॥ जयवं जासासासा पच्चा एसो हुइणमोते ॥ ५७ ॥

व्याख्या—मूढा के० मूर्ख एवा पुरुषो सीअं के० सीत च के० अने उएहं के० उउ
एवो ताप सहंति के० सहन करेठे, अने ते अविवेश्वंता के० अविश्वकवंत एवा होत
थका, इवीसुसत्ता के० स्त्रीनेविषे आसक्त ते इलाइपुत्तं के० इलाति पुत्रनी परे चयंति
जाइं के० स्वजातिनो त्याग करेठे. अने तेउं रावणुव के० रावणनी परे जीअंचना
संति के० जीवितव्यनो नाश करेठे. तो पण ते स्त्री आदिकने नथी उंडता. ॥ ५६ ॥ बुत्तू
एवि के० बोलीने पण जीवाणं के० जीवोना जे सुइकरायंति पावचरिआइं के०
त्यंत दुष्कर एवां पाप चरित्र, जयवं के० जगवन् जासा के० जे हता ते ? सासा के०
ते ते पचाएसोहुइण मोते के० एज तने प्रत्यादेश ठे. ॥ ५७ ॥

जखलवतरलंजीअं अघिरालवीवि जंगुरोदेहो ॥ तुहाय काम जोगा निबंधणं

इकलस्काणं ॥ ५८ ॥ नागो जहा पंकजलावसन्नो दहंथलं नाजिसमेइ
तीरं ॥ एवं जिआ कामगुणेषुगिन्हा सुधम्ममग्गे नरया हवंति ॥ ५९ ॥

व्याख्या—जखलव के० जखविडु एटखे जखना परपोटा समान तरल के० चपस
एवुं जीअं के० जीवितव्य ठे, अने खत्री के० लक्ष्मी ठे ते पण अघिरावि के० अस्थि-
र ठे, अने जंगुरो देहो के० कृष्णजंगुर एवो था देहू ठे. कामजोगा के० कामजोग जे
ठे ते तुहाय के० तुहा एवा अने इकलस्काणं निबंधणं के० खाखो गमे दुःखनां हेतु
एवा ठे. ॥ ५८ ॥ जहा के० जेम, नागो के० हार्थी ते पंकजलावसन्नो के० कावच

खे बूढ्यो थको दहं के० देखेठे तो पण ते थलं के० स्यलथी तीरं के० तीरे नाजि-
मिइ के० न जइ शके; एवं के० ए प्रमाणे जिआ के० जीवो कामगुणेषु के० कामसमूह-
विपे गिद्धा के० आसक्त थका सुधम्ममग्गे के० सुधर्मना मार्गेनेविपे नरयाहवंति के०
रत्ता एटले सावधान न थइ शक. ॥ ५९ ॥

जह्विष्ठपुंजखुत्तो किमी सुहं मन्नए सयाकालं ॥ तह्विसयासुइरत्तो
जीवो विमुणइ सुहं मूढो ॥ ६० ॥ मयरहरोव जलोहिं तह्विहु डुप्पूर
ऊइमे आया ॥ विसया मिसंमि गिद्धो जवे जवे वच्चइ न तत्ति ॥ ६१ ॥

व्याख्या—जह्व के० जेम विष्ठपुंजखित्तो के० विष्ठाना ढगलामाह्वे खूतेलो किमी के०
रमीठ, सयाकालं के० सदाकाल सुहंमन्नए के० सुख माने ठे; तह्व के० तेम विसया-
सुइरत्तो के० विषयरूप अशुचिनेविपे रक्त थएलो एवो मूढो के० मूढ जीवो के० जीव
विषयनेविपेज सुहंविमुणइ के० विशेषे करीने सुख माने ठे. ॥ ६० ॥ मयरहर ए-
टले मगरहर ते मगरने हरण करनार एवो जे समुद्र ते जेम जलोहिं के० पाणीएकरी
डुप्पूरठ के० पूरवो दोहिलो ठे. एटले डुःखे पूराय, अर्थात् समुद्रमां गमे तेटखुं पाणी
साखो तोपण ते तेथी तृप्ति पामे नही तेम, ए आया के० आत्मा, विसयामिसंमि-
गिद्धो के० विषयरूप आमिप एटले मांसने विपे आसक्त थयो थको जवे जवे के०
जवजवनेविपे तत्ति के० तृप्ति प्रत्ये न वच्चइ के० न पामे. ॥ ६१ ॥

विसयविसट्टा जीवा उद्भट्ठरूवाइएसु विविद्धेसु ॥ जवसय सदस्सड्डलहं न-
मुणंतिगयंपि निअजम्मं ॥ ६२ ॥ चिठंति विसयविवसा मुत्तंलअंपिकेवि
गयसंका ॥ न गणंति केवि मरणं विसयंकुस सद्धिया जीवा ॥ ६३ ॥

व्याख्या—विषयविसट्टाजीवा के० विषयरूप जे विष तेणे करी आर्त्त एटले पीना-
यमान् थएला एवा जीव, उद्भट्ठरूवाइए के० उद्भट्ठरूप आदिदेइ विविद्धेसु के० वि-
विध प्रकारनां रूप ते जवसयसदस्स के० जवना शतसदह्ले करीने एटले साखो गमे
जवे करीने पण डुखहं के० डुह्वंज एवो निअजम्मं के० मनुष्य जन्म ते गयंपि के०
गयो थको पण न मुणंति के० न जाणे. ॥ ६२ ॥ विसयंकुससद्धियो जीवा के० वि-
षयरूप अंकुशे साह्या एवा जीवो, विसयविवसाचिठंति के० विषयने वश थया थका
तिठंति के० रह्वे ठे. अने अणंपि के० खज्जाने पण मुत्तं के० मूक ठे, कंटखाणक
जीवो गयासंका के० गण्ठी ठे संका जेउर्ना एवा, अने केवि के० कंटखाक मरणं न
गणंति के० मरणने पण नथी गणता ॥ ६३ ॥

विसय विसेणं जीवा जिणधम्मं हारिऊण हा नरयं ॥ वचंतिजहा चित्तय
निवारिउवंजदत्तनियो ॥ ६४ ॥ धी धी ताण नराणं जे जिणवयणा मयं-
पिमुत्तूण ॥ चउगइ विमंणकरं पियंति विसयासवं घोरं ॥ ६५ ॥

व्याख्या—विसयविसेणं के० विषयरूप जे विष तेणे करीने जीवा के० जीव जिण-
धम्महारिऊण के० जिनधर्म हारीने हा इति खेदे नरयं के० नरके जाय ठे. जइ के०
जेम चित्तय के० चित्रसाधु एवा जे ज्ञाइ तेणे निवारिउ के० वाख्यो एवो जे वंजदत्त-
नियो के० ब्रह्मदत्तनृप चक्रवर्ति जेम संसारने विषे मनुष्य जव हाख्यो तेम. ॥ ६४ ॥
धीधी के० धिक्कार ठे! धिक्कार ठे! ताणनराणं के० ते नरने, के जे के० जे नर जिण-
वयणामयंपि मुत्तूणं के० जिनवचनरूपी अमृतने मूकीने चउगइ विडंणकरं के० चारं
गतिनी जे विडंयनानो करनार एवो जे विसयासवंघोरं के० रौड एवो विषयासव के०
विषयरूप मदिरा तेने पियंति के० पीए ठे. ॥ ६५ ॥

मरणेवि दीणवयणं माणधरा जे नरा न जंपंति ॥ ते विहुकुणंति
खल्लिं वाखाणं नेह गह गिहिला ॥ ६६ ॥ सक्रोविनेव सक्कइ माहप्प-
मडुप्फुरं जए जेसिं ॥ तेवि नरा नारीहिं कराविआ निअय दासत्तं ॥ ६७ ॥

व्याख्या—मरणेवि के० मरणकाख प्राप्त थयो वतां पण माणधरा जेनरा के० मानने
धारण करनार जे पुरुष ते दीनवयणं न जंपंति के० दीनवचन न बोले, अने तेज
पुरुष, वाखाणं नेहगहगिहिला के० वाखा जे खीउं तेनो जे नेहगह के० खेरूपग्रह
तेणे करीने गहिला के० घेहेखा थया थका खल्लिकुणंति के० लालन करे ठे. ॥ ६६ ॥
जेसिं के० जेना माहप्पमडुप्फुरं के० माहात्म्य अने आडंबर तेने जगतमां शक्रोवि
पट्ठे इंड पप ग्रंथन नेवसक्कइ के० न करी शके. तेवी नरा के० तेवा पण पुरुषोने
नारीहिं के० नारीए निअय के० पोताना दासत्तं के० दासपणा प्रत्ये कराविआ
के० कराव्या ॥ ६७ ॥

जउ नंदणो महप्पा जिणजाया वयधरो चरमदेहो ॥ रहनेमी राय-
मइ रायमइ कासि दीविसया ॥ ६८ ॥ मयण पवणेण जइ तारिसावि
सुरसेअनिअजा चखिआ ॥ ता पक्क पत्तसत्ताण इअर सत्ताण कावत्ता ॥ ६९ ॥

व्याख्या—जउनंदणो के० यादवनो नंदन पट्ठे पुत्र, महप्पा जिणजाया के० महात्मा
एव जिन जे जेनिनाथ तेनो जाइ, वयधरो के० व्रतधारी अने चरमदेहो के० चर-
मसारी एवो जे रहनेमी, ते रायमइ के० राजीमती उपर रायमइ के० रागने जे

ठे मति जेनी एवो आसीत् के० होतो ह्वो. माटे हीविसया के० ही इति खेदे धि-
कार ठे विपयने ! ॥ ६७ ॥ मयणपवणेण के० मदनरूपी पवने करी जइ के० जो मे-
रुपर्वत सरखा निञ्जलाचलिया के० निश्चल एवा चढया तो पठे पक्कपत्तसत्ताण के०
पाकां पांदनां सरखां जे जीवनां सत्व ठे एवा इत्तर के० इतर सत्ताण के० सत्व एवा
जीवोनी कावत्ता के० शी वार्ता ? अर्थात् कामदेवरूपी पवने करी मेरुपर्वत सरखा
धैर्यवंत पुरुषो चलायमान थया, तो पठी अद्वपसत्ववाला एवा जीवोनी शी वार्ता ? ६९

जिपंति सुहेणं चिअ हरि करि सप्पाइणो महाकूरा ॥ इकु वियइज्जेठं
कामो कय सिवसुह विरामो ॥७०॥ विसमा विसय पवासा अणाइ ज-
वप्पावणाइ जीवाणं ॥ अइइवेतह आणिय इंदिआइ चंचलंचित्तं ॥७१॥

व्याख्या—हरि के० सिंह, करि के० हाथी अने सप्पाइणो के० सर्पादिक महाकूर
के० महाकूर एवांठने सुहेणं जिपंति के० सुखे करीने जीताए, पण कय सिवसुह
विरामो के० कस्यो ठे मोक्षसुखधी विराम जेणे एवो इकुविय के० एक पण कामो के०
कंदर्प, ते इज्जेठ के० जीतवो दुर्लभ ठे. ॥ ७० ॥ जीवाणं के० जीवने विसमा के०
विपम एवा विसय के० विपयोनी पवासा के० पिपासा एटले तरस ठे, अने अणाइ
के० अनादिनी, जवप्पावणाइ के० संसारनी ज्ञावना ठे; अने इंदिआइ के० इंड्रिठं ठे
ते अइइवे के० अतिशय दुर्जय ठे, तह के० तेमज चित्तं के० चित्तं ठे ते चंचलं
के० चपल ठे. ॥ ७१ ॥

कलमलअरइ अञ्जुकी वाही दाहाइ विविह इकाइ ॥

मरणंपिअ विरहाइसु संपञ्जइ कामतविआणं ॥ ७२ ॥

पंचिंदिय विसय पसंगरेसि मणवयण काय नवि संवरेसि ॥

तं वाहिसि कत्तिअ गलपएसि जंअठकम्म नविनिअरसि ॥७३॥

व्याख्या—कामतविआणं के० कामे करी तत थएला एवा जनोने, कलमल के०
कलमल, तथा अरइ के० अरति उपजे, अने अञ्जुकी के० अञ्जु, वाही के० व्याधि;
दाहाइ के० दाघ ज्वरादि प्रमुख विविहइकाइं के० विविध प्रकारनां दुःखो, मरणं
के० मरण, अने पिअविरहाइ के० प्रियवियोगादिक संपञ्जइ के० संपजे. ॥ ७२ ॥ हे
जीव ! पंचिंदिय विसय पसंगरेसि के० पांच इंड्रिठना विपय प्रसंगने माटे मणवयण-
काय के० मन वचन अने काया, नविसंवरेसि के० नथी संवरतो; अने जं के० जे अ-
ठकम्म के० आठ कर्मोने नवि निअरसि के० नथी निर्जरा पमाडतो तं के० ते तुं
वाहिसि कत्तिअगलपएसि के० गलप्रदेशने ठामे कत्ति के० काती एटले कातर वाहे ठे. ७३

किंतुमंधोसि किंवासि धत्तुरिष्ठं अह्व किंसंनिवाएण आऊरिष्ठं ॥ अमय स
 मुधम्मजं विसव अममन्नसे विसय विसविसम अमियं व बहुमन्नसे ॥ ७४ ॥
 तुधि तुहनाण विज्ञाण गुणडंबरो जलण जालासु निवडंतु जिअ निप्ररो ॥
 पयइ वामेसु कामेसु जंरुज्जसेजेहिंपुणपुण विनिरयानलेपचसे ॥ ७५ ॥

व्याख्या—हे जीव! किंतुमंधोसि के० शुं तुं आंधलो ठे? किंवासिधत्तुरिष्ठं के० शुं
 तं धंतुरो पीधोठे? अह्व के० अथवा तुं शुं संनिवाएणआऊरिष्ठं के० सत्तिपात
 रोगेकरी आऊरिष्ठ के० परिपूर्ण ठे? के जं के० जे माटे अमयसमुधम्म के०
 अमृतसमान धर्म ठे, तेने विसव के० विपवत् अममन्नसे के० मानेठे!! अने विसव
 विसविसम के० विषयरूप जे महा विषम विष, तेने अमियं व बहुमन्नसे के० अमृत-
 पत् पट्टु माने ठे! ॥ ७४ ॥ जिअ के० हे जीव! तुझि के० तुं तुहनाणविज्ञाण गुण-
 डंबरो के० तारं ज्ञान तारं विज्ञान अने गुणोन्नो आडंबर ते जलण जालासु के०
 ग्यसन ज्याखानेविषे निप्ररो के० अत्यंतपणे निवडंतु के० पन्नो. जं के० जे कारण माटे
 पयइवामेसु के० प्रकृति करी वांका-विपरीत एवा जे कामेसु के० कामजोग तेनेविषे
 रस्तसे के० तुं राचे ठे. माटे जेहिं के० जे कामजोगेकरीने तुं पुण पुण के० वली वली
 विशेषे करीने निरयानले के० नरकरूपी अग्निनेविषे पचसे के० पचेठे ॥ ७५ ॥

ददइ गोसीस सिरखंड ठारकए ठगल गहणए मेरावणं विक्रए ॥ क-
 प्पतरुतोडि एरंड सोवावए जुझि विसएहिं माणुअत्तणं हारए ॥ ७६ ॥
 अधुवं जीविअंनच्चा सिद्धिमग्गं विआणिया ॥ विणि अट्टिअ जोगेसु
 छावं परिमिअमप्पणो ॥ ७७ ॥

व्याख्या—जुझि के० जे पुरुष विसएहिं के० विषये करीने माणुअत्तणंहारए के० मनुष्य
 एतुं हारे ठे तो ते ददइगोसीससिरखंडठारकए के० सूकी राखने माटे गोशीपं ते वा
 बना चंदन अने सिरखंड पट्टे सुखरु तेने ददइ के० वाखे ठे, अने ठगल गहण
 के० शोकरो खेदाने अर्थे मेरावणं विक्र के० ऐरावतहाथीने वेचेठे. अने सो के०
 कप्पतरुतोडि के० कप्पट्टदाने तोडी परंरुवावए के० परंरुने वावेठे. ॥ ७६ ॥ जे उक्त
 पुरो वे ते अधुवं के० अशाश्वतुं एतुं जे जीविअंनच्चा के० जीवितव्य जाणता थका
 अने सिद्धिमग्ग के० मोक्षमार्गने पण विआणिया के० जाणता, अने अप्पणो
 एतुं परिमितं के० परिमित पट्टे प्रमाणसहित आयुष्य जाणीने, अर्थात् आ
 हुं अयुष्य वे; एतुं ते जाणता थका जोगेसु के० जोग थकी विणिअट्टिअ
 विरहे ठे. ॥ ७७ ॥

सिवमग्ग संठिआणवि जह् दुञ्जेआ जिआण पणविसया ॥ तह् अ-
 वं किंपि जए दुञ्जेअं नठि सयलेवि ॥ ७७ ॥ सविडंकुप्रडरूवा दिठा
 मोहेइ जा मणं इठि ॥ आयहिअं चिंतंता दूरयरेणं परिहरंति ॥ ७८ ॥

व्याख्या—जह् के० जेम सयले के० सर्वजगतनेविपे सिवमग्गसंठिआणवि के०
 मोक्षमार्गं जेठं रह्याठे, एवा जिआण के० जीवोने पण विसया के० पांच विषय जे ठे
 ते दुर्जय ठे; तह् के० तेम अन्नंकिंपि के० अन्य कोइ पण नठी दुञ्जेअं के० दुर्जय
 नथी. अर्थात् विषय जीतवा तेज दुर्जय ठे, पण ते सिवाय वीजुं कांइ दुर्जय नथी
 ॥ ७७ ॥ सविडंकुप्ररूवा के० सविटंक उद्भटरूप एवी इठि के० स्त्री, ते दिठा के०
 दीठी थकी मनने मोह् पमाडे ठे. तेउने आयहिअं के० आत्महितने चिंतंता के०
 चिंतवता एवा जे पुरुष ते, दूरयरेणं परिहरंति के० दूरथी परिहरे ठे. ॥ ७८ ॥

सव्वं सुअंपिसीलं विन्नाणं तह् तवंपि वेरग्गं ॥ वच्चइ खणेणसव्वं विसय
 विसेणं जइणंपि ॥ ७० ॥ रेजीव मय विगप्पिय निमेस सुदुल्लासो कइं
 मूढ ॥ सासयसुह् मसमतमं द्वारिसि सिसि सोअरंचजसं ॥ ७१ ॥

व्याख्या—सव्वंसुअं के० सर्वश्रुत, सीलं के० सर्वशील, विन्नाणं के० सर्वविज्ञान तह्
 के० तेमज वेरग्गं के० वैराग्य ते सव्वं के० सर्व जइणंपि के० यतिउने पण विसय वि-
 सेणं के० विषयरूप विपेकरीने खणेण वच्चइ के० क्षणमात्रमां जतां रहे ठे. ॥ ७० ॥
 रे जीव ! सासयसुह् मसमतमं के० शाश्वतां सुख, जेना समान जगतमां वीजां कोइ
 सुख नथी तेने, अने जेमां सतिसोअरंचजसं के० चंद्रमा सरखो उज्वल यइ ठे,
 तेने हे मूढ, मयविगप्पिय के० पोतानी मतिए कटप्यां एवां निमेससुदुल्लासो के०
 निमेपमात्र सुखमां लंपट चइने कइंद्वारिसि के० कम द्वारेठे ! ॥ ७१ ॥

पञ्चखिउ विसयअग्गी चरित्तसारं उद्विद्य कसिणंपि ॥ सम्तत्तं पिबि-
 रादिअ अणंत संसारिअं कुद्या ॥ ७२ ॥ जीसण जव कंतारे विसमा
 जीवाण विसयतिएदाउं ॥ जाए नक्खिआ चउदसपुढीविअंति हु निगोएउइ

व्याख्या—पञ्चखिउ के० प्रचक्षित थएवो एवो जे विसयअग्गी के० विषयरूप अग्नि
 ठे ते कसिणंपि के० समस्त एवा चरित्तसारं के० चरित्रना सारने उद्विद्य के० व्याजे ठे.
 अने सम्तत्तं के० सम्यक्त्वने विरादिअ के० विरार्थीने अणंत संसारिअं के० अन्नं संसा-
 रीपणाने दुष्सा के० करे ठे. ॥७२॥ जीवाण के० जीवने जीसण के० जयंकर एवा नवकं-
 तारे के० संसाररूपी अरण्यनेविपे विसनाविसय निष्ठाउं के० विषम एवी जे विषय

किंतुमंधोसि किंवासि धत्तुरिञ्च अह्व किंसंनिवाएण आऊरिञ्च ॥ अमय स
 मुधम्मजं विसव अममन्नसे विसय विसविसम अमियं वहुमन्नसे ॥ ७४ ॥
 तुद्धि तुह्नाण विन्नाण गुणडंबरो जलण जालासु निवडंतु जिअ निप्ररो ॥
 पयइ वामेसु कामेसु जंरज्जसेजेहिंपुणपुण विनिरयानलेपच्चसे ॥ ७५ ॥

व्याख्या—हे जीव! किंतुमंधोसि के० श्रुं तुं आंधलो ठे? किंवासिधत्तुरिञ्च के० श्रुं
 तं धंतुरो पीधोठे? अह्व के० अथवा तुं श्रुं संनिवाएणआऊरिञ्च के० सन्नियत्त
 रोगेकरी आऊरिञ्च के० परिपूर्ण ठे? के जं के० जे माटे अमयसमुधम्म के०
 अमृतसमान धर्म ठे, तेने विसव के० विपवत् अममन्नसे के० मानेठे!! अने विस
 विसविसम के० विपयरूप जे महा विपम विप, तेने अमियं वहुमन्नसे के० अमृत
 पत् पट्टु माने ठे! ॥ ७४ ॥ जिअ के० हे जीव! तुद्धि के० तुं तुह्नाणविन्नाण गुण
 डंबरो के० तारं ज्ञान तारं विज्ञान अने गुणोनी आडंबर ते जलण जालासु के
 जसलन ज्याखानेविपे निप्ररो के० अत्यंतपणे निवडंतु के० पनो. जं के० जे कारण मा
 पयइवामेसु के० प्रकृतिए करी वांका—विपरीत एवा जे कामेसु के० कामजोग तेनेनि
 रक्षसे के० तुं राचे ठे. माटे जेहिं के० जे कामजोगेकरीने तुं पुण पुण के० वली वस
 विशेषे करीने निरयानले के० नरकरूपी अग्निनेविपे पच्चसे के० पचेठे ॥ ७५ ॥

ददइ गोसीस सिरखंड उरकए उगल गहणठ मेरावणं विकए ॥ क-
 प्ततहोडि एरंड सोवावए जुझि विसएहिं माणुअत्तणं हारए ॥ ७६ ॥
 अधुवं जीविअंनञ्चा सिद्धिमगं विआणिया ॥ विणि अट्टिअ जोगेसु
 आठं परिमिअमप्पणो ॥ ७७ ॥

व्याख्या—जुझि के० जे पुरुष विसएहिं के० विपये करीने मणुअत्तणंहारए के० मनुष्य-
 पणुं हारे ठे तो ते ददइगोसीससिरखंडउरकए के० सूकी राखने माटे गोशीपिं तेवा-
 पना खंडन अने सिरखंड पट्टे मुखर तेने ददइ के० वाखे ठे, अने उगल गहणठ
 के० मोहडो खेजाने अर्थे मेरावणं विकए के० ऐरावतहाथीने वेचेठे. अने सो के० ते
 कप्ततहोडि के० कल्पवृक्षने तोडी एरंडवावए के० एरंडाने वावेठे. ॥ ७६ ॥ जे उरक
 पुरणे ठे ते अधुवं के० अशाश्वतुं एवं जे जीविअंनञ्चा के० जीवितव्य जाणता यका,
 अने सिद्धिमग के० मोहमार्गने पण विआणिया के० जाणता, अने अप्पणो के०
 दोहनं दरिनिअं के० परिमित पट्टे प्रमाणसहित आयुष्य जाणीने, अर्थात् आश-
 वतुं आशुष्य ठे; एवं ते जाणता यका जोगेसु के० जोग यकी विणिअट्टिअ के०
 निरसे ठे. ॥ ७७ ॥

रूप तृष्णा ठे. जे तृष्णाए नहिआ के० नचवेला एवा चउदसपु०त्रीवि के० चोद पूरे
पारी पण हु के० निश्चये करीने निगोए के० निगोदनेविपे रुळति के० जमे ठे. ॥७३॥

दा विसमा हाविसमा विसया जीवाण जेहि पडिवंश ॥ हिंडंति जव-
समुद्दे अणंतइस्काइ पावंता ॥७४॥ मा इंदजालचवला विसया जीवाण
विज्जतेअ समा ॥ खणदिठा खणनिठा तातेसिं को हु पडिवंधो ॥ ७५ ॥

व्याख्या-हा इति खेदे ! विसमा के० विपम, वली हा इति खेदे ! विसमा के०
पस एवा विसया के० विपयो, ते जीवने विपम ठे जेहि के० जे विपयोए करीने
शिवंश के० प्रतिबंध थएला एवा जीव अणंतइस्काइ पावंता के० अनंत दुःख
गता थका जवसमुद्द के० संसार समुद्दनेविपे हिंमंति के० हिंवेठे. ॥ ७४ ॥ मा
निपेथे इंदजालचवला के० इंदजालनी पेरे चपल एवा जे विसया के० विपयो ठे,
जीवाण के० जीवने ते विपयो विज्जुतेपसमा के० विजलीना तेज समान खणदि
के० क्षणमात्रमां देखाएला, पण पठी खणनिठा के० क्षणमात्रमां नाश पामवाउं ठे
जेनुं, एउठे एम के-विजसी जेम क्षणमां देखवामां आवे अने वली क्षणमां न दीग
थावे, तेम ए विपयो पण क्षणमात्र देखवामां आवे अने क्षणमां न दीगमां थावे,
के० तेमाटे तेसिं के० तेमनो हु के० निश्चे कोपडिवंधो० के० शो प्रतिबंध करवो? ॥७५॥

सत्तुविसं पिसाऊ वेथ्यालो हुअवदोविपज्जुलिउ ॥ तं नकुणइ जं कु-
विआ कुणंति रागाइणो देहे ॥ ७६ ॥ जोरागाइणवसे वसंमि सोसयल-
इरु लण्काणं ॥ जस्स वसे रागाइ तस्सवसे सयलसुखाइ ॥ ७७ ॥

व्याख्या-जं के० जेउं रागाइणो के० रागद्वेषादिक कुविआ के० कोप्या थका देहे
के० देहेनेविपे दुःखप्रत्ये कुणंति के० करेठे, तं के० तेउं दुःख सत्तु के० शत्रु विपं
के० विप, पिसाऊ के० पिशाच, वेथ्यालो के० वेताल अने पज्जुलिउ हुअवदोवि
प्रवृत्तिन पणो अस्ति पण न कुणइ के० न करी शके. ॥ ७६ ॥ जो के० जे पुन
रागाइणवसे के० रागादिकने वरा ठे, सो के० ते पुन सयलसुखसुखाणं के० पुन
समन खावो गमे तेने वसंमि के० वरा थइ रयो ठे एम जाणवुं; अने जस्स के०
पुग्गना वसे के० वरामां एउठे व्याधीनमां रागाइ के० रागादिक ठे, तस्सवसे के०
पुग्गना वरामां सयलसुखाइ के० सयलां सुख ठे एम जाणवुं ॥ ७७ ॥

वेउउ इउ निम्नविण पडिउ संसारसायरे जीवो ॥ जं अणुद्वइ कि-
लेमं तं आनयेउअथं सव्वं ॥ ७८ ॥ ही संसारे विहिणा महिआरु

वेण मंडिञ्चं जालं ॥ वञ्चंति जठ मूढा मणुञ्चा तिरिया सुरा असुरा ॥ ७९ ॥
 व्याख्या— केवल दुह्निम्मविए के० निःकेवल दुःखेकरीने नीपजावेलो एवो जे
 संसारसायरे के० संसाररूपी सागर— तेनेविपे जीवो के० जीव पडिठं के० पड्यो ठे,
 थने त्यां जे किलेसं अणुह्वइ के० क्लेश अनुजवे ठे, तं सव्वं के० ते सघलो क्लेश
 आसवहेज्जञ्चं के० आश्रव ठे हेतु जेनो एवो ठे. ॥ ७७ ॥ ही इतिखेदे अहो संसारे
 के० आ संसारनेविपे कर्म जे ठे, तेणे महिलारूवेण के० स्त्रीरूपे जालंमंदिञ्चं के०
 जाल मांकीठे. जठ के० जे जालनेविपे मूढ एवा मणुञ्चा के० मनुष्यो, तिरिया के०
 तिर्यच, सुरा के० देवो, अने असुरा के० असुरकुमार देवो वञ्चंति के० वंधायठे ॥ ७९ ॥

विसमा विसयञ्जुञ्चंगा जेहिं ढंसिञ्चा जिञ्चा ञववणंमि ॥ कीसंति उह-
 ग्गीहिं चुलसीईजोणिलखेसु ॥ ८० ॥ संसारचारगिह्मे विसयकुवाएहिंलु-
 क्किञ्चा जीवा ॥ हिअमहिंअ अमुणंता अणुह्वंति अणंतडुःखाइं १
 व्याख्या— विसमा के० विपम एवा विपयञ्जुञ्चंगा के० विपयरूप जुजंगो एटले सर्पो,
 जेहिं के० जेठए ञववणंमि के० संसाररूप अरण्यनेविपे जिञ्चा के० जीव, ढंसिञ्चा
 के० करड्या ठतां दुहग्गीहिं के० दुःखरूप अग्निए करीने चुलसीईजोणिलखेसु के०
 चोरासी लाख जीवा योनिनेविपे कीसंति के० क्लेश पामेठे. ॥ ८० ॥ संसारचार के०
 संसारनुं चालवुं, तद्रूप गिह्मे के० ग्रीष्मकाल तेनेविपे विसय के० विपयरूप कुवाय
 के० नगरो वायरो, तेणेकरी लुक्किञ्चा के० लुकाया थका एवा जे जीवो, तेहिअमहिञ्चं के०
 हितअहितने अमुणंता के० अजाणता थका अणंतडुःखाइं के० अनंत दुःखोने
 अणुह्वंति के० अनुजवे ठे. ८१

द्वाहाडरंतडुठा विसयतुरंगा कुसिक्किञ्चा लोए ॥ जीसणञवाडवीए
 पाडंति जिञ्चाण मुक्षणं ॥ ८१ ॥ विसय पिवासातत्तारत्तानारीसु पं-
 किलसरंमि ॥ उहिञ्चा दीणा खीणा रुदंति जीवा ञववणंमि ॥ ८३ ॥

व्याख्या— द्वाहा इति खेदे । मुराणं जिञ्चाण के० मुग्ध एवा जीवोने डुरंत के०
 जेनो अंत दुःखे करीने ठे, एवा डुठा के० डुष्ट जे विसयतुरंगा के० विपयरूप तु-
 रंग, एटले घोना ते कुसिक्किञ्चा के० विपरीत शिखावेला एवा लोए के० लोकने विपे
 जीसणञवाडवीए के० जगंकर एधी रांसाररूपी अटवीमांहे पाडंति के० पाडे ठे.
 ॥ ८१ ॥ विसय पिवासा के० विपयरूप पिवासा एटले तृपा—तेणे करी तत्ता के० तत्त
 थएला एवा, अने नारीमुरत्ता के० स्त्रीनेविपे आसक्त एवा जीवा के० जीवो ञवव-
 णंमि के० संसाररूपी ५ विपे स्त्रीरूप पंकिलसरंमि के० कादववाला सरोवरमां डु-

रूप तृष्णा ठे. जे तृष्णाए नदिश्रा के० नचावेला एवा चउदसपुठवीवि के० चौद पूव
धारी पण हु के० निश्चयें करीने निगोए के० निगोदनेविपे रुळंति के० जमे ठे. ॥७२॥

हा विसमा हाविसमा विसया जीवाण जेहि पडिव-श ॥ हिंडंति जय-
समुद्दे अणंतडुस्काइ पावंता ॥७४॥ मा इंदजाजचवला विसया जीवाण
विज्जतेअ समा ॥ खणदिष्ठा खणनिष्ठा तातेसिं को हु पडिवंधो ॥ ७५ ॥

व्याख्या—हा इति खेदे ! विसमा के० विपम, वली हा इति खेदे ! विसमा के० वि-
पम एवा विसया के० विपयो, ते जीवने विपम ठे जेहि के० जे विपयोए करीने ।
शिवंला के० प्रतिबंध थएला एवा जीव अणंतडुःस्काइ पावंता के० अनंत दुःख प
मता थका जयसमुद्द के० संसार समुद्रनेविपे हिंमंति के० हिंढेठे. ॥ ७४ ॥ माई
निर्पेधे इंदजाजचवला के० इंदजाजनी पेरे चपल एवा जे विसया के० विपयो ठे,
जीवाण के० जीवने ते विपयो विज्जतेयसमा के० विजलीना तेज समान खणदि
के० क्षणमात्रमां देखाएला, पण पठी खणनिष्ठा के० क्षणमात्रमां नाश पामवानुं ठे शीत
जेनुं, एटसे एम के—विजलीजेम क्षणमां देखवामां थावे अने वली क्षणमां न दीगमां
थावे, तेम ए विपयो पण क्षणमात्र देखवामां थावे अने क्षणमां न दीगमां थावे, ता
के० ते माटे तेसिं के० तेमनो हु के० निश्चे कोपडिवंधो० के० शो प्रतिबंध करवो? ॥७५॥

सत्तुविसं पिसाऊ वेआलो हुअवहोविपज्जुलिउ ॥ तं नकुणइ जं कु-
विआ कुणंति रागाइणो देहे ॥ ७६ ॥ जोरागाईणवसे वसंमि सोसयल-
इसु लक्काणं ॥ जस्स वसे रागाई तस्सवसे सयलसुकाइं ॥ ७७ ॥

व्याख्या—जं के० जेट्ठुं रागाइणो के० रागछेपादिक कुविआ के० कोप्या थका देहे
के० देदनेविपे दुःगप्रत्ये कुणंति के० करेठे, तं के० तेदुं दुःख सनु के० शत्रु विमं
के० विप, पिसाऊ के० पिसाच, वेआलो के० वेताल अने पज्जुलिउ हुअवहोवि
अश्वखिन थएलो अग्नि पण न कुणइ के० न करी शके. ॥ ७६ ॥ जो के० जे पुण
रागाईदवसे के० रागादिकने वरा ठे, सो के० ते पुरुष सयलसुखलक्काणं के० दुःख
समन्त खावो गमे तेने वसंमि के० वरा थइ रग्यो ठे एम जाणवुं; अने जस्स के०
पुण्णना वसे के० वरामां एटसे स्वाधीनमां रागाई के० रागादिक ठे, तस्सवसे के०
पुण्णना वरनां सयलसुकाइं के० सचखां मुअ ठे एम जाणवुं ॥ ७७ ॥

केदउ छट्ठ निम्नविण पडिउं संसारसायरे जीवो ॥ जं अणुहवइ कि-
लेनं नं अणवदेऊअं सवं ॥ ७८ ॥ ही संसारे विहिणा महिलार-

वेण मंडिअं जालं ॥ वञ्चंति जठ मूढा मणुआ तिरिया सुरा असुरा ॥ ८९ ॥

व्याख्या- केवल दुःखनिम्नविष के० निःकेवल दुःखेकरीने नीपजावेलो एवो जे संसारसायरे के० संसाररूपी सागर- तेनेविषे जीवो के० जीव पडिळ के० पड्यो ठे, अने त्यां जे किलेसं अणुहवइ के० क्लेश अनुभवे ठे, तं सर्व्वं के० ते सधलो क्लेश आसवहेजअं के० आश्रव ठे हेतु जेनो एवो ठे. ॥ ८९ ॥ ही इतिखेदे अहो संसारे के० आ संसारनेविषे कर्म जे ठे, तेणे महिलारूवेण के० स्त्रीरूपे जादंमंनिअं के० नाख मांकीठे. जठ के० जे जालनेविषे मूढ एवा मणुआ के० मनुष्यो, तिरिया के० तर्कच, सुरा के० देवो, अने असुरा के० असुरकुमार देवो वञ्चंति के० बंधायठे ॥ ८९ ॥

विसमा विसयञ्जुअंगा जेहिं डंसिआ जिआ नववणंमि ॥ कीसंति उह-
ग्गीहिं चुलसीईजोणिलस्केसु ॥ ९० ॥ संसारचारगिह्ये विसयकुवाएहिंदु-
क्किआ जीवा ॥ हिअमहिअ अमुणंता अणुहवंति अणंतडुःखाइं ॥ ९१

व्याख्या- विसमा के० विषम एवा विषयञ्जुअंगा के० विषयरूप ज्जुंगो एटले सर्पो, जेहिं के० जेजए नववणंमि के० संसाररूप अरण्यनेविषे जिआ के० जीव, संसिआ के० करड्या ठतां दुहग्गीहिं के० दुःखरूप अग्निए करीने चुलसीईजोणिलस्केसु के० बोरासी लाख जीवा योनिनेविषे कीसंति के० क्लेश पामेठे. ॥ ९० ॥ संसारचार के० संसारनुं चालनुं, तद्रूप गिह्ये के० ग्रीष्मकाल तेनेविषे विसय के० विषयरूप कुवाय के० नगरो वायरो, तेणेकरी दुक्किआ के० दुकाया थका एवा जे जीवो, तेहिअमहिअं के० हेतअहितने अमुणंता के० अजाणता थका अणंतडुःखाइं के० अनंत दुःखोने अणुहवंति के० अनुभवे ठे. ९१

दाहाडरंतडुछा विसयतुरंगा कुसिक्किआ लोए ॥ नीसणनवाडवीए
पाडंति जिआण मुक्षणं ॥ ९२ ॥ विसय पिवासातत्तारत्तानारीसु पं-
किलसरंमि ॥ उहिआ दीणा खीणा रुदंति जीवा नववणंमि ॥ ९३ ॥

व्याख्या- दाहा इति खेदे ! मुखाणं जिआण के० मुग्ध एवा जीवोने डुरंत के० जेनो अंत दुःखे करीने ठे, एवा डुछा के० डुष्ट जे विसयतुरंगा के० विषयरूप तु-
रंग, एटले घोना ते कुसिक्किआ के० विपरीत शिखावेला एवा लोए के० लोकने विषे नीसणनवाडवीए के० नयंकर एवी संसाररूपी अटवीमांहे पाडंति के० पाडे ठे. ॥ ९२ ॥ विसय पिवासा के० विषयरूप पिपासा एटले तृषा-तेणे करी तत्ता के० तस यएवा एवा, अने नारीसुरत्ता के० स्त्रीनेविषे आसक्त एवा जीवा के० जीवो नवव-
णंमि के० संसाररूपी वननेविषे स्त्रीरूप पंकिलसरंमि के० कादववाला सरोवरमां डु-

जिनस्तवनानि.

द्विधा के० दुःखीत्या, दीणा के० दीन, अने खी णा के० क्षीण एवा होता
अनि के० नमे वे. ॥ ९३ ॥

गुणकारि आइंयणिअं धिइरज्जु निअंति आइंतुह जीवा निअयाइं
आइं वल्लिनिअत्तानुरंगुव ॥ ९४ ॥ मणवयणकायजोगासुनिअत्ता ते
गुणकराहुंनि ॥ अनिअत्ता पुण अंजति मत्तकरिणुव सीलवणं ॥ ९५ ॥

एवमि-हे जीव ! तुह के० तने धणिअंधिइरज्जु के० अतिशे धृतिरूप जे
एइं शोभं गेने करी निअंताइं के० वश थएखी एवी निअयाइं इंदियाइं नि
के० सोखनी इइंठं वे ते गुणकारी वे. जेम तुरंगुव के० तुरंग एटसे वश थएखा
एइंया सोखनी वेणे यणि के० वासवायोग्य वे. ॥ ९४ ॥ मण वयण काय के० म
एवमि तने वाचना जे योग वे, ते पण गाढ एवा निअत्ता के० नियंत्रिया थका एट
इं वश वश मेनिपुअराराहुंनि के० ते पण विशेषे करी गुणकारी थाय वे. अने अ
विपणा के० म दंशिया पका पुण के० वझी, मत्त करिणव के० मदोन्मत्त हस्तिनी वे
विपणा के० नीलरूप बनने अंजति के० नांजे वे. ॥ ९५ ॥

जह जह दोसा विरमइ जह जह विसएहिं होइ वेरगं ॥ तह तह वि-
जह जह अणसं मेअ परम परं ॥ ९६ ॥ इकरमे जहिंएहिं कयंसमणेहिं
तह जह ॥ जगं इंदियमिअं धिइपायारं विलग्गेहिं ॥ ९७ ॥

एवमि-जहजह के० जेम जेम दोसा विरमइ के० दोषो विरमे वे, अने जह
के० जेअ जेअ विरमइ होइ वेरगं के० विपययी वेराग्य थाय वे; तह तह के० तेम
विपणा के० अणसं के० मेअ के० तेदने परमपरं आसन्नं के० परमपदनुं आसन्न एट
जहजह एवमि ॥ ९६ ॥ एहिं इकर मेकरं के० तेणे इकर काम कनुं, ते को
जहजह एवमि ॥ ९६ ॥ के जहिंममणेहिं के० जे अमणोणं सुवणअहिं के० जांम
एवमि विरमइ इयमिअं के० इंदियमिअं के० जेअ-नेने विरमणेहिं के० वसण्या जाणवा ॥ ९७ ॥

जहजह एवमि दोसाइं ताअमंजनवगाणं ॥ अहठि पठिरीउं जाण
न हे अणसं ॥ ९८ ॥ कियहुणा जइयंगमि जीवनुमं मामयं मुहं
एवमि न विअनु विमइ विनुदो मंवेगग्गायणां निअं ॥ ९९ ॥

एवमि-अह के० जे एकरने द्विअर के० हदयने किये अहठि पठिरीउं के० अ
विपणा के० किये किये अहठि वेअ करी सोखनी श्री नयइइंनि के० नयी मः

कती; ते के० ते पुरुष धन्ना के० धन्य ठे. ताण के० तेने हुं नमो के० नमस्कार करुं हुं, ताण के० तेवा संजमधराणं के० संयम धारीनो दासोहं के० हुं दास तुं. ॥९७॥ किं-
बहुणा के० वधारे शुं कहेहुं ? हे जीव तुमं! अरुअं सासयं सुहंजइवंठसि के० तुं नि-
रोग एवुं शाश्वतुं मोक्षसुख जो वांठे ठे ता के० तो विसयविमुहो के० विपयथी वि-
मुख था, अने निच्च के० नित्य संगेव रसायणं पिअसु के० संवेग रसायणने पी एटवे
पान कर. ॥ ९९ ॥ इति इंद्रियपराजय शतकं संपूर्णम् ॥

॥ अथ श्रीअर्हदादिस्तवनम् ॥

मौनेनोर्वी व्यहृतपरितो वत्सराणां सहस्रं यो निर्माणश्ररणयुगलं जव्यमालोप-
कारी ॥ अर्हञ्चुत्तारयतु हृदयात्स स्वकीयं कलानां यो निर्माणश्ररणयुगलं जव्यमालो-
पकारी ॥ १ ॥ नमस्यत्पौलोमीपतिमुकुटरत्नांशुकवरं नतानां दत्तश्रीधनयुवतिरत्नांशुक-
वरं ॥ त्रिलोकीजंतूनामजित्पितसंपादकमलं जिनस्य श्रीशांतेः स्तुतसरजसं पादक-
मलं ॥ २ ॥ अपुनर्जवमार्गलंजकक्रमकमलानलिनीप्रजापतेः ॥ शरणं समुपैमि नेमिनः
क्रमकमलानलिनीतनुत्विपः ॥ ३ ॥ पार्श्वप्रभुर्जिनः कलिताऽपचयं विदधज्जगतः कलि-
तापचयं ॥ फणिचक्रमणीरुचिरंजितखः प्रददातु सुखं रुचिरं जितखः ॥ ४ ॥ अगण-
यंतमुपप्लवमुचकै रहितसंगमकाऽमरनिर्मितं नमत वीरजिनं मुनिसत्तमं रहितसंग-
मकामरसं मुदा ॥ ५ ॥ शिवरतो वरतोपवशान्नतो मधवताऽधवतामतिदूरगः ॥ अमदनो
मदनोदनकोविदः शममलं मम लंजयताज्जिनः ॥ ६ ॥ अविकलं विकलंकधियां सुखं
विदधतं दधतं जगदीशिता ॥ अकलहं कलहंसगतिं श्रये जिनवरं नवरंगतरंगितः ॥ ७ ॥
वेह्लत्कव्याणवह्वीविपिनवनमुचः स्वर्गंगातरंग घायादायादरोचिःपटलधवलिताखंड
दिङ्मंडलस्य ॥ नन्नामर्त्यालिमौलिप्रसृतपरिमलोन्नारमंदारमाळाज्यर्च्यश्वंडप्रजस्य प्रचवतु
चवतां भूतये पादपद्मः ॥ ८ ॥ इति श्रीअर्हदादिस्तवनं समाप्तम् ॥

॥ अथ श्रीपार्श्वनाथस्तवन प्रारंभः ॥

श्रीपार्श्वं ज्ञावतः स्तौमि महोदधिमगर्हितं ॥ उद्धरंतं जगद्गुणमहोदधिमगर्हितं
॥ १ ॥ हृग्गोचरं जवान् चेषां प्रियंगुरुचिरायते ॥ प्राप्नुवंति सुखं नाथ प्रियंगुरुचिरायते
॥ २ ॥ त्वां चतुःपट्टिर्दिशाणां तुष्टावामेयवैजयं ॥ समूषकापं कपितुं तुष्टावामेयवैजयं
॥ ३ ॥ पवनीजवितुं कर्म वनदक्षेपणायते ॥ कोनांप्रिकमले नन्नाऽवनदक्षेपणायते ॥ ४ ॥
नवंयस्त्वं गतेर्मुक्ताविनतामरत्नाननः ॥ स्वप्नेऽपि स्वदते तेन विनतामरत्नाननः ॥ ५ ॥
भुवि स्तुतो येन जवानिंदीवरदलासितः ॥ स्वकीर्तिपूरस्तेनं छुनिंदीवरदलासितः ॥ ६ ॥
अपि व्यामोहितशेषमुरदानवमानवा ॥ न त्वामचुष्टुज्ज्वारी सुरदाऽजवमा नवा ॥ ७ ॥
कुह्लत्फणिकणारलरुचिराजितविग्रहे ॥ त्वचि प्रीतिः स्फुरतु मे रुचिराजितविग्रहे ॥ ८ ॥

जिनस्तवनानि.

द्विधा के० दुःखीया, दीणा के० दीन, अने खी णा के० क्षीण एवा होता
उनि के० नमे ठे. ॥ ९३ ॥

गुणकारि आइंधणिअं धिइरज्जु निअंति आइंतुह जीवा निअयाइं
आइं यद्विनिअत्तानुरंगुव ॥९४॥ मणवयणकायजोगासुनिअत्ता ते
गुणकराहुंति ॥ अनिअत्ता पुण जंजति मत्तकरिणुव सीडवणं ॥

जान्या-हे जीव ! तुह के० तने धणिअंधिइरज्जु के० अतिशे धृतिरूप जे
एतं शोइं तेने करी नियंताइं के० वश थएखी एवी निअयाइं इंदियाइं नि
के० शोशनी इडिउं ठे ते गुणकारी ठे. जेम तुरंगुव के० तुरंग एटसे वश थएखा
दंशिया शोशनी पने पणि के० वासवायोग्य ठे. ॥ ९४ ॥ मण वयण काय के०

पण पने पणना जे योग ठे, ते पण गाठ एवा निअत्ता के० नियंत्रिया थका ए
एत पना पना मेविपुनराहुंति के० ते पण विशेषे करी गुणकारी थाय ठे. अने अ
निअत्ता के० न पंप्रिया पका पुण के० यखी, मत्त करिणव के० मदोन्मत्त हस्तिनी पने
गिरहाइं के० सीडवण पनने जंजति के० नांमे ठे. ॥ ९५ ॥

जह जह दोमा विरमइ जह जह विसएहिं होइ वेरगं ॥ तह तह वि-
सएयं अमातं मेअ परम परं ॥९६॥ उकरमे जहिंएहिं कयंसमणेहिं
तवणोहिं ॥ जगं इंदियमिन्नं धिइपायारं विलग्गेहिं ॥ ९७ ॥

जान्या-जहजह के० जेम जेम दोमा विरमइ के० दोपो विरमे ठे, अने जहजह
के० जेम जेम विरमइ होइ वेरगं के० विपयथी वेराग्य थाय ठे; तह तह के० तेम ते
विमदां के० जगणु के० मेअ के० मेदने परमपरं थासयं के० परमपदनुं थासयं ए
दुहाएणु बाइ ठे. ॥ ९६ ॥ एहिं उकर मेकयं के० तणे उकर काम कयुं. ते कां
दुहर हाइ कयुं ! ते कहे ठे. के जेइममणेहिं के० जे अमणोण, जुवणोहिं के० जाव
एवमने विरेइइय मिशं के० इंदियकर मन्यने जगं के० नांयुं. ते पुरुष धिइपायारं

के० वेरगं एवम एटसे अकार जे मर-तेने विलग्गेहिं के० यख्या जाणवा ॥ ९७ ॥
नेअं नानामो दामोइं नाणमंजमवराणं ॥ अद्वि पत्रिरीउं जाण
नइ अणमदंति ॥ ९८ ॥ इयदुणा जइयंगमि जीवणुं सामयं मुहं

जान्या-अह के० जे एकरे द्वियर के० तदयने विपे अद्वि पत्रिरीउं के० अ
अणमं जे निअनु विमय विमुदो मंगगमायणं निअं ॥ ९८ ॥

जान्या-अह के० जे एकरे द्वियर के० तदयने विपे अद्वि पत्रिरीउं के० अ
अणमं जे निअनु विमय विमुदो मंगगमायणं निअं ॥ ९८ ॥

कती; ते के० ते पुरुष धन्ना के० धन्य ठे. ताण के० तेने हुं नमो के० नमस्कार करुं हुं, ताण के० तेवा संजमधराणं के० संयम धारीनो दासोहं के० हुं दास हुं. ॥ए०॥ किं बहुणा के० वधारे शुं कहेहुं ? हे जीव तुमं ! अरुथं सासयं सुहंजइवंठसि के० तुं निरोग एवुं शाश्वतुं मोक्षसुख जो वांछे ठे ता के० तो विसयविमुहो के० विपयथी विमुख था, अने निच्च के० नित्य संगेव रसायणं पिथ्यसु के० संवेग रसायणने पी एटले पान कर. ॥ ए० ॥ इति इंद्रियपराजय शतकं संपूर्णम् ॥

॥ अथ श्रीअर्हदादिस्तवनम् ॥

मौनेनोर्वीं व्यहृतपरितो वत्सराणां सहस्रं यो निर्माणश्चरणयुगलं जव्यमालोपकारी ॥ अर्हन्नुत्तारयतु हृदयात्स स्वकीयं कलानां यो निर्माणश्चरणयुगलं जव्यमालोपकारी ॥ १ ॥ नमस्यत्पौलोमीपतिमुकुटरत्नांशुकवरं नतानां दत्तश्रीधनयुवतिरत्नांशुकवरं ॥ त्रिलोकीजंतूनामजिलपितसंपादकमलं जिनस्य श्रीशांतेः स्तुतसरजसं पादकमलं ॥ २ ॥ अपुनर्जवमार्गलंजकक्रमकमलानलिनीप्रजापतेः ॥ शरणं समुपैमि नेमिनः क्रमकमलानलिनीतनुत्वियः ॥ ३ ॥ पार्श्वप्रभुर्जिनः कलिताऽपचयं विदधज्जगतः कलितापचयं ॥ फणिक्रमणीरुचिरंजितखः प्रददातु सुखं रुचिरं जितखः ॥ ४ ॥ अगणयंतमुपप्लवमुच्चकै रहितसंगमकाऽमरनिर्मितं नमत वीरजिनं मुनिसत्तमं रहितसंगमकामरसं मुदा ॥ ५ ॥ शिवरतो वरतोपवशान्नतो मधवताऽधवतामतिहूरगः ॥ अमदनो मदनोदनकोविदः शममलं मम लंजयताजिनः ॥ ६ ॥ अत्रिकलं विकलंकधियां सुखं विदधतं दधतं जगदीशिता ॥ अकलहं कलहंसगतिं श्रये जिनवरं नवरंगतरंगितः ॥ ७ ॥ वेह्लत्कल्याणवह्नीविपिनवनमुचः स्वर्गंगातरंग छायादायादरोचिःपटलधवलिताखंड दिङ्मंडलस्य ॥ नम्रामल्यांलिमोलिप्रसृतपरिमलोद्गारमंदारमालाच्यर्च्यश्रंद्रप्रजस्य प्रजवतु नवतां चूतये पादपद्मः ॥ ८ ॥ इति श्रीअर्हदादिस्तवनं समाप्तम् ॥

॥ अथ श्रीपार्श्वनाथस्तवन प्रारंजः ॥

श्रीपार्श्वं जावतः स्तोमि महोदधिमगर्हितं ॥ उद्धरंतं जगद्दुःखमहोदधिमगर्हितं ॥ १ ॥ हृगोचरं जवान् त्रैपां प्रियंगुरुचिरायते ॥ प्रागुर्वति सुखं नाथ प्रियंगुरुचिरायते ॥ २ ॥ त्वां चलुःपट्टिरिन्द्राणां तुष्टावामेयवैजयं ॥ समूखकापं कपितुं तुष्टावामेयवैजयं ॥ ३ ॥ पवनीजवितुं कर्म वनदक्षेपणायते ॥ कोनांप्रिकमले नम्राऽवनद क्षेपणायते ॥ ४ ॥ नवंयस्त्वं गतैर्मुक्ताविनतामरसाननः ॥ स्वप्नेऽपि स्वदते तेन विनतामरसाननः ॥ ५ ॥ बुवि स्तुतो येन जवानिंदीवरदलासितः ॥ स्वकीतिप्रस्तेनं छुनिंदीवरद लासितः ॥ ६ ॥ अपि व्यामोहिताशेषसुरदानवमानवा ॥ न त्वामचुट्टुजन्नारी सुरदाऽनवमा नवा ॥ ७ ॥ फुल्लत्फणिकणारत्नरुचिराजितविग्रहे ॥ त्वयि प्रीतिः स्फुरतु मे रुचिराजितविग्रहे ॥ ८ ॥

द्विष्टा के० दुःस्वीष्टा, दीणा के० दीन, अने स्त्री णा के० स्त्रीण एवा होता यका रू-
 र्चनि के० नमो ठे ॥ ९३ ॥

गुणकारि आइंघणिअं धिइरज्जु निअंति आइंतुह जीवा निअयाइंइदि
 आइं यस्मिनिअत्तातुरंगुव ॥ ९४ ॥ मणवयणकायजोगासुनिअत्ता तेवि
 गुणकराहुंति ॥ अनिअत्ता पुण जंजति मत्तकरिणुव सीलवणं ॥ ९५ ॥

व्याख्या-हे जीव ! तुह के० तने धणिअंघिइरज्जु के० अतिशे धृतिरूप जे रू-
 पतं शंभुं मेने करी निअंताइं के० वश यएसी एवी निअयाइं इंदियाइं निअ
 के० सोनारी इज्जिं ठे ते गुणकारी ठे. जेम तुरंगुव के० तुरंग एटसे वश यएसा ए
 मणिआ सोनारी ठेते यत्ति के० वासयायोग्य ठे. ॥ ९४ ॥ मण वयण काय के० म
 एवम एते वासना जे योग ठे, ते पण गाढ एवा निअत्ता के० नियंत्रिया यका एट
 एव एवम एवा मेरिणुकराहुंति के० ते पण विशेषे करी गुणकारी थाय ठे. अने ए
 निअत्ता के० न मणिआ यका पुण के० यसी, मत्त करिणुव के० मदोन्मत्त इस्तिनी
 निअत्ता के० स्त्रीणव वने जंजति के० नांजे ठे. ॥ ९५ ॥

जह जह दोषा विरमइ जह जह विसएहिं होइ वेरगं ॥ तह तह वि-
 सएहिं जामां मेथ परम पर्यं ॥ ९६ ॥ डुकरमे जहिंएहिं कयंसमणेहिं
 नइसएहिं ॥ जगं इंदियमिन्नं धिइपायारं विलगोहिं ॥ ९७ ॥

व्याख्या-जहजह के० जेम जेम दोषा विरमइ के० दोषो विरमे ठे, अने जहजह
 के० जेम जेम विसएहिं होइ वेरगं के० विषयची वेरग्य थाय ठे; तह तह के० तेम तेम
 विसएहिं के० जहजह के० मेथ के० नेदने परमपर्यं थासन्नं के० परमपदतुं थासन्न एटसे
 डुकरणु एकर ठे. ॥ ९६ ॥ एहिं डुकर मेकयं के० तेगो डुकर काम कसुं. ते को
 डुकर एकर कसुं ! ते कहे ठे. के जहिंमणेहिं के० जे अमणोणं नुवणोहिं के० जोम
 एकरावे विरे इदिमिन्नं के० इंदियवप मयने जगं के० जांगुं. ते पुरुष धिइपायारं
 के० विरेव एकर एटसे एकर जे मद-नेने विलगोहिं के० वसग्या जाणवा ॥ ९७ ॥

तेजसा नानात्मो दोषोहं नाएमंजनवराणां ॥ अद्वि पत्रिरीउं जाण
 नइह एकराहुंति ॥ ९८ ॥ द्विदृणा जह्वंगमि जीवतुमं सासयं सुदं

अने ते ते विअनु विमद विनुदो मयगग्मायणां निअं ॥ ९९ ॥

व्याख्या-जह के० जे कसने द्विदृणा के० कसने विने अद्वि पत्रिरीउं के० अ
 ते विअं अने अर्थां कसने तेह करी जानारी श्री नमइहिं के० नयी मर

जिनस्तवनानि.

॥ अथ श्रीपार्श्वजिनस्तवनप्रारंभः ॥

श्रीपार्श्वःश्रेयपेञ्चूयादक्षितालसमानरुक् ॥ अनंतासंस्तृतिथेन दक्षितालसमानरुक् ॥१॥
 अज्ञानमेदुरध्वांतकारिणस्त्वङ्गुणानलं ॥ अज्ञानमेदुरध्वांतज्ञानोऽज्जिष्टालुमीशगीः ॥२॥
 तथापिनुन्नोऽतर्जकिरंहसामहितायते ॥ गुणलेशंस्तवीभ्युच्चैरंहसामहितायते ॥ ३ ॥ अ-
 पारेकामरोगेण त्रांतोस्मिन्नववारिधौ ॥ अपारेकामरोगेणदर्शनेनत्रिनातव ॥ ४ ॥ आ-
 प्येदानींदर्शनंते नरामरसजाजनं ॥ स्पृह्यामिप्रजोराज्यं नरामरसजाजनं ॥ ५ ॥ नेत्रा-
 चमेऽप्सरोलोकं सकाममनसंप्रति ॥ रुचयेमुक्तिकांतापि सकाममनसंप्रति ॥ ६ ॥ पु-
 ष्योदयादक्षमया मुक्तत्वदर्शनेसति ॥ पुष्योदयादक्षमया स्वात्मायंपरिनिश्चितः ॥ ७ ॥
 जिनास्यऽसारसंसार किंनेदानींवराकरे ॥ जिनास्यसारसंसारमद्ययद्गीद्वित्तमया ॥ ८ ॥
 धन्यास्तप्रेणतास्तुच्यं वासवामेयशक्तये ॥ त्रातुंजगत्सर्वगुणावासवामेयशक्तये ॥ ९ ॥
 कल्याणगिरिधीरेमे त्वयिचेत्परमेश्वर ॥ कल्याणगिरिधीरेमे करस्थाः सर्वसंपदः ॥ १० ॥
 तवांगेलीनदृष्टिवाहूरीकृततमालजे ॥ जीवन्मुक्तिदशांकार्हीहूरीकृततमालजे ॥ ११ ॥
 कमलायतनेत्राजिरह्युधमनसस्तव ॥ कमलायतनेत्राऽजिरमेतांमहृशौमुखे ॥ १२ ॥ दृष्टे-
 तवमुखेप्रीत्या रजनीश्वरकोमले ॥ ननिर्वाणपदेस्यास्तुरजनीश्वरकोऽमले ॥ १३ ॥ अ-
 क्षोत्रंगंजीरहितं तवाराध्यवज्रःप्रजो ॥ अक्षोऽत्रंगंजीरहितंनिष्कर्मात्रजतेपदं ॥ १४ ॥
 पीत्वावाचोमृतंतेऽस्तकलिकामधुगर्हितं ॥ मेनेजनैःस्वर्गतरोः कलिकामधुगर्हितं ॥ १५ ॥
 क्रमतामरसंघंस्त्रसेवनेतवसादरं ॥ क्रमतामरसंघंस्त्रमासकीनंमनःसदा ॥ १६ ॥ श्रिय-
 स्तवागमोदद्याद्विततानयशोऽजितः ॥ यस्तवैवविदोपत्वाद्विततानयशोऽजितः ॥ १७ ॥
 अलंतेपदराजीवाच्यर्चनैकरताःप्रजो ॥ अलंतेपदराजीवामुक्तिदुर्गस्वयंप्रदे ॥ १८ ॥ व-
 शीचक्रेत्रवान्मुक्तिमहिष्वांठितविग्रहः ॥ स्वैर्गुणैस्त्रातराकालमहिष्वांठितविग्रह ॥ १९ ॥
 सदानमस्तपापायगत्याजितवतेगजं ॥ सदानमस्तपापायमेघश्यामांगकायते ॥ २० ॥ य-
 स्त्वामेकाग्रधीःस्तोति देवपद्मावतीनतं ॥ इष्टार्थलाजैरचिरादेवपद्माऽवतीनतं ॥ २१ ॥
 सदानंदंतिनामोघमाप्यचाश्वीयमत्रके ॥ सदानंदंतिनामोवत्त्वङ्गिकृतनिश्चयाः ॥ २२ ॥
 येनभ्रास्त्वयिवंध्याःस्युर्मदनागविराजते ॥ तेपांचरूपार्द्धिरतिमदनागविराजते ॥ २३ ॥ अ-
 हीने नसदारेण सेव्यमानकृपाणिधे ॥ अहीनेनसदारेणदृष्टंपाह्यांतरेणमां ॥ २४ ॥ इ-
 त्वांतरारींस्त्वदाज्ञाविद्यास्मरणज्ञूपिताः ॥ जयलक्ष्मीव्यंताथविद्याःस्मरणज्ञूपिताः ॥ २५ ॥
 नमोहराजेनब्रह्मशक्रादीनपिजिष्णुना ॥ नमोहराजेनब्रह्मयोनेविजितायते ॥ २६ ॥ यः
 स्यात्स्वरापदपद्मार्चारुचिरंजितमानसः ॥ सर्वत्रजज्ञतेसौख्यं रुचिरंजितमानसः ॥ २७ ॥
 सर्वकपायमोहेलापतयेदुह्यतस्तव ॥ सर्वकपायमोहेलायासाराहूपमंवचः ॥ २८ ॥ सर-
 स्वतीपातुतवोपदेशामृतपूरिता ॥ यत्प्रजावाज्जनेर्मुक्तिपदेशामृतपूरिता ॥ २९ ॥ का-

द्युपतिमुकुटप्रोद्गृष्टांघ्रि जगत्कमलाकर द्युपतिमनघं स्तुत्वेति त्वां कृतांजलिरथये ॥
प्रशमजलघे मह्यं सद्यः प्रसह्य वितीर्यतां प्रशमनविधौ जावारीणां जिनप्रजविष्णुता ॥९॥
इति श्रीपार्श्वनाथस्तवनं समाप्तम् ॥

॥ अथ चतुर्विंशतिजिनस्तवन प्रारंभः ॥

जिनपत्र प्रीणितजव्यसार्थं समस्तदोषाजित तीर्थनाथ ॥ श्रीसंज्ञवाखंरुलवंध नंदाः
स्यामिन् प्रजानामजिदंदनस्त्वं ॥ १ ॥ सुखाय पुंसां सुमते मुखास्तमृगांकंपन्नप्रज गौरः
कांतं ॥ सुपार्श्वनेतर्महसेनपुत्र त्रैलोक्यलोकस्तवनीय ज्ञूयाः ॥ २ ॥ विरोचनाजं सुविधिं
जिनं उं सजायतः शीतलमर्चयामि ॥ श्रेयांसमर्च्यं दिविजत्रजेनासक्तं न संपत्सुनवासुपुंजं
॥ ३ ॥ सुवर्णकांते विमलत्वमुच्चैरनंतविज्ञाननिविष्टविष्टप ॥ अहर्मणे धर्मपथप्रकाशने
कुरुष्व शांतेहितमंजिनां पदं ॥ ४ ॥ निःसीमसूरतनयस्थितिमार्गदीप निर्माहि शर्म सु-
दृशां प्रियमुक्तिदार ॥ निर्घृष्टगारुडरुचे निष्टहीतमोह मल्लेश मोदित महाशय सुव्रतं
॥ ५ ॥ अथोनमीनांकनिरासदक्ष संप्रीणिताशेषसमुद्गनेम ॥ शांतारवामेय गुणानिराम
श्रीपर्कमानधि सुखश्रिये नः ॥ ६ ॥ निर्व्याजमेधिततमोहरणैकदक्ष सर्वज्ञराजिमहनी-
पपदे नपाट्ये ॥ सर्वोदिते जय सरस्वतिपोतरूपे मिथ्यात्ववारिणिसदा मयि सुप्रसत्ते
॥ ७ ॥ इति चतुर्विंशतिजिनस्तवनं समाप्तम् ॥

॥ अथ श्रीयुगादिजिनस्तवन प्रारंभः ॥

अस्तु श्रीनाजिर्द्धेवो विपन्नासनकर्मठः ॥ पवित्रःपोपयेन्नाकं सुधर्माधिपतिःश्रिये
॥ १ ॥ जाह्नपयंडनपांक्षित्यप्रौढो जगतिविश्रुतः ॥ हिनस्तुवस्तमःस्तोमं पावको नाजि-
नंदनः ॥ २ ॥ सूर्यांनंदीमहोघ्यासीसंयमिन्यायधीश्वरः ॥ समवर्तीजगन्नेता जीयादादि-
जिनेश्वरः ॥ ३ ॥ सनाकीनाहतोदद्याहपन्नो निर्द्धतिर्मुदं ॥ योदोषाचरण प्रीतीरनिका-
रेशियेस्थितः ॥ ४ ॥ असंस्तुतो जडैर्विद्रदपाशंसर्वदाशयं ॥ नाजेयःश्रेयसे ज्ञूयादपूर्वोऽ-
वनेश्वरः ॥ ५ ॥ पायादनक्षसख्यातिवंधुरोहरिणाहतः ॥ अहिंसोह्लासमातन्वन् श्रीना-
जेपो महावपः ॥ ६ ॥ नसेवितःकिंपुरुषैः सर्वेचित्तापवर्जितः ॥ जवष्टेपीचक्रपजः श्रीशे-
जपनिन्ननः ॥ ७ ॥ चंद्रावदातदेह् श्रीशृपजासनतत्परः ॥ शिवालयमितः पायादी-
रानः प्रपमोजिनः ॥ ८ ॥ हमाप्रागजारधतारं यंश्रीमान्श्रयतेहरिः ॥ विज्राणःकमलं
सुब्रंमोऽनंतःशानुनानिन्ः ॥ ९ ॥ अयं नृर्द्धक्षलोकेशः शुक्लपद्मसमाश्रितः ॥ सकलं कम-
लानिः कुरुतःशुभ्रःसुभं ॥ १० ॥ एवमादिममुनेःस्तवनंयः पापतीतिशठतामपहाय ॥
विद्रदपन्नविधोपदिमानं तस्यविद्रददिदशापिदिगीशाः ॥ ११ ॥ इति श्रीजिनप्रजसूरि-
हृत् श्रीयुगादिजिनस्तवनं समाप्तम् ॥

जिनस्तवनानि. —

॥ अथ श्रीपार्श्वजिनस्तवनप्रारंभः ॥

श्रीपार्श्वःश्रेयपेञ्जूयादलितालसमानरुक् ॥ अनंतासंसृतिर्येन दलितालसमानरुक् ॥ १ ॥
 अज्ञानमेधुरध्वांतकारिणस्त्वङ्गुणानलं ॥ अज्ञानमेधुरध्वांतजानोऽजिष्टातुमीशगीः ॥ २ ॥
 तथापिनुन्नोऽतर्जकिरंद्दसामहितायते ॥ गुणलेशंस्तवीभ्युच्चैरंद्दसामहितायते ॥ ३ ॥ अ-
 पारेकामरोगेण त्रांतोस्मिन्नववारिधौ ॥ अपारेकामरोगेणदर्शनेनविनातव ॥ ४ ॥ आ-
 प्येदानींदर्शनंते नरामरसजाजनं ॥ स्पृह्यामिप्रचोराज्यं नरामरसजाजनं ॥ ५ ॥ नेष्ठा-
 चमेऽप्सरोलोकं सकाममनसंप्रति ॥ रुचयेमुक्तिकांतापि सकाममनसंप्रति ॥ ६ ॥ पु-
 ष्योदयादद्गमया मुक्तत्वद्दर्शनेसति ॥ पुष्योदयादद्गमया स्वात्मायंपरिनिश्चितः ॥ ७ ॥
 जिनास्यऽसारसंसार किंनेदानींवराकरे ॥ जिनास्यसारसंसारमध्यद्वीद्वितंमया ॥ ८ ॥
 धन्यास्तप्रेणतास्तुच्यं वासवामेयशक्तये ॥ त्रांतुजगरसर्वगुणावासवामेयशक्तये ॥ ९ ॥
 कट्याणगिरिधीरेमे त्वयिचेत्परमेश्वर ॥ कट्याणगिरिधीरेमे करस्याः सर्वसंपदः ॥ १० ॥
 तवांगेदीनदृष्टित्वादूरीकृततमालजे ॥ जीवन्मुक्तिदृशांकार्द्विदूरीकृततमालजे ॥ ११ ॥
 कमलायतनेत्राजिरकुब्धमनसस्तव ॥ कमलायतनेत्राऽजिरमेतांमदृशोमुखे ॥ १२ ॥ दृष्टे-
 तत्रमुखेप्रीत्या रजनीश्वरकोमले ॥ ननिर्वाणपदेस्यास्तुरजनीश्वरकोऽमले ॥ १३ ॥ अ-
 क्षोभंगंजीरहितं तवाराध्यवज्रःप्रचो ॥ अक्षोभंगंजीरहितंनिष्कर्माजत्रतेपदं ॥ १४ ॥
 पीत्वावाचोमृतंतेऽस्तकलिकामधुगर्हितं ॥ मेनेजनेःस्वर्गतरौः कलिकामधुगर्हितं ॥ १५ ॥
 क्रमतामरसंछन्दस्तेवनेतवसादरं ॥ क्रमतामरसंछन्दसामकीनंमनःसदा ॥ १६ ॥ श्रिय-
 स्तवागमोदद्याद्विततानयशोऽजितः ॥ यस्तवैवविदोपत्वाद्विततानयशोऽजितः ॥ १७ ॥
 अलंतेपदराजीवाच्यर्चनेकरताःप्रचो ॥ अलंतेपदराजीवामुक्तिदुर्गन्धयंघट्टे ॥ १८ ॥ व-
 शीचक्रेजवान्मुक्तिमहिषांश्रितविग्रहः ॥ स्वैर्गुणैश्चातरकालमहिषांश्रितविग्रहः ॥ १९ ॥
 सदानमस्तपापायगत्याजितवतेगजं ॥ सदात्रमस्तपापायमेघद्व्यामांगकायते ॥ २० ॥ य-
 स्वामेकाग्रधीःस्तोति देवपद्मावतीनतं ॥ इष्टार्थैर्वाजैरचिरादेवपद्माऽवतीनतं ॥ २१ ॥
 सदानंदंतिनामोघमाप्यचाश्रीयमत्रके ॥ सदानंदंतिनामोघत्वद्भक्तिद्वितनिश्चयाः ॥ २२ ॥
 येनम्रास्त्वयिघंयाःस्युर्मदनागविराजते ॥ तेषांचरुपाकिरतिमदनागविराजते ॥ २३ ॥ अ-
 ह्नीने नसदारेण तेव्यमानकृपानिये ॥ अह्नीनेनसदारेणदृष्टंपापान्तरेणमां ॥ २४ ॥ दृ-
 त्वांतरारिंस्त्वदाज्ञाविद्यान्मरणदृपिनाः ॥ जयद्विद्विषयंनचविद्याःन्मरणदृपिनाः ॥ २५ ॥
 नमोद्वराजेनब्रह्मप्रादीनपिजिष्णुना ॥ नमोद्वराजेनब्रह्मयोनयेविजिनायते ॥ २६ ॥ यः
 स्नात्स्वरादपद्याचारिचिरंजितमानसः ॥ सर्वद्वन्द्वमतेनाम्यं रचिरंजितमानसः ॥ २७ ॥
 सर्वकपापमोहिषापतयेदुद्वतन्व ॥ सर्वकपापमोहिषापान्गदृपमंवनः ॥ २८ ॥ स-
 स्वतीपातुतवोपदेशानृत्नपूरिता ॥ यत्ररावाज्जनसुंजिनदेवाऽमृदपूरिता ॥ २९ ॥ ज-

मदेहतमोहेऽखिनीलवर्णेनतस्त्वयि ॥ कामदेहतमोहेऽखितुद्वयेनाऽशुव्रतेश्रियं ॥ ३० ॥ स-
 गायितियशोविश्वप्रकाशंतेऽमरीचयः ॥ यस्याग्नेनेवशीतांशोःप्रकाशं तेमरीचयः ॥ ३१ ॥
 दर्पकोपरतायासद्धिदेमुनिगणायते ॥ दर्पकोऽपरतायासस्पृहयाखुर्नकःखद्यु ॥ ३२ ॥ क-
 त्याणानांपंचतयं मुद्यत्कुवलयद्युते ॥ कस्यनप्रीतयेजातनुद्यत्कुवलयद्युते ॥ ३३ ॥ कमला-
 कृतपस्त्यागश्रीजुजंगजिनेश्वर ॥ कमलाकृतपस्त्यागस्तिमिरार्कपुनीहिमां ॥ ३४ ॥ त-
 दाननंजगद्धेत्रमुदारामघनोदकं ॥ निर्मिमीतांममप्रीतिमुदारामघनोदकम् ॥ ३५ ॥ येस्तं
 कृतेमनःकृत्वाप्रमदाजोगजागिनः ॥ जवेयुर्दिवितेदिव्यप्रमदाजोगजागिनः ॥ ३६ ॥ ना-
 ऽथवाऽरितमोहंसमुक्तिशर्मापिष्टुर्लजं ॥ नाथवारितमोहंसतेपामाकजुपात्मनां ॥ ३७ ॥
 युग्मं ॥ श्रानंदतोयदद्यायजंतुजातंननामते ॥ श्रानंदतोयदद्यायमुक्तिश्रीस्तत्ररागितां
 ॥ ३८ ॥ येनस्वदागमःस्वामीन्स्वाहादेनोपराजितः ॥ निर्णीतः सतुतीर्थानां स्वाहादे-
 नोपराजितः ॥ ३९ ॥ सरामित्रस्यते जव्यसमूहायाऽजयप्रदं ॥ सराऽमित्रस्यतेजव्यधि-
 यांपामपदद्वयं ॥ ४० ॥ जव्यहृत्पक्षिणांवासक्षणादानायकाननं ॥ त्वांपर्युपासते धन्याः
 द्वाणदानायकाननम् ॥ ४१ ॥ जननव्यसनाधीरश्रीवामेयजवेजवे ॥ जननव्यसनाधीरश्रूया-
 स्वामीत्वमेवमे ॥ ४२ ॥ त्वज्जुणस्तुतिरंजोदकांतेयमकहारिणी ॥ जव्यानवतुविज्ञानां-
 कांतेयमकहारिणी ॥ ४३ ॥ इतिप्रजोतेस्तवनंपठंतिथे युक्तिश्रियःप्रेत्यखुवंतितेहृदि ॥
 जिनप्रजाऽचार्यमजाऽतिशाधिनीजागर्तितेपामिहंपंक्तिवजे ॥ ४४ ॥ इति श्रीपार्श्वजिन-
 स्तवनं समाप्तम् ॥

॥ अथ श्रीशांतिजिनस्तवन प्रारंभः ॥

श्रीशांतिनाथोजगवानष्टापदसमानरुक् ॥ वित्रज्जुणान्मयास्तोतानष्टापदसमानरुक् ॥
 १ ॥ कल्याणकमलोद्भासश्रीपेणजवतोर्जितं ॥ बोधिरखंजगन्नाथश्रीपेणजवतोर्जितं ॥
 २ ॥ सुतानयोत्थाजगतीमहसारविरागतः ॥ त्वंयुग्मधर्मिमर्त्येपुमहसारविरागतः ॥ ३ ॥
 सोधर्मेऽथजवान्सोऽप्याद्देहताद्व्येसुरतामितः ॥ ततोऽभूत्खेचरोर्वीजृत् वेताद्व्येसुरतामितः
 ॥ ४ ॥ स्थित्वाऽथप्राणतेजश्चेक्षदेवोपराजितः ॥ यस्मादरिगणः स्यान्नावलदेवोपराजितः
 ॥ ५ ॥ जृत्वाऽज्जमुदापात्रमच्युताखंडलोजवान् ॥ वज्रायुधोऽजृह्वायामच्युताखंड-
 लोजवान् ॥ ६ ॥ प्राप्यमेवैयकंपुरैरयोनवममुत्तमेः ॥ सेव्योन्पेरजूमेंघरथोऽनवममु-
 त्तमेः ॥ ७ ॥ सवार्धंतिष्ठिमित्वाचविश्वसेनांगजूरजूः ॥ चक्रीगजपुरेऽधानांविश्वसेनां-
 गजूरजूः ॥ ८ ॥ जीयात्तेजननीशास्तरचिरादेवसंस्तुता ॥ यांस्तोलुर्जायते मुक्तिरचिरा-
 देवसंस्तुता ॥ ९ ॥ जन्मप्रात्रेनयानूद्देहरिणांकेन जाधिना ॥ तन्नाऽज्यन्न सोद्योतंहरि-
 णांकेनजाधिना ॥ १० ॥ रात्र्यंप्रजाविपत्राणद्वयानेकपराजितं ॥ अशाश्विरंपन्तिरथद्वया-
 नेकपराजितं ॥ ११ ॥ प्रातुंछुगनिनूनेदमहासीरसतःक्षमां ॥ शांतिं स्वीकृत्यपट्टखंडाम

हासीरसतःकुमां ॥ १२ ॥ शुक्त्वारहृत्वंक्रमात्तीर्थनिर्मायजगतीहितं ॥ पदंप्रापप्रज्ञोख्या-
 तंनिर्मायजगतीहितं ॥ १३ ॥ कल्याणपंचकंस्तोत्रुं चरणीभूतमीशते ॥ केनामविश्वत्रिश्वा-
 चचरणीभूतमीशते ॥ १४ ॥ त्वदन्योऽखंसतामुच्चैरंहः प्रमथनायकः ॥ परंधत्तंऽधकध्वंस-
 रंहःप्रमथनायकः ॥ १५ ॥ यत्त्वयायुधिजैत्रापिकंदर्पोऽपासितापदः ॥ तत्सतांहंसिगरु-
 रुकंदर्पोपासिताऽपदः ॥ १६ ॥ चत्वारिंशद्भूतस्त्वंपातान्मानतमोदिनः ॥ निधिज्ञानित्य
 दुःखांधुपातान्मानतमोदिनः ॥ १७ ॥ इमंस्पृशकृपांकृत्वाहृद्यकल्याणजाजनं ॥ दशाक्षद्वस-
 मायुस्त्वंहृद्यकल्याणजाजनं ॥ १८ ॥ कस्यदुःखंननाथत्वंशांतेधामनिधेहिनः ॥ तद्दुःखि-
 तान्मृगांकद्राकृशांतेधामनिधेहिनः ॥ १९ ॥ स्तुत्वात्वामितिमार्गयेमुद्गुरिदंश्रीनर्तकीनर्तने
 नाढ्याचार्यजिनप्रचंजनमहा विघ्नांबुदाढादने ॥ धत्तांसंततमेवतावकगुणग्रामाजिराम-
 स्तवप्रज्ञापारमितामपारमहिमप्राग्जार मज्जाराती ॥ २० ॥ इति श्रीजिनप्रचकृतं श्री-
 शांतिनाथस्तवनं समाप्तम्

॥ अथ परागशब्दाद्योत्तरशतार्थनिवृत्तसाधारणजिनस्तवनं ॥

॥ शार्ङ्गलविक्रीकृत वंद ॥ श्रीदेवेंद्रनरेंद्रमोक्षिसुकुटोद्भृष्टांध्रियुग्मंजिनं नत्वाकुर्मि-
 परागशब्दविविधार्थोत्पत्तिमालांचयां ॥ पापंपिंडितदीयपुण्यवशतोयन्मामकीनंविज्ञोऽ-
 च्छिध्यातीतफलापवर्जनसुधाविष्वाणकार-स्करः १

॥ वसंततिलका वंद ॥

वक्रावजवायुजितपद्मपरागपूरं हृन्मंदिरस्थखपरागहृतप्रचारं ॥ प्रोद्दीप्तकांचनपराग-
 सवर्णवर्ण त्वङ्गापरागरसिकःस्तुतिमानयेत्वां ॥ १ ॥ देवापरागनिकृतिप्रततिप्रतानवेदे-
 कुठारसुपरागसमांगंगं ॥ त्वांसंश्रयाम्यनिमिषाधिपचापराग संसारमुक्तुधिविस्तृतसं-
 पराग ॥ २ ॥ स्वामिञ्जयत्वमनिशंसपरंपरागमादिप्रकाशकचिरंगतपापराग ॥ यश्चाप्यु-
 वक्यश्चरिपराजिपुष्पपरागवृत्तिविघटितमणीवकचापराग ॥ ३ ॥ पूर्वापरस्वरविपर्ययतःपराग
 तत्त्वावबोधमिहिरोग्रमनेपराऽग ॥ त्वंकिंपरागमयसेमयिसुकिदने कुष्ठापरागसिजिता-
 रिरथप्रंसीद ॥ ४ ॥ तृष्णापरागविरतंनिरतंक्रियायांलीलापरागतिचरंतमधंहरंतं ॥ वि-
 श्वापरागपतिशुद्धयशोचिरामवंदे प्रियंवदपराऽगणीघशीलं ॥ ५ ॥ चूचाःपरागपुरुषेपु-
 कृपांधानो मायापरागवनितावधेवनतेयः ॥ यःकोपरागरहितस्त्वमसीनतेन सेवेन्नवंतम-
 परागमशैलवज्रं ॥ ६ ॥ ध्वस्तोपरागपरजागविभ्रूयितांगं सुरापरागमसमीकृतकर्मधर्म ॥
 पुण्यापरागजनदत्तत्रवंत्रजेयं देवाऽपरागणितलक्षणसंचयत्वां ॥ ७ ॥ त्रेधापराऽगणित-
 सोऽख्यकरंश्रयामि हृत्तापरागहरणंकरणंगुणानां ॥ प्रोद्यत्परागतिगतंशरणंजनानामिष्टा-
 र्थसाधनसुपर्वपरागकल्पं ॥ ८ ॥ तेजोविराजितपरांगसमीपरागह्येपडिदंधनद्वयद्विपरा-
 गहीनं ॥ गेमेसतिदुत्तपरागनमस्करोमि गेस्येजयेकवित्तपापपरागमाशु ॥ २० ॥ गेस्ये-

जितेजननमृत्युजरापरागं मांदिहितद्विवपदंखिलसत्परागं ॥ रात्रेहृतस्मरपरागपकौपराग-
रिक्तं परागणधरस्थितिकार्यकारिन् ॥ ११ ॥ पस्यांगदेवकृतचंदनसत्परागोयो द्वापरा-
गमगिरोस्तिनजंजपूकः ॥ गेयंविधायकृतदुःकृतसंपरागमीडेप्रतीतमपरागमजित्यथातं
॥ १२ ॥ गेपाग्रगेजितपुनर्जवजापरागरास्थानकेतमुदितेचुवनेपराग ॥ गेरोकृतेनिहव-
मोहमदापराग गेस्येपणेकुरुमुखंशमधीपराग ॥ १३ ॥ गेऽयंपरागकरणोद्यमिनंनमामि-
गेसोस्यितेखलपरागजयप्रमुक्तम् ॥ गेनेकृतेऽर्पितपरागधराधवत्वंपेहे स्थितेशुचिपराग-
पवित्रकीर्ति ॥ १४ ॥ गेस्येजवेसकलजंतुकृतापरागगेदेनिवर्हितकपायमहत्पराग ॥ गेरो-
विधेहिमुग्धमुद्भितदुःपरागगेवेसतित्रिजगदंगिकृपापराग ॥ १५ ॥ येसोपरागसमर्थेषु
षपर्यायंपसेपरागशिवजीरुमज्जिपृवेत्वां ॥ येनीकृतेधनवधूप्रजुतापरागरामोदितेशुचिपराग-
रदासिकांते ॥ १६ ॥ रित्रांकृतेऽनुचित देहपरागखेपरित्रांगते जयपरागजवाधिकश्रीः ॥
उत्तरतिरःमुविदितेजनतापरागगेधेकृते गलितमोहमदापसग ॥ १७ ॥ उपजातयः ॥ पराग-
नापास्तुपयेपरागसंगेनमुक्तंमनसानतोऽस्मि ॥ पेवेकृतेदेवनमत्परागसंत्यकरकास्थिपराग
संग ॥ १८ ॥ प्राप्तापरागाधनवाग्धितीरंवंदेपरागारविमुक्तचित्तं ॥ कृष्णापरागर्वरूपानि-
पूदनंपशापरागाद्धर्मगुणोपपन्नं ॥ १९ ॥ दिव्यापरागर्जनतामतीतंसेवापरागस्यमुत्त-
पिंदं ॥ परागनस्तित्रवितोऽधिकप्रजं परागजाविःकृतसज्जतिश्रये ॥ २० ॥ परागताय-
प्रतिपादनास्त्रियं जनंपरागसंबन्धःपरंपरं ॥ परागलहूपणधोरणीकं परागदाधिप्रमहंन-
धीमि ॥ २१ ॥ परागरुतस्थितिमूर्तितेज्यं परागरुद्धव्यसुधूपयोग्यं ॥ परागमाचारवि-
चारदीपं परागदंकारमहंनजामि ॥ २२ ॥ माद्यत्परागस्यपदप्रधानदक्षंपरागवर्गुणंश्रय-
षं ॥ मुरंपरागोत्थविकारतर्जकंजराऽपरागत्वरजीतिवर्जितं ॥ २३ ॥ परागजावारि-
विशुद्धवंशःपरागरिष्टस्थितिनेददशीं ॥ सेवापारारिनतचक्रमाब्जः कृपापरागाखिद्वाम्य-
जीदाः ॥ २४ ॥ दोर्दपरागांगिसमात्मबोधनो विद्यापरागाद्विमुक्तचेताः ॥ निःस्वापरा-
गासनस्वरूपः सुरापरागाद्यगुणःसमेव्यः ॥ २५ ॥ अपूर्वराणांगपरागजातशीलंपरा-
गंधचक्रकाणुं ॥ परागनिप्राप्तपरागनिदं स्तोप्येपरागोपगतिप्रतीतं ॥ २६ ॥ वंदेपरागर्ज-
निन्दनीनं मदापरागादतपःप्रवृत्तं ॥ क्रूरपरांगारकशोषपाणिंपरांगरीयःपदवींश्रयंतं ॥ २७ ॥

राष्ट्रविहीतिनंदं ॥ श्रीनद्याचक्रवर्तिमुगुरुश्रीदृपंकलोलसद्विष्यः पंडितमंड-
संभक्तःश्रीशक्तिशोभकः ॥ मेघेदंरथयांचकारमुपरागार्थाष्टयुक्तंशतं तेनामोतुकृती-
जनः शिवगुणंरुद्रेनउद्योदयं ॥ २८ ॥ इति परागशब्दाष्टोत्तरशतार्थनिबद्धसाधारणजि-
ननन्दने नदीपरागधरवर्तिश्रीदृपंकलोलगणिकमकमक्षमराजायमानेन पण्डितश्री-
कृतोत्तरपदिना रचयंश्चे ॥

॥ अथ श्रीमहावीरस्तवन प्रारंभः ॥

असमशमनिवासं वासवाचार्यवाचामविषयमहिमानं ज्ञानसंक्रांतविश्वं ॥ प्रणमद्-
 मरचूडारत्नघृष्टांघ्रिपीठं जिनवरवरद त्वां नौमि नक्तिप्रयुक्तः ॥ १ ॥ बालस्यापि समोक्तं
 इव स्तुतावर्थमेप्यति बुधानां ॥ कन्याकर्तितसूत्रे न गौरवं मांत्रिकाः किमु बह्व्युः ॥१॥
 गेमिमीतैलवार्णाघपाथःपलैर्यःपरिठेत्तुमीष्टेनजःखांगुलैः ॥ योऽध्रिवेगेनकदपांतवातंज-
 येत् त्वङ्गुणानामियत्तामसौवेत्तिचेत् ॥ ३ ॥ अचिनुल्य चवंतमनंतगुणं स्तुतिकारगिरा-
 जिसतीचरितं ॥ यद्वियंगुणरेणुकणाक्ततनुं स्तवनीयमुपैतिनजातुपरं ॥ ४ ॥ नदृष्टेष्टवा-
 धःपरैर्लघ्यतानत्वहुकेनचाशक्यकृत्योपदेशः ॥ तथापिश्रितास्तन्नसिथ्यात्वद्वीना ननिवप्रि-
 याःकिं द्विपंतीह्यमुद्राः ॥ ५ ॥ उचितंजनोमृतरुचिर्लजतां वृपसंश्रयेण परमोच्चपदं ॥ प्रम-
 दाश्रितेप्यहृहतत्रलजां प्रवदंति नवदध्वमुचः ॥ ६ ॥ फलगोचरलक्षणैरुपेतं गदितं यन्न-
 वता प्रमाणयुग्मं ॥ कृतयलशता अपीह दोषानलमुद्गावधितुंनवादिनोऽन्ये ॥ ७ ॥ सं-
 देहान्युगपदपोहितुंनृतिर्यक् देवानांश्रुतिपुसुधारसंनिपेक्तुं ॥ त्वांहित्वाकलयितुमी-
 श- -जापातज्ञोप्यं कश्चगिरैक्यालमन्यः ॥ ८ ॥ नकेमनःशुद्धियुगाग्रयोजितप्रबोधचा-
 रित्रतुरंगमद्यं ॥ रथंसमारुह्य तवेशशासनं समासदन्मुक्तिपुरीमविघ्नतः ॥ ९ ॥ यो-
 गेनाकिं किमथतीर्थपरंपराभिः किंदेवतैःकिमुतपोजिरधीतिभिःकिं ॥ मंत्राक्षरंजिनजिने-
 तिजपंतुसंतःपारत्रिकैहिकमुपेयमुपेतुकामाः ॥ १० ॥ त्वन्नामकामसामर्थ्यानध्यायध्या-
 यतःसतः ॥ संपनीपद्यतेसद्यः संपत्कंपपराङ्मुखी ॥ ११ ॥ असत्परीणामपरश्वधेन म-
 च्चित्पेटांप्रसन्नंविजिय ॥ ज्ञानादिरत्नानिहूरंतिचौरा रागादयस्तान्नियह्णनाथ ॥ १२ ॥
 त्वद्विधेप्यधिपतोशिवपुर्यां श्रूयतेनहिवहुर्जनवासः ॥ विग्धिधिःकृन्पतावपिमोहे वीद्य-
 तेचवपुरीजनपूर्णा ॥ १३ ॥ नाथवाधितुमनाथवत्सुधाज्जिनोपिविबुधान्यमक्षमः ॥
 मानवांस्तुतवपीतदेशनावाक्रमुधान् वतदशापिनास्पृशत् ॥ १४ ॥ युक्तिस्फूर्जतीक्षणधा-
 राशयैथैश्चक्रे योप्माकीणवाणीकृपाणी ॥ तेषांजावारातिर्जिर्गुरुकेलिं कुर्वाणानांस्यात्क-
 रस्याजयश्रीः ॥ १५ ॥ प्रमथितमिथोविरोधाः सुहृदीन्भूयासतंनिगिनोनिखिलाः ॥
 त्वदेशनाञ्जुवमिता नयवादाश्चनवत्समयं ॥ १६ ॥ इनकुतीर्थिककद्विपतगर्हणा वचन
 नस्मन्निरुज्ज्वलितेप्यहो ॥ तवयशोमुकुरेपरदेवतत्रजयशोनखलप्रतिर्विधितं ॥ १७ ॥
 रुंधन्नेधितमन्यतीर्थिकततेरोरुल्यवंध्याचलंसञ्चेतोजलपंकहन्मधसुहृद्भातापिसंतापनं ॥ हे-
 लाशोपितमोहराजमहिमांजोधिर्जिनत्वद्यशोगस्तिः सैपवचस्तिहस्तिदशनठेदावदातठ-
 विः ॥ १८ ॥ शोशोहिर्यस्यमूलकनकगिरिरिपिस्कंधवंधश्चतलः काष्ठाःशाखाःप्रशाखा-
 विदिशजरुतलं व्योमजातंदलानां ॥ ताराः पुष्पाणिस्त्रिखास्पदमथशिवरंपुष्पदंतोफल-
 श्रीघायाविश्रांतविश्वःस्फुरतितवयशःपादपःसोचमुच्चैः ॥ १९ ॥ ऊर्ध्वोर्ध्वमारोहतिहृद्भ-

जितेजननमृत्युजरापरागं मां देहितद्विवपदं विलसत्परागं ॥ रात्रे हृतस्मरपरागपक्रोपररा-
 रिक्तं परागणधरस्थितिकार्यकारिन् ॥ ११ ॥ पस्यांगदेवकृतचंदनसत्परागोयो द्वापरा-
 गमगिरोस्तिनजंजपूकः ॥ गेयंविधायकृतदुःकृतसंपरागमीडेप्रतीतमपरागमजिख्ययातं
 ॥ १२ ॥ गेपाप्रगेजितपुनर्जवजापरागरास्यानकेतमुदितेशुवनेपराग ॥ गेद्वेकृतेनिहृ-
 मोहमहापराग गेस्थेपणेकुरुसुखंशमधीपराग ॥ १३ ॥ गेऽयंपरागकरणोद्यमिनंनमामि-
 गेसोस्थितेखलपरागजयप्रमुक्तम् ॥ गेद्वेकृतेऽर्पितपरागधराधवत्वंपेद्दे स्थितेशुचिपराग-
 पचित्रकीर्ति ॥ १४ ॥ गेस्थेचवैसकजंजंतुकृतापरागगेदेनिवर्द्धितकपायमहत्पराग ॥ गेद्वे-
 विवेहिमुखमुद्भितदुःपरागगेवेसतित्रिजगदंगिकृपापराग ॥ १५ ॥ पेसोपरागसमर्थैर्यसु-
 षर्ययीषसेपरागशिवजीरुमजिप्रुवेत्वां ॥ येनीकृतेधनवधूप्रच्युतापरागरान्नोदितेशुचिपराग-
 रदासिकांते ॥ १६ ॥ रित्रांकृतेऽनुचित देहपरागखेपरित्रांगते जयपरागजवाधिकश्रीः ॥
 उद्वेतिरःमुविदितेजनतापरागगेधेकृते गलितमोहमदापसग ॥ १७ ॥ उपजातयः ॥ परांग-
 नायास्तुपवेपरागसंगेनमुक्तंमनसानतोऽस्मि ॥ पेवेकृतेदेवनमत्परागसंत्यकरकास्थिपराग
 संग ॥ १८ ॥ प्राप्तापरागाधजवाब्धितीरंवंदेपरागारविमुक्तचितं ॥ तृष्णापरागर्वरुपानि-
 पूदनवंशापरागाख्यंयुणोपपन्नं ॥ १९ ॥ दिव्यापरागर्जनतामतीतंसेवापरागस्यस्यमुख-
 पिषंयं ॥ परागनस्तिष्ठितोऽधिकप्रजं परागजाविःकृतसज्जतिश्रये ॥ २० ॥ परागताप-
 प्रतिपादनात्प्रियं जनंपरागर्षवचःपरंपरं ॥ परागलहूपणधोरणीरुं परागदाधिप्रमदंन-
 धीमि ॥ २१ ॥ परागद्वयस्यतिमूर्तिसेव्यं परागरुद्रव्यसुधूपयोग्यं ॥ परागमाचारवि-
 चारणीयं परागदंकारमदंजजामि ॥ २२ ॥ माद्यत्परागस्यपदप्रधानदक्षंपरागवैयुषंश्रव-
 प्यं ॥ मुरंपरागोत्थविकारतर्जकंजराऽपरागत्वरजीतिवर्जितं ॥ २३ ॥ परागजावारि-
 विगुरुयंशःपरागरिष्टस्थितिजेददर्शी ॥ सेवापरारिनतचक्रमाब्जः कृपापरागालिदवाक्य-
 जीपाः ॥ २४ ॥ योर्दीपरागांगिसमारमयोधनो विद्यापरागादित्रिमुक्तचेताः ॥ निःस्वापरा-
 गासतरस्वरूपः सुरापराग्राह्यगुणःससेव्यः ॥ २५ ॥ श्रुपूर्वराणांगपरागजातशीलंपरा-
 गंपवचःप्रकाशं ॥ परागनिप्रातपरागनिहं स्तोप्येपरागोपगतिप्रतीतं ॥ २६ ॥ वंदेपरागर्ज-
 तिन्दतीनं सदापरागादतपःप्रवृत्तं ॥ क्रूराऽपरांगारकशोणपाणिंपरांगरीयःपदवींश्रयंतं ॥ २७ ॥

रांशुचिक्रीडितवंद ॥ श्रीमद्वाचकचक्रवर्तिसुगुरुश्रीहृषिकेश्लोलसंछिप्यः पंडितमंड-
 लोत्तमनःश्रीशक्तिश्लोकः ॥ सेवेदंरचयांचकारसुपरागार्याष्टयुक्तंशतं तेनामोवकृती-
 जतः तिस्रसुखंश्रुपेनप्रव्योदयं ॥ २८ ॥ इति परागशब्दाष्टोत्तरशतार्थनिवरुंसाधारणजि-
 गन्नादनं महोपाध्यायचक्रवर्तिश्रीहृषिकेश्लोलगणिकमकमलमराजायमानेन पण्डितलक्ष्मी-
 कान्तोत्तरादिना रचयांचक ॥

॥ अथ श्रीमहावीरस्तवन प्रारंभः ॥

असमशमनिवासं वासवाचार्यवाचामधिपयमहिमानं ज्ञानसंक्रांतविश्वं ॥ प्रणमद-
 मरचूडारत्नघृष्टांघ्रिपीठं जिनवरवरद त्वां नोमि ऋक्तिप्रयुक्तः ॥ १ ॥ बालस्यापि समोक्तं
 तव स्तुतावर्थमेप्यति बुधानां ॥ कन्याकर्तितसूत्रे न गौरवं मांत्रिकाः किमु बह्वेयुः ॥ ११ ॥
 योमिमीतैत्ववाणांघपाथःपलैर्यःपरिठेत्तुमीष्टेनचःखांगुलैः ॥ योऽध्रिवेगेनकदपांतवातंज-
 येत् त्वङ्गुणानामियत्तामसौवेत्तिचेत् ॥ ३ ॥ अञ्जिन्युत्त चवंतमनंतगुणं स्तुतिकारगिरा-
 जिसतीचरितं ॥ यदियंगुणरेणुकणाक्ततुं स्तवनीयमुपैतिनजातुपरं ॥ ४ ॥ नदष्टेष्टवा-
 धःपरैर्लघ्यतानत्वडुकेनचाशक्यकृत्योपदेशः ॥ तथापिश्रितास्तन्नमिथ्यात्वक्षीना ननिवप्रि-
 याःकिंद्भिपंतीकृमुद्राः ॥ ५ ॥ उचितंजनोमृतरुचिर्लज्जतां वृपसंश्रयेण परमोच्चपदं ॥ प्रम-
 दाश्रितेप्यहृत्तत्रलज्जां प्रवदंति चवदध्वमुचः ॥ ६ ॥ फलगोचरलक्षणैरुपेतं गदितं यद्भ-
 वता प्रमाणयुग्मं ॥ कृतयत्नशता अपीह दोषानलमुज्जावयितुंनवादिनोऽन्ये ॥ ७ ॥ सं-
 देहान्युगपदपोहितुंनृतिर्यक् देवानांश्रुतिपुसुधारसंनिपेक्तुं ॥ त्वांहित्वाकलयितुमी-
 श- —जापातज्ञोप्यं कश्चगिरैकयालमन्यः ॥ ८ ॥ नकेमनःशुद्धियुगाग्रयोजितप्रबोधचा-
 रित्रतुरंगमद्भ्यं ॥ रथंसमारुह्य तवेशशासनं समासदन्मुक्तिपुरीमविद्यतः ॥ ९ ॥ यो-
 गेनकिं किमथतीर्थपरंपराभिः किंदेवतेःकिमुतपोत्तिरधीतिभिःकिं ॥ मंत्राक्षरंजिनजिने-
 तिजपंतुसंतःपारत्रिकैहिकमुपेयमुपेतुकामाः ॥ १० ॥ त्वन्नामकामसामर्थ्यानध्यायध्या-
 यतःसतः ॥ संपनीपद्यतेसद्यः संपत्कंपपराङ्मुखी ॥ ११ ॥ असत्परीणांमपरश्वधेन म-
 च्चित्तपेटांप्रसन्नंविजिद्य ॥ ज्ञानादिरत्नानिहरंतिचोरा रागादयस्तांनिग्रहाणनाथ ॥ १२ ॥
 त्वद्भिधेप्यधिपतौशिवपुर्यां श्रूयतेनहिवहुर्जनवासः ॥ धिग्बिधिःकुनृपतावपिमोहे वीक्ष्य-
 तेजवपुरीजनपूर्णा ॥ १३ ॥ नाथवाधितुमनाथवत्सुधाजो जिनोपिविवुधान्यमक्षमः ॥
 मानवांस्तुतवपीतदेशनावाक्सुधान् वतदशापिनास्पृशत् ॥ १४ ॥ युक्तिस्फूर्जतीक्ष्णधा-
 राशयैथैश्चक्रे योष्माकीणवाणीकृपाणी ॥ तेषांजावारातिर्जियुक्कैलि कुत्राणानांस्यात्क-
 रस्याजयश्रीः ॥ १५ ॥ प्रमथितमिथोविरोधाः सुहृदीञ्चयासतेंगिनोनिखिलाः ॥
 त्वदेशनाञ्जवमिता नयवादाश्वचवत्समयं ॥ १६ ॥ इनकुतीर्थिककद्विपतगर्हणा वचन
 ऋस्मञ्जिरुज्ज्वलितेप्यहो ॥ तवयशोमुकुरेपरदेवतत्रजयशोनखलप्रतिर्विवितं ॥ १७ ॥
 रुंधत्रेधितमन्यतीर्थिकततेरोरुत्त्यवंध्याचलंसञ्चेतोजलपंकहन्मधसुहृद्घातापिसंतापनं ॥ हे-
 लाशोपितमोहराजमहिमांजोधिर्जिनत्वद्यशोगस्तिः सैपवचस्तिहृस्तिदशनठेदावदातठ-
 विः ॥ १८ ॥ शशोर्हिर्यस्यमूलंकनकगिरिरिपिस्कंधबंधश्चतलः काष्ठाःशाखाःप्रशाखा-
 विदिशरुतलं व्योमजालंदलानां ॥ ताराः पुण्याणिसिद्धास्पदमथशिखरंपुष्पदंतौफल-
 श्रीघ्रायाविश्रांतविश्वःस्फुरतितवयशःपादपःसोयमुच्चैः ॥ १९ ॥ ऊर्ध्वोर्ध्वमारोहतिहृद-
 र्ध्वोर्ध्वमारोहतिहृद-

जितेजननमृत्युजरापरागं मां देहितश्चिपदं विलसत्परागं ॥ रात्रे हृतसरपरागपकोपराग-
रिक्तं परागणधरस्थितिकार्यकारिन् ॥ ११ ॥ पस्यांगदेवकृतचंदनसत्परागो यो ह्यापरा-
गमगिरोस्तिनजंजपूकः ॥ गेयं विधायकृततडुःकृतसंपरागमीडिप्रतीतमपरागमनिश्चयात्
॥ १२ ॥ गेपाग्रगेजितपुनर्नवजापरागारास्थानकेतमुदितेशुवनेपराग ॥ गेशेकृतेनिहृ-
मोहमहापराग गेस्थेपणेकुरुखंशमधीपराग ॥ १३ ॥ गेऽर्थेपरागकरणोद्यमिनंनमामि-
गेसौस्थितेयवपरागजयप्रमुक्तम् ॥ गेत्रेकृतेऽर्पितपरागधराधवत्वंपेहेस्थितेशुचिपराग-
पथिप्रकीर्ति ॥ १४ ॥ गेस्थेनवेसकलजंतुकृतापरागगेदेनिवर्हितकपायमहत्पराग ॥ गेशे-
विश्वेदिसुवमुद्धिततडुःपरागगेवेसतित्रिजगदंगिकृपापराग ॥ १५ ॥ पेसौपरागसमर्थेयमु-
पर्ययैयंपेसंपरागशिवनीरुमजिप्रुवेत्वां ॥ येनीकृतेधनवधूप्रचुतापरागरामोदितेशुचिपराग-
रदाप्रिकांतं ॥ १६ ॥ रित्रांकृतेऽनुचित देहपरागखेपरित्रांगते जयपरागजवाधिकश्रीः ॥
उत्प्रेतितरःमुविहितेजनतापरागगेधेकृते गक्षितमोहमदापसग ॥ १७ ॥ उपजातयः ॥ परांग-
नायाम्नुपयंपरागसंगेनमुक्तं मनसानतोऽस्मि ॥ पेवेकृतेदेवनमत्परागसंखकरकास्थिपरांग-
गंग ॥ १८ ॥ प्राप्तापरागाधजवाधितीरंबंदेपरागारविमुक्तचित्तं ॥ तृष्णापरागवैरुषानि-
पूदनंपशापरागाद्धर्षगुणोपपन्नं ॥ १९ ॥ दिव्यापरागर्जनतामतीतंसेवापरांगस्यमुक्त-
पिंपंयं ॥ परागनस्तिश्रितोऽधिकप्रजं परागजाविःकृतसज्जतिश्रये ॥ २० ॥ परागतार्थ-
प्रतिपादनाप्रियं जनंपरांगस्यचःपरंपरं ॥ परागलहूपणधोरणीः परागदाधिप्रमहंन-
धीनि ॥ २१ ॥ परागकृतमस्मिन्मूर्तिसेव्यं परांगरुद्धयसुधूपयोग्यं ॥ परागमाचारवि-
पारपीयं परांगदंकारमहंनजामि ॥ २२ ॥ माद्यत्परांगस्यपदप्रधानदक्षंपरांगवैगुणश्रय-
प्यं ॥ मुरुंपरांगोत्पविकारतर्जकंजरांगपरांगत्वरचीतिवर्जितं ॥ २३ ॥ परांगजावारि-
दिगुच्छंसापरागरिष्टम्यतिनेददशीं ॥ सेवापरांगिनतचक्रमाब्जः कृपापरांगालिदवास्व-
सीपाः ॥ २४ ॥ सोदीपरांगंगिममात्मबोधनो विद्यापरागादिविमुक्तचेताः ॥ निःस्वापरांग-
माहतरस्वस्वः सुरापरांगस्यगुणःसमेव्यः ॥ २५ ॥ श्रुपूर्वपरांगपरांगजातशीलंपरांग-
संभवचक्रकारं ॥ परांगनिप्रातपरांगतिङ्गं स्नोप्येपरांगोपगतिप्रतीतं ॥ २६ ॥ बंदेपरांगर्जन-
विष्णुवीरं महापरागादतरःप्रवृत्तं ॥ श्रूऽपरांगारकशोणपार्ष्णिपरांगरीयःपदवीश्रयंतं ॥ २७ ॥

रांगुविकीर्तिवृंद ॥ श्रीमहाचक्रवर्तिमुगुश्रीदृपेकल्लोखसन्निध्यः पंडितमं-
दिरुत्तःश्रीशुद्धिप्रोक्तः ॥ मंत्रेदंरचयांचकारसुपरांगार्थाष्टयुक्तंशतं तेनामोतुकृती-
जकः सितसुखं सुरदेववचोदयं ॥ २८ ॥ इति परांगशब्दाष्टोत्तरशतार्थनिचखंसाधारणजि-
मनरने महोक्तवाचकवर्तिश्रीदृपेकल्लोखगणिकमकमलमराज्ञायमानेन पवित्रस्यश्री-
कृष्णेश्वरिणा रचयंयत् ॥

कंपःसंपनीपद्यतद्दहमनुजःसाधुनत्वाजिनत्वा ॥ ७ ॥ देव्यावाचोपिवाचामत्रिपयद्विपिपन्मं-
दिरद्वारसेवा द्वेवाकीसर्वनाकीश्वरमुकुटतटीघृष्टपादांबुजस्य ॥ नेताश्चेतन्यशून्यःसकल-
कलयितुर्मुक्तिमात्रस्यदाताशुक्तिंमुक्तिंचदातुः कथमिवजवतःकल्पवृक्षःसदृक्षः ॥ ८ ॥ चं-
द्रःप्रत्युदकाशयंप्रतिफलत्येकोनचार्थक्रियाकारीत्येपनवास्तवस्तवपुनर्बृत्तंजयत्वद्भुतं ॥ ए-
कस्त्वंप्रतिमानसंबससिचञ्चयात्मनामेकदासर्वेषामथचप्रयच्छसिफलंतेषामनोवांठितं ॥ ९ ॥
योष्माक्रीणगुणस्तुतिं विक्रिरीतीशुंडामिवांतर्गतप्रीतिस्फीतिमतीमतीत्रसुरभिदानांबुवावि-
त्रती ॥ त्रैलोक्यैकसुरद्रुमद्रुमवनानीवोन्मदावासितायुष्मन्नक्तिरलंजनक्तिन्नविनामेनांसि-
हद्वासिता ॥ १० ॥ आधारेस्थिरतोश्चितेखलुजवत्वाधेयमापिस्थिरंसोयंज्ञानपथस्तथापिकि-
मपिस्वायेंकनिष्टोद्भवे ॥ अश्रांतंममचंचलेपिमनसिस्वामिन्वधानस्थितिंत्रैलोक्याधिपश-
क्तिजाजियद्विवाकिनोपपन्नत्वयि ॥ ११ ॥ विश्वेशप्रसन्नत्वदीयशसाव्यालुप्यमाने प्रजास-
र्वस्वेजगदाक्रमेकपट्टनानूनं द्विजानांपतिः ॥ शर्वालांठनकैतवात्प्रतिनिशंकुद्धि प्रदेशेक्षिप-
नकोपाटोपवशादसाबुदयतेचित्रद्रुपुलोहितं ॥ १२ ॥ वक्त्रेणत्वमपाहरःशशिधरस्याखंरुमूर्तेः-
श्रियंव्याकोशस्यकुशेशस्यसुपमासर्वस्वमप्यग्रहीः ॥ यत्तुल्यव्यसनादपिस्वजहि तौनैतोवि-
रोधंमिथस्तेनाकारिसमानशीलविपदांसांख्यप्रवादोमृषा ॥ १३ ॥ पुष्टांगीव्यवहारनिश्चयन-
यप्रोत्तुंगुशुंगुशुचदानाद्यंभ्रिचतुष्टयंचविक्रिसञ्ज्ञानक्रियालोचनं ॥ नित्यवैकविवेकपुठलति-
कंस्याद्वादपर्युल्लसत्पीनोच्चैःककुदंकुतीर्थतृणशुक्रसूतेवृपंगोस्तव ॥ १४ ॥ आकंठकमठांबुदो जि-
तपयःपूरेनिमग्नांकन्योत्फुल्लंमुखंपंकजंतवपौयाकौतुकोत्कपेतः ॥ नागस्त्रेणविलोचना-
खिपटलांसंख्यायधुर्वैवतांधन्यानांगणनाक्षणेनखलुसारेखान्यतःसर्पति ॥ १५ ॥ वंदारोः
प्रियकोपितप्रणयिनीदृक्कोणशोणत्विपःसांडस्निग्धसमुठलत्कमनखश्रेणीमयूखास्तव ॥
त्वद्भृत्तस्तुतिद्भृत्तिकाभिमुखितांपाणौचिकीपौःशिवश्रीरामानवपद्मरागसहितंवध्रंतिमौलौ-
मम ॥ १६ ॥ एवंनृदेवमहितःसहितःप्रचावजूत्याप्रजूततमयाविनुतोमयास्यं ॥ पार्श्वः-
प्रजुर्विमलचिन्मयचित्तसोधमुत्तंसयत्ववृजिनप्रजसूरिवर्यं ॥ १७ ॥ इति श्रीपाठ स० ॥

॥ अथ श्रीरूपजाद्विजिनस्तवन प्रारंभः ॥

रूपज्ञ नम्रसुरासुरशेखरप्रपतयालुपरागपिशंगितं ॥ क्रमसरोजमहंतव मौखिना जिन-
वहेनवहेमतनुद्युते ॥ १ ॥ अपरवस्तुविलोकनलालसाविपनिपेधशुभांसुखमासुधां ॥ वपु-
पितेपिघताममचक्रुपी अजितज्ञाजितजास्करकांचन ॥ २ ॥ हरिहरादिसुरोवविलक्षणाद्भु-
तचरित्रचमत्कृतविष्टपं ॥ सुजनजोःपदपीठविलोलुठतसुमनसंमनसंजवदेवतं ॥ ३ ॥ म-
दनदुर्दमदंतिदमेहरिस्तूरुमृगांकितमूर्तिरुपाश्रितान् ॥ डुतमद्धारजतयुतिरग्रणीःशमवता-
मवतादजिनंदनः ॥ ४ ॥ चरणलक्ष्मिकरग्रहणोत्सवेविरवितरयनद्वितयोवधिं ॥ धृतसुखाति-
शयावसुवर्षेणैवसुमतीसुमतीशकृतात्वया ॥ ५ ॥ स्मितजपाकुसुमोपमदीधितिशरणमीश-

जोनृणां त्वङ्गकिरागांशुपतिर्यथायथा ॥ तथातथाहःपटलीवल्लीयसीवायेवदेवक्षयतिप्र-
 तिक्षणं ॥ २० ॥ स्वजनकमनस्तापाधानोद्भवाघविप्रक्रिमव्यसनमपि हीहंतुं कामं नश-
 क्रिमयुः परे ॥ तत्रपुनरिनश्रीमोहोर्वोपतिं सखलं द्विधापरिदलयितुं काष्ठाप्येकाद्यग्र
 रगांगे ॥ २१ ॥ नदोपाणांस्वस्निन्नधिपन्नवताऽदायि वसतिर्गुणानानैवान्यैर्हेरिहरविरं-
 चिप्रनृनिनिः ॥ शिवंतेपामुखासयितुमजिसंधिस्तवचयं तदातातेन्यस्तेनतुकिमिवै-
 शिद्यमधिकं ॥ २२ ॥ थापत्कोटीविघटनपटुः संपदाकृष्टिमंत्रःश्रेयोवल्लीवनवनधस्त-
 तधीमापदीपः ॥ विद्याकंदोरतिपतियशःक्षीरवज्रुप्रचारश्वेतोवृत्तिं ममरमयतुत्वत्पाञ्च-
 प्रगामः ॥ २३ ॥ कयापतपनातपख्यितमप्रशस्तक्रियानुचिंतनमलीमसं विषयतपंपवां-
 कर्तं ॥ त्रयतुपकंदयकस्तुतिमुधाहृदे मज्जनं जिनेशितरनुक्षणंस्त्रजतुमामकीनंमनः॥२४॥
 त्रिनुरननयनातोगनायजासनपृहमणिसम नतजनताजिमत्तार्थसार्थवितरणकटपट्टम वि-
 निपवंशोजागिरधिरमितिसंस्तवमकरवमपवृजिनप्रजसूरिनिबह्महनीयमहंतवयत्कंउपी-
 गपीमनिगुर्वितोयतस्य पुष्पस्य जिनकरतसमुपैति सकलेष्टफलसिद्धिरिहगुणतहविभि-
 न ॥ २५ ॥ इति श्रीमहाश्रीरस्तवनं ॥

॥ त्रय श्रीपाश्र्चनाथस्तवन प्रारंभः ॥

वागेशरपदाकिर्जवनुनवगुणस्तोमशेषप्रशस्तोनम्याद्यस्यामधीशःसुरपतिसचिवस्वामि-
 कार्त्तियामः ॥ मानेवामाङ्घ्रिवारांकलयतिकश्चप्रौढिमारूढधारांजक्तिव्यक्तिप्रयुक्तः स-
 रदिशिमरिनेगंस्त्वंप्रप्लयीनि ॥ १ ॥ संसारांनोविवेनानिविजडमतिध्वांतविध्वंसहंस-
 न्नाभारपामांगभासाशतकमठनपोयमेनिमांशपाश्रः ॥ स्फारस्फुर्जत्कर्णांछ्रप्रगुणफलमणि-
 शोऽनिरांनिकासायक्रधक्रिस्वजत्वंजयतिजिनविजिद्व्यज्जावारिवार ॥ २ ॥ कप्रा-
 न्नांतिवेनः निमित्तवृषविषमनांडवाडंवरश्रीदेतुः प्रेवद्वस्त्राक्षीरुचिरुचितडिडामनेत्रा-
 रिणमः ॥ श्रीनिहृत्सुत्तानाहमणिपृणिमुमनधापवित्रीकृतयोदेया स्ववंदेशनावाकून-
 तिकुत्तहरोनेपद्मेऽपदंतः ॥ ३ ॥ तिदन्शोकप्रवाहप्रवक्षतर सरित्पूरमुञ्चैवेहंतंजन्तू-
 वित्तुमोमजयतिजगत्स्वच्छयोवारिकान्तः ॥ मुक्त्वागाडहृहीनानपिधिनतजनान्यप्रवा-
 पान्तोदुस्तनमस्यमवप्रविशतिष्ठितिकृमोद्वावहारः ॥ ४ ॥ खोद्याह्लावणयक्षत्रीम-
 पुरनप्रसन्नमुजां दोरदोत्यंशयंशयं तरेपप्रणनतवज्जानंत्रपुण्यंधयाह्यः ॥ नूनंदंप्र-
 वचनप्रसन्नदूरदेशेनदूरंनिष्पादकषोचनाना ममुजगतगवन्मथपवोजिंति ॥ ५ ॥
 तिरुत्तनददद इतिप्रकृदक्षीशंन्यंसीकृतोपनृकक्षाकोक्षयकम्यक्षपितजवजानंत्रपी-
 तदप्य ३ धेन श्री १ इहउं'मकनप्रयममनाप्यमागंम्यस्रडम्यादजोःकंदर्पदंरुद्विजपनिन-
 नेहंतेका ३ हंते ३ ३ ३ दिवा विद्यापरीगामणिमयमुकुरः कृग्वेगारिजेत्रोगाप्रश्रीमिन्द-
 कं कर्ण जिगामा कर्ण विज्ञेदिव ॥ मन्त्रोगातोगनामीगुनगिमनवनंश्रीजिनश्रीदमरु

श्रुतमुदान्तमुदान्तपुरस्सरःस्वरचितं रचितं गणधारिजिः ॥१७॥ प्रथमकल्पपतिः प्रथिताय-
तिःप्रवचनांबुजसौरजपट्टपदः॥ कुलिशशो जितपाणिरूपपुत्रशमयतामयतामिह्नन्नतां ॥१८॥

॥ श्री वर्द्धमानस्वामिभ्योनमोनमः ॥

॥ अथ श्री संघयणीरत्न त्रैलोक्यदीपिकाख्यग्रंथ बालावबोध सहित
प्रारभ्यते. ॥

प्रथम अर्थकर्तानुं मंगलाचरण.

श्रीपार्श्वनाथं फलवृद्धिकाख्यं गुरुं तथा श्रीजिनदत्तसूरिं ॥ वाग्देवतायाश्चरणौचन-
त्वात्तमाश्रये श्रीजिनचक्रनाम्ना ॥ १ ॥ निर्मथ्यजेनागमवारिराशिं, प्रकाशितायेरियम-
प्रपंचा ॥ श्रीचंद्रसूरिन्प्रणिपत्यसम्यक्, करोमितांसंग्रहणींस्फुटार्था ॥ २ ॥ युग्मं ॥
श्रीहर्षसार गुरुराजहितप्रसाद, माधायचेतसिचिदर्थकृतेप्रमादं तस्माद्द्विशुद्धवचनोवि-
गतावसादी, व्याख्यांस्फुटांशिवनिधानगणिवितेने ॥ ३ ॥

ह्वे प्रथम ग्रंथकर्ता दोढ गाथाए करी शिष्टाचार पालवाने अर्थे अने विघ्न निवारवा
अर्थे मंगल करे ठे. तथा अजिधेय, प्रयोजन, संबंध, अने अधिकारी ए चारहुं प्रतिपा-
दन करे ठे.

नमिउं अरिहंताई ठिइ चवणो गाहणाय पत्तेयं ॥

सुर नारयाण बुठं नर तिरियाणं विणाजवणं ॥ १ ॥

उववाय चवणविरहं संखं इग समइयं गमागमणे ॥

व्याख्या—अरिहंताई के० अरिहंतादिक पांच परमेष्ठीप्रत्ये नमिउं के० नमस्कार करी
एटले नमस्काररूप मंगल थाउं. ए नमस्कारे करी ग्रंथकर्ता तथा ग्रंथना श्रोताने विघ्न
न थाय. एम पांचे परमेष्ठीने नमस्कार करीने, सुर के० देवता, अने नारयाण के० ना-
रकी, ए वेउंने प्रत्येके आयुष्यनी ठिइके० स्थिति, चवण के० घर, अत्रगाहना के० शरी-
रनुं मान, बुठं के० कहीशुं. एटले देव तथा नारकीनुं आयुष्य, जुवन तथा शरीरनी अत्र-
गाहना कहीशुं. एण एटलुं विशेष जे नर के० मनुष्य, अने तिरियाणं के० तिर्यच, ए
वेउनां जुवन ते एकांत निश्चल शाश्वतां नथी, माटे विणाचवणं के० जुवनविना
वाकीनां आयुष्य अने अत्रगाहना कहीशुं. वली एक देव उपन्या पठी वीजो देव
केटला कालने आंतरे उपजे ? ते उववायविरहं के० उपपातविरहकाल, वली एक
देव चव्या पठी वीजो देव केटला कालने आंतरे चवे ? ते चवण के० चवनविरह-
काल. तथा संखंइगसमइयं के० एक समये संख्याए गणतां केटला देव उपजे ? ते एक
समये उपपात संख्या, वली एक समये संख्याए गणतां केटला देवो चवे ते एक समय

कमेकं श्रीपद्मवणासूत्रमध्ये कथुं ठे.—वाणमंतरीणं जंते केवइयं काळं. छिई पन्नता गो-
यमा जह्मेणं दस वास सहस्साइं उक्कोसेणं अरूपलिउवमं ॥ ए वचने व्यंतरीक देवीतुं
उत्कृष्टुं आयुष्य थरुं पद्योपम ठे. अने श्री, ड्री, धृति, कीर्ति, बुद्धि, अने वल्ली-
ए ठ देवीउंतुं आयुष्य एक पद्योपम ठे, ते देवीउं जवनपतिनी ठे. व्यंतरीकनी नथी.
एम जाणुं. ॥ ४ ॥

इये चंडमा, सूर्य, ग्रह, नक्षत्र, अने तारा—ए पांच जातना ज्योतपिना देवो तथा
देवीउंना आयुष्यनी जघन्योत्कृष्टी स्थिति चे गाथा अने एक पदेकरी कहेते.

पत्रियं अद्रियं ससि रवीणं ॥ ५ ॥ लक्षेण सहस्सेणय ॥ वासाण
गदाण पत्रिय मेणसिं ॥ ठिई अरुं देवीणं ॥ कमेण नस्कत्त ताराणं
॥ ६ ॥ पत्रिअरुं चउजागो ॥ चउ अड जागादिगाउ देवीणं ॥ च-
उ जुअरुं चउ जागो जहन्न मड जाग पंचमए ॥ ७ ॥

एपाणा—शान्तपिदेवोना ये जेद ठे. एक चर अने धीजा स्थिर. तेमां अढी छीपमांहे जे
शान्तिपचक्र ते पार; अने अढी छीपत्री घाहेर जे ज्योतिपचक्र ठे ते स्थिर कहेवाय ठे. त्यां
अंशुदीप आदे देहने अमंग्याना छीप समुद्रमांहे जे ससि के० चंडमा अने चंडमाना
विमानवासी देवो ठे, तेमनुं उत्कृष्टायु पत्रियअद्रियं के० एक पद्योपमउपरें लक्षेण के०
एव एणव वर्षे अधिक, तथा रवीणं के० सूर्य अने सूर्यना विमानवासी देवोतुं उत्कृष्टायु
एव एणोसमठरा सहस्रेणववासाण के० एकहजार वर्षे अधिक ठे. तथा गदाण के०
ग्रह अने ग्रहना विमानवासी देवोतुं पत्रिय के० एक पद्योपमनुं उत्कृष्टायु होय. अने
मेणसिं के० ए पुरोक्त चंडमा, सूर्य तथा ग्रह तेमज चंडमा, सूर्य अने ग्रहना विमान-
वासी देवोतुं जे आयुष्य करुं; तेषी तेमनी देवीणं के० देवीउंना आयुष्यनी ठिई के०
स्थिति मे अरुं के० अरुं जाणुवी. एउरुं चंडमाना देवी तथा चंडमाना विमानवासी
देवोतुं देवीउंतुं उत्कृष्टायु अरुं पद्योपम अने पचास हजार वर्षे उपर तथा सूर्यनी
देवी अने ग्रहना विमानवासी देवोनी देवीउंतुं उत्कृष्टायु अरुं पद्योपम अने पांचस
हजार वर्षे अने ग्रहना विमानवासी देवोनी देवीउंतुं उत्कृष्टायु
हे देवना केवळ आयुष्यनी अरुं होयते. इये कमेणनस्कत्तनाराणं के० अनुक्रमे
नस्कत्त ताराणं उत्कृष्टायु कहेते. ॥ ६ ॥

एउरुं चंडमाना विमानवासी देवोतुं उत्कृष्टायु पत्रियके० अरुं पद्योपमनुं
जाणुं. तथा तेमनी देवीउंतुं एउरुं के० पद्योपमना घोषोनाग आयु होय. अने

तारा तथा ताराना विमानवासी देवोनुं उक्कृष्टायु चउत्तागाहिग के० पट्योपमनो चोथो ज्ञाग विशेषाधिक, एटले कांश्क जाजेरं, तथा तेमनी देवीणं के० देवीउनुं उक्कृष्टायु अरुत्ताग के० पट्योपमनो आठमोत्ताग अहिग के० कांश्क विशेषाधिक जाजेरं आउ के० आयु जाणवुं. एटले देवो तथा देवी मलीने पांचे ज्योतपिना यु-गलनुं उक्कृष्टायु कथुं.

हवे जघन्यायु कहेठे. अर्हीयां जावार्थ ए ठे जे, चंडमा, सूर्य, ग्रह, नक्षत्र अने तारा-ए पांच जातना ज्योतपिमां चंडमा अने सूर्य ए वे इंद्र ठे. वाकी त्रण विमानना धणीउठे, तेथी तेमनुं जघन्य तथा मध्यमायु न होय किंतु उक्कृष्टज होय. ते मूकीने चउजुअले के० चार युगल ते-एकतो चंडमाना विमानवासीदेव अने विमानवासी देवीउं, पण चंडमा पोते नही; ए एक युगल. तथा सूर्यना विमानवासी देव अने देवीउं; ए वीजुं युगल. तथा ग्रहना विमानवासी देव अने देवीउं, ए त्रीजुं युगल. अने नक्षत्रना विमानवासी देव अने देवीउं, ए चोथुं युगल. ए चारे युगलनुं जघन्यायु, पट्योपमनो चउत्तागो के० चोथो ज्ञाग होय, अने ताराना विमानवासी देव तथा देवीउं ए पंचमए के० पांचमा युगलनुं जघन्यायु पट्योपमनो अरुत्ताग के० आठमो-त्ताग जाणवुं. एटले ज्योतपि देव तथा देवीउंना आयुप्यनी जघन्योक्कृष्टस्थिति कही ॥

॥ हवे वैमानिकदेवोनी उक्कृष्ट आयुस्थिति दोढ गाथाए करी कहेठे ॥

दोसाहि सत्त साहिय ॥ दस चउदस सतर अथर जा सुक्को ॥ इ-
क्किक्क महिय मित्तो ॥ जा इगती सुवरि गेविज्जे ॥ ७ ॥ तित्तीसणु-
त्तरेसु ॥ सोहम्माइसु इमा ठिई जिठा ॥

व्याख्या-दोसाहिसत्त साहिय दस चउदस सतर अथर-एरीते जासुक्को के० यावत् शुक्र देवलोक सुधी उक्कृष्ट आयुस्थिति जाणवी ते कहेठे. जेहनो घणा काले तरीने पार पामीए ते सागर कहीए. ते सागरेकरी जे काल मविजे तेने सागरोपम कहीए. त्यां सौधर्मदेवलोकें ठेह्वे तैरमे प्रतरे दो के० वे सागरोपमना आयुप्यनी उक्कृष्ट स्थिति जाणवी. अने वीजे ईशान देवलोकें वे सागरोपम पट्योपमने असं-ख्यातमे जागे साहि के० साधिक एटले जाजेरा. त्रीजे सनत्कुमारे सत्त के० सात सागरोपम, चोथे महेंद्रदेवलोकें सातसागरोपम पट्योपमने असंख्यातमे जागे साहिय के० साधिक ते जाजेरा. पांचमे ब्रह्मदेवलोकें दस के० दश सागरोपम, ठेछे छांतक देवलोकें चउदस के० चउद सागरोपम, सातमे शुक्रदेवलोकें सत्तरअथर के० सत्तर-सागरोपम. इत्तो के० ए पठी शुक्र देवलोकथी उपरना जे देवलोक ठे, त्यां इक्किक्क

क्रेमकं श्रीपद्मवलासूत्रमग्ये कथ्यं ठे.-वाणमंतरीणं जंते केवइयं कालं छिईं पत्रता गो-
यमा जहृझेणं दस वास सहस्साई उक्रोसेणं अरूपखित्तवमं ॥ ए वचने व्यंतरीक देवीतुं
उत्कृष्टं आयुष्य अरू पद्योपम ठे. अने श्री, ह्री, धृति, कीर्त्ति, बुद्धि, अने सखी-
ए उ देवीउतुं आयुष्य एक पद्योपम ठे, ते देवीउं जवनपतिनी ठे. व्यंतरीकनी नशी.
एम जागुं. ॥ ४ ॥

इये चंद्रमा, सूर्य, ग्रह, नक्षत्र, अने तारा-ए पांच जातना ज्योतपिना देवो तथा
देवीउंना आयुष्यनी जघन्योत्कृष्टी स्थिति वे गाथा अने एक पदेकरी कहेवे.

पत्रियं अद्रियं ससि रवीणं ॥ ५ ॥ लक्षेण सहस्सेण्य ॥ वासाण
गराण पत्रिय मेणसि ॥ तिइं अर्धं देवीणं ॥ कमेण नस्कत्त ताराणं
॥ ६ ॥ पत्रिअर्धं चउजागो ॥ चउ अड जागाहिगाउ देवीणं ॥ च-
ठ जुअंउं चउ जागो जहृन्न मड जाग पंचमए ॥ ७ ॥

उपासना-शोभविदेवोना ये जेद ठे. एक चर अने धीजा स्थिर. तेमां अढी छीपमांहे जे
शोभितपचक जे ग्या; अने अढी छीपरी याहेर जे ज्योतिपचक ठे ते स्थिर कहेवाय ठे. तां
अरुढीए आदे देवने श्यांग्याना छीप समुद्रमांहे जे ससि के० चंद्रमा अने चंद्रमाना
दिग्गदवामी देवो ठे, तेमातुं उत्कृष्टायु पत्रियंअद्रियं के० एक पद्योपमतपरे लक्षेण के०
एक काम वषे अर्धिइ, तथा रवीणं के० सूर्य अने सूर्यना विमानवासी देवोतुं उत्कृष्टायु
एक एशोममटरा महम्मोणपरामाण के० एकहजार वर्षे अर्धक ठे. तथा गृहाण के०
एक एने ग्रहना विमानवासी देवोतुं पत्रिय के० एक पद्योपमतुं उत्कृष्टायु होय. अने
मेणसि के० ए एशेण चंद्रमा, सूर्य तथा ग्रह तेमज चंद्रमा, सूर्य अने ग्रहना विमान-
वासी देवोतुं जे अणुपण वरुं. तेथी तेमनी देवीणं के० देवीउंना आयुष्यनी तिइं के०
अत्रियं मे अणु वेअं जगवी. एउठे चंद्रमानी देवी तथा चंद्रमाना विमानवासी
देवोतुं देवीउतुं उत्कृष्टायु अशो पद्योपम अने पचास हजार वर्षे उपर तथा सूर्यनी
देवी अने सूर्यना विमानवासी देवोनी देवीउतुं उत्कृष्टायु अशो पद्योपम अने पांचम
अशे एशोमम आठुं. एम ए शो ज्योतपिनी देवीउंना आयुष्यनी स्थिति
कथय तथा गागुं उत्कृष्टायु कहेवे. ॥ ६ ॥

उपासना-शोभविदेवोना ये जेद ठे. एक चर अने धीजा स्थिर. तेमां अढी छीपमांहे जे
शोभितपचक जे ग्या; अने अढी छीपरी याहेर जे ज्योतिपचक ठे ते स्थिर कहेवाय ठे. तां
अरुढीए आदे देवने श्यांग्याना छीप समुद्रमांहे जे ससि के० चंद्रमा अने चंद्रमाना
दिग्गदवामी देवो ठे, तेमातुं उत्कृष्टायु पत्रियंअद्रियं के० एक पद्योपमतपरे लक्षेण के०
एक काम वषे अर्धिइ, तथा रवीणं के० सूर्य अने सूर्यना विमानवासी देवोतुं उत्कृष्टायु
एक एशोममटरा महम्मोणपरामाण के० एकहजार वर्षे अर्धक ठे. तथा गृहाण के०
एक एने ग्रहना विमानवासी देवोतुं पत्रिय के० एक पद्योपमतुं उत्कृष्टायु होय. अने
मेणसि के० ए एशेण चंद्रमा, सूर्य तथा ग्रह तेमज चंद्रमा, सूर्य अने ग्रहना विमान-
वासी देवोतुं जे अणुपण वरुं. तेथी तेमनी देवीणं के० देवीउंना आयुष्यनी तिइं के०
अत्रियं मे अणु वेअं जगवी. एउठे चंद्रमानी देवी तथा चंद्रमाना विमानवासी
देवोतुं देवीउतुं उत्कृष्टायु अशो पद्योपम अने पचास हजार वर्षे उपर तथा सूर्यनी
देवी अने सूर्यना विमानवासी देवोनी देवीउतुं उत्कृष्टायु अशो पद्योपम अने पांचम
अशे एशोमम आठुं. एम ए शो ज्योतपिनी देवीउंना आयुष्यनी स्थिति
कथय तथा गागुं उत्कृष्टायु कहेवे. ॥ ६ ॥

तारा तथा ताराना विमानवासी देवोनुं उत्कृष्टायु चउजागाहिग के० पद्योपमनो चोथो जाग विशेषाधिक, एटले कांश्क जाजेरुं, तथा तेमनी देवीणं के० देवीउनुं उत्कृष्टायु अरुजाग के० पद्योपमनो आठमोजाग अहिग के० कांश्क विशेषाधिक जाजेरुं आउ के० आयु जाणवुं. एटले देवो तथा देवी मलीने पांचे ज्योतपिना यु-गलनुं उत्कृष्टायु कछुं.

हवे जघन्यायु कहेठे. अर्हीयां जावार्थ ए ठे जे, चंद्रमा, सूर्य, ग्रह, नक्षत्र अने तारा—ए पांच जातना ज्योतपिमां चंद्रमा अने सूर्य ए वे इंद्र ठे. वाकी त्रण विमानना धणीउठे, तेथी तेमनुं जघन्य तथा मध्यमायु न होय किंतु उत्कृष्टज होय. ते मूकीने चउजुअले के० चार युगल ते—एकतो चंद्रमाना विमानवासीदेव अने विमानवासी देवीउं, पण चंद्रमा पोते नही; ए एक युगल. तथा सूर्यना विमानवासी देव अने देवीउं; ए वीजुं युगल. तथा ग्रहना विमानवासी देव अने देवीउं, ए त्रीजुं युगल. अने नक्षत्रना विमानवासी देव अने देवीउं, ए चोथुं युगल. ए चारे युगलनुं जघन्यायु, पद्योपमनो चउजागो के० चोथो जाग होय, अने ताराना विमानवासी देव तथा देवीउं ए पंचमए के० पांचमा युगलनुं जघन्यायु पद्योपमनो अरुजाग के० आठमो-जाग जाणवुं. एटले ज्योतपि देव तथा देवीउंना आयुप्यनी जघन्योत्कृष्टस्थिति कही ॥

॥ हवे वैमानिकदेवोनी उत्कृष्ट आयुस्थिति दोढ गाथाए करी कहेठे ॥

दोसाहि सत्त साहिय ॥ दस चउदस सतर अयर जा सुको ॥ इ-
क्किक्क महिय मित्तो ॥ जा इगती सुवरि गेविजे ॥ ७ ॥ तित्तीसणु-
चरेसु ॥ सोहम्माइसु इमा ठिई जिछा ॥

व्याख्या—दोसाहिसत्त साहिय दस चउदस सतर अयर—एरीते जासुको के० यावत् शुक्र देवलोक सुधी उत्कृष्ट आयुस्थिति जाणवी ते कहेठे. जेहनो घणा काले तरीने पार पामीए ते सागर कहीए, ते सागरेकरी जे काल मविजे तेने सागरोपम कहीए. त्यां सौधर्मदेवलोकें ठेहे तेरमे प्रतरे दो के० वे सागरोपमना आयुप्यनी उत्कृष्टि स्थिति जाणवी. अने वीजे ईशान देवलोकें वे सागरोपम पद्योपमने असं-ख्यातमे जागे साहि के० साधिक एटले जाजेरा. त्रीजे सनत्कुमारें सत्त के० सात सागरोपम, चोथे महेंद्रदेवलोकें सातसागरोपम पद्योपमने असंख्यातमे जागे साहिय के० साधिक ते जाजेरा. पांचमे ब्रह्मदेवलोकें दस के० दश सागरोपम, ठेठे लांतक देवलोकें चउदस के० चउद सागरोपम, सातमे शुक्रदेवलोकें सत्तरअयर के० सत्तर-सागरोपम. इत्तो के० ए पठी शुक्र देवलोकथी उपरना जे देवलोक ठे, त्यां इक्किक्क

द्विय के० एकैका सागरोपमनी वृद्धि करीए ते जा के० यावत् उवरिनेविजे के०
 उरगरी नवमी प्रेवेयके इगतीस के० एकत्रीश सागरोपमनुं आयुष्य थाय, ते कही
 पचायेंसे. आठमा महन्तार देवलोकें अठार सागरोपम, नवमा आनतदेवलोकें उगणीश,
 दशमा प्रागतदेवलोकें बीश, अग्यारमा आरणदेवलोकें एकवीश, बारमा अजुन
 देवलोकें पार्वीश सागरोपम, प्रथम हेष्ठिम हेष्ठिम प्रेवेयके त्रेवीश, बीजे हेष्ठिम
 मध्यम प्रेवेयके पार्वीश; त्रीजे हेष्ठिम उवरिम प्रेवेयके पचीश, चोथे मध्यम हेष्ठिम
 पंचमेयके त्रीश, पंचम मध्यममध्यम प्रेवेयके सत्वावीश, ठठे मध्यमोवरिम प्रेवेयके
 षष्ठावीश, सातम उरगिमहेष्ठिम प्रेवेयके उगणत्रीश, आठमे उवरिम मध्यम प्रेवेयके
 त्रीश, नवम उरगिमउरगिम प्रेवेयके एकत्रीश सागरोपम उत्कृष्टी आयुष्यनी स्थिति
 होय ॥ ७ ॥ एतदानीं सागरोपम अनुत्तरमु के० पांच अनुत्तरविमानोनेविषे एकेका साग-
 रोपमनी वृद्धि करीए नही, सिन्धु शरीयां मानाये आयुष्यतिचीस के० तेत्रीश साग-
 रोपमनी होय, एतानि गोदामाद्यु के० गोधमादिकत्री मांडीने पांच अनुत्तर सगी
 दाम के० ए देवकी देवता आयुष्यनी चिह्न के० स्थिति ते जिष्ठा के० उत्कृष्टी कही.

॥ इदं ए देवकी देवता आयुष्यनी जयन्वस्थिति चे गाथावडे कहे ठे ॥

गोदामे उगणे ॥ जहस विडे पत्रिय महिअं च ॥ ९ ॥ दो सादि

मज दाम पददम ॥ मज अयगदं जा महस्सारो ॥ तप्परउं इकिं ॥

एतदं अनुत्तरमुदे ॥ १० ॥ एतदानीं सागरोपम मध्ये पुणजहन्नविइनिवि

एतदं एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे०

एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे०

एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे०

एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे०

एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे०

एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे०

एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे०

एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे०

एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे० एतदं दे०

अनुत्तरचतुष्के ॥ १० ॥ इगतीससागराद् के० एकत्रीश सागरोपम आयुष्यनी ज-
घन्यस्थिति होय, अने पुण के० वली सबछेजहन्नविद्वन्धि के० सवार्थसिद्धनामा
पांचमा अनुत्तरविमाने जघन्यायुनी स्थिति नथी. केमके अहीयां अजघन्योत्कृष्ट
तेत्रीश सागरोपमनीज स्थिति ठे. माटे.

॥ ह्वे वैमानिक देवीर्तनी जघन्य तथा उत्कृष्टायुस्थिति दोढगाथा वडे कहे ठे ॥

परिगहिआणिय राणिय ॥ सोहम्मी साण देवीणं ॥ ११ ॥ पलियं
अहियंच कमा ॥ ठिई जहन्ना इउंय उक्कोसा ॥ पलियाइं सत्त प-
ण्णस ॥ तहय नव पंचवन्नाय ॥ १२ ॥

व्याख्या—वैमानिक देवीनी उत्पत्ति सौधर्म तथा ईशान ए वे देवलोकनेत्रिये होय
ठे. ते देवी वे प्रकारनी ठे. एक परणेली कुवांगना सरखी ते परिगृहीता देवी कहीए.
वीजी साधारण वेद्या सरखी ते अपरिगृहीतादेवी जाणवी. तेमांहे सौधर्म देवलो-
कनी परिगृहीता तथा अपरिगृहीता देवीनुं जहन्नाइउं के० जघन्यायुष्य पलियं के०
एक पत्योपमनुं जाणवुं. अने वीजा ईशानदेवलोकनी देवीर्तनुं जघन्यायु एक पत्या-
पम अहियं के० अधिक एटखे एक पत्योपम जाकेहं जाणवुं. ह्वे एनुं उक्कासा के०
उत्कृष्टं आयु कहे ठे. सौधर्मदेवलोके परिगृहीतादेवीनुं पलियाइंसत्त के० सात पत्यो-
पमनुं, अने अपरिगृहीतादेवीनुं पद्मास के० पचाश पत्योपमनुं उत्कृष्टायु जाणवुं. तह
के० तेमज ईशानदेवलोके परिगृहीतादेवीनुं नव के० नव पत्योपम अने अपरिगृही-
तादेवीनुं, पंचवन्ना के० पंचावन पत्योपमनुं आयुष्य जाणवुं. देवलोकना देवीनी जे
चोग्य पतिव्रता देवीर्त ठे, तेहने परिगृहीता देवी कहीए. अने सौधर्मदेवलोके अप-
रिगृहीता देवीनां ठ लाग्न विमान ठे; ते वेश्यानी जाति ठे. माटे एहने देववेद्या
कहीए. तेमां पण जे वीजा देवलोकनी निश्राए ठे, ते वीजे देवलोकेंज जाय, तथा
ईशान देवलोकें अपरिगृहीता देवीनां चारखाग्न विमान ठे, अहीयां पण जे चोया
देवलोकना देवताने चोग्य योग्य ठे. ते चोये देवलोकेंज जाय; एम सर्वत्र जाणवुं. ॥११॥

एटखे वैमानिक देवीर्तनी आयुस्थिति कही. ह्वे देवीने अधिकारे अमुरादिकनी
इंजाणी अग्रमहिषीनी संख्या एक गाथावडे कहे ठे.

पण ठ व्रत चउ अठ य ॥ कमेण पत्तेय मग्ग महिसीउं ॥

अमुर नागाइ वंतर ॥ जोईस कप्प उणिदाणं ॥ १३ ॥

व्याख्या—सर्व अंतैउरमांहे प्रधान पटराणी सरखी जेदेवी तैने अग्रमहिषी कहीए.
ते अमुरा के० अमुरकुमारना चमरेउ तथा वडिइ ए चवनपतिना पदेसा निकायना

द्विय के० एकैका सागरोपमनी वृद्धि करीए ते जा के० यावत् उवरिगेत्रिजे के०
 उपरसी नवमी प्रवेयके इगतीस के० एकत्रीश सागरोपमनुं आयुष्य थाय, ते कही
 यथावेठे. आठमा सदृशार देवलोके अठार सागरोपम, नवमा आनतदेवलोके उगणीश,
 दशमा प्राणतदेवलोके बीश, अग्यारमा आरणदेवलोके एकवीश, बारमा अनुत
 देवलोके पावीश सागरोपम, प्रथम हेष्ठिम हेष्ठिम प्रवेयके त्रैवीश, बीजे हेष्ठिम
 मध्यम प्रवेयके चोवीश; त्रीजे हेष्ठिमउवरिम प्रवेयके पचीश, चोथे मध्यम हेष्ठिम
 प्रवेयके तपीश, पांचमे मध्यममध्यम प्रवेयके सत्वावीश, ठठे मध्यमोवरिम प्रवेयके
 अठारीश, गानमे उपरिमहेष्ठिम प्रवेयके उगणत्रीश, आठमे उवरिम मध्यम प्रवेयके
 त्रीश, नवमे उपरिमउवरिम प्रवेयके एकत्रीश सागरोपम उत्कृष्टी आयुष्यनी स्थिति
 होय ॥ ७ ॥ एहरी आगम्र आयुत्तरेसु के० पांच अनुत्तरविमानोनेत्रिये एकैका साग-
 रोपमनी वृद्धि करीए नही, किंतु थहीपां सजावे आयुष्यतित्तीस के० तेत्रीश साग-
 रोपमनुं होय, एरीगे सोहमाइसु के० सोधमादिकर्या मांडीने पांच अनुत्तर सगी
 शमा १० ए वेगानिक देवना आयुष्यनी छिइ के० स्थिति ते जिह्वा के० उत्कृष्टी कही.

॥ एव ए वेगानिक देवना आयुष्यनी जघन्यस्थिति वे गाथावडे कहे ठे ॥

सोहमे इमागे ॥ जहन्न छिइ पत्रिय महिथं च ॥ ९ ॥ दो साहि

गन दम पउदम ॥ मनर थयराइ जा सदृसरारो ॥ तत्परउं इकिंके ॥

एहियं जाणुनचउगे ॥ १० ॥ इगनीससागराइं सवठे पुणजहन्नविइनि

एहियं - सोहमे के० सोधमेदेवलोके तर प्रनरे प्रत्येके पत्रिय के० एक पश्यो-
 एरीगे उत्कृष्टी के० जघन्यस्थिति आयुष्यनी जाणवी. थने ईसाणे के० ईशानदेव-
 लोके एहियंने अनेथयने प्रागे अद्विथं के० थयिक एक पश्योपमनुं आयुष्य
 जाणुं ॥ ९ ॥ अहरीपां आगम्र त्रीजा मननकुमार वे सागरोपम जघन्यस्थिति,
 सोहमे हेष्ठे वे सागरोपम उगण, पांचमा अन्नदेवलोके सात सागरोपम, उठा खां-
 कहे इग सागरोपम. गानमे महाशुके चउद सागरोपम. एम जा के० यावत् आ-
 ठमा सदृशार देवलोके मजसागरोपम, पने तत्परउं के० तहनाउपर
 आठारीश देवलोके वेरे इहियंके० एकैको सागरोपम बधारता जइए. ते,
 उ के० एवत् एवत्के० मय अनुत्तर विमाने एकत्रीश सागरोपमनी प्रत्येके
 जघन्यस्थिति एव वे कहे ठे. आनने १० प्राणने १०० आयुगे २० आयुते २१ एमत्र
 हो वेरेके कहेठे कहेठे कहेठे कहेठे प्रवेयके त्रीज सागरोपम जघन्यायुष्यनी स्थिति
 एम तहनाउं कहे विइय, वे जो विइयके. त्रीजो जघन, पांचो थयराजिन, ए

अनूत्तरचतुष्के ॥ १० ॥ इगतीससागराऽ के० एकत्रीश सागरोपम आयुष्यनी ज-
घन्यस्थिति होय, अने पुण के० वली सवठेजहन्नठिइन्ठि के० सत्रार्थसिद्धनामा
पांचमा अनुत्तरविमाने जघन्यायुनी स्थिति नथी. केमके अहीयां अजघन्योत्कृष्ट
तेत्रीश सागरोपमनीज स्थिति ठे. माटे.

॥ हवे वैमानिक देवीर्तनी जघन्य तथा उत्कृष्टायुस्थिति दोढगाथा वडे कहे ठे ॥

परिगहिआणिय राणिय ॥ सोह्मी साण देवीणं ॥ ११ ॥ पलियं
अहियंच कमा ॥ ठिई जहन्ना इज्यं उक्कोसा ॥ पलियाइं सत्त प-
सास ॥ तह्य नव पंचवन्नाय ॥ १२ ॥

व्याख्या—वैमानिक देवीनी उत्पत्ति सौधर्म तथा ईशान ए वे देवलोकनेविषे होय
ठे. ते देवी वे प्रकारनी ठे. एक परणेली कुलांगना सरखी ते परिगृहीता देवी कहीए.
वीजी साधारण वेश्या सरखी ते अपरिगृहीतादेवी जाणवी. तेमांहे सौधर्म देवलो-
कनी परिगृहीता तथा अपरिगृहीता देवीनुं जहन्नाइं के० जघन्यायुष्य पलियं के०
एक पद्योपमनुं जाणवुं. अने वीजा ईशानदेवलोकनी देवीर्तनुं जघन्यायु एक पद्या-
पम अहियं के० अधिक एटले एक पद्योपम जाकेरुं जाणवुं. हवे एनुं उक्कासा के०
उत्कृष्टुं आयु कहे ठे. सौधर्मदेवलोके परिगृहीतादेवीनुं पलियाइंसत्त के० सात पद्यो-
पमनुं, अने अपरिगृहीतादेवीनुं पन्नास के० पचाश पद्योपमनुं उत्कृष्टायु जाणवुं. तह
के० तेमज ईशानदेवलोके परिगृहीतादेवीनुं नव के० नव पद्योपम अने अपरिगृही-
तादेवीनुं, पंचवन्ना के० पंचावन पद्योपमनुं आयुष्य जाणवुं. देवलोकना देवोनी जे
जोग्य पतिव्रता देवीर्त ठे, तेहने परिगृहीता देवी कहीए. अने सौधर्मदेवलोके अप-
रिगृहीता देवीनां ठ लाख विमान ठे; ते वेश्यानी जाति ठे. माटे एहने देववेश्या
कहीए. तेमां पण जे त्रीजा देवलोकनी निश्राए ठे, ते त्रीजे देवलोकेज जाय. तथा
ईशान देवलोके अपरिगृहीता देवीनां चारलाख विमान ठे, अहीयां पण जे चोथा
देवलोकना देवताने जोग्य योग्य ठे. ते चोथे देवलोकेज जाय; एम सर्वत्र जाणवुं. ॥१२॥

एटले वैमानिक देवीर्तनी आयुस्थिति कही. हवे देवीने अधिकारे असुरादिकनी
इंद्राणी अग्रमहिषीनी संख्या एक गाथावडे कहे ठे.

पण ठ चउ चउ अछ य ॥ कमेण पत्तेय मग्ग महिसीर्तं ॥

असुर नागाइ वंतर ॥ जोईस कप्प उग्गिदाणं ॥ १३ ॥

व्याख्या—सर्व अंतैउरमांहे प्रधान पटराणी सरखी जेदेवी तेने अग्रमहिषी कहीए.
ते असुरा के० असुरकुमारना चमरेंड तथा वलिंड ए जवनपतिना पहेला निकायना

देव के० एकैका सागरोपमनी वृद्धि करीए ते जा के० यावत् उवरिगेविजे के०
 उपरसी नवमी प्रेवेयके इगतीस के० एकत्रीश सागरोपमनुं आयुष्य थाय, ते कद्दी
 नमायेते. आठमा सदृस्त्रार देवल्लोके अठार सागरोपम, नवमा आनतदेवल्लोके उगणीश,
 दशमा प्रागतदेवल्लोके वीश, अग्यारमा आरणदेवल्लोके एकवीश, बारमा अश्रुत
 देवल्लोके पावीश सागरोपम, प्रथम हेष्ठिम हेष्ठिम प्रेवेयके त्रेवीश, बीजे हेष्ठिम
 मध्यम प्रेवेयके चोवीश; त्रीजे हेष्ठिम उवरिम प्रेवेयके पचीश, चोथे मध्यम हेष्ठिम
 प्रेवेयके त्रीश, पांचमे मध्यममध्यम प्रेवेयके सत्यावीश, ठठे मध्यमोवरिम प्रेवेयके
 अठारवीश, गानमे उवरिमहेष्ठिम प्रेवेयके उगणत्रीश, आठमे उवरिम मध्यम प्रेवेयके
 त्रीश, नवमे उवरिमउवरिम प्रेवेयके एकत्रीश सागरोपम उत्कृष्टी आयुष्यनी स्थिति
 होय ॥ ७ ॥ एहरी आगस्र आयुत्तरेमु के० पांच अनुत्तरविमानोनेविषे एकैका साग-
 रोपमनी वृद्धि करीए नही, किंतु शहीयां न्यजाये आयुष्यतितीस के० तेत्रीश साग-
 रोपमनुं होय. एहीगे गोहृम्माइमु के० सोधमांदिकथी मांडीने पांच अनुत्तर एगी
 शमा के० ए वेमानिक देवना आयुष्यनी छिद्र के० स्थिति ते जिजा के० उत्कृष्टी कही.

॥ एह ए वेमानिक देवना आयुष्यनी जघन्यस्थिति वे गाथावडे कहे वे ॥
 गोहृममे इमाने ॥ जहन्न छिद्रं पन्निय महिअं च ॥ ९ ॥ दो साहि
 मत्त दम घटदम ॥ मनर अयराइ जा सदस्सारो ॥ तप्परउं इक्किं ॥
 एहियं जणुनमघटो ॥ १० ॥ इगनीससागराइं सवठे पुणजहन्नविइन्ति

एहरी- गोहृममे के० गोहृमदेवल्लोके तेर प्रतरे प्रत्येके पन्निय के० एक पक्ष्यो-
 एहरी उहृमहिं के० जघन्यस्थिति आयुष्यनी जणुनी. थने ईसाणे के० ईशानदेव-
 एहरे एहरेपने इमंययके एगे अद्विअं के० अधिक एक पक्ष्योपमनुं आयुष्य
 उहृम ॥ ९ ॥ शहीयांकी आगस्र त्रीजा मननहृमार वे सागरोपम जघन्यस्थिति,
 एहरे एहरे वे सागरोपम उगण, पांचमा अश्रुतदेवल्लोके सात सागरोपम, उठा सां-
 कहे एह सागरोपम, सातमा महाशुके चउद सागरोपम. एम जा के० यावत् आ-
 ठमा सदृस्त्रार के० महाशर देवल्लोके मनरसागरोपम, पत्रे तप्परउं के० तेहनाउर
 उहृमनी छिद्र देवल्लोके विरे इहिय इयं के० एकैको सागरोपम बधारता जइए ते.
 जा के० एहरे उहृमवडे के० एह अनुत्तर विमाने एकत्रीश सागरोपमनी प्रयेके
 जघन्यस्थिति एह ते कहे वे. आनते १० जणने १० आणे २० अश्रुते २१ एमज
 नरे उोरेके एहरे उहृम नजे प्रेवेयके त्रीश सागरोपम जघन्यायुष्यनी स्थिति
 एह वेमानिक देव निहय वे जो विहयके. त्रीशो जयंत, सोथो अयराजिन, ए

संघहणीसूत्र.

अनुत्तरचतुष्के ॥ १० ॥ इगतीससागराऽ के० एकत्रीश सागरोपम आयुष्यनी ज-
घन्यस्थिति होय, अने पुण के० वली सबछेजहन्नठिइनछि के० सवार्थसिद्धनामा
पांचमा अनुत्तरविमाने जघन्यायुनी स्थिति नथी. केमके अहीयां अजघन्योत्कृष्ट
तेत्रीश सागरोपमनीज स्थिति ठे. माटे.

॥ हवे वैमानिक देवीउंनी जघन्य तथा उत्कृष्टायुस्थिति दोढगाथा वडे कहे ठे ॥

परिगहिआणिय राणिय ॥ सोहम्मी साण देवीणं ॥ ११ ॥ पलियं
अहियंच कमा ॥ ठिई जहन्ना इउंय उक्कोसा ॥ पलियाइं सत्त प-
सास ॥ तह्य नव पंचवन्नाय ॥ १२ ॥

व्याख्या—वैमानिक देवीनी उत्पत्ति सौधर्म तथा ईशान ए वे देवलोकनेविषे होय
ठे. ते देवी वे प्रकारनी ठे. एक परणेली कुलांगना सरखी ते परिग्रहीता देवी कहीए.
वीजी साधारण वेइया सरखी ते अपरिग्रहीतादेवी जाणवी. तेमांहे सौधर्म देवलो-
कनी परिग्रहीता तथा अपरिग्रहीता देवीनुं जहन्नाइउं के० जघन्यायुष्य पलियं के०
एक पट्योपमनुं जाणवुं. अने वीजा ईशानदेवलोकनी देवीउंनुं जघन्यायु एक पट्यो-
पम अहियं के० अधिक एटले एक पट्योपम जाकेरं जाणवुं. हवे एनुं उक्कोसा के०
उत्कृष्टं आयु कहे ठे. सौधर्मदेवलोके परिग्रहीतादेवीनुं पलियाइंसत्त के० सात पट्यो-
पमनुं, अने अपरिग्रहीतादेवीनुं पन्नास के० पचाश पट्योपमनुं उत्कृष्टायु जाणवुं. तह
के० तेमज ईशानदेवलोके परिग्रहीतादेवीनुं नव के० नव पट्योपम अने अपरिग्रही-
तादेवीनुं, पंचवन्ना के० पंचावन पट्योपमनुं आयुष्य जाणवुं. देवलोकना देवीनी जे
चोग्य पतिव्रता देवीउं ठे, तेहने परिग्रहीता देवी कहीए. अने सौधर्मदेवलोके अप-
रिग्रहीता देवीनां ठ लाख विमान ठे; ते वेश्यानी जाति ठे. माटे एहने देववेश्या
कहीए. तेमां पण जे वीजा देवलोकनी निश्राए ठे, ते वीजे देवलोकेंज जाय. तथा
ईशान देवलोकें अपरिग्रहीता देवीनां चारलाख विमान ठे, अहीयां पण जे चोया
देवलोकना देवताने चोग्य योग्य ठे. ते चोये देवलोकेंज जाय; एम सर्वत्र जाणवुं. ॥१२॥

एटले वैमानिक देवीउंनी आयुस्थिति कही. हवे देवीने अधिकारे असुरादिकनी
इंझाणी अग्रमहिषीनी संख्या एक गाथावडे कहे ठे.

पण ठ चउ चउ अठ य ॥ कमेण पत्तेय मग्ग महिसीउं ॥

असुर नागाइ वंतर ॥ जोईस कप्प उगिंदाणं ॥ १३ ॥

व्याख्या—सर्व अंतैठरमांहे प्रधान पटराणी सरखी जे देवी तिने अग्रमहिषी कहीए.
ते असुरा के० असुरकुमारना चमरेंड तथा घडिंज ए जवनपतिना पहेखा निकायना

वे दिशिना वे इंद्र ठे. तेहने एकेकाने पण के० पांच पांच अग्रमहिषीं के० अग्र-
महिषी ठे. तथा नागाइ के० नागकुमार आदे देइने बाकी जे जुवनपतिना नर
निकाय ठे, तेहना धरणेंद्र तथा जूतानेंद्र आदे देइने अठारे इंद्रने प्रत्येके ठ के० ठ
ठ अग्रमहिषी ठे. तथा वंतर के० व्यंतर देवताना सोल निकायना काळ महाकाळी-
दिक घत्रीश इंद्र ठे. तेहने प्रत्येके चउ चउ के० चार चार अग्रमहिषी ठे. अने जोइस के०
अज्ञानपिना इंद्र चंद्रमा तथा सूर्यने प्रत्येके चउ चउ के० चार चार अग्रमहिषी ठे. तथा
कण्डुगिदागं के० सौधर्म अने ईशान ए वे कल्पना वे इंद्रने प्रत्येके अष्टय के०
अज्ञान अग्रमहिषी ठे. पहेला तथा वीजा देवलोकथी उपरला देवलोकने विपे देवीं
उपजयुं नथी. तथा त्यां परिग्रहिता देवीं पण नथी; किंतु ते देवलोकना इंद्र तथा
देवोंने तैवारे यथायोग्य विषय सेववानी बांठा थाय तैवारे तेने सौधर्म अने ईशान
देवतांरनी अग्रमहिषींना देवीं यथायोग्यपणे उपजोगने अर्थ थाय. तेमाटे रा
अग्रमहिषी संजये नथी ॥ १३ ॥

पूर्व विमानिक देवोंने आयुस्त्रियनि समुच्चयथी कही देखाडी. हवे प्रतरे प्रत
अपण टाट्टीं निपिकट्टेयाने अर्थ प्रथम ए देवलोकोंने प्रतर संख्या गाथावने कहे ठे

पुमु नेम पुमु चारस ॥ उ प्पण चउ चउ पुगे पुगेय चउ ॥
मेविण पुनरे दस ॥ विमठि पयरा उवरिलोए ॥ १४ ॥

एतदन्वय- प्रतर शब्दे जेम धरने उपराउपरी माळ होय, तेम देवलोकमां उपर
उपर प्रतर होय ठे. तेमां पुमुनेरम के० सौधर्म, ईशान ए वे देवलोक मट्टया तेर प्रत
वृष्टदाहारे, तेमां पूर्वमहाविदेह अने पश्चिममहाविदेह. वचमां अर्द्धवलयकार खंम
ही अर्द्धवलयकार करी. एक दक्षिणदिशि खंड, वीजा उत्तरदिशि खंड. तेमां दक्षिण
दिशि खंड सोरसेइना, एटसे ते दिशिना अर्द्धवलयकार प्रतर सौधर्मइंद्रना ठे; अ
उपर दिशिना अर्द्धवलयकार प्रतर ईशानेंद्रना जाणवा. जो अर्द्धाअर्द्ध खंड करी प्र
उ इहोए सो ते प्रतर सौधर्मइंद्रना, अने तेर ईशानेंद्रना मेखवतां उधीश प्रतर
उपर ठे. ते अर्द्धा निवारवाने अर्द्धा अर्द्ध खंड करीने प्रतरनी गणना करी. एमथी
एव वृष्टदाहारे देवलोके पुमसे एइज व्यवस्था करथी. तेमज पुमुवारस के० स
सुनुनर जे महेइ एव अर्द्धा वलयकार चार प्रतर ठे. अर्द्धीयां पण अर्द्धाअर्द्ध क
रिण दिशि अर्द्धाअर्द्धइंद्रना अने उत्तरदिशि माहेइंद्रना प्रतर करवा. प्रतरदेवो
उ हेर उ प्रतर ठे. अने सुनरे एव के० पांच प्रतर, तथा शुक्रदेवोके चउ
कर इव ठे. मट्टयाने इट हेर प्रतर, तथा आनन अने प्राणन ए पुगे

वे देवलोकके मलीने चउ के० चार प्रतर, तथा आरण्य अने अनुत्त ए दुगेय के० वे देवलोकके मलीने चउ के० चार प्रतर. एवं वावन प्रतर थया. तथा गेविजे के० नव अवेयके एकेको प्रतर गणतां नव प्रतर थाय. अने आणुत्तरे कहेतां पांचे अनुत्तरविमाने एक प्रतर, एवं मलीने दस के० दश प्रतर, ते पूर्वोक्त वावन साथे मेलवतां विसठिपयरा के० वासठ प्रतर ते उवरिलोए के० उपरला ऊर्ध्वलोकनेविपे ठे. ॥ १४ ॥

॥ हवे प्रतरे प्रतरे जूडं जूडं उक्कष्ट तथा जघन्यायु जाणवाने

अथें प्रथम सौधर्म देवलोकके उपाय कहे ठे. ॥

सोहम्मूकोस छिइ निय पयर विहत्त इठ संगुणित् ॥

पयरूकोस छिइत् ॥ सबठ जहन्नोपलियं ॥ १५ ॥

अर्थ— सोहम्मूकोस छिइ के० सौधर्म देवलोकके जे उक्कष्टि स्थिति वे सागरोपमनी ठे, तेने नियपयरसं के० पोताना तेर प्रतर साथे विहत्त के० वेहेंचीए, पठी इठसंगुणित् के० अर्हीयां पांचमा अथवा सातमा जे प्रतरनुं आयु काढवाने इठयुं होय, ते प्रतरनी साथे गुणीए, तेवारे ते पयर के० प्रतरनी उक्कोस छिइ के० उक्कष्टि स्थिति पासीए, ते आवी रीते जे, सौधर्म देवलोकना तेरमा प्रतरे उक्कष्टि स्थिति वे सागरोपमनी ठे, ते एकेका सागरोपमना तेर तेर जाग करीए तेवारे वे सागरोपमना तेरीआ ठवीस जाग थाय, तेने तेरे जागे वेहेंचतां एक सागरोपमना तेरीआ वे जागनुं आयु पहेले प्रतरे होय. एमज वीजा प्रतरनुं आयु काढनुं होय, तेवारे तेने ते साथे गुणीए तो तेरीआ चार जाग आवे, तेम व्रीजे ठजाग, चोथे आठ जाग, पांचमे दशजाग, ठछे वार जाग, सातमे चउद जाग एटले एक सागरोपमना तेर जाग अने उपर तेरीउं एक जाग, आठमे एक सागरोपम ने त्रण जाग, नवमे एक सागरोपम ने पांच जाग, दशमे एक सागरोपम ने सात जाग, अग्यारमे एक सागरोपम ने नव जाग, वारमे एक सागरोपम ने अग्यार जाग, अने तेरमे प्रतरे वे सागरोपम पूरुं आयु होय. एवीज रीते ईशान देवलोकके पण प्रत्येक प्रतरनेविपे आयुप्य काढवानो उपाय करवो. मात्र एटलुं विशेष जे ए देवलोकना पहेले प्रतरे सागरोपमना तेरीआ वे जाग जाजेरा कहेवा. एम प्रत्येक प्रतरे जाजेरा कहेतां जहुं; तेवारे तेरमे प्रतरे वे सागरोपम साधिक आयुस्थिति थाय.

अने सबठजहन्नोपलियं के० सर्वत्र एटले सौधर्म देवलोकना तेरें प्रतरनेविपे जघन्य एक पढ्योपमनीज आयुस्थिति जाणवी, अने ईशान देवलोकना प्रत्येक प्रतरनेविपे जघन्यथी एक पढ्योपम जाजेरी आयुस्थिति जाणवी. ए रीते सौधर्म तथा ईशान देवलोकना तेर प्रतर ठे, तेनेविपे प्रत्येके जघन्योक्कष्ट आयु समजवानो उपाय कह्यो. ॥१५॥

॥ हवे सनत्कुमारादिक उपरना देवलोकोना प्रत्येक प्रतरोनेविषे जघन्योत्कृष्ट
आयुष्यनी स्थिति जाणवाने अर्थे उपाय कहे ठे ॥

सुरकप्पविइविसेसो ॥ सगपयरविदत्त इव संगुणितं ॥ हि-
छिल्लिछिइ सहितं ॥ इत्थिय पयरंमि उक्कोसा ॥ १६ ॥

अर्थ- सुरकप्प के० देवोना कल्प एटले वार देवलोक तेने कल्प कहीए. अने
नव त्रैवेयक, तथा पांच अनुत्तरविमान एने कल्पपातीत कहीए. तेना उत्कृष्ट आयु-
ष्यनी जे विइ के० स्थिति ठे, तेनुं विसेसो के० विश्लेष करीए. एटले अधिकी स्थि-
तिमांथी उठी स्थिति काढीए. एम विश्लेष कख्या पठी जे वधे, तेने सुरकल्पस्थिति
विश्लेष कहीए. पठी ते विश्लेष देवलोकना पोतपोताना पयर के० प्रतरे करी विदत्त
के० वेहेंचीए. पठी इष्टसंगुणितं के० अत्र ए स्थाने ते वांठीत प्रतर साथे सम्पकृ-
फारे गुणीए, ने जे आंक आवे तेने हिछिल्लिछिइ के० हेठली उत्कृष्टि स्थिति तेषे
सहितं के० सहित करीए, तेवारे इत्थियपयरंमि के० इत्थितप्रतरनी उक्कोसा के० उ-
त्कृष्टी स्थिति आवे.

तेनुं उदाहरण कहे ठे. सौधर्मदेवलोकना तेरमे प्रतरे उत्कृष्टी स्थिति बे सागरो-
पमनी ठे. अने सनत्कुमारनुं उत्कृष्टायु सात सागरोपम ठे; तेमांथी हेठली स्थितिना
पूर्वोक्त सौधर्म देवलोकना बे सागरोपम वाद करीए तेवारे वाकी पांच सागरोपम रहे-
तें पांच सागरोपमने सनत् कुमारना वार प्रतर ठे, तेषेकरी वेहेंचीए-ते आवी रीते
जे, एक सागरोपमना वार वार जाग करीए, तो पांचे सागरोपमना वारीया सात
जाग पाप, तेदने वारे प्रतरे वेहेंचीये तेवारे एकेका प्रतरे सागरोपमना वारीया
पांच पांच जाग आवे.

पठी हेठला सौधर्मदेवलोकनी उत्कृष्टी स्थिति बे सागरोपमनीठे ते तेहनी साथे
गेलीए, तेवारे श्रीजा सनत्कुमार देवलोकना पहेला प्रतरनेविषे बे सागरोपम अने
एक सागरोपमना वारीया पांच जाग उपर एटली उत्कृष्टी आयुष्यनी स्थिति थाय ठे.
तेमज श्रीजा प्रतरे बे सागरोपम ने उपर वारीया दश जाग कहेवा. श्रीजे प्रतरे ग्रथ
सागरोपम ने उपर वारीया ग्रथ जाग कहेवा. ए रीते प्रतरे प्रतरे वारीया पांच पांच
जाग वधारता जइए तेवारे, ठेव्या वारमा प्रतरे संपूर्ण सात सागरोपमनुं उत्कृष्टायु
थाय. एम माहेडे साधिक स्थिति जाणवी. एदज रीते उपरना सर्व देवलोक प्रत-
रोना आयुष्यनी स्थिति काडवाने उपाय करतो ॥ १६ ॥

॥ हवे वारे देवलोकाना इंद्रोने रेहेवानां स्थानक कहे ठे. ॥
कप्पस्स अंतपयरे ॥ निय कप्प वडिंसया विमाणार्ज ॥
इंद निवासा तेसिं ॥ चऊदिसि लोगपालाणं ॥ १७ ॥

अर्थ- कप्पस्स के० कटप जे देवलोक तेना अंतपयरे के० अंतनो प्रतर एटले सर्व देवलोकना ठेह्वा प्रतरना मध्यजागनेविपे प्रत्येके नियकप्पवडिंसिया के० निजकटप-वतंसक एटले पोतपोताना कटपने नामे अवतंसकनामा विमान ठे. एटले सौधर्मदे-वलोकना उपरना तेरमा प्रतरनेविपे सुधर्मावतंसक नामा विमान ठे; तेम ईशान दे-वलोकना तेरमा प्रतरनेविपे ईशानावतंसक नामा विमान ठे. ए रीति सर्व देवलोकें जाणवुं. पण एटलुं विशेष जे नवमा तथा दशमा ए वे देवलोकनो एक इंद्र ठे. त्यां चोथा प्रतरे प्राणावतंसक नामा विमान ठे. अने अग्यारमा तथा वारमा ए वे देवलो-कनो पण एकज इंद्र ठे. त्यांपण चोथे प्रतरे अच्युतावतंसक नामा विमान ठे. ए अ-वतंसकनामा विमानोनेविपे इंद्रनिवास के० इंद्रनो निवास ठे, अने तेसिं के० ते वि-मानने चऊदिसि के० चारेदिशिनेविपे चार विमानो जे ठे, त्यां लोगपालाणं के० सोम, यम, वरुण ने वैश्रमण ए चार लोकपालोनो निवास ठे. ॥ १७ ॥

॥ हवे सौधमेंडना चार लोकपालोनुं उक्तुष्टायु कहे ठे. ॥

सोम जमाणंसतिजाग पलिय वरुणस्स छिन्नि देसूणा ॥

वेसमाणे दो पलिया ॥ एस छिइ लोगपालाणं ॥ १८ ॥

अर्थ- पूर्वदिशिनो लोकपाल सोम, अने दक्षिण दिशिनो लोकपाल यम- ए वे-उनो सतिजाग लिय के० एक पट्योपमना त्रीजा जाग सहित एक पट्योपम आ-युष्य ठे. तथा त्रीजो पश्चिमदिशिनो वरुणनामा लोकपाल ठे, तेहनुं आयुष्य छ-न्निदेसूणा के० देशे ऊणा वे पट्योपम ठे. वली उत्तरदिशिना वैश्रमण नामा चोथा लोकपालनुं आयुष्य दोपलिया के० वे पट्योपमनुं ठे. एसछिइलोगपालाणं के० ए सौ-धमेंडना चारे लोकपालना आयुष्यनी स्थिति जाणवी ॥ १८ ॥ एटले देवताना आ-युष्यनुं प्रथम द्वार संपूर्ण ययुं.

॥ हवे देवगतिनेविपे सुवनसंबंधी वीजुं द्वार कहे ठे. ॥

असुरा नाग सुवन्ना ॥ विज्जु अग्गीय दीव उददीअ ॥ दिसि

पवण यणिय दसविद् ॥ अवणवई तेसु छु छु इन्ना ॥ १९ ॥

अर्थ- देवताना चार निकायसां प्रथम सुवनपतिना निकायसां सुवन कहेवाने अर्थे पहेलां सुवनपतिनी दश जातानां नाम कहे ठे. जे नदीं सुर ते असुर. एटले

शक्ति ठे ते कही. जे वस्तु पूर्वे कीधी ठे ते हमणां करे ठे, अने आगमिक कावे करशे तेने शक्ति कहीए, अने जे शक्ति ठे; परंतु कीधी नथी, करतो पण नथी, ने करशे पण नहीं, ते शक्तिविपयी कहीए. ए परमार्थ, वृत्ति थकी जाणजो. ॥ २२ ॥

॥ इवे असुरकुमारादिक निकायोनी दक्षिणश्रेणिनी जुवनसंख्या देखाडे ठे. ॥

चउतीसा चउचत्ता ॥ अठत्तीसाय चत्त पंचएहं ॥ पन्ना

चत्ता कमसो ॥ लखा जवणाण दाहिणउ ॥ २३ ॥

अर्थ— पहेला असुरकुमार देवोनां चउतीसा के० चोत्रीशलाख जुवन, नागकुमारां चउचत्ता के० चुमादीश लाख जुवन, अने सुपर्णकुमारनां अठत्तीसाय के० आरुत्रीशलाख जुवन. एक विद्युत्कुमार, वीजो अश्रिकुमार, त्रीजो छीपकुमार, चोथो उदधिकुमार, पांचमो दिशिकुमार, ए पंचएहं के० पांचे निकायनेविपे चत्त के० चालीश चालीश लाख जुवन ठे. अने पवनकुमारनां पन्ना के० पचाश लाख जुवन ठे. स्तनितकुमारनां चत्ता के० चालीश लाख जुवन ठे. कमसो के० ए अनुक्रमे लखा के० लाखो दाहिणउ के० दक्षिणश्रेणिनेविपे जवणाण के० जुवनोनी संख्या कही.

॥ हवे उत्तरश्रेणिनां जुवननी संख्या कहे ठे. ॥

॥ चउ चउ लख विहूणा ॥ तावइया चैव उत्तर दिसाए

सवेवि सत्तकोडी ॥ वावत्तरि हुंति लखाय ॥ २४ ॥

अर्थ— जे दक्षिणश्रेणिए दशे निकायना जुवननी संख्या पूर्वे कही, तेमांहे एकेकाने चउ चउ लख विहूणा के० चार चार लाखे उठां कख्यां थकां शेष जेटलां जुवन जे जे निकायनां रहे, तावइया के० तेटलां तेटलां चैव के० निश्चैयकी हुंति के० होय. उत्तरदिसाए के० उत्तरदिशिना निकायने जुवन होय. एम सर्व मली दक्षिण श्रेणिनां जुवन चार क्रोरु ने ठ लाख थाय. उत्तरश्रेणिनां जुवन त्रण क्रोरु अने ठासठ लाख थाय. ए रीते सवेवि के० सर्वमलीने सयकोडी के० सातक्रोरु अने वावत्तरिलखाय के० बहोतेर लाख जुवन ते हुंति के० होय. ॥ २४ ॥

॥ हवे ए पूर्वोक्त जुवन कयां ठे ? ते स्थानक वतावे ठे. ॥

रयणाए हिहुवरिं ॥ जोयण सदस्सं विमुत्तु ते जवणा ॥

जंबुदीवसमा तह ॥ संख मसंखिज्ज विचारा ॥ २५ ॥

अर्थ— रयणाए के० रत्नप्रजा पृथ्वीनो एक लाख ने एंसी हजार योजननो पिंरुजारुपणे ठे, तेमांहेथी हिहुवरिं के० हेठे ने उपर, एटवे नीचे अने उपर, जोयण सदस्संविमुत्तु के० एक एक हजार योजन मूकीने वचमांना एक लाख अज्योतेर

संग्रहणीसूत्र.

वैमानिक नहीं ते असुरा के० एक असुरकुमार निकाय, वीजा नाग के० ना
 मार, वीजा सुवन्ना के० सुपर्णकुमार, चौथा विष्णु के० विद्युत्कुमार, पांचमा अश्रु
 के० अग्निकुमार, ठाठा दिव के० ह्रीपकुमार, सातमा उदहिय के० उदधिकुम
 आठमा दिशि के० दिशिकुमार, नवमा पवण के० वायुकुमार, दशमा अणिय के०
 स्तनितकुमार, ए रीते दसविहजवणवई के० दशप्रकारना जुवनपतिदेवो, तेसु के०
 एकेका निकायनेविपे एक दक्षिणश्रेणीनो, अने एक उत्तरश्रेणीनो, ए रीते प्रत्येके उ
 उइंदा के० वेवे इंड्र ठे. अर्हीयां ए दशनिकायना देवोने कुमार एवुं विशेषण ए-
 लामाटे दीधुं ठे के तेउं बालकनी परे क्रीडा करनारा ठे ॥ १ए ॥

॥ हवे पूर्वोक्त दशनिकायना इंड्रोनं नाम कहे ठे. ॥
 चमरे वलीअ धरणे ॥ जूयाणंदेय वेणुदेवेय ॥ तत्तोय वेणुदाली
 हरिकंते हरिस्सहे चैव ॥ १० ॥ अग्गिसिह अग्गिमाणव ॥ पुत्र
 विसिठे तहेव जलकंते ॥ जलपह तह अमिअगई ॥ मिय वाहण
 दाहिणुत्तरउं ॥ ११ ॥ वेलंवेय पजंजण ॥ घोस महाघोस एसि
 मन्नयरो ॥ जंबुद्वीवं उत्तं ॥ मेरुं दंडं पहुकाउं ॥ १२ ॥

अर्थ-अर्हीयां “ दाहिणुत्तरउं ” ए पद दशे स्थानके जोडीए. केमके एकेक नि-
 कायना एक दक्षिण श्रेणीनो इंड्र, अने वीजो उत्तरश्रेणीनो इंड्र ठे. तेमनां क्रमे करी
 अने उत्तरदिशिनो वखिंड्र अमुरकुमार, वीजा नागकुमारनिकायना दक्षिणदिशिनो चमरेंड्र असुरकुमार,
 धरणेंड्र अने उत्तरदिशिनो जूतानेंड्र. वीजा सुपर्णकुमारनिकाये दक्षिणदिशिनो वेणु-
 देवेंड्र, अने उत्तरदिशिनो वेणुदाखिंड्र, चौथा विद्युत्कुमारनिकाये हरिकंतेंड्र अने
 हरिस्सहेड्र. चैव के० निश्चैयकी ॥ १० ॥ पांचमा अश्रिकुमारनिकाये अश्रिशिवेंड्र,
 अने अग्गिमाणवेंड्र. आठमा उदधिकुमारनिकाये दक्षिणे जलकंतेंड्र, अने उत्तरे विसिठेंड्र.
 अश्रिकुमारनिकाये दक्षिणे अमितगतींड्र अने उत्तरे अमितवाहनेंड्र. ॥ ११ ॥ नवमा
 वायुकुमारनिकाये दक्षिणे वेणुदेवेंड्र अने उत्तरे वेणुदाखिंड्र. दशमा स्तनितकुमारनिकायें
 एकेके पोपेंड्र अने उत्तरे महापोपेंड्र. एसि के० ए वीशे इंड्र मांहेलो कोई पण इंड्र
 पानानी ममपांई फोगये तो जंबुद्वीपने उत्राकारे करे, अने मेरुपर्यंतनो दंड काज
 करवाने ममपं ठे, एउंवे मेरुपर्यंतने डावाहाय उपरे धरे तोपण शरीरने कांइ प्र-
 जराप नहीं. एउा ए सबें इंड्रो पहु के० प्रनु एउंवे समर्थ ठे. अर्थात् साधारण

शक्ति ठे ते कही. जे वस्तु पूर्वे कीधी ठे ते हमणां करे ठे, अने आगमिक काले करशे तेने शक्ति कहीए, अने जे शक्ति ठे; परंतु कीधी नथी, करतो पण नथी, ने करशे पण नहीं, ते शक्तिविषयी कहीए, ए परमार्थ, वृत्ति थकी जाणजो. ॥ ११ ॥

॥ हवे असुरकुमारादिक निकायोनी दक्षिणश्रेणिनी जुवनसंख्या देखाडे ठे. ॥

चउतीसा चउचत्ता ॥ अठत्तीसाय चत्त पंचहं ॥ पन्ना

चत्ता कमसो ॥ लस्का जवणाण दाहिणउं ॥ १३ ॥

अर्थ— पहेंला असुरकुमार देवोनां चउतीसा के० चोत्रीशलाख जुवन, नागकुमारनां चउचत्ता के० चुमादीश लाख जुवन, अने सुपर्णकुमारनां अठत्तीसाय के० आ-
नत्रीशलाख जुवन. एक विद्युतकुमार, बीजो अग्निकुमार, त्रीजो झीपकुमार, चोथो उदधिकुमार, पांचमो दिशिकुमार, ए पंचहं के० पांचे निकायनेविपे चत्त के० चा-
लीश चालीश लाख जुवन ठे. अने पवनकुमारनां पन्ना के० पचाश लाख जुवन ठे.
स्तनितकुमारनां चत्ता के० चालीश लाख जुवन ठे. कमसो के० ए अनुक्रमे लस्का
के० लाखो दाहिणउं के० दक्षिणश्रेणिनेविपे जवणाण के० जुवनोनी संख्या कही.

॥ हवे उत्तरश्रेणिनां जुवननी संख्या कहे ठे. ॥

॥ चउ चउ लस्क विहूणा ॥ तावइया चैव उत्तर दिसाए

सवेवि सत्तकोडी ॥ वावत्तरि हुंति लस्काय ॥ १४ ॥

अर्थ— जे दक्षिणश्रेणिए दशे निकायना जुवननी संख्या पूर्वे कही, तेमांहे एके-
काने चउ चउ लस्क विहूणा के० चार चार लाखे उंठां कख्यां थकां शेष जेटलां जु-
वन जे जे निकायनां रहे, तावइया के० तेटलां तेटलां चैव के० निश्रेथकी हुंति के०
होय. उत्तरदिसाए के० उत्तरदिशिना निकायने जुवन होय. एम सर्व मली दक्षिण
श्रेणिनां जुवन चार फोरु ने ठ लाख थाय. उत्तरश्रेणिनां जुवन त्रण फोरु थने ठा-
सठ लाख थाय. ए रीते सवेवि के० सर्वमलीने सयकोडी के० सातफोरु थने वाव-
त्तरिलस्काय के० व्होतेर लाग्ग जुवन ते हुंति के० होय. ॥ १४ ॥

॥ हवे ए पूर्वांक जुवन क्यां ठे ? ते स्थानक वतावे ठे. ॥

रचणाए दिह्वुरिं ॥ जोयण सदस्सं विमुत्तु ते जवणा ॥

जंघुदीवसमा तद् ॥ संग्ग मसंखिज्ज विठारा ॥ १५ ॥

अर्थ— रचणाए के० रत्नप्रज्ञा पृथ्वीनो एक लाग्ग ने पंसी हजार योजननो पिंन
जाणपणे ठे, तेमांहेथी दिह्वुरिं के० हेठे ने उपर, एट्ठे नीचे अने उपर, जोयण
सदस्संविमुत्तु के० एक एक हजार योजन मृक्कीने वचमांनो एक लाग्ग अश्र्यांतेर

वैमानिक नहीं ते असुरा के० एक असुरकुमार निकाय, वीजा नाग के० नागकुमार, वीजा सुवन्ना के० सुपर्णकुमार, चोथा विज्जु के० विद्युत्कुमार, पांचमा अग्नीय के० अग्निकुमार, ठछा दिव के० छीपकुमार, सातमा उदहिय के० उदधिकुमार, आठमा दिशि के० दिशिकुमार, नवमा पवण के० वायुकुमार, दशमा यणिय के० स्तनितकुमार, ए रीते दसविहजवणवई के० दशप्रकारना जुवनपतिदेवो, तेसु के० ते एकेका निकायनेविषे एक दक्षिणश्रेणीनो, अने एक उत्तरश्रेणीनो, ए रीते प्रत्येके छु-
छुइंदा के० वेवे इंड्र ठे. अर्हीयां ए दशनिकायना देवोने कुमार एवुं विशेषण ए-
लामाटे दीधुं ठे के तेउं बालकनी परे क्रीडा करनारा ठे ॥ १९ ॥

॥ हवे पूर्वोक्त दशनिकायना इंद्रोनां नाम कहे ठे. ॥

चमरे वलीअ धरणे ॥ जूयाणंदेय वेणुदेवेय ॥ तत्तोय वेणुदाली
हरिकंते हरिस्सहे चव ॥ २० ॥ अग्निसिह अग्निमाणव ॥ पुन्न
विसिंठे तहेव जलकंते ॥ जलपह तह अमिअगई ॥ मिय वाहण
दाहिणुत्तरउं ॥ २१ ॥ वेळंवेय प्रजंजण ॥ घोस महाघोस एसि
मन्नयरो ॥ जंबुद्वीवं उत्तं ॥ मेरुं दंडं पडुकाउं ॥ २२ ॥

अर्थ-अर्हीयां “ दाहिणुत्तरउं ” ए पद दशे स्थानके जोडीए. केमके एकेक नि-
कायना एक दक्षिण श्रेणीनो इंड्र, अने वीजो उत्तरश्रेणीनो इंड्र ठे. तेमनां क्रमे करी
नाम कहे ठे. त्यां पहेला असुरकुमारनिकायना दक्षिणदिशिनो चमरेंद्र असुरकुमार,
अने उत्तरदिशिनो वलेंद्र असुरकुमार, वीजा नागकुमारनिकायना दक्षिणदिशिनो
धरणेंद्र अने उत्तरदिशिनो जूतानेंद्र. वीजा सुपर्णकुमारनिकाये दक्षिणदिशिनो वेणु-
देवेंद्र, अने उत्तरदिशिनो वेणुदालेंद्र, चोथा विद्युत्कुमारनिकाये हरिकंतेंद्र अने
हरिस्सहेंद्र. चव के० निश्वेयकी ॥ २० ॥ पांचमा अग्निकुमारनिकाये अग्निसिंहेंद्र,
अने अग्निमाणवेंद्र. ठछा छीपकुमारनिकाये दक्षिणे पूर्णेंद्र, अने उत्तरे विशिष्टेंद्र.
सातमा उदधिकुमारनिकाये दक्षिणे जलकंतेंद्र, अने उत्तरे जलप्रजेंद्र. आठमा
दिशिकुमारनिकाये दक्षिणे अमितगतींद्र अने उत्तरे अमितवाहनेंद्र. ॥ २१ ॥ नवमा
वायुकुमारनिकाये दक्षिणे वेळवंद्र अने उत्तरे प्रजंजनेंद्र. दशमा स्तनितकुमारनिकाये
दक्षिणे घोपेंद्र अने उत्तरे महाघोपेंद्र. एसिं के० ए वीशे इंड्र मांहेलो कोइ पण इंड्र
जो पोनानी समयाई फोरये तो जंबुद्वीपने उत्राकारे करे, अने मेरुपर्वतनो दंड काऊ
के० करयाने समयं ठे. एउंसे मेरुपर्वतने डावाहाय उपरे धरे तोपण शरीरने कांइ प्र-
यास जणाप नहीं. एवा ए सर्वे इंद्रो पडु के० प्रनु एउंसे समयं ठे. अर्थात् साधारण

शक्ति ठे ते कही. जे वस्तु पूर्वं कीधी ठे ते इमणां करे ठे, अने आगमिक काळे करशे तेने शक्ति कहीए, अने जे शक्ति ठे; परंतु कीधी नथी, करतो पण नथी, ने करशे पण नही, ते शक्तिविषयी कहीए. ए परमार्थ, वृत्ति थकी जाणजे. ॥ २१ ॥

॥ हवे असुरकुमारादिक निकायोनी दक्षिणश्रेणिनी जुवनसंख्या देखाडे ठे. ॥

चउतीसा चउचत्ता ॥ अठत्तीसाय चत्त पंचहं ॥ पन्ना

चत्ता कमसो ॥ लखा जवणाए दाहिणउं ॥ २२ ॥

अर्थ- पद्देवा असुरकुमार देवोनां चउतीसा के० चोत्रीशलाख जुवन, नागकुमारां चउचत्ता के० चुमालीश लाख जुवन, अने सुपर्णकुमारां अठत्तीसाय के० आरुत्रीशलाख जुवन. एक विद्युत्कुमार, बीजो अशिकुमार, त्रीजो द्वीपकुमार, चोथो उदधिकुमार, पांचमो दिशिकुमार, ए पंचहं के० पांचे निकायनेविषे चत्त के० चाळीश चाळीश लाख जुवन ठे. अने पवनकुमारां पन्ना के० पचाश लाख जुवन ठे. स्तनितकुमारां चत्ता के० चाळीश लाख जुवन ठे. कमसो के० ए अनुक्रमे लखा के० लाखो दाहिणउं के० दक्षिणश्रेणिनेविषे जवणाए के० जुवनोनी संख्या कही.

॥ हवे उत्तरश्रेणिनां जुवननी संख्या कहे ठे. ॥

॥ चउ चउ लख विहूणा ॥ तावड्या चैव उत्तर दिसाए

सवेवि सत्तकोडी ॥ वावत्तरि हुंति लखाय ॥ २४ ॥

अर्थ- जे दक्षिणश्रेणिए दशे निकायना जुवननी संख्या पूर्वं कही, तेमांहे एककाने चउ चउ लख विहूणा के० चार चार लाखे उठां कखां थकां शेप जेटखां जुवन जे जे निकायनां रहे; तावड्या के० तेटखां तेटखां चैव के० निश्रेथकी हुंति के० होय. उत्तरदिसाए के० उत्तरदिशिना निकायने जुवन होय. एम सर्व मली दक्षिण श्रेणिनां जुवन चार क्रोन ने उ लाख थाय. उत्तरश्रेणिनां जुवन त्रण क्रोन अने ठासठ लाख थाय. ए रीते सवेवि के० सर्वमलीने सयकोडी के० सातक्रोन अने वावत्तरिलखाय के० वहातेर लाख जुवन ते हुंति के० होय. ॥ २४ ॥

॥ हवे ए पूर्वोक्त जुवन कयां ठे ? ते स्थानक वतावे ठे. ॥

रयणाए दिहुरिं ॥ जोयण सहस्सं त्रिसुत्तु ते जवणा ॥

जंघुहीवसमा तद् ॥ संख मसंखिज्ज विवारा ॥ २५ ॥

अर्थ- रयणाए के० रत्नप्रचा पृथ्वीनो एक लाग्न ने एंसी हजार योजननां पिन जानपणे ठे, तेमांदेशी दिहुरिं के० हेठे ने उपर, एटखे नीचे अने उपर, जोयण सहस्सं त्रिसुत्तु के० एक एक हजार योजन मूकीने वचमाना एक लाग्न अत्र्योतेर

हजारं योजनमांहे ते के० ते जुवनपति देवोनां जवणा के० जुवन वे. ते जुवन न्हा-
नांमां न्दानां, ते पण जंबुद्वीवसमा के० जंबुद्वीप जेवडां महोटां वे. अने तह के०
तेमज मध्यम ते संख के० संख्याताकोटी योजन प्रमाण वे. तथा उत्कृष्टा ते अशं-
खिज्जा के० असंख्याता कोनाकोडी योजन प्रमाण विद्यारा के० विस्तारवंत वे. ॥ २५ ॥

अहीयां केटलाक आचार्य एम कहे वे जे, एक लाख एंसी हचार योजनना पिंड
मांहेथी ठनु हजार उठा करीए, वाकी चोराशी हजार योजनमांहे यथायोग्यपणे
जुवनपतिना जुवन वे. जुवन शब्दे महामंरुप समान आवास ते नगर वाहेर वाटला-
कारे वे, अने मध्यमांहे एटले मांहेलीकोरे चोखूणा वे, अंतरमध्य समचजरस, तथा
तले कमलनीकणिकाने आकारे जाणवा.

द्वे जेणे करी घणा देवोमां पोतपोताना निकाय उलखवामां आवे एवा प्रत्येके
असुरादिक दशे निकायना मुकुट अने सर्वाजरणनेविपे चिन्हो होयठे ते कहे वे.

चूडामणि फणि गरुडे ॥ वज्जे तह कलस सीह अस्सेय ॥

गय मयर वरुमाणे ॥ असुरार्शणं मुणसु चिंधे ॥ २६ ॥

अर्ध-असुरकुमारना मुकुटनेविपे चूडामणितुं चिन्ह, नागकुमारने सर्वाजरणने-
विपे सर्पनी फणितुं चिन्ह वे, सुपर्णकुमारने आजरणे गरुडतुं चिन्ह, विद्युत्कुमारने
सर्वाजरणे वज्जे के० वज्रतुं चिन्ह वे, अन्निकुमारने आजरणे पूर्ण कलश चिन्ह,
ह्रीपकुमारने आजरणे सिंहचिन्ह वे, उदधिकुमारने आजरणनेविपे अस्सेय के०
अश्वचिन्ह, दिशिकुमारने आजरणनेविपे हस्तितुं चिन्ह, वायुकुमारने आजरणनेविपे
मयर के० मगरतुं चिन्ह, स्तनितकुमारने आजरणनेविपे वरुमाणे के० वर्तमान एटले
सराप्रसंप्रुटतुं चिन्ह, ए असुरार्शणं के० असुरादिक दशे प्रकारना जुवनपतिनां विंधे
के० चिन्हो मुणसु के० जाणवां. अहीयां सिद्धांतमांहे चिन्होनां पाठांतर वे, ते
विरोधता टासीने श्री पन्नवणाजी तथा उववाश्ना पाठ प्रमाण करवा.

॥ द्वे ए असुरादिक दशे प्रकारना जुवनपतिना शरीरना वर्ण कहे वे. ॥

असुरा काळा नागु दहि पंफुरा तह सुवन्न दिसि थणिया ॥

कणगाजविज्जु सिद्धि दीव अरुणा वाठ पियंगु निजा ॥ २७ ॥

अर्ध-असुराकाळा के० असुरकुमारनां शरीर काळे वर्ण होय, नागुदहि के
कुमार अने उदधिकुमार ए वेनां शरीर पंफुरा के० गौर वर्ण वे, तह के० तेम
ता के० सुवन्नकुमार, दिसि के० दिशिकुमार, अने थणिया के० स्तनितकुमार,
नां शरीर कणगाज के० कनकवर्ण एटले कसवटी उपर सोनानी रेखा समान

वणं ठे. अने विष्णु के० विद्युत्कुमार, सिहि के० अशिकुमार, दीव के० छीपकु-
मार, ए त्रणनां शरीर अरुणा के० राते वणं ठे, अने वाउ के० वायुकुमारनी पियंगु
के० प्रियंगु वृक्षना वर्णनीपरे नीले वरणे निजा के० कांति ठे. ॥ १७ ॥

॥ ह्वे असुरकुमारादिकनां वन्नो नो वर्ण कहे ठे. ॥

असुराण वन्न रत्ता ॥ नागोदहि विष्णु दीवसिहि नीजा ॥

दिसि थणिय सुवन्नाणं ॥ धवला वाउण संजरुई ॥ १८ ॥

अर्थ—असुराण के० असुर कुमारनां वन्न के० वन्न ते रत्ता के० रातां ठे, अने
नागोदहि के० नागकुमार, उदधिकुमार तथा विष्णु के० विद्युत्कुमार, दीव के० छीप-
कुमार, सिहि के० अशिकुमार, ए पांचेने नीलां के० नीलां वन्न ठे. वली दिसि के०
दिशिकुमार, थणिय के० स्तनितकुमार, सुवन्नाणं के० सुपर्णकुमार ए त्रणनां वन्न ते
धवला के० उज्वल ठे. तथा वाउण के० वायुकुमारने संजरुई के० संघ्याराग सदृश
वन्न ठे. ॥ १८ ॥

॥ ह्वे ए जुवनपत्यादिक दशो निकायना इंद्रोना जे सामानिक देवो एटले

इंद्र सरस्त्री ऋद्धिना धर्णी, तेनी संख्या, तथा इंद्रोना शरीरनी रक्षा

करनार एवा जे आत्मरक्षक देवो ठे, तेनी संख्या कहे ठे. ॥

चउसठि सठि असुरे ॥ उन्न सदस्साइं धरणमाईणं ॥

सामाणिया इमेसि ॥ चउगुणा आयरखाय ॥ १९ ॥

अर्थ—असुरे के० असुरकुमारनिकायना वे इंद्र ठे; तेमांहे पहेला चमरेंद्रने चउसठि
के० चोसठ हजार, अने वीजा वलिंइने सठि के० साठ हजार, अने वाकीना धरण-
माईणं के० धरणेंद्र आदेदेइने जे जुवनपतिना अहार इंद्र ठे; तेमांना एकेकाने प्रत्येके
ठच्चसदस्साइं के० ठ ठ हजार सामाणिया के० सामानिक देवो ठे, अने ते एकेका
इंद्रना सामानिक देवो थकी चउगुणा के० चारगुणा करीए तेइला एकेकाना आयर-
खाय के० अंगरक्षक देवो जाणवा ॥ १९ ॥ ए रीते ए दशे जुवनपतिनां नाम'
दक्षिणेंद्र, उत्तरेंद्र, दक्षिणजुवनसंख्या, उत्तरजुवनसंख्या, चिन्ह ते लक्षण, देइवर्ण,
वन्नवर्ण, दक्षिण सामानिकदेव, उत्तर सामानिक देव, दक्षिण आत्मरक्षक देव, तथा
उत्तरदिशि आत्मरक्षकदेव कहा.

॥ ह्वे व्यंतरदेवोनी वक्तव्यता कहेतो थको तेमां प्रथम व्यंतरदेवोनां जुवन कहे ठे. ॥

रयणाए पढम जोयण ॥ सदस्से दिहुवरि सय सय

विहूणे ॥ वंतरियाणं रम्मा ॥ जोमा नगरा असंखिजा ॥ ३० ॥

अर्थ—रथणाए के० रत्नप्रजा पृथ्वीनापिंड मांहेला पढम के० पहेला उपरना जोयणसह-
स्ते के० हजार योजन जे मूक्या ठे, तेमांथी हिंदुवरिसयसय विहूणा के० हेठलना अने
उपरना सो सो योजन मूकीए, एटले सो योजन नीचे मूकीए अने सो योजन उपर मूकीए,
वचमांना आठसें योजन रह्या; तेमां वंतरिआणंरम्मा के० व्यंतरदेवोनां घर ते घणां
रमणिक मनोहर जोवायोग्य ठे. जोमा के० पृथ्वीकायसंवंधी नगरा के० नगर, ते
असंखिया के० असंख्याता ठे. अने बीजा मनुष्यकेत्रथी वाहेर असंख्याते द्वीपसमुद्रे
जे व्यंतरदेवोनां नगर ठे; तेनी वक्तव्यता जीवाजिगमादि सूत्रथकी जाणवी ॥ ३० ॥

॥ ह्वे व्यंतरोना घरना आकार कहे ठे. ॥

वाहिं वटा अंतो ॥ चउरंस अहोअ कणियायारा ॥ जव-
ण वर्डणं तह वंतराण ॥ इंद जवणाळ नायवा ॥ ३१ ॥

अर्थ—ते घरानो वाहिं के० वाहेरनो जाग ते वटा के० वृताकारे ठे, अने अंतोके०
मांहेलीकोरे चउरंस के० चोखूणा ठे. तथा अहो के० अधोनागे एटले हेठे कणिया-
फारा के० कमलनी कणिकाने आकारे ठे, एवा आकारे जवणवर्डणं के० जुवनपति,
तह के० तेमज वंतराण के० व्यंतरिक देवोनां जवणाळ के० जुवन ते नायवा के० जाणवां ॥ ३१ ॥

तहिं देवा वंतरिया ॥ वर तरुणी गीय वाश्य खेणं ॥ निचं
सुहिया पमुड्या ॥ गयंपि कालं नयाणंति ॥ ३२ ॥

अर्थ—तहिं के० ते जुवनोमांहे देवावंतरिया के० व्यंतरिक देवता जे ठे, ते वर
के० प्रधान एटले जखी सोजाग्यवंति सुहामणी, अतिसुंदर, कुसुमलता समान ठे सु-
गंध जेहनी, एवी देदीप्यमान तरुणी के० देवीउं, ते मनने प्रियकारी एहवा मधुर व-
चनेकरी गीय के० गीत गाय ठे, तथा वत्रीशवळ नाटकनी रचनाए मृदंगादिक प-
टह जेर पदवां वाश्य के० वाजित्र वगाडे ठे. तेहना खेणं के० शब्दे करीने ते दे-
वता निचंसुहिया के० निरंतर सुखीया ठे. तथा पमुड्या के० प्रमुदित एटले हर्षवान्त
पका पोताना आयुष्यनो गयंपिकाळं के० जे गयो काल ते पण नयाणंति के० नथी
जाणता. ॥ ३२ ॥

॥ ह्वे ते व्यंतर देवोना नगरानुं प्रमाण तथा निकायनां नाम कहे ठे. ॥
ते जंयुदीय जारह ॥ विदेह सम गुरु जहन्न मज्जिमगा ॥ वंतर पुण
अठविहा ॥ पिमाय ज्ञया तहा जग्का ॥ ३३ ॥ रक्कस किंनर किंपु-
रिस्ता ॥ मदीरगा अठ माय गंधवा ॥ दाहिण उत्तर जेया ॥
सोअस तेसिं इमे इंदा ॥ ३४ ॥

अर्थ- ते के० ते व्यंतरिक देवोनां नगर जे गुरु के० मोहांटां ठे, ते जंबुदीव के० जंबुद्वीप जेटलां बराबर एक लाख योजन गोल, चूनीने आकारे ठे. तथा जे जहन्न के० जघन्य ठे, ते चारहू के० जरतद्वेत्र जेवडां (५३६) योजन अने एक योजनना उंगणीया ठागा उपर ठे, अने जे मज्जिमगा के० मध्यम जुवन ठे ते, विदेह के० महाविदेहकैत्रप्रमाण (३३६७४) योजन अने एक योजनना उंगणीया चारचाग उपर एटलां महोटां ठे. हवे ते नगर निवासी वंतर के० व्यंतरदेवोना पुण के० वली अष्टविहा के० आठ प्रकार ठे. ते कहे ठे. एक पिसाय के० पिशाच, बीजा जूया के० जूत, तहा के० तेमज त्रीजा जस्का के० जह, ॥ ३३ ॥ चोथा राक्षस, पांचमा किंनर, ठा क्तिपुरूप, सातमा महोरग, आठमा गंधर्व. हवे ए आठेना प्रतिज्ञेद कहेठे.

त्यां स्वभावे प्रचुरपणे करीने स्वरूपवान तथा सौम्य ठे दर्शन जेमनुं, तथा हस्त अने त्रीवाने विपे रत्नमय आचूषण धारण करनारा एवा कुप्मांका, पटका, जोपा, आन्हिका, काला, महाकाला, चोक्षा, अचोक्षा, तालपिशाचा, मुखरपिशाचा, अधस्तारका, देहा, महादेहा, तूदश्रीका, अने वनपिशाचा, ए पन्नर प्रकारना पिशाच देवो ठे.

तथा स्वरूपवंत सौम्य मुखवाला अने विविध प्रकारनुं ठे विलेपन जेमने, एवा स्वरूपा, प्रतिरूपा, अतिरूपा, जूतोत्तमा, स्कंदिका, महास्कंदिका, महावेगा, प्रतिवठा, अने आकाशगा, ए नव प्रकारना जूतदेवो ठे.

तथा स्वभावे गंज्जीर अने जेमनुं दर्शन प्रिय ठे, तथा विशेषे करी मान तथा उन्माननुं जे प्रमाण- तेणे करी सहित. वली हाय, अने पगनां तक्षियां तथा नख, तालु, जीज, होठ, एटलां वानां जेमनां लाल ठे, अने देदीप्यमान मुकुटना धरनार तथा नानाप्रकारनां आचूषणां ठे जेमनां, एवा पूर्णजडा, माणिकजा, स्वेतजडा, हरिकजा, सुमनोजडा, व्यतिपाकजडा, सुजडा, सर्वतोजडा, मनुष्यपक्षा, धनाधिपतयो, धनाहारा, रूपयक्षा अने यक्षोत्तमा, ए तेर जेद यक्षदेवोना ठे.

तथा स्वभावे जयंकर अने जेमनुं दर्शन पण जयंकर तथा विकराल अने रक्त, तथा लांबा होठवाला, तपनीय आचूषणवाला, नानाप्रकारनां विलेपन करनार, एवा जीमा, महाजीमा, विघ्ना, विनायका, जलराक्षसा, राक्षसराक्षसा, अने ब्रह्मराक्षसा, ए सात प्रकारना राक्षस देवो ठे.

तथा जेमनुं दर्शन सौम्य ठे, तथा जेमना मुखने विपे अधिक रूप अने शोभा ठे, तथा मस्तकनेविपे मुकुट ठे आचूषण जेमने, एवा किंनरा, किंपुरुपा, किंपुरुपोत्तमा, हृदयंगमा, रूपशालिनः, अनिदिता, किंनरोत्तमा, मनोरमा, रतिप्रिया अने रतिश्रेष्ठा, ए दश प्रकारना किन्नर देवो ठे. तथा जेमना साथल अने जुजाउनेविपे अधिक रूप

अने शोभा ठे, तथा मुखनी अधिक कांती ठे तथा नानाप्रकारनां आजरण तथा नूपण धारण करनारा, एवा पुरुषा, सत्पुरुषा, माहापुरुषा, पुरुषवृषजा, पुरुषोत्तमा, अतिपुरुषा, महादेवा, मरुता, मेरुप्रजा अने यशस्वंत-ए दश जेद किंपुरुष देवोना ठे.

तथा जेमनो वेग अत्यंत ठे, जेमनुं सौम्य दर्शन ठे, अने जेठ महोटा शरीर-वाला, वली स्कंध अने ग्रीवा ए वंने जेमनां विस्तारवंत अने पुष्ट ठे, तथा विचित्र प्रकारनां आजरण अने नूपण ठे जेमनां, एवा जुयंगा, जोगशाखिन, महाकाया, अतिकाया, स्कंधसाखिनः, मनोरमा, महावेगा, महेश्वदा, मेरुकांता अने चास्वंत-ए दश प्रकारना महोरग देवो ठे.

तथा प्रिय ठे दर्शन जेमनुं, वली स्वरूपवंत जलो ठे मुखाकार जेमनो, तथा जलोठे खर जेमनो, वली मस्तकनेविषे मुकुटने धारण करनारा, तथा हार ठे नूपण जेमने, एवा दादाः, दुहु, तुंगुरव, नारदा, ऋषिवादका, जूतवादका, कादंवा, महाकादंवा, रैवता, विश्व-पसव, गीतरति, अने गीतयश-ए धार प्रकारना गंधर्व देवो ठे. ए रीते आठ व्यंतर निकायना एकेका निकायनेविषे दाहिण उत्तर केंद्र दक्षिण अने उत्तरश्रेणिना जेया केंद्र जेद करीने तेलि केंद्र तेना सोखसइंदा केंद्र सोख इंजो ठे; ते इमे केंद्र ए आगली वे गाथाए करी कहे ठे. ॥ ३४ ॥

कालेय महाकाले ॥ मुख्य पडिरुव पुत्र जेदेय ॥ तह चव
माणिजेदे ॥ जीमेय तदा महाजीमे ॥ ३५ ॥ किंनर किंपु-
रिसे सत्पुरिसा ॥ महापुरिस तहय अइकाए ॥ महाकाय
गीयरई ॥ गीयजसे डुनि डुनि कमा ॥ ३६ ॥

अर्थ- पदेखा पिशाच नामा व्यंतरनिकायने दक्षिणदिशि कालेंद्र अने उत्तर दिशि महाकालेंद्र, ए अनुक्रमे जूतनिकायने स्वरूपेंद्र, प्रतिरूपेंद्र. जह्ननिकायने पूर्णजेंद्र तथा माखिनजेंद्र, राक्षसनिकायने जीमेंद्र, महाजीमेंद्र ॥ ३५ ॥ किंनरनिकायने किंनरेंद्र, किंपुरेंद्र तथा किंपुरिनिकायने सत्पुरुपेंद्र अने महापुरुष, महोरग-निकायने अतिकाय, तथा महाकाय. गंधर्वने गीतरति अने गीतयश. ए रीते आठ निकायने डुनि डुनिकमा केंद्र वे वे इंज ठे, ते अर्दीयां अनुक्रमे कहेवा. ॥ ३६ ॥

॥ इधे ए पिशाचादिक आठनिकायना देवोनी घजानेविषे चिन्ह होय ठे ते कहे ठे. ॥
चिधं कखं मुखसे ॥ वड खटंगे असोग चंपयए ॥ ना-
गे नुंवरुअ झए ॥ खटंग विवज्जिया रुस्का ॥ ३७ ॥
अर्थ-पिशाचने कंधंशरुनुं चिन्ह, जूतने मुखसे केंद्र मुखसइंदां चिन्ह, यहनं

वडवृक्षानुं चिन्ह, राक्षसने खट्ङ्गे के० तापस विशेष महावृत्तिना उपकरणनुं चिन्ह,
किन्नरने अशोकवृक्षानुं चिन्ह, किंपुरुपने चंपयए के० चंपकवृक्षानुं चिन्ह, महोरगने
नागवृक्षानुं चिन्ह, गंधर्वने तुंवरुअ के० तुंवराणा वृक्षानुं चिन्ह. एमां खट्ङ्गविबुद्धिया के०
एक खटांगवर्जिने वाकी सर्वेने रुखा के० वृक्षानां चिधे के० चिन्ह जाणवां. ते चिन्ह
व्यंतरदेवोनी प्रए के० ध्वजानेविषे होय ॥ ३७ ॥

॥ ह्वे ए व्यंतरदेवोना शरीरना वर्ण कहे ठे. ॥

जस्क पिसाय महोरग ॥ गंधवा साम किंनरा नीला ॥ रक्क-
स किंपुरिसाविय ॥ धवला जूया पुणो काला ॥ ३८ ॥

अर्थ— एक जस्क के० जङ्ग, वीजा पिशाच, त्रीजा महोरग, चोथा गांधर्व, ए चा-
रनो वर्ण साम के० श्याम एटले किंचित् कृष्ण जाणवो. अने किंनरा के० किन्नर घणा
श्याम पण नीला के० किंचित् नीलवर्णें जाणवा, अने राक्षस तथा किंपुरिसाविय
के० किंपुरुप पण धवला के० उज्वल वर्णें ठे, तथा जूया के० जूतनिकायना देवो ते
पुणो के० वली काला के० श्यामवर्णें ठे; एटले सर्वात्माए कृष्णवर्णें ठे. ॥ ३८ ॥

॥ ह्वे आठ जातना वीजा व्यंतर विशेष देवो ठे ते कहे ठे. ॥

- अणपत्री पणपत्री ॥ इसिवाई जूयवाईए चैव ॥ कंदीय महा कंदी
॥ कोहंडे चैव पयएय ॥ ३९ ॥ इय पढम जोयण सए ॥ रयणाएअ-
ठवंतरा अवरै ॥ तेसु इह सोलसिंदा रुयग अहो दाहिणुत्तरळ ॥ ४० ॥

अर्थ— एक अणपत्रीनिकाय, वीजो पणपत्रीनिकाय, त्रीजो रूपिवादीनिकाय,
चोथो जूतवादीनिकाय, चैव के० निश्रे, पांचमो कंदितनिकाय, षष्ठो महाकंदित-
निकाय, सातमो कोहंडिकनिकाय, चैव के० निश्रे, आठमो पयएय के० पतंगनि-
काय. ॥ ३९ ॥ इय के० ए आठनिकाय ते रयणाए के० रत्नप्रज्ञापृथ्वीना पिंरुमाहेला
पढमजोयणसए के० पहेला सो योजनमाहेला दशयोजन उपर, अने दशयोजन
नीचे मूकी वचमांणा एंसी योजनमाहे वसनारा अठ के० आठ जातना व्यंतर ते,
पूर्वे जे आठ जातना व्यंतर कख्या तेथी अवरै के० जिन जाणवा. तेसु के० तेना रु-
यगअहो के० आठरुचक प्रदेशयकी दशयोजन अथो एटले नीचे जे एंसी योजन
ठे, तेमां रहेला दाहिणुत्तरळ के० दक्षिण अने उत्तरदिशीना जेदे करी सोलसिंदा
के० सोल ईडो ठे. तेमनां नामाई के० नाम ते इय के० आगली गाथाए कहेश.

संनिहिए सामाणे ॥ षाई विहाए इसीय इसिवाले ॥ ईसर महे-

अने शोभा ठे, तथा मुखनी अधिक कांती ठे तथा नानाप्रकारनां आचरण तथा
नूपण धारण करनारा, एवा पुरुषा, सत्पुरुषा, माहापुरुषा, पुरुषवृषजा, पुरुषोत्तमा,
अतिपुरुषा, महादेवा, मरुता, मेरुप्रजा अने यशस्वंत-ए दश जेद किंपुरुष देवोना ठे.

तथा जेमनो वेग अत्यंत ठे, जेमनुं सौम्य दर्शन ठे, अने जेउं महोटा शरीर-
वाखा, वली स्कंध अने ग्रीवा ए वंने जेमनां विस्तारवंत अने पुष्ट ठे, तथा विचित्र
प्रकारनां आचरण अने नूपण ठे जेमनां, एवा जुयंगा, जोगशाखिन, महाकाया,
अतिकाया, स्कंधसाखिनः, मनोरमा, महावेगा, महेश्वका, मेरुकांता अने जास्वंत-ए
दश प्रकारना महोरग देवो ठे.

तथा प्रिय ठे दर्शन जेमनुं, वली स्वरूपवंत जलो ठे मुखाकार जेमनो, तथा जलोठे
खर जेमनो, वली मस्तकनेविषे मुकुटने धारण करनारा, तथा हार ठे नूपण जेमने, एवा
दाहाः, हृद्, तुंगुरव, नारदा, ऋषिवादका, जूतवादका, कादंवा, महाकादंवा, रेवता, विश्वा-
पसव, गीतरति, अने गीतयश-ए वार प्रकारना गंधर्व देवो ठे. ए रीते आठ व्यंत
निकायना एकेका निकायनेविषे दाहिण उत्तर के० दक्षिण अने उत्तरश्रेणिना जेया के०
जेदे करीने तसिं के० तेना सोलसइंदा के० सोल इंडो ठे; ते इमे के० ए आगली ६
गाथाए करी कहे ठे. ॥ ३४ ॥

कालेय महाकाले ॥ मुखव पडिरूव पुत्र जेदेय ॥ तह चव
माणिजे ॥ जीमेय तहा महाजीने ॥ ३५ ॥ किंनर किंपु-
रिसे संपुरिसा ॥ महापुरिस तहय अइकाए ॥ महाकाय
गीयरइ ॥ गीयजसे डुनि डुनि कमा ॥ ३६ ॥

अर्थ-पदेखा पिशाच नामा व्यंतरनिकायने दक्षिणदिशिए कालेंड्र अने उत्तर
दिशिए महाकालेंड्र, ए अथुक्रमे जूतनिकायने स्वरूपेंड्र, प्रतिरूपेंड्र. जह्ननिकायने
पूर्णजड तथा माषिजड, राक्षसनिकायने जीमेंड्र, महाजीमेंड्र ॥ ३५ ॥ किंनरनिका-
यने किंनरेंड्र, किंपुरूपेंड्र तथा किंपुरिपनिकायने सत्पुरुषेंड्र अने महापुरुष, महोरग-
निकायने अतिकाय, तथा महाकाय. गंधर्वने गीतरति अने गीतयश. ए रीते आठ
निकायने डुनि डुनिकमा के० वे वे इंड ठे, ते अर्हीयां अथुक्रमे कहेवा. ॥ ३६ ॥
॥ हथे ए पिशाचादिक आठनिकायना देवोनी ध्वजानेविषे चिन्ह होय ठे ते कहे ठे. ॥

चिंव कवंच मुखसे ॥ वड खटंगे असोग चंपयए ॥ ना-
ने तुंमरुअ जए ॥ खटंग विवजिया रुका ॥ ३७ ॥

अर्थ-पिशाचने फंदपरुदनुं चिन्ह, जूतने मुखसे के० मुखसवृदनुं चिन्ह, यदने

वदवृक्षानुं चिन्ह, राक्षसने खट्टंगे के० तापस विशेष महावृत्तिना उपकरणनुं चिन्ह,
किन्नरने अशोकवृक्षानुं चिन्ह, किंपुरुपने चंपयए के० चंपकवृक्षानुं चिन्ह, महोरगने
नागवृक्षानुं चिन्ह, गंधर्वने तुंबरुअ के० तुंधराना वृक्षानुं चिन्ह. एमां खट्टंगविवज्जिया के०
एक खटांगवर्जिने वाकी सर्वेने रुक्का के० वृक्षानां चिंधे के० चिन्ह जाणवां. ते चिन्ह
व्यंतरदेवोनी प्रए के० ध्वजानेविपे होय ॥ ३७ ॥

॥ ह्वे ए व्यंतरदेवोना शरीरना वर्ण कहे ठे. ॥

जरक पिसाय महोरग ॥ गंधवा साम किंनरा नीला ॥ रक्क-
स किंपुरिसाविय ॥ धवला जूया पुणो काला ॥ ३८ ॥

अर्थ— एक जरक के० जह, वीजा पिशाच, व्रीजा महोरग, चोथा गंधर्व, ए चा-
रनो वर्ण साम के० श्याम एटले किंचित् कृष्ण जाणवो. अने किंनरा के० किन्नर घणा
श्याम पण नीला के० किंचित् नीलवर्णे जाणवा, अने राक्षस तथा किंपुरिसाविय
के० किंपुरुप पण धवला के० उज्वल वर्णे ठे, तथा जूया के० जूतनिकायना देवो ते
पुणो के० वली काला के० श्यामवर्णे ठे, एटले सर्वास्माए कृष्णवर्णे ठे. ॥ ३८ ॥

॥ ह्वे आठ जातना वीजा व्यंतर विशेष देवो ठे ते कहे ठे. ॥

अणपत्री पणपत्री ॥ इसिवाई जूयवाईए चेव ॥ कंदीय महा कंदी
॥ कोहंडे चेव पयएय ॥ ३९ ॥ इय पढम जोयण सए ॥ रयणाएअ-
ठवंतरा अवरें ॥ तेसु इह सोलसिंदा रुयग अहो दाहिणुत्तरउं ॥ ४० ॥

अर्थ— एक अणपत्रीनिकाय, वीजो पणपत्रीनिकाय, व्रीजो ज्ञपिवादीनिकाय,
चोथो जूतवादीनिकाय, चेव के० निश्रे, पांचमो कंदितनिकाय, ठठो महाकंदित-
निकाय, सातमो कोहंडिकनिकाय, चेव के० निश्रे, आठमो पयएय के० पतंगनि-
काय. ॥ ३९ ॥ इय के० ए आठनिकाय ते रयणाए के० रत्नप्रज्ञापृथ्वीना पिरुमांहेला
पढमजोयणसए के० पढेला सो योजनमांहेला दशयोजन उपर, अने दशयोजन
नीचे मूकी वचमांना एंसी योजनमांहे वसनारा अठ के० आठ जातना व्यंतर ते,
पूर्वे जे आठ जातना व्यंतर कह्या तेथी अवरें के० जिन्न जाणवा. तेसु के० तेना रु-
यगअहो के० आठरुचक प्रदेशथकी दशयोजन अधो एटले नीचे जे एंसी योजन
ठे, तेमां रहेला दाहिणुत्तरउं के० दक्षिण अने उत्तरदिशीना जेदे करी सोलसिंदा
के० सोल इंजो ठे. तेमनां नामां के० नाम ते इय के० आगली गाथाए कहेसं.

संनिहिए सामाणे ॥ श्वाइ विहाए इसीय इसिवाले ॥ ईसर महे-

सरे त्रिय ॥ द्वयस्त्रयवै विसालेय ॥ ४१ ॥ हांसे हास रईविय ॥ सेएय
 त्रये तदा महासेए ॥ पयगे पयगवईविय ॥ सोलस इंदाण नामाई ॥ ४२ ॥
 अयं-एक मंनिहितइंड, वीजो सामानइंड, व्रीजो धाताइंड, चोथो विधाताइंड, पांचमो
 श्रुतीइंड, षष्ठो श्रुतीपालेइंड, सातमो ईश्वरइंड, आठमो महेश्वरइंड, नवमो
 सुयमइंड, दशमो विसालइंड ॥ ४१ ॥ अगीधारमो हासइंड, वारमो हास्यरतिइंड, तेरमो
 पंगइंड, तयं के० होय. तदा के० तेमज चउदमो महास्वेतइंड, पन्नरमो पतंगइंड,
 गोत्रमो पनंगपनि इंड, विय के० निथे. सोलसइंडा के० सोलइंडनां नामाई के० नामो
 जाणयां ॥ ४२ ॥ ए सोल इंड वाणव्यंतरना कया. तेम पूर्वें सोल इंड व्यंतरना कया ठे,
 मयं मरी पत्रीज इंड व्यंतरना घया. तथा जवनपतिना वीश इंड, वली घयपि चंडमा,
 मया मयं गो अमंग्याता इंड ठे. तथापि जातिनी अपेक्षाए चंड सूर्य वेज गणीए,
 मांटे ज्योतिर्षीना चें इंड, अने वैमानिकना दश इंड मली चोसठ इंड गणतीमां ठे.

॥ एयं पंगर तथा ज्योतिपि ए वेचनी सरखी वक्तव्यता जणी एना ॥

॥ सामानिक देवो अने आत्मरक्षक देवो, ए वेनी संख्या कहे ठे. ॥

सामानियाण चउरो ॥ सहस्स सोलसय आयरखा-

णं ॥ पत्तयं सवेसिं ॥ वंतरवइ ससि रवीणंच ॥ ४३ ॥

अर्थ- सामानियाण के० सामानिक देवो ते चउरोसहस्स के० चार हजार अने
 सोलसय के० सोल हजार आयरखाणं के० आत्मरक्षक देवो, ते सवेसिं के० सर्वनि-
 हाएनेडिये पत्तयं के० प्रत्येक वंतरवइ के० व्यंतरना पतिजे वत्रीश इंड, तेने तथा ससी
 रई. एण के० चंड अने मयं ए वे ज्योतिर्षीना इंडनी पण वक्तव्यता व्यंतरसरखीज
 ठे. एण ए मयं होय. एण्ये व्यंतरना नगरोनी वक्तव्यता कही. ॥ ४३ ॥

ए हवे तथा देवो कटका प्रकारना ठे ? ते कहे ठे. ॥

इंद मम तायतीसा ॥ परिसनिया रक्क लोगपालाय ॥ अणिय

पइसा अजितंगा ॥ किड्विसं दम जवण वेमाणी ॥ ४४ ॥

अर्थ- एक इंदमन के० इंड, अने सामानिक देवो, अने तायतीसा के० प्रायश्चि-
 तदेवो. तथा परिसनिया के० अण्ये देवो, आयरक्क के० अंगरक्षक देवो,
 लोगपालाय के० चार लोगपाल. अणिय के० अनीय ते कटकना देवो, पइसा के०
 इंड ए अजित देवो. अजितंग के० अजितयोगीक ते किंकरदेवो, किड्विसं के० कि-
 न्दरिई ह देवो. दम के० ए दम जानिना देवो ते जुवय के० जुवनपति, व्यंतर तथा
 इंदमन के० वेनरिइसां ठे. ॥ ४४ ॥

॥ हवे कटकना देवोना सात प्रकार कहे ठे. ॥

गंधर्व नट्ट हय गय ॥ रह जम अणियाणि सब इंदाणं ॥ वे-
माणियाण वसहा ॥ महिसाय अहोनिवासीणं ॥ ४५ ॥

अर्थ— एक गंधर्व के० गांधर्व देवो ते मृदंगाधर जाणवा, वीजुं नट्ट ते नाटक क-
रनार, त्रीजुं हय ते घोमानुं, चोशुं गय ते हाथीनुं, पांचमुं रह के० रथनुं, ठहुं जम
के० पालानुं कटक. ए ठ प्रकारना अणियाणि के० अनीक एटवे कटक, ते सबइंदाणं
के० सर्व इंद्रोने होय. अने वेमाणियाण के० एक वैमानिकने सातमुं वसहा के० वृ-
पजनुं कटक होय. तथा अहोनिवासीणं के० अधोनिवासी जे जुवनपति तथा व्यं-
तर ठे, तेने सातमुं कटक महिसाय के० महिपानुं होय ॥ ४५ ॥

॥ हवे त्रायत्रिंशकादिक देवोनी संख्या प्रत्येक इंद्रनी कहे ठे. ॥

तित्तीस तायतीसा ॥ परिसतिआ लोगपाल चत्तारि ॥ अ-
णियाण सत्त सत्तय ॥ अणियाहिव सब इंदाणं ॥ ४६ ॥

अर्थ— तित्तीसं के० तेत्रीश देवो ते तायतीसा के० त्रायत्रिंशक एटवे गुरुस्यानीया
इंद्रसरखा, इंद्रने संलाह पूठवा योग्य, सर्वने पूजनीक होय. तथा एक वाह्य, वीजी
अच्यंतर, त्रीजी मध्यम, ए रीते सर्व मलीने परिस के० परखदा ते, तीया के० त्रण
होय. तथा एक सोम, वीजो यम, त्रीजो वरुण चोथो कुबेर, ए रीते लोगपाल के०
लोकपाल ते चत्तारि के० चार होय, अने अणियाण के० अनिक ते पूर्वोक्त
गांधर्व प्रमुख सत्तसत्तय के० सातसात जातनुं कटक. ते सब इंद्रोने होय. ते अणि-
याहिव के० ए साते कटकना अधिपति सबइंदाणं के० सर्व इंद्रो होय ॥ ४६ ॥

नवरं वंतर जोइस ॥ इंदाण न हुंति लोगपालाउ ॥ तायतीस
जिहाणा ॥ तियसाविय तेसिं नहु हुंति ॥ ४७ ॥

अर्थ—पण नवरं के० एटहुं विशेष जे वंतर के० व्यंतरना वत्रीश इंद्रोने, तथा
जोइस के० ज्योतिपीना वे इंद्रोने, लोगपालाउ के० लोकपाल, नहुंति के० न होय,
तथा तायतीस के० त्रायत्रिंशक ठे अजिधान के० नाम जेनुं, एवा तियसावि के० जे
देवो ते पण तेसिं के० ते व्यंतर तथा ज्योतिपीना इंद्रोने नहुहुंति के० न होय. ॥४७॥

वे. ते उपर चंद्रादिक ज्योतिषिर्जनां प्रासाद वे. ते प्रासाद यद्यपि वर्तुलादिक कोऽपण प्रकारे रक्षां वतां पीठिका सहित प्राये वाटलाकार देखाय वे, वांको आकार पण इर थकी वृत्ताकारे प्रतिभासे वे, तेमाटे इरथकी सूर्य विमान वाटळुं देखाय वे एमां कांइ दोप नथी.

ताइ विमाणां पुण ॥ सद्वाइ हुंति फाळिहमयाइ ॥ दग फाली-
हमया पुण ॥ खवणे जे जोइस विमाणा ॥ ५३ ॥

अर्थ-ताइ के० ते ज्योतिषीर्जनां विमाणां के० विमान ते पुण के० वली सद्वाइ के० सर्व फाळिहमया के० स्फाटिकरत्नमय हुंति के० होय. अने पुण के० वली खवणे के० खवणसमुद्रनेविषे जे जोइसविमाणा के० जे ज्योतिषीनां विमान वे, ते दगफाली-हमया के० उदकस्फाटिक रत्नमय वे. केमके खवणसमुद्रनी शिखा दश हजार योजन पोहोली, अने सोळ हजार योजन उंची वे. अने ज्योतिषीनां विमान तो नवसें योजन उंचाइमां वे, ते सर्व शिखामांहे चाले वे. पण उदकस्फाटिकरत्नना प्रजावे करी पाणी फाटीने मोकळुं थई जाय वे, तेथी विमानोने त्यां पाणीमांहे फरवाने धाधा थती नथी. विमानमां पाणी जरातुं नथी. जे स्फाटिकने संयोगे तथाविध ज-गत् खजावे पाणी फाटी जाय, तेने उदकस्फाटिक कहीए. जे माटे सूर्यप्रकृति नि-र्युक्तिकार कहे वे. ज्योतिषिर्जनां सर्व विमानो सदा स्फाटिकमयवे. अने जे खवणस-मुद्रमां विमानो वे, ते उदकस्फाटिकमय वे. जे कारण माटे खवणसमुद्रनी शिखामां चासतां थकां विमानोना तेजनो जे प्रकाश वे, तेनो अंतराय पाणीथी थतो नथी ॥५३

॥ हवे चंद्रादि ज्योतिषीनां विमानोनुं प्रमाण कहे वे. ॥

जोयणि गसठि नागा ॥ उप्पन्नऽडयाळ गाउळ इग ६ ॥ चं-

दाइ विमाणांयाम ॥ विवडा अ० मुच्चतं ॥ ५४ ॥

अर्थ-जोयणिसठिनागा के० एक योजनना एकसठ जाग करीए, तेवा उप्पन्न के० उरस नागनुं चंद्रमानुं विमान लावुं वे, अने अडयाळ के० अरुतालीश नागनुं सूर्यनुं विमान लावुं वे. अने गाउळुग के० वे गाउनां ग्रहनां विमानो वे. तथा इग के० एक गाउनां नक्षत्रां विमान वे. अरु के० अरुगाउनां तारानां विमान वे. कोऽक न्हाना पण वे. ए रीते चंदाइ के० चंद्रादिक पांच जातना ज्योतिषीनां विमाणा के० विमान, तेमनो आयाम के० सांघणानो अने पोहोळपणानो ते विवडा के० विस्तार जा-पयो. अने जेठ्यां सांघण्ये वे तेथी अरु के० अरुं उच्चतं के० उंचपणे सर्व पांचे ज्योतिषीनां विमान जाणवां. ए उच्छ्रयायुवाळा तारानां विमानोनुं प्रमाण कळुं; पण

जघन्यायुवाला तारानां विमानानुं प्रमाण लंबाश्च पोहालाश्च पांचसें धनुष्य, अने उंचाश्च अढीसें धनुष्य पण ठे. ॥ ५४ ॥

॥ हवे मनुष्यलोकनुं प्रमाण अने मनुष्यक्षेत्रथी वाहेरना स्थिर चंद्रादि ॥

॥ पांचे ज्योतिपीठना विमानानुं स्वरूप कहे ठे. ॥

पणयाल लख जोयण ॥ नर खित्तं तन्निमे सया जमिरा ॥

नरखित्ताउ वहिं पुण ॥ अर्द्धप्रमाणा छिया निच्चं ॥ ५५ ॥

अर्थ- ए पूर्वोक्त रीते पणयाललखजोयण के० पिस्तालीशलाखयोजननुं नरखित्तं के० मनुष्यक्षेत्र ठे. तन्निमे के० तेमाहे ए ज्योतिषि सर्व सयाजमिरा के० सदाकाल प्रमाणशील ठे. अने नरखित्ताउवहिं के० मनुष्यक्षेत्रथी वाहेर जे पांचे जातना ज्योतिषी ठे, तेमनां विमान पुण के० वली आगल जे मनुष्यक्षेत्रना ज्योतिषीनुं प्रमाण कळुं ठे, तेथकी अर्द्धप्रमाणा के० अर्द्ध प्रमाण ठे. अने ते निच्चं के० नित्य छिया के० स्थिर रखां ठे. एटले मनुष्यक्षेत्रमाहेला चंद्रनुं विमान योजनना एकसठीआ ठपन्न जागनुं ठे; तो मनुष्यक्षेत्रथी वाहेरना चंद्रमानुं विमान अष्टावीश जागनुं ठे. एम पांचे ज्योतिपीठनां विमान लंबाश्च पोहोलाश्च अर्द्धप्रमाण जाणवां. तेमज उंचाश्च पण अर्द्धप्रमाण जाणवां. ॥ ५५ ॥

॥ हवे ए मनुष्यक्षेत्रमाहे ज्योतिपीठनी शीघ्रशीघ्रतरगतितुं तरतमपणुं ॥

॥ कहेतो थको प्रथम मनुष्यक्षेत्रनुं लक्षण कहे ठे. ॥

मनुष्यक्षेत्रने विंटी रहेलो सुवर्णमय सत्तरसें एकवीश योजन उंचो मानुषोत्तर पर्वत ठे; त्यांसुधी मनुष्यनुं जन्म मरण थाय ठे; पण तेशी वाहेर मनुष्यनुं जन्ममरण नथी. कदाचित् कोई देवता पूर्व जवना वैरथी मनुष्यने उंपानी अढी छीपथी वाहेर मूके, अथवा गर्जिणीछीने मूके, परंतु त्यां जन्ममरण थयुं पण नथी, थातुं पण नथी, अने थशे पण नर्ही. केमके वली एतुं कारण मळे के जेशी संहरीने पाठो आणी आ मनुष्यक्षेत्रमां मूके, अने जंघाचाराणादिक नंदीश्वर तथा रुचक छीपे यात्रा करवा जाय ठे खरा, परंतु ते मनुष्यलोकमाहे पाठा आधीनेज मरे; तेमाटे मनुष्य क्षेत्र कहीणं. ते मनुष्यक्षेत्रमाहेला चंद्रमा सूर्य आदे देश्ने ज्योतिषी देवता श्रेणिवंध ठे.

॥ हवे ए मनुष्य क्षेत्रमाहेला ज्योतिपीठनी चालवानी गति तथा एमनां ॥

॥ विमानने वहणहार देवता केटला ठे ? इत्यादिकनुं स्वरूप कहे ठे. ॥

ससि रवि गह नखत्ता ॥ ताराउं हुंति जहुत्तरं सिग्धा ॥ विव-

रीयाउ महद्विअ ॥ विमाण वहगा कमेणसिं ॥ ५६ ॥ सो-

ते उपर चंद्रादिक ज्योतिषिडनां प्रासाद ठे. ते प्रासाद यद्यपि वर्तुलादिक कोइ
एण प्रकारे रखां वतां पीठिका सहित प्राये वाटलाकार देखाय ठे, बांको आकार
एण डूर थकी घृत्ताकारे प्रतिभासे ठे, तेमाटे डूरथकी सूर्य विमान वाटळुं देखाय
ठे एमां कांइ दोष नथी.

ताइ विमाणाइं पुण ॥ सवाइं हुंति फाखिहमयाइं ॥ दग फाली-
हमया पुण ॥ लवणे जे जोइस विमाणा ॥ ५३ ॥

अर्थ-ताइ के० ते ज्योतिषीडनां विमाणाइं के० विमान ते पुण के० वली सवाइं
के० सर्व फाखिहमया के० स्फाटिकरत्नमय हुंति के० होय. अने पुण के० वली लवणे
के० लवणसमुद्रनेविषे जे जोइसविमाणा के० जे ज्योतिषीनां विमान ठे, ते दगफाली-
हमया के० उदकस्फाटिक रत्नमय ठे. केमके लवणसमुद्रनी शिखा दश हजार यो-
जन पोहोली, अने सोल हजार योजन उंची ठे. अने ज्योतिषीनां विमान तो नवसैं
योजन उंचाइमां ठे, ते सर्व शिखामांहे चाले ठे. एण उदकस्फाटिकरत्नना प्रजावे
करी पाणी फाटीने मोकळुं थई जाय ठे, तेथी विमानोने त्यां पाणीमांहे फरवाने
पाधा थती नथी. विमानमां पाणी जरातुं नथी. जे स्फाटिकने संयोगे तथाविध ज-
गत् स्वजावे पाणी फाटी जाय, तेने उदकस्फाटिक कहीए. जे माटे सूर्यप्रइति नि-
युक्तिकार कहे ठे. ज्योतिषिडनां सर्व विमानो सदा स्फाटिकमयठे. अने जे लवणस-
मुद्रमां विमानो ठे, ते उदकस्फाटिकमय ठे. जे कारण माटे लवणसमुद्रनी शिखामां
चालतां थकां विमानोना तेजनो जे प्रकाश ठे, तेनो अंतराय पाणीथी थतो नथी ॥५३

॥ हवे चंद्रादि ज्योतिषीनां विमानोनुं प्रमाण कहे ठे. ॥

जोयणि गसठि जागा ॥ उप्पन्नऽडयाल गाउडु इग ईं ॥ चं-

दाइ विमाणायाम ॥ विठडा अइ सुच्चत्तं ॥ ५४ ॥

अर्थ-जोयणिगसठिजागा के० एक योजनना एकसठ जाग करीए, तेवा उप्पन्न के०
उपन्न जागतुं चंद्रमानुं विमान लावुं ठे, अने अडयाल के० अरुतालीश जागतुं सूर्यनुं
विमान लावुं ठे. अने गाउडुग के० वे गाउनां ग्रहनां विमानो ठे. तथा इग के० एक
गाउनां नक्षत्रनां विमान ठे. अरु के० अरुगाउनां तारानां विमान ठे. कोइक न्हाना
पण ठे. ए रीते चंद्राइ के० चंद्रादिक पांच जातना ज्योतिषीनां विमाणा के० विमान,
तेमनो आयाम के० सांधपणानो अने पोहोसपणानो ते विठमा के० विस्तार जा-
एयो. अने जेटमां सांधपणे ठे तेथी अरु के० अरुं उच्चत्तं के० उंचपणे सर्व पांचे
ज्योतिषीनां विमान जाणवां. ए उक्क्यायुवाळा तारानां विमानोनुं प्रमाण कहुं; पण

जघन्यायुवाला तारानां विमानानुं प्रमाण लंबाश्च पोहोलाश्च पांचसें धनुष्य, अने उंचाश्च अढीसें धनुष्य पण ठे. ॥ ५४ ॥

॥ हवे मनुष्यलोकनुं प्रमाण अने मनुष्यक्षेत्रथी वाहेरना स्थिर चंद्रादि ॥

॥ पांचे ज्योतिपीठना विमानानुं स्वरूप कहे ठे. ॥

पणयाल लख जोयण ॥ नर खित्तं तन्निमे सया जमिरा ॥

नरखित्ताउ वहिं पुण ॥ अरूपमाणा छिया निचं ॥ ५५ ॥

अर्थ- ए पूर्वोक्त रीते पणयाललखजोयण के० पिस्तालीशलाखयोजननुं नरखित्तं के० मनुष्यक्षेत्र ठे. तन्निमे के० तेमांहे ए ज्योतिपि सर्व सयाजमिरा के० सदाकाल त्रमणशील ठे. अने नरखित्ताउवहिं के० मनुष्यक्षेत्रथी वाहेर जे पांचे जातना ज्योतिपी ठे, तेमनां विमान पुण के० वली आगल जे मनुष्यक्षेत्रना ज्योतिपीनुं प्रमाण कह्युं ठे, तेथकी अरूपमाणा के० अरूप प्रमाण ठे. अने ते निचं के० नित्य छिया के० स्थिर रह्यां ठे. एटले मनुष्यक्षेत्रमांहेला चंद्रनुं विमान योजनना एकसठीआ उपद्र चागनुं ठे; तो मनुष्यक्षेत्रथी वाहेरना चंद्रमानुं विमान अष्टावीश चागनुं ठे. एम पांचे ज्योतिपीठनां विमान लंबाश्च पोहोलाश्च अरूपप्रमाण जाणवां. तेमज उंचाश्च पण अरूपप्रमाण जाणवां. ॥ ५५ ॥

॥ हवे ए मनुष्यक्षेत्रमांहे ज्योतिपीठनी शीघ्रशीघ्रतरगतितुं तरतमपणुं ॥

॥ कहेतो थको प्रथम मनुष्यक्षेत्रनुं लक्षण कहे ठे. ॥

मनुष्यक्षेत्रने विंटी रहेलो सुवर्णमय सत्तरसें एकवीश योजन उंचो मानुषोत्तर पर्वत ठे; त्यांसुधी मनुष्यनुं जन्म मरण थाय ठे; पण तेथी वाहेर मनुष्यनुं जन्ममरण नथी. कदाचित् कोई देवता पूर्व जवना त्रेरथी मनुष्यने उंपानी अढी छीपथी वाहेर मूके, अथवा गर्जिणीव्हीने मूके, परंतु त्यां जन्ममरण थयुं पण नथी, थातुं पण नथी, अने थगे पण नही. केमके वली एतुं कारण मळे के जेथी संहरीने पाठो आणी आ मनुष्यक्षेत्रमां मूके, अने जंघाचारणादिक नंदीश्वर तथा रुचक छीपे यात्रा करवा जाय ठे खरा, परंतु ते मनुष्यलोकमांहे पाठा आवीनेज मरे; तेमाटे मनुष्य क्षेत्र कहीए. ते मनुष्यक्षेत्रमांहेला चंद्रमा सूर्य आदे देइने ज्योतिपी देवता श्रेणिवंध ठे.

॥ हवे ए मनुष्य क्षेत्रमांहेला ज्योतिपीठनी चालवानी गति तथा एमनां ॥

॥ विमानने वहणहार देवता केटला ठे ? इत्यादिकनुं स्वरूप कहे ठे. ॥

ससि रवि गह नखत्ता ॥ ताराउं हुंति जहुत्तरं सिग्धा ॥ विव-

रीयाउ महद्विअ ॥ विमाण वहगा कमेणैसि ॥ ५६ ॥ सो-

लस सोलस अड चउ ॥ दो सुर सहस्सा पुरोय दाहिणउं ॥
पत्रिम उत्तर सीहा ॥ इठी वसहा ह्या कमसो ॥ ५७ ॥

अर्थ— चंद्र, सूर्य, ग्रह, नक्षत्र, तारा— ए अनुक्रमे शीघ्रतर जाणवा. तेमां प्रथम सर्वमां ससि के० चंद्रमाने चालवानी गति मंद ठे. ते थकी सूर्य शीघ्रतर, ते थकी ग्रहने चालवानी गति उतावली, ते थकी नक्षत्र उतावला, ते थकी तारा शीघ्रतर, थने ह्नु शब्दे पूर्वे कहेला एक वीजाथी उंचा रहेला ग्रहनो क्रम लहीए; ते आवी रीते जे, ग्रहमां बली बुधथकी शुक्रनी गति शीघ्र ठे, थने शुक्रथकी मंगल, तथा मंगलथकी बृहस्पति, बृहस्पति थकी शनिश्चरनी शीघ्र गति जाणवी. ए रीते जहु-त्तरं के० यद्योत्तरपणे एकेकथकी सिग्धा के० शीघ्रगतिवाला ते हुंति के० ठे. ह्वे ए गतिनी रीत कही; तेथकी विवरीया के० विपरीतपणे ज्योतिपीउनुं महद्विअ के० महर्द्धिकपणुं कहेवुं. आवी रीते जे, सर्वथकी अल्प क्रुद्धिवंत तारा ठे, ते थकी नक्षत्र महर्द्धिक, तेथकी ग्रह महर्द्धिक, तेथकी सूर्य महर्द्धिक, सूर्यथी चंद्रमा महर्द्धिक.

ह्वे एना वर्ष कहे ठे. तारा पंचवर्णां ठे, थने वीजा सर्व ज्योतिपि अग्निए तपा-पेला सोनाने षणं जाणवा. तथा ए चंद्रादिक पांचे ज्योतिपी ते जलां वस्त्र आचरणे थलंकृत मुकुटे मंन्ति मस्तकवाला ठे, तथा चंद्रमा थने चंद्रमानाविमानवासी देवोना मुकुटेने थप्रजागे चंद्रमंडलाकारे चिन्ह जाणवां. एमज सूर्यने मुकुटे सूर्यमंडलाकारे चिन्ह होय. थने ग्रहने मुकुटे ग्रहाकारे चिन्ह, नक्षत्रने मुकुटे नक्षत्राकारे चिन्ह, ताराने मुकुटे ताराकारे चिन्ह, तेमज सर्व ज्योतिपीना पोतपोताना विमानवासी दे-वोना मुकुटेनेविपे पण एवांज चिन्ह होय. ए चिन्हे करी पांचे ज्योतिपीने उंजलीए.

ह्वे ए पांचे ज्योतिपीउंना विमाणवहगा के० विमानना वहणहारा देवो ते, क-मणसि के० अनुक्रमे कहे ठे ॥ ५६ ॥ प्रथम चंद्रमाना विमानवाहक सोलस सहस्त के० सोल हजार देवो, थने सूर्यना विमानवाहक सोल हजार देवो, थने ग्रहना विमानवाहक थरुसहस्त के० आठ हजार देवो, नक्षत्रना विमानवाहक चउसहस्त के० चार हजार देवो, तथा ताराना विमानवाहक दो सहस्सा के० दो हजार सुर के० देवो जाणवा. अर्हीपां जावार्थ तो ए ठे जे जगतस्वजावे चंद्रादिकनां विमान निरा-संब आकाशने विपे पोतानी मेळे वहेतां रहे ठे; पण आदेशकारी देवो पोतानी प्रनुना वपारवाने थयें थयवा पोता सरखा देवोमां बहुमान देखारुवाने अर्थ स्वतावे ते सररुदेवता विमानतसे सिंहादिकने रूपे, हेवा थका वहे ठे, पण ए अजियोगीक देवोने विमानतसे वहेतां विमाननो नार लागे नेही. जेम कोइक उन्नत स्त्रीने घणा

आज्ञापणनो चार लागे नही, तेम अज्ञियोगीक देवोने पण तथाविध कर्मोदयथकी चालवानेविषे रति ठे, माटे स्वस्वचावे वहेता विमानोने तळे ए पण वहेता रहे.

ए पांचे ज्योतिपीनां विमानोना चलावनार देवो ते सरखा चोथे चोथे जागे चारे दिशाए जूदा जूदा रूपे होय ते कहे ठे. प्रथम पुरोय के० पूर्वदिशाए सीहा के० सिंहने रूपे होय, अने दाहिणो के० दक्षिण दिशाए हृष्टि के० हाथीने रूपे होय, तथा पश्चिम के० पश्चिम दिशाए वसहा के० वृषजने रूपे होय, अने उत्तर के० उत्तर दिशाए हया के० अश्वने रूपे होय, कमसा के० ए अनुक्रमे विमानवाहक जाणवा. ॥५७॥ ॥हवे ए सर्व ज्योतिपिठमां अधिक ऋद्धिवंत चंद्रमां ठे माटे चंद्रमानो परिवार कहेठे.॥

गह अष्टासी नरकत्त ॥ अडवीसं तार कोडि कोमीणं ॥ ग-
सठि सदहस्स नवसय ॥ पणहत्तरि एग ससि सिन्नं ॥ ५७ ॥

अर्थ- मंगलादिक ग्रह अष्टासी के० अव्याशी ठे, अने अज्ञिचित प्रमुख न-
रकत्त के० नक्षत्र ते अडवीसं के० अष्टावीश ठे, अने ठासठिसहस्स के० ठासठ हजार,
तथा नवसय के० नवसं ने पणहत्तरि के० पंचोत्तर एटली कोमीकोमीणंके० कोडाकोडी
तार के० तारा एटले ठासठ हजार कोडाकोडी नवसं कोडाकोमी अने पंचोत्तर कोडा
कोमी एटला तारानी संख्या. ए सर्व एगससि के० एक चंद्रमानो सिन्नं के० सैन्य
एटले परिवार जाणवो ॥ ५७ ॥

अर्हीयां शिष्य पूठे ठे के, मनुष्यक्षेत्र तो पिस्तालीश लाख योजन ठे, अने ता-
रानी संख्या वधारे कही ठे; माटे एटला क्षेत्रमां समावेश न थाय, तो ए वातनो
संज्ञव केम थाय ? ए आशंका गुरु आगली गाथाए टाळे ठे.

कोडा कोमी सन्नं ॥ तरंतु मन्नंति खित्त थोवतया ॥

केई अन्नेउस्से ॥ हंगुल माणेण ताराणं ॥ ५८ ॥

अर्थ- अर्हीयां वे मत ठे. केईक आचार्य कोडीकोडी संज्ञातर कहेतां नामांतर कहे
ठे. जेम वीशने पण कोडी कहीए, एटले कोमाकोडी कहेतां कोटी एवुंज नामांतर
मन्नंति के० माने ठे. कारणके खित्त के० मनुष्यक्षेत्रनी जूमि थोव के० थोडी ठे.
तया के० तेमाटे माने ठे. वली केईअन्ने के० अन्य वली केईक आचार्य ते प्रमाणां-
गुलने ठेकाणे उस्सहंगुलमाणेण के० उत्सेधांगुलने प्रमाणे ताराणं के० तारानां विमान
कहे ठे. एम करतां प्रमाणांगुल क्षेत्रमां उत्सेधांगुलनां विमान समाइ जाय. केमके
विशेषणवति ग्रंथमां श्रीजिनज्जगणि क्षमाश्रमणे एहज उत्तर दीथा ठे. वली “ न-
गणुद्विविमाणाइ मिणसुपमणं गुत्सेणंच ” ए पाठ प्रायिक ठे. क्यांक विवटे पण ठे.

अर्हीयां चारसं उत्सेधांगुले एक प्रमाणांगुल थाय ठे. अने केटलांक ग्रंथोमां एक हजार उत्सेधांगुले एक प्रमाणांगुल थाय एम कहुं ठे. तेथी क्षेत्रना अटपत्व माटे उत्सेधांगुलने माने ताराना विमाननुं प्रमाण माने ठे. ॥ ५९ ॥

॥ चंद्रना परिवारनी वक्तव्यताने प्रस्तावे तेनाज परिवारभूत ॥

॥ ग्रहोनी अंतर्गत राहुनी वक्तव्यता जूदी कहे ठे. ॥

किएहं राहु विमाणं ॥ निच्चं चंदेण होइ अविरहियं ॥

चउरंगुलमप्पत्तं ॥ दिठाचंदस्स तं चरइ ॥ ६० ॥

अर्थ- राहुविमाणं के० राहुनुं विमान ते किएहं के० काहुं ठे, अने निच्चं के० नित्य प्रत्ये चंदेण के० चंद्रमाना विमानथी होइ अविरहियं के० छूर थातुं नथी. पासेज ठे. मात्र चउरंगुलं के० चार अंगुल अप्पत्तं के० अप्राप्त एटले चार अंगुल वेगहुं थकुं हिठाचंदस्स के० चंद्रमाना विमानथकी हेतुं थकुं तं के० ते राहुनुं विमान चरइ के० चाले ठे.

अर्हीयां एक नित्यराहु ने वीजो पर्वराहु ए रीते राहु वे प्रकारना ठे. तेमां पर्वराहु ते जघन्यथी ठमासे चंद्रमा अने सूर्यने ग्रहण करे, एटले पोताना विमाने करी तेमना विमानने आवरे. उत्कृष्टं चंद्रमाने वेतालीश महीने ग्रहण करे. अने सूर्यने अडतालीश वर्षे ग्रहण करे. तेमज राहुनीपरे केवारेक केतु पण ग्रहण करे.

अने धीजुं नित्यराहुनुं विमान ते वर्णे काहुं ठे, अने ते जगत्स्वजावे सर्वदा चंद्रमानी साथे चाले. चंद्रमाथकी चार अंगुल वेगहुं थकुं नीजुं चाले. तेमां अंधारा पहे चंद्रमंजलना पत्तर जाग करीए, तेमांना एकेका जागने दिनप्रत्ये आवरे-ढांके. अने अजवाले पहे जे आवर्यो होय तेमांथी एकेको जाग पाठो मूके. एटले ए जे नित्यराहु ठे ते सर्वकाल आवरे नहीं. पण चंद्रमाना त्रीश दीवसे करी त्रीश जाग करीए ते एक पखवामीये वहेचीये, तेवारे दिनप्रत्ये वेवे जाग आवे. ते अंधारे पखवाडीए दररोज वे वे जाग आवरे-ढांके, अने अजुथाले पखवाडीए दररोज वे वे जाग मूकतो जाय, तेवारे लोकमां चंद्रमंजलना तेजनी हाणी वृद्धिनो जास थाय. अर्हीयां कोइ पूठे जे चंद्रमानुं विमान महोडुं, अने राहुनुं विमान न्हानुं तो राहुथी चंद्रमा शीरीते ग्रहेवाय ? तेहने उत्तर कहे ठे के ग्रहोनुं विमान वे कोसनुं कहुं ठे ते प्रापिक ठे; माटे प्रापिक शब्द निश्चेवाचक नथी; तेथी ए ग्रहोना विमाननुं जे प्रमाप कहुं ठे, ते थकी अधिकुं पण संजव थाय. तेथी सर्वात्माए चंद्रमाने राहु ढांके ठे. अथवा केटलाएक थाचार्य एम कहे ठे जे राहुनुं विमान न्हानुं ठतां काहुं ठे, माटे जो काहुं थोसुं होय तोपण घणा उज्वलाने आछाइन करी शके ठे. ए प्रमाणे

वेहु रीते प्रश्न करनारनी शंका टाळी. जेम मसीना एक टीपाथी स्फाटकनो कटकौ काळो देखाय, तेम राहुना योगे चंद्रमा काळो देखाय ठे.

॥ हवे जंबुद्वीपने विपे तथा वीजा पण मनुष्यक्षेत्रमां एक ताराथी वीजा ॥

॥ ताराना विमानोनुं पर्वतादिकना व्याघाते जघन्योत्कृष्ट अंतर, अने ॥

॥ व्याघातविना जघन्योत्कृष्ट अंतर केटळुं होय ? ते कहे ठे. ॥

तारस्सय तारस्सय ॥ जंबुद्वीवंमि अंतरं गुरुयं ॥ वारस जोयण

सहस्सा ॥ दुन्निसया चैव वायाला ॥ ६१ ॥

अर्थ—तारस्सयतारस्सय के० एक ताराना विमानथकी वीजा ताराना विमानने जंबुद्वीवंमि के० आ जंबुद्वीपनेविपे गुरुयं के० उत्कृष्टं जो अंतरं के० अंतर होय तो केटळुं होय ? ते कहे ठे. वारसजोयण सहस्सा के० वार हजार योजन उपरे दुन्निसया के० वसो चैव के० निश्चयकी. वली वायाला के० वेतालीस उपर एटले (१११४१) योजननुं अंतर होय. ते मेरुपर्वतने व्याघाते ए अंतर जाणवुं. जेम मेरु, पृथीवि नीचे दश हजार योजन जाको ठे, तेम वली मेरु तथा ताराने एक वाजुए, (११११) योजननुं अंतर ठे, तेवुंज वीजी वाजुए पण (११११) योजननुं अंतर ठे, माटे ए त्रणनी संख्या एकठी करीए, तेवारे एक ताराथी वीजा तारानुं उत्कृष्टं अंतर (१११४१) योजन थाय. ॥ ६१ ॥

॥ हवे व्याघाते तथा निर्व्याघाते जघन्य तथा उत्कृष्टं अंतर कहे ठे. ॥

निसढोय नीलवंतो ॥ चत्तारिसय उच्च पंच सयकूडा ॥ अर्धं उवारीं

रिक्का ॥ चरंति उजय ठ वाहाए ॥६१॥ ठावठादुन्निसया ॥ जहन्न

मेयं तु होइ वाघाए ॥ निघाघाए गुरु लहु ॥ दोगाजय धणुसया पंच ॥६३

अर्थ—निसढोय के० निपथ अने नीलवंत ए वे पर्वत ते चत्तारिसय के० चारसैं योजन जूमीथकी उच्च के० उंचा ठे. अने ते पर्वतनां पंचसय के० पांचसैं योजनना उंचा, अने तेना अर्द्ध के० अर्द्ध एटले अहीसैं योजन उवारीं के० उपर पहोलां ठे, अने नीचे पांचसे योजन तथा मध्ये पोणाचारसैं योजन पहोलां ठे, एवां नव नव कूडा के० कूट एटले शिखरो ठे, एम सर्व मली जूमि थकी नवसैं योजन उंचा थाय. ते कूट एटले शिखरना उजय के० वे वाजुए अठ के० आठ आठ योजननी अवाहाए के० अवाधाए रिक्का के० नद्धत्र चरंति के० विचरे ठे. ॥ ६१ ॥

एटले अहीसैं योजन शिखरनी पहोलाइ तथा वे वाजुना आठ आठ योजननी अवाधा मलीने ठावठा दुन्निसया के० वसैं ने ठासठ योजन, ते जहन्न के० जघन्य

थकी एयं के० ए तारा ताराने, नक्षत्र नक्षत्रने मांहोमांहे वाघाए के० पर्वतादिकनी व्याघाते अंतर ठे. अने निवाघाए के० निर्व्याघाते तो गुरु के० उत्कृष्ट अंतर दोगाउ के० वे गाउनुं, अने लहु के० जघन्य अंतर ते धणुसया पंच के० पांचसे धनुष्यनुं ठे. एहंनुं सूरपन्नति तथा जीवाजिगम प्रमुख ग्रंथोमां कछुं ठे, पण महोटी संघयणी तथा जंबुद्वीपपन्नतिमां ए व्याघातनिर्व्याघात कछुं नथी. ॥ ६३ ॥

॥ हवे मनुष्यक्षेत्रनी वाहेर घंटाकारे स्थिर रह्या जे चंद्र ॥

॥ अने सूर्य- तेमनुं मांहोमांहे अंतर प्रमाण कहे ठे. ॥

माणुस नगाउ वाहिं ॥ चंदा सूरस्स सूर चंदस्स ॥

जोयण सहस्स पन्नास ॥ णुणगा अंतरं दिठं ॥ ६४ ॥

अर्थ- जे मनुष्यक्षेत्रनी सीम एटले मर्यादाकारक माणुस के० मातुपोत्तर नामा नगाउ के० पर्वत तेने वाहिं के० वाहेरना जे चंदा के० चंद्रमा अने सूरस्स के० सूर्य ठे, ते सूर के० सूर्य अने चंदस्स के० चंद्रमाने एटले चंद्रमाथकी सूर्यने अने सूर्यथकी चंद्रमाने मांहोमांहे जोयणसहस्स पन्नास के० पचाश हजार योजननुं अणुणगा के० अन्वून एटले पूर्ण अंतरं के० अंतर ते दिठ के० श्री तीर्थकर गणधरे दीनुं. ॥ ६४ ॥

हवे पूर्वनी गाथामां सूर्यथकी पचाश हजार योजन चंद्रमा, अने चंद्रमाथकी पचाश हजार योजन सूर्यनुं अंतर कछुं. तेवारे एक सूर्यथकी धीजा सूर्यनुं अने एक चंद्रथकी धीजा चंद्रनुं अंतर केटहुं थाय ? ते एक गाथाए करी कहे ठे.

ससि ससि रवि रवि साहिय ॥ जोयण लखेण अंतरं होइ ॥

रवि अंतरिया ससिणो ॥ ससिअंतरिया रवि दिता ॥ ६५ ॥

अर्थ- ससि ससि के० चंद्र चंद्रनुं, अने रवि रवि के० सूर्य सूर्यनुं, साहिय के० साधिक जोयण लखेण के० एक लाख योजन अंतर होइ के० अंतर होय. केमके रवि अंतरिया ससिणो के० सूर्यने अंतरे चंद्रमा ठे, अने ससिअंतरियारवि के० चंद्रमाने अंतरे सूर्य ठे; ते दिता के० दीसवंत चास्वर एटले तेजवंत ठे. एटले एक चंद्रमा अने धीजा चंद्रमाने एक लाख योजन उपर एक योजनना एकसठीया अरुतालीश जागे अधिक, तथा एक सूर्य अने धीजा सूर्यने वचे एक लाख योजन उपर एकसठीया उपर जागे अधिक अंतर ठे. कारण चंद्रमा अने चंद्रमा वचे सूर्यनुं विमान अधिक होय. अने सूर्य सूर्य वचे चंद्रमानु विमान अधिक होय, तेथी ते विमान जेटहुं म होटुं होय, तेटहुं अधिक अंतर जाणुं. ॥ ६५ ॥

संग्रहणीसूत्रः

वह्नियाज माणुसुत्तर ॥ चंदा सूरा अवच्छिन्नज्योया ॥
चंदा अजीय जुत्ता ॥ सूरा पुण हुंति पुस्सेहिं ॥ ६६ ॥

अर्थ-माणुसुत्तर के० मानुपोत्तर पर्वतने वह्नियाज के० वाहेरे चंदासूरा के० चंदा
अने सूर्य ठे; ते अवच्छि के० अवस्थित निश्चल ठे. अने सदैव सरखा उज्योया के० उज्यो
करे ठे, एटले सूर्य ते अत्यंत तपता नथी, अने चंदा अत्यंत शीतलता करता नथी
तेमां चंदा के० चंदा ते सदैव अजीयजुत्ता के० अज्जिजित नक्षत्रे युक्त ठे. अने
के० वली सूरा के० जेटला सूर्य ठे ते सर्व पुस्सेहिं के० पुण्य नक्षत्रे युक्त हुंति के० ठे
॥हवे द्वीपसमुद्रोनेत्रिपे चंद्रादिकोनी संख्याने अर्थे प्रथम द्वीपसमुद्रोनां प्रमाण कहे
उद्धार सागर डुगे ॥ सहे समएहि तुल्ल दीवुदही ॥ ६७

गुणा डगुण पवित्र ॥ वलयागारा पढम वज्जं ॥ ६७ ॥

अर्थ- उद्धारसागर के० उद्धारसागरोपम डुगेसहे के० अडी एटले अडी
सागरोपमना जेटला समएहिं के० समय होय, तेहने तुल्ल के० वरावर तावत
दीव के० द्वीप अने उदही के० समुद्र ठे. ते एकेक थकी डगुणा डगुण के०
वमणा एटले पहेला थकी बीजो वमणो, ते थकी बीजो वमणो, एम पवित्र
विस्तारे कखा ठे. तेमांहे पढम के० पहेलो जंबुद्वीप ते आलीने आकारे ठे, ते
के० वर्जिने बीजा सर्व द्वीप तथा समुद्र ते वलयागारा के० वलय एटले चूर्ड
कारे ठे. ॥ ६७ ॥ एज अर्थ विशेषपणे बखाणे ठे.
पढमो जोयण लस्कं ॥ वट्टोतं वेडिउ गिया सेसा ॥
पढमो जंबुद्वीवो ॥ सयं चुरमणोदही चरमो ॥ ६८ ॥

अर्थ- पढमो के० पहेलो जंबुद्वीप जोयणलस्कं के० एकलाख योजननो,
के० तेलना पूना सरखो वाटखो ठे, तं के० तेहने सेसा के० शेष सर्व द्वीप
वेडीजं के० वेडीने गिया के० रखा ठे. ते जेम पढमो के० पहेलो जंबुद्वीवो के०
ठे. तेम सर्व द्वीप समुद्रथी चरमो के० वेडो स्वयं चुरमण नामा उदही के० स
॥ वली कटखाक द्वीप अने समुद्रोनां नाम कहे ठे. ॥

जंबुधायइ पुरकर ॥ वारुणिवर खीर घय खोय नंदिसरा
अरुण रुणवाय कुंडल ॥ संख रुयग जुयग कुस कुंचा

अर्थ- प्रथम जंबुद्वीप, बीजो धातकीचंडद्वीप, बीजो पुष्करवर्द्वीप,
बीजो वीरवर्द्वीप, पांचमो वीरवर्द्वीप, छठो वृत्तवर्द्वीप, सातमो वृत्तवर्द्वीप,
आठमो वृत्तवर्द्वीप, नवमो अरुणद्वीप, अर्द्धीयां अरुणोपमान एवां ए अर्द्धीयां

धाय ठे; पण अहीयांशी एकेका द्वीपनां त्रण नाम कहेवा माटे अर्थमाहे, दशमो अरुणवराद्वीप कहेवो, अगीयारमो अरुणवरावजासद्वीप, ए त्रीजुं नाम कहुं. एम वारमो कुंडलद्वीप, तेरमो कुंरुलवर द्वीप, चौदमो कुंडलवरावजासद्वीप, पन्नरमो संखद्वीप, सोलमो संखवरद्वीप, सत्तरमो संखवरावजास, अठारमो रुचक, उगणीशमो रुचकवर, वीशमो रुचकवरावजास, एकवीशमो चूयंग, वावीशमो चूयंगवर, त्रेवीशमो चूयंगवरावजास, चौवीशमो कुस, पचीशमो कुसवर, ठवीशमो कुसवरावजास, सता-वीशमो क्रॉच, अष्टावीशमो क्रॉचवर, उगणत्रीशमो क्रॉचवरावजास द्वीप ठे.

॥ ए समस्त द्वीप एकेके समुद्रे वींढ्या ठे, ते समुद्रोनां नाम कहे ठे. ॥

पढमे लवणो जलहि ॥ वीए कालोय पुस्कराईसु ॥ दी-

वेसु हुंति जलही ॥ दीव समाणेहिं नामेहिं ॥ ७० ॥

अर्थ- पढमे के० पहेसे द्वीपे लवणो के० लवण नामा जलही के० समुद्र ठे. वीए के० वीजे द्वीपे कालोए के० कालोदधि नामा समुद्र ठे. तेथकी आगल वीजे द्वीपे पुस्कराईसु के० पुस्करवरादिक दीवेसु के० द्वीपनेविपे जे जलही के० समुद्र ठे, ते वीशसमाणेहिं के० द्वीपने समान नामेहिं के० नामेज ते समुद्रोनां नाम हुंति के० ठे. षट्ठे आगल द्वीपद्वीपने नामे समुद्रनां नाम पण जाणवां. जेम वारुणीवर द्वीपे वारुणीवरसमुद्र, ए रीते सर्व द्वीप सरखेज नामे समुद्रे वींढ्या ठे. अने द्वीप तथा तेना समुद्रनुं नाम सर्व एकज ठे. तथा जेवुं नाम तेह्वो गुण ठे. जेम जंबुद्वेद्वे करी जंबुद्वीप नाम ठे, अने लवण सरखुं खारुं पाणी माटे लवणसमुद्र नाम ठे. धावडी पृष्ठ करी धातकीखंड नाम ठे. ए रीते वीजा सर्व द्वीप समुद्रनां अर्थ सहित नाम जाणवां. ॥ ७० ॥ अहीयां द्वीप समुद्रना अधिपति जे व्यंतरदेवता, तेहनुं एक पद्योपम आयुष्य जाणवुं.

॥ ह्वे वीजा द्वीपसमुद्रनां केवां केवां नाम ठे ? ते अतिदेशेकरी कहे ठे. ॥

आचरण वठ गंधे ॥ उप्पल तिलएय पउम निहि रयणे ॥ वासहर दह नईउं ॥ विजया वस्कार कर्पिदा ॥ ७१ ॥ कुरु मंदर आवासा ॥ कूडा नरुत्त चंद्र सूराय ॥ अन्नेवि एव माई ॥ पसठ वद्वूण जे नामा ॥ ७२ ॥ तन्नामा दीवुदही ॥ तिपडो यायार हुंति अरुणाई ॥ जंबूलवणाईया ॥ पतेय ने असेखिजा ॥ ७३ ॥ ताणं तिम सूरवरा ॥ वजास जलही प-रंतु इक्षिजा ॥ देवे नागे जस्के ॥ चूपय सयंजुरमणेय ॥ ७४ ॥

अर्थ-आचरण के० दार प्रमुख जे अर्थकार-तेनां जेठवां नाम ठे, ते नामे द्वीप

समुद्र ठे. वृष के० वस्त्रोनां जेटलां नाम ठे, ते नामे द्वीप समुद्र ठे. गंध के० कूट प्रमुखने नामे, उत्पल ते कुमुद प्रमुख जे चंद्रविकासी कमलो तेमने नामे, तिलपय के० तिलकने नामे, एटले वृत्ततिलक कलशतिलकादिकने नामे, अथवा तिलकादिक वृद्ध प्रमुखने नामे, पउम के० पद्म ते शतपत्र पुंरिकादिक सूर्यविकाशी कमलने नामे, महा पद्मादि नवनिधिने नामे, कर्कतनादिक रत्नने नामे, अथवा चक्रवर्ति वासुदेवना रत्नने नामे, वासहर के० वर्षधर जे हिमवंतादिक पर्वतने नामे, दह के० दहने नामे, गंगा प्रमुख नईके० नदीउने नामे, कठादिक विजयने नामे, वस्कार के० माध्यवंतादिक वृद्धस्कारने नामे, एटले बखारादिक पर्वतने नामे कप्प के० सोधर्मादिक देवलोकने नामे, इंदा के० शंकरादिकने नामे. ॥ ७१ ॥ देवकुरु उत्तरकुरुने नामे, तिर्यक्लोकनेविषे मंदर के० मेरुने नामे, इंद्रादिकोना आवासने नामे, कूडा के० कूटपर्वतने नामे, नस्कत के० कृत्तिकादिक नक्षत्रने नामे, चंद्रमा सूर्यनां जे नाम ठे ते नामे, एम अत्रेवि के० अन्य पण एवमाई के० ए पूर्वाक्त आदे देइने प्रशस्त जली वस्तुर्जनां नाम जे जगत्मां ठे. ॥ ७२ ॥ तन्नामा के० ते नामे दीबुदहि के० द्वीप अने समुद्रो ठे, अने पूर्वं कक्षा जे अरुण-आदे करी त्रिप्रत्ययावतार हुंति के० ठे. एटले ए अर्थ जे अरुणादिकथी मांडीने कौंचसीम त्रण त्रण नामे करी त्रिप्रत्ययावतार कक्षा ठे. तेमज वली बीजा आचरणादिकने नामे जे द्वीप समुद्रो कक्षा, तेमां पण एक एकने त्रिप्रत्ययावतार करी देखाडे ठे. जेम हारद्वीप, हारसमुद्र, हारवरद्वीप, हारवरसमुद्र, हारवरावजासद्वीप, हारवरावजास समुद्र, एवीरीते नाम कहेवां. एम ते त्रिप्रत्ययावतार त्यांलगे करवा, ज्यांलगे देवद्वीप थकी पहेलो सूर्यवरावजास द्वीप, सूर्यवरावजास समुद्र अने जंबुद्वीपनामे द्वीप असंख्याता, तथा लवणसमुद्रनामे समुद्र पण असंख्याता. एम जंबुद्वीप तथा लवणसमुद्र आदेदेइने असंख्याता जे द्वीप अने समुद्र ठे, पत्तवते असंखिया के० ते प्रत्येके असंख्याता असंख्याता समजवा. ॥ ७३ ॥ एवा असंख्याताद्वीप समुद्र ताण के० तेनो अंतिम के० ठेवो जे सूर्यवरावजास जलद्वी के० सूर्यवरावजास समुद्र ठे, त्यांसीम त्रिप्रत्ययावतार करीण. तेवार पठी वली सर्व तिष्ठा लोकने ठेडे देवादिक पांच द्वीप अने ए द्वीपने नामेज देवादिक पांच समुद्र, ते प्रत्येके एकेका नामे ठे. नाटे एनो त्रिप्रत्ययावतार न थाय. अने ए असंख्याता पण नथी. किंतु पांच नाम, द्वीप समुद्रनां एकेकांज ठे, एटले ए नामे बीजो कोइ द्वीप समुद्र नथी, ए जावार्थ ठे. ए पांचनां नाम कहे ठे. एक देवद्वीप ने देवसमुद्र, बीजो नागद्वीप ने नागसमुद्र, त्रीजो जङ्गद्वीप अने जङ्गसमुद्र, चायो

भूतद्वीप अने भूतसमुद्र, पांचसो स्वयंभुरमणद्वीप ने स्वयंभुरमण समुद्र—ए पांचेनां नाम कक्षां. जेम आ जंबुद्वीपे जंबुद्वीपे ठे, सर्व रत्नमय जगती ठे, ते आठ योजन लंबी ठे. तेना विजय, विजयंत, जयंत ने अंपराजित एवा चार नामे चार दरवांजाना देव ठे. तेम वीजा जे असंख्याता जंबुनामे द्वीप ठे, अने लवणनामे समुद्र ठे, त्यां सर्वत्र एज स्विति जाणवी. ते जंबुद्वीपे आ जंबुद्वीपना अणाढीआ देवती राजधानी ठे. तेमज लवणसमुद्रना देवतानी ते लवणसमुद्रे राजधानी ठे. एम वीजा द्वीप समुद्रआश्री पण समजवुं. ॥ ७४ ॥

॥ हवे समस्त समुद्रांना प्राणी तथा मत्सोनुं विशेष स्वरूप कहे ठे. ॥
 वारुणिवर खीरवरो ॥ घयवर लवणोय हुंति जिन्ररसा ॥ कालोय पुष्करो
 दहि ॥ स्वयंभुरमणोय उदगरसा ॥ ७५ ॥ इक्षुरस सेस जलही ॥ लवणे
 कालोय चरिम बहुमत्वा ॥ पण सग दस जोयण सय ॥ तण
 कमा थोव सेसेसु ॥ ७६ ॥

अर्थ—एक वारुणीवर समुद्रां पाणी मदिरा सरखुं, वीजा क्षीरसमुद्रां पाणी ते त्रण जाग गौडूध अने चोथो जाग मिश्री, एरीते मिश्रिमिश्रत दूध सरखुं जाणवुं. व्रीजा घृतवरसमुद्रां पाणी गायना घृतथकी सुखादिष्ट, चोथा लवणसमुद्रां लवण सरखुं पाणी. ए चारे समुद्रां पाणी ते जिन्ररसा के० जूदा जूदा खादनां हुंति के० ठे. एटसे जेवुं नाम तेवो परिणामे पाणीनो खाद ठे.

तथा एक कालोदधि, वीजो पुष्करवर, व्रीजो स्वयंभुरमण, ए त्रण उदहि के० समुद्र, तेनां पाणी स्वाजाधिक उदगरसा के० मेघ जे वर्षाद तेना पाणी जेवा पालर पाणीनी माफक खादिष्ट ठे. ॥ ७५ ॥ अने सेस के० वाकीना नंदीश्वरसमुद्र आदे दे-इने भूतसमुद्र पर्यंत सर्व समुद्रां पाणी ते इक्षुरस के० शैलकीना रस जेवां खादिष्ट ठे. अर्दीयां तज, एखची, केसर अने मरी, ए चार जणश सरखे जागे देखे तेनी साये त्रणजाग अदद्यां जे इक्षुरस ते सरखुं पाणी जाणवुं.

खण, कालोदधि, अने चरिम के० ठेवो स्वयंभुरमण—ए त्रण समुद्रां बहुमत्वा के० घटा जातना मठ कठपादिक मात्रांनी जातिउं ठे; तेना पणसय के० पांचसें अने सग के० सातसें दससय के० एक हजार जोयण के० योजननां तण के० शरीर ठे जेनां, एवा मगो ठे. ते कमा के० अनुक्रमे आधी रीते कहेवा. तेमां लवणसमुद्रां उच्छ्रष्टा पांचसें योजनना शरीरवाजा ठे. कालोदधीमां उच्छ्रष्टा सातसें योजनना शरीरवाजा ठे. तथा स्वयंभुरमणां हजार योजनना शरीरवाजा ठे. ए जोयण उत्से-

धांगुलना माने जाणवा. अने सेसेसु के० शेष वाकीना जे समुद्र ठे, तेमां थोव के० थोडा मद्य ठे. अने ते न्हाना पण ठे. वली लवणसमुद्रमां सातकुलकोडीनी जाती ठे, कालोदधीमां नव कुलकोडीनी जाती ठे. अने स्वयंचरमणमां साठीवार कुलकोडीनी जाती ठे. ए परमार्थ श्रीजीवाग्निगमउपांगमां विस्तारपणे वखाणयो ठे. ए रीते सविस्तरपणे द्वीप समुद्रनो अधिकार कह्यो. ॥ ७६ ॥

॥ हवे प्रति द्वीपे अने प्रति समुद्रे चंद्र सूर्यनी संख्या कहेवे. ॥

दो ससि दो रवि पढमे ॥ दुगुणा लवणंमि धायई संडे ॥ वा-

रस ससि वारस रवि ॥ तप्पजिइ निदिठ ससिरविणो ॥ ७७ ॥

तिगुणा पुविह्व जुया ॥ अणंतरा णंतरंमिखित्तंमि ॥ कालों

ए वायाला ॥ विसत्तरी पुक्करधंमि ॥ ७८ ॥

अर्थ— पढमे के० पहेला जंबु द्वीपनेविपे वे चंद्रमा अने वे सूर्य ठे. तथा लवण-समुद्रनेविपे तेशी दुगुणा के० वमणा करीए, एटले चार चंद्रमा अने चार सूर्य होय. तथा धातकीखंरुनेविपे वार चंद्रमा अने वार सूर्य तप्पजिइ के० तत्प्रभृति ते धातकीखंरु प्रमुख तेहनेविपे निदिठ के० कह्या जे ससिरविणो के० चंद्रमा अने सूर्य तेहने ॥ ७६ ॥ तिगुणा के० त्रण गुणा करीए तेवारे तंत्रीश थाय. तेनी साथे पुविह्व-जुया के० पूर्वना वे जंबुद्वीपना अने चार लवणसमुद्रना मली ठ चंद्र युक्त करीए तेवारे वेतालीश चंद्रमा, तेमज वेतालीश सूर्य ते कालोदधि समुद्रने विपे होय ठे. एवी रीते आगला द्वीपसमुद्रनेवीपे एज करण करीए तेवारे ते द्वीपमां चंद्र सूर्यनी संख्या आवे. ते आवी रीते जे पूर्वोक्त वेतालीशने त्रिगुणा करतां एकसोने ठ-वीश थाय. तेमां धातकी खंरुना वार, लवणसमुद्रना चार, अने जंबुद्वीपना वे. ए रीते अढार मेलवतां एकसोने चुमालीश चंद्र अने एकसोने चुमालीश सूर्य ते पु-प्करवर द्वीपनेविपे ठे, पण तेमां अडधुं मनुष्यक्षेत्र ठे. माटे व्होतेर सूर्य अने व्हो-तेर चंद्रमा अर्हीयां मनुष्यक्षेत्रनी गणतीमां गणवा. माटे उपला पाठमां विसत्तरी पुक्करधंमि एवुं कळुं ठे. अने पाठला अर्ऊ पुप्करवर द्वीपमां जे व्होतेर चंद्र अने व्होतेर सूर्य ठे ते स्थिर ठे, पण चर नथी. समश्रेणीमां नथी माटे गण्या नथी. ते पुप्करवरना एकसो चुमालीशने त्रिगुणा करतां चारसैं वत्रीश थाय. तेमां पूर्वना वे जंबुद्वीपना, चार लवणसमुद्रना, वार धातकीखंडना, अने वेतालीश कालोदधिना मेलवतां चारसैं ने वाणु चंद्र तथा चारसैं ने वाणु सूर्य पुप्करवरसमुद्रे थाय ठे.

एम आगला द्वीप समुद्रे अनुक्रमे चंद्रसूर्यनी संख्या करवानुं करण एज रीते

दमा नीचो अने नक्षत्र उंचां ठे; परंतु उपर नीचे करी संगतातेज चार चरे ठे. अ-
न्यंतरचारि अज्जित नक्षत्र ते वाहेर न होय, अने वाहेरचारि मूल नक्षत्र ते अ-
न्यंतरचारि न होय. ते माटे नक्षत्रना मंरुल ते चंद्र सूर्य अने ग्रह संगताते अति-
प्रतस्थिति योगीज होय.

॥ हवे जंबूद्वीपनेविषे चंद्रसूर्यना मांडलानी वक्तव्यता कहे ठे. ॥

पद्मरस चूलसीइसयं ॥ इहससि रविमंडलाइं तस्किंतं ॥ जो-

यण पण सयदसहिय ॥ जागा अडयाल इगसठा ॥ ८१ ॥

अर्थ—मंडल एटले एक सूर्य दक्षिण दिशिथी चाली उत्तर दिशाए थावे, अने
वीजो उत्तर दिशिथी चाली दक्षिण दिशाए थावे, एक अहोरात्रे अर्द्ध मंडलक्षेत्र
दक्षिण दिशिनो सूर्य अने अर्द्ध मंडलक्षेत्र उत्तर दिशिनो सूर्य उल्लंघे. वेउ मढ्या
मंरुलाकार थाय. तेमाटे एने मंडल कहीए. मंडलनुं क्षेत्र जेटला क्षेत्रमां चंद्रमा
सूर्य पोत पोतानां मंडल ज्रमण करे, ते क्षेत्र पांचसैं दश योजन उपर एक योज-
नना एकसठीया अडतालीश जाग ठे, ते नीचे गाथाना अर्थमां लखे ठे.

पद्मरस के० पंदर मांडला चंद्रमाना ठे, अने चुलसीइसयं के० (१०४) मांडला
सूर्यना ठे. इह के० ए ससि रवि मंरुलाइ के० चंद्र सूर्यना मांडला तस्किंतं के० ते-
हनुं क्षेत्र जंबुद्वीपनेविषे जेटलुं ठे तेदलुं कहे ठे. जोयणपणसय दसहिय के० पां-
चसैं दश योजन अने उपर एक योजनना इगसठा के० एकसठीया जागा अरुयाल
के० अडतालीश जाग अधिक एटला क्षेत्रमां सर्व मांरुला ठे. ॥ ८१ ॥

॥ हवे एनुं गणतीए परिमाण करे ठे. ॥

तिसि इगसठा चउरो ॥ इग इग सठस्स सत्त जइयस्स ॥

पणतीसं च ५ जोयण ॥ ससि रविणो मंडलं तरयं ॥ ८२ ॥

अर्थ—एक योजनना इगसठा के० एकशठ जाग करीये, तेवा तिसि के० त्रीश
जाग अने इग के० एक इगसठस्स के० एकसठीया जागना सत्तजइयस्स के० सात
जाग करीए, तेवा चूरणीया चउरो के० चार जाग, अने पणतीसंच जोयण के० पां-
त्रीश योजन उपर एटलुं ससि के० चंद्रमाने मांडले मांडले अंतर ठे. अने दुजोयण
के० वे योजननुं रविणो के० सूर्यने मंडलं के० मंरुला मंडलाने अंतरयं के० अंतर ठे.
तेहनी गणती थावी रीते ठे, जे सूर्यना एकसो चोराशी मांडलाना एकसो
त्र्यासी अंतरा ठे, ते एकेका अंतरानुं परिमाण वे योजन ठे, तेहने एकसो त्र्याशी
गुणा करीए, तेवारे सवे मन्नी त्रणसैं ठाशठ योजन आंतराना थाय. वली सूर्यना

एकेका मंमलमां (विमाननुं) जाडपणुं जोजनना एकसठीया अडतालीश जागनुं ठे, तेने एकसो चोराशी मांरुले गुणीचे तेवारे (८८३३) जाग थाय. तेहने (६१) जाग दीजे तेवारे (१४४) योजन अने उपर एक योजनना एकसठीया अडतालीश जाग वधे, ते पूर्वोक्त आंतराना व्रणसें ठासठ योजनमां जेळीये तेवारे सर्व मळी पांचसो दश योजन, अने एक योजनना एकसठीया अरुतालीश जाग उपर, एटळुं सूर्यने चार चरवानुं; एटळे विचरवानुं क्षेत्र होय. ए सूर्यने विचरवाना क्षेत्रनी गणती कही, तथा चंद्रमा अने सूर्य ए वेडना मांरुला मांडलानुं अंतर पण कळुं.

हवे चंद्रमाना मांडला पन्नर ठे, तेना आंतरा चउद ठे. ते एकेका मांडलानुं जाडपणुं योजनना एकसठीया उपन्न जागनुं ठे. तेवारे सर्व मळी (८४०) जाग थाया, तेने एकसठे जाग आपीएं, तेवारे तेर योजन उपर एक योजनना एकसठीया सनुतालीश जाग वधे; तथा पन्नर मांडलाना चउद आंतरा ठे, ते एक मांडलार्थी वीजा मांडलानुं अंतर पांत्रीश जोजन उपर एकसठीया त्रीश जाग, तथा एक एकसठीया जागना सात जाग करीएं तेवा चार जाग. एटळुं अंतरठे. तेवा चउद आंतरा ठे; तेमाटे आंतराना योजनने चउद गुणा करीएं तेवारे (४९९) योजन उपर एकसठीउं एक जाग वध्यो, ते पूर्वोक्त पन्नरे मांडलाना जाणपणानो तेर योजन अने एकसठीया सडतालीस जाग थायठे. ए वझे साथे मेलवीए तेवारे पांचसो दश योजन अने एक योजनना एकसठीया अडतालीश जाग उपर थाय. एटळुं चंद्रमाना मंडलने विचरवानुं क्षेत्र जाणुं. ॥ ८३ ॥

हवे ए चंद्र सूर्यना केटला मांरुला जंबूछीपमां तथा केटला लवण समुद्रमां ठे? ते कहेठे.

मंडल दसगं लवणे ॥ पणगं निसढंमि दोइ चंदरस ॥ मंडल अंतर माणं ॥ जाणपमाणं पुरा कहियं ॥ ८३ ॥
पणसठी निसढंमिय ॥ इन्निय वाहा इजोयणं तरिया ॥
ईगुणवीसंतु सयं ॥ सूरस्सय मंडला लवणे ॥ ८४ ॥

अर्थ-प्रथम चंद्रमाना दश मांरुला लवणसमुद्रमां ठे, अने पांच मांडला जंबूछीपमांहे निपधपर्वत उपर ठे. ए रीते पन्नर मांडला, तेना अंतरनुं माणं के० प्रमाण पांत्रीश योजन अने एकसठीया त्रीश जाग अने चूर्णीया चार जाग उपर, तथा जाणपमाणं के० विमाननुं प्रमाण ते जेम पुराकहियं के० पूर्वं उपन्न जागनुं कळुं ठे, तेम जाणुं ॥ ८३ ॥ अने सूर्यना निपधपर्वत उपर पांसठ मांरुलाठे, तेमां इन्निय के० वे मंरुल वाहा के० निपध पर्वतने वाहेर हरिवर्पनी जीव्हाने अग्रजागे; ए रीते जं-

ब्रह्मीपमांहे सूर्यना पांसठ मांडला, ते महोटी संघयणीमांहे तथा ज्योतिष् करंरुक् पयज्ञामां मंरुलविचार प्रकरणमांहे “ ठासठीनिसिढंमिय तिनिय वाहाए, ” एह्वो पाठ ठे परंतु आंकने वर्तारे तो “ तेसछियनिसढंमी ” ए पाठ मळेवे; ते गीतायें विचारी जोवुं. अने (११ए) सूर्यना मंडल खवणसमुद्रमांहेवे. ते सर्व मंडलनुं परस्पर मांहेमांहे जुजोयणंतरिया के० वे योजननुं अंतरठे ॥ ७४ ॥

॥ हवे जंब्रह्मीपमांहे चंद्रमा तथा सूर्यनुं चारक्षेत्र केटला योजन ? ॥

॥ अने खवण समुद्रमांहे केटला योजन ? ते प्रगट कहेवे. ॥

ससि रविणो खवणंमिअ ॥ जोयण सय तिनि तीस अहि-

याइं ॥ असियं तु जोयण सयं ॥ जंब्रह्मीवंमि पविसंति ॥ ७५ ॥

अर्थ—ससि के० चंद्रमा अने रविणो के० सूर्यनुं चारक्षेत्र खवणंमिअ के० खवण समुद्रमांहे जोयणसयतिनि के० त्रणसो योजन अने तीस के० त्रीश उपर होय. अने पाठो वलतां असियंतुजोयणसयं के० एकसोने पंशी योजन ने एक योजनना एकस-ठीया अडतादीशजागे अहियाइं के० अधिक जंब्रह्मीवंमि के० जंब्रह्मीपमांहे पविसंति के० प्रवेश करी सर्व अच्यंतर मंडल करे. ए सर्व मली (५१०) योजन अने एकस-ठीया (४०) जाग उपर थाया. ते जंब्रह्मीपयकी नीकलीने (३३०) योजन खवण-समुद्रमांहे पेसे, पाठो वलतां (१००) योजन जंब्रह्मीपमांहे प्रवेश करी सर्व-अच्यंतर मांडला करे.

अने नक्षत्र तारानुं एकज मंडल. जे नक्षत्र जे मंडले चार करे, ते नक्षत्र तेहज मंरुसे फरे पण दक्षिणाउत्तरायन होय नही. ॥ ७५ ॥

॥ हवे द्वीपसमुद्रमांहे ग्रह नक्षत्र अने तारानी संख्या जाणवामाटे उपाय कहेवे. ॥

गह रिक्क तार संखं ॥ जवेवसि नाउ मुदहि दीवेवा ॥ तसस्स-

सिहि एग ससिणो ॥ गुणसंखं होइ सवगं ॥ ७६ ॥

अर्थ—गह के० ग्रहनी रिक्क के० नक्षत्रनी, अने तार के० तारानी संखं के० संख्या ते जठ के० जे उदहि के० उदधि एटले समुद्रनेविपे वा के० अथवा दीवे के० द्वी-पनेविपे नाउञ्चसि के० जाणवा इत्रीए एटले वांठीए, तस के० ते द्वीप समुद्रे जे-टसा ससिहि के० चंद्रमा होय तेटला मांडीने एगससिणो के० एक चंद्रमानो जे-टसा ग्रह, नक्षत्र, तारादिकनो परिवार ठे, तेनीसाथे गुण के० गुणीए, तेवारे ग्रह, नक्षत्र, तथा तारानी संखं होइ सवगं के० सर्व संख्या थावे.

उदाहरण—जेम खवणसमुद्रमां चार चंद्रमा ठे; ते एकेका चंद्रमाने अष्टाशी

अष्टाशी ग्रहनो परिवार ठे, तेहने चार गुणा करीए तो (३५१) ग्रह थाय, एमज अष्टाविंश नक्षत्रने चार गुणा करीए तेवारे एकशोने वार नक्षत्र थाय. तेमज तारानी कोडाकोडी जेटली पूर्वे कहीठे, तेहने चारगुणा करीए, तेवारे वे लाख कोडाकोडी सरसठ हजार कोडाकोडी नवसें कोडा कोनी एटली तारानी संख्या होय. ए रीते सर्वे द्वीपसमुद्रनेविषे उपाय करतां जवुं, तो ग्रह नक्षत्र अने तारानी संख्या आवे. ए रीते सर्वे ज्योतिषीनी वक्तव्यता विस्तारपणे कही. ॥ ७६ ॥

॥ हवे वैमानिकनी वात कहेठे. तेमां प्रथम एनां विमान कहेठे. ॥
वत्तीस छावीसा ॥ वारस अड चउ विमाण लखाई ॥ पन्ना-
स चत्त ठ सहस्स ॥ कमेण सोहम्ममाईसु ॥ ७७ ॥ डसुस-
य चउडसुसय तिग ॥ मिगारसहियं सयं तिगेहिठा ॥ मजे
सत्तुत्तर सय ॥ सुवरि तिगे सय सुवरि पंच ॥ ७८ ॥

अर्थ- सौधमें वत्रीश लाख, ईशाने अष्टावीश लाख, सनतकुमारे वार लाख, मा-
हेंडे आठ लाख, ब्रह्मदेवलोके चार लाख विमाण के० विमान जाणवां. लखाई के०
लाखनी संख्याए. लांतके पचाश हजार विमान, शुक्र देवलोके चत्त के० चालीश
हजार, सहस्रारे ठ हजार, सहस्स के० हजारनी संख्याए. कमेण के० ए अनुक्रमे
सोहम्ममाईसु के० सौधमांदि देवलोकेनेविषे विमाननी संख्या जाणवी. ॥ ७७ ॥ आ-
णत तथा प्राणत ए डसु के० वे देवलोकेनेविषे सयचउ के० चारसें विमान, अने
आरण तथा अच्युत ए डसु के० वे देवलोके मली सयतिगं के० त्रणसो विमान जा-
णवां. हेठला त्रण त्रैवेयके इगारसहियं के० एकसो अगीयार विमान. मझे के० व-
चला त्रण त्रैवेयके सत्तुत्तरसयं के० एकसो सात विमान, उवरितिगे के० उपरना ए
त्रण त्रैवेयके सय के० सो विमान ठे. ने उवरि के० उपरे पांच अनुत्तरविमाने पंच
के० पांच विमान ठे. ॥ ७८ ॥

॥ पूर्वोक्त विमानोनी एकंदर संख्या तथा विमानादिकनुं स्वरूप कहे ठे. ॥

चुलसीइ लख सत्ताणवइ ॥ सहस्सा विमाण तेवीसं ॥
सवग्ग मुह लोगंमि ॥ इंदया विसठि पयरेसु ॥ ७९ ॥

अर्थ-चुलसीइ लख के० चोराशीलाख सत्ताणवइ सहस्सा के० सत्ताणहजार अने
तेवीसं के० त्रेवीश उपरे, एठला सवग्गं के० सर्वाग्र संख्याए ठे. अने उह्लुलोगंमि के०
ऊर्ध्वलोके जे वासठ प्रतर ठे, तेहना मध्यजागनेविषे वासठे प्रतरे एकेकुं इंद्रक वि-
मान ठे. तेवारे वासठ प्रतरे वासठ इंद्रक विमान ठे. ॥ ७९ ॥

चउदिसि चउपंतीर्त्त ॥ वासठि विमाणिया पढम पयरे ॥ उ-
वरि इक्किक्की हीणा ॥ अणुत्तरे जाव इक्किक्की ॥ ९० ॥

अर्थ-ते एकेका इंद्रक विमानथकी चारदिशाए वासठ वासठ विमाननी चार श्रेणीठे. अर्हीयां जावार्थ ए ठे जे पहेलुं उमुनामे इंद्रक विमान वाटलुं ठे. तेहनी चारदिशाए चार पंक्ति वासठ वासठ विमाननी नीकली. वली बीजा प्रतरना बीजा इंद्रक विमानधी चारे-दिशाए चारपंक्ति एकसठ एकसठ विमाननी नीकली. पठी ते उपरे प्रतरे प्रतरे चारे दिशिनी पंक्तिए पंक्तिए एकेकुं विमान हीणा के० घटारुतां, एम याव के० यावत् सर्वार्थ-सिद्धे वासठमे प्रतरे एकेका विमाननी चार पंक्ति जाणवी. एटले त्यां चार दिशाए चार पंक्ति ठे, अने एकेकी पंक्तिए एकेकुं विमान ठे. ॥ ९० ॥

इंदय वट्टा पंत्तिसु ॥ तो कमसो तंस चउरंसा वट्टा ॥

विविहा पुप्फवकिन्ना ॥ तयंतरे मुत्तुं पुवदिसिं ॥ ९१ ॥

अर्थ-पंत्तिसु के० ते पंक्तिने विपे इंदय के० इंद्रक विमान ठे ते वट्टा के० वाटलुं ठे. ने सर्वनी वचमां ठे. तो के० तेवार पठी कमसो के० अनुक्रमे श्रेणीविपे पहेलां तंस के० त्रिसूणां विमान ठे, ते पठी चउरंसा के० चोखूणां ठे, ते पठी वली वट्टा के० वाटलां ठे. ए त्रण रीते पंक्तिगत विमान ठे, अने नंदावर्त्त स्वस्तिकादिक विविहा पुप्फवि-कत्ता के० विविध प्रकारना संस्थाने करी सहित पुष्पावकर्ण विमान ठे, तयंतरि के० ते पूर्वोक्त चार पंक्तिर्त्तना अंतरनी वच्चे ए पुष्पावकर्ण विमान ठे, ते मुत्त पुव-दिसि के० एक पूर्व दिशि मूकीने वाकीनी त्रण दिशिने विपे पुष्पावकर्ण विमान ठे. जेम रायणनां फूल वुटां विखेस्यां थकां जेम तेम वुटां विखरे, ते रीते पुष्पावकर्ण विमान वुटां ठे. ॥ ९१ ॥

॥ हवे पहेला प्रतरनी एकेकी पंक्तिनां वासठ वासठ विमान चारे दिशाए ॥

॥ कीया कीया स्थानके ठे ? ते कहे ठे. ॥

एगं देवे दीवे ॥ इवेय नागोदहीसु बोधवे ॥ चत्तारि जखदीवे ॥

ज्यू समुद्देसु अठेव ॥ ९२ ॥ सोलस सयंजुरमणे ॥ दीवेसु पइठिया-

य सुरजवणा ॥ इगतीसंच विमाणा ॥ सयंजुरमणे समुद्देय ॥ ९३ ॥

अर्थ-एगं के० पहेला प्रतरनुं पहेलुं पंक्तिविमान ते देवेदीवे के० देवहीपे ठे, ते एकेकुं चारेदिशाएठे, अने इवेयनागोदहीसु के० वे विमान नागसमुद्रनेविपे बो-धवे के० जाणवा. तथा चत्तारिजखदीवे के० चार विमान जखदीपने विपे ठे. वली ज्यू समुद्देसुअठेव के० जूतसमुद्रनेविपे आठ विमान ठे. ॥ ९२ ॥ अने सोल विमान

स्वयंजुरमण नामा स्त्रीपनेविषे पइठियाय के० प्रतिष्ठित एटले रखां ठे. सुरजवणा के० देवतानां जुवनठे. तथा इगतीसंचविमाणा के० एकत्रीश पंक्तिनां विमान ते स्वयंजुरमणसमुद्रनेविषे ठे. ए सर्व जेलां करीए तेवारे एक दिशाए एक आवलि एटले पंक्तिमांहेला वासठ विमान होय. एम चारेदिशाए ठे. ॥ ए३ ॥

हवे चारे दिशाए बीजा प्रतरनां एकसठ विमानोनी समश्रेणी शी रीते ठे ? ते कहे ठे.

वंटं वट्टे स्सुवरिं ॥ तंसं तंसस्स उवरिमं होइ ॥

चउरंसे चउरंसं ॥ उट्टंतु विमाण सेठीए ॥ ए४ ॥

अर्थ-वंटं वट्टे स्सुवरिं के० वाटला उपरे वाटखुं विमान ठे, अने तंसंतंसस्सउवरिमं-होइ के० त्रिखूणाउपरे त्रिखूणुं विमान होय, तथा चउरंसंचउरंसे के० चउखूणा उ-पर चउखूणुं विमान ठे. एम उपराउपरे उट्टंतुविमाणसेठीए के० ए ऊर्ध्वलोकने विषे विमाननी श्रेणीठं ठे. ते ठेमाथकी एकेक घटाकीए ते ज्यहां लगे वासठमे प्रतरे स-वार्थसिद्धे इंद्रक विमानथकी चारे दिशाए एकेकुं त्रिखूणुंविमान देवद्वीप उपरे ठे, त्यां लगेठे. सर्व प्रतरनेविषे चारे पंक्तिने मध्यजागे इंद्रकविमान वाटलां ठे. त्यहां थकी चारे दिशाए विमाननी पंक्तिनेविषे अनुक्रमे त्रिखूणां चार विमान, पठी चौ-खूणां चार विमान, पठी वाटलाकारे चारे दिशिनां चार विमान, तेवार पठी वली त्रि-खूणां, चउखूणां, वाटलां-एम करतां ज्यहां लगे श्रेणी पूरी थाय, त्यहांलगे अनुक्रमे कहेयुं.

जे वाटलां विमान ते वलयाकार होय. अने संघोडाने आकारे त्रिखूणां विमान ठे; तथा नाटकना अखाका सरखा आकारे चोखूणां विमान ठे. ॥ ए४ ॥

सधे वट्ट विमाणा ॥ एग इवारा हवंति नायद्या ॥

तिणिय तंसविमाणे ॥ चत्तारिय हुंति चउरंसे ॥ ए५ ॥

अर्थ-सधेवट्ट विमाणा के० सर्व वाटलां विमाननेविषे एगइवाराहवंति के० एक एक धारणुं होय ते नायद्या के० जाणवा योग्यठे. तथा तिणियतंसविमाणा के० त्रिखूणां विमाननेविषे त्रण त्रण दरवाजा होय अने चत्तारिचहुंति चउरंसे के० चोखूणां विमा-ननेविषे चार चार दरवाजा होय. ॥ ए५ ॥

पागार परिष्किता ॥ वट्टविमाणा हवंति मधेवि ॥

चउरंस विमाणाणं ॥ चउद्विगिंवेइया होइ ॥ ए६ ॥

अर्थ-पागार के० प्राकार ते गट - तरे करी परिष्किता के० परिष्कित एटले विंढ्या यका वट्टविमाणा के० वाटलां विमान हवंति के० होय. सधेवि के० सर्वने, अने चउरंसविमाणाणं के० जे चउरंस एटले चार न्यारीयां विमान ठे, तेहने चउ-

द्विसिं के० चारेदिशि ए वेड्या होइ के० वेदिका होय. जे कांगराविना गढ होय तेहने वेदिका कहीये. पटसे समस्त वाटलां विमानने कांगरा सहित कोट होय. अने चौखू-पीथां विमाननी चारे दिशाए कांगरा विना सादो कोट ठे तेहने वेदिका कहीए. ॥६६॥

जत्तो वट्ट विमाणा ॥ तत्तो तंसंस्स वेड्या होइ ॥

पागारो बोधवो ॥ अवसेसेहिं तु पासेसु ॥ ६७ ॥

अर्थ- जत्तो वट्टविमाणा के० जे दिशि ए वाटलां विमान होय, तत्तो के० ते दि-शाए तंसंस्स के० त्रिभूणीयां विमानने वेड्याहोइ के० वेदिका होय. अने अवसे-सहिं के० धार्की सयं पासेसु के० वाजुनेविपे पागारो बोधवो के० प्रकार ते गढ जा-पयो. त्रिभूणीयां विमाननी जे दिशाए वाटलां विमान ठे, ते दिशाए कांगरा विमानो कोट ठे, अने धीजी चेट दिशाए कांगरा सहित कोट ठे. ॥ ६७ ॥

आवक्षिय विमाणाणं ॥ अंतरं नियमसो असंखिज्जं
संखिज्जमसंखिज्जं ॥ जणियं पुप्पावकिन्नाणं ॥ ६८ ॥

अर्थ- आवक्षियविमाणाणं के० आवक्षिकागत जे घासठे विमान ठे, तेने विपे मांशोमांशे अंतरं के० अंतर नियमसो के० निश्चययकी असंखिज्जं के० असंख्याता पांजननुं ठे. अने संखिज्जमसंखिज्जं के० संख्याता योजन तथा असंख्याता योजन एव पुप्पावकिन्नाणं के० पुप्पावकिर्ण विमान तेने अंतरो जणियं के० कर्णुं ठे. पटसे एक पूर्वदिशि टाडीने प्रण दिशिनां पुप्पावकिर्ण विमान ठे, तेहने परस्पर अंतर कट्टाएकने तो संख्याता योजननुं ठे, अने कट्टाएकने असंख्याता योजननुं ठे.

अचंत मुरहि गंधा ॥ फासे नवणीय मउय सुहफासा ॥

निञ्जुज्जोयारम्मा ॥ सयंपद्दा ते विरायंति ॥ ६९ ॥

अर्थ- हवे ते विमान अचंत के० अत्यंत मुरहिगंधा के० मुरनिगंधमय ठे, तथा फासे के० स्तरो करी नवणीय के० माग्यणी परे मउय के० मृदु ठे, पटसे सुहफासा ठे. अने सुहफासा के० सुगंधारी ठे स्तरो जेहनो, वही निञ्जुज्जोया के० नित्यप्रति उपोसवठे ठे, रम्मा के० मनोहर ठे, सयंपद्दा के० ते पोतानी प्रता जे कानि तेलो हरिने विगंधनि के० विगतमान ठे. ॥ ६९ ॥

जे दग्धिणो ए इंदा ॥ दादिणठं आवळी मुण्येयवा ॥ जे पुण

उत्तर इंदा ॥ उत्तरठं आवळी मुण्ये निसि ॥ १०० ॥

अर्थ- जे दग्धिणो ए इंदा के० जे दक्षिण दिशि ए मौचमोइ तथा सनकुमारेंड ठे,

तेहनां दाहिणउ के० दक्षिणदिशिनी आवली के० विमाननी श्रेणीनां विमान
ते मुण्येयवा के० जाणवां. तथा जे पुण के० जे वली उत्तर के० उत्तर दिशिना
ईशानेंद्र तथा माहेंद्र ते उत्तरउ के० उत्तरदिशिनां विमाननी आवली के० श्रेणी ते
तेसिं के० तेमनी मुणे के० जाणवी. ॥ १०० ॥

पुत्रेण पठिमेण्य ॥ सामसा आवली मुण्येयवा ॥ जे पुण
वट्ट विमाणा ॥ मझिद्धा दाहिणद्धाणं ॥ १०१ ॥

अर्थ— पूर्वदिशि अने पश्चिमदिशिना विमाननी आवली के० श्रेणी ते सौधर्म
तथा ईशान ए वे इंद्रने सामसा के० सामान्यपणे साधारण सरखी जाणवी. तथा जे
पुण के० जे वली वट्टविमाणा के० वाटलां विमान मझिद्ध के० मध्यभागने त्रिपे ठे,
ते दाहिणद्धाणं के० दक्षिणदिशिना सौधर्मेंद्रनां जाणवां. ॥ १०१ ॥

पुत्रेण पठिमेण्य ॥ जेवद्धा तेवि दाहिणद्धस्स ॥ तंस
चउरंसगा पुण ॥ सामसा हुंति इण्हंपि ॥ १०२ ॥

अर्थ— पूर्वदिशि अने पश्चिमदिशिनां विमाननी श्रेणीने त्रिपे जेवद्धा के० जेटलां
वाटलां विमान ठे, तेवि दाहिणद्धस्स के० ते पण दक्षिणदिशिना सौधर्मेंद्रनां ठे.
अने जे तंस के० त्रिखूणीयां अने चउरंसगा के० चोखूणां विमान ठे, ते पुण के०
वली सामसा के० सामान्यपणे छुण्हंपि के० निश्रेथकी सौधर्म तथा ईशान मली वेउ
इंद्रनां हुंति के० ठे. एटखे तेहना वेउ इंद्र अरुं अरुं धणी जाणवा. ॥ १०२ ॥

॥ ह्वे प्रतिदेवलोके श्रेणीनां विमाननी संख्या आणवा माटे उपाय कहे ठे. ॥

पढमं तिम पयरावलि ॥ विमाण मुह् जूमि तस्समासइं ॥

पयर गुणमिठ कप्पे ॥ सव्वगं पुप्फकन्नियरे ॥ १०३ ॥

अर्थ—सौधर्म अने ईशानादिदेवलोके क्रमे पढमं के० पहेला प्रतरनी आवली के०
पंक्तिनी विमानसंख्या मुह् के० मुख कहीएं. अने अंतिम के० ठेह्वा प्रतरनी आव-
लीना विमाननी संख्या जूमि कहीएं. तस्स के० ते मुख अने जूमिना विमानोने ए-
कठां करीए तस के० तेने समास कहीएं. तेनुं अरुं के० अरुं करीएं. पठी इउ के०
इष्ट जे वांठितदेवलोके, तेना जेटला पयर के० प्रतर होय, तेटखे प्रतरे गुणं के०
गुणीए तेवारे ते वांठित कप्प के० देवलोके आवलीका विमानोनी सव्वगं के०
सर्व संख्या लाजे.

उदाहरण—जेम सौधर्म तथा ईशान ए वेउ देवलोकेनेत्रिपे मुख (२४९) वि-
मान, अने वसें एक जूमि, ए वे एकठां करीएं तेवारे (४५०) थाय. एहंनुं अरुं

करीएँ तेवारे वसो पचीश थाय. तेने ए वेठ देवलोकना पोताना तेर प्रतरे गुणीएँ तेवारे सौधर्म तथा ईशाननां विमाननी श्रेणीनी सर्वाप्र संख्या (१९१५) थाय.

हूवे ए वेठ देवलोकनां सर्व मली साठलाख विमान ठे; तेमांहेत्री (१९१५) श्रेणीनां विमान काढीएँ तेवारे (५९९७०७५) एटलां पुष्पावकिर्ण विमानो पन्नाडे रहे. ए रीते आगला देवलोक पण विचारणा करवी. ए रीते मुख, जूमि तथा समासादि करणना उपाय जाणवा. ॥ १०३ ॥

॥ हूवे कीया देवलोक, कीया प्रतरे, केई पंक्तिए, केटलां त्रिखूणां विमान, केटलां चउखूणां, केटलां वाटलां विमान होय ? तेनी संख्या करवा सारु उपाय कहे ठे. ॥

इगदिसि पंति विमाणा ॥ त्रिविजत्ता तंस चउरंसा वट्टा ॥

तंसेसु सेस मेगं ॥ खिवसेस इगस्स इक्किं ॥ १०४ ॥

तंसेसु चउरंसेसुय तो रासि तिगंपि चउगुणं काउ ॥

वट्टेसु इंदयं खिव ॥ पयरधणं मीळियं कप्पे ॥ १०५ ॥

अर्थ—वांठ्या देवलोक वांठ्या प्रतरनी एक दिशिनी पंक्तिनां जेटलां विमान होय तेने त्रिविजत्ता के० त्रण जागे वहेंचीएँ, तेवारे अनुक्रमे तंस के० त्रिखूणां, अने चउरंसा के० चारखूणां, तथा वट्टा के० वाटलां एवा त्रण जाग थाय. ए रीते करंतां सेसमेगं के० शेष जो एक वधे तो तंस के० त्रिखूणांमांहे खिवसेस के० जेळीएँ, अने जो इगस्स के० वे वधे तो इक्किं के० एकेको जेळीएँ ॥ १०४ ॥ एटले एक त्रिखूणांमांहे जेळीएँ, अने वीजो चारखूणांमांहे जेळीएँ, तेवारे एक दिशिनां त्रिखूणां, चारखूणां, अने वाटलां विमाननी संख्या थाय. तो के० तेवार पठी ए रासि तिगंपि के० त्रण राशी मांहेली एकेकी राशीने प्रत्येके चउगुणं काउ के० चारगुणं हरीने पठी वट्टेसु के० वाटलां विमानमांहे इंदयंखिव के० एक इंडक विमान ना जेळीएँ, तेवारे वांठित पयर के० प्रतरनेविपे धणं के० त्रिखूणां, चोखूणां अने वाटलां विमान—तेउनी संख्या थाय. सर्व प्रतरनुं धन तेर आदि प्रतरनी विमान संख्याने पक्की मिळियं के० मेखवीएँ तेवारे कप्पे के० सौधर्म ईशानादिक वांठीत देवलोकिये सर्व धन होय. सर्व विमानोनी संख्या थाय. ॥ १०५ ॥

उदाहरण—जेम सौधर्म तथा ईशान देवलोकना पेहेला प्रतरे एकदिशिए वास विमान ठे. ते त्रण जागे वहेंचीएँ, तेवारे एकेका जागे वीश वीश थावे; वाकी वे वधे तेमांहेलो एक त्रिखूणांमांहे जेळीएँ, वीजो चोखूणांमांहे जेळीएँ तेवारे एकवीश त्रिखूणां थाय, एकवीश चोखूणां थाय अने वीश वाटलां थाय.

पठी ए त्रण राशीनां वासत्र विमानने चोगुणां करीने वाटलांमाहे एक इंद्रक विमान जेव्हीए, तेवारे पहेला प्रतरनी चार दिशिनी चारे पंक्ति ए मलीने चोराशी त्रिखूणां, तथा चोराशी चारखूणां अने एक्याशी वाटलां-सर्व मली वसं ने उगणपचाश थाय.

एमज वीजे प्रतरे एक दिशि ए एकसत्र विमाननी पंक्ति ठे, तेना त्रण जाग करतां वीश वीश आये, अने उपर एक वधे ते त्रिखूणामाहे जेव्हीए, पठी ए त्रणे राशीने चार गुणां करीए, तेमाहे एक इंद्रकविमान वाटलांमाहे जेव्हीए, तेवारे वीजे प्रतरे चोराशी विमान त्रिखूणां, अने एंसी चारखूणां, तथा एक्याशी वाटलां मली (१४५) थयां, एम सर्व प्रतरे प्रतरे जावना करीए; तेवारे तेरमा ठेह्या प्रतरे (१०१) थाय. ए सर्व तेर प्रतरना विमानोनी एकंदर संख्या (९०८) त्रिखूणां, (९११) चोखूणां, (९६५) वाटलां मली (१९१५) थाय.

वीजा देवलोके पण एज रीते जावना करवी. तथा सौधर्म अने ईशान ए वेउ मल्यां थकां वलयाकार ठे. तेमाहे अर्द्ध सौधर्मेंडनां अने अर्द्ध ईशानेंडनां, एम एक वलयमाहे वे इंद्र ठे. त्यां मध्यजागे तेर इंद्रक विमान ठे. तेमाहे तेरमा प्रतरे सौधर्मेंडनुं सौधर्मावतंसकनामा इंद्रकविमान ठे. त्यांथी उत्तर दिशाए असंख्याती कोना-कोनी योजन जाइए; त्यां ईशानेंडनुं इंद्रकविमान ठे. पूर्वनी तथा पश्चिमनी श्रेणीमां-हेलां जे वाटलां विमान ठे ते सौधर्मेंडना जाणवां. अने त्रिखूणां तथा चोखूणां विमान जेटलां ठे, ते सर्व वेउ इंद्रनां अर्द्धां अर्द्ध जाणवां ते प्रथम कहां ठे.

॥ हवे सौधर्मेंडनां वाटलां, तथा त्रिखूणां, अने चोखूणां केटलां विमान ठे ? तथा ईशानेंडनां केटलां विमान ठे ? तथा पुष्पावकिर्ण केटलां विमान ठे ? ते जुदांजुदां प्रत्येके प्रत्येके महोटी संघवणीनी गाथाए करी कहे ठे. ॥

सत्त सय सत्तवीसा ॥ चत्तारि सयाय हुंति चउणउया ॥

चत्तारिय ठासीया ॥ सोह्ममे हुंतिवद्वाइ ॥ १०६ ॥

अर्थ-सौधर्म देवलोके सातसं ने सत्तावीश वाटलां विमान ठे, अने चारसं चोराणुं त्रिखूणां विमान, तथा चारसं व्याशी चउखूणां विमान. ए सर्व मली सत्तरसो ने सात विमान पंक्ति एटले श्रेणीनां ठे. तथा (३१९८१९३) एटलां पुष्पावकिर्ण विमान ठे, ए रीते सर्व मली वत्रीशलाख विमान सौधर्मदेवलोके जाणवां. ॥१०६॥

एमेवयईसाणे ॥ नवरं वद्वाण होइ नाणत्तं ॥

दोसय अठत्तीसा ॥ सेसा जह चैव सोह्ममे ॥ १०७ ॥

अर्थ-ईशानदेवलोके एटलुं विशेष जे वाटलां विमान वसो आनत्रीश ठे, सेसा

के० शेष एतन्ने वाकी जह्वेवसोह्ममे के० जेम सौधमेंडनां त्रिखूणां विमान (४९४)
 तथा चोखूणां विमान (४८६), तेटलां ईशान देवलोकमां पण ठे. ए सर्वे मस्यां
 घकां वारसो अद्वार पंक्तिविमान ईशानदेवलोके ठे. अने (२१९७७७२) एटलां पु-
 ष्पावकिर्ण विमान ठे, सर्वे मल्ली अछावीश लाख विमान ईशानदेवलोक मध्ये ठे. तथा
 सनरकुमार अने माहेंड मल्ली बलयरूप थाय त्यां पण सनरकुमारे (५११) वाटलां
 विमान, (३५६) त्रिखूणां विमान अने (३४७) चोखूणां विमान मल्ली (१२२६)
 पंक्तिविमान अने (११९७७७४) एटलां पुष्पावकिर्ण विमान. सर्वे मल्ली वारलाख वि-
 मान ठे. माहेंड (१७०) वाटलां, (३५६) त्रिखूणां, (३४७) चोखूणां. एम सर्वे मल्ली
 (७७३) पंक्तिविमान, तथा (७९९१२६) पुष्पावतंसक विमान मल्ली आवजाख वि-
 मान. एम श्रीजा सर्वे देवज्ञाकनां विमाननी संख्या यंत्रथी जाणवी. पंक्तिनां विमान
 विमानने माहोमाहि अमंग्याता योजननुं अंतर ठे. अने पुष्पावकिर्ण विमाननुं मां-
 होमाहि संख्याता योजन, तथा कोइकनुं असंख्याता योजननुं अंतर ठे. ॥ १०७ ॥

एव एतांतिफ देय कीया देवलोके अने कीया विमाने वसे ठे ? ते अहीयां प्रसंगगत
 वहे ठे. एता जंघुडीपयकी तिरगा असंख्याता हीपसमुद्र उल्लंघीए तेवारे अरुणव-
 रनामा हीव थाये. ते हीपनी वेदिकाना वेडाथी अरुणवरनामा समुद्रनीमाहे वेतावीश
 हजार योजन जइणं, त्यां पाणीना उपरना तशीयाथी उंचो अपकायमयमहांधकाररूप
 ममस्काय नीचठो ठे, ते अग्नीवारसो योजन सुधी जंत सरखो अइने पती तिरगा
 विस्तार पामता पामतो मोधम, ईशान, सनरकुमार, माहेंड - ए चार देवसोअने
 आहरी उंचो प्रथ देवसोके अरिष्टनामा श्रीजे प्रतरे जइं रघो, ए तमस्काय नीचे
 विस्तार आहारे. नारायणाता तशीयाने थाकारे ठे, अने उपर, कूकमाना पांजरांने
 आहारे, तेहनुं संख्यात ठे. ते धुरथी संख्याता योजन उंचो ठे. नीचे विस्तारे सं-
 ख्याता योजन, त्यांथी आगळ विस्तारे अमंग्याता योजन प्रमाण, अहीयांथी अमं-
 ग्यातने हीसमुद्र ए तमस्काय उथो, माटे ए तमस्कायनो परिधी अमंग्याता
 योजन प्रमाण जाणवी.

ए तमस्कायनुं महावस्तुं नीनार्थ एम कहे ठे के, कोइक महर्दिक देयता प्रण
 वरती. वरती ते एटला वस्तुमां एकवीश वार जंघुडीपने प्रदक्षिणा करी थाये, ते-
 हउ देवता उ महीने तमस्कायने संख्याता योजन विस्तारे उल्लंघे, परंतु उपरे अमं-
 ग्याता योजन विस्तारे तमस्कायनी जमतिने उल्लंघे नहीं.

इहे ए अरिष्टनामा संख्या देवसोअनो श्रीजो प्रतर, त्यां अरिष्टविमानने वार
 विस्तार मदिअ अदिअ एहीनद वे वेदनागती ठे; ते देगाहेठे. तेमां उनागदिशिनी

વે કુહરાજી પૂર્વપશ્ચિમદિશાએ લાંબી ઠે. અને દક્ષિણદિશિની વે કુહરાજી પણ પૂર્વપશ્ચિમદિશાએ લાંબી ઠે. ત્યાં વેઠ કુહરાજીમાંહે (૧) પૂર્વદિશિની અચ્યંતર કુહરાજી, તે દક્ષિણ દિશિની વાહેરની કુહરાજીને ફરસે. એમજ (૨) દક્ષિણદિશિની અચ્યંતર કુહરાજી તે પશ્ચિમદિશિની વાહેરની કુહરાજીને ફરસે. તથા (૩) પશ્ચિમની અચ્યંતર કુહરાજી તે ઉત્તરની વાહ્યકુહરાજીને ફરસે. અને (૪) ઉત્તરની અચ્યંતર કુહરાજી પૂર્વદિશિની વાહ્ય કુહરાજીને ફરસે. એ રીતે નાટકના અઘામ્નાને આકારે ચારે દિશિની આઠ કુહરાજી ઠે, તેની સ્થાપના કરી ઠે. ત્યાં પીઠાની લેજો.

॥ હવે એ કુહરાજીના સ્ખૂણા કહે ઠે. ॥

પુઢ્વાપરા ઠલંસા ॥ તંસાપુણ દાહિણુત્તરા વચ્ચ ॥ અ-
ષ્ટિતર ચઠરંસા ॥ સઢ્વાવિય કણ્ઠરાઈર્જ ॥ ૧૦૬ ॥

અર્થ— પૂર્વદિશિ અને પશ્ચિમદિશિની વાહેરની કુહરાજીના ઠલંસા કે ૦ ઠ સ્ખૂણા ઠે. દક્ષિણ અને ઉત્તર દિશિની વાહેરની કુહરાજી ત્રિસૂણી ઠે, અને માંહેલી ચારે કુહરાજી ચઠસૂણી ઠે. એ આઠે કુહરાજી જાનુપણે સંખ્યાતાયોજન તથા લાંબપણે અને પાશ્વતિ ફરતિ અસંખ્યાતા હજાર યોજન. એ કુહરાજીનો વિચાર શ્રીજગવતિસૂત્રમાં જગવાને વખાણ્યો ઠે. એ આઠે કુહરાજીના આઠ આંતરા ઠે; ત્યાં આઠ વિમાન ઠે, તે કહે ઠે. બ્રહ્મલોકનામા પાંચમું દેવલોક, તેને સમીપે વસે તેને લોકાંતિક કહીએ. અથવા નવમું રિષ્ટનામા કુહરાજીના વચમાંના મધ્યજાગનું ત્રિમાન તે વિમાનના દેવતા તે એકાવતારી ઠે, માટે લોકશબ્દે સંસારને અંતે થયા. તેથી એનું લોકાંતિક એહું નામ કહીએ, અને વીજા આઠ વિમાનના દેવતા એકાંતે એકાવતારી ન હોય, પણ નવમા વિમાનના દેવતા એકાંતે એકાવતારીજ હોય. ॥ ૧૦૬ ॥

હવે ઉત્તર અને પૂર્વની અચ્યંતર કુહરાજીના મધ્યજાગે અર્ધિ વિમાન ઠે, ત્યાં સારસ્વત નામે લોકાંતિક દેવતા વસે ઠે. તેને સાતસો દેવતાનો પરિવાર ઠે. અચ્યંતર અને વાહ્ય પૂર્વદિશિની કુહરાજીને મધ્યજાગે અર્ધિમાહિનામા વિમાન ઠે. ત્યાં આદિત્ય નામે દેવ વસે ઠે. તેનો સાતસો દેવતાનો પરિવાર ઠે. અને પૂર્વ અને દક્ષિણની અચ્યંતર કુહરાજીને મધ્યજાગે વેરોચન વિમાને વન્દિનામે દેવતા વસે ઠે. તેને ચઠ્ઠ સહસ્ર દેવતાનો પરિવાર ઠે. તથા અચ્યંતર અને વાહ્ય દક્ષિણદિશિની કુહરાજીના મધ્યજાગે પ્રજંકરવિમાને વરુણનામે દેવ, તેને ચઠ્ઠસહસ્ર દેવતાનો પરિવાર ઠે. તથા દક્ષિણ અને પશ્ચિમ અચ્યંતર કુહરાજીના મધ્યજાગે ચંડાનવિમાને ગર્દતોય નામે દેવ, તેને સાત સહસ્ર દેવતાનો પરિવાર ઠે. અને પશ્ચિમદિશિની અચ્યંતર અને વાહ્ય કુહરાજીની વચમાં સૂર્યાનવિમાને તુપિત્રનામે દેવતા સાત સહસ્ર દેવતાના પરિવાર

वसे ठे. वली पश्चिम अने उत्तरनी अर्च्यंतर कृष्णराजीनी वचमां शुक्राज विमाने अद्यावाध देवता नवसो देवताना परिवारे वसे ठे. अर्च्यंतर बाह्य उत्तरदिशिनी कृष्णराजीनी वचमां सुप्रतिष्ठाजविमाने अग्नेयदेव वसे ठे. तेने नवसं देवनो परिवार ठे. अने ए समस्त कृष्णराजीना मध्यजागे रिष्ठाजविमाने रिष्ठाजनामे देव वीजा नवसं देवताना परिवारे वसे ठे. ए नवे विमाने देवतानुं आयुष्य आठ सागरोपम ठे. अने ए नवे विमान पांचमा देवलोकने ठेठे ठे. ए विमान थकी असंख्याता हजार योजन ठेठे लोकांतिक ठे. तेवार पठी अलोक ठे, पटली वात संघयणीना मूलपां थकी अधिक वखाणी. ॥ १०८ ॥

॥ हवे दश वैमानिक इंद्रोना सामानिक देवता तथा आरमरक्षकदेवता कहे ठे. ॥

चुलसी असिइ वावत्तरि ॥ सत्तरि सठीय पन्न चत्ताला ॥ तुल्लसुर तीस वीसा ॥ दससहस्र आय रक्क चउगुणिया ॥ १०९ ॥

अर्थ-तुल्लसुर मध्यस्थपद दशे स्थानके जोनीएं. त्यां सौधमैडना सामानिक देव चोराशी हजार जाणवा, ईशानेडना एंसी हजार, सनत्कुमारेंडना बहोतेर हजार, माहेंडना सितेर हजार, ब्रह्मैडना साठ हजार, लांतकेडना पचास हजार, महाशुकेंडना चांलीश हजार, सहस्रारेंडना त्रीश हजार, आणत प्राणतेंडना वीश हजार, आरण अर्च्युतेंडना दश हजार. ए सामानिक देवथकी आयररक्क के० आरमरक्षक देव ते चउगुणिया के० प्रत्येक इंद्रना चार गुणा होय; तेवारे ऋण लाख ने तत्रीश हजार आरमरक्षक देव सौधमैडना जाणवा. एम सर्वत्र चोगुणा करवा. ॥ १०९ ॥

॥ हवे ए सौधर्मादिक चार देवलोकना देवोनां चिन्ह कहे ठे. ॥

कप्पेसुय मिय महिसो ॥ वराह सीहाय उगल सादूरा ॥

हय गय जुयंग खग्गी ॥ वसहा विडिमाइं चिंधाइं ॥ ११० ॥

अर्थ-कप्पेसुय के० देवलोकनेत्रिपे सौधर्म देवलोकने मिय के० मृगनुं चिन्ह ठे. अने ईशाने महिसो के० पाकानुं चिन्ह ठे. सनत्कुमारें वराह के० सूअरनुं चिन्ह ठे. माहेंडे सीहाय के० सिंहनुं चिन्ह ठे. ब्रह्मदेवलोकने उगल के० वोककानुं चिन्ह ठे. लांतके सायुरा के० देवकानुं चिन्ह ठे. शुकें हय के० घोडानुं चिन्ह ठे. सहस्रारे गय के० हाथीनुं चिन्ह ठे. आणते जुयंग के० सर्पनुं चिन्ह ठे, प्राणते खग्गी के० गेंडानुं चिन्ह ठे. आरणे वसहा के० वृषजनुं चिन्ह ठे. अर्च्युते विडिमाइं चिंधाइं के० मृग विशेष जाति आदे देइने चिन्ह जाणवां. केमके देशी नाममालामाहें विडिमशब्दे मृग कनुं ठे, ए चिन्ह सर्वे मुकुटनेत्रिपे होय. ए चिन्ह करी देवताना देवलोक उंचसाय जे आ देवता अमुक देवलोकनी ठे. उचवाइ प्रमुख सूत्रे तथा वृत्तिप दशे

इंद्रनां चिन्ह कक्षां ठे, दशे इंद्र विमाने वेशी जगवंतने वांदवाने अर्थे आख्या व-
ज्जाणा ठे. अर्हीयां तत्व केवली जाणे. ॥ ११० ॥

॥ हवे ए उपरनां विमान कोने आधारे रखां ठे ? ते कहे ठे. ॥

डुसु तिसु तिसु कप्पेसु ॥ घणुदधि घणवाय तडुजयं च कमा ॥

सुरजवण पड्छाणं ॥ आगास पड्ठिया उवरिं ॥ १११ ॥

अर्थ-डुसु के० सौधर्म अने ईशान ए वे देवलोकने घणुदहि के० शीतकाले
श्रीणुं पाणी होय, तेवुं जगत् स्वजावे जाम्युं पाणी हाले चाले नहीं. तेवा पाणी उ-
परे रखां विमान वणसे नहीं, तेमाटे वे देवलोकने घणुदधि आधार ठे. अने त्रीजो
चोथो तथा पांचमो ए तिसुकप्पेसु के० त्रण देवलोकनेविषे घणवाय के० घनवातनो
आधार ठे, घनवात ते श्रीणो वायु एटले जाम्यो वायु, ते पण स्वजावे हाले चाले
नहीं. वली ठठे सातमे अने आठमे ए, तिसुकप्पेसु के० त्रण देवलोकनेविषे तडु-
जयं के० घनोदधी अने घनवात ए वनेनो आधार ठे, कमा के० ए अनुक्रमे आधार
जाणवा. ए थकी आगलना देवलोकनेविषे जे सुरजवणपड्छाणं के० देवनां विमान
प्रतिष्ठित एटले रखां ठे. ते केवल आगासपड्ठिया उवरिं के० आकाशने आधारे प्र-
तिष्ठित एटले रखां ठे, ते आकाश पण श्रीणुं जाणवुं. ॥ १११ ॥

॥ हवे जे पृथिवी उपर विमान रखां ठे, ते पृथिवीनो पिंरु अने पृथिवी ॥

॥ उपर विमाननुं उंचपणुं त्रण गाथाए करी ग्रंथकार कहे ठे. ॥

सत्तावीस सयाइं ॥ पुढवी पिंडो विमाण उच्चत्तं ॥ पंचसया

कप्प डुगे ॥ पढमे तत्तोय इक्किं ॥ ११२ ॥ हायइ पुढवीसु

सयं ॥ वड्डइ जवणेसु ड ड ड कप्पेसु ॥ चउगे नवगे पणगे ॥

तहेव जाणुत्तरे सुजवे ॥ ११३ ॥ इगवीस सया पुढवी ॥ वि-

माण मिक्कार सेवय सयाईं ॥ वत्तीस जोयण सया ॥ मि-

लिया सब्ब नायवा ॥ ११४ ॥

अर्थ-सत्तावीस सयाइं के० सत्तावीसो योजननो प्रमाणंशुले पुढवीपिंरु के० पु-
थ्वीनो पिंड जाणपणे, अने विमाणउच्चत्तं के० विमाननुं उंचपणुं पंचासया के० पांचसें
योजननुं, ते पढमे के० पहेला कप्पडुगे के० वे देवलोकने ठे. तत्तोय के० तेवार पठी
इक्किं के० एकेकसो योजन ॥ ११२ ॥ पुढवीसु के० पृथ्वीना दलमांहेथी हायइ के०
उंठा करता जइं. अने जवणेसु के० विमानने विषे, सयंवड्डइसु के० सोसो योजन
वधारता जइं. ए रीते डु के० त्रीजो अने चोथो ए वे, तथा वली डु के० पांचमो

अने ठो ए वे, फरी ड्रु के० सातमो अने आठमो ए वे अने चउ के० नवमो, द-
शमो, अगीयारमो अने वारमो ए चारेनी एक रीत. तथा नवगे के० नव ग्रैवेयक
अने तहेव के० तेमज जा के० यावत् पणगे के० पांच अणुत्तरे सुजवे के० अनुत्तर-
विमाननेविषे होय ॥ ११३ ॥ इगवीससया के० एकवीशसो योजन पुढवीके० पृथ्वीतो
पिंरु होय, अने विमाणं के० विमान ते इक्कारसेवय सयाई के० अगीयारसो योजन
विमाननुं उंचपणुं होय. ए रीते पृथ्वीपिंरु तथा विमाननुं उंचपणुं मित्रिया के० म-
लीने सव्वत्र के० सर्वत्र ते वत्तीस जोयण सया के० वत्रीशसो योजन ते नायव्वा
के० जाणवा. ॥ ११४ ॥ ते आवा रीते-पहेले अने बीजे देवलोके (१७००) योजन
पृथ्वीपिंड, अने (५००) योजन विमान उंचपणुं; त्रीजे अने चौथे देवलोके
(१६००) योजन पृथ्वीपिंड, अने (६००) योजन विमाननी उंचाइ; पांचमे अने
ठेठे देवलोके (१५००) योजन पृथ्वीपिंरु अने (७००) योजन विमाननुं उंचपणुं;
सातमे अने आठमे देवलोके (१४००) योजन पृथ्वीपिंरु अने (८००) योजन वि-
माननुं उंचपणुं; नवमे, दशमे, अगीयारमे अने वारमे ए चार देवलोके (१३००)
योजन पृथ्वीपिंड अने (९००) योजन विमाननुं उंचपणुं; नवग्रैवेयके (१२००)
योजन पृथ्वीपिंड अने (१०००) योजन विमाननुं उंचपणुं; पांच अनुत्तरविमाने
(११००) योजन पृथ्वीपिंरु अने (११००) योजन विमाननुं उंचपणुं. सर्व
पृथ्वीपिंरुना योजन तथा विमानना उंचपणाना योजन जेला; करीए तेवारे
वत्रीसें योजन थाय.

॥ इये सौधर्मादिक विमानना वर्ण तथा त्यांना देवोना वर्ण कहे ठे. ॥

पण चउ ति ड्रु वस विमाण ॥ सधय ड्रु ड्रुसुय जा सहस्सरो ॥

उवरि सिय जवण वंतर ॥ जोइसियाणं विविह वसा ॥ ११५ ॥

अर्थ-सहस्रारानामा आठमा देवलोक सुधी गणतां वे वे देवलोके अनुक्रमे पांच,
चार, अने वे वर्णनां विमान ठे. ते आवा रीते जे सौधर्मा तथा ईशान देव-
लोके सधय के० ध्वजासहित पण के० पांचे वर्णनां विमान ठे. अने सनत्कुमार
तथा माहेंडे एक काखो वर्ण वर्जाने वाकी चउ के० चार वर्णनां विमान ठे. ब्रह्म
तथा सांतरु ए वे देवलोके काखो तथा नीखो ए वे वर्ण वर्जाने वाकी ति के० त्रण
वर्णनां विमान ठे. तथा शुक्र अने सहस्रारे काखो, नीखो, अने रातो ए त्रण वर्ण
वर्जाने वाकी ड्रुवत् के० वे वर्णनां विमान ठे. त्यांथी उपरना आणतादिक चार दे-
वलोक तथा नव ग्रैवेयक अने पांच अनुत्तरविमान सुधी सिय के० श्वेत पटले घोळा

वर्णनां चवण के० विमान ठे, जेवो विमाननो वर्ण तेवोज ध्वजानो वर्ण सर्वत्र जाणवो. वली जुवनपतिनां चवन, अने व्यंतरनां नगर तथा ज्योतपीनां विमान ते विह्ववणा के० विविध प्रकारना वर्णनां ठे. एटले कोइ कालां, कोइ पीलां, कोइ रातां, कोइ नीलां, कोइ श्वेत वर्णनां जाणवां. ए रीते विमानिकने अधिकारे जुवनपति प्रमुखना नगरादिकना पण वर्ण क्हाया. ॥ ११५ ॥

॥ हवे सौधर्मादिक विमाननुं लांवपणुं, प्होलपणुं, विमान मांहेलो परिधि ॥

॥ अने वाहेरनो परिधि मापवानो विधि कहे ठे. ॥

रविणो उदय अंतर ॥ चउणवइ सहस्स पणसय ठवीसा ॥ वायाल सठि जागा ॥ ककड संकंति दिवदंमि ॥ ११६ ॥ एयंमि पुणो गुणिए ॥ ति पंच सग नवय होइ कममाणं ॥ तिगुणंमिय दोलका ॥ तेसीइ सहस्स पंच सया ॥ ११७ ॥ असिई वसठि जागा ॥ जोयण चउ लक विसतरि सहस्सा ॥ उच्चसया तेत्तीसा ॥ तीस कलायंच गुणियंमि ॥ ११८ ॥ सत्त गुणे ठ लका ॥ इगसठि सहस्स वसय गसीया ॥ चउपन्न कला तद् नव ॥ गुणंमि अरु लक सहार्ज ॥ ११९ ॥ सत्त सया चत्ताला ॥ अठारस कलाय इय कमा चउरो ॥ चंडा चवला जयणा ॥ वेगाय तदा गई चउरो ॥ १२० ॥ इत्तय गई चउठि ॥ जयणयरि नाम केइ मन्नंति ॥ एहिं कमेहिं मिमाहिं ॥ गईहिं चउरो सुरा कमसो ॥ १२१ ॥ विक्कंन आयामं ॥ परिहिं अञ्जितरंच वाहिरियं ॥ जुगवं मिणंति वम्मास ॥ जाव न तदावि तेपारं ॥ १२२ ॥ पावंति विमाणाणं ॥ केसिंपिहु अहव तिगुणयाईए ॥ कम चउगे पत्तेयं ॥ चंडाई गईउ जोइजा ॥ १२३ ॥ तिगुणेण कप्प चउगे ॥ पंच गुणेणंतु अठ मुमुणिजा ॥ गेविजे सत्तगुणेणं ॥ नव गुणे एत्तर चउके ॥ १२४ ॥

अर्थ-ए नव गाथाउं प्रकटार्थ ठे, तथापि कांश्च अर्थ खलीए ठेए. रविणो के० सूर्यनो उदयअंतर के० उदय घईने अस्त थाय, तेवारे अंतर केटला योजननुं थाय? ते कहे ठे. चउणवइ सहस्स के० चोराण हजार अने पणसय के पांचसो, वली ठवीसा के० ठवीश उपरे, तथा वायालसठिजागा के० एक योजनना साठीथा चत्ता-

अने ठहो ए वे, फरी छु के० सातमो अने आठमो ए वे अने चउ के० नवमो, दशमो, अगीयारमो अने वारमो ए चारेनी एक रीत. तथा नवगे के० नव प्रवेयक अने तहेव के० तेमज जा के० यावत् पणगे के० पांच अणुत्तरे सुजवे के० अनुत्तर-विमाननेविषे होय ॥ ११३ ॥ इग्वीससया के० एकवीशसो योजन पुढवीके० पृथ्वीने पिंक होय, अने विमाणं के० विमान ते इकारसेवय सयाई के० अगीयारसो योजन विमाननुं उंचपणुं होय. ए रीते पृथ्वीपिंक तथा विमाननुं उंचपणुं मिखिया के० मलीने सबठ के० सर्वत्र ते वत्तीस जोयण सया के० वत्रीशसो योजन ते नायवा के० जाणवा. ॥ ११४ ॥ ते आवा रीते-पहेले अने बीजे देवलोके (११००) योजन पृथ्वीपिंड, अने (५००) योजन विमान उंचपणे; त्रीजे अने चौथे देवलोके (२६००) योजन पृथ्वीपिंड, अने (६००) योजन विमाननी उंचाइ; पांचमे अने ठेठे देवलोके (२५००) योजन पृथ्वीपिंक अने (१००) योजन विमाननुं उंचपणुं; सातमे अने आठमे देवलोके (२४००) योजन पृथ्वीपिंक अने (८००) योजन विमाननुं उंचपणुं; नवमे, दशमे, अगीयारमे अने वारमे ए चार देवलोके (२३००) योजन पृथ्वीपिंड अने (९००) योजन विमाननुं उंचपणुं; नवप्रवेयके (२२००) योजन पृथ्वीपिंड अने (१०००) योजन विमाननुं उंचपणुं; पांच अनुत्तरविमाने (२१००) योजन पृथ्वीपिंक अने (११००) योजन विमाननुं उंचपणुं. सर्व पृथ्वीपिंकना योजन तथा विमानना उंचपणाना योजन जेला; करीए तेवारे वत्रीसें योजन थाय.

॥ हवे सौधर्मादिक विमानना वर्ण तथा त्यांना देवोना वर्ण कहे ठे. ॥

पण चउ ति छ वण विमाण ॥ सधय छसु छसुय जा सहस्सारो ॥

उवरि सिय जवण वंतर ॥ जोइसियाणं विविह वणा ॥ ११५ ॥

अर्थ-सहस्वारनामा आठमा देवलोक सुधी गणतां वे वे देवलोके अनुक्रमे पांच, चार, चार, अने वे वर्णनां विमान ठे. ते आवा रीते जे सौधर्म तथा ईशान देवलोके सधय के० ध्वजासहित पण के० पांचे वर्णनां विमान ठे. अने सनत्कुमार तथा माहेंडे एक काळो वर्ण वर्जनि वाकी चउ के० चार वर्णनां विमान ठे. ब्रह्म तथा सांतरु ए वे देवलोके काळो तथा नीळो ए वे वर्ण वर्जनि वाकी ति के० त्रण वर्णनां विमान ठे. तथा शुक्र अने सहसारे काळो, नीळो, अने रातो ए त्रण वर्ण वर्जनि वाकी छुवण के० वे वर्णनां विमान ठे. त्यांथी उपरना आणतादिक चार देवलोके तथा नव प्रवेयक अने पांच अनुत्तरविमान सुधी सिय के० श्रेत पटले घोळा

वर्णानां चवण के० विमान ठे, जेवो विमाननो वर्ण तेवोज ध्वजानो वर्ण सर्वत्र जाणवो. वली चुवनपतिनां चवन, अने व्यंतरनां नगर तथा ज्योतपीनां विमान ते विविहवणा के० विविध प्रकारना वर्णनां ठे. एट्ठे कोइ कालां, कोइ पीलां, कोइ रातां, कोइ नीलां, कोइ श्वेत वर्णनां जाणवां. ए रीते विमानिकने अधिकारे चुवनपति प्रमुखना नगरादिकना पण वर्ण कया. ॥ ११५ ॥

॥ ह्वे सौधर्मादिक विमाननुं लावपणुं, पहोलपणुं, विमान मांहेलो परिधि ॥

॥ अने वाहेरनो परिधि मापवानो विधि कहे ठे. ॥

रविणो उदय उंतर ॥ चउणवइ सहस्स पणसय ठवीसा ॥ वायाल सठि जागा ॥ कक्कड संकंति दियहंमि ॥ ११६ ॥ एयंमि पुणो गुणिए ॥ ति पंच सग नवय होइ कममाणं ॥ तिगुणंमिय ढोलका ॥ तेसीइ सहस्स पंच सया ॥ ११७ ॥ असिई वसठि जागा ॥ जोयण चउ लख विसतरि सहस्सा ॥ उच्चसया तेत्तीसा ॥ तीस कलायंच गुणियंमि ॥ ११८ ॥ सत्त गुणे व लका ॥ इगसठि सहस्स वसय वासीया ॥ चउपन्न कला तद्द नव ॥ गुणंमि अम लख सहाळ ॥ ११९ ॥ सत्त सया चत्ताला ॥ अठारस कलाय इय कमा चउरो ॥ चंडा चवला जयणा ॥ वेगाय तद्दा गई चउरो ॥ १२० ॥ इठय गई चउठिं ॥ जयणयरिं नाम केइ मन्नंति ॥ एहिं कमेहिं मिमाहिं ॥ गईहिं चउरो सुरा कमसो ॥ १२१ ॥ विक्कंअ आयामं ॥ परिहिं अञ्जितरंच वाहिरियं ॥ जुगवं मिणंति ठम्मास ॥ जाव न तद्दावि तेपारं ॥ १२२ ॥ पावंति विमाणाणं ॥ केसिंपिहु अहव तिगुणयाईए ॥ कम चउगे पत्तेयं ॥ चंडाई गईउ जोइजा ॥ १२३ ॥ तिगुणेण कप्प चउगे ॥ पंच गुणेणंतु अठ सुमुणिजा ॥ गेविजे सत्तगुणेणं ॥ नव गुणे णुत्तर चउके ॥ १२४ ॥

अर्थ—ए नव गाथाळ प्रकटार्थ ठे, तथापि कांइक अर्थ लखीए ठेए. रविणो के० सूर्यनो उदयउंतर के० उदय अइने अस्त थाय, तेवारे अंतर केटला योजननुं थाय? ते कहे ठे. चउणवइ सहस्स के० चोराण हजार अने पणसय के पांचसो, वली ठवीसा के० ठवीश उपरे, तथा वायालसठिजागा के० एक योजनना साठीया वेता-

वीश जाग उपरे एट्टे (६४५२६) योजन अने साठीआ (४२) जाग एट्टुं सूर्य एक, कण्ट के० कर्क संकंति के० संक्रांतिना पहेला दिहंमि के० दिवसनेविषे चासे, तेवारे पुर्वोक्त योजननुं अंतर पडे. एट्टुं सूर्यनुं तापक्षेत्र कहीए. ॥ ११६ ॥

द्वये गर्गमि के० ए चाखवानी गतिना जोजनने पुणो के० वली तिगुणीय के० प्रण-
गणुं करीए, तथा पंच के० पांचगणुं करीए, तथा सग के० सातगणुं करीए, वली न-
वय के० नवगणुं करीए. तेहनो जे जे आंक आवे ते कममाणं के० क्रममाण
होय, एट्टसे एक पग उपानी वीजो पग मूकीये, तेमांहे एट्टला योजन वेमानिक
पेशाने विषे मान होय. तेहज कहे ठे. ए सूर्यतापक्षेत्रने त्रिगुणुं करीए, तेवारे
शोषणा के० वेसांग इयाशी हजार पांचसे ॥ ११७ ॥ ने एंसी योजन तेना उपर
साठीआ न जाग थाय. एट्टसे (२६३५६०) योजन अने एक योजनना साठीआ
७ जाग थाय. तथा पंचगुणियंमि के० पांचगुणुं करतां चउखरक के० चार लाख व-
होतर हजार ठंमं ने शेप्रीश योजन अने एक योजनना साठीआ त्रीश जाग उ-
पर थाय. ॥ ११८ ॥

तथा सप्तगुणुं के० सातगुणुं करतां (६६१६०६) योजन उपर साठीआ चोपन
जाग थाय. अने नवगणुं नवगुणुंमि के० नवगुणुं करतां अमखरक सहाउ के० सात
लाख थाय ॥ ११९ ॥ उपर सातमं ने चाखीश योजन, तथा एक योजनना साठीआ
अठार जाग एट्टे (८५०३३०) उपर साठीआ अठार जाग थाय. इहू के० ए प्रका
रता वेप्रमाणे करीने पठरो के० चार जेद वेमानिक देवतानी कमा के० क्रम के
गति में रह्ये. ते पठरो के० चार प्रकारे ठे, तेनां नाम कहे ठे. एक चंगा, वीश
शरदा, श्रीशे जपना अने चोयी वेगा. तहागइचउरो के० ते चारेगति एकैक यकी
हींअर हींअरन जायवी ॥ १२० ॥ इअय के० अर्हीयां कोइक आचार्य चोयी वेगा
विमान गतिने जयपुणुं के० यवनंतरी एहवुं नाम माने ठे. तेवार पठी एहंकरो
के० ए इरोक चार क्रमे करीने अनादिक चारे गतिये चार देवता इमाहि के०
अहंकरे विमानने माये ॥ १२१ ॥ ते आवी रीति जे एक देवता त्रिगुणीकरे विम
रता इहंकरे के० इहोअराने अंदागतिएं करी मिणे एट्टसे माये, अने वीजो
वया वेअरेकरे कण्टपरि करी विमानना आयाम के० सांवरणाने मिणे एट्ट
माये. तथा ई जे देवता अनादिके अनादिके विमाननी अग्रितर परिहिं
परिहिं परिहिं जे माये. अने ए के० अवी चोयो देवता नवगुणेकरे चाखी वेगा
इहंकरे करी विमानने कण्टपरि के० अइरना परिधिने माये. ए रीति सुगय के०

मकाले ए चारे देवता अनुक्रमे त्माससुधी निरंतर विमानने मापे; तोपण केटलाक-विमाननो पार पामे नही. ॥ १२२ ॥

वली पक्षांतर कहे ठे. जेम केटलाएक विमाननो पार पामे नहीं, तेम केटलाएक देवता विमाननो पार पण पामे. पहेला चार देवलोके त्रिगुणेक्रमे चंडागतिए पहोल-पणे, अने चपालागतिए लांवपणे त्रिगुणेक्रमे, यवनागतिए अच्यंतर परिधी त्रिगुणे-क्रमे, तथा वेगवतिए वाहेरनी परिधी त्रिगुणेक्रमे कोइक देवता मापे तो पार पामे तथा ब्रह्मदेवलोकाधी मांडीने अच्युत देवलोकसुधी आठ देवलोके पांचगुणेक्रमे चंडा-दिक चारे गतिए लांवा पहोला मध्यपरिधी अने वाहेर परिधी मवे तो पार पामे. ॥ १२३ ॥

अने सातगुणेक्रमे चंदादिक चारे गतिए नवधेवेयकना लांवपणादिक चारेनो पार पामे. तथा नवगुणेक्रमे एटले पूर्वे नवगुणानो आंक आव्यो ठे, तेटला योजननुं एक रुगलुं जरता थका चारे देवता चंदादिक चारे गतिए करि अंतरहित त्मास सुधी चाळे. तेवारे पंचानुत्तरविमानमांहेला सर्वार्थसिद्धि विमान टाळीने वाकीना चउके केण चार विमानना लांवपणादिकनो पार पामे. ॥ १२४ ॥

अहींयां कोइ प्रश्न पूठे के, जो ए क्रमे अने चंदादिक गतिए त्मास लगे पण केटलाएक विमाननो पार पामे नहीं, तो दोढ राज प्रमाण सौधर्मदेवलोकथकी वे पहोर रात्रीमांहे देवता आधीने तीर्थकरना जन्माजिपेकादिक कट्याणकनो महिमा करवा माटे मनुष्यलोकमां केम आवे ठे ? केमके विमाननी लांवाइथकी सौधर्मदेव-लोक तो अत्यंत दूर ठे.

तत्रोत्तरं— जेम पट्योपमनुं प्रमाण कटिपत ठे, तेम ए क्रममान गतिनुं परिमाण पण कटिपत जाणनुं. जगवतिप्रमुख सिद्धांतमांहे ज्यां देवगतिनुं परिमाण लखुं; ते सर्व कटिपत कही लोक समजाव्या, परंतु जवस्वजावथकी देवता अत्यंत शक्तिवंत तथा स्वजावे अत्यंत शीघ्रगतिवंत होय. एटले वीजुं एवुं दृष्टांत कोइ नथी के जे क-हीने तद्गस्थ मनुष्यने समजाविणं; माटे पूर्वाचार्ये ए चार गतिए क्रममान कटिपीने देवलोकनी अत्यंत महोटाइ बखाणी. ए रीते सौधर्मादिक देवलोकनेविपे सामान्य-पणे विमाननुं प्रमाण कळुं.

॥ हवे कांइक विशेष बखाणे ठे. ॥

पढम पयरंमि पढमे ॥ कप्ये जुडु नाम इंदय विमाणं ॥

पणयाल लखजोयण ॥ लखं सद्युवरिसद्यठं ॥ १२५ ॥

अर्थ- पहेला देवलोकना पहेला प्रतरनेविषे उमुनामे मुख्य इंद्रकविमान ठे, ते वृत्ताकारे थाल सरखुं पिस्तालीश लाख योजन प्रमाणे, अने सव्बुवरि के० सर्वता उपर वेह्वा वासठमा प्रतरे एक लाख योजननुं सर्वाथं सिद्धनामे विमान वृत्ताकारे ठे. ॥ हवे वासठ प्रतरनेविषे मध्यजागे वासठ इंद्रकविमान ठे, तेहनां नाम कहे ठे. ॥

उडु चंद्र रयण वग्गु ॥ वीरिय वरुणे तहेव आणदे ॥ वंजे
कंचण रुइजे ॥ चंद्र अरुणेय वरुणेय ॥ ११६ ॥

अर्थ- पहेलुं उडुविमान, वीजुं चंद्रकविमान, व्रीजुं रतनविमान, चोखुं वडपुविमान, पांचमुं वीर्यविमान, ठुं वरुणविमान, तहेव के० तेमज सातमुं आनंदविमान, आठमुं ब्रह्मविमान, नवमुं कांचनविमान, दशमुं रुचिप्रजविमान, अगीयारमुं चंद्रविमान, वारमुं अरुण, तेरमुं वरुण. ए तेर सौधर्म तथा ईशानदेवलोके ठे. ॥ ११६ ॥

वेरुलिय रुयग रुइरे ॥ अंके फलिहे तहेव तवणिजे ॥ मेहे
अग्घ हलिहे ॥ नलिणे तह लोहियके य ॥ ११७ ॥

अर्थ- १४ मुं वैरुय, १५ मुं रुचक, १६ मुं रुचिर, १७ मुं अंक, १८ मुं स्फाटिक, तेमज १९ मुं तपनीय, २० मुं मेघ, २१ मुं अर्घ, २२ मुं हाडिड, २३ मुं नखिन, तह के० तेमज २४ मुं लोहिताक्ष ॥ ११७ ॥

वइरे अंजण वरमाल ॥ रिठ देवेय सोम मंगलए ॥
वलजहे चक्र गया ॥ सोवणिय णंदियावत्ते ॥ ११८ ॥

अर्थ- २५ मुं वज्र, ए वार व्रीजे तथा चोथे देवलोके ठे. अने २६ मुं अंजन, २७ मुं वरमाल, २८ मुं रिष्ट, २९ मुं देवे, ३० मुं सौम्य, ३१ मुं मंगल. ए ठ विमान ब्रह्म नामा पांचमे देवलोके ठे. ३२ मुं वलजड, ३३ मुं चक्र, ३४ मुं गदा, ३५ मुं स्वस्तिक, ३६ मुं नंदावर्तक, ए पांच प्रतरनां विमान ठठे खांतकदेवलोके ठे. ॥ ११८ ॥

आजं करेय गिंधी ॥ केऊ गरु लेय होइ वोधवे ॥ वंजे
वंज हिए पुण ॥ वंचुत्तर लंतए चेव ॥ ११९ ॥

अर्थ- ३७ मुं आजंकर, ३८ मुं गंधी, ३९ मुं केतु, ४० मुं गरुड, ए चार प्रतर महाशुक्रदेवलोके होइ के० होय, ते वोधवे के० जाणवा. ४१ मुं ब्रह्म, ४२ मुं ब्रह्महित, पत्नी ४३ मुं ब्रह्मोत्तर, ४४ मुं खांतक, ए चार ते चेव के० निश्चे सहस्रार देवलोके जाणवां. ॥ ११९ ॥

महमुक सहस्रारे ॥ आणय तह पाणएय वोधवे ॥
पुण्फेयंकार आरण ॥ तहाविय अत्रुए चेव ॥ १२० ॥

अर्थ- ४५ मुं महाशुक्र, ४६ मुं सहस्रार, ४७ मुं आणत, तेम ४८ मुं प्राणत, ए चार प्रतर नवमे अने दशमे कल्पे ठे. ते बोधवे के० जाणवां. ४९ मुं पुष्प, ५० मुं अलंकार, ५१ मुं आरण, तेमज ५२ मुं अञ्जुत- ए चार चैव के० निश्चे आरण तथा अञ्जुत ए वे देवलोके ठे. ॥ १३० ॥

सुदंसण सुपडिवधे ॥ मणोरमे चैव होइ पढम तिगे ॥

तत्तोय सबज्जहे ॥ विसालए सुमणे चैव ॥ १३१ ॥

अर्थ- ५३ मुं सुदर्शन, ५४ मुं सुप्रतिवद्ध, ५५ मुं मनोरम, ए त्रण प्रतरे जे इंद्रक-विमान ते होइ के० होय, अवेयकना पढमतिगे के० पद्देला त्रिकनेविपे, तत्तोय के० तेवार पठी ५६ मुं सर्वतोन्नद्ध, ५७ मुं विशाल, ५८ मुं सुमनस, चैव के० निश्चे ए त्रण विमान अवेयकने बीजे त्रिके होय. ॥ १३१ ॥

सोमणसे पीइकरे ॥ आइचे चैव होइ तइय तिगे ॥

सव्वठसिद्धि नामे ॥ इंदया एव वासठी ॥ १३२ ॥

अर्थ- ५९ मुं सोमनस, ६० मुं प्रीतिकर, ६१ मुं आदित्य - ए त्रण प्रतर निश्चे-यकी तेमज अवेयकना त्रीजा त्रिकनेविपे होय. अने ६२ मुं पांच अनुत्तर विमाने सर्वार्थसिद्धि नामा एक इंद्रकविमान ठे. इंदया एव के० ए इंद्रक विमाननां नाम वासठी के० वासठ कहां. ॥ १३२ ॥

पणयालीसं लक्का ॥ सीमंतय माणुसं उडु सिवं च ॥

अपयछाणो सव्वठ ॥ जंबुद्वीवोइमं लक्कं ॥ १३३ ॥

अर्थ- पिस्तालीश लाख योजननो सीमंतय के० सीमंत नामे नरकावास ठे. वीजुं माणुसं के० मनुष्यक्षेत्रे ठे. त्रीजुं उडु के० उडुविमान ठे. चोथुं सिवंच के० सिद्धशिखा. ए चार पदार्थ प्रत्येके पिस्तालीश लाख योजनना आयाम विष्कंजे ठे. अने अपयछाणो के० सातमा नरकनो अपयछाणनामे नरकावास, वीजुं सव्वठ के० सर्वार्थसिद्धि विमान, त्रीजो जंबुद्वीवो के० जंबुद्वीप, इमं के० ए त्रण पदार्थ प्रत्येके लक्कं के० लाख योजनना ठे. ॥ १३३ ॥

॥ हवे ऊर्ध्वलोक अने अधोलोकनो विवरो कहे ठे. ॥

अह जागासग पुढवीसु ॥ रज्जु इक्किक्क तहय सोढम्मे ॥

माहिंद लंत सहस्सार ॥ अत्रुय गेविज्ज लोगंते ॥ १३४ ॥

अर्थ - हवे मेरुपर्वतनी मध्यवृत्तिमां गोस्तनाकारे रुचक प्रदेशे ठे, त्यांयकी सात राज उंचो ऊर्ध्वलोक ठे, तथा सात राज नीचो अधोलोक ठे, ए रीति सर्व मल्ली लो-

काकाश चण्ड राज उंचपणे ठे, तेनो विवरो कहे ठे. अहू के० अधोलोक ते रुचक प्रदेश थकी हेठे जे पृथ्वी ठे; तेहना सात जाग करीए, ते एकेको जाग एकेक राज-प्रमाण ठे. एटले रत्नप्रज्ञा पृथ्वीनो उपरनो तलो आदे देइने यावत् शर्करप्रज्ञानो उपरनो तलो थावे; तेटलो एक राज वचमां घनोदधि, घनघात, तनुघात, अने अथकाश ते सर्य एक राजमांहे ठे. एम साते नरके करी अधोलोके सात राजलोक थाय ठे.

तेमज रत्नप्रज्ञाना उपरनां तलानी उपरनी पीठिकाथी मांडीने सौधर्मदेवलोकना उपरना तेरमा प्रतरमुधी एक राज लोक जाणवुं. तेवारपठी मांहेइदेवलोकने ठेठे, पीजो राज, तेवारपठी लंत के० खांतक देवलोकने ठेठे त्रीजो राज. तेवार पठी सह-चारें चोथो राज, अद्युतने अंते पांचमो राज, प्रवेयकने अंते ठछो राज, अने ठेह्वा लोगतें के० लोकांत सातमो राज, ए रीते एकेका जागे करी सात राज लोक उपर जाणवा. ॥ १३४ ॥ अहीयां कोइक-सोइम्मंमिदिवहा ॥ अहाइज्जापरज्जुमाहिंदे ॥ पंचयसएरसारे ॥ ठ अद्युए सत्तलोगंते ॥ १ ॥ ए गाथा कहे ठे, ते मतांतर अप्रमाण जाणपी. केमके चण्ड पूर्यधर श्रीनइवाहुस्वामी श्रीथावश्यक सूत्रने विषे एहवी-गाथा कहे ठे. ते आगल पाठमांज खली ठे.

सम्मत्त चरण सहिया ॥ सद्यं लोगं फुसे निरंवसेसं ॥

सत्तय चण्डसजाए ॥ पंचय सुय देस विरईए ॥ १३५ ॥

अर्थ- सम्यक्चारित्र सहित जे केवली ते केवलीसमुद्रघात अथस्याए सर्व चण्ड राजलोक पोताना आत्मप्रदेशे करी फरशे. केमके धर्मास्तिकायना प्रदेश, अधर्मास्तिकायना प्रदेश अने लोकाकाशना प्रदेश, तथा एक जीवसंबंधी प्रदेश - ए चारें मांहेमांहे दयापर ठे. तेमाटे जेवारे केवली केवलीसमुद्रघात करे, तेवारे एकेका लोकाकाश प्रदेशे एकेको पोताना जीवनो प्रदेश थापे, तेवारे सर्वलोकने फरशे.

बडी सम्यक्चारित्र सहित उत्कृष्ट तपस्वी श्रुतज्ञान सहित ते जेवारे अनुत्तर विमाने ईडिकागतिए ठपजे, तेवारे लोकाकाशना चौदीया सात राज फरशे. बडी सम्यक्दृष्टि भुव इर्लीए पूर्वे नरकायु बांधुं होय, अने पठी सम्यक् चारित्र पाम्यो होय, ते जीव बडी नरकहर्षीए ईडिकागतिए ठपजे, तेवारे चौदीया पांच जाग फरशे. बडी देश-विरती ईडिकागतिए अद्युत देवलोकने ठपजे तेवारे चौदीया पांच जाग फरशे. नरकउं जेणे पूरे आरु बांधुं होय, ते देशविरतीपणुं न पामे. तेमाटे अधोलोकना चौदीया पांच जाग फरशे. काशी विकल्प वितव्या ते कागणे चूर्णिकार कहे ठे जे, देशविरत देवा, नरकइज्जाइतेय पंचद्वारे अद्युत जावनिनणियमिति पटले लोकाकाश चौदनाग क-

रीए. त्यां रुचकथकी नवसैं योजन उंचा, अने नवसैं योजन नीचा. ए रीते अठारसैं योजन प्रमाण तिरठो लोक, तेथकी उपरनो ऊर्ध्वलोक कांश्क ऊणां सात राज ठे. तिर्यक्लोकथी नीचे अधोलोक. ए सात राजथी कांश्क अधिक ठे. केमके रत्नप्रजापृथ्वीमांहे ज्यारे असंख्याता योजननी कोकी जइए, तेवारे चउद राजनो मध्यजाग होय. तेमाटे ठठी नरकपृथ्वीमांहे पण असंख्याता योजन कोडी जइए तेवारे पांच राज होय. एटले जे, देशविरति ईल्लिकागतीए वारमे देवलोकें उपजे ते चौदीया पांच जाग फरशे. एम ठतां जे एहहुं कहे के, देशविरति अञ्जुते ईल्लिकागतीए जाय तो चौदीया ठ जाग फरशे. एवी रीते जे कहे ठे, ते मतांतरी जाणवा. केमके श्रुतज्ञानीए अंगीकार कखुं नही. तेमाटे अप्रमाण जाणवुं, अहीयां तत्व केवली जाणे. ए रीते समस्त लोकनी उंची नीची व्यवस्था कही.

हवे अहीयां प्रसंगागत तिरठा लोकनी व्यवस्था कहे ठे. तिर्यग्लोक मध्यजागे चार प्रदेश उपरना, अने चार प्रदेश नीचेना; ए रीते गोस्तनाकार आठ प्रदेशनो रुचक ठे. हवे हेठला चार प्रदेशथकी लोकांत सीम मांनाने आकारे मांनो, एक राजप्रमाण, बीजो उपरना चार प्रदेशनो एक राज प्रमाण मांनो, अने चार प्रदेशथकी चार विदिशि एक प्रदेशथकी नीकली ते प्रदेशनी वच्चे क्रमे प्रदेश प्रदेश वरूमान ते वधती वधती असंख्यात प्रदेशी चारदिशि नीकली.

ए वेउ प्रदेशना मांनो एक राज प्रमाण, तेमांहे उपरना मांनथकी ऊर्ध्व लोके प्रदेशे वधतां वधतां ब्रह्म नामा देवलोकमध्ये पांच राजनुं पोहोळपणुं थयुं. वली त्यांथी प्रदेशे हाणी करतां सिद्धशिलाना मस्तकउपरना ठेह्वा प्रदेशनो मांनो ते पण एक राज प्रमाण ठे, एमज हेठला चार प्रदेशथकी प्रदेश वृद्धीए वधता प्रथम नरकथकी वेइने सातमा नरक तले सात राज तिरठुं प्रमाण कांश्क ऊणुं जाणवुं. एटले मोहोटा कुंनाने उंथुं करी ते उपर सरावसंपुट धरी राखीए, ते आकारे लोक ठे. अथवा वलोणुं वलोवतो उजो पुरुष कटिए हाथ दीधा होय, एहवे संस्थाने लोक जाणवो. ते पुरुषना पगतले सात राज पहोलाइ अने नानी प्रदेशे एक राज पहोलाइ. कोंणीए पांच राज पहोलाइ, अने शिरतले एक राज, प्रमाण जाणवुं. अहीयां पगतले जे सात राज कया; ते देशे ऊणा ठे; परंतु थोडा ऊणा ठे; माटे विवक्षा करी नथी. पूरा सात राज कया तेहनी स्यापनानो यंत्र नाळ्यो ठे, तेमांथी जोइ लेवुं. एटले देवतानां पुत्रनधारनो उपसंहार करतां अवगाहना द्वारनुं अन्निसंधान करे ठे ॥ २३५ ॥ सुरेसुजवणदारसम्मतं.

॥ हृवे त्रीजुं देवता शरीरनी अयगाहनानुं छार कहे ठे. ॥

इति उगाहणादारंजणइ

त्रवण वण जोइ सोहम्मी साणे सत्त ह्व तणुमाणं ॥

इ इ इ चउके गेविज्जा णुत्तरे हाणि इक्किं ॥ १३६ ॥

अर्थ- त्रवनपति तथा व्यंतर तथा ज्योतपी, सौधर्म देवलोक तथा ईशान देवलोक सुधी उत्सेधांगुल प्रमाण सत्तह्वतणुमाणं के० सात हाथ शरीरनुं मान उक्कणुं जाणवुं. तेवारपत्री इ के० त्रीजो अने चौथा ए वे देवलोक, तथा वीजीवार इ शब्दे पांचमो तथा ठगो देवलोक, तथा त्रीजीवार इ शब्दे सातमो तथा आठमो, अने चउके एटले चतुप्के के० नवमो, दशमो, अगीयारमो, अने वारमो, तथा गेविज्जा के० नव भेवेयक, अणुत्तरे के० अनुत्तरविमाने, ए ठ ठेकाणे कमेकरी हाणि इक्किं के० एक एक हाथनी हाणी करता जइए, तेवारे अनुत्तरविमाने एक हाथनुं शरीर थाय ठे. एटले त्रीजा तथा चौथा देवलोकें ठ हाथ, ब्रह्म अने लांतके पांच हाथ, शुक्र अने सहस्रारे चार हाथ, आरणादिक चार देवलोकें त्रण हाथ, भेवेयके वे हाथ अने अनुत्तरविमाने एक हाथना शरीरनुं मान जाणवुं. ए रीते सामान्यपणे देवताना शरीरनुं मान कथुं. ॥ १३६ ॥

॥ ह्वे विशेषे सागरोपम आयुष्यनी वृद्धि करी

सनत्कुमारादिकनेविषे देहमान कहे ठे. ॥

कप्प इग इ इ चउगे ॥ नवगे पणगेय जिठठिइ अय-

रा ॥ दो सत्त चउद छारस ॥ वावीसिगतीसतित्तीसा ॥ १३७ ॥

विवरे ताणि कुणे ॥ इकारस गाउ पानिए सेसा ॥ ह्वि का-

रस चागा ॥ अयरे अयरे समहियंमि ॥ १३८ ॥ चय पुव्व

सरीराउं ॥ कमेण ईगुत्तराइ वुन्नीए ॥ एवं ठिई विसेसा ॥

सणकुमाराइ तणुमाणं ॥ १३९ ॥

अर्थ- ए पूर्वोक्त रीते प्रथम कप्पइग के० पहेला अने वीजा देवलोकें, तथा इ के० त्रीजा अने चौथा देवलोकें, तथा इ के० पांचमा अने ठठा देवलोकें, तथा इ के० सातमा अने आठमा देवलोकें, अने चउगे के० चार ते नवमे, दशमे, अगीयारमे अने वारमे देवलोकें, तथा नवगे के० नव भेवेयके, तथा पणगे के० पांच अनुत्तर

विमाने, एटले स्थानके आयुष्यनी जिह के० उत्कृष्टी त्रिह के० स्थिति तें अनुक्रमे कहे ठे. पहिला वे कल्पे अथरात्रो के० वे सागरोपम, वीजा वे देवलोके सत्त के० सात सागरोपम, त्रीजा वे देवलोके चउद के० चउद सागरोपम. चोथा वे देवलोके एटले सातमा अने आठमा देवशोंके अष्टारस के० अष्टार सागरोपम, तथा नवमाथ्री वारमासुधीना चार देवलोके वावीस के० वावीश सागरोपम, तथा नव ग्रैवेयके इगतीस के० एकत्रीश सागरोपम, तथा पांच अनुत्तरविमानने विपे तित्तीसा के० तेत्रीश सागरोपमनी उत्कृष्टी स्थिति ठे. ॥ १३७ ॥

हवे अधिक स्थितिमांहेथी उंठी स्थिति काढीए तेंहने विवर एटले विश्लेष कहीए. पठी वाकी रहे तेमांथी ताणिकूण के० एकरूप उंठो करीए. ते वली इकारस गाउ पाडीए के० अगीयार हस्तगतजागमांहेथी पाडेलाने स्थानके जे सेसा के० वाकी रहेला हन्धिकारसजागा के० एक हाथना अगीयारीया जाग तेने देवताना आयुष्यमांही अचरे अचरे समहियंमि के० एकएक सागरोपम सम अधिक अयुं थकुं ॥१३८॥

चयपुत्र शरीराउ के० पूर्वपूर्व शरीरप्रमाणमांहेथी कमेण के० अनुक्रमे करी एयुत्तराश्वुह्रीए के० एकोत्तर वृद्धीए अगीयारीया जाग उंठा करता जइए, एवंठिई विसैसा के० ए रीते आयुष्यनी स्थिति विशेषे करी एटले सागरोपम वृद्धीरूपे करीने सणकुमाराइ के० सनतकुमार आदि देवताना तणुमाण के० शरीरनुं प्रमाण थाय. ते आवी रीते जे पूर्वाचार्योंने देवताना शरीरनुं प्रमाण करवानुं कारण वीजुं कोइ उपनुं नहीं, तेवारे आयुष्यनुं मान विधरीने सागरोपम उपर देहमान कहुं. ॥ १३९ ॥ यद्यपि ईशान तथा मांहेइ देवलोके सागरोपम जाजेरां जे आयु ठे ते जाजेरां अहीयां गणवां नहीं. सौधर्म तथा ईशाननुं सात हाथ देहमान कहुं. हवे सनत्कुमारेंइनुं शरीरमान कहे ठे. विवरे एटले विवरण ते विश्लेष करीए. अर्थात् अधिकी आयुस्थितिमांहेथकी उंठी स्थिति काढीए. जेम सौधर्मादिक सात स्थानक जे कहां, तेनी उत्कृष्टी स्थिति वे सागरोपमादि ठे. तेनो विवरण करीए, एटले विश्लेष करीए; ते एम के महोटी स्थितिमांथी न्हानी स्थिति काढ्ये थके वाकी जे रहे तेमांथी एक उंठो करीए; पठी एक हाथना अगीयार जाग करीए, ते जागमांथी विश्लेष करतां एक उंठो करतां जे आंक उगख्यो ठे; ते प्रमाणे हाथना शेष जाग ते आदे देइ एकेक सागरोपमे वधते एकेक जाग घटतो आंक मांडीए. पूर्व शरीरमानथकी एकेक सागरोपमे वधतां एकेक जाग अनुक्रमे चय के० घटाडीए. एम स्थिति विशेष सागरोपम वधता सनत्कुमारादिकनेविपे देवना शरीरनुं मान थाय.

तेज उदाहरणे करी देखाडीएंगं त्रिएंगं. जेम सौधर्म तथा ईशान देवलोके उत्कृष्टी स्थिति ये सागरोपमनी ठे. थने सनत्कुमार तथा माहेंडे सात सागरोपम ठे. हवे सात सागरोपममाहेंधी ये काढीएंगं, केमके ये सागरोपमवाला आयुष्यना देवताना शरीरनुं मान सात हाथ कणुं ठे. ते ये सागरोपम काढतां वाकी पांच सागरोपम रहे, तेमाहेंधी एक उंगो करीएंगं तेवारे चार रहे. हवे सौधर्म थने ईशान ए वे देव-लोकना देवतानुं सात हाथनुं शरीर ठे. तेमाहेंधी ठ हाथ पूरा राखीएंगं, थने सा-तमा हाथना थगीपार नाग करीएंगं, ते माहेंडा चार नाग काढी लइएंगं; वाकी सात नाग रहे ते पटना मूकीएंगं पटले सनत्कुमार, तथा माहेंडे देवलोकना त्रण सागरो-पमना आयुष्यवाला देवतानुं शरीरमान ठ हाथ पूरा थने एक हाथना थगीपार नाग करीएंगं, तेपा चार नाग उपर शरीरनुं मान जाणवुं. एम एकेको सागरोपम व-पारनां थने एकेको नाग पटाइतां चार सागरोपमना आयुष्यवाला देवताने ठ हाथ ने थगीपारीपा त्रण नाग देहमान, तथा पांच सागरोपमना आयुष्यवाला देव-ताने ठ हाथ ने थगीपारीथा ये नाग शरीरमान. तथा ठ सागरोपमवाला देवताने ठ हाथ ने थगीपारीठ एक नाग उपर. तथा सात सागरोपमवाला देवताने पूरा ठ हाथ शरीरनुं मान जाणवुं. एम थगलना सर्वे देवलोकना शरीरनां देहमान ए री-पना दिगापरी जाणवां. ते सर्वेना जूदा जूदा यंत्र करेला ठे ते उपरथी जोवुं गुडन पटती.

पीवुं उदाहरण कहे ठे. जेम ब्रह्मदेवलोकें तथा लांतके चउद सागरोपमनी था-कुपरी उाकृष्टी स्थिति ठे, तेमाहेंधी सनत्कुमार तथा माहेंडना सात सागरोप-मना सात थाने वाद करीएंगं. वाकी मान रहे, तेमांथी एक उंगो करीएंगं तेवारे वाकी ठ रहे. एउी एक हाथना थगीपारीपा नाग माहेंडा पांच पटना मूकी वाकी ठ एम रहे ते, थने पांच हाथ उपर. पटवुं थाठ सागरोपमवाला देवतानुं शरीर-मान ववुं. ए रीने एकेको सागरोपमाथु वचनां एकेको थगीपारीठ नाग शरीरनां सातमाहेंधी पटाइतो.

नवधागणित्त एमा ॥ उत्तर वीउधि जोयणा खकं ॥

नेविउगुनगेमु ॥ उत्तर वेउधिया नत्रि ॥ १४० ॥

अर्थ- ए रीने जे देवना शरीरनुं मान पूर्व कणुं ते नवधागणीय शरीर कहीके, ते देवनासा उचनं एकेको देवता जीवे त्यांथुवी जे शरीर धागण करे तेहने नवधा-गणीय शरीर कहीके. थने कोउक कार्य उपने वरुं जे विकृतेना करी शरीर नीव-

जावे ते वैक्रियशरीर उत्कृष्टं दाख योजन प्रमाण करे. अने नव प्रवेयक तथा पांच अनुत्तरविमाननेविषे नवधारणीयज शरीर ठे, परंतु उत्तरवैक्रिय शरीर करवानी शक्ति उतां पण कोइ काम पडतुं नथी, के जे थकी तेमना रद्देवासी देवताने उत्तरवैक्रिय शरीर करवुं पने. ॥ १४० ॥

॥ हवे नवधारणीयशरीर, तथा उत्तरवैक्रियशरीरनी जघन्य अवगाहना कहे ठे. ॥

साहाविय वेउद्विय ॥ तण जहन्ना कमेण पारंजे ॥ अं-
गुल असंख जागो ॥ अंगुल संखिज्जा जागोय ॥ १४१ ॥

अर्थ- साहाविय के० साहाविक ते नवधारणीय अने वेउद्विय के० उत्तरवैक्रिय ए वने जे तण के० शरीर ते जहन्ना के० जघन्यथकी कमेण के० अनुक्रमे पारंजे के० प्रारं-
जनी वेलाए नवधारणीय शरीर करवा मांडतां अंगुल असंख जागो के० जघन्यथी अंगु-
लने असंख्यातमे जागे होय. अने उत्तरवैक्रिय करवा मांडतां जघन्यथी अंगुलसं-
खिज्जा जागोय के० अंगुलने संख्यातमे जागे होय. एटलो मांडोमांडे फेर ठे; ए ज-
घन्य शरीर ते प्रारंजकालेज होय. अन्यथा न होय. ॥ १४१ ॥ “ सुरेसु उगाहणा-
दारं सम्मत्तं ”-देवतानेविषे अवगाहना संबंधी व्रीजुं द्वार संपूर्ण थयुं.

॥ (इण्हिविरह कालोववाय उवट्टणाणं दारंजण्ड) हवे देवने उत्पात
विरहकालनुं अने चवनविरहकालनुं ए वे द्वार साथे कहे ठे.॥

सामन्नेणं चउविह ॥ सुरेसु वारस मुहुत्तजकोसा ॥ उव-
वाय विरह कालो ॥ अह नवणाईसु पत्तेयं ॥ १४२ ॥

अर्थ- सामन्नेणं के० सामान्यपणे चउविहसुरेसु के० चारे निकायना देवताने-
विषे समुच्चय वार मुहूर्त्तनो उत्कृष्टो उपजवानो विरहकाल जाणवो.

अर्हीयां चावार्थ ए ठे के चारे निकायना देवता निरंतर उपजे ठे. ते उपजवामां
केवारेक उत्कृष्टुं अंतर पडे, तो सामान्यपणे वार मुहूर्त्तनुं पडे. तेवारपठी अथय्य
चारे निकायमांडेला कोइक निकायमां कोइक देवता नीपजे. एहनी शाख पंचसं-
ग्रह ग्रंथ कहे ठे के, गर्जजतिर्यच, मनुष्य, देवता अने नारकी, ए चारेने उपपात वि-
रहकाल उत्कृष्टो वार मुहूर्त्तनो होय. तथा समूर्धिम मनुष्यने उत्कृष्टो उपपात विर-
हकाल चौथीस मुहूर्त्तनो होय. विकलेंडीनुं अंतर मुहूर्त्त अने मन रहित जीवतुं
अंतर मुहूर्त्त. ग्रंथप्रसंगे ए अर्थ लख्यो. अह के० अथ एटले हवे चवनपति प्र-
मुख चारे निकायना देवतानेविषे पत्तेयं के० प्रत्येके विरहकाल कहीएं त्रिणं ॥ १४२ ॥

ऋवण वण जोइ सोहम्मी ॥ साणेषु मुहुत्त चउवीसं ॥ तो
 नवदिण वीसमुहू ॥ वारस दिण दस मुहुत्ताय ॥ १४३ ॥
 वावीस सहदियहा ॥ पणयाल असीइ दिण सयं तत्तो ॥
 संखिजाा इसु मासा ॥ इसुवासा तिसु तिगेसु कमा ॥ १४४ ॥
 वासाण सया सहस्सा ॥ लख तह चउसु विजय माईसु ॥
 पलिया असंख जागो ॥ सब्बे संखजागोय ॥ १४५ ॥

अर्थ— ऋवणपति, व्यंतर, ज्योतपी तथा सोहम्मीसाणेषु के० सौधर्म अने ईशा-
 नयासी देवताने प्रत्येके चौबीस मुहूर्त्त उत्कृष्टो उपजवानो विरह काल ठे. तो के०
 तैवार पठी निश्चं वीजो देवता उपजे, अने सनत्कुमारि नव दिवस अने वीस मुहूर्त्त
 के० वीस मुहूर्त्त तथा माहेंद्र देवलोके वार दिवस अने दसमुहुत्ताय के० दश मु-
 हूर्त्त. ॥ १४३ ॥ ब्रह्मदेवलोके वावीस सहदियहा के० साढीधावीस दिवस, छांतके प-
 णयाल के० पिस्तालीश दिवस, शुक्रे असीइ के० एंसी दिवस, तत्तो के० तैवार पठी
 सहम्मारि सयं के० सो दिवस, अने आणत तथा प्राणत ए इसु के० वे देवलोके प्र-
 त्येके संखिजाामासा के० संख्याता मासनो उपजवानो विरह, एटले आणते मास
 दश अने प्राणते मास अगीयार, अने आरण तथा अचुत ए इसु के० वे देवलोके
 यासा के० संख्याता वर्षेनो उपजवानो विरह जाणवो. पठी जरूर वीजो देवता उ-
 पजे, ते ज्यांसुधी सो वर्षे पूरां न थाय, त्यांसुधी संख्यातां वर्षे गणवां. तथा नवे प्रे-
 चेयकना प्रण त्रिक करवा. ते प्रण त्रिकनेविषे कमा के० अनुक्रमे उपजवानो विरह-
 काल कहे ठे. ॥ १४४ ॥ पहेला त्रिके वासाणसया के० संख्याता शतवर्षे एटले सं-
 ख्यातां सैंकडो वर्षे, धीजा मध्यम त्रिके संख्यातां हजार वर्षेनो उपजवानो विरह-
 काल. त्रीजा उपरना त्रिके संख्यातां लाख वर्षेनो उपजवानो विरहकाल, ज्यांसुधी
 संख्यातां वर्षे सहस्र पूरां न थाय त्यांसुधी संख्यातां वर्षे शत गणवां, ज्यांसुधी लाख वर्षे पूरां
 न थाय त्यांसुधी संख्यातां वर्षे सहस्र गणवां, ज्यांसुधी कोड वर्षे पूरां न थाय त्यांसुधी
 संख्यातां वर्षे लाख गणवां. तह के० तेम चउसु विजयमाईसु के० चार विजयादिक ते
 विजय, विजयंत, जयंत, ने अंपराजित, ए चार विमाननेविषे पद्योपमनो असंख्या-
 तमोगग विरहकाळ होय. अने सब्बे के० सर्वार्थसिद्ध विमाननेविषे पद्योपमनो
 मंगलागोय के० मंग्यातमो जाग उपपात विरहकाळ होय. पठी अचश्य वीजो
 देवता उपजे. एटले देवताने उपपात विरहकाळ उत्कृष्ट पणे कसो. ॥ १४५ ॥

॥ ह्रवे ए देवताउंनो जघन्य विरहकाल देखाडी पठी चवण ॥
विरहकाल संक्षेपे देखाडे ठे. ॥

सर्वेसिंपि जहन्नो ॥ समउं ए मेव चवण विरहोवि ॥ इग
उ ति संख मसंखा ॥ इगसमए हुंतिय चवंति ॥ १४६ ॥

अर्थ- समस्त जुवनपति आदे देइ सर्वार्थसिद्ध पर्यंत देवतानां सर्व स्थानके अपि के० निश्चयथकी जहन्नो के० जघन्यपणे समउं के० एक समये उपजवानो विरहकाल होय. एमेव के० एमज उपपातविरहनीपरे चवणविरहो के० चवणविरह पण उत्कृष्ट तथा जघन्यपणे जाणवो. ह्रवे उपपात अने चवन ते आश्री देवोनी संख्या कहे ठे. इग के० एक उ के० वे अने ति के० त्रण. यावत् संख के० संख्याता तथा असंखा के० असंख्याता देवता ते इगसमए के० एक समयनेत्रिपे हुंति के० होय. एटले उपजे. अने चवंति के० चवे. जुवनपतिश्री मांमीने सहस्रार देवलोकसुधी जघन्य तो एक समयमांहे जो उपजे तो एक, वे, त्रण उपजे तथा चवे. अने उत्कृष्टा संख्याता अथवा असंख्याता उपजे तथा चवे. केमकेसहस्रार देवलोक सुधी तिर्यच पण जाय ठे. माटे असंख्याता उपजे अने चवे. अने ए आठमा देवलोकश्री उपरना देवता एक समये संख्याता उपजे, अने संख्याता चवे; पण असंख्याता नहीं. केमके त्यां मनुष्यज जाय ठे. अने त्यांनो देवता चवे ते पण मनुष्यज थाय ठे. तेमाटे ते मनुष्य संख्याताज ठे. माटे त्यां संख्याता उपजे अने चवे. ॥ १४६ ॥ एटले उपपात तथा चवन संख्या-छार संपूर्ण थयुं.

॥ ह्रवे देवतानी गतिमांहे कोण कोण आवी उपजे ? ते आगति छार कहे ठे. ॥

नर पंचिंद्रिय तिरिया ॥ गुप्पत्ती सुरजवे पञ्जुत्ताणं ॥

अप्रवसाय विसेसा ॥ तेसिं गइ तारतम्मंतु ॥ १४७ ॥

अर्थ- पञ्जुत्ताणं के० पर्याता नर के० मनुष्य तथा पर्याता पंचिंद्रिय तिर्यच, ए वेउ सुरजवे के० देवतानी गतिमांहे उपपत्ति के० उपजे. अने शेष देवता, नारकी, एकेंद्रिय, विगलेंद्रिय, बली अपर्यातापंचेंद्री, तिर्यच, तथा मनुष्य, एटला मांहेलां कोइ जीव मरीने देवता थाय नहीं. ह्रवे देवगतिण उपजवानुं विशेषपणुं कहे ठे: के एक जुवनपति, एक व्यंतर, एक ज्योतपी, एक वैमानिक, तेमांहे पण बली एक इक्षिवंत, एक महर्क्षिक, एक अल्प इक्षिवंत, एक महोटा आशुष्यवाला, एक घोडा आशुष्यवाला- इत्यादिक विशेषणुं कारण पेताना अप्रवसायविनेसा के० अप्रवसायना विशेषणाथकी गतिनुं तारतम्यपणुं एटले निद्वन्द्वपणुं ठे. अप्रवसाय शब्द-

मनोव्यापार कहीपं. ते तीव्र, तीव्रतर, तीव्रतम--तेणे करी जूदी जूदी देवतानी गति पामे. तीव्र अध्यवसायथकी उंची देवगती पामे. एम अध्यवसायना विशेषपणाथकी देवतानी गतिनुं तारतम्यपणुं जाणवुं. ॥ १४५ ॥

॥ वली कोण कोण जीव देवतानीगति पामे? ते कहे ठे. ॥

नर तिरि असंखजीवी ॥ सधे नियमेण जंति देवेसु ॥

निय आउय सम हीणा ॥ उएसु ईसाण अंतेसु ॥ १४६ ॥

अर्थ-- असंख्याता आयुष्यवाला युगलीया, मनुष्य, तथा तिर्यंच होय, ते सर्व के० सर्व नियमेण के० निश्चेथकी जंतिदेवेसु के० देवतानी गतिमांहेज अत्रतरे. पण धीजी गतिमांहे जाय नहीं. ते निय के० पोतानुं जेटळुं अहींयां युगलीकपणे आउय के० आयुष्य होय, तेटले सम के० सरखे आयुष्ये, अथवा तेह्मी हीणा के० उठा आयुष्ये देवतामां उपजे, पण वधता आयुष्ये उपजे नहीं. ते उल्कृष्टपणे ईसाण अंतेसु के० ईशानदेवलोकना अंत पर्यंतना देवतामांहे उपजे. केमके युगलियाने उल्कृष्ट आयुष्य घण पढ्योपमनुं होय, ते आयुष्य ईशानदेवलोकलगी ठे तेमाटे.

हवे धिवरीने लखुं तुं जे, पढ्योपमने असंख्यातमे जागे असंख्याता आयुष्यवाला युगलीया, पंचेंडी तिर्यंच, पंखी, वली उपन्न अंतरहीपवाला तिर्यंच, मनुष्य, युगलिया मरीने चुवनपति तथा व्यंतरनेविपे उपजे, पण ज्योतपी प्रमुखनेविपे उपजे नहीं. केमके ज्योतपीमांहे जघन्यथकी पढ्योपमनो आठमो जाग आयुष्य ठे, माटे. अने धीजा युगलिया यथायोग्यपणे पोतपोताना आयुष्य प्रमाणे अथवा उठे आयुष्ये ईशान देवलोकमुधी उपजे, पण उएसु के० तेथी उंचो उपजवानुं सर्वथा निषेध ठे. ॥ १४७ ॥

जंति समुष्ठिम तिरिया ॥ नवण वणेषु न जोइमाईसु ॥

जंतेसिं उववाउं ॥ पलिया संखंस आउसु ॥ १४८ ॥

अर्थ-- समुष्ठिम तिर्यंच मरीने उल्कृष्टपणे चुवनपति तथा वणेषु के० व्यंतरनेविपे जंतिप के० जाय. पण जोइमाईसु के० ज्योतपी आदिकनेविपे न के० न जाय. केमके जं के० जे तेसिं के० ते समुष्ठिम तिर्यंच उल्कृष्टपणे पढ्योपमना असंख्यातमा जागना आयुष्यअंत देवतापणेज उववाउं के० उपजे. पण वधारे आयुष्यपणे उपजे नहीं. अने तेसुं आयुष्य तो चुवनपति तथा व्यंतरमांहेज ठे; पण ज्योतपी प्रमुखमांहे नथी. ॥ १४९ ॥ अहींयां कोइ प्रश्न करे के पूर्वे एहवुं कळुं जे, अध्यवसाय विशेषे एट्ठे मनपरिणामव्यापारविशेषे देवता थाय; तो समुष्ठिम तिर्यंच मनरहित

ठे. माटे केवी रीते देवता आय ? तेहने उत्तर आपवामाटे जगवतीसूत्रना वृत्तिकार श्रीअनयदेवसूरि एतुं समाधान करे ठे के, संज्ञाविशेषरूप अध्यवसाय करी मन-रहित समूर्धिम पण देवगति पामे.

॥ हवे वली अध्यवसाय विशेषे गतिनुं तरतमपणुं कहे ठे. ॥

वालतवे पडिव-हा ॥ उकड रोसा तवेण गारविया ॥

वेरेणय पडिव-हा ॥ मरिउं असुरेसु जायंति ॥ १५० ॥

अर्थ- जे अरिहंतनी आझारहित तत्वज्ञाने शून्य ते वाल एटले मिथ्यात्वी होय, तेहनुं जे पंचाग्नि प्रमुख तप ते तप घणा जीवोनुं घातकारी ठे, तेवा तपनेविषे प्रति-बंध एटले आसक्त होय. वली तपस्वी थकां उकडरोसा के० उक्कटरोपनाधरनार होय, तथा वली तपस्या करीने अहंकार करे. वली तपस्वी थकां कृष्ण क्लेपायननी-परे कोशक जीवनी साथे वैरभाव करवानो प्रतिबंध करे. एहवा जीव मरी असुरेसु जायंति के० असुरकुमारशुवनपतिमांहे उपजे. ॥ १५० ॥

रङ्गुगाह विस ऋक्ण ॥ जल जलण पवेस तएह तुह डहडं

गिरिसिर पडणाउ मुया ॥ सुदजावा हुंति वंतरिया ॥ १५१ ॥

वली रङ्गुगाह के० जे गळे दौरडानो फांसो खाइ मरे, तथा विपचक्षण करी मरे, वली जल के० पाणीमांहे वूडीने मरे, तथा जलण के० अग्निमांहे प्रवेश करी मरे, तएह के० तृपाये करी मरे, तथा तुह के० कुधाये पीड्यो थको मरे, विरहादिक छुखे करी मरे, गिरिसिर के० पर्वतना शिखर थकी पनीने मरे. एटलां स्थानके, अर्ध्यंतर रौद्र परिणामने अजावे, थने मंद शुभ परिणामे, शुद्धपाणी प्रमुखनीपरे जो शुभ परिणाम आवे तो मरीने व्यंतर देवतानी गति पामे. ॥ १५१ ॥

तावस जा जोइसिया ॥ चरग परित्राय वंचलोगो जा ॥ जा

सहस्सारो पंचिदि ॥ तिरिय जा अत्रुचं सहा ॥ १५२ ॥

अर्थ- वली कंद मूल फल आहारी वनवासी तावस के० तापस जाति मरीने शुवन-पति आदे देइ जा के० यावत् उक्कटुं जोइसिया के० ज्योतपीमुधी जाय. तथा चार पांच जेला थइ टोखुं मली जिहा मागे, तेहने चरक कहीए. थने कपिलमति परि-त्राजक ते त्रिदंनिया कहीए. ते मरीने शुवनपति आदे देइ उक्कटुं ब्रह्म देवलोक मुधी जाय. गर्भज पर्यासा पंचेडी हाथी, बखद, प्रमुख तिर्यच संवल कंचल सरखा सम्यक्त्व देशविरति सहित मरीने सहस्वार देवलोकमुधी जाय. देशविरति सहा के० श्रावक मनुष्य मरीने वारमा अत्रुतदेवलोकमुधी जाय. ॥ १५२ ॥

जइ लिंग मित्र दिष्टी ॥ गेविज्ञा जाव जंति उक्कोसं ॥
पयमवि असद्वहंतो ॥ सुत्तवं मित्रदिष्टीउं ॥ १५३ ॥

अर्थ- जे रजोहरणादिक साधुनो वेपधारी जतीना लिंगे मिथ्यादृष्टी होय, ते क्रियाना वळे करी दशविध चक्रवालसामाचारीना प्रजावे मरीने अंगारमईकार्य-नीपरे उत्कृष्टा नवमा प्रवेयक सुधी उपजे. ते मिथ्यात्वी कोने कहीयें ? जे द्वाद-शांगी सूत्र सुधां सहहे, परंतु सूत्रोक्त एक पदने पण असद्वहंतो रहे तो तेहने दे-शयकी मिथ्यात्वी कहीएं तथा वीतरागोक्त सूत्रयकी अने सूत्रना अर्थयकी पदमात्र पण सहहे नहीं तेने सर्वयकी मिथ्यात्वी कहीएं. ॥ १५३ ॥ तेमाटे सूत्रलक्षण कहे ते.

सुत्तं गणहर रइयं ॥ तदेव पत्तेय बुद्ध रइयंच ॥ सुय
केवलिणा रइयं ॥ अजिन्नदस पुषिणा रइयं ॥ १५४ ॥

अर्थ- हवे सौधर्मस्वामि प्रमुख गणधरनां रचेलों जे आचारांगादिक सूत्र, तेमज नेमिराजा प्रमुख प्रत्येकबुद्धनां रच्यां नेमिप्रव्रज्यादिक, वलि चउदपूर्वधर श्रुत के-वली संयंजवसुरि प्रमुखनां रच्यां दशवैकालिकादिक सूत्र, वली अजिन्नदसपुषिणा-रइयं के० संपूर्ण दशपूर्वधरनां जे रच्यां ए सर्वने सूत्र कहीएं ॥ १५४ ॥

उउमठ संजयाणं ॥ उववा उक्कोसउं अ सवठे ॥ तेसिं
सढाणं पिय ॥ जइसुउं दोइ सोइम्मे ॥ १५५ ॥

अर्थ- उउमठ के० उअस्य संजयाण के० संयत जे साधु तेनुं उपजउं उत्कृष्ट-पणे सर्वार्थसिद्धविमानसुधी होय. तथा तेसिं के० तेज उअस्य साधुने तथा सढाणं के० धावकने पण अपि के० निश्चे जइसुउं के० जवन्य यकी सौधर्म कहेपे उपजउं याय. पण तेमांहें एउं विशेष जे उअस्य साधुने सौधर्म देवलोके पढ्योपम पृथ-पत्वायु होय. अने धावकने एक पढ्योपमनुं आयुष्य होय. ॥ १५५ ॥

खंतंमि चउद पुविस्स तावसाईण वंतरेसु तहा ॥ एसिं
उववाय विहि ॥ निय किरिय ठियाण सधोवि ॥ १५६ ॥

अर्थ- चउदपूर्वी साधु जवन्ययकी खंतक देवलोके उपजे. तापस, संन्यासी, शा-क्यादिकने जवन्ययकी व्यंतरनेविपे उपजउं होय. ए सधोवि के० सर्वने उपजवानो विधि ते जे निय के० पोतपोतानी क्रियानेविपे ठियाण के० स्थित एउंसे सावधान-रसा होय तेवा सर्वने जाणवा. ॥ १५६ ॥

अहीपां श्री पद्मवपासूत्रमध्ये तापसने जवन्ययकी सुवनपतिमाहे उपजउं कहे

ठे. ए उपपातविधी एटले उपजवानो मार्ग ते आप आपणा मार्गना आचारवंतने जाणवो. जेवारे पोतपोताना शास्त्रोक्त मार्गं चाले तेवारे ए ए स्थानके उपजे.

॥ हवे संघयणविशेषे देवतानी गतिविशेष होय तेमाटे संघयणनुं स्वरूप कहे ठे. ॥

वज्जरिसहनारायं ॥ पढमं वीयं च रिसहनारायं ॥ ना-
रायमहनाराय ॥ कीलिया तद्वय ठेवठं ॥ १५७ ॥

ए ए ठ स्संघयणा ॥ रिसहो पट्टोय कीलिया वज्जं ॥ उ-
ज्जं मकड वंधो ॥ नाराजं होइ विज्ञेजं ॥ १५८ ॥

अर्थ- जे शरीरना हारुनो दृढ दृढतर वंध तेहने संघयण कहीएं. तेहना ठ जेद ठे. पहिलो वज्जरूपजनाराच, वीजो रूपजनाराच, त्रीजो नाराच, चोथो अरुनाराच, पांचमो किलिका, ठठो ठेवठो, एटले सेवार्त्त ॥ १५७ ॥ हवे एहनो अर्थ कहे ठे. वे हाडनी संधी उपरें विंटणो जे पाटो ते रूपज कहीएं. तेउपरे खिलो ते कीलिका वज्जं के० वज्ज समान कहीएं. अने जे हारुकानी वन्ने सांधने मर्कटाकारे जे वंध मांडोमांडे मिलित ते नाराच जाणवो. ए त्रणे मित्दयां थकां वज्जरूपजनाराच सं-
घयण कहीएं.

अने कीलिकारहित ते वीजो रूपजनाराच, केवल मर्कटबंध ते त्रीजो नाराच, एक पासे मर्कटबंध अने वीजे पासे कीलिका ते चोथो अरुनाराच, ज्यां हारुनो वंध एकली कीलिकाएज होय ते पांचमो कीलिका, अने ज्यां वेज हाडकांना ठेडा लगारेक लाग्या होय, पण पूर्वना वज्जरूपजनाराचमांडेनो वंध कोइ होय नहीं, अने सेवा के० तेल चोपरुनुं तथा विमाणानी वांठा करे. तेथी केटलोक काल रहे. पठी वणसे ते सेवार्त्त ठठो संघयण कहीएं. टीकामां आम कहुं ठे जे आसपास स्पर्श-
रूप सेवामात्रे करीने व्यास एवां हाड निरंतर स्नेहाज्यंगादिकोनुं वारंवार संघटननी अपेक्षा करे ठे ते सेवाए हृत के० व्यास अथवा सेवाने पामेनुं ते सेवार्त्त. एवा पण कोइ ठेकाणे अर्थ ठे. अने ठेवठं एवो पण क्यांक क्यांक पाठ ठे, त्यां ठेदष्टं के० ठेदेकरी स्पष्ट एवो अर्थ जाणवो. ॥ १५८ ॥

॥ हवे ए ठए संघयण क्रिया क्रिया जीवमां लाजे ? ते विगतथी कहे ठे. ॥

ठ गज्ज तिरि नराणं ॥ समुठ्ठिम पणिंदि विगल ठेवठं ॥

सुरनेरइया एगिंदियाय ॥ सवेअसंघयणा ॥ १५९ ॥

अर्थ- गर्जज, तिर्यच तथा मनुष्यने ठए संघयण होय, वली समुठ्ठिम पंचेडि-
तिर्यच तथा समुठ्ठिममनुष्यने एक ठेवठो संघयण होय. तथा विगल के० वेंडी,

तंडी, चौरेंडी - ए व्रणने विगलेंडी कहीए, एहने पण ठेवठो संघयण हाय. वशी कम्मपयनीमांहे समूर्धिमपंचेंडीतिर्यंचने ठए संघयण कहा ठे. अने सुर के० देवता तथा नेरइया के० नारकी तथा समस्त एकेंडी ए सर्वने असंघयणी कहीए. एमां कोइ संघयणी नथी. केमके जे अस्थिनी रचना तेहने संघयण कहीए, ते एमां नथी.

तोपण देवतामांहे अस्थिरूप संघयणविना जे शक्तिविशेष तेने पण उपचारे संघयण कहीए. केमके देवतामांहे चक्रवर्ति करतां पण शक्ति घणी ठे. ते शक्तिना गुणे देवतामांहे पण वज्ररूपनाराच संघयण कहीए. ह्वे थोनीसी शक्ति एकेंडीमांहे पण ठे, ते गुणेकरी एकेंडीने पण कोइक ठेवठो संघयण कहे ठे. परंतु मूलजागे अस्थिरूप संघयण देवतामांहे नथी. ॥ १५ए ॥

॥ ह्वे संघयणथकी गति कहे ठे. ॥

ठेवठेणं उगम्मइ ॥ चउरो जाकप्प कीलियाईसु ॥ चउ-
सु छ छ कप्प बुन्ही ॥ पढमेणं जाव सिद्धीवि ॥ १६० ॥

अर्थ- ठेवठे संघयणे करी अघ्यवसाय विशेषथकी जुवनपति, व्यंतर, ज्योतपी, अने घमानिकमांना यावत् चोथा देवलोकसुधी जाय. अने क्लिकादिक विपरीतपणे अपूर्वा गणतां चारे संघयणे करी छुछु के० वेवे देवलोक चढतां चढतां उपजे, ते आवी रीते जे क्लिकासंघयणे करी पांचमा अने ठछा देवलोकसुधी जाय. अर्द्धनाराच संघयणे करी शुक्र अने सहस्रार देवलोकसुधी जाय. अने नाराच संघयणे करी आणत अने प्राणत देवलोकसुधी जाय. अने रूपनाराचे करी आरण अने अचुत देवलोकसुधी जाय. अने वज्ररूपनाराच प्रथम संघयणे करी सर्वत्र जुवनपति, व्यंतर, ज्योतिपी, वार देवलोक, नव त्रैवेयक, अने पांच अनुत्तरविमाने जाय. अने यावत् सिद्धीवि के० मोहनेविपे पण जाय, पटखे पहेला संघयणनो धणी अति उत्कृष्ट अघ्यवसाये चढती पदवीना देवतामांहे उपजे, अने कोइक कर्म खपावी केवळ पामी मोहे पण जाय.

॥ ह्वे ज्यां संघयण त्यां संस्थान होय, संस्थान पटखे शरीरनो आकार विदोप. ते संस्थान ठ प्रकारनां ठे, तेनां नाम कहे ठे. ॥

संमचउरंसे नग्गोइ ॥ साइ वामणय खुळा हुंडेय ॥ जीवा-
ण ठ संग्गाणा ॥ सव्वसु लक्खणं पढमं ॥ १६१ ॥ नाहीए
उवरि वीयं ॥ तइय महो पिठि उयर उरवज्जं ॥ सिर गीव
पाणि पाए ॥ सुअरुणं तं चउवंतु ॥ १६२ ॥ विवरीयं पं-

चमगं ॥ सव्वत्त अलक्षणां ज्ञेये ठं ॥ गअय नर तिरिय
वहा ॥ सुरासमा हुंडया सेसा ॥ १६३ ॥

अर्थ- पहेलुं समचउरंस, वीजुं न्यग्रोध परिमंरुल, त्रीजुं सादि, चोथुं वामन, पांचमुं कुज, ठहुं हुंरुक, ए रीते जीवनां ए ठ संस्थान होय. अने अजीवनां पांच संस्थान होय. एक परिमंरुल, वीजुं वट्ट, त्रीजुं त्रिस, चोथुं चउरंस अने पांचमुं आयत. ए पांच संस्थान ते अजीवपुरुज्जसकंधनां होय.

पहेलां सर्व स्यानके सर्व अवयवनेविपे लक्षणोपेत पहेलुं संस्थान होय. समा के० लक्षणोपेत चारेदिशिना चार अस्स के० शरीरना खूणा ठे. ज्यां पद्मासन वेठा चारे दोरी सरखी होय ते समचउरंस संस्थान तीर्थकरनी प्रतिमाने होय.

अने जे वडवृद्धनीपरे एटले जेम वडवृद्ध नीचे थोडुं हीन होय, अने उपर संपूर्ण पूरुं होय; तेम जे संस्थान नाहीए के० नाजिने हेठे हीन होय; अने उपर लक्षणोपेत होय. ते वीयं के० वीजुं न्यग्रोध संस्थान जाणवुं.

त्रीजुं सादि के० आदि ते नाजिने अहो के० अधो एटले नाजिने नीचे लक्षणोपेत अने नाजिउपर हीन ते सादिसंस्थान जाणवुं.

चोथुं वामन के० पूठ, उदर अने उर के० हृदय ए हीनलक्षणे होय; एटलांने वज्जं के० वर्जकरीने एटले त्याग करीने वाकी मस्तक, ग्रीवा, पाणी के० हाथ, पाए के० पग एटलां सुलक्षणां होय ते वामन संस्थान जाणवुं. ॥ १६२ ॥

विवरीयं पंचमगं के० पांचमुं एथकी विपरीत एटले पूठ, उदर, अने हृदय ए सर्व लक्षणोपेत होय. अने मस्तक, ग्रीवा, हाथ, पग, लक्षणे हीन होय. ए रीते वामन संस्थानथकी जे विपरीत अंग होय ते कुब्ज संस्थान कहीएं.

ठहुं समस्त शरीरना अवयवरूप अलक्षण एटले विपरीत लक्षण होय. ते हुंडक संस्थान कहीएं. ॥ १६३ ॥

॥ ह्वे ए ठ संस्थान ते किया किया जीवनेविपे होय? ते जुदा जुदा विवरिने कहे ठे. ॥

गर्जजमनुष्य तथा गर्जजतिर्यंचमांहे ठहा के० ठए संस्थान होय, अने सुरा के० देवताने एक समा के० समचउरंस संस्थान होय, अने शेष थाकता नारकी, एकेंडी, वेंडी, तेंडी, चउरेंडी तथा समूर्धिमपंचेंडीतिर्यंच, तथा समूर्धिममनुष्य ए सर्व हुंरुया के० हुंरुक संस्थानवाला होय. ॥ १६३ ॥

कम्मपयडीनेविपे समूर्धिमपंचेंडीतिर्यंचमांहे ठए संस्थान वखाण्यां ठे. एकेंडीमांहे हुंडकसंस्थान, तेमांहे पण पृथ्वी मसूरचंदा, अने अपकायनुं स्तिवुक विंडु जेवुं

स्थान; तथा तेजकायनुं सूचीकलाप संस्थान, वायुकायनुं पताकाने आकारे संस्थान, अने वनस्पतीकाय वीचित्र प्रकारनां संस्थानवंत होय. ए रीते कम्मपयडीमां खाण्यां ठे.

वायुकाय वैक्रियशरीर करे, तोपण पताका जेवां संस्थाने करे, अने पंचेंद्रीतिर्यच अने पंचेंद्रीमनुष्य, तथा धारमा देवलोकना देवतासुधी जे उत्तर वैक्रियरूप करे; ते नानाप्रकारनुं संस्थान जाणवुं. अने मूलगुरुरूप समचउरंस्त जाणवुं. तथा नारकी जे उत्तरवैक्रियरूप करे ते पण हुंडकसंस्थाने जाणवुं. ए देवतानुं गति-छार संपूर्ण थयुं.

॥ हवे देवता देवगति थकी चवीने क्यां क्यां उपजे ? ते आगति छार कहे ठे. ॥

जंति सुरा संखाउय ॥ गङ्गय पङ्कत मणुय तिरिएसु ॥

पङ्कते सुय वायर ॥ चूदग पत्तेय गवणोसु ॥ १६४ ॥

अर्थ— सामान्यपणे चारे निकायना सुरा के० देवता ते देवगतिथकी चवीने एक युग-लियाधिना धीजा गर्जज पर्यासा संखाउ के० संख्याता आयुष्यना धणीजे मनुष्य तथा तिर्यच तेने विपे जंति के० जाय. वली पङ्कते के० पर्यासा वायर के० वादर, पृथ्वीकाय, थप्पकाय, अने प्रत्येक वनस्पतीकाय ए त्रणमांहे देवता मरीने उपजे. अने शेष सूक्ष्मपृथ्वी, थप्प, साधारण वनस्पती, तथा थप्यासा वादर, पृथ्वी, थप्प तथा प्रत्येक वनस्पति, तेजकाय, वायुकाय, वेंद्री, तेंद्री, चउरेंद्री, तथा युगलिया अने समूर्धिम थप्यासातिर्यच, तथा समूर्धिम थप्यासामनुष्य, वली देवता, तथा नारकी—एटसे स्थानके देवता चवीने उपजे नहीं.

॥ वली आगतितुं विशेषपणुं कहे ठे. ॥

तत्रवि सणकुमारं ॥ प्पजिई एगिंदिएसु नोजंति ॥ आ-

णय पमुद्दा चविउं ॥ मणुएसु चेव गवंति ॥ १६५ ॥

अर्थ— तत्रवि के० त्यां ते आगतितेविपे पण सणकुमारंप्पजिई के० सनतकुमार आदे देइने सहस्रार देवलोक सुधीना देवता चवीने एकेंद्रीमांहे उपजे नहीं. पण शेष एटसे धाकीना स्थानके गर्जजपर्यासा संख्याता आयुष्यना धणी एहवा सामान्य मनुष्य तथा तिर्यच तेमांहे उपजे. वली आणत प्रमुख देवलोकधी मांमी अनुत्तरविमान सुधीना देवता चवीने गर्जज पर्यासा संख्याता आयुष्यवाला सामान्य मनुष्यमांहे उपजे. पण पृथ्वीदिक एकेंद्रीमांहे नउपजे. तथा तिर्यचमांहे पण उपजे नहीं. ॥१६५॥

॥ हवे जे देवताने जे रीते देवांगना साथे संजोग ठे, अने जे देवताने सर्वथा संजोग नथी ते प्रकार कहे ठे. ॥

दो कप्प काय सेवी ॥ दो दो दो फरिस रूवसेद्धिं ॥ च-
उरोमणेणु वरिमा ॥ अप्प विचारा अप्पांत सुद्धा ॥ १६६ ॥

अर्थ- जुवनपति, व्यंतर, ज्योतपी, अने दोकप्प के० सौधर्म अने ईशान ए वे देवलोकना देवता ते कायसेवी के० अति उत्कृष्ट पुरुष वेदने उदये मनुष्यनीपरे वि-पय सेवा करे. कायसेवाविना देवांगना पण तृप्ति पामे नहीं. मनुष्यनीपरे देवताने पण वीर्य होय. तेथी देवांगनाने वल तथा क्रांति अधिक होय. ए वात श्रीपद्मवणा उपांगमांहे कही ठे. अने सनतकुमार तथा माहेंद्र ए वे देवलोकना देवता ते देवांगनाना स्तन, जुज तेहनां आखिगने करी कायस्पर्शज संजोगसुख माने. वली ब्रह्म अने लांतक ए वे देवलोकना देवता ते देवांगनानुं रूप देखीनेज सुख पामे. तथा शुक्र अने सहस्रार देवलोकना देवता ते पोताने जोग योग्य जे देवांगना, तेहनां गीत, हास्य, विलास, जापित, नृपण, नेपुर प्रमुखना शब्द सांजलीने कामसुख थनुजवे. तथा आणतादिक चारे देवलोकना देवता ते जे रमवा योग्य देवी मनमांहे चिंतये तेवारे ते देवी पोताना स्थानके वेठी शृंगार करी जली वुरी कामचेष्टाने मनमांहे धरती जोगने माटे सावधान थाय, तेवारे ते देवता त्यांज रखा थका मन संकल्पे पूर्ण सुख पामे. फरसादिक समस्त स्थानके कायसेवीनीपरे देवतानी शक्तिंग करी देवांगनाना शरीरमांहे शुक्रना पुजल संचरे, तेथी देवांगनाने संजोगसुख उपजे. केमके देवताने शुक्रपुजल ठे; तेणे करी देवांगनाने सर्व सुख उपजे. परंतु वैक्रिय पुनजे गर्भ उपजे नहीं. अने जे चक्रवर्तिना वैक्रियशरीरना शुक्रपुनजथकी गर्भ उपजे ठे, तेहनुं मूल शरीर औदारिक ठे, तेथी वैक्रियपुनज उदारिकरणे परणमावे; तेथी गर्भ उपजे. वैक्रियपुनज उदारिकरणे जे परणमावे ठे; ते जावार्थे श्रीरायपत्नेणीमूत्रनी टीकामांहे मलयगिरिआचार्ये बखाणयो ठे. तथा उपरना नवप्रवेयक, अने पंचअनुचरविमानना देवता ते अग्रवीचारा एटवे विपयतेवारहित पुरुषवेदयकी अत्यंत मंद मने करी पण स्त्रीने प्रार्थे नहीं.

कायसेवीयकी अन्नतगणं सुख स्पर्शसेवीने जाणवुं. तेथकी स्पर्शसेवीने अन्नतगणं सुख, तेथकी शब्दसेवीने अन्नतगणं सुख, तेथकी बली मनसेवीने अन्नतगणं सुख, तेथकी अग्रवीचारीने अन्नतगणं सुख जाणवुं. हवे अर्द्धीयां कोइ पृष्ठे के नवप्रवेयक तथा पंचानुचरविमानना देवता जो विपयतेवारहित ठे तो एहने अग्रचारी केन.

रिप्रहितादेवी ॥१७०॥ ते सर्वे सणकुमारा के० सनत्कुमारवासी देवताने उपजोग योग्य जाणुवी. पण ते देवी तेथी उपरना देवलोकना देवताने वांछे नही. एमज फरी दश पद्योपमत्री उपरांत एक समय, वे समय, व्रण समय, आदे दशने दसगोहिं के० दश पद्योपमसुधीनी वीजी वृद्धि करीणं, एटखे वीश पद्योपमनुं आयुष्य ब्रह्मदेवलोकना देवताने नोगयोग्य देवीनुं जाणुवुं.

वली तेवारपत्री ए एमज समय आदे देइने दश पद्योपमनी वृद्धि सुधी एटखे प्रीनारुपयोग्यना आयुष्यवासी देवीउं ते शुक्रदेवलोकना देवताने जोगयोग्य जाणुवी. मंगार पत्री वली समयादि वृद्धिण चालीश पद्योपमना आयुष्यवासी देवीउं ते प्यागुदेवलोकरागी देवताने जोगयोग्य होय. वली तेवारपत्री समयादि वृद्धिण पारण पगान पद्योपमना आयुष्यवासी देवी ते आरण देवलोकना देवताने उपजोग योग्य होय.

एवें ईशानदेवलोकरे अपरिप्रहिता देवीनां चार लाख विमान ठे; तेमांहे जे देवी-उं एक पद्योपम साधिक आयुष्य ठे; ते देवीउं ईशानदेवलोकरा देवताने जोगयोग्य ठे. मंगार पत्री समयादि वृद्धिण यावत् पन्नर पद्योपमना आयुष्यनी देवीउं ते साणुं देवलोकरा देवताने नोगयोग्य होय. ॥ १७२ ॥ एहज क्रमे करी पूर्व रीति दश पद्योपम वधार्तां योग्यपणे पचीश पद्योपमना आयुष्यनी देवीउं सांतक देवलोकरा देवताने नोगयोग्य होय. तथा पांत्रीश पद्योपमना आयुष्यवासी देवी सहस्रार देवलोकरा देवताने नोगयोग्य होय. थने विस्नासीश पद्योपमना आयुष्यनी देवी ते साणुं देवलोकरा देवताने नोगयोग्य होय, थने पंचावन पद्योपमना आयुष्यवासी देवी ते अमुनदेवलोकरा देवताने नोगयोग्य होय. ॥ १७३ ॥

॥ हवे देवने खेइया दोदगाथाण करी कहे ठे. ॥

शिखा नीला काञ्च ॥ नेत्र पम्हाय मुक्क खेसार्त ॥ जव-
एवण पटम चउउस ॥ जोइम कण्य डुगे तेऊ ॥ १७४ ॥
कण्णिय पन्ट खेमा ॥ खंनाइसु मुक्कखेस हुंति सुरा ॥

एवें-उंजे हनी वीर कर्न माये आक्रेप पाने नेने खेइया कहीणं. ते खेइयाना वे वेइवे. एह उरउइया तथा वीवी यावउइया. त्यां आत्माने कात्रां तथा पीत्रां इत्यन्य कर्ण इत्यन्य मंगार वे उरउइया, थने आत्माना शुभाशुभ परिणाम ते जाणुवेइया. ए एह उरउइया अरिउने प्रकटणे वगणणे. ते खेइयाना ठ नेद ठे. एक कृत्ता, वीवी इह इह इह इह इह, खेइया देवता, पांचवनी पद्म, थने ठठी शुक्र-तेमां नवगण दे०

जवनपति अने व्यंतरने कृष्ण, नील, कापोत अने तेजो ए पद्म के० पद्मेदी चउखेस के० चार लेख्या होय. त्यां परमाधामीने एक कृष्णलेख्याज होय. अने जोइस के० ज्योतपी तथा कप्प डुगे के० सौधर्म तथा ईशान ए वे देवलोकनेविपे एक तेज के० तेजोलेख्या होय. ॥ १७४ ॥

ते उपरांत कप्पतिय के० सनत्कुमार, माहेंड अने ब्रह्म -ए त्रण देवलोकें एक प-म्हलेसा के० पद्मलेख्या होय. तेवार पठी लंताइसु के० लांतक आदे देइने पंचानुत्तर सुधीना सुरा के० देवोने एकली शुक्कलेख्या होय. ए सर्व लेख्याउं अनुक्रमे निर्मल शुद्ध शुद्धतर जाणवी. जवनपति आदे देइ नव भैवेयकसुधी जाव परावर्त्त करी जाव-लेख्या ठए संजवे. अने पंचानुत्तरना देवो प्राये विशुद्ध डव्यलेख्यावंत होय; अने प-रित्तसंसारि होय. तेमाटे ते देवो जावतः विशुद्ध लेख्यावंत होय.

जवनपति, व्यंतर, अने ज्योतपिना शरीरनो वर्ण पूर्वे ए देवोना अधिकारे कह्यो ठे.

॥ हवे वैमानिक देवोना वर्ण कहे ठे. ॥

कणगात्र पञ्चम केसर ॥ वज्रा इसु तिसु उवरि धवला ॥१७५॥

अर्थ- सौधर्म अने ईशान ए डुसु के० वे देवलोकना देवनां शरीर कणगात्र के० राता सुवर्ण जेवां कांतिवालां जाणवां. अने तिसु के० त्रीजो, चौथो ने पांचमो ए त्रण देवलोकें देवोनां शरीर ते पञ्चम के० पद्म एटले कमलनो केसर जे पराग तेवा वर्णे ठे. अने उवरिधवला के० लांतक आदे देइने उपरना देवलोकना देव ते, ध-वला एटले शुक्क शुक्कतम वर्णे उत्तरोत्तर जाणवा. यद्यपि श्रीजीवाग्निगमसूत्रमां वं-चलोग लांतक देवा अल्लमहूय पुष्पवज्रा एवुं कछुं ठे, तथापि महुडानुं पाकुं फूल कांश्क गौर होय, ते गौरमांहे गणीएं. अने महुडानुं काचुं फूल कांश्क पांशुरु होय, तेमाटे धवलमांहे गणीएं. तेथी अर्हीयां सिद्धांत वीरोध नथी. ॥ १७५ ॥

॥ हवे देवताने आहार तथा श्वासोद्वासनुं स्वरूप कहे ठे. ॥

दसवास सहस्साइं ॥ जद्वन्नमाउं धरंति जे देवा ॥ तेसिं

चउथा हारो ॥ सत्तहिं ओवेहिं ऊसासो ॥ १७६ ॥

अर्थ- जे जवनपति अने व्यंतर देवोमां दश हजार वर्षना जघन्यायुवाला देव होय; तेसिं के० ते देवने चउथाहारो के० चौथ पठी एटले एक अहोरात्रने आंतरे आहारनी इष्टा उपजे. ते इष्टा उपना थका सर्व इंजिउंने आट्टादकारी मनोइ पु-जले करी इष्टाए तृप्ति पामे, अने सत्तर्हियोवेहिं के० सात स्तोके श्वासोद्वास होय. शरीर मांहे वायु उंचो नीचो वधे-आवे ते साते स्तोके उंचो श्वास आवे, साते

स्तोके नीचो श्वास थावे, एटला कालना वचमां निश्चल रहे; साते साते स्तोके श्वासांशुस करे.

॥ इवे पूर्वोक्त स्तोकनुं प्रमाण कहे ठे. ॥

आहि वाहि विमुक्कस्स ॥ नीसासूस्सास एगगो ॥ पाणु
सत्त इमो थोवो ॥ सोवि सत्तगुणो लवो ॥ १७७ ॥
खय सत्तदत्तरीए ॥ होइ मुहुत्तो इमंमि ऊसासा ॥ सग-
तीससयतिहुत्तर ॥ तीसगुणा ते अहोरत्ते ॥ १७८ ॥
खकंतेरस सहसा ॥ नउयसयं अयर संख्यादेवे ॥
परमेहिं ऊसासे ॥ वाससहस्सेहिं आहारो ॥ १७९ ॥

अर्थ- आहियाहिविमुक्कस्स के० आधि ते मननी पीना, अने व्याधि ते शरीरनी पीना, लेपी पीमुक्कस्स के० विशेषे करीने रहित, चिंता तथा श्रमथी रहित एवा म-
नुष्यनो एक निश्वास-उश्वास तेने प्राण कहीए. पाणुसत्तइमो के० एवा साते प्राण
पोशो के० एक ग्नांक कहीए. सोविसत्तगुणोलवो के० एवा साते स्तोके एक स्र
होय. ॥ १७७ ॥ अहोपां सात प्राणने एक स्तोक कहीए. तेने सातगुणा करीए. ते-
वारें उगदरपास प्राण एक स्रव थाय ठे.

खय सत्तदत्तरीए के० सिंभोनेर खये होइमुहुत्तो के० एक मुहुत्त होय. इमंमि के०
ए एक मुहुत्तमाहे उमासा के० केटला श्वासाश्वास होय ? ते कहे ठे. पूर्वोक्त उ-
गदरपासने सिंभोनेर गुणा करीए, तेवारें सगनीससयनहुत्तर के० साक्रीशसें ने त-
होनेर श्वासोश्वास होय. ते अहोरत्ते के० एक अहोरात्रमाहे त्रीश मुहुत्त थायठे,
माहे तेने त्रीशगुणा करीए; ॥ १७८ ॥ तेवारें एक खाय तेर हजार एकशो ने नेव
श्वासोश्वास थाय. एने त्रीश गुणा करीए, तेवारें तेत्रीश खाय पंचाणु हजार ने सा-
सने श्वासोश्वास एक मामना थायठे. तेने वागुणा करनां चार क्रोक सात खाय अ-
ट्ठसोस हजार ने चारने श्वासोश्वास एक वपेना थायठे. एमज सो वपेनेविपे
एए सारना हावी.

इवे अदरमंभवदेवेरमेहिं के० जे देवतानुं जेटला सागरोपमनुं आयुष्य होय,
ते देवकने जेटले रसे श्वासोश्वास होय, अने तेटसे हजार वपे आहार होय. ते
आर्वा रीते के. जे देवतानुं एक सागरोपमायु होय तेने एकपके उश्वास होय, अने
एक हजारवपे आहारनी उत्रा ठरजे. जेन मर्वायसिद्धे तेत्रीश सागरोपमायु ठे, तो
तेरे उर रसे श्वासोश्वास अने तेत्रीश हजारवपे आहारनी उत्रा ठरजे. ॥ १७९ ॥

॥ हवे जे देवोनुं दश हजार वर्ष उपरांत पण एक सागरोपमनुं पूर्णायु
न होय तेना वचमां आहार अने उश्वासनुं कालमान कहेठे. ॥

दस वास सहस्सुवारिं ॥ समयाई जाव सागरं ऊणं ॥ दि-
वस मुहुत्त पद्हुत्ता ॥ आहारूसास सेसाणं ॥ १८० ॥

अर्थ— जे देवतानुं दश हजार वर्ष उपरांत, समयाइ के० समयादिक एटले स-
मय, आवली, मुहूर्त, दिवस, पक्ष, मास, संवत्सर, युग, एक वे आदि पद्योपम, एम
जाव के० यावत् सागरंऊणं के० कांडक ऊणं सागरोपमायु होय, ते देवताने दिवस
पृथक्त्वे आहारान्जिवापा थाय, अने ते मुहूर्त पृथक्त्वे उसास करे. सिद्धांतजापाए
पृथक्त्व शब्दनो अर्थ वे आदे देईने नव सीम संख्यानुं मान कहीए. अर्हीयां ए जावार्थ
जे दश हजार वर्षथी उपरांत एक समयादि वृद्धि ए अनुक्रमे दिवस पृथक्त्वे आहार,
अने मुहूर्त पृथक्त्वे उसासने वधारता जइए, ते त्यांसुधी वधारीए के ज्यांसुधी पूर्ण
सागरोपमायुप्रत्ये पक्षथकी उसास अने एक हजार वर्षथकी आहार थाय. ॥ १८० ॥

॥ हवे सिद्धांतमांहे आहारना त्रण जेद ठे ते कहेठे. ॥

सरिरेण ज्याहारो ॥ तयाइ फासेण लोम आहारो ॥ प-
रकेवा हारो पुण ॥ कावलिउं होइ नायवो ॥ १८१ ॥

अर्थ—केवल शरीरे करी जे आहार ते उजाहारी. यद्यपि शरीर पांच ठे. तथापि
तेजस अने कर्मण शरीरे करी जीव उत्पत्ति देशे आवी पूर्वे शरीर त्यागे. विग्रह-
गति अथवा अविग्रह गतिवालो जीव प्रथम समये औदारिक शरीर योग्य पुजला-
हार करे. वीजा समय आदे देई कर्मणसाथे औदारिक मिश्रे आहार करे. ते ज्यां-
सुधी शरीर पूर्ण नीपजे, त्यांसुधी. ए पूर्वोक्त सर्व उजः कहेतां तेजस शरीर, तेणे
करी जे आहार ते प्रथम उजाहार जाणवो.

अने तया के० तथा फासेण के० स्पशेंद्रिये करी जे आहार—जेम के तेल चोपक-
वाथकी मुखे चीकाश थाय. उनाले पाणीनी ठांट लागवार्थी शीतल पुजले तृपा
मटे. ए वीजो लोम आहारो के० लोमाहार जाणवो.

अने परकेवाहारो के० प्रक्षेपाहार, ते पुण के० वली कावलीउंहोइ के० कोलीथाए
करी मुख प्रक्षेपे जे आहार ते वीजो प्रक्षेपाहार जाणवो. ॥ १८१ ॥

॥ हवे ए त्रणे आहार केइ केइ अवस्थानेविपे होय? ते कहे ठे. ॥

उंयाहारा सवे ॥ अपजत्त पजत्त लोम आहारो ॥ सुर नि-
रय इगिंदि विणा ॥ सेसा जवठा स परकेवा ॥ १८२ ॥

वाणे सेवेशीकरणे अंतर मुहुर्त्तप्रमाण अणाहारक जाणवा. अने सादि अन्त मोह मांहे सिद्धना जीव अन्तकाल अणाहारक जाणवा.

॥ हवे देवतानुं स्वरूप कहे ठे. ॥

केसठि मंस नह रोम ॥ रुधिर वस चम्म मुत्त पुरिसेहिं ॥

रहिया निम्मल देहा ॥ सुगंध नीसास गय लेवा ॥ १८७ ॥

अर्थ—सर्व देवतानुं पूर्वजवनां उपजावेलां शुभकर्मना उदयथकी केश, अठि के० हारु, मंस के० मांस, नख, रोम, रुधिर, वसा के० मांसनी चरवी, चामनी, मूत्र, पुरिप, (विष्टा), एठए करी रहिया के० रहित एवूं निम्मल के० मखरहित शरीर होय. कपूर तथा कस्तुरीना सुगंध सरखो मुखनो निश्वास होय. तथा गतलेपा के० जाति लावण्यनी पेरे रज प्रश्वेदादिकना उपलेप रहित होय. ॥ १८७ ॥

अंतमुहुत्तेणंचिय ॥ पञ्जत्ता तरुण पुरिस संकासा ॥ सवंग

चूपणधरा ॥ अजरा निरुया समा देवा ॥ १८८ ॥

अर्थ—वली उत्पत्तिकाले अंतरमुहुर्त्तमांहे पर्याप्ति पूर्ण कख्या पठी अत्यंत तरुण पुरुष सरखा सवंग के० सर्वांगनेवीपे चूपणना धरनार, अर्हीयां श्रीजीवाजिगमसूत्रना अजिप्राये कोइक कहे ठे के, देवता आचरण तथा वखेकरी रहित ठे, ते उत्पत्तिकासेज जाणवा. परंतु उपपात सजाए उपजे, अजिपेक सजाए स्नान करे, अलंकार सजाए अलंकार पेहेरे, व्यवसाय सजाए पुस्तक वांची धार्मिक पीठी प्रमुख पूजोपकरण व्यवसाय लीए, पठी सुधर्मा सजाए सिद्धायतननेविपे जिनप्रतिमाने पूजे. ए सय जूदां जूदां कृत्य करे तो तेने सदाकाल आचरण अने वखरहित केम कहिए? ते माटे जे एम कहे ठे ते असंप्रदाय अर्थ जाणवो. मात्र उत्पत्ति वेलाएज आचरण तथा वखरहित होय. वली सदा यौवनवय प्राप्त, जरारहित, निरुया के० निरुज ते काश श्वासादिक रोगरहित, समा के० समचतुरंस्त्र संस्थानी देवा के० देव होय.

अणिमिस नयणा मण ॥ कज्जा साहणा पुप्फ दाम अमिळा-

णा ॥ चउरंगुलेण चूमिं ॥ न त्रिंति सुराजिणाविंति ॥ १८९ ॥

अर्थ—वली देवता स्वभावे अणिमिसनयणा के० अणिमिपनेत्र एटले देवशक्ति विशेषे आंग मीटकारे नहीं. मणकज्जासाहणा के० मनेकरी सर्व कार्य साधक होय, अने जेमना उरनेविपे पुप्फदाम के० फुलनी माला ते निरंतर अमिळाण के० अम्लान एटसे कुमघाय नहीं एवी होय. वली जेठ मनुष्यलोकमांहे आख्या थका चउरंगु-

मिं के० चार अंगुष्ठ चूमिकायकी उंचा पग राखे; पण चूमिकाने नत्रिंति के०

फरसे नहीं. एवा सुरा के० देव जिणाविति के० श्रीतीर्थकर अने केवलीए कहा ठे
॥ हवे जे कारणे देवता मनुष्यलोकमां आवे ते कारण कहे ठे. ॥

पंचसु जिणकह्माणेसु ॥ चेव महरिसि तवाणुजावाउं ॥
जम्मंतर नेहेणय ॥ आगठंति सुरा इहयं ॥ १९० ॥

अर्थ—पंचसुजिणकह्माणेसु के० श्रीतीर्थकरना जन्मादिक पांच कट्याणकोने विपे तथा म-
हरिसितवाणुजावाउं के० महोटा रूपीश्वरना तपानुजावे एटले तपने प्रजावे, वली जम्मं-
तरनेहेणय के० जन्मांतरना खेहे करी जेम शालिज्जना पिता आव्या तेम, अथवा
रीश थकी संगमो देव जेम आव्यो तेम, ए कारणे आगठंति सुरा इहयं के० देवता
अहीया आवे, पण कारणविना आवे नहीं. ॥ १९० ॥

॥ ते देव कारणविना शमाटे न आवे ? ते कहे ठे. ॥

संकंति दिव्वपेमा ॥ विसय पसत्ता समत्त कत्तवा ॥ अण-
हीण मणुयकज्जा ॥ नरज्वमसुहं नइंति सुरा ॥ १९१ ॥

अर्थ—जेवारे देवता देवलोकनेविपे उपजे, तेवारे तत्काल रमणिक देवांगनाना अं-
गविपे दिव्य प्रेम परस्पर संकंति के० संक्रमे एटले सवे. वली विषय जे देवांगनाना
स्पर्श, शब्द, रूप तेनेविपे अत्यंत पसत्ता के० प्रसक्त एटले विशेषे करीने आसक्त ते
एक यनीपर्यंत पण मूकी शके नहीं. वली स्नान, वनविहार, नाटकविलोकन, प्रमुख
देवकार्य पूर्ण थया विना, वली देवताने मनुष्यसारं कार्य कांड नहीं के जेना आधि-
पण करी देवता मनुष्यलोकमां आवे. ते कारणे अजुज अने दुर्गंधमय एवा मनुष्य-
लोकनेविपे देवता न आवे. तेहज दुर्गंधपणुं कहे ठे. ॥ १९१ ॥

चत्तारि पंच जोयण ॥ सयाइ गंधोय मणुय लोगस्स ॥
उहं वच्चइ जेणं ॥ नहुदेवा तेण आवंति ॥ १९२ ॥

अर्थ—जेणं के० जे कारणे चारसैं पांचसैं योजन मुधी मणुयलोगस्स के० मनुष्य-
लोकसंबंधी मृतकलेवर, मृत, पुरीपसंबंधी जे दुर्गंध ते उहं वच्चइ के० उंचे जाय. तेण
के० ते कारणे मनुष्य लोकने विपे नहुदेवा आवंति के० देवता न आवे. अहीयां
नव योजनमुधी मूलगा गंध पुज्ज तेवार पठी ते पुज्जले आगळा पुज्ज वानी
जे, वली ते पुज्जले आगळा पुज्ज वानीजे. एम अन्यान्य अनेग अनेरा
पुज्ज वासतां चारसैं अथवा पांचसैं योजनमुधी ऊंचो गंध जाय. जे कांडे श्रीअजी-
तनाघने वारे घणा मनुष्य होय, तेवारे कलेवर प्रमुख पण घणा होय. न्यां
पांचसैं योजन मुधी, तथा बीजी परे चारसैं योजनमुधी गंध उंचो जाय. अथवा

देवता अत्यंत शुभ प्रकृतिवन्त थे; तेने थोडुं दुःख ते पण घणुं यइ परिणमे; तेशी चारसें पांचसें योजन कइया. नहीं तो मनुष्यने प्राणेंद्रियनो विषय नव योजन सुधी ठे, अने देवताने एकांते निश्चय नशी. ॥ १९२ ॥

॥ इवे देवताने जव प्रत्ययिक अत्रधिज्ञाननुं विषयक्षेत्र कहेठे ॥

दो कप्प पढम पुढविं ॥ दो दो दो वीय तइयंगं चउथिं ॥

चउ उवरिम उंहीए ॥ पासंति पंचमं पुढविं ॥ १९३ ॥

अर्थ—दोकप्प के० पहेला वे देवलोकना देव ते पढमपुढविं के० पेहेली नरकपृथ्वी सुधी अत्रधिज्ञाने करी देखे. अहीयां ए जावार्थ ठे जे सोधर्म अने ईशानेंद्रना सामानिकादिक उच्छुष्टायुवाला जे देवो, ते रत्नप्रजा पृथ्वीना सर्व हेठला जागसुधी अत्रधिए करी देखे. पठी ते उपरना दो के० वे सनत्कुमार ने माहेंद्रना देवता वीजी शर्करप्रजाप्रते देखे. एमज ब्रह्म अने लांतक ए वे देवलोकना देवो ते त्रीजी वायुका-प्रजाप्रते देखे. अने शुक्र तथा सहस्रारना देव चोथी पंकप्रजा प्रते देखे. तथा चउ-उवरिम के० ए थकी उपरना श्राणत, प्राणत, आरण, अने अच्युत, ए चार देवलोकना देवता ते पासंतिपंचमंपुढविं के० पांचमी धूमप्रजा नामे नरकपृथ्वी सुधी देखे. पण एटहुं विशेष जे श्राणत ने प्राणत देवथकी आरण अने अच्युतवाला देव पांचमी पृथ्वीना प्रतरे विशुद्धतर घणा पर्यायवन्त देखे. एम ज्यां ज्यां वे वे जोडला ठे, त्यां पहेला थकी वीजो सुविशेष देखे. ॥ १९३ ॥

उठि ठ ग्गेविज्जा ॥ सत्तमीयरे अणुत्तर सुराऊ ॥ किंचूए

लोगनाखिं ॥ असंखदीबुदहि तिरियंतु ॥ १९४ ॥

अर्थ—त्रण हेठलना, अने त्रण मध्यना एवं ठ भेवेयकना देव ते ठही तमप्रजा नरकपृथ्वीसुधी अत्रधिज्ञाने करी देखे. अने उपरना त्रणभेवेयकना देवता ते सत्तमीयरे के० सातमी तमःतमप्रजा नामा नरकपृथ्वी सुधी देखे. अने पंचानुत्तरवासी देव ते किंचू-एलोगनाखिके० कांश्क ऊणी लोकनाली पंचास्तिकायरूप चोद राज प्रमाण अत्रधिज्ञाने करी देखे. एतावता पंचानुत्तर उपर चार योजन सिद्धशिला ठे. अने पंचानुत्तरना देव उंतुं पोताना विमाननी स्वजा सुधी देखे. ते माटे कांश्क ऊणी लोकनालीने देखे. तथा तिरियंतु के० तीहुं सोधर्म अने ईशानादिकना देव असंख्याता दीबुदहि के० ह्रीप अने समुद्रने देखे. ॥ १९४ ॥

बहुअरगं उवरि मगा ॥ उदंस विमाण चूलिय धयाइ ॥

ऊणइ सागेरे संख ॥ जोयणा तप्पर मसंखा ॥ १९५ ॥

अर्थ—उपरिमगा के० उपर उपर देवलोकवासी देवता ते बहुअरगं के० बहुत्तरक असंख्याता असंख्याते ज्ञेदे करी बहुत्तर बहुत्तम तित्तुं अवधिज्ञाने करी देखे. तेने अवधिज्ञान पण विशुद्ध विशुद्धतर जाणुं. अने समस्त देवता ते उहंस विमाण चूलिय धयाइ के० उंचुं पोतपोतानां विमाननी चूडिकानी ध्वजा सुधी देखे. उपरांत देखे नहीं. केमके देवताना चव स्वभावथकी उंचुं ध्वजासुधीज देखे. एटले वैमानिकने उत्कृष्टं अवधिज्ञान कळुं. अने जघन्य तो वैमानिकने अंगुलने असंख्यातमे जागे देखे, एटलुं अवधिज्ञान होय. अहीयां सिद्धांतमां सर्व जघन्य अवधिज्ञान मनुष्य अने तिर्यचमांहे कळुं ठे. पण देवताने कळुं नथी. तो अहीयां केम कळुं ? ते जावार्थ श्रीआवश्यकनी पीठिकामध्ये देवताने उपपात काले परचवनुं अवधिज्ञान अंतरमुहूर्त्त सुधी होय. तेवार पठी देवचवसंवंधी अवधिज्ञान उपजे. एटले शंका निवृत्तिपे पूर्वोक्त उपपातकाले अवधिज्ञान जेने उपजे एवो तो कोइक होय, ते अल्पपणा माटे सूत्रकारे लख्युं नहीं, एटले वैमानिकने उंचुं नीचुं तित्तुं अवधिज्ञेत्त कळुं.

हवे गाथाना उत्तरार्धवडे शेष देवताने सामान्यपणे अवधिज्ञेत्त कहे ठे, जुवनपति, व्यंतर अने ज्योतपी देवो ऊणेरुसागरे के ऊणेअर्द्धसागरोपमायुष्ये अवधिज्ञाने करी संखजोयण के० संख्याता योजनसुधी देखे. अने तेवार पठी ज्यारे तप्पर के० तेना उपर आयुष्य वधे; लारे असंख्याता योजनसुधी देखे, एम जेम जेम आयुवृद्धि थाय, तेम तेम असंख्यातामां पण वृद्धि थती जाय. ॥ १९५ ॥

पणवीस जोयण लहु ॥ नारय चवण वण जोइकप्पाणं ॥

गेविज्जाणुत्तराणय ॥ जह संखं उँहि आगारा ॥ १९६ ॥

अर्थ—अने जुवनपति तथा व्यंतर जे दश हजार वर्षना आयुष्यवाला, ते लहु के० जघन्यथकी अवधिज्ञेत्त पणवीस जोयण के० पचीस योजन देखे. अहीयां फलीतार्थ कहे ठे. दशे जुवनपतिने जघन्य तो पचीश योजन अने उत्कृष्ट असुर कुमारनिकायने असंख्याता द्वीप अने समुद्र देखे, एटलुं अवधिज्ञेत्त होय. शेष नवनिकायने संख्याता योजन अवधिज्ञेत्त, ज्योतपीने जघन्योत्कृष्ट संख्याता योजन अवधिज्ञेत्त होय. एटले तेउ संख्याता द्वीपसमुद्र देखे. व्यंतरने जघन्य तो पचीश योजन, अने उत्कृष्ट संख्याता योजन अवधिज्ञेत्त होय. एटले संख्याता द्वीप अने समुद्र अवधिज्ञाने करी देखे.

हवे गाथानां पाठलां त्रण पदे करी नारकी, देवता, तिर्यच, अने मनुष्यने अवधिज्ञानज्ञेत्तुं संस्थान कहे ठे. एक नारय के० नारकी, वीजा चवण के० जुवनपति, वीजा वण के० व्यंतर, चौथा जोइ के ज्योतपी, पांचमा कप्पाण के० वार देवलोकना देव, षष्ठा गेविज्जा के० अवेयकना देव, सातमा अणुत्तराणय के० अनुत्तर

देव, ए सातने जहसंखं के० यथासंख्याए एटले अनुक्रमे उहि के० अवधिज्ञाननोजे
 आगारा के० आकार एटले संस्थान होय ते कहे ठे ॥ १९६ ॥

तप्पागारे पल्लग ॥ पडहग जल्लरि मुहंग पुप्फ जवे ॥ ति-
 रिय मणुएसु उही ॥ नाणाविह संठिउं जणिउं ॥ १९७ ॥

अर्थ- नारकीनुं अवधिज्ञान तपागारे के० पाणी उपर तरवाना त्रापाने आकारे,
 जुवनपतिनुं अवधिज्ञान पल्लग के० पालाने आकारे, व्यंतरनुं अवधिज्ञान पडहग
 के० होलने आकारे, ज्योतपीनुं अवधिज्ञान जल्लरि के० जल्लरीने आकारे, वार
 देवलोकना देवोनुं अवधिज्ञान मुहंग के० मृदंगने आकारे, त्रैवेयकना देवोनुं
 अवधिज्ञान पुप्फ के० फूलेजरी चंगेरीने आकारे, अनुत्तरदेवोनुं अवधिज्ञान,
 जवे के० कुमारी कन्यानो गलकंचुउं जेवो पेशवाद तूरकणी पहिरणो पहेरे एने ऊ-
 र्ध्वसर कंचुक कहे ठे. ए नामे मारवाक देशमां प्रसिद्ध ठे. तेने आकारे जाणवुं,
 अने तिरियमणुएसुउही के० तिर्यच तथा मनुष्यने अवधिज्ञान नाणाविह के० नाना-
 प्रकारना संस्थाने संठिउं के० संस्थित, जणिउं के० कहुं ठे. जेम स्वयंचूरमण समु-
 ड्मांहे मत्स सर्व आकारे ठे; परंतु वलयाकार नथी. अने नर तथा तिर्यचने अव-
 धिज्ञान वलयाकार पण ठे. ॥ १९७ ॥

॥ हवे नारकी, देवता, मनुष्य, अने तिर्यच ए चारमांहे कोने केइ
 दिशाए अधिक अवधिज्ञान होय ? ते कहेठे. ॥

उहंजवण वणाणं ॥ बहुगो वेमाणियाण हो उही ॥ नार-
 य जोइस तिरियं ॥ नर तिरियाणं अणोगविहो ॥ १९८ ॥

अर्थ-जवण के० जुवनपति तथा वणाणं के० व्यंतर, ए वेउने अवधिज्ञान उहं के०
 उंचुं बहुगो के० घणुं होय, अने तीउं तथा नीचुं थोडुं होय. तेमज विमाणियाण के०
 वेमानिकने अहो के० नीचुं उही के० अवधिज्ञान घणुं होय. अने तीउं तथा उंचुं
 थोडुं होय. वली नारकी तथा ज्योतिपीने तिरियं के० तीउं अवधिज्ञान घणुं होय, अने
 उंचुं तथा नीचुं थोडुं होय. अने नर के० मनुष्य तथा तिरियाणं के० तिर्यचने अणोग-
 विहो के० अनेक प्रकारनुं अवधिज्ञान होय. एटले कोइने उंचुं घणुं होय, कोइने
 नीचुं घणुं होय, कोइने तीउं घणुं होय, एम नानाप्रकारे विचित्र जाणवुं. ॥ १९८ ॥

॥ हवे ए देवोनुं छार पूर्ण करी नारकीनुं छार जोमतो कहे ठे. ॥

इयदेवाणं जणियं ॥ ठिइ पमुहं नारयाण बुढामि ॥ इग
 णि सत्त दम सतर ॥ अयर वावीस तित्तीसा ॥ १९९ ॥

सत्तय पुढवी सुठिई ॥ जिष्ठो वरिमाइ हिष्ठ पुढवीए ॥
होइ कमेण कणिष्ठा ॥ दसवास सहस्स पढमाए ॥ १०० ॥

अर्थ—इति पूर्वोक्त प्रकारे देवाणं के० देवतानां तिष्पमुहं के० स्थिति प्रमुख एटले स्थिति, जुवन, अवगाहना ते शरीर प्रमाण, उपपात विरहकाल, चवन विरहकाल, एक समये उपपात संख्या, एक समये चवन संख्या, गति अने आगतिरूप नव द्वार जणियं के० कक्षां. हवे एहज नव द्वार नारयाण के० नारकी साये जोकीने बुढामि के० हुं कहीश. हवे यथोद्देश, निर्देश, एटले जे द्वारनो पहेलो उद्देश कीधो हतो, तेज द्वार अर्हीयां पण प्रथम कहे ठे. त्यां साते नरकनी उत्कृष्टी अने जघन्यायुस्थिति अनुक्रमे कहे ठे.

रत्नप्रज्ञा पृथ्वीनेविषे उत्कृष्टी स्थिति एक सागरोपम, एम वीजी शर्करप्रज्ञानेविषे त्रण सागरोपम, त्रीजी बाहुकाप्रज्ञानेविषे सात सागरोपम, चोथी पंकप्रज्ञानेविषे दश सागरोपम, पांचमी धूमप्रज्ञानेविषे सतर सागरोपम, ठछी तमप्रज्ञानेविषे बावीश सागरोपम, सातमी तमःतमप्रज्ञानेविषे तेत्रीश सागरोपम ॥१९७॥ ए सत्तयपुढवीसुठिई के० सात नरकपृथ्वीनेविषे आयुष्यनी स्थिति ते जिष्ठो के० ज्येष्ठ एटले उत्कृष्टी कही. हवे उवरिमा के० उपरनी उत्कृष्टी स्थिति ते हिष्ठ के० हेठला नरके जघन्य जाणवी. जेम रत्नप्रज्ञानी उत्कृष्टी एक सागरोपमनी स्थिति ते शर्करप्रज्ञाए जघन्य-स्थिति जाणवी. एम उपरनी उपरनी उत्कृष्टी स्थिति ते हेठल हेठल अनुक्रमे कणिष्ठा के० कनिष्ठ एटले जघन्य जाणवी. जेम ठछी तमप्रज्ञानी बावीश सागरोपम उत्कृष्टी स्थिति ते सातमी तमःतमप्रज्ञानेविषे जघन्य जाणवी. अने पढमाए के० पहेली रत्न-प्रज्ञा पृथ्वीए दश दजार वर्षे जघन्य स्थिति जाणवी. तथा जघन्य अने उत्कृष्टीनी वचमां जे आयुष्यनी स्थिति होय, ते मध्यम स्थिति जाणवी. सखधा नरकनेविषे एहज व्यवहार जाणवो. ॥ १०० ॥

हवे रत्नप्रज्ञा पृथ्वीना तेर प्रतर ठे. वीजीना अग्नीयार, त्रीजीना नव, चोथीना सात, पांचमीना पांच, ठछीना त्रण, सातमीनो एक, ए प्रतरसंख्या आगल कहेदो. हाल ते प्रतरो प्रते जघन्य तथा उत्कृष्टी आयुष्यस्थिति कहे ठे.

नवइ सम सहस्र लखा ॥ पुद्धानं कोडी अयर दस जाग ॥
इक्किज जाग बुढी ॥ जाअयरं तेरसेपयरे ॥ १०१ ॥ इय
जिष्ठ जहणा पुण ॥ दस वास सहस्स लख पयर इणे ॥
सेसेसु उवरी जिष्ठा ॥ अदो कणिष्ठाउं पइं पुढवी ॥ १०२ ॥

ठे तेनुं स्वरूप आगमवेदी एवुं कहेठे के, त्रीप्मकतुना अंतं मध्यान्हसमये सूर्य प्रात
थयो ठतां, अने आकाश मेघरहित ठतां, अत्यंत छुष्ट पित्तप्रकोपे करी व्याकुल
अने ठत्ररहित चारे दिशिष्ट प्रदीप्त थएली अग्निज्वाला, तेणे करी व्याप्त एवा कोश
पुरुषने जेवी उल्लवेदना होय, तेकरतां पण उल्लवेदना नरकावासानेविषे रहेला नार-
कीने अत्यंतगुणी वेदना जाणवी.

अने शीतयोनिया नारकीने उल्लवेदना नरकावासाथी लेइ खेरना अंगारा मांहे
नाखी धमे, तेवारे ते नारकी चंदन जेवी शीतलता पामी अत्यंत सुखी थयाठतां ते
अग्निमांहे निजा पामे. वली पोप तथा माघ महीनामां रात्रीने समये शीतलवायु
वाय तेणे करी जेम हृदयादिक कांपे, तथा हिमाचलमांहे वखरहित वेठे थके उप-
रथी हिम पमतां जेवी शीतवेदना होय, तेथी अत्यंतगुणी शीतवेदना नरकावासांमां
होय. ते शीतवेदना युक्त, नरकमांथी ते नारकीने वाहेर काढी पूर्वोक्त हिमाचला-
दिक शीतल स्थले जो स्थापन करीएं तो तेवारे ते निरुपम सुखी थया ठता
निजा प्रते पामे.

॥ वली प्रक्षेप गाथा कहे ठे. ॥

बंधण गइ संठाणा ॥ जेया वस्त्राय गंध रस फासा ॥ अगुरु
खहु सह दसदा ॥ असुदा ॥ विय पुग्गला निरए ॥ १०४ ॥

अर्थ—नरकनेविषे क्षेत्र स्वजावयकी एवा दश प्रकारना पुद्गलनो परिणाम दुख-
दायी होय ते जूदा जूदा वखाणे ठे. प्रतिक्षणे जे जे आहारादिक नानाप्रकारना
पुद्गलनुं जे बंधन ते प्रदीप्त थएला अग्नि करतां पण अत्यंत दारुण होय. वीजो गइ
के० गति ते उंट सरखी होय, ते गती ततलोह सरखी धरती उपर पग धारण
करवा करतां पण अत्यंत तीव्र ठे. त्रीजुं संठाण ते अत्यंत तीव्र तीव्र हुंडक
संस्थान ते पांख ठेदन थयेलो पक्षी जेवो दुखी होय तेवो दुखदायक ठे, जे
दीठेयके पण माहा उल्लेगकारी होय. चोथुं जेया ते जीत प्रमुखना पुद्गल जे उडीने
शरीरे सागे, ते शस्त्र-खड्गधारा सरखा लागे. पांचमुं ते नरकावासानो वर्ण सर्वत्र
अंधकारमय, विष्टा, मूत्र, श्लेष्म, मल, खोही, वसा, परु अने मेदे जखुं तलीआनुं
पाग ठे, म्मज्ञाननी परे ठाम ठाम मांस, केश, हारु, नख, दांत, चर्म, पड्यां ठे;
एयो वष होय. ठाठो गंधः ते कुतरां, शीयाख, सर्प, मंजार, नोलीथा प्रमुखनां मृत-
कडेवर पड्यां होय, तेना गंध करतां पण अत्यंत दुर्गंध होय. सातमो रस ते कडवी
नुंदडी करतां पण अत्यंत कटवो स्वाद होय, आठमो फरस ते वांठीना कांटा

रखो अने कवचना रोम करतां पण तेनो जूंडो स्पर्श जाणवो. नवमो अग्रगुरुलघु रेणाम ते पण अत्यंत दुःखनुं घर एवो जाणवो. दशमो शब्द ते अत्यंत विला-
कंद दुःखकारी शब्दना पुज्ज होय. ए प्रकारे नारकीने पुज्ज परिणमे. जलो
रतां जुंमो परिणमे. जेम वैमानिक देवताना हस्तस्पर्श पण नारकीदुःख पामे. ॥ १०४ ॥

॥ वली नारकीने दश प्रकारनी वेदना प्रक्षेप गाथाए करी कहे ठे. ॥

नरया दसविह वेयण ॥ सी उंसिण खुह् पिवास कंमूहिं ॥

परवस्सं जर दाहं ॥ जय सोगं चैव वेयंति ॥ १०५ ॥

अर्थ-शीतवेदना अने उष्णवेदना ए वे पूर्वें वखाणी ठे, तेथीज जाणवी. त्रीजी
ह के० कुधा ते समस्त अढीझीपनां अन्न तथा घृत आपीएं तोपण नारकीना
क जीवने जूख मटे नहीं. चोथी तृपा ते समस्त समुद्र अने नदीनां पाणी पाझं
तोपण नारकीनुं गळुं अने तालु, तथा होठ सूकातां रहे नहीं; एवी तेने तृपा ठे.
चिमी कंमुहिं ते ठुरी करवते करी खणता पण तेनी खसनी खंजवाल मटे नहीं.
छो नारकीना जीव सदा परवश रहे; सातमो अर्हीयां रहेनारा पुरुषो करतां पण
अनंतगुणो ज्वर सदा सर्वदा होय. आठमो दाह, ते शरीर तापमय अने दाघज्व-
मय होय. नवमो जय अने दशमो शोक ए वे-मनुष्य करता त्यां अनंतगुणा होय.
प्रने विजंगज्ञान पण सर्वत्र दुःखदायी ठे. परमाधामि लोक ते पण वीजां शस्त्र जे
तालां, तलवार, तीर, प्रमुख हथीयार ते देखाडीने महादुःख देनारा ठे, तेणे करी
नदां दुःखी होय; अने शोक करता रहे. ए क्षेत्र वेदना कही. ॥ १०५ ॥

हवे अन्वोन्यकृतवेदना कहे ठे. नारकीना वे जेद ठे; एक मिथ्यादृष्टि, अने
पीजा सम्यक्दृष्टि. त्यां जेम नील तथा वणजारा प्रमुखनो कुतरो वीजा कुतराने
देखी कोधांध थको लम्बा थावे; ते दांत अने नखे करी युद्ध करे; तेम मिथ्यास्त्री
नारकी जे होय, ते पण विजंगज्ञाने करी वीजा नारकीने झुरयकी आवतो देखी
कोथे करी अत्यंत रौद्र एवो नवुं येक्रियरूप करे. अने पोतपोताना नरकावासनेविपे
पृथ्वीनां स्वजावोत्पन्न हथीयार अथवा नवां विकृर्ष्या एवां त्रिशूल अने जालां प्र-
मुख अथवा हाथ, पग, दांत अने नखे करी मांहोमांहे प्रहार करे; ते प्रहारे करी
पीडा पामेला एवा तेज लोहीना कादवमां आलोडता आकंद शब्द करे. अने
जे सम्यक्दृष्टि नारकी होय; ते पोताना पूर्वजवकृत पापने स्मरण करी वीजा थकी
उत्पन्न थएळुं दुःख सम्यक् प्रकारे सहन करे, पण वीजाने पीडा उपजावे नहीं. ए
रौते अन्वोन्यकृत वेदना कही.

हृवे परमाधामिकृत वेदना कहे ठे. नरकावांसानी पहेली जांतनेविषे निःकुट आला ठे, ते नारकीने उपजवानी योनि जाणथी. त्यां नारकी उपन्या पठी शंत-मुहूर्ते आलो न्हानो अने शरीर मोहोडुं तेथी तेमां समाय नहीं; तेवारे नीचे पडे. ते जेवो नीचे पडे के तुरत ते जाणीने परमाधामि त्यां ध्यावे. ते आनीने पूर्वकृत पापकर्मने अनुसारे कर्मोपचारीने दुःख थापे. ते दुःख केवुं ? ते कहे ठे. मद्यपानीने तप्तत्रबुड पीवरावे, परस्त्रीसंगी जे होय, तेने अग्निमय लोहनी पुतळीतुं आखिगन करावे; कूटशीमखाना वृद्ध उपर वेसाडे, लोढाना घणे करीने घात करे, वांसलाए करी ठेदे, कृत उपरे खार थापे; उखतेलमांहे तखे; कुंत, जालामां शरीरने प्रोवे तथा जठीमांहे शेके; घाणीमांहे पीखे, करवते करी वेहेरी नाखे; काक, घुशड, कुतरा अने सिंह प्रमुखने विकूर्विने कदर्थना करावे. वैतरणी नदीमांहे ज्योले. अस्ति-पत्रवनमांहे प्रवेश करावे. तप्तवेलुमांहे दोडावे, एवी विविध प्रकारनी वेदना उत्पन्न करी नारकीने दुःख थापे. पठी वज्रमय कुंजीमांहे तीव्र तापे करी पचतां नारकी उच्छ्रष्टा पांचसें योजन उंचा उठले. त्यांथी तेउंने पाठा परतां वज्रमय चंचुएकरी पहीउं तोडे, पठी कांइ अवशेष धरतीनी उपर पड्याथका वाघ चूटे-खाय. एवा ते परमाधामि अधम, महापापीष्ट, क्रूरकर्मि, जेमने पंचाग्नि प्रमुख कष्ट क्रिया थकी उपन्युंएवुं जे क्रूरमुख एवा जे असुर, परमाधामि ते कदर्थ्यमान एवा नारकीने मांहोमांहे पाना, कूकना, अने मंडानी पेरे जूफता देखी युद्धप्रेक्षक मनुष्यनी पेरे ते परमाधामि हृपे पामे, अष्टहास करे, चेलोदकेप करे; पडहग दादरी वजावे. जेम अर्हीयांना लोक नाटक देखी खुशी थाय तेवा परमाधामि; त्रणे जातनी कदर्थना नारकीने देखी खुशी थाय. घणुं शुं कहीणं, परंतु ए नारकीउंने दुःख देवामां तथा दुःखी देखीने खुशी थवामां परमाधामीउंने जेवी प्रीति ठे, तेवी प्रीति अरयंत रम्य वस्तुना अवलोकने करी पण नथी.

॥ हृवे ए त्रण वेदनामांहे कोण वेदना कीया नरके होय ? ते कहे ठे. ॥

सत्तसु खित्तज वियणा ॥ अन्नन्न कयावि पहरणे द्विविणा ॥

पहरण कयावि पंचसु ॥ तिसु परमाहम्मिय कयावि ॥ २०६ ॥

अर्थ- साते नरकनेविषे क्षेत्रवेदना, ते स्वजावे क्षेत्रथकी वेदना होय. वीजी अन्योन्यकृत वेदना वे प्रकारे ठे. एक शरीरथकी, अने वीजी प्रहरणथकी. तेमां पहरणे विणा के० प्रहरण विना मात्र शरीरे करी अन्योन्यकृत वेदना ते साते नरके ठे. अने प्रहरणकृतवेदना पहेला पांच नरके ठे. तेमज पहेला त्रण नरकने विषे परमाधामिकृत वेदना ठे. उष्ठा तथा सातमा नरकना नारकी राता कुंधुआ जेउंतां वज्रमय मोडां अने जेउं गोवरना कीना सरखा- तेउंने विकूर्विने अन्योन्य शरीरमांहे

प्रवेश करावे, तेज वेदना उद्दारे अने शरीरमाहे प्रवेश करी खाय, कयांएक अन्यो-
न्यकृत वेदना ठही नरकपृथ्वी सुधी ठे, एवुं कळुं ठे; ते परमार्थ नथी
जाणता; शुं जाणीए तेमणे किया हेतुए कळुं ठे? एटले सविस्तर नारकीनुं स्थि-
तिठार कळुं. ॥ २०६ ॥

॥ हवे नारकीनुं जघनछार कहे ठे. ॥

रयणप्पह सकरपह ॥ वालुयपह पंकपहय धूमपहा ॥

तमपहा तमतमपहा ॥ कमेण पुढवीण गोत्ताई ॥ २०७ ॥

अर्थ— पहेली रत्नप्रजा पृथ्वीनो गोत्र, अर्थसहित नाम ते गोत्र कहिएं. त्यां प-
हेले कांडे घणां रत्न ठे, तेथी रत्नप्रजा गोत्र कहीएं. पहेलो खरकांरु ते सोल हजार
योजन प्रमाण, बीजो पंकवहुलकांरु चोराशी हजार योजन प्रमाण, त्रीजो जलवहु-
लकांरु एंशी हजार योजन प्रमाण ठे, अने आगदी ठए पृथ्वी पृथ्वीकायमय जा-
णवी. बीजीएं शर्करा कांकरा घणा ठे, त्रीजी वालुकप्रजाएं वेडु घणी ठे, चोथी पंक-
प्रजाएं कादत्र घणो ठे, पांचमी धूमप्रजाएं धूम्र घणो ठे, ठही तमप्रजाएं अंधकार
घणो ठे, सातमी तमतमप्रजाएं अंधकारनुं बहुलपणुं घणुं ठे, एटले सात नरकपृ-
थ्वीनां गुणनिष्पन्न गोत्र कहां. ॥ २०७ ॥

॥ हवे नरकनां नाम तथा संस्थान ते आकार कहे ठे. ॥

घम्मा वंसा सेला ॥ अंजण रिठा मघाय माघवई ॥

नामेहिं पुढवीठ ॥ ठत्ताईठत्त संगणा ॥ २०८ ॥

अर्थ— एक घमा, बीजी वंशा, त्रीजी शेला, चोथी अंजणा, पांचमी रिठा, ठही
मघा, अने सातमी माघवती, ए साते नरकनां नाम कहां. नाम एटले जे अर्थ-
विना पोतानी इठाए संज्ञा करीएं ते नाम जाणवुं. ए साते नरकपृथ्वी ते ठत्ताईठत्त
संगणा एटले ठत्ताइठत्त संस्थान, ते आवी रीते जे उपरतुं ठत्त न्हातुं, तेने नीचे
मोहोडुं, वली ते नीचे मोहोडुं, वली ते नीचे मोहोडुं, वली ते नीचे अति मोहोडुं,
एम नीचे नीचे अति मोहोडुं महाविस्तारवंत संस्थान जाणवुं. ॥ २०८ ॥

॥ हवे पृथ्वीनो पिंड तथा पृथ्वीनो आश्रय कहे ठे. ॥

असीय वत्तिस अडविस ॥ वीसा अछार सोल अडसहसा ॥

लखुवरि पुढवि पिंडो ॥ घणुदहि घणवाय तणुवाया ॥ २०९ ॥

गयणंच पइगाणं ॥ वीस सहस्साईं घणुदही पिंनो ॥ घण-

तणु वायागासा ॥ असंख जोयण जुया पिंडो ॥ २१० ॥

अर्थ- प्रमाणगुप्ते एक लाख योजन, ते उपर अनुक्रमे पंसी, वत्रीश, अष्टावीश, धीश, अठार, सोल ने आठ योजन - सहस्र के० ए पूर्वोक्त सर्वने सहस्र जोनीए. ए रीते ए साते पृथ्वीने प्रत्येके पिंरुनुं जाणवणुं जाणवुं. एटले रत्नप्रज्ञानुं एक लाख ने पंसी हजार, शर्करप्रज्ञानुं एक लाख ने वत्रीश हजार, वाद्युप्रज्ञानुं एक लाख अष्टावीश हजार, पंकप्रज्ञानुं एक लाख वीश हजार, धूमप्रज्ञानुं एक लाख अठार हजार, तमप्रज्ञानुं एक लाख सोल हजार, तमतमप्रज्ञानुं एक लाख आठ हजार योजननुं पृथ्वीपिंरु जाणवुं. ए साते पृथ्वीनुं जाडपणुं कछुं. वली घनोदधि, घनवात, तनुवात ॥ २०९ ॥ अने गयणंच के० अकाश- ए चारे एकेक पृथ्वीतले पड्छाणुं के० प्रतिष्ठान एटले आश्रय जाणवां. अर्हीयां घनोदधि अने घनवातनुं स्वरूप विमानोने अधिकारे वखाएयुं ठे. अने तनुवात कोइ पण ठेकाणे वखाएयुं नथी; तनुवात अने आकाश ए वे प्रसिद्ध ठे. त्या घमा घनोदधि उपर प्रतिष्ठित ठे, अने घनोदधि घनवात उपर प्रतिष्ठित ठे, अने घनवात तनुवात उपर प्रतिष्ठित ठे, तनुवात आकाश उपर प्रतिष्ठित जाणवो. आकाश कोइ उपर प्रतिष्ठित नथी.

एम शेष पृथ्वीने तसे पण एवी रीते चारे जाणवा. परंतु एटयुं विशेष जे सातमी नरकपृथ्वीनी तसे घनोदधी, घनवात, तनुवात, ते तसे लोकाकाश बाहुल्य ठे. ह्ये घनोदधि प्रमुख चारेने मध्यजागे पिंडस्थूलपणुं कहे ठे. घनोदधि मध्यजागे वीश हजार योजन जाणवणे ठे, अने घनवात, तनुवात, ने आकाश, ए त्रणे मध्यजागे जाडपणे असंख्याता योजन प्रमाण जुया के० युक्त जाणवा. तेमां घनवातथी असंख्यातगणा तनुवात, अने तनुवातथी असंख्यातगणुं आकाश जाणवुं. ॥ २१० ॥

न कुसंति अलोगं ॥ चउ दिसंपि पुढवीयवलय संघहिया

अर्थ- सात पृथ्वीनुं घनोदधी, घनवात, अने तनुवात संबंधी वलय- तणे पृथ्वी वीटाइपकी चारे दिशाए अझोकने न कुसंति के० फरसे नहीं. ते कहे ठे- साते पृथ्वीने तसे मध्यजागे घनोदधि वीश हजार योजन ठे, अने घनवात असंख्याता योजन ठे. तेवार परी प्रदेशे घटती घटती आप आपणी पृथ्वीने ठे ठेक घोनी एइ थकी वज्रपाकारे पृथ्वीने वीटी रहे ठे. त्यां वलयनुं उंचपणुं आप आपी पुर्वीने अनुसारे जाणवुं, अने ठेठे जाणवणुं कहे ठे.

रयणाए वखयाणं ॥ उरुपंचम जोयणं सट्टं ॥ २११ ॥

विम्बंजो घणउददी ॥ घण तणुवायाण होइ जह संखं ॥

सतिनाग गाऊयं ॥ गाऊयंच तह गाऊय तिजागो ॥ २१२ ॥

पढम महीवलएसुं ॥ खिविङ्ग एयं कमेण वीयाए ॥ इति
चउपंच षगुणं ॥ तइयाइ सुतंपि खिवकमसो ॥ ११३ ॥

अर्थ— रत्नप्रज्ञा पृथ्वीनो उपरनो समश्रेणि जाग, त्रण वलयनो ठेको, तेनो वि-
प्लंज एटले जाकणुं ते यथासंख्याए कहे ठे. घनोदधि ठ योजन जाडो, घनवान
साढाचार योजन जाडो, तनुवात दोढ योजन जाडो, ए त्रण मट्या थका पहेली नर-
कपृथ्वीथकी चारे दिशाए वार योजन अलोक ठे. तेमांहे त्रण प्रक्षेप घादीए, ते
यथासंख्याए कहे ठे. रत्नप्रज्ञानां त्रण वलयमां एक गाउ अने एक गाउनो त्रीजो
जाग घनोदधि वलयमांहे नाखीए, वीजो एक गाउ घनवातवलयमांहे नाखीए,
त्रीजो गाउनो त्रीजो जाग तनुवात वलयमांहे नाखीए तेवारे वीजी शर्करप्रज्ञानो
वलय, विप्लंज होय. ए सर्व मली वार योजन वे गाउ अने उपर एक गाउना त्रण
जाग करीए तेमांना वे जाग एटलो वीजी नरकपृथ्वीथकी चारे दिशाए अलोक ठे.
ह्वे वायुकानरकपृथ्वी आदे देई पांचे नरकनां वलयमांहे— जे वीजी नरक पृथ्वीना
वलयमां नाखेजुं तेने वे गुणो, त्रणगुणो, चारगुणो, पंचगुणो, ने ठगुणो करी अनुक्रमे
यथा संख्याए घादीए, तेवारे वायुकादिकना वलयनो विप्लंज होय; ते कहे ठे.

एक ठ योजन ने वे गाउ, अने एक गाउना त्रण जाग करीए तेवा वे जाग उ-
पर घनोदधिवलय, वीजुं पांच योजन घनवात वलय, त्रीजो एक योजन वे गाउ
अने एक गाउनां त्रण जाग करीए तेवा वे जाग तनुवात वलय, ए सर्व मली तेर
याजन एक गाउ अने एक गाउना त्रण जाग करीए तेवो एक जाग उपर एटजुं
वायुकाथकी चारे दिशाए अलोक ठे.

पंकप्रज्ञाए सात योजननो घनोदधि वलय, पांच योजन ने एक गाउनुं घनवात
वलय, एक योजन ने त्रण गाउनुं तनुवात वलय, ए सर्व मली पंकप्रज्ञाथकी चौद योजन
चारे दिशिअ अलोक ठे.

धूमप्रज्ञाए सात योजन ने एक गाउ, अने उपर एक गाउना त्रण जाग करीए
तेवो एक जाग घनोदधि वलय ठे. तथा पांच योजनने वे गाउ घनवात वलय ठे,
अने एक योजन ने त्रण गाउ तथा एक गाउना त्रण जाग करीए तेवो एक जाग
उपर एटजुं तनुवात वलय. ए सर्व मली चौद योजन ने वे गाउ तथा उपर एक
गाउना त्रण जाग करीए तेवा वे जाग एटलो धूमप्रज्ञाथकी चारे दिशिअ अलोक ठे.

तमप्रज्ञाए सात योजन ने वे गाउ, तथा एक गाउना त्रण जाग करीए. तेवा त्र जाग
उपर एटजुं घनोदधि वलय ठे. तथा पांच योजन अने त्रण गाउनुं घनवात वलय ने.

अर्थ- प्रमाणांगुले एक लाख योजन, ते उपर अनुक्रमे एंसी, वत्रीश, अष्टावीश, वीश, अठार, सोल ने आठ योजन - सहस्र के० ए पूर्वोक्त सर्वने सहस्र जोनीएं. ए रीते ए साते पृथ्वीने प्रत्येके पिंरुनुं जारुपणुं जाणवुं. एटले रत्नप्रज्ञानुं एक लाख ने एंसी हजार, शर्करप्रज्ञानुं एक लाख ने वत्रीश हजार, वायुप्रज्ञानुं एक लाख अष्टावीश हजार, पंकप्रज्ञानुं एक लाख वीश हजार, धूमप्रज्ञानुं एक लाख अठार हजार, तमप्रज्ञानुं एक लाख सोल हजार, तमतमप्रज्ञानुं एक लाख आठ हजार योजननुं पृथ्वीपिंरु जाणवुं. ए साते पृथ्वीनुं जाडपणुं कणुं. वली घनोदधि, घनवात, तनुवात ॥ २०९ ॥ अने गयणंच के० आकाश- ए चारे एकेक पृथ्वीतले पडणुं के० प्रतिष्ठान एटले आश्रय जाणवां. अर्हीयां घनोदधि अने घनवातनुं स्वरूप विमानोने अधिकारे वखाणुं ठे. अने तनुवात कोइ पण ठेकाणे वखाणुं नथी; तनुवात अने आकाश ए वे प्रसिद्ध ठे. त्या घना घनोदधि उपर प्रतिष्ठित ठे, अने घनोदधि घनवात उपर प्रतिष्ठित ठे, अने घनवात तनुवात उपर प्रतिष्ठित ठे, तनुवात आकाश उपर प्रतिष्ठित जाणवो. आकाश कोइ उपर प्रतिष्ठित नथी.

एम शेष पृथ्वीने तले पण एवी रीते चारे जाणवा. परंतु एटलुं विशेष जे सातमी नरकपृथ्वीनी तले घनोदधी, घनवात, तनुवात, ते तले लोकाकाश वाहुल्य ठे हवे घनोदधि प्रमुख चारेने मध्यजागे पिंडस्थूलपणुं कहे ठे. घनोदधि मध्यजागे वीश हजार योजन जारुपणे ठे, अने घनवात, तनुवात, ने आकाश, ए त्रणे मध्यजागे जाडपणे असंख्याता योजन प्रमाण जुया के० युक्त जाणवा. तेमां घनवातधी असंख्यातगणा तनुवात, अने तनुवातधी असंख्यातगणुं आकाश जाणवुं. ॥ २१० ॥

न फुसंति अलोगं ॥ चउ दिसंपि पुढवीयवलय संघदिया

अर्थ- सात पृथ्वीनुं घनोदधी, घनवात, अने तनुवात संबंधी वलय- तेणे पृथ्वी वीटाइयकी चारे दिशाए अलोकने न फुसंति के० फरसे नही. ते कहे ठे- साते पृथ्वीउने तले मध्यजागे घनोदधि वीश हजार योजन ठे, अने घनवातधी असंख्याता योजन ठे. तेवार पठी प्रदेशे घटती घटती आप आपणी पृथ्वीने ठेठे ठेक थोनी घड थकी वखयाकारे पृथ्वीने वीटी रहे ठे. त्यां वलयनुं उंचपणुं आप आपणी पुथ्वीने अनुसारे जाणवुं, अने ठेठे जारुपणुं कहे ठे.

- रयणाए वलयणं ॥ उ-दपंचम जोयणं सहं ॥ २११ ॥
- विस्कंजो घणउदही ॥ घण तणुवायाण होइ जह संखं ॥
- सत्तिजाग गाऊयं ॥ गाऊयंच तह गाऊय तिजागो ॥ २१२ ॥

पदम महीवलएसुं ॥ खिविङ्ग एयं कमेण वीयाए ॥ इति
चउपंच उगुणं ॥ तइयाइ सुतंपि खिवकमसो ॥ ७१३ ॥

अर्थ— रत्नप्रज्ञा पृथ्वीनो उपरनो समश्रेणि जाग, त्रण वलयनो ठेनो, तेनो वि-
पंकज एटले जागरुणं ते यथासंख्याए कहे ठे. घनोदधि ठ योजन जाडो, घनवात
साढाचार योजन जाडो, तनुवात दोढ योजन जाडो, ए त्रण मट्या थका पहेली नर-
कपृथ्वीथकी चारे दिशाए वार योजन अलोक ठे. तेमांहे त्रण प्रक्षेप घाटीए, ते
यथासंख्याए कहे ठे. रत्नप्रज्ञानां त्रण वलयमां एक गाउ अने एक गाउनो त्रीजो
जाग घनोदधि वलयमांहे नाखीए, वीजो एक गाउ घनवातवलयमांहे नाखीए,
त्रीजो गाउनो त्रीजो जाग तनुवात वलयमांहे नाखीए तेवारे वीजी शर्करप्रज्ञानो
वलय, विपंकज होय. ए सर्व मली वार योजन वे गाउ अने उपर एक गाउना त्रण
जाग करीए तेमांना वे जाग एटलो वीजी नरकपृथ्वीथकी चारे दिशाए अलोक ठे.
हवे बालुकानरकपृथ्वी आदे देई पांचे नरकनां वलयमांहे— जे वीजी नरक पृथ्वीना
वलयमां नाखेजुं तेने वे गुणो, त्रणगुणो, चारगुणो, पंचगुणो, ने उगुणो करी अनुक्रमे
यथा संख्याए घाटीए, तेवारे बालुकादिकना वलयनो विपंकज होय; ते कहे ठे.

एक ठ योजन ने वे गाउ, अने एक गाउना त्रण जाग करीए तेवा वे जाग उ-
पर घनोदधिवलय, वीजुं पाच योजन घनवात वलय, त्रीजो एक योजन वे गाउ
अने एक गाउनां त्रण जाग करीए तेवा वे जाग तनुवात वलय, ए सर्व मली तेर
याजन एक गाउ अने एक गाउना त्रण जाग करीए तेवो एक जाग उपर एटहुं
बालुकाथकी चारे दिशाए अलोक ठे.

पंकप्रज्ञाए सात योजननो घनोदधि वलय, पांच योजन ने एक गाउनुं घनवात
वलय, एक योजन ने त्रण गाउनुं तनुवात वलय, ए सर्व मली पंकप्रज्ञाथकी चौद योजन
चारे दिशिए अलोक ठे.

धूमप्रज्ञाए सात योजन ने एक गाउ, अने उपर एक गाउना त्रण जाग करीए
तेवो एक जाग घनोदधि वलय ठे. तथा पांच योजनने वे गाउ घनवात वलय ठे,
अने एक योजन ने त्रण गाउ तथा एक गाउना त्रण जाग करीए तेवो एक जाग
उपर एटहुं तनुवात वलय. ए सर्व मली चौद योजन ने वे गाउ तथा उपर एक
गाउना त्रण जाग करीए तेवा वे जाग एटलो धूमप्रज्ञाथकी चारे दिशिए अलोक ठे.

तमप्रज्ञाए सात योजन ने वे गाउ, तथा एक गाउनां त्रण जाग करीए, तेवा वे जाग
उपर एटहुं घनोदधि वलय ठे. तथा पांच योजन अने त्रण गाउनुं घनवात वलय वे.

अर्थ- प्रमाणांगुले एक लाख योजन, ते उपर अनुक्रमे एंसी, वत्रीश, अष्टावीश, वीश, अठार, सोल ने आठ योजन - सहस्र के० ए पूर्वोक्त सर्वने सहस्र जोमीए. ए रीते ए साते पृथ्वीने प्रत्येके पिंरुनुं जाणवणुं जाणवुं. एटले रत्नप्रज्ञानुं एक लाख ने एंसी हजार, शर्करप्रज्ञानुं एक लाख ने वत्रीश हजार, वायुप्रज्ञानुं एक लाख अष्टावीश हजार, पंकप्रज्ञानुं एक लाख वीश हजार, धूमप्रज्ञानुं एक लाख अठार हजार, तमप्रज्ञानुं एक लाख सोल हजार, तमतमप्रज्ञानुं एक लाख आठ हजार योजननुं पृथ्वीपिंरु जाणवुं. ए साते पृथ्वीनुं जाडपणुं कळुं. वली घनोदधि, घनवात, तनुवात ॥ २०९ ॥ अने गयणंच के० अकाश- ए चारे एकेक पृथ्वीतले पड्याणं के० प्रतिष्ठान एटले आश्रय जाणवां. अर्हीयां घनोदधि अने घनवातनुं स्वरूप विमानोने अधिकारे बखाएयुं ठे. अने तनुवात कोइ पण ठेकाणे बखाएयुं नथी; तनुवात अने आकाश ए वे प्रसिद्ध ठे. त्या घना घनोदधि उपर प्रतिष्ठित ठे, अने घनोदधि घनवात उपर प्रतिष्ठित ठे, अने घनवात तनुवात उपर प्रतिष्ठित ठे, तनुवात आकाश उपर प्रतिष्ठित जाणवो. आकाश कोइ उपर प्रतिष्ठित नथी.

एम शेष पृथ्वीने तले पण एवी रीते चारे जाणवा. परंतु एटळुं विशेष जे सातमी नरकपृथ्वीनी तले घनोदधी, घनवात, तनुवात, ते तले लोकाकाश वाहुळ्य ठे. ह्ये घनोदधि प्रमुख चारेने मध्यजागे पिंडस्थूलपणुं कहे ठे. घनोदधि मध्यजागे वीश हजार योजन जाणवणे ठे, अने घनवात, तनुवात, ने आकाश, ए त्रणे मध्यजागे जाडपणे असंख्याता योजन प्रमाण जुया के० युक्त जाणवा. तेमां घनवातर्थ असंख्यातगणा तनुवात, अने तनुवातर्थ असंख्यातगणुं आकाश जाणवुं. ॥ २१० ॥

न फुसंति अलोगं ॥ चउ दिसंपि पुढवीयवलय संघहिया

अर्थ- सात पृथ्वीनुं घनोदधी, घनवात, अने तनुवात संवंधी वलय- तें पृथ्वी वीटाइचकी चारे दिशाए अलोकने न फुसंति के० फरसे नहीं. ते कहे ठे: साते पृथ्वीतने तले मध्यजागे घनोदधि वीश हजार योजन ठे, अने घनवातार्थ असंख्याता योजन ठे. तेवार पठी प्रदेशे घटती घटती आप आपणी पृथ्वीने ठे ठेक घोमी घड घकी बखयाकारे पृथ्वीने वीटी रहे ठे. त्यां वलयनुं उंचपणुं आपणी पुथ्वीने अनुसारे जाणवुं, अने ठेठे जाणवणुं कहे ठे.

रयणाए वलययाणं ॥ उरुपंचम जोयणं सहं ॥ २११ ॥
 विस्कंभो घणउद्दही ॥ घण तणुवायाण होइ जह संखं ॥
 सत्तिजाग गाऊयं ॥ गाऊयंच तह गाऊय तिजागो ॥ २१२ ॥

पढम महीवलएसुं ॥ खिविज्ज एयं कमेण वीयाए ॥ उति
चउपंच उगुणं ॥ तइयाइ सुतंपि खिवकमसो ॥ ११३ ॥

अर्थ- रत्नप्रज्ञा पृथ्वीनो उपरनो समश्रेणि ज्ञाग, त्रण वलयनो ठेको, तेनो वि-
ष्कंज एट्ठे जारुपणुं ते यथासंख्याए कहे ठे. घनोदधि ठ योजन जाडो, घनवात
साढाचार योजन जाडो, तनुवात दोढ योजन जाडो, ए त्रण मळ्या थका पहेली नर-
कपृथ्वीथकी चारे दिशाए वार योजन अलोक ठे. तेमांहे त्रण प्रक्षेप घालीए, ते
यथासंख्याए कहे ठे. रत्नप्रज्ञानां त्रण वलयमां एक गाउ अने एक गाउनो त्रीजो
ज्ञाग घनोदधि वलयमांहे नाखीएं, वीजो एक गाउ घनवातवलयमांहे नाखीएं,
त्रीजो गाउनो त्रीजो ज्ञाग तनुवात वलयमांहे नाखीएं तेवारे वीजी शर्करप्रज्ञानो
वलय, विष्कंज होय. ए सर्व मळी वार योजन वे गाउ अने उपर एक गाउना त्रण
ज्ञाग करीएं तेमांना वे ज्ञाग एट्ठो वीजी नरकपृथ्वीथकी चारे दिशाए अलोक ठे.
हवे वालुकानरकपृथ्वी आदे देई पांचे नरकनां वलयमांहे- जे वीजी नरक पृथ्वीना
वलयमां नाखेळुं तेने वे गुणो, त्रणगुणो, चारगुणो, पंचगुणो, ने उगुणो करी अनुक्रमे
यथा संख्याए घालीएं, तेवारे वालुकादिकना वलयनो विष्कंज होय; ते कहे ठे.

एक ठ योजन ने वे गाउ, अने एक गाउना त्रण ज्ञाग करीएं तेवा वे ज्ञाग उ-
पर घनोदधिवलय, वीजुं पाच योजन घनवात वलय, त्रीजो एक योजन वे गाउ
अने एक गाउनां त्रण ज्ञाग करीएं तेवा वे ज्ञाग तनुवात वलय, ए सर्व मळी तेर
योजन एक गाउ अने एक गाउना त्रण ज्ञाग करीएं तेवो एक ज्ञाग उपर एट्ठुं
वालुकाथकी चारे दिशाए अलोक ठे.

पंकप्रज्ञाए सात योजननो घनोदधि वलय, पांच योजन ने एक गाउनुं घनवात
वलय, एक योजन ने त्रण गाउनुं तनुवात वलय, ए सर्व मळी पंकप्रज्ञाथकी चौद योजन
चारे दिशिअ अलोक ठे.

धूमप्रज्ञाए सात योजन ने एक गाउ, अने उपर एक गाउना त्रण ज्ञाग करीएं
तेवो एक ज्ञाग घनोदधि वलय ठे. तथा पांच योजनने वे गाउ घनवात वलय ठे,
अने एक योजन ने त्रण गाउ तथा एक गाउना त्रण ज्ञाग करीएं तेवो एक ज्ञाग
उपर एट्ठुं तनुवात वलय. ए सर्व मळी चौद योजन ने गाउ तथा उपर एक
गाउना त्रण ज्ञाग करीएं तेवा वे ज्ञाग एट्ठो धूमप्रज्ञाए चारे दिशिअ अलोक ठे.

तमप्रज्ञाए सात योजन ने वे गाउ, तथा एक गाउ उपर एक गाउना त्रण ज्ञाग करीएं, तेवा
उपर एट्ठुं घनोदधि वलय ठे. तथा पांच योजनने वे गाउ उपर एक गाउना त्रण ज्ञाग करीएं, तेवा
उपर एट्ठुं घनवात

श्री एक योजन अने त्रण गाठ, तथा एक गाठना त्रण जाग करीए तैवाचे जाग पर एटलुं तनुवात वलय ठे. ए सर्व मली पंदर योजन एक गाठ अने एक गाठना ए जाग करीए तैवो एक जाग उपर एटलुं तमप्रजा थकी चारे दिशाए थलोक ठे. तमतमप्रजाए आठ योजननुं घनोदधि वलय, ठ योजननुं घनवात वलय, वे योजननुं तुवात वलय, ए सर्व मली सोल योजन तमतमप्रजाथी चारे दिशाए थलोक ठे. अर्हीयां शिष्य प्रश्न करे ठे के प्रथम कहुं जे “ वीस सहस्साइं घणुदहि पिंडो ” इमणां “ ठऽधपंचम जोयणं सहं ” तो ए ग्रंथमांहे आची रीते विसंवाद केम ? अनुं ग्रंथकार समाधान करे ठे.

मध्येच्चिय पुढविअहे ॥ घणुदहि पमुहाण पिंडपरिमाणं ॥

जणियंतउं कमेणं ॥ हायइ जा वलयपरिमाणं ॥ २१४ ॥

अर्थ- “ वीससहस्साइं घणुदहि पिंडो ” ए पाठनो अर्थ. पुढवि अहे के० नरकपृथ्वीने हेठे मध्येच्चिय के० मध्यजागे घणुदहिपमुहाण के० घनोदधि प्रमुखनो पिंडपरिमाणं के० पिंडपरिमाण ते जणियं के० कहुं; तउं के० तैवार पठी कमेणं अनुक्रमे हायइ के० घटतां घटतां ते वलय “ ठऽध पंचम जोयणंसहं ” इत्यादिक जावळ-पपरिमाणं के० वलय परिमाण ते यावत् ठेहे होय, ते कारणे वलय विरोध न होय.

॥ ह्ये पृथ्वी पृथ्वी प्रत्ये नरकावासानी संख्या कहे ठे. ॥

तीस पणवीस पनरस ॥ दसतिन्नि पणए एग लखाइं ॥

पंचय नरया कमसो ॥ चुलसी लखाइं सत्तसुवि ॥ २१५ ॥

अर्थ- नरकावासा ते नारकीनां स्थानक जाणवां. ते पहेली नरकपृथ्वीए त्रीश लाख नरकावासा ठे. वीजीए पचीस लाख, त्रीजीए पन्नर लाख, चोथीए दश लाख, तीए त्रण लाख, अने ठीए पांच ऊणा एकलाख, सातमीए पांच अनुत्तर नरके सर्वे अथोजागे नरकावासा ते पांच क्रमे जेजा कख्या थका साते नरकना न-
॥ चोराशी लाख होय. ॥ २१५ ॥

॥ ह्ये साते नरकना प्रतर एटले जेम घरनी एक जूमि, वे जूमि, त्रण

जूमि प्रमुख होय तेनीपरे ते प्रतर कहेवाय

अर्थ— प्रथम नरकपृथ्वीएं तेर, वीजीएं अग्नीवार, व्रीजीएं नव के० नव. चो-
धीएं सात, पांचमीए पण के० पांच, ठठीएं तिन्रि के० त्रण, सातमीएं इग के० एक,
ए सव्तिगुणवद्ना के० सर्व मली उंगणपचाश पयर के० प्रतर जाणवा. त्यां सीमंताई
के० सीमंत प्रतर ते आद्यमां जाणवो, अने अप्पइठाणंता के० अप्पइठाणो प्रतर ते
अंतमां जाणवो. ए प्रकारे उंगणपचाशने मध्ये के० मध्यजागे इंडक एटले म-
होटा नरकावासा जाणवा. तेमनां नाम कहे ठे. ॥ ११६ ॥

एक सीमंतो, वीजो रोरुठ, व्रीजो रंच, चोथो उज्जांत, पांचमो संत्रांत, ठठो अ-
संत्रांत, सातमो वित्रांत, आठमो जक, नवमो शीत, दशमो वक्रांत, अग्नीथारमो
अवक्रांत, वारमो विकल अने तेरमो रोरुक, ए तेर प्रतर प्रथम नरकना जाणवा. स्त-
निक, स्तनक, मणक, चणक, घट, संचट, जिप्र, अत्रजिप्र, लोल, लोलवक्त, अने घण-
लोडुक, ए अग्नीथार इंडक वीजा नरकना जाणवा. तप्त, तपिक, तपन, तापन, विदाय,
प्रज्वलित, उज्वलित, संज्वलित, अने संप्रज्वलित, ए नव इंडक व्रीजा नरकना जाणवा.
थार, तार, नार, वर्य, तम, खाडखर, अने खंडखर, ए सांत इंडक चोथा नरकना
जाणवा. खात, तमस, जस, अंध, अने तिमिस, ए पांच इंडक पांचमा नरकना
जाणवा. वाही, वादल, अने लह्लक, ए त्रण इंडक ठठा नरकना जाणवा. अने अ-
पइठाणो, ए इंडक सातमा नरकनो जाणवो.

॥ हवे ए इंडकथकी जेटली श्रेणि नीकली, अने ते एकेकी श्रेणीनेविपे
जेटला नरकावासा ठे; ते सर्व कहे ठे. ॥

तेहिंतो दिसि विदिसि ॥ विणिग्गया अठनिरय आवलिया ॥

पढमे पयरे दिसिगुण ॥ वन्नविदिसासुअडयाला ॥ ११७ ॥

वीयाइसु पयरेसु ॥ इग इग हीणाउ हुंति पंतीउ ॥ जा सत्त-

मि मइपयरे ॥ दिसि इक्किको विदिसि नठि ॥ ११८ ॥

अर्थ— तेहिंतो के० ते नरकमां इंडकथी चार दिशि ने चार विदिशि ए रीते आ-
वलि विनिर्गता के० विशेषे करी नीकली. त्यां प्रथम सीमंत प्रतरनेविपे प्रत्येक दि-
शि ए उंगणपचाश, अने प्रत्येक विदिशि ए अरुतालीश नरकावासा होय. ॥ ११७ ॥
एम वीयाइसुपयरेसु के० वीजो प्रतर आदे देइने जे तेनेविपे इगइगही-
णाउ हुंतिपंतीउ के० एकेक हीन एटले उठो करीए घटतो घटती जां-
सत्तमिमइपयरे के० यावत् सातमी नरकपृथ्वीए प्रतरे दिशि ए
अने विदिसिनठि के० विदिशि ए एक पण नहीं

॥ ह्ये प्रतर प्रतरप्रत्ये दिशि त्रिदिशिनी थावलीना मझ्या सर्व नरका-
यासानी संख्या जाणवा माटे करण कहेवे. ॥

इष्टप्यरेग दिसि ॥ संख अढगुणा चउविण सङ्गसंखा ॥
जह सीमंतय पयरे ॥ एगुणनउया सया तिसि ॥ ११ए ॥
अपयछाणे पंचउ ॥ पढमो मुहमंतिमो ह्वइ जूमी ॥ मुह-
जूमि समासहं ॥ पयर गुणं होइ सवधणं ॥ ११० ॥

अर्थ- इष्टप्यर के० वांठ्यो जे प्रतर तेनी एगदिसि संख के० एक दिशाए जे
नरकायासानी संख्या, ते थावलीनी अपेक्षाए ठे; एटखे थावली आठ ठे, माटे अरु-
गुणा के० थावगुणा करीए, पत्री त्रिदिशिनी थावलीए एकेक उठो ठे, माटे चार वि-
दिशिना चउविणा के० चारविना एटखे चार उठा एतावता चार काढीए. पत्री एक
इष्टक गिमान तेणे स के० सहित करीए, तेवारे इगसंखा के० एक प्रतरे नरकाया-
गानी संख्या ज्ञापे. जह के० जेम पहेली रत्नप्रज्ञा पृथ्वीनेविषे पहेले सीमंत प्रतरे
एक दिशिना नरकायागानी संख्या उगणपचाश ठे; तेने थावगुणी करीए तेवारे
प्रणमेने पाणु घाय, तेमांथी चार उणा करतां प्रणसें अठ्याशी थाय. तेमां एक
इष्टक जेहीए, तेवारे एगुणनउयासयातिसि के० प्रणसें ने नेठ्याशी थाय. ए रत्नप्र-
ज्ञाना प्रथम प्रतरे एटखा थावत्रिकागत नरकावासा होय. एम बीजे प्रतरे एण ए
इष्टक करतां प्रणमेने पय्याशी थावत्रिकागत नरकावासा होय. ॥ ११ए ॥ एम करतां
तेणे उगणपचाशमा अठ्याशे प्रतरे एक दिशिए एक नरकावासो ते थावगुणो क-
रीए, तेवारे आठ घाय. तेमां चार त्रिदिशिना काढीए, याकी चार रहे, तेनी साथे
एह इष्टक मेघवतां सातमा नरके थावत्रिकागत नरकावासा पांच घाय.

एह इष्टक पृथ्वीनेविषे थावत्रिकागत नरकावासा जाणवा माटे पाठवी गायानां
एटखा जह एदे करी करणंतर कहे ठे. पढमो के० पहेली सीमंत नामे इष्टक अ-
रुणम -प्रतर तेना नरकायागाना समूह प्रणसें नेठ्याशी ठे. तेने मुख कहीए, अने
अरुणम के० तेणे उगणपचाशमा अठ्याशे प्रतर तेना पांच नरकावासा ह्वइ के०
होय. तेने जूमि कहीए, एनां ममाम ने मुख तथा जूमिने एकठा करीए, ते-
वारे प्रणमेने ने सातानुं घाय. तेनुं अरुं करतां एकमांने सत्ताणुं घाय. तेने उगणप-
चाश इष्टक इष्टक नर इष्टक ठमेने प्रथम थाय. एटखा माते पृथ्वीना थावत्रिका-
गत नरकावासा जाणवा. जेव अठ्याशी थाय तेनु इष्टक प्रणमेने ने सत्ताशेन ए-
ह इष्टक इष्टक इष्टक ॥ ११० ॥ एह इष्टक वान सूत्रकार कहे ठे.

॥ हवे ए नरकावासा आखी पृथ्वीमांहे ठे, किंवा क्यांएक
खाली जग्या पण ठे ते कहे ठे. ॥

ठसु द्विष्ठोवरि जोयण ॥ सहस्स वावन्न सहचरिमाए ॥ पु-
ढवीए नरय रहियं ॥ नरया सेसंमि सधासु ॥ ११३ ॥

अर्थ— पहेली ठ नरकपृथ्वीए हेठे अने उपर प्रत्येके एक हजार योजन क्षेत्र न-
रकावासाथकी रहित जाणवुं. अने चरिमाएं के० ठेही सातमी पृथ्वीएं नीचे अने
उपर प्रत्येके साढीवावन हजार योजन—एटले साढी वावन हजार योजन नीचे,
अने साढीवावन हजार योजन उपर, एटलुं क्षेत्र पृथ्वीमां नरकावासाथी रहित जा-
णवुं, नरया सेसंमिसधासु के० वीजी समस्त पृथ्वीनेविषे यथायोग्यपणे नरकावासा ठे.
एटले प्रतरमांहे नरकावासानी वात कही. ॥ ११३ ॥

॥ हवे प्रतरमांहे अंतर एटले एक प्रतरथकी वीजो प्रतर
केटले अंतरे ठे ? ते कहे ठे. ॥

विसहस्सूणा पुढवी ॥ तिसहस गुणिएहिंनियय पयरेहिं ॥

ऊणा रुवुण निय पयर ॥ जाईया पडडंतरयं ॥ ११४ ॥

अर्थ— पहेली नरकपृथ्वीना पिंरुमांहेथी वे हजार योजन ऊणा करीएं, एटले
एक हजार उपरथी अने एक हजार नीचेथी काढीएं, पठी जे पृथ्वीएं जेटला प्रतर
होय, तेटले प्रतरे त्रण हजार गणो पृथ्वीपिंरु उणा के० ऊणो करीएं, तेवार पठी
नियय के० पोतपोताना प्रतरमांथी रुवुण के० एक रूप ऊणो करी वाकी जे आंक
थावे ते आंतरारूप जाणवुं; तेणे करी जाग आपीएं, तेवारे पडडंतरयं के० एक
प्रतरथी वीजा प्रतरनुं मांहेमांहे अंतरनुं प्रमाण होय. ए अक्षरार्थ कसो. ॥ ११४ ॥

हवे ते उदाहरणे करी स्पष्ट देखाडे ठे. जेम रत्नप्रज्ञा पृथ्वीनो पिंड एक लाख
पंशी हजार योजन ठे; तेमांहेथी वे हजार योजन काढीएं. वाकी एक लाख अष्टो-
त्तर हजार रहे. पठी ए पृथ्वीना तेर प्रतर ठे, ते त्रण त्रण हजार योजन उंचा ठे,
माटे तेरने त्रण हजार गुणा करीएं, तेवारे उगणचालीश हजार योजन घाय. एटला
एक लाख अष्टोत्तर हजारमांथी काढीएं. वाकी एक लाखने उगणचालीश हजार यो-
जन रहे, तेने तेर प्रतरनी वचमांना वार अंतरा ठे, माटे वारे जाग आपीएं, तेवारे
केक आंतरे अग्नीथार हजार पांचसे ने द्याशी योजन, अने उपर एक योजनना
जाग करीएं तेवो एक जाग, एटलुं प्रमाण रत्नप्रज्ञानेविषे प्रतरे प्रतरे मांहे-
मांहे अंतर घाय. एज करण वीजी नरक पृथ्वीउनेविषे पण जाणवुं. पोतपोताना प्र-
तरे जाग दीधा थकी जे थावे ते प्रत्येके कहे ठे.

बीजी नरक पृथ्वीएं अग्नीयार प्रतरना दश आंतरे जाग आपीएं तेवारे नव हजार ने सातसें योजन एकेके आंतरे आवे, त्रीजी नरक पृथ्वीनेविपे आठ आंतरे जाग आपवाथी प्रत्येके वार हजार त्रणसें पंचोत्तरे योजन आवे, चौथी पृथ्वीएं ठ आंतरे प्रत्येके सोल हजार एकसो ठासठ योजन अने ब्राह्मीयां वे जाग उपर एकेक अंतरे आवे, पांचमा नरके चार आंतरे प्रत्येक पचीश हजार वसें ने पचाश योजन एकेक अंतरे आवे, ठठी नरके वे आंतरे प्रत्येके साढी वावन हजार योजन एकेक अंतरे होय, अने सातमे नरके एक प्रतर ठे, माटे अंतरो नथी. एटले सविस्तरपणे नारकीनुं जवनद्वार कछुं.

॥ हवे नारकीनुं शरीरमान कहे ठे. ॥

पञ्णष्ठ धणु ठ अंगुल ॥ रयणा ए देहमाणमुकोसं ॥ से-

सासुङ्गणु ङ्गणु ॥ पण धणुसय जावचरमाए ॥ ११५ ॥

अर्थ- रत्नप्रज्ञाएं नारकीनुं उत्कृष्टुं देहमान पोणाआठ धनुष्य ने ठ आंगुल होय, अने सेसासु ङ्गणु ङ्गणुं के० शेष एटले वाकीनी ठए नरक पृथ्वीएं शरीरमान घमणुं वमणुं यथाक्रमे करता जइएं, ते जाव चरमाए के० यावत् ठेही सातमी नरक पृथ्वीएं पांचसें योजन शरीरमान उत्कृष्टुं होय. ॥ ११५ ॥

ते विस्तरपणे उदाहरणे करी देखाडे ठे. जेम रत्नप्रज्ञाए सात धनुष्य त्रण हाथ ने ठ आंगुल, तेने वमणुं करतां शर्करप्रज्ञा नरके पन्नर धनुष्य वे हाथ ने वार आंगुल उपर देहमान थाय. तेनेज वमणुं करीएं तेवारे वादूकाए एकत्रीश धनुष्य ने एक हाथ देहमान थाय, तेने वमणुं करतां पंकप्रज्ञाए वासठ धनुष्य ने वे हाथ देहमान थाय. तेने वमणुं करीएं तेवारे धूमप्रज्ञाएं एकसो ने पचीश धनुष्य देहमान थाय. तेने वमणुं करीएं तेवारे तमप्रज्ञाएं अढीसें धनुष्य देहमान थाय. तेने वमणुं करीएं तेवारे तमतमप्रज्ञाएं पांचसें धनुष्यनुं देहमान थाय. एटले साते नरकनेविपे सामान्यपणे उत्कृष्टु देहमान कछुं.

॥ हवे प्रतर प्रतरनेविपे जूडुं जूडुं देहमान कहे ठे. ॥

रयणाय पढम पयरे हठतियं देहमाण मणुपयरं ॥ ठप्प-

संगुलसहा ॥ बुढीजा तेरसे पुसं ॥ ११६ ॥

अर्थ- चावीश आंगुले एक हाथ, तेवा चार हाथे. धनुष्य कहीएं. त्यां रत्नप्रज्ञाने प्रथम प्रतरे उत्कृष्टुं देहमान हठतियं के० जाणवुं. तेवारपठी अणुपयरं के० प्रतर प्रतरप्रते पूर्वे पूर्वे प्रतरथकी जे वृद्धि करीएं.

उ. षष्ठ्यंशुलसद्दा के० साढी षष्ठ्यंशुल एटले वे हाथ ने साढाआठ आंगुलनी बुढी के० वृद्धि करतां करतां जा तेरसे के० यावत् तेरमे प्रतरे पूर्वोक्त देहमान पुणं के० पूर्ण थाय, ते कहे ठे. रत्नप्रजाने पहेले प्रतरे त्रण हाथ, बीजे प्रतरे वे हाथ ने साढाआठ आंगुल वधारीणं, तेवारे एक धनुष्य एक हाथ ने साढा आठ आंगुल उपर थाय, त्रीजे प्रतरे एक धनुष्य त्रण हाथ ने सत्तर आंगुल, चौथे प्रतरे वे धनुष्य वे हाथ ने दोठ आंगुल, पांचमे प्रतरे त्रण धनुष्य ने दश आंगुल, ठेठे प्रतरे त्रण धनुष्य वे हाथ ने साढा अठार आंगुल, सातमे प्रतरे चार धनुष्य एक हाथ ने त्रण आंगुल, आठमे प्रतरे चार धनुष्य त्रण हाथ ने सान्ना अगीआर आंगुल, नवमे प्रतरे पांच धनुष्य एक हाथ ने बीस आंगुल, दशमे प्रतरे ठ धनुष्य ने साडाचार आंगुल, अगीआरमे प्रतरे ठ धनुष्य वे हाथ ने तेर आंगुल, बारमे प्रतरे सात धनुष्य ने साढी एकबीस आंगुल, तेरमे प्रतरे सात धनुष्य त्रण हाथ ने ठ आंगुल, उरकृष्टं देहमान थाय ठे. एटले रत्नप्रजा नरके प्रतरे प्रतरे जूहुं जूहुं देहमान कणुं. ॥ २२६ ॥

॥ ह्ये शर्करादिकने विषे उरकृष्टं देहमान प्रतर प्रतरने विषे कहे ठे. ॥
 जंदेह पमाण उधिरि ॥ माए पुढवीइ अंतिमे पयरे ॥ तंचिय हि-
 छिम पुढवी ॥ पढमं पयरंमि बोधव्यं ॥ २२७ ॥ तंचेगूणग सग
 पयर ॥ जह्यं वीयाइ पयर बुद्धिजये ॥ तिकर तिअंगुल करसत ॥
 अंगुला सहि गुणवीसं ॥ २२८ ॥ पण धणु अंगुल वीसं ॥
 पनरस धणु दूणि दव सडाय ॥ वासछि धणुइसडा ॥
 पण पुढवी पयर बुद्धि इमा ॥ २२९ ॥

अपं-जंदेहपमाण उधरिमाण पुढवीण अंतिमे पयरे- एटले जे जे उपर उपरनी रत्नप्रजादिक पृथ्वीने अंतिमेपयरे के० वेठेले प्रतरे उरकृष्टं शरीर प्रमाण ठे. तंचियहिछि मजुढवी के० तेठे देठसी देठसी शर्करादिक पृथ्वीनेविषे पढम पयरंमि बोधव्यं के० प-
 हेछे प्रतरे देहमान जाणवुं. ॥२२७॥ फरी तंच के० ते शर्करादिक पृथ्वीने पहेले प्रतरे जे जे देहमान थाये, तेने पगूणग के० एके ऊण सगपयर के० थायथापापणे प्रतरे जह्यं के० विजात थारीणं, पडी जे आंक थाये ते शर्करादिक पृथ्वीना वीयाण पयर के० बीस प्रतर आदे देह प्रतरे प्रतरे बुद्धिजये के० वृद्धि होय. ते वृद्धि बीजी पृथ्वी था-
 दे देह ठेठे पृथ्वीनुवी पांच पृथ्वीना बीजे प्रतरे आदे देह अनुक्रमे जाणवी. त्यां रत्नप्रजा प्रथम प्रतरे मात धनुष्य त्रण हाथ ने ठ आंगुल देहमान ठे. तेमां तिकर ति-
 अंगुल के० त्रण हाथ अने त्रण आंगुलनो प्रक्षेप करीणं. त्रीजा नरके प्रथम प्रतरे पतर

धनुष्य वे हाथ ने चार अंगुल देहमान ठे; तेमां कर सत्त अंगुला सद्दीगुणवीसं के० सात हाथ ने साढीउगणीश अंगुलनो प्रक्षेप करीए ॥३१७॥ चोत्रा नरकने पहेले प्रतरे एकत्रीश धनुष्य ने एक हाथ देहमान ठे, तेमांहे पांच धनुष्य ने वीश अंगुल प्रक्षेप करीए. पांचमा नरके पहेले प्रतरे साढी वासठ धनुष्य देहमान ठे; तेमांहे पन्नर धनुष्य ने अढी हाथ प्रक्षेप करीए. उठा नरके पहेले प्रतरे एकसो ने पचीश धनुष्य देहमान ठे; तेमांहे वासठ धनुष्य ने वे हाथ प्रक्षेप करीए. पण पुढवी पयरवुढीइमा के० पांच पृथ्वीना प्रतरोनेविपे ए रीते वृद्धि करीए ॥ ३१८ ॥

ह्वे सविस्तरपणे देखाडे ठे. शर्कराने प्रथम प्रतरे सात धनुष्य ने त्रण हाथ उपर ठ अंगुल देहमान ठे; ते सात धनुष्यना अष्टावीश हाथ थाय, तेनी साथे उपरना त्रण हाथ जेवतां एकत्रीश हाथ थाय. तेना अंगुल करवामाटे चोवीशे गुणिएं तेवारे सातसें चुमाळीश अंगुल थाय. तेमां उपरना ठ अंगुल जेळीएं तेवारे सर्व मळी सातसें ने पचाश अंगुल थाय. तेने शर्कराना अग्नीश्वार प्रतरने एके जणा करी दशे जाग आपीएं तेवारे एकेके जागे पंचोतर अंगुल आवे, तेना हाथ करवा माटे चोवीशे जाग आपीएं, तेवारे त्रण हाथ ने त्रण अंगुल एटलुं शर्करापृथ्वीना पहेला प्रतरनेविपे देहमाननी वृद्धि थाय; एम प्रत्येके वीजो प्रतर आदे देइ शेष दश प्रतरनेविपे एज रीते वृद्धि जाणवी. एम अनेरी नरकपृथ्वीनेविपे पण जावना जाणवी. ते सुखावबोधने माटे शर्करा, वाळूका, पंका, धूमा अने तमप्रजा, ए पांच पृथ्वीनी यंत्रस्थापना देखी प्रीठजो. अने सातमा नरके एकज प्रतर ठे. ते कारणे त्यां प्रतरगत वृद्धि न होय. एके प्रतरे पांचसेज धनुष्य उत्कृष्ट देहमान थाय. एटले सात नरकना प्रतर प्रतरनेविपे नारकीतुं उत्कृष्ट देहमान कलुं.

॥ ह्वे नारकीतुं उत्तरवैक्रिय देहमान कहे ठे. ॥

इय साहाविय देहो ॥ उत्तर वैजवित्तय तहुगुणो ॥ इविहो

वि जहन्नकमा ॥ अंगूल असंख संखंसा ॥ ३३० ॥

अर्थ-इय के० इति पूर्वोक्त प्रकारे साते नरकने विपे नारकीनो साहावियदेहो के० स्वाभाविक देह, एटले जवधारणीय शरीर कलुं. त के० ते स्वाभाविक शरीरवरी डुगुणो के० वमणुं उत्तरवैजवित्त के० उत्तरवैक्रिय शरीर जाणवुं. जेम खप्रजानेविपे पन्नर धनुष्य वे हाथ ने चार अंगुल उत्तरवैक्रिय शरीर हो. अने सातमा नरके एक हजार धनुष्य उत्तरवैक्रिय शरीर होय. एटले वे एक देहमान कलुं. ह्वे इविहोविजहन्नकमा के० अनुक्रमे वे प्रकारे जाणवुं. ए पण कहे ठे. एक जवधारणीय, अने वीजो उत्तरवैक्रिय, ए वने नारकी साते नरकने

अनुक्रमे अंगुलनो असंख्यातमो जाग, तथा संख्यातमो जाग होय. अर्हीयां जवभा-
रणीय शरीर पहेलुं उत्पत्ति वेलाए शरीर पर्याप्ति करतां अंगुलने असंख्यातमे जागे
होय, अने उत्तरवेक्रिय शरीर प्रारंज वेलाए प्रथम अंगुलने संख्यातमे जागे होय.
॥ ३३० ॥ एटले नारकीनुं अवगाहनाद्वार कछुं.

॥ हवे उत्पातविरह तथा चवनविरहनुं द्वार कहे ठे. ॥

सत्तसु चउवीसमुहू ॥ सग पनर दिपेग इ चउ ठम्मासा ॥

उववाय चवण विरहो ॥ उहे वारस मुहुत्त गुरु ॥ ३३१ ॥

लहुउं इहावि समउं ॥ संखापुण सुरसमा सुणेयवा ॥ संखा-

उ पजत्त पणिदि ॥ तिरिनरा जंति निरएसु ॥ ३३२ ॥

अर्थ- सत्तसु के० साते नरके नारकी प्राये निरंतर उपजे ठे अने चवे ठे. परंतु
फ्यारेक जो विरह पडे तो जघन्यथकी तो लहु के० साते नरके एक समय विरह
पडे. अने प्रत्येके जूदो जूदो पण एक समयज विरह पडे. वली गुरु के० उत्कृष्टो साते
नरकनेविपे जेखो विरहकाल पडे तो उंगे के० सामान्यपणे साते नरकमांहे कोइ उपजे
नहीं अने कोइ चवे पण नहीं, तो उत्कृष्टो वार मुहूर्त्त विरह होय. तेवार पटी सात न-
रकमांहेली कोइक नरके अवश्य कोइक उपजे, अथवा चवे.

हवे जूदो जूदो नरक नरकनेविपे उत्कृष्टो उपपात अने चवनविरहकाल गाथाना
अर्थधी कहे ठे. रत्नप्रज्ञाएं चोवीश मुहूर्त्त, शर्कराएं सग के० सात दिवस, वाडुकाए
पन्नर दिवस, पंकाप्रज्ञाएं एक मास, धूमप्रज्ञाएं वे मास, तमप्रज्ञाएं चार मास अने
तमतमप्रज्ञाएं ठ मास, ए उववाय चवणविरहो के० उपपात चवननो विरहकाल
हो. इहां जेनो जेटखो उपपात अने चवनविरहकाल कह्यो, तेटखा कालधी उप-
त अवश्य ए नरकोनेविपे प्रत्येके कोइक जीव उपजेज. अने उहे वारसमुहूर्त्त
या लहुउं इहाविसमउं ए पदोनो अर्थ प्रथम लखाइ गयो ठे.

हवे एक समये केटखा नारकी चवे ? अने केटखा नारकी उपजे ? ते पाठली गा-
थाना बीजा पदे करी कहे ठे. संखापुणसुरसमामुणेयवा के० वली नारकीनी उप-
जवानी अने चवननी संख्या ते सुरसमा एटले देवता सरखी, जेम देवता एक सम-
एक, वे, प्रप, संख्याता असंख्याता उपजे अने चवे, तेम नारकी . . . . . एट-

१. एटले नारकीनुं उपपात चवन विरहद्वार कछुं.

कोप जीव नरके जाय ? ते कहेतो थको गति . . . . .
पदे करी कहे ठे. संखाउ पजत्तपणिदि के० सं-

तिर्यच, तथा पंचेंद्रि मनुष्य जो नरकायु बांधे तो नरके जाय, वीजा जीव नरकायु बांधे पण नहीं; अने नरके पण जाय नहीं ॥ २३१ ॥ २३२ ॥

मिठादिष्ठि महारंज ॥ परिग्गहो तिव्वकोह निस्सीलो ॥

नरयाउयनिबंधइ ॥ पावमई रुद्धपरिणामो ॥ २३३ ॥

अर्थ- जे माटे मिथ्यात्वी, महारंजी, परिग्रही, तीव्रलोची, निःशील, पापरुची, अने रौद्र परिणामि एवो जे जीव होय ते नरकायु बांधी नरके जाय. एटले सामान्यपणे नरकगति कही. ॥ २३३ ॥

॥ हवे विशेषे जूदी जूदी नरकगति कहे ठे. ॥

असन्नि सरिसिव परकी ॥ ससीह उरगिं त्रि जंति जावठिं ॥

कमसो उक्कोसेणं ॥ सत्तम पुढवी मणुय मत्ता ॥ २३४ ॥

अर्थ-असंझी मनुष्य अपर्याप्तो जे मरण पासे, अने अपर्याप्त नरकायु नहीं बांधे ते-माटे असंझी संमूर्धिम पंचेंद्रि पर्याप्तो तिर्यच जो नरकायु बांधे तो, पहेली नरके जाय. त्यां जघन्य दश हजार वर्षे, अने उत्कृष्ट पट्योपमनो असंख्यातमो जाग एटले आ-युष्ये उपजे. उपरांत आयुष्ये उपजे नहीं. अने सरिसिव के० जुजपरिसर्प, गोह, नो-लियादिक, गर्जज प्रमुख पहेला नरक आदे देइ वीजा नरक सुधी उपजे. वली परकी के० पकी जे मांसाहारी गृऊ, सींचाणा, समली अने नीलचास प्रमुख रौद्र अध्व-सायवाला पकी, ते त्रीजी नरकपृथ्वी सुधी जाय. अने सीह के० सिंह प्रमुख एवा हिंसक जीव जे चीतरा, कुतरा, वीलाडी, प्रमुख ते चोथी नरकपृथ्वीसुधी जाय, वली उरगिं के० उरपरिसर्प एटले काला, धोला, कावरा, प्रमुख सर्प ते पांचमा नर-कसुधी जाय. अने त्रि के० स्त्रीवेदे नरकायु बांधे एवा जे स्त्रीरत्न प्रमुख ते यावत्ठ-छा नरकसुधी जाय. अने मनुष्य तथा मठ जे जलचर जीव ए वेज गर्जजपर्याप्ता ते उत्कृष्टथी सातमा नरक सुधी जाय. कमसो उक्कोसेणं के० ए अनुक्रमे पूर्वोक्त सर्व जीवोनी उत्कृष्टी गति कही. अने जघन्यथी रत्नप्रज्ञाने पहेले प्रतरे जाय, एथकी उ-परांत अने उत्कृष्टाथकी आगल जे विचाले जाय, ते सर्व मध्यमगति जाणवी.

॥ हवे केटलाएक तिर्यचने प्राये गति कहे ठे. ॥

वाला दाढी परकी ॥ जलचर नरगा गयाउ अइकूरा ॥ जं-

ति पुणो नरएसु ॥ बाहुद्धेणं नउण नियमो ॥ २३५ ॥

के० व्याल ते सर्पादिक, अने दाढी के० दाढवाला सिंह प्रमुख, प-प्रमुख, जलचर ते मत्स्यादिक, एटली जातिना जीव ते नरगागयाउ के०

अनुक्रमे अंगुलनो असंख्यातमो जाग, तथा संख्यातमो जाग होय. अर्धायां त्रयश-
रणीय शरीर पहेलुं उत्पत्ति वेलाए शरीर पर्याप्ति करतां अंगुलने असंख्यातमे जागे
होय, अने उत्तरवैक्रिय शरीर प्रारंभ वेलाए प्रथम अंगुलने संख्यातमे जागे होय.
॥ २३० ॥ एटखे नारकीनुं श्रवगाहनाछार कथुं.

॥ हवे उत्पातविरह तथा चवनविरहनुं छार कहे ठे. ॥

सत्तसु चउवीसमुहू ॥ सग पनर दिणैग उ चउ ठम्मासा ॥

उववाय चवण विरहो ॥ उहे वारस मुहुत्त गुरु ॥ २३१ ॥

लहुउं उहावि समउं ॥ संखापुण सुरसमा मुणैयवा ॥ संखा-

उ पजत्त पणिंदि ॥ तिरिनरा जंति निरएसु ॥ २३२ ॥

अर्थ- सत्तसु के० साते नरके नारकी प्राये निरंतर उपजे ठे अने चवे ठे. परंतु
फ्यारेक जो विरह पडे तो जघन्यथकी तो लहु के० साते नरके एक समय विरह
पडे. अने प्रत्येके जूदो जूदो पण एक समयज विरह पडे. वली गुरु के० उत्कृष्टो साते
नरकनेविपे जेखो विरहकाल पडे तो उंगे के० सामान्यपणे साते नरकमांहे कोइ उपजे
नहीं अने कोइ चवे पण नहीं, तो उत्कृष्टो वार मुहूर्त्त विरह होय. तेवार पठी सात न-
रकमांहेली कोइक नरके अवश्य कोइक उपजे, अथवा चवे.

हवे जूदो जूदो नरक नरकनेविपे उत्कृष्टो उपपात अने चवनविरहकाल गाथाता
अर्थधी कहे ठे. रत्नप्रजाएं चोवीश मुहूर्त्त, शर्कराएं सग के० सात दिवस, वासुकाए
पन्नर दिवस, पंकाप्रजाएं एक मास, धूमप्रजाएं वे मास, तमप्रजाएं चार मास अने
तमतमप्रजाएं ठ मास, ए उववाय चवणविरहो के० उपपात चवननो विरहकाल
कसो. इहां जेनो जेटलो उपपात अने चवनविरहकाल कह्यो, तेटला कालधी उप-
रांत अवश्य ए नरकनेविपे प्रत्येके कोइक जीव उपजेज. अने उहे वारसमुहूर्त्त
तया लहुउं उहाविसमउं ए पदोनो अर्थ प्रथम लखाइ गयो ठे.

हवे एक समये केटला नारकी चवे ? अने केटला नारकी उपजे ? ते पाठली गा-
थाना धीजा पदे करी कहे ठे. संखापुणसुरसमामुणैयवा के० वली नारकीनी उप-
जशानी अने चवननी संख्या ते मुरसमा एटखे देवता सरखी, जेम देवता एक समये
— वे, त्रण, संख्याता असंख्याता उपजे अने चवे, तेम नारकी पण मुणैयवा एटखे
जा. एटखे नारकीनुं उपपात चवन विरहछार कथुं.

हवे कोण जीव नरके जाय ? ते कहेतो थको गति छार पाठली गाथाना पाठस
दे करी कहे ठे. संखाउ पजत्तपणिंदि के० संख्याता आयुष्यवाला पर्याता पंचेडि

तिर्यच, तथा पंचेंद्रि मनुष्य जो नरकायु बांधे तो नरके जाय, वीजा जीव नरकायु बांधे पण नहीं; अने नरके पण जाय नहीं ॥ २३१ ॥ २३२ ॥

मिठादिष्ठि महारंज ॥ परिग्गहो तिद्वकोह निस्सीलो ॥

नरयाजयनिबंधइ ॥ पावमई रुदपरिणामो ॥ २३३ ॥

अर्थ- जे माटे मिथ्यात्वी, महारंजी, परिग्रही, तीव्रलोची, निःशील, पापरुची, अने रौद्र परिणामि एवो जे जीव होय ते नरकायु बांधी नरके जाय, एटले सामान्यपणे नरकगति कही. ॥ २३३ ॥

॥ हवे विशेषे जूदी जूदी नरकगति कहे ठे. ॥

असन्नि सरिसिव परकी ॥ ससीह उरगिं छि जंति जाठिं ॥

कमसो उक्कोसेणं ॥ सत्तम पुढवी मणुय मठा ॥ २३४ ॥

अर्थ-असंझी मनुष्य अपर्यातो जे मरण पासे, अने अपर्यात नरकायु नहीं बांधे ते-माटे असंझी संमूर्धिम पंचेंद्रि पर्यातो तिर्यच जो नरकायु बांधे तो, पहेली नरके जाय. त्यां जघन्य दश हजार वर्षे, अने उत्कृष्ट पद्वोपमनो असंख्यातमो जाग एटले आयुष्ये उपजे. उपरांत आयुष्ये उपजे नहीं. अने सरिसिव के० जुजपरिसर्प, गोह, नो-खियादिक, गर्जज प्रमुख पहेला नरक आदे देइ वीजा नरक सुधी उपजे. वली परकी के० पक्षी जे मांसाहारी गुरू, सांचाणा, समली अने नीलचास प्रमुख रौद्र अध्व-सायवाला पक्षी, ते त्रीजी नरकपृथ्वी सुधी जाय. अने सीह के० सिंह प्रमुख एवा हिंसक जीव जे चीतरा, कुतरा, वीलाडी, प्रमुख ते चोथी नरकपृथ्वीसुधी जाय, वली उरगिं के० उरपरिसर्प एटले काला, धोला, कावरा, प्रमुख सर्प ते पांचमा नरकसुधी जाय. अने छि के० स्त्रीवेदे नरकायु बांधे एवा जे स्त्रीरत्न प्रमुख ते यावत्ठ-ठा नरकसुधी जाय. अने मनुष्य तथा मठ जे जलचर जीव ए वेज गर्जजपर्याता ते उत्कृष्टथी सातमा नरक सुधी जाय. कमसो उक्कोसेणं के० ए अनुक्रमे पूर्वोक्त सर्व जीवोनी उत्कृष्टी गति कही. अने जघन्यथी रत्नप्रदाने पहेले प्रतरे जाय, एथकी उपरांत अने उत्कृष्टाथकी आगल जे विचाले जाय, ते सर्व मध्यमगति जाणवी.

॥ हवे केटलाएक तिर्यचने प्राये गति कहे ठे. ॥

वाला दाढी परकी ॥ जलयर नरगा गयाउ अइकूरा ॥ जं-

ति पुणो नरएसु ॥ बाहुद्वेणं नउण नियमो ॥ २३५ ॥

अर्थ-वाला के० व्याल ते सर्पादिक, अने दाढी परकी ते गुरू प्रमुख, जलयर ते मत्स्यादिक, एटली वाला सिंह प्रमुख, ए-
ते न. ५५

नरक थकी आवा होय, अने फरी नरकेज जाय. अडकूरा के० अत्यंत पूर अच्यव-
सायवाला पंचेंद्रियना बधकारी जंतिपुणोनरएसु के० वली फरी नरके जाय. ए वाहु-
ह्येणं के० प्राये कहीणं, परंतु नउणनियमो के० पुनः निश्चे नहीं. केमके कोइक जीव
नरक थकी आवी सम्यक्त्व पामी रुडे संघयणे मोहू पण पामे. ॥ २३५ ॥

॥ हवे नारकीने संघयण अने लेश्या कहे ठे. ॥

दो पढम पुढवि गमणं ॥ ठेवठे कीलियाइ संघयणे ॥

इक्किक पुढवि बुढी ॥ आइतिलेस्साउ नरएसुं ॥ २३६ ॥

अर्थ-ठेवठा संघयणी दो के० वे नरक पृथ्वी सुधी गमणं के० जाय, उपरांत न
जाय. पठी अपूठी गणनाए गणतां कीलिका संघयण आदे देइ एकेकी नरक पृथ्वी-
नी वृद्धि करीए, जेम कीलिका संघयणी त्रीजी नरकपृथ्वी सुधी जाय, अरुनाराचे
चोथी सुधी जाय; नाराचे पांचमी सुधी जाय, रुपजनाराचे ठछी सुधी जाय, अने
वज्ररुपजनाराच संघयणे सातमी सुधी जाय. ए उक्कृष्टी गती कही. अने जघन्य
गति समस्त संघयणे रत्नप्रजासुधी; त्यां पण प्रथम प्रतरे जाय. ए जघन्य गति कही.
अने पूर्वे उक्कृष्टी कही, तेनी वचमां जे जाय, तेने मध्यम गती कहीए. हवे लेश्या कहे
ठे. आइतिलेस्साउनरएसु के० कृष्ण, नील, अने कापोत, ए आचनी त्रण लेश्या
नरकनेविपे होय. ॥ २३६ ॥

॥ हवे ए लेश्याउं विवरीने कहे ठे. ॥

इसुकाऊ तइयाए ॥ काऊनीलाय नील पंकाए ॥ धू-

माय नील किएहा ॥ इसु किएहा हुंति लेस्साउं ॥ २३७ ॥

अर्थ-इसु के० पहेला वे नरके काऊ के० कापोत लेश्या होय. पण एटहुं विशेष
जे रत्नप्रजाथकी शर्करप्रजानेविपे अत्यंत मलीन लेश्या होय. तइयाए के० त्रीजा नरके
केटलाक नारकीने कापोत लेश्या ठे. एटले पढयोपमने असंख्यातमे जागे अधिक त्रण
पढयोपमना आयुष्यवालासुधीना नारकीने काऊ के० कापोत लेश्या ठे. अने तेथी उप-
रांतना आयुष्यवालांने नीलाय के० नीललेश्या होय. अने नीलपंकाए के० पंकप्रजानेविपे
केवल नील लेश्याज होय. धूमनेविपे केटलाक नारकीने नील लेश्या ठे. एटले उक्कृष्टी
पढयोपमने असंख्यातमे जागे अधिक दश सागरोपम सुधीना आयुष्यवाला नारकीने
नील लेश्या होय, अने तेथी उपरांत आयुष्यवालांने केवल कृष्ण लेश्या होय. अने
छा तथा सातमा ए इसु के० वे नरकनेविपे किएहा के० एक कृष्ण लेश्या होय.
ए एटहुं विशेष जे ए ठछी सातमी नरकपृथ्वीं परम कृष्ण लेश्या जाणवी. हुंति-
स्साउं के० ए साते नरकनेविपे लेश्याउं होय ते कही. ॥ २३७ ॥

॥ हृवे शिष्य पूठे ठे के, नारकीने शरीरवर्णरूप लेश्या ठे ? किंवा कृष्णादिक ड्रव्य संयोगथकी परिणामरूप लेश्या ठे ? ते उपर सूत्रकार कहे ठे. ॥

सुर नारयाण ताळ ॥ दध्नेसा अचठिया जणिया ॥ जाव-
परा वत्तीए ॥ पुण एसिं हुंति ठ वलेस्सा ॥ ९३७ ॥

अर्थ—सुर के० सौधर्मादिक देवताने तेजो, पद्म, ने शुक्ल ए नामे त्रण लेश्याळ क-
ही; अने नारयाण के० नारकीनेविषे कृष्ण, नील, ने कापोत नामे त्रण लेश्याळ कही.
ते अचठिया के० अवस्थित कहीए. ते क्षेत्रसंवंधी दध्नेसा के० ड्रव्यलेश्या आग-
मनेविषे जणिया के० कही ठे. ते लेश्या ड्रव्य अवस्थित जाणवां, पण वाह्य वर्णरूप
न जाणवां; जेमाटे तेवी तेवी, ड्रव्य, क्षेत्र, अने कालादि सामग्री पामीने जावपरा-
वत्तीए के० परिणामनी परावर्ति एटले विपर्यासे करीने एसिं के० ए नारकीने पुण
के० वत्ती प्रत्येके ठ ठ लेश्या हुंति के० संज्ञवे. ए अकारार्थ कह्यो. ॥ ९३७ ॥

हृवे परमार्थ कहे ठे. तिर्यच तथा मनुष्यने जवांतरे देवता नारकीने जवे उपजतां,
अथवा शेष काले मूलगी लेश्याने त्यागे, नवी लेश्याने संयोगे ते लेश्या जाय अने
नवी लेश्या थाय. जेम उज्वल वस्त्रे जेवो मजीठ प्रमुखनो रंग लागे, ते धोवो वर्ण ग-
मावे अने राता प्रमुख रंगपणे परिणमे. ते माटे सिद्धांतमांडे लेश्यानो उत्कृष्टो का-
ल अंतरमुहूर्त कह्यो ठे. नहीकां मनुष्यने त्रण पद्योपमायु ठे, त्यां एकज लेश्या होय.
अंतरमुहूर्ते अंतरमुहूर्ते नवी नवी लेश्या न होय.

वली देवता नारकीनी मूलगी लेश्याने नवी लेश्याने संयोगे तेनो आकार मात्र जंजे,
पण तद्रूप एटले तेहज रूपपणे न थाय; जेम वैदुर्य नीलमणी, कालोमणी प्रमुख काले
नीले सूत्रे प्रयो थको ते सूत्र संयोगे अग्रगट योगे अग्रगटपणे कांश्क तेनो आकार
मात्र पामे. अने स्फटिक ते जामूसना फूल संयोगे प्रगट तेनुं प्रतिविंब पामे, परंतु वस्त्रे
तद्रूपपणुं न पामे; तेम कृष्णादिक लेश्या ड्रव्यपणे नीलादिक लेश्याए समूह संयोग
पामी केवारेक अग्रगट तदाकार मात्र होय. केवारेक प्रगट तेनुं प्रतिविंब मात्र पामे.
पण एम नहीं जे कृष्णलेश्याना वर्ण, गंध, रस, स्पर्शपणे परिणमीने नीलादि लेश्या ड्र-
व्यरूप होय. एम न थाय.

तेम सातमा नरके मूलगी कृष्ण लेश्याने तेजो लेश्याना ड्रव्यसंयोग मळ्या थका तदा-
कार मात्र, तथा प्रतिविंब मात्र होय. तेवारे नारकीने कृष्ण लेश्या थकाज तेजो लेश्यादि
ड्रव्यसंयोगे शुद्ध परिणाम उपजे. जेम जामूस उबर रक्त स्फटिकनेविषे रक्तपणुं होय,
तेम एवा परिणामे वर्ततां सम्यक्त्व प्राप्ति होय. एम क.

अने एम पण नहीं जे तेजा लेश्यादिक परिणाम लेश्या न होय ?

सातमा नरके सदा कृष्णलेख्या ठे, अने तेजोलेख्यादिक आकार मात्र प्रतिविंब मात्रे नरी केवारेक होय, अने ते उपनी थकी पण घणो काल रहे नहीं. अने जे नरके जे लेख्या ठे ते अनेरी लेख्याने संयोगे पोतानुं स्वरूप ठांडे, एम पण न थाय.

तेमाटे सातमा नरके एकली कक्ष लेख्याज जाणवी. ए कारणे संगमा देवने आ-कारमात्र कृष्ण लेख्या कहेवी, पण अवस्थित तो तेजोलेख्या जाणवी; अने जगवृत्ति-मांडे देवताने वर्ण जूदो कह्यो ठे, अने लेख्यानो अधिकार पण जूदो कह्यो ठे. वही 'अमुराकाला' इत्यादि वाह्य वर्ण कह्यो, अने जवणजवणपढम चउलेस इत्यादिक लेख्यास्वरूप कथुं, तो जाणीये ठेए जे वर्ण जूदो, अने लेख्या जूदी ठे. घणुं शुं ? तथा जे अर्धीयां इत्येलेख्या अवस्थित कही, जे देवता नारकीने जे लेख्या संजवे ते पोतपोतानी अवस्थिति प्रमाण अवस्थित कालप्रमाण जाणवी. त्यां पाठला जवनो एक अंतरमु-हूर्त्त, अने एक आगला जवनो अंतरमुहूर्त्त, ए वेउ अंतरमुहूर्त्त अधिक जवस्थिति तुपी लेख्या होय.

एये ग, लेख्यानुं स्वरूप कहे ठे. मार्ग थकी परित्रष्ट थया एवा उ पुरुष वनमां ज-नानां नृप तृपाये पीट्या थका जंबुवृक्षने हेठे आब्या. ते मांहोमांहे फल खावानी सांठा फरतां चित्तनेविपे चित्तन करवा लाग्या जे, ए वृक्षनां फल जक्षण करीने नृपा तृपाने उपशमाविपुं; एम विचारी एक पुरुष फलने अर्थे ते वृक्षने मूल थकी उदया लाग्यो; एउसे वीजो पुरुष बोड्यो जे अरुथी ठेदो, वीजो बोड्यो जे नासां ठेदो, चोचो पुरुष न्हानी टाळीठेने ठेदो एम बोड्यो, पांचमो पुरुष पाकां फलने ठेदो एवुं बोड्यो, अने ठेदो पुरुष बोड्यो जे पृथ्वी उपर खरी पडेलं फल मध्येथी पीपी ग्याठे. जेम ए उ पुरुषना परिणाम जूदा जूदा तेम कृष्णादिकथी मांडी यावत शुद्ध लेख्याना परिणाम पण जूदा जूदा जाणवा.

एये लेख्याउनो वर्ण कहे ठे. शिग्ध मेघनी घटा सरखो, जेंसना सिंगडां, अरिष्ट-रत्न, नेत्रनी कीकी अने काखा सुरमा सरखो कृष्णलेख्यानो वर्ण महाजयंकर जाणवो. अशोक वृक्षना अंकुर सरखो, नीमचास पही सरखो, अने वैकुण्ठ रत्ननी कांति मारगो नीम लेख्यानो वर्ण जाणवो. अश्वशीना कृष्ण सरखो, जारसी थयवा होपीजानी पांय सरगो, अने पारेवाना कंठ सरखो कापोतलेख्यानो वर्ण जाणवो. शंखजो रंग, उगना नूर्यनी कांति, अने दीपक तथा पोपटनी चांच सरखो ते-मजो वर्ण जाणवो. हरियात्रना मध्यरंग सरखो, दूखदरना रंग सरखो, अने कण्टक मारगो पद्मलेख्यानो वर्ण जाणवो. शंख, मुचकुंदनां कृष्ण, इंध, पूर्ण चंद्रमा, ना दार अने रत्न मारगो शुद्ध लेख्यानो वर्ण जाणवो.

हृवे लेश्याना रस कहे ठे. कम्वा तुंडानो रस, अने नींव इंद्रवारुणीनो रस, ए थकी अनंतगुणो कडवो रस कृत्न लेश्यानो जाणवो. सुंठ, मरी, पीपर, अने गजपीपर, एनो जेवो तीखोरस थाय ठे, ते करतां अनंतगुणो तीखो रस नीळ लेश्यानो जाणवो. काचुं थाचुं अने काचुं कोठफल ते थकी अनंतगुणो तुरो रस कापोत लेश्यानो जाणवो. पाका थावांना फदनो रस, पाका कोठफलनो अथवा पाका वीजोरानो जेवो रस, ते करतां अनंतगुणो मीठो रस तेजो लेश्यानो जाणवो. प्रधान वारुणीनो रस, अने विविध प्रकारना अरग, मधु एना रस थकी अनंतगुणो सारो रस पद्म लेश्यानो जाणवो. खजुर, जाख, हूध, खांड, साकर, एना रस थकी पण अनंतगुणो गढ्यो रस शुक्र लेश्यानो जाणवो.

हृवे लेश्याळनो फरस कहे ठे. कृत्न, नीळ, ने कापोत ए त्रण लेश्यानो फरस अग्रशस्त एटले मध्यम जाणवो. गायनी जीजनो फरस तथा करवतनो फरस, ते करतां पण अनंतगुणो कर्कस फरस ते प्रथमनी त्रण लेश्यानो जाणवो. अने तेजो, पद्म तथा शुक्र, ए त्रण लेश्यानो प्रशस्त एटले रुनो फरस जाणवो. परवन अने माखणनो जेवो कोमल फरस होय, ते करतां पण अनंतगुणो सुकुमाल फरस जाणवो.

एटले नारकीनुं आगतिहार कळुं. हृवे नारकी नरक थकी नीकळीने क्यां आये ते कहे ठे. श्री पद्मवणा सूत्रमां कळुं ठे के, सातमा नरक थकी आठ्यो जीव मत्स थाय. ए प्रायिक वचन ठे, तेमाटे गर्जज पर्याप्तो तिर्यच होय. एम जणाय ठे. केमके, श्रीपार्श्व नाथ चरित्रे कमठनो जीव सातमा नरक थकी आठ्यो सिंह थयो देखाय ठे. एटले जे उच्छ्रयायु जोगवी सातमा नरक थकी नीकळे ते मत्स थाय; अने मध्यम तथा जघन्यायु जोगवी सातमा नरक थकी नीकळे, ते गर्जज पर्याप्तो तिर्यच थाय. ए संज्ञवी अर्थ अनुक्त कळुं ठे, विचारी जोजो.

निरउ वष्टा गप्पय ॥ पजत्त संखाउ लद्धि एएसिं ॥ चकि हरि
जुअल अरिहा ॥ जिण जइ दिसि सम्म पुह्वि कम्मा ॥ ७३ ॥

अर्थ—निरउवष्टा के० नरकथकी नीकळ्या जीव अनंतर आगले जवे गप्पय के० गज्ज होय; पण समूर्धिम न होय. एतावता समूर्धिम तिर्यच, तथा समूर्धिम मनुष्य तथा देवता अने नारकीमांहे पण न जाय; मात्र गर्जजपणे पजत्त के० पर्याप्ता होय; पण अपर्याप्ता न होय. वली संखाउ के० संख्याता वर्पने आयुष्ये उपजे, पण युगदियामां न उपजे. वली लद्धिएएसिं के० ए नारकीने जे नरक थकी नीकळ्या थकां जे जे लद्धि एटले लाज प्राप्ति होय, ते हृवे कहे ठे. पहेली रत्नप्रज्ञा पृथ्वीथकी जो आव्या होय तो, चक्रवर्ति होय. श्रीना आव्या च

न थाय. ए संजव मात्रे ठे, परंतु चक्रवर्तिज थाय, एवो कांड नियम नत्री. एम वीजी नरक पृथ्वीनी मर्यादाधी उधल्या एटले वीजी नरकपृथ्वी सुधीना आव्या जीव ते हरिजुयल के० वासुदेव, वलदेव होय. एम सर्वत्र मार्यादा जाणवी. व्रीजी नरकपृथ्वीसुधीना आव्या अरिहंत एटले तीर्थकर होय. एटले जे पूर्वं नरकायु धांध्या पठी तीर्थकर गोत्र जपार्जी श्रेणिकादिकनी पेरे नरके गया होय ते जीव तीर्थकर थाय. अने चोथी नरकपृथ्वीसुधीना आव्या जिन के० सामान्य केवली होय. पांचमी नरकपृथ्वीसुधीना आव्या सर्वविरति यति होय. ठठी नरक पृथ्वीसुधीना आव्या देशविरति एटले श्रावक होय. अने सातमी नरकपृथ्वी सुधीना आव्या सम के० सम्यक्त्व मात्र पामे; देशविरति प्रमुख कांड पामे नहीं. ॥ २३९ ॥

॥ हवे नारकी अवधिज्ञाने केटलुं क्षेत्र देखे ? ते कहे ठे. ॥

रयणा एउंहि गाउअ ॥ चत्तारिअरुठु गुरु लहुकमेण ॥ प-

इ पुढवि गाउ यइ ॥ दायइ जा सत्तमि इगइ ॥ २४० ॥

अर्थ-रत्नप्रजा पृथ्वीएं नारकीउने उक्कपुं उंहि के० अवधिक्षेत्र गाउअचत्तारि के० चारगाउ जाणवुं, अने जघन्य तो उठ के० सामात्रण गाउ अवधिज्ञाने देखे. गुरु लहुकमेण के० ए उक्कट्ट अने जघन्य अनुक्रमे कहुं. हवे वीजी नरकपृथ्वी आदे देइ पइपुढविगाउयइइहायइ के० एकेकी पुढवी प्रत्ये अरुं अरुं गाउ घटामीएं, ते जासत्तमि के० यावत् सातमा नरके इगइ के० उक्कपुं एक गाउ, अने जघन्य अरुं गाउ अवधिक्षेत्र होय, ए विवरीने लखे ठे.

पहेला नरके अवधिक्षेत्र चार गाउ, वीजाए साना त्रण गाउ, व्रीजाए त्रण गाउ, चोथाए अढी गाउ, पांचमाए वे गाउ, ठहाए दोढ गाउ, अने सातमाए एक गाउ. ए उक्कपुं अवधिक्षेत्र कहुं. ए उक्कपृथ्वी प्रत्येक नरकपृथ्वीएं, अरुं गाउ उंउं करीएं, ते जघन्य अवधिक्षेत्र जाणवुं. ॥ २४० ॥

अर्हीयां कोइ पूठे जे सातमा नरके ब्रह्मदत्त चक्रवर्ति “ हा कुर्मती हा कुर्मती ” पोकारे ठे, ते केम मखे ? केमके अवधिक्षेत्र तो एक गाउनुं ठे, ते सातराज केम देखे ? तेनुं समाधान करे ठे जे, सम्यक्दृष्टिने मतिज्ञानने धखे जातिस्मरण ज्ञान ठे; तेणे करी पूर्वजन्वनी वात जाणे. परंतु कुर्मतीने देखे नहीं. अने कुर्मती “ ब्रह्मदत्त ब्रह्मदत्त ” एवुं पोकारे ठे; ते पण जाणे ठे जे, पूर्वसे जवे ब्रह्मदत्त महारो ज-चार हतो, ते अवस्था तो जाणे; परंतु नरकमांहे थकी अवधिज्ञाने करी देखे नहीं. गाणजो. एटले नारकीनुं आगतिछार कहुं. एटले सविस्तरपणे नवे छारे करी ०नी वक्रवर्तनी मति मत्त ॥ ए नारकीनुं छार समाप्त थयुं.

॥ मण्ड्यदारं जषड् कहेतां हवे मनुष्यद्वार ते जुवनविना आठे प्रतिद्वारे करी कहीएं ठैये. तेमां प्रथम स्थितिद्वार अने अवगाहनाद्वार ए वे द्वार कहे ठे. ॥

गङ्गनर ति पलियाऊ ॥ तिगाउ उक्कोस ते जहन्नेणं ॥ मुठ्ठि-
म उहावि अंत मुहु ॥ अंगुल असंख जागतणू ॥ २४१ ॥

अर्थ—अर्हीयां मनुष्य वे प्रकारे ठे. एक गर्जज अने वीजा गर्जविना जे उपन्या ते समूर्धिम. तेमां गर्जज मनुष्यनुं उक्कट्टुं तिपलियाऊ के० त्रण पद्वयोपमनुं आयुष्य जाणवुं, अने तेनुं तिगाउ के० त्रण गाउनुं देहमान उक्कट्टुं जाणवुं. अने जहन्नेणमुठ्ठि-मउहाविअंतमूहु के० गर्जज मनुष्यनुं जघन्यायु अंतरमुहूर्त जाणवुं. तथा समूर्धिम मनुष्यनुं जघन्य तथा उक्कट्टुं अंतरमूहुत्तायु जाणवुं. तथा अंगुलासंखजागतणू के० गर्जज मनुष्यनुं देहमान जघन्यथी अंगुलने असंख्यातमे जागे जाणवुं. अने समूर्धिम मनुष्यनुं जघन्य तथा उक्कट्टुं देहमान अंगुलनो असंख्यातमो जाग जाणवुं.

ए समूर्धिम मनुष्य ते अढीढीप समुद्रनेविपे गर्जज मनुष्यना उच्चार—ते वडिनी-त, पासवण—ते लघुनीत, खेल—ते श्लेष्मा, संधान, नासीकामल, वमन करेलुं पित्त, शुक्र, वीर्य, शोणित, लोही, मृत कलेवर, स्त्री पुरुपने संयोगे, नगरने खाळे, वीजां सर्व अशुची स्थानक, एटलां स्थानके समूर्धिम मनुष्य उपजे. ए समूर्धिम असंखी म-नरहित मिथ्यात्वी समस्त पर्यासिए अपर्यासो. केमके, समूर्धिमने पांचपर्यासि ठे, अ-ने ए समूर्धिम मनुष्य आहार शरीर पर्यासिए इंद्रियपर्यासि पूरण करी मरण पामे, ते कारणे समूर्धिम सर्व पर्यासिए अपर्यासो थको काल करे.

वडी संख्याता आयुष्यवाला मनुष्यने वैक्रिय शरीर जघन्य अंगुलना संख्यातमा जाग प्रमाण अने उक्कट्टुं लाख योजन जाफेरुं होय. प्रमत्त वतिने आहारक लद्धिध्वं-तने, आहारक शरीर होय. ते आहारक शरीर जघन्यथी देशे उणुं एक हाथ, अने उक्कट्टुं एक हाथ पूर्ण होय. तेजस अने कामण ए वे शरीर सर्व संसारी जीवने आ-दारिक, वैक्रिय अने आहारक शरीरने संयोगे तद्रूपणे परिणमे. एटले मनुष्यने आ-युष्य अने अवगाहना कही. ॥ २४१ ॥

॥ हवे उपपात उद्धर्तना विरहकाल कहे ठे. ॥

वारस मुहुत्त गप्पे ॥ इयरे चउवीस विरहउ कोसो ॥ जम्म
मरणे सुसमउ ॥ जद्वसु संखा पु ॥ २४२ ॥

अर्थ—गप्पे के० गर्जज मनुष्यने जन्मआश्री अंतरकाल तथा
आश्री अंतरकाल उक्कट्टो वार मुहुत्त होय, अंतरकाल तथा मनुष्य एक

जो उत्कृष्टो धार मुहूर्त्तने आंतरे उपजे. अने मरण पण एक मुवा पठी उत्कृष्टो आंतरो पडे तो धार मुहूर्त्त पठी अवश्य वीजो कोइ मरण पामे. तेम जन्म पण थाय, अने इयरेत्ति एटखे इतर जे समूर्धिम मनुष्य ठे, तेने उत्कृष्टो जन्म मरण संबंधी विरह पडे तो चोवीस मुहूर्त्त सुधी पडे. अने जघन्य थकी गर्जज मनुष्यने तथा समूर्धिममनुष्यने जन्ममरणनो विरहकाल एक समय जाणवो.

हवे एक समय गर्जज तथा समूर्धिम मनुष्य उपजे तो केटला उपजे ? तेकहे ठे. सूरसमाणा के० देवतानी पेरे ते इगडुति संखमसंखा इगसमए हुंतिय चवंति के० एक समये एक, वे, त्रण, संख्याता, असंख्याता उपजे तेम मरण पण पामे. त्यां गर्जज मनुष्य उत्कृष्टे काखे जगणत्रीश आंके संख्याता सुधी गणिएं. अने गर्जज समूर्धिम वेउ जेला गणिएं, तेवारे असंख्यातासुधी गणिएं. ॥ १४२ ॥

॥ हवे कियो जीव मरीने मनुष्यगतिमांहे थावे ? ते गतिद्वार कहे ठे. ॥

सत्तमि महि नेरइए ॥ तेऊ वाऊ असंख नरतिरिए ॥

मुत्तूण सेस जीवा ॥ उप्पज्जांती नरजवंमि ॥ १४३ ॥

अर्थ—सातमी नरकपृथ्वीना नारकी, तेऊकाय, वाऊकाय, असंख्याता आयुष्यवाला युगलिया, एटखे मनुष्य तथा तिर्यच युगलिया. एटला मूत्तणं के० मूकीने सेस जीवा के० शेष वीजा सर्व जीवो ते उप्पजंतिनरजवंमि के० मनुष्यमांहे उपजे. ॥ १४३ ॥

॥ बली अर्हीयां विशेष कहे ठे. ॥

सुर नेरइएहिं चिय ॥ हवंति हरि अरिह चक्कि बल देवा ॥

चउविहसुर चक्किवला ॥ वेमाणिय हुंति हरि अरिहा ॥ १४४ ॥

अर्थ—वासुदेव, अरिहंत, चक्रवर्ति, ने बलदेव—ए चारे सुरनेरइएहिंचिय के० देवा अने नारकीनी गतिमांथी आव्या होय; पण मनुष्य तथा तिर्यचनी गतिथी आव्या न होय. बली चार निकायना देवगतिना आव्या पण चक्कि के० चक्रवर्ति अने घसा के० बलदेव होय. अने वेमाणियहुंतिहरिअरिहा के० अरिहंत तथा वासुदेव ए वने केवल वैमानिक देवगतिनाज आव्या होय. वीजी त्रण निकायना आव्या न होय.

होय, तेमां जो वैमानिकथकी आढ्या होय तो पंचानुत्तर देव टाळी वीजा सर्वे स्थानकथी आढ्या वासुदेव थया होय. अने चक्रवर्तिनां चौद रत्न ठे, तेमां चक्रादिक सात रत्न एकेंडी ठे; अने पुरोहित आदे देइ सात रत्न पंचेंडी ठे. तेमां हस्तिरत्न अने अश्वरत्न ए वे तिर्यच ठे. वाकीनां पांच मनुष्यरत्न ठे. ते सातमी नरक, तेउकाय, वायुकाय, तिर्यच अने मनुष्य एमांथी आढ्या मनुष्यरत्न न होय; शेष स्थानकथी आढ्या मनुष्यरत्न होय. पुरोहित, सेनापति, गाथापति, वार्हिक ते सुतार अने पांचमुं स्त्रीरत्न—ए पांच मनुष्यरत्न जो वैमानिकथी आढ्यां होय तो अनुत्तरदेव वर्जाने वीजा देवता थकी आढ्यां होय. एम जाणतु.

वली हाथी तथा अश्व ए वे रत्न तथा एकेंडीय रत्ननी उत्पत्ति तो यथा संजवे जाणवी. एटले ज्यांना आढ्या तिर्यच संजवे ते समस्त स्थानकथकी आवेलां इहां रत्नपणे होय. अने नारकी तथा संख्याता आयुष्यवाला तिर्यच अने मनुष्य तथा सहस्रांत देवलोक सुधीना देवता एटला स्थानकना आढ्या अश्वरत्न तथा गजरत्न होय. वली संख्याता आयुवाला तिर्यच अने मनुष्य तथा इशानांत सुधीना देवता एटला स्थानकना आढ्या एकेंडी रत्न होय. ए यथा संजव उपपात कहिणं.

॥ हवे ए रत्नोनां नाम तथा प्रमाण कहे ठे. ॥

वामपमाणं चक्रं ॥ ठत्तं दंडं ड्रुहृत्तयं चम्मं ॥ वत्ती-

संगुल खग्गो ॥ सुवण्ण कागिणि चजरंगुलिया ॥ २४६ ॥

चजरंगुलो ड्रुअंगुलपिहुलोय मणी पुरोहि गय तुरया ॥

सेणावइ माहावइ ॥ पड इथी चक्कि रयणाइ ॥ २४७ ॥

अर्थ— चक्र, ठत्र, ने दंरु, ए त्रण रत्न ते वामपमाणं के० एक वाम प्रमाण जाणवां. वाम शब्दे वेउ वाहु लांवा पसाख्या थका जे धनुष्य प्रमाण होय, तेने वाम कहे ठे. अने ड्रुहृत्तयंचम्मं के० चर्मरत्न वे हाथ प्रमाण होय, तथा वत्तीसंगुलखग्गो के० खड्गरत्न वत्रीश आंगुल प्रमाण लांबु होय. अने सुवण्णकागिणि चजरंगुलिया के० जात्यवंत सुवर्णमय कागिणिरत्न ते चार आंगुल लांबु होय. ॥ २४६ ॥ अने चजरंगुलो ड्रुअंगुलपिहुलोयमणी के० चार अंगुल लांबु, अने वे अंगुल पहोळुं मणीरत्न होय. ए साते एकेंडी रत्न चक्रवर्तिने आत्मांगुल प्रमाण जाणवां. अने पुरोहित प्रमुख सात पंचेंडी रत्न जे ठे ते, जे काळे जेवुं पुरुपना. • जुं प्रमाण होय ते काळे ते पण तेवा प्रमाणनां होय.

हवे ए चौद रत्नना गुण कहे ठे. चक्ररत्न व चक्रवर्तिने हस्तस्पर्शे चार योजन सुधी विस्तार

वेदक. वीजुं ठत्ररत्न होतुं चक्रुं वे.

तनी उत्तर दिशि ए रेहेनारा जे म्हेछ तेना देवता मेघ वर्षात्रे, तेनो निरोध करवाने समर्थ थाय. त्रीजुं दंडरत्न ते विषम एटले जे वांकी जूमि होय, तेने समी करे. काम-पडे थके हजार योजन अधोजागे धरती विदारे. चोथुं चर्मरत्न ते कार्य उपन्ये थके चक्रवर्तिना हस्तस्पर्शे करी वार योजन विस्तार पामे. एतुं होतुं थकुं प्रजातकात्रे वीज वाविएं अने संध्याकाळे सर्व उपजोग करवाने योग्य एवा शांति प्रमुखने उत्पन्न करे. ठे. पांचमुं खड्गरत्न ते संग्रामनेविषे अत्यंत शक्तिवंत होय. ठहुं कांगिणिरत्न ते वेताद्व पर्यतनी गुफामांहे एकेकी जीते उंगणपचास उंगणपचास मान्ना करवा योग्य होय. सातमुं मणीरत्न ते अधोजागे रेहेनारुं जे चर्मरत्न अने ऊर्ध्वजागे रेहेनारुं जे ठत्ररत्न तेना ठत्र तुंवा उपर राख्युं ठतां तेवारे वार योजन सुधीमां ए मणिरत्न उद्योतकारी थाय. अने हस्तनेविषे अथवा मस्तके वांध्युं ठतां समस्त रोग हरे.

आठमुं पुरोहितरत्न ते शांतिकर्म करनार होय. नवमुं अश्वरत्न तथा दशमुं गज-रत्न ए वे महापराक्रमवंत होय. अग्नीश्वरमुं सेनापतिरत्न ते गंसासिंधुने पंचे पासे चार खंडनो जीतनार होय. वारमुं गृहपतिरत्न ते घरनां योग्य काम करे, एने गृहचिंतक कहेवुं. तेरमुं वार्द्धकीरत्न ते घर चणे. वेताद्व पर्यतनी गुफामांहे उमगा अने निमगा नदीनां पुल वांधे. चौदमुं स्त्रीरत्न ते अत्यंत अद्भुत रूपवंत चक्रवर्तिना जोग योग्य होय. ए चौद रत्न ते प्रत्येके एकेक हजार यक्षोए अधिष्ठित होय. अने वे हजार यक्ष चक्रवर्तिने वेड वाहे होय. एवंकारे सोळ हजार यक्ष चक्रवर्तिनी सेवा करे. ते जघन्यथी जंबुद्वीपनेविषे चार चक्रवर्ति होय. तेवारे उपद्र रत्न होय. अने उत्कृष्टपदे अष्टावीश विजयना अने वे जरत तथा ऐरवतना मल्ली त्रीश चक्रवर्ति होय, तेवारे जंबुद्वीपे चारसें ने वीस रत्न होय. ॥ २४७ ॥

॥ हवे वासुदेवनां सात रत्न कहे ठे. ॥

चक्रं धणुहं खगो ॥ मणी गया तह्य होइ वणमाला ॥

संखो सत्त इमाइं ॥ रयणाइं वासुदेवस्स ॥ २४८ ॥

अर्थ—एक चक्र, वीजुं धनुष्य, त्रीजुं खड्ग, चोथुं मणी, पांचमुं गदा, तेमज ठहुं नमाला, सातमुं संख, ए सात रत्न वासुदेवनां जाणवां ॥ २४८ ॥

॥ हवे मनुष्य मरीने सजावे क्यां जाय ? ते कहे ठे. ॥

संख नरा चउसु गर्हसु ॥ जंति पंचसुवि पढम संघयणे ॥

इग इतिजा अठसयं ॥ इगसमए जंति ते सिधिं ॥ २४९ ॥

संख्याता आधुष्यवासा मनुष्य, जे पुरुष, स्त्री तथा नपुंसकरूप ते नरक-प, मनुष्य ने देवता गतिनेविषे वली जंति केठ जाय. ए मनुष्य जे प

दम संघयणे के० प्रथम संघयणे वर्त्तता होय ते पंचसुवि के० पांचमी गति जे मोक्ष ते प्रते पण जाय; तेमाटे मोक्षगतिनी संख्या कहे ठे, ते मनुष्य कर्मद्वये वर्त्ततां एक समये सामान्यपणे जघन्यथी तो एक, वे, त्रण अने उत्कृष्टा जा के० यावत् अष्टसयं के० एकसो ने आठ एटला एक समयनेविपे जंतितेसिद्धि के० मोक्ष प्रते जाय. १४९

॥ हवे त्रण वेद आश्री सिद्धगति विशेष कहे ठे. ॥

वीसिन्धि दस नपुंसग ॥ पुरिस ठसयं तु एगसमएणं ॥

सिद्धि गिद्धिअन्न सलिंग ॥ चउदस अष्टाहिय सयं च ॥१५०॥

अर्थ- एक समयनेविपे उत्कृष्टा स्त्रीवेदे वीश मोक्षे जाय, एक समये नपुंसकवेदी दस मोक्ष जाय, अने पुरुषवेदी एकसो ने आठ एक समयनेविपे मोक्षे जाय, यहि-लिंगे एक समये चार मोक्षे जाय, अन्यलिंग एटले तापसादिकने लिंगे एक समये दस मोक्षे जाय, अने सलिंग ते खलिंगे एटले साधुलिंगे अष्टाहियसयं च के० एकसो ने आठ एक समये मोक्षे जाय. ॥ १५० ॥

गुरुदहु मझिम दोचउ ॥ अष्टसयं उहो तिरिय लोए ॥

चउ वावीसअष्टसयं ॥ इसमुदे तिन्नि सेसजले ॥ १५१ ॥

अर्थ- गुरु के० उत्कृष्टी अवगाहनाए एटले पांचसे धनुष्य प्रमाण शरीरवाला उत्कृष्टा एक समयने विपे दो के० वे मोक्षे जाय. जघन्य अवगाहनाए एटले वे हाथप्रमाण शरीरवाला उत्कृष्टा एक समयनेविपे चउ के० चार मोक्षे जाय. अने मझिम के० मध्यम अवगाहनाए उत्कृष्टा एक समयनेविपे अष्टसयं के० एकसो ने आठ मोक्षनेविपे जाय.

अर्हीयां शिष्य पूठे ठे के उत्कृष्ट पांचसे धनुष्य शरीर अने जघन्य वे हाथ शरीरवाला मोक्षयोग्य होय; तो नाजिकुलंगरनी चार्या श्रीमरुदेवीस्वामिनी सवापांचसे धनुष्यना शरीरे मोक्षे केम गइ ? वली जघन्यथी सात हाथ शरीर मोक्ष योग्य ठे, तो कूर्मापुत्र वे हाथना शरीरवाला केम मोक्षे गया ? अर्हीयां गुरु उत्तर कहे ठे.

उत्कृष्टथी पांचसे धनुष्य, अने जघन्यथी सात हाथना शरीरवाला जे मोक्ष जाय. ए शरीरमान तीर्थकर आश्री कहुं ठे, परंतु सामान्य केवली आश्री कहुं नथी. जे माटे श्रीजिनत्तडगणिकामाश्रमण कहे ठे के, जत्तारथकी स्त्री कांडक न्यून-शरीरवाली होए ठे; वली बृह माणस खुंधो होय अने हाथी उपर चह्यां थकां शरीर पण संकोच थयेवुं होय तेमाटे पांचसे धनुष्य शरीर श्रीमरुदेविजिनुं जाणवुं. अने सात हाथना शरीरवाला तीर्थकर मोक्षे जाय, पण सामान्य केवली कूर्मापुत्र प्रमुख जघन्यथी वे हाथना शरीरवाला पण मोक्षे जाय. अने सिद्धांतमांडे

तनी उत्तर दिशि ए रेहेनारा जे भ्लेष्ठ तेना देवता मेघ वर्षावे, तेनी निरोध करवाने समर्थ थाय. त्रीजुं दंडरत्न ते विषम एटले जे वांकी जूमि होय, तेने समी करे. काम-पट्टे थके हजार योजन अधोजागे धरती विदारे. चोथुं चर्मरत्न ते कार्य उपन्ये थकं चक्रवर्तिना हस्तस्पर्श करी वार योजन विस्तार पामे. एवुं होतुं थकुं प्रजातकाळे वीज वाविणं थने संघ्याकाळे सर्व उपजोग करवाने योग्य एवा शाखि प्रमुखने उत्पन्न करे ठे. पांचमुं खड्गरत्न ते संग्रामनेविषे अत्यंत शक्तिवंत होय. ठहुं कांगिणिरत्न ते वे-ताद्वय पर्वतनी गुफामांहे एकेकी चींति उंगणपचास उंगणपचास मांरुदा करवा योग्य होय. सातमुं मणीरत्न ते अधोजागे रेहेनारुं जे चर्मरत्न थने ऊर्ध्वजागे रेहेनारुं जे ठररत्न तेना ठत्र तुंवा उपर राख्युं ठतां तेवारे वार योजन सुधीमां ए मणिरत्न उद्योतकारी थाय. थने हस्तनेविषे अथवा मस्तके वांध्युं ठतां समस्त रोग हरे.

आठमुं पुरोहितरत्न ते शांतिकर्म करनार होय. नवमुं अश्वरत्न तथा दशमुं गज-रत्न ए वे महापराक्रमवंत होय. अग्नीश्वारमुं सेनापतिरत्न ते गंसासिंधुने पेशे पारो चार खंडनी जीतनार होय. वारमुं गृहपतिरत्न ते घरनां योग्य काम करे, एने गृहधितक कहेयुं. तेरमुं वारुंकीरत्न ते घर चणे. वेताद्वय पर्वतनी गुफामांहे उमगा थने निमगा नदीनां पुज वांचे. चौदमुं स्त्रीरत्न ते अत्यंत अद्भुत रूपवंत चक्रवर्तिना जोग योग्य होय, ए चौद रत्न ते प्रत्येके एकेक हजार यक्षोप अधिष्ठित होय. थने वे हजार यक्ष चक्रवर्तिने वेठ घाहे होय. एवंकारे सोल हजार यक्ष चक्रवर्तिनी सेवा फरे. ते जपन्ययी जंबुद्वीपनेविषे चार चक्रवर्ति होय. तेवारे ठपन्न रत्न होय, थने उत्कृष्टपदे अष्टाधीश विजयना थने वे जरत तथा ऐरवतना मली त्रीश चक्रवर्ति होय, तेवारे जंबुद्वीपे चारमें ने वीस रत्न होय. ॥ २४७ ॥

॥ हवे वामुदेवनां सात रत्न कहे ठे. ॥

चक्रं धणुदं खग्गो ॥ मणी गया तहय होइ वणमाळा ॥

संखो सत्त इमाइं ॥ रयणाइं वामुदेवस्स ॥ २४८ ॥

अर्थ—एक चक्र, धीजुं धनुष्य, त्रीजुं खड्ग, चोथुं मणी, पांचमुं गदा, तेमज ठहुं झा, सातमुं शंख, ए सात रत्न वामुदेवनां जाणवां ॥ २४८ ॥

॥ हवे मनुष्य मरीने सत्तावे क्यां जाय ? ते कहे ठे. ॥

संग्र नरा चउमु गइंमु ॥ जंति पंचमुत्रि पढम संघयणे ॥

इग इनिजा अठमयं ॥ इगसमए जंति ते सिधिं ॥ २४९ ॥

अर्थ—संग्रामना आमुष्पवाळा मनुष्य, जे पुरुष, स्त्री तथा नपुंसकरूप ते नरक, व, मनुष्य ने देवतापर चारे मरीनेविषे कयी जंति तेन जाय. ए मनुष्य जे प-

दम संघयणे के० प्रथम संघयणे वर्त्तता होय ते पंचसुवि के० पांचमी गति जे मोक्ष ते प्रतेपण जाय; तेमाटे मोक्षगतिनी संख्या कहे ठे, ते मनुष्य कर्मक्षये वर्त्ततां एक समये सामान्यपणे जघन्यथी तो एक, वे, त्रण अने उत्कृष्टा जा के० यावत् अष्टसयं के० एकसो ने आठ एटला एक समयनेविपे जंतितेसिद्धि के० मोक्ष प्रते जाय. १४ए

॥ हवे त्रण वेद आश्री सिद्धगति विशेष कहे ठे. ॥

वीसिद्धि दस नपुंसग ॥ पुरिस छसयं तु एगसमएणं ॥

सिद्धि गिद्धिअन्न सलिंग ॥ चउदस अछाहिय सयं च ॥१५०॥

अर्थ- एक समयनेविपे उत्कृष्टा स्त्रीवेदे वीश मोक्षे जाय, एक समये नपुंसकवेदी दस मोक्ष जाय, अने पुरुषवेदी एकसो ने आठ एक समयनेविपे मोक्षे जाय, गृहि-लिंगे एक समये चार मोक्षे जाय, अन्यलिंग एटले तापसादिकने लिंगे एक समये दस मोक्षे जाय, अने सलिंग ते स्वलिंगें एटले साधुलिंगें अछाहियसयं च के० एकसो ने आठ एक समये मोक्षे जाय. ॥ १५० ॥

गुरुलहु मक्षिम दोचउ ॥ अष्टसयं उहो तिरिय लोए ॥

चउ वावीसअष्टसयं ॥ इसमुहे तिननि सेसजले ॥ १५१ ॥

अर्थ- गुरु के० उत्कृष्टी श्रवगाहनाए एटले पांचसैं धनुष्य प्रमाण शरीरवाला उत्कृष्टा एक समयने विपे दो के० वे मोक्षे जाय. जघन्य श्रवगाहनाए एटले वे हाथप्रमाण शरीरवाला उत्कृष्टा एक समयनेविपे चउ के० चार मोक्षे जाय. अने मप्रिम के० मध्यम श्रवगाहनाए उत्कृष्टा एक समयनेविपे अष्टसयं के० एकसो ने आठ मोक्षनेविपे जाय.

अर्हीयां शिष्य पूठे ठे के उत्कृष्ट पांचसैं धनुष्य शरीर अने जघन्य वे हाथ शरीरवाला मोक्षयोग्य होय; तो नात्रिकुलंगरनी चार्या श्रीमरुदेवीस्वामिनी सवापांचसैं धनुष्यना शरीर मोक्षे केम गइ ? वली जघन्यथी सात हाथ शरीर मोक्ष योग्य ठे, तो कूर्मापुत्र वे हाथना शरीरवाला केम मोक्षे गया ? अर्हीयां गुरु उत्तर कहे ठे.

उत्कृष्टथी पांचसैं धनुष्य, अने जघन्यथी सात हाथना शरीरवाला जे मोक्षे जाय. ए शरीरमान तीर्थकर आश्री कहुं ठे, परंतु सामान्य केवली आश्री कहुं नथी. जे माटे श्रीजिनजडगणिहमाश्रमण कहे ठे के, जत्तारथकी स्त्री कांडक न्यून-शरीरवादी होए ठे; वली वृद्ध माणस खुंधो होय अने हाथी उपर चड्यां थकां शरीर पण संकोच थयेलुं होय तेमाटे पांचसैं धनुष्य जातुं जाणवुं. अने सात हाथना शरीरवाला तीर्थकर मोक्षे जा केवली श्रमण प्रमुख जघन्यथी वे हाथना शरीरवाला पण सिद्धांतमांडे

धनुष्य उत्कृष्ट अने सात हाथना शरीरवाला मोक्षे जाय, एवं जे कर्तुं ठे, ते प्रायिक कर्तुं ठे. नहीतर अधिको उठो पण होय.

जे माटे पांचसैं धनुष्य पृथक्त्व अधिक त्यां पृथक्त्व शब्दे पचीस धनुष्य जाणवा, अने सिद्धप्राप्त्यतिमांहे पांचसैं आदे सोमांहे श्रीमरुदेवा गण्या ठे, अने सात हाथते पण अंगुल पृथक्त्व हीन जाणवा, ते हीन ठे, माटे वे हाथ गणिएं, एम करतां कांड शंका नथी. वली ऊर्ध्व लोके एक समये उत्कृष्टा चार मोक्षे जाय, अधोलोके वावीस मोक्षे जाय, तिर्यक लोके एकसो ने आठ मोक्षे जाय, वली एक समये समुद्रमांथी वे मोक्षे जाय, शेष पाणी नदि तथा झरुमांहेथी त्रण मोक्षे जाय.

अर्धायां ऊर्ध्व लोक ते मेरुचूलिका तो नंदनवन जाणवुं, अने अधोलोक ते अधो-ग्रामविषे जाणवुं, तथा तिर्यक लोक तो लोक प्रसिद्ध ठे; त्यां खन्धी माफक समुद्रमांहे अथवा द्वीपे जइ काउसगग करी मोक्ष जाय, नदिमांहे गंगानदि उतरतां अन्निका सुत आचार्यनी पेरे मोक्षे जाय. ॥ १५१ ॥

॥ ह्ये चारे गतिमांहेथी आवेला केटला केटला मोक्षे जाय ते कहे ठे. ॥

नरय तिरिया गयादस ॥ नरदेव गर्इउ वीसअठसयं ॥

दस रयणा सकरवालुयाउ चउ पंक नू दगउं ॥ १५१ ॥

उच्च वणस्सइ दसतिरि ॥ तिरिउि दस मणुय वीस नारीउं ॥

असुराइ वंतरा दस ॥ पण तद्वेवीउ पत्तेयं ॥ १५३ ॥ जोइ

दस देवि वीसं ॥ विमाणियठसय वीसदेवीउं ॥

अर्थ-नरय के० नरकगतिथकी निकलीने मनुष्यगतिमां आव्या जो एक समये सीजे तो दश सीजे. एम तिर्यच गतिथकी आव्या पण दश सीजे. अने मनुष्यगति-आव्या वीश सीजे. देवगतिथकी आव्या अठसयं के० एकसो ने आठ सीजे. व-र गतिमांहे विशेष कहे ठे.

लप्रजा, शर्करा अने बालुकायकी आव्या प्रत्येके दस दस सीजे. पंकप्रजायकी पा चार सीजे. अने धूमादिकयकी आव्या सीजे नहीं. वली नू के० पृथ्वीकाय-आव्या चार सीजे. दग के० अषकायथकी आव्या चार सीजे ॥ १५१ ॥

वनस्पतिकायथकी आव्या ठ सीजे, पंचेंद्री तिर्यचयकी आव्या दश सीजे, तेमां तिर्यचनी श्रीमांहेथकी आव्या पण दश सीजे. अने मनुष्य नरथकी आव्या दश सीजे, मनुष्य नारीथकी आव्या वीस सीजे.

असुरादिक दश निकायथकी . . . सीजे, तेम समस्त व्यंतरगतिथकी आव्या

दश सीजे, असुर कुमार आदे देइने दशनिकायनी देवीयकी आठ्या पांच सीजे, तेमज समस्त व्यंतरजातिनी देवीयकी आठ्या पांच सीजे, तदेवि केण ते असुरादिक तथा व्यंतरनी देवी ते प्रत्येके जूदी जूदी पांच जाणवी. ॥ १५३ ॥ अने ज्योतपी पुरुषयकी आठ्या दश सीजे, ज्योतपी स्त्रीयकी आठ्या वीस सीजे, वैमानिक देव यकी आठ्या एकसो ने आठ सीजे, वैमानिक स्त्रीयकी आठ्या वीश सीजे, इह सर्वत्र एक समय जाणवो. सिद्धप्राप्तनेविषे देवगति, मनुष्यगति, तिर्यचगति, नरक. गति प्रत्येके दश दश सीजे एम कछुं ठे, ए तत्व केवली जाणे, अथवा बहुश्रुत जाणे- एटले गतिआश्री सिद्धी कही.

॥ हवे वेद आश्री सिद्धी कहे ठे, तथा सिद्धगतिए उपपात विरहकाल कहे ठे. ॥

तह पुधे एहिंतो ॥ पुरिसो होऊण अठ सयं ॥ ५४ ॥

सेसठ जंगएसु ॥ दस दस सिञ्चंति एग समएणं ॥ विर-

हो ठमास गुरुजं लहु समजं चवण मिह नचि ॥ १५५ ॥

अर्थ- पुरुषवेदी देव, मनुष्य तथा तिर्यचयकी निकली कोइ पुरुष थाय कोइ स्त्री थाय कोइ नपुंसक थाय, एमज स्त्रीवेदी पण देवी प्रमुखयकी निकली कोइ स्त्री थाय कोइ पुरुष थाय कोइ नपुंसक थाय. एमज नपुंसकवेदी नारकी प्रमुखयकी नीकली कोइ नपुंसक थाय, कोइ स्त्री थाय कोइ पुरुष थाय. ए सर्व मली नव जांगा थाय, तेमां जे पुरुषवेदयकी आवी फरी पुरुष वेदी थइ सीजे तो उक्क्या एक समयमांहे एकसो ने आठ सीजे ॥ १५४ ॥ अने शेष थाकता आठ जांगामां प्रत्येके एक समयमां जो सीजे तो दश दश सीजे, ते केवी रीते सीजे ते कहे ठे. तेमां (१) केवल पुरुषवेदी वैमानिक देवोश्री आवी पुरुष थइ सीजे तो एक समये एकसो ने आठ सीजे, (२) एम पुरुषवेदयकी स्त्री थइ सीजे तो दश सीजे, (३) पुरुषयकी नपुंसक थइ सीजे तो दश सीजे, (४) एम केवल स्त्रीवेदयकी आवी स्त्री थइ सीजे तो पण दश सीजे, (५) स्त्रीयकी पुरुष थइ सीजे तो पण दश सीजे, (६) स्त्रीयकी नपुंसक थइ सीजे तो पण दश सीजे, (७) केवल नपुंसक वेदयकी आवी नपुंसक थइ सीजे तो पण दस सीजे, (८) नपुंसकयकी पुरुष थइ सीजे तो पण दश सीजे, (९) नपुंसकयकी स्त्री थइ सीजे तोपण दश सीजे.

अने वैमानिक देवी, ज्योतपि देवी, अने मनुष्यनी स्त्री ए त्रण ठेकाणेश्री स्त्री वेदी आवीने प्रत्येके वीश विश सीजे, लां ए विशेष ठे. जे स्त्रीवेदयकी आवी मनुष्यपणे पुरुष थइ अथवा स्त्री थइ अथवा नपुंसक थइ सीजे तेवारे सर्व मट्या वीस सीजे.

वली आठे जागे पूर्वजवे पुरुष ते आ जवे पुरुष थइ सीजे तो एकसो ने आठ सीजे, वीजी रीते आठे जागे दश सीजे.

अने वली पूर्वे कछुं जे वीस स्त्री एक समये सीजे; त्यां ए विशेष ठे जे कोइ पुरुष वेदयकी आवी, कोइ स्त्रीवेदयकी आवी, कोइ नपुंसकवेदयकी आवी स्त्री थइ सीजे तो मिश्रित मली वीश सीजे, पण केवल पुरुषथी आवी, केवल स्त्रीथी आवी, केवल नपुंसकथी आवी वीश सीजे नहीं. इति जावार्थ.

इहां सिद्धपाहुडानुं विशेष लखिए ठैएं. नंदनवने एक समये चार सीजे, पांशुक वने एकसमये वे सीजे, एकेकी विजये वीश वीश सीजे, एकेकी अकर्मभूमिए संहरण थकी दश दश सीजे, पत्नर कर्मभूमिए प्रत्येके एकसो ने आठ आठ सीजे, वली उत्सर्पिणी अथसर्पिणीने प्रत्येके त्रीजे चोथे आरे एक समये उत्कृष्टा एकसो ने आठ मोक्षे जाय. अथसर्पिणीने पांचमे आरे पांच जगत पांच पेरवतना वीश सीजे; वली उत्सर्पिणी अथसर्पिणीने शेष थाकते आरे संहरणथकी दश दश सीजे; उत्सर्पिणीने पांचमे आरे युगलिया होय तेमाटे इहां सिद्धि नहोय, वीजुं विशेष सिद्धपाहुडा थकी जाणजो. केमके अति विस्तारे लखतां संक्षेप रुचीवालाने व्यामोह उपजे तेमाटे एटखुं लखी पूर्ण कछुं.

हवे गाथाना पाठला वे पदे करी सिद्धगतिनो ऊपपात विरह काल कहे ठे. विरहो त्मास गुरुं के० उत्कृष्टो मोक्ष जावानो ठ महीनानो ऊपपात विरह जाणवो. अने सहस्रमउं के० जघन्यथी तो एक समय जाणवो. तथा चवणमिहनत्रि के० ए मोक्ष थकी पाठो चवन नथी, जेमाटे मोक्षना जीव सादिअनंत ठे, एटखे आदि ठे पण अंत नथी. जे कर्म संसारमांहे पाठा आवी ऊपजे ते कर्म सिद्धमांहे नथी. जेम घस्या धीजे अंकूरो न थाय तेम कर्मरूप वीज घट्या थकी संसाररूप अंकूरो री प्रगटे नहीं.

अड सग ठ पंच चउ तिननि डुनि इकोय सिद्धमाणेसु ॥
वत्तीसाइसुसमया ॥ निरंतरं अंतरं उवरिं ॥ १५६ ॥
वत्तीसा अडयाला ॥ सठी वावत्तरी य बोधवा ॥ चुलसीई
उसवइ ॥ इरहिय महत्तर सयंच ॥ १५७ ॥

-आठ, सात, ठ, पांच, चार, प्रण, वे ने एक समये सीजता घत्रीस आदे देइ सीजे, अने उवरिं के० उपरांत अंतर पडे ए अक्षरार्थ कह्यो. हवे जावार्थ कहे आदे देइ घत्रीस सीम निरंतर सीजे तो उत्कृष्टा आठ समय सुधी सीजे ठे. एक समये एक, वे, प्रण यावत घत्रीस सीजे, धीजे समये पण एक, वे,

त्रण यावत् वत्रीस सीजे, एम त्रीजे समये पण एक, वे, त्रण यावत् वत्रीस सीजे, ए रीते आठ समय सुधी निरंतर वत्रीस सुधी सीजे, अने आठ समय पठी एकादि समयनो अंतर पडे, अने जेवारे तेत्रीस आदे देइ अडतालीस सुधी एके समये सीजे तेवारे ऊळ्कटा सात समय सुधी निरंतर सीजे. पठी अंतर पडे अने जेवारे उंगणपचास आदे देइ यावत् साठसुधी निरंतर सीजे, तेवारे ठ समयसुधी निरंतर सीजे. तेवार पठी अंतर पडे, एम सर्वत्र जोडवो. अने जेवारे एकसठ आदे देइ बहुत्तेर सुधी सीजे, तेवारे पांच समय सुधी सीजे, ऊपरांत अंतर पडे. तथा जेवारे तदुत्तेर आदे देइ यावत् चोरासी सुधी सीजे त्यां निरंतर चार समय सुधी सीजे, ऊपरांत अंतर पडे. अने जेवारे पंचासी आदे देइ यावत् ठनु सुधी सीजे त्यारे निरंतर त्रण समय सुधी सीजे. उपरांत अंतर पडे. अने जेवारे सत्ताणु आदे देइ एकसो ने वे सुधी सीजे तेवारे निरंतर वे समय सुधी सीजे. उपरांत अंतर पडे. अने जेवारे एकसो त्रण आदे देइ यावत् एकसो आठ सुधी निरंतर सीजे तो एक समय सीजे, पण बीजे समये अत्रय अंतर पडे. ॥ २५६ ॥ २५७ ॥

॥ हवे कोइक सांख्यादिक मतांतरी कहे ठे के ज्यां आकाश त्यां सर्वत्र सिद्ध ठे. परंतु सिद्धनुं क्षेत्र नहीं, ते मत डूर करवाने अर्थे विशिष्ट सिद्धांतनुं सिद्धनुं क्षेत्र कहे ठे. ॥

पणयाल लस्कजोयण ॥ विस्कंजा सिद्धिसिल फलिह वि-
मला ॥ तडवरि गजोयणंते ॥ लोगतो तं त सिद्धिर्इ ॥ २५८ ॥

अर्थ- सरवार्थसिद्धि विमाननी ध्वजाथ्री ऊपर वार योजन सिद्धसिखा ठे, ते वाटला अने लांबपणे तथा पंढोलपणे पीस्तालीस छाख योजन प्रमाण ठे, ते सर्व धवला अर्जुन सुवर्णमय स्फटिकनी पेरे निर्मल सिद्धसिखा एटले सिद्धनी चूमिका ठे. एने कोइक इपत् प्रागजारा एवुं नाम पण कहे ठे. ए सर्वार्थसिद्धविमान थकी वार योजन अलोक पण ठे. ए परमार्थ केवली तथा बहुश्रुत जाणे. वली ए सिद्धसिखा सर्वथा मध्यजागे आठ योजन जानी ठे. त्यां थकी चार दिशाएं अने चार विदिशाएं घटती घटती महीना पांख जेवी पातली ऊचान ठत्रने आकारे सिद्धसिखानी स्थापना ठे, ते सिद्धसिखाने ऊपर एक योजनने आंतरे लोकांत ठे. त्यां सिद्धोनी स्थिति एटले रेहेवानुं स्थान जाणवुं.

इहां जावार्थ आम ठे जे योजननो ऊपरलो चौथो गाऊ तेना ऊपरनो ठडो जाग जे त्रणने तेत्रीश धनुष्य अने ऊपर एक धनुष्यनो त्रीजो जाग एटला क्षेत्रमां सिद्ध रहे ठे, त्यां पांचसे धनुष्यनी उळ्कटी अवगाहनार्थे जे सिद्ध होय तेनो त्रीजो जाग शरी-

रनी पहोलाण पूर्वे घटानीं एटली उत्कृष्टी सिद्धीनी अवगाहना होय. अने जघन्य अवगाहना सात हाथनो त्रीजो जाग घटानीं तेवारे चार हाथ ने सोल अंगुल जघन्यथी सिद्धनी आवगाहना होय. इति मणुयदारं सम्मत्तं ॥ १५० ॥

तिरियदारं चर्षई एटले आवे प्रतिहारे करी मनुष्यनुं द्वार समाप्त थयुं. हवे तिर्यच द्वार कहे ठे. इहां तिर्यचने पण एक जुवनद्वार वर्जीने वाकी आव प्रतिहार कहेशे. इहां एकेंडी, वेंडी, तेंडी, चौरेंडी, ने पंचेंडी, ए पांच प्रकारे तिर्यच जाणवा. तेमां पृथ्वी, अप, तेज, वायु, ने वनस्पति रूप पांच प्रकार एकेंडीना जाणवा. अने तेनी साथे वेंडी, तेंडी, चौरेंडी ने पंचेंडि मळी चार जेजतां नव जेद थाय. तेमां वशी पंचेंडीना वे जेद ठे. एक गर्जज वीजा संमूर्तिम. तेमां

॥ गर्जजनी अपेक्षा विना सामान्य पणे नव जेदे तिर्यचनुं स्थितिद्वार कहे ठे. ॥

वावीस सगति दस वास ॥ सहस गणिति दिण वेदियाई सु ॥

वारस वासुण पण दिण ॥ उम्मास तिपलिय छिइ जिठा ॥१५१॥

अर्थ- पृथ्वीकायनी स्थिति एटले आयुष्य ते उत्कृष्टथी वावीस हजार वर्षे. एम अपकायनी उत्कृष्टि स्थिति सात हजार वर्षे. वायुकायनी उत्कृष्टि स्थिति त्रण हजार वर्षे. वनस्पति कायनी उत्कृष्टि स्थिति दश हजार वर्षे. अग्नीकायनी उत्कृष्टी स्थिति त्रण दिवसनी. वेंडीनी उत्कृष्टी स्थिति षण्णपचाश दिवशनी. चऊरेंडीनी उत्कृष्टी स्थिति ठ महीनानी. पंचेंडीनी उत्कृष्टी स्थिति त्रण पद्योपमनी. ए उत्कृष्टी स्थिति निरुपद्रव स्थानके रहेतां जाणवी. अने जघन्यतो सर्वने अंतर मुहूर्त स्थिति ठे. ते पात आगळ कहेशे. ए सामान्यपणे तिर्यचनी स्थिति कही. ॥ १५१ ॥

॥ हवे प्रथम इहां पृथ्वीकायना जेद कहे ठे. ॥

सण्हाय सुध वालुय ॥ मणोसिदा सकरायखर पुढवी ॥

इग वार चउद सोलस ॥ ठारस वावीस सम सहसा ॥१५२॥

अर्थ-सुहासी मारवाड देशनी पृथ्वीनी सुकृमाळ माटी तेनुं उत्कृष्टायु एक हजार वर्षे, अने शुक्र ते गोपीचंदन अथवा कुमार मृतिकानुं वार हजार वर्षेनुं आयुष्य, वासुण के० नदिप्रमुखनी वेयुनुं चौद हजार वर्षायु, मणसिखनुं सोल हजार वर्षायु, अने के० शकरा हरताळ सुरमादिकनु अठार हजार वर्षायु, अने खर पृथ्वी ते पापाण रक्षादिक ३५ हजार वर्षायु, वावीस के० वावीस सम के० वर्षे सहसा १३ जाणव. १६० ॥

॥ हवे पंचेंद्रि तिर्यचना जेदनी स्थिति विज्ञेय कहे ठे. ॥

गङ्ग जुय जलयरो जय ॥ गङ्गोरग पुव कोडि उक्कोसा ॥

गङ्गचउप्पय पक्खिसु ॥ तिपलिय पलिया असंखंसो ॥ १६१ ॥

अर्थ—गर्जज जुजपरिसर्प गोह् नोखियादिक तथा जलयर के० जलचर ते म-
त्स्यादिक ते उचय के० वे प्रकारे ठे. एक गर्जज जलचर अने बीजा संमूर्तिम जल-
चर. तथा गङ्गोरग के० गर्जज उरपरिसर्प एतुं उक्कघायु एक पूर्व कोडी वर्षतुं जा-
णतुं. वली गङ्गोचउप्पय के० गर्जज चतुप्पद जे गाय, जेंस, उंट, घोडा, हाथी प्रमुख
तेतुं उक्कघायु त्रण पट्योपमनुं जाणतुं. वली गर्जज पंखी जे चली, चास, सारस, मोर
प्रमुख तेतुं उक्कघायु पट्योपमनुं असंख्यातमो जाग जाणतुं. हवे पूर्वतुं मान कहे ठे.

पुवस्स उपरिमाणं ॥ सय्यरि खलु वास कोडिलकाळ ॥

ठप्पन्नं च सदस्सा ॥ बोधवा वास कोडीणं ॥ १६१ ॥

अर्थ—चोरासी लाख वर्षे एक पूर्वांग होय, ते पूर्वांगने पूर्वांग साथे गुणाकार क-
रिपं तेवारे सय्यरि खलुवास कोडिलकाळ के० सीतेर लाख कोडी वर्ष अने ठप्पन्नं
च सदस्सा के० ठप्पन्न सदस्स कोडी वर्ष एटले (१०५६००००००००००) एटली
संख्या वर्षे पूर्वतुं प्रमाण थाय. ॥ १६१ ॥

॥ हवे संमूर्तिम पंचेंद्री यलचर प्रमुखनी उक्कघायु स्थिति कहे ठे. ॥

संमूर्ति पाणिंदि यलख यर ॥ उरग जूयग जिष्ठ छिइ कमसो ॥

वास सदस्सा चुलसी ॥ विसत्तरि तिपसु वायाला ॥ १६२ ॥

अर्थ—संमूर्तिम पंचेंद्री यलचर गवादिक ते गाय जेंस प्रमुख. अने खयर के०
खेचर ते पक्षी वगळा प्रमुख, उरग के० उरपरिसर्प ते अजगर प्रमुख, अने जुयग
के० जूजपरिसर्प ते गोह् नोखिया प्रमुख, जे संमूर्तिम जीवो ठे तेनी जिष्ठछिइ क-
मसो के० उक्कघटी थायुस्थिति अनुक्रमे चोरासी हजार वर्ष, बहुतेर हजार वर्ष,
त्रेपन हजार वर्ष अने वेतालीस हजार वर्षनी जाणवी, ए अकारार्थ कथो. हवे
जावार्थ कहे ठे. संमूर्तिम पंचेंद्री गाय प्रमुखतुं उक्कघायु चोरासी हजार वर्ष, संमू-
र्तिम पक्षीतुं बहुतेर हजार वर्ष, संमूर्तिम सर्प प्रमुखतुं त्रेपन हजार वर्ष, संमूर्तिम
गोह् नकुलतुं वेतालीस हजार वर्ष. एटले सर्वे तिर्यवनी उक्कघटी जवस्थिति कही.

॥ हवे एनी कायन्विति कहे ठे. ॥

एसा पुट्ठाईणं ॥ जवछिईसंपयंतु कायतिई ॥ चउ

एगिंदि सु णेया ॥ उसप्पिणीउं असंखिज्जा ॥ १६४ ॥

अर्थ— एसा पुढवाहणं के० ए पूर्वं पृथ्यादिकना आयुष्यरूप जवस्थिति कही. हवे वली एज पृथ्यादिकनी कायस्थिति एटखे जे पुनः पुनः मरण पामीने तेज कायमां उपजे तेने कायस्थिति कहीए, ते कायस्थिति कहे ठे. चउएगिंदिसु के० वनस्पति टाळीने पृथ्वीकाय, अपकाय, तेजकाय अने वायुकाय, ए चार एकंडीमां प्रत्येके उत्कृष्टी कायस्थिति असंख्याति उत्सर्पिणी अवसर्पिणी प्रमाण नेया के० जाणवी. अंहीयां ए जाव, जे पृथ्वीकायनो जीव मरण पामि पामिने फरी तेज कायमां उपजे, पण पोतानी कायने मूके नही, तो असंख्याति उत्सर्पिणी अवसर्पिणी सुधी रहे. एमज अपकाय, तेजकाय अने वाजकाय पण जाणवा. दश कोडाकोडी सागरोपमे उत्सर्पिणी थाय. अने दश कोडाकोडी सागरोपमे अवसर्पिणी थाय. एवं बीश कोडाकोडी सागरोपमे कालचक्र थाय. ए कालमान जरत ऐरवतनी अपेक्षाए जाणवु. ए काखे करी कायस्थिति कही. हवे क्षेत्रयकी कहे ठे. असंख्याता लोक प्रमाण एटखे जेटला चउदराजलोकना आकाश प्रदेश ठे, तेटलीज संख्याए असंख्याता लोक कस्पवा. ते असंख्याता लोकनो एकेक प्रदेश समय समय काढतां असंख्याति उत्सर्पिणी अने अवसर्पिणी थाय. ॥ १६४ ॥

ताउ वणमि अणता ॥ संखिजा वास सहस विगलेसु ॥
पंचिदि तिरि नरेसु ॥ सत्तठ जवाउ उक्कोसा ॥ १६५ ॥

अर्थ— ताउ के० तेहिज पूर्वोक्त जे उत्सर्पिणी अने अवसर्पिणी कही तेवी अनंति उत्सर्पिणी अने अनंति अवसर्पिणी वणमि के० वनस्पतिनी कायस्थिति काखे करी जाणवी. अने क्षेत्रयकी अनंता लोकाकाश प्रदेश प्रमाण असंख्याता पुजल परावर्त होय, एटखे एक आवलिकाने असंख्यातमे जागे जेटला समय होय, तेटली संख्या प्रमाणे पुजलपरावर्तनी संख्या जाणवी.

ए कायस्थिति व्यवहारराशि जीवने संजवे, केमके व्यवहारराशिउ जीव मरण निगोदमां जाय तो अनंति उत्सर्पिणी अवसर्पिणी रहींने पठी वली व्यवहारमां थावे, एटखे अर्हीयां मरुदेवा साथे व्यजिचार नहीं, केमके मरुदेवा अनादि वि ठे, तेमने कायस्थितिनु ए प्रमाण नहीं. एही वेइद्रियादिक विकलेंडीने संख्याता वपे एटखे वेंडी, तेंडी अने चउरेंडीने संख्याता वपे सहस्र कायस्थिति जाणवी. वली पंचेंडीय तिर्यचने तथा मनुकायस्थिति सात आठ जव जाणवी. एटखे संख्याते आयुष्ये सात जव करे, अने आनमे जेबे युगखिउ ए आठे जवे करी कालमान त्रण पद्वोपम अने चउरेंडी उत्कृष्टी ज. उत्कृष्टी कही. ॥ १६५ ॥

॥ ह्रवे जघन्य जवस्थिति तथा कायस्थिति कहे ठे. ॥

सव्वेसिंपि जह्णा ॥ अंतमुहुत्तं जवेय काएय ॥

अर्थ—समस्त पूर्वोक्त पृथिव्यादिकने जघन्य जवस्थिति अने कायस्थिति अंतरमु-
र्त प्रमाण जाणवी. अर्हीयां कायस्थितिने प्रस्तावे मनुष्यनी पण कायस्थिति कही,
प्रने देवता नारकी मरण पामी फरी देवता नारकीमां न उपजे, तेमाटे देव तथा
नारकीने कायस्थिति नहोय, एटले सविस्तर तिर्यचनुं स्थिति द्वार कहुं.

॥ ह्रवे ए तिर्यचनुं अयगगाहना द्वार कहे ठे. ॥

जोयण सहस्स महियं ॥ एगिंदियदेह मुक्कोसं ॥ १६६ ॥

वि ति चउरिंदि सरीरं ॥ वारस जोयण तिकोस चउकोसं ॥

जोयण सहस पणिंदिय ॥ उहे वुठं विसेसंतु ॥ १६७ ॥

अर्थ—सामान्यपणे एकेंद्रीयनुं शरीर जोयण सहस्समहियं के० एक हजार योजन
जाफेरुं उत्कृष्टुं जाणवु. ॥ १६६ ॥ वली वेंद्रीय जे शंखादिक तेनुं शरीर वार योजननुं
जाणवुं. एम तेंद्री कीडी मकोडादिकनुं शरीर त्रण गाउनुं जाणवुं. अने चउरिंद्री
त्रमरादिकनुं शरीर चार गाउनुं जाणवुं. पंचेंद्रीनुं शरीर एक हजार योजननुं जाणवुं.
ए शरीरमान उहे के० उंगे एटले सामान्ये वुठं के० कहुं; ह्रवे विसेसंतु के० विशेषे
कहे ठे. ॥ १६७ ॥

अंगुल असंख जागो ॥ सुहमनिगोउं असंख गुणवाऊ ॥

तो अगणितउं आऊ ॥ ततो सुहुमा जवे पुढवी ॥ १६८ ॥

तो वायर वाउगणी ॥ आऊ पुढवी निगोय अणुकमसो ॥

पत्तेयवण.सरीरं ॥ अहियं जोयणसहस्संतु ॥ १६९ ॥

अर्थ—वनस्पतिना वे जेद ठे, एक प्रत्येक वनस्पति ने वीजी साधारण वनस्पति.
साधारण शब्दे निगोद अनंतकाय कहिएं, ते सूक्ष्मनिगोदियानुं शरीर अंगुलनुं असं-
ख्यातनुं जाग एटले प्रमाणे जाणवुं, ते थकी असंख्यातगणं सूक्ष्म वायुकायनुं शरीर
जाणवुं. एटले असंख्याते सूक्ष्मनिगोदियाने शरीरे एक सूक्ष्म वायुकायनुं शरीर होय,
आगल पण गुणाकारे एज विधी जाणवो. ते थकी असंख्यात गणं एक सूक्ष्म तेज-
कायनुं शरीर जाणवुं. ते थकी असंख्यातगणं एक सूक्ष्म अणुकायनुं शरीर जाणवुं, ते
थकी असंख्यातगणं एक सूक्ष्म पृथ्वीकायनुं शरीर जाणवुं ॥ १६८ ॥ तेथकी अस्.
ख्यातगणं एक वादर वाउकायनुं शरीर जाणवुं, तेथकी असंख्यातगणं एक वादर

अग्निकायनुं शरीरं जाणवुं, तेथकी असंख्यातगणुं एक वादर अप्पकायनुं शरीर जाणवुं, ते थकी पण असंख्यातगणुं एक वादर पृथ्वीकायनुं शरीर जाणवुं, ते थकी पण असंख्यातगणुं एक वादर निगोदनुं शरीर जाणवुं. ए दशे मांद्दोमांद्दे असंख्यात गुणाधिक ठे, परंतु एकेकुं शरीर अंगुलनुं असंख्यातमुं जाग जाणवुं. एम अनुक्रमे असंख्यातगणुं जाणवुं. अने प्रत्येक वनस्पतिनुं शरीर एक हजार योजन जाकेरुं ठे. ॥ १६९ ॥

अर्हीयां शिष्य प्रश्न करे ठे के एटलां सर्व शरीर उत्सेद्दांगुले कक्षां, अने समुद्र तथा ऊह प्रमाणंगुले ठे. तो हजार याजन उंडा समुद्रमांद्दे पद्मनाल प्रमुख वनस्पतिनां शरीर केम घटे ? माटे अत्यंत दीर्घ होय. हवे ए प्रश्नो उत्तर गुरु कहे ठे.

उत्सेहं गुलजोयण ॥ सहस्समाणे जलासए नेयं ॥ तं वं-

ह्वि पञ्चम पमुहं ॥ अउपरं पुढविरुवं तु ॥ १७० ॥

अर्थ- उत्सेधांगुले करी हजार याजन प्रमाण उंरुं जलासए के० जलाशय ते नेयं के० जाणवुं. त्यां रहेंनारा जे वह्वि पञ्चम पमुहं के० कमल प्रमुख ठे ते वनस्पतिकाय जाणवां. तेनुं शरीर हजार योजन किंचित् अधिक जाणवुं. उपरांत जे पद्मऊहना कमल ते पुढविरुवंतु के० पृथ्वी कायरूप जाणवा. जे कारण माटे पद्मऊह हजार योजन उंनो ठे, ए जावार्थ विशेषणवति ग्रंथमांद्दे श्रीजिनउद्दगणीकमाश्रमणे विशेषे पपणे बखाएयो ठे. ॥ १७० ॥

॥ हवे वेइंडीयादिकनुं विशेष नाम ग्रहणपूर्वक उक्कणुं देहमान कहे ठे. ॥

वारस जोयण संखो ॥ तिकोस गुम्मीय जोयणं जमरो ॥

मुठिम चउपय जुय ॥ गुरग गाऊधणु जोयण पहुत्तं ॥ १७१ ॥

अर्थ- शंख प्रमुख वेइंडी जीवनुं वार योजननुं शरीर, गुम्मीय कनसिलाईया प्रमुख तेंडीनुं ऋण कोशनुं शरीर. जमरा प्रमुख चउरिंडीनुं एक योजननुं शरीर. संमूर्ठिम पुपद गाय प्रमुखनुं उक्कणुं नव गाऊनुं शरीर जाणवुं. संमूर्ठिम जुजपरिसर्प गोह लियादिकनुं नव धनुष्यनुं शरीर जाणवुं. संमूर्ठिम ऊरपरिसर्प अजगरादिकनुं नव जननुं शरीर जाणवुं. ॥ १७१ ॥

गङ्ग चउप्पय उग्गा ॥ उयाइ जुयगाऊ गाऊय पहुत्तं ॥ जो-

यण सहस्स मुरगा ॥ मत्ता ऊजए विय सहस्सं ॥ १७२ ॥

अर्थ- गर्जज चतुप्पद हस्ति प्रमुखनुं व कोशनुं शरीर जाणवुं. गर्जज जुजपरिसर्प प्रमुखनुं नव गाऊनुं शरीर जाणवुं. गर्जज उग्गा के० उरपरीसर्पनुं एक योजननुं शरीर जाणवुं. अने मत्ताऊजएवि के० गर्जज अने संमूर्ठिम ए उजय धने जातना मत्तोनुं शरीर एक हजार योजन प्रमाण जाणवुं. ॥ १७२ ॥

पक्वि डुग धणुप्पहुतं ॥ सव्वाणंगुल असंखजाग लहू ॥

अर्थ—पक्वी जे शृङ्गादिक ते संमूर्तिम तथा गर्भज ए डुग के० वे प्रकारना. तेनुं शरीर धणुप्पहुतं के० नव धनुष्यनुं जाणवुं. ए समस्त शरीरनुं उत्कृष्ट प्रमाण सामान्य विशेषे कळुं; हवे लहू के० जघन्यथी सव्वाणं के० सर्वनुं एटले एकेंडी, वेंडी, तेंडी, चौरेंडी अने पंचेंडी तिर्यचनुं शरीर ते अंगुल असंख जाग के० एक अंगुलनो असंख्यातमो जाग ते उपपात समये शरीरपर्याप्ति वेलायें होय.

हवे प्रसंगागत वैक्रिय अवगाहनानुं प्रमाण कहे ठे. वैक्रिय शरीर वादर पर्याप्तो वायु कायनो जीव करे, अने कोइक पर्याप्तो संख्यातायुवांलो गर्भज पंचेंडीय होय ते पण करे, तेमां वायु कायनो जीव तो जघन्य अने उत्कृष्टो अंगुलनुं असंख्यातमुं जाग करे, अने पंचेंडी तिर्यच तो जघन्यथी अंगुलनुं असंख्यातमुं जाग करे, तथा उत्कृष्टो नवसें योजन सुधी करे. एटले तिर्यचनुं अवगाहना द्वार कळुं.

हवे उपपात विरह अने चवन विरह ए वे द्वार कहे ठे. तेमां एकेंडी प्रति समये उपजे अने चवे ठे; माटे एने ए द्वार संज्ञवे नही; माटे वेंडी आदे देइ जीवोना उपपात चवननो विरहकाल कहे ठे.

विरहो विगला सत्रीण जम्ममरणेषु अंतमूहु ॥ ११३ ॥

गप्पे मुहुत्त वारस ॥ गुरुत्तं लहु समय संखसुर तुह्वा ॥

अर्थ—वेंडी, तेंडी ने चौरेंडी ए त्रण विकलेंडी अने असत्री के० संमूर्तिम पंचेंडी तिर्यच, एनो जम्ममरणेषु के० जन्म मरण आश्री विरहकाल प्रत्येके अंतमूहु के० अंतरमुहूर्त्त गुरुत्तं के० उत्कृष्ट जाणवो, अने गप्पेसु के० गर्भज पंचेंडी तिर्यचनो उपपात चवन विरह काल उत्कृष्ट मुहुत्तवारस के० वार मुहूर्त्तनो जाणवो. अने सर्वत्र लहु के० जघन्य विरहकाल समज के० एक समयनो जाणवो. अने ए वेंडियादिक एक समये उपजे तो संखसुर तुह्वा के० संख्याये देवताने तुल्य जाणवा, एटले एक, वे, त्रण, संख्याता, असंख्याता सुधी उपजे तथा मरण पामे.

॥ हवे एकेंडीने उपजवा मरवानी संख्या कहे ठे. ॥

अणुसमय मसंखिज्जा ॥ एगिंदिय हुंतिय चवंति ॥ ११४ ॥

वणकाइत्तं अणंता ॥ इक्किक्का उविजं निगोयात्तं ॥ निच्चम

संखो जागो ॥ अणंत जीवो चयइ एइ ॥ ११५ ॥

अर्थ—अणुसमय के० प्रतिसमय एटले समय समय प्रत्ये एगिंदिय के० एकेंडी जीवो ते असंखिज्जा के० असंख्याता हुंतिय के० उपजे, अने चवंति के० चवे. ॥११४॥

अर्हीयां एकेंद्री ते पृथ्वी, अप्प, तेउ अने वाउ ए चार सामान्यपणे प्रति समय अंत-
ख्याता उपजे, अने असंख्याता चवे; पण एक समय संख्याता उपजे नहीं, तेम
संख्याता चवे पण नहीं; अवश्य असंख्याताज उपजे तथा चवे. अने वनस्पतिकायना
वनस्पतिमांहेधीज आधीने अनंता उपजे, अने अनंता चवे. तथा पृथिव्यादिक पर-
स्थानकयकी वनस्पतिमां आवी उपजे तेवारे असंख्याता उपजे.

ह्वे अनंता उपजवानो हेतु कहे ठे. जे कारण माटे एकेका निगोदधी असंख्या-
तमो जाग अनंता जीव प्रमाण निल्य सदा सर्वदा आंतराविना चवे अने उपजे.
अर्हीयां ए जावार्थ जे अनंत जीवात्मक एक सूक्ष्म अथवा वादरनिगोद तेना असं-
ख्याता जाग करिणं, तेवो एक जाग अनंत जीव प्रमाण सदा त्यांथी निकसे, अने
तेवोज एक असंख्यातमो जाग सदा ते स्थानके उपजे, ते जाग पण अनंत जीवात्मक
जाणवो. ए प्रकारे एकेक निगोदे प्रति समये अनंता जीव उपजे अने अनंता चवे.
तो सर्व निगोदनेविपे अनंता उपजता अने चवता केम न पामिणं ? ॥ ११५ ॥

ह्वे निगोद शब्दनो अर्थ करे ठे, जे अनंता जीवणुं एक साधारण औदारिक
शरीर स्तिबुकाकार पाणीना पर्पोटा सरखो तेने निगोद कहिणं, ते अनंताजीव एक-
वारे एकठा आसोश्वास करे, एकठा आहार करे, ते निगोद कहिणं. तेवा असंख्याता
निगोदना समुदायने गोळो कहिणं, तेवा गोळा चउदराजमांहे असंख्याता ठे.

गोलाय असंखिज्जा ॥ असंख निग्गोय उं ह्वइ गोळो ॥

इक्किंमि निगोए ॥ अणंत जीवा मुण्येयवा ॥ ११६ ॥

अर्थ- संसारमांहे असंख्याता गोळा ठे, ते असंख्याते निगोदे एक गोळो होय.
ते एकेक निगोदे अनंता जीव जाणवा. ए निगोदिया जीवना वे जेद ठे. एक संव्य-
हारिया, धीजा असंव्यवहारिया. तेमां जे अनादि निगोद यकी निकली पृथ्वीकाय
मुखमांहे उपजे, तेने संव्यवहारियो जीव कहीणं. कदाचित् ते जीव बली फरी
गाठो निगोदमांहे जाय तोपण तेने संव्यवहारियोज कहिणं, अने जे जीव अनादि
निगोद यकी निकल्याज नथी, अनादिकायथी सूक्ष्म निगोद तथा वादर निगोदमां-
हेज रहेठे, तेने असंव्यवहारिया कहिणं, तथा जेटळा जीव मोक्षे जाय तेठळा जीव
निगोदमांघी निकली पृथ्वीकायादिकनेविपे आवी उपजे ए विशेषार्थ ठे.

अठि अणंता जीवा ॥ जेहिं न पत्तो तसाइ परिणामो ॥

उप्पज्जंति चयंतिय ॥ पुणोवि तवेव तवेव ॥ ११७ ॥

- अनंता जीव एवा ठे के, जे जीवे प्रसादिक पर्याय पाम्युं नथी; जे पुणोवि

के० फरी फरी त्यां निगोदना निगोदमांहेज उपजे ठे ने चवे ठे. एटले निगोदमां-
हेज उपजे अने निगोदमांहेज मरण पामे ठे. त्यांना त्यांज रहे ठे. ॥ १७७ ॥

सद्योवि किसलयं खलु ॥ उगाममाणो अणंतं ऋणितं ॥

सोचेव विवहंतो ॥ होइ परित्तो अणंतोवा ॥ १७८ ॥

अर्थ—सद्योवि के० समस्त प्रत्येक वनस्पतीकाय अथवा साधारण वनस्पतिकाय
प्रथम ऊगतो किसलयरूप तेने खलु इति निश्चं अन्तकाय कहीएं सो के० तेहज
किसलय चैव के० निश्चे थकी वधतो वधतो अंतरमुहूर्त्त पठी कोइक परित्तो के० प्र-
त्येक शरीर होय. वा के० अने कोइक साधारण शरीर होय, जेवो कर्म बांध्यो होय
जेवो बीज होय, तेवो शरीर नीपजे. ॥ १७८ ॥

॥ हवे कया कर्मथी जीवने एकेंद्रीपणानी प्राप्ति थाय ते कहे ठे. ॥

जया मोहोदत्तं तिवो ॥ अन्नाणंखुमहन्नयं ॥

पेलवं वेयणीयंतु ॥ तया एगिंदिय त्णं ॥ १७९ ॥

अर्थ—जया के० जेवारे तिवो के० तीव एटले अत्यंत मोहोदय विषयाजिलाप
मैथुन परिणाम होय, अथवा अत्यंत चैरव अज्ञानरूप महाजय जेणे करी सचेतन
ते अचेतन थइ जाय. तथा पेलवं के० असार वेयणीयं के० असातावेदनी उदय
थावी होय. तेवारे एवा परिणामे अथवा संज्ञाएं करी एकेंद्रीपणानुं कर्म बांधाय,
तेथी जीव एकेंद्री थाय, एटले तिर्यचने उपपात विरहकाल, चवन विरहकाल, एक
समय उपपात संख्या, एक समय चवन संख्या, ए चार द्वार कहां. ॥ १७९ ॥

॥ हवे ए तिर्यचमां कियो जीव जाय ते गति द्वार कहे ठे. ॥

तिरिएसुजंति संखा ॥ उत्तिरिनराज्जाड कम्पदेवाड ॥

पजात्तसंख गज्जय ॥ वायर नूदगपरित्तिसु ॥ १८० ॥

तो सहसारंत सुरा ॥ निरया पजात्त संख गज्जेसु ॥

अर्थ—एकेंद्री, वेंद्री, तेंद्री, चउरेंद्री तथा संख्यातावर्षायुवाला पंचेंद्री तिर्यच,
अने संख्यातावर्षायुवाला मनुष्य, एटला स्थानकना जीव मरण पामीने एकेंद्री, वेंद्री,
तेंद्री, चउरेंद्री ने पंचेंद्री तिर्यचमांहे उपजे. वली जुवनपती, व्यंतर अने ज्योतपी
तथा जाडुकम्पदेवाड के० यावत् सौधर्म अने ईशान ए वे कल्पविमानवासि देवता
ए मरण पामीने पजात्तसंखगप्रय के० पर्याप्ता संख्यातायुवाला गर्जज तिर्यचमांहे उ-
पजे. वली वायरनूदग के० पर्याप्ता वादर, पृथ्वीकाय अने दग एटले अल्पकायमांहे
पण उपजे. वली पर्याप्ता परित्तिसु के० प्रत्येक वनस्पतिमांहे पण उपजे ॥ १८० ॥

अने सनत्कुमारादिकधी मांमीने सहस्रारांत सुधीना देवता तथा नारकी, ए च-
वीने पर्याप्ता संख्यातायुष्क गर्जज तिर्यचमां जाय, पण वीजी जातना तिर्यचमांहे
न जाय. एटले तिर्यचनुं गतिद्वार कथ्युं.

॥ हवे तिर्यचना जवथकी मरण पामीने क्यां जाय ? ते कहे ठे. ॥

संखपाणिंदिय तिरिया ॥ मरिजं चउसु विगइ सुजंति ॥ १८१ ॥

थावर विगळा नियमा ॥ संखाउय तिरि नरेसु गजंति ॥ विगळा

लजिळा विरइ ॥ सम्मंपि न तेउ वाउ चुया ॥ १८२ ॥

अर्थ- संखपाणिंदिय तिरिया के० संख्याता आयुष्यवाला पंचेंद्रीय तिर्यच मरिजं
के० मरण पामीने एक मोक्षविना वाकीनी चारे गतिनेविपे जंति के० जाय. ॥१८१॥
वली थावर ते एकेंद्री अने विकलेंद्री, तेमरण पामीने संख्यातायुष्यवाला तिर्यच अने
मनुष्यमांहे जाय; पण देवता, नारकी, अने असंख्यातायुष्यवाला तिर्यच तथा असंख्या-
तायुष्यवाला जे युगलिया मनुष्य, तेमां न जाय. वली विकलेंद्री मरीने मनुष्यगति
पामी सर्व सावध विरतिरूप चारित्र पामे, पण सीजे नही. अने तेउकाय, तथा वाउ-
काय मरण पामीने मनुष्य तो न थाय, पण कदाचित् पंचेंद्री तिर्यच थाय तो सम्पत्त्व
पण पामे नही; तो विरतिपणुं क्यांची पामे ? ए तेउकाय तथा वाउ कायना जवनी
ए स्वभाव ठे, जे मनुष्य न थाय, अने सम्यक्तव पण न पामे. शेष थाकता संमूर्तिम
गर्जजतिर्यच, तथा संमूर्तिमगर्जजमनुष्य, तथा पृथ्वी, अण्प अने वनस्पति, एटलां
मरण पामीने मनुष्य थाय; अने मनुष्य अइने मरुदेवानी पेरे तेज जवे चारित्र पाडी
मोक्ष पण पामे. ॥ १८२ ॥

॥ हवे तिर्यचने अक्सर जणी मनुष्यने पण खेद्या कहे ठे. ॥

पुढवी दग परितवणा ॥ वायर पज्जतहुंति चउलेसा ॥ ग-

जय हिरिय नराणं ॥ उल्लेस्सा तिन्नि सेसाणं ॥ १८३ ॥

अर्थ- पुढवि के० पृथ्वीकाय, दग के० अपकाय, परितवणा के० प्रत्येक वनस्पति-
पण, ए सये वायर पज्जत के० वादर पर्याप्ता जाणवां, तेमां हुंतिचउलेसा के० वा
खेद्या होय. केमके जवनपति, व्यंतर, ज्योतपी, सौधर्म अने ईशानांत सुधीना दे-
यता तेजोखेद्यावंत होय. ते पृथ्वी, अण्प, अने वनस्पतिमांहे उपजे. ते पर्याप्ता
अया पत्री अंतमुद्गर्चमुधी केटकोएक काळ तेजोखेद्यावंत होय; ते कारणे वृक्ष,
गेत अने तेजो ए चार खेद्य एमां होय. अने गण्पय तिरियनराणं के० ग-
य, तथा गर्जजमनुष्यने वए खेद्या होय. केमके मनुष्य तथा तिर्यचने अ-

स्थिरलेश्या होय. अने तिन्नि सेसाणं के० शेष तेजकाय, वाजकाय, सूक्ष्म पृथ्वीकाय; सूक्ष्म अप्पकाय, साधारण अपर्याप्त वादर पृथ्वीकाय, अपर्याप्त वादर अप्पकाय, अपर्याप्त प्रत्येक वनस्पतिकाय, वेइंडी, तेंडी, चउरेंडी अने संमूर्तिम पंचेंडी तिर्यंच, तथा संमूर्तिम पंचेंडी मनुष्य, एटलाने कृष्ण, नील अने कापोत ए त्रण लेश्या होय. अने पृथ्वी, अप तथा पर्याप्त वादर वनस्पतिमांहे देवताना उपजवा थकी केटलोएक काल तेजोलेश्या संजवे, पर्याप्तावस्याएं तेजोलेश्या केम संजवे? ते उपर हेतु कहे ठे. जल्लेसाए मरई, “ तल्लेसाए उववज्जइति ” एटले जे लेश्याथकां मरण पामे तेज लेश्या थकां उपजे. ॥ १७३ ॥ अर्हीयां क्षमाश्रमणकृत गाथा कहे ठे. ॥

अंत मुहुत्तंमि गए ॥ अंत मुहुत्तंमि सेस ए चेव ॥ लेसा-
हि परिणयाहिं ॥ जीवा वञ्चंति परलोयं ॥ १७४ ॥

अर्थ-मनुष्य तथा तिर्यंच ते परजवनी लेश्या आल्या पठी अंतर्मुहूर्त्त मरण पामे. एटले लेश्यातुं अंतर्मुहूर्त्त गया पठी मरण पामे. अने देवता तथा नारकी पोतानी मूलगी लेश्यातुं मुहूर्त्त थाकतुं रहे तेवारे मरण पामीने परजवे जाय. त्यां उपन्या पठी ते मूलगी लेश्यातुं अंतर्मुहूर्त्त जोगवे. तेमां पर्याप्तिनुं अंतर्मुहूर्त्त न्हानुं जाणवुं, अने लेश्यातुं अंतर्मुहूर्त्त महोडुं जाणवुं. तेमाटे पर्याप्तावस्याए पण परजवनी तेजोलेश्या संजवे. अर्हीयां अंतर्मुहूर्त्तना असंख्याता जेद ठे. ॥ १७४ ॥

तिरि नर आगामि जवे ॥ लेस्साए अइगए सुरानिरया ॥

पुवजव लेस्ससेसे ॥ अंत मुहुत्ते मरणमिति ॥ १७५ ॥

अर्थ- तिर्यंच तथा नर के० मनुष्य ते आगामिजवे के० आगला जवनी लेश्याएं के० लेश्यातुं अंतर्मुहूर्त्त गया पठी मरण पामे. वली सुरा निरया के० देव तथा नारकी ए पूर्वना जवनी लेश्यातुं अंतरमुहूर्त्त शेष थाकतुं रहे तेवारे मरण पामी परजवे उपजे, एतावता ए परमार्थ. जे तेजोलेश्यावंत देवता पृथ्वीकाय, अने अप्पकाय, तथा प्रत्येक वनस्पतिमांहे उपजता तेमने केटलोएक काल तेजोलेश्यानो सद्भाव होय. ॥ १७५ ॥

॥ ह्वे मनुष्य, तिर्यंच संबंधी लेश्यानी स्थिति कहे ठे. ॥

अंतमुहुत्तच्छिड्डं ॥ तिरिय नराणं ह्वंति लेस्साळं ॥

चरिमानराण पुण नव ॥ वासूणा पुव कोडीवि ॥ १७६ ॥

अर्थ- पृथ्वीकायादिक तिर्यंच अने नराणं के० संमूर्तिम तथा गर्जज मनुष्य एने जे जे लेश्या संजवे, ते ते लेश्याळनी छिड्डं के० स्थिति अंतमुहुत्त के० अंतर्मुहूर्त्त प्रमाण जाणवी. एतावता पृथ्वीकायमांहे जे लेश्या ठे, ते जघन्यथी तथा उत्कृष्टथी अंतर्मु-

हूर्त्त सुधी रही; ने वली संज्ञाए करी फरी जाय, अने वीजी लेश्या याय. अंतर्मुहूर्त्त उपरांत लेश्या रहे नहीं. एमज अल्पकाय प्रमुख तिर्यचने तथा संमृग्मि गर्जज मनुष्यने पण जाणवी. अने चरिमा के० ठेली शुक्ललेश्या ते मनुष्यने उत्कृष्टी नवे वरसे जणी एक पूर्वकोडी वर्षसुधी रहे. ते केवी रीते रहे ? ते कहे ठे. गर्जकालना नव महीना रहित आठ वर्षमांहे चारित्र न होय. तेमाटे कोइक जीव नवमे वरसे चारित्र लेइ केवलज्ञान पामे, तेवारपठी नवे वरसे जणी एक पूर्वकोडी वर्षपर्यंत जीवतो रहे; त्यांसुधी केवलीने एकज शुक्ललेश्या होय. अने वीजा मनुष्यने शुक्ललेश्या अंतर्मुहूर्त्त प्रमाण होय. एटले तिर्यचने सविस्तरपणे गति अने आगति कही. ॥ २०६ ॥

तिरियाणवि त्रिष्पमुहं ॥ जणिय मसेसंपि संपई बुवं ॥

अत्रिहिय दारप्रहियं ॥ चउगइ जीवाण सामन्नं ॥ २०७ ॥

अर्थ- तिरियाणवि त्रिष्पमुहं के० धुरथकी मांमीने तिर्यचनी स्थिति प्रमुख समस्त आठ प्रतिहारसहित तिर्यचनुं द्वार जणियं के० कलुं. अने संपईबुवं के० सांप्रत एटले हवे चारे गतिना द्वारमांहे केटलाएक वोल प्रथम कक्षा, अने केटलाएक अधिव वोल ठे ते पूर्वे कक्षा नथी. माटे ते चारे गतिना जीवने सामन्नं के० सामान्यपणे सरखा कहे ठे. ॥ २०७ ॥

देवा असंख नर तिरि ॥ इठी पुवेय गइ नर तिरिया ॥

संखाजया तिवेया ॥ नपुंसगा नारया ईया ॥ २०८ ॥

अर्थ- देवता अने असंख के० असंख्याता वर्षायुवाला युगलिया जे मनुष्य तय तिर्यच, तेमांहे पुरुष वेद अने स्त्री वेद ए वने वेद होय. अने गप्पनरतिरिया संखा जया के० संख्याता आयुष्यना धणी गर्जज मनुष्य, तथा गर्जज तिर्यच- एमांहे पुरुष स्त्री ने नपुंसक ए तिवेया के० त्रण वेद होय. तथा नारयाईया के० नारकी आ देइने एकंडी, वेंडी, तेंडी अने चउरेंडी तथा संमुर्विमं मनुष्य अने समूर्विमं तिर्यच टला घषा एकज नपुंसगा के० नपुंसकवेदी जाणवा. ॥ २०८ ॥

॥ हवे पूर्वांक वेमानादिक जे कक्षां ठे ते जे अंगुले मापीएं ते कहे ठे. ॥

आयंगुलेण वहुं ॥ सरीर मुस्सेह अंगुलेण तहा ॥

नगपुढवि विमाणाइं ॥ मिणसु पमाणं गुलेणंतु ॥ २०९ ॥

अर्थ-आंगुलना त्रण जेद ठे. एक आत्मांगुल, वीजुं उत्सेजांगुल, अने त्रीजुं प्रमा-
३. तेमां आत्मांगुले करी वहुं के० वस्तु जे धवलगृह, जूमिगृह, तहखाना, कूप, तव प्रमुखने मापीएं, जे कासे जेटहुं शरीरप्रमाण होय, तेहने अनुसारे घर, हाट,

कूप अने तलाव प्रमुख पोत पोताने अंगुले मापीएं. जरतचक्रवर्तिने वारे जरतने अंगुले मापीने लोको घर, हाट, कूप प्रमुख करता हाता, अने श्रीमहावीरस्वामीने वारे श्रीमहावीरने आंगुले मापीने घर प्रमुख लोको करता हाता, ए आत्मांगुल कळुं. अने देवता प्रमुखनुं शरीर उत्सेधांगुले करी मापीएं. तथा प्रमाणांगुले करी नग के० पर्वत तथा पुढवी के० सात नरकनी पृथ्वी अने विमाणाई के० सौधर्मादिक देवलो-कना विमानावतंसक; आदि शब्दथकी जवनपतिनां जुवन, नरकावासा अने द्वीप, समुद्र ए सर्व प्रमाणांगुले करी मापीएं. ॥ १७८ ॥

॥ हवे उत्सेद्धांगुलनुं स्वरूप कहे ठे. ॥

सत्रेणसुतिकेणवि ॥ त्रित्तु त्रित्तुं च जंकिर न सका ॥

तंपरमाणुं सिद्धा ॥ वयंति आइं पमाणाणं ॥ १८० ॥

अर्थ-तिकेणवि के० अत्यंत तीक्ष्ण खडादिक जे सत्रेण के० शस्त्र, तेणे करीने पणं त्रित्तुं के० वेदीने जंकिरनसका के० जेना वे खंन करी शकीएं नहीं. वदी त्रित्तुं के० जेने विद्वारीने मांहे सठिद्र पण करी शकीएं नहीं, तंपरमाणुं के० तेने परमाणु कहीएं. ते अत्यंत लघु एम सिद्धा के० सिद्ध जे केवदी जगवंत ते कहे ठे. वदी ते परमाणुने अंगुल हस्तादिना प्रमाण के० माननुं आदि एटले प्रथम कहीएं. ए परमाणु थकी सर्व परिमाण करीएं. ते परमाणुना वे जेद ठे. एक सूद्ध परमाणु, चीजो व्यवहारिक वादर परमाणु. ते अनंता सूद्ध परमाणु विस्वसा परिणामे मली एकठा थाय, तो तेने व्यवहारिक परमाणु कहीएं. ॥ १८० ॥

परमाणु तसरेण ॥ रदरेण वालअग्ग लिस्काय ॥ जूय ज-

यो अष्ठगुणो ॥ कमेण उस्सेह अंगुलयं ॥ १८१ ॥ अंगुल

ठकं पाठं ॥ सोडगुण विद्वि सा डगुण हठो ॥ चउह-

ठं धणुड सहस ॥ कोसो ते जोयणं चउरो ॥ १८२ ॥

अर्थ- एवां आठ व्यवहार परमाणुए एक तसरेणु थाय, आठ तसरेणुए एक रथरेणु थाय, अने आठ रथरेणुए एक वालाग्र थाय, अने आठ वालाग्रे एक लिस्का के० लीख थाय, तथा आठ लीखे एक युका थाय, आठ युकाए एक चव थाय, आठ चवे एक उत्सेद्धांगुल थाय. ॥ १८१ ॥ अंगुलठकं के० एवां ठ उत्सेद्धांगुले पाठं के० एक पग थाय, ते पगनो मध्यजाग तेने डुगुण के० वमणु करीएं. एटले वे पगे विद्वि के० एक वेंत थाय. सा के० तेने डुगुण के० वमणु करीएं. तेंवारे वे वेंत थाय, एटले एक हाथ थाय. एवा चउहठंधणुं के० चार हाथे एक धनुष्य थाय. एवा डुसहसकोसो

के० वे हजार धनुष्ये एक कोश थाय. ते जोयणं चउरो के० तेवा चार कोशे एक योजन थाय. ॥ २९२ ॥

॥ हवे प्रमाणांगुलनुं स्वरूप कहे ठे. ॥

चउसयगुणं पमाणं ॥ गुळ मुस्सेहं गुळाउ बोधवं ॥ उत्से-
हं गुळ डगुणं ॥ वीरस्सायं गुळं ऋणियं ॥ २९३ ॥

अर्थ-चारसं उत्सेळांगुले एक प्रमाणांगुल थाय. अने एक प्रमाणांगुले चारसं उत्से-
ळांगुल थाय. ते बोधवं के० जाणवुं. ए प्रमाणांगुले श्रीरूपजदेव जरतचक्रवर्तिनुं शरीर
एकमो ने धीश अंगुल खांचुं. ते एकसो ने वीश अंगुलने चारसं गणुं करीए, तेवां
अटतासीश हजार अंगुल होय. अर्हीयां ठुनु अंगुले एक धनुष्य थायठे, माटे अड
तासीश हजारने ठुनु जागे थापीए, तेवारे पांचसं धनुष्य देहमान थाय.

एये उत्सेहंगुलडगुणं के० उत्सेळांगुलने वमणा करीए, तेवारे वीरस्त के० श्रीमहा
वीर परमेश्वरना एक आत्मांगुल थाय. एवा चोराशी अंगुल श्रीमहावीरनुं शरीर हवुं
तेने पमाणुं करीए, तेवारे एकमो ने अडसठ अंगुल थाय. त्यां एक हाथमां चोवीश
अंगुल होय; माटे एकसो ने अडसठने चोवीशे जाग देतां सात हाय श्रीमहावीर
शरीरनुं प्रमाण होय. ए कारणे वे उत्सेळांगुले श्रीमहावीरना एक आत्मांगुल होय
एना विनारायं अंगुलसिन्निरिपंथ थकी जाणजो. अर्हीयां प्रयविस्तारना जय थक
छाणुं नथी. ॥ २९३ ॥

॥ हवे चोराशी छह जीवायानिना जेद कहे ठे. ॥

पुटवाडमु पत्तेयं ॥ सग वाणपत्तेय एांत दस चउद ॥ विग-

ख ड ड मुर नारय ॥ तिरि चउ चउ चउदस नरेसु ॥ २९४ ॥

अर्थ-पुटवाडमु के० पृथिव्यादिकनेविषे एउसे पृथ्वी, अप, तेउ, अने वायु
ए चारनेविषे प्रत्येक सग के० सात सात खाख योनि होय, अने वाणपत्तेय के० प्रत्येक
वनस्पतिने दम के० दसखाख योनि होय, तथा अणंत के० अनंतकायने चउद के०
खाख योनि होय, अने विगख के० विकलेंडी एउसे वेंडी, तेंडी ने चोर्डी,
ए डुडु के० प्रत्येक वे वे खाख योनि होय, तथा मुर के० देवता अने नारय के०
एडी, वडी, तिरि के० वनेडी नियंत्र-एउमां प्रत्येक चउचउ के० चार चार खाख
एवे होय. तथा चउदमनासु के० मनुष्यमाहे चोदखाख योनि होय, ए सय मडी
एउवे खाख योनि होय. ॥ २९४ ॥ हवे योनि जडदना अये कहे ठे. अर्हीयां
खाख संख्यानेविषे मानान्यवने योनि जानिए करी एकक जीवना निहाय.

वर्ण, गंध, रस अने स्पर्श सरखो होय; ते एक जातियोनिमांहे ग्रहण करीएं, तेवा सर्व मली चोराशी लाख होय. जेम गोवरतुं ठाणुं एक योनी कहीएं. ते ठाणामांहे जूदा जूदा विंठी, कमि, कीडा, प्रमुख जे घणा जीव होय ते सर्व जूदा जूदा कुल कहीएं

॥ एक योनिमांहे घणां कुल होय ते कहे ठे. ॥

एगिंदिएसु पंचसु ॥ वार सगति सत्त अठवीसाय ॥

विगलेसु सत्त अड नव ॥ जल खह चउपय उरग ज्ञयगे ॥

॥ १९५ ॥ अद्दत्तेरस वारस ॥ दस दस नवगं नरामरे निर-

ए ॥ वारस ठवीस पणविस ॥ हुंति कुल कोडि लस्काइं

॥ १९६ ॥ इगकोडि सत्त नवई ॥ लस्का सद्धा कुलाण कोडीणं ॥

अर्थ— पृथ्वी, अप, तेज, वाज, ने वनस्पति ए पांचे एकेंद्रीने यथा संख्याए क्रमेण के० अनुक्रमे वारस के० वार लाख कुल कोडी, सग के० सात लाख कुलकोडी, ति के० त्रण लाख कुलकोडी, सत्त के० सात लाख कुलकोडी, अठवीसा के० अठावीश लाख कुलकोडी, एवे अनुक्रमे जाणवी; अने विगलेसु के० विकलेंद्री जे वेंद्री, तेंद्री, ने चउरिंद्री तेने अनुक्रमे सात लाख, आठ लाख अने नव लाख कुलकोडी जाणवी. अने जल के० एक जलचर, वीजा खह के० खेचर, त्रीजा चउपय के० चतुष्पद, चोथा उरग के० उरपरिसर्प, पांचमा ज्ञयगे के० ज्ञजपरिसर्प, ए पांचेने अनुक्रमे साठवार लाख, ॥ १९५ ॥ वार लाख, दश लाख, दश लाख, अने नव लाख कुलकोडी जाणवी. एमज नरामरेनिरए के० मनुष्य, देवता, अने नारकी ए त्रणेने अनुक्रमे वार लाख, ठवीश लाख अने पचीश लाख कुलकोडी जाणवी. ॥ १९६ ॥ ए सर्व एकठा करीएं त्यारे एक कोडाकोडी सत्ताणुलाख कोडी पचाश हजार कोडी एटली संख्या थाय-अंकस्थापन (१९५५००००००००००) एटली जीवोने उपजवानी योनिमांहे कुलनी कोडी ठे.

॥ हवे वीजी प्रकारे योनी कहे ठे. ॥

संबुडजोणि सुरेगिंदि ॥ नारया विचड विगल गभ्रु जया ॥ १९७ ॥

अर्थ— सुर के० चार निकायना देवता, अने एकेंद्री ते पृथिव्यादिक पांच, तथा नारया के० साते नरकना नारकी, ए सर्वेनी जोणि के० योनि जे उत्पत्ति स्थानक, ते संबुरु के० संबृत्त एटले ढांकेली होय, स्पष्ट देखाय नहीं. त्यां देवतानी देवदुष्ये ढांकेली देवशयनीय होय, तेने विचखे देवो उपजे. अने एकेंद्रीयनी योनि जे पृथ्वी, पाणी ते पण स्पष्टपणे न जाणीए. नारकीने ढांकेला गोखने आकारे आला ठे, त्यां

नारकी उपजे, त्यांची नीचे पडे, अने विकलेंडी ते वेंडी, तेंडी ने चउरेंडी, तथा संमूर्तिम पंचेंडी तिर्यंच, अने संमूर्तिम पंचेंडी मनुष्य, ए पांचनी विण्ड के० विवृत-योनि एटले विज्ञेपपणे उत्पत्तिस्थानक जे जलाशय सरोवर प्रमुख ते प्रगटयोनि देखाय ठे, अने गर्जज पंचेंडीय तिर्यंच तथा मनुष्यने संवृत्त तथा विवृत ए वने योनि होय. संवृत्त ते ढांकेली अने विवृत ते प्रगट. ए वे प्रकारे योनि होय. मनुष्य अने तिर्यंचनो गर्ज ते वाहेर पेट मोहोडुं देखाय, अने मांहे देखाय नही. तेमाटे एने संवृत्तविवृत योनि कहीए. ॥ १७७ ॥

॥ वली पण योनिजेद कहे ठे. ॥

अचित्त जोणि सुरनिरय ॥ मीस गगन्ने तिजेय सेसाणं ॥

सी उसिण निरय सुर गज ॥ मीसत्ते उसिण सेस तिदा ॥ १७८ ॥

अर्थ-सुर के० देवता अने निरय के० नारकीनी जोणि के० योनि जे उत्पत्तिस्थानक ते, अचित्त के० अचेत एटले निर्जीव जाणवुं. यद्यपि सूक्ष्म जीव सकलसोपपत्ती ठे, तो पण सूक्ष्म एकेंडी जीवने प्रदेशे ते क्षेत्र संबंध नथी; तेमाटे सर्वथा जीवप्रदेशरहित उत्पत्तिस्थानक जाणवुं. तथा गर्जज तिर्यंच, अने गर्जज मनुष्यने जे योनि ठे ते मिथ्र होय. एटले कांश् सचेत कांश् अचेत होय, तेमां जे शुक्रमिश्रित शतु, रुधिर, पुनस योनि संपास ते सचित्त जाणवी अने वीजी अचेत जाणवी. अने शेष जीव जे एकेंडी, पेंडी, तेंडी, चउरेंडी, संमूर्तिम पंचेंडी तिर्यंच अने संमूर्तिम पंचेंडी मनुष्य, एटखानी योनि ग्रण जेदे कही ठे. त्यां जीवती गाय, जेंस प्रमुखने शरीरे क्रमि प्रमुख उपजे ते सचित्त योनि जाणवी. सूका खाकडामांहे धुण प्रमुखनी योनि ते अचित्त जाणवी. कांश्क सजीव कांश्क अजीव ते अर्धसूक्त काट तथा गायना शरीरमां हातादिकने विपे पुपप्रम्यादिक उपजे ते मिथ्रयोनि जाणवी. वली नारकीनी योनि केटखाएकनी शीत तथा केटखाएकनी उल्ल जाणवी. पहेली ग्रण नरकपृथ्वीए उल्ल वेदना ठे, त्यां शीत योनि घोषी नरकपृथ्वीए उपरना नरकावासाए शीत योनि ठे, अने नीचला नरक उल्ल योनि ठे. पांचमी नरकपृथ्वीए घणा नरकावासांमांहे उल्ल योनि अने शीतयोनि ठे. उची तथा सातमी नरकपृथ्वीए शीत वेदना ठे, त्यां उल्लयोनि एटखे शीत योनिवासाने उल्ल वेदना अत्यंत दुःसह थाय; तेमज उल्ल योनि, शीत वेदना अत्यंत दुःसह थाय. अने देवता, तथा गर्जज तिर्यंच, अने गर्जज मनुष्यने मिथ्रयोनि होय. एटखे कांश्क शीत अने कांश्क उल्ल एम उनय सनाय योनि होय. तथा केटखाएकनी जीवने केवळ उल्ल योनि होय. शेष जे पृथ्वीकाय, अथवा, इतर अने संमूर्तिम तिर्यंच, तथा संमूर्तिम मनुष्य एटखेने ग्रणे जातनी

योनि होय. कोइने शीत अने कोइने उष्ण तथा कोइने मिश्र जाणवी. ॥ २९७ ॥

॥ हवे एकला मनुष्यने योनि कहेवे. ॥

ह्य गङ्ग संखवत्ता ॥ जोणी कुम्मुन्नयाइ जायंति ॥ अरिह

हरि चक्री रामा ॥ वंसी पत्ताइ सेस नरा ॥ २९८ ॥

अर्थ— मनुष्यनी योनि एटले उत्पत्तिस्थानक ते वाह्य अन्वंतर त्रिविध ठे. एक संखवत्ता के० शंखावर्त्त, वीजी कुम्मुन्नयाइ के० कूर्मोन्नत, त्रीजी वंसीपत्ताए के० वंसीपत्रा. तेमां प्रथम संखवत्ता एटले शंख सरस्वो आवर्त्त होय ते हतगर्जा कहीए, एमां उपनो जे गर्ज ते निश्चैथी नीपजे नही, अत्यंत अग्नीने तापे गर्ज मरण पामे तेमाटे ह्यगङ्ग के० हतगर्जा कहीए, ते चक्रवर्त्तिनी स्त्रीरत्नने होय. वीजी कूर्म ते काचवाना पूवानी पेरे उन्नत एटले उंची होय ते कूर्मोन्नत कहिए; ए योनि मांहे अरिहंत, चक्रवर्त्ति, हरि के० वासुदेव, रामा के० बलदेव उपजे. त्रीजी वंसना पानडाना जोरा जेवी होय ते वंसीपत्रा कहिए; ए योनिमांहे सेसनरा के० शेष सामान्य मनुष्य उपजे. ॥ २९८ ॥

॥ हवे आयुष्य संबंधी विशेष कहे ठे. ॥

आजस्सबंध कालो ॥ अवाह कालोय अंत समजंय ॥ अ-

पवत्तण णपवत्तण ॥ उवक्कम णुवक्कमा जणिया ॥ ३०० ॥

अर्थ— जेटले थाकते आयुष्ये परजवनुं आयुष्य बांधे ते आयुष्यनुं बंधकाल कहिए. वीजो आयुष्य बांध्या पठी जेटलो काल गये थके आयुष्य उदय आवे तेनां वचमानो जे काल तेने अवाहकालो के० अवाधाकाल कहिए. त्रीजो जोगवत्तो आयुष्य जे समये पूर्ण थाय तेने अंतसमजंय के० अंत समय कहिए. चोथुं जे आयुष्य घणां काले वेदवा योग्य ठे ते आयुष्यने थोरा कालमां वेदिएं, एटले सो वर्षनुं आयुष्य अंतर मुहूर्तमांहे वेदिएं ते अपवर्त्तन कहिए. पांचमुं जे आयुष्य जेटले काले वेदवानुं ठे ते आयुष्य तेटलेज काले वेदिएं पण उठे काले न वेदिएं ते अनपवर्त्तन कहिए. ठंठुं जेणेकरी आयुष्य उठु करिएं उपक्रमीजे ते उपक्रम कारण समूह ते सोपक्रम कहिए. सातमुं जेने कारण मळ्यां थकां पण आयुष्य घटे नही ते निरुपक्रम जाणवो. ३००

॥ हवे ए साते द्वार अनुक्रमे विस्तारपणे बखाणे ठे. ॥

बंधंति देव नारय ॥ असंख नरतिरि ठमास सेसाऊ ॥ पर-

जवि याऊ सेसा ॥ निरुवक्कम तिजाग सेसाऊ ॥ ३०१ ॥

सोवक्कमाजया पुण ॥ सेस तिजागेअहव नवम जागे ॥

सत्तावीस इमेवा ॥ अंतमुहुत्तं तिमेवावि ॥ ३०२ ॥

નારકી ઉપજે, ત્યાંથી નીચે પડે. અને વિકલેંડ્રી તે વેંડ્રી, તેંડ્રી ને ચરેંડ્રી, તથા સંમૂર્ઠિમ પંચેંડ્રી તિર્યંચ, અને સંમૂર્ઠિમ પંચેંડ્રી મનુષ્ય, એ પાંચની વિચિત્ર કેળવણી વિદ્યુત-યોનિ ઇટલે વિશેષપણે ઉત્પત્તિસ્થાનક જે જલાશય સરોવર પ્રમુખ તે પ્રગટયોનિ દેશાય છે, અને ગર્જજ પંચેંડ્રીય તિર્યંચ તથા મનુષ્યને સંવૃત્ત તથા વિદ્યુત એ વસ્ત્રે યોનિ હોય. સંવૃત્ત તે ઢાંકેલી અને વિદ્યુત તે પ્રગટ. એ બે પ્રકારે યોનિ હોય. મનુષ્ય અને તિર્યંચનો ગર્જ તે વાહેર પેટ મોહોટું દેશાય, અને માંહે દેશાય નહીં. તેમાટે એને સંવૃત્તવિદ્યુત યોનિ કહીએ. ॥ ૨૯૭ ॥

॥ વલી પળ યોનિજેદ કહે છે. ॥

અચિત્ત જોણિ સુરનિરય ॥ મીસ ગ્ગણે તિજેય સેસાણં ॥

સી ડસિણ નિરય સુર ગ્ગ ॥ મીસત્તે ડસિણ સેસ તિહા ॥૨૯૮॥

અર્થ—સુર કેળવણી દેવતા અને નિરય કેળવણી નારકીની જોણિ કેળવણી યોનિ જે ઉત્પત્તિ-સ્થાનક તે, અચિત્ત કેળવણી અચેત ઇટલે નિર્જીવ જાણવું. યદ્યપિ સૂદમ જીવ સકલલો-કલ્યાણી છે, તો પણ સૂદમ એકેંડ્રી જીવને પ્રદેશે તે ક્ષેત્ર સંબંધ નથી; તેમાટે સર્વથા જીવપ્રદેશરહિત ઉત્પત્તિસ્થાનક જાણવું. તથા ગર્જજ તિર્યંચ, અને ગર્જજ મનુષ્યને જે યોનિ છે તે મિશ્ર હોય. ઇટલે કાંઈ સચેત કાંઈ અચેત હોય, તેમાં જે શુક્રમિશ્રિત ક્ષુદ્ર, રુધિર, પુન્નજ યોનિ સંપ્રાદ્ય તે સચિત્ત જાણવી અને વીજી અચેત જાણવી. અને શેષ જીવ જે એકેંડ્રી, વેંડ્રી, તેંડ્રી, ચરેંડ્રી, સંમૂર્ઠિમ પંચેંડ્રી તિર્યંચ અને સંમૂર્ઠિમ પંચેંડ્રી મનુષ્ય, ઇટલાની યોનિ ત્રણ જેદે કહી છે. ત્યાં જીવતી ગાય, ઝંસ પ્રમુખને શરીરે ક્રમિ પ્રમુખ ઉપજે તે સચિત્ત યોનિ જાણવી. સૂકા લાકડામાંહે ઘુણ પ્રમુખની યોનિ તે અચિત્ત જાણવી. કાંઈક સજીવ કાંઈક અજીવ તે અધુસૂકું કાષ્ટ તથા ગાયના શરીરમાં ક્ષતાદિકનેવિષે પુણક્રમ્પાદિક ઉપજે તે મિશ્રયોનિ જાણવી. વલી નારકીની યોનિ કેટલાએકની શીત તથા કેટલાએકની ડહા જાણવી. પહેલી ત્રણ નરકપૃથ્વીએ ડહા વેદના છે, ત્યાં શીત યોનિ જાણવી. ચોથી નરકપૃથ્વીએ ઉપરના નરકાવાસાએ શીત યોનિ છે, અને નીચલા નર-કાવાસાએ ડહા યોનિ છે. પાંચમી નરકપૃથ્વીએ ઘણા નરકાવાસામાંહે ડહા યોનિ અને યોડામાં શીતયોનિ છે. ઠઠી તથા સાતમી નરકપૃથ્વીએ શીત વેદના છે, ત્યાં ડહાયોનિ જાણવી. ઇટલે શીત યોનિવાલાને ડહા વેદના અત્યંત દુઃસહ થાય; તેમજ ડહા યોનિ, વાલાને શીતવેદના અત્યંત દુઃસહ થાય. અને દેવતા, તથા ગર્જજ તિર્યંચ, અને ગર્જજ મનુષ્યને મિશ્રનપત્રે હોય. ઇટલે કાંઈક શીત અને કાંઈક ડહા એમ ડહાય સ્વભાવ યોનિ તથા તેટલેજી જીવાને કેવલ ડહા યોનિ હોય. શેષ જે પૃથ્વીકાય, અપકાય, ડહા, વનસ્પતિ અને સંમૂર્ઠિમ તિર્યંચ, તથા સંમૂર્ઠિમ મનુષ્ય એ ડહાને ત્રણ જાતની

जागे प्रथम समये अने अंत समये अहारक होय. अने विचाले एक समय, वे समय, अने त्रण समय अणाहारक होय. एक समये वक्रा केवीरीते होय ते कहे ठे.

त्रसनाडीमांहे सातमी नरक तले मरण पामी, उर्द्ध लोकनी जावे तिणे दिशिएं उपजतां वे समय लागे, त्यां एक समयनी वक्रगति जाणवी.

हवे अधोलोकनी पूर्वदिशिची एक समये त्रसनाडीमांहे आवे, वीजे समये उर्द्धलोकनी पश्चिम दिशिने मुखे आवे, अने त्रीजे समये उत्पत्ति स्थानके जइ उपजे, इहां त्रण समय लागें. एमां वे समयनी वक्रगति जाणवी.

जेवारे अधोलोकनी विदिशिची एक समये अधोलोकनी दिशिएं आवे, वीजे समये त्रसनाडीमांहे आवे, त्रीजे समये उंचो उर्द्धलोकनी दिशिने मुखे आवे, अने चौथे समये उत्पत्तिस्थानके आवी उपजे, इहां चार समय लागे, तेमां त्रण समयनी वक्रगति जाणवी.

अने जेवारे पहेले समये अधोलोकनी विदिशी थकी अधोलोकनी दिशिएं आवे, अने वीजे समये त्रसनाडीमांहे आवे, त्रीजे समये उर्द्धलोके आवे, चौथे समये उर्द्धलोकनी नावें तिणिदिशि आवे अने पांचमे समये विदिशिएं जइ उपजे, अर्हीयां पांच समय लागे, एमां चार समयनी वक्रगति जाणवी. अर्हीयां जेटला समय वक्र तेटला समय अणाहारक जाणवा. ॥ ३०४ ॥

॥ एहिज अर्थ सूत्रकार कहे ठे. ॥

इग इ ति चउ वक्रासु ॥ इगाइ समएसु परजवाहारो ॥

इग वक्राइ सु समया ॥ इग दोतिन्निय अणाहारा ॥३०५॥

अर्थ— एक समय, वे समय, त्रण समय, अने चार समयनी वक्रगतिएं वे आदि समये परजवनुं आहार करे. एटले एक समयनी वक्रगतिएं वीजे समये परजवाहार करे. वे समयनी वक्रगतिएं त्रीजे समये परजवाहार करे. त्रण समयनी वक्रगतिएं चौथे समये परजवाहार करे. चार समयनी वक्रगतिएं पांचमे समये परजवाहार करे, वे आदि वक्रादि गतिनेविषे एक, वे अने त्रण समय अणाहारक होय. इहां वात घणी विस्तारे ठे. ते श्रीजगवतिसूत्रनी वृत्तिची जोइ लेवुं. त्यां चार समय अणाहारक अने पांचमे समये आहारक इति ए त्रीजो कह्यो. ॥ ३०५ ॥

वहुकालवेयणिजां ॥ कम्मं अप्पेण जमिह कालेणं ॥ वेइ-

इइ जुगवं चिय ॥ उइइ सवप्पए सगं ॥ ३०६ ॥ अपव-

अर्थ- देवता, नारकी, असंख्याता आयुष्यवाला तिर्यच युगलिया तथा नर के मनुष्य युगलिया ए सर्वे ठ मास सेसाऊ के० ठ मास शेष आयुष्य थाकते परजवनु आयुष्य बांधे अने सेसा के० शेष बीजा संख्यातायुष्यवाला तिर्यच तथा मनुष्य, एकेंडी, वेंडी, तेंडी, चौरेंडी अने पंचेंडी निरुपक्रमायुष्यवाला पोताना जोगवता आयुष्यने त्रीजे जागे थाकता निश्चेथकी परजवनु आयुष्य बांधे ॥ ३०१ ॥ अने सोपक्रमायुष्यवाला मनुष्य, तिर्यच, एकेंडी, वेंडी, तेंडी, चौरेंडी अने पंचेंडी ते पोताना आयुष्यने त्रीजे जागे थाकता परजवायु बांधे, अथवा नवमे जागे एटखे त्रीजा जागना त्रीजे जागे, अथवा सत्तावीसमे जागे एटखे नवमा जागना त्रीजे जागे, अथवा अंत मुहुत्तं के० ठेखे अंतर मुहुत्तं अवश्य परजवनु आयुष्य बांधे. एटखे वंधकालनुं प्रथम छार कथुं. ॥ ३०२ ॥

॥ हवे अवाधाकालादिकनुं बीजुं आदे देइने छार कहे ठे. ॥

जइमे जागे वंधो ॥ आजस्स जवे अवाद् कालोसो ॥ अंत-
ते उज्जुगइ इग ॥ समय वक्क चउ पंच समयंता ॥ ३०३ ॥

अर्थ- जेइमे के० जे समे जागे एटखे ठमास अथवा त्रीजे जागे अथवा अंतरमुहुत्तं थाकता परजवनु आयुष्य बांध्यो ठे ते जीवने ते अवाधाकाल, एटखे वंध थकी उदयनी विचाखे जे काल ते बीजुं अवाधाकाल कहियं. तथा अंत के० अंतसमय एटखे आयुष्यनो जे ठेखो समय जेना पठी परजवनु आयुष्य उदय आवे ते अंत समये परजवे जाता जीवने वे गति होय. तेमां एक ऋजुगति, बीजी वक्रगति. तेमां जे उज्जुगइ के० इजुगति ठे ते इगसमय के० एक समय प्रमाण ठे, केमके समश्रेणीए रह्यो काल करी तेहिज समये उपजवाने स्थानके जइ उपजे तेने ऋजुगति कहियं. अने षड् चउ पंच समयंता के० बीजी वक्रगति ते बाहुल्यपणे चार समय तथा केवारेक कयांपक पांच समयनी पण वक्रगति थाय ठे. ॥ ३०३ ॥

॥ एहिज अर्थ विस्तारे कहे ठे. ॥

उज्जुगइ पढम समए ॥ परजवियं आजयं तद्दा हारो ॥

वक्काइ बीय समए ॥ परजवियाउं उदयमेई ॥ ३०४ ॥

अर्थ- इजुगतिए प्रथम समए परजविक आयुष्य उदय आवे तद्दा के० तेमज पदेखे समये परजवनो आहार पण उदय आवे, वक्रगतिगं बीजे समये, परजवायु १.५ आवे. ते एक समयनी वक्रगति कहियं. बीजी वक्राप त्रण समय लागे, वक्रापे चार समय लागे; चौथी वक्रापे पांच समय लागे, अर्हीयां सषडे

जागे प्रथम समये अने अंत समये अहारक होय. अने विचाले एक समय, वे समय, अने त्रण समय अणाहारक होय. एक समये वक्रा केवीरीते होय ते कहे ठे.

त्रसनाडीमांहे सातमी नरक तळे मरण पामी, उर्ऊ लोकनी जावे तिणे दिशिएं उपजतां वे समय लागे, त्यां एक समयनी वक्रगति जाणवी.

हवे अधोलोकनी पूर्वदिशिथी एक समये त्रसनाडीमांहे आवे, वीजे समये उर्ऊ-लोकनी पश्चिम दिशिने मुखे आवे, अने त्रीजे समये उत्पत्ति स्थानके जइ उपजे, इहां त्रण समय लागे. एमां वे समयनी वक्रगति जाणवी.

जेवारे अधोलोकनी विदिशिथी एक समये अधोलोकनी दिशिएं आवे, वीजे समये त्रसनाडीमांहे आवे, त्रीजे समये उंचो उर्ऊलोकनी दिशिने मुखे आवे, अने चोथे समये उत्पत्तिस्थानके आवी उपजे, इहां चार समय लागे, तेमां त्रण समयनी वक्रगति जाणवी.

अने जेवारे पहेले समये अधोलोकनी विदिशी थकी अधोलोकनी दिशिएं आवे, अने वीजे समये त्रसनाडीमांहे आवे, त्रीजे समये उर्ऊलोके आवे, चोथे समये उर्ऊलोकनी नावें तिणदिशि आवे अने पांचमे समये विदिशिएं जइ उपजे, अर्हीयां पांच समय लागे, एमां चार समयनी वक्रगति जाणवी. अर्हीयां जेटला समय वक्र तेटला समय अणाहारक जाणवा. ॥ ३०४ ॥

॥ एहिज अर्थ सूत्रकार कहे ठे. ॥

इग ड ति चड वक्कासु ॥ डगाइ समएसु परजवाहारो ॥

डग वक्काइ सु समया ॥ इग दोतिन्निय अणाहारा ॥३०५॥

अर्थ— एक समय, वे समय, त्रण समय, अने चार समयनी वक्रगतिएं वे आदि समये परजवतुं आहार करे. एटले एक समयनी वक्रगतिएं वीजे समये परजवाहार करे. वे समयनी वक्रगतिएं त्रीजे समये परजवाहार करे. त्रण समयनी वक्रगतिएं चोथे समये परजवाहार करे. चार समयनी वक्रगतिएं पांचमे समये परजवाहार करे, वे आदि वक्रादि गतिनेविषे एक, वे अने त्रण समय अणाहारक होय. इहां वात घणी विस्तारे ठे. ते श्रीजगवतिसूत्रनी वृत्तिथी जोइ लेतुं. त्यां चार समय अणाहारक अने पांचमे समये आहारक इति ए त्रीजो कद्यो. ॥ ३०५ ॥

वहुकादवेयणिज्जं ॥ कम्मं अप्पेण जमिह कालेणं ॥ वेइ-
खइ जुगवं चिय ॥ उइन्न सवप्पए सग्गं ॥ ३०६ ॥ अपव-

त्तण्णिकमेयं ॥ आजं अहवा असेस कम्मंपि ॥ वंध समए-
वि वधं ॥ सिद्धिलं चिय तं जहा जोगं ॥ ३०७ ॥

अर्थ- बहुकालवेयण्णिकं के० जे आयुष्य घणाकाले वेदवा योग्य, ते आयुष्य थोडा कालमांडे आत्माना सर्व प्रदेशना अमजागे उद्भूत के० उदय आणी वेद्यइ जुगबंधिय के० युगपत् एटले समकाले वेदे अनुजवीने निर्झरे ते चोथुं आयुष्य कर्म अपवर्त्तन कहियं. अथवा पद्धान्तरे आयुष्यनी पेरे असेसकम्मंपि के० अशेष एटले समस्त वीजा कर्म पण आयुष्यनी पेरे घणे काले वेदवा योग्य कर्म तेने थोडे कालें वेदे ते अपवर्त्तन कहियं. अर्ह्यायां शिष्य पूठे ठे के जेवीरीते कर्म बांध्युं तेवीरीते वेदे नही, अने अन्याथापणे वेदे तो बांध्या अणबांध्यानुं शो विशेष ? ए प्रश्न उपर कारण कहे ठे. वंधसमएवि के० बांधवाने समये पण तेवाज अध्यवसायादिक कारण मढ्या के जे कारणे करी तेवोज सिद्धिलंचिय के० शिथिल एटले हीलो वरुं के० वंध बांध्यो ठे. जे देश कालादिक कारण मलेथके अवश्य थोमाकालेज वेदे ते सोपक्रम कहियं. ॥

॥ हवे अनप्रवर्त्तन कहे ठे. ॥

जं पुण गाढ निकायण ॥ वंधेणं पुवमेव किल वधं ॥ तं
दोइ अणपवत्तण ॥ जुगंकम वेयण्णिक फलं ॥ ३०८ ॥

अर्थ- जंपुण के० जे वली आयुष्य अथवा शेष वीजा कर्मोनुं गाढनिकायण के० गाढ एटले निविन्न अत्यंत अवश्य वेद्यपणे जे वंध तेवा गाढे निकाचित् वंधे करी पुवमेव किलवरुं के० प्रथमज निश्चंकरी वरुं के० बांध्यो ठे तंहोइअणपवत्तण के० ते पांचमुं अनप्रवर्त्तन कहियं. ए कारणे अनुक्रमे परिपाटीयें जेहनो वेदवा योग्य फल ठे, ते निरुपक्रम कहियं. ॥ ३०८ ॥

॥ हवे कोण जीव सोपक्रमी अने कोण जीव निरुपक्रमी ते कहे ठे. ॥

उत्तम चरम सरीरा ॥ सुर नेरइया असंख नरतिरिया ॥
हुंतिनिरुवकमाठं ॥ इहावि सेसा मुण्येयवा ॥ ३०९ ॥

अर्थ- उत्तम एटले चोवीश तिर्थकर, वार चक्रवर्त्ति, नव वासुदेव, नव प्रतिवाहु देव अने नव वसुदेव ए त्रिपट्टि शिलाका पुरुपने उत्तम कहियं. ते नोपक्रमी जाणवा. वली चरम सरीरा के० जे तेहिज जवे मोक्षगामी होय, ते पण नोपक्रमी जाणवा. तथा सुर के० चारनिकायना देवता अने नेरइया के० साते नरकना नारकी, वली असंख के० असंख्यातायुष्यवाला युगद्विया नरतिरिया के० मनुष्य अने तिर्थच एटला सर्व हुंतिनिरुवकमाठं के० निरुपक्रमायुष्यवाला नोपक्रमी जाणवा. अने शेष याकता जीव के० चेहुजेदे होय, एटले कोइ सोपक्रमी अने कोइ निरुपक्रमी होय. ॥३०९॥

॥ हृवे सोपक्रम अने निरुपक्रमना कारण कहे ठे. ॥

वेणाज सुवक्त्रमिज्जइ ॥ अप्पसमुत्तेण इयर गेणावि ॥

सो अश्रवसाणाई ॥ उवक्कमऽणुवक्कमो इयरो ॥३१०॥

अर्थ- जेण अप्पसमुत्तेण के० आत्माधी उपने अश्रवशाए अथवा इयगेणावि के० इतर केणापि वाहेरले कारणे एटले विप, अग्नी, शस्त्र, पाणी प्रमुख कारणे आयुष्य उपक्रमीए एटले घणाकाल वेद्य होय तेने अल्पकाल वेद्यपणे पमानीए तें अपवर्त्तन हेतुक अश्रवसाए करी उपक्रम एटले उपवर्त्तन सोपक्रमायु कहीए, अने अणुवक्कमोइयरो के० ए थकी इतर एटले विपरीतपणे अनुपवर्त्तन ते अनुपक्रमायु जाणवो.

॥ इहां उपक्रमना सात प्रकार कहे ठे. ॥

अश्रवसाण निमित्ते ॥ आहारे वेयणा पराघाए ॥ फासे

आणा पाणु ॥ सत्तविहं जिच्चए आजं ॥ ३११ ॥

अर्थ- सत्तविहं के० ए सात प्रकारे आयुष्य जिच्चए के० द्वय पामे, ते सात प्रकार कहे ठे. एक अश्रवसाण के० अश्रवसाय ते राग, स्नेह अने जयरूप मननो विकल्प जाणवो. अने जेने मन न होय तेने संज्ञाधी कहेवो. त्यां रागे करी द्वय ते एम जे कोइक परवनेविषे पाणीनी पावनारी स्त्री, तरुण पुरुष देखी अनुरागे करी जोती थकी तेनी प्राप्ति न थइ उतां मरण पामी. स्नेहेकरी द्वय ते जेम कोइक सार्थवाहीने परदेश थकी तेनो पति सार्थवाह आढ्यो, तेवारे कोइ मित्रे स्नेह परीक्षा निमित्ते, सार्थवाहनो मरण कळो उतां, स्त्री मरण पामी. स्त्रीने मरणे सार्थवाह पण मरण पाम्यो, तथा जय थकी श्रीकृष्णने देखी सोमिल मरण पाम्यो. वीजुं निमित्त ते दंभ, चावक, हृथी-घार, दोरडादिके मरण पामे. व्रीजो अत्यंत सरस आहार ते घणो खावा थकी मरण पामे. चोथुं वेदना सद्यघाती सूलादिकनी वेदना थकी मरण पामे. पांचमुं पराघात ते खानामां पढ्या थकां मरण पामे. ठहूं फासे ते सर्प, अग्नी अने विप प्रमुखना फरसधी मरण पामे. सातमुं आणापाणु के० स्वास उसास न्यूनाधिक वहेता अथवा आसोआस रुधन कळ्या थकां मरण पामे. ए साते कारणे सोपक्रमायुष्य घटे ठे. एटले उतुं थाय ठे. अने निरुपक्रम जे निकाचित् ते घटे नही. तेमज ए उपक्रम स्कंधकाचार्यना शिष्यसरखा केटलाएक चरम शरीरीने संज्ञवे ठे. तथा श्रीकृष्णुं बाह्य उपक्रमे आयुष्य पूर्ण थयुं परंतु अंतरंग विचारतां निरुपक्रम एटहुंज आयुष्य हुलुं तेमाटे सोपक्रम नहुं. ॥ ३११ ॥

॥ हवे सर्वे जीवने पर्याप्ति कहे ठे. ॥

आहार सरीरिन्द्रिय ॥ पक्कती आणपाण जासमणे ॥ चउ
पंच पंच ठप्पिय ॥ इग विगला सन्नि सन्नीणं ॥ ३१७ ॥

अर्थ- आहार प्रमुखना पुक्कत ग्रहण परिणमनहेतु जे आत्मानी शक्ति विशेषतेने पर्याप्ति कहिणं. त्यां प्रथम आहार पर्याप्ति, वीजी शरीर पर्याप्ति, त्रीजी इंद्रिय पर्याप्ति. इहां ए ग्रणनी वचाले जे पर्याप्ति शब्द कळो तेनो हेतु एम ठे के जे कोइ जीव अप-याप्तो मरण पामे, तोपण ए ग्रण पर्याप्ति पूरण करी मरण पामे, पण ए ग्रण पर्याप्ति पुरी कर्त्या विना कोइ मरण पामेज नही. तेमाटे अर्हीयां इंद्रियपदनी साये पर्याप्ति शब्द जोड्यो ठे. चौथी श्वासोश्वास पर्याप्ति, पांचमी जापा पर्याप्ति, ठठी मनःपर्याप्ति, ए स-मस्त पर्याप्ति उपजवाने पहेले समये जे जीवने जेटळी पर्याप्ति करवानी ठे, ते जीवते-टळी पर्याप्ति समकाळ करवा मांडे, पत्री अनुक्रमे पहेली आहार पर्याप्ति, ते पत्री शरीर पर्याप्ति, एम सर्वे पर्याप्ति यथायोग्यपणे करे. त्यां आहार पर्याप्ति प्रथम समयेज करे, अने वीजी समस्त पर्याप्ति ते प्रत्येक असंख्यात समय प्रमाण अंतर मुहूर्ते करे. वै-क्रिय शरीर अने आहारक शरीरवाला जीवने, एक शरीर पर्याप्ति अंतरमुहूर्ते होय, अने वीजी समस्त पर्याप्ति एकेके समये होय. एवं सर्वे मळी अंतरमुहूर्ते प्रमाण पर्या-प्तिकात जाणवो.

अर्हीयां एकेंडीने चार पर्याप्ति होय, अने विकलेंडीने जापा सहित पांच पर्याप्ति होय. तथा अगेंडी संमूर्तिम पंचेंडी तिर्यंच तथा मनुष्यने एक मन विना पांच प-याप्ति होय, त्यां संमूर्तिम मस्त जे समुद्रमांडे आहार निमित्ते मुख ऊवाडे ठे, ते आहार गंडा जाणवी, पण मन समजवुं नही. केमके, अगेंडीने पांच पर्याप्ति कही ठे, परंतु संमूर्तिम मनुष्यने ग्रण पर्याप्ति संजवे. श्रीपद्मवणामां एम कळुं ठे. यतः "भवदादि पक्कतया" ए वचन थकी कदाचित् चार पर्याप्ति संजवे, परंतु जापा पर्याप्ति नो सर्वथा संजवेज नही. वडी गंडी पंचेंडी गर्तज तिर्यंच तथा मनुष्य तथा देव अने नातकीने मन महिन ठ पर्याप्ति जाणवी. जे पोताने योग्य पर्याप्ति पूरण कर्त्या-विना अरप्राप्तो मरण पामे, ते आचनी ग्रण पर्याप्ति पुरी करी परजवायुनुं बंधकरी होत मुहूर्ते अवाशावाउ जीवने मरण पामे. ॥ ३१२ ॥

॥ हवे पर्याप्तिनुं खरुण कहे ठे. ॥

आहारसरीरिन्द्रिय ॥ उमाम वरुण मणोज्जिनिवती टो-
इजवें द्विवारुण ॥ करणं पद्माउ पक्कती ॥ ३१३ ॥

अर्थ- आहार, शरीर, इंद्रिय, ऊश्वास, वचन अने मन एनी निष्पत्ति के० निष्पत्ति होइजतद्वयियाऊ के० जे पुन्यव थकी होय ठे, ते पुन्यवने आहारादिकनी निष्पत्तिप्रत्ये जे करण एटवे जीव संबंघित शक्तिविशेष ते पर्यासि कहीए. ॥ ३१३ ॥

॥ ह्वे जीवने दश प्राण स्वरूप ब्रह्माणे ठे. ॥

पण इंद्रिय तिवलू सा ॥ साऊ दस पाण चउ ठ सग अछ ॥

इग इ ति चउरिंदीण ॥ असन्नि सन्नीण नव दसय ॥ ३१४ ॥

अर्थ- स्पर्शन, रसन, घ्राण, चक्षु, अने श्रोतरूप पांच इंद्रिउं, अने मनोबल, वचनबल अने कायबलरूप त्रण बल, नवमो श्वासोश्वास, अने दशसुं आयुष्य ए सर्वे मखी दश प्राण होय, जेने धारण कख्यां थकी प्राणी कहीए. अने जेनाथी विगोह्यां थका जीव मरण पाम्यो एम कहीए.

ते एकेंद्रीने चार प्राण, वेंद्रीने ठ प्राण, तेंद्रीने सात प्राण, चौरेंद्रीने आठ प्राण, असंझी संमूर्तिमने नव प्राण, त्यां संमूर्तिम पंचेंद्री तिर्यचने नव प्राण, वद्यपि संमूर्तिम मनुष्य पण असंझी मांहे ठे. परंतु प्राण आथी संमूर्तिम मनुष्यने सात अथवा आठ प्राण होय, अने संझी गर्भज पंचेंद्री तिर्यच तथा मनुष्य बली देवता अने नारकीने दश प्राण पूरा होय.

॥ ह्वे ए ग्रंथ ज्यांथी ऊळरी जेत्तणी कीथो ते स्वरूप कहे ठे. ॥

संखित्ता संग्रहणी ॥ गुरुतर संग्रहणी मधुळ एसा ॥ सि-

रि सिरि चंद सुणिंदेण ॥ निम्मिया अप्प पढण्ठा ॥ ३१५ ॥

अर्थ- प्रथम श्रीजिनचडगणि द्दमाश्रमणे बुद्धिरूप मंत्रे समस्त सिद्धांत मथन करी संक्षित संग्रहणी कीथी, ते संग्रहणी मूलगाथा तथा अनेरी प्रक्षेप गाथाए करी वधति वधति चारसें गाथा पांचसें गाथा प्रमाण गुरुतर एटवे महोटी थइ. ते मोटी संग्रहणीने प्रमादी जीव जणतो थको आलस करे, तेमाडे ते गुरुतर संग्रहणीना मधुळ के० मध्ये थकी अर्थ ऊळरीने हूरसोरगठना गृंगार श्री श्रीचंड सुरिएं एसा के० ए पूर्वे ब्रह्मणी एवी जे संग्रहणी ते शास्त्रांतरना अर्थ एकठा करीने संखित्ताके० संक्षेपे थोडा सूत्रमांहे संग्रहणीने तेनो घणो अर्थ समजाय एवी नवी करी ठे.

अने जे मूल संग्रहणी ठे, ते सूत्रे महोटी ठे. तेनो विस्तार पामेखो सवे अर्थ ग्रहण करनारना मनमां तुरत संग्रह कख्यो जाय नही तेमाडे अप्पढण्ठा के० पोताने जणवाने अर्थ एटवे पोतानुं अहंकार मूकी शिष्य जणवाने हेते न कच्चुं पण पोताने हेते ए संग्रहणीनी निम्मिया के० निर्मित एटवे रचना कीथी. महोटी संग्रहणी जणतां

घणो काल लागे, अने ए संक्षेप संग्रहणी जणतां गुणतां वखत थोमो लागे, अने कार्य घणो सरे, ए प्रयोजने शिष्य जणता थका पण पोताने पुण्य थाय अने अप्प-
दण्ठा एवुं पण पाठ कळुं.

संखित्तयरीउड्मा ॥ सररीर मोगोहणाय संघयणा ॥ संत्रा
संठाण कसाय लेसिंदिय ड समुग्घाया ॥ ३१६ ॥ दिठी
दंसण नाणे ॥ जोगु वजंगो ववाय चवण छिई ॥ पज्जाति
किमाहारे ॥ सन्निगई रागई वेए ॥ ३१७ ॥

अर्थ—संखित्तयरीउड्मा के० संक्षिततर एटले अति संक्षेप संग्रहणी ए चोवीस
शरीरादिक छारे करी कहे वे. तेमां एक औदारिकादिक शरीर पांच; वीजुं श्रवणाहना
ते शरीरनुं प्रमाण एटले देवता, नारकी, मनुष्य अने तिर्यंचनुं पूर्वोक्त देहमान; वीजुं
वज्ररूपनाराचादिक ठ संघयण; चोथुं आहार संज्ञादिक चार संज्ञा; पांचमुं सम-
चौरंसादिक ठ जेदे जीवनुं संस्थान, तथा परिमंनल वृत्त त्रिरंस चउरंस ने आयत
ते दीर्घरूप पांच जेदे अजीवनुं संस्थान; ठहुं क्रोधादिक चार कपाय; सातमुं कृत्वादि
द्रव्य संबंधि आरमानो शुजाशुज परिणाम जे लेख्या ते जंबुफल खादक ठ पुरुषना
दृष्टांते करी ठ जेदे जाणवुं; आठमुं कर्णादिक पांचे प्रकारे इंझी; नवमुं समुद्रघात वे
जेदे, तेमां वेदना, कपाय, मरण, वैक्रिय, तेजस आहारक, ने केवली, ए सात जीव-
समुद्रघात कहिएं, अने अजीवसमुद्रघात ते अचित्तमहास्कंध केवलीसमुद्रघातनी पेरे
आठे समए लोके व्यापे, ए वे प्रकारना समुद्रघातना वे छार जाणवा; अगीश्रामुं
मिथ्यादृष्टी, सम्यक्दृष्टी ने मिश्रदृष्टी, ए त्रण दृष्टी; वारमुं चक्षु, अचक्षु, अवधि ने
केवल, ए चार प्रकारे दर्शन; तेरमुं मत्यादिक पांच प्रकारे ज्ञान; चउदमुं योग वीर्य
उत्साह पन्नर जेदे होय; पनरमुं वार प्रकारनो उपयोग; सोलमुं उपपात ते उपजवुं;
सत्तरमुं चवन ते चववुं; अठारमुं आयुष्यनी स्थिति; उंगणीशमुं ठ प्रकारनी पर्यांति;
वीशमुं किमाहारे के० जीव केवी रीते आहार करे; एकवीशमुं दीर्घकालादिक त्रण
संज्ञाठ; वावीशमुं गति; त्रेवीशमुं आगति; चोवीशमुं पुरुष, स्त्री ने नपुंसकरूप त्रण
वेद; एम चोवीश छाररूप संक्षिततर संग्रहणी वखाणी.

मलहारि हेम सूरीण ॥ सीस लेसेण विरइयं सम्मं ॥ “ पा-
ठांतरे ” ॥ सीसलेसेण सरिणारहियं ॥ संघयणि रयण मे-
यं ॥ नंदउजा वीरजिण तिठं ॥ ३१८ ॥

मलधारीगठ्ठीय श्रीहेमचंद्रसूरि तेना शिष्यमांहे खव लेससमान एवा

श्रीचंद्रसूरि तेणे संघयणी रचणमेयं के० आ ग्रंथ जे संघयणरूप रत्न ते रहियं के० रच्युं. अथवा हेमचंद्रसूरिना शिष्ये लव लेश एटले संक्षेप मात्रे सम्मं के० सम्यक्-प्रकारे रच्युं. एम पण वीजो अर्थ थाय ठे. ए ग्रंथ ज्यांसुधी श्रीमहावीर जगवंततुं तीर्थ ठे त्यांसुधी नंदो एटले साधु साधवी श्रावक श्राविका जणता समृद्धिपामो, ए प्रांत मंगल ठे. इहां केटलोक गाथार्थ थकी समजजो, केटलोएक यंत्र थकी सम-जजो, केटलोएक गुणाकार जागाकारे करी समजजो, गुरुमुखे जेणे जेवो संघयणीनो अर्थ लीधो होय तेणे तेवो ए उपरथी संजारवो. ए सर्व धर्मध्यानतुं आलंबन जेद ठे, चित्त स्थिर करण कर्मक्य हेतु ठे तेमाटे जव्यजीव शुभप्रकृति वांधे. ॥ ३१७ ॥

॥ इति श्रीचंद्रसूरि रचित श्रीलघुसंग्रहणी सूत्र वालावबोधसहित समाप्तः ॥

॥ श्रीपार्श्वनाथाय नमः ॥

अथ श्री रत्नशेखरसूरिकृत लघुक्षेत्रसमासप्रकरण वालावबोधसहित प्रारंभः
वीरं जयसेहरपय॥ पश्चिम्यं पणमिऊण सुगुरुं च ॥
मंडुत्ति ससरणछा ॥ खित्तवियाराणु मुठामि ॥ १ ॥

अर्थ—ग्रंथकर्ता श्रीरत्नशेखराचार्य एम कहे ठे के हुं वीरं के० श्रीवर्द्धमानस्वामिने, ते केवा ठे तोके—जयसेहरपयपश्चिम्यं के० जगततुं शेखर एटले लोकतुं अय एतुं जे पद एटले स्थानक त्यां प्रतिष्ठित ठे, अथवा वीजो अर्थ जगतशेखरसूरि तेनां पटनेविषे प्र-तिष्ठित एवा श्रीवज्रसेनसूरिने एटले श्रीवीरपरमात्मा तथा गुरु जे श्रीवज्रसेनसूरि ते प्रत्ये पणमिऊण के० प्रणाम करीने एटले नमस्कार करीने खित्तवियाराणु के० क्षेत्रवि-चारना अणु एटले लेश प्रत्ये मंडुत्ति के० हुं मंदमति एटले मूर्ख तुं एमाटे ससरणछा के० पोताने संजारवाने अर्थ मुठामि के० कहीश. पण पंक्ति पुरुषोने माटे नही. ॥१॥

॥ तेमां प्रथम त्रिठाक्षेत्रनेविषे द्वीपसमुद्रतुं सामान्यपणे मान कहे ठे. ॥

तिरिएगरज्जुखित्ते ॥ असंखदीवोदहीउ ते सवे ॥ उ-
क्षर पल्लियपणविस ॥ कोडाकोडी समयतुद्धा ॥ २ ॥

अर्थ—तिरि के० त्रिठो जे एगरज्जुखित्ते के० एकराज क्षेत्र ठे, तेनेविषे सवे के० सर्व असं-खदीवोदहीउ के० असंख्याता द्वीपसमुद्र ठे. ते के० ते असंख्यातानुं प्रमाण कहे ठे.—उक्षरपल्लियपणविसकोडाकोडी के० पचीस कोनाकोडी उक्षर पद्योपमना समयतुद्धा के० जेटला समय थाय, तेने तुळ्य एटले तेटला द्वीपसमुद्र ठे.

॥ हृवे स्थूल उद्धार पद्योपम विचार विशेष संप्रदायोक्त प्रथम स्थूलाणुनी कल्पना कहे वे ॥
 कुरु सग दिणावि अंगुल ॥ रोमे सगवार विहिय अरुखं-
 डे ॥ वावन्नसयं सहसा ॥ सगनवई वीस लखाणु ॥ ३ ॥

अर्थ— कुरु के० देवकुरु अने उत्तरकुरु—तेनो उपन्यो जे सगदिणावि के० सातवि-
 सनो घेटी तेहनो अंगुल के० उत्सेधांगुल प्रमाण जे रोम, तेहना सगवार के० सात-
 वार अरुखं के० आठ आठ खंड करीणं, तेवारे वीसलखाणु के० वीश लाख आणु,
 सगनवईसहस्र के० सत्ताणुहजार, सयं के० एकसो अने उपर वावन्न के० वावन—एटला
 रोमना खंरु थाय. ते आवीरीते. प्रथम आठ, वीजीवार आठने आठे गुणतां चोसठ
 थाय, त्रीजीवार चोसठने आठे गुणतां पांचसैं ने वार थाय, चोथीवार पांचसैं वारने
 आठे गुणतां चार हजार ने ठनुं थाय, पांचमीवारे चार हजार ठनुंने आठे गुणतां
 पत्रीश हजार सातसैं ने अरुशठ थाय, ठठीवारे तेने आठे गुणतां वे लाख यासठ
 एजार एकसो ने सुमालीश थाय, सातमीवार ए आंकने आठे गुणतां वीश लाख
 सत्ताणु हजार एकसो ने वावन एटली संख्या थाय. ए प्रमाणे पूर्वं जे रोमना खंड
 फला, तामनुं जे पद्य—तेने विपे संग्यातपणुं देखाड्युं. ॥ ३ ॥

॥ एये असंग्यातपणुं देखाडवाने माटे सूक्ष्म खंरुनी कल्पना कहे वे. ॥

ते धूला पक्षे विदु ॥ संखिजाचेवहुंति सधेवि ॥

ते इकिक्क असंखे ॥ मुहुमे खंडे पकप्पेह ॥ ४ ॥

अर्थ— ते धूल के० ते पूर्वं कला जे थूल पटले महोटा रोमना खंरु—तेणे करी जेवुं
 वार कोश प्रमाण ठे, एषां समष्ट जे पक्षेविदु के० कुठे ते नस्योशको—तेनेविपे सवेवि
 के० सवे पण वेव के० निधये करीने संखिजा के० संग्याताज हुंति के० होय. ते
 पुक्ति कहे वे. तेवारे शुचि गुणीणं तेवारे उत्सेधांगुल प्रमाण रोमना खंरु सर्व मस्तीने
 वीश लाख सत्ताणु हजार एकसो ने वावन थाय. अने चोवीश उत्सेधांगुले एक हाथ
 थाय. तेमाटे एने चोवीश गुणा करिणं तेवारे ५०३३१६४० पांच कोटी त्रण लाख एकर
 वीश हजारठमें ने अडतालीश थाय. अने चार हाथे एक धनुष्य थाय, तेमाटे ए रा
 शीने वडी चार गुली करतां २०२३२६५५२ वीश कोटी तेर लाख ठठीश हजार पाचमें
 ने बाहुं थाय. तेरा वे हजार धनुष्य एक कोशमां थाय ठे, माटे एने वे सहस्र मांथे
 एकरां ४६२६५३१,०४००० पटला रोम खंरु थाय. ते वस्ती चार कोशे एक योजन
 पाय, तेमाटे ए आंकने वामनीमाथे गुणतां १,६१०,६१,२७३,६००० पटले एक खान
 एकरां हजार अने एकरमत्र एटली कोटि अने मचावीश लाख ठठीश हजार उप
 पुचिद्वयं थाय. वडी एक योजन प्रतरनी वांगण समचउरंस कर

ए राश्रीने एहज आंकसाये गुणीएं तेवारे २५ए४,०७३३७५३, ६५४०५६ए, ६००००००
 पचीसैं ने चोराणुं कोनाकोमी कोमी, तथा सात लाख तेत्रीश हजार आठसैं त्रेपन
 एटली कोनाकोडी अने पांसठ लाख चालीश हजार पांचसैं अगणोत्तर कोमी, तेना
 उपर साठ लाख, एटला रोमखंरु चउरंस प्रतर योजनमां थाय. पठी जेवारे ए योज-
 ननुं घन करीएं तेवारे ए आंक एहज आंकसाये गुणीएंतेवारे ४१७००४७६३,२५००१५०,
 ४२७००४५,४४२५६००,००००००० एटले एकतालीश कोटि इछोत्तेर लाख चार हजार
 सातसैं त्रेसठ कोडाकोडी कोनाकोडी, तथा पचीश लाख अछाशी हजार एकसो ने
 अछावन कोनाकोडी कोडी, तथा वेतालीश लाख सित्तोत्तरहजार आठसैं पिस्तालीश
 एटली कोनाकोडी, अने चुमालीश लाख पचीश हजार ठसैं एटली कोमी, ए चउरं-
 सघन योजन करीएं, तो तेमां एटला रोमखंरु थाय. हवे चउरंसघन पढ्यनुं जेवारे
 वाटहुं पढ्य करीएं तो ए चउरंस घनयोजननो आंक उंगणीश आंके गुणीएं ल्यारे
 ७७३०२ए०५०१ए१७५०१०१२७७०६३४००६४००००००००० एटला आंक थाय. वली ए आं-
 कने चोवीश जागे वेहेंचतां ३३०७६२१०४,२४६५६२५,४२१ए७६०,ए७५३६००,०००००००
 तेत्रीश कोमी सात लाख वासठ हजार एकसो ने चार कोनाकोमी कोडाकोमी, चोवी-
 शलाख पांसठहजार ठसैं ने पचीश एटली कोडाकोमी कोडी, तथा वेतालीश लाख
 उंगणीश हजार नवसैं ने साठ एटली कोनाकोडी, तथा सत्ताणु लाख त्रेपन हजारने
 ठसैं कोडी एटली वाटला घनयोजन पढ्योपमनेविपे सर्व स्थूल रोमखंरुनी संख्या
 होय. तेमाटे ए संख्याता कहा. हवे असंख्याता करवामाटे कहे ठे. ते के० ते पूर्वोक्त
 रोमखंड तेना इक्कि के० एकेका खंरुना असंखे के० असंख्याता खंरु मनसाये क
 द्विपएं; तेवारे असंख्याता सूद्धमरोमाणु थाय. ॥ ४ ॥

॥ हवे असंख्याता सूद्धमरोमखंडने पढ्योपमपणुं कहे ठे. ॥

सुहुमाणु निचियउस्से ॥ दंगुल चउकोस पट्टिल घणवट्टे ॥

पइसमयमाणुग्गह, निठियंमि उ-धार-पट्टिल उत्ति ॥ ५ ॥

अर्थ- सुहुम के० सूद्धम, अणु के० पूरमाणु-तेणे करी निचिय के० जरेलो एत्रो-
 उस्सेहंगुल के० उस्सेधांगुलने प्रमाणे करी चउकोस के० चार कोशानो पट्टि के० पढ्यो-
 पम ते घण के० निविड वट्टे के० वर्तुल एटले गोलाकार एत्रो जे पढ्योपम तेने पइस-
 मय के० प्रतिसमये एकेक रोमाणुने अनुग्रह के० ग्रहण करीने निठियंमि के० निष्ठां-
 गत ते निर्लेप करे ठते एटले खाली करे ठते उद्धारपट्टिउत्ति के० एक उद्धार-पढ्यो-
 पम थाय. इति उच्यते. एने पद्धनी उपमाए कहा माटे पढ्योपम कहीएं. अर्हीयां
 पढ्योपम ठ प्रकारना ठे. एक उद्धारसूद्धम, वीजुं उद्धारवादर, वीजुं अद्धारसूद्धम, चोयुं

अज्ञावावर, पांचमुं क्षेत्रसूक्ष्म, अने ठहुं क्षेत्रवादर, ए ठ जेद पद्योपमना ठे. पंतु
अर्हीयां द्वीपसमुद्रना मानने अर्थे उद्धार पद्योपम लेवुं. इति. ॥ ५ ॥

॥ हवे केटलाक द्वीपसमुद्रनां नाम चार गाथाए करी कहे ठे. ॥

पढमो जंबू वीउं ॥ धायइ संडोय पुस्करो तइउं ॥

वारुणिवरो चउठो ॥ खीरवरो पंचमो दीवो ॥ ६ ॥

अर्थ-पढमो के० प्रथम जंबू के० जंबुद्वीप ठे, वीउं के० वीजो धायसंको के०
धातकीखंन ठे, य के० वली तइउं के० वीजो पुस्करो के० पुष्करवर द्वीप ठे, चउठो
के० चोथो वारुणिवरो के० वारुणीवर द्वीप ठे, पंचमो के० पांचमो खीरवरो के० खीर-
वर दीवो के० द्वीप ठे. ॥ ६ ॥

घयवरदीवो ठठो ॥ इक्षुरसो सत्तमोय अठमउं ॥

नंदीसरोय अरुणो ॥ नवमो इच्चाइअसंखिजा ॥ ७ ॥

अर्थ-ठठो घयवर के० घृतवर द्वीप ठे, सत्तमो के० सातमो अने यके० वली अठ-
मउं के० आठमो इक्षुरसो के० इक्षुरस अने नंदीसरो के० नंदीश्वर द्वीप ठे. एटवे
सातमो इक्षुरस अने आठमो नंदीश्वर द्वीप ठे. य के० वली, नवमो के० नवमो अरुणो
के० अरुण द्वीप ठे. इच्चाइ के० इत्यादिक असंखिजा के० असंख्याता द्वीपो ठे. ॥७॥

सुपसठवहुनामा ॥ तिपडोयारा तद्धारुणाईया ॥

इगनामेविअसंखा ॥ जावय सुरावजासुत्ति ॥ ८ ॥

अर्थ-सुपसठवहुनामा के० सुप्रशस्त वस्तुना नामे द्वीपसमुद्रो ठे. यदाह जे कारण
माटे श्री संप्रहणी मध्ये आचरण वठगंधे इत्यादि गाथाउं कहेलीउं ठे. ते गाथाउं
खले ठे. आचरणवठगंधे ॥ उप्पलतिलप्यपजमनिहिरयणे ॥ वासहर वहनईउं ॥
विजया वस्कारकपिंदा ॥ १ ॥ कुरुमंदरआवासा ॥ कूडानरकत्तचंदसूराय ॥ अग्नेविपव-
माई ॥ पसठ वहुण जेनामा ॥ २ ॥ तन्नामादीबुदही इत्यादि तहा के० तथा तिपडो-
यारा के० त्रिप्रत्यावतारा एवा अरुणईया के० अरुणादि द्वीप ठे. यथा अरुणः अरु-
णवर, अने अरुणवरावजास, ए प्रकारे एकेकानामे करी पण त्रण त्रण नामो ठे; तथा
इगनामेवि के० एकेकानामे करी पण असंखा के० असंख्याता द्वीपो ठे. जेम एक जंबू-
द्वीप ठे, ते प्रकारे वीजा असंख्याता जंबुद्वीपो ठे. तथा समुद्रो ठे. एटवे सुरवराव-
जास द्वीप तथा सुरवरावजास समुद्रधकी फरी जंबुद्वीप अने खवणसमुद्र थादे देश
... द्वीप अने समुद्रो ठे. ते सुरावजाससुधी जाणवा. पठी वली जंबुद्वीप पु-
... ने सुरावजाससुधी असंख्याता द्वीप समुद्र ठे. एम असंख्यातिवार करता

असंख्याता वे. तथा एकेका नामनुं जे वाहुद्वयपणुं एटले त्रिप्रत्यावतारपणुं वे, ते जाव के० यावत् एटले ज्यांसुधी य के० बली ठेला सुरावजासुत्ति के० सुरावजास झीप तथा सुरावजास समुद्र ठे, ते त्रिप्रत्यावतारे सुरवरावजास झीप अने सुरवरावजास समुद्र ठे; त्यांसुधीज ठे. परंतु आगल नथी. ॥ ७ ॥

ततो देवे नागे ॥ जस्के जूए सयंचुरमणे य ॥

एए पंच वि दीवा ॥ इगेगनामा मुण्येयवा ॥ ए ॥

अर्थ—ततो के० तलः त्रिप्रत्यावतार गणतां ठेह्यो जे सुरवरावजास झीप ठे, ते पठी देवे के० देव झीप ठे, ते पठी नागे के० नाग झीप तथा जस्के के० यद्ग झीप, जूए के० जूत झीप. य के० बली सयंचुरमणे के० स्वयंचुरमण झीप एए के० ए पंचवि के० पांचे पण दीवा के० झीपो ठे. तथा पांच समुद्रो ठे. ते इगेगनामा के० जेमनुं एकेक नाम ठे. एवा मुण्येयवा के० जाणवा योग्य ठे. ॥ ए ॥

॥ हवे केटलाएक समुद्रनां नामो कहे ठे. ॥

पढमे लवणो वीये ॥ कालोदहि सेसएसु सवेसु ॥

दीवसम नामया जा ॥ सयंचुरमणोदही चरमो ॥ १० ॥

अर्थ—पढमे के० प्रथम जंबुद्वीपने विपे लवणो के० लवणोदधि ठे. वीए के० वीजो जे धातकीखंड झीप तेने विपे कालोदहि के० कालोदधि नामे समुद्र ठे. सेसएसु के० वाकी रह्या जे सवेसु के० सर्व समुद्र ते दीवसम नामया के० झीप सरखां जेमनां नाम ठे एवा ठे. यथा पुष्करवर झीप, त्यां पुष्करवर समुद्र इत्यादि. जा के० यावत् चरमो के० ठेह्यो सयंचुरमणोदहि के० स्वयंचुरमण समुद्र ठेत्यांसुधी जाणवा. १०

॥ हवे एक गाथाए करी समुद्रोना पाणीनो रस कहे ठे. ॥

वीठं तइं चरमो ॥ उदगरसा पढम चउथ पंचमगा ॥

ठोवि सनामरसा ॥ इकुरसा सेस जलनिहिणो ॥ ११ ॥

अर्थ—वीठं के० वीजो कालोदधि, तइं के० वीजो पुष्करवर समुद्र, चरमो के० ठेह्यो स्वयंचुरमण समुद्र, ए त्रण समुद्र उदगरसा के० पाणी सदश ठे रस जेमनो एवा ठे. पढम के० पहेलो लवणसमुद्र, चउथ के० चोथो वारुणीवर समुद्र, पंचमगा के० पांचमो खीरवर समुद्र, ठोवि के० ठोवो वृत्तवरसमुद्र पण—ए चार समुद्र सनामरसा के० पोताना नाम सदश जेमनो रस ठे एवा ते एने इकुरसा के० इहु जे शंखडी ते सदश ठे रस जेमनो एवा जेसज एने श्लेष एटले वाकीना जलनिधि एटले समुद्रो ठे. ॥ ११ ॥

॥ हवे द्वीप समुद्रसंबंधी विस्तारनुं प्रमाण एक गाथाए करी कहे ठे ।

जंबूद्वीप पमाणं ॥ गुलजोयण लस्क वट्ट विकंजो ॥

लवणाई यासेसा ॥ वलयाजा इगुण इगुणाय ॥ ११ ॥

अर्थ- जंबूद्वीप के० प्रथम जंबुद्वीप ठे, ते पमाणं गुल के० प्रमाणां गुले की जू
जोयण के० लाख योजननो वट्ट के० वर्तुल एटले गोलाकारे विकंजो के० पहाडों
य के० बली सेसा के० शेष एटले बाकी रखा जे लवणाईया के० लवणाई सुदु
तथा द्वीप ते इगुणइगुणा के० एक बीजा करतां वमणो वमणो जेमनो विक
ठे, एवा ठे. ॥ ११ ॥

॥ अथ जगतीनुं स्वरूप ठ गाथाए करी कहे ठे. ॥

वयरामइहि निय निय ॥ दीवोदहिं मझिगणिय मूलाहिं ॥

अहुच्चाहिं वारस ॥ चउमूले उवरि रुंदाहिं ॥ १३ ॥ विन्नार डग

विसेसो ॥ उस्सेहि विजत्तु खउचउं होइ ॥ इय चूलागिरि कूडा,

इ तुल्ल विकंज करणाहिं ॥ १४ ॥ गाउइगुच्चाइ तयठ जाग

रुंदाइ पउमवेईए ॥ देसूणइ जोयणवर ॥ वणाहिं परिमंडिय

सिराहिं ॥ १५ ॥ वेइसमेण महया ॥ गवस्क कडएण संपरि-

त्ताहिं ॥ अठारसूण चउज, त परिदिदारं तराहिं च ॥ १६ ॥

अहुच्च चउसवित्तर ॥ डपास सकोस कुट्टदाराहिं ॥ पुवाइ मह-

द्वियदे, वदार विजयाइ नामाहिं ॥ १७ ॥ नाणामणि मय दे-

द्वि ॥ कवाड परिघाइ दारसोदाहिं ॥ जगइहिं ते सवे ॥ दी-

वोदहिणो परिक्कित्ता ॥ १८ ॥

अर्थ-ए पूर्वोक्त सवे द्वीपसमुद्र ते आगळ कहीशुं एवी जगतीउंए करी विंटे
ठे. ए अदनो संबंध अठारमी गाथाए जाणवो. ते जगती कवी ठे ? ते कहे ठे. व
गमाहिं के० वज्रमय ठे. अने नियनिय के० पोतपोताना दीवोदहिं के० द्वीप समुद्र
प्रमाण-जेमना मझि के० मध्यने विपे गणिय के० गण्युं ठे मूलाहिं के० मूल जेम
एटले चार योजन प्रमाण जगतिनुं मूख विन्नारे ठे. ते खाख योजनना जंबूद्वीप
हेतुं ठे. ए प्रमादे मयें ठेकाणे जाणवुं. वसी जगति कवीयो ठे ? अठ के० अ
नी टय के० ठेचीं ठे. वसी कवीयो ठे ? वारस के० चार योजन ठे, मूख
रुंदाहिं एटले विन्नार जेमनो अने घठ के० चार योजन उवरि के०

ठे रुंदाहिं के० विस्तार जेमनो. एटले उपर सांकनी ठे. ॥ १३ ॥ वली जगतीयो केवी ठे ? ते कहे ठे. विठारडुग के० मूल तथा उपरनो ए वे जे विस्तार, तेनो विसेतो के० विष्टेप करीएँ एटले अधिकामांहेथी उठो काडीएँ वाकी जे रहे ते जगतिना उंचपणाना आंकनी साथे विञ्जु के० वहेँचीएँ, जे जागे आवे तेडुं चढतां खज के० द्य एटले घटे, अने उतरतां चर्ठ के० चय एटले वधे, ते एमके जगती मूल विस्तारे वार योजननी ठे; तेमध्येथी चार योजन उपरनुं काडीएँ तो वाकी आठ रहे. ते आठ योजनने उंचपणाना आठ संगते वहेँचीएँ तेवारे जाग एक आवे. ते एक योजन मूलथी उपर चढतां एक योजन जइएँ तेवारे एक योजन विस्तार मांहे घटे; एटले वार योजनना मूल विस्तारमांथी एक योजन घटे, एम क्रमे घटतो घटतो उपर जातां ठेडे चार योजन विस्तार थाय. अने एक योजन जगतीना शिखर उपरथी उतरीएँ, तेवारे एक योजन वधे. एटले उपरनो चार योजन विस्तार ठे, तेमां एक वधे तेवारे पांच योजन विस्तार थाय, एम अणुक्रमे वधतां वधतां नीचे आवतां तलीये वार योजन विस्तार थाय ठे. अने ज्यां जाग न पामीएँ त्यां मूलगी वहेँचवानी राशीना तेम अंश करीएँ के जेम पूरा जाग आवे. वली जगतीउं केवी ठे? इय के० इति चूला के० मेरुनी चूलिका अने गिरि के० मेरुपर्वतना कूट के० शिखर, तेमनी पेठे ठे, विरकंजकरणाहिं के० विष्कंज कर्ण जेमनो, एटले जेम चूलिकानुं मूल विष्कंज वार योजन ठे, अने उपर विष्कंज चार योजन ठे, ते चार योजन वारमांहेथी काडीएँ, तेवारे आठ उगरे. अने चूलिका चालीश योजन उंची ठे; ते आठने चालीश जागे वहेँचतां जाग न आवे तो आठना तेवी रीते अंश करीएँ, के जेम चालीश जागे वहेँचतां जाग पहुँचे. तेमाटे आठने पांचवार गुणीएँ तेवारे चालीश थाय. तेने चालीशे जाग देतां योजननो पांचमो जाग एक आवे ते चूलिकाना मूलथी चढतां एक योजन जइएँ तेवारे एक योजननो पांचमो जाग नीचे विस्तारमांथी घटे. अने उपरथी एक योजन उतरीएँ तेवारे एक योजननो पांचमो जाग उपरना विस्तारथी विष्कंजमांहे वधे. वली गिरि के० मेरुपर्वत प्रमुख पर्वतोनो मूलविष्कंज दश सहस्र नेवु योजन अने एक योजनना अगीयार जाग करीएँ ते मांहेला दशजाग एटलो मूले विस्तार ठे. अने उपरनो विष्कंज एक हजार योजन ठे; ते मूलविष्कंजमांथी काडीएँ तेवारे नवसहस्र ने नेवु अने उपर अगीयारीया दश जाग वधे, ते उंचपणाना एक लाख योजनसाथे वहेँचतां जाग न आवे, तेमाटे जाग पामवा सारुं नव हजार नेवुने अगीयारगणा करीएँ, तेवारे नवाणु हजार नवसें ने नेवु थाय, तेमां मूलगा अगीयारीया दश जाग जेवतां एक लाख जाग थाय. ते उंचपणाना लाख योजननी साथे वहेँचीएँ तेवारे योजननो अगीयारीयो

एक जाग आवे, तो जेवारे एक योजन चढतां थाय, तेवारे योजननो अग्नीपारीतं एक जाग नीचेना मूल विस्तारमांहेथी घटे. अने उपरथी उतरतां उपरना विस्तार मांहे वधे. वली यमकपर्वत, कांचनगिरि तथा कूटने पण एमज जाणवुं. जेम वज एवें नामे कूटनो मूल विस्तार एक सहस्र योजन ठे, अने उपर विस्तार पांचसैं योजन ठे—ते काढतां पांचसैं योजन उगरे अने उंचपणुं तो सहस्र योजन ठे. माटे जाग न आवे ते माटे पांचसैंने धमणा करीए तो एक हजार थाय. ते सहस्र योजन साथे वहेचतां योजननो अर्द्धजाग आवे. ते चढतां घटे अने उतरतां वधे. एम समस्त ठेकाणे जाणवुं. ॥ १४ ॥

वली जगतीयो केवी ठे ? ते कहेठे—गाउडुगुच्चाइ के० वे गाउनी उंची, अने तय० जाग के० ते उंचपणानो आठमो जाग ठे, रुंदाइ के० विस्तार जेनो. देसूण के० देशे उणा डुजोयण के० वे योजन वर के० प्रधान एवा वंने वाजुए ठे वणाहि के० वन जेने विपे एवी, पडमवेइए के० पद्मवरवेदिका, तेणे करी परि के० समस्त प्रकारे विंटाणी थकी मंक्रिय के० शोजित ठे, सिराहिं के० मस्तक जेमनां एवी. ॥ १५ ॥

वली जगतीयो केवी ठे ?—वेईसमेण के० वेदिका सदश अने मह्या के० मोटा एवा गवरक के० गोखला तेमना करुण के० वलय—तेणे करी संपरिच्छाहिं के० आसमं तात् वेष्टिताजिः एटखे चारे तरफ वींटेलीतं ठे. वली जगतीतं केवी ठे ? अष्टारसूण के० अठार योजन उणो जे परिहि के० परिधि ठे, ते चउजत्त के० चार जागे वहेचतां जेटला योजन आवे तेटला योजननुं दारंतराहिं के० एकेका विजयादि छारुं अंतर ठे, जे जगतिनेविपे एवीतं ठे. जेम जंबुद्वीपनो परिधि वीखंन्रवगादहगुण एणी गाथाए करतां त्रण लाख सोल हजार वसें सत्तावीश योजन अने त्रण कोश, अने उपर धनुष्य एकसो अठावीश अने तेर अंगुल थाय ठे. तेमांथी अठार काढीए. पती चारे जागे वहेचीएं त्यारे उंगणाएंशी हजार वावन योजन एक कोश, पंदरसें वत्रीश धनुष्य, त्रण अंगुल अने त्रण जव एटखुं एकेका धारणानुं अंतर जाणवुं. एम लवणसमुद्र संबंधी परिधि (१५०११३ए) योजन ठे, एमांथी अठार उणा करी चार जागे वहेचतां ३७५२०० योजन अने उपर एक कोश, एटखुं अंतर आवे. ते लवणसमुद्रनी जगतीना एकेका धारणानुं अंतर जाणवुं. धातकीखंरुनो परिधि एकतालीश दश हजार नवसें एकसठ याजन ठे. तेमांथी अठार काढीने चाकीना चारे

येथ्यां ३० योजन त्रण कोश एटखुं एकेका धारणानुं अंतर जाणवुं. ते, तेमांथी अठार काढीए, चाकीनाते

चार जागे वहेचतां ११११६४६ योजन अने त्रण कोस उपर, एटळुं एकेका वारणानुं
अंतर ठे. एम सर्वत्र जाणवुं. ॥ १६ ॥

वली जगतीउं केवीउं ठे ? अहुंच के० आठ योजन उंचा, चउसु के० चार योजन विठर
के० विस्तारवंत अने दुपास के० वेपासे सकोस के० एकेका कोस सहित एवी कुट्ट
के० वारसांखनी चीत ठे जेमनेविषे एवा दाराइं के० दरवाजा जे जगतिउंने विषे ठे
एवीउं ठे. वली जगतीउं केवी ठे ? पुवाइ के० पुवादि चार दिशिउंने विषे जे महिदि
के० महिदि देव के० देवता तेना दार के० दरवाजा, तेमनां नामे नाम ठे; ते नाम
विजायाइं के० विजयादि चार अत्रुत्तर विमाननां नामे ठे, जे जगतीउंने विषे एवी ठे. १७

वली जगतीउं केवी ठे ? नाणा के० अनेक प्रकारनां जे मणिमय के० मणिरत्नो
तेहनी देहली के० उंवरो तथा कवारु के० कमारु अने परिधा के० जोगल-तेणे
करीने दरवाजानी सोहाहिं के० शोचा ठे, जगद्दि के० जे जगतिउंनेविषे. एवी जग-
तीउंए तेसवे के० जे पूर्वे कह्या ते सर्व दीवोदहिणो के० द्वीप समुद्र परिखित्ता
के० वीच्या ठे. ॥ १८ ॥

॥ हवे एक गाथाए करी वेदिकाना वे वाजुना वननुं रमणिकपणुं देखाडे ठे. ॥

वरतिण तोरण ऊय ठ, त्वाविपासाय सेल सिलवटे ॥

वेडवणे वरमंन्र ॥ गिहासणेसू रमंति सुरा ॥ १९ ॥

अर्थ- वर के० पंचेंद्रियोने पुष्ट करवानेविषे तत्पर एवा, तिण के० तृण नडादिक
एवे नामे वनस्पति तोरण के० वाहेर दरवाजाने शोभाकारक तोरण, ऊय के० ध्वजा,
उत्त के० उत्र, वावि के० वापि, पासाय के० प्रासाद एटले देवोने रमवानां घर, सेल
के० रमवाना पर्यंत, अने सिलवटे के० विस्तीर्ण एवा पापाणो ठे जेनेविषे एवुं जे वेड-
वणे के० वेदिकाना वेहु वाजुनुं वन-तेने विषे वर के० मनने गमे एवा मंडव के०
झाडादिना जे मांडवा तेनेविषे, तथा गिह के० केलीप्रमुग्गना जे घर तेनेविषे, वली
आसणेसू के० जखा वेसवायोग्य सिंहासनादि तेनेविषे, सुरा के० देवता ते रमंति के०
रमे ठे, क्रीडा करे ठे. ॥ १९ ॥

॥ हवे अधिकारी देव अने देवीउंनी उत्पत्ति कहे ठे. ॥

इह अदिगारो जेमिं ॥ सुराण देवीण ताण मुप्पत्ति ॥

नियदीवोदहि नामे ॥ अस्संखइमे सनयरीनु ॥ २० ॥

अर्थ- इह के० ए जंबूद्विप, खवणसमुद्र, धानकीवंड, तथा पुष्कराई-ए सर्व
मली पिस्तालीश लाख चाजननो वृत्त विस्तारवालो मनुष्य क्षेत्र ठे, तेनेविषे जे सिंनु-

एक जाग आवे, तो जेवारे एक योजन चढतां थाय, तेवारे योजननो अंगीयारींत एक जाग नीचेना मूल विस्तारमांद्देशी घटे. अने उपरथी उतरतां उपरना विस्तार मांद्देशे वधे. वली यमकपर्वत, कांचनगिरि तथा कूटने पण एमज जाणवुं. जेम वज एवें नामे कूटनो मूल विस्तार एक सहस्र योजन ठे, अने उपर विस्तार पांचसैं योजन ठे—ते काढतां पांचसैं योजन उगरे अने उंचपणुं तो सहस्र योजन ठे. माटे जाग न आवे ते माटे पांचसैंने वमणा करीए तो एक हजार थाय. ते सहस्र योजन साथे व्हेंचतां योजननो अर्द्धजाग आवे. ते चढतां घटे अने उतरतां वधे. एम समस्त ठेकाणे जाणवुं. ॥ १४ ॥

वली जगतीयो केवी ठे ? ते कहेठे—गाउडुगुद्याइ के० वे गाउनी उंची, अने तयः जाग के० ते उंचपणानो आठमो जाग ठे, रुंदाइ के० विस्तार जेनो. देसूण के० देसू उणा डुजोयण के० वे योजन वर के० प्रधान एवा वंने वाजुए ठे वणाहि के० वन जें विपे एवी, पडमवेइए के० पद्मवरवेदिका, तेणे करी परि के० समस्त प्रकारे विंटाण थकी मंजिय के० शोजित ठे, सिराहिं के० मस्तक जेमनां एवी. ॥ १५ ॥

वली जगतीयो केवी ठे ?—वेईसमेण के० वेदिका सदश अने मह्या के० मोटा एव गवक के० गोखला तेमना कर्णण के० वलय—तेणे करी संपरिचार्हिं के० आसमं तात् वेष्टिताजिः एटखे चारे तरफ वींटेलीउं ठे. वली जगतीउं केवी ठे ? अष्टारसू के० अठार योजन ऊणो जे परिहि के० परिधि ठे, ते चउजत्त के० चार जागे व्हें चतां जेटला योजन आवे तेटला योजननुं दारंतराहिं के० एकेका विजयादि छाए अंतर ठे, जे जगतिनेविपे एवीउं ठे. जेम जंबुछीपनो परिधि वीखंनवगादह्युण एवी गाथाए करतां त्रण षाख सोख हजार वसैं सत्तावीश योजन अने त्रण कोश, अने उपर धनुष्य एकसो अठावीश अने तेर अंगुल थाय ठे. तेमांथी अठार काढीए. पती चारे जागे व्हेंचतीं ल्यारे उंगणाएंशी हजार वाचन योजन एक कोश, पंदरसैं वत्रीश धनुष्य, त्रण अंगुल अने त्रण जव एटयुं एकेका वारणानुं अंतर जाणवुं. एम खवण समुद्र संबंधी परिधि (१५०११३ए) योजन ठे, एमांथी अठार उणा करी चार जागे व्हेंचतां ३९५२०० योजन अने उपर एक कोश, एटयुं अंतर आवे. ते खवणस मुद्रनी जगतीना एकेका वारणानुं अंतर जाणवुं. धातकीखंरुनो परिधि एकतालीश दश हजार नवसैं एकसठ याजन ठे. तेमांथी अठार काढीने धाकीना चारे १०२७३५ योजन अने त्रण कोश एटयुं एकेका वारणानुं अंतर जाणवुं. १०२७३५ योजन ठे, तेमांथी अठार काढीए, धाकीना

वार चागे वहेचतां श्रृणुष्व योजनं अने त्रण कोस उपर, एतद्धं एकेका चारणानुं
अंतरं ठे. एस सर्वत्र जाणुं. ॥ १६ ॥

वली जगतीउं केवीउं ठे ? अशुच के० आठ योजन उंचा, चउसु के० चार योजन विठर
के० विस्तारवंत अने डुपास के० वेपासे सकोस के० एकेका कोस सहित एवी कुट्ट
के० चारसांखनी जीतं ठे जेमनेविपे एवा दाराइं के० दरवाजा जे जगतीउंने विपे ठे
एवीउं ठे. वली जगतीउं केवी ठे ? पुवाइं के० पुवांदि चार दिशिउंने विपे जे महिहि
के० महर्किंक देव के० देवता तेना दार के० दरवाजा, तेमनां नामे नाम ठे; ते नाम
वेजायाइं के० विजयादि चार अनुत्तर विमाननां नामे ठे, जे जगतीउंने विपे एवी ठे. १७

वली जगतीउं केवी ठे ? नाणा के० अनेक प्रकारनां जे मणिमय के० मणिरत्नो
तेहनी देहली के० उंवरो तथा कवारु के० कमरु अने परिघा के० जोगल-तेणे
ररीने दरवाजानी सोहाहिं के० शोचा ठे, जगद्दिं के० जे जगतीउंनेविपे, एवी जग-
तीउंए तेसवे के० जे पूर्वे कद्या ते सर्व दीवोदहिणो के० द्वीप समुद्र परिखित्ता
के० वीट्या ठे. ॥ १८ ॥

॥ हवे एक गाथाए करी वेदिकाना वे वाजुना वननुं रमणिकपणुं देखाडे ठे. ॥

वरतिण तोरण ऊय उ, त्वाविपासाय सेल सिलवट्टे ॥

वेश्वणे वरमंमव ॥ गिहासणेसू रमंति सुरा ॥ १९ ॥

अर्थ- वर के० पंचेंद्रियोने पुष्ट करवानेविपे तत्पर एवा, तिण के० तृण नडादिक
एवे नामे वनस्पति तोरण के० वाहेर दरवाजाने शोचाकारक तोरण, ऊय के० ध्वजा,
उत्त के० उत्र, वावि के० वापि, पासाय के० प्रासाद एतद्धे देवोने रमवानां घर, सेल
के० रमवाना पर्वत, अने सिलवट्टे के० विस्तीर्ण एवा पापापो ठे जेनेविपे एवुं जे वेश्व-
वणे के० वेदिकाना वेहु वाजुनुं वन-तेने विपे वर के० मनने गमे एवा मंडव के०
द्राक्षादिना जे मांडवा तेनेविपे, तथा गिह के० केलीप्रमुखना जे घर तेनेविपे, वली
ग्रासणेसू के० जला वेसवायोग्य सिंहासनादि तेनेविपे, सुरा के० देवता ते रमंति के०
मे ठे, क्रीडा करे ठे. ॥ १९ ॥

॥ हवे अधिकारी देव अने देवीउंनी उत्पत्ति कहे ठे. ॥

इह अद्दिगारो जेसिं ॥ सुराण देवीण ताण सुप्पत्ति ॥

नियदीवोदहि नामे ॥ अस्संखइमे ॥ २० ॥

अर्थ- इह के० ए जंबूद्वीप, लवणसमुद्र, एतद्धे पुष्कराई-ए सर्व
मली पिस्तालीश लाख योजननो वृत्त ठे, तेनेविपे जे

राण देवीण के० जे देवता देवीउंनो अहिगारो के० अधिकार ठे, ताण सुराण देवीण के० ते देवता तथा देवीउंनी उप्पत्ति के० उत्पत्ति एट्खे जे उपजबुं ठे, ते असंतइमे के० अर्हीयांथी असंख्यातमो नियदीवोदहिनामे के० पोतपोताने नामे जे द्वीप अने समुद्र ठे; तेमांहे वार हजार योजन गया पठी असंख्यातमीउं सनयरीसु के० सन-गरीउंने विषे एट्खे जे पोताने नामे नगरी ठे तेनेविषे उत्पत्ति ठे ॥ २० ॥

॥ ह्वे जंबुद्वीपना कुलगिरि तथा क्षेत्रनो विचार कहे ठे ॥

जंबुद्वीवो वदिकुल ॥ गिरीहिं सत्तहिं तदेव वासेहिं ॥

पुषावरदीहेहिं ॥ परिच्छिन्नो तेइमे कमसो ॥ २१ ॥

अर्थ- जंबुद्वीवो के० जंबुद्वीप ठे ते पुषावरदीहेहिं के० पूर्व अने पश्चिमे दीप एट्खे छांया गया वदि कुलगिरीहिं के० ठ कुलगिरि पर्वत, तेमज सत्तहिंवासेहिं के० सान वप एट्खे क्षेत्र तेणे करी परिच्छिन्नो के० वहेंचापलो ठे, एट्खे विजाग करेला ठे, तेइमे के० ते आ क्षेत्रो तथा कुलगिरीउं कमसो के० अनुक्रमे करी तेमनां नाम पद्वीपे विषे ॥ २१ ॥

॥ प्रथम ठ कुलगिरिनां नाम एक गाथाए करी कहे ठे ॥

हिमवं सिद्धरी महृदिम ॥ रूपी निसढो य नीलवंतो य ॥

वाहिरउं छुड गिरिणो ॥ उन्नउं वि सवेइया सधे ॥ २२ ॥

अर्थ- प्रथम दक्षिणथी घुर मांडीने हिमवं के० हिमवंत पर्वत ठे, अने उन्न दिशिमां सिद्धरी के० शिखरी पर्वत ठे. वली दक्षिणदिशाए महृदिमवं के० महादिमवंत ठे, अने उत्तर दिशिमां रूपी के० रुपिपर्वत ठे. वली दक्षिण दिशाए निसढो के० निषप ठे, अने उत्तर दिशाए नीलवंतो के० नीलवंत ठे. ए ठ कुलगिरि पर्वत ठे. दक्षिण तथा उत्तर दिशाए वाहिरउं के० वाहेरथी छुडगिरिणो के० वे पात वं पर्वत सरखा ठे. तेमांहे वेचे एकठा कथा. वली सवे के० ए सर्व पर्वतो केवा ठे। तेउं टट्टंवि के० वे पामे पण सवेइया के० वेदिका सहित ठे. ते वेदिका तो जगतीक शिखर उर जे प्रमाणे कहेई। ठे तेम सवेत्र ठेकाणे जाणवी ॥ २२ ॥

॥ ह्वे एक गाथाए करी मान वप एट्खे

जरहेग्ययनिछंगं ॥ छंगंच हेमवयराम्

म रम्मय छंगं ॥ मजि विदेहुत्ति

अर्थ- जहे के० प्रथम तमनक्षेत्र दक्षिणदिशि

जरहे के० पर्वतक्षेत्र ठे. इति छंगं के०

वय रसवयरूवंडुगं के० हेमवंत ने ए रसवंतरूपं द्विक ठे एटले ए वेनुं जोडळुं ठे ते सरखुं ठे. एटले हिमवंत पर्वत ठे ते दक्षिण तरफ ठे. अने ऐरवत उत्तरदिशिमां ठे. तथा हरिवासरस्मयडुगं के० हरीवर्ष अने रम्यकवर्ष द्विकं एटले ए वेनुं जोडळुं सरखुं ठे. अनुक्रमे ए वे दक्षिण अने उत्तरनेविषे पूर्वनीपेठे जाणवा. अने मझि के० मध्यजागे विदेहृत्ति के० सातमो महाविदेह क्षेत्र ठे. सगवासा के० ए सात क्षेत्र कक्षां-३३

॥ हवे एक गाथाए करी, सात क्षेत्रमध्ये ठ कुलगिरि तथा सातमा महाविदेह क्षेत्रने मध्यजागे मेरुपर्वत ठे, ए सात गिरिनुं सामान्य प्रकारे स्वरूप कहे ठे. ॥

दो दीहाचउवट्टा ॥ वेयहा खित्त उक्क मझंमि ॥ मेरू विदेह मझे ॥ पमाण मित्तो कुलगिरीणं ॥ १४ ॥

अर्थ- दोवेयद्वादीहा के० वे दीर्घ एटले लांवा वेताड्य, ते जरत, तथा ऐरवत ए वाहेरना वे क्षेत्रमां ठे. अने चउ के० चार, वट्टा के० वृत्त एटले गोलाकार वेयहा के० वेताड्य-ते हिमवंत, एरसवंत, हरिवर्ष अने रम्यक् ए चार क्षेत्रमां चार वृत्त वेताड्य ठे. ए ठवेताड्य ठे ते खित्तउक्कमझंमि के० ठ क्षेत्रमां ठे. अने विदेहमझे के० महाविदेहनामध्ये वचमां मेरू के० मेरु पर्वत ठे. इत्तो के० अर्हीयांथी आगल कुलगिरिणं पमाणं के० कुलगिरिनुं प्रमाण कहे ठे. ॥ १४ ॥

॥ हवे एकगाथाए करी कुलगिरिनुं उच्चत्वादि प्रमाण कहे ठे. ॥

इग दो चउ सय उच्चा ॥ कणगमया कणगरायया कमसो ॥

तवणिज्ज सुवेरु लिया ॥ वहि मच्चिंतरा दोदो ॥ १५ ॥

अर्थ- वहिय के० वाहेरना हिमवंत अने शिखरी ए वे पर्वत इगसयउच्चा के० एकसो योजन उंचा ठे. अने मप्र के० वचमांना महाहिमवंत अने रुक्मी ए वे पर्वत दोसयउच्चा के० वसें योजन उंचा ठे. मांहेना निपथ अने नीलवंत ए वे पर्वत चउसयउच्चा के० चारसें योजन उंचा ठे. वली पर्वत केवा ठे ? वहि के० वाहेरना वे पर्वत कणगमया के० सुवर्णवर्णमयीं ठे. मझ के० मध्यना वे पर्वत, तेमांहे महाहिमवंत कणग के० सुवर्णनो ठे, अने वीजो रुक्मी ठे ते रायया के० रुपानो ठे. अर्पितरा के० मांहेनो जे निपथ पर्वत ठे, ते तवणिज्ज के० तपावेला सुवर्णना वर्ण जेवा रक्तवर्ण सुवर्णनो ठे, अने नीलवंत पर्वत ते सुवेरुखिया के० सद्बैरुयवर्ण एटले वैरुय रत्नो अने नीले वर्ण ठे. ॥ १५ ॥

॥ हवे ए कुलगिरिउ संवंधी पद्दोळपणुं जाणवाने अर्थे करण कहे ठे. ॥

इग अड इतीस अंका ॥ लक्कगुणा कमिण नउय सय जइ-

या ॥ मूलो वरिसमरुवं ॥ विठारं विति जुयवतिगे ॥ १६ ॥

अर्थ—दुगुअंका के० वे आंक, अरुअंका के० आठ आंक, दुतीसअंका के० वत्रीश आंक, ए आंक जूदी जूदी राशीएँ कमिण के० अनुक्रमे करी लाखगुणा के० लाखगुणा करीएँ त्वारे प्रथम राशी वे लाख, वीजी राशी आठ लाख, त्रीजी राशी वत्रीश लाख, एटला थाय. तेवार पठी एकेकी राशी नउयसय के० एकसो नेवु नइया के० जागे वहेंचीएँ, ते वहेंचतां जेटला जाग आवे, तेटला योगेन मूले के० मूलनेविपेअने उवरि के० उपर जुयलतिगे के० त्रणे युगलनेविपे समरूवंचिठारं के० सरखा रूपे विस्तार प्रते पामे; ए रीते विंति के० पंडितपुरुषो कहे ठे. ते केम ? तो के-प्रथम राशीना वे आंक ठे, ते लाखगुणा करीएँ तेवारे वे लाख थाय, ते एकसोने नेवु जागे वहेंचतां एक हजार वावन योजन अने उपर वार कला लाने; एटलो हिमवंत तथा शिखरिनो विस्तार ठे, एम जाणवुं. एम सर्वत्र जाणवुं. हवे एकसो नेवु जागे दीए ठे तेहनुं कारण कहे ठे. जरत अने ऐरवत थकी माहाविदेहसुधी क्षेत्र तथा कुलगिरि जे ठे ते वमणा वमणा ठे, तेमाटे वमणा आंक मांडीएँ, तेनो सरखालो गणतां एकसोने नेवु थाय. ते मूलगी राशी अने जागनी राशिधी एक शून्य टासी वहेंचीएँ तो यथोक्त परिमाण लाजे, एटले मूलगी राशी वे लाख ठे, तेमां एक शून्य टालवाधी वीश हजार थाय, अने जागनी राशी एकसोने नेवु ठे, तेमांधी एक शून्य टालवाधी उंगणीशनो आंक रहे ते पूर्वोक्त वीस हजारने ए उंगणीशनो जाग थापीएँ तेवारे यथोक्त प्रमाण थाय. एम सघले ठेकाणे जाणवुं. २६

॥ तेहज पामेखो पर्यंतोना विस्तारनो आंक वे गाथाएँ करी कहे ठे. ॥

वावणुद्विउ सदसो ॥ वारकखा वाहिराण विठारो ॥ मझि

मगाण दसुत्तर ॥ वायालसया दस कला य ॥ २७ ॥

अर्थ—वावणुद्विउ के० वावन योजने करी अधिक सदसो के० एक हजार वारकखा के० वार कखा एटले एक हजार वावन योजन अने उपर वार कला एटलो वाहिराण के० वाहेरना हिमवंत अने शिखरि पर्यंतनो प्रत्येके विठारो के० विस्तार ठे. तथा मझिमगाण के० मध्य एटले वचेना जे महाहिमवंत अने कुम्मी पर्यंत ठे, तेमनो प्रत्येके विठारो के० विस्तार वायालसया के० चेतासीमें दसुत्तर के० दश योजन अने उपर दसरुखा के० दश कखा अर्थात् ४२१० योजन उपर १० कखा ठे. ॥ २७ ॥

अन्नितराण इकखा ॥ सोख सदस्सड सया सवायाला ॥

चउ च ॥ २८ ॥

वजि

उपरा दस कखा सबे ॥ २८ ॥

१ जे विषय तथा नीलवंत, तेमना प्रत्येके सवायाला के० चेतासीश योज-

नसहित, श्रद्धसया के० आठसैं योजन अने उपर डुकला के० वे कला एटले सोल हजार आठसैं वेतालीश योजन अने उपर वे कला ठे. हवे ठ कुलगिरिनो सामान्य-पणे एकठो विस्तार कहे ठे. चउचत्तसहस के० चुमालीश हजार दोसय के० वसैं दसु-त्तरा के० दश योजन उपर दसकला के० दस कला ठे. एटले चुमालीश हजार वसैं दश योजन उपर दश कला. एटलो सबे के० सर्वे युगल त्रिकनो विस्तार ठे. ॥ २७ ॥
॥ हवे एक गाथाएं करी सात क्षेत्रनो विस्तार जाणवाने अर्थे करण कहे ठे. ॥

इग चउ सोलस अंका ॥ पुबुत्त विहीइ खित्त जुयलतिगे ॥
विठारं विंति तद्दा ॥ चउसठिको विदेहस्स ॥ २८ ॥

अर्थ- इग के० एक, चउ के० चार सोलस के० सोल अंका के० आंकने पुबुत्तवि-हीइ के० पूर्वोक्त विधिएं करी लाखगुणा करीएं. पठी एकसो नेबु जागे वहेंच्चीएं तो खीत्त जुयल तिगे के० क्षेत्रजुगलत्रिकने विपे विठारं के० विस्तारप्रते विंति के० ज्ञानी-पुरुषो कहे ठे. तद्दा के० तेमज चउसठिको के० चोसठ आंकने लाखगुणा करीएं. तेने एकसो ने नेबु जागे वहेंचतां जेटलो आंक आवे तेटलो विदेहस्स के० महाविदेहने विपे विठारं के० विस्तार थाय, तेप्रते कहे ठे. ॥ २८ ॥

॥ हवे जाग वहेंचतां जे सात क्षेत्रनुं प्रमाण थाय ते वे गाथाएं कहे ठे. ॥

पंचसया ठवीसा ॥ ञ्चकला पढम खित्त जुयलंमि ॥

वीए इग वीस सया ॥ पणुत्तरा पंच य कला य ॥ ३० ॥

अर्थ- पंचसया के० पांचसैं अने ठवीसा के० ठवीश एटले पांचसैं ने ठवीश योजन अने उपर ञ्चकला के० ठ कला, एटलुं प्रमाण पढमखित्तजुयलंमि के० पेहेलुं जे क्षेत्रनुं युगल जरत तथा ऐरवत-तेने विपे प्रत्येके जाणवुं. वली वीए के० वीजुं क्षेत्रनुं युगल जे हेमवंत तथा एरखवंत-तेहनो प्रत्येके विस्तार इगवीससया के० एकवीशसैं पणु-त्तरा के० पांच योजन उपर एटले वे हजार एकसो ने पांच योजन अने उपर पंचक-लाय के० पांच कला एटलुं विस्तारनुं प्रमाण ठे. ॥ ३० ॥

चुलसीसय इगवीसा ॥ इक्ककला तइयगे विदेहि पुणो ॥

तित्तीस सहस ठस्सय ॥ चुलसीया तद्द कला चउरो ॥ ३१ ॥

अर्थ- चुलसीसय के० आठ सहस अने चारसैं इगवीसा के० एकवीश योजन उपर इक्ककला के० एक कला एटलो तइयगे के० त्री-एटले हरिव्रप तथा रम्यक् क्षेत्रनो प्रत्येके विस्तार ठे. पुणो के० वली विदेहने विपे तित्तीस-

सहस्र के० तेशीश हजार वस्तय के० ठें चुलसीया के० चोराशी योजन तद् के० तथा कला
चउरो के० चार कला एटलो सातमुं जे महाविदेह क्षेत्र ठे, तेनो विस्तार ठे ॥ ३१ ॥

॥ हवे एक गाथाएं करी ए साते क्षेत्रनो एकगो विस्तार कहे ठे ॥

पण पन्न सहस्र सग सय ॥ गुण नउया नवकला सयलवा-
सा ॥ गिरिखित्तंक समासे ॥ जोयण लखं हवइ पुणं ॥ ३२ ॥

अर्थ- पणपन्नसहस्र के० पंचावन सहस्र सगसय के० सातसें गुणनऊया के० नेया
सी योजन एटले ५५७७७ योजन उपर नव कला के० नवकला, एटलुं सयलवासा के० ।
सबला साते क्षेत्रनुं एकतुं प्रमाण कलुं. गिरिखित्तंक समासे के० पूर्वांक पर्वत तथा के०
सातना जे आंक ते समासे एटले एकग कख्या ठतां पुणं के० संपूर्ण जोयणलखं के
लाख योजन हवइ के० थाय ॥ ३२ ॥

॥ हवे एक गाथाएं करी मध्यजागनेविषे जरत तथा ऐरवतनुं अरुं प्रमाण कहे ठे.

पलास सुद्ध वाहिर ॥ खित्ते दलयंमि छ सय अडतीसा ॥

तिणि य कदा य एसो ॥ खंड चउकस्स विस्कंजो ॥ ३३ ॥

अर्थ- वाहिर के० वाहेरना जे जरत तथा ऐरवत ए वे खित्ते के० क्षेत्र, तेम
प्रमाण पांचसें ठवीस योजन अने ठ कदा ठे-ते मध्येथी पलास के० पचाश योज
वेताढ्यना सुरू के० शोधीएं, एटले काढीएं तेवारे चारसें ठहोतेर योजन अने उ
ठ कला वाकी रहे.तेनुं दलयंमि के० अरुं कखेठते छसय के० वसें अरुतीसाके० आडर
स योजन उपर तिन्निय के० त्रण कलाय के० कला एटलुं एसो के० एखं चउकस्स
के० खं चतुष्क एटले वे खंड मध्य जरतना अने वे खंड मध्य ऐरवतना ए चार
खंडनुं विस्कंजो के० विष्कंज एटले पहोलपणुं ठे ॥ ३३ ॥

॥ हवे एक गाथाएं करी ठ कुलगिरि उपर जे ऊह ठे, तेनुं प्रमाण कहे ठे ॥

गिरि उवरि सवेइदहा ॥ गिरिउच्चत्ताउ दसगुणा दीहा ॥

दीहत्ति अरुंदा ॥ सबे दस जोयणुधेहा ॥ ३४ ॥

अर्थ- गिरिउवरि के० पर्वत उपर सवेइदहा के० वेदिका सहित ऊह ठे. पण ते
ऊह केवा ठे ? गिरिउच्चत्ताउ के० पर्वतना उंचपणाथी दसगुणादीहा के० दशगुणा
दीध एटले खांवा ठे अने दीहत्ति के० दीर्घपणा थकी अरुंदा के० अरुं विस्तारे
एटले पहोला ठे. सबे के० सबे ऊह दसजोयण के० दश योजन उधेहा के० उंडा ठे.
ते केम-वाहेरना वे कुलगिरि एकसो योजन उंचा ठे; ते पर्वतने दश गुणा करतां
५ योजन थाय; तेमाटे ते ऊह सहस्र योजन खांवा ठे. अने खांचपणानुं अरुं

पांचसें योजननुं पहोलपणुं ठे, अने दश योजन उंन; एम समस्त डहनुं मान पर्व-
तने अनुमाने ठे, एम जाणतुं. ॥ ३४ ॥

॥ हवे ते डहनां नामो कहे ठे. ॥

वहि पञ्चम पुंडरीआ ॥ मझे ते चव हुंति महपुवा ॥

ते गिठिकेसरीआ ॥ अङ्गितरिया कमेणुसु ॥ ३५ ॥

अर्थ- वहि के० वाहेरना हिमवंत अने शिखरी-ए वे पर्वत उपर पञ्चम के० पञ्च-
डह, अने पुंररीआ के० पुंररीक नामे डहो ठे. मझे के० मध्यना महाहिमवंत,
अने रुक्मि-ए वे पर्वत उपर चव के० निश्चयपणे ते के० ते पहेला वे डहनां जे नाम
कक्षां ते नामने पाठल, महापुवा के० महा शब्द पूर्वे ठे जेभने एवा एटले महापञ्च
तथा महापुंररीक एवा नामे वे डहो ठे. अने अङ्गितरिया के० मांहेला निपथ तथा
नीलवंत ए वे पर्वत उपर कमेणुसु के० अनुक्रमे ते गिठिकेसरीआ के० तिगिठि अने
केशरी ए नामे ए वे डहो ठे. ॥ ३५ ॥

॥ हवे ते डहमां जे देवीउं वास करे ठे तेनां नामो कहे ठे. ॥

सिरि लठी हिरि वुद्धी ॥ धी किन्तीनामियाउ देवीउं ॥

जवणवईउं पलिउं ॥ वमाउ वरकमल निलयाउं ॥ ३६ ॥

अर्थ-सिरि के० श्री, लठी के० लक्ष्मी, हिरि के० ह्री, वुद्धी के० बुद्धी, धी के० धी, किन्ति
के० कीर्त्ति ए ठे नामियाऊ के० नाम जेभनां एवीउं जे देवीउं के० देवीउं, ते वसे ठे.
पण ते देवीउं केवीउं ठे ?- जवणवईउं के० जवनपति निकायनी उपनी ठे. वली
केवीयो ठे ?-पलिउं वमाउ के० पट्टोपमनुं ठे आयुष्य जेमनुं, तथा वरकमलनिलयाउं
के० प्रधान जे कमल-तेनेविपे ठे निलय के० बसवानुं स्थान जेमनुं. वली ए देवीउं
अपरिग्रहिता ठे. तेमां हिमवंत पर्वत उपर जे पञ्चडह ठे, तेमां श्री देवी वसे ठे,
तथा शिखरी पर्वत उपर जे पुंररीक डह ठे तेमां लक्ष्मी देवी वसे ठे, महा हिमवंत
उपर जे महापञ्च डह ठे, तेमां ह्री नामे देवी वसे ठे. रुक्मि पर्वत उपर जे
महापुंररीक डह ठे तेमां वुद्धी नामे देवी वसे ठे, निपथ उपर जे तिगिठि डह ठे,
तेमां धी एवे नामे देवी वसे ठे. नीलवंत पर्वत उपर जे केशरी डह ठे, तेमां
कीर्त्ति नामे देवी वसे ठे. ए ठ देवीउंनां नाम दायां. ॥ ३६ ॥

॥ हवे देवीउंने वसवाना कमलनुं प्राण कहे ठे. ॥

जलुवरि कोसङ्गुञ्जं ॥ दह विवर ॥ सविन्नरं ॥

वाहिल्लि विवरुं ॥ कमलं देवी ॥ ३७ ॥

अर्थ- ते श्री, लक्ष्मी प्रमुख सर्व देवीनां कमल जलुवरि के० पाणी उपर कोस छुगं के० वे कोस उच्चं के० उंचां ठे, अने दह्विठर के० इहनो जे विस्तार तेनो पण-सयंस के० पांचसेमो जाग विचारं के० एटलो विस्तार ठे. तथा पद्म अने पुंफरीक इहमाहे कमलनो विस्तार एक योजन ठे, महापद्म अने महापुंफरीक इहमाहे वे योजन कमलनो विस्तार ठे, तिगिछि अने केसरी इहमाहे चार योजन कमलनो विस्तार जाणवो. बाह्नि के० कमलनुं जे जारुपणुं ठे, ते विठरळं के० विस्तारपी अर्थ प्रमाण ठे, एटखे अर्द्ध योजन, एक योजन, अने वे योजन, ए अनुक्रमे कमलनुं जाडपणुं जाणवुं. एवी रीते मूलगा देवीना कमलनो विस्तार तथा जारुपणुं कर्तुं. ३३

॥ ह्ये कमलनो वर्ण कहे ठे. ॥

मूखे कंदे नाले ॥ तं वयरारिष्ठ वेरुखियरूवं ॥ जंबू-

णय मञ्ज तवणि, ज्ञ वहिदलं रत्त केसरयं ॥ ३८ ॥

अर्थ- मूखे के० मूलनेत्रिपे, कंदे के० कंदनेत्रिपे, नाले के० नालनेत्रिपे तं के० ते कमल, वयर के० वजरलमय, अरिष्ठ के० अरिष्टरलमय, अने वेरुखियरूवं के० वेडूररलरूपनुं अनुक्रमे ठे. वज्जरल उज्वल वणें, अरिष्टरल श्यामवणें अने वेडूररल नीलपणें ठे. वली ते कमल केवां ठे ? जंबूणय के० रक्तवर्ण सानु तेहनां मञ्ज के० मंदिखां दल के० पत्र ठे, अने वहि के० बाहेरनां दल के० पत्र ते तवणिश्च के० तवणियां चला सर्गनां जेवा पीतवणें ठे; वली रत्त के० रातां ठे; केसरयं के० कमलमांहेखा तंतु जेहनेत्रिपे, एवां ते कमल ठे. ॥ ३७ ॥

॥ ह्ये कमल मध्येनी कर्णिका, अने श्रीदेवीने वसवानुं जवन तेहनुं प्रमाण कहे ठे ।

कमलश्च पाय पिहु खु, च कणगमय कणिगोवरि जवणं ॥

अश्वेग कोस पिहु दी, ह चउदसय चाल धणुहुच्चं ॥ ३९ ॥

अर्थ- कमलरु के० कमलनो जे विस्तार एक योजन, वे योजन, तथा चार योजन तेहनुं अर्द्ध पिहुख के० पहोखपणुं, कमलानी कर्णिकाउने त्रिपे ठे. अने पाय के० कमलना विस्तारनो जे चोयो नाग ते एम के पा योजन, अर्द्ध योजन, अने ए योजन-एटखुं प्रमाण अनुक्रमे कमलानी कणगमय के० कनकमयकर्णिकाउ-तेमनुं उ के० टंचपणुं ठे, ते कणिग के० कर्णिकाने उवरि के० उपर श्री देवीनुं जवणं के० जव ठे. एउ ते जवन केवुं ठे ? अरु के० अडयो कोस के० गाउ पिहु के० पहोखुं ठे; अ एउकोम के० एक कोम दीह के० दीर्घ एटखे खांनुं ठे. वली ते जवन केवुं ठे ? तो के० कोम के० कोमने उपर बाज के० आसीदा धणु के० धनुष्य ठे, उथं के० उंचपणुं. ॥ ३९ ॥

पश्चिम-दिसि विणुंधणु पण ॥ सज्ज ढाइज सयप्पिहु पवेसं ॥

दारतिगं इह जवणे ॥ मझे दहदेवि सयणिज्जं ॥ ४० ॥

अर्थ—पहीम के० पश्चिम दिशिने वर्जाने इहजवणे के० आ श्रीदेवीना जवननेविपे उत्तर, तथा पूर्व, तथा दक्षिण, ए त्रण दिशिमां धणु पणसय के० पांचसैं धनुष्यना उच्च के० उंचा अने अढाइ सय धणु के० अहीसैं धनुष्यना पिहु के० पहोलपणानुं पवेस के० प्रवेश एटले मांहे पेसतां अहीसैं धनुष्यनुं पहोलपणुं ठे जेमनुं, एवा दार-तिगं के० त्रण दरवाजा त्रण दिशिनेविपे जाणवा. ए मूल कमल त्रण ऊहनां कहां-तथा ते जवनना मझे के० मध्य जागे दह देविसयणिज्जं के० इहदेवीउं जे श्री अने लक्ष्मी प्रमुख तेनां सुवा योग्य स्थान ठे. ॥ ४० ॥

॥ हवे परिवारनां कमल कहे ठे. ॥

तंमूल कमल म-इ, प्पमाण कमलाण अडहियसएणं ॥

परिखित्तं तज्जवणे, सु जूसणाईणि देवीणं ॥ ४१ ॥

अर्थ—तंमूलकमलमद्र के० ते प्रथम कळुं जे मूलकमल तेथी अरुं प्रमाणे जे अरुहिय के० आठे अधिक एवा सएणं के० सो—एटले एकसो ने आठ कमलो तेणे करीने ते मूलकमल जे ते परिखित्तं के० विंटेळुं ठे. ते जेम गढे करीने नगरी विंटा-यली होय ठे तेम जाणुं, तज्जवणेसु के० ते कमलनां जवनोनेविपे देवीणं के० देवी-उंनां सु के० जला जूसणाईणि के० आनरणादि वस्तु रहे ठे. ॥ ४१ ॥

मूलपउमाउ पुविं ॥ महयरियाणं चउएह चउ पउमा ॥

अवराइसत्त पउमा ॥ अणियाहिवईण सत्तएहं ॥ ४२ ॥

अर्थ—मूलपउमाउ के० मूलकमलथी पुविं के० पूर्वदिशिएं महूरियाणं के० मह-रिंकि जे म्होटी चउएहं के० चार देवीउं तेमने सर्वने वसवाना चउ के० चार पउमा के० कमल ठे. अने अवराइ के० पश्चिम दिशिमां अणियाहिवईण के० अनिकाधि-पति तेना एटले अनिक जे कटक णुण एटले तेना अधिप एटले स्वामि सत्ताएहं के० सात ठे, तेमने वसवा योग्य सत्त के० सात पउमा के० कमलो ठे. ॥ ४२ ॥

वायवाइसु तिसु सुरि ॥ सामन्न सुराण चउ सहस पउमा ॥

अठ दस वार सहसा ॥ अग्गेयाइसु ति परिसाणं ॥ ४३ ॥

अर्थ—मूलगा कमलथी वायवाइसु के० वायव्यादि जे तिसु के० त्रण ते केइ ? ते कहे ठे. वायव्य कोण, तथा उत्तरदिशि अने ईशान कोण—ए त्रणे दिशाउंनेविपे सुरि के० देवीसंबंधी जे सामन्नसुराण के० सामानिक देवता, तेमनां चउसहस के०

चार सहस्र पञ्चमा के० कमल ठे, तथा अग्नेयाश्सु के० अग्निर्कोणे अष्ट के० आठ सहस्र, दक्षिण दिशिं दस के० दश सहस्र, तथा नैर्ऋत्यकोणे वारसहस्र के० वार सहस्र कमल ठे. ए सर्व कमल ठे ते अनुक्रमे तिपरिसाणं के० आदि, मध्य, अने अंत ए त्रण परखदा तेनेविषे वेसवायोग्य जे देवताउं, तेनां ठे. ॥ ४३ ॥

इय वीय परिकेवो ॥ तइए चउसुवि दिसासु देवीणं ॥

चउ चउ पञ्चमसहस्सा ॥ सोल सहस्सा यरस्काणं ॥ ४४ ॥

अर्थ— इयवीय परिकेवो के० इतिद्वितीय परिकेपः कथितः एटले ए दिशि विदिशिना जे कमल कक्षां ते मूलगाकमलनो वीजो परिकेप एटले वलयं जाणवुं हवे तइए के० त्रीजा वलयनेविषे चउसुवि के० चार एवीयो पण दिसासु के० जे दिशाउं ठे, ते दिशाउंनेविषे देवीणं के० श्री, लक्ष्मी प्रमुख देवीउंनां सोल सहस्सायरस्काणं के० सोल सहस्र आत्मारक्षक देवता ठे, तेमने वसवानां चउचउपञ्चमसहस्सा के० चार चार सहस्र कमल एकेकी दिशिं ठे. ॥ ४४ ॥

अचिउंगाइ तिवलय ॥ इतीस चत्ताऽडयाल लखाइ ॥

इग कोडि वीस लखा ॥ पन्नाससहस्स वीससयं ॥ ४५ ॥

अर्थ— अचिउंगाइ के० कक्षा कार्यना करणहार एवा देवताउंनां जे कमल ठे, ते कमल तिवलय के० त्रण वलय—एटले चौथो, पांचमो, तथा ठाणो ए त्रण वलयनेविषे ठे ते कहे ठे. चौथा वलयनेविषे इतीसलखा के० चत्तीश लाख कमल ठे, तथा पांचमा वलयनेविषे चत्तालखा के० चात्तीश लाख कमल ठे, तथा ठाणो वलयनेविषे अमयाललखा के० अडतात्तीश लाख कमल ठे, एम अनुक्रमे ठे. हवे ए सर्व कमलनी संख्या एकठी कहे ठे. इगकोडी के० एक कोडी, वीसलखा के० वीस लाख, पन्नाससहस्स के० पचाश हजार ने वीससयं के० एकसो ने वीस. ए सर्व कमल जंबूद्वीपे पठे पृथ्वीकायना पुनलनां जाणवां. ए सर्व कमलना आकारे ठे, माटे एने कमल कहीने बाखण्यां ठे. ए जेम् पद्मदहादिकनेविषे कमलनो परिवार बखाण्यो ठे, तेम वीजा इहनेविषे पण एमज परिवार जाणवो. ॥ ४५ ॥

॥ हवे इहनां वारणां बखाणे ठे. ॥

पुवावर मेरुमुहं ॥ इसु दार तिगंपि सदिसि दहमाणा ॥

असीइ जांग पमाणं ॥ सतोरणं निग्ग नईयं ॥ ४६ ॥

अर्थ— इसु के० हिमवतं तथा शिखरी ए वे पर्वतो उपर पद्म तथा पुंडरीक ए वे इहनेविषे पुवावरमेरुमुहं के० पूर्वदिशि अने पश्चिमदिशि, तथा एक मेरुपर्वतने

सन्मुख द्वारतिर्गपि के० ए त्रण द्वार ठे, ते वारणां पण सदिसिद्धमाणा के० स्वस्व-
दिशिद्रहना मानथी, असीञ्जागपमाणं के० एंशीमे जाग प्रमाणे ठे. ते केम ? तो
के-द्रहनो जे विस्तार पांचसें योजन पूर्व अने पश्चिम दिशिं ठे ते एंसीमे जागे
वहेंचीं तेवारे सवा ठ योजन आवे; तेमाटे पूर्व अने पश्चिमनां वारणां द्रहनेविपे
सवा ठ योजन पहोलां ठे. अने. मेरुसन्मुख हजार योजन द्रह ठे ते एंसी जागे वहें-
चीं तेवारे साढावार योजन जागे आवे, तेमाटे मेरुसन्मुख द्रहना वारणांसाढावार
योजन पहोलां ठे एम जाणवुं. वली ते द्वार केवां ठे ?-सतोरणं के० तोरणसहित ठे.
वली केवां ठे ?-निग्गायनइयं के० नीकली ठे नदी जे वारणांथी, एवां ठे. ॥ ४६ ॥

जामुत्तर द्वारद्वगं सेसेसु दहेसु ताण मेरुमुहा ॥ सदि-

सि ददां सिय जागा ॥ तयद्द माणा य वाहिरिया ॥ ४७ ॥

अर्थ- सेसेसु के० शेष वीजा चार द्रहनेविपे जामुत्तर के० दक्षिण अने उत्तर
दिशाए द्वारद्वगं के० वेवे वारणां ठे. ताण के० तेमना मध्ये जे मेरुमुहा के० मेरु
सामां वारणां ठे ते वारणां सदिसिद्धासियजागा के० स्वदिशिद्रहना एंसीमे जागे ठे.
जेम महापद्म तथा महापुंर्रीक ए वे द्रह मेरुदिशि सन्मुख वे सहस्र योजन ठे,
तेमना लांवपणाने एंसीजागे वहेंचतां पचीश योजन आवे, तो जे मेरु सन्मुख वारणुं
ठे, ते पचीश योजननुं ठे. अने वाहिरिया के० वाहेरनां दक्षिण तथा उत्तर सन्मुख
जे वारणां ठे ते तयद्दमाणाय के० मांहेला मेरुसन्मुख वारणाथी अर्द्धमाने एटले
साढावार योजन प्रमाणे ठे. वली ए रीते तिगिष्ठि तथा केशरी द्रह मेरुदिशि लांवा
चार हजार योजन ठे, ते एंसी जागे वहेंचतां पचाश योजन प्रमाणे मेरु सन्मुखनुं
वारणुं ठे, अने दक्षिण तथा उत्तरनां जे वारणां ठे, ते मांहेला वारणाथी अर्द्ध एटले
पचीश योजन प्रमाणनां ठे. पण एटलुं विशेष ठे के ते सर्व द्रहनां वारणां जे ठे, ते
तोरण तथा नदीएं सहित ठे एम जाणवुं. ॥ ४७ ॥

॥ हवे ते वारणांथी जे नदी नीकली ठे तेहनां नाम कहे ठे. ॥

गंगा सिंधूरत्ता ॥ रत्तवई वाहिरं नइचउकं ॥ वहि

दह पुवा वरदा, र वित्तरं वदइ गिरि सिहरे ॥ ४८ ॥

अर्थ- गंगासिंधू के० जगत क्षेत्रनेविपे गंगानदी तथा सिंधूनदी ठे; अने ऐरवत
क्षेत्रनेविपे रत्तारत्तवई के० रक्तानदी तथा रक्तवती नदी ठे. ए वाहिरं के० वाहेर
रहेलीउं जे नइचकं के० चार नदीउं ठे ते वहिदह के० वाहेरना जे पद्मद्रह तथा
पुंडरीकनामे जे द्रह ठे, तेमांहेथी पुवावरदारवित्तरं के० पूर्वपश्चिमनां जे द्वार ठे, तेनो

जे विस्तार ठे, ते प्रमाणे सवा ठ योजन पहोलपणे गिरिसिहरे क० हिमवंत तथा शिखरी पर्वतना शिखरथी व्हड के० वहे ठे. एटले उतरे ठे. इतिगाथार्थ. ॥ ४० ॥

॥ हवे नदीनी गति वे गाथाए करी कहे ठे. ॥

पंचसय गंतु नियगा ॥ वत्तणकूडाउं वहिसुहंवलइ ॥ पण
सय तेवीसेहिं ॥ साहियतिकळाहिंसिहराउं ॥ ४१ ॥

अर्थ- पूर्वोक्त जे चार नदी ठे, ते उहना वारणाथी पंचसय के० पांचसं योजन सुधी पर्वतना शिखर उपर वारणां सन्मुख पूर्व पश्चिमदिशिं गंतु के० जइने पती नियगावत्तणकूडाउ के० निजकावर्त्तन कूटथी एटले पोतपोताना वर्त्तन कूटथी वहिसुहं के० वाहेरना जरत थने ऐरवत क्षेत्रने सन्मुख वलइ के० वले. ते आवी रीते ते गंगानदी ते उहना वारणाथी पांचसं योजन सुधी पर्वत उपरे वारणासामी जाय त्यां गंगावर्त्त ए नामे पर्वतनुं जे कूट ते थकी वाहेरनुं जे जरतक्षेत्र ठे तें सन्मुख पळे. ए रीते सिंधूनदी पण सिंधू आवर्त्तन कूटथी जरतदिशि वले, तथा रफानदी पांचसं योजन वारणा सन्मुख जइने पती रक्तावर्त्तन कूटथी ऐरवतदिशि पळे, एम रक्तवती नदी रक्तवत्यावर्त्तन कूटथी ऐरवत दिशि वले; तो ए नदी जर तथा ऐरवत सामी वले, तेवारे पर्वतना मध्यजागथी वाहेर आवतां पर्वत उपरकेटस योजन चाळे ? ते कहे ठे. पणसयतेवीसेहिं के० पांचसं त्रेवीश योजन थने साहियतिकळाहिं के० साधिक एटले जाजेरी ऋण कला त्यहांसगे पर्वत उपर चाळे. ते कम तथा ठ योजन नदीनुं मुख ठे ते, पर्वतनो जे विस्तार एक सहस्र थने वावन जे जन, थने कला वार-तेमाहिथी काढीणं, तेवारे एक सहस्र थने उतावीश योजन रहे. थने उपरना एक कोसनी पोणी पांचकला ते उपरनी वार कला माहिथी काढी तेवारे सवासात कला रहे. तेनुं थरुं पांचसं त्रेवीश योजन थने शाही ऋणकला जाजेरी खाजे त्यहांसगी पर्वतना शिखर उपर नदी वहे. ॥ ४१ ॥

निवडइ मगरमुहोवम ॥ वयरामय जिभ्रिमयाहि वयरतले ॥

नियगे निवाय कुंडे ॥ मुत्तावलि समप्पवाहेण ॥ ४० ॥

अर्थ- शिखरना वेडाथी मगरमुहोवम के० मगरमठना मुखने उपमाये तेंने वावारे, तथा वयरामय के० वज्ज रत्तमय पथी जे जिभ्रिमयाहि के० जीनी एनो जीव मारणे थाकार ठे, माटे जीनी कहीणं-परनास ते मध्ये थइने वयरतले के० वज्ज ठे एड उइने विष, एडवां जे नियगे निवायकुंडे के० नदीना पोतपोताने नामे कुंडे, एटले वार थापणे नामे जे निषातकुंडे, तेंने विषे मुत्तावली समप्प-

वाहेण के० मोतीनी तूटेखी सेर तेने सदश प्रवाहे करी अवित्रिन्न धाराए करी निव-
डइ के० पडे. एटखे गंगानदी ते गंगानिपात कुंरुने विपे पडे ठे, अने सिंधुनदी
सिंधुनिपात कुंडने विपे पडे ठे. एम नदीने नामे निपातकुंड जाणवा. ॥ ५० ॥

॥ हवे जीजी वखाणे ठे. ॥

दहदार विठराळ ॥ विठर पष्पास जाग जडाळ ॥

जडत्ताळ चउगुण ॥ दीहाळ सब जिझीळ ॥ ५१ ॥

अर्थ- इहनां वारणानो विस्तार सवा ठ योजन ठे; तेम नदीप्रवाहमाहे जीजीनो
विस्तार पण सवा ठ योजन ठे. तेमाटे सरखो विस्तार ठे. अने दहदारविठराळ के०
इहनां वारणानो जे पडोलपणे विस्तार ते विठर के० विस्तारना पष्पासजागजडाळ के०
पचाशमे जागे जीजी जाडी ठे. अने ते जडत्ताळ के० जाडपणार्थी चउगुण के० चोगु-
णी सबजिझीळ के० सर्व जीजीळ दीहाळ के० दीर्घ एटखे खांदी ठे. एम सर्व इहोनी
जीजीनुं प्रमाण जाणवुं. जेम वाहेरना वे पर्यंतनेविपे सवा ठ योजन जीजी पडोली
ठे, अने मध्यना वे पर्यंतनी जिजी पचीश योजन मांहेखी दिशिनी जिजी पडोली
ठे. अने वाहेरनी दिशिनी जीजी साढावार योजन प्रमाणे ठे, अने अर्च्यंतर गिरीनी
जीजी महाविदेह क्षेत्रमांहेखी पचाश योजन प्रमाणे ठे. अने वाहेरनी जे जीजी ठे
ते पचीश योजन प्रमाण पडोली ठे. ए सर्व जीजीनुं जाडपणुं ठे; ते पातपोताना
विस्तारने पचाशमे जागे जाडी ठे. अने जाडपणार्थी चोगणुं खांवणुं ठे. ॥ ५१ ॥

॥ हवे ते कुंड वचे जे छीप ठे तेनुं प्रमाण कहे ठे. ॥

कुंडंतो अडजोयण ॥ पिहुळो जलउवरि कोस छग मुञ्चो ॥

वेइ जुळ नइ देवी ॥ दीवो दहदेवि सम जवणो ॥ ५२ ॥

अर्थ-कुंडंतो के० कुंडवचे अरुजोयण के० आठ योजन पिहुळो के० पोहूळो पाणी
ठे. अने जलोवरि के० ते पाणी उपर कोसछगमुञ्चो के० वे कोस उंचो, अने वेइजुळ
के० वेदिकायुक्त एटखे वेदिकाए सहित एचो जे नइदेवीदीवो के० नदीनी देवी-
ने वसवानो छीप ठे; पण ते छीप केवो ठे ? दहदेविसमजवणो के० इहनी जे श्री,
सहमी प्रमुख देवी तेहनां सरखां ठे जवन जे छीपनेविपे एचो ठे. ॥ ५२ ॥

॥ हवे कुंनोनुं प्रमाण कहे ठे. ॥

जोयण सछि पिहुत्ता ॥ सवाय वपि ॥ इवाग ॥

एए दमुंड कुंडा ॥ एवं अत्रेवि नय ॥ ॥

अर्थ—जोयणसद्धिपिहुता के० ते कुंड साठ योजन पद्दोला ठे. वली केवा ठे। स-
वाय ठप्पिहुलवेइतिहुवारा के० सवा ठ योजन पद्दोलां वेदिकानां त्रण वारणां ठे जे
कुंरुनेविषे. एएकुंरुना के० ए पद्दोला कला जे कुंड ते दसुंड के० दश योजन उंडा ठे.
एवं के० ए प्रकारे अत्रेवि के० वीजा पण कुंड ठे. पण ते के० तेहुतुं नवरं के० ए-
हुं विशेष ठे ते कहे ठे. ॥ ५३ ॥

एसिं विठर तिगं ॥ पमुच्च समङ्गुण चउगुणठ गुणा ॥
चउसठि सोल चउदो ॥ कुंडा सधेवि इह नवई ॥ ५४ ॥

अर्थ— एसिंविठरतिगं के० ए कुंडना त्रण विस्तार पमुच्च के० आश्रीने—ते त्रण
विस्तार किया ? कुंरुतुं पद्दोलपणुं अने छीपतुं पद्दोलपणुं तथा वेदिकानुं पद्दोलपणुं ए
त्रण विस्तार ते महाविदेह क्षेत्रमांहे वत्रीश विजयनी नदीना जे चोसठ कुंड, ते
मांहे जे छीप—तेहनी वेदीका, तेहनो विस्तार ते सम के० जरत अने ऐरवतना कुं-
रु सरखो ठे. ते केम? विदेहना विजयमांहे चउसठि के० जे चोसठ कुंड ठे, ते साठ
योजन पद्दोला ठे. ते मध्ये छीप आठ योजन ठे, लहां वेदिकानां वारणांनो विस्तार
सवा ठ योजन जाणवो. अने हेमवंत क्षेत्रनी वे नदी, ऐरणवत क्षेत्रनी वे नदी,
वली वत्रीश विजयनी वार अंतर नदी—एम सोल नदीना जे सोल के० सोल कुंड,
तेहना द्विप, तेहनां वेदिका छार, तेहनो विस्तार पद्दोलानाथी डुगुण के० वमणो जा-
णवो. ते केम ? तो के—पद्दोला कुंरुनो विस्तार साठ योजन ठे, तेने वमणा करीएं तो
एकसो वीश योजन थाय; तो ए सोल नदीना कुंड एकसो वीस योजन पद्दोला ठे,
पद्दोलाना छीप आठ योजन पद्दोला ठे, ते वमणा करतां सोल थाय तो ते कुंरुना छी-
प सोल योजन पद्दोला ठे. अने वेदिका छारनो विस्तार पद्दोलां सवा ठ योजन कणो
ठे, तेथी वमणो करीएं तेवारे साढावार योजन थाय, तो सोल कुंरुना द्विपनी वेदीकाना
वारणांनो विस्तार पण साढावार योजन ठे. वली हरिवर्षक्षेत्रनी वे नदी अने रम्यवली
वे नदी—ए चार नदीना चउ के० चार कुंड, तेहना त्रण विस्तार पमुच्च के० आश्रीने
चउगुण के० चोगुणो जाणवो. ते केम? ता के पद्दोला कुंड साठ योजन पद्दोला ठे, तो साठने
चोगुणा करतां वसें चालीश योजन ए कुंडनो विस्तार ठे. आठने चोगणा करतां वत्री-
श योजन छीपनो विस्तार ठे. सवाठने चोगुणा करतां पचीश योजन एटलो वेदिका
विस्तार ठे. तथा महाविदेहनी वे नदीना दो के० वे कुंड, तेहना त्रण वि-
के० आश्रीने आठगुणो जाणवो. ते कहे ठे. पद्दोला कुंरुनो विस्तार
ठे, ते साठने जेवारे आठगुणा करीएं तेवारे चारसें एसी योजन कुंरुनो

વિસ્તાર થાય. પહેલાના દ્વીપનો વિસ્તાર આઠ યોજન, તેને આઠગુણ કરતાં ચોસઠ થાય. તો મહાવિદેહના કુંભમાંહે દ્વીપ ચોસઠ યોજનના છે, વેદિકાનાં દ્વાર સવાઠ યોજન છે, તેને આઠવાર ગુણતાં પચાશ થાય; તો વિદેહના કુંભની વેદિકાનાં વારણાં પચાશ યોજન પહોલાં છે, સર્વેકે એમ સર્વે એકઠા ગણીએ તો ઇહ કેળ આ જંબુ-દ્વીપમાંહે નવઙ કેળ નેત્રુ કુંભા કેળ કુંડ થાય. ॥ ૫૪ ॥

॥ હવે ઘે ગાથાએ કરી, વાહેરની જે ચાર નદી છે, તેમની ગતિ કહે છે. ॥

એયંચ નઙ્ ચઝકં ॥ કુંડાઝ વહિહવાર પરિવૂઢં ॥

સગસહસનઙ્ સમેયં ॥ વેયહ્ ગિરિપ્પિં ઝિદેઙ્ ॥ ૫૫ ॥

અર્થ—એયંચ નઙ્ ચઝકં કેળ એ ચાર નદી જે ગંગા, સિંધુ, રક્તા, અને રક્તવતી તે કુંડાઝ કેળ પોતપોતાના નિપાતકુંડથી વહિહવાર પરિવૂઢં કેળ વાહેરના ઝરત અને ઘેરવતને સન્મુખ વારણે નીકલે. તે કેમ? તો કે—ગંગા અને સિંધુ એ ઘે દક્ષિણને વારણે ઝરત સામી નીકલે છે, અને રક્તા તથા રક્તવતી એ ઘે ઉત્તરને વારણે ઉત્તરના ઘેરવત દિશિ નીકલે છે, પણ તે ચાર નદીઝ કેવી છે? સગસહસનઙ્ સમેયં કેળ સાત સહસ્ર સામાન્ય નદીઝએ સહિત છે. ઘટલે ગંગાપ્રમુખ નદી કુંડથી જેવારે વૈતાહ્ય લગી આવે, તેવારે તેમને સાત સહસ્ર નદીઝ મલે છે. તેમાટે એવી નદીઝના પરિવારવાલી થઙ્ થકી વેયહ્ ગિરિપ્પિં ઝિદેઙ્ કેળ વૈતાહ્ય પર્વતને પણ ઝેદે છે. અર્થાત્ વૈતાહ્યની વઘે થઙ્ને નીકલે છે. ॥ ૫૫ ॥

તત્તો વાહિર ચિત્ત, મઝાઝ વલઙ્ પુઘ્ અવર મુહં ॥ નઙ્

સત્ત સહસ સહિયં ॥ જગઙ્ તલેણં ઝદહિ મેઙ્ ॥ ૫૬ ॥

અર્થ—તત્તો કેળ તે વૈતાહ્ય પર્વત ઝેદીને નીકલ્યા પઠી વાહિરચિત્ત કેળ વાહેરના જે ક્ષેત્ર ઝરત તથા ઘેરવત તેમના અઠ્ઠ્ઠાગના મઝાઝ કેળ વચમાંથી પુઘ્ અવર મુહં કેળ પૂર્વદિશિ અને પશ્ચિમદિશિ સમુઙ્ સન્મુખ વલઙ્ કેળ વલે. ઝરતક્ષેત્ર માંહે ગંગાનદી પૂર્વ દિશાએ જાય, અને સિંધુનદી પશ્ચિમદિશિએ જાય. તથા ઘેરવત માંહે રક્તાનદી પૂર્વદિશિએ જાય, અને રક્તવતી નદી પશ્ચિમ દિશિએ જાય. પણ તે ચાર નદીઝ કેવી છે? વૈતાહ્ય પર્વતને ઝેદીને નીકલ્યા પઠી વઠી નઙ્ સત્ત સહસ સહિયં કેળ વીઝીઝ જે સાત સહસ્ર નદીઝ, તેઝએ કરી સહિત ચોદસહસ્ર નદીને પરિવારે પરવરી થકી જેમ વૈતાહ્યને ઝેદી નીકલ્લી છે તેમ ગઙ્ તલેણં કેળ પણ ઝેદીને ઝદહિમેઙ્ કેળ સમુઙ્ માંહે જાય છે.

॥ ह्ये एक गाथाए करी नदीनो विस्तार तथा उंडपणुं कहे ठे. ॥
धुरि कुंम ड्वार समा ॥ पङ्कते दस गुणाय पिहुलते ॥
सव्वठ महनईउं ॥ विठर पण्णाउंजागुंडा ॥ ५७ ॥

अर्थ- सर्व नदीउं जे ठे, ते धुरि के० पहेलां नीकलतां कुंमड्वारसमा के० कुंड-
नाछार सरखो जेमनो विस्तार ठे एवीउं ठे. अने पङ्कते के० ठेडे एटले अंतने विपे
प्रथमना विस्तारथी दसगुणायपिहुलते के० दशगुणी विस्तारपणे ठे. ते केम ? तो के-नरत
तथा पेरवतनी चार नदीउं ठे, ते प्रथम सवाठ योजन विस्तार ठे, तेने दशगुणुं करतां
साढीवासठ योजन थाय. तो ठेडे एटले समुद्रमांहे जले तेवारे साढीवासठ योजन थाय;
तथा घत्रीश विजयनी नदीउं चोसठ ठे. तेहनो पण एज आदिअंतनो विस्तार ठे. तेहनो
जे चोसठ कुंड ठे, ते वाहेरना कुंमसरखा ठे; तेमाटे सरखो विस्तार कस्यो. वली हेम-
पंत तथा परएपयंतनी चार नदी, अने विजयनी चार अंतरनदी; एवं सोल नदीउंनो
आदिविस्तार साढाचार योजन ठे. तेने दशगुणो करतां एकसो पचीश योजन थाय;
तो ठेडे एकसो पचीश योजननो विस्तार जाणवो. वली हरिवर्ष तथा रम्यकक्षेत्रमांहे
जे चार नदीउं ठे तेहनो विस्तार पचीश योजन धुरे ठे. तेने दशगुणुं करीएं तो बसैं
पचाश थाय; तो ते चार नदी ठे ते अंतनेविपे बसैं पचाश योजन विस्तारपणे ठे.
अने विदेहक्षेत्रे जे च नदी ठे, तेहनो प्रथम विस्तार, पचाश योजननो ठे, ते दशगुणुं क-
रतां पांचसैं योजन थाय; तो ठेडे पांचसैं योजन ते नदी पढोली जाणवी. सव्वठ के० सयसैं जे
महनईउं के० महानदीउं एटले मोटी नदीउं ठे, ते विठर-पण्णासजागुंडा के० विस्ता-
रथी पचासमे जागे उंडी ठे. जेम गंगानदीनो आदि विस्तार सवा ठ योजन ठे, तेने
पचासो जाग देतां योजननो थाउमो जाग थाये, तो प्रथमनीकलतां योजनने थाउमे
जागे उंडी ठे, अने ठेडे माढी वासठ योजन विस्तार ठे, तेने पचाशो जाग देतां सवा
योजन थाये, तेमाटे ठेके सवा योजन उंडी नदी जाणवी. एम समस्त नदी ठे. ए
परत तथा परवत क्षेत्रनी नदीनी गती कही. ॥ ५७ ॥

॥ ह्ये पांच क्षेत्रनी नदीनी गति कहे ठे. ॥

पण खित महनईउं ॥ सदार दिसि दह विमुठ गिरि अश्व ॥

गंतूण सजिअदि ॥ नियनिय कुंडमु निवडंति ॥ ॥ ५८ ॥

अर्थ- एउविठमहनईउं के० पांच क्षेत्रनी जे महानदीउं ठे ते सदारदिसिदहवि-
-दिसिअश्व के० सतगोताना धारणानी दिसि अहनो जे विस्तार ठे, ते फाटनो जे परवतना
-पणे पांच नदीया योजन नदी परवतना शिखर उपर वहे. ते केम ? तो के-हेमयंत
-विस्तार एउ सदम वाचन योजन अने धार कसा ठे, तेमांहेयी अहनो

विस्तार पांचसैं योजन काढीएं तेवारे पांचसैं वावन योजन अने वार कला रहे; तेनुं अर्द्ध वसैं ठहो तेर योजन अने ठ कला थाय. तो पोताना ऊहू छारना मुखथी शिखर उपर वसैं ठातेर योजन अने ठ कला वहे ठे. अने महाहिमवंत तथा रुक्मीने विपे चार नदी एक हजार ठसैं ने पांच योजन अने पांच कला पर्वतना शिखर उपर चाळे. वली निपथ तथा नीलवंत संवंधी चार नदीं सात हजार चारसैं एकवीश योजन ने एक कला पर्वतना शिखर उपर चाळे. ऊहनो विस्तार पर्वतना विस्तारमांहेथी काढी अर्द्ध करीएं तेवारे एवुं पूर्वोक्त मान लाजे; तेवार पठी पर्वतना विस्तार ठेडे गंतूण के० जश्ने सजिप्रीहिं के० स्व एटले पोतानी जीची उपर थइने नियनियकुंडेसुनिवडंति के० पोतपोताना निपातकुंरुने विपे ते नदीं पडे ठे. ॥ ५० ॥

निय जिप्रिय पिहुलत्ता ॥ पणवीसंसेण मुत्तमंअगिरिं ॥

जाममुहा पुबुदहिं ॥ इयरा अवरोर्यहिमु विंति ॥ ५१ ॥

अर्थ— नियजिप्रियपिहुलत्ता के० पोतपोतानी जीचीना पहोलपणाने पणवीसंसेण के० पचीशमे जागे मझगिरिमुत्त के० मध्यगिरि जे वृत्त वैताढ्य तथा मेरुने मूकीने जाममुहा के० जे नदीनुं मुख दक्षिणसामुं ठे, पुबुदहिं के० ते नदी पूर्व समुद्रदिशि वळे. इयरा के० इतर एटले जे नदी उत्तरमुख ठे, ते अवरोर्यहिमुविंति के० पश्चिमसमुद्रदिशि वळे. एटले हेमवंत तथा एरण्यवंतनी नदी वृत्त वैताढ्यने वे कोस वेगलो मूकी पूर्व तथा पश्चिमदिशिएं वळे. वली हरिवर्ष तथा रम्यकनी नदी चार कोश वृत्त वैताढ्यने वेगलो मूकीने पूर्वपश्चिम दिशिएं वळे. तथा महाविदेहनी नदी मेरुपर्वतने आठ कोस वेगलो मूकी पूर्व पश्चिम दिशिएं वळे. ॥ ५१ ॥

हेमवइ रोहियंसा ॥ रोहीया गंगकुणुण परीवारा ॥

एरण्यवय सुवस ॥ रूपकूलाउ ताणसमा ॥ ६० ॥

अर्थ— हेमवइ के० हेमवंत क्षेत्रमांहे रोहियंसा के० रोहितांशा तथा रोहिया के० रोहिता एवे नामे वे नदी ठे, ते गंगकुणुणपरिवारा के० गंगानदी करतां जेमनो वमणो परिवार ठे. एटले अष्टावीश हजार नदींउना परिवारे परिवरी एवी जाणवी. अने एरण्यवय के० एरण्यवत क्षेत्रमांहे सुवणरूपकुलाउ के० सुवर्णकुला अने रूपकुला एवे नामे वे नदी ठे. ते ताणसमा के० ते रोहितांशा सरखो जेमनो परिवार ठे, एटले रोहितांशा नदीनी परे अष्टावीश हजार नदींउए पि

हरिवासे हरिकंता ॥ हरिसलिला गं

एसिसमा रम्मवए ॥ नरकंता नारि

६० ॥

आ ॥

१ ॥

अर्थ— हरिवासे के० हरिवर्ष क्षेत्रनेविषे हरिकंता अने हरिसखिला नामे वे नदी ठे. ते नदी केवीउं ठे ? गंगचउगुणनईश्या के० गंगानदीथी चोगणो ठे परिवारजेमनो एवीउं ठे. एटले ठप्पन हजार नदीउंए परिवारी ठे, तथा एसीसमा के० ए पूर्वांक नदी सदश रम्यए के० रम्यक्षेत्रनेविषे नरकंता अने नारीकंता ए नामे वे नदीउं ठे, तेपण एटलीज नदीए परिवारी ठे, एटले ठप्पन हजार नदीए परिवारी ठे. ॥६१॥

सीउंया सीयाउं ॥ महा विदेहम्मि तासु पत्तेयं ॥ निवडइ
पणलख डुत्ती, स सदस अडतीस नइ सखिलं ॥ ६१ ॥

अर्थ— सीउंया के० सीतोदा तथा सीयाउं के० सीता ए वे नदी ठे ते, महाविदेहम्मि के० महाविदेह क्षेत्रनेविषे ठे. तासु के० ते सीतोदा अने सीता नदीउंनी मं पत्तेयं के० प्रत्येके एटले एकेकी नदीमांहे पणलख डुत्तीस सदस अकती नइसखिलं के० पांच लाख वत्रीश हजार ने आरुत्रीश नदीउं संबंधी जे पाणी ठे, निवडइ के० पडे ठे. ॥ ६१ ॥

॥ हवे सीतोदामांहे जे नदी जले ठे ते कहे ठे. ॥

कुरु नइ चुलसी सहसा ॥ उच्चैवंतर नईउ पइविजयं ॥

दो दो महा नईउं ॥ चउ दस सहसाउ पत्तेयं ॥ ६२ ॥

अर्थ— कुरु के० कुरुक्षेत्रनेविषे चुलसी सहसा के० चोराशी हजार नदीउं ठे. वली उच्चैवंतर नईउ के० उ अंतर नदी ठे. वली पइविजयं के० प्रतिविजये एटले एकेकी विजये दो दो महा नईउं के० गंगा, सिंधु प्रमुख वे वे महानदीउं ठे, तो सोल विजयमांहे वत्रीश महोटी नदीउं ठे. ते पत्तेयं के० प्रत्येक नदीनो परिवार चउदस सहसाउ के० चौद हजार नदीउंनो जाणवो. ते चौद हजारने वत्रीश विजये वत्रीशवार गुणतां चार लाख अडतालीश हजार आय. तेनीसाथे पाठली कुरुक्षेत्रादिकनी चोराशी हजार ने आरुत्रीश नदीउं एकठी करीए तेवारे पांच लाख वत्रीश हजार ने आरुत्रीश नदीउंनुं पाणी सीतोदा नदीमांहे जले ठे. सीतामांहे पण एटली नदीउंनुं पाणी जले ठे. ते माटे वमणी करीए तेवारे दश लाख चोसठ हजार ने ठोतेर एटली नदीउं महाविदेह क्षेत्रमांहे जाणवी. ॥ ६२ ॥

॥ हवे जंबूछीपनी सय नदीउंनी संख्या कहे ठे. ॥

अडसयरि महानइउं ॥ वारस अंतरनईउं सेसाउं ॥ परि-
यर नईउं चउ दस ॥ लखा ठप्पण सदसा य ॥ ६४ ॥

ीश विजयनी चोसठ नदी, तथा सीतोदा अने सीता ए वे नदी तथा

गंगा प्रमुख चार नदी, ए सर्व एकठी करतां अरुसयरी महानइउं के० अछोतेर महानदीउं एटवे महोटी नदीउं जाएवी. अने वत्रीश विजयनी चारस अंतर नइउं के० चार अंतर नदीउं ए मुलगी नदी ठे. सेसाउं के० बाकी वीजी परियर नइउं के० परिवारनी नदीउं चउदस लखा ठप्पन्न सहस्साय के० चौद लाख ने ठप्पन्न हजार जाएवी. इति गाथार्थ. ॥ ६४ ॥

॥ हवे ठ कुलगिरिना कूट एटवे शिखर तेमना संबधी विचार कहे ठे. ॥

एगारड नवकूडा ॥ कुलगिरि जुयलत्तिगे वि पत्तेयं ॥

इय ठप्पणा चउ चउ ॥ वस्कारेमुत्ति चउसठी ॥ ६५ ॥

अर्थ— कुलगिरिजुयलत्तिगे के० कुलगिरिना त्रण युगलनेत्रिपे एगारनवकूडा के० अगीयार, आठ, नव एम अनुक्रमे कूट जाएवा. ते केम ? हिमवंत अने शिखरी-पर्वतनेत्रिपे एकेक पर्वते अगीयार कूट ठे, तथा महाहिमवंत अने रूम्मी पर्वतनेत्रिपे एकेक पर्वते आठ आठ कूट ठे. निपथ तथा नीलवंतनेत्रिपे एकेक पर्वते नव नव कूट ठे. हवे ते कूटनां अनुक्रमे नाम लखे ठे. प्रथम हिमवंतना अगीयार कूट ठे ते, पूर्वदिशि, श्री धुरेमांसी जाएवा. पूर्वदिशिण पहेलो सिद्धकूट, हिमवंतकूट, नरतकूट, इलादेवीकूट-गंगावर्चनकूट, श्रीकूट, रोहितांशाकूट, सिद्धावर्चनकूट, सुगदेवीकूट, हिमवंतकूट, अने वैश्रमणकूट,—हवे शिखरीना अगीयार कूट ठे तेषण पूर्वदिशिणं—प्रथम सिद्धकूट, शिखरी-कूट, ऐरण्यवंतकूट, सुवर्णकूडाकूट, श्रीदेवीकूट, रक्तावर्चनकूट, लक्ष्मीकूट, रक्तवत्यावर्चन-कूट, गंधावतीकूट, परवतकूट, अने तिगिठिकूट—ए अगीयार कूट शिखरी पर्वतने त्रिपे ठे.—हवे महाहिमवंतना आठ कूट कहे ठे. पूर्वदिशिणं पहेलां सिद्धकूट, महाहिम-वंतकूट, हिमवंतकूट, रोहितांशकूट, ड्रीकूट, हरिकांताकूट, हरीवर्षकूट अने वैदर्भकूट, ए आठ कूट महाहिमवंतना जाएवा. हवे रूम्मीना आठ कूट कहे ठे. प्रथम पूर्व दिशिणं सिद्धकूट, रूम्मीकूट, रम्यकूट, नरकांताकूट, चुडिकूट, नभकूडाकूट, ऐरण्य-वतकूट, मणिकांचनकूट,—ए आठ कूट रूम्मी पर्वत उपर ठे. हवे निपथना नव कूट कहे ठे. प्रथम पूर्वदिशिणं सिद्धकूट, निपथकूट, हरिवर्षकूट, पूर्वविदेहकूट, ड्रीकूट, भृत्तिकूट, सीतांदाकूट, अपरविदेहकूट, अने रम्यकूट. ए निपथ पर्वतना नव कूट जाएवा. हवे नीलवंतना नव कूट कहे ठे. प्रथम पूर्वदिशिणं सिद्धकूट, नीलवंतकूट, पूर्वविदेहकूट, सीताकूट, कीर्तिकूट, नारीकांतकूट, अपरविदेहकूट, रम्यकूट, अने उपदर्शनकूट, ए नीलवंत पर्वतना नव कूट जाएवा. ए कुलगिरिना सर्व मलीं ठप्पन कूट तेहनां नाम कहां ते जाएवां. अठचउद्वस्कारेमुत्ति के० मोख वदस्कार पर्वतने त्रिपे एकेक वदस्कार चार चार कूट ठे. ता सोखने चार गुणनां चांतठ कूट चाय;

तेमाटे सोल वृक्षस्कारना चोसठ कूट जाणवा. तेहनां नाम-वे पासे वेवे विजयने नामे वे कूट, व्रीजो वृक्षस्कारकूट, चोथो महानदीनीदिशिए सिद्धकूट, ए चार नामे सोल वृक्षस्कारना चोसठ कूट जाणवा. ॥ ६५ ॥

सोमणसि गंधमायणि ॥ सग सग विज्जुपत्तिमालवंति पुणो ॥

अछठ सयलतीसं ॥ अड नंदणि अछ करिकूडा ॥ ६६ ॥

अर्थ-सोमणसिगंधमायणि के० सोमनस अने गंधमादन ए नामे जे गजदंतगिरी तेमने विपे सगसग के० सात सात कूट ठे. तेहनां नाम कहे ठे. पहेला मेरुनी दिशीची सिद्धकूट, तैवारपठी निपधपर्वतनी सन्मुख सोमणसकूट, मंगलावतीकूट, देवकुरुकूट, विमलकूट, कांचनकूट, अने विशिष्टकूट. ए सात कूट सोमनस उपर ठे तथा गंधमादन नामे गजदंत गिरिनेविपे जे सात कूट ठे ते कहे ठे:-मेरुदिशि सिद्धकूट, तैवार पठी अनुक्रमे नीलवंत सन्मुख गंधमादनकूट, गंधकूट, उत्तराकूट, स्फाटिककूट, लोहिताक्षकूट, अने आनंदकूट. ए सात कूट गंधमादन उपरे ठे. पुण के० वली विज्जुपत्तिमालवंति के० विद्युत्प्रज तथा मालवंत ए वे गजदंतगिरिनेविपे अछठ के० आठ आठ कूट ठे. तेउ मध्ये जे प्रमथ विद्युत्प्रज ठे तेहना आठ कूटनां नाम कहे ठे. मेरुदिशिएं सिद्धकूट, तैवारपठी अनुक्रमे निपध सन्मुख विद्युत्प्रजकूट, देवकुरुकूट, ब्रह्मकूट, कनककूट, स्वस्तिककूट, सीतोदाकूट, अने स्वयंजलकूट, अर्हीयां नवमो हरिकूट ठे, ते सहस्रांककूटमांहे गणशे. अर्हीयां तो आठ गण्ठाठे. वीजो मालवंत गजदंतगिरिनेविपे आठ कूट ठे, तेहनां नाम कहे ठे. मेरुदिशिएं सिद्धकूट, तैवारपठी अनुक्रमे नीलवंत पर्वत सन्मुख मालवंतकूट ठे, उत्तरकुरुकूट, कञ्जकूट, सागरकूट, रजतकूट, सीताकूट, अने पूर्णजङ्गलकूट. अर्हीयां पण नवमो हरिसहकूट ठे; ते सहस्रांकमां गणशे. ए प्रमाणे गजदंतगिरि चार, तेमना सयल के० सर्व मलीने तीसं के० व्रीश कूट ठे. अने वे अधिक ठे ते सहस्रांकमां गणशे. तथा नंदणि के० नंदनवननेविपे अरु के० आठ कूट ठे. ते ईशाण कोणना प्रासाद अने पूर्वदिशिना जिनजवन वंश ठे. तेहनां नाम कहे ठे. नंदनकूट, त्यांथी दक्षिणावर्त्त फरतां मंदरकूट, निपधकूट, हेमवंतकूट, रजतकूट, रुचककूट, सागरचित्रकूट, अने वज्रकूट. अर्हीयां पण नवसुं ईशानकोणे वलकूट ठे, ते सहस्रांकमांहे गणशे. अने अछकरिकूटा के० मेरुपर्वतनी पासे सप्तकूट आठ जे वन ठे, त्यां सीता नदीनी उत्तरदिशिने कांठे प्रथम पयोत्तरी फरतां नीलवंतकूट, सुदस्तिकूट, अंजनगिरि-कूट, ए आठ कूट हाथीने

आकारे ठे; तेमाटे ए आठ करिकूट एवे नामे जाणवा. ॥ ६६ ॥

॥ हवे ए कूट एटले शिखर—तेहनुं उंचपणुं अने स्वरूप कहे ठे. ॥

इय पणसजच्च ठास, छि सज कुडा तेसु दीहर गिरीणं ॥

पुध नइमेरु दिसिअं, त सिद्ध कूडेसु जिणजवणा ॥ ६७ ॥

अर्थ—इय के० ए प्रकारे पणसजच्च के० पांचसें योजनना उंचा एहवा जे ठासछि-सजकुडा के० एकसो ठासठ कूट ठे. तेसुदीहरगिरीणं के० तेमांहे जे दीर्घ एटले लांबा पर्वत जे ठ कुलगिरि तथा वक्रस्कार अने गजदंतगिरि—एहनेविषे सिद्ध कूट कयां ठे? ते कहे ठे. पुवनइमेरुदिसि अंतसिद्धकूडेसु के० ठ कुलगिरिना पूर्वदिशिना ठेकाए जे सिद्धकूट ठे, तथा वक्रस्कार पर्वतनेविषे नदी दिशिना ठेकाए जे सिद्धकूट ठे, अने गजदंतगिरिना जे मेरुदिशिना ठेकाए सिद्धकूट ठे तेहने उपरे जिणजवणा के० जिनजवनो ठे. एम जाणवुं. ॥ ६७ ॥

॥ हवे ते जिनजवनोनां मान कहे ठे. ॥

ते सिरिगिहाज दोसय ॥ गुणप्पमाणा तहेव तिडवारा ॥

नवरं अडवीसाहिय ॥ सयगुण दारप्पमाणमिह ॥ ६८ ॥

अर्थ—ते के० ते जिनजवनो ठे ते, सिरिगिहाज के० श्री देवीना घरथी दोसय गुणप्पमाणा के० वसें गुणां अधिकां लांबपणे, पहोलपणे, तथा उंचपणे जाणवां. ते केम? तो के—श्रीदेवीनुं घर एक कोश लांबुंठे, ते वसेंवार गुणतां पचाश योजन थाय; तो जिनजवनो पण पचाश योजन लांबां ठे. श्रीदेवीनुं घर अरुं कोश पहोलुं ठे. तेने वसें वार गुणतां पचीश योजन थाय तो जिनजवनो पण पचीश योजननां विस्तारवंत ठे. एटले पहोलां ठे. श्रीदेवीनुं घर चौदसें चालीश धनुष्य उंचुं ठे तेने वसेंवार गुणीएं तेवारे ठत्रीश योजन थाय, तो जिनजवनो ठे ते पण ठत्रीश योजन उंचां ठे. तहेव के० तेमज श्रीदेवीनां जवननी पेठे तिडवारा के० त्रण वारणे सहित ठे. पण नवरं के० एटलुं विशेष ठे जे अडवीसाहिय के० श्रीदेवीना जवनना वारणाथी उंचपणुं, पहोलपणुं अने वारणानो प्रवेश तेथी एकसोने अछावीस गणुं अधिक श्रीतीर्थकरना जवनना वारणानुं प्रमाण ठे, ते यंत्रथी जाणवुं.

॥ वीजा जे पांचसें योजनना उंचा कूट ठे त्यां प्रासादनां मान कहे ठे. ॥

पणवीसं कोससयं ॥ समचउरसवित्तमा इगुणमुच्चा ॥

पासाया कुडेसु ॥ पणसयउत्रेसु सेसेसु ॥ ६९ ॥

अर्थ—सेसेसुकूडेसु के० सिद्धकूटविना शेष एटले वाकी जे कूट ठे, तेहनेविषे

तेमाटे सोल वृक्षस्कारना चोसठ कूट जाणवा. तेहनां नाम—वे पासे वेवे विजयने नामे वे कूट, त्रीजो वृक्षस्कारकूट, चौथो महानदीनीदिशिप सिद्धकूट, ए चार नामे सोल वृक्षस्कारना चोसठ कूट जाणवा. ॥ ६५ ॥

सोमणसि गंधमायणि ॥ सग सग विष्णुपत्निमालवंति पुणो ॥

अछठ सयलतीसं ॥ अड नंदणि अछ करिकूडा ॥ ६६ ॥

अर्थ—सोमणसिगंधमायणि के० सोमनस अने गंधमादन ए नामे जे गजदंतगिरि तेमने विपे सगसग के० सात सात कूट ठे. तेहनां नाम कहे ठे. पहेला मेरुनी दि-शीथी सिद्धकूट, तेवारपठी निपथपर्वतनी सन्मुख सोमणसकूट, मंगलावतीकूट, देव-कुरुकूट, विमलकूट, कांचनकूट, अने विशिष्टकूट. ए सात कूट सोमनस उपर ठे. तथा गंधमादन नामे गजदंत गिरिनेविपे जे सात कूट ठे ते कहे ठे—मेरुदिशिप सिद्धकूट, तेवार पठी अनुक्रमे नीलवंत सन्मुख गंधमादनकूट, गंधकूट, उत्तराकूट, स्फाटिककूट, लोहिताक्षकूट, अने आनंदकूट. ए सात कूट गंधमादन उपरे ठे. पुणो के० वली विष्णुपत्निमालवंति के० विद्युत्प्रज तथा मालवंत ए वे गजदंतगिरिनेविपे अछठ के० आठ आठ कूट ठे. तेठ मध्ये जे प्रमथ विद्युत्प्रज ठे तेहना आठ कूटां नाम कहे ठे. मेरुदिशिप सिद्धकूट, त्वारपठी अनुक्रमे निपथ सन्मुख विद्युत्प्रजकूट, देवकुरुकूट, ब्रह्मकूट, कनककूट, स्वस्तिककूट, सीतोदाकूट, अने स्वयंजलकूट, अर्हीयां नवमो हरिकूट ठे, ते सहस्रांककूटमांहे गणशे. अर्हीयां तो आठ गण्ठा ठे. वीजो मासवंत गजदंतगिरिनेविपे आठ कूट ठे, तेहनां नाम कहे ठे. मेरुदिशिप सिद्धकूट, त्वारपठी अनुक्रमे नीलवंत पर्वत सन्मुख मालवंतकूट ठे, उत्तरकुरुकूट, कछकूट, सागरकूट, रजतकूट, सीताकूट, अने पूर्णजङ्गलकूट. अर्हीयां पण नवमो हरिसहकूट ठे; ते सहस्रांकमां गणशे. ए प्रमाणे गजदंतगिरि चार, तेमना सयल के० सर्व मलीने तीसं के० त्रीश कूट ठे. अने वे अधिक ठे ते सहस्रांकमां गणशे. तथा नंदणि के० नंदनवननेविपे अरु के० आठ कूट ठे. ते ईशाण कोणना प्रासाद अने पूर्वदिशिना जिननवन वखे ठे. तेहनां नाम कहे ठे. नंदनकूट, त्यांथी दक्षिणावर्त्त फरतां मंदरकूट, निपथकूट, हेमवंतकूट, रजतकूट, रुचककूट, सागरचित्रकूट, अने वज्रकूट. अर्हीयां पण नवमुं ईशानकोणे धलकूट ठे, ते सहस्रांकमांहे गणशे. अने अछकरिकूटा के० मेरुपर्वतनी पासे समञ्जस उपर जे जङ्गशास्र वन ठे, त्यां सीता नदीनी उत्तरदिशिने कांठे प्रथम पयोत्तर कूट, त्यांथी दक्षिणावर्त्त फरतां नीलवंतकूट, मुहस्तिकूट, अंजनगिरि-कुमुदकूट, पञ्चासकूट, अथवंतसकूट, अने रोचनगिरिकूट, ए आठ कूट हाथीने

जिनजवन ठे; ते केवा ठे? तो के-दहदेवीजवनतुल्यपरिमाणां के० दहदेवी जे श्री तथा लक्ष्मी प्रमुख-तेमनां जे जवन ठे, ते सरखुं ठे परिमाण जेमनुं एवां जिनजवन ठे. सेसेसु के० वैताढ्यना चीजा सर्व कूट उपरे जे पासाया के० देवतानां प्रासाद ठे, ते केवां ठे? अरुगकोसंपिहुच्चत्ते के० अरुकोश पहोलां ठे, अने एक कोश उंचां एहवां देवताउनां जवन ठे. इति गाथार्थ. ॥ १२ ॥

॥ हवे ए सर्व कूटनो विस्तार कहे ठे. ॥

गिरिकरिक्कुडा उच्च, तणाउ सम अ-धमूलुवरि रुंदा ॥

रयणमया नवरि विय, ह मज्जिमा ति ति कणगरुवा ॥ १३ ॥

अर्थ- गिरि के० सर्व पर्वतोना कूट अने करिक्कुडा के० जडशालना वननेविपे जे करी एटले हाथीने आकारे आठ कूट ठे, ते कूट उच्चतणाउ के० उंचपणाएं सम के० सरखा, मूल के० मूलनेविपे रुंदा के० विस्तारे एटले पहोलां ठे. अर्थात् जेटला योजन उंचपणे ठे तेटलाज योजन मूलनेविपे पहोलां ठे. अने उच्चतणाउ के० ते उंचपणाथी अरु के० अरु उवरि के० उपर शिखरनेविपे रुंदा के० विस्तारे ठे; एटले पहोळपणे ठे. ते केम ? जे कूट सहस्र योजन उंचां ठे, ते मूलनेविपे सहस्र योजन पहोलां ठे. अने सहस्रनुं अरु पांचसैं योजन उपर शिखरने विपे पहोलां ठे. वली जे कूट पांचसैं योजन उंचां ठे, ते मूलनेविपे पांचसैं योजन पहोलां ठे. अने पांचसैं योजननुं अरु अढीसैं योजन शिखर उपर पहोलां ठे. वली जे कूट पचीश कोश उंचां ठे, ते मूलनेविपे पचीश कोश पहोलां ठे. अने पचीशनुं अरु साढावार कोश शिखर उपरे पहोलां ठे. अने ए सर्व कूटनी चढतां उतरतांनी जे हानी वृद्धि ते जगतीनी पठे कही ठे, तेम जाणवी. वली ते कूट केवां ठे ? रयणमया के० ते सर्व कूट रत्नमय ठे. पण नवरि के० एटलुं विशेष ठे के, जे वैताढ्यपर्वतोना नवनव कूट जे ठे तेमांहे मज्जिमातिति के० वचवा त्रण त्रण कूट जे ठे ते कणगरुवा के० तपाच्या सुवर्णमय ठे. अने सहस्रांक नामे जे त्रण कूट ठे ते तो कनकमयी ठे; एम प्रथमज कहेलां ठे. इति गाथार्थ ॥ १३ ॥

॥ हवे जंवृद्धानी पीठिकानेविपे आठ कूट ठे ते तरुकूट कहेवाय ठे ते कहे ठे. ॥

जंवूणयरयमया ॥ जगइसमा जंवुसामलीकूडा ॥

अठठ तेसु दहदे, वि गिहसमा चारुचेइहरा ॥ १४ ॥

अर्थ- जंवू के० जंवृद्ध अने सामली के० शीमलानुं वृक्ष, तेहनेविपे जंवूणय के० जंवूनद. ते रक्तकनक अने रयय के० रुपुं तेहना कूट अनुक्रमे जाणवा. पण ते कूट

पासाया के० अधिष्ठायक देवताउने वसवानां प्रासाद एतले घर ठे. पण ते कूट केवां ठे? पणसयउद्येसु के० पांचसें योजन उंचां ठे. ते कूटनेविषे प्रासाद केवां ठे? तो के-पणवीसकोससयं के० एकसो पचीश कोश समचउरस के० समचउरंस संस्थाने ठे. एतले चारे तरफ सरखा मूलनेविषे ठे, विघ्नना के० विस्तार जेनो. अने विस्तारपी डुगुणमुद्या के० चमणां उंचां ठे. एतले अहीसं कोस उंचां अने एकसो पचीश कोश पद्मोळां ठे. एवां देवतानां प्रासाद ठे. ॥ ६९ ॥

॥ हवे सहस्रांक कूट कहे ठे. ॥

वल हरिसह हरिकुडा ॥ नंदणवणि मालवंति विष्णुपजे ॥

इंसाणुत्तरदाहिण, दिसासु सहसुच्च कणगमया ॥ ७० ॥

अर्थ-पत्र के० वलकूट, तथा हरिसह के० हरिसहकूट, हरिकूना के० हरिकूट-ए नामे प्रण कूट ठे ते, अशुरुमे नंदणवणि के० नंदनवननेविषे इसाण के० इशानकोण ठे, त्यां पत्रकूट ठे. अने हरिसहकूट ठे ते मालवंति के० मालवंतनामे जे गजदंतगिरि तेनेविषे उतर के० उतरदिशिपे जाणवो. तथा हरिकूट ठे ते विष्णुपजे के० विष्णु प्रण नामे जे गजदंतगिरि तेनेविषे दाहिणदिसासु के० दक्षिणदिशाने विषे जाणवो पण ए प्रण कूट ठे ते केवा ठे? तो के-सहसुच्च के० हजार योजन उंचा ठे. सादे एते सहस्रांक कर्हीपे. अने कणगमया के० सुवर्णमय ठे. ॥ ७० ॥

॥ हवे वेताद्वयना कूट कहे ठे. ॥

वेयहेसुवि नवनव ॥ कुडा पणवीस कोस उद्याते ॥ सधे

निसय उहत्तर ॥ एसुवि पुवंति जिणकुडा ॥ ७१ ॥

अर्थ-वेयहेसुवि के० जगत अने ऐरवतना जे वे वेताद्वय ठे. अने यत्रीश विजयना यत्रीश वेताद्वय ठे. एवं चोत्रीश दीर्घ वेताद्वयनेविषे नवनव कूना के० नवनव कूट जाणवो. ते सधे के० ते सर्व कूटां जे ठे ते, पणवीस कोसउद्या के० पचीश कोश उंचां ठे. इती ते सर्व कूट एकठा गणतां तिसयउहत्तर के० प्रणसें ने उ थाय. एसुवि के० ए कूटनेविषे पण जिणकुडा के० जे जिनकूट ठे, एतले सिद्धकूट ठे, ते पुवंति के० पूर्वदिशिने उठे ठे. इति गाथायं. ॥ ७१ ॥

॥ हवे ते वेताद्वयना सिद्धकूट उपर जिननवननुं मानकहे ठे. ॥

नाणुवरि चेद्धरा ॥ द्ददेवीनयणानुल्ल परिमाणा ॥

समेसु य पासाया ॥ अशुगकोसं पिद्दुवते ॥ ७२ ॥

अर्थ-नाणुवरि के० ते वेताद्वयना सिद्धकूट उपर जे चेद्धरा के० चित्तप्रद एतले

वृद्ध अने शीमला वृद्धना सोल ए जे ठसयरिकूडेसु के० जे ठोतेर कूट ठे, तेमने विपे जिणजवण के० जिनजवन जणिया के० कहा ठे. तद्दा के० तेमज चूला के० मेरु पर्वतनी चूडिकाने विपे तथा मेरुपर्वतना चउवण के० चार वनने विपे तथा तरूसु के० जंवू तथा शीमलाना वृद्ध उपर, एटले स्थानके जिनजवन कहा ठे. ए जिनजवननेविपे पांचसें धनुष्य प्रमाणे रत्नमय रूपज, चंडानन, वर्द्धमान अने वारिपेण ए चार नामे जिनप्रतिमा ठे. सेसठाणसु के० शेष वीजा कूटनेविपे जे ठे स के० ते देवया के० देवतानां जवन जाणवां. त्यां आप आपणे कूटने नामे देवतानां स्थानक ठे. ॥ ११ ॥

॥ हवे वीजा कूटनेविपे जिनजवननुं विसंवाद एटले ठे किंवा नथी तेनो विचार कहे ठे. ॥

करि कुंड कुंड नइद्द ॥ कुरु कंचण जमल सम वियहेसु ॥

जिणजवण विसंवाद ॥ जो तं जाणंति गीयत्ता ॥ १८ ॥

अर्थ-करिकूरु के० करिकूट तथा कुंड के० कुंड ठे तेमां तथा नइ के० नदी अने दह के० डह तथा कुरु के० कुरुक्षेत्रने विपे जे कंचण के० वसें कंचनगिरि ठे, तेहने विपे तथा सीतोदा अने सीताना डहनी पासे जे जमग नामे चार पर्वत ठे त्यां, तथा समवियहेसु के० वृत वैताड्य, एटलां स्थानकनेविपे जिणजवण विसंवाद के० जिनजवननो विसंवाद ठे. एटले संदेह ठे. जोतं जाणंति गीयत्ता के० तेहना निश्चयनी वार्ता गीतार्थ ज्ञानवंत जाणे. ॥ इति गाथार्थ ॥ १८ ॥

॥ हवे चार गाथाए करी वैताड्यनुं स्वरूप कहे ठे. ॥

पुवावरजलहिंता ॥ दसुच्च दसपिहुल मेहलचउका ॥

पणवीसुच्चा पष्ठा, स तीस दस जोयण पिहुत्ता ॥ १९ ॥

अर्थ-पुवावरजलहिंता के० जंबुद्वीपने विपे जरत ऐरवतना जे वे दीर्घ वैताड्य ठे ते पूर्व समुद्र अने पश्चिम समुद्रलगी दीर्घ एटले लांवा जाणवा. पण ते वैताड्य केवा ठे ? दसुच्च के० समभूतल थकी दश योजननी उंची अने दस पिहुल के० दश योजन पहोली एवी वे पासानी थइने मेहलचउका के० चार मेखला ठे जे वैताड्यनेविपे एटले एकेकी वैताड्ये चार मेखला, ते दक्षण अने उत्तर एकेकी दिशाए वेवे मेखला ठे. तथा ए वैताड्य ठे ते पणवीसुच्चा के० पचीश योजन उंचा ठे. वली ते वैताड्य केवा ठे ? पचास, त्रीस अने दश, एटला योजन पहोला ठे; एटले समभूतलथी मांकी दश योजन उंचे जइए त्यहांलगे पष्ठास के० पचास योजन पहोलाइ ए प्रथम मेखला, त्यहांथी उपरे दश योजन उंचपणालगी ते वैताड्य ठे ते तीसजोयणपिहुत्ता के० त्रीश योजन पहोलाइए वीजी मेखला ठे. त्यहां वीजी मेखला उपरथी पांच

केवा ठे ? तो के-जगत्समा के० जगतीनी पेटे वार योजन मूखे विस्तार अने चार योजन शिखर उपर विस्तार, तथा आठ योजन उंचा जगती सरखा ठे. तेसु के० ते जंबु तथा शीमलाना कूटनेविषे दह्देविगिहसमा के० झहनी देवीना जवन सरखां एटले एक कोश छांवा, अने अर्ध कोश पहोलां, तथा चौदसें चाळीश धनुष्य उंचां, एवां प्रत्येके अष्टक के० आठ आठ चारुचेइहरा के० मनोहर चैत्य घर ठे. एटले ते एकेकाकूट उपर आठ आठ जिनजवन ठे. इति गाथार्थ ॥ १४ ॥

॥ हवे चोत्रीश रूपज कूट कहे ठे. ॥

तेसिसमा रिसहकुडा ॥ चउतीसं चुल्लकुंड जुयलंतो ॥

जंबूण एसु तेसु य ॥ वेयहे सुव पासाया ॥ १५ ॥

अर्थ- तेसिसमा के० ते जंबू अने शीमलाना कूट सरखा चउतीसंरिसहकुडा के० चोत्रीश रूपजकूट जंबू छीपमांहे ठे. ते रूपजकूट कोण स्थानके ठे ? तो के- चुल्लकुंडजुयलंतो-चुल्ल के० नाना एटले साठ योजनना जे पहोला कुंठ ठे, ते वे कुंठ वघे ठे, एटले गंगा सिंधु तथा रक्ता अने रक्तवती एहना वेठ कुंठ वघे जरत तथा पेरवत, तथा चोत्रीश विजयमांहे मली चोत्रीश रूपज कूट ठे. जंबूणएसु के० जंबुन जे रक्त मुवर्ष मयी एवां जे तेसु के० ते रूपजकूट, तेमने विषे वेयहेसुव के० वेतादना कूटनी पेटे पासाया के० प्रामाद एटले देवजवन जाणवां; अर्हींआं वेतादय सरखां फां माटे एक कोश उंचां अने अर्ध कोश पहोलां ठे एम जाणवुं. ॥ १६ ॥

॥ हवे सर्व कूटनी एकठी संख्या कहे ठे. ॥

पंचसए पणवीसे ॥ कूडा सबेवि जंबुदीवंमि ॥ ते

पत्तयं वरवण, जुयाहि वेइहि परिक्खित्ता ॥ १६ ॥

अर्थ- पंचसएपणवीसे के० पांचसें पचीश कूट सर्व मलीने जंबुदीवंमि के० जंबु छीपने विषे ठे. ते कूट केवा ठे ? तो के- पत्तयं के० प्रत्येके प्रत्येके वरवण जुयाहि एटले प्र- धान जे वष के० वन तेषे करी जुयाहि के० सहित जे वेइहि के० वेदिका तेषे ए परि- क्खित्ता के० विदेखा ठे. ॥ इति गाथार्थ ॥ १६ ॥

॥ हवे जंबूछीपमांहे जे कूट उपरं जिनजवन ठे ते कूट कहे ठे. ॥

उमयारि कुंडेसु तद्वा ॥ चूलाचउवणतरुसु जिणजव-

णा ॥ जणिया जंबुदीवि ॥ सदेवया सेसगणेषु ॥ १७ ॥

अर्थ-जंबुदीवि के० जंबूछीपने विषे उ कूटगिरिना उ कूट, चार गजदंताना चार- कूट, सोड इहस्कारना सोड कूट, चोत्रीश वेतादय पर्वतना चोत्रीश कूट, तथा जंबु

इ अने शीमला वृक्षना सोल ए जे ठसयरिकूडेसु के० जे ठोतेर कूट ठे, तेमने विपे जिणजवण के० जिनजवन जणिया के० कइया ठे. तहा के० तेमज चूला के० मेरु वर्तनी चूलिकाने विपे तथा मेरुपर्वतना चउवण के० चार वनने विपे तथा तरूसु के० जंबू तथा शीमलाना वृक्ष उपर, एटले स्थानके जिनजवन कइयां ठे. ए जिनजवननेविपे चसैं धनुष्य प्रमाणे रत्नमय रूपज, चंद्रानन, वर्द्धमान अने वारिपेण ए चार नामे जेनप्रतिमा ठे. सेसगणेषु के० शेष वीजा कूटनेविपे जे ठे स के० ते देवया के० देवतानां जवन जाणवां. त्यां आप आपणे कूटने नामे देवतानां स्थानक ठे. ॥ ७७ ॥

हवे वीजा कूटनेविपे जिनजवननुं विसंवाद एटले ठे किंवा नथी तेनो विचार कहे ठे. ॥

करि कुड कुंड नइदह ॥ कुरु कंचण जमल सम वियहेसु ॥

जिणजवण विसंवाउं ॥ जो तं जाणंति गीयठा ॥ ७८ ॥

अर्थ-करिकूरु के० करिकूट तथा कुंड के० कुंड ठे तेमां तथा नइ के० नदी अने इह के० इह तथा कुरु के० कुरुक्षेत्रने विपे जे कंचण के० वसैं कंचनगिरि ठे, तेहने विपे तथा सीतोदा अने सीताना इहनी पासे जे जमग नामे चार पर्वत ठे त्यां, तथा जमवियहेसु के० वृत् वेताह्य, एटलां स्थानकनेविपे जिणजवणविसंवाउं के० जिनजवननो विसंवाद ठे. एटले संदेह ठे. जोतं जाणंति गीयठा के० तेहना निश्चयनी वार्ता गीतार्थ ज्ञानवंत जाणे. ॥ इति गाथार्थ ॥ ७८ ॥

॥ हवे चार गाथाए करी वेताह्यनुं स्वरूप कहे ठे. ॥

पुवावरजलहिंता ॥ दसुच्च दसपिहुल मेहलचउका ॥

पणवीसुच्चा पणा, स तीस दस जोयण पिहुत्ता ॥ ७९ ॥

अर्थ-पुवावरजलहिंता के० जंबुद्वीपने विपे ऋत ऐरवतना जे वे दीर्घ वेताह्य ठे ते पूर्व समुद्र अने पश्चिम समुद्रलग्नी दीर्घ एटले लांवा जाणवा. पण ते वेताह्य केवा ठे ? दसुच्च के० समभूतल थकी दश योजननी उंची अने दस पिहुल के० दश योजन पहोली एवी वे पासानी थइने मेहलचउका के० चार मेखला ठे जे वेताह्यनेविपे एटले एकेकी वेताह्ये चार मेखला, ते दक्षिण अने उत्तर एकेकी दिशाए वेवे मेखला ठे. तथा ए वेताह्य ठे ते पणवीसुच्चा के० पचीश योजन उंचा ठे. वली ते वेताह्य केवा ठे ? पचास, त्रीस अने दश, एटला योजन पहोला ठे; एटले समभूतलथी मांकी दश योजन उंचे जइए लहांलगे पणास के० पचास योजन पहोलाइ ए प्रथम मेखला, लहांथी उपरे दश योजन उंचपणालगी ते वेताह्य ठे ते तीसजोयणपिहुत्ता के० त्रीश योजन पहोलाइए वीजी मेखला ठे. त्यहां वीजी मेखला उपरथी पांच

योजन लगी दसजोयण पिंडुत्ता के० दश योजन पहोला ठे. एटले लंचपणाना पनी योजन पूर्ण थया ॥ ७९ ॥

वेईहिं परिखित्ता ॥ सखयरपुर पन्नसठिसेणिडुगा ॥

सदिसिंदलोगपालो ॥ वजोगउवरिख्लमेहलया ॥ ८० ॥

अर्थ- वली वेताढ्य केवा ठे ? पचाश, तथा त्रीश, तथा दश योजननो ठे विल जेमनो एवा वेताढ्यना वे पासानेविपे वेईहिंपरिखित्ता के० ठ वेदिका तेणीए संहि ठे. एटले प्रथम पासानी वे मेखलानेविपे वे वे वेदिका ठे. अने उपरनी जे वे वेदिका ठे, तेहनेविपे एकेकी वेदिका ठे. एम ठ वेदिका जाणवी. ते वली वेताढ्य केवा ठे ! सखयरपुरपन्नसठिसेणिडुगा के० खेचर जे विद्याधर-तेना जे नगर पचाश के साठनी एवी जे वे श्रणि, तेणीए संहित ठे. एटले दक्षिणदिशि देशनी राजधानी संहित पचास विद्याधरोना पुर एटले नगरनी श्रेणि ठे, अने उत्तर दिशि देशनी राजधानी संहित साठ विद्याधरना नगरनी श्रेणि ठे. वली केवा ठे ! सदिसिंदलोगपालो वजोग उवरिख्ल मेहलया के० सदिसि एटले खदिशि ते पोतानी शिना इंद्रना जे लोकपाल एटले सौधमेंडना जे लोकपाल तेमने रमवा योग्य ठे वरनी वे मेखला जे वेताढ्यनेविपे एवा ठे, एटले पहेली मेखलाए विद्याधर अने वरनी वे मेखलाए लोकपाल ठे.

ड ड खंडविहिय जरहे, रवया ड ड गुरु गुहा य रूपम
या ॥ दोदीहा वेयहा ॥ तहा इतीसं च विजयेसु ॥ ८१ ॥

अर्थ- वली वेताढ्य केवा ठे ? डडखंडविहिय जरहे रवया के० वेवे खंड क
ठे, जरत अने ऐरवतना जेणे. जरत अने ऐरवत वच्चे पड्या माटे खंड कीधा ठे. के० वली केवा ठे ? डडगुरुगुहा के० वेवे मोहोटी गुहा जेमनेविपे ठे. वली केवा ठे ? रूपमया के० केवल रूपाना ठे. एवा दोदीहा के० वे दीर्घ वेयहा के० वेताढ्य ठे. शिरम्यां ठे ? तोड-जरत तथा ऐरवत केत्रमांहे ठे. च के० वली तहा के० तेमत्र विजयनेविपे इतीसं के० वत्रीश वेताढ्य जाणवा. ॥ ८१ ॥

परि कुंडे विजयंता ॥ सखयर पणपन्नपुरइसेणीया ॥

॥ ८१ ॥ जणिया जंवृदां ॥ सग तीस सयाइं चालाईं ॥ ८२ ॥

जंवृदांपने विपे ठ कुशी विजयना वत्रीश वेताढ्यनेविपे एटले
॥ सोस कूट, चोत्रीश वेताढ्य लगी ठेडा नथी.
विद्याधर, तेना पंचावन.

वे श्रुति, नदीनां सङ्गिन वे, एतत्के इतिहास विज्ञानं पंचायन नगर अने उन्नर दिशाणं पण पंचायन नगर ने देजनी राजधानी सङ्गिन वे. एतं के० एणे प्रकारे स्वयंपुरादे के० विद्याधरनां नगर नये एकाठां नणीणं नेशरे नगनीन नयाठंवालादे के० प्रण सद्दत्त अने नाननें चालीज आय. इति गाथाये ॥ ८२ ॥

॥ ने चोप्रीश वेताद्वयनेविषे वे वे गुफा ठे तेहनुं न्यस्य कहे वे. ॥

गिरिविह्वरदीहाउं ॥ अद्भुच्च चउ पिहुपयमद्वाराउं ॥

वारसपिहुलाउ अद्भु. च याउ वेयद्भुद्भुद्वाउं ॥ ८३ ॥

अर्थ—वेयद्भुद्भुद्वाउं के० वेताद्वय पर्यतनेविषे वे वे गुफा ठे. ते गुफा केवी ठे ? गिरिविह्वरदीहाउं के० गिरि जे वेताद्वयपर्यत तेनुं जे विस्तार ठे ते सरस्वी पचाश योजन दीर्घ एतले लांची ठे; वली ने गुफा केवी ठे? अद्भुच्च के० आउ योजन उंचा ठे अने चउपिहु के० चार योजन पहाडा अने चार योजन पयंस के० प्रवेश एवा दक्षिण अने उन्नरने सन्मुख दाराउं के० वे चारणां तिंगे करी सङ्गिन वे. वली गुफाउं केवी ठे? वारसपिहुलाउ के० चार चार योजन मांहेली कोरे पहाडी ठे तथा अद्भुच्चयाउ के० आउ योजन उंची एवी वे वे गुफा ते गंगा, सिंधु, रक्ता, अने रक्तयतीने विचाले जे चोप्रीश वेताद्वय ठे तेने विषे ठे. ॥ ८३ ॥

॥ ते गुफाने विचाले वे नदीउं ठे ते वत्याणे ठे. ॥

तम्मज्जि डुजोयण अं, तराउ ति ति विठराउ डनईउं ॥

उम्मग्गा निमग्गाउं ॥ कग्गाउ मद्दानइ गयाउं ॥ ८४ ॥

अर्थ—तम्मप्र डुजोयण अंतराउं के० ते गुफा लांवपणे पचास योजननी ठे, ते गुफाना मप्र एतले विचेना डुजोयण एतले पचीसमुं तथा ठवीसमुं ए वे योजननुं आंतरं ठे जे वे नदी विचे एहवी वे नदी ठे जे गुफानेविषे. वली ते वे नदी केहवी ठे? तिति के० प्रण प्रण योजनने विस्तारे ठे. वली केहवी ठे? उम्मग्गा निमग्गा एहवां ठे नाम जेमनां. वली नदी केहवी ठे? कग्गाउ के० पर्वतमांहेला जे मोहोटा पापाण तेमांहेथी निकलीने मद्दानइगयाउं के० महामोहोटीनदी जे गंगा सिंधु प्रमुख ठे तेमांहे गमन करनारी ठे ॥ ८४ ॥

इह पइजित्तिगुणव, जमंडले लिहइ चक्कि ड ड समुहे ॥

पण सय धणुहपमाणे वारेगडजोयणुजोए ॥ ८५ ॥

अर्थ—इह के० ए गुफामांहे पइजित्ति के० प्रतिजित्तीयं एतले वने वाजुनी जितने विषे चक्कि के० चक्रवर्ति जे ठे ते गुणवत्र मंडले के० उगणपचास मांमलाप्रते लिहइ के० लिखे ठे, पण ते मांमला केहवा ठे? डुडु समुहे के० वे वे साहमा सूर्यमंडल सरखा

काकीणि रलें करी अजुआहुं करवा माटे चक्रवर्तिणं कीधा ठे. वली मंडल केहवा ठे ? तो के-पणसयधणुहपमाणे के० उत्सेद्धांगुले करी पांचसं धनुष्यनुं ठे प्रमाणजेमनुं; वली मंडल केहवा ठे ? तो के वारेगडजोयणुज्जोएके० वार योजन, एक योजन अने अरु षट्ठे आठ योजन ए रीते अनुक्रमे प्रकाशना करनार ठे; ते केमके प्रमाणांगुले करी गुफा वार योजन पोहोली ठे, तथा एकेका मंरुलना वचमां एकेक योजननुं आंतरुं ठे, तथा मांडलाची हेठे तथा उपरे सर्व अइने गुफा आठ योजन उंची ठे, तेमाटे पोहोळपणे वार योजन प्रकाश करे ठे. अने मंरुलने आंतरे एकेक योजन प्रकाश करे ठे, तथा वली उंचपणे आठ योजन प्रकाश करे ठे एम जाणवुं. तथा वझे पासं योजनने आंतरे गोमूत्रिकाने आकारे मांरुलां करतां एक र्जातिं चउवीश मंडल थाए, अने वीजी र्जातिं पचीश मंरुल थाए, एम चक्रवर्ती वझेपासं मली उंगणपचास मंरुल करे ठे एम जंबुद्वीपपन्नचीमांहे वखाण्यो ठे. केटलाक आचार्य एम कहे ठे जे एकेकि र्जातिं उंगणपचास मांरुला करेठे तेवारे वझे वाजु एकठां गणतां अठाणुं मंरुल थाए ते विरुद्धार्थं देखाय ठे. ॥ ८५ ॥

॥ हवे ते गुफानां नाम कहे ठे. ॥

सा तिमिसगुहा जीए ॥ चक्री पविसेइ मज्जखंरुं तो ॥

उसहं अंकिय सो जी, ए वलइ सा खंडगपवाया ॥ ८६ ॥

अर्थ- सा के० ते सिंधूनदीने पासं तिमिसगुहा के० तिमिसा नामे गुफा ठे, ते जीए के० जे तिमिसा गुफामांहे अइने चक्री के० चक्रवर्ति जे ठे ते दक्षिणमध्यखंरुची मज्जखंडंतो के० उत्तरचरतना मध्यखंरु मांहे पविसेइ के० प्रवेश करे ठे, त्यां मध्यखंडने साधी पाठो वलतां उसहं के० रूपजकूटप्रते अंकिय के० पोतानुं नाम लखिने जीए के० जे वीजी गंगानदीपासे गुफा ठे तेनेविषे वलइ के० मध्यदक्षिण चरतमांहे पाठो वसे षट्ठे थावे, साखंडगपवाया के० ते खंडक प्रपाता नामे गुफा कहिणं ॥ ८६ ॥

॥ हवे गुफा उघाडी रेह्वानी स्थिति कहे ठे. ॥

कयमालनटमालय ॥ सुराउ वदइ निवइसलिलालं ॥

जा चक्री ता चिछइ ॥ ताउं उगवडियदारालं ॥ ८७ ॥

अर्थ- ते गुफा केहवी ठे ? कयमालनटमालयसुराउ के० कृतमाल अने नाट्यमाल नामे ये अधिष्टायक देवता रखवाला ठे जेहनेविषे, षट्ठे तिमिसागुफानो रखवाला कृतमाल नामे देवता ठे, अने खंडकप्रपाता गुफानो रखवालो नाट्यमाल नामे देवता ठे. वरवी ते गुफा केहवी ठे ? चक्रवर्तिनो जे वदइ के० सूत्रधार तेने निवइ

के० बांध्यो ठे, पांखनी रचनाएं करी. सखिलाउं के० पाणी जेमनो. वली ते गुफा के-
ह्वी ठे ? जाचकी के० ज्यांसुधी चक्रवर्ति जीवे ता के० त्यांसुधी ताउं के० ते गुफाउं
ठे. तेउग्नचिदाराउं के० उघाडेला ठे कमारु जेमना एह्वी थकी चिहंति के० रहे
ठे. इति गाथार्थ. ॥ ७१ ॥

॥ हवे दक्षिणजरतमांहे अयोध्यानगरीनो परिमाण कहे ठे. ॥

वह्खिखंडंतो वारस ॥ दीहानव विठडा अउऊपुरी ॥

सालवणवेयहा ॥ चउदहि यसयं चिगारकला ॥ ७२ ॥

अर्थ— वह्खिखंडंतो के० दक्षिणार्द्ध जरतना मध्यखंडनी वचमां वारसदीहा के०
वारयोजन दीर्घ एटले लांवी अने नवविठडा के० नव योजन पोहोली एह्वी अउ-
प्रपुरी के० अयोध्या नामे पुरी एटले नगरी सा के० ते अयोध्यानगरी जे ठे ते लव-
णवेयहा के० लवणसमुद्र अने वैताह्यथी चउदहियसयं चिगारकला के० एकसो
चउद योजन अने उपर अगीआर कलाने आंतरे जाणवी. ते केमके दक्षिणार्द्ध ज-
रतना मध्यखंडनो विस्तार वसें आडत्रीस योजन अने त्रण कला ठे. ते मध्येथी अ-
याध्यानगरीनो विस्तार नव योजन काढीएं तेवारे वसें ने उंगणत्रीस योजन अने उ-
पर कला त्रण रहे ठे. तेहनुं अर्द्ध एकसो चउद योजन तथा एक योजन उगस्यो
तेहनी उंगणीश कला करिएं तेनी साथे मूलगी त्रण कला जेवतां वावीश कला थाए
तेहनुं अर्द्ध अगीआर कला थाय, एटले एकसो चौद योजन अने उपर अगीआर
कला ठे, तेदली लवणसमुद्र अने वैताहयने अंतरे अयोध्यानगरी वेगली जाणवी.
इति गाथार्थ. ॥ ७२ ॥

॥ हवे मगधादि तीर्थ कहे ठे. ॥

चक्रिवसनइपवेसे ॥ तिठडुगं मागहो पञ्जासो य ॥

ताणंतो वरदामो ॥ इह सवे विडुत्तर सयंति ॥ ७३ ॥

अर्थ— चक्रिवसनइपवेसे के० चक्रवर्तिने वसवर्ति एवी क्षेत्रनी जे नदी एटले
जरत, ऐरवत अने वत्रीश विजय एवं चक्रवर्तिनां चोत्रीस क्षेत्र ठे. तेहनी जे गंगा,
सिंधू, रक्ता अने रक्तवती जे नदीउं ठे, एहनेसमुद्रमांहे प्रवेश करतां तथा वत्रीश
विजयनेविपे सीतोदा नदी तथा सीता नदीमांहे प्रवेश करतां तिठडुगं के० वे तीर्थ
जाणवां. तीर्थ एटले जे स्थानकनेविपे नदी समुद्रमांहे तथा सीतोदा सीतामां
प्रवेश करे ते स्थानक विशेष नदी सागर संगम उत्तम स्थानक कहीएं. ते तीर्थना
नाम एक पूर्वदिशिएं मागहो के० मागध, वीजुं पश्चिम दिशिएं पञ्जासो के० पञ्जास ए
वे नाम तीर्थनां ठे; ताणंतर के० ते मागध तथा पञ्जास ए वे तीर्थना वचमां एक

वरदामो के० वरदाम एवे नामे तीर्थ ठे. ए रीते इह के० आ जंबूद्वीपनेविपे जे चोत्रीश क्षेत्र ठे तेमांहे एकेक क्षेत्रें त्रण त्रण तीर्थ गणतां सवे के० सवें विरुत्तरसयंति के० एकसो ने वे तीर्थ थाय, माटे आ जंबूद्वीपनेविपे सर्व मलीने एकसो ने वे तीर्थ जाणवां.

॥ हवे जरत तथा ऐरवतमांहे कालचक्रनुं स्वरूप कहे ठे. ॥

जरहेरवए ठ ठ अर ॥ मयवसपिणि उसपिणीरुवं ॥

परिजमइ कालचक्रं ॥ ड्वाडसारं सयावि कमा ॥ ए० ॥

अर्थ- जरहेरवए के० जरत तथा ऐरवत क्षेत्रमांहे ठठअरमयावसपिणीउसपिणीरुवं के० ठ आरे करी अयवसर्पिणी अने ठ आरे करी उरसर्पिणी ते रूप ड्वाडसारं कालचक्रं के० धार आरानुं कालचक्र ठे. ते सयावि के० सदाकाल अनादियनंतपणे पण परिजमइकमा के० अनुक्रमे त्रमण पामे ठे. ॥ ए० ॥

॥ हवे ए वार आरानां नाम कहे ठे. ॥

सुसमसुसमा य सुसमा ॥ सुसमडसमा य डसमसुसमा य ॥

डसमाय डसमडसमा ॥ कमुकमा डसुवि अरठकं ॥ ए१ ॥

अर्थ- प्रथम आरो सुसमसुसमा के० सुखम सुखमा, य के० वली वीजो आरो सुसमा के० सुखमा, वीजो आरो सुसमडसमा के० सुखमडुखमा, य के० वली चोथो आरो डसमसुसमा के० डुखमसुखमा, य के० वली पांचमो आरो डसमा के० डुखमा, ठगो आरो डसमडसमा के० डुखम डुखमा, ए अरठकं के० ए ठ आरा ठे ते अयवसर्पिणिकालनेविपे कर्म के० अनुक्रमे एटले प्रथम सुखमसुखमाथी गणीएं, अने उरसर्पिणी काले उकमा के० अयवला एटले डुखमडुखमाथी धुरमांकी गणीएं, एम वार आरो चरुता पनता जाणवा, चकनी पेठे फिरतां आवे माटे कालचक्र कहीएं. अयवसर्पिणी ते घटतो काल होए अने उरसर्पिणी ते चडतो काल होए. ॥ ए१ ॥

॥ हवे सागरोपमनुं मान कहे ठे. ॥

पुबुत्त पड्विसमसय ॥ अणुगहणा निठिए हवइ पडिउं ॥

दसकोडिकोनि पडिए ॥ हिं सागरो होइ कालस्स ॥ ए२ ॥

अर्थ-पुबुत्तपड्वि के० पूर्वोक्त पड्य एटले प्रथम कछुं जे असेख्यात रोम अणुए पख्यो जे योजन प्रमाणे पड्य तेमांहेथी समसय के० सोसोवरसें अणुगहणानिठिए के० एकेक सूह्य खंरु काढतां जेटले काले ते पड्य खाली थाए तेटले काले पडिउं के० पड्योपमनुं कालस्स के० कालमान हवइ के० थाय. दस कोनिकोनि पडिएहिं के० एहवा दस कोनाकोडि पड्योपमेकरी सागरोहोइ के० एक सागरोपम कालनुं मान

थाय. नागर एटले नमुद्र. नेहनी चले जेनुं पार पामयुं दुर्लभ होय तेणे करी नरखा-
पणुं हे माडे नागरोपम कर्हीणं. इति गाचार्य ॥ ९२ ॥

॥ हवे न आगनुं प्रमाण कहेते. ॥

नागरचउनिष्ट कोडा, कोडिमिण् अरतिगे नराण कमा ॥

आक निष्टुग पत्रिया ॥ निष्टुगकोसा तणुचनं ॥ ९३ ॥

अर्थ- नागरचउनिष्टुकोकाकोनिमिण् के० पहेलो आरो चार कोडाकोनी सागरनो
अने वीजे आरो वण कोडाकोडी नागर प्रमाणे ठे, वीजे आगे वे कोडाकोडी सागर
प्रमाणे जाणवो; अरतिगे के० ए वण आराने विपे कमा के० अनुक्रमे करी नराण के०
मनुष्योना आठ के० आयुष्य कहेते. तिष्टुगपत्रिया के० प्रथम आरेवण पद्योपमनुं
तथा वीजे आरे वे पद्योपमनुं अने वीजे आरे एक पद्योपमनुं ए मनुष्यनुं आयुष्य
जाणवुं. हवे शरीरनुं मान कहेते. तिष्टुगकोसातणुचनं के० प्रथम आराने विपे वण
कोस उंचां मनुष्यनां शरीर होय, अने वीजे आरे वे कोस, वीजे आरे एक कोस ए
शरीरनुं उंचपणुं जाणवुं. ॥ ९३ ॥

॥ हवे वण आराने विपे आहारनुं प्रमाण कहेते. ॥

तिष्टुग दिणेहि तूअरि ॥ वयरामल मित्त मेसिमाहारो ॥

पिठकरंडा दोसय ॥ ठप्पन्ना तद्वलं च दलं ॥ ९४ ॥

अर्थ- तिष्टुगदिणेहिनूअरिवयरामलमित्तमेसिमाहारोएति के० ए मनुष्योने
आहारो के० जे आहारनी इत्रा आणुं ते कहेते. प्रथम आरानेविपे चोथे दिवसे
तुअरि प्रमाणे आहारनी वांछा थाय. अने वीजे आरे वीजे दिवसे चोर प्रमाणे आ-
हारनी वांछा होए. तथा वीजे आरे एकांतरे आमला प्रमाणे आहारनी वांछा होए.
हवे शरीरने विपे पांसलीनी संख्या कहेते. प्रथम आरामाहे पिठकरंदा दोसय ठप्पन्ना
के० वसें ने ठप्पन्न पिठकरंड एटले पांसलीहोए. अने वीजे आरे तद्वलं के० ते पूर्वांक
पांसलीनुं अर्द्ध एटले एकसो ने अष्टावीस पांसली होए. च के० तथा वीजे आरे दलं
के० ते पूर्वांकनुं अर्द्ध एटले चांसठ पांसलीनी संख्या जाणवी. ॥ ९४ ॥

॥ हवे वण आराने विपे थपल पाखना कहेते. ॥

गुणवणदिणे तद् पनर ॥ पन्नरअहिया अवन्नपाखण्या ॥

अत्रि सयलजिया जुयला ॥ सुमाणसरुवा सुरगईया ॥ ९५ ॥

अर्थ- गुणवणदिणे के० प्रथम आरानेविपे युगलने प्रसव्या पत्री उगणपचास
दिवससुधी ते थपन्नपाखण्या के० थपल एटले गोरु युगल तेहनी प्रतिपाखना करे.

तद् के० तथा प्रकारे वीजे आरे पनरपन्नरअहिया के० पंदर पंदर दिवस अधिक प्रति-
पालना जाणवी. ते आत्री रीते के, वीजे आरे चोसठ दिवस अपत्यपालना होण, अने
त्रीजे आरे जंगणाएंसी दिवसमुधी अपत्यपालना जाणवी. तेवारपठी ते युगजनां
मातपिता मरण पामे. ए त्रण आरानेविपे अवि के० अपि इति निश्चये सयलजियाजुयसा
के० समस्त पंचेंड्री जीव ते युगलिया जाणवा. पण ते युगलिक केहवा ठे ? तो के-
सुमणसरूवा के० जहुं ठे मन जेमने एटले अटप कपाय ठे, तथा सरूवा एटले रूपवंत
ठे, तथा समचउरंस संस्थान ठे तेमाटे सुंदराकार ठे. बली ते युगलिक केहवा ठे ? तो
के-सुरगईया के० देवताने विपे ठे उपजहुं जेमनुं, एटले युगलिया मनुष्य तथा तिर्यच
ते सर्व पोताना आयुष्यधी उठे आयुष्य प्रमाणे अथवा पोताना आयुष्य प्रमाणेज
देवतामांहे जइ उपजे. ॥ ९५ ॥

॥ हवे ए त्रण आरानेविपे युगलयाने कल्पवृक्ष जे
वांछित आपे ठे ते वे गाथाएं कहे ठे. ॥

तेसि मत्तंग त्रिंगा ॥ तुमियंगा जोइ दीव चित्तंगा ॥ चित्तरसा मणियंगा ॥
गेहागारा अणिययस्का ॥ ९६ ॥ पाणं जायण पिठ्ठाण ॥ रविपह दीवपह कुसुम
माहारो ॥ जूसण गिह वडासण ॥ कप्पडुमा दसविहा दिति ॥ ९७ ॥
अर्थ- तेसि के० ते युगलयानेविपे मत्तंग प्रमुख दश जातिना कल्पवृक्ष ठे; ते
पानक प्रमुख दश प्रकारना वांछित पदार्थ आपे ठे. ते आत्रीरीते-अर्हियां वे गाथानां
अर्थ एकठो सांकलीने कहे ठे- मत्तंग के० मत्तंग नामे जे कल्पवृक्ष ठे ते पाणं के०
डाक खारेक प्रमुखना रस सरखा मीठारस आपे, यथा ॥ सरस सुगंध मनोहर
विसिष्ठवखविरिय कंतिचयहेज ॥ मत्तरसंगडुमेसुउपक्षइ विविहमज्जरसो ॥ इति. वीजो
त्रिंगा के० त्रुंगनामे जे कल्पवृक्ष ठे ते जायणं के० जाजन ते थाली तथा वाटली
तथा चरु अने कलश प्रमुख आपे- यथा ॥ त्रिंगालथाखवट्टय कचोखय वरुमाण-
माइणि ॥ कंचणरयणमयाइं, जायंतियजायणंगेसु ॥ इति. त्रीजो तुडीयंगा के०
जुयांग नामे जे कल्पवृक्ष ठे ते पिठ्ठाण के० महावाजिन्नसहित वत्रीस वरुनाटक देखाडे
ठे. यथा ॥ सजखघणगुहिरकन्नरव, चउजेय विजत्तपवरआउजं ॥ जुयलंमियनराणंउ-
डियंगनरापमाणंति ॥ चोथो जोइ के० ज्योतिरंग नामे जे कल्पवृक्ष ठे ते रात्रिनेविपे
पण रविपह के० सूर्यनीपेरे प्रकाश करे ठे. यथा ॥ जोइडुम्मणमुवरि ॥ ससिसूराजउ
पच्चमाणावि ॥ ताणपहावोपह्या ॥ निययंठायं विमुंचंति ॥ तथा पांचमां दीव के०
दीपांग नामे जे कल्पवृक्ष ठे ते घनेविपे दीवपह के० दीवानीपरे अजुआहुं करे ठे.

यथा ॥ ससिसूरसरिसतेया ॥ निञ्चंचियजगजगंतिवहुविडवा ॥ विविहायदीवियंग्गा ॥ नासंति तमंधयारंति ॥ १ ॥ तथा ठष्ठो चित्तंगा के० चित्रांग नामे जे कटपवृद्ध ठे ते कुसुम के० पंचवर्ण अने सुगंधिक फूल सहस्रदल कमल माल प्रमुख आपे. यथा ॥ वर वजलतिलयचंपय ॥ आसोगपुद्गागनागमाईणं ॥ कुसुमाइवहुविहाइं ॥ कुसुमंगडु-
मप्पमाणंति ॥ तथा सातमो चित्तरसा के० चित्ररसा नामे जे कटपवृद्ध ठे ते आहार कहिणं मनोवांछित मिष्टान्न पदरस चोजन आपे. यथा ॥ अष्ठसयखज्जगजुर्त्त ॥ चउसठीतह्यवंजणवियप्पो उप्पज्जइआहारो ॥ चोयणरुक्खेसुरसकलित्तं ॥ तथा आठ-
मो मणियंग्गा के० मणितांग नामे जे कटपवृद्ध ठे ते चूसणं के० चूपण, तथा आचरण, मुकुट, मुद्रिका, हार, तथा कुंडल अने नेजर प्रमुख आपे. यथा ॥ वरहारकडयकुंडल ॥ मज्जडालंकारनेउराईणं ॥ निययंपिचूसणाइ ॥ आचरणडुमेसुजायंति ॥ तथा नवमो गेहागारा के० गेहाकार नामे जे कटपवृद्ध ठे ते गिह् के० घर सत्तचूमिना, पंचचूमिना, तथा त्रिचूमिना मनोहर आवास आपे. यथा ॥ बहुरयणविनिम्माया ॥ जवणडुमा-
अठचूमियादिवा ॥ सयणासणसन्निहिया तेएणनिदाहरा विसरिसा ॥ तथा दसमो अणिययस्का के० अनितांग नामे जे कटपवृद्ध ठे ते वठा के० जला वन्न तथा देवडुप्यचीर वरपटकूलादि आसन वेसवा योग्य तथा जडासन तथा शय्या प्रमुख आपे. यथा ॥ खोमडुगह्वयवालय चीणीसुयपट्टमाइआयंच ॥ वठाइवहुमिहाइं वठंग-
डुमापणाणंति ॥ १० ॥ एयारिसेसुचोग ॥ डुमेसुजुंजंतिजवमहुणाइं ॥ सबंगसुंदराइं ॥ बुढीनेहाणुरागाइं ॥ ११ ॥ नयपठिवानजिञ्चा ॥ नयखुज्जानेयवामणापंगूनयमू यावहिरंधा नडुखियानेवदारिदा ॥ १२ ॥ समचउरंससंगणा वलियपलिय विवज्जियायनीरोगा चउसठीलखणधरा मणुयादेवाइवसुरूवा ॥ १३ ॥ ताणंचियमहिलात्तं वियसियवरक-
मलपत्तनयणात्तं सबंगसुंदरीत्तं कोमलसिस वयणसोहात्तं ॥ १४ ॥ जुजंतिविसयसुखं जे पुरिसातवचोगचूमिसू कालंचिअइयदीहं तंदाणफलं मुणेषवं ॥ १५ ॥ दसविहाकप्प-
डुमा के० ए दश जातिना जे कटपवृद्ध ठे ते ए पूर्वोक्त वांछित दश पदार्थ युगलियाने पूरे ठे. इति गाथार्थ. ॥ १६ ॥ १७ ॥

॥ हवे सर्व आरानेविपे सामान्यपणे तिर्यचनां पण आयुष्य कहे ठे. ॥

माणुआउसमगयाई ॥ चयाइ चउरंस जाइ अठंसा ॥

गोम इमुट्टखराई ॥ पणंस साणाइ दसमंसा ॥ १८ ॥

अर्थ— मणुआउसमगयाई के० मनुष्यना आयुष्य सरखा गज, हाथी, सिंद् अने अष्टापद प्रमुखना आयुष्य होए. अने मनुष्यना आयुष्यनो चउरंस के० चौथो जाग

तट चार ठे, ते सर्व मळीने आठ तट ठे, ते एकेक तटे नव नव विल गणिएं, तेवारे बहुत्तर विल थाय. एम ऐरवतनेविपे पण बहुत्तर विल ठे, ते सर्व एकठा करीएं तो जंबुद्वीपनेविपे चउयालसयंविलाणेवं के० एकसो ने चुमाळीस विल जाणवा ॥ २०४ ॥
॥ हवे ठठा आराने विपे मनुप्यादिकनुं जे स्वरूप ठे ते वे गाथाए करी कहे ठे. ॥

पंचमसमठठारे ॥ डकरुच्चा वीसवरिस आउनरा ॥

मठासिणो कुरूवा ॥ कूरा विलवासि कुगङ्गमा ॥ २०५ ॥

अर्थ—पंचमसमठठारे के० एकवीस सहस्र वरस प्रमाणे पांचमा आरा सरखो जे ठठो आरो ठे, तेहने विपे डकरुच्चा के० वे हाथ उंचा शरीर थने वीसवरिस आउनरा के० वीस वरस ठे आयुष्य जेमनुं एहवा मनुष्य होए. पण ते मनुष्य केहवां होय ते कहे ठे. मठासिणो के० मठनो ठे आहार जेमने तथा कुरूवाके० कुत्सित एटले मातुं ठे, रूप जेमनुं एवा ठे, वली केहवा ठे? कूरा के० निर्दय ठे परिणाम जेमनां. वली केहवा ठे. विलवासि के० विलनेविपे रहेनारा ठे. कुगङ्गमा के० नरक तिर्यंकरूप दुर्गतिनेविपे गमन एटले जातुं ठे जेमनुं, एवा ठे. ॥ २०५ ॥

॥ वली पण ठठा आराना मनुष्यनुं स्वरूप कहे ठे. ॥

निह्वळा निवसणा ॥ खरवयणा पियसुयाइ ठिइरहिया ॥

थीउं ठवरिसगप्पा ॥ अहिडुहप्पसवा बहुसुया य ॥ २०६ ॥

अर्थ— निह्वळा के० निर्हळ एटले लळारहित ठे, तथा निवसणा के० बखरहित ठे, एटले पशुनीपेठे नम्र फिरे ठे. तथा खरवयणा के० कठोरवचनना घोळनार ठे. तथा पियसुयाइठिइरहिया के० पितापुत्रनी जे स्थिति तेणे करी रहित ठे, एटले आ पिता, ए पुत्र, ए स्त्री, ए वहिन, इत्यादि व्यवहार नथी. एटले तिर्यंचनी पेरे विवेक रहित ठे. तथा ठठा आरानेविपे थीउंठवरिसगप्पा के० स्त्री ठे ते ठ वरसनी गर्ज धारण करे ठे. अहिडुहप्पसवा के० पण अतिडुःखे प्रसव करे ठे. य के० वली ते स्त्री ठे ते बहुसुया के० घणा ठे सुत के० ठोरु जेने एहवी स्त्रीयो ठे. ॥ २०६ ॥

इय अरठकेण वस ॥ प्पिणित्ति उस्सप्पिणी वि विवरीया ॥

वीसंसागरकोडा, कौमीउं कालचकंमि ॥ २०७ ॥

अर्थ— इयअरठकेण के० ए पूर्वोक्त ठ आरा तेणे करी अथवसप्पिणित्ति के० अथवसप्पिणी काळ होए थने तेने विवरीया के० विपरित ते अथवसा गणीएं तेवारे उस्सप्पिणीवि के० उस्सप्पिणीकाळ पण थाए. त्यां अथवसप्पिणी ते प्रथम आराथी घटतो काळ होए थने उस्सप्पिणी ते प्रथम आराथी चढतो काळ होए, माटे अथवसप्पिणी

तथा उत्तरर्षिणीना चार आराना कालचक्रंमि के० कालचक्रनेत्रिपे वीसंसागरकोनाको-
मीउं के० वीस कोनाकोडी सागरोपम आण. इति गाथार्थ. ॥ १०७ ॥

॥ हवे चार क्षेत्रनेत्रिपे चार आरानुं सरखापणुं कहे ठे. ॥

कुरुडुगि हरिरम्मयडुगि ॥ हेमवपरखवडुगि विदेहे ॥

कमसो सया वसप्पिणि ॥ अरयचउकाइसमकालो ॥ १०८ ॥

अर्थ— कुरुडुगि के० देवकुरु तथा उत्तरकुरु ए वे क्षेत्रनेत्रिपे तथा हरिरम्मयडुगि
के० हरिवर्षे तथा रम्यक ए वे क्षेत्रनेत्रिपे तथा हेमवपरखवडुगि के० हेमवत तथा
परखवत ए वे क्षेत्रनेत्रिपे तथा विदेहे के० पूर्वविदेहे अने पश्चिमविदेहे क्षेत्रनेत्रिपे
ए चार क्षेत्रना युगलनेत्रिपे कमसो के० अनुक्रमे करी सया के० सदाकाले अवस-
प्पिणी अरयचउकाइसमकालो के० अवसप्पिणिकालना चार आरानो प्रथम काल
जाणवो. ते केम? अवसप्पिणी कालनो पेहेलो आरो सुखमसुखमा तेहना धुरनो जेहवो
काल होए तेहवो काल सदेव देवकुरु अने उत्तरकुरु ए वे कुरुक्षेत्रनेत्रिपे होए. यथा ॥
दोसुत्रिकुरुसुमणुआ इपहपरमाउणोतिकोसुत्रा ॥ पिठकरंरुसयाइं दोठपपनाइमणुआणं
॥ १ ॥ सुसमसुसमाणुजावं अणुजवमाणुणवत्रगोवणया अउणापन्नदिणाइ अठमज-
त्तस्सआहारो ॥ २ ॥ एम वीजा आरानो जेहवो प्रथम काल होए तेहवो सदेव हरिवर्षे
तथा रम्यक ए वे क्षेत्रनेत्रिपे होए. यथा ॥ हरिवासरम्मएसु ॥ आउपमाणंसरीरमु-
स्सेहो पलिउंवमाणुडुन्निउ डुन्नीकोसुस्सियाजणिया ॥ ३ ॥ ठठस्सयआहारो चउस-
ठिदिणाणुपालणातेसिं पिठिकरंडाणसयं अठावीसयमुणेयवं ॥ ४ ॥ वली वीजा आरानो
जेहवो प्रथम काल होए तेहवो सदेव हेमवंत तथा परखवतमांहे होए. यथा ॥
गाउयमुत्रापलिउंवमाइणो वज्जरिसइसंधयणो हेमवपरखवए अहंमिहनरा मिडुणवासी
॥ ५ ॥ चउसठिपिंडयाणि मणुआणीतेसिमाहारो जत्तस्सयचउउस्सय अउणासिदि-
णाणवत्रपालण्या ॥ ६ ॥ तथा चोत्रा आरानो जेहवो प्रथम काल होए तेहवो महा-
विदेहे क्षेत्रनेत्रिपे सदा जाणवो. यथा ॥ पंचसुत्तरहेरवएसु तहयविदेहेसु पंचदशसंखा ॥
जणियाउकम्मजूमीसुतीसपुणजोगजूमीसु ॥ ७ ॥ हेमववंहरिवासं उत्तरकुरुतहयदेव-
कुरुनामा रम्मयपरखववं एयाउंजोगजूमीउं. ॥ १०८ ॥

॥ हवे चार वेताड्यनुं स्वरूप वे गाथाए करी कहेठे. ॥

हेमवपरखवए ॥ हरिवासे रम्मए य रयणमया ॥ सहा

वइ वियडावइ ॥ गंधावइ मालवंतस्का ॥ १०९ ॥ चउ

वट्टवियहा सा, इ अरुण पउम पपजास सुरवासा ॥

मूखुवरि पिहुत्ते तह ॥ उच्चत्ते जोयणं सहसं ॥ ११० ॥

अर्थ— हेमवपरण्वण के० हेमवंत अने ऐरण्यवत तथा हरिवासे के० हरिवर्ष क्षेत्र य के० वली रम्भा के० रम्यकक्षेत्र ए चार क्षेत्रनेविषे रयणमया के० सर्वरत्नमय एहवा सद्भावश् के० शब्दापाती तथा वियडावश् के० विकटापाती अने गंधावश् के० गंधापाती तथा मालवंतरका के० माह्यवंत ए नामे चउवट्टवियद्वा के० चार वृत्तवेताड्य अनुक्रमे जाणवा. ए वृत्तवेताड्य केहवा ठे ? तो के—साश् के० स्वाति तथा अरुण के० अरुण तथा पञ्च के० पञ्च तथा प्रजास एहवा नामे देवताना आवास ठे जेमनेविषे, एवा ठे. तेमां शब्दापाति वैताड्यनेविषे स्वातिदेव वसेठे. तथा विकटापाती वैताड्यनेविषे अरुणदेव अने गंधापाति वैताड्यनेविषे पञ्चदेव तथा मालवंत वैताड्यनेविषे प्रजासदेव वसेठे. एम अनुक्रमे जाणवा. ह्वे ए वृत्तवेताड्यनो परिमाण कहेठे. मूलवृत्त के० मूलनेविषे तथा उपर जे शिखर ठे तेहनेविषे जोयणंसहस्रपिहुत्ते के० सहस्र योजन पडोला ठे, तह के० तथा प्रकारे उच्चते के० उंचपणे पण सहस्र योजन जाणवा. इति गायार्थ. ॥ १०९ ॥ ११० ॥

॥ ह्वे जंबूद्वीपना मध्यनेविषे जे मेरुपर्वत ठे, ते मेरुनुं स्वरूप कहेठे. ॥

मेरु वट्टो सहस्र ॥ कंदो लस्कूसिउं सहस्रउवरिं ॥ दसगु-

णञ्जुवि तं सनवश् ॥ दसिगारंसं पिहुल मूले ॥ १११ ॥

अर्थ— मेरुवट्टो के० मेरुपर्वत ठे ते कनकमय वाटलो जाणवो. तथा सहस्रकंदो के० सहस्र योजननो कंद एटले मूल सहस्र योजन पृथ्वीमांहे ठे, तथा लस्कूसिउं के० लाख योजन उंचो ठे. अर्हींथां ए जावार्थं ठे जे सहस्र योजननो कंद ठे अने उपर नवाणु सहस्र योजननुं उंचपणुं ठे. एरीते कंदसहित लाख योजन उंचो ठे. तथा सहस्रउवरिं के० उपर एटले शिखरनेविषे सहस्र योजन पिहुल के० विस्तीर्ण ठे, तं के० ते सहस्र योजनने दसगुण के० दशवार गुणतां दससहस्र थाए, तो दस सहस्र योजन ञ्जुवि के० पृथ्वीने विषे पिहुल के० पोहोळो ठे. वली मेरु केहवोठे ? तंसनवश् के० ते दससहस्र योजनने नेबुएं सहित करी उपरे दसिगारंसं के० योजनना अग्नीधार जाग करीए तेवा दस जाग एटले दससहस्र नेबु योजन अने उपर एक योजनना अग्नीधार जागमांहेला दसजाग एटलो मूलथी हेवो कंदने विषे पोहोळो ठे ॥ १११ ॥

॥ ह्वे मेरुना त्रण खंरु एटले जाग तेहनुं स्वरूप कहेठे. ॥

पुढवुवल वयर सकर ॥ मयकंदो उवरि जाव सोमणसं ॥

फलिदंक रयय कंचण ॥ मजंय जंबूणुं सेसो ॥ ११२ ॥

अर्थ— पुढवुवलवयरसकरमयकंदो के० पृथ्वी एटले माटी अने उपर एटले पापाण तथा वयर के० पञ्जरदा तथा सकर के० कांकरा ए चार पदार्थनो मेरुनो कंद जाणवो.

एटले एक सहस्र योजननो पहेलो जाग थयो. तथा उवरि के० पृथ्वी थकी उपर जावसोमणसं के० यावत् सोमनसनामा वन सुधी फलिहंक रयय कंचणमठय के० स्फाटिक रत्न तथा अंकरत्न तथा रूपुं तथा कांचन एहनो मेरु ठे. ते त्रिसठ सहस्र योजन प्रमाण ठे, ए वीजो जाग जाणवो. सेसो के० शेष त्यांथी उपर उत्रीश सहस्र योजन जे ठे ते जंबूण्ड के० जंबूनद एटले रक्तवर्णकनकनो व्रीजो जाग जाणवो. ए मेरुना त्रण जाग कला. इति गाथार्थ. ॥ ११२ ॥

तडुवरि चालीसुच्चा ॥ वट्टा मूळुवरि वार चउ पिहुला ॥

वेरुलिया वरचूला ॥ सिरिजवणपमाण चेइहरा ॥ ११३ ॥

अर्थ— तडुवरि के० ते लाख योजन प्रमाणना उंचा मेरुपर्वत उपरे चालीसुच्चा के० चालीस योजननी उंची अने वट्टा के० वर्तुल तथा मूळुवरिवारचउपिहुला के० मूल-नेविपे वार योजन पोहोली अने उपर चार योजन पोहोली तथा वेरुलिया के० वैडुर्य नामे जे नीलारत्न तेनी वर के० प्रधान चूला के० चूलिका ठे. ते वली चूलिका केहूची ठे? सिरिजवणपमाणचेइहरा के० श्रीदेवीना जवन सरखा चेत्यग्रह एटले जिन-जवन तेषेकरि महाशोजितठे. इति गाथार्थ. ॥ ११३ ॥

॥ हवे मेरु उपरे चूलिकाना मूलने विपे पंढकवन वखाणे ठे. ॥

चूलातलाउं चउसय ॥ चउणउए वलयरूव विष्कंजं ॥

वहुजल कुंडं पंडग, वणं च सिहरे सवेईयं ॥ ११४ ॥

अर्थ— चूलातलाउं के० चूलिकाना तलाथकी सिहरे के० मेरु शिखरनेविपे चउ-सयचउणउएवलयरूवविष्कंजं के० चारसें चोराणुं योजन परिमाण वलयनुं विष्कंजं ठे जेहुनुं, तथा बहुजलकुंडं के० घणुं ठे पाणी जेहनेविपे एहवे कुंभे करी सहित एहुं पंढगवणं के० पंढक नामे वन ठे. वली ते वन केहुनुं ठे? तो के—सवेईयं के० वेदिकाए करी सहित ठे. इति गाथार्थ. ॥ ११४ ॥

॥ ते पंडक वनने विपे जिनजवननी अने प्रासादनी स्थिति कहे ठे. ॥

पन्नास जोयणेहिं ॥ चूलाउं चउदिसासु जिणजवणा ॥

विदिसि सकीसाणं ॥ चउवाविजुया य पासाया ॥ ११५ ॥

अर्थ— चूलाउं के० चूला थकी चउदिसासु के० चार दिशिने वीपे पन्नास जोयणेहिं के० पचास योजन, वेगला जिणजवणा के० चार जिनजवन ठे. तथा सवि-दिसिसकीसाणं के० पोतपोतानी विदिसिनेविपे सौधमंड्य तथा ईशानेंद्र ठे, तेमना पासाया के० प्रासाद ठे. पण ते प्रासाद केहवा ठे? तो के—प्रत्येक प्रासाद चउवाविजुया के० चार वावडिए युक्त एटले सहित ठे. ॥ ११५ ॥

॥ हवे ते जिनजवन तथा प्रासादनां प्रमाण कहे ठे. ॥
 कुलगिरिचेइहराणं ॥ पासायाणं चिमे समठ गुणा ॥
 पणवीस रुंद झगुणा ॥ यामाउ इमाउ वावीउ ॥ ११६ ॥

अर्थ- कुलगिरिचेइहराणंसम के० कुलगिरिना जिनजवन सरखा पंडगवनमाई चैल जाणवा, जेम कुलगिरिना चैल ठे, ते पचास योजन लांबा अने पचीस योजन पडोला ठे अने ठत्रीस योजन उंचा ठे तेम मेरुना पंगुवनने विपे पण एहवा चैल जाणवा. च के० वडी इमे पासाया के० आ मेरुना प्रासाद जे ठे ते अठगुणा के० कुलगिरिना प्रासादथी आठगुणा मोहोटा जाणवा. तेकेमकेकुलगिरिना प्रासाद एकसो पचीस कोश समचउरंस लांबां पोहोलां ठे, अने वसें ने पचास कोस उंचां ठे. तो एकसो पचीस कोशने आठगुणा करिए तेवारे एक सहस्र कोश थाए, तेहना वसें ने पचास योजन थाय एटला ए लांबां पडोलां ठे. हवे उंचपणाना वसें ने पचास कोश ठे तेहने आठगुणा करिए तो वे सहस्र कोस थाए, तेहना योजन करिए तो पांचसैं योजन थाय एटला उंचां ए प्रासाद जाणवा. एहवा चार प्रासाद विदिशिने विपे ठे. हवे वावनी वखाणे ठे. पणवीस रुंदझगुण के० पचीस योजन पोहोली अने तेथी वमणी पचास योजन लांबी एहवी चार वावडी जाणवी. इशान कूणथी दक्षिणावर्त चार चार वावनीनां जे नाम ठे ते कहे ठे. पुंजा, पुंड्रप्रजा, रक्ता अने रक्तवती ए चार वावनी ठे, ते ईशान कूणे ठे. अने क्षीररसा, इक्षुरसा, अमृतरसा, अने वारुणी-रसा ए चार वावडी ठे ते अग्निकूणे जाणवी. तथा शंखोत्तरा, शंखा, शंखावर्ता अने वखाहका ए चार वावडी नैर्ऋत्य कूणे ठे. तथा पुष्पोत्तरा, पुष्पवती, सुपुष्पा अने पुष्पमालिनी ए चार वावडी ठे ते वायु कूणे जाणवी. ए सोल वावनीनां नाम जाणवां. ए विदिशिना चार प्रासादनी चारे दिशे एकेकी वावनी ठे. ए रीते सोल वावनीयो ठे. इति गाथार्थ ॥ ११६ ॥

॥ हवे जिनजवननी वाहेर जे चार शिखा ठे ते वखाणे ठे. ॥

जिणहर वह्दिदिससि जोयण ॥ पणसय दीहृषपिहुल चउ उच्चा ॥

अधससिसमा चउरो ॥ सियकणग सिला सवेइया ॥ ११७ ॥

अर्थ- जिणहरवह्दिदिससिजोयणपणसयदीहृषपिहुल चउउच्चा के० जिनजवननी वाहेरनी दिशिने विपे पांचसैं योजननी दीर्घ एटलेलांबी अने अढीसैं योजन पोहोली तथा चार योजन उंची अने अरुससिसमा के० अरु चंद्रमाने आकारे एवी चउरो के० चार शिखा ठे. वत्री तेकेहवी ठे ? सियकणगसिला के० खेत कनकनी शिखा ठे, तथा सवेइया के० मनोहर वेदिकासहित ठे. ॥ ११७ ॥

॥ इयं पूर्वोक्त जे शिला तेहने उपर जे सिंहासन ठे तेहनु प्रमाण कहे ठे. ॥

सिलमाणाष्ठ सदस्सं ॥ समाण सीद्धान्गोहिं दोहि जुया ॥

सिलपंडु कंबलार ॥ त कंबलापुत्र पश्चिमउ ॥ ११८ ॥

अर्थ—सिलमाण के० सिलानुं मान जे उंचपणुं तथा लांचपणुं तथा पद्मोत्तपणुं तेने अष्टसदस्संसमाण के० आठ सदस्सजागे वद्देचतां जे जाग आवे ते प्रमाणे एकेकी शिला उपर सीद्धान्गोहिंदोहिं के० वेवे सिंहासन ठे तेणे करी जुया के० युक्त एद्वी पंडुकंबलारत्तकंबला के० पंडुकंबला तथा रक्तकंबला एद्वे नामे वे सिल के० शिला ठे. तेमां पुत्र के० पूर्वदिशिनेविपे पंडुकंबला नामे शिला ठे, तथा पश्चिमउ के० पश्चिम दिशिनेविपे रक्तकंबला नामे शिला ठे, इति अक्षरार्थ. इये विस्तारार्थ कहे ठे. ते सिलानुं लांचपणुं पांचसं योजन ठे, तेने आठ सदस्स जागें वद्देचतां पांचसं धनुष्य आवे तो सिंहासन पांचसं धनुष्य लांबा ठे, तथा सिलानुं पोद्मोत्तपणुं अढीसं योजन ठे ते आठ सदस्स जागे वद्देचतां अढीसं धनुष्य लाजे तो सिंहासन अढीसं धनुष्य पोद्मोत्तां ठे, तथा शिला चार योजन उंची ठे, तो चार योजनने आठसदस्स जागे वद्देचतां चार धनुष्य लाजे तो सिंहासन चार धनुष्य उंचां ठे. एद्वीं वे सिंहासन एकेकी शिला-उपरे ठे. इति गाथार्थ. ॥ ११८ ॥

जामुत्तराउ ताउ ॥ इगेगसिंहासणाउ अइपुव्वं ॥ चउसुवि

तास नियासण, दिसिजवजिणमज्जाणं होइ ॥ ११९ ॥

अर्थ— ते सिलानेविपे जामुत्तराउताउके० दक्षिण अने उत्तर दिशे इगेगसिंहासणाउ के० एकेक सिंहासन जाणवुं. तेनां नाम ते शिलाना नामनेविपे अइपुव्वं के० अतिशब्द ठे त पूर्वे जोडवुं, ते केम? दक्षिण दिशे अतिपांकुंकंबला नामे शिला ठे, अने उत्तरदिशे अतिरक्तकंबला नामे शिला ठे. ए वे शिलाउपरे एकेकुं सिंहासन ठे. तासुचउसुवि के० ते चार शिलानेविपे नियासणदिसि जवजिणमज्जाणं एटले नियासण के० निजासन ते आपथापणा सन्मुख जे दिसि ठे तेनेविपे जव के० उत्पन्न थया एवा जे जिण के० तीर्थकर महाराज तेमनुं मज्जाणं के० स्नात्रमहोत्तव होइ के० थाए. पूर्वे अने पश्चिम दिशिनी जे शिला ठे ते दक्षिण तथा उत्तरदिशि लांबी ठे, अने पूर्वे तथा पश्चिमदिशि पोद्मोत्ती ठे. तथा दक्षिण अने उत्तरदिशिनी जे शिला ठे ते पूर्वे तथा पश्चिमदिशि लांबी ठे. अने दक्षिण तथा उत्तरदिशि पोद्मोत्ती ठे. तथा चंडमानी आकृतितनुं जे वक्रपणुं ठे ते मांहेली दिशिनेविपे लेखविणं, अहीयां पूर्वपश्चिम महाविदेहकेत्रनेविपे समकाले चार तीर्थकर उपजे तेहना समकाले महोत्सव थवा माटे पूर्वे अने पश्चिमनां

चार सिंहासन ठे, ते कक्षां. तथा ऋत अने ऐरवतनेविषे समकाले वे तीर्थंकर जन्म पामे, तेमाटे दक्षिण तथा उत्तरदिशिनेविषे वे सिंहासन ठे ते कक्षां. इति गायार्थ. ॥११९॥

॥ हवे शिखरथी हेठल सोमनस वन वखाणे ठे. ॥

सिहरा वृत्तीसेहिं ॥ सहसेहिं मेहलाइ पंच सए ॥ पिहुलं
सोमणसवणं ॥ सिलविणु पंडगवण सरिवा ॥ ११० ॥

अर्थ- सिहरा के० मेरुना शिखरथी वृत्तीसेहिंसहसेहिं के० ठरीस सहल योजन हेठल आधिगं तेवारे पंचसए के० पांचसं योजन पिहुल के० पोहोली एहवी मेहलाइ के० मेखला ठे. ते मेखला वलयने आकारे ठे, ते मेखलानेविषे सोमणसवणं के० सोमनस नामे वन ठे. पण ते वन केहुं ठे? तो के-सिलविणुपंडगवणसरिचं के० चारशिखाविना पंरुकवन सदश ठे, एटले पंरुकवननीपेठे चारदिशिनेविषे चार जिनजवन ठे, अने पिदिशिनेविषे चार प्रासाद ठे, ते चार प्रासाद जे ठे ते एकेका प्रासादनेकेडे चार चार पायडी ठे. पण जिनजवन आगल चार शिखा नथी. हवे ते पूर्वोक्त वायडीनां नाम फेहे ठे. सुमना, सोमनसा, सोमनस्या, अने मनोरमा, ए चार वावडि ईशान कृणे ठे, तथा उत्तरकूरा, देवकूरा, वारिपेणा अने सरस्वति, ए चार वावडी अग्नि कृणे ठे. तथा विशाखा, मणिजडा, अजयसेना अने रोहिणी ए चार वावडी नैर्ऋत कृणे ठे. तथा जज्ञोत्तरा, जज्ञा, सुजज्ञा अने जज्ञवती, ए चार वावडी वायुकृणे ठे. ए सोम वावडीपोना नामनुं आंतकं सोमनसवनने विषे जाणुं. अपर सर्वेपंरुकवननीपेठे ठे. ॥१२०

॥ ह्ये जिहां सोमनसवन ठे, तिहां मेरुनुं पोहोळपणुं कहे ठे. ॥

तच्याहिरि विष्कंजो ॥ वायालसयाहि छसयरि जुयाई ॥

अठे गारसजागा ॥ मज्जे तं चैव सदसृणं ॥ १११ ॥

अर्थ- तच्याहिरि विष्कंजो के० ते सोमनसवनसंबंधी जे वाहेरना वे ठेडा एटले पश्चिम अथवा दक्षिणउत्तर दिशिनुं मध्यअंतरनेविषे मेरुनुं विष्कंज ठे ते कहेठे. वायालसयाहि छसयरि जुयाई अठे गारसजागा के० चार सदस्र घसं ने वहुतर उतर अथवा उत्तरिया आठ जाग एटलो विष्कंज जाणवो. तेहुनुं परिधि तेर सदस्र पांचमंने योजन ठर अगिआरीया ठ जाग एटलो वाहिरनो परिधि होय. मज्जे तं चैव सदसृणं अठे सोमनसवननेविषे माहेली परिधि अंतर एक सदस्र योजन ठे. ते सोमनसवननुं पोहोळपणुं जे ठे तेमांथी पांचपांचसं योजन वे तेवारे कहेठे.

अग्नीश्रारीश्र्या श्राठ जाग होय. तेहनुं परिधि दशसहस्र त्रणसैं ने उंगणपचाश याजन उपर अग्नीश्रारिश्र्या वे जाग जाणवुं. हवे विष्कंज जाणवानी परे कहे ठे. मेरुना मध्यविस्तार जिहां वांठिएं ते स्थानके मूलगु जेटला योजन उंचुं होए तेटला योजन अग्नीश्रार जागे वहेंचतां जे जाग आवे ते मूलगविस्तार मांहेथी काढतां जे उगरे ते-टलो विष्कंज जाणवो. ते आवी रीते जे-समजूतलथी त्रेसठ सहस्र योजन उंचुं सोमनसवन ठे, तेने अग्नीश्रार जागे वहेंचतां पांच सहस्र सातसैं ने सत्तावीस योजन अने उपर त्रण कला आवे, ते मूलनुं विस्तार दश सहस्र योजन ठे तेमांथी काढीएं, ते-आवी रीते के प्रथम सहस्र मांहेथी एक योजन लेइ तेहना अग्नीश्रार जाग करी तेमांथी त्रण कला काढीएं तेवारे दशसहस्रमांहे नवसहस्र नवसैं नवाणु योजन अने उपर अग्नीश्रारिश्र्या श्राठ जाग रहे तेमांहेथी पूर्वला सत्तावन्नसे सत्तावीश योजन काढीएं तेवारे चार सहस्र वसैं बहुत्तरे योजन अने उपर अग्नीश्रारीश्र्या श्राठ जाग रहे तेटलुं मेरुनुं विष्कंज सोमनसवननी वाहेरनी परिधिनेविपे जाणवुं. एम नंदनवननेविपे पण करण जाणवो. ॥ १११ ॥

॥ हवे नंदनवन वखाणे ठे. ॥

तत्तो सढडसठ्ठी ॥ सहसोहिं नंदणपि तह चैव ॥ नवरं
जवण पासायं ॥ तरछदिसि कुमरिकुडावि ॥ १११ ॥

अर्थ- तत्तो के० ते सोमनस वनथी हेठल सढडसठ्ठीसहसोहिं के० साक्षावासठ सहस्र योजन नीचे नंदनवन जाणवुं. नंदण पितहचैव के० ते नंदनवन पण तेमज एटले सोमनसवननी पेठे तेना सटश चैव के० निश्रे जाणवुं. नवरं के० एटलुं विशेष ठे जे, जवण पासायंतरछ के० जिनजवन अने प्रासाद तेहना श्राठ श्रांतरानेविपे दिंसिकुमरिक्कावि के० दिक्कुमारिकाना श्राठ कूट ठे ते कूट पांचसैं योजन उंचा जाणना. अने नवमुं वल कूट ठे ते सहस्र योजन उंचुं ठे माटे सहस्रांक मध्ये गएयुं ठे. ते कूटनुं स्थान विशेष सिद्धांतथी जाणवुं. ए दिक्कुमारिका समजूतलथी एक सहस्र योजन उंची ठे अने कूट उपरे जवनमांहे वसे ठे. तेमाटे उरुं लोकवासिनी कहिएं. तेहनां नाम कहे ठे. मेघंकरी, मेघवती, सुमेधा, मेघमाखिनी, सुवत्सा, वत्समित्रा, वलाका अने वारिपेणा, ए श्राठ कुमारीका जाणवी. तिहां जे वावनी ठे तेनां नाम कहे ठे. नंदोत्तरा, नंदा, सुनंदा अने नंदवर्द्धनी, ए चार वावनी इशान कूणे ठे. तथा नंदिपेणा, अमोधा, गोस्तूपा अने सुदर्शना, ए चार वावनी अग्नि कूणे ठे. तथा जज्ञा, विशाला, कुमुदा अने पुंडरकीणी, ए चार वावनी नैर्ऋत्यकूणे ठे. तथा विजया, वैजयंती, जयंती अने थपराजिता, ए चार वावडी वायुकूणे ठे. ॥ ११२ ॥

॥ सोमनसवननी पेठे नंदनवन प्रदेशनेविषे गिरिविस्तार कहे ठे. ॥

नवसहस्र नवसयाई ॥ चउपन्ना ठच्चिगारजागाय ॥ नं-
दणवहिविस्कंजो ॥ सहसूणो होइमझंमि ॥ ११३ ॥

अर्थ-नवसहस्र के० नव सहस्र अने नवसयाई के० नवसें चउपन्ना के० चोपन्न योजन उपरे ठच्चिगार जागा के० आगीआरिआ ठ जाग एटलो नंदनवहिविस्कंजो के० नंदनवननेविषे बाहिरनी दिशिनुं विष्कंज जाणवो. अने तेहनुं परिधि एकत्रीस सहस्र चारसें अने जगणाएंसि योजन ए बाहिरनुं परिधि ठे. तथा नंदनवनने मझंमि के० माहेनुं परिधिनुं विष्कंज ते पूर्वांक विष्कंजयी सहसूणो के० एक सहस्र योजने उणो जाणवो, एटले आठ सहस्र नवसें ने चोपन्न योजन उपरे आगीआरीआ ठ जाग जाणवो. तथा तेहनुं परिधि अष्टावीस सहस्र त्रणसें ने सोल योजन उपर आगीआ-
रिआ आठ जाग ए माहेनो परिधि जाणवो. ॥ ११३ ॥

॥ हवे जइशाल वन वखाणे ठे. ॥

तदहो पंच सएहिं ॥ महियलि तह चव जइसालवणं ॥

नव रंमिह दिग्गयच्चिय ॥ कूडा वण विठरंतुझं ॥ ११४ ॥

अर्थ- तदहो के० ते नंदनवनथी हेतुं पंचसएहिं के० पांचसें योजन महियलि के० समनृतस पृथ्वीने विषे तहचव के० तेमज एटले नंदनवननी पेठेज जइसालवणं के० जइसाल नामे वन जाणवुं. नवरं के० एटलुं विशेष ठे जे इह के० आ जइशाल वन-
नेविषे जे जिनजवन अने प्रासादना जे आठ आंतरा ठे तेने विषे हाथीने आकारे आठ करिकूट ठे, ते दिग्गज के० दिग्गजकूट कहेवाय ठे. ए जइशाल वनने विषे मेरुनी चारदिशि ते सीतोदा तथा सीताने प्रवाहे रुंधी ठे. तेमाटे नदीना तट उपरे जिनजवन ठे, अने गजदंतगिरिनीपासे प्रासाद ठे. अने जिनजवन तथा प्रासादने षडे दिग्गजकूट एटले आठ करिकूट ठे. हवे तिहां जे वावडी ठे तेमनां नामे कूडे. पद्मा, पद्माना, कुमुदा अने कुमुदाना, ए चार वावडी इशान कूणे ठे. तथा उर-
खतोमा, नखिना, उत्पखोखला अने उत्पखा, ए चार वावडी अग्नि कूणे ठे. तथा चूंगा, चूंगिनी, जइप्रना अने वज्रा ए चार वावडी नैर्ऋत्य कूणे ठे. तथा श्रीकांता, श्रीमाना, श्रीमंदा अने श्रीनिखया, ए चार वावडी वायुकूणे जाणवी. तथा वणविठरं-
तुझं के० ए जइशाल वननुं जे चारदिशि विस्तार ठे, ते आगली गाथाए कहे ठे. ॥ ११४ ॥

वायीससहस्ताई ॥ मेरुं पुवठं य पश्चिमठं ॥ तं

चाडमीविहत्तं ॥ वणमाणं दाहिणुत्तरठं ॥ ११५ ॥

अर्थ- मेरुं के० मेरुवनेन यकी पुवठंपश्चिमठं के० पूर्य अने पश्चिमदिशे जइ-

शास्त्र वननी वाहिरनी दिशितुं विष्कंत चावीस सहस्रांशं के० चावीस सहस्रं योजन
होय. तंचाननीविह्वनं के० ते चावीस सहस्रं योजनने अथवासी जागे वदेंचनां वसें ने
पचास योजन लाजे तां एतलो दाहिणुत्तरउं के० दक्षिण अने उत्तर दिशिनेविपे
वणमाणं के० जडशाल नामे जे वन ठे, तेना विस्तारतुं प्रमाण जाणवुं. ॥ १२५ ॥

॥ हवे गजदंत गिरि वज्राणे ठे. ॥

उघीससहस्र चउसय ॥ पणहत्तरि गंतु कुरुनइपवाया ॥

उत्तलं वि निग्गया गय ॥ दंता मेरुमुद्दा चउरो ॥ १२६ ॥

अर्थ—कुरुनइपवाया के० कुरुक्षेत्रनी जे नदी सीतोदा तथा सीता तेहंतुं प्रपात के०
पमवा नीकलवानुं स्थानक जे जीर्जी तिहांथी गंतु के० जइने ठवीस सहस्र चउसय-
पणहत्तरि के० ठवीस सहस्र नारसें ने पंचोत्तर योजन उत्तलंवि के० वे पासे मेरुमुद्दा
के० मेरुपर्वत साहामा चउरो के० चार गयदंता के० गजदंत गिरि ठे. ते निपथ तथा
नीलवंत पर्वतमाहिंथी निग्गया के० नीकल्या ठे, ते गजदंता हाथीना दांतने आकारे
देखाय ठे माटे एने गजदंत गिरि कहिणं ॥ १२६ ॥

॥ हवे गजदंत गिरिनी स्थिति तथा वर्ण अने नाम कहे ठे. ॥

अग्गेयाइसु पयाहि, रोण दिसासु सियरत्तपियनीला ॥

जासोमएस विज्जुपह ॥ गंधमायण मालवंतस्का ॥ १२७ ॥

अर्थ—अग्गेयाइसु के० अग्नि कूणथी आदि एतले धुरमांकीने पयाहिणेण के० प्रद-
क्षिणावर्त्त गणतां दिसासु के० चार दिशिने विपे अनुक्रमे चार गजदंत गिरि ठे.
तेमां सिय के० उज्वलवर्णं गजदंतगिरि अग्निकूणे ठे, अने नेर्कत कूणे रत्त के० रक्त-
वर्णं गजदंत गिरि ठे, तथा वायुकूणे पिय के० पीत एतले पीले वर्णं गजदंतगिरि ठे,
तथा इशान कूणे नीला के० नीलवर्णं गजदंतगिरि ठे, हवेअनुक्रमे अग्निकूणथी उज्व-
ला गजदंतगिरि प्रमुख चार गजदंतानां नाम कहे ठे. पेहेलो अग्निकूणे सोमनसं,
वीजो नेर्कत कूणे विद्युत्प्रत्त, वीजो वायुकूणे गंधमायण के० गंधमादन तथा चोथो
इशानकूणे मालवंतस्का के० माद्वयवंत नामे गजदंतगिरि जाणवो. ॥ १२७ ॥

॥ हवे अधो लोके दिक्कुमारिका ज्यां रहे ठे ते स्थानक कहे ठे. ॥

अहलोगवासिणीउं ॥ दिसाकुमारीउ अछ ए एसिं ॥

गयदंतगिरिवराणं ॥ दिछा चिछंति जवणेसु ॥ १२८ ॥

अर्थ—अहलोगवासिणीउं के० अधोलोकने विपे वसनारी जे अछदिसाकुमारीउ
के० आठ दिक्कुमारिका ठे ते एएसिं गयदंत गिरिवराणं के० ए गजदंतगिरिना नीचे जे

जवणेसु के० जवन ठे ते जवनने विपे चिहंति के० ते दिकुमारिका रहे ठे. ए र्हेवाना स्थानकनुं सामान्यपणुं कछुं, हवे विशेषपणे तेमने र्हेवानां जे स्थानक ठे, ते ज्ञान-
वंत गुरुना वचनशी जाणवां. तथा जोगंकरा, जोगवती, सुजोगा, जोगमाखिनी, सुवत्सा,
वत्समित्रा, पुष्पमाला अने अर्नंदिता ए तेमनां नाम जाणवां. ॥ ११० ॥

॥ हवे गजदंतगिरिनुं उंचपणुं तथा पहोलपणुं कहे ठे. ॥

धुरि अंते चउ पणसय ॥ उच्चत्ति पिहुत्ति पणसयाऽसिसमा ॥

दीहत्ति इमे ठकला ॥ इसयनवुत्तरसहसतीसं ॥ १११ ॥

अर्थ-इमे के० ए चार जगदंत गिरि ते धुरि के० ज्यां कुलगिरि थकी नीकल्या
ठे, त्यां नीलवंत निप्रधनीपरें चउसय के० चारसैं योजन उच्चत्ति के० उंचा ठे, तथा अंते के०
अंतने विपे मेरुने ज्यां मल्या ठे, त्यां पणसय के० पांचसैं योजन उच्च के० उंचा ठे,
अने मूखने विपे पणसयपिहुत्ति के० पांचसैं योजन पोहोला ठे, अने अंते के० ठेडे
तो असिसमा के० तरवारनी धारनी पेठे अंगुलने असंख्यातमे जागे पोहोला ठे;
तेमाटे असि एटखे जे तरवार ते सहस्र ठे. तथा ते गजदंतगिरिनुं लांबपणुं सहसतीसं
के० त्रीस हजार अने इसय के० वसैं ने नवुत्तर के० नव योजन अने उपर ठ कला
के० ठकला एटखुं ठे. ए चार गजदंतगिरिनुं दीर्घपणुं कछुं. तथा ते वे गजदंतगिरि लांब-
पणुं जेवारे एकठा करीपुं तेवारे कुरुक्षेत्र धनुष्यने आकारे ठे, ते धनुष्यनुं पृष्ट कहिप
घाहेरनुं पुंठनुं जाग अर्द्धचंद्राकारनुं थाए, तेहना योजन साठ सहस्र चारसैं जे अदार
तथा उपर कला वार एटखे कुरुक्षेत्रनुं धनुष्य थाए; सीतोदा तथा सीतानदीनी
पचास योजन प्रमाण पोहोली जे जीजी ठे, ते थकी ठवीससहस्र चारसैं ने पंचोत्तर
योजन वे पासे वेगला गजदंतगिरि ठे, ते वे पासे एटला वेगला ठे, माटे ठवीस सहस्र
चारसैं ने पंचोत्तर योजन ठे. तेने वमणा करी जीजीनो विस्तार पचास योजनमाहे
प्रेलतां त्रेपन्न सहस्र योजन कुरुक्षेत्रनी जीवा थाय. जीवा एटखे धनुष्यनी पणुं
ते सरिखी माटे जीवा कहिपुं. इति गाथार्थ ॥ १११ ॥

॥ हवे कुरुक्षेत्रना मध्यजागनुं पहोलपणुं कहे ठे, मध्यजागना पोहोलपणाने इखु
कहिपुं. ते केम के इखु एटखे तीर तेनुं जे गाम तेने इखुकहिपुं, ते कहे ठे. ॥

ताणं तो देवुत्तर ॥ कुराउ चंद-इसंठियाउ डवे ॥

दससहस्र विमुद्धमहा ॥ विदेहदलमाणपिहुलाउ ॥ ११० ॥

अर्थ-ताणंतोदेव के० ते गजदंत गिरिमध्ये मेरुपर्वत थकी दक्षिणदिशिनेविपे
देवकुरुक्षेत्र ठे, अने मेरुशी उत्तरदिशिनेविपे उत्तरकुराउ के० उत्तरकुरुक्षेत्र ठे, डवे

के० ए वे युगलियानां क्षेत्रे, ते चंद्रसंख्यात् के० अर्द्धचंद्रमाने आकारे रखांते, अने दशसहस्रविसुद्ध के० दशं सहस्र योजने रहित जे महाविदेह क्षेत्रनुं पिहुलात् के० विस्तार तेनो दलमाण एटले अर्द्ध करता जेटला योजन थाए तेटला योजन कुरुक्षेत्रना मध्यजागनुं पोहोदपणुं जाणवुं. ते केम? तो के-महाविदेह क्षेत्रनो विस्तार तैत्रीस सहस्र ठसैं ने चोरासी योजन अने उपर चारकला ठे; तेमांहेथी मेरुनुं विष्कंज दश सहस्र योजन काडिणं तेवारे तेवीस सहस्र ठसैं ने चोरासी योजन अने उपर चार कला जगरे; तेहुंनुं अर्द्ध अग्नीश्वार सहस्र आठसैं ने वेतादीस योजन उपर कला वे एटलो विष्कंज कुरुक्षेत्रना मध्यजागनेविषे जाणवो. ॥ १३० ॥

॥ हवे कुरुक्षेत्रना गिरि कहे ठे. ॥

नड्पुद्गावरकूले ॥ कणगमया वल समा गिरी दो दो ॥

उत्तरकुराउ जमगा ॥ विचित्तचित्ता य इयरीए ॥ १३१ ॥

अर्थ- नड्पुद्गावरकूले के० नदी जे सीतोदा तथा सीता तेमना पूर्व अने पश्चिम-दिशें जे वे तट तेहनेविषे कणगमया के० कनकमयी एहवा तथा वलसमा के० वल-कूट ठे ते समा एटले सरखा सहस्र योजन उंचपणुं ठे अने सहस्र योजन मूळें विस्तार तथा पांचसैं योजन उपर शिखरनेविषे विस्तार ठे जेमनो एहवा गिरिदोदो के० वे वे पर्वत ठे. ते उत्तर कुराउ के० उत्तर कुरुक्षेत्रने विषे जमगा के० जमक एवे-नामै वे पर्वत ठे, अने विचित्तचित्तायइयरीए के० देवकुरुक्षेत्रने विषे सीतोदा नदीनां पूर्वदिशिना तटने विषे विचित्रनामै कनकगिरि ठे, अने पश्चिम दिशिना तटने विषे चित्रनामै कनक पर्वत ठे. ॥ १३१ ॥

॥ हवे कुरुक्षेत्रनी नदीना ड्ह वखाणे ठे. ॥

नड्वह दीहा पण पण ॥ हरया ड्डुदारया इमे कमसो ॥

निसहो तह देवकुरु ॥ सरो सुलसो य विज्जुपहो ॥ १३२ ॥

अर्थ- नड्वहदीहा के० नदीना प्रवाहने विषे दीर्घ एटले लांबपणुं ठे जेमनुं एहवा पण पण के० पांच पांच हरया के० ड्ह एकेका कुरुक्षेत्रने विषे ठे, वली ते ड्ह केहवा ठे? ड्डुदारया के० दक्षिण अने उत्तर दिशे वे वे ठे वारणां जेमने विषे एहवा पांच ड्ह ठे, तेनां नाम ठे ते इमे के० आ कमसो के० अनुक्रमे कहे ठे. एक निसहो के० निपथ तह के० तथा वीजो देवकुरु, वीजो सरो के० सूरः, य के० वली चोथो सुलसो के० सुलस अने पांचमो विज्जुपहो के० विद्युत्प्रज, ए पांच ड्ह देवकु-रुक्षेत्रमांहे सीतोदानदीनां जाणवा. इति गाथार्थ ॥ १३२ ॥

॥ हवे सीता नदीना पांच ऊहनां नाम कहे ठे. ॥
तह नीलवंत उत्तर, कुरुचंदे खय मालवंतो ति ॥

पउमदहसमा नवरं ॥ एएसु सुरा दहसनामा ॥ १३३ ॥

अर्थ- तह के० तेमज नीलवंत, उत्तर कुरु, चंदे के० चंड, एखय के० एखत थने मालवंतोति के० मालवंत इति, ए पांच उत्तर कुरुक्षेत्रमांहे सीतानदीना ऊह जाणवा. ए ऊहनां नाम विरूऊह कहिणं. ए सर्व ऊह ठे ते पउम दहसमा के० पउऊह स- रखा सहस्र योजन लांवा अने पांचसैं योजन पोहोला अने दस योजन उंन जाण- वा. नवरं के० एटलुं विशेष ठे जे एएसु के० ए ऊहने विपे जे सुरा के० अधिष्टायक देव ठे ते दहस नामा के० पोतपोताना ऊहने नामे तेमनां नाम ठे. ॥ १३३ ॥

॥ हवे कुलगिरि, जमलपर्वत, पांच ऊह अने मेरु एहना सात आंतरा कहे ठे. ॥

अडसय चउतिस जोय ॥ एाई तह सेगसत्तजागाउं ॥

इका रसयकलाउं ॥ गिरिजमलदहाण मंतरयं ॥ १३४ ॥

अर्थ- अडसय के० आठसैं अने चउतिस जोयणाई के० चोत्रीस योजन तह के० तथा प्रकारे सेगसत्त जागाउं के० एक कलाना सात जाग करीणं, एहवे एक जाग सहित इकारसयकलाउं के० अगीआर कला एटलुं कुलगिरि, जमलपर्वत, पांच ऊह तथा मेरुनो प्रत्येके अंतर जाणवो. ते केम? देवकुरुनो विस्तार अगीआर सहस्र आठसैं वेतालीश योजन अने वे कला ठे; ते मांहेथी यमलपर्वत अने पांच ऊह तेणे हंवेसा जे ठ सहस्र योजन ठे ते काडिणं तेवारे अष्टावनसैं वेतालीश योजन अने कला वे वधे; ते सात जागे वहेंचतां आठसैं चोत्रीस योजन आवे, शेष चार उगरे ते उगणी- सवार गणीणं तेवारे ठहुत्तरे कला थाए. तेनीसाथे मूलग्री वे कला एकठी करतां अछोत्तर कला थाए. ते वलीसात जागे वहेंचता उगणीसी अगीआर कला आवे, वसी एक कला उगरे तेहना सात जाग करिणं तेहनुं सातइयो एक जाग अने अगीआर कला एटलुं कुलगिरि तथा जमलपर्वत तथा ऊह पांच तथा मेरुनुं अंतर जाणवुं. ॥ १३४ ॥

॥ हवे कांचनगिरिनी स्थिति वखाणे ठे. ॥

दहपुषावर दस जो ॥ यणेहि दस दस वियहकुडाणं ॥

सोलसगुणप्पमाणा ॥ कंचणगिरिणी इसय सवे ॥ १३५ ॥

अर्थ- दहपुषावरदसजोयणेहि के० ऊहथकी पूर्व अने पश्चिमदिशे दस योजननी घेगसाइणं एकेक ऊहना थने पासानेविपे दसदसकंचणगिरिणी के० दस दस कंचनगिरि जाणवा. ते कंचनगिरि केह्या ठे? तो के- वियहकुडाणं के० वेताड्यनाकूटथी सोलसगु

एष्यमाणं के० सोलगुणा मोहोटा ठे, एहवा कंचनगिरिजंबूहीपने त्रिपे सत्रे के० सर्वं
 दुसय के० वसें जाणवा. ते केम? देवकुरु तथा उत्तरकुरुना दश डह् ठे ते एकेक ड-
 ह्ने वे पासे दश दश गुणतां वीश थाय. ते वीशने दशवार गुणतां वसें पूरा थाय.
 वेताद्यना कूटथी कंचनगिरि जे ठे ते सोलगुणा मोहोटा ठे ते यंत्रथी जाणवा.

॥ ह्वे जंबूवृक्ष वखाणे ठे. ॥

उत्तरकुरुपुत्रे ॥ जंबूणय जंबूपीठमंतेसु ॥ कोसड
 गुत्रं कमि व ॥ ह्यमाण चउवीसगुण मजे ॥ १३६ ॥

अर्थ—उत्तरकुरुपुत्रे के० उत्तरकुरुक्षेत्रना पूर्वदिशिना अर्द्धनेत्रिपे जंबूणय के० रक्तवर्ण
 कनकनुं जंबूपीठ के० जंबूवृक्षनुं पीठ जाणवुं. ते पीठ केह्वुं ठे? तो के—अंतेसु के० ठेमा-
 नेत्रिपे कोसडगुत्रं के० वे कोस समञ्जतलथी उंचुं ठे. तिहांथी कमि के० अनुक्रमे बह-
 माण के० वधतुं वधतुं मझे के० मध्यजागे चउवीसगुणं के० चउवीसगुणुं ठे; एटले मध्य-
 जागे वार योजन उंचुं. ए उंधा एटले उलटा सरावने आकारे जाणवुं. इति गाथार्थ ॥१३६॥

॥ वली तेहज पीठ वखाणे ठे. ॥

पणसयवट्टपिहुत्तं ॥ तं परिखित्तं च पउमवेईए ॥
 गाउ डगे गुच्चपिहु ॥ त चारुचउदारकलियाए ॥ १३७ ॥

अर्थ— ते पीठ केह्वुं ठे? तो के—पणसयवट्टपिहुत्तं के० पांचसं योजन वर्तुल तथा
 पोहोळुं ठे. तं के० ते पीठ ठे ते सर्व पउमवेईए के० पन्नवरनामे जे वेदिका ठे, तेणि-
 एं परिखित्तं के० विद्युं ठे. ते वेदिका केह्वी ठे? गाउडगेगुच्च के० वे कोश उंचा अने
 एक कोश पोहोळा एहवा चारु के० मनोहर जे चउदार के० चार वारणां तेणे करी
 कलियाए के० सहित ठे. ॥ १३७ ॥ इति गाथार्थ.

तंमजे अडविठर ॥ चउच्च मणिपीठियाइ जंबूतरु ॥
 मूले कंदे खंधे ॥ वरवयरारिष्ठवेरुलिउं ॥ १३८ ॥

अर्थ— तंमजे के० ते पीठिकाना मध्यजागे अडविठर के० आठ योजन ठे विस्तार
 जेनो एटले पडोळी ठे. तथा चउच्च के० चार योजन उंची एहवी जे मणि पीठियाइ
 के० मणिमयपीठिका तेहनेत्रिपे जंबूतरु के० जंबूवृक्ष ठे. ते जंबूवृक्षानी मूले के० मूल-
 नेत्रिपे जे जटा ठे ते वरवयर के० प्रधान जे वज्ररत्न ते मयी ठे. तथा कंदे के० मूलथी
 उपर जे कंद ते अरिष्ठ के० श्यामवर्णरत्न तेह्वुं ठे. तथा खंधे के० जंबूवृक्षानी जे डाल
 ते वेरुलिउं के० वैरुयरत्न एटले नीलवर्ण रत्न तेहनी ठे. ॥ १३८ ॥

तस्स य साह पसाहा ॥ दलाय विंताय पल्लवा कमसो ॥

सौवन्नजायरूवा ॥ वेरुलितवणिज्जाजंवूणया ॥ १३९ ॥

अर्थ— तस्स के० ते जंबूवृक्षनी साह के० शाखा एटले मोहोटी डाल अने पसाहा के० प्रशाखा एटले लघुशाखा ते न्हानी डाल तथा दला के० पत्र य के० वली विंता के० वीट ते पत्रना मूल य के० वली पल्लव के० नवांकूरा ते नवा उगतां पत्र एकमसो के० अनुक्रमे सोवन्न के० सुवर्ण तथा जायरूवा के० जातरूप ते कांश्क धवलवर्ण कनक, तथा वेरुलिय के० वैसुर्यरत्न तथा तवणिज्जा के० तपनीय एटले तपावेसुं सुवर्ण तथा जंबूणया के० रक्तसुवर्णना जाणवा. एटले जंबूवृक्षनी मोहोटी शाखा ठे ते पीलावर्णनुं कनक ते संबंधी ठे, तथा जे लघु शाखा ठे ते पूर्वे जातरूप कंधुं जे कांश्क धोसुं कनक तेहनी ठे, तथा जंबूवृक्षना जे पत्र ठे ते वैसुर्यरत्नना एटले नीलारत्नना ठे, तथा पत्रना विंता ठे ते पूर्वोक्त तपनीयसुवर्ण सरखा महातेजवंत ठे, तथा जे पल्लव ठे ते जंबूनद एटले रक्तसुवर्ण तेहना ठे. ॥ १३९ ॥

सो रययमयपवालो ॥ राययविडिमो य रयणपुप्फफलो ॥

कोसङ्गं उवेहो ॥ थुडसाहा विडिमविरुंजो ॥ १४० ॥

अर्थ— सो के० ते जंबूवृक्ष केहवुं ठे ? रययमयपवालो के० रूपामयी ठे नवां प्रवाल एटले पत्र जेहनेविपे. वली केहवुं ठे ? राययविडिमो के० रूपानी विडिम एटले मध्यजागनी वडनी मोहोटी ठे डाल जेहनी. वली केहवुं ठे ? रयणपुप्फफलो के० सर्व फल-फूल रत्नमय ठे जेहनां. वली जंबूवृक्ष केहवुं ठे ? कोसङ्गंउवेहो के० वे कोश भूमिमध्ये उंरुपणे जासुं ठे थुड के० थरुनेविपे तथा साहा के० मोटी शाखानेविपे तथा विडिम के० मध्यजागे जे मूल शाखा ठे, तेहनेविपे वे कोशनुं विरुंजो के० पोहोसपणुं जाणवुं. ॥ १४० ॥ इति गायार्थ.

थुडसाहवडिमदीह, त्ति गाउए अठ पनर चउवीसं ॥ सा-

हा सिरिसमजवणा ॥ तम्माण सचेइयं विडिमं ॥ १४१ ॥

अर्थ— थुडसाहवडिम के० ते जंबूवृक्षनुं थरु तथा शाखा तथा वडिम एटले मूलगी उंची काली जे मध्यजागनी मोहोटी डाल ते सांवपणे अनुक्रमे गाउएअठ दिहविं के० थान कोश थडनी काल सांवी ठे तथा शाखा एटले चार दिशे चार मोहोटी जे डाल जे थडनी शाखा थकी नीकली ठे त्यां थकी पत्रर के० पत्रर कोश सांवी ठे तथा वडिम के० मध्यजागनी मूलगी सांवी डाल उंची ठे ते चउवीस के० चोवीस कोश सांवी ठे. ए. चार दिशिनी चार शाखानेविपे सिरिसमजवणा के० श्रीदेवीना जवन-

सरखा चार जवन जाणवा. तथा तम्माणसचेइयंवडिमं के० ते श्रीदेवीना जवन सहश
जे पांचमी वकिमं के० मोटोटी चोवीश कोशनी माल ठे ते उपर जिनजवन जाणवुं. १४१

पुधिलि सिज्जा तिसु आ ॥ सणाणि जवणेसु णाडियसुरस्स ॥

सा जंवू वारसवे ॥ इयाहि कमसो परिक्किता ॥ १४२ ॥

अर्थ- पुधिलिसिज्जा के० पूर्वदिशिनी शाखाना जवननेविपे जंवूछीपनो अनादित
नामे जे अधिष्टायक देव तेने सुवानी सिज्जा ठे, तथा तिसुजवणेसु के० शेष जे त्रण
जवन ठे तेनेविपे आसणाणि के० वेसवायोग्य सिंहासन ठे, ते कोनां ठे? तो के-अणा-
डियसुरस्स के० अनादित ठे नाम जेतुं एहवो जे जंवूछीपनो अधिष्टायक देव ठे, तेनां
ठे, तथा सा के० ते जंवूवृक्षनी जे पीठीका ठे, ते वारसवेइयाहिं के० वार वेदिकाए करी
कमसो के० अनुक्रमे परिक्किता के० वीटेली ठे. ॥ १४२ ॥

दहपउमाणं जंवि, उरं तु तमिहावि जंवूरुक्काणं ॥

नवरं महयरियाणं ॥ ठाणे इह अग्गमहिंसीउं ॥ १४३ ॥

अर्थ- दहपउमाणं के० पद्मद्रहना कमलनो जे परिवार तथा जंविउरं के० जे
पद्मद्रहनो विस्तार पूर्वे कथो ठे, तमिहावि के० तेम अहींआं पण जंवूरुक्काणं के०
जंवूवृक्षनो जे परिवार ते पण तेमज जाणवो. एटले अहींआं पण वीजा लघु जंवूवृ-
क्षनो परिवार जाणवो. नवरं के० एटलुं विशेष ठे जे तिहां जे चार महत्तरिका देवी
कही ठे ते महयरियाणंठाणे के० ते महत्तरिकाने स्थानके इह के० अहींआं अग्गम-
हिंसीउं के० अग्रमहिपी जाणवी. ॥ १४३ ॥ इति गाथार्थ.

कोस इसएहि जंवू ॥ चउदिसिं पुव्वसालसमजवणा ॥

विदिसासु सेस तिसमा ॥ चउवाविजुया य पासाया ॥ १४४ ॥

अर्थ- जंवू के० जंवूवृक्षने चउदिसिं के० चारदिशे कोसइसएहिं के० वसें कोशे
पुव्वसालसमजवणा के० पूर्वदिशिनी शाखा सरखां जवन जाणवां. एटले ए जावार्थ जे
जवन जे चैत्यइह ठे ते चार दिशिनेविपे जंवूवृक्षयकी वसें कोशें इर ठे तथा विदि-
सासु के० विदिशिनेविपे सेसतिसमा के० वीजी त्रण डालनेविपे जेवां जवन ठे तेवा
विदिशिनेविपे चउवाविजुया के० चार वावकिणं सहित पासाया के० चार प्रासाद
जाणवा. ॥ १४४ ॥

ताणंतरेसु अड जिण, कुडा तह सुरकुराइ अवरइ ॥

राय यपीढे सामलि ॥ रुक्को एमेव गरुलस्स ॥ १४५ ॥

अर्थ- ताणंतरेसु के० ते जिनजवन तथा प्रासादना आठ अंतरनेविपे अडजिण-

कूडा के० जिननवने सहित आठ कूट जाणवा. पण ते कूट केहवा ठे? तो के-जान
 योजन मूळें विस्तार ठे अने चार योजन शिखरे विस्तार ठे तथा आठ योजन उंचा
 एवा आठ कूट ठे. ते तरुकूट कख्या ठे. तहू के० तथा प्रकारे सुरकुराई के० देवकुराई
 प्रना थवरुळे के० पश्चिमदिशिना अर्द्धनेत्रिये राययपीठे के० रूपानी पीठिकानी वर
 सामखिरुको के० शास्त्रमक्षीवृद्ध ठे ते गरुडस्स के० गरुडदेवताने वसवायोग्य जाणवो.
 एयमंत्र के० एदना पण विस्तार एज जंबूवृद्धनी पेठे जाणवो. ॥ १४५ ॥

॥ ह्ये महाविदेहमांहे वत्रीस विजय वखाणे ठे. ॥
 वत्तीस सोल वारस ॥ विजया वस्कार अंतरनईउं ॥
 मेरुवणाउं पुधा ॥ वरासुकुलगिरिमह नयंता ॥ १४६ ॥

अर्थ- पत्नीम के० वत्रीस तथा सोल के० सोल अने वारस के० चार ए सर्ग
 अनुक्रमे विजया के० विजय तथा वस्कार के० वृद्धस्कार पर्यंत अने अंतरनईउं के०
 अंगननदी जाणवी. एदने वत्रीस विजय तथा सोल वस्कार पर्यंत अने वार अंतर-
 नदी जाणवी. ते मेरुवणाउं के० मेरुना नक्षत्रशासन थकी पुत्रावरासु के० पूर्वदिशि अने
 पश्चिमदिशिनेत्रिये वृद्धगिरिमहनयंता के० प्रथम ये विजय पत्नी ये वस्कारपर्यंत वत्री
 ये विजय मेरु वत्ती ये अंतरनदी वत्ती ये विजय एम अनुक्रमे एकेकीदिशे सोलवि-
 जय तथा आठ वस्कार पर्यंत तथा उ अंतरनदी थाय. ते वेपासाना एकत्रा करिणं
 एतारे वत्रीम विजय तथा सोल वस्कार पर्यंत अने वार अंतर नदी थाय. ॥ १४६ ॥
 इति भाषाये. ॥

॥ ह्ये वत्रीम विजयना पोद्दोत्रपणानुं प्रमाण कहे ठे. ॥
 विजयाण पिदुनि मग, ठ जाग वारुत्तरा ड्वीससया ॥
 मेखाणं पंचमण ॥ सवेइ नइ पन्नवीमसयं ॥ १४७ ॥

अर्थ- पुर्वभागमया के० वारीममें अने वारुत्तरा के० वार योजन उपर एक योज-
 नना एदने आठ जाग करिणं तेहवा मग के० मान जाग एदनुं विजयाणपिदुनि
 के० एदने विदुनुं पोद्दोत्रपणुं जाणवुं. तथा मेखाणं के० वस्कार पर्यंत जे ठे ते
 पंचमण के० पंचमं योजन पोद्दोत्रा ठे. तथा सवेइनइपन्नवीमसयं के० मयं जे अंतर-
 नदी ठे ते एदमने पंचमं योजन पोद्दोत्री ठे. ह्ये ए विजयादिनुं पोद्दोत्रपणुं जाण-
 वनां एतारे अने ठे. वदन्न मध्य योजन वृनि मेरुअने नक्षत्रशासनने कधी ठे, तथा
 एतारे मध्य योजन वृनी वस्कारपर्यंतोए कधी ठे, तथा मानमें ने पंचमं योजन
 एदने अंतरनदी, एदने ठे, तथा पंच मध्य आठमें शुभाश्रीम योजन वृती ठे

वन मुखे रंधीठे, ए सर्वे योजन एकठा करीए तेवारे चोसठ सहस्र अने पांचसें चो-
राणु योजन थाय. ए एक लक्ष योजन प्रमाण जे जंबु द्वीप ठे, तेमांहेची काढीए,
तेवारे पांत्रीश सहस्र चारसें ने ठ योजन उगरे. हवे अर्हीआं विजयनुं परिमाण
वांठीए ठेए तेमाटे जगह्या जे पांत्रीस सहस्र अने चारसें ठ योजन ते सोल विजय
ठे माटे सोल जागे वहेंचीए तेवारे वावीससें अने वार योजन लाजे अने उपर चउद
योजन उगरे, तेना प्रत्येक योजनना आठ जाग करिए तेवारे एकसो ने वार जाग
थाए. ते सोल जागे वहेंचतां आठीआ सात जाग लाजे एटले एकेक विजयनुं परिमाण
वावीससें ने वार योजन उपर आठीआ सात जाग, एटलुं जाणवुं. ॥ १४४ ॥

॥ हवे विजयादिकनुं लांवपणुं कहे ठे. ॥

सोलससहस्स पण सय ॥ वाणुजया तह य दो कलाउं
य ॥ एएसिं सवेसिं ॥ आयामो वणमुहाणं च ॥ १४५ ॥

अर्थ- सोलससहस्स के० सोल सहस्र अने पणसय के० पांचसें ने वाणुजया के०
वाणु योजन तहय के० तेमज दोकलाउंय के० वे कला उपर एटलुं एएसिसवेसिं के०
ए सर्वे विजय तथा वक्षस्कार तथा अंतर नदी जे ठे ते सर्वनुं आयामो के० लांव-
पणुं जाणवुं. च के० वही सीतोदा तथा सीताने अंते पूर्वे तथा पश्चिम दिशे जे
वणमुहाणं के० चार वनमुख ठे, तेहनुं पण एटलुं लांवपणुं जाणवुं. ॥ १४५ ॥

॥ हवे वक्षस्कारनुं उंचपणुं कहे ठे. ॥

गयदंत गिरिवुच्चा ॥ वरकारा ताणमंतरनईणं ॥ वि-
जयाणंच जिहाणा, इमालवंता पयाहिणउं ॥ १४६ ॥

अर्थ- ते वक्षस्कार पर्वत गयदंतगिरिवुच्चा के० गजदंत गिरिनी पेरे उंचा ठे, जेम
गजदंतगिरि कुल्लगिरिने समीपे चारसें योजन उंचा ठे, ठेहेडे मेरुपर्वतनी पासे पांचसें
योजन उंचा ठे, तेम ए वक्षस्कार पण कुल्लगिरिने समीपे चारसें योजन उंचा ठे, अने
ठेहेडे सीतोदा तथा सीताने समीपे पांचसें योजन उंचा ठे. हवे वरकाराताणमं-
तरनईणंविजयाणंच के० सोल वक्षस्कार पर्वतना तथा वार अंतरनदीना अने वत्रीस
विजयना अजिहाणाउं के० नाम कहे ठे. ते सर्वे मालवंता के० मायवंत नामे जे
गजदंतगिरि ठे, ते यकी पयाहिणउं के० दक्षिणावंतं जाणवा. ॥ १४६ ॥

॥ हवे अर्हीआं प्रथम सोल वक्षस्कारनां नाम कहे ठे. ॥

चित्ते य वंजकूडे ॥ नखिणी कूडे य एगमेले य ॥

तिउडे वेसमणे वि य ॥ अंजण मायंजणे चेव ॥ १५० ॥

अंकावद् पम्हावद् ॥ आसीविस तद् सुहावद् चंदे ॥

सूरे नागे देवे ॥ सोलस वस्कारगिरिनामा ॥ १५१ ॥

अर्थ— एक चित्र, वीजुं ब्रह्मकूट, वीजुं नलिनीकूट, चोथुं एकशोल कूट, यके० बली पांचमुं त्रिकूट, ठहुं वैश्रमण, अर्हीआं विय ए शब्द पादपूरणार्थं ठे. सातमुं अंजन, आठमुं मातंजन, चैव पदपूरणार्थं ठे. ॥ १५० ॥ नवमुं अंकापाति, दशमुं पद्मापाति, अग्नी-आरमुं आशीविष, तद् के० तथा वारमुं सुखावद्, तेरमुं चंद्र, चउदमुं सूर, पंदसुं नाग, अने सोलमुं देव, ए सोल वक्षस्कार गिरिनां नाम जाणवां. ॥ १५१ ॥

॥ ह्वे वार अंतर नदीनां नाम कहे ठे. ॥

गाहावद् दाहावद् ॥ वेगवद् तत्त मत्त उम्मत्ता ॥ खीरोय ॥

सीय सोया ॥ तद् अंतो वाहिणी चैव ॥ १५२ ॥

उम्मी मालिणि गंजी, रमालिणी फेणमालिणी चैव ॥

सव्वत्ति दस जोयण ॥ उंमा कुंडुप्पवाएया ॥ १५३ ॥

अर्थ—ग्राहवति, इहवति, वेगवति, तता, मत्ता, उम्मत्ता, खीरोदा, शीतलोता, तथा अंतर्वाहिणी, चैव पदपूरणार्थं ठे ॥ १५२ ॥ उम्मीमालिनी, गंजीरमालिनी, फेणमालिनी, चैव पदपूरणार्थं जाणवुं. एवा नामे वार अंतर नदी जाणवी. ते धुरे तथा ठेहेडे सव्वत्ति के० सर्वे नदिउं पण दस जोयण उंदा के० दश योजन प्रमाण उंदा जे कुंडुप्पवा के० नीलवंतने नीचे ठ कुंड ठे, तथा निपधने नीचे पण ठ कुंड ठे, ते थकी उद्भव एटवे निकली एवी एया के० ए वार अंतर नदी ते कुंरुने नामेज जाणवी. जेम ग्राहवंत कुंरु थकी ग्राहवती नदी निकली. ए रीते नदीने नामे कुंडनां नाम जाणवां, अर्हीआं नदीनी देवीनो छीप प्रमुख जे विशेष प्रकार ठे ते सर्वे रोहितां-शाने परिमाणे जाणवो. ॥ १५३ ॥

॥ ह्वे वत्रीश विजयनां नाम चार अनुष्टुप ठंदे करी कहे ठे. ॥

कठो सुकठ य मद्दा, कठो कठावद् तद्दा ॥ आवत्तो मं-

गलावत्तो ॥ पुक्खो पुक्खलावद् ॥ १५४ ॥ वठो सुवठो य

मद्दा, वठो वठावद् विया ॥ रम्मो य रम्मउं चैव ॥ रम

णी मंगलावद् ॥ १५५ ॥ पम्हो सुपम्हो य मद्दा, पम्हो प-

म्हावद् तद्दा ॥ संखो नलिण नामा य ॥ कुमुदो नलिणाव-

द् ॥ १५६ ॥ वप्पो सुवप्पो य मद्दा, वप्पो वप्पावद् विय ॥

वग्गू तद्दा सुवग्गू य ॥ गंधिलो गंधिलावद् ॥ १५७ ॥

अर्थ- एक कछ, बीजो सुकछ, त्रीजो महाकछ, चोयो कछावर्त, तथा प्रकारे पांचमो आवर्त, ठठो मंगलावर्त, सातमो पुष्कल, आठमो पुष्कलावर्त, ॥ १५४ ॥ नवमो वठ, दशमो सुवठ, अगीआरमो महावठ, चारमो वठावर्त, विय शब्द पद-पूर्णार्थ ठे. तेरमो रम्य, चौदमो रम्यक, चेव के निश्चे पंदरमो रमणि, सोलमो मंगलावर्त, ॥ १५५ ॥ सत्तरमो पन्न, अठारमो सुपन्न, उंगणीशमो महापन्न, वीशमो पद्यावर्त, तो के० तेवार पठी एकवीशमो शंख, बावीशमो नलिन एवे नामे विजय ठे. त्रेवीशमो कुमुद, चोवीशमो नलिनावर्त, ॥ १५६ ॥ पचीशमो वप्र, ठवीशमो सुवप्र, सत्तावीशमो महावप्र, अछावीशमो वप्रावर्त, तिय शब्द पदपूर्णाार्थ ठे. उंगणत्रीशमो बट्यु, तहा के० तथा प्रकारे त्रीशमो सुबट्यु, एकत्रीशमो गंधिल अने वत्रीशमो गंधिलावर्त. १५७ ॥ ह्वे वली गाथा ठंद कहे ठे. ॥

एए पुद्यावर गय, वियह दलियत्तिनई दिसिदलेसु ॥

जररपुरीसमाज ॥ इमेहि नामेहि नयरीज ॥ १५८ ॥

अर्थ-एएपुद्यावरगय के० ए कछादिक वत्रीश विजय जे ठे ते पूर्व अने पश्चिम दिशि गत जे वियह के० खांवा बैताद्वय पर्वत तेणे जरत तथा ऐरवतनी पेरे विजयना दलियत्ति के० अरु कीधा ठे एटले एकेकी विजयना वे वे खंरु कीधा ठे, वली एकेका विजयने विपे वे वे नदी ठे तेणे करी ठ खंरु कीधा ठे. नईदिसि के० नदी-दिशि दक्षणांरु विजयने विपे जररु पुरीसमाज के० दक्षण जरतनी अयोध्या नगरी सरखी इमेहि नामे हिनयरीज के० ए आगली गाथामां कहेसे एवा नामे वत्रीस नगरीज ठे. ॥ १५८ ॥

॥ ह्वे ए वत्रीस नगरीजनां नाम अनुक्रमे कहे ठे. ॥

खेमा खेमपुरा वीय ॥ रिठा रिठावइ य नायवा ॥ खग्गी मंजूसा विय ॥ उसहपुरी पुंडरीगिणी य ॥ १५९ ॥ सुसीमा कुंडला चेव ॥ ऽवराइय पंहंकरा ॥ अंकावइ पम्हा वइ ॥ सुजा रयणसंचया ॥ १६० ॥ आसपुरा सींदपुरा महापुरा ॥ तह य चेव विजयपुरा ॥ अवराइया य अवरा ॥ असोग तह य वीयसोगा य ॥ १६१ ॥ विजयाय वेजयंति ॥ जयंति अपराजिया य बोधवा ॥ चक्रपुरा खग्गपुरा ॥ दोइ अवजा अउजाय ॥ १६२ ॥

अर्थ- हेमा, हेमपुरा, विय के० वली अरिठा, अरिठवती, नायवा के० जाणवी.

खड्गी, मंजूपा, विय के० निश्रे रूपजपुरी, पुंडरिगिणी, चैव शब्द पदपूर्णाथं ठे. ए
 आठ नगरीनां नाम कहां ॥ १५ए ॥ सुसीमा, कुंभला, चैव पदपूर्णाथं ठे. अपरावती,
 प्रञ्जकरा, अंकावती, पद्मावती, शुजा, रत्नसंचया, ॥ १६० ॥ अश्वपुरा, सिंहपुरा, महा-
 पुरा, चैव शब्द पदपूर्णाथं ठे, तद्वय के० तथा प्रकारे विजयपुरा, अपिराजिता, अपरा,
 अशोका, तथा प्रकारे वीतशोका, ॥ १६१ ॥ चैव पदपूर्णाथं ठे. विजया, चैव पदपूर्णाथं
 ठे, वैजयंति, जयंती, अपराजिता, ते बोधवा के० जाणवी. चक्रपुरी, खन्नपुरी, होए
 के० होए अबध्या अने धत्रीसमी अयाध्या नगरी जाणवी. ए धत्रीस नगरी ते नदीनी
 दिशि ए जे विजयनुं अरूं ठे, तेमांहे जाणवी. ॥ १६२ ॥

॥ हवे विजयनी नदी कहे ठे. ॥

कुंडुञ्जवा उगंगा ॥ सिंधूजं कठपम्हपमुहेसु ॥ अठठ-

एसु विजए, सु सेसेसु रत्त रत्तवई ॥ १६३ ॥

अर्थ- निपथ तथा नीलवंतने समीपें जे कुंड के० कुंड ते थकी उन्नव के० नीकली
 जे गंगासिंधूजं के० गंगा, सिंधु, नामे जे नदी ते कठपम्हपमुहेसु अठठएसु विजएसु
 के० कछादिक आठ विजयने विपे अने पद्मादिक आठ विजयनेविपे गंगा अने सिंधू
 ए वे वे नदी जाणवी. अने सेसेसु के० शेष वीजा जे वछादिक आठ विजय अने
 वप्रादिक आठ विजय तेनेविपे रत्तरत्तवई के० रक्ता अने रक्तवती नामा वे वे नदी
 ठे, ते सर्व नदीजं वैताढ्य प्रते जेदीने सीतोदा तथा सीता मांहे प्रवेश करे ठे. ए
 कछादिक विजयथी दक्षिणावर्त्त गणीयं. ॥ १६३ ॥

॥ हवे माहाविदेह क्षेत्रने विपे पूर्व तथा पश्चिमदिशिं सीतोदा तथा सीतानदी

जगतीने जेदीने ज्यां समुद्रमांहे मखे ठे, त्यां जगती मांहेनी दिशि
 सीतोदा सीताने वझे वाजु चार वनमुख ठे तेहनूं परिमाण कहे ठे. ॥

अविव स्किऊण जगई ॥ सवेइवणमुहचउकपिहुलत्तं ॥ गु-

णतीससय ड्वीसा ॥ नईति गिरिअंति एगकला ॥ १६४ ॥

अर्थ- अविवस्किऊणजगई के० जगतीनी विवकाविना एटले जगतीरहित अने
 सवेइ के० वेदिका सहित जे वणमुहचउक के० चार वनमुख ठे. पिहुलत्तं के० तेनुं
 पडोसपुं गुणतीससयड्वीसा के० उगणत्रीशसं ने वाधीस योजननुं नईति के० सीतोदा
 तथा सीतानदीने समीपे जाणवुं. अने पठी संकोचता संकोचता गिरि अंतिएगकला

निपथ तथा नीलवंतने पासे वनमुखनो विस्तार एक कला जाणवो. हवे कुञ्जगिरि
 नदी दिशि जातां बांठीत स्थानकनेविपे वनमुखनो विस्तार जाणवानो विधि कहे

ठे. निपथ तथा नीलवंतने समीपे वनमुखनो विस्तार एक कला ठे, तो नदीने समीपे निपथ तथा नीलवंत थकी सोल हजार पाचसैं ने वाणु योजन उपर वे कला जइए तेवारे वनमुखनो विस्तार जाणवो. माटे ए पूर्वोक्त सोल हजार पांचसैं ने वाणु योजननी कला करीएं ते कला त्रण लाख पंदर हजार वसैं ने पचाश थाय, अने ते नदीने समीपे वनमुखनो विस्तार उंगणत्रीससैं ने वावीश योजन ठे तेनी साथे गुणीएं तेवारे वाणु कोडी अग्रीअर लाख साठ हजार ने पांचसैं उपर थाय, तेने ते क्षेत्रनो विस्तार त्रण लाख पंदर हजार वसैं ने पचाशसाथे जाग आपीएं तेवारे उंगणत्रीशसैं ने वावीश योजन वनमुखनो विस्तार थाय ते जाणवो. ए प्रकारे ज्या वांठिएं त्यां वनमुखनो विस्तार लाजे. ॥ १६४ ॥

॥ हवे विजयादिकनो विस्तार एकठो करतां लाख योजन पूर्ण थाय ते कहे ठे. ॥

पणतीससहस चउसय ॥ उडुत्तरा सयलविजयविकंजो ॥

वणमुह डग विकंजो ॥ अडवन्नसया य चउआला ॥ १६५ ॥

अर्थ—पणतीससहस चउसयठरुत्तरा के० पांत्रीस हजार चारसैं ने ठ योजन एटला सयलविजयविकंजो के० सर्वे विजयनो विपंज जाणवो. अने वणमुहडुगविकंजो के० वे वनमुखनुं विपंज ते अडवन्नसयाय चउआला के० अछावनसैं ने चुमादीश योजन ठे. ॥ १६५ ॥

सगसय पन्नासा नइ ॥ पिहुत्ति चउवण सहस मेरुवणे ॥

गिरिविठर चउसहसा ॥ सधसमासो हवइ लखं ॥ १६६ ॥

अर्थ—सगसयपन्नासा के० सातसैं ने पचास योजन नइपिहुत्ति के० अंतरनदीनुं पहीलपणं ठे, अने चउवणसहसमेरुवणे के० चोपन हजार योजन मेरु अने ऋज्जाल वन ठे, ते केमके ऋज्जाल वन जे ठे, ते मेरुथकी पूर्वदिशि अने पश्चिमदिशि वावीश वावीश हजार योजन ठे, तेमाटे वे वाजुना चुमादीश हजार योजन थया, अने मेरुनो मध्य विस्तार दश हजार योजन ठे. ए एकठा करतां चोपन हजार योजन पूरण थाय; तथा गिरिविठरचउसहसा के० गिरि जे वद्धकार पर्वत तेनो विस्तार चार हजार योजन ठे. सध के० ए सर्वनो विस्तार तेने समास के० एकठा करिणं तेवारे हवइलखं के० लाख योजन पूर्ण थाय ठे. ॥ १६६ ॥

॥ हवे अथोलोकमांहे गाम वन्नाणे ठे. ॥

जोवण सयदसगंते ॥ समधरणीउं अहो अहो गामा ॥

वायादीससहसेदि ॥ गंतुं मेरुस पठिमउं ॥ १६७ ॥

अर्थ- समधरणीं के० मेरुना समजूतलनी अपेक्षाए मात्राएं मात्राएं जूमी अहो
अहो के० नीची नीची घती जाय ठे. ते मेरुस्सपश्चिमं के० मेरुपर्वत धकी पश्चिम
दिशिनेविपे वायालीससहस्रेहिगंतुं के० वेतालीश हजार योजन जूमिनेविपे गया पती
त्यां जोयणसयदसगंते के० एक हजार योजन जूमी समजूतलथी उंडी ठे. त्यां अहोगामा
के० अधोगामी माणस वसे ठे. समजूतलथी नवसं योजन हेठा अने नवसं योजन
उंचा त्यां सुधी तिर्थां लोक कहिएं, तथा नवसंथी उंचुं ते उर्ध्वलोक कहिएं, अने
नवसंथी नीचुं ते अधोलोक कहिएं. १६७ ॥

॥ हवे तीर्थकर तथा चक्रवर्ति प्रमुख क्यां उपजे ते कहे ठे. ॥

चउ हउतीसं च जिणा ॥ जहन्नमुक्कोसउं य हुंति कमा ॥

हरिचक्रिवला चउरो ॥ तीसं पत्तेय निहदीवे ॥ १६७ ॥

अर्थ- इहदीवे के० आ जंबूद्वीपने विपे जहन्नं के० जघन्य तो चउ के० चार
तीर्थकर समकाले होए. च के० वली उक्कोसउं के० उत्कृष्ट तो चउतीसं के० चोत्रीश
तीर्थकर समकाले हुंति के० होए. एम कमा के० ए अनुक्रमे जाणवा. चत्रीश विज
यना चत्रीश अने जरत तथा ऐरवतना वे मलीने चोत्रीश समकाले होए. अने
हरिचक्रिवला के० वासुदेव, चक्रवर्ति अने बलदेव, ए त्रण पुरुष जघन्य तो समकाले
पत्तेय के० प्रत्येके चउरो के० चार चार होए. अने उत्कृष्टा तीसं के० त्रीश होए
जेवारे चक्रवर्ति होए, तेवारे वासुदेव न होए, अने जेवारे वासुदेव होए तेवारे चक्र
वर्ति न होए. तेमाटे त्रीश समकाले होए. पण चोत्रीश न होए, चत्रीश विजय तथ
अने ऐरवत ए चोत्रीश क्षेत्र उपजवाना जाणवा. ॥ १६७ ॥

॥ हवे चंद्रमा अने सूर्यनुं चारक्षेत्र कहे ठे. ॥

ससिडुग रविडुग चारो ॥ इह दीवे तेसिं चारखित्तनुं ॥ पण-

सय दसुत्तराई ॥ इग सविजागा य अमयाला ॥ १६८ ॥

अर्थ- इहदीवे के० आ जंबूद्वीपने विपे ससिडुगरविडुग के० वे चंद्रमा अने
र तेनुं चार के० चालनुं तेसिं के० ते चंद्रमा सूर्यनुं चार के० चार क्षेत्र ए
हण अने उत्तरदिशिनुं जे गमनागमन तेहनुं खित्तनुं के० क्षेत्र ते पणसय दसुत्तरा
सविजागायश्चडयाला के० पांचसं दश योजन उपर एक योजनना एकसदी
डतालीश जाग जाणवुं. ॥ १६८ ॥

॥ हवे चंद्रमा अने सूर्यना मंडलनी संख्या अने प्रमाण कहे ठे. ॥

पन्नरस चुलसीइसयं ॥ उपन्न मयालजागमाणाई ॥

ससि सूर मंडलाई ॥ तयं तराणि गिगहीणाई ॥ १७० ॥

अर्थ- पनरस के० चंद्रमाना पंद्र मांडलां ठे, अने चुलसीइसयं के० सूर्यना एकसो ने चोरासी मांडलां ठे; ते मंडल केवां ठे? तो के-एक योजनना एकसठ जाग करिएं, तेवा ठपन्न के० ठपन्न जाग प्रमाण चंद्रनां मांडलां ठे, अने अरुनालीश के० अरुतालीश जाग प्रमाण सूर्यनां मांडलां ठे. ए चंद्र सूर्यना विमाने रोधन करेली जे क्षेत्रचूमी तेने मंडल कहीएं, अने तयंतराणिगिग हीणाइं के० ते मंडलना आंतरा एकेके उठा जाणवा, एटले चंद्रमानां मांडलां पंद्र ठे, तेना चउद अंतरा थाय. अने सूर्यनां मांडलां एकसो ने चोरासी ठे, तेना अंतरा एकसो ने ज्यासी थाय. ॥ १७० ॥

॥ हवे चंद्रमाना एक मंडलने वीजा मंडलनी वचमां अंतर कहे ठे. ॥

पण तीस जोयणेजा, ग तीस चउरो जाग सगजाया ॥

अंतरमाणं संसिणो ॥ रविणो पुण जोयणे इन्नि ॥२७१॥

अर्थ- पांत्रीश योजन उपर एकसठीआ त्रीश जाग. वली एकसठीआ एक जागना सात जाग करिएं तेवा चार जाग अधिक, एटलुं अंतरमाणं संसिणो के० चंद्रमाना एक मंडलनी वीजा मंडलनी वचमां अंतरनुं प्रमाण जाणवुं. ते जाणवानी परे लखीएं ठे के, मंडलमिइ परिमाणगुणिज्जइ ॥ तसुइगसहिहिंजायु हरिज्जइ ॥ लरु मूल रासिहिं सोहिज्जइ ॥ सेसएगऊणंतरविज्जइ ॥ १ ॥ जेपुण उप्परि थकइकेइ ॥ तेपुण इगसठी हिगुणेइ ॥ अंतर हरिपुण विजेइथकइ ॥ सत्तगुणविपडिजाग रहितहि ॥ २ ॥ ए रीते मंडलनुं अंतर जाणीएं. ते केम? चंद्रमंडल पंद्र ठे, ते एकेकानुं परिमाण जे एकसठीआ ठपन्न जाग तेनी साये गुणतां आठसैं चालीश जाग थाय, तेने एकसठ जागे हरतां तेर योजन उपर एकसठीआ अरुतालीश जाग थाय, ते मूलगी जे चारना क्षेत्रनी राशि पांचसैं दश योजन उपर एकसठीआ अडतालीश जागनी ठे, तेमांहेथी वाद करतां वाकी चारसैं सताणुं योजन उपर एक जाग रहे, तेने चउद आंतरे वहेंचिएं तेवारे पांत्रीस योजन आचे, उपर सात योजन रहे तेना एकसठीआ चारसैं ने सत्तावीश जाग थाय, तेनी साये प्रथमनो उगख्यो एक जाग जेदीएं तेवारे चारसैं ने अष्टावीश जाग थाय, तेने चउद जागे वहेंचतां त्रीश जाग आचे, उपर आठ वधे, ते एकेकाना सात जाग कवपीएं तेवारे सातने आठे गुणतां ठपन्न थाय, तेने चउदे जाग देतां चार जाग लाजे, ए रीते चंद्रमाना मंडलनो आंतरो पांत्रीश योजन उपर एकसठीआ त्रीश जाग, तथा एकसठीआ एक जागना सात जाग करीएं तेवा चार जाग, अधिक थाय.

हवे सूर्यमंडलनुं अंतर कहे ठे. सूर्यमंडल एकसो ने चोरासी ठे, ते एकेकनुं परिमाण एकसठीआ अडतालीश जागनुं ठे; अने चार क्षेत्रनुं परिमाण पांचसैं दश यो-

जन उपर एकसठीआ अरुतालीश जाग ठे, तेमांथी एकसो ने चोरासी मंडलना परिमाणना एकसठीआ आठ हजार आठसं ने वत्रीश जाग थाय, तेना योजन एकसो चुमालीस उपर एकसठीआ अरुतालीश जाग आवे, ते वाद करतां त्रणसं ने गसठ योजन रहे ठे, तेने एकसो ने त्र्यासी अंतरे वहेचतां वे योजन आवे, तो एक सूर्यमंरुल अने वीजा सूर्यमंरुलनी वचमां अंतर वे योजन ठे. ॥ १७१ ॥

॥ चंद्रमा तथा सूर्य जंबूद्वीपमांहे तथा लवणसमुद्रमांहे केटला योजन आवे ते कहे ठे. ॥

दीवंतो असिय सए ॥ पण पणसठी य मंडला तेसिं ॥ ती-
सहिय तिसय लवणे ॥ दसगुणवीसं सयं कमसो ॥ १७२ ॥

अर्थ- दीवंतो असियसए के० जंबूद्वीपमांहे एकसो ने एंसी योजन प्रमाण क्षेत्रने विपे पणपणसठीयमंडलातेसिं के० पांच मंडल चंद्रमाना ठे, अने पांसठ मंडल सूर्यना ठे, अने तीसहियतिसयलवणे के० लवण समुद्रमांहे त्रणसं ने त्रीश योजन प्रमाण क्षेत्रनेविपे दसगुणवीसंसयं कमसो के० दश चंद्रमाना ठे, अने एकसो ने उंगणीस मंरुल सूर्यना ठे, एटले एकसो ने एंसी योजन चंद्रमा अने सूर्य जंबूद्वीपमांहे आवे, अने लवणसमुद्रमांहे त्रणसं ने त्रीश योजन चंद्रमा अने सूर्य जाय. ॥ १७२ ॥

॥ हवे चंद्रमानुं मंरुल अने सूर्यनुं जे मंडल ठे तेनो परस्पर अंतर कहे ठे. ॥

ससि ससि रवि रवि अंतरि ॥ मजेइगलखु तिसयसाठूणो ॥
साहिय इसयरि पणचय ॥ बहिलखो वसय साठहिउं ॥ १७३ ॥

अर्थ- मझे के० सर्व मांरुलांमांना मध्यना मंडलनेविपे रहेला जे ससिससि रवि रवि के० वे चंद्रमंडल अने वे सूर्यमंरुल तेनुं अंतरि के० परस्पर जे अंतर ठे, ते तिसयसाठूणो के० त्रणसं ने साठे ऊणा एवा इगलखु के० एक लाख योजन जाणवा. एटले नवाणु हजार ठसो ने चालीस योजननुं सूर्यमंडल अने चंद्रमंरुलनुं मांहोमांहे अंतर जाणवुं. तदनंतर चंद्रमंरुलोना प्रतिमंरुलने विपे साहिय इसयरि पणचय के० घडुत्तेर योजन साधिक एटले घडुत्तेर योजन अने एक योजनना एकसठ जाग करिणं तेवा घावन जाग उपर एवी अंतर वृद्धि ठे, अने सूर्यमंडलोमां प्रतिमंडलनेविपे पण के० पांच योजन अने एक योजनना एकसठ जाग करिणं तेवा पांत्रीस जाग उपर, एटसी अंतर चय एटले वृद्धि ठे, तेमज वहि के० बाह्य मंडलोने विपे रहेला जे वे चंद्रमंडल अने वे सूर्यमंडल तेनुं परस्पर अंतर खकोठसय साठहिउं के० एक खरु ठसं ने साठ योजननुं वचमां अंतर जाणवुं. ॥ १७३ ॥

॥ हवे चंद्रमाना प्रत्येक मंडलने त्रिपे मूहूर्त्त गति कहे ठे. ॥

साहियपणसहस तिहु, त्तराइ ससिणो मुहुत्तगइ मझे ॥
वावणहिया सा वहि ॥ पइमंडल पणचउवुह्ठी ॥ १७४ ॥

अर्थ- ससिणो के० चंद्रमा जेवारे नियध पर्वतने माथे मझे के० सर्वाच्च्यंतर मंन्वले उगे तेवारे एक मुहूर्त्तमांहे साहिय पण सहसतिहुत्तराइ के० साधिक पांच हजार ने तहुत्तेर योजन चाले, एटले पांच हजार तहुत्तेर योजन, अने उपर एक योजनना तेर हजार सातसो ने पचीश जाग करीएं तेवा सीतोतेरसो ने चुमादीश जाग उपर ए-टली मुहूर्त्तगति करे. त्तरा इजेवारे वीजे वीजे मांन्वले जाय तेवारे पइ मंन्वल पणचउवुह्ठी के० प्रतिमंन्वले पोणाचार योजननी वृद्धि करीएं. एम मंडल प्रते मुहूर्त्त दीठ पोणाचार योजन वधारतां जेवारे पंदर मंडल सुधी सा के० ते मुहूर्त्तगतिए जेवारे चंद्रमा वहि के० लवण समुद्रमांहे सर्व वाह्य मांडले उगे तेवारे वावणहिया के० वा-वन योजन अधिक करीएं तेवारे एकेक मुहूर्त्त पांच हजार एकसो ने पचीस योजन उपर एक योजनना तेर हजार सातसैं ने पचीश जाग करीएं तेवा ठ हजार नवसैं ने नेवु जाग अधिक जाणवी, एटली वाहेरने मंन्वले चंद्रमा एक मुहूर्त्तमांहे गति करे. ॥१७४॥

जा ससिणो सा रविणो ॥ अडसयरिसएण सीसएण हि-
या ॥ किंचूणाणं अछा, रसठिजागाणमिह वुह्ठी ॥ १७५ ॥

अर्थ- जाससिणो के० जे चंद्रमानी मांहेना मांन्वलानी मुहूर्त्तगति, पांच हजार ने तहुत्तेर योजन जाजेरी कही सा के० तेज सर्वाच्च्यंतर मांडले रविणो के० सूर्यनी गति ठे, परंतु तेमांहे अरुसयरिसएण के० एकसो ने अछोतेर योजन सहीत करीएं, एट-ली अधिक सूर्यनी मांहेले मंडले मुहूर्त्त गती जाणवी. एटले जेवारे पांच हजार तहु-तेरमांहे एकसो ने अछोतेर जेदीएं तेवारे पांच हजार वसैं ने एकावन्न योजन, अने एक योजनना साठ जाग करीएं तेवा उगणत्रीस जाग जाजेरी सूर्यनी गति जाणवी. अने चंद्रमानी वाहेरने मंडले जे मुहूर्त्तगति एकावनसैं ने पचीस योजन कही ठे, तेमांहे असीसएणहिया के० एकसो ने एसी योजननी वृद्धि करीएं तेवारे त्रेपनसैं ने पांच यो-जन अने साठीआ पंदर जाग एटली वाहेरने मांडले सूर्यनी मुहूर्त्तगती जाणवी. किंचूणाणंअछारसठिजागाणमिहवुह्ठी के० कांइक ऊणा साठीआ अछार जाग एटला मांहेना मंडलथी वाहेरने मंडले आवतां प्रत्येक मंन्वले सूर्यनी इह एटले ए मुहूर्त्तग-तिमांहे वृद्धि जाणवी. ॥ १७५ ॥

॥ हवे सूर्य उदय पामे त्यांथा केटले योजने अस्त थाय ते कहे ठे. ॥

मझे उदय वंतरि ॥ चणवइसहस्स पणसय ठवीसा ॥

वायालसठिजागा ॥ दिणं च अठारसमुहुत्तं ॥ १७६ ॥

अर्थ- मझेउदय के० सूर्य जेवारे मांहेने मंडले उदय पामे तेवारे चोराणु हजार पांचसं ने ठवीस योजन उपर साठीआ वेतालीश जाग एटला योजनने वंतरि के० आंतरे वेगळो सूर्य आथमे तेवारे दिणंचअठारसमुहुत्तं के० दिवस अठार मुहुत्तनो होय. ॥ १७६ ॥

॥ हवे मांहेथी वाहेर मंडले आवतां केटलो दिवस घटे ते कहे ठे. ॥

पइमंडल दिणहाणी ॥ झएह मुहुत्तेगसठिजागाणं ॥ अं

ते वारमुहुत्तं ॥ दिणंनिसा तस्स विवरीया ॥ १७७ ॥

अर्थ- सूर्यने मांहेना मंडल थकी वाहेर आवतां पइमंडल के० एकेका मंडलप्रते मुहुत्तेगसठिजागाणं के० एक मुहुत्तना एकसठ जाग करिणं एवा झएह के० वे जाग दिणहाणी के० अठारमुहुत्तना दिवसमांहेथी दिन प्रते घटे, एम घटानतां अंते के० ठेठेसे एकसो ने चोरासीमे मंडले जेवारे सूर्य थावे तेवारे वारमुहुत्तंदिणं के० दिवस पार मुहुत्तनो होण, अने निसा के० रात्री ते तस्सविवरीया के० दिवस थकी विपरीत जाणवी. ते कंम? जेवारे दिवस वार मुहुत्तनो होण तेवारे रात्री अठार मुहुत्तनी कंमंक्रांतीथी मकरसंक्रांती सुधी जाणवी, अने जेवारे मांहेना मंडलथी सूर्य वाहेर थावे तेवारे दिवसमांहे मुहुत्तना एकसठीथा वे जाग घटे, अने जेवारे मकरसंक्रांती-पथी धुरमांठीने वाहेरना मंडलथी मांहे थावे तेवारे मुहुत्तना एकसठीथा वे जाग दिवसमांहे वधे; एम रात्रीनेविषे घटे ते विपरीत जाणवुं. ॥ १७७ ॥

॥ हवे सूर्य वाहेर मांडले थावे तेवारे उदय अस्तनुं अंतर कहे ठे. ॥

उदयवंतरि वाहिं ॥ सहसा तेसठि व सय तेसठि ॥ तह

इगमसिपरिवारो ॥ रिक्कड वीसाम्सीइ गहा ॥ १७८ ॥

अर्थ- उदयवंतरिवाहिं महमा तेसठि ठमय तेसठि के० सूर्य जेवारे वाहेरने एइ सो ने चोरासीमे मांडले थावे तेवारे त्रेसठ हजार ठमं ने त्रेसठ योजन वेगळो अने पार, कंमंक्रांतीथी धुर मांठीने मकरसंक्रांति सुधी एकसो ने अडसठ योजन प्रति-मंडल टंठी गति करे. तह के० तथा प्रकारं एक चंडमाने परिवारे रिक्कडवीस के० अठिजिन प्रमुख अठारीस नक्षत्र तथा अंगारक प्रमुख अमसीइगहा के० अठारीस हो जाणवत. ॥ १७८ ॥

॥ हवे एक चंद्रमानी पठवाडे तारानी संख्या कहे ठे. ॥
 ठासठिसहस नवसय ॥ पणहत्तरि तारकोन्किोडीणं ॥
 सखंतरेणमुस्से, हंगुलमाणेण वा हुंति ॥ २७ए ॥

अर्थ— ठासठ हजार नवसें ने पंचोत्तर कोनाकोडी एटला तारा, एक चंद्रमानी पठवाडे जाणवा. ए ताराना वाहुव्यपणा थकी क्षेत्र थोडुं ठे, माटे केइक आचार्य कोनाकोनीने सखंतरेण के० संज्ञांतर एटले कोनीनुं वीजुं नाम कहे ठे, वा के० अथवा मुस्सेहंगुलमाणेणहुंति के० उत्सेधांगुले जेवारे ताराना विमान लेखवीएं तेवारे कोडाकोडीनो संचव होय. पठी निश्चेनी वात ज्ञानवंत जाणे. ॥ २७ए ॥

॥ हवे ग्रहादिकनी संख्या जाणवानुं करण कहे ठे. ॥
 गहरिस्कतारगाणं ॥ संखं ससिसंखसंगुणं काउं ॥ इत्थिय
 दीबुदहिंमि य ॥ गहाश्माणं वियाणिजा ॥ २७० ॥

अर्थ— गहरिस्कतारगाणं संखं के० ग्रह नक्षत्र अने तारा ए त्रणनी संख्या, एक चंद्रमा आश्री जे कही ते, जे द्वीप समुद्रनेविपे जेटला ससिसंख के० चंद्रमानी संख्या होए संगुणं काउ के० तेटला चंद्रमानी साथे गुणाकार करिएं, एम करतां जे ग्रहादिकनी संख्या आचे तेटलो परिवार जाणवो. ए रीते इत्थियदीबुदहिंमिय के० वांठित द्वीप समुद्रनेविपे ए गहाश्माणं वियाणिजा के० ग्रहादिकनुं प्रमाण जाणीएं. ते यंत्र थकी जाणवुं. ॥२७०॥

॥ हवे लवण समुद्र प्रमुखने विपे चंद्र सूर्यनी संख्या कहे ठे. ॥
 चउ चउ वारस वारस ॥ लवणे तह धाइयंमि ससिसूरा ॥
 परउदहिंदीविसु य ॥ तिगुणा पुविद्धसंजुत्ता ॥ २७१ ॥

अर्थ— लवणसमुद्रने विपे चार चंद्रमा अने चार सूर्य जाणवा. तथा प्रकारे धातकीखंडने विपे वार चंद्रमा अने वार सूर्य जाणवा. परउदहिंदीविसु के० तेवारे पठी कालोद समुद्र तथा पुष्करवर द्वीप प्रमुखने विपे पूर्वे जे कखा ठे तेणे सहीत त्रिगुणा जाणवा, ते केमके धातकीखंडने विपे वार चंद्र तथा वार सूर्य कखा ठे, तेने त्रिगुणा करिएं तेवारे ठत्रीश थाय; तेमांहे पहेला जंबूद्वीपना वे अने लवण समुद्रना चार एवं ठ जेद्वीएं तेवारे वेतालीश सूर्य अने वेतालीश चंद्र कालोद समुद्रनेविपे थाय, हवे ए वेतालीशने त्रिगुणा करिएं तेवारे एकसो ने ठत्रीश थाय, तेनी साथे पूर्वोक्तवे, चार अने वार एवं अठार जेद्वीएं तेवारे एकसो ने चुमालीस चंद्र अने एकसोने चुमालीस सूर्य, पुष्करवर द्वीपने विपे ठे, तेनुं अर्क एटले बहुत्तर सूर्य अने बहुत्तर चंद्र पुष्करार्कनेविपे जाणवा. ॥ २७१ ॥

नरखितं जा समसे, णिचारिणो सिग्घसिग्घतरगइणो ॥

दिठिपहमिति खित्ता, गुमाणउं ते नराणजहा ॥ १८२ ॥

अर्थ- ते चंद्र सूर्य नरखितं के० नरक्षेत्र जे अढी द्वीप ठे त्यांसुधी जासमसेणि-
चारिणो के० यावत् समश्रेणीएं चाखे ठे. संघयणी मांहे पण एमज कछुं ठे. दोसति
दोरविपंती ॥ एगंतरिया ठसठि संखाय ॥ मेरुपया ह्णिणंता ॥ माणुसखित्तंपरिअकंति
॥ १ ॥ वली ते चंद्र सूर्य केहवा ठे? सिग्घसिग्घतरगइणो के० शीघ्र शीघ्रतर गति ठे
जेमनी एवा ठे, एटखे चंद्रमा थकी सूर्यनी गति उतावली ठे. सूर्य थकी ग्रहनी गति
उतावली ठे, ग्रहथकी नक्षत्रनी गति उतावली ठे, ते के० ते चंद्र सूर्यादिकना खित्ता-
णुमाणउं के० क्षेत्रना अनुमान एटखे प्रमाण थकी केटलां वेगलां नराणदिठि पद-
मिति के० मनुष्यनी दृष्टी गोचरनेविषे थावे ते कहे ठे.

पणसय सत्तत्तीसा ॥ चउत्तीस सहस्स लख इगवीसा ॥

पुस्करदीवद्वनरा ॥ पुषेण वरेण पिठंति ॥ १८३ ॥

अर्थ- एकमीश छात्र चोत्रीश हजार पांचसैं ने सारुत्रीश योजन प्रमाण क्षेत्रणी
पुस्करदीवद्वनरा के० पुस्करार्द्ध द्वीपना मनुष्य ते पुषेणवरेणपिठंति के० पूर्वदिशि उरप
पामता थने अवरेंण एटखे पश्चिमदिशि अस्त पामता एवा सूर्य चंद्रमा प्रत्ये देखे ठे,
एटखे त्यां तैटखा क्षेत्रना वेगला विस्तारथकी देखे ठे. ॥ १८३ ॥

॥ हवे मनुष्य क्षेत्र थकी बाहेर चंद्र सूर्यनो विचार कहे ठे. ॥

नरखित्तथहिं ससिरवि ॥ संखाकरणांतरेहि वा दोई ॥ तद्

तठ य जोइसिया ॥ अचलरूपमाणसुविमाणा ॥ १८४ ॥

अर्थ- नरखित्तथहिंससिरविसंखा के० मनुष्यक्षेत्र थकी बाहेर चंद्र सूर्यनी संख्या
प्रथम कही ठे, तेमज होए. वा के० अथवा करणांतरेहिदोई के० बीजो करण एटखे
उपाय सेखे करी पए होए. ते उपाय शास्त्रांतरथकी जाणवो. पण संघयणी प्रमुख प्र-
पने विषे एज करण विधि थाइखुं ठे. तद् के० तथा प्रकारे तत्र के० ते मनुष्य क्षेत्रणी
बाहेर जे जोइसिया के० ज्योतपी चंद्र सूर्यादिक ठे, ते अचल एटखे स्थिर जाणवा,
अने मनुष्य क्षेत्रना चंद्र सूर्यना विमानयी अरु पमाणसुविमाणा के० तेमना विमान
अरु प्रमाणे एवा रुढा मनोहर विमान जाणवा. ॥ १८४ ॥

॥ हवे खरु योजन प्रमाण जंबूद्वीपनो परिधि कहे ठे. ॥

जंबूद्विहि निखम्का ॥ मोक्षमहस छसय पणअडवीसा ॥

धनुअडवीन सयंगुत्र ॥ तेरससहासमद्विया य ॥ १८५ ॥

अर्थ- इह के० आ जंबूद्वीपनेविषे बलयाकारे परिधि, ते फरता ग्रण लाख सोल हजार वसें ने सत्तावीश योजनग्रण कोश अने एकसोने अष्टावीस धनुष्य उपर सा-
डातेर अंगुल समहिचाय के० समश्रधिक एटले किंचित् अधिक जाणवो. ॥ १८५ ॥

॥ हवे जंबूद्वीपतुं गणित पद कहे ठे. ॥

सगसय नउया कोडी ॥ लस्का उप्पसु चउणवइ सदस्सा ॥

सदसयं पणणुको, ससदवासठिकरगणियं ॥ १८६ ॥

अर्थ- सातसें नेवु कोकी उप्पन्न लाख चोराणु हजार अने सदसयं के० एकसो ने पचाश एटला योजन उपर पोणावे कोश अने सदुवासठिकरके० साडावासठ हाय एटलुं द्वीपतुं गणियंके० गणितपद थाय. गणित एटले लाख योजनतुं जे वृत्तविष्कंज प्रमाण जंबू द्वीप ठे, तेना जेवारे एक योजन प्रमाण समचउरंस खंरु करिणं, तेवारे तेने ग-
णितपद कहिणं. ते खंरुनी संख्या १९०५६९४१५० योजन अने पोणावे कोश उपर साडावासठ हाय जाणवी. ॥ १८६ ॥

॥ हवे परिधि प्रमुख आठ बोल कहे ठे. ॥

वट्टपरिधिं च गणियं ॥ अंतिमखंडाइ उसुजियं च धणुं ॥

वाहं पयरं च घणुं ॥ गणियवममेहि करणेहिं ॥ १८७ ॥

अर्थ- एक, वट्ट के० वाटला क्षेत्रनुं परिधिं च के० परिधि; वीजुं, वृत्तक्षेत्रना जे सम-
चउरंस योजन प्रमाण खंरु करिणं ते गणितपद; व्रीजुं, अंतिम के० ठेहेला खंरुादि-
कनुं उसु के० इतु एटले चाण करिणं; चोथुं, जियं के० जीवा ते धनुष्यने आकारे ज-
रत वैताढ्य प्रमुखनी पणठ; पांचमुं, धणु के० ते अर्द्ध चंडमाने आकारे जरत प्रमुख
जे क्षेत्र ठे तेतुं पुठनुं जाग, तेने धनुष्य कहे ठे; ठणुं, वाहं के० वैताढ्य प्रमुख पर्वत
तथा क्षेत्रना ठेहेडानुं जे परिमाण ते, करतुं ते वाह जाणवी; सातमुं, पयरं के० प्रतर
एटले लांबपण, तथा पडोळपणुं ज्यां सरखुं होय ते; आठमुं, घन के० लांबपणे, पडो-
ळपणे अने जानुपणे जे सरखुं होय ते, घन कहेवाय ठे. ए आठ बोल ते एएहि
के० आगल कहे ठे जे करणेहिं के० उपाय ते विधिणं करी गणियव के० गुणो वर्तारो
करो, जेम सर्व परिधि प्रमुख जे आठ बोल ठे ते जाणवामां आवे. ॥ १८७ ॥

॥ हवे प्रथम परिधि जाणवानो विधि, अर्द्ध गाथायं करि कहे ठे. ॥

विरकंजवग्गदहगुण ॥ मूलं वट्टस्स परिरजं होई ॥

अर्थ- विरकंज के० वाटला क्षेत्रनो जे मध्य विस्तार तेने विष्कंज कहिणं, ते प्रथम
जेटला योजननो विस्तार होए तेटला योजन मांडीणं तेनो वग्ग के० वर्ग करिणं, ते
आवी रीते के, जेटला आंक मांड्या होए तेने तेटलागुणा करिणं तेने वर्ग कहिणं

जेम नवने नवगुणा करिएं तेवारे एक्यासी थाय, ते वर्ग कहेवाय ठे एम जाणवुं. ते वर्ग कर्या पठी तेने दशगुण के० दशगुणा करिएं. एटखे ते वर्गना आंकने आगडे एक शून्य आपीए तेवारे ते दशगुणा थाय. ते दशगुणा कर्या पठी ते आंकनुं मूळ शोधीएं. ते आवी रीते के, ठेहेखा आंक थकी विपम सम करतां धुरना आंकसुधी आवीए, जो धुरने आंके विपम आवे तो एकलो धुरनुं आंक तेने वर्गने आंके शोधीए, थने जो सम आवे तो धुरना वे आंक वर्गने आंके शोधीए; एम करतां जे आंक साजे ते वमणो करी उपली पंक्तिना एकेका आंकने रासी मांडीए, वली उ-एखा आंकनी राशी साये जेम सर्व नीचेना आंकनो जाग पडोचे तेम वहेंचीए, पठी जे आंक साजे तेना वर्गमां एक उपरनी श्रेणीनो अधिक आंक लेइने काडीए, ए रीते उपरनी श्रेणीना ठेहेमाना आंकसुधी वहेंचीए. एम वर्गमूल करतां जे नीचेनी श्रेणीनेविषे आंक आवे तेनो अर्द्ध करिएं, तेटखो वाटखा क्षेत्रनो परिधि जाणवो. पसी वर्गमूल करतां जे उगरे तेना जो कोश करवा होय तो चारवार गुणीए, थने जो धनुष्य करवा होए तो वे हजारवार गुणीए, तथा अंगुल करिएं तो एक धनुष्य-ना ठे अंगुल करी गुणीए. एम जे रीते जाग पडोचतो होय तेवा प्रकारे गुणाकार करी पदेखाना वेद जाग पानीए, पठी अनुक्रमे कोश, धनुष्य, अंगुल प्रमुख जे योजन उपर आवे, ते यंत्रधी जाणवुं. ए रीते कमल, छीप, चूखिका, कूट, कांचनगिरि, कुंग थने मंठ प्रमुखनो परिधि जाणवो.

॥ ह्ये पाठसी गायाना अर्द्धयडे गणित पद एटखे योजन प्रमाण समचउरंस करवानो विधि कहे ठे. ॥

विस्कंजपाय गुणित ॥ परिरु तस्स गणीयपयं ॥१८८॥

उप- विस्कंजपायगुणित के० विस्कंजनो जे चोथो जाग तेनी साये जेवारे परिधिनी संख्याए गुणीए तेवारे तस्सगणियपयं के० तेनुं गणित पद थाय, ते एक जंबूडीय आशी देखाडे ठे.

जेम जंबू छीपनुं परिधि प्रणखान्य सोखहजार वसें ने सत्तावीश योजनठे, ते, वि-स्कंजना एकखान्य योजननो चोथो जाग जे पचीश हजार योजन, तेनी साये गुणीए तेवारे सातमे नेवु कोनी उपरन खाल ने पंचोत्तर हजार थाय. वसी परिधिने विषे प्रग-काल ठे ते, पचीश हजार साये गुणनां पंचोत्तर हजार कोश थाय. वसी परिधिना धनुष्य एकनो ने अठ्ठावीश ठे ते, पचीश हजार साये गुणनां यत्रीश खान्य धनुष्य-वसी परिधिना सातोत्तर अंगुलने, पचीस हजार साये गुणीए तेवारे प्रग-काल

सानीसाम्त्रीस हजार अंगुल थाय. ए सर्व आंकनी राशी जुदी जुदी मांकीएं, पठी पूर्वोक्त पंचोतेर हजार कोशने चारजागे वहेचतां पोणीउंगणीश हजार योजन थाय. पठी धनुष्यना वत्रीस लाख आंकने आठ हजार जागे वहेचतां चारसें योजन थाय. ए वधा एकठा करीएं तेवारे सातसें नेवु कोनी ठपन्न लाख चोराणु हजार एकसो ने पचाश योजन थाय. तेवार पठी त्रण लाख ने साडीसाडत्रीस हजार अंगुलना आंक ठे, तेने ठनुजागे वहेचतां पांत्रीससो ने पन्नर धनुष्य थाय. तेना कोश करीएं तो पोणावे कोश थाय. उपर पंदर धनुष्य ने साठ अंगुल वधे. तो पंदर धनुष्यना साठ हाथ थाय, अने साठ अंगुलना अढी हाथ थाय. ए वधा मली सामीवासठ हाथ थाय. ए सर्व मली सातसें नेवु कोनी ठपन्न लाख चोराणु हजार एकसो ने पचाश योजन उपर पोणावे कोश अने साडीवासठ हाथ एटलुं जंबूद्रीपनुं गणित पद थाय ठे. ते सूत्रनी गाथामां प्रथम कछुं ठे तेथी जाणवुं. ॥ १८७ ॥

॥ हवे इखु अने जीवानुं करण एक गाथामांहे कहे ठे. ॥

उंगाहु उसूसु चि य ॥ उगणीसगुणो उसूकला होई ॥ विउ-
सुपिहुत्ते चउगुण ॥ इसुगुणिए मूलमिह जीवा ॥ १८८ ॥

अर्थ- उंगाहुउसूसुचिय के० आ जंबूद्रीपनेविषे एक देशजे ऋत क्षेत्र ते चढावे-
ला धनुष्यने आकारे ठे, त्यां वाणना ठामनी वचेनुं जे विष्कंज तेने इखु कहीएं, ते
इखुना योजनने उगणीसगुणोउसूकलाहोई के० उगणीशवार गुणीएं तेवारे कलानुं
इखु थाय. तो दक्षिण ऋतनुं इखु वसें आडत्रीस योजन उपर त्रण कला ठे तेने
उगणीसे गुणतां चार हजार पाचसें ने पचीश कला थाय, एटलुं कलानुं इखु जाणवुं.
हवे जीवानुं करण कहे ठे. जेवारे जीवा करीएं तेवारे विउसुपिहुत्ते के० विगत एटले
गयुं ठे इखु एटले वाणनुं पहोलपणुं ज्यांथी एटले कलारूप वृत्त क्षेत्र १९००००० ते-
मांथी इखुकला (४५३५) काढीएं वाकी रहे (१८९५४९५) तेने चउगुण के० चार-
गुणा करीएं पठी इसुगुणिए मूलमिहजीवा के० इखुकला साथे गुणीने तेनुं मूल शो-
धतां जे आंक आवे ते जीवा जाणवी. दक्षिण ऋतादिकनेविषे जीवा करवानो ए
विधि जाणवो. ए जीवानुं मान यंत्र थकी जाणवुं ॥ १८९ ॥

॥ हवे ऋत वेताद्वय प्रमुखनुं धनुःष्ट कहे ठे. ॥

उसुवगिग ठगुणजीवा ॥ वग्ग जुए मूल होई धणुपिठं ॥

धाणुडगविसेस सेसं ॥ दलियं वाहाडगं होई ॥ १९० ॥

अर्थ- उसुवगिग के० इखुनो वर्ग करी तथा ठगुण जीवा के० ठगुणो जीवानो वर्ग
करी वग्गजुए के० ए वे वर्गयुक्त एटले जेळीने पठी तेनुं मूल के० मूल शोधतां जे

श्यांक आये ते होइ धणु पिठं के० धनुष्टय आय. एम दक्षिण जरतादिकनुं धनुष्ट जाणवुं. एरीते सर्व क्षेत्रनुं पर्वतादिकनुं धनुष्ट लाजे ते धनुष्ट यंत्रथी जाणवुं. ह्ये वाहा करण कहे ठे-धणुडुगविसेससेसं के० वे धनुष्यनुं विष्टेय करिणं, दक्षिण जाल थने येताद्य ए वे धनुष्य कहिणं, तेमां जे न्हानुं धनुष्य होय ते मोहोटा धनुष्यमां द्विथी काटीणं, जे वाकी रहे तेनुं दक्षिणवाहाडुगं होइ के० तेनुं अर्द्ध करिणं एउठे येताद्य प्रमुख पर्वत तथा हेमवंत प्रमुख क्षेत्रनी वे वाहा होए. वाहा एउठे पर्वत क्षेत्रना ठेकानो विस्तार. तेनुं प्रमाण यंत्रथकी जाणवुं. ॥ १९० ॥

॥ ह्ये ठेहेखो खंड जे जरत तेहना प्रतर करवानो विधि कहे ठे. ॥

अंतिमखंडस्सुसुणा ॥ जीवं संगुणिय चउहि जइऊ णं ॥

खंडंमि वग्गिए दस, गुणंमि मूलं हवइ पयरो ॥ १९१ ॥

अर्थ- अंतिम खंडेसुसुणा के० ठेहेखो खंड जे जरत खंड तेना इखु साथे जीवंसंगुणिय के० जीवा गुणियं पत्री तेने चउहिजइऊणं के० चार जागे वहेचतां जे खंडंमि के० छाने एउठे जे जाग आये, तेनो वग्गिए के० वर्ग करिणं, ते वर्गने दसगुणंमि मूलं के० दशगुणो करी मूल शोधीणं तेनो जे श्यांक आये, ते हवइपयरो के० प्रतर जाणवो. ते प्रतरने वल्ली उंगणीश जागे वहेचतां जे श्यांक आये ते कसा जाणवी. बीजी शेष रहे ते प्रतिकसा जाणवी. वल्ली उंगणीश जागे वहेचतां योजन थाय, थने जे शेष रहे ते कसा जाणवी. ते यंत्रथी जाणजो. एम समचउरंस जरतरुं प्रमुख करवानो विधि जाणवो. ॥ १९१ ॥

॥ ह्ये येताद्य प्रमुखना प्रतर कहे ठे. ॥

जीवा वग्गेण डुगे ॥ निखिए दखिए य होइ जं मूलं ॥

येयद्वाइण तयं ॥ सपिडुत्तगुणं हवइ पयरो ॥ १९२ ॥

अर्थ- जीवावग्गेय के० न्हानी जीवानुं वर्ग थने महोटी जीवानुं वर्ग ए डुगे के० वे निखिए के० एकना करी पत्री तेनुं दखिएय के० अर्द्ध करिणं, पत्री तेनुं मूल शोधीणं, होइजंमूलं के० ते मूलनो जे श्यांक आये ते मूल सपिडुत्तगुणं के० योजन विस्तार साथे सुधीणं. तयं के० तवारे येयद्वाइण के० येताद्यादिक पर्वतनुं हवइपयरो के० प्रतर होए. ते सर्व पर्वतादिकना प्रतर यंत्रथी जाणवा. ॥ १९२ ॥

एयं च पयरोगुणियं ॥ संववहारेण देसियं तेण ॥ किंचू-
णं होइ फवं ॥ अइदंमि हवइ मुहुमगाणा ॥ १९३ ॥

अर्थ- एयंचपयरगुणियं के० ए प्रतरनुं गणित दक्षिण जरतादिक क्षेत्र तथा गिरिनुं गणितपद ते संववहारेण के० संववहारे देसियं के० देखाड्युं ठे, तेण के० ते कारण माटे किंचूणहोइफलं के० कांइक उणुं फल होण, अ के० तथा इहंपि के० ए सर्व प्रतर एकठाकरी वमणा करिणं तेवारे सातसें ने उंगणागंसी कोडी, अठार लाख, सीतोतेर हजार, चारसें ने ठप्पन्न होण. ते सगसय नऊयाकोमी ए गाथाएं जोतां अंतर पडे ठे, अने जो शेष जाग उगरे तेना वळी जाग करीने गणिएं तो ह्वइसु-हुमगणणा के० सुद्ध गणना थाय, तो ते सुद्धगणनानी घेरे पूर्ण पण थाय ते करण-नुं विशेष जाणुं. ॥ १९३ ॥

॥ ह्वे घनगणित कहे ठे. ॥

पयरो सोस्सेहगुणो ॥ होइ घणोपरियाइ सव्वं वा ॥

करण गणणालसेहिं ॥ जंतगलहियाउ दछवं ॥ १९४ ॥

॥ इति जंवूद्विवाहिंगारोपढमो समत्तो ॥

अर्थ- जे वेताढ्य प्रमुख पर्वतनुं पयरो के० प्रतर गणित ठे, सो के० तेने जेवारे वेताढ्य प्रमुख पर्वतना उस्सेहगुणो के० उंचपणानी साथे गुणीएं तेवारे वेताढ्य प्रमुख पर्वतनुं होइ घणो के० घनगणित थाय, ते वेताढ्य प्रमुखना प्रतर जेवारे उंचपणा साथे गणीएं तेवारे जाणीएं, ए परियाइ के० परिध्यादिक आठनो वर्तारो कळो. वा के० अथवा ए सव्वं के० सर्व परिधि प्रमुखनुं जे करण गणण के० करणनोविधि साथे गणवाने जे मनुष्य आलसेहिं के० आलसवंत होय ते मनुष्ये पूर्वाचार्ये जे जंतग के० यंत्र लहियाउ के० लख्या ठे, त्यांथकी दिछव के० देखुं, एटले यंत्र उपरथीज जोडुं, चितवडुं. ॥ १९४ ॥

॥ ह्वे ए जीवाप्रमुख गणितनी संग्रह गाथा कहे ठे. ॥

जोयणसहस्सनवगं ॥ सत्ते वसया ह्वंतिश्चरुयाला ॥ वारसयकला सकला ॥ दा-
हिणजरहूरु जीवाउं ॥१॥ दसचेवसहस्साइं ॥ जीवासत्तयसया इवीसाइं ॥ वारकला-
यऊणा ॥ वेयह गिरिस्तवित्रेया ॥ २ ॥ चउदस यसहस्साइं ॥ सयाइचत्तारिएग स-
यराइं ॥ जरहतुत्तरजीवा ॥ वच्चकलाऊणियाकिंचि ॥ ३ ॥ चोवीस सहस्साइं ॥ नव-
सय याजोयणाण वत्तीसे ॥ चुल्लहिमवंतजीवा ॥ आयामेणं कलऊंच ॥ ४ ॥ सतती-
ससहस्साइं ॥ ठच्चसया जोयणाण चउसयरा ॥ हेमव यवासजीवा ॥ किंचूणा सोल-
सकलाय ॥ ५ ॥ तेपन्न सहस्साइं ॥ नवसय्या जोयणाणइगतीसा ॥ जीवामहाहिम-
वए ॥ अष्टकला ठकलाउंय ॥ ६ ॥ एगुत्तरानवसया ॥ तेवत्तरिमेव जोयणसहस्सा ॥
जीवासत्तरकला ॥ अरुकला चैवहरिवासे ॥ ७ ॥ चउणवइ सहसाइं ॥ ठप्पन्नहि यं-

सयंकला दौय ॥ जीवानि सहेसापुण ॥ लरुंजीवाविदे ह्ने ॥ ८ ॥ जीवासंमहगाया ॥
नवचेवसहस्ताई ॥ ठावछाश्य सयाइ सत्तेव ॥ सत्रिसे सकलाचेगा दाहिणजरह्ने ध-
णुपीठं ॥ ९ ॥ दसचेवसहस्ताइ ॥ सत्ते वसयाह्वंतितेयाला ॥ धणुपीठं वेयहे ॥ कला-
यपन्नर सहवंति ॥ १० ॥ सोलसचेव कलाठं ॥ अहियाउहुंतिथरुजागेणं ॥ वाहावे-
यहसय ॥ अछावीसा सयाचजरो ॥ ११ ॥ चउदसय सहस्ताई ॥ पंचेवसयाइ अछवी-
साई ॥ इकारसयकलाठं ॥ धणुपीठं उत्तर रुसं ॥ १२ ॥ जरह्नेरुत्तर वाहा ॥ अछा-
सहुंति जोयण सयाई ॥ वाणवइजोयणाणिय ॥ अरुकला सत्तरकलाय ॥ १३ ॥ धणु-
हिमवेकलचजरो ॥ पणवीस सहस्त डुसयती सहिया ॥ वाहा सोलदकला ॥ तेवत्र
सयाय पन्नहिया ॥ १४ ॥ अरुतीस सहस्त सगसय ॥ चत्तधणुदसकलाय हेमवए ॥
वाहासत्तठिसए ॥ पणपन्नेत्तिन्नियकलाठं ॥ १५ ॥ धणुमहहिमवेदसकल ॥ दोसय ठे-
णउसहस्तसगवन्ना ॥ वाहावाणउयसए ॥ ठहत्तरेनवकलरुच ॥ १६ ॥ चुलसी सह-
सासोलस धणुहरिवासे कलाचउकंच ॥ वाहातेरस सहसा ॥ तिसयइगसठि ठकलासहा
॥ १७ ॥ तिसहधणुनकलेगलख ॥ सहसचोवीसतिसय ठायाला ॥ वाहापन्नठिसयं ॥
सहसावीसासडुकलरु ॥ १८ ॥ सोलस सहस्तअडुसय ॥ तेसीया सरुतेरसकलाय ॥
वाहाविदेहमश्ने ॥ धनुपीठं परिरयस्तरु ॥ १९ ॥ इतिधनुपृष्ट वाहासंमहगाया ॥ स-
रुठारसयणती, ससहस्त चउस्तया यपणसीया ॥ वारकलाठठिकला ॥ दाहिण ज-
रह्नेरुपयरमिमं ॥ २० ॥ सत्तहियातिन्निसया ॥ वारसहस्तायपंचलरुकाय ॥ वारसक-
लायपयरं ॥ वेयहुगिरिस्तधरणितले ॥ २१ ॥ योयण तीसं वासे ॥ पढमाए मेहलाय
पयरमिमं ॥ लरुक्तिगतिसयरिसया ॥ चुलसीइकार सकलाठं ॥ २२ ॥ दस जोयण
विकंजे ॥ वीयाएमेहलयपयरमिमं ॥ लरुकोचउवीससया इगसछाद सकलाठंय ॥ २३ ॥
अरुसीया अठसया ॥ चत्तीस सहस्ततीसलरुकाय ॥ कलवारविकलिगारस ॥ उत्तर-
जरह्नेरुपयरमिमं ॥ २४ ॥ दोकोडिचउदलरुका ॥ सहसाठपन्ननवसगसयरा ॥ अठकला
दसविकला ॥ पयरमिमं चुल्लहिमवंते ॥ २५ ॥ हेमवएठकोमी ॥ वावत्तरिलख सहस-
तेवन्ना ॥ पणयालसयंपयरे ॥ पंचकलाअठविकलाय ॥ २६ ॥ गुणवीसकोनि अरुव,
अ लरु अडसठि सहस सयमेगं ॥ ठासीयंद सयकला ॥ पणायकला पयरमिहहिमवे
॥ २७ ॥ चउपन्नंकोमीठं ॥ लरुकासीयालतिसयरि सहस्ता ॥ अठसयसतरिसचप
कलाठपयरंतुहरिवासे ॥ २८ ॥ वायालं कोडिसयं ॥ लरुकाचउपन्न सहसवासठी ॥ प-
णसपगुणहुत्तरकल ॥ अछारसनिसहपयरमिमं ॥ २९ ॥ तेसठिं कोनिसयं ॥ लरुकास-
गवन्नसहस गुणयाला ॥ तिसयडुत्तर दसकल पन्नरसकलाविदेह्ने ॥ ३० ॥ इतिप्र-
उरसंमहगाया ॥ दसजोयणुंसपुण तेवीस सहस्त लरुइगवन्ना ॥ जोयणठावत्तरि ठ.

कलाय वेयद्वघणगणियं ॥ ३१ ॥ अष्टसयापणयाला ॥ तीसंलरकाति हत्तरीसहसा ॥
 पंनरस कलायघणो ॥ दस्सुसए होइ वीयम्मि ॥ ३२ ॥ सत्तहिया तिन्निसया वारस
 सहसाय पंचलरकाय ॥ अवराय वार सकला ॥ पणुस्सए होइघणगिरियं ॥ ३३ ॥ सत्ता-
 सीइगलरका ॥ उणतीसहियाय विणवइसयाइं ॥ अउणतीसइजागा ॥ चउदसवेयद्व
 घणगणियं ॥ ३४ ॥ हिमवंति डुसय चउदस, कोडीठप्पन्नलरकसगनउई ॥ सहसा
 चउयालसयं ॥ सोलसकलवार विकलघणं ॥ ३५ ॥ गुणयाल सयासत्तर ॥ कोनी ठत्ती-
 स लरकसगतीसा ॥ सहसातिसय अरुत्तर ॥ वारविकलघणमहाहिमवे ॥ ३६ ॥ ठग-
 वन्नसहसअठा, रकोनि ठासठिलरकसगवीसं, सहसानव सयएगु, एसीहिंसहस्सघ-
 ण गणियं ॥ ३७ ॥ इतिघनंसंयइगाथा ॥ ॥ इति श्रीलघुक्षेत्र समास वार्तिके जंबूद्वी-
 पाधिकारः प्रथमः समासः ॥ ॐनमो विश्वनाथाय तत्त्वदर्शिने ॥

॥ हवे वीजो लवण समुद्रनो अधिकार वखाणे ठे. ॥

वीजं लवण समुद्रा द्विगारो नसइ ॥ मूळगाथा ॥ गोतिष्ठं
 लवणोन्नय ॥ जोयण पणनवइ सहसजा तउ ॥ समभू-
 तलाउ सगसय ॥ जलवृद्धी सहसमो गाढो ॥ १९५ ॥

अर्थ— लवणोन्नय के० जगती थकी बाहेर लवण समुद्रना उन्नय एटले वझे पा-
 साथी जेवारे वचमां शिखानी सन्मुख जोयण पण नवइसहसजा के० ज्यांसुधी पंचा-
 णु हजार योजन लवण समुद्रमांहे आविएं त्यांसुधी तउ के० ते लवण समुद्रमांहे
 गोतिष्ठं के० गोतीर्थ सरखो ठे, एटले जेम गाय पाणी पीवाने तलावमां प्रवेश करे
 तेवारे पाठली वाजु उंची होय, अने आगली वाजु नीची होए तेने गोतीर्थ कहीएं,
 तेम लवणसमुद्रमांहे पण वे पासाथी नीकलीने वचमां आवतां पंचाणु हजार योज-
 न सुधी पाठली जूमी उंची अने आगली जूमी नीची ठे, समभूतलथकी एटले धा-
 तकीखंडनी दिशिथी, अने जंबूद्वीपनी जगतीथकी लवणसमुद्रमांहे दिग्मावजणी
 जतां थोडी थोनी जलवृद्धि थतां पंचाणु हजार योजन ज्यां थाय ठे, त्यां समभूतल-
 थकी सातसें योजन पाणीनी उंची वृद्धि ठे, अने हजार योजन पाणी उंहुं ठे. ॥ १९५ ॥

॥ हवे ए लवण समुद्रनेविषे जलवृद्धि जाणवानुं करण कहे ठे. ॥

तेरासिएण मञ्जि, छ्न रासिएणा संगुणिक अंतिमगं ॥

तं पढमरासिन्नइयं ॥ उवेहं मुणसु लवणजले ॥ १९६ ॥

अर्थ—तेरासिएण के० पहेली त्रण राशी यापीएं. एक धातकीखंडनी राशि पंचाणु
 हजार योजननी, अने जंबूद्वीपनी दिशिथी जे पंचाणु हजार योजन लवण समुद्रमां

जइए ए चीजी राशी, तथा वचमां एक हजार योजननी मध्यराशी जे कहिएं, ए
 चीजी राशी, एम त्रण आंकनी श्रेणी मांडीएं, पठी मझिह्वरासिणा संगुणिक्रं
 तिमगं के० वचमांनी आंकनी जे श्रेणी ते ठेहेली श्रेणीसाथे गुणीएं, पठी तंपढमरासि-
 जइयं के० तेने पेहेली श्रेणीना आंक साथे वेहेंचीएं. एरीते उवेहंमुणसुखवणजसे
 के० लवणसमुद्रनेविपे जलवृक्रिप्रते मुणसु एटले जाणजो. ए गायानो स्पष्ट अर्थ न-
 वगुणहत्तरि जोयण, ए आगल वसें ने दशमी गाथा आवशे तेने विपे विशेषी क-
 हेरो. अहीआं मात्र सूत्रार्थ जाणवो. ॥ १६६ ॥

॥ हवे लवण समुद्रनी शिखा वखाणे ठे. ॥

हिह्वरि सहसदसगं ॥ पिहुलामूलाउ सतरसहसुचा ॥

लवणसिहा सा तड्वरि ॥ गाउडुगं वडइ डुवेलं ॥ १६७ ॥

अर्थ— हिह्वरि के० हेते तथा उपर सहसदसगंपिहुला के० हजार योजन पही-
 ली, अने मूलाउ के० मूलथकी सतरसहसुचा के० सतर हजार योजन उंची ठे, ए
 वी लवणसिहा के० लवणसमुद्रनी शिखा जाणवी. सा के० ते शिखा जे ठे, तडुवी
 के० ते सतर सहस्र योजन उपरे गाउडुगंवडइडुवेलं के० वेगाउ उंची एवी वेस
 वे. वार एक अहोरात्रमांहे वधे. ॥ १६७ ॥

॥ हवे पातालकलशा वखाणे ठे. ॥

बहुमशे चउदिसि चउ ॥ पायाला वयरकलस संगणा ॥

जोयणसहस्स जडा ॥ तइसगुणहिह्वरि रुंदा ॥ १६८ ॥

अर्थ— लवणसमुद्रनेविपे बहुमशे के० घणुं वचमां पाणीनी मेखलाए चउदिसि
 चउपायाला के० चारदिशिने विपे चार पाताला ठे. ते पाताला केहवा ठे ? वयरकलस
 के० वज्रमय जे कलश तेने संगणा के० आकारे ठे. वली केहवा ठे ? जोयणसह-
 स्सजडा के० एक हजार योजननी ते कलशानी ठीकरी जाडी ठे, तथा तइसगुणहि-
 ह्वरिरुंदा के० ते जाऊपणा थकी दशगणा एटले दशहजार योजन हेउस तथा उ-
 रुंदाईं ठे एटले पहोला ठे. ॥ १६८ ॥

॥ वली पातालकलश केहवा ठे, ते कहे ठे. ॥

लस्कं च मझि पिहुला ॥ जोयणलस्कं च भूमिमो गाढा ॥

पुधाइमु वडवमुद्द ॥ केजुव जूवे सर जिहाणा ॥ १६९ ॥

अर्थ— लस्कंचमझि पिहुला के० साख योजननुं पेट पदोछुं ठे, वली जोयण
 लस्कं च भूमिमोगाढा के० साख योजन भूमिकामांहे अवगाढ एटले उंन ठे, व

पुत्रास्तु के० पूर्वदिशि यकी धुरमांडीने दक्षिणावर्त्त गणतां एक वडवामुख वीजो के-
जुव के० केयूप, त्रीजो जूवे के० यूप, चोथो इसर के० ईश्वर, अजिहाणा के० एवे
नामे चार पातालकलशो जाणवा. ॥ १९९ ॥

॥ ह्वे न्हाना पातालकलश वखाणे ठे. ॥

अस्से लहुपायाला ॥ सगसहसा अडसया सचुलसीया ॥

पुबुत्त सयंसपमा, णा तठ तठप्पएसेसु ॥ २०० ॥

अर्थ— अस्से के० वीजा लहुपायाला के० न्हाना पाताल कलशा ते सगसहसा अड-
सयासचुलसीया के० सात हजार आठसो ने चोराशी ठे, ते केहवा ठे ? तो के—पुवत्त
के० पूर्वे वखाण्या ठे, जे चार महोटा पाताल कलशा ते यकी सयंसपमाणा के०
सोमा अंसे जेमनुं प्रमाण ठे एहवा ठे, एटवे सोमे जागे ठे, अर्थात् तेनी दश योज-
ननी ठीकरी जाडी ठे, तथा एकसो योजन प्रत्येक हेठे तथा उपर पहोला ठे, अने
एक हजार योजन जूमिमांहे उंडा ठे, एवा न्हाना कलश ते जे स्थानके महोटा
कलशे जूमिका रुंधी नथी; तेवा जलमेखलाना तठ तठप्पएसेसु के० ते ते प्रदेशे ए
कलश ठे, एटवे गामगामने विपे ठे. ते केसके समुद्रमांहे दश हजार योजन विस्तार
जे पाणी ठे, तेहनी मांहेली परिधि आणीएं. ते आवी रीते के—जंबूद्वीप यकी
पंचाणु हजार योजन जातां वे लाख ने नेबु हजार योजन विष्कंज ठे, तेनो वर्ग करीएं
तेवारे आठ हजार चारसैं ने दश कोमी थाय. तेने दशगुणा करीएं तेवारे चोरासी
हजार ने एकसो कोमी थाय. तेनुं मूल शोधीएं तेवारे नव लाख सत्तर हजार ने उपर
साठ लच्यमान थाय. तेमांहेथी चार कलशे चाळीस हजार योजन रुंध्या ठे, ते
वादकरतां वाकी आठ लाख सीतोत्तरे हजार ने उपर साठ रहे ठे. तेने चारनागे
वहेंचीएं तेवारे वे लाख उंगणीस हजार वसो ने पांसठ एकनागे आवे; तो एक
महोटी पूर्वदिशिनो पातालकलश अने वीजो दक्षिणदिशिनो पातालकलश ते वेहुनुं
एटवुं अंतर जाणवुं. ह्वे ल्यां एकेका अंतरे एकेक श्रेणीनेविपे वसैं ने पन्नर कलश
होएं, ते कलशोएं वे लाख पन्नर हजार योजन रुंध्या ठे. अने वाकीना चार हजार
वसो ने पांसठ योजन जे रह्या ते कलशनी ठीकरीने जानपणे रुंध्या ठे, एम प्रथम
न्हाना कलशनी श्रेणीनेविपे वसैं पन्नर कलश, वीजीनेविपे वसैं ने सोल, एम एकेको
कलश वधारतां वधी नव श्रेणी ठे, तो नवमी श्रेणीनेविपे वसैं ने त्रेवीश कलश ठे.
एरीते एक आंतरानेविपे न्हाना कलश एक हजार नवसैं ने एकोत्तर थाय. तेवा चारे-
दिशिना एकठा करतां सात हजार आठसो ने चोराशी न्हाना कलश थाय. इति २००

॥ हवे चार पाताळ कलशना देवता कहे ठे. ॥

कालो य महाकालो ॥ वेळंथ पञ्जणोय चउसु सुरां ॥

पलिउवमाउणो तह ॥ सेसेसु सुरा तय-शऊ ॥ १०१ ॥

अर्थ— चार महोटा पाताळ कलशने विपे पूर्वदिशिथी श्नुक्रमे दक्षिणावर्त्त जोतां एक काल, वीजो महाकाल, त्रीजो वेळंथ अने चौथो प्रञ्जन एवे नामे चउसुसुरा के० चार देवता अधिष्टायक जाणवा. पण ते देवता केहवा ठे, तो के— पलिउवमाउणो के० एक पढ्योपमनुं आयुष्य धरे ठे एवा ठे. तह के० तथा सेसेसुसुरा के० शेष वीजा न्हाना जे कलश ठे तेनेविपे जे देवता अधिष्टायक ठे, तेमनुं आयुष्य तयझऊ के० ते पूर्वोक्त देवताना आयुष्य थकी अरू ठे एटले अरू पढ्योपमनुं ठे. ॥ १०१ ॥

सवे सिमहो जागे ॥ वाऊ मञ्जिह्वयंमि जलवाऊ ॥ के-

वल जलमुवरिह्वे ॥ जाग झगे तव सासुवे ॥ १०२ ॥

अर्थ— सवेसिमहोजागेवाऊ के० सर्व महोटा पाताळ कलशाना अथो जागे एटले नीचे वायु ठे, अने मञ्जिह्वयंमिजलवाऊ के० मध्य एटले वचला जागे वायु अने जल ए वने मिश्र ठे. तथा केवल जल मुवरिह्वे के० उपरले जागे केवल पाणीज ठे. तो एकेका त्रीजा जागने विपे तेत्रीश हजार त्रणसें ने तेत्रीश योजन उपर एक योजननो त्रीजो जाग होए. एवा जागझगेतवसासुवे के० नीचेना जागनेविपे अने वचला जागनेविपे श्वासनी परे वायु ठे, ते श्वागली गाथाएं वखाणे ठे. ॥ १०२ ॥

वहवे उयारवाया ॥ मुहंति खुहंति छुषिवाराउ ॥ एग

अहोरत्तंतो ॥ तथा तथा वेळ परिवुही ॥ १०३ ॥

अर्थ— एवा वे जागना वायुनेविपे वीजा वहवे के० घणा उयार के० उदार एटले महोटा वाया के० वायरा ते मुहंति के० मले ठे, ते मलीने पाणीने खुहंति के० झोज पमाडे ठे. जेम माणसना पेटमांहे वायुनी वृद्धि थवाथी झोज पमाडे, शब्द करे तम पाताळकलश ते एग अहोरत्तंतो के० एक अहोरात्र मांहे छुषिवाराउ के० वे वलत झोज पमाने ठे, तथातयावेळपरिवुही के० ते तेवारे पाणीना वेळनी वृद्धि थाप ठे; एटले जेवारे वायुना जोरथकी कलशा उचराय ठे तेवारे समुद्रनुं पाणी वधे ठे, एवो थनादिकासनो सहेजथी चाल ठे. जे एक अहोरात्रमांहे वे वार पाणीनी वेळ वधे एम जाणवुं. ॥ १०३ ॥

॥ हवे समुद्रमांहे वेळंथर देवता ठे ते वखाणे ठे. ॥

वायावसठि छसयरि ॥ सहसा नागाण मञ्जवरि वाहिं ॥

वेळं थरंति कमसो ॥ चउहत्तरुलखु ते सवे ॥ १०४ ॥

लघुक्षेत्रसमासप्रकरण.

अर्थ-वायाल के० वेतालीश हजार नागाण के० नागकुमार देवताने मज्ज के० पेसती वेलं के० वेल प्रते धरंति के० धरी राखे ठे, एटले निवारे ठे. वली के० साठ हजार नागकुमार देवता ते लवणसमुद्रनी शिखाने उवरि के० उप-वे कोश उपरांत जे वेल वधे ठे, ते प्रते वारे ठे. अने दुसरिसहसा के० बहु-हजार नागकुमार देवता ते वार्हि के० वाहेरनी वेलि जे धातकीखंडमां प्रवेश ठे, ते वेलिने निवारे ठे, अर्थात् धरी राखे ठे, ए रीते नागकुमारना देवो कमसो अनुक्रमे पाणीनीवेलि प्रते धरी राखे ठे. माटे ए देवोने वेलंधर कहिएं. तेसवे ते सर्व देवता एकठा गणिएं तेवारे चउहत्तरलख के० एकलाखने चमोत्तेर हजा-नी संख्या आय ठे. ॥ २०४ ॥

॥ ह्वे वेलंधरनां स्यानक तथा तेना अधिपति कहे ठे. ॥
वायालसहस्सेहिं ॥ पुवेसाणाइदिसि विदिसि लवणे ॥
वेलंधराणुवेलं ॥ धरराईणं गिरिसु वासा ॥ २०५ ॥

अर्थ- लवणे के० लवण समुद्रमांहे पुवेसाणाइदिसिविदिसि के० पूर्वादि चार दिशि अने इशानादिक चार विदिशिनेविपे वायालसहस्सेहिं के० वेतालीश हजार योजन गयाथी एटले जंबूद्वीपनी जगतिनी वेदिका थकी वेतालीश हजार योजन लवण समुद्रमांहे पूर्वप्रमुख चार दिशिनेविपे वेलंधर के० वेलंधर नामे जे देवता तेने वसवा योग्य पर्वतनेविपे आवास जाणवा. अने इशानप्रमुख चार विदिशिनेविपे लवणसमुद्रमांहे वेतालीस हजार योजने आणुवेलंधर के० अनुवेलंधर नामे जे राईणं के० अधिपति एवा चार देवताने रमवाना गिरिसु के० पर्वतनेविपे वासा के० आ-वास जाणवा. ॥ २०५ ॥

॥ ह्वे आवास पर्वतनां नाम कहे ठे. ॥
गोथूजे दगजासे ॥ संखे दगसीमनामि दिसि सेले ॥
गोथूजो सिवदेवो ॥ संखो य मणोसिलो राया ॥ २०६ ॥

अर्थ- पूर्वदिशि गोथुज नामे आवास पर्वत ठे, अने दक्षिणदिशि दगजास नामे आवास पर्वत ठे, पश्चिमदिशि संख नामे आवास पर्वत ठे, अने उत्तरदिशि दससीम नामे आवास पर्वत ठे. ए रीते दिसिसेले के० ए चार दिशिना पर्वतनेविपे अनुक्रमे एक गोथुज, बीजो शिवदेव, त्रीजो शंख, अने चोथो मणोसिल एवे नामे वेलंधर देवताना राया के० राजा एवा नागकुमार देवो रहे ठे, एटले जे दिशाउनेविपे रहे तेने वेलंधर कहीएं, अने जे विदिशाउनेविपे रहे तेने अनुवेलंधर कहिएं ॥ २०६ ॥

॥ हवे चार पाताल कलशना देवता कहे ठे. ॥

कालो य महाकालो ॥ वेलंव पत्रंजणोय चउसु सुरा ॥

पलिउंवमाउणो तह ॥ सेसेसु सुरा तयशऊ ॥ १०१ ॥

अर्थ- चार महोटा पाताल कलशने विपे पूर्वदिशिथी अनुक्रमे दक्षिणावर्त्त जेतो एक काल, वीजो महाकाल, व्रीजो वेलंव अने चोथो प्रत्रंजन एवे नामे चउसुसुरा के चार देवता अधिष्टायक जाणवा. पण ते देवता केहवा ठे, तो के- पलिउंवमाउणो के एक पदयोपमनुं आयुष्य धरे ठे एवा ठे. तह के तथा सेसेसुसुरा के शेष वीजा न्हाना जे कलश ठे तेनेविपे जे देवता अधिष्टायक ठे, तेमनुं आयुष्य तयशऊ के ते पूर्वोक्त देवताना आयुष्य थकी अरू ठे एटले अरू पदयोपमनुं ठे. ॥ १०१ ॥

सधे सिमहो जागे ॥ वाऊ मझिह्वयंमि जलवाऊ ॥ के-

वल जलमुवरिह्वे ॥ जाग डुगे तह सासुवे ॥ १०२ ॥

अर्थ- सधेसिमहोजागेवाऊ के सर्व महोटा पाताल कलशाना अधो जागे एटले नीचे वायु ठे, अने मझिह्वयंमिजलवाऊ के मध्य एटले वचला जागे वायु अने जल ए धने मिश्र ठे. तथा केवल जल मुवरिह्वे के उपरले जागे केवल पाणीजठे. तो एकेका व्रीजा जागने विपे तेव्रीश हजार त्रणसें ने तेव्रीश योजन उपर एक योजननो व्रीजो जाग होए. एवा जागडुगेतहसासुवे के नीचेना जागनेविपे अने वचला जागनेविपे श्वासनी परे वायु ठे, ते आगदी गाथाएं बखाणे ठे. ॥ १०२ ॥

वहवे उयारवाया ॥ मुवंति खुहंति डुषिवाराउं ॥ एग

अहोरत्तंतो ॥ तथा तथा वेल परिवुही ॥ १०३ ॥

अर्थ- एवा वे जागना वायुनेविपे व्रीजा वहवे के घणा उयार के उदार एटले महोटा वाया के वायरा ते मुवंति के मले ठे, ते मलीने पाणीने खुहंति के द्योज पमाडे ठे. जेम माणसना पेटमांहे वायुनी वृद्धि थवाथी द्योज पमाडे, शब्द करे तेम पातालकलश ते एग अहोरत्तंतो के एक अहोरात्र मांहे डुषिवाराउं के वे वस्त द्योज पमाने ठे, तथातयावेलपरिवुही के ते तेवारे पाणीना वेलनी वृद्धि थाय ठे; एटले जेवारे वायुना जोरथकी कलशा उजराय ठे तेवारे समुद्रनुं पाणी वधे ठे, एवो थनादिकालनो सहेजथी चाल ठे. जे एक अहोरात्रमांहे वे वार पाणीनी वेल वधे एम जाणवुं. ॥ १०३ ॥

॥ हवे समुद्रमांहे वेलंधर देवता ठे ते बखाणे ठे. ॥

वायावसठि डसवरि ॥ सहसा नागाण मझवरि वाहिं ॥

वेलं धरंति कमसो ॥ चउदत्तरुलखु ते सधे ॥ १०४ ॥

लघुदेशसमासप्रकरण.

अर्थ—वायाल के वेतालीश हजार नागाण के नागकुमार देवताने मझ के पेसती वेलं के वेल प्रते धरंति के धरी राखे ठे, एटले निवारे ठे. वली के साठ हजार नागकुमार देवता ते लवणसमुद्रनी शिखाने उवरि के उप-ना वे कोश उपरांत जे वेल वधे ठे, ते प्रते वारे ठे. अने दुसरिसहसा के बहु-र हजार नागकुमार देवता ते वाहिं के वाहेरनी वेलि जे धातकीखंडमां प्रवेश करे ठे, ते वेलिने निवारे ठे, अर्थात् धरी राखे ठे, ए रीते नागकुमारना देवो कमसो के अनुक्रमे पाणीनीवेलि प्रते धरी राखे ठे. माटे ए देवोने वेलंधर कहिएं. तेसवे के ते सर्व देवता एकठा गणिएं तेवारे चउहत्तररकु के एकलाख ने चमोत्तर हजा-रनी संख्या आय ठे. ॥ २०४ ॥

॥ हवे वेलंधरनां स्थानक तथा तेना अधिपति कहे ठे. ॥
वायालसहस्सेहिं ॥ पुवेसाणाइदिसि विदिसि लवणे ॥
वेलंधराणुवेलं ॥ धरराईणं गिरिसु वासा ॥ २०५ ॥

अर्थ—लवणे के लवण समुद्रमांहे पुवेसाणाइदिसिविदिसि के पूर्वादि चार दिशि अने इशानादिक चार विदिशिनेविपे वायालसहस्सेहिं के वेतालीश हजार योजन गयायी एटले जंबूद्वीपनी जगतिनी वेदिका थकी वेतालीश हजार योजन लवण समुद्रमांहे पूर्वप्रमुख चार दिशिनेविपे वेलंधर के वेलंधर नामे जे देवता तेने वसवा योग्य पर्वतनेविपे आवास जाणवा. अने इशानप्रमुख चार विदिशिनेविपे लवणसमुद्रमांहे वेतालीस हजार योजने आणुवेलंधर के अनुवेलंधर नामे जे राईणं के अधिपति एवा चार देवताने रसवाना गिरिसु के पर्वतनेविपे वासा के आ-वास जाणवा. ॥ २०५ ॥

॥ हवे आवास पर्वतनां नाम कहे ठे. ॥
गोथूजे दग्जासे ॥ संखे दग्सीमनामि दिसि सेले ॥
गोथूजो सिवदेवो ॥ संखो य मणोसिलो राया ॥ २०६ ॥

अर्थ—पूर्वदिशि गोथुज नामे आवास पर्वत ठे, अने दक्षिणदिशि दग्जास नामे आवास पर्वत ठे, पश्चिमदिशि संख नामे आवास पर्वत ठे, अने उत्तरदिशि दससीम नामे आवास पर्वत ठे. ए रीते दिसिसेले के ए चार दिशिना पर्वतनेविपे अनुक्रमे एक गोथुज, बीजो शिवदेव, त्रीजो शंख, अने चोथो मणोसिल एवे नामे वेलंधर देवताना राया के राजा एवा नागकुमार देवो रहे ठे, एटले जे दिशाउनेविपे रहे तेने वेलंधर कहिएं, अने जे विदिशाउनेविपे रहे तेने अनुवेलंधर कहिएं ॥ २०६ ॥

ककोडे विष्णुपदे ॥ केलासरुणप्पदे विदिसि सेले ॥

ककोडग कद्मर्भ ॥ केलास रुणप्पहो सामी ॥१०७॥

अर्थ- हवे इशान प्रमुख चार विदिशिने विपे ककोंटक, विद्युत्प्रज, केलाश आं
अरुणप्रज एवे नामे जे चार आवास पर्वत ठे, तेने विपे अनुक्रमे ककोंटक, कद्मर्भ
केलाश आने अरुणप्पहो के० विद्युत्प्रज एवे नामे चार अनुवेळंधर नागकुमार दे
ताना सामी के० स्वामि जाणवा. जे विदिशिनेविपे रहे तेने अनुवेळंधर कहिएं. ॥१०७॥

॥ हवे ए पर्वतना मान आने वरण कहे ठे. ॥

एए गिरिणो सबे ॥ वावीसहिया य दससया मूले ॥ चउ-

सय चउवीसहिया ॥ विठ्ठिष्णा हुंति सिहरतले ॥ १०८ ॥

अर्थ- एएगिरिणोसबे के० ए सर्व वेळंधर, आने अनुवेळंधर नामे जे आवास
पर्वत ठे, ते वावीसहियाय दससयामूले के० एक हजार ने वावीश योजन मूखनेति
पोहोला जाणवा. आने चउसय चउवीसहिया के० चारसं ने चोवीश योजन सि
तले के० शिखरस्थले एटले शिखरनेविपे विठ्ठिष्णा के० विस्तारेपोहोला हुंति के० ठे. १०८

सतरससय इगवीसे ॥ उच्चते ते सवेइया सवे ॥ कणगं-

करययफाखिह, दिसासु विदिसासु रयणमया ॥ १०९ ॥

अर्थ- वली ते पर्वत केहवा ठे? तो के-एक हजार सातसं ने एकवीश योजन ठ
ते के० उंचा ठे, वली ते सबे के० ते आठ पर्वत केहवा ठे, सवेइया के० वेदिका
वनखंरु तेषे करीने सहित ठे, वली कणगंकरयय फाखिह के० कनक, अंकरल, रु
आने स्फाटिकरत्न एनी पूर्वदिशिथी अनुक्रमे गोथूजादिक चार पर्वत ठे. आने विदि-
सासुरयणमया के० विदिशिनेविपे जे ककोंटादिक चार पर्वत ठे, ते रत्नमय
जाणवा. ॥ १०९ ॥

॥ हवे ए आठ पर्वत पाणी उपरे केटला देखाय ठे ते कहे ठे. ॥

नवगुणहत्तरि जोयण ॥ वहिजलुवरि चत्त पण नवइ जाया ॥

एए मझे नवसय ॥ तेसठा जागसगसयरी ॥ ११० ॥

अर्थ- ए आठ पर्वत वहि के० जंबूह्रीपती दिशिएं नवगुणहत्तरिजोयण के० नव-
सं ने उंगणोत्तर योजन उपर एक योजनना, पणनवइजाया के० पंचाणु जाग करिएं;
तेया चत्त के० चाळीश जाग अधिक एटला योजन जंबूह्रीपती दिशिएं जयुवरि के०
पाणी उपर देखाय ठे. तथा, एए के० ए पर्वत मजे के० मांहेली खरण समुद्रती
निजाानी दिशिथी जोतां नवसयतेसठा के० नवसंने त्रेसठ योजन उपर एक योजनना

पंचाणु जाग करिएं तेवा सीतोतेर जाग एटला पाणी उपर पर्वतो देखाय ठे ते जाणवा.

लवण समुद्र मध्ये पंचाणु हजार योजन जतां सातसैं योजननी जलवृद्धि ठे. तो वेतालीश हजार योजन जइएं त्यां वेळंधर पर्वत ठे, ते स्यानके केटळी जलवृद्धि हो-
ए, ते जाणवानी रीति वतावे ठे. अर्हींश्यां प्रथम श्रेणी पंचाणु हजारनी, वीजी सा-
तसैंनी, अने वीजी श्रेणी वेतालीस हजारनी, एनी आंकनी त्रण श्रेणी मांडीए. ए
त्रण आंकनी राशि मांड्या पठी ते रासीएणमज्जिल्ल ए गाथाना विधिं गणीं, ते
आवी रीते के, वचमांनी जे सातसैंनी श्रेणी तेने ठेळी वेतालीश हजारनी श्रेणीं गु-
णीं तेवारे वे क्रोनने चोराणु लाख थाय, पठी पेहेळी श्रेणी जे पंचाणु हजारनी ठे,
तेनी साथे जाग वेहेंचीं तेवारे त्रणसैं ने नव योजन उपर एक योजनना पंचाणु
जाग करीं, तेवारे पीस्तालीस जाग आवे, ए रीते समचूतवे जंवूद्दीये जोतां वेतालीश
हजार योजने एटली जलवृद्धि होए.

अने पंचाणु हजार योजने एक हजार योजन लवण समुद्र उंगो ठे, तो वेताली-
स हजार योजने केटळो उंडो ठे? तेतुं गणीत आवी रीते करतुं के वेतालीश हजार
योजनने हजारना आंके गुणीं तेवारे चार कोनी ने वीश लाख थाय. तेने पंचाणु
हजार जागे वेहेंचीं तेवारे चारसैं ने वेतालीश योजन उपर एक योजनना पंचाणु
जाग करीं तेवा दश जाग आवे, एटलो समुद्र उंगो ठे, पठी जलवृद्धि तथा उंच-
पणुं ए वे एकठां करिएं तेवारे सातसैं ने एकावन्न योजन उपर एक योजनना पंचाणु
जाग करिएं तेवा पंचावन्न जाग थाय, ते सतरसैं ने एकवीश योजन वेळंधर पर्वततुं
उंचपणुं ठे, तेमांद्देशी वाद करीं तेवारे नवसैं उंगणोतेर योजन, अने उपर पंचा-
णुआ चाळीस जाग रहे. एटलो जंवूद्दीपथी जतां वेळंधर पर्वत पाणीथी उंचा ठे.

हवे त्यां पर्वतनो विस्तार केटळो ठे, ते आणवानो विधि केहे ठे. जलवृद्धि अने
उंडपणुं ए वे सातसैं एकावन्न योजन उपर पंचाणुआ पंचावन्न जाग ठे, ते सर्वना पं-
चाणुआ जाग करीं तेवारे एकोत्तेर हजारने चारसैं जाग थाय, पठी विहारडुगवि-
से सो ए करण गाथां करतां पर्वतनो मूळ विस्तार एक हजारने वावीश योजन ठे,
अने शिखर विस्तार चारसैं ने चोवीश योजन ठे, ते अधिका मांद्देशी उंतुं काढतां
वाकी पांचसैं ने अष्टाणुं रहे ते पर्वततुं सत्तरसैं ने एकवीश योजन उंचपणुं ठे, तेनी
साथे जाग वेहेंचतां जाग पोहोंचे नही, ते माटे एकोत्तेर हजारने चारसैं एटली ज-
लवृद्धि, तथा उंडपणाना पंचाणुआ जाग ठे, तेने पांचसैंने अष्टाणुं साथे गुणीं ते-
वारे चार कोड ठवीश लाख सत्ताणुं हजारने वसैं थाय, तेने पर्वतना उंचपणाना स-
त्तरसैं ने एकवीश योजन साथे जाग वेहेंचीं तेवारे चोवीश हजार आवसैं ने नव

के० लवण समुद्रनी शिखानी दिशि ए कोसडुगं के० वे कोश प्रमाण सव के० तं
द्वीपनो प्रकाश जाणवो. ते यंत्रमांहे लख्युं ठे. ॥ २१३ ॥

॥ हवे अंतरद्वीपनां नाम कहे ठे. ॥

सवे सवेश्यंता ॥ पढमचउकंमि तेसि नामाइं ॥

एगोरुय आजासिय ॥ वेसाणिय चव लांगूले ॥ २१४ ॥

अर्थ— सवेसवेश्यंता के० सर्व अंतरद्वीप वेदिकावनखंडे करी मंफित जाणवा.
अंतरद्वीपना पढमचउकंमि के० पेहेला चतुष्कनेविपे ईशानकूपथी दक्षिणावर्त गण-
तां तेसिनामाइं के० ते द्वीपनां जे नाम ठे, ते कहे ठे. एगोरुय के० एक रुचक, वीजुं
आजाशिक, त्रीजुं वैपाणीक, चोथुं लांगुलीक, ए चार नाम अनुक्रमे जाणवां. ॥२१४॥

वीचचउके ह्यगय ॥ गो सकुलि पुवकसुनामाणो ॥

आयंस मिढग अउ ॥ गोपुवमुहा य तश्यंमि ॥ २१५ ॥

अर्थ— वीचचउके के० अंतरद्वीपना वीजा चतुष्कनेविपे ह्य, गय, गो, अने
शकुली, ए चार शब्दने प्रत्येके कण के० कर्ण शब्द जोनीएं, तेवारे जे नाम थाय ठे
नामे द्वीप जाणवा. एटले ह्यकर्ण, गजकर्ण, गोकर्ण, अने शकुलीकर्ण, एवां नाम
जाणवां. हवे तश्यंमि के० त्रीजा चतुष्कनेविपे आदर्श, मिढक, अयः, गो, ए चार
शब्दने प्रत्येके पुवमुहाय के० पूर्वे मुख शब्द जोनीएं, तेवारे आदर्शमुख, मंडमुख,
अयोमुख अने गोमुख, एवे नामे चार द्वीप ठे. ॥ २१५ ॥

ह्य गय हरि वग्घ मुहा ॥ चउठए आसकसु हरिकसो ॥

अकसु कसु प्पावर, ए दीव पंचमचउकंमि ॥ २१६ ॥

अर्थ— चउठए के० चोथा चतुष्कनेविपे ह्य, गय, हरी अने व्याघ्र, ए चार नामने
आगल प्रत्येके मुहा के० मुख शब्द जोनीएं तेवारे ह्यमुख, गजमुख, हरीमुख अने
व्याघ्रमुख, एवा चार नामे चार द्वीप ठे, अने अश्वकर्ण, सिंहकर्ण, अकर्ण अने कर्णप्रावरण
एवे नामे दीव पंचमचउकंमि के० पांचमा चतुष्कने विपे अंतरद्वीप जाणवा ॥२१६॥

उकमुहो मेहमुहो ॥ विजुमुहो विज्जदंत उठंमि ॥

सत्तमगे दंतंता ॥ घण लछ निगूढ सुक्षय ॥ २१७ ॥

अर्थ— उकामुख, मेघमुख, विजुमुख अने विजुदंत, एवे नामे उठा चतुष्कना
अंतरद्वीप ठे, हवे सातमा चतुष्कनेविपे दंतंता के० दंत शब्द चारेना अंतने विपे
जोनीएं तेवारे घनदंत, लछदंत, गूढदंत अने सिरुदंत, एवां चार नाम जाणवां. ए
अष्टाधीश अंतरद्वीपनां नाम कहां. ॥ २१७ ॥

इवे अंतरद्वीपानो परिधि कहे ठे.

पेहेला चतुष्कनेविषे नवसें ने उंगणपचास योजननो परिधि ठे, पठीना चतुष्कने विषे त्रणसो ने सोल योजननी वृद्धि करीए. यथा ॥ सोलुत्तरतिसयजुय ॥ सपढमपरिद्विरावरचउकं पढमेनवगुणवन्न ॥ साद्वीएवारपणसठी ॥ १ ॥ तइगपनरिक्कारसि ॥ चउछगपुणअदारसगणउआ ॥ जोयणवावीससया ॥ तेरहियापंचमचउकं ॥२॥ पणवीस-इगुणतीसा ॥ ठहेचरमेड वीसपणयाला ॥ ररिहिअंतरदीवा सत्तचउक्राणनायवा ॥३॥११७

एमेव य सिहरिमि वि ॥ अडवीसं सवि हुंति ठप्पन्ना ॥

एएसु जुअलरूवा ॥ पदिआसंखंसआउ नरा ॥ ११८ ॥

अर्थ- एमेव के० ए पूर्वोक्त प्रकारे जे च के० वली सिहरिमि वि के० शिखरी पर्व-तनेविषे पण ईशानकूण प्रमुख चार दिदिशिनेविषे चार दाढा ठे, तो एकेकी दाढाएं सात सात अंतर द्वीपठे, तेवारे चारे दाढाना अडवीसं के० अष्टावीश आय. ए रीते हेमवंत तथा शिखरीना एकटा गणतां सविहुंतिठप्पन्ना के० सर्व मलीने ठपन्न अंतरद्वीप जाणवा. एएसु के० ए सर्व ठपन्न अंतर द्वीपानेविषे जुअलरूवा के० युगलरूप एवा नरा के० मनुष्य जाणवा. अने पदिआसंखंसआउ के० पट्योपमना असंख्यातमे जागे तेनुं आयुष्य जाणवुं, एवा युगलीआ त्वां वास करे ठे. ॥ ११८ ॥

जोयणदस संसतण ॥ पिछिकरंमाणमेसि चउसठी ॥ अ-

सणं च चउठा उं ॥ गुणसीदिण वन्नपावणया ॥ ११९ ॥

अर्थ-ते युगलीआना तण के० शरीर ते जोयणदससं के० एक योजनने दशमे जागे ठे, एटले आठसें धनुष्यनां उंचां शरीर ठे, वली एसि के० ए युगलीआना शरीर-नेविषे पिछिकरंमाणचउसठी के० चोसठ पांसली ठे. च के० वली ते युगलीआने असणं के० आहारनी इष्टा चउठार्ड के० एकांतरे उपजे ठे. अने ए गुणसीदिणवन्न-पावणया के० उंगणाएंसी दिवश लगे अपत्य पावना करे ठे. ॥ ११९ ॥

पठिमदिसि सुठिय लव, एसामिणो गोयसुत्ति इगुदीवो ॥

उन्नउं वि जंबूलवणे ॥ इड रविदीवा य तेसिं च ॥ १२० ॥

अर्थ-मेरुपर्वतयकी पठिमदिसि के० पश्चिम दिशिने विषे जगतीयकी वार हजार योजन लवणसमुद्रमांहे सुठियलवणसामिणो के० सूस्थित एवे नामे जे लवणसमु-द्रनो स्वामी देव ठे, तेनो गोयसुत्तिइगुदीवो के० गौतम एवे नामे एक द्वीप ठे, ते गौतमद्वीपना उन्नउंवि के० वनेवाजु जंबूलवणेइडरवि के० जंबूद्वीपना वे सूर्य अने

लवणसमुद्रना वे सूर्य तैसिं के० तेना दीवाय के० वे वे द्वीप जाणवा. एटले वचसां गौतमद्वीप ठे, अने वन्ने पासे वे वे सूर्यद्वीप ठे. ॥ ११० ॥

जगद् परुप्परि अंतरि ॥ तद् विवर वारजोयणसहस्सा ॥

एमेव य पुषदिसि ॥ चंदचउकस्स चउ दीवा ॥ १११ ॥

अर्थ—जगद् के० जगतीथकी द्वीपनुं वेगलाइपणुं अने परुप्परि अंतरि के० द्वीपनुं परस्पर एटले मांहोमांहे अंतर तद् के० तथा द्वीपनो विवर के० विस्तार ते वारजो-यणसहस्सा के० वार हजार योजन जाणवो. य के० वली एमेव के० ए प्रकारेज पुष-दिसि के० पूर्वदिशिनेविपे जगती थकी वार हजार योजन लवणसमुद्रमांहे वे चंद्रमा जंबूद्वीपना अने वे चंद्रमा लवणसमुद्रना ए रीते चंदचउकस्स चउदीवा के० चार चंद्रमाना चार द्वीप ठे. १११

एवंचिय वाहिरउं ॥ दीवा अछठ पुषपठिमउं ॥ ११२ ॥

लवणे ठ ठ धायइ, संड ससीणं रवीणंच ॥ १११ ॥

अर्थ—एवंचिय के० ए प्रकारे वाहिरउं के० वाहेर थकी धातकी खंडनेविपे तथा मंदर पर्वत थकी पूर्वपश्चिमदिशे लवणसमुद्रनी जगती थकी वार हजार योजन लवण समुद्रमांहे शिखानी दिशि फरे, ते वे चंद्रमा लवण समुद्रना; अने ठ चंद्रमा धातकी खंडना, ए रीते आठ चंद्रमाना द्वीप पूर्वदिशिं ठे, तथा वे सूर्य लवणस-मुद्रना, अने ठ सूर्य धातकीखंडना, एवं आठ सूर्यना द्वीप पश्चिम दिशे ठे. ॥ १११ ॥

॥ ए चंद्रमा अने सूर्यना द्वीप पाणी उपर केटला ठे ते कहे ठे. ॥

एए दीवा जलुवरि ॥ वहि जोयण सहअछसीइ तदा ॥

भागावि य चालीसा ॥ मचे पुण कोस डगमेव ॥ ११३ ॥

अर्थ—एएदीवा के० ए पूर्वे कहा जे चंद्रमा अने सूर्यना द्वीप ते जलुवरि के० पाणी उपर वहि के० जंबूद्वीप धातकीखंडनी दिशिथी जोतां जोयणसहअछसीइ के० साडीअछासी योजन तदा के० तथा प्रकारे जागावियचालीसा के० उपरे पंचाणुआ चालीश जाग एटला पाणीथी उपर ठे, ते जाणवाने अर्थे प्रथमनी पेरे आंकनी त्रप राशि मांडीएं. एक पंचाणु हजार, वीजी सातसें अने त्रीजी चोवीश हजार, सुस-पणामाटे विंडु टालीने वच्चेनी राशि ठेहेली राशिसाथे गणतां सोख हजार ने आठसो थाय, तेने पेहेली राशिना पंचाणु हजार ठे, तेना विंडु टालतां पंचाणुजागे वेहेचीए तेवारे एकसो ठठनेर योजन उपर पंचाणुआ एंसी जाग आवे. एटली लवणसमुद्रनी शिखादिशि जसृद्धि ठे, तेनुं अर्द्ध अछासी योजन थाय ठे. तेनी साथे पाणी थकी

घाहेरनी उंचाइना वे कोश जेहीपं तेवारे साईं श्रवणी योजन उपर पंचाणुआ चाव्रीश जाग, एटला जंघुछीप तथा धातकी खंरुनी दिशिथी जोतां पाणी उपर छीप ठे. पुण के० वही मझे के० माहेनी लवणशिखानी दिशिथी जोतां कोस दुगमेव के० वझे घाजुए वे कोश पाणी थकी सर्वे छीप उंचा ठे. ह्वे छीपनो परिधि कहे ठे. उक्तच-सगतीससहस्सनवसया, द्याजपरिहिंजलाहुकोसवहिं ॥ उत्रा अंतोजोयण, श्रवणी पणनउअचत्तंसा ॥ १ ॥ २२३ ॥

॥ ह्वे ते चंडसूर्यछीपमाहे प्रासादनां प्रमाण कहे ठे. ॥

कुलगिरिपासायसमा ॥ पासाया एसु नियनिय पहूणं ॥

तह लवणे जोइसिया ॥ दगफालिह उह्वेसागा ॥ ११४ ॥

इति श्रीलवणसमुजाधिकारो द्वितीयः समाप्तः ॥

अर्थ- एसु के० ए चंडसूर्यछीपने विषे कुलगिरिपासायसमा के० कुलगिरिना प्रासाद सरखा सामीवासठ योजन उंचा, अने तेनुं श्रद्धे सवाएकत्रीश योजन पट्टोला, एवा रमवा योग्य नियनियपहूणं के० पोतपोताना प्रजु एटवे स्वामी जे सुस्थितदेव तथा चंड सूर्य तेमना एत्रा पासाया के० प्रासाद ठे, तथा ए सर्वे चंडसूर्य प्रमुख जे ज्योतपीठनां विमान ठे ते स्फाटिक रत्ननां ठे. तह के० तथा लवणे के० लवण समुद्रने विषे जे जोइसिया के० ज्योतपी ठे तेनां विमान दगफालिह के० दगपाटन जे स्फाटिकरत्न तेनां ठे, ते विमानने संयोगे लवण समुद्रनां पाणी फाटे ठे, ए रत्ननो जातिगुण ठे. वही ते रत्ननी कान्ति उह्वेसागा के० उंची लवण शिखानेविषे पण प्रकाश करे ठे. लवण समुद्रने विषे चार चंडमा, चार सूर्य, त्रणसें ने वावन ग्रह, एकसो ने वार नक्षत्र, अने वे लाख सडसठ हजार ने नवसें एटली तारानी कोनाकोडी जाणवी. लवणसमुद्रनो परिधि पन्नर लाख एक्यासी हजार एकसो ने उंगणचाव्रीश योजन जाणवो. समुद्रनी जगतिना चार द्वारनुं अंतर, त्रण- लाख पंचाणु हजार वसें ने सवाएसी योजन ठे. ह्वे लवण समुद्रनुं प्रतर घन करवानी गाथा लखे ठे ॥ दससहस्ररहियमिठर ॥ श्रद्धेदससहससंजुअंतेण ॥ गणियायमंज्जपरिही ॥ पय-रोलवणस्सिमोहोइ ॥ १ ॥ नवनवडंकोडिसया ॥ एकसठ्ठीकोडीसत्तरसखस्का ॥ पन्नर-ससहसायश्मो ॥ घणोसवेसत्तरसहस्सगुणो ॥ २ ॥ सोसोवकोडिकोडी ॥ तिणवइल-स्कीगुणचत्तसहसाया ॥ नवसयकोडीपन्नर ॥ कोडीपन्नासखस्काय ॥ ३ ॥ ॥ २२४ ॥ ॥ इतिवाचनाचार्यश्रीसहजूरत्नविरचिते क्षेत्रसमासवार्त्तिके लवणोदाधिकारः समाप्तः ॥

॥ हवे धातकीखंड नामा वीजा छीपनो अधिकार बखाणे ठे. ॥

जामुत्तरदीहेणं ॥ दससयसमपिहुल पणसयउच्चेण ॥

उसुयार गिरिडुगेणं ॥ धायइसंडो इह विहत्तो ॥ ११५ ॥

अर्थ- खण समुद्रनी जगती थकी वाहेर बलयने आकारे चार लाख योजन पहोलो एवो वीजो धातकीखंड नामे छीप ठे, ते धायइसंडो के० धातकीखंड केहवा ठे ? तो के-उसुयारगिरिडुगेणं के० इखुकार नामे जे बे पर्वत तेणे इहविहत्तो के० वे जागे वेहेंच्यो ठे, एटखे एक पूर्व धातकीखंड, अने वीजो पश्चिम धातकीखंड ए वे जाग जाणवा. हवे ते इपुकार पर्वत केहवा ठे? तो के-जाम के० दक्षिणदिशे, अने उत्तर के० उत्तरदिशिणं, दीहेणं के० दीर्घ एटखे लांवा ठे. वली दशसय के० दशसो एटखे एक हजार योजन समपिहुल के० मूलनेविपे, अने शखरनेविपे, सरखा पो होला ठे. तथा पणसयउच्चेण के० पांचसैं योजन उंचा ठे. खण समुद्रनी जगतीना दक्षिण उत्तरदिशिना वैजयंत, अपराजित एवे नामे जे वारणां ठे, तेमांथी इखु एटखे घाणने आकारे चार लाख योजन धातकीखंडना विस्तार सुधी लांवा निकल्या ठे, एवां ते पर्वतो ठे. ॥ ११५ ॥

॥ हवे बे खंडने विपे कुलगिरि क्षेत्र बखाणे ठे. ॥

खंडडुगे ठ ठ गिरिणो ॥ सग सग वासा य अर विवररूवा ॥

धुरि अंति समा गिरिणो ॥ वासा पुणपिहुलपिहुलयरा ॥ ११६ ॥

अर्थ- खंडडुगे के० धातकीखंडना पूर्व अने पश्चिम दिशाना एकेका खंडनेविपे ठठगिरिणो के० ठ ठ कुलगिरि जाणवा, अने सगसगवासाय के० सात सात क्षेत्र जाणवां. ते कुलगिरिक्षेत्र केवां ठे? तो के-अरविवररूवा के० इखुकार कुलगिरि ते आरा सरखां ठे, अने क्षेत्र ते आराना विवर एटखे जे आंतरा होय तेना सरखां ठे. जेम गाडीनां पइमाने विपे, वच्चेनी नाजि थकी आराना आंतरा होए; तेम जंबू द्वीप अने खण समुद्र ठे, ते नाजि सरखा ठे. अने धातकी खंडमांहे जे इखुकार तथा कुलगिरि प्रमुख पर्वत ठे ते आरा सरखा ठे, अने क्षेत्र ते तेना आंतरा सरखां ठे. वली गिरिणो के० ते कुलगिरि इखुकार केहवा ठे? तो के-धुरि के० मूलनेविपे अने अंति के० ठेहेमाने विपे समा के० सरखा पहोला ठे. पुण के० वली वासा के० क्षेत्र जे ठे, ते खण समुद्र थकी मांकीने पिहुलपिहुलयरा के० पिहुल पिहुलतर ठे. ॥ ११६ ॥

॥ हवे धातकीखंडमांहे जे पदार्थ जंबूद्वीप मांहेला पदार्थ सरखा ठे ते कहे ठे. ॥

दहकुंडंफुत्तममे, रुमुस्सयं विवरं वियह्वाणं ॥

वटगिरिणंच सुमे, रुवज्जमिह जाण पुवसमं ॥ ११७ ॥

अर्थ— धातकीखंडनेविषे जे डह, कुंकुं उंरुत के० उंरुपणुं तथा मेरुपर्वत टाळीने कुलगिरि, गयदंतगिरि, वक्षस्कार, यमलगिरि, कांचनगिरि अने वैताढ्य प्रमुख पर्वतनुं मुस्सयं के० उंचपणुं, तथा च के० वली सुमेरुवज्जा के० सुमेरुपर्वत वर्जिने वैताढ्यनो विठरं के० विस्तार अने वट्टगिरिणं के० व्रीजा वैताढ्य प्रमुख वृत्तपर्वतनो विस्तार ते सर्व पुवसमंजाण के० पहेलाना सरखो जाणवो. एटले जंबूद्वीपनी पेरें जाणवो. ॥ ११७ ॥

॥ हवे धातकीखंडनेविषे वे मेरु ठे ते वखाणे ठे. ॥

मेरुडुगंपि तहृच्चिय ॥ नवरं सोमणसहिहुवरि देसे ॥

सग अडसहससऊण, तिसहस पणसीइ उच्चते ॥ ११८ ॥

अर्थ— धातकीखंडना जे मेरुडुगंपि के० वे मेरुपर्वत ठे, ते तहृच्चिय के० जंबूद्वीपना मेरु सरखा जाणवो. पण नवरं के० एटळुं विशेष ठे के, जे सोमणसहिहुवरिदेसेसगअडसहससऊणति के० सोमनस वन थकी हेठे सात हजार योजन, अने सोमनस वन थकी उपरे आठ हजार योजन उणा करिणं. इति एटले ए जाव जे जंबूद्वीपना मेरुनी जूमिथी पांचसैं योजन उपर चडिणं, त्यां नंदन वन ठे. ते थकी उपर साडा वासठ हजार योजन चडीणं, तेवारे सोमनस वन ठे, त्यां ठत्रीश हजार योजन उंचुं पांरुकवन ठे, अने धातकीखंडना मेरुनुं एटळुं विशेष जे जूमिथकी पांचसैं योजन उंचुं नंदनवन ठे, ते थकी साडा पंचावन्न हजार योजन उंचे चडीणं, त्यां सोमनस वन ठे, त्यांथी अष्टावीश हजार योजन उंचा चडीणं, त्यां पांरुक वन ठे, ए चोरासी हजार योजन थया. अने एक हजार योजन जूमिमांहे उंका ठे, एम सर्व मली सहस पण सोइ उच्चते के० धातकी खंडना मेरु पंचासी हजार योजन उंचा ठे. ॥११८॥

॥ हवे ते मेरुनो विस्तार कहे ठे. ॥

तहृपणनवइचउणु ॥ अदचउणु य अठत्तीसा य ॥

दस य सया य कमेणं ॥ पणठाण पिहुत्ति हिष्ठा य ॥११९॥

अर्थ— तहृ के० तथा प्रकारे पण नवइ के० नव हजार ने पांचसैं, अने चउणु के० नव हजार ने चारसैं य के० तथा अदचउणु के० नव हजार त्रणसैं ने पचास अने अठत्तीसा के० त्रण हजार ने आठसो तथा दसयसया के० एक हजार एवा पणठाण के० पांच स्थानकने विषे पिहुत्ति के० पहोलपणानो विस्तार, हिष्ठा के० मेरुना मूल थकी कमेणं के० अनुक्रमे जाणवो. ते आवी रीते जे नव हजार ने पांचसैं योजन मूलमां विस्तार ठे, अने नव हजार ने चारसो योजन नूतल विस्तार ठे, तथा नव हजारने साडात्रणसैं योजन नंदनवननो विस्तार जाणवो, त्रण हजार ने आठसैं

योजन सोमनस वननो विस्तार जाणवो; अने एक हजार योजन शिखानो विस्तार जाणवो.

हृदये वांछित स्थानकने विषे विस्तार आणवानो विधि विचारहुगविसेसो ए गाथा थकी जाणवो, ते आवी रीते के-भूतखनुं पहोलपणुं नव हजार ने चारसें योजन ठे, तेमांघी शिखरनुं पहोलपणुं एक हजार योजन काढीए, तो बाकी आठ हजार ने चारसें योजन रहे. ते भूतख थकी उंचुं चोरासी हजार योजन ठे, तेनी साथे जाण आपतां, जाग पोहोंचे नहीं. ते माटे आठ हजार चारसेंने दसगुणा करिएं, तेवारे चोरासी हजार आय, ते उंचपणाना चोरासी हजार योजन साथे गुणीए तेवारे एक योजननो दशमो जाग आवे. तो भूतख थकी जेवारे एक योजन उंचे चमीए, तेवारे विष्कंजमांहे एक योजनना दश जाग मांहेलो एक जाग घटे अने उतरतां वधे, एन प्रथमनी परे जाणवुं. ॥ २२९ ॥

नङ्कुंडदीववणमुह ॥ दहदीहरसेलकमलविठारं ॥

नङ्कुंतं च तदा ॥ दह दीहत्तं च इह डगुणं ॥ २३० ॥

अर्थ- प्रथम जे जंबूद्वीपने विषे नदी, प्रपात कुंड, कुंडमांहेला द्वीप, वनमुह, डह, दीहरसेल के० दीर्घ षट्से खांवा पर्वत तथा कमल षटला पदार्थनो विठारं के० विस्तार तदा के० तथा प्रकारे नङ् कुंतं के० नदीनुं उंडपणुं, च के० वली दहदीहत्तं के० डहनुं दीर्घपणुं षट्से खांवापणुं जे कथुं, तेथी ते इह के० आ धातकी खंडनेविं डगुण के० वमणुं जाणवुं. ॥ २३० ॥

॥ हृदये जडशाख वननुं परिमाण कहे ठे. ॥

इगलन्क सत्तसहसा ॥ अडसय गुणसीइ जहसावणं ॥

पुधावरदीहत्तं ॥ जामुत्तर अठसी जइयं ॥ २३१ ॥

अर्थ- एक साम्र सात हजार आठसेंने उंगणांसी योजन मेरुपर्वत थकी पुधावर के० पूर्य पश्चिम दिशाए दीहत्तं के० खांवापणे जडशाख वन ठे, एने जेवारे अठसी षट्से के० अछामी जागे वेहंचीए तेवारे वारसेंने उबीस योजन कांश्क गुणा आवे; षट्से मेरुथकी जडशाखवन जामुत्तर के० उत्तर तथा दक्षिण दिशाए पहोयुं ठे. कृ-रहेअनी जीवा ये साम्र उबीस हजार एकसोने अछावन योजन षट्सी जाणवी. २३१

॥ हृदये गपदंत गिरि वधाणे ठे. ॥

बहिगवदना दीहा ॥ पणलन्कण सयरिसहस डगुणठा ॥

इयर निन्नन्क ठप्प, लमदहन सयडणि सगवीसा ॥ २३२ ॥

अर्थ- हृदये अने पश्चिम दिशाना वेहु धानकी गंडने विषे बहि के० वांहेरनी

दिशाए धातकी खंडनी जगतीना पासाना गयदंता के० चार गयदंत गिरि ते दीहा के० दीर्घ एटले केटला लांबा ठे? तो के-पणलक्षणसयरिसहस्रुगुणठा के० पांच लाख उंगणोतेर हजार वसो ने उंगणसाठ एटला योजन लांबा जाणवा. अने इयरे के० इतर एटले वीजा जंबूझीपनी जगतीनी दिशाना मांहेला चार गयदंत गिरि, जे ठे ते त्रण लाख ठपन्न हजार वसो ने सत्तावीश योजन लांबा जाणवा. तथा एक वा-हेरनो गयदंतगिरि, अने एक मांहेनो गजदंतगिरि ते वझे एकठा करिएं तेवारे कु-रुक्षेत्रनुं धनुष्टय थाय, तेनुं प्रमाण नव लाख पचीश हजार चारसं ने ठ्यासी योजन थाय. एटलुं धातकी खंरुने विपे कुरुक्षेत्रनुं धनुष्टय जाणवुं. ॥ १३१ ॥

॥ हवे वक्षस्कार अंतर नदी प्रमुखनां प्रमाण कहे ठे. ॥

खित्ताणुमाणुंसे, ससेलनइ विजयवणमुहायामो ॥

चउलखुदीहवासा ॥ वासविजयविठरो उइमो ॥ १३३ ॥

अर्थ- कुलगिरि तथा गजदंतानां प्रमाण कख्यां अने सेस के० तेपठी अन्य जे वक्षस्कार, अंतरनदी, विजय, अने वनमुख एनो आयाम के० विस्तार ते खित्ताणुमा-णुं के० क्षेत्रना अनुमाने करी जाणवो. एटले पूर्व धातकी खंड तथा पश्चिम धातकी खंडनुं वझे इखुकार दिशिणं जेनुं क्षेत्रनुं लांबपणुं ठे, तेनुं वक्षस्कारादिकनुं पण लांब-पणुं जाणवुं. तथा वासा के० पूर्व धातकी खंडनां सात क्षेत्र, अने पश्चिम धातकी खंडनां सात क्षेत्र, ते चउलख के० चार लाख योजन दीह के० दीर्घ एटले लांबां जाणवां. हवे वास के० क्षेत्रना विजयनो विठरोड के० विस्तार जे ठे, ते इमो के० आगली गाथाएं कहे ठे, ते प्रमाणे जाणवो. ॥ १३३ ॥

खित्तंकगुणधुवंके ॥ दोसय वारुत्तरेहि पविजत्ते ॥

सवठ वासावासो ॥ हवेइ इह पुण इय धुवंका ॥ १३४ ॥

अर्थ- खित्तंक के० क्षेत्रना आंक जे एक, चार, सोल ने चोसठ; एनी साथे गुण-धुवंके के० धुवांक गुणीणं. पठी दोसयवारुत्तरेहि के० वसं ने वारे करी पविजत्ते के० प्रतिजक्त एटले जागे वेहेंचीणं, तेवारे वास के० क्षेत्रनुं सवठ के० सर्वत्र एटले आदि, मध्य अने अंत्य वासो के० व्यास एटले विस्तार, ते हवेइ के० होय. पुण के० वली इह के० ए क्षेत्रने विपे धुवंका के० धुवांक जे ठे, ते इय के० आगली गाथाएं कहे ठे. ॥ १३४ ॥

॥ हवे धातकी खंरुना धुवांक कहे ठे. ॥

धुरि चउद लख इसहस ॥ दो सगनजया धुवं तहा मजे ॥

इसय अडुत्तर सतस, ठिसहस ठवीस लका थ ॥ १३५ ॥

योजन सोमनस वननो विस्तार जाणवो; अने एक हजार योजन शिखानो विस्तार जाणवो.
 हवे वांठित स्थानकने विषे विस्तार आणवानो विधि विद्यारज्जुगविसेतो ए गाथा
 घकी जाणवो, ते आधी रीते के-भूतलनुं पहोलपणुं नव हजार ने चारसैं योजन ठे,
 तेमांघी शिखरनुं पहोलपणुं एक हजार योजन काढीं, तो बाकी आठ हजार ने
 चारसैं योजन रहे. ते भूतल थकी उंचुं चोरासी हजार योजन ठे, तेनी साथे जाग
 आपतां, जाग पोहोंचे नहीं. ते माटे आठ हजार चारसैंने दसगुणा करिं, तेवारे
 चोरासी हजार थाय, ते उंचपणाना चोरासी हजार योजन साथे गुणीं तेवारे एक
 योजननो दशमो जाग आवे. तो भूतल थकी जेवारे एक योजन उंचे चमीं, तेवारे
 विष्कंजमांहे एक योजनना दश जाग मांहेलो एक जाग घटे अने उतरतां वघे, एन
 प्रथमनी घेरे जाणवुं. ॥ २२९ ॥

नङ्कुंडदीववणमुह ॥ दहदीहरसेलकमलविहारं ॥

नङ्कुंरुत्तंच तहा ॥ दह दीहत्तं च इह छगुणं ॥ २३० ॥

अर्थ- प्रथम जे जंबूद्वीपने विषे नदी, प्रपात कुंड, कुंडमांहेला द्वीप, वनमुल,
 उह, दीहरसेल के० दीर्घ एटले लांबा पर्वत तथा कमल एटला पदार्थनो विहारं के०
 विस्तार तहा के० तथा प्रकारे नङ् कुंरुत्तं के० नदीनुं उंडपणुं, च के० वली दहदीहत्तं
 के० उहनुं दीर्घपणुं एटले लांबपणुं जे कथुं, तेथी ते इह के० आ धातकी खंडनेविं
 छगुण के० वमणुं जाणवुं. ॥ २३० ॥

॥ हवे जझशाल वननुं परिमाण कहे ठे. ॥

इगलक सत्तसहसा ॥ अडसय गुणसीइ जहसालवणं ॥

पुधावरदीहत्तं ॥ जामुत्तर अठसी जइयं ॥ २३१ ॥

अर्थ- एक लाख सात हजार आठसैंने उगणांसी योजन मेरुपर्वत थकी पुगात
 के० पूर्व पश्चिम दिशाए दीहत्तं के० लांबपणे जझशाल वन ठे, एने जेवारे अठसी
 जइयं के० अठसी जागे वेहेंचीं तेवारे वारसैंने ठवीस योजन कांश्क उणा आवे;
 एटनुं मेरुथकी जझशालवन जामुत्तर के० उत्तर तथा दक्षिण दिशाए पहोळुं ठे. इ
 रुद्रप्रनी जीवा वे लाख त्रैवीश हजार एकसोने अठायन योजन एटली जाणवी. २३१

॥ हवे गयंत गिरि वखाणे ठे. ॥

वह्निगयदंता दीहा ॥ पणलस्कण सयरिसहस छगुणा ॥

इयंर तिलक वप्प, ससहस सयछसि सगवीसा ॥ २३२ ॥

अर्थ- पूवं अने पश्चिम दिशाना वेहु धातकी खंडने विषे वह्नि के० वाहेरनी

दिशाए धातकी खंडनी जगतीना पासाना गयदंता के० चार गयदंत गिरि ते दीहा के० दीर्घ एटले केटला लांवा ठे? तो के-पणलक्षणसयरिसहस्रुगुणछा के० पांच लाख उंगणोतेर हजार वसो ने उंगणसाठ एटला योजन लांवा जाणवा. अने इयरे के० इतर एटले वीजा जंबूछीपनी जगतीनी दिशाना मांहेला चार गयदंत गिरि, जे ठे ते त्रण लाख ठपन्न हजार वसो ने सत्तावीश योजन लांवा जाणवा. तथा एक वा-हेरनो गयदंतगिरि, अने एक मांहेनो गजदंतगिरि ते वन्ने एकठा करिएं तेवारे कुरुक्षेत्रनुं धनुष्ट थाय, तेनुं प्रमाण नव लाख पचीश हजार चारसैं ने ठयासी योजन थाय. एटलुं धातकी खंरुने विपे कुरुक्षेत्रनुं धनुष्ट जाणवुं. ॥ २३२ ॥

॥ ह्वे वक्षस्कार अंतर नदी प्रमुखनां प्रमाण कहे ठे. ॥

खित्ताणुमाणउंसे, ससेदनइ विजयवणमुहायामो ॥

चउलखुदीहवासा ॥ वासविजयविठरो उइमो ॥ २३३ ॥

अर्थ- कुलगिरि तथा गजदंतानां प्रमाण कहां अने सेस के० तेपठी अन्य जे वक्षस्कार, अंतरनदी, विजय, अने वनमुख एनो आयाम के० विस्तार ते खित्ताणुमा-णउं के० क्षेत्रना अनुमाने करी जाणवो. एटले पूर्व धातकी खंड तथा पश्चिम धातकी खंडनुं वन्ने इखुकार दिशिणं जेवुं क्षेत्रनुं लांवपणुं ठे, तेवुं वक्षस्कारादिकनुं पण लांव-पणुं जाणवुं. तथा वासा के० पूर्व धातकी खंडनां सात क्षेत्र, अने पश्चिम धातकी खंडनां सात क्षेत्र, ते चउलख के० चार लाख योजन दीह के० दीर्घ एटले लांवा जाणवां. ह्वे वास के० क्षेत्रना विजयनो विठरोउ के० विस्तार जे ठे, ते इमो के० आगली गाथाएं कहे ठे, ते प्रमाणे जाणवो. ॥ २३३ ॥

खित्तंकगुणधुवंके ॥ दोसय वारुत्तरेहि पविजत्ते ॥

सवठ वासावासो ॥ ह्वेइ इह पुण इय धुवंका ॥ २३४ ॥

अर्थ- खित्तंक के० क्षेत्रना आंक जे एक, चार, सोल ने चोसठ; एनी साथे गुण-धुवंके के० धुवांक गुणीएं. पठी दोसयवारुत्तरेहि के० वसैं ने वारे करी पविजत्ते के० प्रतिजक्त एटले जागे वेहेंचीएं, तेवारे वास के० क्षेत्रनुं सवठ के० सर्वत्र एटले आदि, मध्य अने अंल वासो के० व्यास एटले विस्तार, ते ह्वेइ के० होय. पुण के० वली इह के० ए क्षेत्रने विपे धुवंका के० धुवांक जे ठे, ते इय के० आगली गाथाएं कहे ठे. ॥२३४॥

॥ ह्वे धातकी खंरुना धुवांक कहे ठे. ॥

धुरि चउद लख इसहस ॥ दो सगनउया धुवं तहा मजे ॥

इसय अडुत्तर सतस, इसहस ठवीस लखा थ ॥ २३५ ॥

अर्थ— धुरि के० प्रथम क्षेत्रना चउदखस्कडुसहस दोसगनउया धुवं के० चउद लाख, वे हजार वसें ने सत्ताणुं एटला धुवांक जाणवा. तहा के० तथा प्रकारे मसं के० मध्यक्षेत्रना धुवांक ठवीश लाख सडसठ हजार वसो ने आठ जाणवा.

अर्हीयां प्रथम क्षेत्रना धुवांक जे चौद लाख वे हजार वसें ने सत्ताणु ठे अने क्षेत्रनो आंक एक ठे. माटे एके गुणीएँ तेवारे तेहिज आंक आवे. तेने वसें ने वार जागे वेहेचतां ठ हजार ठसो ने चौद योजन जाफेरा, एटलो चरत तथा ऐरवतनो आदिविस्तार जाणवो. अने वार हजार पांचसें ने एक्याशी योजन जाफेरो मध्य विस्तार ठे, तथा अढार हजार पांचसें ने सरुतालीश योजन जाफेरो अंलविस्तार ठे.

हेमवंतने ऐरण्वंतनो आदि विस्तार ठवीश हजार चारसें ने अछावन योजन जाफेरो ठे, मध्यविस्तार पचाश हजार त्रणसें ने चोवीश योजन जाफेरो ठे, अने अंल विस्तार चमोत्तेर हजार, एकसो ने नेबु योजन जाफेरो ठे.

हरीवपे अने रम्यक क्षेत्रनो आदिविस्तार एक लाख पांच हजार आठसें ने तेत्रीश योजन जाफेरो ठे, अने मध्यविस्तार वे लाख एक हजार वसें ने अछाणुं योजन जाफेरो ठे, तथा अंलविस्तार वे लाख, ठबु हजार, सातसें ने त्रेसठ योजन जाफेरो ठे.

विदेहनो आदि विस्तार चार लाख, त्रेवीश हजार, त्रणसें ने चोत्रीश योजन जाफेरो ठे, अने मध्यविस्तार आठ लाख, पांच हजार एकसो ने चोराणुं योजन जाफेरो ठे, तथा अंलविस्तार अगीआर लाख सत्याशी हजार ने चोपन योजन जाफेरो ठे. एरीते ए चार स्थानकनो आदि, मध्य तथा अंलनो विस्तार कह्यो.

अर्हीआं आदि धुवांक चौद लाख, वे हजार, वसें ने सत्ताणुं योजन जाफेरा ठे. तेने एक, वार, सोलने चोसठ साथे गुणीएँ, पठी वसें ने वार जागे वेहेचतां यथाक मान लाजे. अने मध्यधुवांक ठवीश लाख सडसठ हजार वसें ने आठ ठे. तेने एक, चार, सोल ने चोसठ साथे गुणीने पठी वसें वार जागे वेहेचतां पूर्वोक्त मध्य विस्तार लाजे, तथा अंलनो विस्तार आगली गाथामां ३७३११७ ठे. तेने एक, चार, सोल, अने चोसठ साथे गुणीएँ, पठी वसेंने वार जागे वेहेचतां पूर्वोक्त क्षेत्रनो अंल विस्तार आवे. अने उपर जे योजन रहे, तेनी कला करी वसेंने वार जागे वेहेचीएँ तेटहुं उपर आवे. तेमाटे जाफेरा लख्या ठे. ॥ ३३५ ॥

गुणवीस सयं वती ॥ स सहस गुणयाल लख धुवमंते ॥ नइ-

गिरिवणमाण विसु ॥ अखित्त सोलं सपिहुविजया ॥ ३३६ ॥

उंगणचालीश लाख चत्रीश हजार एकसो ने उंगणीश एटला धुवमंते के० ठेकाना धुवांक जाणवा. हवे विजयनुं परिमाण कहे ठे. नइ के० अंतर

नदी, गिरि के० ब्रह्मस्कार पर्यंत, वण के० मेरुवन, वनमुख एनां जे माण के० प्रमाण कथां ठे. ते प्रमाणवित्त के० क्षेत्रना विस्तारमांद्देशी विस्तार के० शोधीणं एटले का-
हीणं. वाकी जे उगरे ते सोलसं के० सोल जागे वेहेंवतां जे आंक आये, तेदला
योजन पिह्विजया के० विजयनुं पद्दोलपणुं जाणवुं.

तेनी रीत देखावटे:-श्रंतरनदीणं पत्ररसं योजन रंध्या ठे, ब्रह्मस्कारे आठ हजार
योजन रंध्या ठे, मेरुयकी पूर्व पश्चिमे चक्रशालवने तथा मेरुपर्यते वे लाख पचीश
हजार एकसो ने श्रष्टावन योजन रंध्या ठे, वनमुखे श्रगीश्रार हजार ठसं ने श्रव्यासी
योजन रंध्या ठे, ए सवे एकठा करिणं तो वे लाख, ठेतालीश हजार, वणसं ने ठेता-
लीश योजन आय. ते धातकी खंडनो विस्तार चार लाख योजननो ठे, तेमांद्देशी
काहीणं, तेवारे एक लाख, त्रेपन हजार ठसं ने चोपन योजन वाकी रद्दे. तेने सोल
विजय ठे, माटे सोल जागे वेहेंचीणं तेवारे नव हजार ठसं ने व्रण योजन उपर सो-
लहीश्रा ठ जाग आये. एटलुं एकेका विजयनुं प्रमाण पद्दोलपणे ठे. ॥ २३६ ॥

॥ हवे ए विजयनो विस्तार गाथाए करी कहे ठे. ॥

नवसहसा ठसय तिहु ॥ तरा य ठ त्रेव सोलजायाय ॥ विज-
यपिहुत्त नईगिरि ॥ वणविजयसमास चउलरका ॥ २३७ ॥

अर्थ- नव हजार, ठसं ने व्रण योजन उपर सोलहीया ठ जाग एटलुं विजयपि-
हुत्त के० एकेका विजयनुं पद्दोलपणुं जाणवुं. ए नदी, गिरि, वन श्रने विजय ए
सर्वनां प्रमाण जेवारे समास के० एकठां करिणं, तेवारे चउलरका के० चार लाख
योजन धातकी खंडनो विस्तार पूर्ण आय; श्रने विजयनां नाम प्रथम जरतक्षेत्रनां
सरखां कठादिक जाणवां. हवे कंचन प्रमुख गिरिनी स्थिति संग्रहीए ठेणं. कंचण
त्रिचित्तचिन्ता ॥ जमगनगा दीह वट वेयहा ॥ पुवसमुस्सयवासा ॥ हियगारस
यंतरा पढमा ॥ १ ॥ मेरुणविदेहपिहुत्तरुं कुरुविठरोसलरकतिगं ॥ सगनवइसहस्स-
हय ॥ सयसगनवयाविणयंसा ॥ २ ॥ तंचेव सत्तजईयं ॥ पणवन्नसहस्सउसयइगस-
यरी ॥ तंजमगइहंतरयं ॥ गहियं गणिणाणुसारेण ॥ ३ ॥ २३७ ॥

॥ हवे नगरी श्रने वृक्ष वखाणे ठे. ॥

पुवंव पुरी य तरु ॥ परमुत्तरकुरुसु धाइ महधाई ॥

रुका तेसु सुदंसण ॥ पियदंसणनामया देवा ॥ २३८ ॥

अर्थ- ए धातकी खंरने विपे पुरी के० नगरी श्रने तरु के० वृक्ष ते पुवंव के०
पहेला जंबूद्वीपने विपे जे रीते कथा ते रीते जाणवा. पर के० परंतु एटलुं विशेष
ठे के, जे पूर्व श्रने पश्चिमना वेहुखंडने विपे मुत्तरकुरुसु के० वे उत्तर कुरुक्षेत्र मांहे

अर्थ— धुरि के० प्रथम क्षेत्रना चउदलखकुसहस दोसगनउया धुवं के० चउद लाख, वे हजार वसैं ने सत्ताणुं एटला धुवांक जाणवा. तहा के० तथा प्रकारे मक्षे के० मध्यक्षेत्रना धुवांक ठवीश लाख सडसठ हजार वसो ने आठ जाणवा.

अर्हीयां प्रथम क्षेत्रना धुवांक जे चौद लाख वे हजार वसैं ने सत्ताणु ठे अने क्षेत्रनो आंक एक ठे. माटे एके गुणीएं तेवारे तेहिज आंक आवे. तेने वसैं ने वार जागे वेहेंचतां ठ हजार ठसो ने चौद योजन जाफेरा, एटलो जरत तथा ऐरवतनो आदिविस्तार जाणवो. अने वार हजार पांचसैं ने एक्याशी योजन जाफेरो मध्य विस्तार ठे, तथा अढार हजार पांचसैं ने सन्तालीश योजन जाफेरो अंलविस्तार ठे.

हेमवंत ने ऐरण्वंतनो आदि विस्तार ठवीश हजार चारसैं ने अछावन योजन जाफेरो ठे, मध्यविस्तार पचाश हजार त्रणसैं ने चोवीश योजन जाफेरो ठे, अने अंल विस्तार चमोत्तर हजार, एकसो ने नेबु योजन जाफेरो ठे.

हरीवपे अने रम्यक क्षेत्रनो आदिविस्तार एक लाख पांच हजार आठसैं ने तेत्रीश योजन जाफेरो ठे, अने मध्यविस्तार वे लाख एक हजार वसैं ने अछाणुं योजन जाफेरो ठे, तथा अंलविस्तार वे लाख, ठनु हजार, सातसैं ने त्रेसठ योजन जाफेरो ठे.

विदेहनो आदि विस्तार चार लाख, त्रवीश हजार, त्रणसैं ने चोत्रीश योजन जाफेरो ठे, अने मध्यविस्तार आठ लाख, पांच हजार एकसो ने चोराणुं योजन जाफेरो ठे, तथा अंलविस्तार अगीअार लाख सत्याशी हजार ने चोपन योजन जाफेरो ठे. ए रीते ए चार स्थानकनो आदि, मध्य तथा अंलनो विस्तार कस्यो.

अर्हीयां आदि धुवांक चौद लाख, वे हजार, वसैं ने सत्ताणुं योजन जाफेरा ठे. तेने एक, वार, सोलने चोसठ साथे गुणीएं, पठी वसैं ने वार जागे वेहेंचतां वयाक मान लाजे. अने मध्यधुवांक ठवीश लाख सडसठ हजार वसैं ने आठ ठे. तेने एक, चार, सोल ने चोसठ साथे गुणीने पठी वसैं वार जागे वेहेंचतां पूर्वोक्त मध्य विस्तार लाजे, तथा अंलनो विस्तार आगली गाथामां ३७३१२९ ठे. तेने एक, चार, सोल, अने चोसठ साथे गुणीएं, पठी वसैं ने वार जागे वेहेंचतां पूर्वोक्त क्षेत्रनो अंल विस्तार आवे. अने उपर जे योजन रहे, तेनी कला करी वसैं ने वार जागे वेहेंचीएं तेदखुं उपर आवे. तेमाटे जाफेरा लख्या ठे. ॥ २३५ ॥

गुणवीस सयं वती ॥ स सहस गुणयाल लख धुवमंते ॥ नश्-

गिरिवणमाण विसु ॥ अखित्त सोलं सपिहुविजया ॥ २३६ ॥

अर्थ— उगणचाळीश लाख वत्रीश हजार एकसो ने उगणीश एटला धुवमंते के० अंत एटले ठेमाना धुवांक जाणवा. हवे विजयनुं परिमाण कहे ठे. नश् के० अंतर

नदी, गिरि के० वक्रस्कार पर्वत, वण के० मेरुवन, वनमुख एनां जे माण के० प्रमाण कहां ठे, ते प्रमाणखित्त के० क्षेत्रना विस्तारमांहेथी विसुद्ध के० शोधीएं एटले काढीएं. वाकी जे उगरे ते सोलसं के० सोल जागे वेहेंचतां जे आंक आवे, तेडला योजन पिहुविजया के० विजयनुं पहोलपणुं जाणुं.

तेनी रीत देखाडेठे:-अंतरनदीएं पन्नरसें योजन रुंध्या ठे, वक्रस्कारे आठ हजार योजन रुंध्या ठे, मेरुथकी पूर्व पश्चिमे ञडशालवने तथा मेरुपर्वते वे लाख पचीश हजार एकसो ने अछावन योजन रुंध्या ठे, वनमुखे अगीआर हजार ठसें ने अठ्यासी योजन रुंध्या ठे, ए सर्व एकठा करिएं तो वे लाख, ठेतालीश हजार, त्रणसें ने ठेतालीश योजन थाय. ते धातकीखंडनो विस्तार चार लाख योजननो ठे, तेमांहेथी काढीएं, तेवारे एक लाख, त्रेपन हजार ठसें ने चोपन योजन वाकी रहे. तेने सोल विजय ठे, माटे सोल जागे वेहेंचीएं तेवारे नव हजार ठसें ने त्रण योजन उपर सोलहीआ ठ जाग आवे. एटलुं एकेका विजयनुं प्रमाण पहोलपणे ठे. ॥ २३६ ॥

॥ हवे ए विजयनो विस्तार गाथाए करी कहे ठे. ॥

नवसहसा ठसय तिहु ॥ त्तरा य ठ ज्ञेव सोलजायाय ॥ विज-
यपिहुत्त नईगिरि ॥ वणविजयसमास चउलरका ॥ २३७ ॥

अर्थ- नव हजार, ठसें ने त्रण योजन उपर सोलहीया ठ जाग एटलुं विजयपिहुत्त के० एकेका विजयनुं पहोलपणुं जाणुं. ए नदी, गिरि, वन अने विजय ए सर्वनां प्रमाण जेवारे समास के० एकठां करिएं, तेवारे चउलरका के० चार लाख योजन धातकी खंडनो विस्तार पूर्ण थाय; अने विजयनां नाम प्रथम चरतक्षेत्रनां सरखां कठादिक जाणवां. हवे कंचन प्रमुख गिरिनी स्थिति संग्रहीए ठेएं. कंचण त्रिचित्तचित्ता ॥ जमगनगा दीह वट वेयहा ॥ पुवसमुस्तयवासा ॥ हियगारस यंतरा पढमा ॥ १ ॥ मेरुणविदेहपिहुत्तं कुरुविठरोसलरकतिगं ॥ सगनवइसहस्स-
छय ॥ सयसगनवयाविणयंसा ॥ २ ॥ तंचेव सत्तजईयं ॥ पणवन्नसहस्सडुसयशगस-
यरी ॥ तंजमगदहंतरयं ॥ गहियं गणिणाणुसारेण ॥ ३ ॥ २३८ ॥

॥ हवे नगरी अने वृद्ध वखाणे ठे. ॥

पुवंव पुरी य तरु ॥ परमुत्तरकुरुसु धाड् महधाई ॥

रुका तेसु मुदंसण ॥ पियदंसणनामया देवा ॥ २३८ ॥

अर्थ- ए धातकी खंडने विपे पुरी के० नगरी अने तरु के० वृद्ध ते पुवंव के० पहेला जंवूछीपने विपे जे रीते कहां ते रीते जाणवा. पर के० परंतु एटलुं विशेष ठे के, जे पूर्व अने पश्चिमना वेहुखंडने विपे मुत्तरकुरुसु के० वे उत्तर कुरुक्षेत्र मांहे

अर्थ— धुरि के० प्रथम क्षेत्रना चउदखरकडुसहस दोसगनउया धुवं के० चउद
लाख, वे हजार वसें ने सत्ताणुं एटला धुवांक जाणवा. तहा के० तथा प्रकारे मसे
के० मध्यक्षेत्रना धुवांक ठवीश लाख सडसठ हजार वसो ने आठ जाणवा.

अर्हीयां प्रथम क्षेत्रना धुवांक जे चौद लाख वे हजार वसें ने सत्ताणु ठे अने क्षे-
त्रनो आंक एक ठे. माटे एके गुणीएं तेवारे तेहिज आंक आवे. तेने वसें ने वार
जागे वेहेचतां ठ हजार ठसो ने चौद योजन जाकेरा, एटलो जरत तथा ऐरवतनो
आदिविस्तार जाणवो. अने वार हजार पांचसें ने एक्याशी योजन जाकेरो मध्य वि-
स्तार ठे, तथा अठार हजार पांचसें ने स्रुतालीश योजन जाकेरो अंत्यविस्तार ठे.

हेमवंतने ऐरण्वंतनो आदि विस्तार ठवीश हजार चारसें ने अछावन योजन जा-
केरो ठे, मध्यविस्तार पचाश हजार त्रणसें ने चोवीश योजन जाकेरो ठे, अने अंत्य
विस्तार चमोत्तर हजार, एकसो ने नेबु योजन जाकेरो ठे.

हरीवर्ष अने रम्यक क्षेत्रनो आदिविस्तार एक लाख पांच हजार आठसें ने तेत्रीश
योजन जाकेरो ठे, अने मध्यविस्तार वे लाख एक हजार वसें ने अछाणुं योजन जा-
केरो ठे, तथा अंत्यविस्तार वे लाख, ठधु हजार, सातसें ने त्रेसठ योजन जाकेरो ठे.

विदेहनो आदि विस्तार चार लाख, त्रेवीश हजार, त्रणसें ने चोत्रीश योजन जाकेरो
ठे, अने मध्यविस्तार आठ लाख, पांच हजार एकसो ने चोराणुं योजन जाकेरो ठे,
तथा अंत्यविस्तार अगीअर लाख सत्याशी हजार ने चोपन योजन जाकेरो ठे. ए
रीते ए चार स्थानकनो आदि, मध्य तथा अंत्यनो विस्तार कह्यो.

अर्हीयां आदि धुवांक चौद लाख, वे हजार, वसें ने सत्ताणुं योजन जाकेरा ठे.
तेने एक, वार, सोखने चोसठ साथे गुणीएं, पठी वसें ने वार जागे वेहेचतां यथाक
मान लाजे. अने मध्यधुवांक ठवीश लाख सडसठ हजार वसें ने आठ ठे. तेने एक,
चार, सोख ने चोसठ साथे गुणीने पठी वसें वार जागे वेहेचतां पूर्वांक मध्य वि-
स्तार लाजे, तथा अंत्यनो विस्तार आगली गाथामां ३७३२११७ ठे. तेने एक, चार,
सोख, अने चोसठ साथे गुणीएं, पठी वसें ने वार जागे वेहेचतां पूर्वांक क्षेत्रनो अंत्य
विस्तार आवे. अने उपर जे योजन रहे, तेनी कखा करी वसें ने वार जागे वेहेचीएं,
तेटहुं उपर आवे. तेमाटे जाकेरा कख्या ठे. ॥ ३३५ ॥

गुणवीस सयं वती ॥ स सहस गुणयाल खरक धुवमंते ॥ न३-

गिरिवणमाण विसु ॥ अखित्त सोखं सपिहुविजया ॥ ३३६ ॥

अर्थ— उंगणचाळीश लाख चत्रीश हजार एकसो ने उंगणीश एटला धुवमंते के०
अंत्य एटसे ठेकाना धुवांक जाणवा. ह्वे विजयनुं परिमाण कहे ठे. न३ के० अंतर

नदी, गिरि के० वक्रस्कार पर्वत, वण के० मेरुवन, वनमुख एनां जे माण के० प्रमाण कक्षां ठे, ते प्रमाणवित्त के० क्षेत्रना विस्तारमांद्देशी विस्तार के० शोधीणं एटले का-
डीणं. वाकी जे उगरे ते सोलसं के० सोल जागे वेहेंवतां जे श्रांक आवे, तेटला
योजन पिहुविजया के० विजयतुं पहोलपणुं जाणवुं.

तेनी रीत देखाडेटेः—अंतरनदीणं पन्नरसं योजन रंध्या ठे, वक्रस्कारे श्राठ हजार
योजन रंध्या ठे, मेरुयकी पूर्वे पश्चिमे जडशालवने तथा मेरुपर्वते वे लाख पचीश
हजार एकसो ने अष्टावन योजन रंध्या ठे, वनमुखे अगीश्राठ हजार ठसें ने अठ्यासी
योजन रंध्या ठे, ए सर्वे एकठा करिणं तो वे लाख, ठेतालीश हजार, त्रणसें ने ठेता-
लीश योजन थाय. ते धातकीखंडनो विस्तार चार लाख योजननो ठे, तेमांद्देशी
काडीणं, तेवारे एक लाख, त्रेपन हजार ठसें ने चोपन योजन वाकी रहे. तेने सोल
विजय ठे, माटे सोल जागे वेहेंचीणं तेवारे नव हजार ठसें ने त्रण योजन उपर सो-
लहीश्रा ठ जाग आवे. एटलुं एकेका विजयतुं प्रमाण पहोलपणुं ठे. ॥ २३६ ॥

॥ हवे ए विजयनो विस्तार गाथाए करी कहे ठे. ॥

नवसहसा ठसय तिहु ॥ तरा य ठ चैव सोलजायाय ॥ विज-

यपिहुत्त नईगिरि ॥ वणविजयसमास चउलरका ॥ २३७ ॥

अर्थ— नव हजार, ठसें ने त्रण योजन उपर सोलहीया ठ जाग एटलुं विजयपि-
हुत्त के० एकेका विजयतुं पहोलपणुं जाणवुं. ए नदी, गिरि, वन अने विजय ए
सर्वनां प्रमाण जेवारे समास के० एकठां करिणं, तेवारे चउलरका के० चार लाख
योजन धातकी खंडनो विस्तार पूर्ण थाय; अने विजयनां नाम प्रथम जरतक्षेत्रनां
सरखां कठादिक जाणवां. हवे कंचन प्रमुख गिरिनी स्थिति संग्रहीणं ठैणं. कंचण
विचित्तचित्ता ॥ जमगनगा दीह वट वेयहा ॥ पुवसमुस्सयवासा ॥ हियगारस
यंतरा पढमा ॥ १ ॥ मेरुणविदेहपिहुत्तकं कुरुविन्नरोसलरकतिगं ॥ सगनवइसहस्त-
ठय ॥ सयसगनवयाविणयंसा ॥ २ ॥ तंचेव सत्तजईयं ॥ पणवन्नसहस्तउसयइगस-
यरी ॥ तंजमगदहंतरयं ॥ गहियं गणिणाणुसारेण ॥ ३ ॥ २३७ ॥

॥ हवे नगरी अने वृक्ष बखाणे ठे. ॥

पुवंव पुरी य तरु ॥ परमुत्तरकुरुसु धाइ महधाई ॥

रुका तेसु सुदंसण ॥ पियदंसणनामया देवा ॥ २३८ ॥

अर्थ— ए धातकी खंनने विपे पुरी के० नगरी अने तरु के० वृक्ष ते पुवंव के०
पहेला जंघूझीपने विपे जे रीते कहा ते रीते जाणवा. पर के० परंतु एटलुं विशेष
ठे के, जे पूर्व अने पश्चिमना वेहुखंडने विपे मुत्तरकुरुसु के० वे उत्तर कुरुक्षेत्र

धाइ महधाई के० धातकी ने महाधातकी एवे नामे वे रुंका के० वृक्ष ठे, तेसु के० ते वे वृक्षने विषे सुदंसणपियदंसण नामया देवा के० सुदर्शन अने प्रियदर्शन एवे नामे वे देवता अनुक्रमे वसे ठे, अने वे देवकुरुक्षेत्रने विषे तो जंबूद्वीपनी पेरे गरुड देवताने वसवायोग्य वे सात्मली वृक्ष ठे. ॥ २३० ॥

॥ हवे धातकी खंरुना त्रण परिधि कहे ठे. ॥

धुवरासीसु य मिलिया ॥ एगो लखो य अडसयरि सहसा ॥

अठसया वायाला ॥ परिहितिंगं धायईसंभे ॥ २३१ ॥

अर्थ- प्रथम कही जे धुवांकनी त्रण राशी तेनी साथे एक लाख अष्टोत्तर हजार आंगुलने चैतालीस एटला योजन मिलिया के० मेलवीएंगं, तेवारे अनुक्रमे परिहितिंगंधायईसंभे के० धातकी खंडना त्रणे परिधिनुं परिमाण थाय, ते यंत्रथी समजवुं. हवे ए धुवांक कंयी रीते नीपजे, तेनो विधि ग्रंथातरथी कहे ठे. यद्भुक्तं ॥ इहवासहस्रं जंबु ॥ सप्तदशगणपिठराचगमुथारा ॥ स्फित्तंफुसंतिलखो ॥ अरुसयरिसहस्रविजात्रा ॥ १ ॥ तण्णप्रथमपरिहि ॥ धायइसंभस्तथाइधुवरासी ॥ गिरिपिठुणा तम्मज्ज ॥ परिहीममज्जापुयरासी ॥ २ ॥ अंतस्सविजापरिही ॥ गिरिविठररहियअंतधुवरासी ॥ गिरिपिठरोगनिस्सियं ॥ परिहितिंगणुकमेणजवे ॥ ३ ॥ २३१ ॥ इति श्रीसहैजरत्नविधिषे क्षेत्रसमास यार्तिके धातकीखंकाधिकारे तृतीयः परिच्छेदः ॥

॥ हवे काशोद समुद्रने चोथो अधिकार कहे ठे. ॥

काशोददि सद्यत्रवि ॥ सहसुंडो वेजविरदिउं तव ॥ सु-

वि यसम काजमहा ॥ काजसुरा पुषपठिमउं ॥ २४० ॥

अर्थ- काशोदवि नामे जे समुद्र ते धातकीखंरुनी जगती वाहेर वसयने आकाश ठे. ते केवो ठे? सद्यत्रवि के० सवेत्र सहसुंडो के० हजार योजन उंडो ठे, एटले गोंदिकेदनी दर नदी. वस्ती केवो ठे? वेज के० जे पाणीनी हानी वृद्धि ते थकी विरहित के० रहित ठे. तत्र के० ते काशोद समुद्रने विषे सुश्रियममकाज महाकाजसुरापुषपठिमउं के० सवपममुडना सुम्यनदेव सरखा काज, अने महाकाज नामे जे वे देवतेने रेहैवायोग्य पुष अने पश्चिमदिशानेविषे गौतमद्वीप सरखा वे द्वीप ठे. ॥ २४० ॥

खरणंमिव जहसंनव ॥ ससिरविदीया इहंपिनायत्रा ॥

नवरं ममनउंने ॥ कोसइगुद्या जखस्सुवरिं ॥ २४१ ॥

अर्थ- खरणंमिव के० खरण समुद्रनी पेरे इहंपि के० अर्द्धीयां काशोद मनुदनेदिने एए जहसंनव के० जेटका संनविणं तेटका ससिरविदीया के० चंडमा अने

सूर्यना द्वीप ते नायवा के० जाणवा. ते आवीरीते के:- धातकी खंननी जगतीथकी वार हजार योजन कालोद समुद्रमांहे पूर्वदिशानेविपे धातकीखंनना वार चंद्रमाना वार द्वीप ठे, अने पश्चिमदिशाने विपे वार सूर्यना वार द्वीप ठे, तथा कालोदनी जगती थकी कालोद समुद्रमांहे वार हजार योजने पूर्वदिशानेविपे कालोदधिना वेतालीश चंद्रमाना वेतालीश द्वीप ठे, अने पश्चिमदिशाए वेतालीश सूर्यना वेतालीश द्वीप ठे. नवरं के० एटळुं विशेष जे समंततं ते के० ते सर्व द्वीप वाहेरनी दिशाए सर्वत्र जोतां जलस्सुवारिं के० पाणी थकी उपरे कोसडुगुच्चा के० वे कोश उंचा ठे; तथा एकाणुं लाख सित्तोत्तेर हजार ठसें ने पांच योजन कालोद समुद्रनो परिधि जाणवो. अने चावीश लाख वाणु हजार ठसें ने वेतालीश योजन अने उपर त्रण कोश एटळुं जगतीद्वारांतर जाणवुं. ॥ १४१ ॥ इति श्रीक्षेत्रसमास वार्तिके कालोदाधिकार-श्रुत्यर्थः समाप्तः ॥

॥ हवे पांचमो पुष्करदल द्वीपनो अधिकार कहे ठे. ॥

पुष्करदलवह्निजगद् ॥ वसंठिर्ज माणुसुत्तरो सेलो ॥ वेळं-

धरगिरिमाणो ॥ सींह निसाई निसढवणो ॥ १४२ ॥

अर्थ- कालोद समुद्रनी जगतीथी वाहेर वलयने आकारे सोल लाख योजन पहोळो पुष्कर द्वीप ठे, ते पुष्कर के० पुष्कर द्वीपनुं दल के० अर्कू आठ लाख योजन ठे, त्यां थकी वाहेरनी दिशाए जगद्द्व के० जगतीनी पेरे वलय सरखो माणुसुत्तरो-सेलो के० मानुष्योत्तर एवे नामे पर्वत ते संठिर्ज के० रखो ठे, पण ते केह्वो ठे? तो के-वेळंधरगिरिमाणो के० वेळंधरगिरिने माने ठे. एटले मूलनेविपे एक हजार चावीश योजन अने शिखरनेविपे चारसें ने चोवीश योजन पहोळो ठे, ने सत्तरसें एकवीश योजन उंचो ठे. वली सींहनिसाई के० सिंहनी पेरे निसादी ठे, जेम सिंह वेशे तवारे आगळ उंचो होय, अने पाठले जागे नीचो होए तेम मानुष्योत्तर पण मांहेनी दिशाए उंचो ठे, अने वाहेरनी दिशाए नीचो ढाल मांहे ठे. वली केह्वो ठे? तो के-निसढवणो के० निपध पर्वतने वणें राता सुवर्णनो ठे. ॥ १४२ ॥

॥ हवे त्यां क्षेत्र अने पर्वतनां स्वरूप बग्राणे ठे. ॥

जह् वित्तनगाईणं ॥ संठाणो धायए तहेव इहं ॥ डगु-

णोय जहसाळो ॥ मेरु सुयारा तहा चैव ॥ १४३ ॥

अर्थ- जह् के० जेम वित्त के० क्षेत्र ते जरतादिक अने नगाईणं के० पर्वत हेम-पर्वत प्रमुख तेनां संठाणो के० संस्थान जे आकारविशेष ते धायए के० धातकीखंनने-विपे कणां ठे. एटले त्यां जेम चक्रना थारा अने विवर सरखा ठे, तहेव के० तेमज

खीश पर्वत जाणवा. इय के० ए नरखितेसयलगिरिणो के० मनुष्य क्षेत्रमांहे सर्व पर्वत जाणवा. ॥ १५३ ॥

॥ ह्ये सर्व पर्वतनी एकत्र संख्या कहे ठे. ॥

तेरह सय सगवणा ॥ ते पणमेरुहि विरहिया सबे ॥

उस्से हपायकंदो ॥ माणुससेलो वि एमेव ॥ १५४ ॥

अर्थ— तेरसो ने सत्तावन पर्वत सर्व मलीने मनुष्य क्षेत्रमांहे जाणवा, ते पण मेरुहिविरहिया के० ते पांच मेरुपर्वतविना सबे के० सर्व पर्वतो उस्सेहपायकंदो के० उंचपणाना चोथे जागे कंद एटले जूमीमांहे जाणवा, अने माणुससेलोवि के० मनुष्योत्तर पर्वत, ते पण एमेव के० एज रीते एटले उंचपणाने चोथे जागे जूमीमांहे ठे.

॥ पुष्करार्द्ध छीपना आदि, मध्य अने अंलना त्रण परिधि कहे ठे. ॥

धुवरासीमु तिलका ॥ पण पण सहस्स ठसय चुलसीया ॥

मिलिया हवंति कमसो ॥ परिहितिंगं पुस्करद्धस्स ॥ १५५ ॥

अर्थ— प्रथम जे धुवरासीमु के० धुवांकनी श्रेणी कही ठे, तेमांहे त्रण लाख पंचा-पन्न हजार ठसं ने चोराशी एटला योजन जेवारे त्रणे परिधिमांहे मिलिया के० मेस-पीणं, तेवारे कमसो के० अनुक्रमे पुस्करद्धस्स के० पुष्करार्द्धनी परिहितिंगं के० त्रण परिधि, हवंति के० होय, ते संख्या यंत्र थकी जाणवी. उक्तंच ॥ अद्वाइदीव दुसमु-हस्स ॥ तप्परिहिं जोषणिगकोनी ॥ वायालसकतीसं ॥ सहसा दोसयड्गुणवन्ना ॥ १॥ सोससकोनीसकता ॥ नवकोडिसयातिकोडिगसकता ॥ पणवीससहस्सासे ॥ गणिय-पंमुपमुकरणेहिं ॥ १५५ ॥

॥ ह्ये मनुष्यक्षेत्र वाहेर जे पदार्थ न होय ते कहे ठे. ॥

नइददघण घणियागणि ॥ जिणाइनरजम्ममरणकालाई ॥

पणयालसकजोयण ॥ नरखितं मुत्तु नो पुरउं ॥ १५६ ॥

अर्थ— नदी, इह, घन के० मेघ, घणिय के० मेघनो गर्जाव, अगणि के० वाद-गि वाय, जिणाई के० तिथंकर, आदिशब्दथकी घसदेव, वासुदेव, चक्रवर्ति ने वीजा एव नर के० सामान्य मनुष्य तेना जन्ममरण के० जन्म अने मरण तथा काशी के० मुहूर्त, ग्रह, दिवस प्रमुख आदिशब्द थकी चंद्र मूर्यना परिवेष विजस्री, नय, अरुचय, अने उरगग एटला पदार्थ पीम्नास्त्रीम खान्य योजन प्रमाण मनुष्यक्षेत्र मांहे होय. एव नरगिन मुत्तु के० नरक्षेत्र मूकीने नोपरउं के० वाहेर न हाय, एतुं नर-

क्षेत्रना स्वभावानुं विशेष जाणुं ॥ इति श्री सद्देजरल विरचिने क्षेत्रसमासवार्तिके पंचमोधिकारः ॥ २५६ ॥

॥ हवे पुष्करार्द्ध पर्यंत प्रमुखने विपे जिनजवन ठे ते कहे ठे. ॥

चउसु वि इसुयोरसु ॥ इक्किं नरनगंमि चत्तारि ॥ कूडोवरि
जिणजवणा ॥ कुलगिरिजिणजवणपरिमाणा ॥ २५७ ॥

अर्थ— प्रथम कक्षां जे धातकीखंडने विपे वे इयुकार, अने वे इत्तुकार पुष्करार्द्ध-
नेविपे ए चउसुवि के० चारे पण इसुयारेसु के० इत्तुकार पर्यंतने विपे प्रत्येकं चार
कूट ठे, तेमांहे ठेह्ना सिद्धकूटने विपे चार पर्वने इक्किं के० एकेक जिनजवन ठे,
बधा मली चार जिनजवन ठे, अने नरनग के० मानुष्योत्तर पर्यंतना चत्तारिकुमोवरि
के० चार कूटना उपर जिणजवणा के० चार जिनजवन ठे, ते जिनजवन केह्वां ठे?
तो के—कुलगिरिजिण जवणपरिमाणा के० कुलगिरिना जिनजवनने परिमाणे ते जिन-
जवन जाणवा, एटले पचाश योजन लांवां, पचीश योजन पद्दोलां अने ठत्रीश यो-
जन उंचां एवां जिनजवन जाणवां. ॥ २५७ ॥

॥ हवे नंदीश्वर, कुंडल अने रुचक द्वीपनेविपे जिनजवन कहे ठे. ॥

तत्तो इगुण पमाणा ॥ चउदारा थुत्तवप्पियसुरूवा ॥ नंदि-
सर वावणा ॥ चउ कुंडलि रुयगिचत्तारि ॥ २५८ ॥

अर्थ— तत्तो के० ते मानुष्योत्तर तथा इयुकार पर्यंतना जिनजवन थकी इगुणप-
माणा के० वमणुं ठे प्रमाण जेमनुं, अर्थात् एकसो योजन लांवां अने पचाश योजन
पद्दोलां तथा बहोत्तेर योजन उंचां एवां अने चउदारा के० चार वारणे सहित थु-
त्तवप्पियसुरूवा के० पूर्वसूरिकृत स्तोत्रने विपे बखाणुं ठे स्वरूप जेमनुं एवा, आठमा
नंदीश्वर द्वीपनेविपे वावन्न जिनजवन जाणवां, तथा कुंडल द्वीपनेविपे कुंरुलने आ-
कारे जे मध्यगिरि ठे तेने कुंडलगिरि कहे ठे, तेनी चार दिशानेविपे एवाज प्रकार-
नां चार जिनजवन जाणवां. एम रुयगिचत्तारि के० रुचकद्वीपने विपे पण चार जि-
नजवन ठे, एम साठ जिनजवन ते चार वारणांनां ठे.

बहुसंखविगप्पे रुय, गदीव उच्चत्ति सहस चुलसीई ॥ नर-
नगसमरुयगो पुण ॥ विठरि सयटाणसहसंको ॥ २५९ ॥

अर्थ— बहुसंख के० घणी संख्याना विगप्पे के० विकल्प एटले विचार ठे जेने
विपे, एवो रुचक द्वीप ठे ते विकल्प देखाडे ठे. यथा ॥ दोकोडीसहस्ताई ॥ ठवेवस-

याइंश्कवीसाइ ॥ चउयालसयसहस्ताइ ॥ विस्कंजो कुंडलोदीवो ॥ १ ॥ दसकोमीस-
हस्ताइ ॥ चत्तारिसयाइं पंचसीयाइं ॥ ठावत्तारिंचलका ॥ विस्कंजोरुयगदीवस्त ॥११॥

एम छीपपन्नतिनी निर्युक्तिमांहे कुंरुलछीप अने रुचकछीपनुं विष्कंज कखुं ठे,
ते लाख योजन प्रमाण जंबूछीप थकी, वमणा छीपसमुद्र गणतां गाथोक वे हजार
ठसें ने एकवीश कोमी चुमालीश लाख योजन एटहुं दशमा कुंडलछीपनुं मान आवे.
वीजी गाथाए रुचक छीपनुं परिमाण दश हजार चारसें ने पंचासी कोमी ने बहोतेर
लाख योजन कहा ठे ते अगीआरमा छीपनुं मान आवे ठे. एटखे ए एक विकल्पः ॥

तथा- जंबुधायईपुस्कर ॥ वारुणीखीरघयखोयनंदीसरा ॥ अरुणरुणवायकुंडल ॥
संखरुयगजुयगकुसकुवा ॥ १ ॥ ए संघयणीनी गाथाने अनुसारे अगीआरमो कुंरु-
छीप अने तेरमो रुचकछीप. ए वीजो विकल्पः ॥

तथा तिपडोयारातहारुणाइया ए रीते जोतां एक नामे त्रण नाम करतां पन्नरमो
कुंरुलछीप आवे ठे, अने एकवीशमो रुचकछीप आवे ठे, ते एवी रीते के-आमो
नंदीश्वर छीप ठे, त्थारपठी नवमो अरुण, दशमो अरुणवर, अगीआरमो अरुणवराव-
जास, वारमो अरुणोपपात, तेरमो अरुणोपपातवर, चउदमो अरुणोपपातवरावजास, प-
न्नरमो कुंरुल, सोलमो कुंरुलवर, सत्तरमो कुंरुलवरावजास, अठारमो संख, उंगणीशमो
संखवर, वीशमो संखवरावजास, एकवीशमो रुचक, ए रीते एकवीशमो रुचकछीप
आवे ठे. ए त्रीजो विकल्प जाणवो.

जीवाजिगमनेविपे पेहेला विकल्पनी संख्या कही ठे. यथा ॥ जंबूदीवेलवणे ॥
धायइकासोयपुस्करेवरुणे ॥ खीरवयखोयनंदी ॥ अरुणवरे कुंरुले रुयगे ॥ ए चोथो
विकल्प ॥ एम चार विकल्प ठे. तथा ते रुचकछीपना बहुमध्यदेशनेविपे वसयने
आकारे रुचकशैल ठे. ते चोराशी हजार योजन उंचो ठे, वली नरनगसम के० मा-
नुप्योत्तर पर्वत सरखो विस्तार ठे. पुण के० वली एटहुं विशेष जे ए विस्तारना शत
आंकने स्थानके सहस्रनो आंक जाणवो. जेम मानुप्योत्तर पर्वतनो मूल विस्तार एक
हजार ने बावीश योजन ठे. तो रुचक पर्वतनो मूल विस्तार दश हजार ने बावीश
योजन जाणवो. वली मानुप्योत्तर पर्वतनो शिखर विस्तार चारसें ने चोवीश योजन ठे,
तो रुचक पर्वतनो शिखरविस्तार चार हजार ने चोवीश योजन ठे. ॥ १५ए ॥

तस्स सिहरंमि चउदिसि ॥ वीयसहस्सिगिगु चउञ्चि अछठ ॥

विदिसि चऊ इय चत्ता ॥ दिसि कुमरिकूड सहस्सुच्चा ॥१६०॥

अर्थ-तस्स के० ते रुचकशैलना सिहरंमि के० शिखरनेविपे चउदिसि के० पूर्वा-
दिक चार दिशाने विपे वीयसहस्सिगिगु के० वे हजार योजन ज्यां थाय ठे, त्यां ए-

केक कूट ठे, अने चउद्वि के० चोथा सहस्रनेविपे अठ्ठ के० आठ आठ कूट ठे. ते आठ कूट दिशाकुमरीनां कहां ठे, नहींकां त्यां नवमुं सिद्धकूट पण ठे. तथा विदिसि के० विदिशिनेविपे जे चऊ के० चार कूट ठे, ते सहस्रांक जाणवा. ते एक हजार योजन मूलविस्तार तथा एक हजार योजन उंचा अने पांचसैं योजन शिखर-विस्तार एवां कूट ठे. इयचत्ता के० ए सर्व मली चालीश कूटनेविपे रुचकवासीनी दिसिकुमरी के० दिशिनेविपे जे कुमरी वसे ठे ते दिशिकुमरीनां नाम लखीएं ठेएं.

नंदोत्तरा, नंदा, सुनंदा, नंदवर्द्धनी, विजया, वैजयंती, जयंती, अपराजिता, ए आठ कुमरी पूर्व रुचकने विपे वसे ठे. समाचारा, सुप्रदत्ता, सुप्रबुद्धा, यशोधरा, लक्ष्मीवती, शेषवती, चित्रगुप्ता, वसुंधरा, ए आठ दक्षिण रुचकनेविपे वसे ठे. इलादेवी, सुरादेवी, पृथ्वी, पद्मावती, एकनाशा, अनवमिका, जडा, अशोका, ए आठ पश्चिम रुचके वसे ठे. अलंबुसा, मिश्रकेशी, पुंडरीका, वारुणी, हासा, सर्वप्रज्ञा, श्री, द्वी, ए आठ उत्तर रुचके वसे ठे. चित्रा, चित्रनाशा, तेजा, सुदामिनी, ए चार विदिशिना रुचके वसे ठे. रूपा, रूपांतिका, सुरूपा, रूपवती, ए चार मध्य रुचके वसे ठे. ए संख्या एकत्र गणतां चालीश थाय, अने प्रथम सोल बखाणी ठे, ए सर्व मलीने ठप्पन्न दिक्कुमारिका जाणवी, ए सर्व दिशाकुमारी ते श्रीतीर्थकर देवना जन्मदिवसनेविपे आवीने सूतिकार्य करी पोतपोताने स्थानके जाय. ॥ १६० ॥

॥ ह्वे ग्रंथनी समाप्ति कहे ठे. ॥

इय कयवयदीवोदहि ॥ विचारलेसो मए विमङ्गावि ॥ लि-
दिउं जिणगणहरगुरु ॥ सुयसुयदेवीपसाएण ॥ १६१ ॥

अर्थ-इय के० आ जे पूर्वे कळुं ते कयवयदीवोदहि के० कोइक द्वीप समुद्रना विचार के० विचारतुं लेसो के० लेश एटले परमाणुमात्र ते विमङ्गावि के० विगत एटले जेनी बुद्धि गइ ठे, एवो मूर्ख थको पण मए के० हूं रत्नशेखर नामा आचार्य तेणे जिण के० परम केवलज्ञान तेणे करी विराजमान सर्वज्ञ, सर्वदर्शी, संसारपारंगत, जेणे समस्त अष्टकर्मरूप शत्रु जीत्या ठे. जेमने देवोनी कोराकोनी बंदे ठे. अष्टमहाप्रातिहार्य, ठत्रत्रय, चामर युग्म, समवसरण इत्यादिक शोना जेने विपे ठे, ने जे समस्त जीवनी गति आगति तथा सुख दुःख ते ज्ञानने वझे जाणे ठे. जे चउद राजना सर्व जीवादि पदार्थने करतलामलकनी पेरे देखे ठे. तेने जिनराज देव कहिं. अने गणहरगुरु के० जे जिनेश्वरनी आज्ञाना प्रतिपालक एवा शिष्य जे गौतम, सौधर्मादिक तेने गुरु कहीं, गुरु एटले जे धर्मनी तथा तत्त्वज्ञाननी वातो कहे, पोते

धर्मना मार्गनेविषे प्रवर्त्ते, वीजाने प्रवर्त्तावे, तेने गुरु कहीए. अने सुय के० सिद्धांत तीर्थकरनां वचन प्रमाणे प्रकाश्यां, ते प्रकाशना करनार गणधर चउद पूर्वधर एत श्रुतकेवली अने दशपूर्वधर तेमना करेखां ते सिद्धांत कहीए. श्रुतदेवी ते सरस्वती सिद्धांत प्रमुख सर्व शास्त्रनी जे अधिष्ठायिका तेने सरस्वती कहिए. तथा वीजा वाचार्य जे महंत जिनजडगणी क्षमाश्रमण, मलयगिरि, वज्रसेन, हेमतिवक्रसू प्रमुख गुरु तेमनो जे प्रसाद तेणे करी ए मनुष्यादिक जीवोना क्षेत्रनो विचार में शमात्र लख्यो ठे. ॥ १६२ ॥

सेसाण दीवाण तहोदहीणं ॥ वियारविठारमणोरपारं ॥ स-
या सुयाउं परिजावयंतु ॥ सर्वंपि सवन्नयश्कचित्ता ॥ १६१ ॥

अर्थ— शेष वीजा असंख्याता दीवाण के० द्वीपनो तहू के० तथा उदहीणं के० समुद्रनो वियार के० विचार तेनो जे वीठार के० विस्तार ते प्रत्ये सया के० सदासर्वदा सुयाउं के० सिद्धांत थकी सवन्न के० सर्वज्ञ जे तीर्थकर देव तेना धर्म वचनने विषे शकचित्ता के० एक अद्वितीय चित्त जेमनुं ठे एहवा थका सर्वज्ञ के० समस्त विचारने परिजावयंतु के० जाणो, पण ए द्वीपसमुद्रनो विचार के० ठे ? तो के—अणोरपारं के० अनंत अपार ठे. तो तीर्थकरना धर्मनेविषे एकचित्तपण थकी अनुक्रमे केवल ज्ञान पामीने ए सर्व द्वीप समुद्रनो विचार जाणवो, परमार्थ ॥ १६२ ॥

सूरीहि जं रयणसेहर नाम एहिं ॥ अप्पठमेव रइयं नरखित्तविकं ॥ तं
सोहियं पयरणं सुयणाहि लोए ॥ पावेउतं कुसलरंगमयप्पसिद्धि ॥ १६३ ॥

॥ इयखित्तसमासपकणस्सवठोअहिगारोसम्मत्तो ॥

अर्थ— श्रीरत्नशेखर नामे जे सूरि के० आचार्य तेणे अप्पठमेव के० आत्माने अर्थे पहिनरखित्तविकं के० ए नरक्षेत्रनुं वखाण ते रइयं के० रच्युं. ते केतुं ठे ताके—सुयणा के० सुजन जे राग द्वेष रहित एवा उत्तम जीव तेणे सम्यक् प्रकारे एक चित्तपणे सोहियं के० सोध्युं, निर्दूषित कीधुं ठे, एतुं जे आ पयरणं के० क्षेत्र समासप्रकरण ते कुशल, आरोग्य, रंग, आनंद प्रमुख घणा नक्षा पदार्थ ठे जेने विषे एतुं. ए शास्त्र लोकने विषे पसिद्धी के० विस्तार प्रत्ये पावेउतं के० पामो. ए ग्रंथने आशिर्वाद मंगल स्वरूपे कस्यो ठे. ॥ १६३ ॥

संबद्धसत्साधयतस्कंदाननकुमुदवांधवप्रमिते ॥ इपसुदिविजयदशम्यामुदयपुरे नियत्त-
 बुविदित्रे ॥ १ ॥ श्रीमत्खरतरगठे खठे श्रीसाधुधर्मगणीमुख्याः ॥ तद्विष्यसहजरत्ना
 जयंतु शरदःशतं जगति ॥ २ ॥ तस्याश्रवेपुमुख्योनाम्नोदयसागरः श्रुताधारात् ॥- क्षेत्र-
 समासप्रकरणवालविवोधंसुसंक्षिप्तं ॥ ३ ॥ गंगाजलनिर्मलया सहृत्ताकारयातपस्त्रिन्या
 मंत्रिधनराजसुतयासुगंगयाच्यर्थितो व्यदधत् ॥ ४ ॥ मतिमांघतः प्रमादात्समयविरु-
 ङ्खलितमत्रमया ॥ संशोर्ध्वंश्रुतवह्निः प्रसादमाधायतत्सर्वं ॥५॥ इतिक्षेत्रसमासप्रक-
 रणं बालावबोधसहितं समाप्तमिदम् ॥

॥ अथ श्रीसिंहांतस्तवन प्रारंभः ॥

नत्वा गुरुज्यः श्रुतदेवताये सुधर्मेणेच श्रुतजक्तिनुन्नः ॥ निरुद्धनानावृजिनागमानां
 जिनागमानां स्तवनं तनोमि ॥१॥ सामायिकादिकपडध्ययनस्वरूपमावश्यकंशिवरमाव-
 दनात्मदर्शं ॥ निर्युक्तिजाप्यवरचूर्णिविचित्रवृत्ति स्पष्टीकृतार्थनिवहं हृदये वहामि ॥२॥
 युक्तिमुक्तास्वातिनीरं प्रमेयोर्मिमहोदधिं ॥ विशेषावश्यकंस्तोमि महाज्ञाप्यापराजिधं ॥३॥
 दशवैकालिकं मेरुमिवरोचिष्णुचूलिकं ॥ प्रीतिक्षेत्रं सुमनसां सत्कल्याणमयं स्तुमः ॥४॥
 उद्धामुपोद्धातविकल्पकालजेदप्रजेदप्रतिजेदरूपां ॥ मिताजिधानाममिताजिधेयां नौ-
 म्याद्यनिर्युक्तिमभोधयुक्तिं ॥ ५ ॥ पिरुविधिप्रतिपत्तावखंडपांडित्यदानदुर्लखितां ॥ ल-
 खितपदश्रुतिमिष्टामिष्टमःपिंडनिर्युक्तिं ॥ ६ ॥ प्रवचननाटकनांदी प्रपंचितज्ञानपंच-
 कसतत्त्वा ॥ अस्माकममंदतमं कंदलयतुनंदिरानंदं ॥ ७ ॥ अनुयोगद्वाराणी द्वारणीवा-
 पुनर्नवपुरस्य ॥ जीयासुः श्रुति सौधाधिरोहसोपानरूपाणि ॥ ८ ॥ अनवमनवमरससु-
 धाद्विनीं पटत्रिंशदुत्तराध्ययनीं ॥ अंचामिपंचचत्वा, रिंशतमृपिज्ञापितानि तथा ॥९॥
 उच्चैस्तरोदंचितपंचचूरुमाचारमाचारविचारचारं ॥ महापरिज्ञानसुज्ञोगविद्यमाद्यंप्रपथे
 गमनंगजेत्रं ॥ १० ॥ त्रिपटिसंयुक्तशतत्रयीमितप्रवादिदर्पाद्विज्ञेदह्लादिनी ॥ ह्यश्रु-
 तस्कंधमयंशिवश्रियेकृतस्पृहःसूत्रकृतांगमद्विये ॥ ११ ॥ स्थानांगाद्य दशस्थान स्थापि-
 ताखिलवस्तुने ॥ नमामिकामितफलप्रदानसुरशाखिने ॥१२॥ तत्तत्संख्या विशिष्टार्थं प्र-
 रूपणपरायणं ॥ संस्तुमःसमवायांगं समवायैःस्तुतं सतां ॥ १३ ॥ यापटत्रिंशत्सहस्रान्
 प्रतिविधिसुजुपां विन्नती प्रश्रवाचां, चत्वारिंशत्तेपु प्रथयतिपरितः श्रेणिमुद्देशकानां ॥
 रंगङ्गोत्तरंगानयगमगहना दुर्विगाहाविवाहप्रज्ञप्तिःपंचमांगं जयति जगवती सावि-
 चित्रार्थकोशः ॥ १४ ॥ कथानकानां यत्रार्द्ध चतस्रः कोटयःस्थिताः ॥ सोत्कितादिज्ञान-
 नहृद्याज्ञाताधर्मकथाःश्रिये ॥ १५ ॥ आनंदादिश्रमणोपासकदेपेतिवृत्तसुजगार्थाः ॥ वि-
 शदासुपासकदशा ज्ञावदृशंममदिशंतुसदा ॥ १६ ॥ महर्षिमहासतीनां गौतमपद्माव-
 तीपुरोगाणां ॥ अधिकृतशिवांतसुकृताः सरतोच्चैरंतकृदशाःकृतिनः ॥ १७ ॥ गुणैर्वद-

ध्ययनकखापकीर्तिता अनुत्तराःप्रशमिपुजाक्षिमुख्यकाः ॥ अनुत्तरंश्रियमजजन्ननुत्तरोप-
 पातिकोपपटशःश्रयामिताः ॥ १८ ॥ अंशुष्ठाचवतरदिष्टदेवतानां विद्यानां जवनमुदात्तवैज-
 वानां ॥ निर्णीताश्रवविधिसंवरस्वरूपाः प्रश्रव्याकरणदशादिशंतुशनः ॥ १९ ॥ ज्ञातेभ्य-
 गापुत्रमुधाहुवादिभिः शासद्विपाकंसुखदुःखकर्मणां ॥ द्विपक्तिसंख्याध्ययनोपशोभितं
 श्रीमद्विपाकश्रुतमस्तुनःश्रिये ॥ २० ॥ प्रणिधाययत्प्रवृत्ता शास्त्रांतरवर्णनातिदेशततिः ॥
 नमतोपपातिकंतत् प्रकटयदुपपातवेचित्री ॥ २१ ॥ सूर्याजवैजवविज्ञावनहृष्टतीर्थ प्रभा-
 दनंतरमिनानननिर्गतेन ॥ केशप्रदेशिचरितेनविराजिराजप्रश्रीयमिदुमुपपत्तिशतेर्वह-
 मि ॥ २२ ॥ जीवाजीवनिरूपिद्वेधाप्रतिपत्तिनवककमनीयं ॥ जीवाजिगमाध्ययनं ध्याये-
 मासुगमगमगहनं ॥ २३ ॥ पटत्रिंशतापदेर्जीवा जीवजाव विज्ञाविनीं ॥ प्रज्ञापनांयथा-
 यामिदयामार्यस्यामखंयशः ॥ २४ ॥ विवृताथ ह्रीपस्थितिजिनजनमहचक्रिदिग्विजय-
 विधये ॥ जगवतिजंबु ह्रीपप्रज्ञतेतुज्यमस्तुनमः ॥ २५ ॥ प्रणमामिचंद्रसूर्यप्रज्ञसी य-
 मखजातिकेनव्ये ॥ ग्रंथयपुपेयनवरंनतिजिदार्थात्मनापिययोः ॥ २६ ॥ कासादिकुमा-
 राणां महाद्वारंनसंनृतेर्दुरितैः ॥ दर्शितनरकातिष्यानिरयावसिकाविजेपीरन् ॥ २७ ॥
 पद्मादयःकल्पयसंनूपमुपेयिधांसःसुकृतेः शमीशाः ॥ यत्रोदिताःश्रेणिकराजवरया उ-
 पागमहेकल्पयसंतिहास्ताः ॥ २८ ॥ चंद्रसूर्यबहुपुत्रिकादिजिर्वत्रसंयमविरोधनाफलं ॥
 शुभ्यमानमगुणान्पाविषेः पुष्पिताः शमजिपुष्पयंतुताः ॥ २९ ॥ श्रीह्रीप्रनुतिदेवीना
 परिभ्रं पप्र स्मृतं ॥ ताः संतुमेप्रसादानुकूलिकाःपुष्पचूलीकाः ॥ ३० ॥ वृष्णीनांनिपया-
 दीनां छादसानांपदाः मजः ॥ पुष्पंतुनक्तिनिष्णातां दशांशुष्णदशाःशुनां ॥ ३१ ॥ वंदेम-
 रणसमाधिं प्रत्याग्यानेमदानुरोपपदे ॥ संस्तारचंद्रवेध्यकनकपरिज्ञाचतुःशरणं ॥ ३२ ॥
 वीरन्नवदोचंद्रन्नवगठाचारमपिचगणिविद्यां ॥ ह्रीपाब्धिप्रज्ञसि तंजुखवेचारिकंचनुमः
 ॥ ३३ ॥ शिवाप्यदीयापोद्वानुद्वानारोपणात्मने ॥ चित्रोरसर्गापवादायनिशीघायनमो-
 नमः ॥ ३४ ॥ संकल्पव्यवहारेणायुनातेनापिमुष्यता ॥ तंजीतकल्पमाकल्पकल्पतीर्क-
 धियःधिये ॥ ३५ ॥ अंचामिर्षघ्ननवप्रमाणायामाभ्यसाव्यंकुमतेरवाच्यं ॥ महानिशी-
 घंमहि मोषधीनानिशिघिनीशंशिववीनिदूतं ॥ ३६ ॥ निर्युक्तिनाप्यवार्तिकसंप्रदृष्टीवृ-
 ष्टिद्विष्णकटीकाः ॥ सर्वेषामभ्येयां चेतसिनिवमंतुनःसततं ॥ ३७ ॥ परिकर्मसूत्रप्र-
 तुषोपसूत्रवग्नचक्रानेदं ॥ ध्यायामिदृष्टिवादंकाशिकमुद्रकाशिकंश्रुतंचान्यत् ॥ ३८ ॥ य-
 स्याद्वंदेवविनया अद्याप्येकोनशोभशादेशाः सातगवतीप्रसीदतुममांगविद्यानवयत्रि-
 साप्या ॥ ३९ ॥ वंदेविशेषवर्ता मंननिनयचक्रयाखनरथायां ॥ ज्योतिः करंरुगिद-
 शासुतवमुदेवद्विटीश ॥ ४० ॥ कर्मप्रकृतिप्रमुभ्यान्यपराध्यपिपूर्वमूरिरचिनानि ॥ सम-
 हृष्टतुनिरिहकन् परिचितुनः प्रकरणाचिचिरं ॥ ४१ ॥ तथेयोजनस्रदामानविदिनोवि-

प्रत्सुवर्णात्मिनां ज्ञानानंदनजडात्सामद्विमारोचिष्णुचूलांचितः ॥ अस्तु श्रीजिनगेहजा-
 म्बरद्विस्थानंलमत्रिर्जरः सोयंबःपरमेष्ठिपंचकनमस्कारः मुमेरुः श्रिये ॥ ४२ ॥ सर्वश्रु-
 ताच्यंतरगांकृतेनस्तिरस्कृतिपंचनमस्कृतिव ॥ तीर्थप्रवृत्तेःप्रथमंनिमिनमाचार्यमंत्रंचन-
 मस्कारोमि ॥ ४३ ॥ व्याकरणसंदोलंकृतिनाटककाव्यनर्कगणिनादि ॥ सम्यग्दृष्टिपरि-
 ग्रहपूतंजयतिश्रुतज्ञानं ॥ ४४ ॥ इतिजगवतःसिखान्तस्यप्रसिद्धफलप्रया, गुणगणकथां-
 कंतेकुर्याज्ज्ञानप्रजवश्ययः ॥ धितरतितरांतन्मतोपाकरंश्रुतदेवता स्पृह्यतिचसामुकि-
 श्रीमत्समागमनोत्सवं ॥ ४५ ॥

॥ अथ श्रीज्ञपनादिवरूमानांतजिनस्तवन प्रारंभः॥

आनम्रनाकिपतिरत्नकिरीटरोचिर्नाराजितक्रमसरोजनिवासलक्ष्मीः ॥ उत्तत्पद्मेमप-
 रमाणुमयप्रज्ञोवः ॥ श्रीनाजिनंदनजिनाधिपतिःपुनातु ॥ १ ॥ चाणूरजिच्चरणनिर्गत-
 स्तिधुवारिधाराजिधोतगरुकुच्छदधोतकांतिः ॥ कंदर्परूपपवनाशननाशनेकविश्रंघ्वजोवि-
 जयतामजितोजिनेंद्रः ॥ २ ॥ वंदारुसादरपुरंदरमोक्षिमोक्षि रत्नांशुमांसखितपादनख-
 प्रज्ञोघः ॥ पुष्पेपुपन्नगपतिहृदयपद्मिगजः श्रीशंजघोचवतुजाग्यविचूतयेवः ॥ ३ ॥ ना-
 लीकसंश्रयनिवहरसोमरालीसंसेवितोचितगतिःशुचिपद्मशाली ॥ नित्यंमनःसरसिबीत-
 मलेमरावलीदायितं कलयतादजिनंदनोवः ॥ ४ ॥ अर्तिनिवर्तयतु कार्तिकपूर्णमंडुसं-
 वावडूकवदनःसदंशुणानां ॥ व्याकोशचंपकविरोचिशरीररोचिर्नव्यांमतिंददतुवःसुम-
 तिर्मुनीशः ॥ ५ ॥ कट्याणवद्वित्रनपद्मवारिवाहः प्रत्यूपपूषकिरणारुणकायकांतिः ॥
 गीर्वाणमोक्षिमणिचुंबितपादपद्मः पद्मप्रज्ञोदिशतुनःपदवीमपंकां ॥ ६ ॥ जव्येपुतोपम-
 तंतुंबितनोतुसेवाहेवाकिनाकिमुकुटोपलघट्टितांघ्रिः ॥ देवेंद्रवाहनकरेणुसलीलगामी चा-
 र्मीकरोज्वलरुचिर्जगवानुसुपार्श्वः ॥ ७ ॥ देवःशरज्जालधरोज्जितवारिधाराधोतत्रिलोच-
 नशिलोच्चयगौरमूर्तिः ॥ त्रैलोक्यलोककुमुदाकरपूर्णचंद्रश्रंघ्रप्रज्ञोदिशतुवःशिवदानशौरुः
 ॥ ८ ॥ प्रेक्षन्नाखवलिमयूखशिखानुविखावालातपट्टुरितपंकजकांतिजेत्री ॥ कुंडावदात-
 शुणमोक्तिकनाम्रपार्णि पादरूयिमममुदंसुविधेविधत्तां ॥ ९ ॥ उदामकामकरटींद्रसृगाधि-
 राजस्त्रैलोक्यलोचनचकोरसुधामरीचिः ॥ योगींद्रहृत्कमलवासविलासहंसः श्रीशीत-
 लःसफलयत्वजिवांठितंवः ॥ १० ॥ इदवाकुवंशसुरमंदिरहेमकुंजः कायप्रज्ञापहसिता-
 ष्टुतशातकुंजः ॥ ज्ञानात्मदर्शतलविंबितविश्वविश्वः श्रेयांसतीर्थपतिरर्पयतु प्रियंवः ॥ ११ ॥
 जीयाज्जगत्रयपतिःप्रतिपद्मपद्मनक्षत्रमंरुलनिरस्तिगजस्तिमाली ॥ प्रौढप्रज्ञावचनचंद्रव-
 नैकवंधुर्वंधूकवंधुररुचिःप्रभुवासुपूज्यः ॥ १२ ॥ त्रैलोक्यशेखरितशासनमोहराजमाद्यद्य-
 शःशशधरप्रसनेकराहुः ॥ पोतःप्रमादजलधौकलधौतकांतिर्मचेतसोविमलतांविमलस्त-
 नोतु ॥ १३ ॥ आनंदमेधुरनमस्त्रिदशेशमौलिमंदारदामविगलन्मकरंदधौतं ॥ लक्ष्मी-

निकेतनमनंतजिनेश्वरस्य पादारविंदमज्जिनंदतुमानसंनः ॥ १४ ॥ श्रीजानुजूपकुसके
वशीतजानुः संमोहसंतमससंचयचंडजानुः ॥ पुप्यत्कपायदनुजान्वयचक्रपाणिः पाणि
स्यमावद्दुवःशिवशर्मधर्मः ॥ १५ ॥ बाह्यांतरारिकुलकाननधूमकेतुः संकेतधामजिनव
फिरमारमष्टोः ॥ सोवर्णपद्मदलकोमलकांयकांतिः श्रीशांतिरंतयतुसंततिमेनसांनः ॥ १६ ॥
सिखांतसिद्धतटिनीतुहिनाचलाय श्रीवह्निवेल्लनकलामलयाणिलाय ॥ निःशेषजंतुपरि
रक्षणदीक्षिताय श्रीकुंयवेगुणगणैःपृथवेनमोस्तु ॥ १७ ॥ देवःसुदर्शननराधिपवंशवंश
मुकाफळंसफलितप्रणताजिलापः ॥ लोलाक्षपङ्किकुलसंयमनैकपाशः श्रीमान्नरःस्फुरतु
मानसमंदिरेमे ॥ १८ ॥ चिंतामणित्रिदशपादपकामधेनुमाहात्म्यजेत्रचरणंबुरुहप्रणामः ॥
मारप्रवीरजयमह्वमतद्विकास्तुमह्विर्मदीयहृदिपल्लवितप्रमोदः ॥ १९ ॥ निर्वाणराज्यरु
मखाद्यदितारदारः संसारवारिनिधितारणकर्णधारः ॥ श्रंजोदसोदरवपुःस्वपदारविंदे श्री
मुप्रतोदिशतुपट्चरणवतंते ॥ २० ॥ नम्रशुसन्मणिकिरीटघटप्रसारिज्योत्प्राजसन्नपित
पादपयोरुहश्रीः ॥ कीर्तिप्रतानधवलीकृतजूषुवःस्वर्जडाणिसांज्यतुवोनमितीर्थनाथः ॥ २१ ॥
शेषापरापणनरापणचारुचूडारत्नप्रजापटलपाटलितांघ्रिपीठः ॥ राजीमतीहृदयपंकजवंच
रीकः श्रीनेमिरस्तुनयतांनयतांतिशांत्ये ॥ २२ ॥ फुल्लरफणींङ्गफणराजिमणीमरीचिधीनि
प्रपंचितशपीपतिकामुंकश्रीः ॥ दुर्गापसर्गजलशोपधिधौतपर्तुः स्वामीपिपर्तुजवतांरुचि
तानिपार्श्वः ॥ २३ ॥ नम्रेंद्रशेखरपरागपिसंगितांघ्रिरुत्तुंगसंगमकगर्वगिरिंङ्गवज्रः ॥ सि
द्धार्थपार्षिष्वृषार्थकोस्तुनोवः श्रेयांसिमांसलयतात् प्रनुवर्द्धमानः ॥ २४ ॥ प्रह्वानर्ष
पितजिनप्रनमूरिषयंवापरयतिविनवायिनवाऽधिकाराः ॥ यष्टतुयोगिशृपनाक्षपता
पोषः श्रीवर्द्धमानचरमाःपरमार्थसिद्धिं ॥ २५ ॥ तत्त्वानितत्यानिनृतेपुसिद्धंजावारिना
वारिविशोपधर्मं ॥ दुर्धोषदुर्धोषमतंहरंतमारंन मारंनजतादिदेयं ॥ १ ॥ नेंद्राजिनेंद्रा
जिनतेम्लवेधंकादंतुकादंतुरयंनयस्य ॥ मामत्रमामत्रतथापिकुंददंतावदंतायलचिन्हदीर्घ
॥ २ ॥ बाह्यांक्षयाहांकक्षिपेकमप्रकपंप्रवणंक्षुपायाः ॥ तांशंनतांशंनववर्द्धयंतीमेकौ
तमेकांतवशाचमीटे ॥ ३ ॥ वंदेशिवंदेशिनधर्मद्विवस्वर्णवस्वर्णरुचेऽधिगंतुं ॥ विश्वस्वनि
श्रुत्यनयेनशंशरदामरदामनिनंदनाह्नां ॥ ४ ॥ मागधिमाराधिनवासवैमेंथीराजिथीग
जिनमोदजित्ते ॥ धामामुधामामुमतेमयित्वमीतिप्रमीतिप्रगुणोनयानि ॥ ५ ॥ संसकर्म
सकृद्दः दिवैदिरावध्वानवध्वाननिगसखाससां ॥ रक्षांकरक्षांकरणप्रनांप्रनोपघ्नानपघ्ना
परदादिनीस्तुमः ॥ ६ ॥ पृथ्वीजपृथ्वीजनवृंगचूतांकस्त्रमिन्कस्त्रस्त्रिभूतःमुपाश्रं ॥ कामांन
कामांनतुतुविंमुत्तयनीकाम्नीकाम्नीववाग्विखासाः ॥ ७ ॥ शीतांशुशीतांशुनदांयशस्तुति
संसांरुमांनंरुवेरुवेरुवः ॥ संगत्यसंगत्यजनात्रमश्रिया सौताग्यमौताग्यनिधिर्त्रे
दिवं ॥ ८ ॥ संकृत्तुंरुदरनकृन्मनोचराजीवराजीववचुपारं ॥ कृत्वासुहृत्वासुधियेनृत्वा

किरामासुरामासुतनासजत्ते ॥९॥ संपन्नसंपन्नरनाथपूजितंसत्कीर्तिसत्कीर्तितचारुचेष्टितं ॥
यंनिर्जयंनिर्जरमर्चयन्त्रवेन्नारंसनारंसपुनातुशीतलः ॥ १० ॥ ऋव्यानऋव्यानणुमोह कू-
पांतःपाततःपातरिगंरुकांके ॥ सश्रेयसःश्रेयसिकस्यनास्तुरागःस्मरागःस्मयञ्जिद्यधीशे ॥११॥
बंधूकबंधूकरणप्रशक्तिगात्राजगात्राजववासुपूज्य ॥ सद्योगसद्योगरयप्रसादं जायेयजाये-
ययथानञ्जयः ॥ १२ ॥ माधुर्यमाधुर्यगिरागुणदुरामेणरामेणकिरेणलक्ष्मणा ॥ तेतेगतेते-
गरिमाणसद्भुतंनीताविनीताविमलेश्वरत्वया ॥ १३ ॥ जाजालजाजालखितामलांगुलीखि-
खेनलेखेननुतेनञ्जपितं ॥ मानंतमानंतपदांबुजेनतेकंदर्पकंदर्पमुपैतुकिं मम ॥१४॥ पद्मास्य
पद्मास्यदतस्तमेतिविश्वेनविश्वेनरुजंतितरोगाः ॥ यःसन्नयःसन्नकुवासनाकोनाधर्मनाधर्मर-
तस्तुतेत्वां ॥ १५ ॥ शांतेनिशांतेनिवसन्नजीता वन्यायवन्यायतिमद्वाग्ने ॥ हेमाजहे-
माजवनप्रसीदजीतानजीतानमपाप्मनोनः ॥१६॥ सत्यागसत्यागमचंद्रपद्मदासत्वदासत्व-
निकेतकूथ ॥ पायादपायादहिंताथपंक्ता वंतीजवंतीजवदाननश्रीः ॥१७॥ मंदेतमंदेतर-
यानिरस्तगांगेयगांगेयगुणातवार ॥ योगाधयोगाधरितांतरारेराजिर्वराजिर्वरिवस्यतेऽसौ
॥ १८ ॥ जासावजासावनितेजनीवा सत्कायसत्कायशसस्तुतेऽग्रे ॥ नव्यापिनव्यापिहि-
यानजातीकामद्विकामद्विजिनाधिनाथ ॥ १९ ॥ निर्मायनिर्मायगुणद्वितीर्थयोगेनयोगे-
नदृढेनसिद्धः ॥ कल्याणकल्याणसुमेरुरस्तुदेवोमुदेवोमुनिसुव्रतःसः ॥२०॥ विद्यातिविद्या-
तिशयैककोशंलोकेशलोकेशरणंमेत्वां ॥ निष्कोपनिष्कोपमदेहदीधिते वप्राजवप्राजजग-
न्नयस्य ॥ २१ ॥ येनाजयेनाजरणीकृताज्ञा चारित्रचारित्रतवस्वशीर्षे ॥ नेमेसनेमेसकलैः
समुद्यदामोददामोदरबंधशकैः ॥ २२ ॥ विघ्नंतुविघ्नंतुखितामरेंद्राः पार्श्वस्यपार्श्वस्यसुरस्व-
सेव्याः ॥ ज्ञातानज्ञातानवपंकजानांपादास्त्रपादास्त्रसतांशरण्याः ॥ २३ ॥ निष्कामनिष्का-
मलकायवीरसिद्धार्थसिद्धार्थकुलप्रदीप ॥ सर्वज्ञसर्वज्ञानमस्कृताग्ने पुष्ट्यानिपुष्ट्यानिसतां-
चिनुष्व ॥ २४ ॥ धीरानिधीरानिखिलांगिरद्गाविज्ञानविज्ञानतकल्पवृक्षाः ॥ देवाधिदे-
वाधिनुत्प्रणीतकल्याणकल्याणकपंचकानः ॥ २५ ॥ वारिंजवारिंजयहृस्तिनोस्ताचारोप-
चारोपरिशीलयस्त्वां ॥ नाढीकनाढीकविधौतजेनसिद्धांतसिद्धांतकनिग्रहः स्यात् ॥२६॥
शुभ्रांशुकर्त्रांशुकर्तृकरस्यबीणाप्रवीणाप्रणतेष्टदाने ॥ दाहंसदाहंसरथातिवात्सपद्मास्य
पद्मास्यतुच्चारतीवः ॥ २७ ॥ एवंश्रीकृपजादयोजिनवराः श्रीवर्द्धमानांतिमाः सांज्ञानंद-
मखंरुखंरुयमकेर्नुताश्रतुर्विशतिः ॥ प्रज्ञोह्यासलसज्जिनप्रजकविव्यावर्ण्यमानोदयाञ्जूया
सुर्मयिसुप्रसन्नहृदयाच्चैलोक्यलक्ष्मीश्वराः ॥२८ ॥ इतियमकमयचतुर्विंशतिजिनस्तुतिः ॥

॥ श्रीवर्द्धमान जिनाय नमः ॥

॥ अथ श्री कर्मविपाक नामक प्रथमं कर्मग्रंथ प्रारंभः ॥

॥ टीकाकर्त्ता श्रीदेवेंद्रसूरि आद्यमां मंगल करेतेः—उपजातिवृन्द. ॥

दिनेशवद्वानवरप्रतापै, रनंतकालप्रचितं समंतात् ॥

योऽशोषयत्कर्मविपाकपंकं, देवो मुदे वोऽस्तु स वर्द्धमानः ॥ १ ॥

अर्थ—अनंत कालनो संचय करेलो जे कर्मविपाकरूप पंक एटले कादव तेनुं उ-
पध्यान रूप तापवडे शोषण करवाने जे सूर्यना जेवा ठे, एवा श्रीवर्द्धमान देव मने
हर्ष करनारा थाउं. ॥ १ ॥ ॥ आर्यावृत्तम् ॥

ज्ञानादिगुणगुरूणां, धर्मगुरूणां प्रणम्य पदकमलं ॥

कर्मविपाकेविवृत्तिं, स्मृतिबीजविवृद्धये विदधे ॥ २ ॥

अर्थ—ज्ञान, दर्शन अने चारित्ररूप जे सर्वोत्कृष्ट गुण तेउण करीने महत्ताने
पामेला अथवा तेउनी प्राप्ति करावनारा एवा जे धर्मगुरु, तेमना पदकमलने प्रणाम
करीने स्मरणरूप थंकरनी वृद्धि करवाने अर्थे आ कर्मविपाक नामना प्रथम कर्मग्रं-
थनी वृत्ति हुं करुं. ॥ २ ॥

हवे कर्मग्रंथ ते शुं कहीए? तो के—जीवे मिथ्यात्वादिक हेतुए करीने जे आत्मासाथे
पुनस्र चांधे तेने कर्म कहीए, यथा क्रियते इति कर्म इति व्युत्पत्त्या. ते कर्मनुं मूलोत्तर
प्रकृति जेदे करी, तथा प्रकृति, स्थिति, रस अने प्रदेशादि बंध जेदे करी, तथा बंधो-
दयोदीरणासत्तादि जेदे करीने ग्रंथनुं रचुं प्रतिपादन ठे जेहनेविषे; ते कर्मग्रंथ क-
हीए. त्यां प्रथम कर्मविपाकनामा कर्मग्रंथ कहेते. ए वधी बात प्रसंगधी कही ठे.

॥ हवे वालावबोध कर्त्ता मंगलाचरण कहे ठे. ॥

श्रेयोमार्गस्य वक्तारं ॥ त्वेतारं कर्मवृत्तिणां ॥ चेतारं

विश्वतत्वानां ॥ वंदे वीरं जगत्प्रभुं ॥ १ ॥ गुणचंद्रं

गुरुं नत्वा ॥ मतिचंद्रेण धीमता ॥ क्रियते

कर्मग्रंथस्य ॥ व्याख्या वालाऽवबोधिनी ॥ २ ॥

॥ हवे ग्रंथकर्त्ता श्रीदेवेंद्रसूरि पहेली गाथाए करी अजिष्टदेवतानी

स्तुत्यादिकनुं प्रतिपादन करे ठे. मूख गाथा ॥

सिरिवीरजिणं वंदिय ॥ कम्मविवागं समासउं बुवं ॥

कीरइ जिण देउदिं ॥ जेणंतो नन्नए कम्मं ॥ १ ॥

मरणं- मरणं प्रियुष्वन जन्मना मनने परमकार उपजाये, तथा परमादित्य महा म-
हीमाने विमाने एषीं जे श्रेष्ठ महा प्राणिद्वयं कदापि मिरि के० श्री एटले गोता,
यथा ॥ श्रेष्ठोऽकृष्णः सुसुप्पुष्पवृष्टिः दिव्योऽपनिश्चा मग्मासन्धः नामंडलं कुंडुतिगत-
पत्रं, मत्प्राणिद्वयानि जिनेश्वरणां ॥ ए. श्रेष्ठ महाप्राणिद्वयं कर्हिणं, अथवा चोत्रीज
श्रमिजय लक्षणं शोभा नेणे करी विगजमान एवा जे श्रीरजितं के० श्रीवर्द्धमान
जिन एटले गग ऋष तथा सोडू प्रमुख वैरीडंतो पराजय कर्मायी जिन कहेवाय
हे. अने ते वैरीडंत्य श्रीर एटले मुटट तेडने जीतवायी श्रीरजिन ए नाम सायंरुज
हे. एवा श्रीवर्द्धमान स्वार्माने मने करी, प्रणिधान एटले विद्युत् मनमद्दिन जे व-
चन योग ते वडे स्तुति तथा काया ए करी प्रणामरूप वंदिय के० वंदना करीने, अर्ही
वंदना शब्दे स्तवना अने प्रमाण ए वेदु अर्थ कहीणं हेणं. वंदिस्तुत्यन्निवादनयोरिति व-
चनान् एणे करी मंगलाचरणने अर्थ अतिष्ठ देवनी स्तुति करीने ज्ञानाचरणादि कर्मोना
अनुजवने कर्मविपाक के० कर्मविपाक कर्हिणं, तेने ममासुं के० संक्षेपे करी अर्थात्
वर्त्तमान छुपमकालना लोकोनी वृद्धि तथा आयु वल प्रमुख अति अल्प द्वोवायी घणा
विस्तारयंत ग्रंथोमां प्रवृत्त यथासां विन्न पदवना जयची तेवी कृति तेडनी ऊपर उपकाररूप
कदाच न थाय, माटे आ हेकामां सुष्ठं के० कहीश. एषी प्रयोजन सूच्युं; उपायो-
पेय एटले कारण कार्य लक्षण, साध्य साधन लक्षण, तथा गुरुपर्वकमलक्षण संबंध,
अर्थात् सिद्ध थाय ठे; सम्यक्दृष्टीजीव अर्थिकारी ठे; अने अतिथेय जे कर्मविपाक
ते एसां विषय ठे. ह्चे आगला चे पदे करी कर्म शब्दनो अर्थ करे ठे. जे कराय ते
कर्म कहीण. तेना पुनल अंजन चूर्णची जरेला दावडानी पेटे सर्व लोकाकाशमां
निरंतर व्यापी रहेला ठे; तेने क्षीर अने नीरनी पेरे तथा अग्नि अने लोहनी पेटे
कर्मवर्गणा इव्य अने आत्मानो तादात्म्य संबंध जे कारणमाटे थई रहेलो ठे; ते
कारणमाटे ते कर्म कहेवाय ठे. ए कर्म कोण करे? तोके-जिएण के० जीवे करी कीरइ
के० कराय ठे. ते जीव कोने कहीणं? पांच इंद्रिय, त्रण योग ते त्रण वल, श्वासो-
श्वास तथा आयु ए दश प्राणसुधी जे यथायोग्य धारण करी शके तेने जीव क-
र्हिणं, ते जीव थावा लक्षणवालो ठे-मिथ्यात्वदिके करी मलीनस्वरूप थको सा-
तादि वेदनीयादि कर्मोनी कर्त्ता ठे, तथा तेडना फल जे साता असाता तेनो चोक्ता,
तथा एवा एवा कर्मविपाकनो उदय तेने अनुसारे करी नरकादिक गतिनेविषे सं-
सर्त्ता, अने सम्यक्दर्शन ज्ञान तथा चारित्र्य लक्षण जे रत्नत्रय तेना अर्च्यासनी वा-
हुत्यताना वशेकरी अशेष कर्म मलपटलनो परिनिर्वाता, ए चारे लक्षणे विराजमान
ते जीव, सत्व, प्राणी तथा आत्मा इत्यादि पर्यायवडे उलखाय ठे; उक्तंच ॥ वः क-

र्त्तकर्मज्ञेदानां ज्ञोक्ता कर्मफलस्यच; संसर्त्ता परिनिर्वाता सह्यात्मा नान्यलक्षणः ॥
 कया कारणनी योग्यता पामीने जीव कर्मने करे ठे ? तो के-मिथ्यात्व, अविरति, क-
 पाय तथा योग ए चार लक्षणवाला सामान्यरूप हेउहिं के० हेतुए करी जीव क-
 र्मने करे ठे. यतः “ पक्षिणी यत्तण निन्हव उवघायपउत्स अंतराएण ॥ अच्चासा ए-
 णयाए थावरणडुगंजिऊजयइ ” इत्यादि विशेष कारणनी योग्यता पामीने ते विशेष करी
 आ ग्रंथनेविपेज आगल कहेवाशे. आटखुं कखुं तेनो तात्पर्यार्थं आ ठे:- जेण के०
 जे कारणमाटे हेतुएं करी जीवबडे कराय ठे तो के० ते कारणमाटे तेने कमंनणए
 के० कर्म कहेवाय ठे. एटखे जीव हेतु पामीने जेने करे तेने कर्म कहीएं; क्रियतेतत्
 कर्म इत्यर्थात् एवुं जे पुजलमय मूर्तिकर्म ते केवा प्रमाणे करी सिद्ध ठे, ते कहे ठे.

संसारनेविपे समस्त जीव वत्ते ठे, तेने आत्मत्वपणुं समान ठे. पण तेमांहे कोइक देव-
 ता ठे, कोइक नारकी ठे, कोइक तिर्यच ठे, कोइक मनुष्य ठे, एम नर नारक तिर्यच अनेम-
 नुष्यरूप विचित्रता ठे. एम वली मनुष्यत्वपणुं पण सर्व मनुष्यने विपे समान ठे. त-
 थापि तेमांहे कोइक राजा ठे, कोइक रंक ठे, कोइक पंमित ठे, कोइक मूर्ख ठे, कोइक
 महर्द्धिक ठे, कोइक दरिद्री ठे, कोइक स्वरूपवान ठे, कोइक कुरूपवान ठे, इत्यादिकजे
 विचित्रपणुं ठे, ते विचित्रपणुं निर्हेतुक नथी पण हेतुसहीतज ठे. जो निर्हेतुक मानीएं तो
 नित्यं सत्त्व किंवा असत्त्वनो प्रसंग थाय. नित्यंसत्त्व मसत्त्वंवा ॥ हेतोरन्यानपेक्षणादिति-
 चनात् ॥ ते माटे ए विचित्रता सहेतुक मानवी. ते हेतुने अमे कर्म कहीएं ठेएं, ए-
 तद्गुक्तंश्रीदिनकृतटीकायां ॥ ह्याचूडककयार्मनीपिजडंयोः सद्रूपनीरूपयोः श्रीमद्गुंत-
 योर्धलाघलवतोर्नीरोगरोगार्त्तयोः सौजाग्याऽसुजगत्वसंगमजुपोस्तुल्येपिनृत्वंतरं यत्तकर्म
 निबंधनं तदपिनोजीवं विनायुक्तिम् ॥ एनो अर्थ कहे ठे.

ए वात श्री दिनकृत टीकानेविपे जीवस्यापना अधिकारे थावी रीते कहेली ठे
 के;-महर्द्धिवंत अने रंक, बुद्धिवंत अने मूर्ख, सुरूप अने कुरूप, सज्जतिवान अने
 दुर्गतिवान, धलवान अने निर्धल, निरोग अने रोगार्त्त, तेमज सौजाग्य तथा दुर्जा-
 ग्य, एवा इंद्र जगत्तां दीगतां थावे ठे, तेमां अंतर जे ठे ते कर्मनुं निबंध ठे; त-
 थापि ते जीवविना संज्ञवे नही. ए विपे वीजे ठेकाणे पण कखुं ठे के “ आत्मत्वेना
 विशिष्टस्य, वैचित्र्यं तस्य पद्मशात्, नरादिरूपं तच्चित्र, महदं कर्मसंज्ञितं.” वसी पो-
 राणिक पण कर्मसिद्धिनुं प्रतिपादन करे ठे, ते था प्रकारे के “यथायथा पूर्वकृतस्य
 कर्मणः, फलंनिधानस्यमिवावतिष्ठति ॥ तथा तथा तत्प्रतिपादनोद्यता, प्रदीपहस्तेव
 मतिः प्रवर्त्तते ॥१॥ यद्यत्पुराकृतं कर्म, नस्मरंतीद् मानयाः; तदिदं पांडवश्रेष्ठ, देवमित्यजि-
 धीयते ॥ २ ॥ मुदितान्यपिमिप्राणि, सुकुक्षाश्चैवशत्रवः; नही मेतत्करिष्यंति, यद्यपूर्वकृतं-

त्रया"॥३॥ चौख पण आम कहे ठे के, " इतएकनवतौकटपे शक्त्यामे पुरुषो हतः, तेन कर्म विपाकेन पादेविज्ञोस्मिन्नित्थवः" एवी रीते कर्मना अस्तित्वनो यद्यपि सर्वे अंगीकार करे ठे, तथापि तेउं अमूर्तिमंत माने ठे, पण तेम नथी. कर्म पुजल स्वरूपी ठे; तेमाटे मूर्तिवंत ठे, अमूर्त नथी, तेम ठतां जो कर्मने आकाशादिवत् अमूर्ति मानशुं; तो जेम अमूर्त आकाशथी कांइ आत्माने अनुग्रह उपघात नथी, तेम कर्मना योगे पण आत्माने अनुग्रह तथा उपघातनो संजव थशे नही. यतः "अज्ञेउअमुत्तंचिय, कम्ममंनंतिवासणारुवं; तंतुनजद्यइत्ततो, उवाघयाणुग्गहाजावा. नागासंउवघायं, अणुग्गहं वाविकुणइसत्ताणं." हवे ते कर्म प्रवाहे करी अनादि ठे. यतः " अणाइयं तं पवाहेण " इति वचनात्. जो प्रवाहनी अपेक्षाथी पण कर्मने सादि मानियें, तो जीवोने पूर्वे कर्मरहितपणानो संजव थशे. अने पाठलथी कर्म कख्याथी जीवने कर्मनो संयोग उत्पन्न थाय ठे एम मानवुं जोईशे. एम अंगीकार कख्याथी मुक्त जीवोने पण कर्मनो संयोग संजव थशे, केमके ते तो कर्मरहित ठे. तेथी मुक्त जीवोने अमुक्तता थशे. एम मानवुं तो इष्ट नथी. माटे जीवने कर्मनी साथे अनादि कालनो संयोग ठे एम मानवुं योग्य ठे, मात्र कर्मज अनादि ठे एम नथी.

आशंका-जीवनी साथे कर्मनो अनादि संयोग ठतां तेनो वियोग केम संजवे ?

उत्तर- अनादि संयोग ठतां पण वियोग दीगामां आवे ठे. जे कांचन अने उपल एटले पथरानो अनादि संयोग ठे, तोपण तथाविध सामग्रीना सजावथी एटले धमनादिकनी सहायतावडे कीटीनो वियोग दीगामां आवे ठे, तेमज जीवने पण सम्यक् ज्ञान, सम्यक्दर्शन तथा चारित्रना ध्यानरूप अक्षिण करी अनादि कर्ममलनी-साथे वियोगनी सिद्धि थाय ठे, ए विपे जाप्यसुधांचोनिधिर्नगवान पण आम कहे ठे के, " जहइहय कंचणोवल संजोगोणाइ संतइ गज्जवि; दुव्विज्जसोवायं, तहजोगो-जीवकम्माणं ॥ १ ॥ इति प्रथम गाथार्थं ॥

॥ हवे वीजी गाथाए कर्मना केटखा जेइ ठे ? ते कहे ठे. ॥

पयइ ठिइ रस पएसा ॥ तं चउहा मोअगस्स दिठंता ॥

मूल पगइ ठ उत्तर ॥ पगई अडवन्न सयजेयं ॥ १ ॥

अर्थ- तंचउहा के० ते कर्मना चार प्रकार थाय ठे; ते आ प्रमाणे- पयइठिइ रस पएसा के० प्रकृति, स्थिति, रस तथा प्रदेश, जेम प्रासाद प्रमुखना आधाररूत स्तंज होय ठे; तेम कर्मना ए चार स्तंज ठे. तेथी प्रकृतिबंध, स्थितिबंध, रसबंध तथा प्रदेशबंध कखा ठे. तेमां स्थिति, तथा रस जे अनुनाग, तथा प्रदेश ए प्राण

बंधोने जे समुदाय तेने प्रकृतिबंध कहियें; अध्यवसाय विशेषें करी ग्रहण करेला ते कर्मना दक्षिण, तेउनी स्थिति एटले जे कालनो नियम, तेने स्थितिबंध कहियें; कर्मन पुत्रलोना शुजाऽशुज अथवा घाती अघाती जे रस तेने अनुजागबंध अथवा रसबंध कहियें; अने स्थिति तथा रसनी अपेक्षाविना कर्मपुत्रलोना दक्षिकोनुं जे ग्रहण करवुं, तें प्रदेशबंध कहियें. उक्तंच “विश्वबंध दक्षस्स विई, पएसबंधो पएस गहणं जं; ताणरसं अणुजागो, तस्समुदाळं पगइबंधो. ” चीजे ठेकाणे पण कछुं ठे:— “प्रकृतिः समुदाय स्यात्, स्थितिः कालावधारणं; अनुजागो रसः प्रोक्तः प्रदेशो दक्षसंचयः” ए उक्तचा प्रकार ते मोअगस्स दिठंता के० मोदकना दृष्टांतेकरी समजी लेवा, ते आ प्रमाणे-जेम वातरोगने हरण करनारा ड्रव्यथी वनावेळो जे मोदक होय ठे, तेनी वातरोगने नाश करवानी प्रकृति अथवा स्वजाव होय ठे; पित्तरोगापहारक ड्रव्यथी वनेला मोदकवने पित्तनो उपशम थाय ठे; अने कफरोगनाशक ड्रव्यथी उत्पन्न थएला मोदकथी कफनो ध्वंस थाय ठे; एवो जे स्वजाव तेने प्रकृति कहियें; ते मोदक कोइएक दिवस, कोइ वे दिवस, एम यावत् कोइ एक माससुधी वगडी न जतां जेमनो ते मज रही शके ठे; पठी विनाश पामे ठे, ए तेनो स्थितिकाल कहियें; ते मादकने विपे स्निग्ध तथा मधुरादिक रस एक गुणो, द्विगुणो तथा त्रिगुणो इत्यादिक जे होय ठे, तेने रसबंध कहियें; अने ते मोदकमांना कोइमां एक प्रकृति एटले एक पत्ती, कोइमां वे पत्ती तथा कोइमां त्रण पत्ती एम यावत् कणिकनुं प्रमाण होय तेने प्रदेशबंध कहियें; एवीज रीते कर्मने विपे पण कोइ कर्मनी प्रकृति ज्ञानने आशा-दान करनारी होय, कोइ कर्मनो स्वजाव दर्शनने आवरण करवानो होय, कोइ कर्मनी प्रकृति आनंदने देनारी होय अने कोइ कर्मनो स्वजाव सम्पक् दर्शनादिकनो विघात करवानो होय ठे, तेने कर्मप्रकृति कहियें. तेज कर्म कोइ त्रीश कोटाकोटी सागरोपमसुधी, अने कोइ सित्तर कोटाकोटी सागरोपमसुधी इत्यादि टकी शके ठे, तेने कर्मनी स्थिति कहियें; ते कर्मनेविपे कोइमां एक ठाणीयुं, कोइमां वे ठाणीयुं, अने कोइकमां त्रण ठाणीयुं रस होय ठे, ते अनुजागबंध कहियें, अने तेज कर्मने विपे कोइमां प्रदेश अल्प होय, कोइमां बहु, कोइमां बहुतर तथा कोइमां बहुतमरूप इत्यादि प्रदेशोने संचय होय ठे, ते प्रदेशबंध कहेवाय ठे. मूलपगइ अठ के० ए कर्मनी मूल प्रकृति सामान्यरूप थाव ठे, अने उत्तर पगइ अडवन्नसय जेयं के० उत्तर प्रकृति विशेषरूप एकशो ने अछावन ठे. एज एकसो ने अछावन कर्मप्रकृति कहेवाय ठे.

॥ हवे मूल प्रकृति आठनां नाम तथा ते एकेकना जेटला
उत्तर जेद ठे ते कहे ठे. ॥

इह नाण दंसणावर ॥ एवेअ मोहाउ नाम गोआणी ॥ वि-
ग्धं च पण नव डअ ॥ ठवीस चउ तिसय ड पण विहं ॥१॥

अर्थ— इह के० ए प्रवचनने विपे कर्म एटला प्रकारनुं ठे. इहां कर्मपद गाथा-
मांहे नथी, माटे उपचारथी लहीए. ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, वेदनीय, मोह-
नीय, आयु, नाम, गोत्र तथा विग्धं च के० अंतराय, ए आठ मूलप्रकृति ठे. तेमां प्र-
थम ज्ञानावरणीय कर्मनुं विवेचन आवी रीते ठे— जेणे करी वस्तु जाण्यामां आवे
अथवा जेणे करी वस्तुनी द्यत्ता एटले परिमाण थाय, तेने ज्ञान कहीए; अथवा
ज्ञाने ज्ञान कहीए; अथवा सामान्य विशेषात्मक वस्तुनेविपे विशेष ग्रहणात्मक
जे बोध तेने ज्ञान कहियें; अने जेणे करीने देखाय तेने दर्शन कहीयें; अथवा दृष्टीने
दर्शन कहीयें अथवा सामान्यविशेषात्मकवस्तुनेविपे सामान्य ग्रहणात्मक जे बोध
तेने दर्शन कहीयें; तथा जेणे करी आवरीए, आठादिएं तेने आवरण कहीए; अ-
थवा आवरे, आठादे तेने आवरण कहियें. आवरणनुं रूप आवुं ठे— मिथ्या-
त्वादिकना मेलापेकरी जीवने व्यापारे आकर्षण करेली कर्मवर्गणा मांहेलो विशिष्ट
पुजल समूह तेने आवरण कहीए. तेमांहे जे ज्ञाननुं आठादन करे ठे, ते ज्ञानावर-
णीय कर्म कहेवाय ठे. अने दर्शननुं आठादन करे ठे, ते दर्शनावरणीय कर्म कहेवाय
ठे, तथा वेद्यते एटले जेनो सुख तथा दुःखरूपपणे अनुभव कराय ठे, तेने वेदनीय
कर्म कहीयें, यद्यपि सर्व कर्मोनों अनुभव करायज ठे, तेशी सर्व कर्म वेदनीय होंवां
जोड़यें, तथापि पंकजादि शब्दनीपेठे वेद्य शब्द रूढिविषयक ठे; माटे साता तथा
असाता कर्मज वेद्य होवाथी एनेज वेदनीय कहीयें. पण शेष कर्मने न कहीयें; तथा
जाणनारा प्राणीप्रत्ये मोह उपजावे सदसद्दिवेकथी जे विकल करी नाखे तेने मोह
कहीयें; अने एज मोहनीय कर्म कहेवाय ठे. तथा जेथी गत्यंतरनेविपे जनुं थाय ठे
तेने आयु कहे ठे; अथवा पोते करेला कर्मना वशे प्राप्त थएली जे नरकादिक दुर्ग-
ति तेमांथी निकलवानी इष्टा करनारो प्राणी प्रतिबंधकताने पामे. अर्थात् जे त्यांथी
निकलवा न दिये ते आयु कहेवाय ठे. अथवा जवांतरने विपे जीवने जे निश्चये
उदय आवे तेने आयु कहीयें. यद्यपि सर्व कर्म उदय आवे ठे, तथापि आयुष्यनी
कांश्चक विशेषता होय ठे. केमके, वीजां वांधेलां सर्व कर्म कोई तेज जवमां उदयें
आवे ठे, कोश्क वली प्रदेशे उदये करी चुक कीधां ते जन्मांतरनेविपे विपाकोदये
करी उदय आवतां नथी, अने आयु कर्मनेविपे एम नथी. जे जवनुं आयु वांछुं

होय तेज जवमां जोगवाय ठे. एटले मनुष्य जव वेदता थका जो देवतानुं आयुष्य वांध्युं होय तो कांइ मनुष्यजवमां वेदाय नही, किंतु अवर्य जन्मांतरेज वेदाय. आयुष्यना उदयनी विवक्षा विशिष्ट थकी कही ठे. पण प्रदेश थकी नथी कही. ते विशिष्टपणुं तो ते आयुष्यना सज्ञाव वर्त्तन थकी होय ठे, अथवा जेनो उदय थयाथी तज्ञवयोग्य यावत् शेष कर्म उपजोगपणे आवी प्राप्त थाय तेने आयु कहीयें. तथा जे जीवप्रत्ये गति जाति प्रमुख पर्यायना अनुभवने करे तेने नाम कर्म कहीयें. तथा जेणे करी आत्माने उंचनीच शब्दे करी बोलवाय ठे तेने गोत्रकर्म कहीयें. तथा जेणे करी दानादिक लब्धिउत्तनो नाश थाय ठे, अथवा जे उक्त लब्धिउत्तनो विशेषे करी नाश करे ठे तेने अंतराय कर्म कहीयें.

तेमां ज्ञानावरणीय, पण के० पांच प्रकारनुं ठे, दर्शनावरणीय नव के० नव प्रकारनुं ठे, वेदनीय दु के० वे प्रकारनुं ठे, मोहनीय अरुचीस के० अष्टावीस प्रकारनुं ठे, आयु चउ के० चार प्रकारनुं ठे, नामकर्म तिसय के० एकसो ने त्रण प्रकारनुं ठे; गोत्र दु के० वे प्रकारनुं ठे, अने अंतराय कर्म पणविहं के० पांच प्रकारनुं ठे. एवी रीते मूल आठ प्रकृतिनी उत्तर एकसो ने अष्टावन प्रकृति थाय ठे.

आशंका-एवा अनुक्रमथी ज्ञानावरणादि कर्मोनों उपन्यास कख्यानुं कांइ प्रयोजन ठे के साजाविक एवो अनुक्रम आवी गयो ठे?

उत्तर-अनुक्रम करवानुं प्रयोजन ठे, ते आ प्रमाणे:- अहीं ज्ञान तथा दर्शन ए जीवनुं स्वतत्त्व जूत ठे; केम के, ए विना जीवत्व कहेवाय नही. जीव चेतना लक्षण-वंत ठे. ते चेतना लक्षण ज्ञान तथा दर्शनना अजावे केम संज्ञवे, तथा ज्ञान अने दर्शनमांहे पण ज्ञान प्रधान ठे. जे ज्ञाने करी सकल शास्त्रार्थ विचारनी संतति प्रवृत्त ठे. ते माटे अथवा सर्व लब्धि साकारोपयोगे उपयुक्त जीवने उपजे ठे. पण निराकारोपयोगे एटले दर्शनोपयोगे उपयुक्त जीवने न उपजे. यतः "सत्वात् लब्धीत्सागारो-पत्तं गोवत्तस्त नो अणागारोत्तं गोवत्तस्त" इति वचनप्रामाण्यात् माटे ज्ञान प्रधान ठे. अथवा जे समयें सकल कर्म विनिर्मुक्त जीव थाय ठे, ते समयें जीव ज्ञानोपयोगोपयुक्त होय ठे, अने दर्शनोपयोग तो द्वितीय समयमां थाय ठे, तेमाटे ज्ञान प्रधान ठे, तेनुं जे आश्रादन करनां ते ज्ञानावरणीय कर्म ठे, तेने सर्व कर्म ठे, तेने सर्व कर्ममां प्रथम गण्ठुं ठे; अने ज्ञानोपयोगथी पतित जीवने दर्शनोपयोगनेविषे अवरस्यान ठे, तेमाटे ते ज्ञानानंतर द्वितीयस्थाने दर्शनावरण कर्म गण्ठुं ठे.

ए ज्ञानावरण तथा दर्शनावरण कर्म पोताना विपाकने उदय करता थका यथायोग्य अवर्ये करी वेदनीय कर्मविपाकना उदयनुं निमित्तजूत थाय ठे, ते देखाटे

टे- ज्ञानावरणीय कर्मप्रत्ये उपचयोंत्कर्षणी, प्रात विपाकणी अनुभवतो यको सूक्ष्म तथा सुक्ष्मतर वस्तुनो विचार करवामां पोताने असमर्थ जाणतो यको जीव खेदने पामे ठे. तेमज बली सकळ लोको ज्ञानावरण कर्मना ह्योपशमने लीधे पाटव एटवे चतुर यईने पोतानी बुद्धिणी सूक्ष्म तथा सुक्ष्मतर वस्तुविचार करवाने समर्थ होवाची सुश्रुने वेदे ठे. एवी रीते वेदनीय कर्मनुं निमित्त कारण ज्ञानावरणीय कर्म ठे. ते प्रमाणेज अतिनिधिरु दर्शनावरणीय कर्मना उदयची प्राणी जात्यंधादि थयो यको, वचनने अगोचर एवा दुःखसंदोह एटले दुःखना समुद्रायने अनुभवे ठे. तेमज दर्शनावरणीय कर्मना ह्योपशमणी स्पष्ट चक्षुरादि शुक्त यईने यथाविध वस्तुसमूह एटले निकुरंयने सम्यक् प्रकारे अवलोकन कर्वाची प्राणी अमंद आनंदसंदोह प्रते अनुभवे ठे; तेमाटे वेदनीय कर्मनुं निमित्त कारण दर्शनावरणीय कर्म पण ठे, ज्ञान दर्शनावरण कर्मनुं वेदनीय कर्म वेद्य ठे. तेमाटे वेदनीय कर्म व्रीजुं गणुं ठे.

वेदनीय कर्मने त्रिपे पण इष्ट अने अनीष्ट विषयना संबंधणी सुख तथा दुःखनो जे अनुभव थाय ते वेदनीयनुं लक्षण ठे; अने विषयने त्रिपे इष्ट अने अनिष्टतापणुं ते राग अने द्वेषजनित ठे अने ते राग द्वेष तो मोहना हेतु ठे. तेमाटे वेदनीय कर्मणी अनंतर मोहनीय कर्म चोयुं कलुं ठे.

मोहमूढ प्राणी बहु आरंजरूप परिग्रहणी कर्मादानमां आसक्त यईने नरकादिकनुं आयुष्य वांधे ठे, माटे मोहनीय कर्मानंतर पंचमस्थाने आयु कर्म गणुं ठे.

नरकादि आयुष्यनो उदय आढ्याथी अवश्यपणे नरक गत्यादिक नाम कर्मनो उदय थाय ठे. माटे आयुष्यानंतर नामकर्म ठुं गणुं ठे.

नाम कर्मनो उदय थयाथी अवश्येकरी उंच अथवा नीच गोत्रनो उदय थाय ठे, माटे नामकर्मानंतर गोत्रकर्म सातमुं गणुं ठे.

उंच गोत्रोत्पन्न जीवने प्रायें करी दान तथा लाजांतरायादि कर्मनो क्य होय ठे, केमके, राजादिक जे उंच कुलवान कहेचाय ठे, तेउनेविषे दान तथा लाजादिक दीगामां आवे ठे, जो अंतराय कर्मनो क्य न थयो होय तो दान तथा लाजादिकनो संभव थाय नही. माटे घणुंकरी दान तथा लाजांतरायादि कर्मो उत्तम कुलनेविषे क्यनेज पामेला होय ठे. तेमज नीच गोत्रोत्पन्न प्राणीनेविषे प्रायेंकरी दान तथा लाजांतराय कर्मनो उदयज होय ठे. केम के, नीच गोत्रोत्पन्न मनुष्य दरिद्री होवार्थी त्यां दानादिक दीगामां आवतुं नथी. ए रीते गोत्र कर्मनो उदय थया पठी अंतराय कर्मनो उदय होवार्थी गोत्रकर्मानंतर आठमुं अंतराय कर्म गणुं ठे. एवीरीते कर्मानुक्रम वर्णन सप्रयोजन ठे. ॥ ३ ॥

“ हृवे यथोद्देशं निर्देशः ” ए न्यायें करी एटले प्रथम जेवो मनमां संकेत थाय ठे, तेवुं प्रसिद्धपणे कथन अथवा स्पष्टीकरण थाय ठे; एवो न्याय ठे. ते न्याये करी प्रथम पांच प्रकारनुं ज्ञानावरणीय कर्म कहे ठे.

मइ सुय उंही मण के ॥ वलाणि नाणाणि तत्र मइनाणं ॥
वंजण वग्गह चउहा ॥ मण नयण विणिंदिय चउका ॥ ४ ॥

अर्थ— मूलसूत्रमां जेनां नाममात्र कहां ठे, तेउनीसाथे प्रत्येके ज्ञान शब्द जो-कीने आवीरीते गणना करवी—मइ के० मतिज्ञान, सुय के० श्रुतज्ञान, उंही के० अवधिज्ञान, मण के० मनःपर्यवज्ञान, तथा केवलानि के० केवलानी एटले केवलज्ञान, ए पांच नाणाणि के० ज्ञान ठे ते जाणवां. ‘ पदैकदेशे पदसमुदायोपचारात् ’ एटले पदनो एक देश होय तो पण आखा पदनो उपचार करी लेवो एवो न्याय ठे. ए प्रमाणे मूलमां मन शब्द ठे तेथी मनपर्यवज्ञान जाणी लेवुं.

तत्र के० तत्र जाणे तेने मति कहीयें, जेथी मनन थाय अथवा जे मनन करे ते-ने मति कहीयें; अथवा इंद्रिय तथा मनोद्वारे करी निश्चित वस्तुने जेणेकरी जणाय अथवा मनाय तेने मति कहीयें. योग्य देशने विषे अवस्थित वस्तु विषयक इंद्रिय मनोनिमित्त जे आत्माने अवगमविशेष एटले कोईक ठेकाणे कोई वस्तु पनी होय, तेने विषय करनारां मन तथा इंद्रियो होय ठे, तेमां निमित्त कारण ज्ञान ठे, ते ज्ञान यथार्थ आत्माने अयुं होय तेने मतिज्ञान कहीयें. एनेज आगममां अजिनि-वोधिक ज्ञान कछुं ठे. ते विषे जगवान् देवर्षिद्विमाश्रमण एमणे आम कछुं ठे— “नाणं पंचविहं पन्नत्तं, तंजहा अजिणिवोहिय नाणं, सुयनाणं, उंहिनाणं, मणपय्य-वनाणं, केवलनाणं.” अत्र अजिनिवोधिक ज्ञाननो अर्थ आम करेखो ठे— अजि उपसर्ग ठे, तेनो अर्थ अजिमुख एटले सन्मुख एवो थाय ठे; नि शब्दनो नियत ए-टले निश्चित अर्थ थाय ठे; एवी अजिमुख नियत के० वस्तु योग्य देशावस्थान अपे-ही इंद्रिय मनोनिमित्त स्वस्वविषयनी अपेक्षाए जे बोध थाय ठे तेने अजिनि-वोधक ज्ञान कहियें.

अवणं श्रुतम् एटले जे संज्ञाय तेने श्रुत कहियें. अजिलापेक्षावित जे अर्थ तेने मद्दण करवानी जे उपसब्धि विशेष हेतु होय तेने श्रुत कहियें. कंबुप्रीवादिमान्, पृथुपुभोदराद्याकार, जलधारणादिक अर्थ क्रियाने समर्थ, एवी जे वस्तु ते घट शब्द करी बोधाय ठे. अही वस्तु वाच्य ठे ने शब्द वाचक ठे, माटे उक्त वस्तु वाच्य ठे, अने घट शब्द वाचक ठे, एवा वाच्य वाचक संबंधे करी त्रिकाल साधारण समान

परिणाम शब्दार्थ पर्याय श्रालोचनानुसारी इंद्रिय मनोनिमित्त जे आत्मानुं अवगम विशेष तेने श्रुतज्ञान कहियैं.

इंद्रियादिकनी अपेक्षाविना आत्मानेविषे जे साक्षात् अवधान एटखे अर्थ ग्रहण थाय ठे, तेने अवधि कहीयैं. अने साक्षात् अर्थनुं ग्रहण होवाची एने प्रत्यक्ष ज्ञान पण कहे ठे. यद्युक्तं नंद्राध्ययने— “ नाइंद्रियपञ्चकं तिविहं पञ्चतं, तंजहा, उद्दि-
नाणपञ्चकं, मनपञ्चवनाण पञ्चकं, केवलनाणपञ्चकमिति.” अथवा अत्र शब्दनो अर्थ अधः एवो समजवा, एटखे जेणे करी अधो एटखे नीचो विस्तृत जे वस्तु तेने जाणीयें तेने अवधि कहियैं. अथवा अवधि शब्दनो अर्थ मर्यादा वाचक थाय ठे; एटखे रूपी उच्यने विषेज जाणवानी प्रवृत्ति ठे जेनी, एवी मर्यादा, उपलक्षित जे ज्ञान तेने अवधिज्ञान कहियैं.

मनपर्यव ज्ञाननो अर्थ आ प्रमाणे—परि शब्दनो अर्थ सर्वतोच्चाववाचक ठे. अत्र शब्दनो अर्थ जाणवा वाचक ठे. केमके, अवन वेदन इत्यादिक शब्दो पर्याय वाचक ठे. अही परिश्रव तेनो पर्यव थाय ठे. तेची मननुं जे सर्व थकी जाणुं तेने मनपर्यव कहीयैं, अथवा मनःपर्यव ज्ञान कहीयैं, अथवा मनःपर्याय ज्ञान पण एनेज कहीयैं. त्यां एवो शब्दार्थ करीणं जे संज्ञी जीवे काययोगे करी ग्रहण करेली जे मनःप्रायो-
ग्य वर्गणाड्य जेने चिंतनीय वस्तुनेविषे चिंतनीयपणे व्यापाख्यो एवो जे मनोयोग, तेने मनपणे परिणमावीने जे पर्यायानुं श्रालंवन कखुं ठे, तेने मन कहीयैं. तेना पर्याय एटखे समस्त प्रकारे जाणुं तेने मनपर्यव कहीयैं, अथवा जे मन चिंतनानुगत परिणाम तेनुं जे ज्ञान तेने मनःपर्याय कहीयैं. अथवा आत्माए करी वस्तु चिंतनने-
विषे व्यापाख्या जे मन तेने पर्याय के० जाणे; तेने मनःपर्याय कहीयैं. तत्संबंधी जे ज्ञान तेने मनःपर्याय ज्ञान कहीयैं.

केवल एटखे एक, अर्थात् जे मति आदिक ज्ञाननी अपेक्षाविनानुं होय तेने के-
वलज्ञान कहीयैं. “ नष्टमिच्छात् मच्चिण्णणे ” इति वचन प्रामाण्यात्.

आशंका— मत्यादिक ज्ञान पोतपोताना आवरणना क्षयोपशम जावे पण प्रगट थाय ठे; तो निःशेष स्वस्व आवरणनो क्षय थवाने लीधे सर्व प्रकारे सारी रीते मत्या-
दिक ज्ञान प्रगट थवानो संभव ठे. चारित्र परिणामनी पेरे जेम चारित्रावरणीय कर्म-
ना क्षयोपशमे सामायकादि चारित्र प्रगट थाय ठे. अने चारित्रावरणीयनो निःशेषपणे क्षय थयाची विशेषताची यथाख्यात चारित्र प्रगट थाय ठे. परंतु केवल ज्ञान उत्पन्न थयाची कांश् चारित्र जतुं रहेतुं नथी. तेमज केवल ज्ञान उत्पन्न थयाची मति तथा

श्रुतादिकनो पण अज्ञाव संज्ञवे नही. उलटुं विशेषताथी संपूर्ण प्रगट थाय ठे. कयुं ठे के, “ आवरण देसविगमे, जाई विज्ञांति मइसुयाईणि; आवरण सबविगमे, कह-ताइ न हुंति जीवस्स. ”

उत्तर— अहीं जेम घनाघन पटलांतरित एटले मेघने आडे रहेलो जे सहस्रजातु एटले सूर्य तेनुं अपरांतरालवर्ति जे कटकुक्यादि आवरण तेना विवरांतर गत जे प्रकाश ते घटपटादिक वस्तुने प्रकाशे ठे. एटले एक तो पूर्ण जलथी जरेलो मेघ आडे आवेलो तेथी पूर्ण प्रकाश पडी शके नहीं, तेमां वली कुट्यादिक त्राटीनी चींतेने आडे जे पदार्थो होय तेउनी ऊपर जेम यथार्थ प्रकाश पनी शकतो नथी. ते वस्तु केटलाएक अंशे देखाय अने केटलाएक अंशे न देखाय अथवा थोनी देखाय ठे, तेम केवल ज्ञानावरणीय कर्मथी आवृत जे केवल ज्ञान, तेमां अपरांतरालवर्ती मति-ज्ञानावरणीय आदि, तेउना क्षयोपशमरूप जे विवर एटले सूक्ष्म ठिजो, तेउमांथी गएलो प्रकाश जीवाजीवादिक वस्तुने प्रकाशे ठे. ते तेवी रीते प्रकाश करतो थको मतिज्ञानादि लक्षण तेहबुं तेहबुं क्षयोपशमनुं रूप अजिधानप्रत्ये पामे ठे. ते कारण-माटे जेम सकल घनपटल तथा कटकुक्यादिक आवरणनो नाश थया पठी तथाविध सूर्यनो प्रकाश तेवो अस्पष्ट नथी थतो. किंतु सर्वात्मपणे स्पष्टरूप अन्यरूपपणे जाते ठे. तेम अहीं पण सकल केवल ज्ञानावरण तथा मतिज्ञानावरणादि आवरणनो वि-लय थयार्थी, तथाविध मतिज्ञानादिसंज्ञिक केवल ज्ञाननो प्रकाश नथी होतो, किंतु सर्वात्मपणे यथावस्थित वस्तुनो परिच्छेदक स्पष्ट अन्यरूपज जासे ठे, उक्तंच श्रीपूजे: “ कडविब्ररागय किरणा, मेहंतरियस्स जह दिण्णेसस्स; ते कम्ममेहावगमे, न हुंति जह तह इमाइंपि. ” अन्य आचार्योंं पण कह्युं ठे:— “मलविरुमणेव्यक्ति, यथा नेक प्रकारतः ॥ कर्मविज्ञात्मकज्ञप्ति, स्तथानेकप्रकारतः ॥ १ ॥ यथाजात्यस्य रत्नस्य, निःशेषमलहानितः ॥ स्फुटे करूपा जिव्यक्ति, विज्ञेति स्तद्धदात्मनः ” ॥ २ ॥ अन्य आचार्य एनुं थावी रीते समाधान करे ठे ते कहे ठे—सयोगि केवलीने विषे पण, मति श्रुतादिक ज्ञान ठे, पण ते केवल फलशून्य ठे, तेमाटे तेनी विवक्षा करता न-थी. जेम सूर्यनो उदय थया पठी पण नक्षत्रादिक होय ठे, तोपण ते निःप्रयोजक होवाथी विवक्षा करवायोग्य नथी. तेम अहीं पण जाणी लेबुं. उक्तंच “अन्नेआजि-णियोहिय, नाणाइणिजिणस्स विदंति; अफलाविणियसूरुदये, जहेव नखत्तमाइंणि.” अथवा केवल शब्द शुरु वाचक ठे. एटले आवरणमलकलंकपंक रहित तेने केवल ज्ञान कहीं. अथवा केवल शब्द संपूर्ण अर्थ वाचक ठे. केमके, प्रथमथीज तदाव-रणकर्मनो निःशेषपणे नाश थयो ठे. तेणे करी संपूर्ण उपनुं ठे तेमाटे केवल ज्ञान कहे ठे. अथवा केवल शब्द असाधारण वाचक ठे. अन्य कोइने सदश नथी. जे सामान्य

न होय तेने असाधारण कहीयें, सामान्य पदार्थ तेसादृश होय ठे, तेनो ज्यां अज्ञाव होय तेने असामान्य अथवा असाधारण कहीयें. केवल ज्ञान जेवो वीजो कोई पदार्थ नथी, तेथी अनन्य सदृश ठे, माटे तेने केवलज्ञान कहीयें अथवा अनंतार्थ वाचक केवल शब्द ठे; केमके, अनंतज्ञेय पदार्थोने जाणे माटे तेने केवलज्ञान कहीयें. अथवा निर्व्याघातार्थ वाचक केवल शब्द ठे, केमके, लोकालोकनेविषे कयांए पण एनो व्याघात थतो नथी तेथी केवलज्ञान कहीएं. एवी रीते ए पांच ज्ञाननो शब्दार्थ जाणवो. अथवा केवलंच तत् ज्ञानंच केवलज्ञानं. यथावस्थित ज्ञूतजवज्जावि जाव स्वज्ञाव जासि ज्ञानमिति जावना. एटले केवल एतुं जे ज्ञान ते केवलज्ञान एटले ज्ञूत, जविष्य तथा वर्त्तमानकालनो यथावस्थित जाव जेथी प्रगट थाय तेने केवल ज्ञान कहीयें.

आशंका- पांच ज्ञानोनो एवा अनुक्रमे करी उपन्यास करवानुं शुं कारण हतुं ?

उत्तर- ए पांच ज्ञानमां मति अने श्रुत ए वन्न ज्ञान एकत्र चण्णां ठे. केमके, ए-जना परस्पर स्वामी, काल, कारण, विषय तथा परोक्ष ए पांच धर्म सरखा ठे. जेमके मतिज्ञाननो स्वामी ठे, तेज श्रुत ज्ञाननो स्वामी ठे; अने जे श्रुतज्ञाननो स्वामी, तेज मतिज्ञाननो स्वामी. जव मझनाणं तव सुयनाणं, जवसुयनाणं तवमझनाणं इत्यादि, वचन प्रमाण्यात्. माटे स्वामी साधर्म्य ठे. जेटलो मतिज्ञाननो स्थिति काल ठे, तेटलो ज श्रुतज्ञाननो स्थिति काल ठे. ते प्रवाहनी अपेक्षाए जो वेईए तो अतीत अनागत तथा वर्त्तमानरूप सर्व काल ठे, अने अप्रतिपाती एक जीवनी अपेक्षाए लैयें तो साधिक ठासठ सागरोपम प्रमाण काल ठे. उक्तंच “ दोवारे विजयाइसु, गय-स्स तिन्नञ्जुए अहव ताई; अइरेगं नर जवियं, नाणा जीवाण सवद्धा. ” एवीरीते काल साधर्म्य ठे. तथा इंद्रियरूप निमित्त कारणवान मतिज्ञान ठे, तेम श्रुत ज्ञान पण इंद्रिय निमित्त ठे. एवीरीते कारण साधर्म्यपणं ठे. तथा जेम मतिज्ञानना आदेशथी सर्व इव्य विषय ठे, तेमज श्रुत ज्ञानना आदेशथी पण सर्व इव्य विषय होवार्थी विषय साधर्म्य ठे. अने जेम मतिज्ञान परोक्ष ठे, तेमज श्रुतज्ञान पण परोक्ष होवार्थी परोक्ष साधर्म्य ठे. ते कारण माटे स्वाम्यादि साधर्म्य होवार्थी मति तथा श्रुत नियमथी एकत्र कथन करवा योग्य ठे. तथा प्रथम ए वे ज्ञान होय तोज पश्चात् अवधि आदिक वीजां ज्ञानो उत्पन्न थाय ठे, माटे अवधि ज्ञानादिकथी पहैला गइया ठे. उक्तंच “ जं सामि काल कारण, विसय परोक्कत्तणेहिं तुल्लाई; तप्रावे सैसाणिय, तेणाईए मइ सुयाई. ”

आशंका- मति अने श्रुत ए वे ज्ञानोमां मतिज्ञान प्रथम गण्युं अने श्रुतज्ञान पठी गण्युं तेनुं कारण शुं ?

उत्तर- श्रुतज्ञान मतिपूर्वकं वे. प्रथम सर्वत्र श्रवणमहादिरूप जो मतिज्ञान उरुपामे तो पत्नी श्रुतज्ञान होय वे; माटे मतिज्ञान प्रथम कर्तुं वे. ए विषे श्री जिन उग्रणि क्रमाश्रमण आम कहे वे- " मइ पुवं सुयमुत्तं, न मइ सुयपुत्रिया विसेतो ज्यं; पुवं पाउण पूरण, जावाऊ जं मइ तस्त. " तथा नंदि अध्ययननी चूर्णिमां पउ कर्तुं वे- " तंनुविउमइ पुवं सुयंति किञ्चा पुवं मइणाणं कयं तिप्पच्छं सुयंति."

आशंका- स्वामित्वादिकेकरी ज्यारे ए वझे ज्ञानोनुं श्रजेदपणुं वे, सारे वजेतुं एकराणुं नरे वे. केमके, जो कोइ वीजो हेतु होए तो वे कहीए माटे जेदनुं कोइ का- रण नपी; अने श्रजेदताना हेतु तो कहेखा वे. तेथी जेद संजवे नहीं.

उत्तर- ए आशंका अयुक्त वे. केमके, स्वाम्यादि जेदना हेतुनो अजाव वे. यद्यपि सा- म्यादिक हेतु समान वे तेथी अजेदता वे, तथापि लक्षणो जेद होवार्थी वझे ज्ञा- मानरां तोउयें वीयें. ते आ प्रमाणे- मन्थते योग्योयंजनयेतिमतिः पटखे जेथी पो- ष्य मर्ष जगाय तेने मगि कहीयें. अने श्रयणं श्रुतं पटखे जेथी संजसाए तेने श्रुत- वहीयें. एहीरीने लक्षणो करी जेद वे. तथा हेतुफल जावेकरी जेद वे. केमके, मति- ज्ञान ते श्रुतज्ञाननुं कारण वे, अने श्रुतज्ञान मतिज्ञाननुं कार्य वे. जेना उरुकारांपरुं करी जेते उरुकारांपरुं पाप ते तेनुं कारण होय वे. जेम मूर्खिणना उरुकारांपरुं करी पटनो उरुकारांपरुं पाप वे, माटे मूर्खिण घटनुं कारण वे, तेम अत्रे पण घणा संघो संजसाधी जे संघना विषय मरण अथवा इहापोहादिक अधिकतर प्रवृत्ति पाव वे. ते संघ मूर्खता प्रतिज्ञामे वे. परंतु वीजा ग्रंथो तेवीरीने स्पष्टपणे नामता नपी, माटे मतिज्ञान ते श्रुतज्ञाननुं कारण वे, अथवा जेदेकरीने मति तथा श्रुतनो जेद वे. मतिज्ञान अजावीन प्रकारनुं वे, अने श्रुतज्ञान चोद प्रकारनुं वे, अथवा ई- ष्टविद्योते करी जेद वे. श्रुतज्ञान अरणेन्द्रिय प्रत्य वे. अने शेषेन्द्रिय प्रत्य मति- ज्ञान वे. ते इरांमगत गायाए करी कर्तुं वे, यतः " मोईदिउवखळी, होइ सुवं जेमनुं मइतारुं; मुदुं दवमुवं, अक्खंजाय मेमेमु. " अथवा मतिज्ञान वद- कलाव वे; तेथी कारण वे, अने श्रुतज्ञान श्रुंव समान वे, तेथी कार्य वे. अथवा म- तिज्ञान अजाव वे; अने साक्षा पण वे. केमके, श्रवणइ ज्ञान ते अजज्ञ होय वे. ते कश्चिदंशर मन्थयन्मथ प्रतिज्ञामात्मकरणे करी निर्विकल्पक वे. अने इहादि ज्ञान ते साक्षा वे जे साक्षादिकरणे अवश्यवर्णीक वे, अने श्रुतज्ञान तो कल्प सा- क्षाव वे. केमके, साक्षाविना मइदार्थं पर्याया सोचनपणुं उपज नहीं. माटे मति ज्ञाने अजज्ञाननुं जेद वे. अथवा मतिज्ञान मूक समान वे; केमके, ते पानानेन प्रत्य- ताउते वे- अने श्रुतज्ञान ते अमूक समान वे; केमके, ते पानाने तेम परने पण प्र-

त्यय करण करे ठे. एट्ठे ते परने वीजुं जाय ठे. माटे ऐ वत्रे ज्ञानमां जेद ठे, य-
दाह जाण्यमुधांनोनिधि: “ सक्कण जेयाहेऊ, फलजाय उजेय इंदिय विजागा; वग्ग-
स्कारमूचेयर, जेया जेउं मइ सुयाणां. ”

अवधिज्ञान व्रीजुं गण्युं ठे तेनो हेतु आ ठे- काल, विपर्यय, स्वामि तथा लाज
ए चार धर्मोंतुं तेउंनी साथे सरखापणुं ठे. तेमाटे मति श्रुतज्ञानांतरे अवधिज्ञान क-
णुं ठे. ते कहे ठे. तेमां एक अप्रतिपाती एक जीवने मति नया श्रुतनी पेठे साधिक
ठासठ सागरोपम कालसुधी अवधिज्ञान रही शके ठे तेथी काल साधर्म्य ठे. तथा
मिथ्यात्वनो उदय यथार्थी जेम मति अने श्रुत विपर्यय जावने पामे ठे, तेम अवधि-
ज्ञान पण विपर्यय जावने पामे ठे. तेथी मति अज्ञान, श्रुत अज्ञान तथा विचंगज्ञान
विचंगता पामे ठे. एत्री रीते विपर्यय साधर्म्य ठे. उक्तंच “ आद्यत्रयम ज्ञानमपिचव-
ति मिथ्यात्वसंयुक्तमिति ” जे मति तथा श्रुतज्ञाननो स्वामि तेज अवधिज्ञाननो
स्वामि होवाथी स्वामी साधर्म्य ठे. तथा देवतादिक जे विचंग ज्ञानवान होय ठे,
तेउंने ज्यारे सम्यक्वनी प्राप्ति थाय ठे; ल्यारे युगपत् मति, श्रुत तथा अवधि ए व-
णेनो लाज थाय ठे, माटे लाज साधर्म्य ठे.

मनःपर्यव ज्ञान चोथुं गण्युं ठे, तेनो हेतु आ ठे-ठद्यस्य, विपय जाव तथा प्रत्यक्ष
ए चार धर्मोंतुं तेउंनी साथे सरखापणुं ठे. जेम अवधिज्ञान ठद्यस्यने थाय ठे, तेम
मनःपर्यव ज्ञान पण ठद्यस्यने थाय ठे; माटे ठद्यस्य साधर्म्य ठे. जेम अवधिज्ञान-
रूपी उदय विपयक ठे, तेम मनःपर्यव ज्ञान पण रूपीउदयविपयक ठे, तेथी विपय
साधर्म्य ठे. जेम अवधिज्ञान ह्योपशमिक जावे ठे. तेम मनःपर्यव पण ह्योपश-
मिक जावे ठे माटे जाव साधर्म्य ठे, तथा जेम अवधिज्ञान प्रत्यक्ष ठे, तेम मनःप-
र्यव ज्ञान पण प्रत्यक्ष ठे, माटे प्रत्यक्ष साधर्म्य ठे. उक्तंच “ कालविवक्लयसामि, त-
लाज साहंम ऊवहीततो; माणसमित्तो ठउम, उविसय जावाइ साहंमा ” ॥ १ ॥

तथा मनपर्यव ज्ञानांतरे केवलज्ञान कथुं ठे. ते केवलज्ञान सर्वोत्तम ठे, माटे कथुं
ठे; अथवा अप्रमत्तयतिरूप स्वामि साधर्म्य ठे, माटे, अथवा सर्वने अवसाने लाज हो-
य ठे. केमके मतिज्ञानादि चार ज्ञानो जे ठे ते वस्तुनो देशथी परिच्छेद केटलाएक
अंशे परिमाण करनार ठे, अने केवल ज्ञान जे ठे, ते सकल वस्तु स्तोमपरिच्छेदक ए-
क समयने विपे विपयसमूहनुं परिमाण करनारो ठे. सर्वतुं मस्तकरूप होवाथी स-
र्वोत्तम ठे तेथी ठेवठे कथुं ठे. जेम मनपर्यवज्ञान अप्रमत्तयतिने उत्पन्न थाय ठे, तेम
केवलज्ञान पण अप्रमत्तयतिने उत्पन्न थवाथी स्वामि साधर्म्य ठे. तथा जेने वीजां
चारे ज्ञान उत्पन्न थयां होय तेने नियमे करी सर्व ज्ञानना अवसान (अंत) मां

केवलज्ञाननी प्राप्ति धाय ठे. माटे सर्वना अंतमां केवलज्ञान कहुं ठे. उक्तंच " श्रौं केवल मुत्तम, जइसामित्तावसाण लाजाउं इति. "

एवी रीते नाममात्रे नाणाणि के० पांच ज्ञान कहां. ह्वे एउंनुं सविस्तर वर्णन करतां प्रथम मतिज्ञानने प्रगट करे ठे- कहेलां पांच ज्ञानोमां प्रथम मतिज्ञान अगाधीश प्रकारे ठे. एनो ह्वे पठीनी गाथानी साथे संबंध ठे. तत्रमज्ञाणं के० तत्र मतिज्ञान प्रथम वे जेदे धाय ठे- एक श्रुतनिश्चित, बीजो अश्रुतनिश्चित. तेमां प्राये करी श्रुत अज्यासविना सहज क्षयोपमवशे करी जे उत्पन्न थाय तेने अश्रुतनिश्चित कहीयें. ते चार प्रकारं ठे- उत्पात्तिकी बुद्धि, वेनपिकीबुद्धि, पारिणामिकी बुद्धि तथा कर्मजा बुद्धि. ए विषे श्री देवाह्निवाचक आम कहे ठे:- " सेकितं मइनाणं, दुविहं मइनाणंपन्नं; तं जहा, सुयनिस्सियं च असुयनिस्सियंच सेकितं असुय निस्सियं असुयनिस्सियं चउविहं पन्नतं तं जहा, उप्पत्तिया वेणइया, कमिया परिणामिया, बुद्धि चउविहायुत्ता, पंचमानोयलप्रइ. " तथा विशेषावश्यकमां पण कयुं ठे- " पुंसुप परिकम्मिय, मइस्स जं संपयं सुयाइयं; तं निस्सिय मियरं पुण, अणिग्गथं मइ चउपंगं" तेमां जे सहजे पोतानी मेखे उपजे ते उत्पात्तिकी बुद्धि, अने एग्नो पिनप जुधुपा रोवा करतां थावे ते वेनपिकी बुद्धि, कम्म करतां उपजे ते कागिधी बुद्धि, अने परिणाम ते दीर्घकालनुं पूर्वापर अर्थनुं अयलोकन ते पारिणामिकी बुद्धि. एनुं विशेष मरूप नंदीमूय तथा आवश्यकवृहृत्ति प्रमुख थकी जाणुं.

पूर्वभुत परिकर्मिन मतिना उत्पाद कासनेविषे शास्त्रार्थ पर्यायलोचन करतां जे उत्तर पाप तेने भुतनिश्चित मतिज्ञान कहीयें. तेना चार प्रकार ठे- अथप्रइ, इहा, अथाप, तथा पागणा. यदुक्तं " सेकितं सुयनिस्सियं मइनाणं चउविहं पन्नतं जहा, उप्पदो, इहा, अथाप, धागणा". तेमां अथप्रइ वे प्रकारं ठे- व्यंजनावप्रइ तथा अथापप्रइ. ए विषे पण कयुं ठे- " सेकितं उगग्दे, उगग्दे दुविहे पन्नते तं जहा, वंजहुग्दे, अत्युग्दे " तेमां जेम प्रदीववडे घटने प्रगट करीयें, तेम जेणे करी अर्थने प्रगट काय तेने व्यंजन कहीयें. कयुं ठे " वंजिक्काइजेणतो, घमुवदीवेण वंजणं संच" व्यंजन ते उक्करणेइयो जाणवी. ते इंद्रियो पणं कदंय पुण, अतिमुक्त, चंड, उरइरूप नानावृत्ति संस्थित जे थोत्र, प्राण, चक्षु, रसना तथा स्पर्शन सहाण जाणवी. अथवा इन्द्र, मंध, रम, तथा मरुतेणे परिणामने पाप्मो जे पुनवनो मंचान तेने ए व्यंजन कहीयें. माटे व्यंजन उक्करण इंद्रियो तेणे करी व्यंजन पटवे जे मन्ना- रिक्करणे परिणामने पाप्मो इत्य ठेनुं जे प्रहण परिशेदन तेने व्यंजनावप्रइ कहीयें. तेम के, एक व्यंजन उक्करणे सोप थयो ठे. ' छिमवीहं' पटवे था गुं ठे, एणे थ-

व्यक्त (अप्रगट) ज्ञानरूप जे अर्थावग्रह थाय ठे, तेनी पूर्वे अत्यंत अव्यक्ततर (अतिठानुं जे ज्ञान) होय ठे तेने व्यंजनावग्रह कहीयें. ते चार प्रकारनुं ठे—ते मूख पाठमांज कळुं ठे के, 'वंजणवग्रह चउहा' एटले व्यंजनावग्रह चतुर्थां ठे. ते आ प्रमाणे— 'मण नयण विणिंदिय चउक्का' मन तथा नयन ए वे विना वाकीनी चार इंद्रियोने आश्रयी चार जेदे ठे. ए विपे श्री नंदीसूत्रमां कळुं ठे— "सेकितं वंजणुग्गहे वंजणुग्गहे, चहुउविहे पन्नते तं जहा, सो इंद्रिय वंजणुग्गहे, घाणिंदियवंजणुग्गहे, रसणिंदिय वंजणुग्गहे, फासिंदिय वंजणुग्गहे."

आशंका—मन अने नयन ए वेनी वर्जना शा माटे करी ?

उत्तर—मन अने नयन ए वे प्राप्यकारी नथी, किंतु अप्राप्यकारी ठे. कारण, जेनो विषय थकी अनुग्रह तथा उपघात न थाय, माटे तेने अप्राप्यकारी कहीयें. प्राप्यकारी कहीए तो अनल (अग्नि) जल (पाणी) तथा शूली (शूलायुध) इत्यादिकनुं चिंतवन अवलोकन (देखुं) दहन (बलुं) क्लेदन (चीजुं) तथा पाटन (चोकीने फाडुं) प्रमुख थाशे, ते कारणथी तेने अप्राप्यकारी कहीयें. तथा च-छुइंद्रिय जे ठे ते विषयदेशप्रते जाईने देखती नथी, तेम प्राप्त अर्थनुं अवलंबन पण करती नथी, एवो नियम ठे, तो पण मूर्त्तिमंत चंद्र तथा सूर्यनां किरणोनी प्राप्ति थएथी कदाचित् तेने अनुग्रह उपघात थाय ठे, माटे अत्र कोईक ए चहुने अनुमाने करी प्राप्यकारी पण कहे ठे, ते आवी रीते अनुमान करे ठे—लोचनं पद्मीकृत्य, प्राप्यकारित्वं साध्यते, व्यवहितार्थानुपलब्धेः इति हेतुः रसनावत् इति दृष्टांतः। एनो जात्रार्थ—लोचन प्राप्यकारी ठे, व्यवहितार्थना अद्राहक होवा माटे, रसनेंद्रियनी पेटे ठे, ए अनुमान समीचिन नथी, केमके, व्यवहितार्थानुपलब्धिरूप जे हेतु ठे, ते अनेकांतिक ठे, एकांतिक नथी. केमके, काच, अत्रपटल तथा स्फटिक प्रमुखनी अंतरित वस्तुने पण नयन ग्रहण करी शके ठे. कोई कहेरो के, नेत्रने विपे तेजस किरणा ठे, ते काचादिकने जेदीने अंतरित वस्तुनुं ग्रहण करती वखते प्रकाश करे ठे, माटे नेत्र प्राप्यकारी होवाथी व्यवहितार्थानुपलब्धिरूप हेतु साचो ठे. तेजोद्रव्य कोई ठेकाणे पण स्वलित थनुं नथी. एवी रीते अनेकांतिक दांपनो उद्धार करनाराने थाम उत्तर देयें—महाज्वालादिकने विपे पण स्वखना दीगामां थावे ठे, तो वली नेत्रोनां किरणोनी स्वखना थाय तेमां शुं कहेतुं? अहीं घणी चर्चा ठे पण ग्रंथविस्तारना जयथी खली नथी. व्यंजनावग्रहनो जयन्य काळ एक थावखिकानो असंख्यातमो जाग होय ठे. उत्कृष्टथी पट्टचश्वासोश्वास जेटलो होय ठे,

वे स्वासोश्वासयी मांकीने नव पर्यंत पहुँच संज्ञा ठे. उक्तंच “ वंजणवग्गहकासो,
आवसिय असंसंखजाग तुह्लाउ; थोवो उक्कोसो पुण, आणापाणप्पहुत्तंति ” ॥ ४ ॥

॥ एवी रीते चार प्रकारनो व्यंजनावग्रह कळो; हवे अर्थावग्रहादिक कहे ठे. ॥

अहुग्गह ईहावा, य धारणाकरण माणसेहिं ठहा ॥

इय अठवीस जेयं, चउदसहा वीसहा चसुयं ॥ ५ ॥

व्याख्या— शब्दरूपादिक अथवा ते मांहेला अन्यतर जेदेकरी अनिर्धारित सा-
मान्यरूप अर्थनुं जे ग्रहण तेने अहुग्गह के० अर्थावग्रह कहीयें. अर्थात् आ कंई
पण ठे, एवुं जे अव्यक्तज्ञान ते अर्थावग्रह जाणवुं, ते पांच इंद्रियो ने ठवुं मन ए-
उण करी ठ प्रकारनुं ठे— श्रोतेंद्रियार्थावग्रह, चक्षुद्रियार्थावग्रह, घ्राणेंद्रियार्थावग्रह,
रसनेंद्रियार्थावग्रह, स्पर्शनेंद्रियार्थावग्रह तथा मानसार्थावग्रह.

हवे— ते अर्थावग्रहीत वस्तुनेविषे जे धर्मनी गवेपणा करवी, एटले आ स्याणु
ठे किंवा पुरुष ठे ? तेमां पण ह्मणां संध्याकाल ठे अने माहा अरण्य ठे, तेमां सूर्य
अस्त घया पत्री संध्या समये पुरुष होवानो संजव थाय नहीं. इत्यादिक व्यतिरेक
धर्मनुं निराकरण करवुं अने एने पक्षीउं जजे ठे, तथा वक्र कोटरादि सहित ठे, इ-
त्यादिक अन्वय धर्मनो अंगीकार करवो. एवुं जे ज्ञान विशेष तेने ईहा कहीयें. ए
पण पांच इंद्रियो तथा मने करी ठ प्रकारनी ठे.

तथा— ईहित वस्तुनेविषे, आ निश्चये करी स्याणुज ठे, एवो जे बोध एटले एक
कोटीनो निश्चय तेने अपाय कहीयें. ए पण पांच इंद्रियो तथा मने करी ठ प्रकारे ठे.

तथा निश्चित वस्तुनेविषे अविच्युत्तिपणे, अथवा स्मृतिपणे अथवा वासना-
पणे जे धारण करवुं तेने धारणा कहीयें. ते पण पांच इंद्रियो अने मने करी ठ
प्रकारे ठे.

कहेसा अर्थावग्रहादिनुं काखप्रमाण थावी रीते ठे— उग्गह एकं समय, ईहावा-
यामुहुत्त मळुत्त; काखमसंखं संखं, वधारणा होइ नायवा. एवी रीते चारने ठए पु-
एवापी चोवीश थाय, अने चार पूर्वे व्यंजनावग्रह कळा, ए सर्व मली अठावीश
जेद धुननिश्चित मनिज्ञानना जाणवा. ते वली प्रत्येके विवरीने खखीये ठेयें.

कोइक पुरुषे अव्यक्त शब्द सांनस्यो ते जापाना पुनइ ते पुरुषना कर्णमांहे पे-
शीने श्रोत्रेंद्रियने फरइया तेवारे अत्यंत अव्यक्तपणे जे शब्दज्ञान ते श्रोत्रेंद्रियनो
व्यंजनावग्रह, ते पत्री कोइके मुजने साद कीथो एहवुं जे अव्यक्तज्ञान ते श्रोत्रेंद्रि-
यनो अर्थावग्रह, पत्री ए अनुका अनुकानो साद ठे एहवी विचारणा ते ईहा कहीयें.

ए तो खर जेवो खर ठे, माटे अमुकानोज साद ठे, एह्वो निश्चय करे ते अपाय, तेवार पठी तेहने घणाकाल सुधी धारी राखे ते धारणा.

कोइक पुरुषे अव्यक्त रूप दीतुं, ते रूपना पुजल चक्षुइंद्रियने फरश्या नथी अप्राप्यकारी माटे एहनो व्यंजनावग्रह न होय. देखवाने पहिले समयेज अव्यक्त ज्ञानरूप चक्षुरिंद्रियनो अर्थावग्रह थाय. तेवार पठी ए स्थाणु ठे के पुरुष ठे? जो स्थाणु होय तो स्थिर होय अने पुरुष होय तो हाले चाखे एह्वी विचारणा ते ईहा, पठी ए तो स्थिर ठे. माटे निश्चयकी स्थाणु ठे एहहुं ज्ञान ते अपाय, पठी तेने धारी राखे ते धारणा.

कोइक पुरुषे अव्यक्त गंध आघ्रायो, ते गंधना पुजल घ्राणेंद्रिय साथे वद्ध स्पृष्ट थया तेवारे अति अव्यक्तपणे जे गंध ज्ञान ते घ्राणेंद्रियनो व्यंजनावग्रह. तेवार पठी कांइक सुगंध आवे ठे एहहुं जे अव्यक्त ज्ञान ते घ्राणेंद्रियनो अर्थावग्रह. पठी ए कपूर अथवा कूठनो गंध एह्वी विचारणा ते ईहा, एतो शीतल ठे माटे कपूरनोज गंध ठे एहहुं निश्चय ज्ञान ते अपाय; तेवारपठी तेहने धारी राखे ते धारणा.

कोइक पुरुषे अव्यक्तपणे रस आस्वाद्यो ते रसना पुजल रसनेंद्रिय साथे वरु स्पृष्ट थया ते समय अति अव्यक्तपणे जे रसनुं ज्ञान ते रसनेंद्रियनो व्यंजनावग्रह, ते-पठी ए कांइक स्वाद जणाय ठे, एहहुं अव्यक्तज्ञान ते रसनेंद्रियनो अर्थावग्रह, पठी ए गोल के साकर हशे एह्वी विचारणा ते ईहा, एतो अति मधुर माटे साकरनोज रस एहहुं निश्चय ज्ञान ते अपाय, तेवार पठी तेहने धारी राखे ते धारणा.

कोइक पुरुषे अव्यक्तपणे फरश वेधो ते फरशना पुजल स्पर्शनेंद्रिय साथे वरु स्पृष्ट थया ते समय अति अव्यक्त स्पर्शनुं जे ज्ञान ते स्पर्शनेंद्रियनो व्यंजनावग्रह. ते-वारपठी कांइक महारे शरीरे स्पर्श थयो एहहुं अव्यक्त ज्ञान ते स्पर्शनेंद्रियनो अर्थावग्रह, पठी ए रज्जु के सर्प हशे ? एह्वी विचारणा ते ईहा. ए तो सुकृमाल माटे निश्च सर्पनो स्पर्श एहहुं ज्ञान ते अपाय. पठी तेहने धारी राखे ते धारणा.

कोइक पुरुष अव्यक्त स्वप्न देखीने जाग्यो ते स्वप्नमांहे कोइक वस्तु संजयी पण तेहना पुजल मनने फरशता नथी तेमाटे मननुं व्यंजनावग्रह न होय. चिंतववाने प्रथम समयेज अव्यक्त ज्ञानरूप ते मननो अर्थावग्रह थाय. ते पठी ए में स्वप्नमां शुं दीतुं ? एह्वी विचारणा ते ईहा. एतो में अमुकज स्वप्न दीतुं एह्वो निर्धार ते अपाय. पठी तेहने धारी राखे ते धारणा.

ए मतिज्ञानना अष्टावीश जेद नंदीसूत्रने अनुसारे विवरीने देखाव्या. एमां चार जेद अश्रुत निश्चितना एटले चार प्रकारनी बुद्धिना जेतीण तो वत्रीश थाय.

तथा जातिस्मरण पण अतीत कालना संज्ञी पंचेंद्रियना संख्याता जव देखे. सं-

ख्यात जवावगम स्वरूप मति ज्ञाननोज जेद ठे. श्री आचारांगनी टीकामां जाती स्मरण ज्ञानने धारणानो जेद कह्यो ठे—“जातिस्मरणं त्वाजिनिबोधिक ज्ञानविशेष मिति.”

तथा कोइ एक सज्जानेविषे वेठेला घणा श्रोता जनोए शंख तथा जेरी प्रमुत्तनो नाद थयवा शब्द समकाले एकठो सांजल्यो ठतां, सर्वनी क्षयोपशमनी विचित्रतायी अधिक न्यून प्रमुख सांजल्यामां आवे ठे, जेमके, कोइने ते शंख जेरी आदि तूरीउ-नो नाद जिनजिन सांजल्यामां आवे ठे. तेना जाणवामां एवुं आवे के, एटली जेरी आटला संख इत्यादि वाजे ठे. तेने बहु अवग्रह कहीयें; कोइने अव्यक्तपणे मात्र वाजिग्र वाजे ठे एटहुंज सांजल्यामां आवे ठे, तेने अवहु अवग्रह कहिणं.

तथा ते शब्दमां पण कोइकने मधुर मंडलत्वादि बहु पर्यायोपेत जे शंखादिक घ-नि पृथक् पृथक् घणा प्रकारे सांजल्यामां आवे तेने बहुविध अवग्रह कहीयें; कोइने एक वे पर्यायोपेत ते घनि सांजल्यामां आवे ठे तेने अवहुविध अवग्रह कहीयें. कोइकने तुरत ते नाद जाणवामां आवे ठे तेने क्षिप्रअवग्रह कहीयें, कोइकने विचारि विचारीने घणीवार पाठलथी जाणवामां आवे ठे, ते अक्षिप्र अवग्रह.

कोइ जेम घजरूप लिंगे करी देवकुख उलखाय ठे. तेम लिंगसहित जाणे तेने निश्चिंतावग्रह कहीणं. कोइ उक्त प्रकारे लिंगरहित जाणे तेने अनिश्चिंतावग्रह कहीयें.

कोइने संशयरहित संनखाय ठे, तेने असंदिग्धावग्रह कहीयें; कोइने संशयसहि-त संनखाय ठे, तेने संदिग्धावग्रह कहीयें.

कोइके एक वेखा सांजली ग्रहण करी लीघेसुं ते सदा सर्वदा स्मरण रहे पण बी-सरे नहीं तेने भुव अवग्रह कहीयें; थने कोइकने एकवार ग्रहण करेसुं सर्वदा रहे नहीं, तेने अधुवावग्रह कहीयें.

एही रीते एक अवग्रहना चार जेद ठे. तेउने पूर्वोक्त अष्टावीश जेदोयी गुणतां ग्र-एसें ने ठवीश जेद मतिज्ञानना थाय. ए विषे जाप्यपियूपपयोधिप पण कसुं ठे.

“जंयहु बहुविद्दक्षिणा, निस्सियनिष्ठियधुवेयरविनता; पुणरुग्गाहादउतो, तं ठनी-सनि सपनेय ॥ १ ॥ नाणा सह समूहं, बहुविद्दंमुणइ निज्जजाइयं; बहुविद्दं मणेगने-ए, इडिहं निरुमहुगइ. ॥ २ ॥ क्षिपमचिरेण तंचिय, सरुवउतं अणिसिसय मडिगं; निष्ठियममंमयंजं, धुवमचंतं नयकयाइ ॥ ३ ॥ तथा एमां अश्रुत निश्चिंता चार जे-द नागीणं, नो प्रणसो ने चाखीश जेद मतिज्ञानना थाय ठे. अहीं थयांअग्रह एक समर प्रमाण ठे. इहा थने थपाय थंनमुंहुंनं प्रमाण ठे. धारणा संख्याय असंख्याय काउसुभी ठे. थयवा उच्य, हेग्र, काउ तथा नाव लक्षण चार जेदे करी मतिज्ञान चार प्रकारनुं ठे. मतिज्ञानी आदेश यही सर्व उच्य जाणे, पण देखे नहीं. हेग्र यही

आदेशो सर्व क्षेत्र लोकालोक जाणे पण देखे नहीं. काल अर्की आदेशो सर्वकाल जाणे पण देखे नही. जाव अर्की आदेशो सर्व जाव जाणे पण देखे नही. ए विषे निर्द्विताऽज्ञान संचार प्रसर श्री देवर्षिवाचक वर कहे ठे के “ तं समासुत्तं चउत्रिहं पन्नतं, तं जहा, दवउत्तं, खेत्तुत्तं, कालत्तं, जावत्तं दवउत्तं आत्रिणिवोहिय नाणी आएसेणं सबजावा जाणइ न पासइ; खित्तुत्तं आत्रिणिवोहियनाणी आएसेणं सर्वखित्तं जाणइ न पासइ कालत्तं आत्रिणिवोहियनाणी आएसेणं सब कालं जाणइ न पासइ, जावत्तं आत्रिणिवोहियनाणी आएसेणं सब जावे जाणइ न पासइ. इति मति ज्ञानना जेद कल्या. ॥ ५ ॥

॥ हवे श्रुतज्ञानना जेद कहे ठे. चोदसहा वीसहा वसुयंति. श्रुतज्ञान चोद अने ॥

॥ वीश प्रकारनुं ठे तेमांना प्रथम चोद प्रकार कहे ठे ॥

अरकर सन्नी सम्मं, साईयं खलु सपद्य वसियंच ॥

गमियं अंग पविठं, सत्तविए एस पडिवरका ॥ ६ ॥

अर्थ— अक्षरश्रुत, अनक्षरश्रुत, संज्ञीश्रुत, असंज्ञीश्रुत, सम्यक्श्रुत, असम्यक्श्रुत, आदिश्रुत, अनादिश्रुत, पर्यवसितश्रुत, अपर्यवसितश्रुत, गमिकश्रुत, अगमिकश्रुत, अंगप्रविष्टश्रुत तथा अंगवाह्यश्रुत, एवीरीते एस के० ए सत्तविए के० सात सूत्रोक्त जेद ते पक्विरका के० पोताना प्रतिपद्दी सहित कहेवा. एटले श्रुतज्ञानना चोद जेद थाय ते जाणवा. इति गाथा शब्दार्थ ॥ ६ ॥

अर्ही श्रुत शब्दनो संबंध पूर्व गाथायी जाणवो. हवे उक्त चोद जेदनुं विवरण लखिये ठेये, तेमांना प्रथम अक्षर श्रुतना त्रण जेद ठे. संज्ञाक्षर, व्यंजनाक्षर तथा लब्ध्याक्षर. उक्तंच— “ तं संना वंजण लखि, संनियं ति विह मखरं त्रणियं, सुवहुलिविजेय निययं संनरकर मखरागारो ” तेमां प्रथम संज्ञाक्षर अक्षर प्रकारनी लीपी अक्षरना आकारे करी अक्षर प्रकारनुं ठे,— तथाहि “ हंसलिवी जूयलिवी, जस्कातहरकसी य वोधवा; उड्डी जवणितुरुक्की कीरी दवनीय सिधविया ॥ १ ॥ मालविणीनडि नागरि, लाडलिवी पारसी य वोधवा; तह अनमिती य लिवी, चाणकी मूल देवीय ॥ २ ॥ वीजो व्यंजनाक्षर प्रकार ते अक्षर आदि लक्ष्णे हकारपर्यंत वावन्न अक्षर मुखे उच्चारवारूप जाणवो. ए वन्ने प्रकारो यद्यपि अज्ञानात्मक ठे, तथापि श्रुतना कारण होवाची उपचारे करी एने श्रुतज्ञाननी संज्ञा आपी ठे, तथा वीजो प्रकार जे लब्धि अक्षर ते शब्दश्रवण तथा रूप दर्शनादिक थकी अर्थ परिज्ञान गर्हित जे अक्षरनी उपलब्धि ते लब्ध्याक्षर श्रुत जाणवुं. यदाह— “ जो अक्षरोवलंजो, सा लखी

तंच होइ विद्याणं; इंदिय मणो निमित्तं, जो आवरणक उवसमो, "जे अक्षरोए करी अजिलाप्य जावोनुं प्रतिपादन करवाने प्रधान श्रुत ते अक्षरश्रुत कहीयें.

आशंका- जेणे करी अजिलाप्यजाव प्रतिपादन करवाने प्रधान श्रुत कहेवाय वे, तेमाटे अनजिलाप्यजाव पण होवा जोइए ?

उत्तर- अनजिलाप्यजाव पण लोकमां अनंता ठे. यदाहुः श्रीपूज्याः- "पंनवणिज्जा जावा, अणंत जागोउ अणजिलप्पाणं, पंनवणिज्जाणं पुण, अणंत जागोमुपनिव-
रुते ॥ १ ॥ जं चउदसपुवधरा, ठाणगया परुप्परं हुंति; तेणउअणंत जागो, पत्त-
णिज्जाण जंयुत्तं ॥ २ ॥ अरकर वंजेण समा, ऊणहिया हुंति मइविसेसेणं, तेविदुमं
विसेसा, मुयनाणप्रंतरे जाण. इति अक्षरश्रुतं ॥ ३ ॥

धीजुं अनक्षर श्रुत, ते दवेनित शिरकंपन हस्तचालन प्रमुख, समस्याएकरी गन-
नागमनादिक मनना अजिप्रायनुं जे परिज्ञान तेने जाणवुं. पटखे कोई माणस को-
ईने पृठे के जाई, तमारे याहेर जयुं ठे के ? तेनो मुखथी जवाय न देतां मायुं ह्वा-
पीने थपया दायवती शान करीने पोतानी नामरजी जणाववी तेथी पृठनारने तेना
मनना अजिप्रायनुं परिज्ञान पटखे जाणपणुं थाय तेने अनक्षरश्रुत कहीयें.

धीजुं मंझिधुत, ते संज्ञा प्रण प्रकारनी ठे-दीर्घकाखिकी, हेतुवादोपदेशिकी तथा
दृष्टिवादोपदेशिकी. यदाह् जाप्यमुधांनोनिधिः "इह्दीह्काखिगी का, खिगिति सं-
गा जया मुदी ह्पि; संगर इन्नयमिसं, चितेइय किहणुकायतं ॥ १ ॥ जे पुण संवि-
तेठं, इछापिठेमु विसय वगुमु, वटंति नियत्तंतिय, सदेह् परिचाखणाहेळं ॥ २ ॥ प-
एय संपयंघिय, काखंमिनपाधि दीह्काखंता; ते हेउवायसद्री, निधिछा हुंति थस-
द्री. ॥ ३ ॥ सम्यरिछी मंनी, संते नाणे खउवसमियंमि; थससनी मिउत्तं, मिउदि-
वाटंअमेणं ॥ ४ ॥ तेमां ए केम करवुं, केम थरो, इत्यादिक अतित थनागत पण
काउनुं जे चितववुं ते दीर्घ काखिकी संज्ञा. थने जे तात्काखिक इष्ट थनिष्ट वगु
जापीने अइनि निइनि ते हेतुवादोपदेशिकी. थने हायोपशिम ज्ञानेकरी सम्यरुद्री-
एणुं होए, ते दृष्टिवादोपदेशिकी, ए प्रण संज्ञा ठे, तेमां विकखेंडिय असंज्ञीने हेतुग-
दोपदेशिकी संज्ञा ठे, थने संज्ञी पंचेंड्रीने दीर्घकाखिकी संज्ञा ठे, ते माटे सयंअ-
गममांहे दीर्घकाखिकी संज्ञाए करी मंझिपणुं कहीयें. थने ते संज्ञीविपयक जे श्रुत
तेने मंझिधुत कहीयें. थयान् समनस्क प्राणीने जे मन थने इंद्रियोणं करी उरपन्न
थपणुं ज्ञान तेने मंझिधुत कहीयें.

धोणुं अनंझिधुत, ते मनविना माय इंद्रियोणं करी उरपन्न थपणुं जे अमंझीनुं श्रुत-
तंचनुं सम्यरु श्रुत, ते सम्यरु दृष्टिये करी, अहंअर्थात थयवा मिप्यादटि प्राणी

वाक्यादिकुं यथावस्थित ज्ञावना श्रवणम थकी, एटले पक्षपात विनानी बुद्धिए करी कोइ विषयना स्वरूपने जे यथार्थ जाणवुं तेने सम्यक्श्रुत कहीयें.

उहुं मिथ्याश्रुत, ते यथावस्थित बोधना अज्ञाव थकी मिथ्यादृष्टीये करी अहंतप्र-
णीत अथवा मिथ्यादृष्टी प्रणीत वाक्यादिकुं जाणवुं. एटले पक्षपात प्रमुख बुद्धिए
करी कोइ विषयना स्वरूपने जे यथार्थ न जाणवुं तेने असम्यक्श्रुत कहीयें.

आशंका- सम्यक्दृष्टीनी पेठे मिथ्यादृष्टिने पण मतिज्ञानावरणीय तथा श्रुतज्ञाना-
वरणीय कर्मोनो क्षयोपशम ज्ञाव होवाची ते ज्ञानोए करी पृथुबुधोदरायाकार एवा
घटादिकने जाणे ठे, तेथी तेनेविषे अज्ञान केम संजवे ?

उत्तर- मिथ्यादृष्टि ते सर्व प्रकारने पण एकांत पुरःसर कहे ठे. केमके, तेउनेविषे
सदसद्भिवेकना परिज्ञाननो अज्ञाव ठे. तेउ जगवहुकस्याद्वाद नीति अनुसरता नथी.
जेम के, ' घटएवाचं ' एटले आज घट ठे एवुं ज्यारे प्रतिपादन करे ठे, ल्यारे ते घट-
नेविषे घट पर्यायविना वीजा जे सत्व, ज्ञेयत्व तथा प्रमेयत्व प्रमुख व्यतिरेकपणे रहेला
जे घटना पर्याय तेउनुं अपलपन (गोपन) करे ठे. अन्यथा (जो एम न कहीए तो)
' आज घट ठे ' एम एकांते करी अवधारणा संजवे नही. वली मिथ्यादृष्टि, घटने
सर्वथा अस्ति कहे ठे, पण तेने पररूपे करी नास्तिपणुं ठे एवुं ज्ञान नथी. तेथी तेने
उलवे ठे. तेमज तेनुं ज्यारे नास्तिपणे प्रतिपादन करे ठे ल्यारे पण तेने सर्वथा नास्तिज
कहे ठे, तेवारे इव्यार्थिकनये सत्पणुं ठे तेने उलवे ठे तेमाटे ते सदसद्भिवेक शून्य
ठे, अने मिथ्यादृष्टिउने विषे जे मति अने श्रुत ए वे ज्ञानो होय ठे, ते जवहेतुक ठे
तथा मतिश्रुत ज्ञानोए करी युक्त मित्रादृष्टिउं पशुवध तथा मेयुनादिकनेविषे धर्म
साधकता जाणे ठे, तेथी तेउनी संसारमार्गनेविषे दीर्घतर प्रवृत्ति थाय ठे माटे अज्ञान
कहीए, तथा जेम उन्नत कवि यथेष्टा कल्पना करे ठे, तेमां किंचित् वस्तुने पण कहे
ठे. तथापि विशेषे ते वस्तुनी अपेक्षा न करतां जे ते प्रकारे कल्पना करी दीये ठे;
तेनी पेठे तेउं यद्यपि कचित् यथावस्थित वस्तुनुं प्रतिपादन करे ठे, तथापि सम्यक्
यथावस्थित वस्तुतत्त्वनुं पर्यायालोचनना विरहे करी अपरमार्थिको ठे. तथा मित्रादृष्टिउनां
मति तथा श्रुत ए वे ज्ञानो यथावत् वस्तुनो विचार कख्याविना प्रवर्त्ते ठे, तेथी यद्यपि
तेउं कचित् आ रस ठे, अने था विरस ठे इत्यादि अवधारणाना संवाद करनारां ठे, तथापि
स्याद्वादयुक्त परिज्ञावनाए करी तेउनी प्रवृत्ति नथी. किंतु यथाकथंचित्पणे प्रवृत्ति ठे
माटे ते अज्ञानज ठे. तथा ज्ञाननुं फल विरतिपणुं ठे ते मित्रादृष्टिने नहीं तेथी ते अ-
ज्ञानज ठे. तथाचाहजगवानुमास्त्वितिवाचकः- 'ज्ञानस्य फलं विरतिरिति साच मिथ्या-
दृष्टेर्नास्तीति ज्ञानफलाज्ञावादज्ञानं मिथ्यादृष्टेर्मतिश्रुते' यदाहजाप्यसुधांजोनिधिः" सद-

सद्विसेसणात्, नवद्देजहि छिउंवलंजात् नाणफलाजावात् मिछद्दिठिस्स अन्नाणं" इति

हृवे आदिश्रुत, अनादिश्रुत, सपर्यवसितश्रुत तथा अपर्यवसितश्रुत ए चार जेदः
साये वर्णन करे ठे. तथा साईयं, सपक्कवसियं अणाईयं, अपक्कवसियं इ
डुंवालसंगंबुठित्तिनयठया एसाईयं, सपक्कवसियं, अबुठित्तिनयठयाए अणाई
अपक्कवसियंतं, समासउ चउविहं पंन्नंतं तं जहा, दवउं, खेत्तउं, कालउं, जावउं.
दवउणं संमसुयं, एगं पुरिसं पमुच्चसाईयं, सपक्कवसियं, वहवे, पुरिसे, पमुच्च अप
ईयं, अपक्कवसिय रिक्तउणं पंचजरहाइं पंचएरवयाइं पमुच्चसाईयं सपक्कवसियं पं
महा विदेहाइं पमुच्च अणाईयं अपक्कवसियं कालउणं उस्सप्पिणिं अवसप्पिणिं च ।
मुच्चसाईयं सपक्कवसियं नो उस्सप्पिणिं नो अवसप्पिणिं पमुच्च अणाईयं अपक्कवसि
नो उस्सप्पिणीं नो अवसप्पिणीं चेति कालो महा विदेहेपुड्ढेयस्तत्रोत्सप्पिणवसप्पि
सद्दण कालाजावात् । जावउणं जे जिया, जिणपन्नत्ता, जावाआघविज्जंति परुविज्जां
पणविज्जंति दंसिज्जंति निदंसिज्जंति ते तथापमुच्चसाईयं सपक्कवसियं खाउंवसमि
पुणजायं पमुच्चअणाईयं अपक्कवसियं अहवा जवसिद्धियस सुयं साईयंसपक्क वसि
केवलज्ञानोत्पत्तो तदजावात् नहंमिउ ठाउमठिए नाणे इति वचनात् अजवसिद्धियस
सुयं अणाईयं अपक्कवसियं इहच सामान्यतः श्रुतशब्देनश्रुतज्ञानं श्रुताज्ञानं चोच्य
पदाद्-अवसत्तेसियं सुयं सुयनाणं सुयथनाणं च.

एनो जावायं आधी रीते ठे-श्रुतज्ञान सादिसपर्यवसित ठे तेमज अनादि अप
वसित पण ठे. ए चारेना इच्च, क्षेत्र, काल तथा जाव ए चार प्रकार थई शके ठे
तेमां इच्चथी एक पुरुष आधी सेये तो सादि सपर्यवसित ठे. अने घणा पुरु
आधी सेये तो अनादि अपर्यवसित ठे. ते आधी रीते-एक जीवइच्चने ज्यारे सम
फरवनी प्राप्ति थाय ठे त्यारेज श्रुतज्ञान पामवाथी ते आदि कहेवाय; अने ज्यारे ।
म्यक्ख मटी जाय थयवा केवल ज्ञाननी प्राप्ति थाय त्यारे तेनो अंत थयो कहेव
ठे तेथी इच्च्ये करी सादिसपर्यवसित ठे. अने घणा जीवरूप इच्च्यविषे विचार कर
तो अमूक जीवने सर्व करतां पहेलां श्रुत ज्ञाननी उत्पत्ति थइ अने अमुक जीव
श्रुतनो अंत थयो एम कहेवाय नहीं; केमके, ए अनादि अनंत कासपणे प्रवाद
ठे. तेथी इच्च्यथी अनादि अपर्यवसित पण ठे.

हेथे करी जरत तथा एरवतनेविषे ज्यारे तीर्थकरनुं तीर्थ वत्तं ठे, त्यारे हारसां.
गीरूप भुन होय ठे. अने ते तीर्थनो विठेद थयाथी ते श्रुतनो पण विठेद होय ठे
तेथी सादि सपर्यवसित कहीयं अने महाविदेह क्षेत्रमां तीर्थनो विठेद नहीं होय.
थी भुतनो विठेद पण नहीं होतो, तेथी त्यां अनादि अपर्यवसित कहीयं.

कालेकरी उत्सर्पिणी तथा अत्रसर्पिणीनेविषे चोथे तथा पांचमे आरे श्रुतज्ञान होय, अने ठेठे आरे विषेद थाय ठे तेथी सादि सपर्यवसित ठे; अने महाविदेह क्षेत्रनेविषे एतुं कालचक्र नहीं होवाने लीधेत्यां श्रुतज्ञान पण अनादि अपर्यवसित ठे.

अने जावथी ज्ञय सिद्धिआ जीवने ज्यारे सम्यक्त्वनी प्राप्ति थाय ठे, त्यारे आदि अने केवल ज्ञाननी प्राप्ति थाय ठे त्यारे अंत होवारी सादि सपर्यवसित ठे; अने अज्ञय सिद्धिआ जीव आश्रयी हयोपशमिक जावे श्रुतज्ञान अनादि अपर्यवसित ठे.

अग्यारमुं गमिक श्रुत, ते ज्यां सूत्रना सरखा आलावा एटले पाठ दीगामां आवे त्यां जाणवुं, ते प्रायें करी दृष्टिवाद सूत्रने विषे ठे.

वारमुं अंगमिक श्रुत, ते जेने विषे अण सरखा अक्षरोना आलावा होय ते जाणवुं, ते प्रायें कालिक श्रुतने विषे ठे.

तेरमुं अंगप्रविष्ट, ते द्वादशांगी रूप जाणवुं. तथाहि—“अठारस पय सहसा, आयारे छुगुण छुगुण सेसेसु; सुयगरु णाण समवा, य जगवई नाय धम्मकहा ॥ १ ॥ अंगंउवासगदसा, अंतगरु अणुत्तरोववाइ दसा, पन्हावागरणंवा विवाग सुयमिगदसं अंगं ॥ २ ॥ परिकम्म सुत्तपुवां, णुत्तंग पुव्वगयचूलिया एवं, पण दिठ्ठिवायजेया ॥ चउदस पुवाइं पुव्वगयं ॥ ३ ॥ उप्पाए पयकोनी, अग्गाणी अंमि ठन्नवइ लरुका; विरियपवाए अट्ठि, प्पवाइलरुंसरिय सट्ठी ॥ ४ ॥ एग पउणी कोनी, पयाणनाणप्पवायपुवंमि । सिच्चप्पवायपुवे एगापयकोडिठ्ठच्चपया ॥ ५ ॥ ठवीसंपयकोनी, पुवेयआ यप्पवायनामंमि । कम्मप्पवायपुवे, पयकोनी असिइलरुं जुया ॥ ६ ॥ पच्चरुणाणजिहाणे, पुवेचुलसीइपय सय सहस्सा ॥ दसपयसहस जुयापय, कोनीविज्जापवायंमि॥७॥ कल्लाणनामधिज्जे, पुवंमिपयाणकोडिठ्ठवीसा । ठप्पन्न लरुं कोडी, पयाण पाणा उ पुवंमि ॥ ८ ॥ किरियाविशालपुवे, नवपयकोनीउर्वितिसमयविउ । सिरिलोक विंइ सरे, सहइउवाल सयपयलरुंका. ॥ ९ ॥

चौदमुं अंगवाह्यश्रुत, ते आवश्यक तथा दश वैकालिकादिक जाणवुं. अर्थात् अग्यार अंगथी जे वाह्य उपांग प्रमुख तेने अंगवाह्यश्रुत कहीयें. ॥ ६ ॥ एवी रीते श्रुतज्ञानना चौद जेद कहा.

॥ हवे वीजा जे वीश जेद थाय ठे ते कहे ठे. ॥

पच्चय अरुकर पय संघाया, पडिवन्ति तहय अणुत्तंगो ॥

पाहुड पाहुरु पाहुड, वथूपुवाय ससमासा ॥ ११ ॥ ७ ॥

अर्थ— आ गायामां दश जेद कहा ठे, तेउनी साये वीजा दश ठेह्या ससमासा

के० समाससहित षट्छे समास शब्दार्थी जोनी लेवा. ते आवी रीते-पर्यायश्रुत, पर्याय समासश्रुत, अक्षरश्रुत, अक्षरसमासश्रुत, पदश्रुत, पदसमासश्रुत, संघातश्रुत, संघातसमासश्रुत, प्रतिपत्तिश्रुत, प्रतिपत्तिसमासश्रुत, अनुयोगश्रुत, अनुयोगसमासश्रुत, प्राभृतप्राभृतश्रुत, प्राभृतप्राभृतसमासश्रुत, प्राभृतश्रुत, प्राभृतसमासश्रुत, वस्तुश्रुत, वस्तुसमासश्रुत, पूर्वश्रुत, तथा पूर्वसमासश्रुत. इतिगाथाऽक्षरायं.

अत्र पर्याय ते ज्ञाननो अंश कहीयें, यावत् शब्दे विज्ञाग तथा परिछेद तेने पर्याय कहीयें. तेमां ज्ञानना एक अंशने पर्याय श्रुत कहीये अने ज्ञानना अनेक अंशने पर्यायसमासश्रुत कहीयें. प्रथम पर्यायश्रुत, ते लब्धिअपर्याय निगोदनो जे सृष्टजिव, तेने विपे सयं जघन्य (उठामां उठुं) रहेलुं जे श्रुतमात्र, तेथकी अन्यत्र जीवनेविपे जे एक श्रुत ज्ञाननो परिछेदरूप अंश अथवा विज्ञाग जे वृद्धिने पामे ते ते पर्यायश्रुत जाणवुं.

धीजुं पर्यायसमासश्रुत, ते जे श्रुत ज्ञानना वे त्रण प्रमुख विज्ञाग परिछेद नाना जीवनेविपे वृद्धिने पामेसा दीगामां आवे ठे, एवी जे जीवनेविपे श्रुतज्ञानना अनेक अंशानी वृद्धि होय ठे, तेना समुदायने पर्यायसमासश्रुत कहीयें.

धीजुं अक्षरश्रुत, ते अकारादिक लब्धयक्षरोमांना जे एक अक्षरनुं जाणवुं तेने कहीयें.

घोपुं अक्षरसमासश्रुत, ते तेवा वे त्रण अक्षरोनुं जे जाणवुं तेने कहीयें.

पांचमुं पदश्रुत, ते ज्यां अर्थनी परिसमाप्ति होय तेने पद कहे ठे, तथा विन-सप्ततंपदं एवी उक्ति उतां पण अत्रे ए लक्षण ग्रहण करवुं नही. किंतु जेणे करी थी आचारांगादि ग्रंथोनुं मान अक्षर हजार पदनुं कहेवाय ठे. ते लक्षण अत्रे ग्रहण करवुं. केमके तेनो द्वादशांगश्रुत परिमाणने विपे अंगीकार ठे. अने वडी अही श्रुतना भेदोनुं प्रस्तुतपणुं ठे, तेथी ते पद खेवुं पण ते पदनी तथा विधिशास्त्रानो अज्ञाव ठे. माटे तेनुं प्रमाण केवळी जाणे. एवुं जे एक पदनुं ज्ञान तेने पदश्रुत कहीयें.

वहुं पद समासश्रुत, ते एवा एकत्री बधारे षट्छे घणा पदोनुं जे ज्ञान तेने कहीयें.

सातनुं संघातश्रुत, ते 'गच्छंदियकाण' इत्यादिक गायाण करी प्रतिपादित जे द्वादशरामनुदाय, तेनो गत्यादिक जे एक देश, तेनो पण एक देश जे नरकगत्यादिक तेने दिवे जीवादिकनी जे मार्गणा अथवा गवेयणा करीये ठेये तेने संघातश्रुत कहीयें.

आठनुं संघातसमासश्रुत, ते वे प्रमुख गत्यादिक अथवा मार्गणानुं ज्ञान तेने कहीयें.

નવમું પ્રતિપત્તિશ્રુત, તે ગતિશ્રાદિ દ્વારોની અન્યતર એક પરિપૂર્ણ ગત્યાદિ દ્વારે કરી જે જીવાદિકની માર્ગણા કરવી તેને પ્રતિપત્તિ શ્રુત જાણવું.

દશમું પ્રતિપત્તિસમાસશ્રુત, તે પૂર્વવત્ દ્વાર દ્વયાદિકની માર્ગણા કરવી તેને જાણવું.

અગ્યારમું અનુયોગદ્વાર શ્રુત, તે સંતપય પરૂવણયા, દ્વપમાણં, ઇત્યાદિક અનુયોગ કહીયેં, તે દ્વારમાંના અન્યતર એક અનુયોગનું જ્ઞાન તે અનુયોગ દ્વારશ્રુત જાણવું.

બારમું અનુયોગદ્વારસમાસ શ્રુત, તે વે પ્રમુખ અનુયોગદ્વારોનું જે જાણપણું તેને જાણવું.

તેરમું પ્રાચૂતપ્રાચૂતશ્રુત, તે પ્રાચૂતાંતરવર્ત્તી અધિકાર વિશેષ જાણવો.

ચૌદમું પ્રાચૂતપ્રાચૂતસમાસશ્રુત, તે પ્રાચૂતાંતરવર્ત્તી એકથી વધારે અધિકારોના સમુદાયનું જ્ઞાન તેને જાણવું.

પંદરમું પ્રાચૂતશ્રુત, તે વસ્તુ અંતર્વર્ત્તી અધિકાર વિશેષ તેને જાણવું.

સોલમું પ્રાચૂતસમાસશ્રુત, તે વસ્તુ અંતર્વર્ત્તી એકથી વધારે વે ત્રણ અધિકારોનો જે સમુદાય તેને જાણવું.

સત્તરમું વસ્તુશ્રુત, તે પૂર્વ માંદેલો અધિકાર વિશેષ તેને જાણવું.

અઠારમું વસ્તુસમાસશ્રુત, તે પૂર્વ અંતર્વર્ત્તી અધિકારનો સમુદાય તેના જ્ઞાનને જાણવું.

ઉગ્ગણીશમું પૂર્વશ્રુત, તે ઉત્પાત પૂર્વાદિ એક પૂર્વનું જે જ્ઞાન તેને જાણવું.

વીશમું પૂર્વસમાસશ્રુત, તે તેમાંના એકથી વધારે વે ત્રણ પૂર્વનું જે જ્ઞાન તથા સંપૂર્ણ ચ-
ઉદ પૂર્વનું જે જ્ઞાન તેને જાણવું.

એવી રીતે સંક્ષેપથી શ્રુતજ્ઞાનના વીશ જેદ કહ્યા ઠે. એનો વિસ્તાર જોવો હોય તેણે
દૃઢસ્કર્મ પ્રકૃતિમાં જોડે લેવું. એ વીશ જે શ્રુત જ્ઞાનના જેદ તે જેવી રીતે ઉત્તરોત્તર
તીવ્રતીવ્રતરાદિ ક્ષયોપશમથી પ્રાપ્ત થાય ઠે તેવાજ અનુક્રમે કહ્યા ઠે.

અથવા શ્રુતજ્ઞાન વીજા ચાર પ્રકારે ઠે, તે શ્રા પ્રમાણે—દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ તથા
જાવ. તેમાં શ્રુતજ્ઞાની દ્રવ્યથી ઉપયોગવંત થકો સર્વે દ્રવ્યને જાણે દેખે ઠે; ક્ષેત્ર થ-
કી ઉપયોગવંત થકો સર્વે ક્ષેત્ર લોકાલોકને જાણે દેખે ઠે; કાલ થકી ઉપયોગી
શ્રુતજ્ઞાની સર્વે કાલને જાણે દેખે ઠે; તેમજ જાવથકી ઉપયોગી શ્રુતજ્ઞાની સર્વે જાવને
જાણે દેખે; તે માટે સંપૂર્ણ શ્રુતજ્ઞાની તે કેવલી સરખો કહીયેં. એવી રીતે શ્રુતજ્ઞાન-
નું સવિસ્તર વ્યાખ્યાન કર્યું. ॥ ૭ ॥

સાંપ્રત (હવે) અવધિજ્ઞાનની વ્યાખ્યા કરીયે ઠેયે; તે વે પ્રકારનું ઠે. એક જવ-
પ્રત્યયિક, વીજું ગુણપ્રત્યયિક. તેમાં જવપ્રત્યયિક તે દેવ તથા નારકીર્ણને હોય ઠે;
અને ગુણપ્રત્યયિક તે મનુષ્ય તથા તિર્વચને હોય ઠે. એ ગુણપ્રત્યયિક ઠ પ્રકારનું ઠે.
તે અર્ક ગાથાવહે કહે ઠે, અને ગાથાના ઉત્તરાર્કવહે મનપર્યવ તથા કેવલજ્ઞાન કહે ઠે.

अणुगामि बहूमाणय, पडिवाइयर विहा ठहा उंही ॥ रि-
उमइ विउलमइ मण, नाणं केवल मिगविहाणं ॥ ८ ॥

अर्थ— अणुगामि के० अनुगामि, 'बहूमाणय के०' वर्द्धमान, 'पडिवाइ के०' प्रतिपाति, 'इयर' के० इतर ते अनानुगामी, हीयमान तथा अप्रतिपाति; ए 'विहा के०' (विधा एटले,) प्रकार, 'ठहा के०' (परुधा) ठ प्रकारे, 'उंही के०' अर्वाज्ञान जाणवुं, अने 'रिउमइ के०' कजुमति 'विउलमइ के०' विपुलमति, ए वे प्रका 'मणनाणं के०' मनपर्यवज्ञान जाणवुं, तथा केवलं के० केवलज्ञान 'इग के० एक, 'विहाणं' के० प्रकारे ठे. ॥ ८ ॥

अनुगामि, वर्द्धमान, प्रतिपाति, अनानुगामि, हीयमान, तथा अप्रतिपाति ए प्रकार गुणप्रत्यय अवधिज्ञानना ठे. उक्तंच न्यध्ययने— " तं समासठं ठविहं पत्त तं जहा, आणुगामियं, अणुगामियं, बहूमाणयं, हीयमाणयं, पडिवाइ, अपडिवाइ, " तेमां प्रथम जे ठेकाणे अवधिज्ञान उत्पन्न थयुं होय, ते ठेकाणुं मूकीने वीदेशांतर प्रमुखनेविषे ज्यां जाय त्यां लोचननी पेठे जे साथे आवे, तेने आनुगामि अवधि कहीयें; अर्थात् ज्यां पुरुष विचरे त्यां साथे आवे ते.

वीजुं जे ठेकाणे रक्षां अवधि उत्पन्न थयुं होय ते स्थानके आवे तेवारेज होय एण अन्यत्र जाय तेवारे न होय. शृंखलावरू प्रदीपनी पेठे ते क्षेत्र प्रत्ययि ह्योपसमने लीधे माटे साथे न आवे तेने अनानुगामि कहीयें; यदाह जगवान् श्री देवर्हिगणि दामाश्रमणः— " सौर्कितं अणुगामियं, उहिनाणं, उहिन्नाणंतंजहा नामएगेइ पुरिसे एगं महं जोइछाणं काउं तस्सेव जोइछाणस्स परिपेरंतेसुं परिहिंडमाणे परिहिंडमाणे परिघोलमाणे तमेव जो इछाणं पासइ अनठगए न पासइ एवमेव अणुगामियं उहिनाणं जठेव समुपचइ तठेव संखियाणिवा असंखियाणिवा जोयणाइ पासइन अन्नठ. " चाप्यकारोप्याह— "अणुगामिउ अणुगठइ, गठंतं लोयणं जहा पुरिसं; इयरोउनाणु गठइ, त्रियप्पइववगणंतं. " इति.

श्रीजुं जे वधे तेने वर्द्धमान कहीयें. एटले शलगेली अग्निमां जेम जेम सरण नाखता थावीणं तेम तेम वधती वधती ज्वाला थती आवे. तेनी पेठे यथायोग प्रशस्त थति प्रशस्ततर अप्यवसायने लीधे, पूर्वावस्थाथी जे उत्तरोत्तर समय समय वधतुं जाय तेने वर्द्धमान अवधिज्ञान कहीयें. अर्थात् प्रथम उपजती वखते अंगुलना असंख्यातमा जाग जेटहुं क्षेत्र जाणे देखे, पठी वधतां वधतां यावत् अज्ञोकाकारानेविषे सोक जेवहा असंग्याता खंशुक देखे.

चासुं, पूर्वे शुनवरिणामने वसे घणुं उपजे थने पठी तथाविध सामग्रीनो अ-

जाय ययाप्री परता पणिणामे करी दानीने पामे ठे तेने हीयमान अवधिज्ञान कहीयें.
उक्तं नंदिनूणो- "हीयमाणं पुत्रावजातं अहो होहस्समाणंति."

पांचमुं, जे संख्याता असंख्याता योजन उत्कृष्टपणे यावत् समग्र लोक देखीने प-
ण पढे पटले जे आच्युं जाय तेने प्रतिपाति कहीयें. यदाह- "तेकिंतं पन्निवाइ अप-
डिवाइ जं तं जहद्वेणं अंगुलस्स असंखिद्यजागंवा संखिद्यजागंवा बालगंवा बालप्र-
पुहत्तंवा एवं खिक्कंवा जूयंवा जवंवा जवपुहत्तंवा अंगुलंवा अंगुलपुहत्तंवा एवंएणं
अहि लावेणं विह्विंवा ह्विंवा कुट्ठिंवा (कुट्ठिहंस्स छयमुच्यते) धणुंवागाउयंवा
जोयणंवा जोयणसवंवा जोयणसहस्संवा संखिद्याणिवा असंखिद्याणिवा जोयण-
सहस्साइं उक्कोसेणं लोगं पासिन्नाणं परिवदिद्यात्तेतं पन्निवाइ."

उत्तुं, जे उत्पन्न थया पठी हीणताने न पामे, ते लोकसमग्र देखीने अलोकना ए-
क प्रदेशने देखे तेने अप्रतिपाति कहीयें. ए अवधि आच्युं जाय नहीं.

आशंका- हीयमान अने प्रतिपाति ए वद्वेनां लक्षणो तो सरखां ठे तेस उतां
जुदां यताववानुं शुं कारण ठे ?

उत्तर- जे पूर्वावस्थाधी हलवे हलवे घटतुं जाय एटले हीणताने पामे ते हीय-
मान कहेवाय ठे; अने जे विध्यात प्रदीपनी पेटे एक कालने विपेज निर्मूल थाय ठे
ते प्रतिपाति कहेवाय ठे, ए विशेष ठे.

ए अवधिज्ञान जे ठे, ते अनंत डव्य तथा जावनो विषय ठे, तेथी तारतम्य वि-
यहायें करी तेना अनंत जेद ठे. अने असंख्येय क्षेत्र तथा कालनो विषय होवाथी
तेना तारतम्यतानी विवहाए करी असंख्य जेद ठे. अथवा अवधिज्ञानना था चार
प्रकार ठे- डव्य, क्षेत्र, काल तथा जाव. तथा चाह. "तं समासत्तं चउविहं पन्नत्तं,
तं जहा, दवत्तं खेत्तत्तं कालत्तं जावत्तं दवत्तंणं उहिन्नाणी जहद्वेणं अणंताइरूची दवा-
इं जाणइ पासइं उक्कोसेणं सबरूवि दवाइं जाणइ पासइं खित्तत्तंणं उहिन्नाणी जह-
द्वेणं अंगुलस्स असंखेद्यजागं उक्कोसेणं असंखिद्याइं अलोए लोय प्पमाणं भित्ताइं
खंदाइं जाणइ पासइ कालत्तंणं उहिन्नाणी जहद्वेणं आवलियाए असंखिद्य जागं उ-
क्कोसेणं असंखिद्यात्तं उस्सप्पिणी अवसप्पिणी अतीयंच अणागयंचकालं जाणइ पा-
सइ जावत्तंणं उहिन्नाणी जहद्वेणं वि अणंते जावे जाणइ पासइ उक्कोसेणंवि अणंते
जावे जाणइ पासइ सबजावाणं अणंत जागं" इत्युक्तं मवधिज्ञानं.

एनो जावार्थ आ ठे-ए अवधिज्ञानी डव्यथी जघन्यपणे अनंता रूपी डव्यने जा-
णे देखे अने उत्कृष्टपणे सर्व रूपी डव्यने जाणे देखे. ते डव्यावधि खेत्र थकी जघ-
न्यपणे अंगुलनो असंख्यातमो जाग जाणे देखे, अने उत्कृष्टपणे

लोकप्रमाण असंख्याता खंनने जाणे देखे ते क्षेत्रावधि; कालथकी, जघन्यथी थावधि
 कानो असंख्यातमो जाग जाणे देखे अने उत्कृष्टपणे असंख्यात उत्सर्पिणी अथवा
 प्विणी लगे अतीत अनागतकालने जाणे देखे ते काळावधि; तथा जाव थकी जघ
 न्यपणे अन्त जावने जाणे देखे अने उत्कृष्टथी पण अन्ता जावने जाणे देखे ते
 जावावधि ज्ञान जाणवुं. एवी रीते अवधिज्ञान कळुं. विचंगज्ञान ते मिथ्यात्वीने हो
 य, ते माटे मळीन ठे, अवधुं सवधुं जाणे पण ते अवधि ज्ञाननीज जाती ठे. ते मा
 टे एकत्र जाणवुं. इति ॥

द्वये मनःपर्ययज्ञान कहे ठे. एना वे प्रकार ठे— एक श्नुमति, वीजुं विपुलमति
 तेंमां एणं घटो चिंतव्यो ठे एटखुं सामान्यपणे मननो अध्यवसाय ग्रहे तेने श्नुमति
 कर्णीणं. यदाह— रिउसामसं तंमत्त, गाहिणी रिउमई मणोनाणं; पायंविसेस विमु
 पटमिंतं चिनियंमुणइ, तथा एणे घट चिंतव्यो ठे ते इव्यथी सुवर्णनो ठे, क्षेत्र प
 की पान्नीपुरनो निष्पन्न, कास थकी शीतकालनो, अने जाव थकी पीतवर्ण सु
 मास इत्यादि विशेष प्राहिणी मति ते विपुलमति कहीयें. एटखे सामान्य प्राहिणी
 मति ते श्नुमति कहीयें; अने विशेष प्राहिणी मति ते विपुलमति;

अपरा मनःपर्ययज्ञान चार प्रकारनुं ठे— इव्य, क्षेत्र, कास तथा जाव; ए चा
 नेद करी. उक्तं—“तं समासतं चउविहं पत्रत्तं तंजहा, दवउं खेत्तउं कासउं तासउं
 दवउं रिउमईणं ते अणंत पणसिणं संघे जाणइ पासइ । तेचेव विउलमई अत्रि
 पत्राणं शिमस नराणं जाणइ पासइ. ”

एनोनाव— इव्यथकी श्नुमती अन्तप्रदेशी अन्ता स्कंध जाणे देखे अने वि
 लमति तेद्विज संघ कांइक अधिकेग विमुद्रूपणे जाणे देखे. क्षेत्रथी श्नुमती नी
 रसप्रण वृषीनुं श्नुक प्रनखगे अने उंचुं ज्योतपीना उपरे तखसगे; तिरुं अ
 हींर. वे मनुइ. पत्तर कर्मनूमि, श्रीश अकर्मनूमि अने उपत्र अंतर हीपेविषे म
 हींरवेहीअपसाताना मनोगत जाव जाणे देखे, अने विपुलमति तेद्विज क्षेत्र अ
 थंवेअधिक देगे, अने विमुद्र देगे. कास थकी जघन्यपणे श्नुमति पद्योंमने
 असंख्यातमो जाग अने उत्कृष्टपणे अनीन अनागत जाणे देखे अने विपुलमति ते
 द्विज अधिकेगे अने विमुदतर जाणे देगे. जावथकी श्नुमति अन्ताताव जाणे दे
 गे. मरे जावने अन्तमो जाग जाणे देगे, अने विपुलमति तेद्विज अधिकेगे अने
 विमुदतर जाणे देगे. यदाहश्नुदंशप्रकरणजनशासादमूत्रधारकइयथीइग्निउम
 एनाते विमुदंशशास्त्राधिके मानान्, नियम सांख्यनिनः मनोगतां स्वमोताव
 देदि कर्तव्यताति कर्तव्यव्योनिश्चक्रमोपरितत्रं । तिरियं जाव अंता मनुम नि

ते अद्वाष्ट्वेषु दीवेषु दोसुयसमुद्देशु पन्नरससु कम्मचूमीसु तीसाए अकम्मचूमीसु
उपपन्नाए अंतरदीवेषु सत्रीणं पंचेन्द्रियाणं पद्यत्तगाणं मनोगए जावे जाणइ पासइ ।
तंचेव विउलमई अद्वाष्ट्वोहिं अंगुलोहिं अप्रहियतरयं विसुऊतरयं खेतं जाणइ पासइ ।”

हवे केवल ज्ञाननुं स्वरूप कहे ठे— केवलज्ञान उत्पन्न यतांज समकाले सर्व पदा-
र्थोना डव्य, क्षेत्र, काल तथा जाव समकाले जाण्यामां तथा दीगामां आवी जाय
ठे; माटे केवलज्ञान भिगविहाणं के० एकज प्रकारनुं कछुं ठे. ॥ ७ ॥

॥ एवीरीते पांचे ज्ञानोनुं वर्णन करी; हवे पांचे ज्ञानोनां आवरण कहे ठे. ॥

एसिं जं आवरणं, पडुच्चचक्कुस्स तं तयावरणं ॥ ६-
साए चउपए निदा, वित्ति समं दंसणावरणं ॥ ७ ॥

व्याख्या—एसिं के० ए मति प्रमुख पांच ज्ञानोनुंज जे आवरणं के० आठादन करे
तेने ज्ञानावरणीय कर्म कहीयें. जेम चक्कुस्स के० नेत्रोनी आडे पंजुच्च के० पाटो वां-
धवाथी दृष्टिना विषय पदार्थने जोवामां हरकत पडे ठे; तेम मति ज्ञानादिकना वि-
षय पदार्थने जाणवाने जे हरकत करे तं के० ते तया के० तेनुं आवरणं के० आवरणं
कहेवाय ठे. ते आवी रीते—जेम चक्कु अति निर्मल उतां पण जो घन (साधारण
घट) घनतर (कांश्क वधारे घट) तथा घनतम (अति घट) एउं कपडुं आडुं आवे
तो मंद (थोडुं) मंदतर (वधारेथोडुं) मंदतम (अतिथोडुं) दीगामां आवे. तेम आ जीव
ज्ञानावरणीय कर्मे करी घन, घनतर तथा घनतमपणे आवरायो उतां शरट् श्रुतना निर्मल
चंडमानां स्वठ किरणोनुं पण मंद, मंदतर तथा मंदतम ज्ञान थाय ठे; माटे पटनी
उपमाए ज्ञानावरणी कर्म कहेवाय ठे. ते आवरणंनुं सामान्यपणे एक रूप ठे. पण
पूर्वे मतिज्ञानना जे अनेक जेद कह्या तेथी मति आवरणी कर्मना पण तेटला जेद
जाणवा. अने जेटला श्रुतज्ञानना जेद कह्या ठे, तेटलाज जेद श्रुतज्ञानांवरणीय कर्मना था-
य ठे. तथा पूर्वे जे अविधिज्ञानना जेदनो समूह कह्यो तेउने आवरण करवाना स्वजाववाडुं
जे कर्म ते अविधिज्ञानावरणीय कहेवाय ठे. तथा वे जेदोए करी पूर्वे मनःपर्यव ज्ञान कछुं
तेने आवरण करवाना स्वजाववाडुं जे कर्म ते मनःपर्यव ज्ञानावरणीय कहेवाय ठे.
तथा पूर्वे प्ररूपित स्वरूपवाडुं जे केवलज्ञान तेने आवरण करवानो जेनो स्वजाव
होय तेने केवलज्ञानावरणीय कहेवु. उक्तंच बृहत्कर्मविपाके—“सरउग्गय ससिनिम्म-
ल, तरस्स जीवस्स ठायणं जमिह; नाणावरणं कम्मं, पणोवमं होइ एवंतु. ॥ १ ॥
जह् निम्मलावि चक्कु, पडेण केणावि ठाड्यासंति; मंडं मंदतरागं, पिण्डइसा निम्मला-
जइवि. ॥ २ ॥ तह् मइ सुय नाणावरण, अविहिं मण केवलाण आवरणं; जीवं नि-
म्मल रूवं, आवरइ इमेहिं जेएहिं. ॥ ३ ॥ पांच ज्ञानना जेदे करी पांच उत्तर प्रक-

તિરૂપ જે જ્ઞાનાવરણીય કર્મ, તેણે કરી નિષ્પન્ન તે સામાન્ય જ્ઞાનાવરણ મૂલ પ્રકૃતિ કહેવાય છે. જેમ પાંચ આંગલીઝંપ કરી એક મુઠી નિષ્પન્ન થાય છે; મૂલ, ગણ, પદ્મ તથા શાલાઆદિ સમુદાયથી જેમ એક વૃક્ષ નિષ્પન્ન થાય છે; અને ઘૃત, ગોણ તથા કણિકાઈ કરી જેમ લાલુ નિષ્પન્ન થાય છે, તેમ મૂલ પાંચ પ્રકૃતિઈ કરી સામાન્ય જ્ઞાનાવરણીય કર્મ પ્રકૃતિ નિષ્પન્ન થાય છે; તેમજ એક એક જ્ઞાનાવરણની ઉત્તર પ્રકૃતિઝંપ કરી તે તે જ્ઞાનાવરણ વિશેષ નિષ્પન્ન થાય છે. એવી રીતે પાંચ પ્રકારું જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કહ્યું.

હવે નવ પ્રકારનું દર્શનાવરણીય કર્મ કહે છે.—ગાથામાં દર્શનાવરણી પદને ઠેકાણે કાવ્ય રચનાનેલીધે માત્ર દંસણ શબ્દ છે. તેથી આશું પદ જાણી લેવું. જેમકે, ઝીમ શબ્દના ઉચ્ચારથી ઝીમસેન જાણી લેવાય છે; તેમ એ પણ જાણી લેવું. તે વાસ્તે શા-સ્ત્રોમાં કહ્યું છે કે પદના એક દેશથી આશા પદનો ઉપચાર થાય છે. એ રીતે દંસણ-ઘઠ એ શબ્દે કરી દર્શનાવરણી ચતુષ્ક જાણી લેવું. દૃષ્ટિને દર્શન કહે છે. અથવા જેણે કરી ઘસ્તુનું સામાન્યરૂપ દેશાય અથવા પરિમાણ થાય તેને દર્શન કહીયે. તેને આઠાદન કરવાના સ્વજાવવાલાં જે કર્મ તે દર્શનાવરણીય કર્મ કહેવાય છે. તેનું જે ચતુષ્ક તે દર્શનાવરણચતુષ્ક કહીયે. તથા 'પણ નિદા' ઇટલે પાંચ નિદાઠ. તેને વિષે ઘેતન્ય કુરિસત ઇટલે અવિસ્પષ્ટપણાને પામે છે તેને નિદા કહે છે. તેના પાંચ પ્રકાર આ છે—નિદા, નિદા નિદા, પ્રચલા, પ્રચલા પ્રચલા, તથા સ્વાનર્કિ (પી-પક્કી) એ તરૂપ પાંચ નિદાને નિદા પંચક કહે છે. એવી રીતે ચાર દર્શનાવરણી અને પાંચ નિદા એ નવ પ્રકારનું દર્શનાવરણીય કર્મ છે. એ દર્શનાવરણીય કર્મ કેવું છે, તે કહે છે—'વિચિત્તમં' વેત્રી ઇટલે પોલીઆ સમાન છે. એને પ્રતિહાર પણ કહે છે. જેમ કોઈ માણસને રાજાની પાસે કામે જવું હોય.

॥ श्री परमगुरुभ्यो नमः ॥

॥ अथ ॥

॥ श्री यज्ञःसोमकृत वालावबोधसहित श्री देवेंद्र-
सूरिविरचित कर्मग्रन्थ प्रारंभः ॥

॥ तत्र ॥

॥ प्रथम कर्मविपाकनामा कर्मग्रन्थः प्रारभ्यते ॥

॥ आद्यो वालावबोधकारविहितं मंगलाचरणम् ॥

अनुष्टुप वृत्तम् ॥

पेंदवीयकलां शौङ्गी, सहस्रांदर्व्यशाशिर्नां ॥

सञ्चित्कलामविकलां, न्मरामांतस्तमोपद्दाम् ॥ १ ॥

॥ आर्यावृत्तम् ॥

कर्मविपाकाविष्कृत, स्वसंविदे विश्वबंधमजिबंध ॥

वीरं कर्मविपाके, टयार्थद्विखनश्रमं कुर्वे ॥ २ ॥

ते संतु संतु संतः, संततमतयोऽपरात्महितनिरताः ॥

विमलीकुरुते कुवलय, मुदितश्रीर्यथशस्तोमः ॥ ३ ॥

केचित्परात्मसंवि; द्विकलाविकलाः कलौ खलायंते ॥

तेभ्यो न कापि जीतिः, संतः संतोपजाजथेत् ॥ ४ ॥

॥ श्रीमत्परमगुरुभ्यो नमः ॥ श्री सरस्वत्ये नमः ॥

हृवे प्रथम गाथायें ग्रंथकर्ता, अजीष्ट देवतानी स्तुत्यादिकनुं प्रतिपादन करे ठे.

॥ मूल गाथा ॥

सिरि वीरजिणं वंदिय, कम्मविवागं समासउं बुचं ॥

कीरइ जिणए हेलहिं, जेणं तो जणए कम्मं ॥ १ ॥

अर्थ—(सिरि के०) अष्ट महाप्रातिहार्यरूप वाला लक्ष्मी तथा केवलज्ञानादिक अंतरंग लक्ष्मी, तेणे करी सहित अथवा चोत्रीश अतिशयरूप लक्ष्मीयें करीने वाला शोचायमान ठे अने अर्च्यंतर, केवल तीर्थकर प्रतिज्ञानरूपिणी लक्ष्मीयें करी शोचायमान ठे, एवा वीरजिणं के० श्रीमहावीर जिन. वीर एटले कर्मशत्रुने विदारें तथा तपे करीने विराजे ठे ते जणी श्रीवीर कहेतां चरम तीर्थकर, ते प्रत्यें वंदिय के० वांदीने मन, वचन, कायायें नम्र अइने. एटले ग्रंथारंभें समुचितेष्टदेवतास्तुतिरूपमंगलाचरण कछुं.

कम्म के० कर्मनो विवागं के० अनुज्व तेनुं जणावनारुं जे शास्त्र ते कर्मविपाक-
कीयें, तेने समासउं के० संक्षेपें करी एटले थोडे शब्दें अर्थ घणो जणाय, ते पें
बुझं के० कहीश, एटले संक्षेपरुचि जे जीव, ते महाटांशास्त्र जणवाने आलसु, थोडा
अक्षरें घणुं ज्ञान वांछे तेने निमित्तें कहीश. एटले अहीं अधिकारी तथा प्रयोजन,
आठ कर्म स्वरूप ते विषय, अने संबंध. ए चारे देखाड्यां.

अहीं जे कर्मनो विचार, ते अजिधेय अने अजिधायक, ए वचनरूप ग्रंथ तिहां
वाच्य वाचक ए संबंध जाणवो. संक्षेपरुचि एना अधिकारी जाणवा. संक्षेपें व्युत्पत्ति
ए साक्षात्प्रयोजन अने परंपरा प्रयोजन मोक्ष. ए चार वानां ग्रंथ जणावा सांजलवानी
प्रवृत्तिनां हेतु देखाड्यां. एम निःप्रयोजनादिक शंका टालीने, हवे कर्म एशब्दुं
व्युत्पत्तिलक्षण कहे ठे.

व्यवहारनयें जेणं के० जे कारण माटे जिएण के० जीवें पांच मिथ्यात्व, वार अविरति,
पच्चीश कपाय, अने पंदर योग, ए सत्तावन वंधना हेजहिं के० हेतुयें करी तथा
“पडिणीयत्तणनिन्हव” इत्यादिक विशेष हेतुयें करी कीरइ के० करीयें नीपजावीयें, तो
के० ते कारण माटे एनुं नाम कम्मं के० कर्म जसए के० कहेवाय. एटले अंजनकूप-
लीनी पेरें अनंतानंत कर्मपुत्रलें जस्या जीवलोकमांहे ए जीवनी कपायादि चीकण-
तायें, जेम तेल चोपडेले शरीरें रजोमल लागे, तेम अनंतानंतकर्मवर्गणाथी अंत-
ल्याता आत्मप्रदेश चींटाय, तेणे करी ज्ञानादिक आत्मगुण अवराय तेथी जीव,
मखिनरूप कहेवाय. जेम दूधमांहे पाणी मळे तथा लोहमां अग्नि मळे, तेम सर्वा-
त्मप्रदेशें कर्मदलनुं मलबुं होय. ते कर्मबंधनुं नाम, सत्तावन्न वंध हेतुयें करी क-
रीयें, वांधीयें. जीवें, तेजणी एनुं कर्म एबुं नाम कहीयें. ए जावार्थ ठे. ए कर्म, पु-
त्रलरूपी ठे, ते जणि मूर्तिमान् जाणबुं तथा प्रवाहरूपें अनादि जाणबुं; केमके जो
कर्मनो संबंध जीवने प्रथम ययो, एम मानीयें तो कर्मरहित जीवने पण कर्म सं-
बंध मानवो जोइयें. एम मानतां थकां दुष्करतपश्चरणादिकें करी सकल कर्म सिद्ध
करी सिद्ध थया; तेने पण काळांतरे वली कर्मसंबंध यातो केम निपेधाय ? तेवार्
ते कर्म क्षयनिमित्त दुष्करक्रिया करीयें ते पण व्यर्थ थाय. ते माटे ए रूपण टाज-
वाने अर्थ प्रवाहरूपें जीवनी साथें कर्मसंबंध अनादि मानीयें.

तथा सुवर्णादिक धातुने पापाणनो अनादिपणे मलसंबंध, तीव्रअग्निसंयोगें वडे,
सुवर्ण जिन्न थाय. तेम जीवने पण अनादिकर्ममलसंबंध, शुक्लध्यानरूप तीव्र अग्नि
संयोगें टळे, अने सहजस्वरूप शुक्लात्मरूप प्रगट थाय. ते परमारमाने पठी बंधहे-
तुना अजावें कर्मसंबंध न थाय, अनंतकाल सुधी ते शुक्लात्मरूप रहे, निःकर्मने
कर्म न लागे ॥ इति प्रथम-गायार्थः ॥ १ ॥

॥ हवे ते कर्म, केटला प्रकारें ठे, ते कहे ठे. ॥

पयइ ठिइ रस पएसा, तं चउहा मोअग्रस्स दिठंता ॥

मूलपगइ ठ उत्तर, पगई अडवन्न सयजेअं ॥ ९ ॥

अर्थ— पयइ के० प्रकृतिबंध एटले स्वजावबंध छिइ के० स्थितिवंध ते कालमान रस के० रसबंध पएसा के० प्रदेशबंध, ते कर्मदलनुं मान तं चउहा के० ते कर्म, चतुर्धा एटले चार जेदें मोअग्रस्सदिठंता के० मोदक एटले लामवाने दृष्टांतं जाववो मूलपगइठ के० ए कर्मनीमूलप्रकृति ज्ञानावर्णादि आठ होय. उत्तरपगइ के० एना विशेषजेद ते उत्तरप्रकृति, ते मतिज्ञानावर्णादिक ए सर्व आठे कर्मनी मलीने अम्वन्नसयजेअं के० एकसो ने अठावन जेदें होय ॥ इत्यकार्थः ॥ ९ ॥

ते कर्म, जेनो व्युत्पत्तिलक्षण अर्थ, प्रथम गाथामध्ये कह्यो ते, चउहा के० चार जेदे जाणवो, ते चार जेद कहे ठे. त्यां जे स्थिति, रस, प्रदेश अने बंधनो समुदाय ते प्रथम प्रकृतिबंध जाणवो. अने ते प्रकृति, बांधी थकी एटला काल सुधी रहे, एम कालनुं मान, ते बीजो स्थितिवंध जाणवो. तथा जे कपाधिक अध्यवसाय विशेषे श्छा जे कर्मदल, तेनो देशघातीयो रस अने सर्व घातीयो रस, अधातियो रस तथा अशुच प्रकृतिनो रस, लोवमानी पेरे कम्बो अने शुचप्रकृतिनो रस इधनी पेरें मीगो. ते त्रीजो रसबंध जाणवो. तथा स्थितिरस ते निरपेक्ष जे कर्मदलनुं ग्रहबुं योगनैमित्तिक, ते चोथो प्रदेशबंध जाणवो. ए चार प्रकारें कर्मबंध जाणवो. तेमज प्रथम उदय, बीजी उदीरणा, त्रीजो संक्रम, चोथो निरुक्त, पांचमो निकाचना, ठठो उरुर्त्तना, सातमी अपवर्त्तना, अने आठमी उपशमनादिकरण पण चार प्रकारें जाणवां. ए कर्मस्वरूप पण विवक्षायें करी चार प्रकारें होय. अर्हीं वालने समजाववा निमित्तें लामवानुं दृष्टांत देखाडवुं. जेम कोइएक लामवो त्रिकट्टनो घनावेलो होय एटले शुंठ, पीपर अने मरी, एने त्रिकट्ट कहीयें. कट्टप्रमुख चीज, वायुने टाले एवा इव्यथकी नीपनो जे लामु, तेमां वायु हरवानो स्वजाव होय. तेमज शीतल इव्यें नीपन्यो लामु, तेमां पित्तहरण करवानो स्वजाव होय, एने प्रथम प्रकृतिबंध कहीयें. तथा कोइएक मोदक एक दीवस सुधी, कोइ पक्ष सुधी त्रिणसे नहीं; एवुं कालमान, ते बीजो स्थितिवंध कहीयें. वली तेहीज लामवानो रस, कोइनो मीगो, कोइनो अत्यंत मधुर, कोइनो कम्बो, कोइनो कपायेलो, इत्यादिक रस होय ते त्रीजो रसबंध कहीयें. तथा कोइ लामवो शेर प्रमाण, कोइ अर्द्धशेर प्रमाण, कोइ पाशेर प्रमाणें सदलमान, ते चोथो प्रदेशबंध कहीयें. एम दृष्टांत देखाडी दाष्टांतिक कर्मने विषे जोडियें.

जे कर्मदलनो ज्ञान आवरवानो स्वज्ञाव, ते प्रथम ज्ञानावरणीयकर्म. दर्शन आवर-
वानो स्वज्ञाव, ते वीजुं दर्शनावरणीय कर्म. शुजाशुज वेदवानो स्वज्ञाव ते व्रीजुं
वेदनीयकर्म. हिताहित विकल करवानो स्वज्ञाव, ते चोथुं मोहनीयकर्म. हकनी जेवो
स्वज्ञाव, ते पांचमुं आयुःकर्म. इत्यादिक वधां कर्मोविपे जाणी लेवुं. एम मूल प्रकृति
आठ, ने उत्तर प्रकृति एकसो ने अष्टावन होय ए प्रकृतिबंध जाणवो. तथा कोइएक
प्रकृति बांधी थकी वीश कोकाकोनी सागरोपम सुधी रहे, कोइएक त्रीश कोडाकोनी
सागर सुधी रहे, ए स्थितिबंध जाणवो. तथा कोइएक कर्मनो रस कडवो तथा
घातिउं, कोइएकनो अघातिउं तथा मीठो, एक ठाणीउं; वे ठाणीउं, इत्यादिक रसबंध
जाणवो. तथा कोइएककर्म मंद, मन वचन कायायोगयोगें करी अल्पप्रदेशिक होय,
पातलां होय अने कोइएक उत्कटयोगें करी बहुप्रदेशिक स्थूल होय, ए प्रदेशबंध ॥१२॥

॥ ए चार जेद मध्ये पण प्रथम प्रकृतिबंध कह्यो, तेमाटे ते प्रकृतिना मूल
जेद आठ ठे, तेनां नाम अनुक्रमें त्रीजी गाथायें कहे ठे. ॥

इह नाण दंसणावर, ए वेअ मोहाउ नाम गोआणी ॥

विग्घं च पण नव ड अ, ठवीस चउ तिसय ड पण विहं ॥३॥

अर्थ— इह के० अहीं नाण के० ज्ञान ते गुणपर्यायें करी वस्तुनो निर्णय, दंसणावरण के०
वीजुं दर्शनसामान्यावबोधनुं आवरण ठे. वेअ के० व्रीजुं वेदनीयकर्म; मोहाउ के०
चोथुं मोहनीयकर्म अने पांचमुं आयुःकर्म; नाम के० ठधु नामकर्म; गोआणी के० सातमुं
गोत्रकर्म; विग्घं च के० आठमुं अंतरायकर्म. त्यां प्रथम ज्ञानावरणीय कर्मना मतिज्ञा-
नावरणादिक पण के० पांच जेद ठे. वीजा दर्शनावरणीय कर्मना चार दर्शना-
वरण तथा पांच निजा मलीने नव के० नव जेद ठे, त्रीजा वेदनीय कर्मना साता ने
अशाता मली डु के० वे जेद ठे. चोथा मोहनीय कर्मना दर्शनमोहनीय त्रण, अने
चारित्र मोहनीय पच्चीश मलीने अठवीस के० अष्टावीश जेद थाय. एम चारे क-
र्मना चुम्माळीश जेद थाय. पांचमा आयुःकर्मना देवायुःप्रमुख चउ के० चारजेद थाय.
ऐंघं अडताळीश, ठठा नामकर्मना गत्यादिक पंचोत्तर तथा पिंरप्रकृति अष्टावीश
मलीने तिसय के० एकशो ने त्रण जेद थाय. सातमा गोत्रकर्मना उंच नीच जेवें करी
डु के० वे जेद थाय. आठमा अंतरायकर्मना पणविहं के० पांच जेद. एम सर्व म-
लीने आठ मूलप्रकृतिना जेदना एकशो ने अष्टावन उत्तरप्रकृतिजेद थाय ॥ इ-
त्यह्यारथः ॥ ३ ॥

जाणवुं ते ज्ञान अथवा जाणीयें. सामान्य विशेषात्मक वस्तुमांहे नाम, जाति,
गुण, क्रियादिक विशेषयोजनासहित वस्तुस्वरूप जाणीयें, तेमाटे एने ज्ञान कहीयें.

जेस पुरुष, नामें चेत्र, जाति ब्राह्मण, गुणें कालो, परिमाणें दीर्घ, संख्यायें एक, एम जण जण विशेषें वस्तु निर्झारीयें, ते ज्ञान कहीयें. तथा देखवुं अथवा देखीयें जेणे करी, ते दर्शन. सामान्य विशेषात्मक वस्तुने विषे सामान्यांशें नाम, जाति, गुण, क्रियादिक विशेषयोजनारहित कोइएक वस्तु धर्मा ठे एवो अव्यक्तबोध, ते वीजो दर्शननिराकारउपयोग जाणवो. ए चत्रे आगल आवरण शब्द जोनीयें, एटले ज्ञानने आवरे, ते प्रथम ज्ञानावरणीय कर्म; अने जे दर्शनने आवरे, ते वीजुं दर्शनावरणीय कर्म. जेणे करी जळुं, जुंजुं, सुख, दुःख वेदियें. तेमाटे तेनुं नाम वेदनीय कर्म व्रीजुं कहीयें. जे मोहें मुंजावे, जे ए कार्य कीधे मुजने हित किंवा अहित थशे ? इत्यादिक सम्यक् विचारणारहित आत्माने पण जेणे करी करे, एटले हितना हेतु जे पञ्चस्काणादिक ते दुःखदायक जाणीने तेनो त्याग कस्यो जाय अने अहितना हेतु जे विषयादिक ते हितबुद्धियें ग्रह्या जाय, ते मोहनीय कर्म चोथुं जाणवुं. तथा जे आ चवथी वीजा चवने विषे उदय आवे, तेने आयुःकर्म कहीयें. यद्यपि वीजा पण कर्म चवतारें उदय आवे ठे अने ते चवमां पण उदय आवे ठे अने ए आयुःकर्म तो ते चवमां उदय न आवे, परंतु अवश्यपणे वीजे चवेंज उदय आवे, ए नियम जणाव्यो. ए पांचमुं आयुःकर्म. तथा गतिजात्यादिक उदयिक पर्यायें करी जीवने नमावे, शुद्धस्वरूपने पण नारकी तिर्यच एकेंद्रिय इत्यादिक हीन नामें करी सहित जणावे ते जणी ए नामकर्म ठरुं जाणवुं. तथा उच्च एटले गुणाश्रयपणे अने तेथकी विपरीत ते नीच जाणवुं. एवे शब्दें करी बोलावीयें, तेनुं नाम गोत्रकर्म सातमुं जाणवुं. तथा जेणे करी विशेष दान, लाज, जोग, उपजोग, विर्यादिक जे आत्मानी लब्धि ठे तेने हणीयें, ते जणी ए विघ्नकर्म आवठमुं कहीयें.

॥ हवे ए आठे कर्मनी संगति कहीयें ठैयें. ॥

१ अहीं ज्ञान, दर्शन, ते जीवतुं स्वरूप ठे. जे जणी उपयोगलक्षण आत्मा कस्यो तेने आश्रयें कर्मविचार तेमां पण सकल शास्त्रविचार ज्ञानथी प्रवृत्तें, लब्धि पण सघली ज्ञानोपयोगें उपजे, मोहगमन पण केवलज्ञानोपयोगयुक्तने होय, तेमाटे ज्ञाननी प्रधानता कही, ते कारणे तेनुं आवरण पण पहेतुं कळुं.

२ ते पठी ज्ञानोपयोगथकी दर्शनोपयोगें रहे, तेमाटे तेनुं आवरण वीजुं कळुं.

३ ए वेहु आवरणनो तीव्रविपाक वेदतां अजाणपणादिकें करी अशाता थाय अने एनाज तीव्रदुयोपशमं सूक्ष्म अर्थ जाणतां, देखतां, शाता वेदे, ते जणी ए पठी वेदनीयकर्म व्रीजुं कळुं.

४ तथा ए ए आवरणक्षयोपशमं इंद्रियना अनुकूल तथा प्रतिकूल विषय पामी रागद्वेषं जीव मुंजाय, ते जणी मोहनीय कर्म चोथुं कथुं.

५ तथा मोहं मुंझ्या जीव, आरंजादिकं करी नरकादिकतुं आयुष्य बांधे, ते जणी पांचमुं आयुःकर्म कथुं.

६ तथा ते आयुष्य अवश्य गतिजात्यादिक नामं करीने निधत्त ते स्थायीजं निधत्त करीयें, ते जणी पठी नामकर्म ठहुं कथुं.

७ तथा ते पठी नरकादिक गतिने उदयें नीचपणुं अने देवादिक गतिने उदयें उंचपणुं जीव वेदे, ते जणी ते पठी सातमुं गोत्रकर्म कथुं.

८ तथा उच्चगोत्रने उदयें राजा तथा शेर प्रमुखने दान, लाज, जोगादिक लब्धि होय अने नीचगोत्रने उदयें पामरादिकने दानादिक लब्धि हणाय. ते जणी गोत्रकर्म, पठी ते आठमुं अंतरायकर्म कथुं. एम आठ कर्मने अनुक्रमं कहेवान हेतु कहा. ॥ ३ ॥

॥ हवे ए आठ कर्मनी अनुक्रमं उत्तर प्रकृति कहीयें ठेयें. ॥

मइ सुअ उहीमण के, वलाणि नाणाणि तठ मइनाणं ॥

वंजणवग्गह चउहा, मण नयण विणिंदिय चउका ॥ ४ ॥

अर्थ— मइ के० पहेलुं मतिज्ञान, सुअ के० वीजुं श्रुतज्ञान, उही के० त्रीजुं अवधिज्ञान, मण के० चोथुं मनःपर्यवज्ञान, केवलाणि के० पांचमुं केवलज्ञान. ए पांच नाणाणि के० ज्ञान तठ के० त्यां प्रथम मइनाणं के० मतिज्ञानना, अट्ठावीश जेद ठे. ते कहे ठे. वंजणवग्गह के० वंजनावग्गह चउहा के० चार जेदें मणनयणविणिंदियचउका के० मन अने नयन एट्ठे लोचन, ए वे विना शेष इंद्रियना चतुष्कें करी चार जेद जाणवा. इत्यक्षरार्थः ॥ ४ ॥

त्यां प्रथम ज्ञानावरणीय कर्मना उत्तर जेद पांच ठे, ते कहे ठे. ते आवरवा योग्य ज्ञानगुणजेदें करी तेना आवरणना जेद सुखें समजाय, तेमाटे प्रथम ज्ञान पांच कहेठे. अहीं इंद्रसमासांतने प्रांतें जणयो ज्ञानशब्द, ते प्रत्येकें जोडीयें तेथी एक मतिज्ञान, वीजुं श्रुतज्ञान, त्रीजुं अवधिज्ञान, चोथुं मनःपर्यवज्ञान अने पांचमुं केवलज्ञान.

१ त्यां जे पांच इंद्रिय अने ठाठो नोईंद्रिय जे मन, तेना व्यापारें करी जे वस्तुतुं विशेष जाणवुं ते मतिज्ञान.

२ तथा एवा आकारे जे वस्तु होय घट ते नामें, जल आणे. एतुं पूर्वापर पदां सोचन स्वरूपव्यंजनपर्यायविशिष्टमतिपूर्वकज्ञान, ते श्रुतज्ञान. एवे ज्ञान ते अक्ष के०

आत्मा ते शक्ती ए पर जे पांच इंद्रिय, ते निमित्ते होय, ते जणी परमाथें परोक्ष कहीयें, अने लोकव्यवहारें प्रत्यक्ष कहीयें.

३ तथा इन्द्रिय, क्षेत्र, काल, अने जाव, ए चार मर्यादायें जे इंद्रियनिरपेक्षरूपी इन्द्रियविषयक प्रत्यक्ष, ते अवधिज्ञान. त्यां इन्द्रियत्री जघन्य तो अनंत प्रदेशीआनो एक खंध एवा अनंता खंध जाणे, अने उत्कृष्ट तो परमाणुमात्र जाणे, ते इन्द्र्यावधि. तेमज क्षेत्रत्री जघन्य तो चादर निगोदना जीवतुं शरीर जे अनंता नील, फूल, जीवनी एक काया ठे एवा सूक्ष्म पनक शरीर प्रमाण लगें जाणें, अने उत्कृष्टत्री तो सर्वलोक प्रमाणे असंख्याता खंर अलोक मध्ये स्थापियें, तेदतुं जाणे. ए क्षेत्रावधि अने कालत्री जघन्य तो आवलिकानो असंख्यातमो जाग पूर्वापर जाणे, अने उत्कृष्टत्री तो असंख्यात कालचक्रमध्ये थयो अने थशे, ते जाणे, ए कालावधि. तथा जावत्री जघन्य सर्व पर्यायनो अनंतमो जाग जाणे, उत्कृष्टत्री तो एक इन्द्र्यना असंख्याता पर्याय एम अनंत इन्द्र्यना असंख्याता असंख्याता पर्याय जाणतां सर्व इन्द्र्यना थइ अनंत पर्याय जाणे, ए जावावधि. एम चार मर्यादायें परिमितमानोपेत अवधिज्ञानजाणतुं.

४ मनुष्यलोकने विषे सत्तीया पंचेंद्रियना मनोगत जावतुं जाणतुं, ते मनःपर्यव-
ज्ञान. ए वेहु विकल प्रत्यक्ष एटले देशप्रत्यक्ष ठे.

५ तथा केवल संपूर्ण सर्व इन्द्र्यपर्यायने विषे अनंत ज्ञान ते केवलज्ञान. ए सकल प्रत्यक्ष केवलज्ञान जाणतुं. एम ए पांच ज्ञान कक्षां, ते मध्ये प्रथम कक्षुं जे म-
तिज्ञान, तेना उत्तरत्तेद अष्टावीश ठे, ते विवरण करीने कहे ठे.

त्यां घटादिक अर्थ, व्यंजीयें प्रकाशीयें जेणे करी. जेम दीवे करी पदार्थ प्रका-
शीयें ते. व्यंजन कहेतां स्पर्शनादिक इव्येंद्रिय तथा जिहां स्पर्शादिक व्यक्त थाय ते
घटपटादिक पण व्यंजन कहीयें. तेणे व्यंजन कहेतां इव्येंद्रिय ते इव्येंद्रिये करी व्यंजन
एटले घटादिक व्यक्तितुं अवग्रह एटले समस्तपणे ग्रहंतुं, मलंतुं, ते व्यंजनावग्रह
कहीयें. ते स्पर्श, रस, घ्राण अने श्रोत्र, ए चार इंद्रियथी होय; परंतु मन अने लो-
चन ए वेहु अणमदयां वस्तुने यथायोग्यतायें प्रकाशे, तेथी एनो व्यंजनावग्रह न
पामीयें, जे जणी जो एने वस्तु पामीने प्रकाशे एम मानीयें तो अग्नि, तीक्ष्ण श-
स्त्रादिक, केम प्रकाशे ? जे जणी तेनी साथें मलतां दाह, वेद, इंद्रियनो थाय. तथा
काचकूपा मांहेतुं तैलादिक ग्रहतां केम तेलथी संबंध थाय ? जो लोचन जइ त्यां म-
ले, एम मानीयें तो कूपें ठिड थतुं जोइयें ? अने जो ठिड थतुं तो पाणी, तेल, के-
म रहे ? इत्यादिक घणां दूषण लागे, ते जणी मन तथा नयनना व्यंजननो व्यंज-
नावग्रह, परमपुरुषें न मान्यो. ए वे अप्राप्यकारी कक्षां अने शेष चार इंद्रिय प्राप्य-

कारी ठे, तेना चार व्यंजनावग्रहें करी चार जेद जाणवा. एनी जघन्यस्थिति आत-
खिना असंख्यात जाग प्रमाण ठे अने उत्कृष्ट आसोश्वास पृथक् जेटलो मिश्रण-
जाणानो काल, तेदलो काल एनो पण जाणवो. ॥ ४ ॥

॥ ए रीतें चार प्रकारनो व्यंजनावग्रह कळो. ह्ये अर्थावग्रहादिक कहे ठे. ॥

अनुग्गह ईहावा ॥ य धारणा करण माणसेहिं वहा ॥

इअ अठवीस जेअं ॥ चउदसहा वीसहा चसुअं ॥ ५ ॥

अर्थ- अनुग्गह, के० एक अर्थावग्रह ईहा के० वीजी ईहा एटले अर्थ विचारण,
अवाय के० व्रीजो अपाय, धारणा के० चोथी धारणा, करण के० चउ, कान, जीव,
नासिका अने त्वचा. ए पांच इंद्रियो अने माणसेहिं के० मनथी उपजे वहा के० ए
ठ जेदें करी ठ प्रकारने अर्थावग्रहादिक चारें गुणतां चोवीश जेद थाय. तेनी साथें
पूर्वोक्त व्यंजनावग्रहना चार जेद मेलवतां इअ के० एम अठवीस जेअं के० अठावीश
जेद जिन, मतिज्ञान होय. अने चउदसहा के० चउद जेदजिन श्रुत, वीसहाचसुअं
के० अथवा वीश जेदें श्रुतज्ञान होय ॥ इत्यकारार्थः ॥ ५ ॥

१ अर्थ कहेतां स्पर्शनादिकना व्यंजनावग्रह थया पठी तथा लोचनादिकें प्रथम
जे कोइ एक धर्मी ठे एतुं नाम, वर्ण, गंध, परिमाणादिकें योजनाहीन अव्यक्तज्ञान,
तेनेश्वयिकअर्थावग्रह एक समयकाल प्रमाण ठे. तथा जेम कोइएकें शब्दना अर्थाव-
ग्रह पठी ईहापूर्वक ए शब्द सांजदयो, एवो अपाय थयो, ते पठी ए केनो शब्द ?
एवी ईहा उपजावी, ते जणी ते अपायतुं नाम, व्यावहारिक अर्थावग्रह कहीयें. ए-
म वली वली जे अपायविशेष ईहा उपजावे, ते व्यावहारिक अर्थावग्रह अंतर मुहू-
र्त्तप्रमाण होय.

२ ते अवग्रहित अर्थनी वर्ण, गंध, रस, स्पर्शादिक धर्मेविपयिणी विचारणा ते
ईहा जे, ए डव्यनुं नाम घट, किंवा पट, वणें रातो, किंवा नीळो, गंधें सुगंध, किंवा
डुर्गंध, परिमाणे लघु, किंवा महोटो, क्रियायें चालतो, किंवा वेगो. एम जाति, गु-
ण, क्रियानुं विचारतुं, ते ईहा, ते अंतर मुहूर्त्तप्रमाण जाणवी.

३ ते पठी ईहित अर्थनुं एक अंतरधर्मसहितपणे निर्धारतुं जे, ए अर्थनुं नाम
घट, वणें रातो, परिमाणे मोरीयाथी महोटो, वेगो. ए रीतें जो ठते धर्म निर्धारें,
तो ते सम्यक् ज्ञान. अने अठते धर्म निर्धारें, तो मिथ्याज्ञान. ते अपाय अंतरमुहू-
र्त्तप्रमाण जाणवो.

४ तेंवार पठी ते निर्णीत अर्थ, वासनासंस्कारपूर्वक चित्तमाहे धरे तेणे करी का-
खांतरें ते सरखी वस्तु देखी अथवा विचारतां सांजरे ते धारणा जाणवी. एनो काल

असंख्यातो पण होय. जे माटे सागरोपमादिकने आंतरें पूर्वतुं कर्तव्य सांजरे ठे. जातिस्मरण ज्ञानने पण आचारांगवृत्तिमध्ये धारणानो जेद कह्यो ठे.

ते करण के० स्पशंड्रियादिक पांच वाह्येंद्रिय अने मानस के० ठुं नोइंद्रिय जे मन, ए ठथकी उपना ठ अर्थावग्रह, ते पठी एज ठ इंद्रियनी अपेक्षायें ठ ईहा, ते पठी ते ठना अपाय, ते पठी ठनी धारणा. ए चोवीश जेद थया. अने नयन तथा मन विना शेष चार इंद्रियोना चार व्यंजनावग्रह जे पूर्वली गाथामां कह्या, ते मेलवतां श्रुतनिःसृतमतिज्ञानना अष्टावीश जेद कह्या.

तथा कार्यसमयें ते कार्यने पार पमान्वानी अकल, रोहानी पेरें उपजे, ते पहेली श्रोतपातिकी मति जाणवी. तथा जे गुरुनो विनय करतां मतिनी वृद्धि थाय, ते वीजी वैनयिकी मति जाणवी. जे कार्य करतां करतां अच्यास विशेषें विशेषमति उत्पन्न थाय, ते वीजी कार्मिकी मति जाणवी. तथा जे वयना परिपक्त्वथी वृद्धने अकल उपजे, ते चोथी परिणामिकी मति जाणवी. ए चार अश्रुतनिःसृत मतिना जेद ठे, ते पूर्वोक्त अष्टावीश सायें मेलवतां वत्रीश जेद पण मतिज्ञानना थाय.

अथवा अवग्रहादिक अष्टावीश मतिज्ञानना जेद, पूर्वे कह्या, ते एकेकना बहु, अचहु, बहुविध, अचहुविधादिक वार वार जेद ठे, ते कहे ठे.

त्यां अनेक जीवो, घणा वाजिजना शब्द सांजले ठे ते मध्ये क्षयोपशमनी विचित्रतायें करी कोइएक जीव, घणा शब्द ग्रहे, ते पहेलुं बहु. अने कोइएक जीव, थोना शब्द ग्रहे, ते वीजुं अचहु. कोइएक जीव, एक शब्दना तार, मंड, तार कहेतां गाढो अने मंड कहेतां मंद हलको. इत्यादिक घणा विशेष जाणे, ते वीजुं बहुविध. कोइएक थोडा विशेष जाणे, ते चोथुं अचहुविध. कोइएक तुरत ग्रहे, ते पांचमुं द्विप्र. कोइएक हलके शांसते ग्रहे, ते ठुं अद्विप्र. कोइएक धूमादिक लिंगें करी अग्न्यादिक जाणे, ते सातमुं सलिंग. कोइएक लिंगविना जाणे, ते आठमुं अलिंग. कोइएक संदेहसहित जाणे, ते नवमुं संदिग्ध. कोइएक संदेहरहित जाणे, ते दशमुं असंदिग्ध. कोइएक एक वेला कहुं, ते वीजी वेला अण कहेतां जाणे, ते अगीश्यारमुं ध्रुव. कोइएक वारंवार जणाव्याथी जाणे ते वारमुं अध्रुव. ते अर्थावग्रहादिक, अष्टावीश जेदने वार गुणा करतां त्रणसें ने ठत्रीश जेद थाय. तेमां श्रोतपातिकी प्रमुख चार प्रकारनी बुद्धि जेलतां त्रणसेंने चात्तीश जेद मतिज्ञानना थाय. एम अनेक प्रकारें मतिज्ञानना जेद कहीयें.

हवे श्रुतज्ञानना जेद कहे ठे. त्यां प्रथम मतिज्ञानथकी श्रुतज्ञान निज केवी रीतें जाणीयें ? ते कहीयें ठयें. मति ते श्रुतनुं कारण ठे अने नावश्रुत ते मतिनुं

कार्य ठे. तथा मति ते निरक्षर अने श्रुत ते साक्षरविचारणा वर्णरूप ठे; तथा मति ज्ञान तो मूंगुं ठे कोझे पोतानुं स्वरूप कही न शके अने श्रुतज्ञान अक्षर रूप ठे तेणे करी परने दीधुं जाय ठे, तेथी बोलतुं. ए रीते श्रुतज्ञान, मतिज्ञानथकी निर ठे. तेथी मति पठी श्रुत होय. ते जणी स्वामी, विषय, प्रमाण, परोक्षता अने सा धर्म्य जणी मति, पठी श्रुत कळुं ठे, ते श्रुत चौद जेदें अथवा वीश जेदें होय. ॥५॥

॥ श्रुतनिःसृतमतिज्ञानना अष्टावीश जेदनुं यंत्र. ॥

स्पर्शनेन्द्रिय.	घ्राणेन्द्रिय.	रसनेन्द्रिय.	श्रवणेन्द्रिय.	चक्षुरिन्द्रिय.	मन नोऽन्द्रिय.	२०
व्यंजनाव ग्रह. १	व्यंजनाव ग्रह. १	व्यंजनाव ग्रह. १	व्यंजनाव ग्रह. १	०	०	४
अर्थाव ग्रह. २	अर्थाव ग्रह. २	अर्थाव ग्रह. २	अर्थाव ग्रह. २	अर्थाव ग्रह. १	अर्थाव ग्रह. १	६
ईहा. ३	ईहा. ३	ईहा. ३	ईहा. ३	ईहा. २	ईहा. २	६
अपाय. ४	अपाय. ४	अपाय. ४	अपाय. ४	अपाय. ३	अपाय. ३	६
धारणा. ५	धारणा. ५	धारणा. ५	धारणा. ५	धारणा. ४	धारणा. ४	६

॥ ह्वे प्रथम चौद जेद, श्रुतज्ञानना देखाडे ठे. ॥

अस्कर सन्नी सम्मं, साईअं खलु सपञ्जवसिअं च ॥

गमिअं अंगपविठं, सत्तविए ए सपडिवस्का ॥ ६ ॥

अर्थ—(अस्कर के०) अक्षरश्रुत, (सन्नी के०) संज्ञिश्रुत (सम्मं के०) सम्यक्श्रुत (साईअं के०) सादिश्रुत (खलु के०) निश्चें (सपञ्जवसिअंच के०) सपर्यवसितश्रुत अथवा सांतश्रुत (गमिअं के०) गमिकश्रुत ते पाठ, उंद, आलावा, सखा होय. (अंगपविठं के०) अंगप्रविष्टश्रुत, ते आचारांगादिक (ए के०) ए (सत्तविए के०) साते श्रुतना जेद ते (सपडिवस्का के०) सप्रतिपक्ष करीयें एटजे ए सातेने पोताना प्रतिपक्ष सहित करीयें. जेम अक्षरश्रुत, त्यां वीजुं अनक्षर श्रुत संज्ञिश्रुत त्यां वीजुं असंज्ञिश्रुत. एवी रीतें प्रतिपक्षी सात जेद मेखवतां चौद जेद श्रुतज्ञानना थाय ॥ इत्यक्षरार्थः ॥ ६ ॥

॥ ह्वे चौद जेदनुं विवरण सखीयें ठीयें. ॥

त्यां अक्षर ग्रण जेदें ठे. एक संज्ञाक्षर, वीजा व्यंजनाक्षर, त्रीजा सव्याक्षर. त्यां जे पत्रादिके खर्या ते संज्ञाक्षर, मुखें करी उच्चार करीयें जे अक्षर ककारादिक, ते व्यंजनाक्षर. ए यत्रेयकी जावश्रुत होय, तेमाटे ते श्रुतना कारणपणाने लीवे एने इव्यश्रुत कहीयें. तथा शब्द सांजले यके तथा रूपादिक ग्रहे यके “अमुको ए

अर्थ" एतुं जे अज्ञिधेयपणे अर्थज्ञाननो हेतु, इन्द्रियावरणक्षयोपशमलब्धि जघन्य ज्ञान, ते श्रुत एटले अनज्ञिधेय पदार्थने अनन्तमे जागं अज्ञिधेय पदार्थ ठे तेतुं जाणवुं, ते लब्ध्याक्षर ए चावाक्षर. एतुं नाम अक्षरश्रुत जाणवुं.

२ अने एतुं प्रतिपक्षी वीजुं अनक्षर श्रुत ते कहीयें जे श्वासें, उरुकारें, अने ठीकें, खांसीयें करी पुरुपादिकतुं ज्ञान, ते अनक्षरशब्दश्रुत. ए वीजो जेद जाणवो.

त्रीजुं संज्ञाश्रुत. ते संज्ञा त्रण ठे. एक हेतूपदेशिकी, वीजी देर्घकालिकी, त्रीजी दृष्टिवादौपदेशिकी, ए त्रण मांहे अहीं देर्घकालिकी संज्ञायें करी जे सत्रीया पंचेंद्रिय मनोज्ञानवंत जीव तेतुं श्रुत, ते संज्ञिश्रुत, ए त्रीजो जेद जाणवो.

४ चोथुं तेतुं प्रतिपक्ष जे देर्घकालिकी संज्ञा रहित जे जीवने मन विना इन्द्रियथी थयुं, ते असंज्ञिश्रुत, ए चोथो जेद जाणवो.

५ पांचमुं सम्यक्दृष्टिजीवनुं श्रुत. ते असम्यक् श्रुत. ग्रहण करे, तो पण सम्यक् श्रुत थाय. कारण के ते खोटाने खोटुं जाणे तेथी ए पांचमुं सम्यक् श्रुत.

६ ठठुं मिथ्यादृष्टि जीवने जे परिणमे ते मिथ्याश्रुत. जे जणी मिथ्यात्वदृष्टि जीव, खोटाने खरुं अने खराने खोटुं जाणे, तेथी ते मिथ्यात्वश्रुत ठठुं जाणवुं.

७ सातमुं आदिसहित ते सादिश्रुत. ते आदि डव्य,क्षेत्र, काल अने जावनी अपेक्षायें चार प्रकारें ठे. तेमज सपर्यवसान कहेतां अंत तेणे सहित ते सपर्यवसित श्रुत-ते पण तेमज चार जेदें ठे. त्यां डव्यथी एक जीवनी अपेक्षायें श्रुतज्ञान, ते सादि अने सपर्यवसित ठे. केम के जव्यजीव सम्यक्त्व पामे, तेवारें श्रुत पामे. ते सादिश्रुत. अने वली सम्यक्त्व वमे तिहां, अथवा केवलज्ञान पामे तेवारें जावश्रुत टली जाय, एटले श्रुतनो अंत थाय, तेथी सपर्यवसित, एटले सादि अने सपर्यवसति, ए वे जेद डव्यथी कह्या. अने सर्वजीवनी अपेक्षायें श्रुत, अनादि तथा अपर्यवसित ठे. जेजणी एम कछुं न जाय जे आ संसारमां सर्वथी पहेतुं अमुकने श्रुतज्ञान प्राप्त थयुं अथवा अमुकथी श्रुतज्ञाननो अंत थरो, एम अनादि अनंत कालजणी प्रवाहरूपें श्रुत पण अनादि अनंत ठे. एटले अनादि अने अपर्यवसित ए वे जेद, डव्यथी कह्या. ए रीतें चारे प्रकार श्रुतना डव्यथी कहेवाणा. ह्वे क्षेत्रथी कहे ठे. त्यां जरत ऐरवतें जेवारें प्रथम तीर्थ प्रवर्त्ते तेवारें द्वादशांगरूप श्रुत होय, ते दीवसथी सादि कहेवाय. तेवार पठी जे वारें तीर्थविद्येद थाय, तेवारें श्रुतविद्येद होय, तेमाटे सांत कहेवाय. तथा महाविदेहमांहे तीर्थविद्येद न थाय तेथी श्रुतनो पण विद्येद न थाय तेथी अनादि अनंत. तथा कालनी अपेक्षायें उत्सर्पिणी अवसर्पिणीकालें त्रीजा आराने प्रांते, चोथे अने पांचमे होय. अने ठछा आरामां विद्येद थाय, तेथी सादि, सांत कहीयें.

तथा उत्सर्पिणी अवंसर्पिणी काळे महाविदेहं अनादि अने अनंत जाणवुं. अने जावथी ज्ञव्यनी अपेक्षायें सम्यक्त्व पामे तेवारें सादि अने केवलज्ञान पामे तेवारें सांत. तथा अज्ञव्यनी अपेक्षायें कुश्रुत अनादि अनंत ठे. ए रीतें सादिश्रुत, अनादिश्रुत तथा सपर्यवसितश्रुत अने अपर्यवसितश्रुत. ए चार जेद पूर्वांक्त ठ जेद साथें मेलवतां वरूा मली दश जेद श्रुतज्ञानना थया.

११ तथा अगीश्रारमुं गमिक एटळे सरखा पाठ, आलावा, तेणे करी वांधुं जे श्रुत दृष्टिवाद प्रमुख, ते गमिक श्रुत.

१२ वारमुं एनुं प्रतिपदी अगमिक श्रुत. ते जिहां पाठ सरखा न होय काविक श्रुतनी पेरें, ते वारमुं अगमिक श्रुत जाणवुं.

१३ तेरमुं अंगप्रविष्टश्रुत. ते आचारांगादिक द्वादशांगीनुं ज्ञान, ते तेरमो जेद.

१४ चौदमुं ते अंगथी वाहेर उपांग, दशवैकालिक, उत्तराध्ययनादिक तथा प्रकरणादिकनुं ज्ञान, ते अंगवाह्यश्रुत. ए चौदमो जेद जाणवो.

ए रीतें अक्षरश्रुत, संज्ञी श्रुत, सम्यक् श्रुत, सादि श्रुत, सपर्यवसितश्रुत, गमिक श्रुत, अंगप्रविष्ट श्रुत, ए सात श्रुतना प्रातिपादिक विरोधी सात जेद. जे अनक्षर श्रुत, असंज्ञि श्रुत, मिथ्या श्रुत, अनादि श्रुत, अपर्यवसित श्रुत, अगमिक श्रुत, अंगवाह्य श्रुत. ए सात जेद मेलवतां चौद जेद श्रुतना कया.

तथा ड्रव्य, क्षेत्र, काल, अने जाव. ए चार प्रकारें श्रुतना जेद कहे ठे. त्यां ड्रव्यथी पूर्ण श्रुतज्ञानी, आदेशें जिनवचनथी सर्वड्रव्य जाणे. क्षेत्रथी सर्वक्षेत्र आदेशें जाणे. कालथी आदेशें सर्वकाल जाणे, जावथी श्रुतज्ञानी आदेशें सर्वड्रव्यना अजिधेय पर्याय जाणे. एम चार प्रकारें श्रुतज्ञान ठे, अने आवरणक्षयोपशम विचित्रतायें अनेक जेद थाय. जे जणी चौद पूर्वधरमांहे एक एकथी अनंतगुण वृद्धि दानीयें करी, चढता पडता ठगण वलिया होय. ॥ ६ ॥

॥ हवे वीश जेद, श्रुतना कहे ठे. ॥

पञ्जय अस्कर पय सं, घाय पडिवत्ति तहय अणुर्जगो ॥

पाहुडपाहुड पाहुड, वहु पुवाय ससमासा ॥ ७ ॥

अर्थ-पञ्जय के० पर्याय श्रुत, अस्कर के० अक्षर श्रुत, पय के० पद श्रुत, संघाय के० संघातश्रुत, पडिवत्ति के० प्रतिपत्तिश्रुत; तहय के० तेमज वली अणुर्जगो के० अनुयोगश्रुत, पाहुडपाहुड के० प्राभृतप्राभृतश्रुत, पाहुड के० प्राभृतश्रुत. वहु के० वस्तुश्रुत, पुवाय के० पूर्वश्रुत, ए दशने वली आगल ससमासा के० समास सहित करीयें एटळे पर्यायसमासश्रुत, अक्षरसमासश्रुत, पदसमासश्रुत, संघातसमासश्रुत, प्रतिप-

त्तिसमासश्रुत, अनुयोगसमासश्रुत, प्राभृतप्राभृतसमासश्रुत, प्राभृतसमासश्रुत, वस्तुसमासश्रुत, ए रीतें ए दश साथें पूर्वोक्त दश मेलवतां श्रुतज्ञानना वीश जेद थाय ॥ इत्यकारार्थः ॥ ७ ॥

त्यां सूक्ष्म निगोदिजं लब्धिअपर्याप्तो जीव, तेह्ने नव प्रथम समयें जेटलो जघन्य कुश्रुत तेथी वीजे समयें जेटलो ज्ञाननो एक अविज्ञाग परिठेद अंश वधे, ते प्रथम पर्यायश्रुत जाणवुं, तेवा वे चार पर्याय. ते वीजुं पर्यायसमासश्रुत जाणवुं.

अकारादि लब्ध्यकार अनेक व्यंजन पर्याय सहित जाणवो, ते त्रीजुं अकार श्रुत. एवा वे चार लब्ध्यकारुं ज्ञान, ते अकारसमासश्रुत चोथुं जाणवुं.

तिहां अकारादिक ककारादिक जे ठे ते जिन्न जिन्न अकार संयोगे जिन्न जिन्न अर्थना वाचक थाय, ते व्यंजनपर्याय. जिहां अर्थ पूर्ण थाय तेठला अकारसमूहनुं नाम पद कहियें. तेनुं ज्ञान पदश्रुत पांचमुं जाणवुं. एवा घणा पदनुं ज्ञान, ते पदसमासश्रुत ठुं जाणवुं.

तथा गत्यादिक अन्यतर मार्गणा द्वारमध्ये एक मनुष्यादिक गतिना जीवजेदनुं ज्ञान, ते संघातश्रुत सातमुं जाणवुं. अने मनुष्य, तिर्यंच, देवतादिक, एम वे त्रण गत्यादिकना जीवजेदनुं ज्ञान, ते संघातसमासश्रुत आठमुं जाणवुं.

गत्यादिक मार्गणा द्वारमध्ये एक गत्यादिक द्वारमांहे सर्व संसारी जीवना जेद अवतारवानुं ज्ञान, ते प्रतिपत्तिश्रुत नवमुं जाणवुं. एवो वे चार मार्गणा द्वारें जीवजेद विवरे, ते प्रतिपत्तिसमासश्रुत दशमुं जाणवुं.

तेमज गत्यादिक मार्गणा द्वार अवलंबीने जीवादिक पदार्थनुं सत्पदप्ररूपणादिक अर्थ कहेवाता द्वार ते मध्ये एक अनुयोग द्वारें निरूपण करवुं. जेम देव पद, एक जेद जणी ठता अर्थनो वाचक ठे जे अठति वस्तुनो वाचक ते पद न होय. जेम खर. श्रृंग, देव. ए वे पद नथी, ते जणी ए अठति वस्तु न होय. एम ठता पदनी प्ररूपणा करवी तथा देवना अमंख्याता अने मनुष्य संख्याता इव्य प्रमाण ठे एम अणु के० सूत्रनो अर्थ साथें जोडवो, ते अगीआरमुं अनुयोगश्रुत जाणवुं. एम घणी जातियें अनुयोग कहेवो, ते द्वारमुं अनुयोगसमासश्रुत जाणवुं.

प्राभृतप्राभृत एवे नामे, दृष्टिवादमध्ये अधिकार विशेष ठे. जेम अंगमांहे अध्यक्षनना उद्देशा होय ठे. तेम पूर्वमांहे कपायपाहुड, कर्मपाहुड, ते मध्यें अधिकार विशेषें पूर्ण पूर्ण थये पाहुरु पाहुड पूर्ण थाय, तेवा एकनुं ज्ञान, ते तेरमुं प्राभृतप्राभृतश्रुत जाणवुं. अने एवां वे चार प्राभृत प्राभृतनुं ज्ञान, ते चौदमुं प्राभृतप्राभृतसमासश्रुत जाणवुं.

तथा घणे पाहुडे पाहुडे एक पाहुड होय. जेम घणे उदेशे एक अध्ययन होय ठे, एवं एक पाहुडनुं ज्ञान, ते पंदरमुं प्राभृतश्रुत जाणवुं. तेवा वे चार प्राभृतनुं ज्ञान, ते शोलमुं प्राभृतसमासश्रुत जाणवुं.

तेम घणे पाहुडे एक वस्तु, एवे नामें अधिकार थाय ठे. जेम अध्ययनना समुदायें सुयस्कंध थाय ठे, एवो एक पूर्वाधिकार ते सत्तरमुं वस्तुश्रुत जाणवुं. अने एवी वे चार वस्तुनुं ज्ञान, ते अढारमुं वस्तुसमासश्रुत जाणवुं.

तथा घणी वस्तुयें एक पूर्व होय, एवा एक उत्पादादिक पूर्वनुं जे ज्ञान, ते णीशमुं पूर्वश्रुत जाणवुं.

तेमज एक उत्पादपूर्व, वीजुं अग्रायणीय, त्रीजुं वीर्यप्रवाद, चोथुं अस्तिप्रवाद, पांचमुं ज्ञानप्रवाद, ठहुं सत्यप्रवाद, सातमुं आत्मप्रवाद, आठमुं कर्मप्रवाद, नवमुं प्रत्याख्यानप्रवाद, दशमुं विद्याप्रवाद, अगीयारमुं कल्याण, वारमुं प्राणवाद, तेसुं क्रियाविशाल, चौदमुं लोकविडुसार. ए चौद पूर्वनुं ज्ञान, ते वीशमुं पूर्वसमासश्रुत जाणवुं. एम श्रुतना वीश जेद थाय ॥ ७ ॥

॥ ह्वे अज्ञान अविरत्यादि स्वामिसाधर्म्यजणी श्रुतज्ञान, पठी अवधिज्ञान कळुं. तेना ठ जेद कहे ठे. ॥

अणुगामि वहमाणय, पडिवाइयर विहा उहा उंही ॥

रिउमइ विउलमई मण, नाणं केवल मिगविहाणं ॥७॥

अर्थ—अणुगामि के० लोचननी पेरें साथें चाळे, ते अनुगामि अवधि ज्ञान. वहमाणय के० तथा निरंतर वधे, ते वर्तमान अवधिज्ञान. पडिवाइ के० आवीते पावुं जाय, ते प्रतिपाति अवधिज्ञान कहीयें. ए अणथकी इयरविहा के० इतरविधा एटले प्रतिपक्षीपणे जेद. जेम के अननुगामि, हीयमान अने अप्रतिपाति, ए अण मेखवतां ठहाउंही के० ठ जेदें अवधिज्ञान होय. ह्वे गाथाना उत्तरारूवके मनःपर्यव तथा केवल ज्ञान कहे ठे, रिउमइ के० शजु सामान्यपणे जाणे, ते शजुमति. अने विउलमई के० विस्तारें जाणे, ते विपुलमति. ए रीतें मणनाणं के० मनःपर्यव ज्ञान वे जेदे ठे अने केवलमिगविहाणं के० केवलज्ञान ते एकज विधान एटले जेदें जाणवुं. ए घळा मक्षी पांचे ज्ञानना एकावन जेद कहा ॥ इत्यकरार्थः ॥ ७ ॥

१ त्यां जे जीवने, जे स्थानकें अवधिज्ञान उपनुं त्यांधी जेटळुं क्षेत्र, चारे दिशांत तरफ देखे, तेटळुं क्षेत्र ज्यां ज्यां जे जे क्षेत्रें जाय, त्यांधी आगल आगल तेटळुं तेटळुं देखे, ए लोचननी पेरें अनुगामिक अवधिज्ञाननो प्रथम जेद जाणवो.

२ अने जे हाटना दीपकनी पेरें अथवा शृंखलावद्ध दीवाना प्रकाशनी पेरें ज्यां

अवधिज्ञान उपनुं त्यायी चारे दिशायें तेदबुंज देखे, परंतु ते क्षेत्र अतिक्रम्या पठी आगल न देखे, ते अननुगामि अवधिज्ञाननो बीजो जेद जाणवो.

३ तथा जे जीवने जेटबुं अवधिज्ञान उपनुं ठे, ते थकी दिवसदिवस प्रत्ये अव्यवसाय विगुळे करी डव्य, क्षेत्र, काल अने जावापेहायें अवधिज्ञान बधतुं जाय, विषय पण बधतो जाय, विगुळु थाय. ते बीजुं वर्द्धमान अवधिज्ञान जाणवुं.

४ अने जे संक्षेपे करी मखिन थाय, निरंतर ह्दवे ह्दवे घटतुं जाय, ते हीयमान चोथुं अवधिज्ञान जाणवुं.

५ तथा जे अवधिज्ञान आव्युं, जव्हयें देवता तथा नारकीने जाय. अने गुणहयें जेम चेलाने काजो उरुरतां जावविगुळियें अवधिज्ञान उपनुं तेदवामां इंद्रनी सायें इंद्राणी रीशावी ह्ती, ते इंडे इंद्राणी मनावतां देखी ते चेलाने हास्य आव्युं; ते संक्षेपे करी अवधिज्ञान गयुं. ए पांचमुं प्रतिपाति अवधिज्ञान जाणवुं. ए दीपक उलवायानी पेटे एक कालने विपेज निर्मूल थाय.

६ तथा जे परमावधिज्ञान, केवलज्ञानथी पहेबुं अंतरमूढुचें अति विगुळु आवे, ते पठी अंतर मुदूर्चने आंतरे केवलज्ञान उपजे, तेमांहे ते अवधि समाइ जाय. जेम तारादिकनां तेज, सूर्यना प्रकाशमांहे समाइ जाय अने प्रकाश एकवा सूर्यनो कहेवाय, तेम अहीं पण गब्रस्विक ज्ञान नावां कहेवाय. एकलो केवलालोक कहेवाय. पण ज्ञेयविषय जाणवानो विरह न होय तेथी ते ठहुं अवधिज्ञान अप्रतिपाति जाणवुं.

ए रीतें अनुगामि, वर्द्धमान, प्रतिपाति. ए त्रण जेदना इतर एदखे उपरांठा बीजा विरोधिजेद अननुगामि, हीयमान, अने अप्रतिपाति. ए त्रण जेद एकठा मेखवतां व जेद थाय.

१ अवधिज्ञानी डव्यथी जघन्यपणे अनंत रूपी डव्यने जाणे तथा देखे अने उक्कृष्टथी सर्वरूपी डव्यने जाणे, देखे. एम डव्यविषयजेदे अनंता जेद थाय.

२ तथा क्षेत्रथी अंगुलनो असंख्यातमो जाग, विपइआथी मांनीने प्रदेशाधिक प्रदेशाधिक क्षेत्र विपइथा बधतां बधतां असंख्यात लोकाकाशक्षेत्रविपइथा उक्कृष्ट क्षेत्रावधि लगे असंख्यात जेद होय.

३ तथा कालथी जघन्यपणे आवडिना असंख्यजागपरिमाण, अतीत अनागतकाल उक्कृष्टपणे तो असंख्यात कालचक्र समय प्रमाणावधिथी मांनीने समय समय प्रमाण अतीत अनागत रूपी डव्य विपचिक जाणे, देखे, एम असंख्य जेद थाय.

४ तथा जावयकी जघन्यपणे अनंत जावने जाणे, देखे, अने उक्कृष्टथी पण अनंतजावने जाणे, देखे, ते जावावधिज्ञान जाणवुं. विजंगज्ञान ते निच्यात्वीने होय, ते

माटे मलिन ठे, अखलुं सखलुं जाणे, पण ते अखधि ज्ञाननीज जाति ठे ते माटे एकत्र जाणवुं. एम अखधिज्ञान, जेदसहित कल्युं.

हवे जे अखधिज्ञान विकल प्रत्यक्ष, तेम मनःपर्यवज्ञान पण विकलप्रत्यक्ष ठे. जे अखधि ठदस्थने होय तेम मनःपर्यव पण ठदस्थने होय, एवी सरखाइपणे करी, हवे अखधिज्ञान पठी मनःपर्यव ज्ञान कहे ठे.

ते मनःपर्यवज्ञान, वे जेदें ठे. प्रथम कजु के० सामान्यपणे स्थूलपणे ए पुरुषें एर खावुं, मूकुं ? एम चिंतव्युं, एवुं जे पारका मननुं जाणवुं, ते मनःपर्यवज्ञाननो इकु मतिनामे प्रथमजेद जाणवो.

तथा विपुल के० विस्तीर्णपणे घणा पर्याय सहित जाणवुं, ते आदी रीतें के एवें चिंतवेलो घट अमुक नगरमां थयेलो, वणें रातो, परिमाणे एक, मण पाणीनो समा-वेश थाय एवो, डव्यें भ्रांवानो, अमुकनो घडेलो, इत्यादिक घणा विशेषें सहित पारका मनमां चिंतवेलो घट, तेने जाणे, ते विपुलमतिनामें मनःपर्यवज्ञाननो वीजो जेद जाणवो. ए वे जेदें मनःपर्यवज्ञान कल्युं.

॥ हवे ए एकेकना वदी चार चार जेदविशेष कहे ठे. ॥

१ प्रथम डव्यथकी कजुमति, मनोवर्गणाडव्य अनंतानंतप्रदेशीआ जाणे. तेवी विपुलमति बहु प्रदेशीआ अति सूक्ष्म मनोडव्य जाणे.

२ वीजुं क्षेत्रथी कजुमतिवालो मनुष्य, क्षेत्रमांहे तीवुं अढी छीप लगें तथा उंजुं ज्यो-तिपीना उपरना तला लगें अने नीचुं उंडिविजय ठे त्यां लगें. एटले रत्नप्रजापृथ्वीना कु-ल्लक प्रतर लगें एम अढारसें योजनमां रह्या जे संह्री पंचेंद्रियजीव तेना मनने जाणे. अने तेथकी अढी अंगुल क्षेत्र अधिक विपुलमति विषय, विशुद्धपणे जाणे ठे.

३ कास्यथकी-कजुमतिवालो पद्योपमनो असंख्यातमो जाग अतीत अनागत वि-तव्युं तथा चिंतवशे, तेने जाणे अने विपुलमति तेथकी कांडक अधिकेरुं जाणे.

४ जावथी कजुमति, चिंतवेलो डव्यना असंख्याता पर्याय जाणे अने विपु-मति तेथी अधिक जाणे. एम मनःपर्यवज्ञान कल्युं.

हवे जेम मनःपर्यवज्ञान, सर्वविरति ठते होय, तेम केवलज्ञान पण सर्वविरति ठते होय. ए संगते मनःपर्यवज्ञान कथा पठि केवस ज्ञानकहे ठे. तिहां डव्यथी रूपी तथा अरूपी सर्वे डव्य जाणे, अने क्षेत्रथी लोक अलोक क्षेत्र अनंतो जाणे. कास्यथी स-र्वांदा विषय जाणे, जावथी सर्वगुणपर्याय विषयें एकरूप शुद्ध निरुपाधि अत्रिपानि सकलज्ञानावरणहयें प्रगट थयो जे शुद्धात्मगुण, सर्वविशेषें प्रकाशरूप, ते केवलज्ञान

कहीयें, तेहने सर्वपदार्थप्रकाशं करी आवरणरूप उपाधिने अज्ञावें होयवस्तुने अवि-
शेषं करी ध्रुविहाणं कहेतां एक सरखो ठे तेथी ए ज्ञाननो वीजो जेद कोइ नयो.
ए रीतें मतिना अष्टावीश, श्रुतना चौद अथवा वीश, अवधिना ठ, मनःपर्यवना
वे तथा केवलज्ञाननो एक, एम सर्व मली पांचे ज्ञानना एकावन जेद अथवा सत्ता-
वन जेद कया ॥ ७ ॥

॥ हवे ए पांचे ज्ञाननां आवरण कहे ठे. ॥

एसिं जं आवरणं, पडुच्च चक्रुस्त तं तयावरणं ॥

दंसण चउ पण निहा, वित्तिसमं दंसणावरणं ॥ ९ ॥

अर्थ- एसिंजं के० ए मतिप्रमुख पांच ज्ञाननुं जे आवरणं के० रोधक आद्यादन
करनारं तेने ज्ञानावरणीय कर्म कहीये. जेम पडुच्चचक्रुस्त के० आंखनो पाटो,
आंख प्रकाशनं आवरण. तेम मतिज्ञानादिकना जाणवाना विषय पदार्थने जे हूर-
कत करे, तं के० ते तयावरणं के० ते ज्ञाननुं आवरण जाणवुं. दंसणचउ के० दर्शन
चारना आवरण चार पणनिहा के० पांच जेदें निहा वित्तिसमं के० पोलीआ सरखुं
दंसणावरणं के० दर्शनावरणीय कर्म जाणवुं ॥ इत्यकार्थः ॥ ९ ॥

ज्ञान पांच प्रकारें ठे तेथी तेना आवरणना पण पांच जेद ठे. तेमां जेम पाटो वांचे
थके आंखनुं तेज अवराय, तेम जे कम्मं करी मतिज्ञान अवराय, ते मतिज्ञानावरणीय
कर्म कहीयें. एवीज रीते जे कम्मं करी श्रुतज्ञान अवराय, ते श्रुतज्ञानावरणीयकर्म
कहीयें. तेमज जे अवधिज्ञानने आवरे, ते अवधिज्ञानावरणीय कर्म कहीयें. तथा म-
नःपर्यव ज्ञानने आवरे, ते मनःपर्यवज्ञानावरणीय कर्म कहीयें. केवल संपूर्णज्ञान आवरे
जेम मेघ सर्व सूर्यनी प्रजाने आवरे एवुं जे कर्म, ते केवलज्ञानावरणीय कर्म कहीयें.

अहीं जीव चेतनप्रकाशस्वरूप, जीवरूप सूर्य ते केवलज्ञानावरणरूप वादळे करी
सर्व ढंकाय तो पण अद्गनो अनंतमो जाग सर्व जीवने उघानो रहे. अहीं श्रुत
केवलज्ञान साधारण पर्यवाकर लेवुं. जे जणी अनिधेयवस्तुधर्म, ते स्वपर्याय ठे अने
अननिधेयवस्तुधर्म ते परपर्याय ठे अने केवलज्ञानना तो ते अनिधेय, अननिधेय
वेहु स्वपर्याय ठे. एम वेहु ज्ञानना पर्याय सरखा होय, ते पर्यवाकर. तेहनो अनंतमो
जाग उच्छुष्टो श्रुतकेवलीने होय अने जघन्यजाग निगोदिया जीवने आहार सं-
ज्ञादि चेतनारूप होय. कदापि ते पण ढंकाय तो जीव चेतन्यपणाने अज्ञावें अ-
जीव कहेवाय. तेथी ते वादळें करी पण ढांकी न शकायो एवो जे रात्रीदिवस वि-
जागकारी सूर्य तेज सरखो चेतनारूप जीव गुण करड्या कांवाला सरखो सविड

देशघाति मतिज्ञानावरणादिक चार प्रकृतियें आवरीयें, तेथीं तेने ह्योपशमविरोधे
 न्हाने महोटे श्रुतिं प्रसरतां रविप्रकाशनी पेरें ज्ञानतुं तरतमपणुं होय. तेमणे
 पण एक मनःपर्यवज्ञान, वीजुं अवधिज्ञान, ए वेहु ज्ञानना आवरणना केउडाव
 रसस्पर्शक, सर्वघातिया, शेष देशघातियापणे ए वेहु ह्योपशमथी अविरोधजणी दे-
 शघाति कक्षां. अने केवलज्ञानावरण सर्वघाती होय. ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, मो-
 हनीय, अंतराय, ए चार घातिकर्म कहीयें. एम ज्ञानावरणीयना पांच जेद कला.

एचे नव जेदसहित दर्शनावरणीय नामें वीजुं कर्म विवरे ठे. देखीयें सामान्य
 प्रकारें रूपें निर्विशेषपणे वस्तुनें जेणे करी अथवा देखवो सामान्यरूपें वस्तुनो अ-
 पोष ते दर्शन कहीयें. ते एक चक्षुदर्शन, वीजुं अचक्षुदर्शन, त्रीजुं अवधिदर्शन अने
 चोयुं केवलदर्शन. ए चार जेद अने एक निजा, वीजी निजानिजा, त्रीजी प्रचजा,
 चोथी प्रचजाप्रचजा, पांचमी थीनखी. ए पांच निजा पण इंद्रियावबोधने रुंधे ठे, तेथी
 ए पांचने पण दर्शनावरणीयकर्म कहीयें. एम चार दर्शनना आवरण अने पांच
 निजा मस्ती नव जेद दर्शनावरणीय कर्मना थाय.

शे दर्शनावरणीय कर्मनो स्वभाव (वित्री के०) पोलीया सरखो ठे. जेम पोलीया
 मार्ग रीधायिना लोक, राजाने मस्ती शके नहीं अने राजा पण कशुं लोकतुं सरख
 हेरे जाणे नहीं, शुं जाणे के लोकमादे सुखी कोण ठे तथा दुःखी कोण ठे? तथा नवो
 कोण ठे के नंगो कोण ठे? एतुं कांइ जाणी शके नहीं; तेथी रीतें चक्षुप्रमुख दर्श-
 नावबोधन दर्यान छूर यथा विना जीवरूप राजा ते घटादिक लोकतुं सरख वेने
 नहीं. तेने ह्योपशम घटादिक लोक, दर्शनस्पर्शन विषय थाय. ते जणी पोलीया स-
 मान दर्शनावरण कर्म कस्तुं ॥ ए ॥

चन्द्रदिशि अचक्षु, सेसिदिय उद्दि केवलोद्दि च ॥ दंसण मिद
 सामन्नं, नन्मावरणं तयं चउदा ॥ पाठांतर " दवइ चउदा " ॥२०॥

अर्थ—एक चन्द्रदिशि के० चक्षुदर्शन, वीजुं अचक्षु के० अचक्षुदर्शन, ते सेसि-
 दिशि के० अक्षविना वीजां इंद्रियवची यथेष्टुं दर्शन, त्रीजुं उद्दि के० अवधिदर्शन
 चोपु केवलोद्दि के० केवलदर्शन, दंसणमिद सामन्नं के० ए दर्शन एउठे सामान्य
 अन्वय नन्मावरणं के० तेनां चार दर्शनावरण पण तयंचउदा के० तेज नामें चार जेद
 हे होय. राजाके दवइचउदा के० कोइ एक एम कहे ठे जे चार जेदें दर्शनावरण
 होय ॥ इत्युदाहरणः ॥ २० ॥

१. दवइ के अर्थ तेरे करी घटादिक पदार्थतुं सामान्यरूपें देगनुं, ते पदेष्टुं चउदा

दर्शन. अर्ही लोकमांहे देखवानो व्यवहार, आंखने विपे प्रसिद्ध ठे. तेथी तेनुं दर्शन जिन्न कळुं.

२ तथा ते चक्षुरिन्द्रिय विना शेषेन्द्रिय जे श्रवण, नासिका, जीज, स्पर्शेन्द्रिय, तथा नोइन्द्रिय जे मन एणे करी जे शब्दादिक अर्थनो सामान्यावबोध थाय, तथा परंजवथी आवतां रस्तामांहे डव्येन्द्रिय विना पण जे, जीवने सामान्यावबोध होय, ते अचक्षुदर्शन कहीयें. एणे डव्येन्द्रियें करीज लोकमांहे देखे ठे. एवो व्यवहार न होय, तेथी ते सर्वनुं एकज, दर्शन वीजुं कळुं.

३ अत्रधि के० डव्य, क्षेत्र, काल अने जाव. ए चार मर्यादांमांहे रक्षां जे रूपि-डव्य, तेना सामान्यांशनो अवबोध, ते अवधिदर्शन वीजुं जाणवुं.

केवल के० सर्वडव्यनो सामान्यांशनो अवबोध ते केवलदर्शन, निरावर्ण, अप्रतिपाति चोथुं जाणवुं.

ह्वे दर्शनपदनो अर्थ कहेठे. सामान्य, विशेष. ए वेहु रूप, पदार्थनां ठे तेमांहे सामान्यपणे निराकारोपयोगरूप वस्तुनो अवबोध जाति, गुण, क्रियादिक विशेषपणे रहित धर्मी मात्रविषय करे, ते निर्विकल्परूप अवबोध, ते दर्शन कहीयें. ते दर्शनने जे आवरे, रोके, ते दर्शनावरणीय कर्म कहीयें. जेम पोलीउं आमो होय त्यां लगें लोकने रोकी राखे तेथी ते लोकोनुं स्वरूप राजा पामे नहीं; तेम ए कर्म ज्यां लगें विवर न आपे, त्यां लगें अर्थनो सामान्यपणे अवबोध न थाय. ए चार दर्शन मध्ये जे कर्मदले करी जे दर्शन अवराय, ते नामें आवरण चार जाणवां. त्यां प्रथम जे चक्षुदर्शनने रुंधे, ते चक्षुदर्शनावरण. वीजुं जे अचक्षुदर्शनने रुंधे, ते अचक्षुदर्शनावरण. वीजुं अवधिदर्शनने रुंधे, ते अवधिदर्शनावरण. चोथुं केवलदर्शनने रुंधे, ते केवलदर्शनावरण जाणवुं.

एम ए चार आवरण कक्षां अने मनने विपे चिंतव्यो अर्थ, विशेषरूपज होय पण अव्यक्तबोध सामान्यरूप न होय, तेथी तेने विपे करे एतुं मनःपर्यवज्ञान ठे पण तेनुं दर्शन न कळुं. शेष ज्ञाननां चार दर्शन कक्षां, तेमांहे पण श्रुतज्ञान, मतिपूर्वक होय तेथी मतिज्ञाननां चक्षु ने अचक्षु ए वे दर्शन कक्षां ॥ १० ॥

॥ ह्वे पांच निद्रातुं स्वरूप कहे ठे. ॥

सुहृ पडिवोदा निद्रा, निद्रानिद्राय डग्नपडिवोदा ॥

पयला ठिठवविठस्स पयल पयलाय चंकमउ ॥ ११ ॥

अर्थ—सुहृपडिवोदा के० प्रथम सुखें प्रतियोध पटखे जागवुं ठे ज्यां ते निद्रा के०

निद्रा कहियें. वीजी निदानिदाय के० निद्रानिद्रा ते कहियें ज्यां दुःखपडिबोहा के० दोहिसो प्रतिबोध एटले जागबुं ठे, वीजी पयला के० प्रचला नामें निद्रा ते मिउं-विठस्स के० उजाने, वेठाने आवे, पयल पयलायचंक्रमउं के० प्रचला प्रचला ते कहियें जे चाखतां थकां आवे ॥ इत्यह्वरार्थः ॥ ११ ॥

निद्रायें करी इंद्रियना विषय रुंधाय, तेथी समस्त दर्शननो घात थाय, ते नणी सर्वे घातिनी प्रकृति कही तथापि मेघें आवरित सूर्यनी पेरें अंशमात्र अनाशृत रहे ठे. तो शब्दादिक सांजले ठे. तेमां जे सुखें सादमात्रें करी जागे; ते निद्रा, जे कर्म-प्रकृतिना उदयथी होय, ते कर्मप्रकृतिनुं नाम पण निद्रा कहियें कारणें कार्यनो उपचार जाणवो. तथा दुःखे करी धूधणावीने घणा घणा आकरा शब्दें करी दोहिसो जगाथीयें एहवी निद्रा, जे कर्मप्रकृतिना उदयथी जीवने आवे, ते कर्मप्रकृतिनुं नाम निद्रानिद्रा कहियें. प्रचलायें घूमे प्राणी जेणें, एवी निद्रा आवे, ते निद्रानुं नाम प्रचला, ते स्थित एटले उजाने तथा उपविष्ट एटले वेठाने पण आवे एवी निद्रा, जे कर्मप्रकृतिना उदयथी होय ते कर्मप्रकृतिनुं नाम प्रचला कहियें. प्रचलाप्रचला निद्रा ते कहियें जे हस्तीनी पेरें चाखतां हाखतां पण आवे, तो सुतां वेगं अने उजा थकां आवे, तेनुं तो कहेवुंज शुं ? एवी घणी निद्रा जे कर्मप्रकृतिना उदयथी आवे, ते प्रकृतिनुं नाम प्रचलाप्रचला कहियें. तथा अश्वनी परें जेवारें अश्वने दाणो घरतां फांफरी दाढ वझे आवे, ते वारें निद्रामांहे जागे, तथा रणमांहे जागे, ते पण प्रचलाप्रचला निद्रा कहियें ॥ ११ ॥

दिण चिंतिअठ करणी, थीणधी अरुचकि अरुवला ॥

महुखित्त खग्गधारा, खिहणं वडुहाउ वेअणिअं ॥ १२ ॥

अर्थ-पांचमी दिणचिंतिअठकरणी के० दिवसें चिंतव्या अर्थनी करनारी निद्रा, ते थीणझी कहियें, अरुचकि के० अरुचकवर्ति जे वासुदेव तेना बसथी अरुचका के० अरुचय होय जेमां. महुखित्तखग्गधारा के० महुखित्त खग्गधारा एटले मधुयें मरुंसी तरवारनी धारा सरसी धाराने खिहणं व के० चाटवा सरसी शाता अने अशाना एवा डुहाउ के० ये जेदे वेअणीअं के० वेदनीय कर्म कसुं ॥ इत्यह्व-रायें ॥ १२ ॥

जे निद्रा आवे थके ते पहेखां दिवममच्यें तथा रात्रिमच्यें पण जागतां जे कार्य चिंतवुं ते ते कार्य करे, ते थीनझी. तथा स्नान कहेतां एकठी थइ एवी रुद्धि कहेतां आत्मानी शक्ति ज्यां ते स्नानरुद्धि कहीयें तथा रुद्धि कहेतां ज्यां मननी इहा एकठी थइ ते स्नानरुद्धि पण कहीयें एवी अखुंत अशुननिद्रा जे कर्मप्रकृतिना

उदयर्थां श्राव्ये, ते कर्मप्रकृतितुं नाम पण स्वानरुं स्वानरुं कर्हीयं. श्रु-
चक्रां कहेतां चक्रवर्त्तितुं वल, अने रुद्धि तेथकी श्रुं वल तथा श्रुं रुद्धि ठे जेनी
एटले त्रिग्वंढचोक्ता वामुदेव, तेना वलथकी श्रुं वल वज्ररूपनाराच संघयण वा-
लाने ए निजामांहे श्राव्ये तथा ठेवठा संघयणवालाने पण ए निजामांहे वमाणुं व्रमाणुं
जोर वध. ए नव दर्शनावरणीय कर्मना जेद कह्या. एटले वीजुं कर्म, दर्शनावरण कळुं.

ह्वे व्रीजा वेदनीयकर्मनुं स्वरूप, जेद, संख्या, कहे ठे. त्यां मधुखित एवी ख-
ङ्गनी धारा तेने विहण कहेतां जीजं करी चाटवुं ते सरखुं वे प्रकारं वेदनीयकर्म
कळुं ठे. एटले जेम मधुखित खङ्गधारा चाटतां प्रथम मीगशनो रस वेदतो थको
जीव, मुख माने पण खङ्गधारार्थी जीज ठेदाय तेथी छुःख पामे. तेम पंचंद्रियना
रूप शब्दादिक अनुकूल पामी शाता वेदे ते मधु सरखो अने तेनी अप्रातें विरह
छुःख वेदे, ते जीज ठेदन सरखुं जाणवुं. एम वेदनीयकर्म व्रीजुं वे जेदे कळुं.

उत्सन्नं सुरमाणुए, सायमसायं तु तिरिञ्च निरएसु ॥

मज्जं व मोहणीञ्चं, उविहं दंसण चरणमोहा ॥ १३ ॥

अर्थ—उत्सन्नं के० प्राये सुरमाणुएसाय के० देवताने अने मनुष्यने शातावेदनीयनो
उदय होय अने मसायंतु के० अशातानो उदय होय. ते क्यां होय ? तोके—तिरिञ्च-
निरएसु के० तिर्यचगति अने नरकगतिमांहे प्रायें घणो होय. अने मज्जं व के० मदि-
रानी पेरें मोहणीञ्चं के० मोहनीय कर्म जीवने विकल करे, ते उविहं के० वे जेदें
वे, एक दंसण के० दर्शनमोहनीय अने वीजुं चरणमोहा के० चारित्र मोह-

॥ इत्यक्षरार्थः ॥ १३ ॥

ए देशीय शब्द प्रायिकवाची ठे तेथी उत्सन्नं एटले प्रायें सुर के० देवता
अने मणुए के० मनुष्य ए वे गतिमांहे शातानो उदय होय ते जणी ए वेहु गति
पुण्णनी प्रकृति ते माटे एमांहे शातानी बहुलता ठे अने क्यारेंक स्त्रीवियोगादिकें
अशाता पण वेदे तेथी प्राये कळुं अने तिर्यचगति तथा नरकगति ए वेहु पापप्रकृति
ठे तेथी अशातावेदनीनो त्यां घणो उदय ठे अने तिर्यचमां कोइएक हस्ती रत्न-
प्रमुख आदर महत्व पामे, तथा नारकी पण श्रीजिनकटयाणिक समयें कांइएक छुःख-
मंदतायें शाता पण वेदे, तेथी प्रायें शब्द कळो. ए रीतें व्रीजुं वेदनीयकर्म
वे जेदें कळुं.

ह्वे चोथा मोहनीय कर्मनुं स्वरूप तथा जेद कहे ठे. ए कर्मनो मदिरा जेवो
स्वभाव ठे. जेम मद्यपान कत्या पठी जीव विकल थाय तेम मोहनीयना उदयें जीव-

पोतानुं हितं न समजे, कदापि समजे तो पण मोहें करी न शके, ते मोहनीयकं वे प्रकारें कहे ठे.

एक दर्शन एटवे सद्वृणारुचिरूप त्यां जीव मुंजाय. जेम तापना जोरथी पर रुचे नहीं, तेम मिथ्यात्वना उदयथी शुद्धदेव, शुद्धगुरु, शुद्धधर्म, जे आत्महित कारी ठे ते रुचे नहीं. कुगुरु, कुदेव ने कुधर्म कुगतिना दायक ठे ते रुचे, एवी र्हा जेना उदयथी होय, ते दर्शनमोहनीयकर्म कहीयें.

तया जे कर्मना उदयथी पोतानां हितकारी जे धर्मध्यानादिक तेने आचरी शके, जेम परवश पड्यो मनुष्य, पोतानुं हित करी न शके; एवो क्रियाविपर्यास जे फरी होय, ते चारित्रमोहनीय कर्म वीजुं जाणवुं. ॥ १३ ॥

दंसणमोहं तिविहं, समं मासं तहेव मिवत्तं ॥

मुहं अहं विमुहं, अविमुहं तं हवइ कमसो ॥ १४ ॥

अर्थ- दंसणमोहं के० ते मांहे दर्शनमोहनीय तिविहं के० व्रण जेदें कहे ठे. ए समं के० सम्यक्त्वमोहनीय, वीजुं मीसं के० मिश्रमोहनीय तहेव के० तेमज श्री निग्नं के० मिथ्यात्वमोहनीय ते मुहं के० शोधुं पुंज ते सम्यक्त्व, अहंविमुहं के० अविमुहं पुंज ते मिश्र अने अविमुहं के० अणशोधुं पुंज ते मिथ्यात्व, तं के० ते हं के० होय, कमसो के० अनुक्रमे ॥ इत्यहंकार्यः ॥ १४ ॥

तथा जेवी यम्नु जेवा धर्म करी सहित ठे तेवीज विश्वासपूर्वक जाणे, तेने दर्शन कहीयें. तिहां मुंजावे विकल करे तेणे संदेह, विपर्यय, मूढतायें तत्व परखी न शके ते दर्शनमोहनीय कर्म व्रण जेदें ठे, ते कहीयें ठेयें.

१ जेम मदनकोडवा, जेने ग्याचे मीणो वदे, तेने खांदी, तुडा उतारी, गाणपा देई शोधीयें ते कोडवाची विशेष प्रकारें मादकना न होय, तेम जीवने विकल व एवां जे मिथ्यात्वनां दस, ते पण व्रण करण प्रयोगें एटवे करणना व्रण प्रकार-प एवाप्रवृत्तिकरण तेदने विषे जे मनना परिणाम उजवा थाया, तेथी घणगा उजवा थाय ते अदृश्यकरण; तेथी पण घणा परिणाम उजवा थाय, ते अनिष्टनिकरण; ते मनना परिणाम विशेष ठे. तथा उपशमसम्यक्त्वं करी शोच्यां तेनो योगातिशय वाचीठें, वे नातिठें म्मटाची शेष एक गाणीथा मात्र समहित राग्या, ते दस जीव वाचनी वरीला विषे मुंजाय नहीं, पण आत्मस्वभावरूप उपशमिकहापिकमम्यक्त्वं तेने ठरयें न होय. तथा मूढवदार्थने विषे देशशंकायें सम्यक्त्वं मेल उपजायें. एवी ते शुद्धवदुं नाम सम्यक्त्वमोहनीय कर्तुं.

२ अने जे मिथ्यात्वदल, अणठड्या मदनकोडवानी पेरें अर्द्धविशुद्ध दल जे जिहांथी वेठाणीठं मात्र रस रह्यो, ते वीजुं मिश्रमोहनीयकर्म.

३ तेम जेह्वो वांध्यो हतो, तेह्वोज जे चोगाणीठं, त्रिगाणीठं, वेठाणीआ रस सहित अनुपहत सर्व घाति रस तत्वसद्वहणाविपर्यासतुं करनार, तुप सहित अण-खांड्या मदनकोडवानी पेरें उन्मादजन्य कर्मदल, ते त्रीजुं मिथ्यात्वमोहनीयकर्म.

१ तथा शोथ्युं दल ते जेम चसमा दृष्टितेजने आवरतां पण सूक्ष्म अर्थे दृष्टिठह-रावे, तेम जीवने तत्वरुचि ठहरावे, ते सम्यक्त्वमोहनीयकर्म.

२ तथा अर्द्धविशुद्ध एटले अर्द्धखांड्या अर्द्धठड्या एवा मदनकोडवानी पेरें विकार-रजन्य. कांडक कार्य करे, कांडक कार्य न करे जेथी तत्वरुचि न होय अने अतत्वरुचि पण न होय, एवी मिश्ररुचि उपजावे, ते वीजुं मिश्रमोहनीयकर्म.

३ तथा अशुद्धपुंज, मदनकोडवानी पेरें तथा धतुरानी पेरें दृष्टिने फेरवे, तेणे करी तेहने दृष्टियें अठतो वस्तुधर्म प्रतिज्ञासे. जेम थोला शंखने पीलो जाणीयें, तेम उज्ज्वल जिनमत तेने मलिन देखे अने मलिन एवा जे कुमार्ग, तेने उज्ज्वल देखे, ते त्रीजुं मिथ्यात्वमोहनीयकर्म. ए मिथ्यात्वमोहनीयादि त्रण ठे.

अहीं जे सम्यक्त्वमोहनीयादिक प्रकृति ते कारण. तेणे करी तत्वविपयिणी शुद्ध-मिश्र, अने अशुद्धरुचि जीवनी होय ते कार्य. एम कारण ते ड्रव्य, अने कार्य ते जाव. ए विवहायें एक सम्यक्त्व, वीजुं मिश्र, त्रीजुं मिथ्यात्व. ए त्रण मोहनीय, ड्रव्य जावथी जाणवी. कारण ते ड्रव्यकर्म, कार्य ते जावकर्म, ड्रव्यकर्म केवली जाणे अने ड्रव्यकर्मथी चेष्टादिक थाय ते जावकर्म, ते थापणे पण जाणीयें ॥ १४ ॥

॥ हवे तत्वार्थसद्वहणा ते सम्यक्त्व कहीयें, ते माटे तत्व कहे ठे. ॥

जिअ अजिअ पुष् पावा, सव संवर बंध मुक्क ॥

निज्जरणा जेणं सद्वहइ तयं, सम्मं खड्गाई बहुजेअं ॥ १५ ॥

अर्थे- जिअ के० जीवतत्वना चोद जेद, अजिअ के० अजीव तत्वना चोद जेद, पुण के० पुण्यतत्वना वेंतालीश जेद, पाव के० पापतत्वना व्याशी जेद, आसव के० आश्रवतत्वना वेंतालीश जेद, संवर के० संवरतत्वना सत्तावन जेद, बंध के० बंधतत्वना चार जेद, मुक्क के० मोक्षतत्वना नव जेद, निज्जरणा के० निर्जारातत्वना वार जेद, जेणं के० जेहने उपष्टंजें सद्वहइ के० सद्वहे तयं के० तेनुं नाम सम्मं के० सम्यक्त्व ते खड्गाई के० क्षायकादिकें करी बहुजेअं के० बहु जेदें ठे ॥ इत्यह्वार्यः ॥ १५ ॥

१ त्यां प्रथम जीवतत्व कहे ठे. पांच इंद्रिय. त्रण दल, एक स्वासोद्वाप्त ने थ्याय.

ए दश द्रव्यप्राण तथा उपयोगरूप जावप्राणधारी लोकाकाशप्रदेश प्रमाण, प्रदेशात्मक, ज्ञानदर्शनस्वजाव. द्रव्यार्थिकनयं नित्य, अने पर्यायार्थिकनयं अनित्यपरिणामि द्रव्य. व्यवहारनयं कर्मनो कर्ता, चोक्ता, अने निश्चयनयं शुद्धचित्पर्यायिनो कर्ता निजस्वरूपनो चोक्ता. श्रोदयिक, श्रोपशमिक, द्वायिक, मिश्र, पारिणामिकादिजाव मेलापकरूप, ठन्नस्थने चेष्टादिलिंगगम्य, केवलीने प्रत्यक्ष शरीरप्रमाण, अरूपी जीव द्रव्य, जिनवचनें सहहृदुं ए जीवतत्व, अने एथी विपरीत निजमतिकदपनायें जावें ते अतत्व कहीयें. ते एक, जीव तत्वना चौद जेद ठे.

२ जे जीव अने अजीवने उपचोग्य चेतनारहित गति, स्थिति, वर्तना, अंशवकाश दानसमर्थ, एवा धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय, काल, आकाश, अने पुण्यरूप अजीवने तथाप्रकारे सहहृदुं, ते वीजुं अजीवतत्व. ते अजीवतत्वना ए चौद जेद ठे.

३ ते जीवनुं दान, दयालुता, सरागसंयमादिक शुचपरिणाम, ते जावपुण्य; अने शातावेदनीयादिक शुचकर्मप्रकृति ते द्रव्य पुण्य. ए पुण्यप्रकृतिना वेतालीश जेद ठे.

४ तथा मिथ्यात्वादि उदयें उपहत जीवने मलिन परिणाम, ते जावपाप अने मिथ्यात्वादिक कर्मप्रकृति, ते द्रव्यपाप. ए पापतत्वना व्याशी जेद ठे.

५ तथा मिथ्यात्वाऽविरत्वादि श्रोदयिकजावपरिणत जीव, ते जावाश्रव. तत्रिमित कर्मदलनुं आवबुं, ते द्रव्याश्रव. ए आश्रवतत्वना वेतालीश जेद ठे.

६ कर्म रंधवा समर्थ द्वायिकद्वयोपशमिकादिकजावें करी जे जे अंश, निरुपाधिक यथा. निरुपाधिक कहेतां स्वाभाविक ते जावसंवर अने तेणे करी जे जे आश्रवनुं रंधवुं, ते द्रव्यसंवर. ते पांच समिति, त्रण गुप्ति, वावीश परीसहनो जय, दश यतिधर्म, चार जावना, ने पांच चारित्र. ए वज्जा मली सत्तावन जेदें ठे.

७ तथा शुद्धात्मने प्रतिकूल कपायादि संबंधजन्य कर्मबंधहेतुचीकणता, ते जावबंध. अने तेणे करी आत्मप्रदेशें कर्मदल बंधाय ते द्रव्यबंध चार जेदें.

८ कर्म निर्मूलवा समर्थ शुद्धात्मानो अनुभव, ते जावमोक्ष. तेणे करी जे जीवप्रदेशनुं सर्वेशें कर्मप्रदेशथी मूकावबुं, ते द्रव्यमोक्ष, नव जेदें ठे.

९ कर्मशक्तिने हीन करे, एवा तपसंयमसंवरजावनाजन्य शुद्धोपयोग शक्ति, ते नाव निज्जारा; तेणे करी जे जे कर्मप्रदेशनुं आत्मप्रदेशथी खेरबुं; ते द्रव्य निज्जारा. ते चार जेदें तप, ते निज्जारा.

जेणे करी ए पूर्वोक्त नव पदार्थ जेन श्रीजिनेंद्रदेवें जांव्या द्रव्यार्थिकनयं नित्य, पर्यायार्थिकनयं अनित्य, निश्चयनयं अनिश्च, व्यवहारनयं चित्त, सामान्यनयं एक,

विशेषनयं अनेक, ज्ञाननयं ज्ञेय, क्रियानयं हेयोपादेय, एम नयनिक्षेपासहित परस्पर सापेक्ष, अनंतधर्मात्मक, कथंचित् उत्पन्न, कथंचिद्भिनष्ट, कथंचिद्भुव. एम त्रिरूप एकसमयं सद्दे, ए जिनवाणी रुचे, ते एक द्वायिकसम्यक्त्व. चीजुं श्रोपशमिकसम्यक्त्व, त्रीजुं द्वायोपशमिकसम्यक्त्व इत्यादिक बहु जेद ठे, ते देखानीयं ठेयं.

तत्त्वार्थनी सद्दहणाएं एकविधसम्यक्त्व तथा आत्मानो गुरुज्ञानादिक परिणाम अथवा गुरुपरिणति आत्मा, ते निश्चं सम्यक्त्व, अथवा चीतराग सम्यक्त्व, ते निश्चयसम्यक्त्व अने सरागसम्यक्त्व ते व्यवहारसम्यक्त्व, अथवा कुगुरु, कुदेव ने कुमारीनो त्याग अने सुगुरु, सुदेव अने सुमार्गनुं आदरनुं, एम व्यवहार सम्यक्त्व वे जेदं ठे. तथा अनंतानुबंधीया चार कपाय अने दर्शनमोहनीय त्रण. ए सात प्रकृतिना द्वयथी प्रगटी जे तत्त्वरुचि ते द्वायिकसम्यक्त्व अने ए सात प्रकृतिने उपशमावे, ते श्रोपशमिकसम्यक्त्व अने ए सात प्रकृतिनो रसोदय आव्यो ते खपाव्यो शेष उदय नथी आव्यो, ते द्वायोपशमिक. एने आंतरे सम्यक्त्वमोहनीयोदय उपष्टंजजन्य तत्त्वरुचि ते वेदकसम्यक्त्व. एम त्रिविध सम्यक्त्व जाणवुं, तथा जिनोक्त करे, ते कारकसम्यक्त्व. तेहने रुचीयं करी रोचकसम्यक्त्व. प्ररूप करी दीपावे, ते दीपकसम्यक्त्व. एम अनेक प्रकारें सम्यक्त्व जाणवुं ॥ १५ ॥

मीसा न रागदोसो, जिणधम्मो अंतमुहु जहा अन्ने ॥

नालिअर दीवमणुणो, मिठं जिणधम्म विवरीअं ॥ १६ ॥

अर्थ— मीसा के० मिश्रमोहनीयना उदयथी जिणधम्मो के० जिनधर्मने विपे नरागदोसो के० राग द्वेष न होय. अंतमुहु के० अंतरमुहूर्त्तसुधीनो काल जहा के० जेम नालिअरदीवमणुणो के० नालिकेरदीपना मनुष्यने अन्ने के० अन्नने विपे राग द्वेष न होय तेनी परें जाणवुं. अने मिठं के० मिथ्यात्व ते जिणधम्मविवरीअं के० श्री जिनधर्मथकी विपरीत जाणवुं ॥ इत्यकारार्थः ॥ १६ ॥

मिश्रमोहनीयना उदयथी जीवने श्रीसर्वज्ञापित धर्म उपरें अच्यंतरराग न होय एटखे श्रीचीतराग देवं कहुं, ते तेमज पण अन्यथा नहीं. ए सरखुं वीजुं कोइ जीवने हितकारी नथी, एवो अच्यंतर चित्तप्रतिबंध ते पण न होय तथा ए धर्म खोटो ठे एम निंदारूप अच्यंतर अरुचिरूप द्वेषपण न होय. जिनधर्मने विपे मिश्रजाव होय तेनो काल अंतरमुहूर्त्त प्रमाण ठे. जेटलो व्यंजनावग्रहणो काल श्वांसो-श्वासं पृथक्त्व प्रमाण तेटलो जाणवो, ते उपरांत मिथ्यात्व तथा सम्यक्त्व पामे.

अहीं दृष्टांत देखाडे ठे. जेम अन्न के० धान्यरसवती उपरें रुचि जे अत्यंत आ-

दर एटले ते विना नज चाखे एवो राग पण न होय तथा अरुचि एटले दीतुं न सुहाय, एवो छेप पण न होय. ते कोने न होय ? तो के ज्यां घणां नाखियेरां ठे एवो जे छीप त्यानां लोक, सदा नाखियेरादिक फलथी उदरवृद्धि करे. ते परं ते छीपनिवासीयें अन्न, केवारें पण दीतुं नथी, तेथी तेनो खाद लह्याविना अन्न परें राग पण नथी उपजतो तेम छेप पण नथी उपजतो. तेम मिश्र मोहनीयसेक तिकमतें मिथ्यात्वथी मिश्रें आवे पण सम्यक्त्वथी मिश्रे नावे, तेथी तेणे सम्यक् रस लह्या विना जिन धर्मने विपे रुचि तथा अरुचि न होय, ए जाव.

मिथ्यात्व तेने कहीयें, जेने उदये जिनोक्त पदार्थथी विपरीत पदार्थ सद्दे. जे धतुरो खापायकी जीव, विकल थाय, तेथी सुवर्ण न होय, पण सुवर्ण करी सदां माने तथा तापना जोरथकी जीवने अन्न न चावे, अपथ्य रुचे, तेम ए मिथ्यात्व जीवने राग, छेप, मोहादिक दोषवंतने विपे देवरुद्धि थाय अने आरंभ तथा परं ग्रहवंतने गुरु करी सद्दे. स्वमतिकल्पितधर्म सद्दे. त्यां १ साधुने असाधु करी मां २ असाधुने साधु करी माने, पूजे, ३ द्वांत्यादिक धर्मने अधर्म माने, ४ कानहोम दिक अधर्मने धर्म करी माने, ५ अजीवने जीव करी माने, ६ जीवने अजीव करी माने, ७ गतानुगतिकउन्मार्गने मार्ग करी सद्दे, ८ सम्यक् ज्ञानादिक मोक्षमार्गने उन्मार्ग करी सद्दे, ९ कर्मरहितने कर्मसहीत करी माने, १० सकर्मी कृत्वादिक परमेश्वर करी माने, ए दश मिथ्यात्व ते विपरीतश्रद्धान ते मिथ्यात्वमति, तेने दर नमोहनीय कहीयें.

॥ हवे पच्चीश चारित्र मोहनीयनी प्रकृति कहे ठे. ॥

सोलस कसाय नवनो, कसाय डुविहं चरित्त मोहणियं ॥

अण अप्पच्चस्काणा, पच्चस्काणाय संजलणा ॥ १७ ॥

अर्थ— सोलसकसाय के० शोल कपाय मोहनीय, नवनोकसाय के० नव नोकपायमोहनीय, डुविहंचरित्तमोहणीयं के० ए थे जेदें चारित्र मोहनीयना पच्चीश जे अण के० अनंतानुबंधीया चार, अप्पच्चस्काणा के० अप्रत्याख्यानावरणीयना चार, पच्चस्काणाय के० प्रत्याख्यानावरणीयचार, संजलणा के० संज्वलनकपाय चार. ए शोल कपायमोहनीय ॥ इत्यद्वारायः ॥ १७ ॥

त्यां प्रथम शोल कपायमोहनीय कहे ठे. कप के० संसार तेना थाय के० साव होय जेना उदयथी जीवने, ते जणी एणुं नाम कपाय ते श्रोथ, मान, माया अने सोव. ए चार अनंतानुबंधादिक प्रत्येकें चार चार जेदें ठे. एम चार चोक शोल जेद. एणे करी

जीव संसारमांडे रहे तथा हास्यादिक ठ अने त्रण वेद, ए नवने नोकपाय एवुं नाम कहीयें. जे त्रणी एयी कपाय उपजे; हास्ययी क्रोध तथा राग उपजे तथा रागादिकयी हास्यादिक होय; एम कपायने समीपे कार्यताये तथा कारणतायें होय. ते त्रणी एने नोकपाय कहीयें. एम जीवने अहिताचरण प्रवृत्तिहेतु अने हिताचरण-रोधक, ए वेहु क्रियाविपर्यास करे, ते माटे ए चारित्रमोहनीयना उत्तरजेद पच्चीश होय.

॥ हवे ए पच्चीश जेदनां स्वरूप कहे ठे. ॥

तिहां सूत्र ते सूचनमात्र होय तेयी एक पदांश कहे थके पण आखुं पद लेवुं. जेम जीम कहेवा थकी जीमतेन समजाय ठे. तेम अण एवुं पद कहा थकां अनंतानु-बंधीआ कपाय लीजें, जे माटे जेनो अंत नहीं तेने अनंत कहीयें एटले अनंत संसार तेहना अनुबंधी कहेतां वृद्धि करनारा जे कपाय, ते अनंतानुबंधीआ कपाय जाणवा. कदाग्रहरूप युक्तियें बुद्धिशून्यपणे एकांतवादिनी रुचि टले नहीं. ए अनंतानुबंधी रागयुक्तियुक्तपणे जिनमत उपरें अरुचिरूप द्वेष, ते अनंतानुबंधी. तेणे बाह्यवृत्तियें जो पण कपायोदय मंद देखाय ठे तो पण युक्तिहीन स्वमतपक्षपातिने नियमा अनंतानुबंधीयानो उदय जाणवो. अहीं श्रीशीलंगगाचार्यें ए चार अनंतानुबंधी अने त्रण मिथ्यात्वमोहनीयादिक, एवं सात प्रकृति सद्वहणा फेरवे ठे एम कहुं ठे, ते माटे ए सातने दर्शनमोहनीयमां गणी ठे अने शेष एकवीश प्रकृति चारित्र मोहनीयनी कहीयें. विशेषार्थीयें श्री आचारांगनी टीका जोवी. ए अनंतानुबंधी चार कपाय कहा.

जेना उदययी अप्पञ्चस्काणा के० अप्रत्याख्यान एटले देशविरतिपणुं तेने पण आवरे, रोके, तो सर्वविरतिपणुं होयज केम ? एवी क्रोधादिक प्रकृतितुं नाम अप्रत्याख्यान-वरणीय कपाय चार जाणवा. आत्माने प्रवृत्तिमार्गी प्रतिक्ल करवो ते प्रत्याख्यान सर्व विरतिआत्मगुणरूप जाणवुं. तेना उदयने जे आवरे, आववा न दिचे, ते प्रत्याख्यानवरण क्रोधादिक चार कपाय जाणवा. सं के० थोडुंशुं परीसहादिकें करी यतिने ज्वले के० दीपे, पठी तरत विसराळ थाय ते संज्वलन, क्रोध, मान, माया अने लोत्र जाणवो. एम चार कपायना शोल जेद कहा.

॥ हवे सुग्धजनने एनो जेद जणाववाने गाथा कहे ठे. ॥

जाजीव वरिस चउमास, पक्कगा निरय तिरिय नर अमरा ॥

सम्माणु सबविरई, अदखाय चरित्त घायकरा ॥ १७ ॥

अर्थ-जाजीव के० प्रथम जावजीव सुधी रहे, ते अनंतानुबंधी कपाय कहीयें

बीजो अग्रत्याख्यानी कपाय ते वरिस के० एक वर्ष सुधी रहे, त्रीजो प्रत्याख्यानी कपाय, चउमास के० चार मास सुधी रहे, चोथो संज्वलनकपाय ते परकगा के० पंदर दिवस सुधी रहे, पहेलो निरय के० नरकगतिहेतु, बीजो तिरिय के० तिर्यच-गतिहेतु, त्रीजो नर के० मनुष्यगतिहेतु, चोथो अमरा के० देवगतिहेतु, पहेलो सम्म के० सम्यक्त्वनो घात करे, बीजो अणु के० देशविरतिनो घात करे, त्रीजो सर्वविरति के० सर्वविरतिनो घात करे, चोथो अहखायचरित्त के० यथाख्यात चारित्रनो घात करे. ए रीतें चार पूर्वोक्त पदार्थना घायकरा के० घातना करनारा जाणवा.

जावजीव सुधी जे क्रोधादिक चारे कोइ रीतें निवृत्ते नहीं, एवा दुःसाध्य, ते अनंतानुबंधीआ क्रोधादिक चारे अनुक्रमें लेवा. जे कपाय, एक वर्ष सुधी घणा उपायें कोइ पण रीतें निवृत्ते नहीं ते अग्रत्याख्यानावरण क्रोधादिक चार कपाय दुःसाध्य जाणवा. जे चार महीना सुधी निवृत्ते नहीं, ते प्रत्याख्यानावरण क्रोधादिक चार कपाय जाणवा. जे पंदर दिवस सुधी उत्कृष्टा रहे, ते सुसाध्य क्रोधादिक चार कपाय संज्वलना कहियें. हवे संक्षेशतारतम्य कहे ठे.

अनंतानुबंधीआने उदयें जीवने नरकप्रायोग्यकर्म बंधाय, अग्रत्याख्यानावरण कपाय चारने उदयें जीवने तिर्यचप्रायोग्यकर्म बंधाय, प्रत्याख्यानावरणकपाय चारने उदयें जीवने मनुष्यगतिप्रायोग्य कर्म बंधाय, संज्वलनाकपाय चारने उदयें जीवने देव-गति प्रायोग्य कर्म बंधाय. हवे एना घातगुण कहे ठे.

अनंतानुबंधीया कपायनो उदय, सम्यक्त्वनो घात करे. अग्रत्याख्यानावरण कपायनो उदय, अणुव्रतनो घात करे. प्रत्याख्यानावरण कपायनो उदय, सर्वविरतिनो घात करे. संज्वलनाकपाय चारनो उदय, यथाख्यातचारित्रनो घात करे. एना उदयभी यथाख्यातचारित्र नावे, केम के उपशांतमोहगुणवाणुं आव्युं ते पण संज्वलनाने उदयें जाय. तथा सरागसंयमने विपे पण देशचंगरूप अतिचार उपजावे, जे जणी सर्वविरतिने विपे अतिचार, ते संज्वलनाने उदयें होय. अने शेष चार कपायने उदयें अनाचाररूप मूलचंग थाय.

तथा अंहीं जावजीव, वर्ष, चारमास, पक्ष, इत्यादिक कालमान कछुं तथा नरका-दिकगतिप्रायोग्यबंध कह्यो, ते सर्व मुग्धजन समजाववाने प्रायिक जाणवुं. अन्यथा वाहुवसीने एक वर्षसुधी मान रखुं पण ते थकी चारित्रनो सर्वघात न थपो ते जणी संज्वलनो मान तथा प्रसन्नचंद्र राजर्षिनी पेरे अंतरमुहुर्त्तमात्र पण अनंतानुबंधीठ रहे, तेथी अनियम जाणवो ॥ २७ ॥

॥ हृद्ये पाण्डुरांन देव्यान्वयापूर्वक कपायस्वरूपजेद कहे ठे. ॥

जल रेणु पुट्टवि पद्मय, राईसरिसो चउद्विहो कोहो ॥

तिणसलया कठऽछिअ, सेलठंजोवमोमाणो ॥ १ए ॥

अर्थ— जल के० जलरेखासरखो, रेणु के० धूत्रिरेखासरखो, पुट्टवि के० माटीनी रेखासरखो, पद्मय के० पापाणनी राईसरिसो के० राइसरखो, चउद्विहो के० चार जेदें कोहो के० क्रोध होय. तिणसलया के० नेत्रनी ठडीनी परें नमे, ते संज्वलनो कहीयें. कठ के० काष्ठनी परें प्रत्याख्यानीउं, छिअ के० हाननी परें डुर्नम अप्रत्याख्यानीउं, सेलठंजोवमो के० पापाणस्तंजनी परें नमे नहीं, ते अनंतानुबंधीउं माणो के० मान जाणवो ॥ इत्यक्षरार्थ ॥ १ए ॥

जेम पाणीमां लीक करतां पाठलथी मलती जाय, एम जे क्रोधें करी मनादिक विघट्यो ते तरत मले, ते संज्वलनो क्रोध. जेम धूलिमांहे लीक कीये जे धूल जूदी थाय, ते केटलाएक कालें वायुविशेषें पाठी मले, ए रीतें जांगु मन, उपायें मले, ते वीजो प्रत्याख्यानक्रोध जाणवो. सूका तलावमां माटी फाटी, ते मेघ वरसवाथी मले तेम जे मन जांगु होय ते घणै उपायें काले काले मले, ते वीजो अप्रत्याख्यानिउं क्रोध. तथा पर्वत फाट्यो ते कोइ रीतें न मले, तेम जेहनुं मन जांगु ते कोइ उपायें न मले, ते चोथो अनंतानुबंधीउं क्रोध. एम चार प्रकारें क्रोध कखो, जे माटे विघटनस्वभाव क्रोध ठे. तेणै सरखाइयें, चार रेखाने दृष्टांतें करी चार जेदें क्रोध समजाव्यो. अहीं कपाय-मोहनीयप्रकृति ते इव्यक्रोधादिक ते पांच वर्ण, पांच रस, वे गंध, चार स्पर्श, तेना शोल जेद. अने तेहना उदयथी थया जे जीवना मलिन अध्ववसायरूप जावक्रोधा-दिक ते श्रवण, अग्रंध, अरस ने अस्पर्श. तेना असंख्याता जेद थाय जे माटे रस-बंधहेतु अध्ववसायस्थानक असंख्याता कखा ठे.

एम क्रोध चार कखा. हृद्ये मानना चार जेद कहे ठे. तिणसलया के० नेत्रनी ठनी ते जेम सुखें नमें, तेम जे मानने उदयें जन्यहठनिर्गुण पद्मपातरूप सुखें सजु-रूपदेशमात्रें नमे, वाट्यो वले, ते माननुं नाम संज्वलनो मान जाणवो. जेम सूकां काष्ठने तैलादिक चोपनी डुःखे नमावीयें तेम जे मानना उदयवंत जीवने घणा प्रयासें वालीयें, मार्गसन्मुख आणीयें, ते वीजो प्रत्याख्यानीउं मान जाणवो. जे अत्यंत घणै कष्टें हानडी परें नमावीयें, मार्गसन्मुख करीयें तेवो डुःसाध्य, ते वीजो अप्रत्याख्यानीउं मान जाणवो. जेम पठरनो स्तंज कोइ रीतें नमे नहीं तेम जे कदा-ग्रह, कोइपण उपायें न ठांडे, ते चोथो अनंतानुबंधीउं मान जाणवो. एम मानमि-

श्याजिनिवेशरूप अनमनस्वजाव, तेथी ए तिणसलयादिकशुं नाम्य दुर्नाम्य जेदें चतुर्विधमान कळो. जावथी एना असंख्य जेद कहीयें.

॥ हवे माया तथा लोचना जेद कहे ठे. ॥

मायावलेहि गोमु, ति मिढसिंग घणवंसमूलसमा ॥

लोहो ह्विह खंजण, कद्दम किमिराग सारिचो ॥ २० ॥

अर्थ— माया के० माया ते अवलेहि के० वंशनी ठोति सरखी, गोमुत्ति के० वचन मुतरे ते सरखी, मिढसिंग के० मेंढाना शिंगना सरखी वांकाइ, घणवंसमूलसमा के० कठिन वांसना मूल सरखी वांकीमाया ठे; लोहो के० संज्वलना लोचनो रंग ह्विह के० हलदर सरखो जाणवो, खंजण के० सरावलानो मेल कद्दम के० कर्मपाट सरखो, किमिराग के० करमजीपाटनो रंग ते सारिचो के० समानरंग अनंतानुबंधी लोचनो जाणवो. इत्यकार्थ ॥ २० ॥

मायावक्रतास्वजाव थापणा अजिप्रायथी जिन्न वचन कायचेष्टा देखाडवी, ते माया जाणवी; त्यां कांइ सुसाध्य दुःसाध्यपणाने विषे दृष्टांत कहे ठे. जेम अवलेहि के० वंशादिक ठोळतां ठोती नीकळे, तेनुं वांकाशपणुं जेम करग्रहण मात्रें टळी जाय. तेम जेनी माया सुखे टळे, ते संज्वलनी माया जाणवी. तथा जेम गो के० वचन चालतो मुतरे, तेनी वक्रता धूळ मांहे सूकाया पठी टळी जाय, तेम जे उपायें करी जे माया तुटे, ते प्रत्याख्यानी माया जाणवी. तथा मेंढाना शिंगनानी वक्रता अत्यंत घणा कष्टे कोइएक टाळे, तेम जेना मननी वांकाइ दोहळी टळे, ते त्रीजी अग्रत्याख्यानी माया जाणवी. तथा वांसनुं मूल तेनी वक्रता कोइ पण उपायथी टळे नहीं. तेम अनंतानुबंधीनी मायाने उदयें करी जे जीवने वक्रता होय, ते घणे उपदेशें तथा घणा उपायें टळे नहीं. ते अनंतानुबंधी माया जाणवी. एटळे दृष्टांतपूर्वक चार प्रकारनी माया कही.

हवे लोचना चार जेद कहे ठे. जे लोचना उदयथी जीवने धनादिक परिग्रह उपरें ममत्वनो रंग होय, परंतु हलदरना रंगनी पेरें सुखे उतारव्यो जाय, ते लोचनुं नाम संज्वलनलोच जाणवो. तथा खंजन के० सरावलानो चीकणो मेल जेम उपायें टळे, तेम जे लोचना उदयथी थयो जे धनादिकनो रंग, तेने उपायें टळी शक्या, ते प्रत्याख्यानीउं लोच जाणवो. तथा कादव जे गानाना पश्कानो कचरो वल्लें खाणो, ते घणा साधू प्रमुख डव्यें करी दुःखें उतरें, तेम जे लोचना उदयथी एवो दुःखसाध्य परीग्रह उपर रंग होय, ते त्रीजो अग्रत्याख्यानीउं लोच जाणवो. तथा किरमजी पाटनो रंग, कोइ पण रीतें उतारव्यो न जाय, ते जेम लोचना उदयथी थयो जे धना-

दिक नवविध परिग्रहो रंग, जे कोइ रीतिं उताख्यो न जाय, ते अनंतानुबंधीउं लोच-
ए लोचनो स्वप्नाव रंजन ठे. जे जणी परद्रव्यसाथें तन्मय थावे करीने आत्माने रंगे.
एम शोल कपायमोहनीयना जेद, दृष्टांतपूर्वक कइया ॥ २० ॥

॥ हवे नव नोकपायमोहनीनुं जेदस्वरूप कहे ठे. ॥

जस्सुदया होइ जिए हास रइ अरइ सोग जय कुठा ॥
सनिमित्त मन्नहा वा, तं इह हासाइ मोहणिअं ॥ २१ ॥

अर्थ—जस्सुदयाहोइजिए के० जेना उदयथी जीवने होय हास के० हांसी, रइ के०
रति वेदे, अरइ के० अरति उद्वेग, सोग के० शोक जूरवादिक, जय के० जय वीक, कुठा
के० जुगुप्सा ते डुगंठा ते सनिमित्त के० सकारण, निमित्तसहित वा के० तथा अथवा
अन्नहा के० अन्यथा एटले कारण विना होय तं के० ते इह के० अहीं हासाइमोह-
णिअं के० हास्यादिक ठ मोहनीयकर्म जाणवुं ॥ इत्यद्वारार्थः ॥ २१ ॥

तेमां पण जे कर्मना उदयथी तथाविध जांडचेष्टादिक देखवे करी सकारण तथा
कारणविना सहेजें हांसी आवे, ते प्रथम हास्यमोहनीय. तथा जे प्रकृतिना उदयथी
सकारण तथा कारणविना इंद्रियानुकूलविषय पामे, ते रति एटले ते वस्तुने विपे
अंतरचित्तप्रतिबंध होय, ते वीजुं रतिमोहनीय. तथा इंद्रियना प्रतिकूल विषयसाधक
अर्थ मद्याथकी जे चित्तोद्वेग उपजे ते सकारण, ते विना सहेजें उद्वेग, उपांपलो
उपजे ते निष्कारण, ए वीजुं अरतिमोहनीय जाणवुं. तथा जे प्रकृतिना उदयथी
इष्टवियोगादिक कारण मले थके तथा कारण मद्या विना पण रुदनादिक होय, ते
चोथुं शोकमोहनीय जाणवुं. तथा जे प्रकृतिना उदयथी आ लोकने विपे दुष्ट मनु-
प्यादिक देखीने वीहे, ते इहलोकजय. तथा दुष्ट सर्प व्याघ्रादिक तथा जूत प्रेता-
दिकथी वीहे, ते वीजो परलोकजय. तथा जयना हेतु जे चोरादिक, ते उद्वय लेइ
जशे ? एम वीहे, ते वीजो आदानजय. तथा जे वीजली तथा वंडूकना शब्दथी
अणर्चितव्यो जय थाय, ते चोथो थकस्मात् जय. पांचमो दरिद्रीने आजीविकानो
जय. ठठो मरवानो जय. सातमो अपयश थवानो जय. ए सात जय तथा वीजा
पण जय सकारण तथा निःकारण उपजे, ते पांचमुं जयमोहनीय जाणवुं. तथा जे
कर्मना उदयथी दुर्गंध, करूप पदार्थ देखी सकारण अन्यथा निःकारण मूग उपजे,
तेथी नाक मचकोडे, थूके, इत्यादिक चिन्ह करे, ते ठठुं डुगंठानुगुप्सामोहनीयकर्म
जाणवुं. एम हास्य, रति, अरति, शोक, जय ने डुगंठा. ए ठ नाकपायमोहनीयना
जेद कइया ॥ २१ ॥

श्याजिनिवेशरूप अनमनस्वजाव, तेथी ए तिणसलयादिकशुं नाम्य दुर्नाम्य जेदें चतुर्विधमान कळो. जावथी एना अस्संख्य जेद कहीयें.

॥ हवे माया तथा लोचना जेद कहे ठे. ॥

मायावलेहि गोमु, ति मिढासिंग घणवंसमूलसमा ॥

लोहो हलिह खंजण, कदम किमिराग सारिठो ॥ १० ॥

अर्थ— माया के० माया ते अवलेहि के० वंशनी ठोति सरखी, गोमुत्ति के० वस मुतरे ते सरखी, मिढासिंग के० मेंढाना शिंगना सरखी वांकाइ, घणवंसमूलसमा के० कठिन वांसना मूल सरखी वांकी माया ठे; लोहो के० संज्वलना लोचनो रंग हलि के० हलदर सरखो जाणवो, खंजण के० सरावलानो मेल कदम के० कदमपा सरखो, किमिराग के० करमजीपाटनो रंग ते सारिठो के० समानरंग अनंतानुवं लोचनो जाणवो. श्लुकार्थ ॥ १० ॥

मायावक्रतास्वजाव थापणा अजिप्रायथी जिन वचन कायचेष्टा देखाडवी, माया जाणवी; त्यां कांइ सुसाध्य दुःसाध्यपणाने विपे दृष्टांत कहे ठे. जेम अवले के० वंशादिक ठोळतां ठोती नीकळे, तेनुं वांकाशपणुं जेम करग्रहण मात्रें टळी जाय तेम जेनी माया सुखे टळे, ते संज्वलनी माया जाणवी. तथा जेम गो के० वस चालतो मुतरे, तेनी वक्रता धूल मांहे सूकाया पठी टळी जाय, तेम जे उपायें क जे माया तुटे, ते प्रत्याख्यानी माया जाणवी. तथा मेंढाना शिंगनानी वक्रता अत्य घणा कष्टे कोइएक टाळे, तेम जेना मननी वांकाइ दोहली टळे, ते त्रीजी अप्रत्य ख्यानी माया जाणवी. तथा वांसनुं मूल तेनी वक्रता कोइ पण उपायथी टळे नई तेम अनंतानुवंधिनी मायाने उदयें करी जे जीवने वक्रता होय, ते घणे उपदे तथा घणा उपायें टळे नहीं. ते अनंतानुवंधी माया जाणवी. एटले दृष्टांतपूर्वक व प्रकारनी माया कही.

हवे लोचना चार जेद कहे ठे. जे लोचना उदयथी जीवने धनादिक परिग्र उपरें ममत्वनो रंग होय, परंतु हलदरना रंगनी पेरें सुखे उताखो जाय, ते लोच नाम संज्वलनलोच जाणवो. तथा खंजन के० सरावलानो चीकणो मेल जेम उपाय टळे, तेम जे लोचना उदयथी थयो जे धनादिकनो रंग, तेने उपायें टळी शक्य, ते प्रत्याख्यानीउं लोच जाणवो. तथा कादव जे गानाना पश्चानो कचरो वखें लागो, ते घणा सावू प्रमुख द्रव्यें करी दुःखें उतरें, तेम जे लोचना उदयथी एवो दुःख साध्य परीग्रह उपर रंग होय, ते त्रीजो अप्रत्याख्यानीउं लोच जाणवो. तथा किरमजी पाटनो रंग, कोइ पण रीतें उताखो न जाय, ते जेम लोचना उदयथी थयो जे धना

॥ हवे त्रण वेदनो कपाय कहे ठे. ॥

पुरिसिञ्चि तडुजयं पइ, अहिलासो जवसा हवइ सो उ ॥

थी नर नपुं वेउदउं, कुंफुम तण नगर दाहसमो ॥ ११ ॥

अर्थ—पुरिसि के० पुरुपनी इष्टा, ङि के० स्त्रीनी इष्टा, तडुजयं के० पुरुप तथा स्त्री वेहु पइ के० प्रत्ये अहिलासो के० अजिलाप मैथुनसंझारूप जवसा के० जे कर्मने वशे जीवने हवइ के० हाय सो के० ते उ के० तु शब्द परस्परनी अपेक्षायें करी पुनःशब्दनो वाचक ठे. थी के० स्त्रीवेद, नर के० पुरुपवेद, नपुं के० नपुंसकवेद, ए वेउदउं के० वेदना उदयथी विषयनो ताप, कुंफुम के० कोउदाह, तण के० तृणदाह अने नगरदाहसमो के० नगरदाह सरखो, एम अनुक्रमे लेवा ॥ इत्यकारार्थः ॥ ११ ॥

वेद एटले जे कर्मना उदयथी जीवने पुरुपनुं दर्शन, स्पर्शन, आलिंगनादिक विपइत अजिलाप उपजे, जेम पित्तना जोरथी मिष्टान्न जावे, तेम पुरुप सोहामणो लागे, ते प्रथम स्त्रीवेदनोकपायमोहनीयकर्म. तथा जे कर्मप्रकृतिना उदयथी जीवने स्त्रीनुं दर्शन, आलिंगन, मैथुनादिकनी इष्टा थाय, जेम श्लेष्मना जोरे करी खाटा जावे, ते पुरुपवेदनोकपायमोहनीय वीजुं जाणवुं. तथा जे कर्मना उदयथी जीवने स्त्री अने पुरुप, ए वझे वेदनो अजिलाप उपजे; जेम पित्तश्लेष्मने जोरें करी खाटा, खारा उपर अजिलाप उपजे, तेम जे उजयवेदविषयिणी इष्टारूप, ते वीजुं नपुंसकवेद नोकपायमोहनीय जाणवुं.

हवे ए वेदमांहे कया वेदनो विषय, केवो तीव्र, मंद होय ? ते दृष्टांतपूर्वक कहे ठे. स्त्री, पुरुप, अने नपुंसक. ए त्रण वेदना उदयने विषे अनुक्रमें कोउनो अग्नि, तृणनो अग्नि, अने नगर दाह, ते सरखा जाणवा. एटले स्त्रीवेदना उदयथी जीवने विषय, कुंफुम एटले ठाणानो गोर तेनो अग्नि एटले कोउ. ते जेम जेम खोरीयें, तेम तेम बलतो जाय. तेम, जेम जेम पुरुपना करस्पर्शादिक होय, तेम तेम स्त्रीने विषयाग्नि बधतो जाय, ए प्रथम स्त्रीवेद. तथा पुरुपवेदने उदयें तृणखलाना अग्निनी पेरें अजिलाप थाय. जेम तृणाग्निनी ज्वाला, एकवार उठे पण पठी तरत समाइ जाय, तेम पुरुप पण स्त्रीसेवन करवाने उतावलो थाय, पण सेव्या पठी तरत समाइ जाय, ए वीजो पुरुपवेद जाणवो. तथा जेम नगर बलतां उकरडादिक लाग्या ठे घपा दिवस सुधी बसे, तेम नपुंसकवेदोदयें थयो जे विषय, ते कोइ रीतें निवृत्ते नही, ते स्त्रीजो नपुंसकवेद. एम वेदने कहेवे नव, नोकपाय कहा, तेथी अष्टावीश मोहनीयनी प्रकृति कही ॥ ११ ॥

॥ हवे पांचमुं आयुःकर्म तथा ठहुं नामकर्म कहे ठे. ॥
सुर नर तिरि निरयाळ, हडिसरिसं नामकम्मचित्तिसमं ॥
वायाल तिनवइविहं, तिउत्तरसयं च सत्तठी ॥ २३ ॥

अर्थ—एक सुर के० देवायु, वीजुं नर के० मनुष्यायु, वीजुं तिरि के० तिर्यंचायु, चोशुं निरयाळ के० नरकायु ते आयुःकर्मनो हडिसरिसं के० हडिनासरखो स्वजाव जाणवो. अने नामकम्मचित्तिसमं के० नामकर्मनो स्वजाव, चितारा सरिखो, ते वायाल के० वेतालीश जेदे तथा तिनवइविहं के० त्राणुं जेद पण नामकर्मना जाणवा, अने तिउत्तरसयंच के० त्राण अधिक एकसो जेद पण होय. वदी सत्तठी के० शरुशठ जेद पण नामकर्मना ठे. ॥ इत्यह्वरार्थः ॥ २३ ॥

तेमध्दें जे नामकर्मना उदयथी सुर कहेतां देव प्रायोग्यगत्यादिक हेतु जे सुरजो-
गनुं जाजनचूत, ते प्रथम सुरायु. नर कहेतां मनुष्यगति प्रायोग्यजोगनुं जाजनचूत,
ते वीजुं मनुष्यायु. तिरि कहेतां तिर्यंचगति प्रायोग्यजोगनुं जाजनचूत, ते वीजुं
तिर्यंचायु. नरकगतिप्रायोग्यजोगनुं जाजनचूत, ते चोशुं नरकायु. जेम हडि के०
काष्ठनो खोडो, तेमांहे रोक्यो जीव ते निकली शके नहीं. हडि चांगे तेवारें निकले;
तेम गतिनो आयुष्योदय आव्यो ते जोगव्या विना त्यांथी जीव निकली शके नहीं
परंतु आयु पूर्ण जोगवी रह्या पठी सुखें निकले. ए आयुःकर्मनो स्वजाव ठे. एम
आयुःकर्मना चार जेद कह्या.

हवे नामकर्मना जेद कहे ठे. नामकर्मनो स्वजाव, चिताराना सरखो ठे. जेम
चितारो विचित्र वानें करी विविध आकारना हस्ती, घोडा, मनुष्यादिकनां जलां
तथा जूंमां रूप आलेखे, तेम नामकर्म पण देव, मनुष्य, तिर्यंचादिक अनेकरूप, ना-
ना संस्थान, नानावर्ण घडे. ते नामकर्मनी एक अपेक्षायें वेतालीश प्रकृति पण कहीयें.
तथा अवांतर स्वजावनी अपेक्षायें त्राणुं पण नामकर्मना जेद कहीयें. एकसो अड-
तालीश सर्व प्रकृति सत्तायें लेतां, तथा कर्मस्तवसित्तरीने मत्तें तथा कर्मप्रकृतिने मत्तें
पांच बंधनना पन्नर जेद लेखवतां एकसो त्राण प्रकृति नामकर्मनी, एकसो ने अष्टावन
प्रकृति सत्तानी अपेक्षायें थाय. तथा बंध, उदय, अने उदीरणानी अपेक्षायें नाम-
कर्मनी प्रकृति शरुशठ जेदें जाणवी ॥ २३ ॥

॥ हवे प्रथम वेतालीश जेद कहेवाने पिंडप्रकृति चौद कहे ठे. ॥

गइ जाइ तणु उवंगा, बंधण संघायणाणि संघयणा ॥

संठाण वस्स गंध रस, फास अणुपुद्धि विद्दगमइ ॥ २४ ॥

अर्थ—एक गइ के० गतिनाम, वीजुं जाइ के० जातिनाम, वीजुं तणु के० शरीर-

नाम, चोथुं उवंगा के० उपांगनाम, पांचमुं वंधण के० वंधणनाम, ठहुं संघायणणि के० संघातननाम, सातमुं संघयणा के० संघयण नाम, आठमुं संगाण के० संस्थाननाम, नवमुं वण के० वर्णनाम, दशमुं गंध के० गंधनाम, अगीथारमुं रस के० रसनाम, वारमुं फास के० स्पर्शनाम, तेरमुं आणुपुवि के० आनुपूर्वीनाम, चौदमुं विहाणई के० विहायोगतिनाम, नाम कहेवां ॥ इत्यक्षरार्थः ॥ १४ ॥

१ देवता मनुष्यादिक पर्यायनुं कारण, ते गतिनामकर्म. २ एकेंद्रियादिक जीवर्यायनुं कारण, ते जातिनामकर्म. ३ औदारिक शरीर पामवाना तथा परिणामवाना हेतु, ते शरीरनामकर्म. ४ हस्तादिकपणे पुञ्ज परिणामवाना हेतु, ते उपांगनामकर्म. ५ औदारिकादिक पुञ्जनुं परिणामवानुं मांदोमांदे जोरवानुं हेतु जे कर्म, ते वंधननामकर्म. ६ पांच शरीरना पुञ्जनो निचय करवानी हेतु जे कर्मप्रकृति, ते संघातननामकर्म. तेणे करी आपणा शरीरयोग्य कर्मपुञ्जलस्कंधनो राशि एकनो करीये. ७ जेम खीलादिके करी कमाडादिकना संधि दढ करीये, तेम शरीरने विपे हान संधिनुं दढ करवानुं हेतु, ते संघयणनामकर्म. ८ शरीरनो शुज तथा अशुज आकार, ते संस्थान तेनुं हेतुचूत जे कर्म, ते संस्थाननामकर्म. ९ शरीर पुञ्जे कृष, गौर वर्णादि थवानुं हेतुचूत जे कर्म, ते वर्णनामकर्म. १० शरीरें सुगंध दुर्गंधपणुं थवानुं हेतुचूत जे कर्म, ते गंधनामकर्म. ११ शरीरें तिकादिक रस थवानी हेतुचूत जे कर्मप्रकृति, ते रसनामकर्म. १२ जे कर्मथी शरीरसां शीत, उष्णादिक स्पर्श होय, ते स्पर्शनामकर्म. १३ जे कर्मना उदयथी वक्रगतिथी राशें ताएया बलदनी घेरें उत्पत्तिस्थानकरूप गमाणे जीव आवे, ते आणुपूर्वी नाम कर्म. १४ जे कर्मथी जीवने शुभ तथा अशुज चाल होय ते विहायोगति नाम कर्म. पूर्वे गतिनाम कहुं तेथी जित्पणुं जणाववाने एनुं विहायोगति नाम कहीये.

पिंडपयमिति चउदस, परघा उस्सास आय वुज्जोअं ॥

अगुरुलहु तिठ निमिणो, वघाय मिअ अछपत्तेआ ॥ १५ ॥

अर्थ—पिंडपयडित्तिचउदस के० ए पूर्वोक्त पिंडप्रकृति चौद कहीये. परघा के० पराघातनामकर्म, उस्सास के० २ उद्युत्सनामकर्म, आयव के० ३ आतपनामकर्म, उज्जोअं के० ४ उद्योतनामकर्म, अगुरुलहु के० ५ अगुरुलघुनामकर्म, तिठ के० ६ तीर्थकरनामकर्म, निमिण के० ७ निर्माणनामकर्म, उवघाय के० ८ उपघातनामकर्म, मिअ अछपत्तेआ के० एम ए आठ प्रत्येक प्रकृति जाणवी ॥ इत्यक्षरार्थः ॥ १५ ॥
जे मध्ये एकेक प्रकृतिमांदे चार तथा पांच तथा ठ, एम अवांतर जेद होय. जेम

गतिमांहे चार जेद, जातिमांहे पांच जेद. एम प्रकृतिनो पिंरु एटले समुदाय, ते सामान्यविवक्षाये चौद ठे अने विशेषापेक्षाये पंचोत्तर तथा पांसठ ठे.

१ जे कर्मथी परनी शक्ति हणीये एटले परे गंज्यो न जाय, ते पराघातनामकर्म. २ जे कर्मथी श्वासोद्वास पूर्ण करे, एवो लब्धिवंत जीव होय, ते उद्वासनामकर्म. ३ जे कर्मने उदये जीवतुं शरीर, उष्णप्रकाशवान् होय, ते आतपनामकर्म. ४ जे कर्मने उदये अनुष्णप्रकाशवंत जीवतुं शरीर होय, ते उद्योतनामकर्म. ५ जे कर्मना उदयथी जीवतुं शरीर, अत्यंत स्थूल पण न होय तथा अत्यंत कृश पण न होय, ते अगुरुलघुनामकर्म. ६ जे कर्मना उदयथी आठ प्रातिहार्यादिक चतुर्विध संघस्थापनादिक-तीर्थंकर पदवी लहे, ते तीर्थंकरनामकर्म. ७ जे कर्मना उदये जीवना अंगोपांग गमना गम आवे, पण फेरफार न थाय, ते निर्माणनामकर्म. ८ जे कर्मना उदय थकी जीव, पोतानां अधिके तथा उठे अंगे करी पीडा पामे, ते उपघातनामकर्म. ए आठ प्रत्येक प्रकृति कहीये. कारण के ए मांहे बीजा विशेष जेद कोइ न पामीये, ए प्रकृति एकलीज होय ॥ १५ ॥

तस वायर पञ्जात्तं, पत्तेय थिरं सुजं च सुजगं च ॥

सुसरा इज्जा जसं तस, दसगं आवर दसं तु इमं ॥ १६ ॥

अर्थ- १ तस के० त्रसनामकर्म, २ वायर के० वादरनामकर्म, ३ पञ्जात्तं के० पर्याप्तनामकर्म, ४ पत्तेय के० प्रत्येकनामकर्म, ५ थिरं के० स्थिरनामकर्म, ६ सुजं च के० शुचनामकर्म, सुजगं च के० सौजाग्यनामकर्म, ८ सुसर के० सुखरनामकर्म. ए अइज्जा के० आदेयनामकर्म. १० जसं के० यशःकीर्तिनामकर्म. ए तसदसगं के० त्रसदशक जाणवो अने आवरदसंतुइमं के० स्यावरदशक, एमज, ए आगली गाथामां कहेसे ॥ इत्यकार्थः ॥ १६ ॥

१ जे कर्मना उदयथी जीव, स्यावर फीटीने त्रस थाय; हात्ले, चात्ले, ते त्रसनामकर्म. २ जे कर्मने उदये जीव, सूक्ष्मशरीर मूकी वादर चक्षुर्ग्रह्य शरीरने पामे, ते वादरनामकर्म. ३ जे कर्मना उदयथी जीव, आरंजेली पर्याप्ति सर्व पूर्ण करे, ते कर्म-प्रकृतितुं नाम पर्याप्तनामकर्म. ४ जे कर्मने उदये जीव, साधारण शरीरने मूकी पोताना एक शरीरनो स्वामी थाय, ते कर्मतुं नाम प्रत्येकनामकर्म. ५ जे कर्मने उदये जीवना दांत, हाड प्रमुख दृढबंध होय, ते स्थिरनामकर्म. ६ जे कर्मना उदये जीवनी नाजी उपरलो जाग जे मस्तकादिक थंग ते शुच होय, परने लागे तोपण ते दुःख न माने, ते शुचनामकर्म. ७ जे कर्मने उदये जीव, उपकारादिक कस्या विना तथा संबंध विना पण लोकने बह्वच होय, ते सौजाग्यनामकर्म. ८ जे कर्मने उदये जीवनी लोकीवा-

दिकनी पेरें मधुर खर होय, ते सुस्वरनामकर्म. ए जे कर्मने उदयें जीवुं वचन सर्वेने मानवा आदरवा योग्य होय, ते आदेयनामकर्म. १० जे कर्मना उदयथी जीवनी यश, कीर्ति, सर्वत्र प्रसरी जाय, ते यशःकीर्तिनामकर्म. ए त्रसादिक दश प्रकृतितुं नाम, त्रसदशक कहीयें, ए संज्ञा ठे. ह्वे स्थावरादिक दश प्रकृतिनो समुदाय ते स्थावरदशक कहीयें, ते इम कहेतां ए ह्वे आगल कहेशुं, ते जाणवुं. ॥ २६ ॥

थावर सुहुम अपज्जं, साहारण अथिर असुज जुजगाणि ॥

डुस्सर अणाइज्जा जस, मिअनामे सेअरा वीसं ॥ २७ ॥

अर्थ—१ थावर के० स्थावरनामकर्म, २ सुहुम के० सूक्ष्मनामकर्म, ३ अपज्जं के० अपर्याप्तनामकर्म, ४ साहारण के० साधारणनामकर्म, ५ अथिर के० अस्थिरनामकर्म, ६ असुज के० अशुजनामकर्म, ७ जुजगाणि के० दौर्जाग्यनामकर्म, ८ डुस्सर के० दुःस्वरनामकर्म, ९ अणाइज्जा के० अनादेयनामकर्म, १० अजस के० अपयश अपकीर्तिनामकर्म, मिअनामे के० ए नामे स्थावरदशक. से के० ते इथरावीसं के० इतर जे त्रसदशक, ते साथें मेलवतां वीश प्रकृति थाय. ए रीतें नामकर्मनी वेंतालीश प्रकृति थइ एटखे पिंडप्रकृति चौद, प्रत्येक प्रकृति आठ तथा त्रसदशक अने स्थावरदशक. एवं वेंतालीश जेद थया ॥ इत्यह्वरार्थः ॥ २७ ॥

जे कर्मना उदयथी जीव, त्रस फीटी स्थावर थाय, ह्वाली चाली न शके, ते स्थावरनामकर्म. २ जे कर्मना उदयथी घणां शरीर मट्यां थकां पण चहुप्रांल न थाय, एवुं सूक्ष्म शरीर जीव पामे, ते सूक्ष्मनामकर्म. ३ जे कर्मने उदयें जीव आरंभेची पर्याप्ति पूरी कख्याविना मरण पामे, ते अपर्याप्तनामकर्म. ४ जे कर्मने उदयें अनंत जीवुं साधारण एक शरीर होय, निगोदिया जीवमां प्रत्येक शरीर न पामे, ते साधारणनामकर्म. ५ जे कर्मने उदयें जीव लोहीलाखे श्यादिक शिथिल अवयव होय, ते अस्थिरनामकर्म. ६ जे कर्मने उदयें जीवना पग प्रमुख अशुज अंग होय जे वीजाने लागे थके ते अप्रीति पामे, ते अशुजनामकर्म. ७ जे कर्मने उदयें जीव, अवगुण कख्याविना तथा वेरादिक संबंध विना पण परने जुहुंज लागे, ते दौर्जाग्यनामकर्म. ८ जे कर्मने उदयें जीवनो स्वर, खर, मार्जार अने उंट सरखो चूंनो होय, ते दुःस्वरनामकर्म. ९ जे कर्मने उदयें जीवुं वचन जहुं होय तो पण कोइ आदर करी माने नहीं, ते अनादेयनामकर्म. १० जे कर्मने उदयें जीवुं अपयश निंदा, सर्वत्र विस्तरे, ते अपयश अपकीर्तिनामकर्म. ए रीतें नामकर्मने विषे स्थावरदशक तेथी इतर केहेतां एनी प्रतिपक्षीभूत त्रसादिक दशप्रकृति सहित करतां त्रसविंशतिक कहीयें. ए अष्टावीश प्रत्येक प्रकृति कहीयें ॥ २७ ॥

॥ हवे ग्रंथलाघव करवाने चतुष्कत्रिकादिक संज्ञा जाणवानो
वीजो प्रकार कहे ठे. ॥

तसचउ थिरठकं अथि, रठक सुहमतिग थावरचउकं ॥
सुजगतिगाइ विजासा, तयाइ संखाहि पयडीहिं ॥ १७ ॥

अर्थ-तसचउ के० त्रस चतुष्क, थिरठकं के० स्थिरादिक ठ प्रकृति, अथिरठक
० अस्थिरपट्टक, सुहमतिग के० सूहमत्रिक, थावरचउकं के० स्थावरचतुष्क, सुज-
गतिगाइ के० सौजाग्यत्रिक. इत्यादिक विजासा के० विकल्पविजापा संज्ञा, तयाइ
० ते ते प्रकृतिथी आदे देइ जेटली संखाहि के० संख्या कहीयें, तेटली पयमीहिं
० प्रकृति लश्यें ॥ १७ ॥

त्रस, वादर, पर्याप्त ने प्रत्येक. ए चार प्रकृतिनी संज्ञा त्रसचतुष्क कहीयें.
स्थिरनाम, शुचनाम, सौजाग्यनाम, सुखरनाम, आदेयनाम, यशःकीर्तिनाम, ए ठ
प्रकृतिनो समुदाय, तेनी संज्ञा स्थिरपट्टक कहीयें. अस्थिरनाम, अशुचनाम, दौर्जा-
ग्यनाम, दुःस्वरनाम, अनादेयनाम, अयशःकीर्तिनाम, ए ठ प्रकृतिना समुदायनी
संज्ञा अस्थिरपट्टक कहीयें. सूहमनाम, अपर्याप्तनाम, साधारणनाम, ए त्रण प्रकृतिनो
समुदाय, तेनी संज्ञा सूहमत्रिक कहीयें. स्थावरनाम, सूहमनाम, अपर्याप्तनाम, साधा-
रण नाम. ए चार प्रकृतिनी संज्ञा स्थावरचतुष्क कहीयें. सौजाग्यनाम, सुस्वरनाम,
ने आदेयनाम, ए त्रण प्रकृतिनी संज्ञा, सौजाग्यत्रिक कहीयें. इत्यादिक ए शास्त्रमांहे
विजासा के० विशिष्टप्ररूपण संज्ञा जाणवी. तेथी संकेत पामे थके शास्त्रज्ञान सुगम
थाय. जे प्रकृतिथी जेटली संख्यावाची शब्द कह्यो, ते प्रकृतिथी तेटली प्रकृति
गुणतां ते ते विजापा होय, जेम त्रसथी मांमी चार प्रकृति लेतां त्रसचतुष्क कहीयें,
एम सर्वत्र समजी लेवुं. ए शास्त्रनुं रहस्य जाणवुं ॥ १७ ॥

वसुचउ अगुरुलहु चउ, तसाइड ति चउर ठक मिच्चाइ ॥
इय अन्नावि विजासा, तयाइ संखाहि पयडीहिं ॥ १८ ॥

अर्थ-वसुचउ के० वर्णचतुष्क, अगुरुलहुचउ के० अगुरुलघुचतुष्क, तसाइड के०
प्रसादिक्रिक, ति के० त्रसत्रिक, चउर के० त्रसचतुष्क, ठक के० त्रसपट्टक, मिच्चाइ
के० इत्यादिक इय के० एह, अन्नावि के० अनेरी पण विजासा के० संज्ञा जाणवी.
आगल सूत्रमांहे जे प्रकृतिनुं नाम कहेसे, तयाइसंखाहिपयमीहिं के० त्यांथकी
मांडीने तेटली संख्यायें प्रकृतिनी विजापा जाणवी ॥ इत्यकारार्थः ॥ १८ ॥

ज्यां वर्णचतुष्क सामान्यं कष्टं होय, त्यां १ वर्णनाम, २ गंधनाम, ३ रसनाम, ४ स्पर्शनाम, ए चार प्रकृति लीजें. अगुरुलघुचतुष्क कष्टं होय, त्यां १ अगुरुलघुनाम, २ उपघातनाम, ३ पराघातनाम, ४ उद्धासनाम, ए चार प्रकृति लीजें. १ त्रसनाम, २ वादरनाम, ए वेने त्रसद्विक कहीयें. त्रस, वादर अने पर्याप्त, ए त्रण प्रकृतिनाम, त्रसत्रिक कहीयें. त्रस, वादर, पर्याप्त, प्रत्येक, ए चार प्रकृतिनाम, त्रसचतुष्क कहीयें. त्रस, वादर, पर्याप्त, प्रत्येक, स्थिर अने शुभ, ए त्रसपदक कहीयें. एम जेटली प्रकृति त्रसादिकथी जोड्यें, तेटली संख्या लेतां तेहवो संकेत, पंक्तिं जाणवो. थीणद्धीत्रिक ज्यां कष्टं होय, त्यां थीणद्धी, निद्रानिद्रा अने प्रचलाप्रचला, ए त्रण प्रकृति लेवी, ए विशेष ठे. पाठलो अर्थ अक्षरार्थमां लखायो ठे ॥ २९ ॥

हवे वेतालीश नामकर्मप्रकृति कही. ते मांहे गत्यादिक चौद पिंडप्रकृति कही अने अष्टावीश प्रत्येक प्रकृति कही. एम एकत्र वेतालीश, तेमध्यें चौद पिंडप्रकृतिना उत्तर जेद पांशठ आणवाने अनुक्रमें एकेक प्रकृतिनी उत्तरजेदसंख्या कहे ठे. एम सर्व चौद पिंडप्रकृतिना सर्व उत्तर जेद मली विशेषापेक्षायें पांशठ जेद हांय, विशेष जेद गुणतां सामान्य जेद चौद न लेवा. जे जणी विशेषनयें सामान्य न देखाय अने सामान्यें विशेष न देखाय.

॥ हवे चौद पिंडप्रकृतिनी उत्तर प्रकृति कहे ठे. ॥

गइआईण उक्कमसो, चउ पण पण ति पण पंच ठ ठकं ॥

पण डुग पण ठ चउ डुग, इअ उत्तर जेअ पणसठी ॥ ३० ॥

अर्थ— गइआईणउक्कमसो के० गत्यादिक चौद पिंडप्रकृतिना अनुक्रमे उत्तरजेद कहे ठे. प्रथम गति चउ के० चार जेदे ठे. जाति पण के० पांच जेदे ठे. शरीर पण के० पांच जेदे ठे. उपांग ति के० त्रण जेदे ठे. बंधन पण के० पांच जेदे ठे. संघातन पंच के० पांच जेदे ठे. संघयण ठ के० ठ जेदे ठे. संस्थान ठकं के० ठ जेदे ठे. वर्ण पण के० पांच जेदे ठे. गंध डुग के० वे जेदे ठे. रस पण के० पांच जेदे ठे. स्पर्श अठ के० आठ जेदे ठे. आनुपूर्वी चउ के० चार जेदे ठे. विहायोगति डुग के० वे जेदे ठे. इअउत्तरजेअपणसठी के० एम सर्व चौद पिंडप्रकृतिना सर्व मली विशेष जेद गुणतां सामान्य न दिसे, ए रीते उत्तर जेद पांशठ थाय ॥ इति स मुच्यपार्थः ॥ ३० ॥

अडवीस जुआ ति नवइ, संते वा पनरबंधणे तिसयं ॥

बंधण संघाय गही, तणसु सामसु वसु चऊ ॥ ३१ ॥

अर्थ—ए पूर्वोक्त पांशठ प्रकृतिने आठ पराघातादिक, दश त्रसादिक अने दश थावर-
रादिक, एवं अडवीसजुआ के० अष्टावीश प्रत्येक एटले वृष्टी प्रकृति जेमांहे उत्तर जेद
न होय, एवी प्रकृति तेणे करी युक्त करीयें, तेवारें सर्व मलीने नामकर्मनी सत्ताये
तिनवड के० त्राणुं प्रकृति थाय, ए एकसो ने अरुतालीश प्रकृतिनी सत्तानी अपे-
क्षाये थाय. संते के० संति ए प्राकृत शब्द होवार्थी सत्ता वाचक ठे एथी सत्कर्मनी
प्रतीतिनो बोध थाय ठे. वा शब्द, विकल्पना अर्थवालो ठे एटले एनाथी व्यवहित
संबंधनी योजना थाय ठे एटले अथवा पनरबंधणे के० एनी साथे पांच बंधनने
स्थानके विशेष अपेक्षाये पंदर बंधण लेखवतां मेलवीयें, तेवारे पिंडप्रकृतिना पां-
शठ उत्तर जेदने स्थानके पंचोत्तर थाय, एटले दश वधे. तेमां वली अष्टावीश प्र-
त्येक प्रकृति मेलवीयें तेवारे सिद्धांतने मते, कम्मपयकीने मते, सर्व मली तिसयं
के० एकसो ने त्रण प्रकृति नामकर्मनी थाय, तेवारे सर्व कर्मनी मली एकसो ने अ-
ष्टावन प्रकृति सत्ताये होय. हवे नामकर्मनी शडशठ प्रकृति एवी रीते थाय, ते
कहे ठे. जेवारे औदारिकादिक पंदर बंधण के० बंधन तथा औदारिकादिक पांच
संघाय के० संघातन, ए वीश प्रकृति, तेनुं गहो के० ग्रहण ते तणसु के० केवल
पांच शरीरसाथेज विवक्षिये ग्रहण करीयें, एटले ए वीश जेद जूदा न गणीयें, केवल
पांच शरीरमांहे पोत पोतानां बंधन, संघातन जेलवीयें, जे माटे प्रदेशबंधन करतां
पिंडप्रकृतिनाग, ते बंधन संघातनो जूदो न होय, शरीर नामकर्ममांहे आवे, ते
कारणमाटे ए वीश प्रकृति शरीरमांहेज आवी, ते उंठी करवी. तथा सामण्वणचऊ
के० सामान्यपणे वर्ण, गंध, रस अने स्पर्श, ए चार गणतां एटले वर्ण, गंध, रस,
स्पर्शना उत्तर जेद वीश थाय ठे. तेनी त्यां सामान्यपणे चार प्रकृति लेवी, वाकीनी
वर्णादिक शोख प्रकृति उंठी करवी, अने वीश पूर्वली, ए रीते वड्डी मली ठवीश
प्रकृति, ते पूर्वोक्त एकसो ने त्रण प्रकृतिमांहेथी कहाडीयें, तेवारे शेष शडशठ प्रकृति
नामकर्मनी रहे ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३१ ॥

॥ वली तेहीज कहे ठे. ॥

इअ सत्तठी वंधो, दएअ नय सम्म मीसया वंधे ॥

बंधुदए सत्ताए, वीस डुवीसऽठवणसयं ॥ ३२ ॥

अर्थ— इअसत्तठी के० एम शरुशठ नामकर्मनी प्रकृति ते वंधोदएअ के० बंधनी
अपेक्षाये तथा उदयनी अपेक्षाये अने उदीरणानी अपेक्षाये होय. वली सम्म के०
सम्यक्त्वमोहनीय अने मीसयाबंधे के० मिश्रमोहनीयनो बंध, नय के० न होय.
माटे बंध के० बंधें वीश के० एकसो ने वीश प्रकृति अने उदए के० उदयें डुवीस के०

एकसो द्वावीश प्रकृति तथा सत्ताए के० सत्तायें अष्टवर्षसयं के० एकसो ने अष्टावन प्रकृति होय. इति ॥ ३२ ॥

एम एज शडशठ नामकर्मनी प्रकृतिनो ज्यां वंध तथा उदय तथा उदीरणा तथा चशब्दथकी बीजा पण कारणें त्यां शडशठ लेवी, तथा बीजां सात कर्ममांहे मोहनीयकर्मनी अष्टावीश प्रकृति ठे, तेमांहे सम्यक्त्वमोहनीय तथा मिश्रमोहनीय. ए वे प्रकृतिनो वंध नथी. कारण के ए वेहु प्रकृतिहुं दल मिथ्यात्वमोहनीयहुं ठे जे जणी उपशमसम्यक्त्वं करी शुरू कस्यो विपर्यासजनक स्वज्ञाव जेथी टाळो, ते सम्यक्त्वमोहनीय कह्दीयें. जे थकी अर्द्धविरोधस्वज्ञाव टढ्यो, ते मिश्रमोहनीय. तयी ए घने प्रकृतिबंधमां न लेखवीयें अने एनो उदय जिन्न होय जेमाटे सम्यक्त्वमोहनीयनो देशघातिउं रसोदय देशघातिक कहेतां समकितने कांश्क हणे ते देशघातिक कह्दीयें, मिश्रमोहनीयना जावथी कांश्क अधिक सम्यक्त्वने हणे, ते देशघातिउं रसोदय. अने मिश्रमोहनीयनो वेठाणीउं रसोदय तथा मिथ्यात्वमोहनीयनो चउठाणीउं सयंघाति रसोदय तेमाटे सर्वे कर्मनी प्रकृति, वंधविचारें एकसो ने बीश लेखवीयें. अने उदय तथा उदीरणाविचारे सम्यक्त्वमोहनीय अने मिश्रमोहनीयनो उदय अधिक लेखयतां एकसो ने द्वावीश प्रकृति लेखववी. तथा कर्मनी सत्ता विचारतां नामकर्मनी प्राणुं तथा एकसो ने प्रण प्रकृति गुणतां सर्वे थाठ कर्मनी एकसो ने अडतासीश तथा एकसो ने अष्टावन प्रकृति होय, ते जूदी जूदी खली देखाडीयें ठेयें.

ज्ञानावरणीयनी पांच, दर्शनावरणीयनी नव, वेदनीयनी वे, मोहनीयनी ठीस, आयुनी चार, नामकर्मनी शडशठ, गोत्रकर्मनी वे, अंतरायनी पांच, ए सर्वे घइ ए कसो ने बीश प्रकृति बंधयोग्य जाणवी. अने ए पूर्वोक्त प्रकृतिमां मोहनीयनी अठ्ठावीश प्रकृति गणतां सर्वे कर्मनी एकसो ने द्वावीश प्रकृति उदय उदीरणायें जाणवी. तथा उपशमनायें पण सर्वोपशमनायें मोहनीयनी अष्टावीश संक्रमे, माटे एकसो ने द्वावीश जाणवी. तथा मोहनीयनी अष्टावीश, नामकर्मनी एकसोने प्रण, शेष उ कर्मनी सत्तावीश; एम सर्वे मखी सत्तायें एकसो ने अष्टावन्न प्रकृति होय. अने जो पंदर बंधनने स्थानके पांच बंधन गणीयें, तेवारें नामकर्मनी प्राणुं प्रकृति संभवतं एकसो ने अष्टतासीश प्रकृति सत्तायें होय. ॥ ३२ ॥

॥ ह्वे प्रकृतिना उत्तर जेद, नाम अने अर्थ कहे ठे. ॥

नरय निरि नर मुरगई, इग विथ तिय चउ पणिदि जाइठ ॥
उंगउ विउत्रा दा, र तेथ कम्मण पण सरीरा (पाठांतरं)
उंग विथ वेउविथ, आदारगे तेथ कम्मइगा ॥ ३३ ॥

अर्थ- जे कर्मप्रकृतिना उदयथी जीवने नारकी एवे नामें घोलावीयें, ते कर्मनुं नाम निरय के० नरकगति कहीयें. जे थकी तिर्यच नाम कहेवाय, ते कर्मनुं नाम तिरि के० तिर्यचगति. जे कर्मना उदयथी जीव, मनुष्य कहेवाय, ते कर्मनुं नाम नर के० मनुष्यगति. जे कर्मना उदयथी जीव, देवता कहेवाय, ते कर्मनुं नाम सुर के० देवगति. एम चार श्रौदधिक पर्याय मांहेला एक पर्यायथी वीजे पर्यायें जीव जाय, ते माटे एने गइ के० गति कहीयें. ए गतिनाम कर्म चार कहां. जे कर्मप्रकृतिना उदयथी जीव, एकेंद्रिय कहेवाय, ते कर्मनुं नाम इग के० एकेंद्रिय जाति. जे कर्मप्रकृतिना उदयथी जीव, वेइंद्रिय कहेवाय, ते कर्मनुं नाम विश्व के० वेंद्रियजाति. जे कर्मना उदयथी जीव, चउरेंद्रिय कहेवाय, ते कर्मनुं नाम चउ के० चउरेंद्रियजाति. जे कर्मना उदयथी जीव, पंचेंद्रिय कहेवाय ते कर्मप्रकृतितुं नाम पण्णिदिजाईठ के० पंचेंद्रियजातिनामकर्म कहीयें. ए जातिनामकर्म पांच कहां. जो पण चावेंद्रिय इंद्रियावरणक्षयोपशमथी होय अने ड्रव्येंद्रिय इंद्रियपर्यातिनामकर्मना उदयथी होय पण एज जीव, एकेंद्रिय ठे. एतुं नाम जातिनाम उदयथी होय.

हवे शरीरनामकर्म, पांच कहे ठे. उराल के० श्रौदारिकनामकर्म, विउव के० वैक्रियनामकर्म, आहार के० आहारकनामकर्म, तेथ के० तेजसनामकर्म, कम्मण के० कार्मणनामकर्म, पण शरीरा के० ए पांच, शरीरनामकर्म कहां. तथा पाठांतरें वीजा पदोनो अर्थ तो मलतोज ठे परंतु कम्मइगा के० एक कार्मिक कार्मण शरीर, पांचमुं लखुं ठे.

१ जे उदार एटवे सर्व शरीरमांहे प्रधान, जे कारण माटे ए शरीरें करी मोक्ष साधीयें, तीर्थंकर गणधरादिक पदवी जोगवियें, ते जणी मनुष्य, तिर्यचनुं श्रौदारिकशरीर, जे कर्मना उदयथी लहीयें तथा श्रौदारिकपणे पुजल परिणमावियें, ते श्रौदारिक शरीर.

२ तथा जेणे करी जूचरथी खेचर थाय, खेचरथी जूचर थाय, न्हानुं टाली महोटुं करे अने महोटुं टाली न्हानुं करे, सुरूप कुरूप करे. इत्यादिक विविधक्रियावंत ज्यां होय, ते वैक्रिय वे जेदे ठे. एक श्रौपपातिक ते देवता तथा नारकीनां शरीर जवप्रत्ययी जाणवां. वीजुं तिर्यच तथा मनुष्यने लब्धिप्रत्यय ते वैक्रियपणे पुजल परिणमावीयें, ते जे कर्मना उदयथी लहीयें, ते वीजुं वैक्रियशरीर कहीयें.

३ तथा लब्धिवंत चौद पूर्वधर तीर्थंकरनी ऋद्धि देखवा निमित्तें तथा संशय जांजवा निमित्तें मुंन हस्त प्रमाण आकाश स्फटिक सरखुं स्वठ अतिसूक्ष्म आहारकवर्गणाणा स्कंयें करी शरीर नीपजावीने जिनेश्वर पासें मूके, ते आहारकशरीर जाणवुं, ते जे कर्मना उदयथी थाय तथा आहारकपणे पुजल परिणमावे, ते कर्मप्रकृतितुं नाम वीजुं आहारकशरीरनामकर्म जाणवुं.

४ तथा जमेला आहारने पचाववानुं हेतु तथा तेजोक्षेत्र्यानिर्गमहेतु, ते तेजस-
शरीर जाणवुं, ते जे कर्मना उदयथी लह्दीयें, ते कर्मप्रकृतिनुं नाम तेजसशरीर जाणवुं.

५ जे कर्मद्वय, जीव प्रदेशसाथे क्षीर नीरनी पेरें मली रखां ठे ते कर्मण शरीर
सर्व शरीरनुं वीजचूत, जे कर्मना उदयथी कर्मवर्गणादल लेइ कर्मपणे परिणामें,
ते पांचमुं कर्मण शरीर जाणवुं. तथा (पाठांतरे) टीकाकारे कहेलुं ठे जे कर्म प-
रमाणुने विषे निष्पन्न थयुं होय तेने कार्मिक एक कर्मण शरीर कहीयें. कर्म परमा-
णुज आत्मप्रदेश सहित क्षीर नीरनी पेरें अन्योऽन्य अनुगत थाय ठे ते कर्मण
शरीर कहेवाय ठे. कर्मनो विकार, तेज कर्मण एवी व्युत्पत्ति ठे ॥ इति समु-
पायः ॥ ३३ ॥

॥ ह्ये ए पूर्वांक श्रोदारिकादिक शरीरें अंगोपांग होय, ते माटे
अंगोपांग कहे ठे. ॥

वाहु रु पिठि सिर उर, उथरंग उवंग अंगुलीपमुहा ॥
सेसा अंगोपांग, पढम तणुतिगस्सुवंगाणि ॥ ३४ ॥

अर्थ-तेमां प्रथम आठ अंगनां नाम कहे ठे. वाहु के० वाहु वे पटखे जुजा वे, ऊर
के० जंघा सायल, एयं चार, पिठि के० पुंठि वांसो, एयं पांच, सिर के० मस्तक, एयं
उर के० हृदय ह्युं, एयं सात, उथरंग के० उदर पटखे पेट, एयं आठ, ए आठें
अंग कहीयें. उवंगअंगुलीपमुहा के० उपांग ते अंगुली प्रमुख जाणवां. पटखे ए अंगने
साग्पा जेग हाय, नेम हायने लागी अंगुली, जंघाने लाग्या डीचण प्रमुख तेने उपांग,
एवी संज्ञा कहीयें; सैसाअंगोपांग के० ए थकी शेष थाकता एवा जे अंगुलीना परें,
रेग प्रमुख ते अंगोपांग जाणवा. ए अंगोपांग पढमतणुतिस्सुवंगाणि के० पटखें प्रा
शरीर जे श्रोदारिक, वैक्रिय अने आहारक, एने होय. त्यां श्रोदारिक शरीरें श्रोदारिक
अंगोपांग, अने वैक्रियशरीरें वैक्रियअंगोपांग, आहारकशरीरें आहारक अंगोपांग,
एम अण जाणवां. ए अंग अने उपांग थकी शेष रखा जे अंगुलीना विमुत्था, हाय
पगनी रेखा, नख, केश, रोमादिक, तेने अंगोपांग कहीयें. एम एक अंग, वीजां उ-
पांग अने वीजां अंगोपांग. ए पण अण कहीयें. पढमतणु पटखे जे कर्मना उदयथी
श्रोदारिकादिक शरीरपणे परिणम्या पण ते पुनत्र पटखे अंगोपांगने आकारपणे परि-
णमे, हस्तादिक आकार नीपजे, ते अंगोपांगकर्म थयवा ए अण शरीरें होय अने
तेजस तथा कर्मण ए वे शरीर जीवप्रदेशनी साथें क्षीर नीरनी पेरें मली रखां ठे
तेहुं कर्मु संम्यान नथी, तेथी तेनां अंगोपांग न होय ॥ इति समुपायः ॥ ३४ ॥

॥ ह्वे ए अंगोपांगना पुञ्जल वंधन, नामकर्मविना न वंधाय, ते
जणी पठी वंधन नाम कहे ठे ॥

उरलाइ पुग्गलाणं, निव-इ वञ्जं तयाण संबंधं ॥

जं कुणइ जज समं तं, वंधणं मुरलाइ तणु नामा ॥ ३५ ॥

अर्थ—उरलाइपुग्गलाणं के० औदारिकादिक शरीरना पुञ्जलने निवद्ध के० पूर्वं
वांधेला अने वज्जं के० हमणां वंधाता, तयाण के० तेनी साथें संबंधं के० संबंध करे,
जोडे अने जं के० जे कुणइ के० करे, जजसमं के० लाख, राल सरखुं तं के० ते
बंधण के० बंधननामकर्म, मुरलाइतणुनामा के० औदारिकादिक पांच शरीरने
नामें जाणवुं ॥ इत्युक्तार्थः ॥ ३५ ॥

औदारिकशरीरें तथा आदिशब्द अथी वैक्रियें, आहारकें तथा तेजसें अने कार्मणें,
ए पांच शरीरनामकर्म उदयें शरीरपणे परिणम्या पण पुञ्जल मांहोमांहे पूर्वं वांध्या ठे
अने वली वांधतो जोडतो जाय ठे, ते पुञ्जलनो मांहोमांहे वंध पडे ठे. तेणे करी जूदा
विखरता नथी, जे कर्मनाउदयथी ते कर्मनुं नाम वंधननाम ए मान्युं जोइयें. अन्यथा
मांहोमांहे पुञ्जल मली न रहे, जेम राल, लाख अने सुंदरादिकें करी जे जिन्न वस्तु
जोकीयें ते केटलोएक काल सुधी मली रहे, जिन्न न थाय, तेम जे कर्मने उदयें जे पूर्वं
प्रयां ठे एवां औदारिकपुञ्जल तेणे करी नवां ग्रही ते औदारिक पुञ्जल मेलवी मेलवी
जोडी शरीर वधारे ठे जे कर्मने उदयें, ते औदारिक वधन. एम जे कर्मने उदये पूर्वं वांध्यां
वैक्रिय पुञ्जल साथें वंधाता नवा वैक्रिय पुञ्जल वांधी शरीर वधारे, ते वीजुं वैक्रियबंधनां ते-
मज जे कर्मने उदयें आहारक पुञ्जलसाथे आहारकपुञ्जलनो वंध करी करी शरीर वांधे,
वधारे, ते आहारकबंधननाम. ए त्रण शरीरना आरंजने समये सर्व वंध जाणवो. पठी
ज्यांसुधी ते शरीर धारण करे, त्यांसुधी देशबंध जाणवो अने तेजस तथा कार्मण, ए वे
शरीरनो सर्वथा देशबंध ज होय, पण सर्वबंध न होय, जे जणी ए वे शरीरनो केशारें
अबंधक होय ने वंधक नथी होतो तेथी ए शरीरनो प्रथम आरंज समय न पा-
भीयें, तेथी सर्वबंध न होय. जे कर्मने उदयें तेजस शरीरना पुञ्जलने पूर्वं वांधेला
तेजसपुञ्जलनी साथें वंध पाडे, ते तेजसबंधननाम. तेमज जे कर्मना उदयथी पूर्वं
प्रयां कर्मदलसाथे नवा कर्म पुञ्जलनो संबंध करे, ते कार्मणबंधननाम. एम पुञ्जलनुं
बंधन तो घाय, जो पूर्वं मल्या होय तो घाय, ते माटे वंधननाम कहीयें ॥ ३५ ॥

॥ ह्वे संघातननाम कहेठे. ॥

जं संघायइ उरला, इ पुग्गले तणुगणं वदंताली ॥

तं संघायं वंधणं, निव तणु नामेण पंचविहं ॥ ३६ ॥

अर्थ— जं के० जे कर्म संघायइ के० एकठां करवां, उरलाइ के० औदारिकादिक पांच शरीरना जे पुग्ले के० पुजल, ते प्रत्ये तण्णणवदंताली के० जेम तण्णखलना समूह प्रत्ये दंताली एकठो करे, तेनी पेरें करवा तं के० ते संघायं के० संघातननामकर्म कहीयें. वंधणमिव के० वंधननी पेरें तेना पण तण्णनामे के० पांच शरीरने नामे पंचविहं के० पांच जेद ठे. इत्यद्वारार्थः ॥ ३५ ॥

जे कर्मना उदयथी औदारिकादिक योग्य पुजलने संघातयति कहेतां एकठां करे, ते संघातन. ह्वे जीव, प्रथम संघातननामने उदयें करी औदारिकादिक पुजलना राशि करे, ते वंधननामं करी बांधे अने अंगोपांगनामथी हाथ, पगना आकार घे. अर्ही दृष्टांत देवाने ठे. जेम दंताली कहेतां मारवाडमां प्रसिद्ध काष्ठ उपकरण विशेषेण करी जेम विखरेखां तण्णखलाने बूहारीने एकठां करीयें पठी तेनो सुखें पावो वंधाय, तेम संघातननामकर्म करी एकठां कख्यां एवां जे दख तेनो वंधननामे वंध होय, ते संघातननामकर्म; ते पण जेम पांच शरीरनां पांच वंधन कख्यां, तेम ए संघातन पण पांच जेदें ठे, ते सूत्रथी कहीयें ठेयें. जे कर्मने उदयें जीव, औदारिकपुजल मेळवे, ते पदेसुं औदारिक संघातन. जे कर्मने उदयें जीव, वैक्रिय पुजल मेळवे, ते वीजुं वैक्रियगंधानन. जे कर्मने उदयें जीव, आहारकना पुजल मेळवे, ते वीजुं आहारकसंघातन. जे कर्मने उदयें जीव, तेजस शरीरना पुजल मेळवे, ते चोथुं तेजससंघातन. जे कर्मने उदयें जीव, कर्मणना पुजल मेळवे, ते पांचमुं कर्मणसंघातन. एम पांच संघातननाम कयां. ते पठी संघयण कहेसे. ॥ ३६ ॥

॥ तथा प्रकारांतरं सत्तायं पञ्च वंधन आणवाने गाथा कहे ठे. ॥

उराल विउवा हा, २ याणं सग तेअ कम्मजुत्ताणं ॥

नव वंधणाणि इअर, ५ सहिआणि तिन्नि तेसिं च ॥ ३७ ॥

अर्थ— उराल के० औदारिक, विउव के० वैक्रिय तथा आहारयाणं के० आहारक ए प्रणने सग के० पोतपोनानी सायें जोरुतां प्रण वंधन थाय, अने ए प्रण शरीरने तेअ के० तेजसमायें अने कम्म के० कर्मण सायें, जुत्ताणं के० युक्त करतां पण प्रण प्रण थाय. नवबंधणाणि के० एम प्रण शरीरना नव वंधन थाय. तथा इअर के० इअर जे तेजस अने कर्मण, ए ५ के० वेनी सायें सहिआणि के० सहित करतां निश्रितेणित के० प्रण प्रण वंधन तेजस कर्मणनां. ए पंदर वंधन थाय ॥ इत्यद्वारार्थः ॥ ३७ ॥

औदारिक, वैक्रिय अने आहारक, ए प्रणने पोतपोनानी सायें जोरुतां प्रण वंधन थाय. तथा ए प्रण सायें तेजस शरीर जोडतां पण प्रण वंधन थाय तथा प्रण सायें कर्मण शरीर जोरुतां प्रण वंधन थाय. एअर नव वंधन देवानीयें ठेयें.

१ जे कर्मना उदयथी औदारिक साथें औदारिक पुञ्जल वंधाय, ते औदारिक औदारिकबंधन. २ जे कर्मना उदयथी वैक्रिय साथें वैक्रिय दलनो वंध थाय, ते वैक्रिय वैक्रियबंधन. ३ जे कर्मना उदयथी आहारक साथें आहारकदलनो वंध थाय, ते आहारक आहारकबंधन. ४ जे कर्मना उदयथी औदारिकदल साथें तेजस दलनो वंध थाय, ते औदारिकतेजसबंधन. ५ जे कर्मना उदयें वैक्रिय साथे तेजस दलनुं बंधन होय, ते वैक्रियतेजसबंधन. ६ जे कर्मना उदयें आहारकनुं तेजसदल साथें बंधन होय, ते आहारकतेजसबंधन. एम एज त्रण साथें कर्मण पण लेवुं. ७ जेना उदयें औदारिक साथें कर्मण दलनो वंध थाय, ते औदारिककर्मणबंधन. ८ जेना उदयें वैक्रियदल साथें कर्मण दलनो वंध थाय, ते वैक्रियकर्मणबंधन. ९ जेहना उदयें आहारक साथें कर्मणदलनुं बंधन होय, ते आहारककर्मण बंधन. ९ रीतें नव बंधन कहां. ९ मिश्रयोगने विषे जाववां तथा वीजे पण जाववां.

१० तेमज औदारिकादिक त्रणनी साथें इतर कहेतां जूदां जे तेजस अने कर्मण तेना मिश्रस्कंध साथें एटले ए वनेनी साथें औदारिकनो जेने उदयें वंध होय, ते दशमुं औदारिकतेजसकर्मण बंधन. ११ जेना उदयें वैक्रिय साथें तेजसकर्मणदल मळे, ते वैक्रियतेजसकर्मणबंधन. १२ जेना उदयें आहारक साथें तेजसकर्मणबंधन होय, ते आहारकतेजसकर्मणबंधन. हवे त्रण तेजस कर्मणनांज बंधन कहे ठे. ए-टले-१३ जेना उदयें तेजसदल साथें तेजसनो वंध होय, ते तेजसतेजसनुं बंधन. १४ जेना उदयें कर्मण साथें तेजसनो वंध होय, ते तेजसकर्मणबंधन. १५ जेना उदयें कर्मण साथें कर्मणकर्मदलनो मांहोमांहे वंध होय, ते पंदरमुं कर्मणकर्मणबंधन. ९ पंदर बंधन कहां ॥ ३७ ॥

हवे ए पन्नर बंधनने गुणवाने प्रकारांतरें पागांतर गाथा कहे ठे. “उरलाईणुलसग ते, अकम्म सहिआण पण चउ ति वंधा ॥ पढमाण तेश्च कम्मोहिं, तिन्नि इश्च पनर बंधणया ” ॥ १ ॥ हवे ए गाथानो अर्थ कहे ठे. उरलाईणुल के० औदारिकादिक पांच शरीरनां पुञ्जलनां सग के० आप आप साथें मलवानां हेतुचूत प्रथम पांच बंधन, ते अकम्मसहिआणपणचउतिबंधा के० ते तेजसव्यतिरिक्त शेष चार शरीरना दलने तेजससाथें मलवानां हेतुचूत चार बंधन तथा तेजसकर्मण विना अनेरां जे त्रण शरीरदल, तेने कर्मण साथें मेलववानां त्रण बंधन तथा तेने तेजसकर्मणसंबंधें त्रण बंधन. एधं पंदर बंधननां नाम लखीयें ठेयें. प्रथम औदारिकऔदारिकबंधन, वीजुं वैक्रियवैक्रिय-बंधन, त्रीजुं आहारकआहारकबंधन, चोथुं तेजसतेजसबंधन, पांचमुं कर्मणकर्मणबंधन, ९ पांच पोतपोताथी तथा ठहुं औदारिकतेजसबंधन, सातमुं वैक्रियतेजसबंधन, आ-

अर्थ— जं के० जे कर्म संघायइ के० एकठां करवां, उरलाइ के० औदारिकादि
पांच शरीरना जे पुज्जले के० पुज्जल, ते प्रत्ये तण्णणवदंताली के० जेम तण्णखलान
समूह प्रत्ये दंताली एकठो करे, तेनी पेरें करवा तं के० ते संघायं के० संघातननामक
कहीयें. बंधणमिव के० बंधननी पेरें तेना पण तण्णनामे के० पांच शरीरने नामे पंच
विहं के० पांच जेद ठे. इत्यहारार्थः ॥ ३५ ॥

जे कर्मना उदयथी औदारिकादिक योग्य पुज्जलने संघातयति कहेतां एकठा करे
ते संघातन. ह्ये जीव, प्रथम संघातननामने उदये करी औदारिकादिक पुज्जल
राशि करे, ते बंधननामं करी बांधे अने अंगोपांगनामथी हाथ, पगना आकार पणे
अर्ही दृष्टान् देखाके ठे. जेम दंताली कहेतां मारवाडमां प्रसिद्ध काष्ठ उपकरण विशेष
तेणे करी जेम बिलखेलां तण्णखलाने बूहारिने एकठां करीयें पठी तेनो सुखें जा
बंधाय, तेम संघातननामकर्म करी एकठां कख्यां एवां जे दख तेनो बंधननामं बंध हो
ते संघातननामकर्म; ते पण जेम पांच शरीरनां पांच बंधन कख्यां, तेम ए संघातन ए
पांच जेदं ठे, ते सूत्रथी कहीयें ठेयें. जे कर्मने उदये जीव, औदारिकपुज्जल मेलवे,
पदेसुं औदारिक संघातन. जे कर्मने उदये जीव, वैक्रिय पुज्जल मेलवे, ते धीजुं वैक्रि
पगंधानन. जे कर्मने उदये जीव, आहारकना पुज्जल मेलवे, ते त्रीजुं आहारकर्म
तन. जे कर्मने उदये जीव, तेजस शरीरना पुज्जल मेलवे, ते चोथुं तेजससंघातन.
कर्मने उदये जीव, कामणना पुज्जल मेलवे, ते पांचमुं कामणसंघातन. एम पांच संघा
तननाम कख्यां. ते पठी संघयण कहेसो. ॥ ३६ ॥

॥ तथा प्रकारांतरं सत्तायें पद्मर बंधन आणवाने गाथा कहे ठे. ॥

उगख विउवा हा, र याणं सग तेअ कम्मजुत्ताणं ॥

नव बंधणाणि इत्थर, उ सहिआणि तिन्नि तेसिं च ॥ ३७ ॥

अर्थ— उगख के० औदारिक, विउव के० वैक्रिय तथा आहारयाणं के० आहार
ए प्रणने सग के० पोतपोतानी मायें जोडतां प्रण बंधन थाय, अने ए प्रण शरीर
तेअ के० तेजममायें अने कम्म के० कामण मायें, जुत्ताणं के० युक्त करतां पण प्र
प्रण थाय. नवबंधणाणि के० एम प्रण शरीरना नव बंधन थाय. तथा इत्थर के० उ
से तेजम अने कामण, ए उ के० वेनी मायें सहिआणि के० सहिन करतां निश्चिति
के० प्रण प्रण बंधन तेजम कामणनां. ए पंदर बंधन थाय ॥ इत्यहारार्थः ॥ ३७ ॥

औदारिक, वैक्रिय अने आहारक, ए प्रणने पोतपोतानी मायें जोडतां प्र
बंधन थाय. तथा ए प्रण मायें तेजम शरीर जोडतां पण प्रण बंधन थाय तथा
प्रण मायें कामण शरीर जोडतां प्रण बंधन थाय. एवें नव बंधन देखावीयें ठेयें.

१ जे कर्मना उदयथी ओदारिक साथें ओदारिक पुजल वंधाय, ते ओदारिक ओदारिकबंधन. २ जे कर्मना उदयथी वैक्रिय साथें वैक्रिय दलनो वंध थाय, ते वैक्रिय वैक्रियबंधन. ३ जे कर्मना उदयथी आहारक साथें आहारकदलनो वंध थाय, ते आहारक आहारकबंधन. ४ जे कर्मना उदयथी ओदारिकदल साथें तेजस दलनो वंध थाय, ते ओदारिकतेजसबंधन. ५ जे कर्मना उदयें वैक्रिय साथें तेजस दलनुं बंधन होय, ते वैक्रियतेजसबंधन. ६ जे कर्मना उदयें आहारकनुं तेजसदल साथें बंधन होय, ते आहारकतेजसबंधन. एम एज त्रण साथें कार्मण पण देवुं. ७ जेना उदयें ओदारिक साथें कार्मण दलनो वंध थाय, ते ओदारिककार्मणबंधन. ८ जेना उदयें वैक्रियदल साथें कार्मण दलनो वंध थाय, ते वैक्रियकार्मणबंधन. ९ जेहना उदयें आहारक साथें कार्मणदलनुं बंधन होय, ते आहारककार्मण बंधन. ए रीतिं नव बंधन कक्षां. ए मिश्रयोगने विपे जाववां तथा वीजे पण जाववां.

१० तेमज ओदारिकादिक त्रणनी साथें इतर कहेतां जूदां जे तेजस अने कार्मण तेना मिश्रस्कंध साथें एटले ए वनेनी साथें ओदारिकनो जेने उदयें बंध होय, ते दशमुं ओदारिकतेजसकार्मण बंधन. ११ जेना उदयें वैक्रिय साथें तेजसकार्मणदल मले, ते वैक्रियतेजसकार्मणबंधन. १२ जेना उदयें आहारक साथें तेजसकार्मणबंधन होय, ते आहारकतेजसकार्मणबंधन. ह्वे त्रण तेजस कार्मणनांज बंधन कहे ठे. ए-टले-१३ जेना उदयें तेजसदल साथें तेजसनो बंध होय, ते तेजसतेजसनुं बंधन. १४ जेना उदयें कार्मण साथें तेजसनो बंध होय, ते तेजसकार्मणबंधन. १५ जेना उदयें कार्मण साथें कार्मणकर्मदलनो मांहोसांहे बंध होय, ते पंदरमुं कार्मणकार्मणबंधन. ए पंदर बंधन कक्षां ॥ ३७ ॥

ह्वे ए पत्रर बंधनने गुणवाने प्रकारांतरें पाठांतर गाथा कहे ठे. "उरलाईणुसग ते, अकम्म सहिआण पण चउ ति बंधा ॥ पढमाण तेअ कम्महिं, तिन्नि इअ पनर बंधणया " ॥ १ ॥ ह्वे ए गाथानो अर्थ कहे ठे. उरलाईणुस के० ओदारिकादिक पांच शरीरनां पुजलनां सग के० आप आप साथें मलवानां हेतुजुत प्रथम पांच बंधन, ते अकम्मसहिआणपणचउतिबंधा के० ते तेजसव्यतिरिक्त शेष चार शरीरना दलने तेजससाथें मलवानां हेतुजुत चार बंधन तथा तेजसकार्मण विना अनेरां जे त्रण शरीरदल, तेने कार्मण साथें मलवानां त्रण बंधन तथा तेने तेजसकार्मणसंबंधें त्रण बंधन. एषं पंदर बंधननां नाम लखीयें ठेयें. प्रथम ओदारिकओदारिकबंधन, वीजुं वैक्रियवैक्रिय-बंधन, त्रीजुं आहारकआहारकबंधन, चोथुं तेजसतेजसबंधन, पांचमुं कार्मणकार्मणबंधन, ए पांच पोतपोताथी तथा ठहुं ओदारिकतेजसबंधन, सातमुं वैक्रियतेजसबंधन, आ-

अर्थ—समचतुरसं के० १ समचतुरस्रसंस्थान, निगोह के० २ न्यग्रोधसंस्थान, साइ के० ३ सादिसंस्थान, खुज्जाइ के० ४ कुजसंस्थान, वामण के० ५ वामनसंस्थान, हुंडं के० ६ हुंनसंस्थान, ए संठाणा के० संस्थाननां नाम कहां। वसकिइ के० १ कृत्तवर्णनामकर्म, नील के० २ नीलवर्णनामकर्म, लोहिय के० ३ लोहितवर्णनामकर्म, हखिइ के० ४ हरिजकपीतवर्णनामकर्म, सिआ के० ५ श्वेतवर्णनामकर्म ॥ इत्यक्षरायः ॥ ४० ॥

१ सम एटले समा सरखा चतुः एटले चार अस्त्र एटले खूणा ज्यां होय, परइ पखोंठी वाली वेठां थकां दोरी साथें, मवीयें ज्यां वंत्ते जानुनुं अंतर, अने डाग जानुनो जमणो खंचो तथा जमणा जानुनो डावो खंचो पखोंठी पीठ साथें ससाट खतां ए चारें दोरी सरखी थाय, ते समचतुरस्रसंस्थान. अथवा समस्त अंग सातुं डिक शाग्रोक्तसहापसहित शुज होय, ते समचतुरस्रसंस्थान कहीयें. ते जे कर्मप्रकृतिना उदययी होय, ते समचतुरस्रसंस्थाननामकर्म जाणवुं. ते देवता सर्वने समचतुरस्र संस्थान होय.

२ जेम षट्पहानो उपरलो जाग पूर्ण होय, तेम जे संस्थानें करी नानी उपरतो जाग त्रिरुसहापोपेत पूर्ण प्रमाण होय अने नीचलो जाग हीन होय, एतुं न्यग्रोधसंस्थान, जे कर्मना उदययी पामीयें, ते कर्मप्रकृतितुं नाम, न्यग्रोधसंस्थान जाणवुं.

३ ज्यां नानी थकी नीचेनां अंग, उत्तममानोपेत होय अने पेट उपरतो अंग हीन होय, ते सादिसंस्थान, जे कर्मना उदययी थाय, ते कर्मनुं नाम पा तेज जाणवुं.

४ इयां हाथ, पग, मुख अने ग्रीवादिक उत्तम होय अने हृदय, पेट, पूंठ, अधम हीन होय, ते कुजसंस्थान, जे कर्मना उदययी पामीयें, ते कर्मनुं नाम तेज जाणवुं.

५ इयां हाथ अने पग, हीन होय अने बीजां अंग उत्तम होय, ते वामनसंस्थान, जे कर्मना उदययी पामीयें, ते कर्मनुं नाम तेज जाणवुं.

६ इयां समस्त अंगनां अवयव खरुण हीन चूडा होय, ते हुंनसंस्थान, जे कर्मना उदययी प्राप्त थाय, ते कर्मनुं नाम पण तेहीज जाणवुं. संस्थान ते शरीरनां अक्षरविशेष, तेनुं हेतुद्वय जे नामकर्मप्रकृति, ते संस्थाननामकर्म कहीयें. सर्वत्र, त्रिदश, ननुष्यने ठ संस्थान होय अने शेष सर्व जीवने हुंनसंस्थान होय. इहे लोकडिच्छरीरने विषे व्यवहारें जे वर्णादिक होय तेना हेतुद्वय वर्णादिक (१) नाम कहे ठे. तेनां प्रथम पांच वर्णनां नाम कहे ठे.

१ जे कर्मना उदयथी जीवनुं शरीर, मशीनी पेरें तथा गुल्लीनी पेरें नीळुं, काळुं, होय, ते कर्मप्रकृतितुं नाम कृष्णवर्ण कहीयें.

२ जे कर्मना उदयथकी जीवनुं शरीर, शुक्रपिठ सरखुं तथा जंगाल सरखुं नील होय, ते कर्मप्रकृतितुं नाम नीलवर्ण कहीयें.

३ जे कर्मना उदयथी जीवनुं शरीर हूलदर तथा हरियाल तथा चंपाना फूल सरखुं पीले वणें होय, ते हरिद्रकपीतवर्णनामकर्म जाणवुं. ४ जे कर्मना उदयथी जीवनुं शरीर, हिंगलो तथा सिंघूर तथा जासूलनां फूल जेवुं लोहित के० रातुं होय, ते कर्मनुं नाम लोहितनामकर्म जाणवुं. ५ जे कर्मना उदयथी जीवनुं शरीर शंख, कुंद, चंद्रकिरण सरखुं तथा गोरवर्ण होय, ते श्वेतवर्णनामकर्म जाणवुं.

॥ एम वर्णनाम कही, ते पुफुलगुणसादृश्यें गंधनाम कहेते. ॥

सुरही डुरही रस पण, तित्त कडु कसाय अंबिला महुरा
फासा गुरु लहु मिड खर, सी जएह सिण्डि रुकठा ॥ ४१ ॥

अर्थ— सुरही के० सुरजिगंधनामकर्म, डुरही के० डुरजिगंधनामकर्म, रसपण के० रस पांच कहे ठे. तित्त के० तिक्करसनामकर्म, ते तिक्करस; कहु के० कटुकरसनामकर्म, ते कटुरस, ३ कसाय के० कपायलरसनामकर्म, ते कपायेलो रस; अंबिला के० आम्बरसनामकर्म, ते खाटो रस, आंबलीनो रस; ५ महुरा के० मधुररसनामकर्म ते मीठो रस. फासा के० हवे आठ फरस कहे ठे. १ गुरु के० गुरुस्पर्शनामकर्म, २ लहु के० लघुस्पर्शनामकर्म, ३ मिड के० मृदुस्पर्शनामकर्म, ४ खर के० खरस्पर्शनामकर्म, ५ सी के० शीतस्पर्शनामकर्म, ६ जएह के० जणस्पर्शनामकर्म, ७ सिण्डि के० लिग्धस्पर्शनामकर्म, ८ रुक के० रूद्रस्पर्शनामकर्म, ९ अठ के० आठ स्पर्श जाणवा ॥ इत्यङ्कारार्थः ॥ ४१ ॥

ते गंधना वे जेद ठे. १ जे कर्मने उदयें कर्पूर, कस्तुरी, अने फूलना सुगंध सखो शरीरनो गंध होय, ते कर्मनुं नाम सुरजिगंधनामकर्म कहीयें. ५ शरीर श्री तीर्थकर तथा पद्मिनी छीनेज होय. २ जे कर्मने उदये जीवनुं शरीर, लशणादिकनी पेरे मृतकनी पेरे डुगंधवाळुं होय, ते कर्मनुं नाम, डुरजिगंधनामकर्म कहीयें. ६ वे गंधनां नाम कहां.

हवे रसनां नाम कहे ठे. ते रसना पांच जेद ठे. जो पण द्वारादिक रस ग्रंथांतरे मान्या ठे ते पण एमांहे अंतर्जायें ठे. १ जे कर्मना उदयें जीवनुं शरीर, लीच करियाताना सरखुं तिक्क कडवुं होय, ते तिक्करसनामकर्म. २ जे कर्मना उदयें जीवनुं

शरीर, शुंठ अने मरी सरखुं कसु कहेतां तीखा रस जेवुं होय, ते कर्मनुं नाम कटु-
रसनामकर्म. ३ जे कर्मना उदयथी जीवतुं शरीर, हरडे अने वहेना सरखुं कपायेना
रस जेवुं होय, ते कर्मनुं नाम पण तेज जाणवुं. ४ जे कर्मना उदयें जीवतुं शरीर,
खीवू अने आंखलीना रस जेवुं आम्ल पटखे खाटुं होय, ते कर्मनुं नाम तेज जा-
णवुं. ५ जे कर्मने उदयें जीवने शरीरें शेलडी, दूध, अने साकर जेवो मीठो
रस खहीयें, ते कर्मनुं नाम, मधुररसनामकर्म. ६ पांच रसनां नाम कहां.

हवे आठ स्पर्शनां नाम कहे ठे. १ जे कर्मने उदयें जीवतुं शरीर, लोहना गोशानी
पेरें चारी होय, सहेजें नीची गति होय, ते कर्मनुं नाम गुरुस्पर्श जाणवुं. २ जे कर्मने
उदयें जीवतुं शरीर, अर्कतूलनी पेरें हलवुं होय, ते लघुस्पर्शनामकर्म. ३ जे कर्मने उ-
दयें जीवना शरीरनो स्पर्श, वेतस तथा माखणनी पेरें सुकुमाल मृडु होय, ते मृडु-
नामकर्म. ४ जे कर्मने उदयें जीवना शरीरनो स्पर्श, गायनी जीवनी पेरें बरसठ
होय, ते बरसठनामकर्म. ५ जे कर्मना उदयें जीवना शरीरनो स्पर्श, हीमनी
पेरे अत्यंत शीतल होय, ते शीतनामकर्म. ६ जे कर्मना उदयें जीवना
शरीरनो स्पर्श, अग्निनीपेरें उष्ण होय, ते उष्णनामकर्म. ७ जे कर्मना उदयें जीवना
शरीरनो स्पर्श, घृत तैलनी पेरें चीकट लेहवंत होय, ते कर्मप्रकृतितुं नाम
स्निग्ध जाणवुं. ८ जे कर्मना उदयें जीवना शरीरनो स्पर्श, राखनी पेरें खरु
निःस्नेह होय, तेनुं नाम रूक्ष जाणवुं. ॥ ४१ ॥

॥ ए वर्णादिक वीश प्रकृतिमांहे शुज केटली ? अने
अशुज केटली ? ते कहे ठे. ॥

नील कसिणं डुगंधं, तित्तं कफुञ्चं गुरुं खरं रुक्कं ॥
सीञ्चं च असुह नवगं, इकारसगं सुजं सेसं ॥ ४२ ॥

अर्थ— नील के० नीलवर्ण, कसिणं के० कृष्णवर्ण, ए वे वर्ण अने डुगंधं, के० डु-
गंध, ए एक गंध, तथा तित्तं के० तिक्करस, कफुञ्चं के० कटुकरस. ए वे रस, अने
गुरुं के० गुरुस्पर्श, खरं के० खरस्पर्श, रुक्कं के० रूक्षस्पर्श, सीञ्चं के० शीतस्पर्श, ए
चार स्पर्श. असुहनवगं के० एवं अशुज पापप्रकृतितुं नवक जाणवुं. अने सेसं
के० शेष रही जे इकारसगं के० अग्नीथार प्रकृति, ते शुज जाणवी ॥ इत्य-
द्वारायः ॥ ४२ ॥

औदारिकशरीरथी मांझीने इहां सुधी जे कर्मप्रकृति कही, ते सर्वपुन्यविपा-
कनी कही, जेजणी एनो विपाक पटखे रसोदय ते जीवाश्रित औदारिक शरीर आ-

अग्नीने होय. शरीर, अंगोपांग, बंधन, संघातन, संघघण, संस्थान, वर्ण, गंध, रस अने स्पर्श. ए समस्त विशेष जे कक्षां, ते शरीरपुञ्जलने विषे होय. तेथी एनां हेतु-जून कर्म, ते पुञ्जलविपाकी कहीयें. तथा अर्ही शरीरना वर्णादिक, लोकव्यवहारना-यधी लेवा, अन्यथा निश्चयनयमतें तो श्रौदारिकादिकशरीर पुञ्जलें पांच वर्ण, वे गंध, पांच रस, आठ स्पर्श, एवं वीश गुण होय. पण अर्ही जे वर्णादिक लोकव्यवहारें कहेवाय ते उत्कट वर्णादिक पर्याय हेतुजून नामकर्म, तेनी प्रकृति कही, तेमांहे एक नीलो, वीजो कालो, ए वे वर्ण; तथा एक दुर्गंध, एवं त्रण तथा तिक्त अने कट्ट ए वे रस, एवं पांच; तथा गुरु, खर, रूक्ष अने शीत, ए चार स्पर्श; ए नव प्रकृति लोकने विषे अनिष्ट होय. ते माटे अशुच ठे तेथी एना हेतजून कर्मतुं नाम पण अशुच जाणवुं, जे कारण माटे संक्षेपें एनी कट्टरस वधे, अने विशेषें घटे, तेथी ए नव, पापप्रकृतिमध्ये लेखवीयें, तेथी ए अशुचनवक कळुं. पाप प्रकृतिमांहे सामान्यें वर्णादि चार अशुच कक्षां ठे. अने अर्ही विशेषें नव कक्षां.

ए नव जेदथी शेष रक्षा अग्नीआर जेद, ते शुच ठे, सर्व लोकने इष्ट होय, ते जणी तेतुं निमित्तजून जे कर्म, ते पण विशुद्धें तेनो मिष्टरस वधे, ते माटे शुच पु-एयप्रकृति कही. ते अग्नीआरनां नाम कहे ठे. श्वेत, पीत ने रक्त, ए त्रण वर्ण. एक सुरजिगंध. कपायल, आम्ल ने मधुर, ए त्रण रस. लघु, मृदु, स्निग्ध अने उष्ण, ए चार स्पर्श. एवं अग्नीआरने विशेषनयें पुण्यप्रकृति कहीयें. ए वर्णादिक वीश ना-मनी प्रकृति कही ॥ ४१ ॥

॥ हवे आनुपूर्वी नामकर्म कहे ठे. ॥

चउहगइवणुपुढी, गइ पुविडगं तिगं निआउजुअं ॥

पुढीउदउं वक्रे, सुह असुह वसुह विहग गइ ॥ ४३ ॥

अर्थ—चउहगइव के० चार जेद गतिनी पेरें, अणुपुढी के० आनुपूर्वी नाम ठे. गइपुढीडुगं के० गति ने आनुपूर्वी, ए वेदु लेतां द्विक कहेवाय. अने तिगंनिआउ-जुअं के० जे वारें एने पोताना आयुसहित लहियें, तेवारे आनुपूर्वीतुं त्रिक थाय. पुढीउदउंवक्रे के० आनुपूर्वीनो उदय ते विग्रहगतियें, सुह के० शुच चाल, असुह के० अशुच चाल, वस के० वलदनी पेरें, उह के० उंटनी पेरें, ए वे प्रकारें विहगगइ के० विहायोगतिनामकर्म ॥ इत्यकार्थः ॥ ४३ ॥

चार जेदें गतिनी पेरें आनुपूर्वीनामकर्म ठे. एक नरकानुपूर्वी, वीजी मनुष्यानुपूर्वी वीजी देवानुपूर्वी, चौथी तिर्यचानुपूर्वी. ए चार आनुपूर्वीनाम ठे. इहांथी स

श्रेणिव्यतिरिक्त नरकमांहे श्वतरतां एक समय त्यां लगे समश्रेणियें जाये, त्यांभी जेम वलदने नाथे जाली गमाणे बांधियें, तेम नरकानुपूर्वीनी उदय, उत्पत्तिदेव नरकें श्राणे. तेम तिर्यचमांहेपण द्विसमय, त्रीसमय, चतुःसमय, एक वक्रादिक गति श्वतरतां तिर्यगानुपूर्वीनी उदय होय, तेम मनुष्यगतिमध्ये उपजतां वक्रगतिरें मनुष्यानुपूर्वीनी उदय जाववो, तेम देवतामांहे श्वतरतां वक्रगतिदेवें देवानुपूर्वीनी उदय. ए चारे श्रानुपूर्वी, क्षेत्रविपाकनी ठे, तेथी ज्यां श्रमश्रेणिथी वसे, ते कृं श्रानुपूर्वी उदय श्रावे.

तथा ज्यां श्रागल नरकद्विक कथुं, त्यां नरकगति श्रने नरकानुपूर्वी. ज्यां तिर्यद्विक कथुं, त्यां तिर्यचगति तिर्यचानुपूर्वी. ज्यां मनुष्यद्विक त्यां मनुष्यगति, मनुष्यानुपूर्वी. ज्यां सुरद्विक त्यां देवगति ने देवानुपूर्वी. ए वे वे प्रकृति द्विकशब्दें खेवी. ए संज्ञा पूर्वे नथी कही, ते माटे श्रहीं कही.

ज्यां त्रिक कहे, त्यां श्रायु सहित त्रण खेवी. नरकत्रिक ते नरकगति, नरकानुपूर्वी, नरकायु. तिर्यचत्रिक ते तिर्यचगति, तिर्यगानुपूर्वी, तिर्यगायु, ए त्रिकसंज्ञा कहीयें. एम मनुष्यत्रिक ते मनुष्यगति, मनुष्यानुपूर्वी, मनुष्यायु. देवत्रिक ते देवगति, देवानुपूर्वी, देवायु. ए श्रानुपूर्वी नामकर्मनो उदय, जीवने जेवारें वे समयादिकनी विप्रदगति करे, तिहां थाय. एम श्रानुपूर्वीनाम कथुं.

एये विहायोगति नाम कहे ठे. जे कर्मना उदयथी प्राणी चालतो थको श्रपन एठखे पलदनी परें, तेमज हाथीनी परें, हंसादिकनी परें, जली रीतें चाये, ते कर्मश्रुतिनुं नाम शुनविहायोगति कहीयें. तथा जे कर्म उदयें उंटनी परें, खरनी परें, तीहनी परें, चासतां यशे पग घसाय, एवी माठी चालने जीव पामे, ते श्रानु विहायोगति कहीयें. पूर्वे गतिनाम कथुं, तेथी एने जिनपणुं जणावधाने विहाय कें श्राकारनाम पूर्वे जोट्युं, तेथी म्रगति पण कहीयें. श्रवकारां चासवुं, ते विहायोगति कहीयें, ए श्रण जीवने होय. एम चोद पिंडप्रकृतिना पांशठ तथा पंचोत्तरे जेउं स्वरूप कथुं ॥ ४३ ॥

॥ द्वे श्राण प्रत्येक प्रकृतिनुं स्वरूप कहे ठे ॥

परया उदया पाणी, परसिं वलिणांवि होइ इंदरिसो ॥

उमणिण खदिजुत्तो, द्वेइ ऊसासनामवसा ॥ ४४ ॥

अर्थ- परया उदया कें परायाननामकर्मना उदयथी पाणी कें प्राणी पदुं उदय, ते परसिं कें पोतायथी वीजा वलिणांवि कें वसवेंन जीवने पण होइ इंदरिसो ॥

० दुःखें जीपना योग्य अंग होय. अने उससिणलखिजुत्तो के० श्वासोद्वासनुं लब्धि क्त एटले पामनुं ते ह्वेइजसासनामवसा के० उश्वासनामकर्मने वशें एटले उदयें री होय ॥ इत्यकार्थः ॥ ४४ ॥

पराघात नामकर्मना उदयथी जीव, ड्रव्यप्राण जे पांचेंद्रिय, त्रण वल, श्वासोद्वास मने श्वायु. ए दश ड्रव्य प्राणने धरे तथा जावप्राण ते ज्ञान, दर्शन अने चारित्ररू- ने धरे, तेने प्राणिशब्दें जीव कहीयें. ते परेसिं के० आप विना वीजा जीवने तथा रीने पण डुरूर्प एटले दुःखें, घणें उपायें करी एह पराजच्यो जाशे ? एवी बुद्धि, लवंतने पण उपजावे, तो निर्वल वेरीथी केवी रीतें आसंग्यो जाय ? एटले जे कर्मना उदयथी सबल राजसजामां पण बोलतो थको वीक न राखे, परंतु उलटा मनाथी वीजा घणा जण वीहे, तेना दर्शनमात्रथी पण वेरी कंपायमान थाय. एवो मतापवान् जे जीव होय, ते पराघात नामकर्म. ए प्रथम प्रत्येक प्रकृति जाणवी.

उश्वास के० उंचो श्वास शरीराच्यंतरचारि वायुविशेष, आनप्राण एवे नामे, एना कहेवाथकी निःश्वास पण लेवो, जे नीचो उश्वास मूकवो, ते निःश्वास जाणवो. ए वेहु जे कर्मना उदयथी सुखें लही शके, ते कर्मनुं नाम, श्वासोद्वासनामकर्म जाणवुं. ए ल- धिनुं नाम श्वासोद्वासलब्धि, ए वेहु कर्मना उदयथी होय ते जणी औदयिकी प्र- कृति कहीयें. तेणे लब्धियुक्त एटले सहित जीव होय अने श्वासोद्वास पण पर्यासिने उदयें तद्योग्य पुजल ग्रही श्वासोश्वासपणे परिणमावी अवलंबि मूकीयें एवी शक्ति होय, अने श्वासोश्वास व्यापारव्यय करी श्वासोश्वास प्राण ए त्रणनां जेद तथा सर्व लब्धि क्षायोपशमिकी शास्त्रें कहीयें ठेयें पण ते प्रायिक वचन ठे जे जणी वैक्रिय- लब्धि, आहारकलब्धि इत्यादिक औदयिकी पण होय. तथा वीर्यांतराय क्षयोपशम पण एनो निमित्त होय. ते माटे औदयिकी थकां क्षायोपशमिकी केहेतांथकां पण विरोध नथी.

॥ ह्वे आतपनामकर्मनुं स्वरूप कहे ठे. ॥

रवीविंवेउ जिअंगं, तावजुअं आयवाउ नउजलणे ॥

जमुसिण फासस्स तद्धिं, लोहियवस्स उदउत्ति ॥ ४५ ॥

अर्थ-रवीविंवेउ जिअंगं के० सूर्यमंडलने विपे रत्नना जीवनुं अंग, तावजुअं के० ताप उण्ण प्रकाश सहित ते श्वायवाउ के० आतपनामकर्मना उदयथी होय, पण नउ- जलणे के० ते आतपनामकर्म अग्नि शरीरें न होय. जमुसिणफासस्सतद्धिं के० जे जणी उण्णस्पर्शनो उदय ते अग्निना शरीरें ठे तथा लोहियवस्सउदउत्ति के० राता

वर्णनो उदय ठे तेथी उष्ण थको पण रातो प्रकाश करे ठे ॥ इत्यक्षरार्थः ॥ ४५ ॥
 सूर्यने विमाने जे रत्नना वादर एकेंद्रिय पर्याप्ता पृथिवीकायिश्चा जीव ठे तेनां
 शरीर, शीतस्पर्शवंत ठे, तेम ठतां पण तेजः प्रकाशउष्णता करे, तावनादिक ताप नीर-
 जावे उष्णप्रकाश थजवाहुं करे सूर्यमंडलने विषे रत्नना जीवनुं थंग. ते श्वातपनाम-
 कर्मना उदयथी एवो शरीरनो तेजःप्रकाश पामे ए कर्म, वादर पृथिवीकायिश्चा पर्या-
 प्ताने प्रायोग्य होय, ते जणी वीजाने एनो उदय न होय; कोइ कहेशे के ए कर्मनो
 उदय थग्निना जीवने पण ह्शे, जे माटे ते पण उष्णप्रकाश करे ठे ? ते निषेधे ठे.
 ज्वलन एटले थग्निना जीवने ते कर्मनो उदय नथी, तेउकायिश्चा जीवने शरीरथा-
 थयी उष्णस्पर्शनो उदय ठे तेथी ते थग्नि जेम जेम ठूकनो होय, तेम तेम ते थग्नि-
 मांहेथी वीठडेला केटलाएक थग्निकायिश्चा जीव ठे तेना शरीरनो उष्णस्पर्श थापण
 शरीरें लागे ठे. पण ते प्रकाश उष्ण जाणवो नहीं. ते जणी अत्यंत झुरथको ताप न
 करे. जेम जेम नजीक होय, तेम तेम ताप करे थने सूर्यमंडल तो झूर थकी तपेठे.
 तथा थग्निना शरीरें व्यवहारें करी राता वर्णनो उदय ठे तेथी करी तेनो प्रकाश
 रातो थाय ठे माटे रक्तवर्ण जे प्रजा ते तेउकायिश्चाजीवनां शरीर जाणवां पण श्वात
 नथी. ए जाव ठे. ॥ ४५ ॥

॥ हवे उद्योतनुं स्वरूप कहेठे. ॥

अणुसिण पयासरुवं, जिथंगमुज्जो अएइ उज्जोआ ॥

जइ देवुत्तर विक्रिअ, जोइस खज्जोअ माइव ॥ ४६ ॥

अर्थ-अणुसिण के० जे अनुष्ण एटले उष्ण नहीं, परंतु शीत होय थने पयास-
 रुवं के० प्रकाशरूप एटले प्रकाश सहित जे जिथंगमुज्जोअएइ के० जे जीवनुं
 शरीर, उद्योत करे ते इहां उज्जोआ के० उद्योतनामना उदयथी जाणवो. जइ के०
 यति थने देव के० देवताने उत्तरविक्रिअ के० उत्तरवैक्रियरूप करतां होय जोइस
 के० ज्योतिपीमंरुलें विमान खज्जोअमाइव के० खद्योतादिकनी परें शरीरें उद्योततानो
 उदय होय. ॥ इत्यक्षरार्थः ॥ ४६ ॥

उष्णप्रकाशथी जिन्न जे शीत प्रकाशरूप थजवाहुं करे, जे उष्णस्पर्शप्रकाश थग्नि
 करे तेथी जिन्न प्रकाश करे, तेना उदयथी जीवनुं थंग कहेतां शरीर, शीतप्र-
 काश थजवाहुं करे. ते कर्मप्रकृतितुं नाम उद्योत कहीयें. थहीं उद्योतना उदय
 म्यामी देखाडे ठे.

यति एटले साधु, वैक्रिय लब्धिं करी उत्तर वैक्रियरूप करे तथा देवता पर

मूलगा ऋषधारीय शरीरस्थी वीजुं जावा आववा सारु उत्तरवैक्रियरूप करे, तेनो प्रकाश शीत होय, ते उद्योतनामना उदयथी जीवने जाणवो. तथा ज्योतिपी जे चंद्रमा, ग्रह, नक्षत्र, तारा, ए चारे जातिना ज्योतिपीना विमाने जे पृथिवीकायिआ रलना जीव, तेनां शरीर ठे; तेने उद्योतनो उदय जाणवो. तेम खजुआने पण जाणवो. आदि शब्दथकी रल औपधि प्रमुख रात्रें दीपक सरखी देखाय ठे, ए रीतें ज्यां शीत-प्रकाश देखाय, त्यां उद्योतनामकर्म उदय जाणवो. ॥ ४६ ॥

॥ हवे अगुरु लघु तथा तीर्थकरनामनुं स्वरूप कहे ठे. ॥

अंगं न गुरु न लहुअं, जायइ जीवस्स अगुरु लहु उदया ॥

तिष्ठेण तिहुअणस्सवि, पुज्जो से उदउं केवल्लिणो ॥ ४७ ॥

अर्थ— अंगं के० शरीर, नगुरुनलहुअं के० ज्ञारी पण न थाय अने हलवुं पण न थाय, जायइजीवस्सअगुरुलहुउदया के० जीवने अगुरु लघुनामकर्मना उदयथी होय अने तिष्ठेण के० तीर्थकरनामकर्मना उदयथी तिहुअणस्सवि के० त्रिजुवनने एटले स्वर्ग मृत्यु पातालवासी जीवने पण पुज्जो के० पूजनीय होय. उदउंकेवल्लिणो के० तेनो उदय केवलीने होय ॥ इत्यकारार्थः ॥ ४७ ॥

अंगं के० जीवतुं औदारिकादिक शरीर, ते गुरु एटले ज्ञारी अत्यंत स्थूल निर्वहं न जाय एतुं पण न होय तथा लघु एटले हलवुं अत्यंत दुर्बल पण न होय, जो अत्यंत लघु होय तो वायरे उमाडतां राखुं न जाय, तेथी अत्यंत स्थूल पण नहीं अने अत्यंत कृश पण नहीं. एतुं समधारण शरीर, जे कर्मना उदयथी लह्नीयें, ते कर्मनुं नाम अगुरुलघुनामकर्म जाणवुं.

हवे तीर्थकरनामकर्म कहे ठे. तीर्थकरनामकर्मना प्रदेशोदयथी पण आज्ञापेश्वर्य अन्य प्राणीनी अपेक्षायें विशेष होय तथा जे जवें तीर्थकर पदवी पामशे, ते जवने विपे कट्याणक महोत्सवें इंद्रादिक पूजे, स्तवे तथा एक आहारनिहार करतां कोइ देखे नहीं, वीजुं रोगरहित सुगंधिसहित प्रस्वेद, मज रहित शरीर होय. वीजुं सुगंधिमान् श्वासोश्वास होय. चोथुं लोही, मांस उज्ज्वल. ए चार अतिशय जन्मथी प्रदेशोदय होय तथा चार घातीआं कर्म, ह्य कख्या पठी केवलज्ञान पामे थके तीर्थकरनामकर्मने उदयें समवसरणादि विजृति होय, पांत्रीश गुण सहित वाणीयें करी जव्यजनने प्रतिवोधि तीर्थकर कहेतां साधु, साधवी, श्रावक, श्राविकारूप चतुर्विध संघनी स्थापना करे तथा प्रथम गणधरनी स्थापना करे तथा देशना अफज न थाय तथा कर्मह्यथी अग्नीथार अतिशय थाय. देवताना कख्या उगणीश अतिशय होय, ए सर्व तीर्थकरनामकर्मना रसोदयथी थाय ॥ ४७ ॥

॥ हवे निर्माण नामकर्मनुं स्वरूप कहीयें ठेयें. ॥

अंगोवंग निश्चमिणं, निम्माणं कुणइ सुत्तहारसमं ॥

उवघाया उव हम्मइ, सतणु अवयवत्तंवि गाईहिं ॥ ४७ ॥

अर्थ—अंगोवंग के० अंगोपांगनुं निश्चमिणं के० उमनुं उम आणुं, ते निम्माणं कुणइ के० निर्माणनामकर्म करे, सुत्तहारसमं के० ते सूत्रधार सरखुं जाणुं. उवघाया के० उपघातनामकर्मथी उवहम्मइ के० हणाय, पीडाय, सतणु के० पोताना शरीरना, अवयव के० अवयवें करी लंघिगाईहिं के० पडजीजी चोरदंतादिकें करी ॥ इत्यक्षरार्थः ॥ ४७ ॥

श्रोदारिकादिक त्रण शरीरनां अंगोपांग हाथ, पग, पेट, पुंठ, मस्तकादिक जे ज्वां जोइयें, ते त्यां थापे, पण फेरफार न होय. हाथने उमें पग न होय, अने पगने उमें हाथ न होय, परंतु पगने स्थानके पग अने हाथने स्थानके हाथ होय, एम पंचेइ यणुं जे ज्वां ते त्यां होय, एम अंगोपांगनो नियम निरुद्धार, जे कर्मना उदय्य जीव करे, ते निर्माणनामकर्म. ए कर्में करी अंगोपांगनामें करी नीपजाव्यां जे अंगोपांग तेनां उम, व्यवस्था होय. अहीं दृष्टांत देखाडे ठे. जेम सूत्रधार, काष्ठपापाणं पुतलीनो करनार पूतलीने घडतो जूदां जूदां हाथ पगना आकारना काष्ठखंरु ते ज्वां जेवा जोइयें त्यां तेवा मेलीने पूतली करे, ते निर्माणनामकर्म.

हवे उपघात नामकर्मनुं स्वरूप कहे ठे. उपघात नामकर्मथी जीव हणाय, पीडाय, स्खलना पामे. शोणे करी स्खलना पामे? ते कहे ठे. सतणुअवयव के० पोतान अंग, पडजीजी, चोरदंत, तथा अधिक अंगुलि होय. तथा रसोली प्रमुख अंगिं अंगें करी तथा उंठे अंगें करी जीव दुःख पामे, ते उपघातनामकर्मनो उदय जाणवो

॥ हवे त्रसादिक दश प्रकृतिनुं स्वरूप कहेठे. ॥

वि ति चउ पणिंदि तस्सा, वायरउं वायराजिआ थूला ॥

निश्च निश्च पज्जाति जुआ, पज्जाता लखिं करणेहिं ॥ ४८ ॥

अर्थ—वि के० वे इन्द्रिय, ति के० तेंद्रिय, चउ के० चौरिन्द्रिय, पणिंदि के० पंचेन्द्रिय जीव, ते तस्सा के० प्रथम त्रस नामकर्म. वीजुं वायरउं के० वादरनामकर्मनो उदयथी वायराजिआथूला के० जीव वादर, स्थूल कहेवाय, सूक्ष्म फीटी वादर थाय वीजुं निश्चनिश्चपज्जातिजुआ के० पोतपोतानी जेटली पर्याप्ति होय तेटली पर्याप्ति सहित जीव होय, ते पज्जातालखिंकरणेहिं के० अपर्याप्ता लखियें करी तथा करणे करे ए वे जेदें करी पर्याप्ता तेमज अपर्याप्ता पण वे जेदें जाणवा ॥ इत्यक्षरार्थः ॥ ४८ ॥

१ जे त्रस पामे तापादिकें करी दुःखधकी धीक पामतो उवायें आवे तथा आ

हारादिकने अर्थे स्थानातरें जाय ते त्रस. जे कर्मने उदयें जीव स्थावरपणुं ठांकी वे इंद्रियादिक त्रसपणुं पामे, त्रस नाम धरावे जे कर्मना उदयधी ते त्रसनामकर्म. तथा जे कर्मधी जीव, त्रसपणुं मूकी थावरपणुं पामे ते स्थावरनामकर्म. वीजो वादर एटले इंद्रियें ग्रहवा योग्य, जो पण एकेंद्रिय पृथिव्यादिक चारनां शरीर, एक, वे तथा संख्यातां मल्यां थकां पण इंद्रियें ग्रहवाय नर्ही, केवल असंख्याता शरीरनो पिन इंद्रियें ग्रहवाय, ते पण वादर कहेवाय. अने जो असंख्याता असंख्याता जेदें मले, तो पण जे इंद्रियें न ग्रहवाय, ते सूक्ष्मशरीर कहीयें. ए वे प्रकृति पण पुजलविपाकीनी ठे. तेथी आपणुं विपाकशरीर, पुजल देखावे, ते जणी वादरपर्यायनुं निमित्त, ते वादरनामकर्म अने जे सूक्ष्मपर्यायनुं निमित्त, ते सूक्ष्मनामकर्म. एम वादरनामकर्म ने सूक्ष्मनामकर्म वे साथें कल्यां.

३ हवे त्रीजुं पर्यासिनामकर्म कहे ठे. जे कर्मना उदधी जीव, आरंजेली पर्यासि पूर्ण कल्या विना मरे नर्ही, ते पर्यासिनामकर्म जाणवुं. त्यां एकेंद्रियने धूरनी चार पर्यासि तथा विकलेंद्रियने अने असन्निया पंचेंद्रियने जापा होय, ते जणी पांच पर्यासि होय, तथा सन्निया पंचेंद्रियने मन होय, ते जणी ठ पर्यासि उत्पत्तिना प्रथम समयधी आरंजे. ते आप आपणी आरंजेली पर्यासि पूर्ण कल्या पठी मरे, पण अधुरियें न मरे, ते लब्धिपर्यासो तथा करण एटले आहार, शरीर अने इंद्रिय पर्यासि पूर्ण नथी थड, त्यां सुधी तेने करण अपर्यासो कहीयें. अने पूर्ण थाय पठी करणपर्यासो कहीयें. अथवा जे जे पर्यासि पूरी करी नथी ते तेनी अपेक्षायें करण अपर्यासो अने पूरी करी तेनी अपेक्षायें करणपर्यासो अने जे कर्मना उदयधी आरंजेली पर्यासि, पूर्ण कल्या विना मरे, ते लब्धिअपर्यासो होय. ते अपर्यासिनाम कर्म. त्यां पर्यासि कहेतां पुजलना उपचयधी थयुं जे पुजलपरिणमनहेतुशक्ति विशेष, ते विषय जेदें ठ प्रकारे ठे. १ आहार, २ शरीर, ३ इंद्रिय, ४ स्वासोश्वास, ५ जापा, ६ मन. ए ठ पर्यासि ठे. ते मध्ये १ जे शक्तिविशेषें जीव, पुजल ग्रही खल रस जूदा करे, ते आहारपर्यासि. २ जे शक्तिविशेषें रस थयो तेने सात धातुपणे परिणमावे, ते वीजी शरीरपर्यासि. ते धातुने ड्रव्येंद्रियपणे परिणमाववानी शक्ति, ते त्रीजी इंद्रियपर्यासि. ४ स्वासोश्वास वर्गणादल लड् स्वासपणे परिणमावी अवलंबी मूकवानी, ते चोथी स्वासोश्वासपर्यासि ५ जापाड्रव्य लड् जापपणे परिणमावी अवलंबी मूकवानी शक्ति, ते पांचमी जापापर्यासि. ६ मनोड्रव्य लेड् मनपणे परिणमावी अवलंबी मूकवानी शक्ति, ते ठठी मनःपर्यासि. ए ठए पर्यासिनो आरंज समकालें होय, ते पठी एक समयें आहार पर्यासि पूर्ण करे, ते पठी अंतरमुहूर्तें शरीरपर्यासि

पूर्ण करे, ते पठी औदारिक शरीरवालो अंतरमुहूर्त्त मुहूर्त्तने आंतरे शेष चार पं-
क्ति पूर्ण करे अने वैक्रिय तथा आहारक शरीरवालो समयने अंतरे पूर्ण करे. आन-
ली वे पर्याप्ति सूक्ष्म ठे, तेथी कालनो फेर थाय. जेम ठ जणी कांतनारी, साथे कां-
वा वेठी तेमां जे स्थूल कांते, ते वहेलुं कोकलुं पुरुं करे अने सूक्ष्म कांते ते, मां-
कोकलुं जरे, एम पर्याप्तिने पण जावची ॥ ४ए ॥

॥ हवे प्रत्येक नामकर्म कहे ठे. ॥

पत्ते अतण् पत्ते, उदएणं दंतअच्छिमाइ थिरं ॥

नाज्जुवरि सिराइ सुहं, सुजगाळं सवजणइठो ॥ ५० ॥

अर्थः—पत्तेअतण् के० औदारिक तथा वैक्रिय शरीर, प्रत्येक एटले जीव जीव
प्रत्ये जूडुं जूडुं निराळुं आप आपणी निष्ठानुं शरीर होय. उदएणं के० जे कर्मना उ-
दयथी ते पत्ते के० प्रत्येक नामकर्म, एटले साधारण अन्ता जीवनुं एक शरीर नि-
गोद ठे. ते मूकीने प्रत्येक शरीरपणुं पामे जे कर्मथी; ते प्रत्येकनामकर्म. तथा प्रत्ये-
कपणुं मूकी साधारणमांहे अवतरे, साधारण नाम धरावे जे कर्मना उदयथी ते सा-
धारणनामकर्म. तथा ५ दंतअच्छिमाइथिरं के० दंत अस्थि प्रमुख अवयवतो दृढ बंध
होय स्थिर निश्चल होय, जे कर्मना उदयथी ते स्थिरनामकर्म. तथा कान, पापज-
जीव प्रमुख शरीरावयव, जे कर्मना उदयथी अस्थिर एटले चपल होय, ते अस्थिर-
नामकर्म. ए वे प्रकृतिनो उदय अविरोधी ठे, ध्रुवोदय जणी साथे होय.

६ हवे शुचनामकर्म कहे ठे. नाज्जुवरिसिराइसुहं के० नाजी उपरलां अंग हस्त
प्रमुख मस्तकादिक अवयव शुचनामकर्मना उदयथी शुच होय, तेने स्पशे कोइ अ-
प्रीति न पामे तथा नाजीनी नीचेनां अंग जे पग प्रमुख, ते जेने लागे तेथी ते अप्री-
ति पामे, ते अशुचनाम कर्मथी होय. ए वे प्रकृति पण ध्रुवोदयी उदयें अविरोधीनीठे.

७ हवे सौजाग्यनामकर्म कहे ठे. सुजगाळंसवजणइठो के० सौजाग्यनामकर्मना
उदयथी जीव तथाविध उपकार कथ्या विना तथा स्वजनादिक संबंध विना पण
सर्वजनने इष्ट, बल्लज होय, सुवाहुनी पेरें. तथा दौर्जाग्यनामकर्मना उदयथी जीव,
कोइने घणा उपकार करे तो पण तथा स्वजनादिकने पण वसुदेवना पूर्वजवतो जीव,
नंदीपेणनी पेरें अनिष्ट लागे, ते दौर्जाग्यनामकर्म ॥ ५० ॥

॥ हवे सुस्वरनामकर्म कहे ठे. ॥

सुसरा महुर सुहं कुणी, आइळा सवलोअ गिअवउं ॥

जसउं जसकितीउं, थावरदसगं विवळुवं ॥ ५१ ॥

अर्थ—सुसरा के० सुस्वरनामकर्मना उदयथी महुर के० मधुर मीठो, सुहृ के० सुख-
यि, कुणी के० ध्वनि एटले स्वर होय. आइजा के० आदेयनामकर्मथी ते पुरुपनुं
वह्योअ के० सर्व लोकने गिप्र के० ग्रहवायोग्य एतुं वठ के० वचन होय, जसउजस-
केतीठ के० यशकीर्तिनामकर्मथी जीवनी यश, कीर्ति सर्वत्र होय. थावरदसगंविबज्जठं
० स्थावरदशको ए थकी विपरीतार्थ जाणवो ॥ इत्यक्षरार्थः ॥ ५१ ॥

७ कोकीलानी पेरें जीणो, मीठो, शुक्र, शुक्र सालही कहेतां मेना तथा मधुरनी पेरें
गुज सुखदायि दुःखवारक स्वर लहीयें, ते सुस्वरनामकर्मना उदयथी जाणवो. तथा
वर, उंट, फेतकारी, लुंकमी, माज्जार, घुडना शब्दनी पेरें करवो, कागना स्वरनी पेरें
अनिष्ट, घोघरो विरूप स्वर पामीयें, ते दुःस्वरनामकर्मनो उदय, ए ज्ञापापर्याप्ति
री कख्या पठी होय, ते जणी वचनप्रतिबंध ठे अने श्रोत्रंद्रियने सुखदायी तथा
दुःखदायि होय.

ए आदेयनामकर्मना उदयथी जीवनुं वचन, शुक्र शकुनना वचननी पेरें इष्ट मानवा
योग्य सुखें समजवा योग्य होय, तेमज अनादेयनामकर्मना उदयथी जीव जो पण
काहुं हितकारक वचन कहे, तोपण तेनुं वचन कोइने सुहाय नहीं, अशुक्र शकुननी
पेरें अनिष्टपणे माने, सुस्वर थका पण अपशकुननी पेरें सुहाय नहीं. अहीं आदेयथी
मान्य वचन होय अने सुस्वरनामकर्मथी सुकंठ होय एटलो जेद जाणवो.

१० जे एकदिशें नाम विस्तरे, ते कीर्ति; अने जे चारे दिशायें शोचा बोलाय, ते
यश, अथवा दान शीलादिक गुणें करी शोचा वधे, ते कीर्ति अने पोताना पराक्रमें
उदयजाव शत्रुजयादिक गुण विस्तरे, तेने यश कहीयें. ए वे वानां जे कर्मना उदयथी
जीव लहे, ते यशःकीर्तिनामकर्म. तथा जेना उदयथी यशःकीर्ति न लहे, ते अयशः-
कीर्तिनामकर्म. ए त्रस दशको कह्यो.

अने ए थकी विपरीत उलटो अर्थ स्थावरादिक दश नामकर्मनो जे जेद, जे जणी
त्रस फीटी स्थावर थाय, ते स्थावर नाम कर्म, तेमज वादरपणुं फीटी सूक्ष्मपणुं पामे,
एम अनुक्रमें स्थावर दशक जाणवुं. एटले त्रसविंशतिनुं स्वरूप कहुं. ए रीतें नाम-
कर्मना शकशठ तथा त्राण तथा एकसो ने त्राण जेदनुं स्वरूप कहुं. ॥ ५१ ॥

॥ हवे गोत्र तथा अंतराय ए वे कर्म कहे ठे. ॥

गोत्रं इहुच्च नीचं, कुलाल इव सुघनं जुंजलाईचं ॥
विग्वं दाणे दाजे, जोगुवजोगेसु विरिएअ ॥ ५२ ॥

अर्थ- गाथं के० गोत्रकर्म, हुह के० वे जेदं ठे, एक उच्च के० उच्चगोत्र, वीजुं नीचं के० नीचगोत्र, त्यां कुखालश्चमुघड के० कुंजारनी पेरें घडेला जला घना सरसुं उच्चगोत्र, अने जुंजलाईश्रं के० कुंजार अशुज जुंजल एटले मदिरा प्रमुखनो घनोप घडे, तेना सरसुं नीचगोत्र, तथा विग्धं के० अंतरायकर्म पांच जेदं एक दाणेके० शान्तरायकर्म, लाजे के० लाजांतरायकर्म, जोग के० जोगांतरायकर्म, उच्चजोगेसु के० उच्चजोगांतरायकर्म, विरिण्थ के० वीर्यांतरायकर्म ॥ इत्यह्वार्यः ॥ ५१ ॥

ते गोत्रकर्मना वे जेद. एक उच्चगोत्र, वीजुं नीचगोत्र, ते वे दृष्टांतं करी समजावे ठे. विशिष्टजाति क्षत्रियकाश्यपादिक, उग्रादिककुल, उत्तम बलविशिष्टरूप ऐश्वर्य, ते गुण, विद्यायुण सहित होय ते उच्चगोत्र तथा जिह्नुकादिक, कुलहीन जात्यादिक वदे ते नीचगोत्र. जेम कुखाल एटले कुंजार ते जला घना नीपजावे, ते लोकमां कुमुद, चंदन, आखा एटले अक्षतशुं पूजा पामे, मंगलकार्ये कलश स्थापे, तेम उच्चगोत्रना उदयथी जीव विशिष्ट जात्यादिक गुणें करी जो पण बुध्वादिकें हीन होय तोपण उत्तम जातिकुलादिक गुणें करी मनाय. तथा नीचगोत्रना उदयथी जीव जुंजला एटले मदिरानुं ठाम जे घनो ते जोपण मदिराहीन होय तोपण मान न पामे, तेम जो बुध्वादिक गुणवंत होय, तो पण नीचकुल ठे माटे ते जीव पांति न पामे. एरीतं गोत्रकर्म कर्तुं.

हवे आठमुं अंतरायकर्म कहे ठे. एना पांच जेदं ठे. जे कर्मना उदयथी जीव शुद्धद्रव्य ठते, शुरू पात्र मखे थके दान देवाने वांठतो पण दान आपी न शके, ते पहेलुं दानांतरायकर्म. जे कर्मने वशें देवावालो ठता इष्ट वस्तु वांठतो याचे तथा व्यापारें माह्यो थको पण इष्ट वस्तु न पामे, तेनुं नाम वीजुं लाजांतरायकर्म. तथा जे एक वेला जोगवाय, ते फूल आहारादिक जोग ड्रव्य ठते जोगववा वांठतो, विरति विना जोगवी न शके, ते वीजुं जोगांतरायकर्म. तथा जे घणा बखल जोगवाय, ते उपजोग, एवा स्त्री तथा आचरणादिकना उपजोग वांठतो, आचरणादिक ठते हुंते जे कर्मना उदयथी पहेरी जोगवी न शके, ते चोथुं उपजोगांतरायकर्म. तथा जे कर्मना उदयथी मिथ्या क्रियाने समर्थ थको पण जीव, ते क्रिया करी न शके, ते वाचवीयांतरायकर्म. तथा जे सम्यक्दृष्टि साधु मोक्षार्थे क्रिया करवाने हींडे, एटले प्रवर्तें, तो पण करी न शके, ते पंक्तिवीर्यांतरायकर्म. तथा जेणे करी देशविरतिपणुं वांठतो न शके, ते वाचपंक्तिवीर्यांतरायकर्म. ए पांचमुं वीर्यांतरायकर्म जाणतुं. ॥ ५२ ॥

८ कर्मनी मूलप्रकृति ८.	३ मिथ्यात्वमोहनीय.
१ ज्ञानावरणीय कर्म.	४ अनंतानुबंधक्रोध.
२ दर्शनावरणीय कर्म.	५ अप्रत्याख्यान क्रोध.
३ वेदनीय कर्म.	६ प्रत्याख्यान क्रोध.
४ मोहनीय कर्म.	७ संज्वलन क्रोध.
५ आयुः कर्म.	८ अनंतानुबंधीमान.
६ नाम कर्म.	९ अप्रत्याख्यानमान.
७ गोत्र कर्म.	१० प्रत्याख्यानमान.
८ अंतराय कर्म.	११ संज्वलनमान.
९ ज्ञानावरणीयनी प्रकृति ९.	१२ अनंतानुबंधीमाया.
१ मतिज्ञानावरणीय.	१३ अप्रत्याख्यानमाया.
२ श्रुतज्ञानावरणीय.	१४ प्रत्याख्यानमाया.
३ अविधिज्ञानावरणीय.	१५ संज्वलनमाया
४ मनःपर्यवज्ञानावरणीय.	१६ अनंतानुबंधी लोच.
५ केवलज्ञानावरणीय.	१७ अप्रत्याख्यान लोच.
६ दर्शनावरणीयनी प्रकृति ६.	१८ प्रत्याख्यान लोच.
१ चक्षुदर्शनावरणीय.	१९ संज्वलन लोच.
२ अचक्षुदर्शनावरणीय.	२० हास्यनोकपाय.
३ अविधिदर्शनावरणीय.	२१ रतिनोकपाय.
४ केवलदर्शनावरणीय.	२२ अरतिनोकपाय.
५ निज्ञा.	२३ शोकनोकपाय.
६ निज्ञानिज्ञा.	२४ जयनोकपाय.
७ प्रचला.	२५ जुगुप्सानोकपाय.
८ प्रचलाप्रचला.	२६ पुरुषवेदनोकपाय.
९ धीणस्त्री.	२७ स्त्रीवेदनोकपाय.
१० वेदनीय कर्मनी प्रकृति १०.	२८ नपुंसकवेदनोकपाय.
१ शातावेदनीय.	४ आयुःकर्मनी प्रकृति ४.
२ अशातावेदनीय.	१ देवायु.
३ मोहनीयनी प्रकृति ३८.	२ मनुष्यायु.
१ सम्यक्त्वमोहनीय.	३ तिर्यगायु.
२ मिथ्रमोहनीय.	४ नरकायु.

२०३ नामकर्मनी प्रकृति २०३.

- १ नरकगति नामकर्म.
- २ तिर्यग्गति नामकर्म
- ३ मनुष्यगति नामकर्म.
- ४ देवगति नामकर्म.
- ५ एकेंद्रिय जातिनाम.
- ६ वैन्द्रिय जातिनाम.
- ७ तैन्द्रिय जातिनाम.
- ८ चतुरिन्द्रिय जातिनाम.
- ९ पंचेंद्रिय जातिनाम.
- १० श्रौदारिक शरीरनाम.
- ११ वैक्रिय शरीरनाम.
- १२ आहारकशरीरनाम.
- १३ तेजस्शरीरनाम.
- १४ कर्मणशरीरनाम.
- १५ श्रौदारिक अंगोपांग.
- १६ वैक्रिय अंगोपांग.
- १७ आहारक अंगोपांग.
- १८ श्रौदारिकश्रौदारिक बंधन.
- १९ श्रौदारिक तेजस्बंधन.
- २० श्रौदारिक कर्मणबंधन.
- २१ श्रौदारिकतेजस् कर्मणबंधन.
- २२ वैक्रियवैक्रिय बंधन.
- २३ वैक्रियतेजस बंधन.
- २४ वैक्रियकर्मणबंधन.
- २५ वैक्रियतेजस्कर्मणबंधन.
- २६ आहारक आहारक बंधन.
- २७ आहारक तेजस् बंधन.
- २८ आहारक कर्मण बंधन.
- २९ आहारक तेजस् कर्मण बंधन.
- ३० तेजस्तेजस् बंधन.

- ३१ तेजसकर्मण बंधन.
- ३२ कर्मणकर्मण बंधन.
- ३३ श्रौदारिकसंघातन.
- ३४ वैक्रियसंघातन.
- ३५ आहारकसंघातन.
- ३६ तेजस्संघातननाम.
- ३७ कर्मणसंघातननाम.
- ३८ वज्ररूपजनाराचसंघयण.
- ३९ रूपजनाराचसंघयण.
- ४० नाराचसंघयण.
- ४१ अरुनाराचसंघयण.
- ४२ कीलिकासंहनन.
- ४३ टेचहुसंहनन.
- ४४ समचतुरस्रसंस्थान.
- ४५ न्यग्रोधसंस्थान.
- ४६ सादिसंस्थान.
- ४७ वामनसंस्थान.
- ४८ कुब्जसंस्थान.
- ४९ हंरुसंस्थान.
- ५० कृष्णवर्णनाम.
- ५१ नीलवर्णनाम.
- ५२ लोहितवर्णनाम.
- ५३ हारिद्रवर्णनाम.
- ५४ श्वेतवर्णनाम.
- ५५ सुरजिगंध.
- ५६ डुरजिगंध.
- ५७ तिक्तरस.
- ५८ कटुकरस.
- ५९ कपायरसनामकर्म.
- ६० आम्बरसनामकर्म.
- ६१ मधुररसनामकर्म.

- ६२ कर्कशस्पर्शनामकर्म.
 ६३ मृदुस्पर्शनामकर्म.
 ६४ गुरुस्पर्शनामकर्म.
 ६५ लघुस्पर्शनामकर्म.
 ६६ शीतस्पर्शनामकर्म.
 ६७ उष्णस्पर्शनामकर्म.
 ६८ क्लिग्धस्पर्शनामकर्म.
 ६९ रुद्धस्पर्शनामकर्म.
 ७० नरकानुपूर्वी.
 ७१ तिर्यगानुपूर्वी.
 ७२ मनुष्यानुपूर्वी.
 ७३ देवानुपूर्वी.
 ७४ शुचविद्यायोगति.
 ७५ अशुचविद्यायोगति.
 ७६ पराघातनामकर्म.
 ७७ उश्वासनामकर्म.
 ७८ आतपनामकर्म.
 ७९ उद्योतनामकर्म.
 ८० अगुरुलघुनामकर्म.
 ८१ तीर्थकरनामकर्म.
 ८२ निर्माणनामकर्म.
 ८३ उपघातनामकर्म.
 ८४ प्रसनामकर्म.
 ८५ पादरनामकर्म.
 ८६ पर्याप्तनामकर्म.
 ८७ प्रत्येकनामकर्म.

- ८८ स्थिरनामकर्म.
 ८९ शुभनामकर्म.
 ९० सौभाग्यनामकर्म.
 ९१ सुखरनामकर्म.
 ९२ आदेयनामकर्म.
 ९३ यशःकीर्तिनामकर्म.
 ९४ स्थावरनामकर्म.
 ९५ सूक्ष्मनामकर्म.
 ९६ अपर्याप्तनामकर्म.
 ९७ साधारणनामकर्म.
 ९८ अस्थिरनामकर्म.
 ९९ अशुभनामकर्म.
 १०० दुर्भगनामकर्म.
 १०१ दुःस्वरनामकर्म.
 १०२ अनादेयनामकर्म.
 १०३ अयशःशुकीर्तिनामकर्म.
 ७ गोत्रकर्मनी प्रकृति ७.
 १ उच्चैर्गोत्र.
 २ नीचैर्गोत्र.
 ५ अंतरायनी प्रकृति ५.
 १ दानांतराय.
 २ क्षाणांतराय.
 ३ जोगांतराय.
 ४ उपनोगांतराय.
 ५ शीर्षांतराय.

एवं ८ कर्मनी १५८ कर्म प्रकृति जाण्वी.

कर्मनाम.	ज्ञा.	द.	चे.	मो.	श्रायु.	नाम.	गो.	श्रं०	समप्र.
यंधप्रकृति.	५	९	२	२६	४	६७	२	५	१२०
उदय.	५	९	२	२६	४	६७	२	५	१२२
उदीरणा.	५	९	२	२६	४	६७	२	५	१२२
सत्ता.	५	९	२	२६	४	६७	२	५	१२२

सिरि हरिअसमं एअं, जह पडिकूलेण तेण रायाई ॥
नकुणइ दाणाईअं, एवं विग्घेण जीवोवि ॥ ५३ ॥

अर्थ- सिरिहरिअ के० लक्ष्मीनुं घर एटले श्रीगृह ते जंनार, तेनो अधिकारी तं पण श्रीगृही एटले जंनारी समंएअं के० ते सरखुं, ए अंतरायकर्म कखुं ठे जह के जेम ते जंडारी पडिकूलेण के० प्रतिकूल थके, तेणरायाई के० ते राजादिक दानादि करवा वांठे, पण ठते योगं नकुणइदाणाईअं के० दान लाज जोगादिक न करी शके एवंविग्घेणजीवोवि के० एम अंतरायकर्म करी जीवरूप राजा पण जाणवो ॥ इत्युक्तं ॥

जंनारीनुं दीधुं, जेम राजा दीये, लाजे, जोगवे, तेम अंतरायकर्मनो जेवो ह्वो पशम तेवो जीव दीये, लाजे, जोगवे, जेम ते जंडारी, ठते माझे देवराववा नहिं. ताखुं न खोले तो राजा माखनो धणी ठे तो पण दइ, खेइ, जोगवी न शके. एम आदि शब्दथकी मंत्रीश्वर, श्रेष्ठी, सार्थवाहादिक पण जंडारीयें रुंधि वस्तुनुं दान, लाज, जोग न पामे, तेम जीवरूप राजा पण अंतरायकर्मरूप जंडारीने वश थको दान, लाज, जोग, उपजोग, वीर्य, वांठतो पण दइ, खइ, जोगवी, उपजोगवी तथा वीर्यव फोरवी न शके, जेवारं तेने ह्योपशमं तथा ह्यें करी तथा आत्माने आयत वतु होय, तेवारं ते यथेष्टायें देइ, खेइ, जोगवे, वल वीर्य फोरवे. एटले अंतरायकर्मनी पांच प्रकृति कही. ए रीतं आठे कर्मनी मूल उत्तर एकसो ने अठावन प्रकृतिनां सरूप स्वरूप कहां तेनो यंत्र लख्यो ॥ ५३ ॥

ह्वे ए आठ कर्म बांधवाना मुख्यहेतु तो मिथ्यात्व, अविरति, कपाय अने योग, ए चार ठे. ते तो आगल चोथा कर्मग्रंथने विषे सविस्तरपणे कहेशे, परंतु इहां स्पूट हेतु कहे ठे. त्यां प्रथम ज्ञानावरणीय दर्शनावरणीयना हेतु कहे ठे.

पनिणीअत्तण निन्दव, उवघाय पर्जस अंतराएणं ॥

अचासायण याए, आवरण डुगं जिउं जयई ॥ ५४ ॥

अर्थ-पनिणीअत्तण के० गुर्वादिकनुं प्रत्यनीक एटले अनिष्ट आचरणनो करना. निन्दव के० उलववे करी, उवघाय के० उपघाय एटले हणवे विनाशवे करी, पर्जस के० प्रह्मेप राखवे करी, अंतराएणं के० अंतराय करवे करी, अचासायणयाए के० ज्ञानदर्शननी अत्यंत आशातना करवे करी, आवरणडुगं के० ज्ञानावरण अने दर्शनावरण ए वे आवरणने जिउं के० जीव, जयई के० उपाज्जो ॥ इत्युक्तं ॥ ५४ ॥

१ मतिश्रुत प्रमुख पांच ज्ञाननी तथा ज्ञानवंतनी तथा ज्ञानोपकरण पुस्तकादिकनी प्रत्यनीकना एटले अनिष्टपणं, प्रतिकूलपणं करवुं, जेम ज्ञान, ज्ञानवंतने मातुं दान

म करे; २ तथा निन्द्व एटले जेनी पासंथी जण्यो होय ते गुरुने उलवतां, तथा ाणाने अजाएयुं कहेतां; ३ तथा ज्ञानवंत तथा ज्ञानोपकरणो उपघात एटले अग्नि-
त्वादिं करी विनाश करतां; ४ तथा ज्ञानवंत उपर तथा ज्ञानोपकरण उपर प्रद्वेप
रतां, अंतरंग अरुचि, मत्सर धरतां; ५ जणताने अंतराय एटले अन्न, पाणी, वन्न,
स्ति, निपेधतां, कार्यतरें जोडतां, वार्त्तातरें लगावतां, पठनविठेद करतां; ६ ज्ञानवं-
ानी अत्ताशातना करतां, ए हीनजाति ठे, इत्यादिक मर्म ठेदवे करी, आल देवे करी,
गणत कष्ट देवे करी तथा आचार्य उपाध्यायने मत्सर करतां, अकार्ले सज्जाय करतां,
गोगोपधान हीन जणतां, असज्जायें सज्जाय करतां, ज्ञानोपकरण पासे ठते त्यां लघुनीति,
वडीनीति, भैथुन करतां, पग लगाडतां, थूंक लगाडतां, ज्ञानद्रव्य विनाशतां, विणसतो
उवेखतां, ज्ञानावरणकर्म वंधाय. तेम दर्शनावरण पण दर्शनप्रत्यनीकतादिक दोपें करी
बंधाय. पण एटलुं विशेष जे दर्शन एटले चहु, अचहुप्रमुखदर्शनी साधु, तेना पांचे
इंद्रिय तेना उपर विरुड चिंतवतां, तथा सम्मति तत्वार्थ नयचक्रवालादिक दर्शनप्रजा-
वक शाम्भ, तेनां पुस्तक ते उपर प्रत्यनीकतादि समाचरतां थकां, दर्शनावरणकर्म वंधाय,
एम आवरण वंध हेतु वेना कल्या ॥ ५४ ॥

॥ ह्वे शाता तथा अशातावेदनीय वंधहेतु कहे ठे. ॥

गुरुजति खंति करुणा, वय जोग कसाय विजय दाण जुठ
दढ धम्माई अज्जइ, सायमसायं विवज्जयउं ॥ ५५ ॥

अर्थ— गुरुजति के० गुरुजक्तियें करी, खंति के० क्षमायें करी, करुणा के० करुणा-
जावें करी, वय के० व्रत पालतां, जोग के० संयमयोगें करी, कसायविजय के० कपाय
जीपतां, दाणजुठ के० दानशीलादिक गुणें करी सहित होय. दढधम्माई के० दढ-
धर्मी प्रियधर्मी इत्यादिक शुभकारणे करी, अज्जइ के० उपाज्जें, सायं के० शातावेद-
नीयने अने असायंविवज्जयउंके० अशातावेदनीय एथी विपरीतपणे वांधे॥इत्यकार्यः५५

१ गुरु एटले पोतानां माता, पिता, धर्माचार्य, तेनी जक्ति एटले सेवा करतां;
२ क्षमा एटले समर्थाइ ठते पारका अपराधने सहन करतां; ३ परजीवने दुखीया
देखी तेनां दुःख टालवानी वांछा धरतां; ४ पांच महाव्रत तथा अणुव्रत निर्द्वेषण
पालतां; ५ योग एटले दशविध चक्रवाल समाचारीरूप संयमयोग साचवतां; ६ क्रोध,
मान, माया अने लोचरूप कपाय तथा हास्यादिकनोकपाय, तेनो विजयएटले जीपवे
करी, उदय आच्याने निःफल करतां; ७ सुपात्र दान तथा अन्नय दान देतां, सर्व जीवने
उपकार करतां, हित चिंतवतां; ८ धर्मने विपे स्थिरपरिणाम राखतां, एटले मरणत
कष्ट थावे थके पण धर्मने न मूकतां, एवो धर्मरागसहित जीव तथा आदिशब्दधकी

वाल, वृद्ध, ग्लानादिकनुं वैयावच्च करतो, धर्मवंतने धर्म कर्त्तव्यमां वर्त्ततां सहाय देणे; चैत्यजक्ति रुडी पेरें करतो, सरागसंयमें देशविरति पाळतो, तथा थकामनिज्ञा, वालतप, शौच, सत्यादिक शुभपरिणामें वर्त्ततो जीव, शातावेदनीय कर्म उगाडें वांधे. ए शातावेदनीयना बंधहेतु कष्टा. तेथी विपरीतें चालतो अशातावेदनीय वांधे, एटले गुरुने विराधतो, अहमायें वर्त्ततो, निःकरुणायें प्रवर्त्ततो, व्रत लड विराधतो, समाचारी लोपतो, घणो कपाय उदीरतो, कृपणतायें धर्मने अस्विरपणे चैत्यादिकनी आशातनायें, तथा शील लोपतां, हाथी, घोडा, वदल, उंट, प्रमुखने दमतां, नायतां, श्रंक्तां, पीना देतां, परने शोक संतापउपजावतां, अविरति, अहित परिणामें जीव अशातावेदनीय वांधे ॥ ५५ ॥

॥ हवे मिथ्यात्वमोहनीयना बंध हेतु कहेवे. ॥

उमग्ग देसणामग्ग, नासणा देव दव हरणेहिं ॥

दंसणमोहं जिण मुणि, चेइअ संघाइ पफिणीउं ॥ ५६ ॥

अर्थ- उमग्गदेसणा के० उन्मार्गनी देशनायें, मग्गनासणा के० ज्ञानादिक सन्मार्गनो विनाश करतां, देवदवहरणेहिं के० देवतुं ड्रव्य हरण करतो जीव, दंसणमोहं के० दर्शनमोहनीयकर्म वांधे. वली जिण के० तीर्थंकर, मुणि के० साधु, चेइअ के० चैत्य, ते जिनप्रतिमा, संघाइ के० संघ प्रमुखना पफिणीउं के० प्रत्यनीकपणे दर्शनमोहनीय कर्म वांधे. ॥

१ उन्मार्ग एटले संसारहेतु जे हिंसादिक आश्रव तेने मोहहेतुपणे देखान्तां. एकांतनयें एकली क्रिया अथवा एकला ज्ञानथी मोह एमज विनय दयादिक एकांत उपदेशतां; २ तथा मार्ग एटले विशिष्टद्वयोपशमजन्य विशिष्टगुणज्ञान, दर्शन, चारित्र, समुदायरूप मोहप्राप्तिहेतुस्वरूप फलशुद्ध, तेने नसानवे करी एटले सन्मार्ग रहा जे परजीव, तेने एकांतनयनी देशनायें करी मार्गथकी चूकवतो; ३ देवद्रव्य, ज्ञानद्रव्यादिक. त्यां देराशरने उपयोगी एटले काम आये, एवां काष्ट, पापाण मृत्तिकादिक तथा तन्निमित्त हीरण्य, धनादिक तथा देराशरनी जूमिप्रमुख तेने हरतो तथा देवद्रव्य करी घरकार्य करतो, व्यापार करतो, परने देवद्रव्य विणाशतो देखी, उती शक्तिं उवेखी मूकतो यको पण जीव, अर्ही दर्शनमोहनीय कहेतां मिथ्यात्वमोहनीयकर्म वांधे. जे जणी एटलां कार्य मिथ्यात्वने उदयें होय. त्यां बंध, मिथ्यात्वनोज होय. वली धीजा पण हेतु कहे ठे. जिन के० केवळी तथा तीर्थंकरनी प्रत्यनीकता एटले अर्वावाद थोडे, जे ए सर्वेज्ञ ठे तो अशुचिरस खाद लहे ? तथा समवसरणादिक इच्छि गोमवे ठे तो वीतराग शाना ? इत्यादिक निंदा करतो, तथा मुनि एटले सुभाव.

केवल एतदे जिनप्रतिमा देहादिक तथा नव जे साधु, साधवी, श्रावक अने श्राविकाको समुदाय. आदि शब्दशक्ती सिरु श्रुनादिक, तेनी प्रत्यनीकता प्रतिकूलपणुं आचरनां, प्रकृत धरतां, अघर्णवाद घोखनां, एमना गुणवर्णन अणकरनां, जिनप्रवचननुं मानुं देवामतां, उहाहृ वधारनां, अयश करतो, यथा जीवना बोधवीज हणुं, तेषु करी मिथ्यात्व मोहनीय बांधे, अने पूरें बांधुं होय, तेने निकृष्टित करे ॥ ५६ ॥

॥ हृवे चारित्र मोहनीयना बांध हेतु कहे ठे. ॥

दुविहंपि चरणमोहं, कसाय हासाइ विसय विव समणो ॥

बांधइ निरयाउ मद्दा, रज परिग्गह रुडं रुदो ॥ ५७ ॥

अर्थ— दुविहंपिचरणमोहं के० पदंजुं कपायमोहनीय, ने वीजुं नोकपायमोहनीय, ए वे प्रकारनुं चारित्रमोहनीय बांधे. ते कसाय के० कपाय हासाइ के० हास्यादिक तथा विसयविवसमणो के० विषयने विषे तरपर लोलुपी परवश चित्त थको बांधे अने जे बांधइ-निरयाउ के० नरकायु बांधे, ते जीव, महारज के० महारजें वर्ततो, परिग्गहरड के० परीग्रहमां रातो थको रुदो के० रौद्रध्याने वर्ततो, एतदे महाकपायबांध, जीवघातना करनार, दुष्ट परिणामी होय ॥ ५७ ॥

१ एक कपायमोहनीय, वीजुं नोकपायमोहनीय, एम वे जेदें चारित्रमोहनीय कर्म बांधे. तेमाहे जे कपायने उदयें जीव वसें, ते कपायनी चोकडी बांधे, जेम अन्तानुबांधीया क्रोधादिकने उदयें सघला कपाय बांधे, अप्रत्याख्यानीयाने उदयें वार कपाय बांधे, प्रत्याख्यानीयाने उदयें प्रत्याख्यानीया चार कपाय, तथा संज्वलना चार कपाय, ए रीतें आठ कपाय बांधे. संज्वलनाकपायने उदयें संज्वलना चार कपाय बांधे तथा हास्य करतो, जान कुचेष्टा करतो तथा बहु बोखतो थको जीव, हास्यमोहनीयकर्म बांधे. २ देश देखवाने रसें, विचित्र क्रीनारसें, मुखरीपणे एतले लवानीपणे, कामण, मोहन करतो, परने कुतूहल देखाडतो जीव, रतिमोहनीयकर्म बांधे. ३ राजवेध करतो, नवो राजा स्थापतो, परस्परें संजेडा लगाडतो, परने अरति, उच्चाट उपजावतो, अशुभकर्म कराववाने उत्साह वधारतो, शुभ कार्यं उत्साह जांजतो, निष्कारण आर्त्तध्यानं वर्ततो जीव, अरतिमोहनीयकर्म बांधे. ४ परजीवने त्रास पमाडतो, निर्दय परणामी थको, जयमोहनीयकर्म बांधे. ५ परने शोक, चिंता, संताप, उपजावतो, तपावतो थको जीव, शोकमोहनीयकर्म बांधे. ६ धमवितंससाधुजननी निंदा करतो, तेनां मलमलिन गात्र देखी सृग करतो जीव, जुगुप्सामोहनीयकर्म बांधे. १ शब्द, रूप, रस, गंध, स्पर्श, ए अनुकूल विषयने विषे अत्यंत आसक्त थको परनी आदेखाइ, मत्सर धरतो, माया मृपा सेवतो, कुटिल परिणामें परदारा सेवतो जी

स्त्रीवेद बांधे. २ सरलपणे स्वदारा संतोषें ईर्ष्यारहित मंदकपायें जीव, पुरुषवेद बांधे.
३ तीव्रकपायें दर्शनीनुं शील जंजावतो, तीव्रविपयी, पशुघातक, मिथ्यास्त्री जीव, नुं
सकवेद बांधे. चारित्रियानो दोष देखामतो, असाधुना गुण ग्रहण करतो, कपाय उरी-
रतो जीव, चारित्रमोहनीयकर्म बांधे.

हवे आयुःकर्मना बांधहेतु कहे ठे. महाशरंज चक्रवर्ति प्रमुख रुद्रि जोगतो
धणी मूर्खा परिग्रह सहित, अविरतिपरिणामी, अनंतानुबंधिया कपायने उदयें पै-
डियनी हत्वा निःशंकपणे करतो, मद्य, मांसादिक साते कुच्यसन सेवतो, कृतघ्नतागुं
विश्वासद्रोहादिक महोटां पाप आचरतो, उरसूत्र जांखतो, मिथ्यात्वनो सहिमावक
रतो, अशुभपरिणामें कृष्णादिक त्रण क्षेत्रयायें वर्त्ततो जीव, अशुभ परिणामें करी
नारकीनुं आयु बांधे. ॥ ५७ ॥

॥ हवे तिर्यचना आयुबंध हेतु कहेठे. ॥

तिरिश्चाळ गूढहिश्चळ, सढो ससह्यो तहा मणुस्साळ ॥

पर्यइय तणु कसाळ, दाणरुई मज्जिमगुणोश्च ॥ ५८ ॥

अर्थ- तिरिश्चाळ के० तिर्यचनुं आयु बांधे. गूढहिश्चळ के० गूढ हृदयनो धणी.
सढो के० मूर्ख, धूर्त, ससह्यो के० मिथ्यात्वादिक शब्दसहित, तहा के० तेमज हवे
मणुस्साळ के० मनुष्यनुं आयु बांधे, ते पर्यइय के० प्रकृति एटले स्वजावें तणुस्साळ
के० अल्प कपायवंत होय. दाणरुई के० दान देवाने रुचिवंत होय. मज्जिमगुणोश्च के०
मध्यम गुणवंत होय. इत्यकारार्थः ॥ ५८ ॥

गूढ हृदय एटले जेना अजिप्रायनी कोइने खबर न पडे, उदायिन राजाने मा-
वानी पेरें गूढाजिप्राय होय, तथा शठ एटले मायावी, कपटी कहे तेम करे तथा
वाणीयें मधुर, परिणामें दारुण होय, जुडुं उवट प्रकारे, आर्त्तध्यानी, आ लोके मान
पूजाहेतुयें तप करतो, सशब्द एटले आपणी पूजा महत्व न्यून थइ जशे ? एव
जयें करी जेवां पापकर्म आचख्यां होय, तेवां पूर्ण आलोचे नहीं, शब्द राखे, इत्यादि
माया अज्ञानना तीव्र मोहादिकें जीव, तीर्यगायु बांधे.

तेमज मनुष्यायु बांधवाना पण विशेष हेतु कहे ठे. त्यां देवता तथा नारकी ते
सम्यक्त्व कर्तव्यतायें शुभजावें करी मनुष्यनुं आयु बांधे, ते जणी जवप्रत्ययें तद
देवायु न बांधाय तथा मनुष्य, तिर्यच, जेह प्रकृति कहेतां सहेजें उपाय कथा वि-
मिप्पात्वने मंदरसोदयें करी कपायनो पण मंदरसोदय होय. तेथी तणु एटले उर्व
पड्या एवा कपाय, जेम धान्य न मज्जवाथी दुर्बलता थाय, एवो प्रकृतियें जडक घुं
रेखा समान कपायें वर्त्ततो, सहेजें सुपात्र, कुपात्र परीक्षा कथा विना विशेष य

शक्तिं, प्रमुख्य अणवांशतो पण स्वजावं दान देवानी रुचि तीव्र होय जेने एवो, इमा, आ-
ज्ञाय, मार्गव, सरय, शोचादिक, मध्यमगुणें वर्त्ततो. एटले अनागाढमिथ्यात्वी, गुणहीन
तम्यकृष्टि उत्कृष्टगुणना ते जणी अनागाढ, मिथ्यात्वी, मध्यम गुणशुं संबोध्य एटले
गुणव्यां, देव, गुरुपूजा प्रीय कापोतलेश्या परिणामें जीव, मनुष्यायु वांधे. ॥ ५० ॥

॥ हवे देवायुना बंधहेतु कहे ठे. ॥

अविरय माइ सुरारुं, वालतवोऽकाम निज्जारोक्तयइ ॥

सरलो अगार विद्धो, सुहनामं अन्नहा असुहं ॥ ५१ ॥

अर्थ-अविरयमाइसुरारुं के० अविरतिसम्यकृष्टयादिक देवायु वांधे, वालतवोऽका-
मनिज्जारोक्तयइ के० वालतपें करी, तथा ब्रह्मचर्यें करी, अकामनिर्जारा उपाज्जें, अने
सरलो के० निष्कपटी, अगारविद्धो के० गारवरहित थको सुहनामं के० शुचनामक-
र्मनी प्रकृतिउं वांधे, तथा अन्नहाअसुहं के० अन्यथा कपट गारवसहित अशुच ना-
मकर्मनी प्रकृतिउं वांधे. ॥ ५१ ॥

अविरतिसम्यकृष्टि, मनुष्य, तिर्यच, देवायु वांधे, घोखना परिणामें सुमित्र सं-
योगें, धर्मरुचिपणे, देशविरतियुणे, सरागसंयमें देवायु वांधे. वालतप एटले दुःखग-
जित, मोहगजित वैरागें करी दुष्कर कष्ट पंचाशिसाधन रसपरित्यागादिक अनेक
मिथ्यात्वज्ञानें तप करतो, सनिदान उत्कट एटले अत्यंत आकरो, रोप गारवें तप
करतो, असुरादिकयोग्य आयु वांधे. तथा अकामनिर्जारायें, अज्ञानपणे चूख, तृपा,
टाढ, ताप, रोगादिक कष्ट सहेतो, स्त्री अणमिळते शील धारण करतो, विषयसंप-
त्तिने अजावं विषय अणसेवतो. इत्यादिक अकामनिर्जारायें तथा वालमरण एटले
कांर्हिणक तत्प्रायोग्य शुचपरिणामें वर्त्ततो, रत्नत्रयिविराधनायें व्यंतरादि योग्य आयु
वांधे, तथा आचार्यप्रत्यनीकतायें किट्टिविकायु वांधे, तथा मुग्धजन मिथ्यात्वीना
गुण प्रशंसतो, महिमां वधारतो, परमाधामीतुं आयु वांधे. एम आयुःकर्मना बंधहेतु
कह्या. तथा अकर्मज्जुमिना मनुष्यने अणुव्रत, महाव्रत, वालतप, अकामनिर्जारादिक
देवायुना बंधहेतु विशेष कोइ नथी, तथा अहीं केटलाएक मिथ्यात्वी ठे तेथी तेने
देवायु केम संजवे? परंतु तेने शीलव्रतत्वपणे देवायुनो बंधहेतु कहेवो. एम तत्वा-
र्थटीकामांहे कथुं ठे.

हवे नामकर्मना बंधहेतु कहे ठे. सुरगत्यादिकने त्रीश शुचनामकर्मप्रकृतिना बंध-
हेतु होय ते कहे ठे. सरख एटले कपटरहित जेवो हृदयमांहे होय तेवो आचार
वोले, कोइने पण कूनां तोल, मापें करी ठगे नहीं, परवंचनबुद्धिरहित, झुद्धिगारव,
रसगारव, शातागारव रहित, पापजीरु, परोपकारी, सर्वजनप्रिय, कृमादियुण्युक,

एवो पुरुष, शुचनामकर्मनी प्रकृति त्रीश वांधे तथा अप्रमत्तपणे चारित्र पावतो हारदिक वांधे, अरिहंतादिक वीश स्थानक आराधतो, गुणवंतं वैयावच कर्त जिननामकर्म वांधे. तथा ए यकी विपरीत एटखे घणो कपटी, झुडां तोळां, मा माप करतो, परने वंचतो, परझोही, हिंसादिक पांच आश्रवं रातो, चेत्यादिकनो राधक, व्रत लक्ष विराधतो, त्रण गारवं मातो, हीनाचारी, एवो जीव, नरकगत्यादि चोत्रीश अशुचनामकर्मनी प्रकृति वांधे. ए शकशठ प्रकृतिना वंधहेतु कथा. ॥ ५९ ॥

॥ हवे उच्चैर्गोत्रकर्मना वंधहेतु कहेठे. ॥

गुणपेही मय रहिउं, अप्रयणप्रावणा रुई निचं ॥

पकुणइ जिणाइ जत्तो, उच्चं निचं ईअरदाउं ॥ ६० ॥

अर्थ-गुणपेही के० गुणपेही पारका गुणनो देखनार, मयरहिउं के० आठ मद रहित, अप्रयणप्रावणा रुईनिचं के० जणवा जणाववा उपर रुचि नित्य निरंतर होय पकुणइ के० प्रकपें करी करे, जिणाइजत्तो के० जिन अरिहंतादिकनो जत्त, उच्चं के० उच्चैर्गोत्र उपाजें अने निचंइअरदाउं के० ते यकी इतर अन्यथा विपरीत गुण देय मदवंत होय, ते नीचैर्गोत्र वांधे ॥ इत्यकार्थः ॥ ६० ॥

ज्ञान, दर्शन, चारित्रादिकगुण ज्यां जेतलो जाणे, त्यां तैटलो प्रकाशे, अथगुण वं खीने निंदे नहीं, ते गुणपेही कहीयें. १ जातिमद, २ कुलमद, ३ वलमद, ४ रूपमद, ५ धृतमद, ६ ऐश्वर्यमद, ७ लाजमद, ८ तपोमद, ९ आठ मद रहित संपदा वना मद न होय जेने एवो जीव, अध्ययन एटखे सूत्रसिद्धांत सूत्रयी, अर्थधी, जणा जणाववानी रुचि ठे जेने, निरहंकार यको सुबुद्धिने शास्त्रहितबुद्धियें करी अर्थ समजावे, हेतुदृष्टांत देखानी, सुमति पमाडे, कुमति टाळे. इत्यादिक परहित करतो नित्य एटखे सदाकाल पकुणइ एटखे प्रकपें करे. एटखे वाने करी जीव, उच्चैर्गोत्र कर्म वांधे, जिन एटखे तीर्थंकर देव, आदिशब्दयकी सिद्ध तथा प्रवचन संवादि कनो अंतरंगप्रतिबंधवंत एवो जीव, उच्चैर्गोत्र उच्चजाति, कुलादिकगम्य कर्म वांधे. अने एयकी विपरीतगुणवालो एटखे मत्सरी, जात्यादिक आठ मदसहित अहंकार करी कोशने जणे जणावे नहीं, जिनसिद्ध प्रवचन चेत्यादिकनो अजक्त एवो जीव, हीनजात्यादिगम्य नीचगोत्रकर्म वांधे. ॥ ६० ॥

॥ हवे अंतरायकर्मना वंधहेतु कहेठे. ॥

जिणपूआ विग्घकरो, हिंसाइ परायणोऽजयइ विग्घं ॥

इय कम्मविनागोअं, लिहिउं देविंदसूरीहिं ॥ ६१ ॥

इति कर्मविपाकनामा प्रथमः कर्मग्रंथः ॥

अर्थ—जिणपूजा के० जिनपूजादिकनो विग्नकरणे के० विघ्न करनार, पूजा निपे-
धतो. हिंसाइपरगणो के० हिंसादिक आश्रयने विपे तरपर यको, अजयइविग्न के०
अंतरायकर्म उपाङ्गे. इयकम्मविवागोअं के० एणी परें कर्मविपाक एवे नामें ग्रंथ, ते
सिद्धिउदेविदग्गरीहिं के० तपागघाधिराज श्री देवेंडसुरीश्वरें लख्यो. ॥ इत्यहरार्यः ॥६१॥

श्रीजिनप्रतिमानी पूजानो निपेधनार, पूजायें पुष्प, फल, जलादिकना अनेक
जीवनो घात थाय, ते जणी मखिनारंजी, ते गृहस्थने पण देय ठे. जेम कोइएक
मृगं, कटुकोपथ पान साजा मनुष्यनी परें मांढाने पण निपेधे, तेनी शातानो अंत-
राय करे, तेम कुमति जीव, अनारंजी साधुनी परें मलीनारंजरोगक्षयकारी श्रोपध-
प्राय पूजादिक प्रतिमारंज निपेधतो, परना हित्तुं विघ्न करतो, अंतरायकर्म वांधे.
तथा पोतानी मतियें करी जिनमत विपरीतार्थ प्ररूपतो, अनंत संसार वधारे, तेवारें
अनंत जीवनो घातक थाय तथा बीजाने पण उन्मागें प्रवर्त्तावी अनंत जीवघात करे,
तेथी अनुबंधहिंसावंत तथा अनुबंध मृपाजार्पी तीर्थंकर अदत्तमार्गप्रवर्त्तक इत्यादिक
अनुबंधें अहार पापस्यानकनो सेवनार जीव, अंतरायकर्म वांधे. तथा साधुने दान-
लाजादिकनो अंतराय करतो, मोक्षमार्ग हणतो, गबो जीव, पण तेमज जाणवो.
एणी परें कर्मप्रकृति, पंचसंग्रहादिक प्राचीनकर्मग्रंथ, सविस्तर जोइ मुग्धबुद्धि, सं-
क्षेपरुचि जीवने समजाववा सारुं तथा आत्माने पण परहितकरणरूप करुणाजन्य
निर्झारा अर्थ थोडे अक्षरें करी, जेम विशेषज्ञान पामे, तेम लख्यो, पुस्तकें चढाव्यो,
ते कहेठे. परम गुरुगघाधिराज शिथिलाचारनिवारक, तपाविरुदधारक, जहारक
श्री १००० श्रीजगचंडसुरीश्वर, पट्टप्रजावक, श्रीदेवेंडसुरीश्वरें तपागघनायकें लख्यो,
पुस्तकें चढाव्यो.

॥ अथ प्रशस्तिः ॥

इति कर्मव्यथोन्माथिकर्मग्रंथार्थसंविदे ॥ गुरुपास्तिरताः संतो, जचंतु जवनिस्पृहाः
॥ १ ॥ अनाद्यविद्याविहित्यै, साद्यन्तपदाप्तये ॥ आद्यः कर्मविपाकाऽर्थो, जाव्यो जा-
वविशारदैः ॥ २ ॥ इष्टं कर्मविपाकपाकहृतयोपाकाहितायंतवैः, पाकघ्नापरनामसूरिसु-
गुरुर्गीघूपमूढं ततः ॥ एतत्कर्मविपाकसच्चिदशनिं, सात्मीकुरुध्वं जनाः ! श्मेध्याज्ञानगि-
रिद्विद्वेकवियशः, सोमोक्तया सहिशा ॥ ३ ॥ कर्मविपाकदवार्थो, ज्वर्थः प्रार्थ्योर्थितिः
स्वगुरुजक्ताः ॥ प्रथमादर्शो लिखिता, मुनिना कल्याणसोमेन ॥ ४ ॥ प्रत्यक्षगणनया
ग्रंथमानं ससूत्रं ॥ इति श्रीवालावबोधः प्रथमकर्मग्रंथसहितः संपूर्णः ॥

॥ ॐ नमोऽर्हते ॥

॥ अथ ॥

॥ श्री बालावबोधसहित कर्मस्तवनामा द्वितीयकर्मग्रंथः प्रारभ्यते ॥

॥ तत्र ॥

॥ आदौ बालावबोधकृत मंगलाचरणम् ॥

॥ अनुष्टुप् वृत्तम् ॥

त्रिजगत्सृष्टिसंतान, स्थितिनाशव्यवस्थिति ॥ दिशत्यै सममार्हत्यै त्रिपथे ह्य-
हृष्टिये ॥ १ ॥ कर्म बंधोदयावस्था, त्रिपुर धृक् दशा भुवम् ॥ तस्यै यस्याप्रश-
स्याज्ञा, वरिवस्य शिवो जवेत् ॥ २ ॥ ध्यान धाम्नि निधायोच्चैः, स्वगुरु गुरुगौर-
वान् ॥ श्रीमत्कर्मस्तवे कुर्वे, टवार्थं लिखनक्रमम् ॥ ३ ॥

॥ मूल गाथा ॥

तद् धुणिमो वीरजिणं, जद् गुणगणेषु सयल कम्माई ॥
बंधुदयोदीरणया, सत्तापत्ताणि खवित्र्याणि ॥ २ ॥

अर्थ-तद् के० तेम धुणिमो के० स्तवीश. वीरजिणं के० श्रीमहावीरदेवप्रत्ये, जद्
के० जेम गुणगणेषु के० गुणगणाने विपे सयलकम्माई के० सघलायें कर्म प्रकृति-
प्रत्ये बंधुदयोदीरणया के० बंध, उदय, उदीरणायें करी सत्तापत्ताणि के० सत्तायें पा-
मीने खवित्र्याणि के० हृपितानि पटले खपाव्यां, निर्ज्जख्यां ॥ इत्यक्षरार्थः ॥ १ ॥

अथ वार्तिकं लिख्यते ॥ जेम कर्म खपाववारूप अपायापगम गुण वर्णवशे, कर्म-
शत्रु विदारवे करी वीर कहीयें. जेम मिथ्यादृष्ट्यादिक गुणगणा, शिवमंदिर चढवाने
पावनीया पटले पगधियां सरखा जीवनी शुरु, शुरुतर, शुरुतम अध्ववसाय त्रि-
शेष. यद्यपि ते अध्ववसाय असंख्याता वे, तो पण स्थूलव्यवहारें चोद कहीयें. तेने
विपे ज्ञानावरणीयादिक आठ मूलप्रकृति, मतिज्ञानावरणीयादिक उत्तरप्रकृतिबंध-
योग्य एकसो ने वीश उदय उदीरणायें योग्य, एकसो ने वावीश, सत्तायें एकसो ने
अडतासीश, ते जिहां जेटखी खही, तथा जिहां जेटखीनो विष्टेद करी जे कर्मवर्गवा
दससायें मिथ्यात्वादिक आश्रवें करी जीवप्रदेशने हृध पाणीनी चेरें तथा सोद् अग्नि
मसे, तेवी रीनें एकमेक थाबुं, ते बंध कहीयें.

२ ते बांध्यां कर्मनुं सद्देजे अवाधा काल वीते धके अपवर्तनादिक करणविशेषे

रुरी स्थितिघात यद् यकी मिष्ट तथा कटुक, घातीया तथा अघातीया रसतुं वेदुं, ते उदय कहीयें.

३ तेहज कर्मनो उदयावलि, प्राप्तरसथी उपरला रसतुं जीववीर्यविशेषे करी खेंची उदयावलिमांहे आणी वेदुं, ते उदीरणा. ते पण उदयविशेषज जाणवो.

४ ते कर्मतुं वांधुं तथा संक्रमणकरणे करी आपणा स्वरूपने पामी जे कर्म प्रकृति, तेतुं जीवप्रदेश साथे मली रहेवुं, खरुं नहीं, निधाननी पेरें रहेवुं, ते सत्ता कहीयें. ए चार मध्यें वंधन तथा उदीरणा, ए वेहु जीवनां करण, वीर्यविशेष ठे अने उदय, तथा सत्ता, ए वेहु करण नहीं, एटले ए जावार्थ ठे. जेम श्रीवीर जिनें जे जे गुणगणे जेटली प्रकृति कर्मनी वांधी, उदय पामी, उदीरी तथा सत्तायें धरी तथा जिहां जिहां जेटली प्रकृतिनो वंध, उदय, उदीरणा, सत्ता, विभेद लही जे जे गुणगणे जेटली प्रकृति खपावीने अनुक्रमें शुद्धस्वरूपी थया, ए अपायापगमातिशय गुण प्रगटवारूप असाधारण गुणस्तवन करशे. ॥ १ ॥

॥ हवे प्रथम गुणगणानां नाम तथा स्वरूप कहे ठे. ॥

मिठे सासण मीसे, अविरय देसे पमत्त अपमत्ते ॥ निश्चट्टि

अनिश्चट्टि सुहुमु, वसम खीण सजोगि अजोगि गुणा ॥ २ ॥

अर्थ—पहेतुं मिठे के० मिथ्यादृष्टिगुणस्थानक, वीजुं सासण के० सास्वादनसम्यक्दृष्टिगुणस्थानक, वीजुं मीसे के० मिश्रगुणस्थानक, चोथुं अविरय के० अविरतिसम्यक्दृष्टिगुणस्थानक, पांचमुं देसे के० देशविरतिगुणस्थानक, उहुं पमत्त के० प्रमत्तगुणस्थानक, सातमुं अपमत्ते के० अप्रमत्तगुणस्थानक, आठमुं निश्चट्टि के० निवृत्तिगुणस्थानक, नवमुं अनिश्चट्टि के० अनिवृत्तिगुणस्थानक, दशमुं सुहुम के० सूक्ष्मसंपरायगुणस्थानक, अगीआरमुं उवसम के० उपशांतमोहगुणस्थानक, वारमुं खीण के० क्षीणमोहवीतरागगुणस्थानक, तेरमुं सजोगी के० सयोगीकेवलीगुणस्थानक, चौदमुं अजोगीगुणा के० अयोगीगुणस्थानक. ए चौद गुणगणानां नाम ठे. इत्यकार्थः ॥१॥

त्यां जीवना गुण, ज्ञान दर्शन, चारित्ररूप जीवस्वभाव, तेनो तरतमविशेषकृतज्ञेदें करी गुणगणानां स्थानक ठे ते जीवना पण जेद जाणवा.

१ प्रथम मिथ्यात्व कहेतां जिनवचनथी विपरीतदृष्टि एटले जीवादिक तत्वनी प्रतिपत्ति जेम धत्तुरानां वीज खाधे थके श्वेत वस्तुने पण पीली वस्तु करी पडिवळे, अंगीकार करे तेम मिथ्यात्वमोहनीयता जोरथी राग, द्वेष मोहादिकनां चिन्हसहित जे देवपणाना गुणें करी हीन होय, तेने देव करी माने, आरंज

गुरुनां लक्षणैर्हीन होय, तेने गुरु करी पडिवळ्ळे, हिंसादिकने धर्म करी माने, पण नयवचनें प्रमाण करी माने, नित्यता, अनित्यता, जिनता, अजिनता, सत्ता, असत्ता, लघुता, दीर्घता, एम वस्तुनी एकांतता माने पण सापेक्षपणे न माने तथा संपूर्ण जिनवचन सद्वृत्तो पण जे एक अक्षर मात्रनो अविश्वास आणे, ते पण जमातीनी पेरें मिथ्यादृष्टि जाणवो. अहीं कोइ कदेशे जे मिथ्यात्वदोषें छुष्टने गुणगणी केन कहींयें? तेनो उत्तर. के जो पण मिथ्यात्वमोहनीय प्रकृति, सर्वघातीनी ठे तेणे सर्व ते स्वप्रतिपत्ति हणाय, तोपण ते मेघघटा आवरित सूर्यप्रज्ञानी पेरें रात्रीदिवस विजागनी करनार, एवी प्रज्ञा, अनावृति होय, तेम जीवने पण एकांशे घटादिकनी प्रतिपत्ति अविरूढ होय. तथा अक्षरनो अनंतमो जाग उघाडो सदा सर्वदा सर्व जीवने रहे, ते परम निकृष्ट गुणनी अपेक्षायें मिथ्यात्वीने पण गुणस्थानक कयुं. तथा कोइएक कहे ठे के जेवारे मिथ्यात्वी पण मुक्तिहेतुक्रिया करे, त्यां गुणगणुं होय अन्यथा मिथ्यात्वचूमिस्थ कहींयें. तथा ए सम्यक्त्वादिक गुण पामशे, ते माटे गुणगणुं कहींयें.

२ तथा औपशमिक सम्यक्त्व पामी एक समयें तथा ठ आवलि शेष सम्यक्त्व काड होये थके अनंतानुबंधियाना उदयथी औपशमिक सम्यक्त्व वमतां, क्षीरना स्वाद सखो जाव, मिथ्यात्वगुणस्थानक पाम्या पहेलां, जे होय, ते सास्वादनसम्यक्त्वदृष्टि गुणगणुं वीजुं जाणवुं.

३ तथा मिश्रमोहनीयना उदयथी जिनवचन उपर रुचि अरुचि बेहु न होय, मिश्रता होय, एवा जे अध्यवसाय ते मिश्रदृष्टिगुणगणुं, वीजुं जाणवुं. मिथ्यात्व अने मिश्र ए वे गुणगणा औदयिकजावें होय.

४ तथा विरतिगुण जाणतो, जवप्रत्ययें तथा अप्रत्याख्यानावरणकपायोदयें करी आदरी न शके एटले एक जाणी न आदरे, न पाळे ते श्रेणिकराजानी पेटें तथा जाणी, न आदरे, पाळे, ते अनुत्तर विमानना देवता, तथा जाणी आदरे न पाळे, ते संविन्न, पाक्षिक ए त्रण जांगे वर्त्ततो? ह्याधिक २ औपशमिक अने ३ वेदक ए मांहेखो एक तत्वरुचिरूप सम्यक्त्व पामी जे जे अध्यवसायें जिनवचन यथावस्थित पणे परिणमे, तेनुं नाम अविरतिसम्यक्त्वदृष्टिगुणगणुं चोथुं जाणवुं.

५ तथा सावचयोगनी एकदेशे विरति करे, जेम निरपराध, निरपेक्ष, संकल्पी प्रस जीव न हणवो. इत्यादिक हिंसानिपेक्षरूप सम्यक्त्व सहित अध्यवसाय जे जांगे आदरे, पाळे, ए जांगें वर्त्ततां देशविरतिगुणगणुं पांचमुं जाणवुं. अहीं सम्यक्त्व न दित नोकारसी करे, ते पण एमां जाणवी.

६ तथा मद, विषय, कषाय, निद्रा, अने विकथा. ए पांच प्रमादें करी चारित्र, मद्दिनाध्यवसाय होय अप्रमत्तना अध्यवसायनी अपेक्षायें अनंतगुणहीनमद्दिन जाणवो. देशविरतिनी अपेक्षायें अनंत गुणविशुद्ध होय. एवी माया परिणामें वर्ततां, प्रमत्तसंयत गुणगणुं ठहुं जाणवुं.

७ तथा ते पांच प्रमाद रहित अनंत गुणविशुद्ध, निश्चयचारित्रें स्थिरतारूप ते सहित जे अध्यवसाय, ते अप्रमत्तसंयतगुणगणुं सातमुं जाणवुं.

८ तथा चारित्रमोहनीयनी प्रकृति एकवीश उपशमाववा तथा खपाववाने अर्थे जेणे अत्यंत विशुद्ध अध्यवसायें करी वीर्यविशेष जल्लसे थके तेनो रसघात, स्थितिघात, गुणश्रेणि, गुणसंक्रम, अपूर्वस्थितिवंध. ए पांच वानां धुरसमयची अपूर्व करणे कहीयें. तथा एक समयें अनेक जीव गुणगणुे चढ्या, ते शुद्ध शुद्धतरादिक अध्यवसायज्ञेदें करी निवृत्ति कहेतां फेरफार होय, त्यां एतुं नाम निवृत्तिगुणगणुं पण कहीयें, ए आठमुं जाणवुं. अहीं समय समय, अनंतगुण विशुद्ध होय.

९ तथा नवमे गुणगणुे अनेक जीव एक समयें चढे, तेने अध्यवसायें फेरफार न होय, तेथीं एतुं नाम अनिवृत्ति कणुं. तथा वादर के० महोटा खंक संपसयके० कषायना अहीं करे, एटले ए गुणगणुे कषायना महोटा खंड करे, तेथीं एतुं वीजुं नाम वादरसंपराय पण कहीयें.

१० सूक्ष्म कीटीकर्मकृत लोच वेदतां शेष मोहनीयने क्यें तथा उपशमें थया जे विशुद्धाध्यवसाय ते सूक्ष्मसंपरायगुणगणुं दशमुं जाणवुं.

११ जलने तळीये मळ, नीचो वेसे तेथीं पाणी निर्मल थाय, तेम मोहनीयना उपशमें अध्यवसाय निर्मल थाय. वडी कषाय सत्तामांद्दे रह्या ठे, ते माटे कषाय उदय पामे, तेवारें मोहला नीरनी पेरें फरी मेला थवानो संजव ठे, जे जणी एतुं नाम उपशांतमोहनीय. ए ठवस्य वीतरागगुणगणुं अगीश्रारमुं जाणवुं. इहांथी अत्रश्य पडे अने जो मरण पामे, तो अनुत्तरवासी देवता थाय. तेवारें त्यां चोथे गुणगणुे आवीने रहे, अन्यथा पडे तो दशमे आवे.

१२ तथा सर्व मोहनीयप्रकृति खपावे थके, मोहसत्ता टाळे थके, जे अत्यंत विशुद्ध अध्यवसायस्थानक, ते क्षीणमोहवीतरागठवस्यगुणगणुं चारमुं जाणवुं.

१३ केवलज्ञान पाम्या पठी ज्यां सुधी वादर योग मन, वचन, काया प्रवर्त्ते, हाळे, चाळे, बोळे, त्यांसुधी सयोगीकेवलीगुणगणुं तेरमुं जाणवुं.

१४ वादरयोग बंधे थके मन वचन, कायाना व्यापारने अज्ञावें करण वीर्यरहित मेरुनी पेरें निःप्रकंप जणी शैलेसीकरण करतां, अयोगीकेवलीगुणगणुं चौदमुं जाणवुं.

एकसो ने सत्तर प्रकृतिनो बंध हतो तेमांघी ए शोल प्रकृतिनो बंध टल्यो शेष झनावरणीय पांच, दर्शनावरणीय नव, वेदनीय वे, मोहनीयनी चोवीश, आयुनी त्रण, नामकर्मनी एकावन, गोत्रनी वे, अंतरायनी पांच, एम सर्व मली एकसो ने एक कर्मप्रकृतिनो बंध सास्वादनगुणगणो सर्वजीवनी अपेक्षायें होय.

हवे सास्वादाने जेटली प्रकृतिनो बंधविघ्नेद होय, ते कहे ठे. तिर्यंचादिक त्रण आगल त्रिक शब्द जोडियें, तेवारे तिर्यंचत्रिक, धीणस्त्रीत्रिक, दोर्जांग्यत्रिक, ए त्रिक कहियें. तिर्यंचगति, तिर्यंचानुपूर्वी, अने तिर्यंचायु, ए तिर्यंचत्रिक, धीणस्त्री निजानिजा अने प्रचलाप्रचला. ए धीणस्त्रीत्रिक, दोर्जांग्यनाम, दुःस्वरनाम, अश्रनादेयनाम, ए दोर्जांग्यत्रिक. एवं नव प्रकृति यइ. ॥ ४ ॥

अण मज्जागिइ संघय, ए चउ नि उज्जोअ कुखगइ

वित्ति ॥ पणवीसंतो मीसे, चउसयरि इहाउअ अबंधा ॥ ५ ॥

अर्थ-अण के० अनंतानुबंधी चतुष्क, मज्जागिइ के० मध्याकृति एटले मध्यसंस्थानचतुष्क, संघयणचउ के० मध्य संघयणचतुष्क, चउ के० ए त्रण चतुष्कनी धारकृति यइ. नि के० नीचैगोत्रकर्म, उज्जोअ के० उद्योतनामकर्म, कुखगइ के० अशुजविहायोगति, वित्ति के० स्त्रीवेदमोहनीय. इति एटले ए पणवीसंतो के० ए पची प्रकृतिनो अंत बंधविघ्नेद सास्वादाने थाय. तेथी मीसे के० मिश्र गुणगणो चउसयरि के० चम्मोतेर प्रकृतिनो बंध होय. जे जणी ए गुणगणो इहाउअअबंधा के० मनुष्या तथा देवायु, ए वे आयुनो अबंध ठे माटे चम्मोतेरनो बंध थाय. ॥ इत्यद्वारायें ॥

अहीं अण कहेतां अनंतानुबंधीया प्रमुख त्रण शब्द ठे ते आगल चउ शब्द जोडीयें, तेवारे त्रणचउक थाय. एटले अनंतानुबंधी क्रोध, मान, माया अने लोभ ए चारने अनंतानुबंधी चउक कहीयें. अने न्यग्रोध, सादि, वामन अने कुज. ए चामध्य एटले वचलां संस्थान, ए मध्यमसंस्थानचउक. अहीं आकृति एटले शरीराकांते संस्थानरूप तन्निमित्तक कर्म प्रकृति पण आकृतिनाम जाणवी. तथा कृपजनानाचसंघयण, नाराचसंघयण, अरुनाराचसंघयण अने कीलिकासंघयण, ए चार वचसंघयण ठे एने मध्यसंघयणचउक कहीयें. एटले त्रण चोक धार प्रकृति कही अने त्रण त्रिक नव प्रकृति पूर्वेली गाथामां कही, एवं एकवीश प्रकृति यइ. यावीशमुं नीचगोत्र, त्रेवीशमुं उद्योतनामकर्म, चोवीशमुं अशुजविहायोगति, पचीशमुं स्त्रीवेद. एवं पचीश प्रकृतिमध्यें एक उद्योतनाम अने चीजुं तिर्यंगायु. ए वे प्रकृति विना दोन त्रेवीश पापप्रकृति, तीत्रसंक्षेसे बंधाय अने ते तीत्रसंक्षेस अनंतानुबंधीयाने उदयें होय

अने ए मिश्र प्रमुख आगळे गुणगणे अनंतानुबंधीयानो उदय न होय, तेवारें ए गुणगणे एनो पण बंध न होय अने उद्योतनाम, तथा तिर्यगायु. ए वे पुण्यप्रकृति ठे पण तिर्यकप्रयोग्य प्रकृतिबंध टलेथी एनो पण बंध न होय. ए पच्चीशमध्ये थीण-छीत्रिक, दर्शनावरणकर्मनी अने अनंतानुबंधीया चार तथा स्त्रीवेद ए पांच प्रकृति, मोहनीयकर्मनी एक गोत्रप्रकृति, एक तिर्यगायुप्रकृति. एवं दश षड् अने शेष पंदर प्रकृति नामकर्मनी एवं पच्चीश प्रकृतिनो बंध प्रांतसास्वादनें होय, तेवारें ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय ठ, वेदनीय वे, मोहनीयनी उगणीश, नामकर्मनी ठत्रीश, गोत्रनी एक अने अंतरायनी पांच. एवं चम्मोतेर प्रकृति मिश्रगुणगणे सर्व जीवनी अपेक्षायें बंधाय. जे माटे सास्वादनगुणगणे एकसो ने एक प्रकृतिनो बंध हतो, तेमां-हेथी अनंतानुबंधीयाना उदयने अजावें तन्निमित्तक पच्चीश प्रकृतिनो बंध टल्यो तेवारें ठहोतेर प्रकृतिनो बंध रह्यो, ते मध्ये पण मिश्रगुणगणे आयुबंध योग्य अद्य-वसाय नथी, तेथी त्यां देवायु; मनुष्यायु, ए वे आयु पण न बंधाय. जे जणी शास्त्रे कळुं ठे के "समामिद्विद्विद्विआजग बंधपि न करेइ" पण आगळे चोये गुणगणे बंध करशे तेथी ए वे आयुनो बंध विद्येद न कळ्यो, पण अबंध कळ्यो तेथी चम्मोतेर प्रकृ-तिनो बंध, मिश्र गुणगणे होय, इहां कोइ प्रकृतिनो बंधविद्येद नथी. ॥ ५ ॥

सम्मे सग सयरि जिणा, उबंधि वइर नरतिअ विअ कसा-
या ॥ उरल उगंतो देसे, सत्तठी तिय कसायं तो ॥ ६ ॥
ते वठि पमत्ते सो, ग अरइ अथिर उग अजस अ-
स्तायं ॥ बुठिळा वच्च सत्तव, नेइ सुराउंजया निठं ॥ ७ ॥

अर्थ—सम्मे के० अविरतिसम्यक्दृष्टिगुणगणे सगसयरि के० सत्योतेर प्रकृतिनो बंध होय. जिणाउ के० जिननाम अने मनुष्यायु तथा देवायु, ए वे आयु. एवं प्रण प्रकृति बंधि के० बांधे तेमाटे. अने वइर के० वज्ररूपजनाराचसंघयण, नरतिथ के० मनुष्यत्रिक, विश्वकसाया के० बीजा अप्रत्याख्यानीया चार कपाय अने उरलउगंतो के० औदारिकद्विक. ए दश प्रकृतिना बंधनो अंत करे, तेवारें देसे के० देशविरति-गुणगणे सत्तठी के० शक्तव प्रकृतिनो बंध करे अने त्यां तियकसायंतो के० त्रीजा प्रत्याख्यानावरण चार कपायनो अंत करे ॥६॥ तेवारें तेवठिपमत्ते के० त्रेशठ प्रकृतिनो बंध, प्रमत्तगुणगणे होय अने एक सोग के० शोकमोहनीय, बीजा अरइ के० अर-तिमोहनीय, अथिरउग के० अस्थिरद्विक, एवं चार. पांचमुं अजस के० अयशःकी-र्तिनामकर्म, ठहुं अस्तायं के० अशातावेदनीय, वच्च के० ए ठ प्रकृति बुठिळा

बंधधी विछेद पामे. सत्त्व के० अथवा सात प्रकृति विछेद पामे. नेत्रसुराजंजयानिं
के० जो कोइ प्रमत्त साधु देवायु बांधवा मांडे, अने संपूर्ण करी नेष्टा पमाडे पो-
चाडे, तो सात प्रकृतिनो अंत करे ॥ ७ ॥

अविरतिसम्यक्दृष्टिगुणवाणे ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय ठ, वेदनीय वे,
मोहनीय उगणीश, आयुनी वे, नामकर्मनी साडत्रीश, गोत्रकर्मनी एक, अने अंतरा-
यकर्मनी पांच, ए रीतें सत्योतेर प्रकृतिनो बंध ठे, ते मध्यें चम्भोतेर प्रकृतिनो बंध
जे मिश्रगुणवाणे कछो तेज आहिं लेवो अने अहीं सम्यक्दृष्टि ठे तेथी तन्निमित्त
जिननामकर्मनो पण बंध लाग्ते तथा सम्यक्दृष्टि देवता, तथा नारकी, ए वेदु स-
नुप्यायुज बांधे अने सम्यक्दृष्टि मनुष्य, ते तिर्यंच अने देवायुज बांधे, तेथी सर्व-
जीवनी अपेक्षायें चोथे गुणवाणे सत्योतेर प्रकृतिनो बंध पामे. हवे अहीं विछेद
कहे ठे. वज्ररूपजनाराचसंघयण, मनुष्यगति, मनुष्यानुपूर्वी, मनुष्यायु, ए मनु-
ष्यत्रिक, औदारिकशरीर अने औदारिक अंगोपांग ए औदारिककट्टिक. एवं व
प्रकृतिनो बंध चोथे गुणवाणे देवता अने नारकीने होय. मनुष्यगति प्रायोग्य बांधे,
आगला गुणवाणां देवता अने नारकीने न होय. तेथी ए ठ प्रकृतिनो बंध न पा-
मीयें, तेथी विछेद तथा अप्रत्याख्यानी चार कपायनो बंध पण आगले गुणवाणे न
लाग्ते. आपणा उदयने अनावें कपायनो बंध पण न होय, तेथी ए दश प्रकृ-
तिनो बंध विछेद चोथे गुणवाणे. ते मध्यें अप्रत्याख्यानीआ चार ते मोहनीयनी
प्रकृति, मनुष्यायु ते आयुनी प्रकृति, शेष पांच नामकर्मनी प्रकृति, एवं दश प्रकृति
टली. शेष ज्ञानावरणीयनी पांच, दर्शनावरणीयनी ठ, वेदनीयनी वे, मोहनीयनी पंदर
आयुनी एक, नामनी वत्रीश, गोत्रनी एक अने अंतरायनी पांच, ए शरुशठ प्रकृ-
तिनो बंध, देशविरतिगुणवाणे उर्थें होय, तिहां बंधविछेद त्रीजो कपाय जे प्रत्या-
ख्यानावरण, तेनी चोकडी ए चार कपायनी प्रकृतिना बंधनो अंत थाप. जे जर्ण
प्रथम वार कपायनो बंध आपणे उदय होते थके आगल उदय नथी तेथी बंध
पण न होय. तेवारें शरुशठ प्रकृतिमांहेथी मोहनीयनी चार टालवी ॥ ६ ॥

घाकी ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय ठ, वेदनीय वे, मोहनीय अग्नीधार
आयुनी एक, नामनी वत्रीश, गोत्रनी एक अने अंतरायनी पांच, ए त्रेशठ प्रकृ-
तिनो बंध, प्रमत्तगुणवाणे मनुष्यने होय.

त्यां ठ तथा सात कर्मप्रकृतिनो बंधविछेद अने बंधप्रांत होय, ते हवे कहे ठे
एक शाक, अने बीजी थरति. ए वे मोहनीयनी प्रकृति. एक अस्थिरनामकर्म

वीजुं अशुचनामकर्म, ए अस्थिरद्विक. व्रीजुं अयशःकीर्तिनामकर्म, ए त्रण नामकर्मनी प्रकृति अने एक अशातावेदनीयनी प्रकृति. ए त्रण कर्मनी ठ प्रकृतिनो निमित्तप्रमाद ठे ते प्रमाद ठते ए अशुचप्रकृति बंधाय. आगळे गुणगणे विशुद्धाध्यवसायजणी छुष्टयोगजन्य जे प्रकृति, ते प्रमादने अजावें न बंधाय, तेथी त्यां अशुचयोग निवर्त्ते, त्यां ए प्रकृतिनो बंध पण निवर्त्ते, तेथी ठनो बंधविच्छेद अने आयुःकर्मनो बंध अतिविशुद्धपरिणामें न होय तिहां घोलना परिणामें प्रमत्तगुणगणें देवायु बांध्या पठी सातमे गुणगणे चढतो सात प्रकृतिनो बंध विच्छेद जे जणी अतिविशुद्ध अध्यवसायजणी आयुबंध पण आगळे गुणगणे नथी, तेवारे ठ प्रकृतिप्रथम कही ते अने सातमुं सुरायु. ए सात प्रकृतिबंधनी अपेक्षायें प्रमत्तगुणगणे विच्छेद पामे अने जो प्रमत्त देवायुनो बंध करतो ते बंध पूर्ण कल्या विना अप्रमत्तें चढे तो केवल देवायुनोज ज्यांसुधी बंध पूर्ण करे, त्यांसुधी अप्रमत्तें पण आयुबंध पास्यें, तो ठ प्रकृतिना बंधनोविच्छेद होय ते वारे ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय ठ, वेदनीय एक, मोहनीय नव, आयुनी एक, नामनी एकत्रीश, गोत्रनी एक अने अंतरायनी पांच ॥ ७ ॥

गुणसठि अप्रमत्ते, सुराज वधं तु जइ इहा गठे ॥

अन्नह अछावन्ना, जं आहारग डुगं वधे ॥ ७ ॥

अर्थ— ए सर्व मली गुणसठिअप्रमत्ते के० उगणशाठ प्रकृतिनो बंध अप्रमत्तगुणगणे होय. सुराजवद्धंतु के० देवायु बांधतो थको जइ के० यदि एटले जो इहागठे के० अप्रमत्तगुणगणे आवे तो अने अन्नह के० अन्यथा देवायु विना तो अछावन्ना के० अछावनप्रकृतिबंध होय. जंआहारगडुगंवधे के० जे जणी आहारकद्विक बांधे, तेवारे अछावन्न अथवा उगणशाठ प्रकृतिनो बंध थाय. ॥ इत्यकार्थः ॥ ७ ॥

ए उगणशाठ प्रकृति अप्रमत्त संयतगुणगणे प्रवर्त्ततो बांधे. अहीं शिष्य पूठे ठे के हे जगवन् ! आयुबंध घोलना परिणामे होय ठे, ते अहीं घोलना परिणाम नथी तो केम आयुबंध होय ? तत्रोत्तरं. हे शिष्य ! जो प्रमत्त थको घोलना परिणामे करी देवायुबंध करतो प्रमत्तनो काल पूर्ण थये देवायुबंध अपूर्ण हुवे थके अप्रमत्तगुणगणे पण आवे, तिहां कुंजारना चक्रभ्रमणन्यायें करी पूर्वले घोलना परिणामें आरंभेलो आयुबंध ज्यांसुधी पूर्ण करे, त्यांसुधी अप्रमत्तगुणगणे पण देवायु बंध पास्यें, तेथी उगणशाठ प्रकृतिनो बंध ठे पण अप्रमत्त ठते आयुबंध आरंभे.

नहिं. अन्यथा एटखे जो प्रमत्तगुणगणे सुरायुबंध आरंजी पूर्ण करतो, वृत्ते अप्रमत्तगुणगणे आवे, तो आयु विना सात कर्ममांहेली ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय ठ, वेदनीय एक, मोहनीय नव, नामनी एकत्रीश, गोत्रनी एक, अने अंतःरायनी पांच, ए अष्टावन्न प्रकृति बांधे. तिहां शिष्य पूठे ठे के, ए केम होय वे जणी प्रमत्तबंध, प्रेशठ प्रकृतिनो ठे तेमांथी ठ प्रकृतिनो बंधविच्छेद थयो, तेना सत्तावन प्रकृति होय अने सात प्रकृतिबंधविच्छेद करतां ठप्पन्न प्रकृति होय, ए उगणशाठ अने अष्टावन्न प्रकृति केवी रीतें होय ? तिहां गुरु उत्तर कहे ठे के, अहीं अतिविशुद्ध चारित्रने सज्ञावें तत्रैमित्तिक आहारकशरीर अने आहारकथंगोपांग, ए वे प्रकृति अधिक बंधाय, ते ज्ञेयतां अंगणशाठ अने अष्टावन थय. ए रीतें सुरायु विना शेष अष्टावन प्रकृतिनो बंध अप्रमत्तसंयतने कखो. ॥ ७ ॥

अरुवन्न अपुवा इमि, निद्वडुगंतो ठपन्न पण जागे ॥ सुर
डुग पणिदि सुखगइ, तस नव उरल विणु तणु वंगा ॥९॥

अर्थ— अरुवन्न के० अष्टावन प्रकृतिनो बंध अपुवाइमि के० अपूर्वकरणना प्रथम जागने विषे निद्वडुगंतो के० त्यां निद्रादिकनो अंत थाय, तेव्हां ठप्पन्न पणजागे के० ठप्पन्न प्रकृतिनो बंध, द्वितीयादिकथी मांडी ठा सुधीना पांच जागें होय, पांच जागे सत्ता तो ठप्पन्ननीज पण स्थितिघात, रसघात, गुणसेढी, गुणसंक्रम, अपूर्वबंध, ए पांच वानां करे. सुरडुग के० सुरदिक, पणिदि के० पंचेंद्रियजाति, सुखगइ के० शुचविदायोगति, तसनव के० तसनवक, उरलविणुतणुवंगा के० एक औदारिक विना शेष चार शरीर अने वैक्रियोपांग तथा आहारकोपांग, ए वे उपांग. एवं उगणीश प्रकृति ॥ इत्यहारार्थः ॥ ९ ॥

तेहज अपूर्वकरण एवे नामे आवमुं गुणगणुं अंतरमुहूर्त्तकाल प्रमाणुं, तेना सात जाग करीयें. तेमांहेला प्रथम जागने विषे अष्टावन प्रकृति बांधें, तिहां निद्रा अने प्रचला, ए वे दर्शनावरणीयनी प्रकृति तेना बंधनो अंत आवे, ते आवयें अतिविशुद्धपणे करी ए वे प्रकृति न बंधाय, शेष ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय चार, वेदनीय एक, मोहनीय नव, नामनी एकत्रीश, गोत्रनी एक अने अंतरायनी पांच, एवं ठप्पन्न प्रकृति, बीजे, त्रीजे, चोये, पांचमे अने ठठे, ए पांच जागें बंधाय, ए रीते अपूर्व करणना ठ जागने विषे बंध कखो. हवे ठठे जागें जे प्रकृतिनो बंधविच्छेद होय, ते कहेठे. अहीं देवगतिप्रायोग्य एकत्रीश नामकर्मना

बंधमांहेलो त्रीश प्रकृतिनो बंध विठेद थाय, ते कहे ठे. देवगति अने देवानुपूर्वी,
ए सुरच्छिक. त्रीजुं पंचेंद्रियजातिनाम, चोथुं शुभविद्यायोगति तथा एक व्रसनाम,
वीजुं वादरनाम, त्रीजुं पर्याप्तनाम, चोथुं प्रत्येकनाम, पांचमुं स्थिरनाम, ठहुं
शुभनाम, सातमुं सौजाग्यनाम, आठमुं सुस्वर नाम, नवमुं आदेशनाम, ए व्रस-
नवक कहीयें, एवं तेर. तथा श्रौदारिकशरीर अने श्रौदारिक अंगोपांग, ए वेनो
बंधविठेद चोथे गुणगणे ययो तेथी ते वे विना शेष वैक्रियशरीर, आहारकशरीर,
तेजसशरीर अने कर्मणशरीर ए चार शरीरनाम अने वैक्रिय अंगोपांग तथा आहा-
रकांगोपांग, ए वे अंगोपांग एवं ठ प्रकृति. ए रीतें धुरथी सर्व मली उगणीश
प्रकृति यद् ॥ ९ ॥

समचउर निमिण जिण व, न अगुरु लहु चउ ठवंसि तीसंतो
चरमे ठवीस बंधो, हास रई कुठ जय जेठ ॥ १० ॥

अर्थ- वीशमुं समचउर के० नमचतुरस्रसंस्थान, एकत्रीशमुं निमिण के० निर्मा-
णनाम, वावीशमुं जिण के० जिननाम, तथा वन्न के० वर्ण चतुष्क अने अगुरुलहु-
चउ के० अगुरुलघुचतुष्क, ठवंसितीसंतो के० ठठे जागें ए त्रीश प्रकृतिना बंधनो
अंत थाय, एटले विठेद थाय, तेवारें चरमे के० ठेले, सातमे जागे ठवीस बंधो के०
ठवीस प्रकृतिनो बंध होय, त्यां हास के० हास्यमोहनीय, रई के० रतिमोहनीय, कुठ
के० जुगुप्सामोहनीय, जयजेठ के० जयमोहनीय. ए चार प्रकृतिनें बंधथी टाळे ॥ इ-
त्यकार्थः ॥ १० ॥

वीशमुं समचतुरस्रसंस्थान, एकत्रीशमुं निर्माणनाम, वावीशमुं तीर्थकरनाम तथा
वर्ण, गंध, रस, अने स्पर्श, ए वर्णचतुष्क एटले ए चार नाम कर्मनी प्रकृति, एवं ठ-
वीश. तथा अगुरुलघुनाम, उपघातनाम, उद्धासनाम, पराघातनाम, ए अगुरुलघुच-
तुष्क, एवं सर्वे मली नामकर्मनी त्रीश प्रकृतिनो बंध विठेद थाय, जे जणी चारित्र-
मोहनीयने खपावतो तथा उपशमावतो अपूर्वकरण करे, तिहां विशुद्धाध्यवसायें करी
संसारत्रमणहेतुगतिप्रायोग्य नामकर्मनो बंध विठोडे. अहीं शेष सुरगतिप्रायोग्यना-
मकर्मप्रकृति एकत्रीशनो बंध रह्यो हतो, तेमांहेथी एक यशः कीर्त्ति विना शेष त्रीश
प्रकृतिनो बंध दे, तेथी जवत्रमणनुं वीज न करे, अतिविशुद्ध ठे माटे न करे. ए रीतें
ठठे जागें त्रीश प्रकृतिनो बंधविठेद करे, तेवारें अपूर्व करणने ठेहले सातमे जागें
ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय चार, शातावेदनीय एक, तथा सं जयः

चार, हास्य, रति, जय, जुगुप्सा, पुरुषवेद. एवं मोहनीनी नव, यशःकीर्तिनाम, उच्चैर्गोत्रं अने पांच अंतराय, एवं सात कर्मनी उत्तरप्रकृति त्रयीश वंधे, त्यां वंधविच्छेद कहेते. अपूर्वकरणना सातमा जागने प्रांतं अतिविशुद्धअध्यवसाय थया, तेमाटे एक हास्यमोहनी, वीजुं रतिमोहनी, त्रीजुं जुगुप्सामोहनी, चोयुं जयमोहनी, ए चार प्रकृतिना वंधयोग्य अध्यवसायस्थानक टली जाय. तेवारें शेष चावीश प्रकृतिनो वंध रहे ॥ १० ॥

अनिच्छद्वि जाग पणगे, इगेगहीणो ड्वीसविह वंधो ॥

पुम संजलण चउएहं, कमेण ठेउं सतर सुहुमे ॥ ११ ॥

अर्थ—अनिच्छद्विजागपणगे के० अनिवृत्तिकरण नामे नवमा गुणगणाना पांच जागने विषे इगेगहीणो के० जागजाग दीउ एकेक प्रकृतियें हीन, ड्वीसविहवंधो के चावीश प्रकृतिनो वंध होय, ते केम ? तोके पहेले जागें चावीशनो वंध होय, वीजे जागें पुम के० पुरुषवेद उठो करतां एकवीशनो वंध तथा तेवार पठी तृतीयदिक जागने विषे संजलणचउएहं के० संज्वलन कपायनी चोकनीमांहेखी एकेक प्रकृतिनो वंध, कमेण के० अनुक्रमें वंधथी ठेउं के० ठेदाय, तेवारें सतरसुहुमे के० सतर प्रकृतिनो वंध सूक्ष्म संपरायनामा दशमे गुणगामे जाणवो ॥ ११ ॥

अनिवृत्तिकरण एवे नामे नवमुं गुणगणुं ठे तेनो काल अंतर मूहूर्त्त प्रमाण. तेना पांच जाग कल्पियें; तेमध्ये प्रथम जागें ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय चार, वेदनीय एक, मोहनीय पांच, यशःकीर्तिनाम, उच्चैर्गोत्रं अने अंतराय पांच. एवं चावीशनो वंध ठे, तिहां पुरुषवेदनो वंध विच्छेद थाय, तेवारें वीजे जागें एकवीश प्रकृतिनो वंध तिहां संज्वलना क्रोधनो वंध विच्छेद थये थके त्रीजे जागें वीश प्रकृतिनो वंध, तिहां संज्वलना माननो वंधविच्छेद थाय, तेवारें चोथे जागें उगणीश प्रकृतिनो वंध, त्यां संज्वलननी मायानो वंध विच्छेद पामे, तेवारें पठी ए अनिवृत्तिकरण गुणगणाना पांचमां जागें ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय चार, वेदनीय एक, मोहनीय मांहेखो संज्वलनो खोज एक, अने यशःकीर्ति नाम, एवं चार. उच्चैर्गोत्रं अने पांच अंतराय. एवं थदार प्रकृतिनो वंध होय. नवमा गुणगणाने ठेडे संज्वलना खोजनो वंध पण विच्छेद पामे, जे कारण माटे एनो वंध वादरकपायोदय प्रत्यक्ष ठे, ते वादरकपायोदय टसे, तेथी तेनो वंध पण टसे, तेवारें सूक्ष्मसंपरायनामं दशमे गुणगामे

ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय चार, वेदनीय एक, यशःकीर्ति एक, गोत्र एक, अने अंतराय पांच, ए सत्तर प्रकृतिनो बंध होय, ते कह्यो ॥ ११ ॥

॥ हवे दशमा गुणगणे सोल प्रकृतिनो अंत करे, ते कहेटे ॥

चउ दंसणुच्च जस ना, ए विग्घ दसगंति सोलसुठेउ ॥

तिसु साय बंध ठेउ, सजोगि बंधंत अणं तोअ ॥ बंधो सम्मत्तो ॥ १२ ॥

अर्थ— चउदंसणुच्च के० चार दर्शनावरणीय, अने पांचमुं उच्चैर्गोत्र, ठुं जस के० यशःकीर्तिनामकर्म, नाण के० पांच ज्ञानावरणीय, विग्घ के० पांच अंतराय, दसगंति के० ए दश प्रकृति. एवं सर्व मली सोलस के० सोल प्रकृतिना बंधनो उठेउ के० विछेद होय अने तिसु के० त्रण गुणगणे सायबंध ठेउ के० एक शातावेदनीय बंध ठे, ते पण ठेदाय. एटले सजोगीबंधंत के० सयोगी गुणगणाने अंतं शातावेदनीयना बंधनो पण अंत अणंतोअ के० अनंतो करे ॥ बंधोसम्मत्तो के० बंधाधिकार संपूर्ण थयो ॥ इत्यक्षरार्थः ॥ १२ ॥

पांच निडा विना चक्षुरादिक दर्शनावरणीय चार प्रकृति, पांचमुं उच्चैर्गोत्र, ठुं यशःकीर्तिनाम, तथा पांच ज्ञानावरण अने पांच अंतराय, ए दश प्रकृतिने ज्ञानविघ्नदशक कहीये. एवं सोल प्रकृतिनो बंधकपाय प्रत्यधिक ठे, तो आगळे गुणगणे वीतराग दशायें कपायोदय न होय, ते जणी बंधाय नहीं, तेथी अहीयां बंधविछेद थाय. तेवारें शेष एक शातावेदनीयज एक उपशांतमोह, वीजो क्षीणमोह, अने त्रीजो सयोगी केवली, ए त्रण गुणगणे योग ठे तेथी योगप्रत्ययें करी बंधाय, अने योगनिरोधें एनो पण बंध विछेद होय. जिहां जेना कारणभूत मिथ्यात्व अचिरत्यादिक बंध हेतु तथा विशिष्टबंधाध्यवसाय तत्प्रायोग्य टले, तिहां तिहां ते ते प्रकृतिनो बंध विछेद थाय. ज्यां सुधी कारणनो अंत न होय, त्यां सुधी कार्यनो पण अंत न होय, तथा सयोगीगुणगणे जे बंधनो अंत होय, ते अंत अनंत जाणवो. एटले ए बंधन अंत एवो करे के तेना अंतनो अंत नावे, एवो करे, माटे अनंतो कह्यो. जे जणी वलतो कोइ वारे ते जीवने बंध करवो न थाय. परीतें श्रीवीरजिनेश्वरें चउद गुण गणे कर्मनो बंधविछेद कखो तेने अर्थे नमस्कार होय. इति श्रेयः ॥ एम चोद गुण गणा आश्रयीने कर्मप्रकृतिनो बंधाधिकार पूर्ण थयो. ॥ १२ ॥

॥ बंध यंत्रकम् ॥

१४	गुणस्थानकर्मप्रकृति.	भूलप्रकृति.	उत्तरप्रकृति.	ज्ञानावर्णीय.	दर्शनावर्णीय.	वेदनीय.	मोहनीय.	आयुःकर्म.	नामकर्म.	सौत्रकर्म.	अंतस्त्रयकर्म.
०	उभे	०	१२०	५	८	२	२६	४	६७	२	५
१	मिथ्यावै.	०	११७	५	८	२	२६	४	६४	२	५
२	सास्वादाने.	०	१०१	५	८	२	२४	३	५१	२	५
३	मिश्रे.	७	७४	५	६	२	१८	०	३६	१	५
४	अविरते.	०	७७	५	६	२	१८	२	३७	१	५
५	देशविरते.	०	६७	५	६	२	१५	१	३२	१	५
६	प्रमत्तसंयते.	०	६३	५	६	२	११	१	३२	१	५
७	अप्रमत्तसंयते.	०	६३	५	६	१	८	१	३१	१	५
०	अ प म सं य त क र ण ः	१	७	५०	५	६	१	०	३१	१	५
		२	७	५६	५	४	१	०	३१	१	५
		३	७	५६	५	४	१	०	३१	१	५
		४	७	५६	५	४	१	०	३१	१	५
		५	७	५६	५	४	१	०	३१	१	५
		६	७	५६	५	४	१	०	३१	१	५
		७	७	५६	५	४	१	०	३१	१	५
८	अ नि सं य त ना मं.	१	७	२२	५	४	१	०	३१	१	५
		२	७	२१	५	४	१	०	३१	१	५
		३	७	२०	५	४	१	०	३१	१	५
		४	७	१८	५	४	१	०	३१	१	५
		५	७	१०	५	४	१	०	३१	१	५
		६	७	१०	५	४	१	०	३१	१	५
		७	७	१०	५	४	१	०	३१	१	५
१०	सूक्ष्मसंपराये.	६	१७	५	४	१	०	०	०	०	०
११	उपशांतमोहे.	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०
१२	हीणमोहे.	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०
१३	सयोगी कवलीये.	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०
१४	अयोगी कवलीये.	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

ए चउद गुणगणे बंधयंत्र जाणवो.

हृवे बांधेली प्रकृति, पोतपोतानो अवाधाकालक्षयें विपाक देखाडे, जेमाटे बंध पठी उदय करे, तिहां प्रथम उदयलक्षण तथा ते सरखा जणी उदीरणा करण विशेष तेतुं पण लक्षण कहेवापूर्वक चौद गुणगणां आश्रयीने उदयस्वामित्व विवरे ठे.

उदुं विवाग वेअण, मुदीरण मपत्ति इह डुवीस सयं ॥
सतर सयं मिठे मी, ससम्म आहार जिणणुदया ॥ २३ ॥

अर्थ— उदुंविवागवेअण के० कर्मरसतुं विपाककालें वेदुं, ते उदय. अने मुदीरणमपत्ति के० उदय काल अणपहोंचे खेंचीने वेदुं, ते उदीरणा जाणवी. इहडुवीससयं के० एवी ए एकसो ने बावीश कर्मप्रकृति उंयें होय अने सतरसयंमिठे के० एकसो ने सत्तर प्रकृतिनो उदय, मिथ्यात्वगुणगणे होय, केमके ए गुणगणे मीस के० मिश्रमोहनीय, सम्म के० सम्यक्त्वमोहनीय, आहार के० आहारकदिक, अने जिण के० जिननामकर्म. ए पांच प्रकृतिनो अणुदया के० उदय न होय ॥ इत्यक्षरार्थः ॥२३॥

त्यां उदय एटले बांधेलां जे कर्म, तेना जे विपाक एटले तीव्र, मंद, घातीउं, अघातीउं, कडुक, मिश्र, इत्यादिक रस, सहेजें उदयकाल आवे थके वेदे, जोगवे, ते उदय कहीयें. अने जे कर्मदलने उदयकाल अण आवे थके जीव पोतानुं करण-वीर्यविशेष तेणे करी उदयावलिकामांहे आणी अप्राप्तकालें जोगवे, ते उदीरणा कहीयें तेशी उदयना वे जेद ठे. एक उदयोदय अने वीजो उदीरणोदय. त्यां अहीं सामान्यपणे गुणगणां जीव जेदादिक विवक्षा कस्या विना सर्व जीवनी अपेक्षायें एकसो बावीश प्रकृति होय, जे जणी सम्यक्त्वमोहनीय, अने मिश्रमोहनीय, ए वे प्रकृति बंधे न लेखवी अने उदय उदीरणायें विशेषजणी जिन लेखववी, तेशी ज्ञानावरणादिक एकसो ने बावीश प्रकृति लेवी.

हवे गुणगणादिक विशेषापेक्षायें उदय प्रकृतिविचार पूठे, त्यां प्रथम मिथ्यात्वगुणगणें सर्व मिथ्यात्वी जीवनी अपेक्षायें एकसो ने सत्तर प्रकृतिनो उदय लाजे. तेम उदीरणायें पण एकसो सत्तर लाजे, केमके मिश्रमोहनीयनो उदय, मिश्रगुणगणेज होय अने सम्यक्त्वमोहनीयनो उदय, चोथा गुणगणाथी क्षेड ते सातमा गुणगणा सुधी होय अने आहारकशरीर, तथा आहारक अंगोपांग, ए वे प्रकृतिनो उदय, चौद पूर्वधरने ठे ते प्रमत्तगुणगणे लाजे. तीर्थकरनामकर्मना दलनो उदय, चोथा गुणगणाथी मांन्याने वारमा गुणगणा लगें होय. पण उपशांत मोहपणुं तीर्थकरने नज होय. तीर्थकरनामकर्मनो रसोदय तो तेरमे अने चउदमे गुणगणे होय. तीर्थकरने मिथ्यात्व, साखादन, मिश्र अने उपशांतमोह, ए चार गुणगणां न होय. ते तीर्थक-

रनामकर्मनो उदय तेरमे चौदमे गुणगणे लाजे, पण वीजा वार गुणगणे न लाजे, तेथी ए पांच प्रकृतिनो उदय, मिथ्यात्व गुणगणे न लाजे. ते पांच अनुदय उदय एको वाचीशमांद्देषी काढतां शेष एकसो सत्तर प्रकृतिनो उदय, आगळे गुणगणे जाणो, पण ए पांचनो उदय यथावस्थान लाजशे ते जणी उदय विछेद न कळो. ॥ १३ ॥

॥ हवे जे प्रकृतिनो उदय, मिथ्यात्वेज ठे, पण आगळ नधी ते कहेवे. ॥

सुदुम तिगायव मिठं, मिठतं सासणे इगारसयं ॥

निरयाणुपुविणुदया, अण थावर इग विगळ अंतो ॥ १४ ॥

अर्थ— सुदुमतिग के० सूक्ष्मत्रिक, थायव के० आतपनामकर्म, मिठं के० मिथ्यात्वाने हनीय, ए पांचनो मिठतं के० मिथ्यात्वगुणगणाने अंतं उदयविछेद थाय, तेथी सासणे के० सास्वादनगुणगणे इगारसयं के० एकसो ने अगीथार प्रकृतिनो उदय वांके के० निरयाणुपुविणुदया के० नरकानुपूर्वीनो इहां अनुदय ठे ते माटे. अने था के० अंतंतानुबंधीया चार, थावर के० स्थावरनाम, इग के० एकेंद्रियजाति, विगळ के० विकल्पप्रकृतिजाति, पयं नव प्रकृतिना उदयनो अंतो के० अंत सास्वादाने हो ॥ श्लोकार्थः ॥ १४ ॥

मूदननाम, अर्थात्तनाम, साधारणनाम, ए सूक्ष्मत्रिक. एनो उदयविछेद प्रथम गुणगणे थाय, जे जणी मूदन नामनो उदय, सूक्ष्म एकेंद्रिय जीवने होय, अर्थात्तनामनो उदय, एकेंद्रियादिक खडिधअर्थात्ताने होय. साधारणनामनो उदय, निगोदिया जीवने होय. ए प्रणे तो नियमा, मिथ्यात्वीज होय. तथा आतपनामनो उदय, वादरएकेंद्रियने अर्थात्तानावस्थाये होय. ते मिथ्यात्वीज होय, अने अर्थात्तावस्थाये सास्वादनगुण होय, एव हां आतपनो उदय न होय. मिथ्यात्वमोहनीयने रसोदयें तो मिथ्यात्वगुणगण होय एव वीजां तेर गुणगणां न होय. वादरअर्थात्ता पृथ्वीकायस्कटिकने आतपनामकर्मनो उदय न होय. ते वेवाये सास्वादन गुणगणुं होय, पण मिथ्यात्व गुणगणुं न होय.

एन एकमो ने सत्तर प्रकृतिमांद्देषी ए पांचना उदयनो अंतं प्रांत मिथ्यात्वेज होय तेथी सास्वादनगुणगणे एकमो ने अगीथार प्रकृतिनो उदय रळो. अर्धी शिष्य प्रश्न करे ठे, के एकमो ने सत्तर प्रकृतिनो उदय, मिथ्यात्वेज होतो तेमांथी पांच प्रकृतिनो उदय ठेवे, तेमांथे शेष एकमो ने चार प्रकृतिनो उदय रळो जोइयें, तो एकमो ने अगीथार प्रकृतिनो उदय, सास्वादाने होय ए केम घटे ? अर्धी गुरु उत्तर कहेवे. के एकमो चार प्रकृतिनो उदय रळो तेमांद्देषी पण नरकानुपूर्वीनुं उदयपणुं सास्वादाने न

होय. जे जणी नरकानुपूर्वीनो उदय, वक्रगतियें नरकगतिमांहे जातां वचखे समयें होय अने औपशमिक सम्यक्त्व वमतां नरकगतिमांहे न जाय. परंतु मिथ्यात्वी यकोज नरकगतिमांहे जाय. सास्वादनगुणगणानो धणी मनुष्य अथवा तिर्यंचजेवारे वक्र नरकें जाय, तेवारें पदेखे समयें, सास्वादननो उदय ठे तेवारें मनुष्य होय ता मनुष्यायु अने तिर्यंच होय तो तिर्यंचायुनो उदय होय एम जाणवुं, अने तेवार पठी सम्यक्त्व वमतां नरकानुपूर्वीनो उदय होय अने वम्या पठी नरकायुनो उदय होय. जेमाटे मिथ्यात्वी थइ नरकें जाय पठी त्यां नरकें उपन्या थका त्यां पर्याप्ता थया पठी उपशमसम्यक्त्व आवे. वली तेने वमे; ते वम्या पठी सास्वादनगुणगणुं होय, तेवारें नरकायुनो पण उदय ठे अने द्वायिकसम्यक्त्वनो धणी तो श्रेणिकराजानी परें सम्यक्त्व सहितज नरकें जाय, अने सास्वादन औपशमिक अने द्वायोपशमिक सम्यक्त्वनो धणी, सम्यक्त्व वमीने नरकें जाय. तेथी एनो पण अनुदय जाणवो. तेथी शेष ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय नव, वेदनीय वे, मोहनीय पच्चीश, आयुनी चार, नामनी उगणसाठ, गोत्रनी वे अने अंतरायनी पांच, एवं एकसो ने अग्नीश्वार प्रकृतिनो उदय, सास्वादाने होय. अहीं उदयविष्टेद नव प्रकृतिनो होय, तेकेवी रीतें? तो के अनंतानुबंधीया कपायने उदयें, आगलां गुणगणां न होय तथा स्थावरनाम, एकेंद्रियजाति, ए वे प्रकृतिनो उदय, एकेंद्रियने होय तथा वेइंद्रियजातिनो उदय, वेइंद्रियने होय. तेंद्रियजातिनो उदय, त्रेंद्रियने होय अने चौरिंद्रियजातिनो उदय, चौरिंद्रिय जीवने होय. अने ए एकेंद्रिय तथा विकलेंद्रियने मिथ्यात्व अने सास्वादन ए वे गुणगणां विना शेष मिश्रादिक चार गुणगणां न होय, तेथी ए पांच प्रकृति तथा अनंतानुबंधीया चार, एवं नव प्रकृतिनो उदय विष्टेद, सास्वादाने होय ॥ १४ ॥

मीसे सय मणुपुढी, णुदया मीसो दएण मीसंतो ॥

चउसय मजए सम्मा, णु पुढि खेवा विअ कसाया ॥ १५ ॥

अर्थ— मीसेसय के० मिश्रगुणगणे एकसो प्रकृतिनो उदय होय, मणुपुढीणुदया के० त्रण आनुपूर्वीनो उदय, अहीं होय नहीं अने मीसोदएण के० मिश्रमोहनीयनो उदय होय, तेथी. तथा मीसंतो के० मिश्रनो अंत होय, तेवारें चउसय मजए के० एकसो ने चारनो उदय अविरतिसम्यक्दृष्टिगुणगणे होय. सम्माणुपुढिखेवा के० एक सम्यक्त्वमोहनीय अने चार आनुपूर्वी, ए पांच उदयप्रकृति क्षेपत्रियें तेवारें एकसो ने चार थाय. अहीं विअकसाया के० बीजा अप्रत्याख्यानावरणीय कपायनी चोकमी ॥ इत्यह्वरार्थः ॥ १५ ॥

तेवारें एकसो अग्नीश्रारमांथी नव काढि, शेष एकसो ने वे रही तेमांहेथी ण देवानुपूर्वीं, मनुष्यानुपूर्वीं अने तिर्यंचानुपूर्वीं. ए त्रण आनुपूर्वींनो उदय, मिश्रगुणगणे न होय, जे जणी मिश्रगुणगणे वर्ततो जीव, भरे नहीं. जेथी करी अंतराखें वक्रगति न पामीयें तेथी आनुपूर्वींनो उदय अहीं न जाजे, तेवारें शेष नवाणुं प्रकृतिनो उदय रह्यो अने मिश्रमोहनीयनो उदय अहीं पामीयें. केमके एना उदयधीज ए गुणगणुं होय ठे, तेथी ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय नव, वेदनीय वे, मोहनीय वारीश, आयुनी चार, नामनी एकावन, गोत्रनी वे अने अंतरायनी पांच, एवें सो प्रकृतिनो उदय, मिश्रगुणगणे होय. त्यां एक मिश्रमोहनीयनो उदय विछेद. जे जणी मिश्रगुणगणा विना वीजे कोइ गुणगणे मिश्रमोहनीयनो उदय न होय. ॥

हवे अविरतिसम्यक्दृष्टि नामे चोये गुणगणे उदयप्रकृति कहे ठे. एकसो चार मांहेथी नवाणुं मिश्रें हती अने इहां सम्यक्त्व ठतां पण चारे गतिमाहें जीवनी उत्पत्ति जाजे. तेथी वक्रगति करतां चार आनुपूर्वींनो उदय जाजे अने द्वायोपशक्ति सम्यक्दृष्टिने सम्यक्त्वमोहनीयनो उदय होय, माटे ए पांच प्रकृतिनो उदय जेजनां एकसो चार प्रकृतिनो उदय चोये गुणगणे जाजे. अहीं सत्तर प्रकृतिनो उदय विछेद थाय, ते कहे ठे. वीजा अप्रत्याख्यानावरणीय कपाय चार ॥ १५ ॥

मणुतिरिऽणु पुष्वि विजव, ष ड्हग अणाऽऊडुग सतर ठेउं ॥

सगसीऽ देसि तिरि गइ, आजनि उज्जोअ ति कसाया ॥ १६ ॥

अर्थ- तथा मणुतिरिऽणुपुष्वि के० मनुष्यानुपूर्वीं अने तिर्यंचानुपूर्वीं, विजव ष के० वैक्रियाष्टक, ड्हग के० दौर्जाग्यनामकर्म, अणाऽऊडुग के० अनादेयदिक, ए सतर ठेउं के० ए सत्तर प्रकृतिनो उदयविछेद थाय. तथा वाकी सगसीऽ के० सत्यासी प्रकृतिनो उदय, देसि के० देशविरति पांचमे गुणगणे होय. अहींयां तिरिगइ के० तिर्यंचगति, आज के० तिर्यंचायु, नि के० नीचैगोत्र, उज्जोअ के० उद्योतनाम, तिःसाया के० वीजा प्रत्याख्यानावरण कपायनी चोकनी ॥ इत्युक्तार्थः ॥ १६ ॥

मनुष्यानुपूर्वीं, तिर्यंचानुपूर्वीं, ए वेनो उदय, मनुष्य, तिर्यंचगतिमांहे अथवातां वक्रगति जीवने होय. त्यां विरति न होय, केमके विरति सहित जीव परजवें अथवाते नहीं तथा वैक्रियशरीर, वैक्रियशंगोपांग, देवत्रिक अने नरकत्रिक ए वैक्रियाष्टक एनो उदय देवता तथा नारकीने होय, तेने चोथा गुणगणाथी उपरखा गुणगणां न होय, तेथी ए आठ प्रकृतिनो उदय, अहीं विछेद पामे. तथा वैक्रियशरीर अने वैक्रिय शंगोपांग, ए वे प्रकृतिना उदय, मनुष्य, तिर्यंचने खड्धिप्रत्ययवैक्रिय शरीर करतं

होय, तेथी देशविरति तथा प्रमत्त गुणगणे एनो उदय लाजे, केमके विष्णुकुमारा-
दिकने करतां सांजळ्यो ठे, तो पण ते उदय स्वाभाविक नहीं, तथा अद्वयकाल होय
तेमाटे. अथवा वीजे कोइ कारणे अहीं कळ्यो नहीं. ते वात, ज्ञानवंत जाणे, तथा
देशविरति, सर्वविरति, गुण ठतां जीवने दोर्जाग्य, अनादेय वचन अने अथशःकीर्त्ति,
ए प्रणनो उदय न होय. ए सत्तर प्रकृतिनो उदय, चोथा गुणगणा सुधी लाजे, पण
आगळे न लाजे. ए रीतें मोहनीयनी प्रकृति अप्रत्याख्यानीआ चार कपाय अने देवायु,
नरकायु, ए वे आयुनी प्रकृति, शेष अग्नीआर नामकर्मनी. एवं सत्तर प्रकृतिनो उद-
यविष्टेद् चोथे गुणगणे जाणवो. शेष सत्याशी प्रकृतिनो उदय, देशविरतिनामें पांचमे
गुणगणे लाजे.

त्यां नीचैर्गोत्र तो भ्रुवोदय तिर्यचगतिमांहे होय, तेथी तिर्यचने देशविरतिनी अपे-
क्षायें लेवो अने मनुष्यने चोथे गुणगणे विष्टेद् होय. १ तिर्यचगति, २ तिर्यचायु, ३
उद्योतनाम, ४ नीचैर्गोत्र, ए चार प्रकृतिनो उदय स्वामी तिर्यच, तेने देशविरतिथी
उपरलां गुणगणां न होय. नवप्रत्ययें तेने सर्वविरतिनो निषेध कळ्यो, जो पण निंद-
मणीआरनो जीव, देरुको हतो तेणे अनशनने समयें “ सवपाणाईवायं पञ्चस्कामी ”
इत्यादिक उच्चार श्रीज्ञातासूत्रमध्ये कळ्यो ठे, पण ते देशविरतिनें रूपें जाणवो, जो
सर्वविरतिपणुं तिर्यचने होय, तो केवलज्ञान केम निषेधाय ? तथा उद्योतनामकर्मना
उदय, जोपण प्रमत्तगुणगणे वैक्रिय शरीर करतां साधुने होय, तोपण ते लब्धिप्र-
त्यय जणी विवदयुं नहीं. तथा प्रत्याख्यानावरणीय कपाय चारने उदयें सर्वविरति-
पणुं न होय. ॥ १६ ॥

अष्टवेडं इगसी, पमत्ति आहार जुअल परकेवा ॥

थीणतिगाहारग इग, वेडं ठ सयरि अपमत्ते ॥ १७ ॥

अर्थ— अष्टवेडं के० एवं आठ प्रकृतिनो उदय विष्टेद् थाय, तेवारें शेष इगसी
के० एकाशी प्रकृतिनो उदय पमत्ति के० प्रमत्तगुणगणे होय. आहारजुअलपरकेवा
के० आहारकशरीर अने आहारकअंगोपांग, ए वे प्रकृति उगणाएंशी मांहे प्रक्षेपीयें,
तेवारें एकाशी थाय. अने त्यां थीणतिग के० थीणक्षीत्रिक आहारगडुगवेडं के० आहा-
रकद्रिक, ए पांच प्रकृतिनो उदय विष्टेद् थाय, तेवारें शेष ठसयरिअपमत्ते के० ठहों-
तेर प्रकृतिनो उदय, सातमे अप्रमत्तगुणगणे होय ॥ इत्यकार्थः ॥ १७ ॥

तेथी ए आठ प्रकृतिनो उदयविष्टेद् देशविरतिगुणगणे होय, एटळे मोहनीयनी
चार कपायप्रकृति, तथा तीर्थगायु एक, नामकर्मनी वे, गोत्रनी एक. एवं आठ प्रकृ-

तिनो उदयविष्टेद सत्याशीमांथी थाय, तेवारें उगणांशी प्रकृतिनो उदय रह्यो तेमांथी वली आहारक शरीर अने आहारक अंगोपांग, ए वे प्रकृतिनो उदय चौद पूर्वो मुनिने श्रीतीर्थकरनी कृद्धि देखवा निमित्तें, तथा सूक्ष्मार्थ संदेह टाळवा निमित्तें, आहारक शरीर आरंजतां, लब्धि प्रयुंजतां होय. तेथी ते उगणांशी मांहे ए वे प्रकृति जेवतां एकाशी प्रकृतिनो उदय, प्रमत्तगुणगणे लाजे; एटले ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय नव, वेदनीय वे, मोहनीय चौद, मनुष्यायु एक, नामनी चुन्मा लीश, उच्चैर्गोत्रनी एक, अने अंतरायनी पांच, एवं एकाशीनो उदय ठे, ते मांहेथी पांच प्रकृतिनो उदय, अर्हीं विष्टेद पामे, जे जणी एक थीणळी, वीजी निजानिज अने व्रीजी प्रचलाप्रचला, ए त्रण निज्जा स्थूलप्रमाद ठे तेमाटे अप्रमत्तं न हांन तथा आहारकशरीर अने आहारकअंगोपांग, ए वेनो उदय लब्धिप्रत्यय आहारक शरीर ठतां विशुद्धपणे, अप्रमत्तपणे होय, ते अपेक्षायें आहारकदिकनो उदय अप्रमत्तगुणगणे पामीयें, पण अर्हीं शा कारणें कह्यो नर्हीं ? ते जाणवामां आवतुं नथी तथा अल्प जणी विवद्ध्युं नर्हीं; तथा “ स्वकृत टीकामां ए विपे आम सखे ठे के, आहारकदिक करनारो यति, औत्सुकें करी अवश्य प्रमादवश थाय ठे, माटे ए पण अप्रमत्तने विपे उदयनो आश्रय घटे नर्हीं. ए विपे आम पण सांजलवामां आवतुं वे के प्रमत्त यतिज आहारकने विकृत करीने पठी विशुद्ध परिणामना वशथी आहारकवंत थकोज अप्रमत्त गुणगणा प्रत्यें पामे ठे, ते कांइ पण स्वल्पकालादि कारणें करी पूर्वाचार्यें विवद्ध्युं नथी. ” एम त्रण दर्शनावरणीय तथा वे नामकर्मनी मळीने पांच प्रकृतिनो उदय, एकाशीमांहेथी टाळे थके शेष ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय ठ, वेदनीय वे, मोहनीय चौद, आयुनी एक, नामनी वेंतालीश, उच्चैर्गोत्रनी एक अने अंतरायनी पांच. एवं ठहोंतेर प्रकृतिनो उदय, अप्रमत्तसाधुने सातमे गुणगणे होय. ॥ १७ ॥

सम्मत्तं तिम संघयण, तिअग उजे विसत्तरि अपुषे ॥

हासाइ ठक अंतो, ठसठि अनिअट्टि वेअतिगं ॥ १८ ॥

अर्थ— त्यां सम्मत्त के० सम्यक्त्वमोहनीय, अंतिमसंघयणतिअग के० ठेकां त्रय संघयण, ए चार प्रकृतिनो उदय, ठेउं के० विष्टेद होय, तेवारें विसत्तरिअपुषे के० व्होंतेर प्रकृतिनो उदय, अपूर्वकरणगुणगणे होय, त्यां हासाइठकअंतो के० हासादिक ठ प्रकृतिना उदयनो अंत एटले विष्टेद होय, तेवारें ठसठिअनिअट्टि के० ठाशठ प्रकृतिनो उदय अनिवृत्तिकरण गुणगणे होय. तेमांथी वेअतिगं के० वेददिक ॥ इत्यकार्यः ॥ १८ ॥

त्वां चार प्रकृतिनो उदयविधेद थाय, तेनां नाम कहे ठे. एक सम्यक्त्वमोहनी-
यना उदयें क्षायोपशमिक सम्यक्त्व पुद्गलिक होय, ते तो सातमा गुणगणा सुधी
होय, अने आठमाथी लेइ आगले गुणगणे क्षायिक तथा औपशमिक सम्यक्त्वजीव
स्वभावरुचिरूप अपुद्गलिक होय. त्यां सम्यक्त्वमोहनीयनो उदय, न लाजे तथा प्रथ-
मसंघयणे रूपकश्रेणि करे अने प्रथमना त्रण संघयणे औपशमश्रेणि आरंजे, शेष
अर्द्धआगले गुणगणे ए त्रण संघयणनो उदय न लाजे, तेवारें तहोंतेरमांहेथी ए
चार प्रकृतिनो उदय काढतां, नाराच, कीलिका अने ठेवठा संघयणना धणी श्रेणि
आरंजे नहीं. तेथी शेष वहांतेर प्रकृतिनो उदय आठमे गुणगणे लाजे. तेमांथी
हास्य, रति, श्ररति, जय, शोक, जुगुप्सा, ए ठ मोहनीय पापप्रकृति वने श्रेणिना
विशुद्धपरिणामें आरंजना उदयथी आठमा गुणगणाने प्रांतें ठेदें, तेवारें पूर्वोक्त
वहांतेरमांथी ठ प्रकृतिनो उदय विधेदे, तेवारें शेष ठाशठ प्रकृतिनो उदय, अनिवृत्ति
वादर संपरायनामा नवमा गुणगणे लाजे. त्यां वली ठ प्रकृतिनो उदय विधेदे, तेनां
नाम कहे ठे. स्त्रीवेदोदयें श्रेणि आरंजे ते, प्रथम स्त्रीवेदोदय ठेदे. पठी पुरुषवेदोदय
ठेदे, पठी नपुंसकवेदोदय ठेदे. पठी संज्वलना क्रोधादिक चारनो उदयविधेद होय;
पुरुष वेदें श्रेणि मांडे ते, प्रथम पुरुषवेदोदय विधेदे, पठी स्त्री वेदोदय विधेदे, पठी
नपुंसक वेदोदय विधेदे; त्रण पठी संज्वलना कपायनो उदय विधेदे. नपुंसकवेदे श्रेणी
मांडे ते, प्रथम नपुंसक वेदोदय ठेदे, पठी स्त्रीवेदोदय ठेदे, पठी पुरुषवेदोदय ठेदे. १७

संज्वलण तिगं ठवेउं, सठी सुहुमंमि तुरिअ लोचंतो ॥

उवसंत गुणे गुण स, ठि रिसह नाराय डग अंतो ॥ १९ ॥

अर्थ—अने संज्वलणतिगं के० संज्वलनत्रिक, ठवेउं के० ए ठ प्रकृतिनो उदय-
विधेद थाय तेवारें सठीसुहुमंमि के० सूद्धसंपराय दशमे गुणगणे शाठ प्रकृतिनो
उदय होय, तिहां तुरिअलोचंतो के० संज्वलननी चोकडीमांहेला चोथा लोचना
उदयनो अंत थाय, तेवारें उवसंतगुणे के० उपशांतमोहगुणगणे गुणसठि के० उग-
णशाठ प्रकृतिनो उदय होय, त्यां रिसहनारायडग अंतो के० रूपजनाराचसंघयण,
अने नाराचसंघयण, ए वे प्रकृतिनो उदय, विधेद पामे ॥ इत्यकार्थः ॥ १९ ॥

पठी संज्वलनक्रोध, मान, माया, ए त्रणनो उदयविधेद थाय, केमके एने उदयें,
सूद्धसंपराय चारित्र न होय तेमाटे ए ठ प्रकृतिनो उदयविधेद थाय तेवारें शेष
ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय ठ, वेदनीय वे, मोहनीय एक, आयुनी एक,

नामनी उगणचावीश, गोत्रनी एक, अने अंतरायनी पांच, एवं शाठ प्रकृतिनो उदय सूक्ष्मसंपरायनामा दशमे गुणठाणे लाजे. त्यां चोथा संज्वलनना लोचनो उदय वेदाय, केमके संज्वलनने उदयें यथाख्यातचारित्र ह्णाय ठे, अने आगवे चार गुणठाणे यथाख्यातचारित्र होय तेथी त्यां संज्वलननो लोच न होय, तेव्हां शेष उगणशाठ प्रकृतिनो उदय उपशांतमोह वीतरागउदयस्यनामा अग्नीश्रारमे गुणठाणे लाजे, त्यां रूपजनाराचसंघयण, वीजुं नाराचसंघयण, ए वे नामकर्मनी प्रकृतिनो उदय विवेद थाय, केमके वज्ररूपजनाराचसंघयण विना वीजा संघयणना धणी, ह्णकश्रेणि आरंजे नहीं, अने आगलां त्रण गुणठाणानी प्राप्ति ह्णकश्रेणि विना थाय नहीं तेथी ए वे संघयणनो उदय न होय माटे पूर्वोक्त उगणशाठ प्रकृतिना उदय मांहेथी वे संघयणनो उदय टाळे थके ॥ १९ ॥

सगवन्न खीण डुचरिमि, निद्व डुगंतो अचरिमि पणवन्ना ॥
नाणंतराय दंसण, चउ ठेउं सजोगि वायाला ॥ २० ॥

अर्थ—सगवन्न के० तेव्हां सत्तावन प्रकृतिनो उदय ते खीणडुचरिमि के० हीणमोहगुणठाणाना ठेला द्विचरमसमयथी अर्वांग वीजा समयलगें होय. निद्वडुगंतो अचरिमि के० त्यां वली निद्रा ने प्रचला ए वे प्रकृतिनो उदयविवेद थाय, तेव्हां ठेले समयें पणवन्ना के० पंचावन प्रकृतिनो उदय होय, त्यां नाण के० ज्ञानावरणी पांच, अंतराय के० अंतराय पांच, दंसणचउ के० दर्शनावरणीय चार, एवं चोद प्रकृतिनो उदय, ठेउं के० वेदाय, तेव्हां सजोगि के० सयोगीगुणठाणे वायाला के० वीश प्रकृतिनो उदय होय ॥ इत्यक्षरार्थः ॥ २० ॥

शेष ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय ठ, वेदनीय वे, आयु एक, नामनी सात्रीस, गोत्रनी एक, अंतरायनी पांच, एवं सत्तावन्न प्रकृतिनो उदय वीतरागउदय हीणमोह गुणठाणाना डुचरिमि एटले ए गुणठाणानो काल अंतर मुहूर्त्त प्रमाण तेना ठेला वे समय ते मांहेलो प्रथम ठेलाथी पहेलो समय त्यां लगे हो त्यां निद्रा अने प्रचला, ए वे दर्शनावरणीयनी प्रकृतिनो उदय विवेद पामे. अ केट्खाएक आचार्य कहेठे के उपशांत मोहेंज वे निद्रानो उदय होय पण ही मोहें न होय तथा सत्तरिनामे ठाढा कर्मग्रंथना अज्ञिप्रायें तो ह्णकश्रेणिना धय अति विशुद्ध जणी निद्रानो उदय, निपेच्यो ठे. पण था ठेकाणे शुं जाणीयें, के अज्ञिप्रायथी निद्रानो उदय, ह्णकने मान्यो ठे ? ते जणातुं नथी ते अस्पष्ट

वारमा गुणगणाने वेहेले समयें पंचावन प्रकृतिनो उदय लाजे, त्यां चोद प्रकृतिनो उदय विष्टेद थाय, तेनां नाम कहे ठे. ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय चार, अंतराय पांच, ए चोद प्रकृति आत्मगुणघातीनी ठे ते विशुरूपरिणामं करी उदय तथा सत्तायें सायेंज टले तेवारें केवलज्ञानादिक आत्मगुणनिश्चयनवाजिप्रायें वारमा गुणगणाना अंत समयें अने व्यवहारनयथी तेरमा गुणगणाने पहेले समयें, प्रगट थाय. त्यां केवलज्ञान, केवलदर्शन, तथा दान, लाज, जोग, उपजोग, वीर्य, ए पांच द्वायिक लब्धि गुण प्रगटे तेवारे पूर्वोक्त पंचावन प्रकृतिमांहेथी चोद प्रकृतिनो उदय विष्टेद थये थके शेष एकतालीश प्रकृतिनो उदय रहे अने मूलपाठें वेतालीशनो उदय कद्यो ठे ते केवी रीतिं ? तेनुं आगली गाथायें समाधान करेठे.

तित्तुदया उरलाथिर, खगड् डग परित्त तिग ठ संठाणा ॥

अगुरु लहु वन्न चउ निमि, ए तेअ कम्माड्ग संघयण ॥ ११ ॥

अर्थ-तित्तुदया के० त्यां तीर्थकरनामकर्मनो उदय होय माटे वेंतालीश कही. अहीं उरल के० औदारिकदिक, अथिर के० अथिरदिक, खगड्गुग के० खगतिदिक, परित्ततिग के० प्रत्येकत्रिक, ठसंठाणा के० ठसंस्थान, अगुरुलहु के० अगुरुलघुचतुष्क, वन्नचउ के० वर्णचतुष्क, निमिण के० निर्माणांनम, तेअ के० तेजसशरीर, कम्मा के० कार्मणशरीर, ड्गसंघयण के० एक वज्ररूपनाराचसंघयण. एवं सत्तावीश प्रकृति ॥ इत्यक्षरार्थः ॥ ११ ॥

जेमाटे रसोदयनी अपेक्षायें करीने जिननामकर्मनो उदय अहीं लाजे ठे तेणे करीने पोतानी देशनायें चतुर्विधसंघ स्थापे. वीजो जिननामनो अथाधाकाल, अंतरमुहूर्त्तनो कद्यो, ते प्रदेशोदयनी अपेक्षायें जाणवो. जिननामने प्रदेशोदय थये थके पण वीजा जीवनी अपेक्षायें तेनी आझा ऐश्वर्यादिक वधे पण ते अहीं विवद्ध्युं नथी. अहीं सघले स्थानकें रसोदय विवद्दयो ठे तेथी ते एकतालीश प्रकृतिमांहे जिननामोदय जेलतां नामकर्मनी आरुत्रीश तथा मनुष्यायुनी एक, वेदनीयनी वे अने उच्चैर्गोत्रनी एक. एवं वेतालीश प्रकृतिनो उदय, सयोगी गुणगणे लाजे, त्यां त्रीश प्रकृतिनो उदय विष्टेद होय, ते कहे ठे. औदारिक शरीर अने औदारिक अंगोपांग, ए औदारिकदिक; अस्थिर अने अशुभ ए अस्थिरदिक; शुभविहायोगति अने अशुभविहायोगति, ए खगतिदिक; प्रत्येकनाम, स्थिरनाम, शुभनाम, ए प्रत्येकत्रिक; समचतुरस्र, न्यग्रोध, सादि, वामन, कुज, अने हुंरु. ए ठ संस्थान; अगुरुलघु, उ

घात, पराघात ने उद्घास, ए अग्रुखधुचतुष्क. वर्ण, गंध, रस ने स्पर्श, ए वर्णवतुष्कः एवं त्रेवीश प्रकृति थइ. निर्माण नाम, तेजसशरीरनाम, कर्मणशरीरनाम, वज्ररश्म-
नाराचसंधयण, ए सत्तावीश प्रकृति काययोग रुंधे थके काययोगने अज्ञातं करी अण-
गीगुणठाणे एनो उदय न होय. ॥ २१ ॥

सूसर दूसर साया, ऽसाए गयरं च तीस बुठेउं ॥ वारस
अजोगि सुजगा, इज्ज जसऽन्नयर वेअणिअं ॥ २२ ॥

अर्थ—सूसर के० सुस्वरनामकर्म, दूसर के० दुःस्वरनामकर्म, तथा सायाऽसाए-
यरंच के० शातावेदनी अने आशाता वेदनी ए मांहेली एक प्रकृति. ए रीतं तीसबुठेउं
के० त्रीश प्रकृतिनो उदय विछेदे, तेवारं वारसअजोगि के० वार प्रकृतिनो उदय अ-
योगीगुणठाणे होय. तेनां नाम कहेठे. सुजग के० सौजाग्यनामकर्म, आइज्ज के० आ-
देयनाम, जस के० यशःकीर्त्ति नाम, अन्नयरवेअणिअं के० वे मांहेउं अनेहं एक वे-
नीय, एवं चार प्रकृति थइ. ॥ २२ ॥

ए पुजलविपाकनी प्रकृति जीवने कायसंबंध टले थके इहां प्रदेश घन करे. अने
वचनयोग रुंध्या पठी चौदमे गुणठाणे स्वरनिरोधं सुस्वरं दुःस्वरनामनो उदय विछेद
पामे. ए उगणत्रीश थइ तथा शातावेदनीय उदय प्राप्त होय तो अशातावेदनीयनो उदय
उदय छेद थाय अने अशातावेदनीयनो उदय प्राप्त होय तो शातावेदनीयनो उदय
छेद थाय. एम वेहु प्रकृतिमांहेथी एक प्रकृतिनो उदय छेदे, पण नानाजीवनी अपे-
क्षायें वेहुनो उदय अयोगी गुणठाणे लाजे तथापि एक जीवने स्तोककाल जणी एक-
नोज उदय पामीयें, ते अपेक्षायें त्रीश प्रकृतिनो उदय विछेद सयोगी गुणठाणे कशो
माटे वेंतालीशमांहेथी त्रीश प्रकृतिनो उदय टल्यो, तेवारं शेष वेदनीय एक, आउ
एक, नामनी नव, गोत्रनी एक, ए वार प्रकृतिनो उदय चौदमा अयोगी गुणठाणना
चरम समयसुधी लाजे अने ठेले समय ए वार प्रकृतिनो उदयविछेद थाय, ते कहेंठे.
सौजाग्यनामकर्मजीवविपाकी, आदेयनामकर्मजीवविपाकी, यशनामकर्मजीवविपाकी,
जेनो उदय विछेद सयोगी गुणठाणने प्रांतं नथी तथा शाता अशातामांहेलो एक
वेदनीयकर्मजीवविपाकी. ए चार प्रकृति जीवविपाकीनी जाणवी ॥ २२ ॥

तस तिग परिणदि मणुआ, उगइ जिणु चंति चरिम सम-
यंतो ॥ उदउं सम्मत्तो ॥ उदउहुदीरणया, परमपमत्ताइ
सग गुणेषु ॥ (पाठांतरे) पमत्ताई सगतिगुणा ॥ २३ ॥

पाठांतर गाथा ॥ जंवेअणि आहार डुग, थीणतिग नराउ अम
पमत्तता गुणयालस जोगिउदी, राणंतु अणुदीरगु अजोगी ॥ २४ ॥

अर्थ—तसतिग के० त्रसत्रिक, पणिंदि के० पंचेंद्रिय जाति, मणुआउगइ के० मनुप्यायु ने मनुप्यगति, जिणुच्चंति के० जिननाम अने उच्चैर्गोत्र. ए वार प्रकृतिना उदयनो अयोगी गुणठाणाने चरिमसमयंतो के० अंतसमयं अंत थाय. एटले उदउसा-
म्मत्तो के० उदयाधिकार संपूर्ण थयो. उदउवुदीरणयापरमपमत्ताइसगगुणेषु के० उद-
यनी पेरें उदीरणा जाणवी. पण एटलुं विशेष जे, अप्रमत्तादिक सात गुणठाणे उदी-
रणात्रिक न्यून जाणवो. पाठांतरें पमत्ताइसगतिगुणा के० अप्रमत्तादिक सात गुणठाणे
उदयनी प्रकृति कही ठे, ते थकी उदीरणात्रिक ऊणुं कहेवुं. ॥ २३ ॥

॥ हवे पाठांतर गाथानो अकारार्थ कहेठे. ॥

जंवेअणि के० जे वेदनीय वे तथा आहारडुग के० आहारकद्विक, थीणतिग के०
थीण्डीत्रिक, नराउ के० मनुप्यायु, ए अड के० आठ प्रकृतिनो उदीरणानो विच्छेद
पमत्तता के० प्रमत्तगुणठाणे थाय. तेथी अप्रमत्तादिक गुणठाणे उदयथी उदीरणा त्रण
त्रण प्रकृतिनी उठी करीयें, तेवारें यावत् गुणयालसजोगिउदीरणंतु के० उगणचालीश
प्रकृतिनी उदीरणा सयोगी गुणठाणे होय. अणुदीरगुअजोगी के० अने अयोगीगुण-
ठाणे अनुदीरक होय ॥ इत्यकारार्थः ॥ २४ ॥

त्रसनाम, वादरनाम, पर्यातिनाम. ए त्रसत्रिक ए जीवविपाकीनी, एवं सात. पंचें-
द्रियजातिनामकर्म, पंचेंद्रिय एवा उदयिकपर्यायहेतु जवचरमसमय सुधी होय, एवं
आठ, मनुप्यायुप्रकृति ते मनुप्य जवविपाकीनी जणी जवचरमसमयसुधी एनो उदय
होय, एवं नत्र. मनुप्यगतिनामकर्म पण मनुप्य एवा उदयिकपर्याय हेतु एवं दश,
जिननामकर्म पण तीर्थकरपर्यायहेतु चरमसमयसुधी होय. एवं अगीआर प्रकृति यइ
अने उच्चैर्गोत्र पण जीवविपाकी जणी चरमसमयसुधी लाजे. एचार प्रकृतिना उदयनो
तथा एनी सत्तानो विच्छेद अयोगीगुणठाणाने ठेहेले समयं होय, जेमाटे तेवार पठी
कर्मकलंकरहित मनुप्यत्वादिक उदयिक पर्याय अनजिधेय सहजानंदस्वरूपी,
शुक्लोपयोगी, ध्येयसिद्धदशा अनुजवे, तेथी ए उदय विच्छेद अंनंत होय ॥ इति श्री-
कर्मस्तवटवार्ये उदयाधिकारः समाप्तः ॥

॥ उदय यंत्रकम् ॥

	गुणत्राणे उदयप्रकृति.	मूलप्रकृति.	उत्तरप्रकृति.	ज्ञानावर्णीय.	दर्शनावर्णीय.	वेदनीय.	मोहनीय.	आयुःकर्म.	नामकर्म.	गोत्रकर्म.	व्यसनायकर्म.
	उपे.	०	१२२	५	९	२	२०	४	६७	२	५
१	मिष्यात्वे.	०	११७	५	९	२	२६	४	६४	२	५
२	सास्यादने.	०	१११	५	९	२	२५	४	५९	२	५
३	मिधे.	०	१००	५	९	२	२२	४	५१	२	५
४	अपिरत्ते.	०	१०४	५	९	२	२२	४	५५	२	५
५	दंसाविरत्ते.	०	०७	५	९	२	१०	२	४४	२	५
६	प्रमत्तमंयते.	०	०१	५	९	२	१४	१	४३	२	५
७	अप्रमत्तमंयते.	०	०६	५	६	२	१४	१	४२	१	५
८	अपूर्वकारणे.	०	०२	५	६	२	१३	१	३९	१	५
९	अनिवृत्तिकरणे.	०	६६	५	६	२	७	१	३९	१	५
१०	गृहममंयते.	०	६०	५	६	२	१	१	३९	१	५
११	उपसांतमोदे.	७	७९	५	६	७	०	१	३९	१	५
१२	कीलमोदे.	७	२२	५	६	२	०	१	३७	१	५
१३	मयोगी देवतीये.	४	४२	०	०	२	०	१	२०	१	०
१४	अयोगी देवतीये.	४	१२	०	०	१	०	१	२	१	०

हृवे उदय सहचारिणी जणी उदीरणा कहीयें ठेयें. उदयोदय तथा उदीरणोदय, मध्यें उदीरणोदय उदीरणानामकरणजीवविशेष तेणे करी जे सहज ठे उदयावलि उपरांत दक्षिया तथा रस आकर्षी उदयावलिमांहे आणी जोगवे तेना उदयथकी जे शीशेषस्वामित्वपणुं तेने उदीरणा कहीयें ठेयें. ते उयें तथा मिथ्यात्वादिक ठ गुणठाणे जेम् उदयस्वामित्व कळुं, तेम् त्यां तेंदळुंज उदीरणा स्वामित्वपणुं जाणुं. इहां उदय उदीरणानो विशेष नथी, पण एदळुं विशेष जे प्रमत्त गुणठाणाने अंतें थीण्डीत्रिक अने आहारकद्विक, ए पांच प्रकृतिनो उदयविधेद कह्यो अने उदीरणा विधेद तो थीण्डीनिडा एक, निडानिडा वे, प्रचला प्रचला त्रण, आहारकद्विक, शाता अशाता-वेदनीय वे, अने मनुष्यायु. ए आठ प्रकृतिनी उदीरणा विधेद होय, तेवारें अप्रमत्त-गुणठाणे शेष तहोंतेर प्रकृतिनी उदीरणा होय. जेमाटे मनुष्यायु प्रमर्त्तना योगें करी उदीरीयें तेथी बहु काल वेदवा योग्य ते थोडा कालमां वेदी, अपवर्त्तन करणविशेषें करी वेदे तेथी सोपक्रम आयु होय, अकाल मरण पामे अने अप्रमत्तादिक गुणठाणे अकाल मरण न होय तथा शाता अशातानी उदीरणा पण प्रमत्तपणे होय अने उदय सर्वगुणठाणे लाजे, तेथी ए त्रण प्रकृतिनो उदय, उदीरणाविना अप्रमत्तें लाजे ॥२३॥

हृवे पाठांतरें चोवीशमी गाथानो अर्थ कहे ठे. जे जणी शाता अशाता ए वेहु वेदनीय प्रमुख प्रमत्तगुणठाणे पण उदीरी वेदे पण अप्रमत्तपणे उदीरणा नथी. तेथी अप्रमत्तादिक आठ गुणठाणे ए प्रकृतिर्जनो उदय होय पण उदीरणा न होय. तथा आहारकशरीर अने आहारक अंगोपांग, ए प्रकृति नामकर्मनी ठे. तेनो उदय तथा उदीरणा प्रमत्तगुणठाणे होय पण अप्रमत्तें न होय अने थीण्डी, निडानिडा तथा प्रचला प्रचला, ए त्रण दर्शनावरणीयप्रकृतिनो उदय अने उदीरणा पण प्रमत्तपणे होय पण अप्रमत्तगुणठाणे न होय, एवं सात. तथा मनुष्यायु पण अप्रमत्तपणे उदीरें नही, तेथी अकालमरण न होय. तेमाटे ए आठ प्रकृतिनो उदीरणाविधेद प्रमत्तगुणठाणे होय, तेवारें शेष ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय ठ, मोहनीय चौद, नामनी वेंतालीश, गोत्रनी एक, अंतरायनी पांच, ए तहोंतेर प्रकृतिनी उदीरणा अप्रमत्तगुणठाणे होय. एम् अपूर्वकरणादिक गुणठाणे पण उदयथी त्रण प्रकृति फेर उदीरणायें उठी जाणवी. एम् चावत् सयोगीगुणठाणे उदय वेंतालीश प्रकृति अने उदीरणा उग-णचालीश प्रकृतिनी होय, अने अजोगी गुणठाणे उदीरणा नथी, योगने अजावें समस्त योगरहित होय अने उदीरणा तो त्रिकरण विशेषकरणवीर्ययोगवल एकार्थपर्यायनाम ठे तेथी करणवीर्यने अजावें अयोगी जगवंतने यद्यपि अनंतवल हृतो पण कोइ कर्म उदेरी न शके, ते जणी अनुदीरक कळुं, तेमज १ वंधन, २ संक्रम, ३ उद्धर्त्तना, ४

अपवर्तना, ५ उपशमना, ६ निधत्त, ७ निकाचनादिकरण पण अयोगीगुणगणे न हेत. जो पण वार उदयवती प्रकृतिमांहे अनुदयवती तहोंतेर प्रकृति स्तिवुक संक्रमे संक्रमावती कही, पण संक्रमणकरण न होय, ए तत्व ठे ॥ २४ ॥

एसा पयडी तिगुणा, वेअणि आहार जुअल थीण तिगं ॥ मणुआठ पमत्तंता, अजोगिअणुदीरगो जयवं॥१५॥उदीरणा सम्मत्ता ॥

अर्थ-एसापयनी के० ए उदीरणाप्रकृति ते उदयथकी तिगुणा के० त्रण ऊषी जाणवी. वेअणि के० वेदनीयवे, आहारजुअल के० अहारकट्टिक, थीणतिगं के० थीणकीतिक. मणुआठ के० मनुप्यायु, ए आठ प्रकृतिनी उदीरणा, पमत्तंता के० प्रमत्तगुणगणान् अंतसगंज होय. अजोगिअणुदीरगोजयवं के० अयोगी जगवान् सर्वकर्मनो अनुदीर जाणवो. ॥२५॥ उदीरणासम्मत्ता के० ए उदीरणाधिकार संपूर्ण थयो. ॥

ए उदीरणा अप्रमत्तादिक सात गुणगणे उदयथी त्रण प्रकृति उठी उणी जाणवी. केमके ए सर्वगुणगणे मूलनी ठ प्रकृतिनी उदीरणा होय. एटखे वेदनीयनी वे, अने मनुप्यायु, ए त्रण प्रकृतिनो उदय होय पण उदीरणा न होय, तेथी मूल प्रकृतिनी तेनी, उत्तरप्रकृति तहोंतेरनी उदीरणा खेवी, तेथी अप्रमत्तगुणगणे तहोंतेर प्रकृतिनो उदय अने तहोंतेर प्रकृतिनी उदीरणा तेमांहेथी एक सम्यक्त्वमोहनीय अने अदं नाराय, कीसिका अने ठेवहुं, ए त्रण संघयण, एवं चार प्रकृतिनी उदीरणासिंता पये थके आठमे गुणगणे उगणोतेर प्रकृतिनी उदीरणा होय, तेमांथी हास्य, रति, आनि, जय, शोक, जुगुप्सा, एठ प्रकृतिनी उदीरणा विधेदे, नवमे गुणगणे प्रेशठ प्रकृतिनी उदीरणा जाणवी. तेमांथी त्रण वेद, संज्वलनो क्रोध, संज्वलनो मान, अने संज्वलनी माया, एप्रप संज्वलनी प्रकृती मलीठ प्रकृतिनी उदीरणा विधेद थये थके दशमे गुणगणे सत्तावन प्रकृतिनी उदीरणा जाणवी. तिहां सूक्ष्मखोजनी उदीरणा विधेद थये थके मोहनीयनी उदीरणा विधेद थके, तेवारें शेष पांच कर्मनी प्रकृति एटखे ज्ञानावरणीयनी पांच, दर्शनावरणीयनी ठ, नामनी उगणचालीश, गोत्रनी एक अने अंतरायनी पांच. ए उग्रन प्रकृतिनी उदीरणा अमीथारमे गुणगणे होय. तिहां रुपननाराय अने नाराय ए वे प्रकृतिनी उदीरणा विधेदे शेष चोपन्न प्रकृतिनी उदीरणा हीणमोहगुणगणे होय. तेना प्रप बांगा करतां समयाधिक आवशिसेप निजा अने प्रचलानी उदीरणासिंता अने आवशिसेने ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय चार अने अंतराय पांच, ए चोद प्रकृतिनी उदीरणाविधेदे, तेवारें धारमा गुणगणानी अंत आवलीये नामकर्मने हाकवीश, अने गोत्रनी एक. एवं आकवीश प्रकृतिनी उदीरणा खाने. जे प्रती इ-

॥ हवे अनुक्रमे उदयवदीरणा प्रकृति विचारीने चौद गुणगणे सत्ता विचारे वे. ॥

सत्ता कम्माण छिइ, वंधाइअ लख अत्त लाजाणं ॥

सत्ते अम्याल सयं, जा उवसमु विजिणु विअ तइए ॥ १६ ॥

अर्थ- सत्ताकम्माणछिइ के० सत्ता सद्भावकर्मनी स्थिती अवस्थान, वंधाइअ के० वंधन संक्रमणादिककरणे करी (लख) लाधुं ठे अत्तलाजाणं के० आत्मजागरणी पणुं जेणे, एवी संते के० सत्ताये होय. अडयालसयं के० एकसो ने अडतावीश प्रकृति ते जावसमुवि के० यावत् उपशांत मोहनामें अगीश्वरमुं गुणगणुं ठे तां सुधी जाणयी, परंतु जिणुविअतइए के० जिननाम विना वीजे सास्वादनगुणगणे तथा वी मिश्रगुणगणे एकसो ने सकतावीश प्रकृतिनी सत्ता होय.

सत्ता एट्ठे कर्मदलनुं जीवसाथें संबंधणुं कर्मस्वरूपें रहेयुं, ज्यांसुधी वान् कर्मनां दस, जीव प्रदेशयी खरे नहीं, तथा अन्यप्रकृतिपणे संक्रमे नहीं, त्यांसुधीके सत्ता जाणयी. ते कर्म केवां ठे के जेने वान्धवे करी तथा संक्रमणे करी सा पाम्योठे जे आत्मलाज मतिज्ञानावरणादि आत्मस्वभाव जेणे, एवां कर्म एट्ठेसत्त तिय उत्तर प्रकृतिमांहे निजस्थितिरसदलनुं परिक्रमावयुं. जेम देवगति, मनुष्यगत, दिकमांहे संक्रमायीने सत्ताये रहेयुं, ते कर्मप्रकृति सत्ताये उयें एकसो ने अडतावीशनी विवहा करयी. अही वंधननाम, शरीरनी घेरें पांच लीधां तेथी एकसो ने अड तावीश उयें तथा मिथ्यात्व अवरिति, देशविरति, प्रमत्त, अप्रमत्त, निवृत्ति, अनिवृत्ति गृहमंपराय, उपशांतमोह लमें उयें एकसोने अडतावीश प्रकृति सत्ताये होय. तीं करनाम कर्मनी सत्ता होय. ते जीव, वीजे, व्रीजे, गुणगणे न थावे तेमाटे जिनना मनी मत्ता, एट्ठे गुणगणे न लाजे अने मिथ्यात्व गुणगणे जिननामनी सत्ता अंत रमुद्धर्त्त संतये, जेम कोइएक हायोपशमिक सम्यक्दृष्टि जीव पूवें मिथ्यारप्रयत्न नरकायु वांधी पत्री सम्यक्त्व पामी जिननाम वांधी ते मरण समयें सम्यक्त्व मिथ्यात्वे जाय, पण सास्वादनं न जाय, तेथी मिथ्यात्वे अंतरमुद्धर्त्त मात्र विव नान सत्ताये होय, पण सास्वादन अने मिश्रं न होय, तेथी ए वने गुणगणे एकसो ने सकतावीशनी सत्ता होय ॥ १६ ॥

अपृवाइअ चउके, अण तिरि निरयाउ विणु विआअसयं ॥

मम्माइ चउनुमत्तग, म्थमि इग चत्तसय महवा ॥ १७ ॥

अर्थ- अपृवाइअचउके के० अपूर्वकरणादिक चार गुणगणे अण के० अतंशुनी धीशनी चोकरनी, तिरि के० निर्यायु, निरयाउ के० नरकायु, ए ठ प्रकृति, विउ के० विना शेष, विआअसयं के० एकसो ने वेंतावीश प्रकृतिनी सत्ता होय अने सम्यक्

चउसु के० अविरतिसम्यक्दृष्टि चार गुणगणा प्रमुखें द्वायिक सम्यक्दृष्टिने सत्तग-
खयंमि के० सात प्रकृति द्वाय गइ ते जणी इगचत्तसय के० एकसो एकतालीश
प्रकृति सत्तायें होय. अइवा के० अथवा पद्दांतरें ए अर्थ, आगळी गाथामां लखाशे ॥२३॥

ए हवे विशेषें कहे ठे. अहीं पंच संग्रहने मतें अनंतानुबंधीया कपाय चारनी
विसंयोजना तथा क्षपणा कत्या विना उपशमश्रेणीयें तथा क्षपकश्रेणीयें आठमुं, नवमुं,
दशमुं, अने अगीश्रारमुं ए चार गुणगणां स्पष्टें नहीं. विसंयोजना एटले विशेष जे
खपाव्यां हतां पण मिथ्यात्वादिक प्रत्ययें वली बंधाय, ते खपणानुं नाम विसंयोजना
कहीयें अने वल्या बीजनी परें फरी पद्धवे नहीं, ते खपणा कहीयें. वेदुपरि सत्ता न
होय. तथा नरकायु, तिर्यगायु बांध्या पठी उपशमश्रेणि न करे तेथी ते वे आयुनी
सत्ता हुंते थके ए चार गुणगणां न होय, तेथी अनंतानुबंधी कपायनी चोकनी, तथा
नरकायु, ने तिर्यचायु, ए ठ प्रकृतिनी सत्ता विना शेष एकसो ने वेंतालीश प्रकृतिनी
सत्ता होय. तथा देवायु बांधे थके उपशमश्रेणि करवानुं संजवे तेथी देवायुनी सत्ता
अने मनुष्यायुयें वतें तेथी तेनी पण सत्ता हुंते ए चार गुणगणां होय, तथा पूर्व
अगीश्रारमा गुणगणा सुधी एकसो ने अडतालीशनी सत्ता कही ते संजव, सत्तानी
अपेक्षायें जाणवो, जेजणी उपशमश्रेणिना धणी पण तिहांथी पाठा पनी मिथ्यात्वा-
दिक प्रत्ययें वली ते ठ प्रकृति बांधशे, ए सत्तानो संजव ठे. योग्यतापणे अपेक्षायें
एकसो ने अरुतालीशनी सत्ता कहीयें, इहां कांइ विरोध नथी.

१ अविरतिसम्यक्दृष्टि, २ देशविरति, ३ प्रमत्त, ४ अप्रमत्त, ए चार गुणगणे
वर्त्तता द्वायिक सम्यक्दृष्टि जीवने अनंतानुबंधीया चार कपाय, मिथ्यात्वमोहनीय,
मिश्रमोहनीय, अने सम्यक्त्वमोहनीय, ए सात प्रकृति खपावी ते जणी ते सातनी
सत्ता टळी, तेवारें शेष एकसो ने एकतालीशनी सत्ता होय ए अचरम शरीर द्वायिक
सम्यक्दृष्टिनी अपेक्षायें चरम शरीरद्वायिक सम्यक्दृष्टिनो विशेष. ए अर्थ वली
पद्दांतरें आगळी गाथामां कहेशे ॥ २३ ॥

खवंगंतु पप्प चउसुवि, पणयाळं निरय तिरि सुराउ विणा ॥

सत्तगविणु अडतीसं, जा अनिअट्टी पढम जागो ॥ २४ ॥

अर्थ- पद्दांतरें खवंगंतुपप्पचउसुवि के० तथा क्षपक केवली, चरम शरीरीने ए
चार गुणगणे निरयतिरिसुराउविणा के० नरकायु, तिर्यचायु, अने देवायु, ए त्रण
थाउखां विना पणयाळं के० एकसो पीस्तालीश प्रकृति कही. अने सत्तगविणुअडतीसं
के० सत्तक द्वायें द्वायिकसम्यक्दृष्टिने एकसो ने आरुत्रीशनी सत्ता जाअनिअट्टीपढ-
मजागो के० चोया गुणगणाथी लइने यावत् अनिवृत्ति नवमा गुणगणाणा प्रथम
जाग लगे होय ॥ इत्यकारार्थः ॥ २४ ॥

अथवा एटले पक्षांतरें द्वापक एटले तेहीज जवमां सर्व प्रकृतिनो खपावनार पने एवो जे मनुष्य, चरमशरीरी तेने चोथे, पांचमे, ठठे, अने सातमे, ए चार गुणजो द्वायोपशमिक, अने द्वायिक ए वेहु सम्यक्त्व ठतां तथा मिथ्यात्वादिकें पण चरमशरीरी ठे, ते जणी देवायु, नरकायु ने तिर्यगायु, ए त्रण पोतपोताना चरमवने विपे जोगवीने खपाव्यां ठे तेथी तेने सत्तायें एकसो ने अमतालीशमांथी त्रण काहू-दतां शेष एकसो पीस्तालीश प्रकृति सत्तायें होय. ए स्वरूप, सत्तानी अपेक्षा जाणवुं, तेथी शतकनामे कर्मग्रंथमध्ये सात प्रकृति खपाव्या पठी ए त्रण थायुनी द्वापणा, संजव सत्तापेक्षायें कही. तेहशुं विरोध न होय जे जणी तिहां खपाव्या कें ए त्रण थायुना पंधयोग्य टाली तेणे जीव करे नहीं. एटले वली ए त्रण थायु पांच नही, तथा द्वायिकसम्यक्त्वष्टिने चरम शरीरें चोथा गुणठाणेथी मांकीने पांचमे, ठठे, सातमे, आठमे, ए पांच गुणठाणे तथा नवमा गुणठाणाना अंतर मुहूर्त्त काजना ना जाग करीयें, तेना प्रथमजाग सुधी एकसो ने आडत्रीश प्रकृतिनी सत्ता होय, तेथी रीतें के चरम शरीरी जणी पूर्वोक्त प्रकारें देवायु, नरकायु, तिर्यगायु, ए त्रणनी सत्ता टली अने द्वायिक सम्यक्त्व ठे माटे अनंतानुबंधीया कपाय चार तथा मिथ्यात्वा मिथ्र ने सम्यक्त्व, ए त्रण मोहनी. एवं सात प्रकृतिनो पण सत्ता टली एटले एकसो ने अमतालीशमांथी ए दश प्रकृतिनी सत्ता विना शेष एकसो ने आडत्रीश प्रकृतिनी सत्ता नवमा गुणठाणाना नव जागमांहेला प्रथम जाग सगें होय. तेना पठी तैर नामकर्मनी अने त्रण दर्शनावरणीयनी, एवं शोल प्रकृतिनी सत्ता विना पाप, ते कहे ठे. ॥ २७ ॥

यावर तिरि निरया यव, डुग थीण तिगे ग विगल साहारं ॥

सोअ खउं डुविस सयं, विअंसि विअ त्रिअ कसायंतो ॥ २८ ॥

अर्थ- यावर कें० स्यावरद्विक, तिरि कें० तिर्यंचद्विक, निरय कें० नरकद्विक, आरप कें० आतपद्विक, ए चार डुग कें० द्विक अने थीणतिग कें० थीणद्विक, एग कें० एकेंद्रियजानि, विगल कें० विकलेंद्रियत्रिक, साहारं कें० साधारणनाम, एवं सोअउं कें० शोअ प्रकृतिनो हय होय, तैवरें डुविससयं कें० एकसो वायीश प्रकृतिनी सत्ता. विअति कें० नवमा गुणठाणाना बीजे अंशे एटले बीजे जागें होय, निहां विअति-कमांरेंते कें० बीजा अने त्रीजा कपायनी चोकडीनो अंत याप. ॥ इत्येकार्यः ॥
स्यावरनामकर्म अने सूक्ष्मनाम कर्म. एवं वे प्रकृतिनी सत्ता विगल परिणामे अने त्रिद्वगति तथा त्रिद्वगानुपूर्वी, ए तिर्यंचद्विक टले. नरकगति, नरकानुपूर्वी, ए नरकद्विक टले, आतपनाम, तपोतनाम, ए आतपद्विक. ए वेहु ययति सुखद्विक

तथापि सद्देजें तिर्यग्गति प्रायोग्य ठे ते जणी विशुद्ध अध्यवसायें एनी सत्ता पण टवे, श्रीण्डी, निझानिझा अने प्रचला प्रचला, ए श्रीण्डीत्रिक दर्शनावरणीय कर्मनी ठे तेनी सत्ता टवे. एकेंद्रिय, वेंद्रिय, तेंद्रिय, अने चौरिंद्रियजातिनामकर्म तथा साधारणनामकर्म. एवं शोल प्रकृतिमध्ये श्रीण्डीत्रिक दर्शनावरणीयतुं ठे. शेष तेर प्रकृति, नामकर्मनी ठे. ए शोल प्रकृतिनो उदय नवमाने प्रथमजागें करे तथा एक आचार्यने मत्तें अनंतानुबंध्यादिक सात प्रकृति खपावी अने बीजा चार तथा त्रीजा चार कपाय खपाववा मांडे, तेनी रूपणाविचालें ए शोल प्रकृति खपावे, तेवारें एकसो ने आत्मत्री शमांद्देशी शोल खपावे थके शेष एकसो ने चावीश प्रकृतिनी सत्ता बीजे जागें रद्दे, तिहां बीजा अप्रत्याख्यानावरणीय कपाय चार, तथा त्रीजा प्रत्याख्यानावरणीय कपाय चार, ए आठ कपायनी प्रकृति खपावे, तेवारें एकसो ने चावीश प्रकृतिमांद्देशी आठ कपाय द्य गये थके शेष एकसो ने चौद प्रकृतिनी सत्ता, नवमाना बीजे जागें रद्दे ॥ १९ ॥

तद्ब्रह्मसु चउदस ते, र वार ठ पण चउ तिद्दिअ सय कम-

सो ॥ नपु इति हासठग पुस, तुरिअ कोहो मय माय खउं ॥ ३० ॥

अर्थ- तद्ब्रह्मसु के० तृतीयादिकजागने विपे एटवे नवमाना त्रीजा जागने विपे चउदस के० एकसो ने चौद प्रकृतिनी सत्ता होय, चोये जागें तेर के० एकसो तेर, पांचमे जागें वार के० एकसो वार, ठठे जागें ठ के० एकसो ठ, सातमे जागें पण के० एकसो पांच, आठमे जागें चउ के० एकसो चार, नवमे जागें तिद्दिअसय के० एकसो ने त्रण, ए कमसो के० अनुक्रमें सत्ताप्रकृति जाणवी. त्यां नपु के० नपुंसकवेद, इति के० स्त्रीवेद, हासठग के० हास्यादिक ठ, पुस के० पुरुषवेद, तुरिअकोहो के० चोयो संज्वलनोक्रोध, मय के० मद एटवे संज्वलनमान, माय के० संज्वलन माया, तेनो खउं के० द्य, अनुक्रमें थाय ३०

ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय ठ, वेदनीय वे, मोहनीय तेर, आयुनी एक, नामनी एंशी, गोत्रनी वे थने अंतरायनी पांच, एवं एकसो ने चौद प्रकृतिनी सत्ता रद्दी, ते अनुक्रमें तद्ब्रह्मसु के० त्रीजो जाग थादें देइ अनिष्टिकरणना नवमा जाग खगें अनुक्रमें एकसो तेर, एकसो वार, यावत् नवमे जागें एकसो ने त्रण प्रकृतिनी संख्या जोरुवी, ते आवी रीतें के त्रीजे जागें एकसो ने चौद प्रकृतिनी सत्ता रद्दी, तेमांद्देशी नपुंसकवेद द्य करे. तेवारें चोये जागें एकसो ने तेरनी सत्ता रद्दे, त्यां स्त्रीवेद द्य करे, तेवारें पांचमे जागें एकसो ने वार प्रकृतिनी सत्ता रद्दे, त्यां हास्यादिक ठ प्रकृति द्य करे, तेवारें ठठे जागें एकसो ठ प्रकृतिनी सत्ता रद्दे, त्यां पुरुषवेदनो द्य करे, तेवारें सातमे जागें एकसो पांच प्रकृतिनी सत्ता रद्दे, त्यां संज्वलन शोधनो द्य करे, तेवारें आठमे जागें एकसो चारनी सत्ता रद्दे, त्यां संज्वलन माननो द्य करे, तेवारें

नवमे जागं एकशो ने त्रण प्रकृतिनी सत्ता रहे, त्यां संज्वलनी मायानो क्य करे, सत्ता विधेदे, एटखे नवमा गुणगणानो प्रांत होय. सूक्ष्मसंपराय चारित्र पामे ते पांच यथाख्यातचारित्रथी कांश्क ऊणुं ठे केमके सूक्ष्मलोचना निदान कांश्क ठे तेची दर्शन गुणगणे एकसो वे प्रकृतिनी सत्ता होय थने यथाख्यात ते सर्वथा वीतराग होय.

सुहुमि डसय लोहंतो, खीण ड चरिमेगसय ड निह खडं ॥

नवनवड चरिम समए, चउ दंसण नाण विगधंतो ॥ ३१ ॥

अर्थ- सुहुमि के० सुक्ष्म संपरायगुणगणे डसय के० एकसो ने वे प्रकृतिनी सत्ता होय, त्यां लोहंतो के० संज्वलना लोचनो क्य होय, तेवारें खीणडचरिमेगसय के० क्षीणमोहगुणगणें द्विचरम समयें एकसो ने एक प्रकृति सत्तायें होय, त्यां डुनिह खडं के० वे निदानो क्य थाय, तेवारें नवनवडचरिमसमए के० नवाणुं प्रकृतिनी सत्ता, ठेखे समयें होय. त्यां चउदंसण के० चार दर्शनावरणीय, नाण के० पांच ज्ञानावरणीय थने विगधंतो के० पाच अंतराय. एवं चौद प्रकृतिनो क्य थाय ॥ इत्युक्तार्थः ॥ ३१ ॥

सूक्ष्मसंपराय दशमे गुणगणे ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय ठ, वेदनीय वे मोहनीय एक, मनुष्यायु एक, नामनी एंशी, गोत्रनी वे, अंतरायनी पांच, एवं एकसो ने वे प्रकृतिनी सत्ता रही, पठी त्यां रह्यो थको अथ्यवसाय विशुद्ध करी सूर्य लोच पण खपावे, तेथी तेनी सत्ता विधेद थाय. तेवारें एकसो ने एक प्रकृति सत्ता रही, द्वापकश्रेणिमांहे उपशांतमोह थगीथारमुं गुणगणुं न होय. केमके मोहने व पशमावे थके उपशांतमोह कहेवाय ठे, थने थहींयांतो मोहने खपावतो गयो ठे तेने तेनी सत्ता पण टाखतो गयो ठे तेणे करी ते क्षीणमोहवीतराग वअस्य गुणगणी क्ये वाय. थहींतो तेने समय ऊन निजगुणस्थानकाल खगें एकसो एक प्रकृतिनी सत्ता होय. त्यां ठेहखा समयथी पहेखो समय ते डुचरिम समय कहींयें. त्यां निडा, प्रचउ ए वे प्रकृति खपावे, तेवारें वारमा गुणगणाने ठेहखे समयें नवाणुं प्रकृतिनी सत्ता रहे. थहींथां भतांतरे वारमा गुणगणाना ठेहखे समयें चछुदर्शनावरणीय, थचडु दर्शनावरणीय, थवधिदर्शनावरणीय, केवलदर्शनावरणीय, ए चार दर्शनावरणीय थने पांच ज्ञानावरणीय तथा पांच अंतराय, एवं चौद प्रकृतिना क्यें तेनी सत्ताविधेद होय तेवारें केवल ज्ञान उपजे. ए नवाणुंमांहेथी चौदनी सत्ता टली ॥ ३१ ॥

पणसीड सजोगी अजो, गि ड चरिमे देव खगड गंध डुगं ॥

फासठ वसु रस तणु, बंधण संचाय पण निमिणं ॥ ३२ ॥

अर्थ- पणसीडसजोगि के० तेवारें पंचाशी प्रकृतिनी सत्ता सजोगीगुणगणे होय.

अने अजोगिष्ठुचरिमे के० अयोगीगुणगणे पण दुचरमसमयलगं पंचाशीनी सत्ता होय, त्यां देव के० देवद्विक, खगळ के० खगतिद्विक, गंध के० गंधद्विक, दुगं के० ए त्रणद्विक, फासठ, के० स्पर्श आठ, वण के० पांच वर्ण, रस के० पांच रस, तणु के० शरीर पांच, वंधण के० वंधन पांच, संघाय के० संघातन पांच, पण के० ए सौ पांच पांच, कहेवां. निमिणं के० निर्माणनाम. एवं चालीश प्रकृति थइ ॥ इत्यकारार्थः॥३२॥

तेवारें तेरमे सयोगीगुणगणे तथा चोदमा अयोगीकेवलीगुणगणाना ठेहला समयना उपरला समय लगं वेदनीय वे, नामनी एंशी, आयुनी एक अने गोत्रनी वे, ए पंचाशी प्रकृतिनी सत्ता रहे; त्यां अयोगीगुणगणाना अंतना समयथी पहेलो जे समय तिहां अनुदयवती, वहांतेर प्रकृति खपावे, ते प्रकृतिनां नाम कहेठे. देवगति, देवानुपूर्वी, ए देवद्विक. शुचविद्यायोगति अने अशुचविद्यायोगति, ए खगतिद्विक, सुरजिगंध अने दुरजिगंध, ए गंधद्विक, ए त्रण आगल द्विक शब्द जोनीयें, तेवारें ठ प्रकृति थाय, आठ स्पर्श, पांच वर्ण, पांच रस, पांच शरीर नाम प्रकृति, तेमज ते नामे औदारिकादिक पांच, वंधननी प्रकृति, तथा औदारिकादिक पांच संघातननी प्रकृति, वर्णादिक पांचथी आगल जेटला शब्द कह्या, ते सर्वनी आगल पण शब्द जोडीयें तथा निर्माणनाम, ए चालीश प्रकृति थइ ॥ ३२ ॥

संघयण अथिर संठा, ए ठक अगुरुलहु चउ अपज्जत्तं ॥

सायं च असायं वा, परिचुवंगातिग सुसर निअं ॥ ३३ ॥

अर्थ- संघयण के० संघयण ठ, अथिर के० अस्थिरपट्टक, संठाण के० संस्थान ठ, ठक के० ए त्रण ठक जाणवां. अगुरुलहुचउ के० अगुरुलघुचउपुक, अपज्जत्तं के० अपर्यातिनाम, सायंच के० शातावेदनीय, असायंचा के० अथवा अशातावेदनीय, ए वे प्रकृतिमाहेथी एक लेत्री. परिच के० प्रत्येकत्रिक, उवंगातिग के० उपांगत्रिक, सुसर के० सुस्वरनाम, निअं के० नीचैगोंत्र, एवं वहांतेर प्रकृति थइ ॥ इत्यकारार्थः ॥ ३३ ॥

पूर्वेली गाथामां कहेली चालीश प्रकृति तथा ठ संघयण, अस्थिरनाम, अशुचनाम, दोर्जाग्यनाम, दुःस्वरनाम, अनादेयनाम, अयशःकीर्त्तिनाम. ए अस्थिरपट्टक, ठ संस्थान, ए त्रण पद आगल ठक जोनीयें. अगुरुलघु, उपघात, पराघात, अने उश्वास ए अगुरुलघुचउपुक कहीयें. अपर्यातिनाम, शाता अथवा अशाता, ए वे वेदनीयनी प्रकृतिमाहेली जे उदय होय, ते विना वीजी एक प्रकृति अनुदयवती होय, ते खपावे. प्रत्येकनाम, स्थिरनाम, शुचनाम, ए प्रत्येकत्रिक. औदारिक, वैक्रिय ने आहारक, ए उपांग त्रण, सुस्वरनाम, नीचैगोंत्र. एवं वहांतेर प्रकृति थइ. तेमांहे सीत्तेर नाम

कर्मनी, एक वेदनीय, एक नीचैगोत्री जाणवी. ए वहाँतेर प्रकृतिनो पण त्यां उदय नहीं, तेथी वहाँतेर प्रकृतिनी सत्ताविधेद थाय ॥ ३३ ॥

विसयरि खउं अ चरिमे, तेरस मणुअ तसतिग जसाइज्जं ॥

सुजग जिणुअ पणिदिअ, सायासा एगयर ठेउं ॥ ३४ ॥

अर्थ— विसयरिखउंअ के० ए वहाँतेर प्रकृतिनो ह्य होय. चरिमे के० वसी ठेहले समयें तेरस के० तेर प्रकृतिनी सत्ता विधेद थाय, ते कहेठे. मणुअ के० मनुप्यत्रिक, तस के० त्रसत्रिक, ए वे तिग के० त्रिक जाणवां. जस के० यशःकीर्तिनाम, थाइज्जं के० थादेयनाम, सुजग के० सौजाग्यनाम, जिण के० जिननाम, उअ के० उच्चैगोत्र, पणिदिअ के० पंचेंद्रियजाति, अने सायासाएगयरठेउं के० शाता अशाता-मांहेसी एक उदयवती प्रकृतिनो विधेद होय. ॥ ३४ ॥

ते पहाँतेर प्रकृति थापणुं दस अन्वसजातिय उदयवती प्रकृतिमांहे स्तिवुक संक्रमे, संक्रमायी रपपावे, जेम मनुप्यगति उदयवती ठे, तेमध्यें शेष त्रण गतितुं दक्षिक संक्रमायी रपपावे, तेम वीजी पण यथायोग्य जाणवी. स्तिवुकसंक्रम ते कहीयें जेम पाणीनो पपांठो सहेजें पाणीमांहे संक्रमे, तेम जे सहेजें स्व स्तोकदक्षिक परप्रकृति-मांहे संक्रमे, पण जीययीयें न संक्रमे तेथी ए स्तिवुकसंक्रमण करणमांहे गण्यो, तेथी ते अयोगीगुणगणाने ठेहले समयें मनुप्यगति, मनुप्यानुपूर्वीं अने मनुप्यायु. ए मनुप्यत्रिक, त्रसनाम, यादरनाम अने पर्याप्तनाम, ए त्रसत्रिक, यशःकीर्तिनाम, थादेयनाम, सौजाग्यनाम, तीर्थकरनाम, एच्चैगोत्र, पंचेंद्रियजाति नाम, अशाता ने शाना, ए वे वेदनीयमांहेथी जेनो उदय होय, ते एक खेवी. एवं तेर प्रकृतिनो सत्ता होय. तेमां एक वेदनीयनी, एक थायुनी, एक उच्चैगोत्रनी अने शेष दश प्रकृति नामकर्मनी रहे. ए सत्तरी प्रमुख शास्त्रने विरुद्ध ठे जे जणी त्यां वादर नामकर्मनी प्रकृतिनां सत्तास्थानक कक्षां, ते मध्यें थाठ प्रकृति तथा जिननाम सहित होय, तेसां एव प्रकृतिरूप सत्ता स्थानक कक्षुं, पण दश प्रकृतिरूप सत्तास्थानक न कक्षुं. ए अपेक्षायें अहीथां ते केम मंत्रवे? तथा चार उदयवती प्रकृति स्तिवुक मंत्रम विना रपपावे अने मनुप्यानुपूर्वीं उदयें वक्रगति होय ते पण अहीथां नहीं होय तें निवुकमंत्रम विना केम रपपावे? तेणे अहीथां कोइ थाचार्य मनुप्यानुपूर्वींनो विधेद एव पुचरिममनयें माने ठे तेने मत्तें अयोगीगुणगणाना ठेहला वे मनय. तेमध्यें पदेसे मनयें तहाँतेर प्रकृति रपपावे अने ठेहले समयें चार प्रकृति मन्त्रे. अहीथां एववादारनय खेयो. अने निश्चयनयें तो सिद्धगमन समयेंज ठे तेहिज मन्त्रे. तरे थागसी माथायें देयाहे ठे. ॥ ३४ ॥

॥ सत्ता यंत्रकम् ॥

०	गुणगणै सत्ता.	मूलप्रकृति.	उचरप्रकृति.	उपशमश्रेणी.	रूपकश्रेणी.	ज्ञानावराणीय.	दर्शनावराणीय.	वेदनीय.	मोहनीय.	आयुःकर्म.	नामकर्म.	गोत्रकर्म.	श्रंतरायकर्म.
०	उघें.	८	१४८			५	८	२	२८	४	८३	२	५
१	मिध्यालें.	८	१४८			५	८	२	२८	४	८३	२	५
२	सास्वादनें.	८	१४७			५	८	२	२८	४	८२	२	५
३	मिश्रें.	८	१४७			५	८	२	२८	४	८२	२	५
४	अविरतें.	८	१४८	१४१	१४२	५	८	२	२८	४	८३	२	५
५	देशविरतें.	८	१४८	१४१	१४२	५	८	२	२८	४	८३	२	५
६	प्रमत्तसंयतें.	८	१४८	१४१	१४२	५	८	२	२८	४	८३	२	५
७	अप्रमत्तसंयतें.	८	१४८	१४१	१४२	५	८	२	२८	४	८३	२	५
८	अपूर्वकरणें.	८	१४८	१४२	१४३	५	८	२	२८	४	८३	२	५
९	अनिवृत्तिकरणना जाग नव.	१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९	१४८	१४२	१४३	५	८	२	२८	४	८३	२	५
१०	सूक्ष्मसंपरायें.	८	१४८	१४२	१४३	५	८	२	२८	४	८३	२	५
११	उपशांतमोहें.	८	१४८	१४२	१४३	५	८	२	२८	४	८३	२	५
१२	क्षीणमोहें.	७	१४८	१४२	१४३	५	८	२	२८	४	८३	२	५
१३	सयोगीकेवलीयें.	४	१४८	१४२	१४३	५	८	२	२८	४	८३	२	५
१४	अयोगीकेवलीयें.	४	१४८	१४२	१४३	५	८	२	२८	४	८३	२	५

नर अणुपुष्टि विणा वा, वारस चरिम समयंमि जोखविउ ॥
पत्तोसिद्धिं देविं, द वंदिअं नमह तं वीरं ॥ ३५ ॥ सत्ता
सम्मत्ता ॥ इति कर्मस्तवारख्यो द्वितीयः कर्मग्रन्थः संपूर्णः ॥ ५ ॥

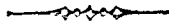
अर्थ—नरअणुपुष्टिविणावा के० मनुष्यानुपूर्वीनो उदय नथी, तेथी ते विना मता-
तरें वारसचरिमसमयंमि के० वार प्रकृति, ठेले समयें जोखविउ के० जे खपावीने
पत्तो के० प्राप्तो एटले पाम्यो, सिद्धिं के० सिद्धगति एटले मोक्षगति, ते प्रत्यें देविं-
दवंदिअं के० देवेंडें वंदित तथा देवेंड सूरियें वंदित, नमहंतवीरं के० एवा श्रीमहा-
वीरदेवनां चरणकमल ठे, तेने नमस्कार करो ॥ ३५ ॥

पूर्वोक्त कारणजणी मनुष्यानुपूर्वीनो उदय नथी ते विना मनुष्यगति, मनुष्यायु,
त्रस, वादर, पर्याप्ति, यशःकीर्त्ति, आदेय, सौजाग्य, तीर्थकरनाम, उच्चैर्गोत्र, पंचेंद्रि-
यजाति, एक वेदनीय, ए वार प्रकृति चरमसमयें उदयवती ठे ते जणी ए स्तिबुक-
संक्रम विना स्वजावें स्थितिहय थाय, ते माटे ए वार प्रकृति शुक्लध्याननो चोयो
पायो समुच्चिन्नक्रियाअनिवृत्ति एवे नामे ठे. तेणे करी खपावीने साकारोपयोगें वर्त्ता
सकल कर्म टाळी शुद्ध सहजरूप निरुपाधिक शुद्धोपयोगी एक समय समश्रेणि ज्यां
श्रीश्रुपापानगरीयें हस्तिपालराजानी राजसजायें देशना देतां थकां त्यां जे आकाश-
प्रदेश अवगाह्या हता, तेहनी ऊर्ध्वसमश्रेणियें जे सिद्धक्षेत्रना आकाशप्रदेश, ते
आकाशप्रदेश अवगाहि, अचलरूप रह्या, पण ते श्रेणिना वचला आकाशप्रदेश स्पर्शा
नहीं. ए अचिंत्यशक्तिना धणी जो आत्मप्रदेशना दंरु विना स्पर्श हुंतें जाय तो अस्-
ख्याता समय लागे, तेजणी सिद्धनी अस्पृशजति मानवी. एवा श्रीमहावीर वर्द्धमान
चरम तीर्थकर अनेक देवेंड कहेतां चोशठ इंद्रें पूजित अथवा ग्रंथकर्ता तपागणाधि-
राज जटारक श्रीदेवेंडसूरियें वंदित, तेह प्रत्यें वांदो तेने जक्तिपूर्वक नमस्कार
करो ॥ ३५ ॥ इतिश्री द्वितीयकर्मस्तवारख्यस्य बालावबोधः संपूर्णः ॥ २ ॥

॥ इति श्री बालावबोधसहित कर्मस्तवनामा
द्वितीय कर्मग्रन्थः संपूर्णः ॥ २ ॥

॥ अथ ॥

॥ बालावबोध सहित बंधस्वामित्वाख्य तृतीयकर्मग्रंथः प्रारभ्यते ॥

तत्र

॥ आदौ बालावबोधकृत मंगलाचरणम् ॥

ऐंद्रचांद्रपदवी न स्यविष्टा, विश्वविश्वगुरुता न गरिष्ठा ॥
चेतसि स्फुरति चेदलघिष्ठा, जैनगीर्गमनयोषपविष्ठा ॥ १ ॥

॥ आर्यावृत्तम् ॥

किंचिद्गुरुपदेशादवचूर्णं किंचिदन्यशास्त्रेभ्यः ॥
बंधस्वामित्वेऽस्मिन् लिखामि सारं समधिगम्य ॥ २ ॥

॥ मूल गाथा ॥

बंधविहाण विमुक्तं, वंदिञ्च सिरिवद्धमाण जिणचं-
दं ॥ गई आईसुवुत्तं, समासजं बंधसामित्तं ॥ १ ॥

अर्थ—बंध के० कर्मनां बंध तेनुं विधान के० करवुं, तेथी विमुक्तं के० विशेषेण मुक्ताणा एवा सिरिवद्धमाण के० श्रीवर्द्धमान एवे नामे जिणचंदं के० सामान्य केव-
लीमांहे चंद्रमा सरखा, ते प्रत्ये वंदिञ्च के० वांदीने गईआईसु के० गत्यादिक चौद
मार्गणास्थानकने विपे समासजं के० संक्षेपथी बंधसामित्तं के० बंधस्वामित्वपणुं वुधं
के० कहीशुं ॥ इत्युक्तार्थः ॥ १ ॥

ज्ञानावरणीयादिक आठ कर्म, तेनुं विधान के० करवुं, तेणे करी विमुक्त एटले
रहित एटले वख्या वीजथी अंकूर न होय, तेम जे जावकर्मरहित थया एवा श्री के०
अष्ट महाप्रातिहार्यादिक बाह्यलक्ष्मी अने केवलज्ञानादिक अर्च्यंतर लक्ष्मी, तेणे करी
वर्द्धमान एटले वधतो तथा तेणे सहित श्रीवर्द्धमान एवे नामे जिन के० केवलीमांहे
चंद्रमानी पेरें अधिक, ते प्रत्ये मन, वचन अने काया, ए त्रिकरणशुद्धे वांदी नम-
स्कार करी ध्यायीने गति आदे देइने चौद मूल मार्गणा स्थानक, तेना वासठ उत्तर
जेद, ते मार्गणाद्वारजेदें गुणगणे हुं चोलीश, एम शिष्यने सावधान करवाने प्रतिज्ञा
करी संक्षेपें करी एटले पूर्वाचार्यकृत ग्रंथ सविस्तर ठे, त्यां संक्षेपरुचि जीव, अनधि-
कारी ठे तो तेने निमित्तें ए बंधप्रकृतिनुं स्वामित्वपणुं कयो जीव, कया गुणगणे केटली
प्रकृतिनो बंधाधिकारी होय ? ते कहीशुं ॥ १ ॥

॥ हवे चौद मार्गणानां नाम कहेठे. ॥

गइ इंदीए काए, जोए वेए कसाय नाणेय ॥

संजम दंसण लेसा, जवसम्मे सन्नि आहारे ॥ १ ॥

अर्थ—प्रथम गइ के० गतिमार्गणा, वीजी इंदीए के० इंद्रियमार्गणा, त्रीजी काए के० कायमार्गणा, चौथी जोए के० योगमार्गणा, पांचमी वेए के० वेदमार्गणा, ठी कसाए के० कपायमार्गणा, सातमी नाणेय के० ज्ञानमार्गणा, आठमी संजम के० चारित्रमार्गणा, नवमी दंसण के० दर्शनमार्गणा, दशमी लेसा के० क्षेत्र्यामार्गणा, अगीथारमी जव के० जव्यमार्गणा, वारमी सम्मे के० सम्यक्त्वमार्गणा, तेरमी सन्नि के० संज्ञिमार्गणा, चौदमी आहारे के० अहारकमार्गणा ॥ इत्यह्वरार्थः ॥ १ ॥

गति आश्री सर्व जीव विचारीयें तो देव, मनुष्य, नारकी अने तिर्यंच, एम चार जेदें जाणवा. इंद्रियापेक्षायें एकेंद्रिय, वैन्द्रिय, तेंद्रिय, चौरिन्द्रिय, अने पंचेंद्रिय, एम पांच जेदें जाणवा. कायापेक्षायें पृथिवी, अप्, तेज, वायु, वनस्पति अने व्रस, एम ठ जेदे जाणवा. योगापेक्षायें मनोयोग, वचनयोग अने काययोग, एम व्रण जेदें जाणवा. वेदापेक्षायें स्त्री, पुरुष ने नपुंसक, एम व्रण जेदे जाणवा. कपायापेक्षायें क्रोधी, मानी, मायी ने खोजी, एम चार जेदें सर्व जीव जाणवा. ज्ञानापेक्षायें मतिज्ञानी, श्रुतज्ञानी, अवधिज्ञानी, मनःपर्यवज्ञानी, केवलज्ञानी, मति अज्ञानी, श्रुत अज्ञानी ने विजंगज्ञानी, ए आठ जेदें जाणवा. चारित्रापेक्षायें सामायकचारित्र, वेदोपस्थापनीय, परिहारविशुद्धि, सूदमसंपराय, यथाख्यात, देशविरति अने अविरति, एम विरतिनी अपेक्षायें सात जेदें जाणवा. दर्शनापेक्षायें चक्षुदर्शनीय, अचक्षुदर्शनीय, अवधिदर्शनीय अने केवलदर्शनीय, एम चार जेदें जाणवा. क्षेत्र्यापेक्षायें कृष, नील, कापोत, तेज, पद्म ने शुक्लक्षेत्र्यावंत, ए ठ जेदें जाणवा. जव्य एटले मुक्तिगमन योग्यायोग्यनी अपेक्षायें द्विविध जीव, जव्य अने अजव्य, ए वे जेदें जाणवा. सम्यक्दृष्टिश्चिह्नानुष्णनी अपेक्षायें मिथ्यास्वी, सास्वादनीय, मिश्र, द्वायोपशमिक, औपशमिक, अने द्वायिक, एम ठ जेदें जाणवा. मनोज्ञाननी अपेक्षायें सन्नित्था जीव, तेथी विपरीत ते अस्सन्नित्था जीव, एम वे जेदें जीव जाणवा. आहारनी अपेक्षायें आहारक अने अनाहारक, एम वे जेदें सर्व जीव जाणवा. ए रीतें मार्गणाना मूल जेद चौद अने उतर जेद वाशठ जाणवा ॥ १ ॥

जिण सुर विजवा द्वारइ, देवाउ अ निरय सुहुम विगळ
तिगं ॥ एणिदि थावरा यव, नपु मिठं हुंरु व्वठं ॥ ३ ॥

अर्थ-जिण के० जिननाम, सुर के० सुरद्विक, विज्व के० वैक्रियद्विक, आहार के० आहारकद्विक, हु के० ए त्रणद्विक, एवं सात प्रकृति थइ. देवाउथ्र के० देवायु, निरय के० नरकत्रिक, सुहुम के० सूद्धमत्रिक, विगल के० विकलत्रिक, तिगं के० ए त्रण त्रिक जाणवां. एगिंदि के० एकेंद्रियजाति, थावर के० स्थावरनाम-कर्म, आयव के० आतपनामकर्म, नपु के० नपुंसकवेद, मिष्ठं के० मिथ्यात्वमोहनीय, हुंरु के० हुंरुसंस्थान, ठेवठं के० ठेवहुं संघयण ॥ इत्यक्षरार्थः ॥ ३ ॥

हुवे ग्रंथ गोरव टालवा जणी कर्मप्रकृति न्यूनाधिक करवा निमित्त जेम व्याकरणा-दिकमां वर्ण संख्या अट्पाक्षरें जाणवा निमित्त आद्यक्षरअंत्याक्षर साथें कहेतां प्रत्याहार संज्ञा करी ठे. तेम अहींयां पण जे प्रकृति आगळे संख्यापद होय, ते प्रकृतिथी तेटली प्रकृति लेवी, एवी संज्ञा करे ठे.

जेम जिननामथी आगली प्रकृति १ जिननाम, २ देवगति, ३ देवानुपूर्वी, ४ वैक्रियशरीर, ५ वैक्रियांगोपांग, ६ आहारकशरीर, ७ आहारकअंगोपांग, ८ देवायु, ९ नरकगति, १० नरकानुपूर्वी, ११ नरकायु. ए जिनेकादश कह्यें. ए एकेंद्रिय अने विकलेंद्रियने जवप्रत्ययें न बंधाय.

सूद्धमथी लेइ तेर प्रकृति कहेवी, ते सूद्धमत्रयोदशक. १ सूद्धनाम, २ अपर्याप्तनाम, ३ साधारणनाम, ४ वैन्द्रियजाति, ५ तेंद्रियजाति, ६ चउरेंद्रियजाति, ७ एकेंद्रियजाति, ८ स्थावरनाम, ९ आतपनाम, १० नपुंसकवेद, ११ मिथ्यात्वमोहनीय, १२ हुंरुसंस्थान, १३ ठेवहुं संघयण, ए सूद्धमत्रयोदशक; ए मिथ्यात्वप्रत्ययिक मिथ्यात्वं बंधाय तथा सुरद्विक, वैक्रियद्विक, आहारकद्विक, सुरायु, एवं सात. नरकत्रिक, सूद्धमत्रिक, विकलजातित्रिक, एवं शोल. एकेंद्रियजाति, स्थावरनाम, आतपनाम, ए उंगणीश प्रकृतिनुं नाम सुरएकोनविंशतिक कह्यें.

१ नपुंसक, २ मिथ्यात्व, ३ हुंरुसंस्थान, ४ ठेवहुं संघयण, ए नपुंसकचतुष्क कह्यें. ए रीतें ज्यां ज्यां जेटली प्रकृतिनुं काम होय, त्यां त्यां ते ते प्रकृति धुर देइ तेटली तेटली संख्या जोनीयें, ते संज्ञा होय. ए गाथामां चोवीश प्रकृति कही, ते मध्यें एक मिथ्यात्व, वीजी नपुंसकवेद, ए वे प्रकृति मोहनीयनी. अने देवायु, नरकायु, ए वे आयुनी. शेप वीश प्रकृति, नामकर्मनी ठे ॥ ३ ॥

अण मजागिइ सँघयण, कुखगइ निअ इठि छहग थीणतिगं ॥

उज्जोअ तिरिडगं तिरि, नराउ नर उरल डग रिसहं ॥ ४ ॥

अर्थ- पूर्वोक्त चोवीश अने अण के० अनंतानुबंधीकपाय चार, मजागिइ के० मध्याकृति एटले मध्यसंस्थान चार, सँघयण के० मध्यसंघयण चार, एवं ठत्रीश. कुख

गइ के० अशुजखगति, निश्च के० नीचैर्गोत्र, इष्टि के० स्त्रीवेद, एवं उगणचालीश
 दुहग के० दौर्जाग्यत्रिक, शीणतिगं के० शीणस्त्रीत्रिक, एवं पीस्तालीश. उज्जोशके
 उद्योतनाम. तिरिदुगं के० तिर्यचद्विक, तिरि के० तिर्यचायु, नराउ के० मनुष्या
 नर के० मनुष्यद्विक, उरखदुग के० औदारिकद्विक, रिसहं के० वज्ररूपजनाराचसं
 घयण. एवं पंचावन्न प्रकृति थइ ॥ इत्यह्वारार्थः ॥ ४ ॥

अनंतानुबंधीनी चोकनी अने मध्य एटले पहेला अने ठेहला ए वे विना वचन
 आकृति कहेतां आकारविशेष एटले संस्थान चार, तेमज वचलां संघयण चा
 एवं वार प्रकृति थइ. कु एटले अशुज खगति, एटले हिंस्रवानी गति जेयकी अशु
 होय, ते नामप्रकृति, नीचैर्गोत्र, स्त्रीवेदनोकपाय, मोहनीय, दौर्जाग्य, दुःस्वर, अना
 देय, ए दौर्जाग्यत्रिक. एवं अढार प्रकृति थइ. शीणस्त्री, निडानिडा ने प्रचला
 प्रचला, ए शीणस्त्रीत्रिक; उद्योतनामकर्म, तिर्यचगति, तिर्यचानुपूर्वी, ए तिर्यचद्विक
 एवं चोवीश प्रकृति अनंतानुबंधीयाने उदयें बंधाय, ते जणी मिश्रादिक गुणगणे
 बंधाय. ए अनंतानुबंधी चतुर्विंशतिक कहेवाय. ते मध्यें तिर्यचायु अने मनुष्यायु,
 वे प्रकृति सहित करतां अनंतानुबंध्यादिक पड्विंशतिक कहीयें. तथा मनुष्यगति, मनु
 प्यानुपूर्वी, एवं अष्टावीश. अने औदारिकशरीर, औदारिकअंगोपांग, ए औदारिक
 द्विक, अने वज्ररूपजनाराचसंघयण, एम ए वीजी गाथामध्यें अनंतानुबंध्यादि
 एकत्रीश प्रकृति कही. तथा पूर्वली गाथामां चोवीश प्रकृति कही, एवेहु मझी पंचा
 वन्न प्रकृति कही, तेमां दर्शनावरणीयनी त्रण, मोहनीयनी सात, आयुनी चार, गोत्र
 एक, शेष नामकर्मनी चालीश प्रकृति कही, एम संज्ञासंग्रहगाथा वे कही ॥ ४ ॥

॥ हवे प्रथम गतिमार्गणामध्यें नरकगतिनेविषे बंधस्वामित्वपणुं विचारे ठे ॥

सुरइगुण वीस वज्रां, इगसउं उहेण बंधहिं निरया ॥

तिठविणा मिष्ठि सयं, सासणि नपु चउविणा ठनुइ ॥ ५ ॥

अर्थ-सुरइगुणवीसवज्रां के० सुरादिक उगणीश प्रकृति, एकसो वीशमांदि
 वज्रांयें, तवारें इगसउं के० एकसो ने एक प्रकृति, उहेण के० उंचें एटले सामान्यने
 बंधहिंनिरया के० नरकगतिना जीव बांधे. अने तिठविणामिष्ठिसयं के० तीर्थकरनाम
 कर्म विना तेह मिथ्यात्व गुणगणे सो प्रकृति बांधे अने सासणि के० सास्वादनगुणगणे
 नपुचउविणा के० नपुंसकादिक चतुष्क विना ठनुइ के० ठनुं प्रकृति बांधे ॥ ५ ॥ ५ ॥
 १ सुरद्विकादिक उगणीश प्रकृतिमध्यें सुरद्विक, वेक्रियद्विक, देवायु, नरकगति,
 नरकानुपूर्वी, नरकायु, ए थाठ प्रकृतिनो बंध, नारकीने न होय, जेमांटे ए थाठ

प्रकृति देवता अने नारकी प्रायोग्यत्वे ठे अने नारकी तो मरीने फरी देवगति तथा नरकगतिमांहे उपजे नहीं, तेथी ए आठ प्रकृति न बांधे.

तथा सूक्ष्मनाम, अपर्याप्तनाम अने साधारणनाम, ए त्रण प्रकृति पण न बांधे, केमके सूक्ष्म एकेंद्रियमध्ये तथा अपर्याप्तातिर्येच अने मनुष्यमध्ये तथा साधारणवन-स्पतिमध्ये पण नारकी अवतरे नहीं. एवं अगीआर प्रकृति थइ. तथा एकेंद्रियजाति, स्थावरनाम, आतपनाम, ए त्रण प्रकृति एकेंद्रिय प्रायोग्य ठे, तथा विकलजातित्रिक, ते विकलेंद्रिय प्रायोग्य ठे. ते पण नारकीने एकेंद्रिय तथा विकलेंद्रियमांहे अवतरुं नथी, तेमाटे ए ठ प्रकृति पण नारकी न बांधे तथा आहारकष्टिक पण चारित्रने अत्रावे न बांधे. ए रीतें नरकगतिना जीव, जवप्रत्यये ए उगणीश प्रकृति न बांधे, तेमाटे ए उगणीश वर्जीने शेष ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय नव, वेदनीय वे, मोहनीय ठवीश, आयुनी वे, नामनी पचाश, गोत्रनी वे; अंतरायनी पांच, ए रीतें एकसो ने एक प्रकृतिनो बंध, उधे के० सामान्ये होय. एटले अमुक नरकगतिमां तथा अमुक गुणठाणे इत्यादिक विशेषपणुं कल्याविना बांधे. चारे नरकगतिमां कर्मप्रकृतिनो बंध होय, ते कष्टी.

हवे गुणठाणादिक विशेषापेक्षाये नरकगतिमांहे बंधस्वामित्व कहेठे. ते एकसो ने एक प्रकृतिमध्ये पण तीर्थकरनामकर्म, मिथ्यात्वगुणठाणे न बांधे. जेमाटे तीर्थकरनामकर्म, सम्यक्त्व विना न बांधाय. अने मिथ्यात्व गुणठाणे सम्यक्त्व नथी तेमाटे जिननाम पण न बांधे. शेष एकसो प्रकृतिज बांधे.

त्यां नपुंसकादिक चार प्रकृतिनो विष्टेद होय जे जणी नरकत्रिक, जातिचतुष्क, थावरचतुष्क, हुंसस्थान, आतपनाम, ठेवहुं संघयण, नपुंसकवेद, मिथ्यात्वमोहनीय, ए शोल प्रकृति मिथ्यात्वप्रत्ययिकी ठे ते मांहे नरकत्रिक, सूक्ष्मत्रिक, विकलत्रिक, एकेंद्रियजाति, स्थावरनाम, आतपनाम, ए चार प्रकृतिनो तो नारकीने जवप्रत्यये अबंध ठे, तेथी ते अर्हीयां लीधी नथी. शेष नपुंसकवेद, मिथ्यात्वमोहनीय, हुंसस्थान अने ठेवहुं संघयण. ए चार प्रकृति मिथ्यात्वर्थी बांधाय अने सास्वादनगुण. ठाणे मिथ्यात्व नथी, पण अवरिति ठे तेथी पूर्वोक्त सो प्रकृतिमांहेथी ए चार प्रकृति टाळीये, ते वारें ठहुं प्रकृतिनो बंध नरकगतिमांहे सास्वादनगुणठाणे होय ॥ ५ ॥

त्यां सास्वादनगुणठाणे मिथ्यात्व अवरिति प्रत्ययिकी पच्चीश प्रकृतिनो बंधविष्टेद थाय ते आगले गुणठाणे न बांधाय, ते कहेठे.

त्रिणु अण ठवीस मीसे, विसयरि सम्मंमि जिण नराठ जुआ ॥

इअ रयणाइसु जंगो, पंकाइसु तिडयर दीणो ॥ ६ ॥

अर्थ-विष्णुश्चण्डवीस के० अनंतानुबंध्यादिक त्रयीश प्रकृति विना, मीसे के० मिश्र गुणवाणे शेष सीत्तेर प्रकृति बांधे, ते जिण के० जिननाम अने नराठ के० मनुष्या युद्धें करी, जुआ के० युक्त करतां विसयरि के० वहांतेर प्रकृति सम्मंमि के० अचिर तिसम्यक्दृष्टिगुणवाणे बांधे. इअरयणासुजंगो के० एम रत्नप्रजादिक त्रण नरकें उर्वर्य चार गुणवाणा सुधी एहिज जांगो जाणवो, अने पंकाइसु के० पंकप्रजादिक त्रण नरकपृथ्वीयें तिअररहीणो के० तीर्थकरनामकर्मनो बंध न लाजे, तेथी ते प्रकृति हीन करीयें ॥ इत्यक्षरार्थः ॥ ६ ॥

अनंतानुबंधिया कपाय चार, मध्यसंस्थान चार, मध्यसंघयण चार, कुखगति, निर्वर्ण गोंत्र, स्त्रीवेद, दौर्जाग्य, दुःस्वर, अनादेय, श्रीण्डीत्रिक, उद्योतनाम, तिर्यंचत्रिक, पंचवीश प्रकृति अनंतानुबंधीयाने उदयें बंधाय, ते अनंतानुबंधीया मिश्रगुणवाणे नरक ते माटे ए पञ्चीशना बंधनो अंत, वीजे गुणवाणे होय. अने मिश्रगुणवाणे वर्त्ततो जीत कोइ आयुबंध न करे तेथी अहीं मनुष्यायुनो बंध पण न थाय. ए रीतें ठहुं प्रकृति मांहेथी ए त्रयीश प्रकृति विना मिश्रगुणवाणे सीत्तेर प्रकृतिनो बंध नारकीने जाणवो तथा नारकी अचिरतिसम्यक्दृष्टि चोथे गुणवाणे वर्त्ततो कोइ एक सम्पत्त्व गुणे करी जिननामकर्म पण अहींआं बांधे तथा सम्यक्दृष्टि नारकी, कोइएक मनुष्यायु पण बांधे. तेथी ते सीत्तेर प्रकृतिमांहे ए वे प्रकृति जेळीयें, तेवारे वहांतेर प्रकृति चोथे गुणवाणे बांधे, एम नारकीने प्रथमना गुणवाणां चार होय, जे जणी देवता तप नारकीने जवप्रत्ययें विरतिपणुं न होय तेथी ए आगला दश गुणवाणे न होय. एम नरकगतिने विपे उर्वें तथा गुणस्थानकविशेषें प्रकृतिबंधस्वामित्व विज्ञाग कही, इअर रत्नप्रजादिक पृथिवीजेदें करी जिन नारकी विशेषने उर्वें तथा मिथ्यात्वादिक गुण स्थानकविशेषें प्रकृतिबंधस्वामित्व विज्ञाग कहेवे.

ए रीतें एटले नरकगतिमध्ये उर्वें एटले सामान्यपणे तथा मिथ्यात्वादिक गुणस्थान विशेषें जेहवुं पूर्वें बंधस्वामित्व कखुं, तेहवुंज घम्मानामे रत्नप्रजागोत्रें प्रथम नरक पृथ्वी, वीजी वंशानामें शर्करप्रजागोत्रें, त्रीजी शैलानामें वायुकप्रजागोत्रें, ए त्रयी नरक पृथ्वीना नारकीने उर्वें एकसो ने वीश प्रकृतिमांहेथी सुर एकोनविंशतिविना शेष एकसो ने एक प्रकृतिनो बंध होय. तेमांथी जिननामहीन सो प्रकृतिनो बंध मिथ्यात्वगुणवाणे होय ते वली नपुंसकादिक चतुष्कविना ठहुं प्रकृतिनो बंध सास्वादनगुणवाणे होय. ते मध्यें अनंतानुबंध्यादिक त्रयीश प्रकृति हीन करीयें, तेवारे सीत्तेर प्रकृतिनो बंध मिश्रगुणवाणे होय. ते सीत्तेरने जिननाम, मनुष्यायु सतिव करतां वहांतेर प्रकृतिनो बंध चोथे गुणवाणे पहेळी, वीजी तथा त्रीजी, नरकना नारकी बांधे.

तथा अंजनानामें पंकप्रजागोत्रें चोथी नरकपृथिवी, रिष्टानामें धूमप्रजागोत्रें पां-
वमी नरकपृथिवी, मघानामें तमप्रजागोत्रें ठठी नरकपृथिवी, ए त्रण नरकना नार-
कीने तीर्थकरनामकर्मनो बंध न होय. जेमाटे ए त्रण नरकपृथिवीथी आव्यो जीव,
तीर्थकरपदवी न पामे. केमके शास्त्रमां कछुं ठे के प्रथम नरकनो आव्यो चक्रवर्ति
थाय. वीजीनो आव्यो वासुदेव थाय, त्रीजी सुधीनो आव्यो तीर्थकर थाय, चोथी
सुधीनो आव्यो केवली थाय, पांचमी सुधीनो आव्यो यति थाय, ठठी सुधीनो आव्यो
देशविरति थाय, सातमी सुधीनो आव्यो मत्सांदिक् सम्यक्त्व पामे, षण्ण देशविरति-
पणुं न पामे, तेमाटें पंकप्रजादिकथी आव्यो तीर्थकर न होय, तेजणी सामान्यें ए
नरकगतिना जीवनो बंध जिननामकर्मथी हीन कीजें, तेथी पंकप्रजादि त्रण नरकें एको-
तेर प्रकृतिनो बंध, सम्यक्त्वगुणगणे लाजे ॥ ६ ॥

॥ ए ठ पृथिवीनुं बंधस्वामित्वपणुं विचारी, हवे सात-
मीनुं बंधस्वामित्वपणुं विचारे ठे. ॥

अ जिण मणु आउ उहे, सत्तमिणए नरडुगुच्च विणु मिठे ॥
इग नवई सासाणे, तिरिआउ नपुंस चउवज्जं ॥ ७ ॥

अर्थ—अजिणमणुआउ के० जिननाम तथा मनुष्यायु ए वे प्रकृतियें हीन उहे
के० उवें नवाणुं प्रकृति सत्तमिण के० सातमी नरकें बंधाय. अने नरडुगुच्चविणु के०
मनुष्यदिक अने उच्चैगोत्र, ए त्रण प्रकृति विनामीठे के० मिथ्यात्वगुणगणे ठहुं प्रकृति
बंधाय. अने तिरिआउ के० तिर्यचायु तथा नपुंसचउवज्जं के० नपुंसकादिक चार प्रकृति
वज्जिने इगनवईसासाणे के० एकाणुं प्रकृति सास्वादनगुणगणे बंधाय ॥ इत्युक्तार्थः ॥७॥

जिननामकर्म तथा मनुष्यायु ए वे प्रकृति तथाविध विशुद्धताने अचावें माघ-
वतीनामें तमतमप्रजागोत्रें जे सातमी नरकपृथिवी ठे, तेना नारकीने न बंधाय,
तेथी सामान्यनारकौघ एकसो एक प्रकृतिरूप बंधमांहेथी ए वे प्रकृति हीन करीयें.
जे जणी सातमीनो आव्यो कोइ मनुष्य, न थाय. तेवारें तीर्थकर पण न थाय, तेथी
तत्प्रायोग्य मनुष्यना जवने योग्य ए वे प्रकृति पण न बंधाय. शेष नवाणुं प्रकृति
उवें बंधाय, अने जेवारें ते नरकने विषे गुणस्थानकविशेषें बंध विचारीयें, तेवारें
सातमी नरकना मिथ्यात्वी, नारकी, एक मनुष्यगति, मनुष्यानुपूर्वी, उच्चैगोत्र, ए त्रण
प्रकृति न वांधे. जे जणी सातमी नरकना नारकीने उत्कृष्ट पुण्यप्रकृति एहिज ठे ते तो
उत्कृष्टविशुद्धाध्यवसायें बंधाय अने उत्कृष्ट विशुद्धाध्यवसायस्थानक तो तेने चोथुं गुण-
गणुं ठे, तेथी ए त्रण प्रकृति निहां वांधे पण मिथ्यात्वगुणगणे न बंधाय. तेथी नवा-
णुंमांहेथी ए त्रण प्रकृति हीन करीयें, तेवारें शेष ठहुं प्रकृति मिथ्यात्वगुणगणे

ते ठं प्रकृतिमांहेली ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय नव, वेदनीय वे, मोहनीय चोवीश, नामनी पीस्तालीश, गोत्रनी एक, अने अंतरायनी पांच, ए एकां प्रकृति, सास्वादनगुणठाणे सातमी पृथिवीना नारकी बांधे. शेष पांच प्रकृति न बांधे. कर्मके, ग गुणठाणे रह्या थका मिथ्यात्वोदय विना आयु न बांधे, माटे निर्गायुना बंध सास्वादनं न होय तथा नपुंसकवेद, मिथ्यात्वमोहनीय, हुंडसंस्थान अने ठं वहुं संघयण, ए चार प्रकृति मिथ्यात्वोदयी ठे. ते जणी ते इहां न बांधे नेत्री ग पांच प्रकृति, ठं मांहेथी काळीयं, तेवारं शेष एकाणुं प्रकृति बांधे ॥ ७ ॥

नरकगना बंधस्वामित्वयंत्रकं तथा रत्नप्रजा, शर्करप्रजा, वायुकप्रजा, नारकेपति पंजप्रजा, धूमप्रजा, तमःप्रजा, नारकाणां उधे तथा चतुर्थे गुणस्थानके जिनहीनयंत्रकप्र

नरकगनाप्रजा- रत्निकप्रय पंजप्र- रत्निकप्रतिवरीन.	बंधप्रकृतयः	अबंधप्रकृतयः	बंधविन्नेरप्रकृतयः	ज्ञानावरणीय.	दर्शनावरणीय.	वेदनीयप्रकृतयः	मोहनीय प्रकृतयः	आयुप्रकृतयः	नामप्रकृतयः	गोत्रप्रकृतयः	अंतरायप्रकृतयः	मूलप्रकृतयः
अग्निने.	३३	३३	०	५	६	२	१७	१	३२	१	५	७३०
मिथे.	३०	५०	०	५	६	२	१७	०	३२	१	५	७
नारकप्रजे.	०६	२४	२६	५	७	२	२४	२	४७	२	५	७३७
मिथ्याने.	१००	२०	४	५	७	२	२६	२	४७	२	५	७३७
एते	१०१	९३	०	५	७	२	२६	२	५०	२	५	७३७

प्रजाप्रजा.	बंधप्रकृतयः	अबंधप्रकृतयः	बंधविन्नेरप्रकृतयः	ज्ञानावरणीय. १	दर्शनावरणीय. २	वेदनीय. ३	मोहनीय. ४	आयुकर्म. ५	नामकर्म. ६	गोत्रकर्म. ७	अंतराय. ८
अग्निने.	३३	३३	०	०	०	२	१७	०	३२	१	०
मिथे.	३०	५०	०	५	०	०	१७	०	३२	१	०
नारकप्रजे.	०६	२४	२६	५	५	०	२४	०	४७	१	०
मिथ्याने.	१००	२०	०	५	५	०	२६	१	४७	१	०
एते	३३६	१२७	०	५	५	०	३६	१	१६७	३	०

अण चउ वीस विरहिआ, सनर डगुचाय सयरि मीसङ्गे ॥
सतरसउ उहि मिठे, पज तिरिआ विणु जिणाहारं ॥ ७ ॥

अर्थ- अणचउवीस के० अनंतानुबंध्यादिकथी तिरिडुग लगे चोवीश प्रकृति. विरहिआ के० विरहित करीयें, अने नरडुगुचाय के० मनुष्यद्विक तथा उच्चैगोत्र, ए त्रण प्रकृतियें स के० सहित करीयें, तेवारें सयरि के० सीतेर प्रकृतिनो बंध, मीस-
ङ्गे के० मिश्र अने अविरति, ए वे गुणगणे होय अने पजतिरिआ के० पर्यासा पंचेंद्रियतिर्यच ने विणुजिणाहारं के० तीर्थकरनामकर्म अने आहारकद्विक विना सतरसउउहिमिठे के० एकशो सत्तर प्रकृतिनो बंध उवें सामान्यें मिथ्यात्वगुणगणे होय ॥ इत्यक्षरार्थः ॥ ७ ॥

अनंतानुबंधीया कपाय चार, मध्यसंस्थान चार, मध्यसंघयण चार, कुखगति, नीचैगोत्र, स्त्रीवेद, दौर्भाग्यत्रिक, धीणक्षीत्रिक, उद्योतनाम, तिर्यचगति, तिर्यगानु-
पूर्वी, ए चोवीश प्रकृति अनंतानुबंधीना उदय विना न बंधाय, तेथी ते कपायोदय हीन ठे. माटे मिश्र अने अविरतिगुणगणे पूर्वोक्त एकाणुमांहेथी चोवीश हीन करीयें, तेवारें शेष शकशठ प्रकृति रहे, तेमांहे मनुष्यगति, मनुष्यानुपूर्वी, अने उच्चै-
गोत्र, ए त्रण प्रकृति एउने अतिविशुद्ध अध्ववसायें बंधाय, जे जणी ए थकी अ-
धिक पुण्यप्रकृतिबंध सातमी पृथिवीना नारकीने नथी, तेथी अहींचां विशुद्धाध्व-
वसायें ए त्रण प्रकृति बंधाय, तेणे सहित करतां ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय
ठ, वेदनीय वे, मोहनीय उगणीश, नामनी वत्रीश, गोत्रनी एक अने अंतरायनी
पांच, एम सीतेर प्रकृतिनो बंध त्रीजे, चोथे, गुणगणे जाणवो.

एम नरकगतिमध्ये उवें एटले सामान्यें तथा विशेषें बंधस्वामित्व कही, हवे तिर्यचने उवें तथा विशेषें बंधस्वामित्व कहेठे.

१ एकसो वीश प्रकृतिमांहेथी त्रण प्रकृतिनो बंध, तिर्यचगतिमध्ये न लाजे, तेथी तिर्यच विशेष पर्यासा लब्धियें करीने पंचेंद्रिय तिर्यचने उवें तथा मिथ्यात्वगुणस्था-
नकविशेषें एकसो ने सत्तर प्रकृतिनो बंध होय, अने नामकर्मनी त्रण प्रकृति न बंधाय,
जे जणी तिर्यचने जवप्रत्ययें तीर्थकरनामकर्म सत्तायें पण न होय, तो बंधें केम होय ?
तथा आहारकशरीर, आहारकअंगोपांग, ए वे कर्मप्रकृति विशिष्टचारित्र विना न
बंधाय, अने तिर्यचने तो सर्वविरति न होय, तेथी ए त्रण नामकर्मनी प्रकृति लब्धि-
पर्यासा तिर्यच न बांधे, शेष एकसो ने सत्तर बांधे. ॥ ७ ॥

॥ ते ह्ये मिथ्यात्वं शोल प्रकृतिनो बंधविच्छेद करे, ते कहे वे. ॥

विणु निरय सोल सासणि, सुराउ अण एग तीस विणु मी-
से ॥ ससुराउ सयरि सम्मे, वीअ कसाए विणा देसे ॥ ९ ॥

अर्थ- विणुनिरयसोल के० नरकत्रिकादिक शोल प्रकृति विना सासणि के० सा
स्वादनगुणवाणे एकसो ने एक प्रकृति बांधे, सुराउ के० देवायु अने अणएगतीस के०
अनंतानुबंध्यादिक एकत्रीश प्रकृति, एवं वत्रीश प्रकृति. विणु के० विना मीति के०
मिश्रगुणवाणे उगणोतेर प्रकृति बांधे, तेने ससुराउ के० देवायुयं सहित करतां सरि
के० सीत्तेर प्रकृति सम्मे के० अविरतिसम्यकृट्टिगुणवाणे बांधे. तथा वीअकसाएविणु
के० वीजा अप्रत्याख्यानावरण चार कपाय विना देसे के० देशविरतिगुणवाणे जन्म
प्रकृति बांधे. ॥ ९ ॥

तेवारें सास्वादनगुणवाणे नरकत्रिक, चार जाति, थावरचतुष्क, हुंरुसंस्थान, ते
घट्टु संघयण, थातपनाम, ए चौद प्रकृतिमांहे तेर नामकर्मनी अने एक नरकायु
तथा मिथ्यात्व अने नपुंसक, ए वे मोहनीयनी. एवं शोल प्रकृतिनो बंध मिथ्या
अने उदयं करी होय, ते मिथ्यात्वनो उदय अहींआं नथी ते माटे ए शोल प्रकृति
विना शेष एकसो ने एक प्रकृति लब्धिपर्याता पंचेंद्रिय, तिर्यंच वीजे सास्वादनगुण
वाणे बांधे.

ते एकसो ने एक प्रकृतिमांहेथी सुरायु अने अनंतानुबंध्यादिक एकत्रीश. एवं
पत्रीश प्रकृति विना शेष ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय उ, वेदनीय वे, मोहनीय
उगणीश, नामनी एकत्रीश, गोत्रनी एक, अंतरायनी पांच, एवं उगणोतेर प्रकृति
मिश्रगुणवाणे लब्धिपर्याता पंचेंद्रिय तिर्यंच बांधे. केमके त्यां मिश्रगुणवाणे
बंध न होय, ते माटे सुरायुनो अबंध कळो अने अनंतानुबंधीथा चार, मन्वन्ते
स्थान चार, मध्यमसंघयण चार, कुलगति, नीचगोत्र, स्त्रीवेद, दोर्जायत्रिक, वीर
स्त्रीत्रिक, उद्योतनाम, तिर्यंचत्रिक, ए पचीश प्रकृति अनंतानुबंधीयानो उदय
हींआं नथी, ते माटे न बांधाय. अने नरकत्रिक, शौदारिकदिक अने प्रथम संकल्प
एवं उ प्रकृति मनुष्यप्रायोग्य देवता अने नारकी जेह्यी त्रिगुद्विये बांधे, ते
त्रिगुद्विये तिर्यंच अने मनुष्यने देवप्रायोग्य बांधाय तेथी ए उ प्रकृति न बांधाय. ए
ए उगणोतेर प्रकृतिमांहे वत्री चोयें गुणवाणे थायु बांधाय तेथी सुरायु बांधे
सीत्तेर प्रकृतिनो बंध, अविरतिसम्यकृट्टिगुणवाणे लब्धिपर्याता पंचेंद्रिय तिर्यंच बांधे
ए सीत्तेर प्रकृतिमांहे मोहनीयनी प्रकृति जे अप्रत्याख्यानावरणकपाय चार. तेनो बंध
विच्छेद होय, जेमाटे ए कपाय तो पोतानो उदय ज्यांमुधी उतो होय त्यांमुधी बांधाय जे

प्रत्याख्यानावरणकपायनो उदय, देशविरतिगुणगणौ रसस्थान अत्रत्याख्यानीश्या चार कपायनां दक्ष, प्रत्याख्यानीश्या कपाय चार, लेश जीत्या माटे तेथी त्यां न बंधाय, तेथी सीत्तेरमांहेथी चार काढतां शेष ठाशठ प्रकृति देशविरति पांचमे गुणगणौ लक्षिध पर्यासा पंचेंद्रिय गर्प्रज तिर्यच वांधे. आगलां गुणगणां जवप्रत्यये तिर्यचने न होय, तेथी तेनुं बंधस्वामित्व न कळुं. ॥ ए ॥

॥ गर्प्रजसंज्ञिपर्यासा पंचेंद्रिय तिर्यचगति बंधयंत्रकम् ॥

तिर्यचगतीं बंध स्वामित्व.	बंधप्रकृतयः	अबंधप्रकृतयः	त्रिबिंदुप्रकृतयः	ज्ञानावरणीय. १	दर्शनावरणीय. २	वेदनीय. ३	मोहनीय. ४	आयुर्कर्म. ५	नामकर्म. ६	गोत्रकर्म. ७	अंतरायप्रकृतयः	मूलप्रकृतयः
उधे.	११७	३	०	५	५	२	२६	४	६४	२	५	७५०
मिथ्यात्वें.	११७	३	१६	५	५	२	२६	४	६४	२	५	७५०
सास्वादने.	१०१	१५	३२	५	५	२	२४	३	५१	२	५	७५०
मिथ्ये.	६५	५१	०	५	६	२	१५	०	३१	१	५	७
अविरतें.	७०	५०	४	५	६	२	१५	१	३१	१	५	७५०
देशविरतें.	६६	५४	०	५	६	२	१५	१	३१	१	५	७५०

॥ एम तिर्यचमध्ये सामान्ये तथा विशेषे बंधस्वामित्व कळुं, हवे मनुष्यमध्ये कहेटे. ॥

इअ चउगुणेषु वि नरा, परमजया सजिण उंहु देसाइ ॥

जिण इकारस हीणं, नव सय अपजत्त तिरिअ नरा ॥ १० ॥

अर्थ— इअचउगुणेषुवि के० एमज चार गुणगणाने विपे तिर्यचनी पेरे नरा के० मनुष्यने पण एमज कहेवुं. परमजयासजिण के० पण एटळुं विशेष जे अविर-तिसम्यक्त्व गुणगणे जिननाम सहित एकोतेर प्रकृति वांधे. उंहुदेसाइ के० देश-विरति प्रमुख गुणगणे उध एटळे कर्मस्तत्रोक्तनी परें कहेवुं अने जिणइकारसहीणं के० जिनएकादशके हीन एटळे जिनादिकथी नरकत्रिक लगे अगीअर प्रकृति हीन कीधे, नवसय के० एकसो ने नव प्रकृतिनो बंध, अपजत्ततिरिअनरा के० अपर्यासा पंचेंद्रिय तिर्यच तथा मनुष्य वांधे.

३ एम पर्यासा गर्प्रज तिर्यचनी पेरे गर्जज मनुष्यने पण मिथ्यात्वादिक प्रथमनां चार गुणगणाने विपे प्रकृतिनो बंध जाणवो. तेथी उधे मनुष्यने एकसो वीस प्रकृ-तिनो बंध कहेवो, जे माटे आहारकद्रिक बंधहेतुविशिष्टचारित्र वे ते तथा िन

म बंधहेतु एने संज्ञवे, तेथी उर्वे ए त्रण प्रकृति सहित गर्भजमनुष्यने उर्वे एको
 ने वीश प्रकृतिनो बंध जाणवो, तेमध्ये जिननाम अने आहारकद्रिक, ए त्रण प्रकृ-
 ति मिथ्यात्वे न बांधे, तेथी प्रथमगुणगणे एकसोने सत्तरनो बंध जाणवो, तेमध्ये
 रकादिक शोल प्रकृति हीन करतां साखादने (१०२) नो बंध, तेमांथी सुरायु
 अनंतानुबंध्यादिक एकत्रीश, एवं वत्रीश हीन करतां शेष (६९) नो
 बंध, तेमध्ये सुरायु तथा जिननाम ए वे प्रकृति, चोथे गुणगणे मनुष्य बांधे, ते
 उगणोतेर मांही वे मेलवतां (७१) प्रकृतिनो चोथे गुणगणे बंध. एटखे वीजा
 कर्मग्रंथमां चोथे गुणगणे सत्तोतेर प्रकृतिनो बंध कह्यो ठे, तेमांथी ठ प्रकृति हीन
 करीये तेनां नाम कहेठे. मनुष्यत्रिक, श्रौदारिक शरीर, उठुं संस्थान, अने उठुं सं-
 घयण, ए ठ टाळीये, तेवारें एकोतेर प्रकृति रहे ते, अर्हीआं चोथे गुणगणे मनुष्य
 ने बंध कहेवी. तेमांथी वीजा कपायनी चोकनीनो बंध टाळे, तेवारें पांचमे (६७)
 नो बंध. तेथी उर्वे त्रीजे, चोथे अने पांचमे ए त्रण गुणगणे आगला तिर्यचना
 नो बंध जिननाम सहित करीये, एटखुं विशेष ठे.

अने प्रमत्तादिकगुणगणे कर्मस्तवोक्त बंध ठे, जे जणी मनुष्य विना वीजाने
 गुणगणां न संज्ञवे, तेथी तेनो बंधस्वामी मनुष्य ठे एटखे प्रमत्ते त्रीजा कपायनी
 चोकडी हीन करतां (६३) नो बंध. तेमांथी शोक, अरति, अस्थिरद्रिक,
 अने अशाता, ए ठ प्रकृति हीन करतां अने आहारद्रिक जेलतां अप्रमत्ते उगणो-
 तनो बंध. तेमांथी सुरायु हीन करतां आठमाना प्रथमजागे (५७) नो बंध. तेमां-
 थी निद्राद्रिक हीन करतां आठमाना वीजाथी मांडीने ठा सुधीना पांच जागे
 (५६) नो बंध. सातमे जागे त्रसनवक, तथा श्रौदारिकद्रिक विना शेष अंगोपांगठक, एवं
 पंदर. तथा देवद्रिक, अगुरुलघुचतुष्क. वर्णचतुष्क, पंचेंद्रिय, शुभविहायोगति, प्र-
 मसंस्थान, निर्माण, जिननाम, एवं त्रीश प्रकृति हीन करतां (२६) नो बंध. तेमां-
 थी हास्यचतुष्क हीन करतां नवमा गुणगणाना प्रथमजागे (२१) नो बंध. पुत्र-
 दहीन करतां वीजे जागे (२१) नो बंध. संज्वलनक्रोध हीन करतां त्रीजे जागे
 (२०) नो बंध. संज्वलनमान हीन करतां चोथे जागे (१९) नो बंध. संज्वलनमान
 हीन करतां पांचमे जागे (१८) नो बंध. संज्वलनो लोच हीन करतां दशमे गुणगणे
 (१७) नो बंध. तेमांथी ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय चार, नामनी एक, गोत्रनी एक
 अने अंतरायनी पांच, ए शोल प्रकृति हीन करतां अग्नीथारमा प्रमुख त्रण गुणगणे
 एक शतानो बंध जाणवो. अने अयोगी अवंधक ठे. एम उर्वे कर्मस्तवोक्त बंधप्रमत्त-
 दिकगुणगणे मनुष्यने लेवो. जे जणी ए नव गुणगणां मनुष्य विना वीजाने न होत.

एष मनुष्य तथा तिर्यचगतियं, उर्वं तथा गुणस्थानादिकविशेषं बंधस्वामित्वं
॥ हवे देवगतिने विषे उर्वं तथा विशेषं बंधस्वामित्वं कहेठे ॥

निरयव सुरा नवरं, उहे मित्रे इग्निदि तिग सहिआ ॥
कप्पडुगे विअ एवं, जीणहीणो जोइ जवण वणे ॥ ११ ॥

अर्थ- निरयवसुरा के० नरकगतिना बंधनी परें देवतानो पण बंध जाणवो. उर्वं
नवरं के० एटलुं विशेष जे उहे के० उर्वं एकसो चार प्रकृति अने मित्रे के० मित्र
त्वगुणगणें एकसो ने त्रण प्रकृति ते इग्निदितिगसहिआ के० एकेंद्रियादिक
प्रकृति सहित बांधे, एटले एकेंद्रियादिक त्रण प्रकृति नारकीयी अधिक
कप्पडुगेविअएवं के० वे देवलोकें पण सुरबंधनी परें उर्वं एकसो चार,
एकसो त्रण, सास्वादनें ठरुं, मित्रें सीत्तर, अवरितियें वढोतेर, अने जिणहीणो के
जिननाम विना शेष एकसो त्रण प्रकृति उर्वं जोइ के० ज्योतिपी तथा जवण के
जुवनपतिने अने वणे के० व्यंतर ए त्रणेने उर्वं एकसो त्रण, मिथ्यात्वं एकसो त्र
सास्वादनें ठरुं, मित्रें सीत्तर, अने अवरितियें एकोतेरनो बंध जाणवो. ॥ इत्य
रार्थः ॥ ११ ॥

४ जेम नरकगतिमध्ये बंधस्वामित्वं कथ्यं, तेमज देवगतिमध्ये पण जाणवुं. केने
जेम नारकीने नरकगति तथा देवगतिमांहे उपजवुं नथी, तेम देवताने पण चरीने
वे गतिमांहे उपजवुं नथी. तेथी तत्प्रायोग्य देवत्रिक, नरकत्रिक, वैक्रियदिक, एटल
प्रकृति न बंधाय, अने विरति न होय, तेथी आहारकदिक न बंधाय. सूक्ष्म एकेंद्रि
यमध्ये तथा विकलेंद्रियमध्ये पण देवता न उपजे, तेथी सूक्ष्मत्रिक अने विकप्रति
ए ठ प्रकृति पण न बंधाय. एष विंशोत्तरशत प्रकृतिमांहेथी ए शोड प्रकृति टं
तेवारें एकसो ने चार प्रकृति उर्वं बंधाय, तेमांथी मिथ्यात्व गुणगणे जिननाम
बंधाय. तेथी ते हीन करीयें, तेवारें एकसो त्रण प्रकृतिनो बंध मिथ्यात्वं होय, ते
नारकीने शुं विशेष? जे नारकी एकेंद्रियमध्ये न जाय अने देवता सूक्ष्म एकेंद्रि
यमांहे न जाय पण वादर एकेंद्रिय मांहे जाय तेथी वादर एकेंद्रिय प्रायोग्य एकेंद्रि
जाति, स्यावरनाम, आतपनाम, ए त्रण प्रकृति नारकीयी देवता अधिकी बांधे, ते
उर्वं एकसो चार अने मिथ्यात्वं एकसो त्रण बंधाय. त्यां मिथ्यात्वप्रत्ययिकी एकेंद्रि
जानि, यावर, आतप, नपुंसकवेद, मिथ्यात्वमोहनीय, हुंडसंस्थान, उवहुं संघयण,
सात प्रकृतिनो बंधविभेद होय तेवारें, सास्वादनगुणगणें शेष ठरुं प्रकृतिनो बंध
ते मांहेथी अन्तानुबंध्यादिक प्रत्ययिकी अन्तानुबंध्यादिक त्रीश प्रकृति विना हो

।त्तेर प्रकृतिनो बंध त्रीजे मिश्रगुणगणे ह्ये. तेमध्ये जिननाम अने नरायु, ए वे लीयं तेवारें चाथे गुणगणे व्होंतेर प्रकृतिनो बंध जाणवो. एम देवताना उधबंध शेषबंध सरखो सौधर्म अने ईशान, ए वे देवलोकना देवोनो पण बंध जाणवो. जे एणी ए देव, पृथ्वी, अप् अने वनस्पति एकेंद्रियमांहे पण अवतरे तेथी, एकेंद्रि-दिक त्रिकनो पण बंध करे, तेथी तेमज जाणवुं.

ह्वे ते एकसो ने चार प्रकृतिरूप देवताना उधें बंध ठे तेने जिननामथी हीन क-यें, तेवारें एकसो ने त्रण प्रकृतिनो बंध उधें तथा मिथ्यात्वं जे जणी अहींआं जि-नाम ते कर्म पूवें काळुं ठे तेथी अहीं मिथ्यात्वगुणगणे हीन नथी करवुं. माटे चंद्र सूर्यादिक ज्योतिपी तथा जुवनपति अने व्यंतर ए त्रण निकायना देवताने ध प्रकृति उधें एकसो त्रण, अने मिथ्यात्वे पण एकसो त्रण, सास्वादने ठळुं, मिश्रें ।त्तेर, अने चाथे गुणगणे नरायुनो बंध वधे, तेवारें एकोतेर प्रकृतिनो बंध थाय, अ-ए त्रण निकायना देवतामांहेलो आठवो तीर्थकर न थाय. जे माटे एहने जे अ-धिज्ञान ठे ते जीवने परजवे आची न शके अने श्रीतीर्थकर तो त्रण ज्ञानें सहित पजे, तेथी ए देवोने जिननाम न बंधाय एटळुं विशेष ठे. शेष पूर्ववत् ॥ ११ ॥

॥ उधें तथा १ सौधर्म, २ ईशान, त्रिहुं देवलोकें बंधस्वामित्वयंत्रकमिदम् ॥

देवगती.	बंधप्रकृतयः	श्रुबंधप्रकृतयः	बंधविज्ञेदप्रकृतयः	ज्ञानावरणीय.	दर्शनावरणीय.	वेदनीयप्रकृतयः	मोहनीय प्रकृतयः	आयुप्रकृतयः	नामप्रकृतयः	मोक्षप्रकृतयः	श्रंतारायप्रकृतयः	मूलप्रकृतयः
उधें	१०४	१६	१	५	६	२	२६	२	५३	२	५	११०
मिथ्यात्वं.	१०३	१७	७	५	६	२	२६	२	५२	२	५	११०
सास्वादने.	९६	२४	२६	५	६	२	२४	२	४७	२	५	११०
मिश्रें.	७०	५०	०	५	६	२	१९	०	३२	१	५	७
अविरतें.	७२	४८	०	५	६	२	१९	१	३३	१	५	११०

॥ ज्योतिषी, सुवनपति, वानमंतरव्यंतरेषु बंधस्वामित्वयंत्रकमिदम् ॥

ज्योतिषी सुवनप- ति व्यंतरादिकेषु.	बंधप्रकृतयः	अबंधप्रकृतयः	बंधविह्वेदप्रकृतयः	ज्ञानावर्णीय. १	दर्शनावर्णीय. २	वेदनीय. ३	मोहनीय. ४	आयुःकर्म. ५	नामकर्म. ६	गोत्रकर्म. ७	छातराय. ८	मूलप्रकृतयः
उर्वे.	१०३	१७	०	५	६	२	२६	२	१२	२	५	७५७
मिथ्यात्वं.	१०३	१७	७	५	६	२	२६	२	१२	२	५	७५७
सास्वादने.	९६	२४	२६	५	६	२	२४	२	४७	२	५	७५७
मिश्रं.	७०	५०	०	५	६	२	१९	०	३२	१	५	७
अविरतं.	७१	४९	०	५	६	२	१९	१	३२	१	५	७५७

रयणुव सणं कुमारा, इ आणयाइ उज्जोअ चउरहिआ ॥ अप-
ज्ज तिरिअव नव सय, मिगिंदि पुढवि जल तरु विगळे ॥ १९ ॥

अर्थ— रयणुव के० रत्नप्रज्ञानारकीनी पेरें सणंकुमाराइ के० सनत्कुमारारिइ देवलोकने विपे उर्वे एकसो एक, मिथ्यात्वे सो, सास्वादने ठुं, मिश्रे सीत्तेर, अने अविरतियें वहाँतेरनो बंध जाणवो. आणयाइ के० आणतादिक चार देवलोक तथा नव प्रवेयके उज्जोअचउरहिआ के० उद्योतादिक चार प्रकृति रहित करीयें, तैरें उर्वे सत्ताणं, मिथ्यात्वं ठुं, सास्वादनें वाणं, मिश्रें सीत्तेर अने अविरतियें वहाँतेरनो बंध होय तथा अपज्जतिरिअव के० अपर्याप्ता पंचेंद्रिय तिर्यचनी पेरें नवसय के० एकसो नै नव प्रकृतिनो बंध मिगिंदि के० एकेंद्रिय, पुढवि के० पृथिवीकाय, जल के० अष्काय, तरु के० वनस्पतिकाय, विगळे के० वेइंद्रियादिक, त्रण विकसेंद्रिय. एवं सात्तेने बंध होय.

रत्नप्रज्ञापृथ्वीना नारकी जेट्ठी प्रकृति, उर्वे तथा गुणस्थानकविशेषं बांधे, तैट्ठी सनत्कुमार, मांइंद्र, ब्रह्म, सांतक, शुक्र, अने सहस्रार, ए उ देवलोकना देव बांधे. जे जणी ए देवता पण चवीने एकेंद्रियमांइे न उपजे, तैयी एकेंद्रिय ज्ञानि, बांवरनाम अने आतप, ए त्रणनो बंध उर्वे तथा मिथ्यात्वं न होय, तैरें

एकसो ने एक उर्ध्वे बांधे तेने जिननाम हीन करीयें, तेवारें मिथ्यात्वं सो कृति बांधे. तेमांथी नपुंसकादिक चतुष्क हीन करतां सास्वादनं ठगुं प्रकृति बांधे. तेमांद्देशी अनंतानुबंध्यादिक त्रयीश प्रकृति टले, तेवारें शेष सीत्तेर प्रकृति मेश्रगुणठाणे बांधे, तेने जिननाम तथा नरायु सहित करीयें, तेवारें वहांतेर प्रकृति, बोधे गुणठाणे बांधे. एना हेतु पूर्वनी परें लेवा. आणत, प्राणत, आरण अने अ-
 श्युत, ए चार देवलोक तथा ऋद्र, सुजद्र, सुजात, सोमनस्य, प्रियदर्शन, सुदर्शन, अमोघ, सुप्रतिबद्ध, अने यशोधर, ए नव प्रवेयक तथा पांच अनुत्तरविमान, एवं बौद स्थानकें तथा अढार स्थानकें उद्योतनाम तिर्यंचत्रिक, ए चार प्रकृति न बांधे, जे ऋणी त्यांनो आवेलो जीव, मनुष्यज थाय, पण तिर्यंच न थाय, तेमाटे तत्प्रा-
 योग्य ए चार प्रकृति न बांधाय तेमाटे मूलोघमांद्देशी सुरद्विकाद्विक उगणीश प्रकृति अने ए चार प्रकृति, एवं त्रयीश प्रकृति टले, तेवारें शेष ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय नव, वेदनीय वे, मोहनीय त्रयीश, आयुनी एक, नामनी समतालीश, गोत्रनी वे अने अंतरायनी पांच, एवं सत्ताणुं प्रकृतिनो बंध उर्ध्वे होय तेने जिननाम हीन करतां मिथ्यात्वं ठगुं प्रकृतिनो बंध शेष पूर्वली परें जाणवो. तथा अनुत्तरविमा-
 नवासी देवोनें एकज चोशुं गुणठाणुं होय, शेष गुणठाणां न होय तेथी तेने उर्ध्वे एटले सामान्ये तथा विशेषें वहांतेर प्रकृतिनोज बंध जाणवो. एम देवगतियें बंध-
 स्वामित्व कळुं. अहीं सुधी गतिमार्गणाना चार जेदें बंधस्वामित्व कळुं.

हवे इंद्रियमार्गणायें तथा कायामार्गणायें बंधस्वामित्व कहे ठे. त्यां इंद्रियमार्गणा-
 मध्यें एकेंद्रिय, वेंद्रिय, तेंद्रिय, अने चौरिंद्रिय, ए चार मार्गणा अने काय मार्गणा-
 मध्यें पृथ्वी, अप् अने वनस्पतिकाय, ए त्रण मार्गणा, ए वेहु मली सात द्वारें उध-
 बंध लब्धिअपर्यासा, पंचेंद्रिय तिर्यंचनी परें एकसो ने नव प्रकृतिनो बंध होय, केम-
 के ते जीवोने सम्यक्त्व चारित्र नथी तथा ते देवगति अने नरकगतिमांद्दे न उपजे,
 तेथी जिननाम, सुरत्रिक, नरकत्रिक, वैक्रियद्विक, आहारकद्विक, ए अग्नीश्वार प्रकृ-
 ति विना शेष एकसो ने नव प्रकृति उर्ध्वे तथा मिथ्यात्वं बांधे. पण लब्धि अपर्यासा
 पंचेंद्रियतिर्यंचने एकज मिथ्यात्वगुणठाणुं होय. अने ए सातने तो मिथ्यात्व अने
 सास्वादन ए वे गुणठाणां संजवे, जे माटे ए मध्यें सम्यक्त्व वमतो जीव, अवतरे ते
 कारणे अपर्यासावस्थायें सास्वादनपणुं संजवे, ए विशेष ठे. ॥ ११ ॥

॥ आणतादिचतुष्टये तथा भ्रवेयकनवके बंधस्वामित्वयंत्रकमिदम् ॥

आणतादिचतुष्टये तथा भ्रवेयकनवके.	बंधप्रकृति.	अबंधप्रकृति.	विभ्रदप्रकृति:	ज्ञानावरणीय.	दर्शनावरणीय.	वेदनीयकर्म.	मोहनीयकर्म.	आयुर्कर्म.	नामकर्म.	गोत्रकर्म.	अंतरायकर्म.	मूलप्रकृति.
उधे.	५९	२३	१	५	९	२	२६	१	४७	२	५	१५६
मिथ्यात्व.	९६	२४	४	५	९	२	२६	१	४६	२	५	१५६
सास्वादन.	९२	२७	३१	५	९	२	२४	१	४४	२	५	१५७
मिश्र.	१०	९०	०	५	६	२	१९	०	३२	१	५	७
अविरत.	७२	४७	०	५	६	२	१९	१	३३	१	५	१५७

ठनवश् सासणि विणु सुहु, म तेर केइ पुण विंति चउनवश् ॥
तिरिअ नराऊहि विणा, तणु पज्जात्ति न जंति जउं ॥ १३ ॥

अर्थ- विणुसुहुमतेर के० सूक्ष्मादिक तेर प्रकृतिना बंध विना ठनवश्सासणि के० ठनुं प्रकृति सास्वादन गुणगणे बांधे, केइ के० कोइएक आचार्य पुण के० वडी के० वी रीतें विंति के० कहे ठे के, तिरिअनराऊहिविणा के० अपर्याता तिर्यचनुं आउ अने मनुष्यायु, ए वे प्रकृति विना चउनवश् के० चोराणुं प्रकृति, सास्वादनं बांधे, वे माटे तणुपज्जात्ति के० शरीरपर्याति नजंतिजउं के० सास्वादनपणे पूरी न करे तेमाटे. ॥

जवनपति, व्यंतर, अने ज्योतिषी, ए त्रण; सौधर्म, ईशान, ए वे वैमानिक, देव ता मिथ्यात्वप्रत्ये एकेंद्रिय प्रायोग्य आयु बांधी, पठी वली अध्ववसायविशुद्धे सम्यक्त्व पामी मरणसमये सम्यक्त्व वमतो, पृथिवी, अणु, वनस्पती, ए एकेंद्रियमादे अवतरे, तेने शरीरपर्याति पूर्ण करी न होय तेथी पहेखां सास्वादन होय, तेने ठनुं प्रकृतिनो बंध होय. जे जणी सूक्ष्मत्रिक, विकलजातित्रिक, एकेंद्रियजाति, यास, आतप, नपुंसकवेद, मिथ्यात्वमोहनीय, हुंमसंस्थान, सेवार्त्तसंघयण, ए तेर प्रकृति मिथ्यात्व विना न बांधाय, तेथी अहींथां एकसो ने नव मांहेथी तेर टाळतां शेष ठनुं प्रकृति सास्वादनं बांधाय. अहींथां कोइएक आचार्य श्रीचंद्रसूरि प्रमुख एकेंद्रिय-दिक साते मार्गणाद्वारे ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय नव, वेदनीय वे, मोहनीय चौ-वीश, नामनी सडतालीश, गोत्रनी वे, अंतरायनी पांच, एवं चोराणुं प्रकृति बांधाय एउं कहे ठे, जे जणी ए सात मार्गणायें करणअपर्यातावस्थायेंज सास्वादनपणुं हुंते एउं

पर्याप्तावस्थायें सम्यक्त्व नथी, तो तेथी वमतां सास्वादनं जावपणे केम होय ? तेणे ते सास्वादन गुणठाणे वर्त्ततां शरीरपर्याप्ति पूरी न करे अने शरीरइंद्रियपर्याप्ति पूरी कस्याविना करणअपर्याप्ता, परजवायु न वांधे तेथी सुरायु अने नरकायु, ए वे प्रकृति जवप्रत्ययें नथी, अने तिर्यगायु तथा मनुष्यायु ए वे पण करण अपर्याप्ता न वांधे, तेथी आयु विना मूलप्रकृति सात अने उत्तर प्रकृति चोराणुं वांधे, जे जणी तनुअपर्याप्तिकाल ए ठ आवलि अधिक अंतर मुहूर्त्त प्रमाण सास्वादन कालस्तोक, ते जणी विकलेंद्रियमध्ये मनुष्य अने तिर्यंच सम्यक्त्व वमतो आवे. कोइएक आचार्य कहे ठे के सास्वादनगुणठाणुं शरीरपर्याप्ति पूर्ण थया पठी रहे, तेवारें वे आयु वांधे, वीजा आचार्य वली एम कहे ठे के शरीरपर्याप्ति पूरी थया पठी रहे, तेवारें वे आयु वांधे, वीजा आचार्य वली एम कहे ठे के शरीरपर्याप्ति पूरी थया पठी सास्वादनगुणठाणुं रहे, तेवारें वे आयु न वांधे.

कर्मग्रंथना टवाकार श्रीजीववीजयजी माहाराजे एम लख्युं ठे के सास्वादन गुणठाणे सूक्ष्मत्रिकादिकथी ठेवठा सुधी तेर प्रकृति, एकसो नवमांहेथी उंठी कीधे थके ठळुं वांधे, एने वेज गुणठाणां होय. अने केटलाएक आचार्य कहेठे के तिर्यंचायु अने मनुष्यायु विना चोराणुं वांधे, जे जणी, एकेंद्रियादिक सास्वादनवंत थकां शरीरपर्याप्ति पण पूरी न करी शके तो आयु केम वांधे ? तेवारें त्यां पहेले मतें शरीरपर्याप्ति पूरी थाय पठी पण सास्वादन रहे, त्यां आयु वांधे, तेवारें ते ठळुं प्रकृति वांधे अने वीजे मतें तो शरीरपर्याप्तिथी आगलज सास्वादन जाय तो आयु क्यांथी वांधे, तेवारें ते चोराणुंज वांधे, ए वे मत जाणवा. एमांहे चोराणुंनो मत खरो चासे ठे, जे जणी एकेंद्रियादिकतुं जघन्यायु पण वसो ठपत्र आवलिकानो छुल्लक जव होय, ते आयुना वे जाग गये थके एकसो ने एकोतेरमी आवलिकाये आयु बंधाय, अने सास्वादनपणुं तो उल्लुं पण ठ आवलिकानुं होय, तेटलामांहे परजवनुं आयु केम बंधाय ? ते माटे चोराणुंज वांधे. ए मत शुद्ध जणाय ठे अने ग्रंथकारें ठळुं कही तेतो कोण जाणे शे थाशयें कही हशे ? तथा आगलें औदारिक मिश्रने पण सास्वादाने आयुबंध निवाग्यो ठे “सासण्चउनवइविणा, नरतिरियाऊ सुहुमतेर ” ए गाथायें निवाग्यो ठे ता ते अहींथां पण एमज जोइयें, केमके ते अने ए सास्वादन, एकज ठे. ॥ १३ ॥ पटले इंद्रिय अने काय मार्गणा मांहेखा सातछारें बंधस्वामित्व करुं. एवं थर्गीआर मार्गणा छार घयां.

॥ अर्थात्ता एकेंद्रिय, पृथ्वी, अग्, वनस्पति, विकलत्रय बंधस्वामित्व यंत्रकम् ॥

अर्थात्ताएकेंद्रिया- दिक बंधस्वामित्व यंत्रकमिदम्	बंधणप्रकृति.	अवयवप्रकृति.	विभेदप्रकृति.	ज्ञानावरणीय.	दर्शनावरणीय.	चेदनीय.	मोहनीय.	आयुःकर्म.	नामकर्म.	गोत्रकर्म.	अंतरायकर्म.	भयप्रकृति.
उर्ध्वे.	१०ए	११	०	ए	ए	२	२६	२	५०	२	५	३५०
मिथ्यात्वे.	१०ए	११	३३ ३५	ए	ए	२	२६	२	५०	२	५	३५०
सास्वादनं.	११ १५	२४	०	ए	ए	२	२४	३	४३	२	५	३५०

उह्नु पाणिदि तसेगइ, तसे जिणिकार नरतिगुच्च विणा ॥
मणवय जोगे उहो, उरले नरजंगु तम्मिस्से ॥ १४ ॥

अर्थ- उह्नु के० उर्ध्वबंध, पाणिदि के० पंचेंद्रियमार्गणायें, तसे के० त्रसकायमार्गणायें उर्ध्वे, मिथ्यात्वे अने सास्वादनादिकें एम मूल बंधस्वामित्व जाणुं. तथा गइते के गतित्रस ते तेउकाय मार्गणायें जिणिकार नरतिगुच्चविणा के० जिनादिक अशीका प्रकृति तथा मनुष्यत्रिक, उच्चैर्गोत्र, ए पंदर प्रकृति विना एकसो पांच प्रकृतिनो जाणवो. मणवयजोगेउहो के० चार मनोयोगमार्गणायें, चार वचनयोगमार्गणायें, लेवो. उरले के० श्रौदारिक श्रौदारिककाययोगें नरजंग के० मनुष्यना बंधनी घेरे व जांगो लेवो, तम्मिस्से के० तेमज आगल श्रौदारिकमिश्रयोगें पण लेवो. इत्युक्तायें.

माताना उदरमांहे उपजे, ते वेलायें श्रौदारिककाय पूरी न थाय. त्यां लगे श्रौदारिकमिश्र होय, तेने एकसोने चौद प्रकृतिनो बंध होय, पत्री उर्ध्व के० जे वीजे कस्तवें सर्व जीवनी अयेहायें जे गुणगणे बंध कसो, तेहिज जाणवो. एटले उर्ध्व ए सोने वीश, मिथ्यात्वे एकसोने सत्तर, इत्यादिक चौद गुणगणां पर्यंत बंधस्वामित्व प्रमाणे सर्व जीवनी अयेहायें कर्मस्तवमां कसुं ते ते प्रमाणे पंचेंद्रिय मार्गणायें अने त्रसकायमार्गणाद्वारे बंधस्वामित्व जाणी लेवुं. एवं तेर.

इहे गति त्रस एटले जोपण स्यावरनामकर्मना उदयथी लद्धिस्थावर ते, ते चासवाने साधमें त्रस होय एटले तेउ, अने वाउ, ए वे काय उर्ध्वगमन तिर्य मन करे, ते माटे एने गतित्रस कहीयें, ते गतित्रसने विषे जिनादिक अशी

इति तथा मनुष्यत्रिक, उच्चैर्गोत्र, एवं पंदर प्रकृति न बंधाय. जे जणी तेउ अने गुमध्येंथी देवता, नारकी तथा मनुष्य न उपजे, तेथी तत्प्रायोग्य देवत्रिक, नरकत्रिक, क्रैयद्विक, जिननाम, आहारकद्विक, मनुष्यत्रिक, अने उच्चैर्गोत्र, एवं पंदर प्रकृति बांधे, तेवारें शेष हानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय नव, वेदनीय वे, मोहनीय ठ-श, आशुनी एक, नामनी ठप्पन्न, गोत्रनी एक अने अंतरायनी पांच, एवं एकसो ने च प्रकृति बांधे, ए तेउ अने वाउ ए वे एकज तिर्यचगतिमां अवतरे, तेथी तिर्यच-ध्वें तो जवप्रत्ययें एक नीचैर्गोत्रज उदय होय, तेथी उच्चैर्गोत्र पण न बांधे, ए वे-ह्नि सास्वादन गुणठाणुं न होय जे जणी सम्यक्त्व वमतो पण ए वेमांहे कोइ अ-तरे नहीं. एम इंद्रियमार्गणा तथा कायमार्गणा कही; एटले पूवें गतिमार्गणानां र छार कहेलां ठे अने इंद्रिय तथा कायनां अगीयार छार, एम वधां मली पंदर र्गणाछारें बंधस्वामित्वपणुं कछुं.

हवे योगमार्गणायें बंधस्वामित्व कहेठे. त्यां एक सत्यमनोयोग, वीजो असत्यमनो-ग, त्रीजो सत्यामृपामनोयोग, चोथो असत्यामृपामनोयोग, ए चार मनोयोग ठे, अने ।त्यवचनयोग, असत्यवचनयोग, सत्यमृपावचनयोग, असत्यमृपावचनयोग, ए चार व-नयोग ठे, ए आठे योग पहेला गुणठाणाथी मांकीने वारमा ह्रीणमोह गुणठाणां लगें ।. तेथी वीजे कर्मग्रंथें जे गुणठाणाआश्रयि मूलबंध कह्यो एटले उवें एकसो ने वीश प्रकृतिनो बंध तथा जिननाम अने आहारगडुगे हीन, मिथ्यात्वं एकसो सत्तर प्रकृ-तेनो बंध, सास्वादने एकसो ने एकनो बंध, मिश्रें चमोत्तरनो बंध, अविरतियें सत्यो-त्तरनो बंध, देशविरतियें शरुशठनो बंध, प्रमत्तें त्रेशठनो बंध, एम वारमा गुणठाणालगें ।वोक्त रीतें बंधस्वामित्व जाणवुं. ए आठ योगें वार गुणठाणां होय. वे मनना, अने वे वचनना योग, तेरमे गुणठाणे होय. ए रीतें मन तथा वचनना आठ योगने वेपे बंध कह्यो. एटले सत्तर मार्गणाछार थयां.

हवे सात काययोगें बंध कहेठे. ते सात काययोगमध्ये औदारिककाययोगें तो म-नुष्यनी पेरें बंधस्वामित्व जाणवुं. जे जणी औदारिक शरीर मनुष्य अने तिर्यच विना न होय तेमांहे पण अधिक गुणस्थानके अधिक प्रकृतिना बंधस्वामी मनुष्य ठे, तेथी अर्हींथां मनुष्यनो जांगोज कह्यो एटले उवें एकसो वीश प्रकृतिनो बंध, मिथ्यात्वं एकसो सत्तर, सास्वादनें एकसो ने एक, तेमांथी सुरायु तथा अनंतानुबंध्यादिक एकत्रीश, एवं वत्रीश प्रकृति हीन करतां मिश्रें उगणोतेर, ते वली सुरायु तथा जि-ननाम सहित अविरतियें एकोतेर बांधे अने देशविरतियें शडशठ, प्रमत्तें त्रेशठ,

एम पूर्वकी पेरें तेर गुणठाणे बंधस्वामित्व देखवतुं. एम श्रौदारिक काययोगें बंधस्वामित्व कह्युं. ॥ १४ ॥

॥ हवे ते श्रौदारिककर्मणसाथें मिश्र काययोगी अपर्याप्तावस्थायें जे मनुष्य तथा तिर्यंच होय, त्यां बंधस्वामित्व कहेते. ॥

आहारठग विणोहे, चउदससउ मिठि जिण पणग हीणं ॥
सासणि चउ नवइ विणा, तिरिअ नराउ सुहुम तेर ॥ १५ ॥

अर्थ— आहारठगविण के० आहारठक विना उहे के० उवें चउदससउ के० एकसो ने चौद प्रकृति बंधाय, अने मिठि के० मिथ्यात्वं जिणपणग के० जिनपंचक्री पांच प्रकृति, हीणं के० हीन करीयें, तेवरें एकसो नव बांधे. तथा सासणि के० सास्त्रादनगुणठाणे तो चउनवइ के० चोराणुं प्रकृति बंधाय, तिरिअ के० तिर्यंचायु, नराउ के० मनुष्यायु, सुहुमतेर के० सूक्ष्मादिक तेर प्रकृति, विणा के० विना चोराणुं प्रकृति बंधाय ॥ १५ ॥

ते श्रौदारिकमिश्रयोगी जीवने आहारकशरीर, अने आहारकअंगोपांग, ए वं प्रकृति अप्रमत्तगुणस्थानकने अज्ञावें न बंधाय, तथा सुरायु अने नरकत्रिक ए चार प्रकृति सर्व पर्याप्ति पूर्ण कल्याविना न बंधाय, माटे ए ठ प्रकृति अपर्याप्तावस्थायें न बंधाय, तेथी ज्ञान पांच, दर्शन नव, वेदनीय वे, मोहनीय ठवीश, आयु वे, नामनी त्रेशठ, गोत्रनी वे अने अंतरायनी पांच, एवं एकसो ने चौद प्रकृति उवें श्रौदारिक कर्मण मिश्रकाययोगें वर्ततो मनुष्य तथा तिर्यंच बांधे. अहींथां जे शरीरपर्याप्ति पूरी कल्याविना श्रौदारिकयोग माने तेने मत्तें श्रौदारिक मिश्रयोगीने नरायु तथा तिर्यंगायुनो बंध पण न घटे ? शरीरपर्याप्ति पूरी थया पठी मनुष्यने अने तिर्यंचने आयु बंधाय तेमाटे तेना मत्तें एकसो ने वार प्रकृतिनो बंध उवें होय, तेमाहेथी जिननाम, सुरगति, सुरानुपूर्वी, वैक्रियशरीर, वैक्रीयअंगोपांग, ए पांच प्रकृति मिथ्यात्वी मनुष्य तथा तिर्यंचने अपर्याप्तावस्थायें तथाविध विद्युद्धिने अज्ञावे न बंधाय, तेथी श्रौदारिक मिश्रयोगी मिथ्यात्वीने ए पांच प्रकृतिनो बंध न पामीचें, शेष एकसो नव प्रकृतिनो बंध मिथ्यात्वं होय.

तेने सास्त्रादनगुणठाणे नरायु, तिर्यंगायु, ए वे प्रकृति शरीरपर्याप्ति पूरी कल्याविना न बंधाय. केमके सास्त्रादनजावें वर्ततो अपर्याप्तावस्थायें शरीरपर्याप्ति पूरी न कते, तेथी ए वे प्रकृति न बंधाय, तथा मिथ्यात्वनो उदय नथी तेथी सूक्ष्मत्रिक, विक्रयत्रिक, एकेंद्रियजाति, यावर, आतप, नपुंसक, मिथ्यात्व, हुंरसंस्थान, वेवहुं संघयण, ए

ः प्रकृति न बांधे. एवं पंदर प्रकृति पूर्वांक्त एकसो ने नव मांद्देशी हीन करीयें तैवारें
 र द्धानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय नव, वेदनीय वे, मोहनीय चोवीश, नामनी
 कनादीश, गोत्रनी वे अने अंतरायनी पांच, एवं चोराणुं प्रकृतिनो बंध श्रीदारि-
 मिश्रकाययोगीने वीजे गुणगणे होय.

तथा मिश्रगुणगणे वर्त्ततो जीव, मरण न पामे तेशी उपजे पण नहीं तेशी अप-
 सावस्यायें जावी औदारिक मिश्रयोगें मिश्रगुणगणुं न कछुं ॥ १५ ॥

॥ ह्वे चोथा गुणगणानां बंधस्वामित्व कहेठे. ॥

अण चउवीसाइ विणा, जिणपण जुअ सम्मि जोगिणो सा-
 यं ॥ विणुतिरि नराउ कम्मे, वि एवमाहारइगि उंहो ॥ १६ ॥

अर्थ—अणचउवीसाइविणा के० अनंतानुबंध्यादिक चोवीश प्रकृति विना जिणपण
 ३० जिनपंचक, जुअ के० युक्त, पंचोतेर प्रकृति सम्मी के० अविरति सम्यक्दृष्टिगुण-
 गणे बांधे, अने जोगिणोसायं के० सयोगी गुणगणे एक शातानो बंध तथा तिरिनराउ
 ३० तिर्यच अने मनुष्यायु, ए वे प्रकृति विणु के० विना शेष कम्मेवि के० कर्मणकाय
 योगीने पण औदारिक मिश्रयोगीनी पेरें एवमाहारइगिउंहो के० एमज आहारक-
 णायोगें अने आहारकमिश्रकाययोगें पण उंध एटले कर्मस्तवमां कह्या मुजव बंध
 न्हैवो. ॥ इत्यक्षरार्थः ॥ १६ ॥

ते चोराणुं प्रकृतिमांद्देशी अनंतानुबंधीया चार, मध्यसंस्थान चार, मध्यसंधयण चार,
 कृखगति, नीचैर्गोत्र, स्त्रीवेद, दौर्जाग्यनाम, दुःस्वर, अनादेय, श्रीणद्धीत्रिक, उद्योत,
 तैर्यगति, तिर्यगानुपूर्वी, ए चोवीश प्रकृति अनंतानुबंधीयाकपायने उदये बंधाय. ते उदय
 बोधे गुणगणे न होय, तेशी न बंधाय, तेशी शेष सीत्तेर प्रकृति रही तेमध्यें विशु-
 द्धाध्यवसायें करी पांच प्रकृतिनो बंध होय, तैवारें ज्ञाननी पांच, दर्शननी ठ, वेद-
 नीयनी वे, मोहनीयनी उगणीश, नामनी सारुत्रीश, गोत्रनी एक, अंतरायनी पांच,
 ए पंचोतेर प्रकृति बंधाय. ह्वे ते पांच प्रकृतिनां नाम कहेठे. जिननाम, देवगति,
 देवानुपूर्वी, वैक्रियशरीर, वैक्रियअंगोपांग, ए पांच प्रकृति, सम्यक्त्वप्रत्ययें बांधे. ते-
 माटे ते जेलतां अविरतिसम्यक्दृष्टि गुणगणे पंचोतेरनो बंध होय. अहींयां सिद्धां-
 तमतें वैक्रियलट्ठि तथा आहारकलट्ठि वैक्रियादिक शरीर करतां औदारिक मि-
 श्रयोग मान्यो, पण ते अहींयां विवदयो नहीं, तेशी प्रमत्त तथा देशविरतिगुणग-
 णानो बंध न कछो.

तथा औदारिक मिश्रकाययोगना स्वामी मनुष्य अने तिर्यच ठे तेने चोथे गुण-
 गणे सीत्तेर तथा एकोतेर प्रकृतिनो बंध कछो. नरदिक, औदारिकदिक, प्रथमसं-

घण, ए पांच प्रकृतिनो बंधस्वामी, चोये गुणठाणे वर्ततो कोण औदारिक योगी न पामे ? तथा अनंतानुबंधि चोवीश आदें देइ, अहींआं चोवीश आदि शब्द कह्यो ठे तेणे आदिशब्दथी वीजी केइ प्रकृति शेष लेवी, तेथी ठेयें, जे ए पांच प्रकृति, आदिशब्दथकी लेवी तेथी मनुष्य तिर्यचने वीजे चोये णठाणे पण एकत्रीश विना शेष सीत्तेर प्रकृति कही, तेम अहींआं नरायु तिर्यगायु ए वे पूर्वे टाळी ठे तेथी शेष उगणत्रीश प्रकृति चोराणुंमांहेथी अने जिनपंचक घालतां सीत्तेर प्रकृतिनो बंध होय एम संजवे ठे. पठी जेम श्रुत कहे, ते प्रमाण ठे.

तथा सयोगीगुणठाणे केवली केवलसमुद्घात करे, त्यां वीजे, ठठे अने साने त्रण समयें औदारिकमिश्रयोग होय तेने योग प्रत्ययिठ एक शातावेदनीय कृतिबंध होय, मिथ्यात्व अविरतिय तथा कपायने अजावे शेष प्रकृति न बंधा.

एम औदारिक मिश्रयोगीनी पेरें कार्मणयोगीनुं बंधस्वामित्व पण जाणुं. एटलुं विशेष जे कार्मणकाययोग परजवथी आवतां एक, तथा वे तथा त्रण लगे विप्रहगतियें होय तथा तेरमे गुणठाणे आठ समयनो केवली करतां वीजे, चोये अने पांचमे, ए त्रण समय आत्मप्रदेशें करी सर्व लोक तेवारें कार्मणकाययोग त्यां होय. आयुबंध न होय, एने गुणठाणे वीजुं, चोयुं अने तेरमुं होय तेथी त्यां तिर्यगायु, नरायु, ए वे प्रकृति टाळी औदारिक मिश्रयोगीनी पेरें लेवुं, एटले मूलोध एकसोने वीश तेमांहेथी उक्त तथा ए वे आयु, एवं आठ प्रकृति हीन करतां शेष एकसोने वार प्रकृति उंचे बंध ते जिनपंचकविना शेष एकसोने सात मिथ्यात्वे वांधे ने सूक्ष्मादिक तें प्रकृति हीन चोराणुं सास्वादनें वांधे, ते अनंतानुबंध्यादिक चोवीश प्रकृति हीन जिनपंचक युक्त करतां पंचोत्तेर प्रकृति चोये गुणठाणे वांधे, अने तेरमे गुणठाणे शातानो बंध कार्मणकाययोगें होय.

एवी रीतें एक आहारककाययोग, वीजो आहारकमिश्रकाययोग, ए वे योने कहेतां वीजा कर्मस्तवमध्ये जे प्रमत्त गुणठाणें त्रेशठ प्रकृतिनो बंध कद्यो ते सगे जयी ए योग चोद पूर्वधर जेवारें आहारकशरीर करे, त्यां होय. त्यां छडि प्रयुक्त प्रमत्त होय. तथा आहारकयोगें अप्रमत्त गुणठाणुं मानतां थकां त्रेशठमांहेथी काहीचें अने एक मुरायु जेळीयें तेवारें अष्टावन्न प्रकृतिनो बंध होय, माटे हने मते आहारक शरीर करीने चाखे तेवारें त्रेशठ अथवा सत्तावन अथवा अथवा उगणसाठ प्रकृति वांधे, त्रेशठ प्रकृतिनो बंध कद्यो ते सगे "सगवसा तें

धंति आहारउत्तमसु " ए पंचसंग्रहमध्ये कथो ठे तेथी वने गुणगणे आहारकश-
ने सनावन्न प्रकृतिनो बंध होय. अस्थिरदिक, अयश, अयश अशाता, अरति
ने शोक, ए ठ प्रकृति विशुद्ध जणी न बंधाय. अने आहारकमिश्रयोगें त्रेशठ प्र-
ति बंधाय. ए प्रारंभवेलायें शौदारिकसाथें मिश्र होय. ॥ १६ ॥

सुरउद्दो वेउवे, तिरिअ नराउ रहिउअ तम्मिस्से ॥ वेअ

तिगा इम विअ तिअ, कसाय नव उ चउ पंचगुणा ॥ १७ ॥

अर्थ—वेउवे के० वैक्रियकाययोगने सुरउद्दो के० देवतानी परें बंध कहेवो. उवें
रकसो चार, मिथ्यात्वे एकसो ने त्रण. इत्यादिक. तम्मिस्से के० तेमज वैक्रियमिश्र-
हाययोगीने तिरिअनराउरहिउ के० तिर्यचायु अने मनुष्यायु ए वे प्रकृतिथी रहित
वैक्रियनी परें कहेवुं. हवे वेदादिकमार्गणायें बंध कहेठे. वेअतिग के० वेद त्रणेने प्र-
यम नव के० नव गुणगणां होय, आइम के० आदिम कपाय ते अनंतानुबंधी चार क-
सायवंतने उ के० धुरळां वे, गुणगणां होय. विअ के० वीजा अप्रत्याख्यानीआ चार
कपायवंतने चउ के० धुरळां चार गुणगणां होय. तिअ के० वीजा प्रत्याख्यानीआ
कपायवंतने पंचगुणा के० पांच गुणगणां होय ॥ इत्यद्वारार्थः ॥ १७ ॥

देवगतिनी परें बंधस्वामित्व वैक्रिय काययोगें लेवुं. अर्हीथां सहेजतो वैक्रिययो-
ग देवता तथा नारकीनी अपेक्षायें लीधो, तेणे मनुष्य अने तिर्यचने उत्तरवैक्रिय
करतां वैक्रिययोग होय, त्यां अधिक गुणगणां होय. तथा अधिक प्रकृति बांधे ते इप-
ण न लेखवुं, तेणे मूलौघ एकसो ने वीश प्रकृतिमांहेथी सुरादिक शोल प्रकृति वि-
ना उवें एकसो ने चार प्रकृतिनो बंध जाणवो. तेमांथी जिननाम हीन करतां मि-
थ्यात्वे एकसोने त्रणनो बंध, तेमांथी नपुंसकादिक चार, एकेंद्रिय, थावर, आतप, ए
सात प्रकृति विना सास्वादनें ठहुंनो बंध. तेमांथी अनंतानुबंध्यादिक ठवीश प्रकृति
हीन करतां मिश्रें सीत्तेरनो बंध, तेने जिननाम तथा मनुष्यायु सहित करतां अवि-
रिगुणगणे वहुंतेर प्रकृति बंधाय.

एम वैक्रिययोगनी परें वैक्रिय मिश्रयोगें पण बंधस्वामित्व जाणवुं, पण एउवुं विशेष
जे अर्हीथां मिश्रगुणगणुं न संजचे, तेथी जेजणी देवता नारकीने अपर्याप्तावस्थायें
कार्मणसाथें मिश्रवैक्रिययोग ते लीधो. त्यां मिश्रगुणगणुं न होय. शेष त्रण गुणगणे
पण तिर्यगायु अने मनुष्यायु ए वे आयु, न बांधे. लब्धि अपर्याप्तो देवता तथा ना-
रकी न होय तेथी अपर्याप्तावस्थायें आयु न बांधे. तेवारें ए वे आयु, सुरदिक, वै-
क्रियदिक, सुरायु, आहारकदिक, नरकत्रिक, सूक्ष्मत्रिक, विकलत्रिक, ए अहार प्रकृति
विना शेष ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय नव, वेदनीय वे, मोहनीय ठवीश, ना-

मनी त्रेपन, गोत्रनी वे, अंतरायनी पांच, एवं एकसो ने वे प्रकृतिनो बंध ठंयें जाणवो, तेने जिननाम हीन करतां मिथ्यात्वेन एकसो एक बंधाय. तेमांथी एकेंद्रियजाति यावर, आतप, नपुंसक, मिथ्यात्वमोहनीय, हुंडसंस्थान, वेचहुं संवयण, ए सात प्रकृति हीन करतां सास्वादने चोराणुं प्रकृति बंधाय. तेमांथी अनंतानुबंध्यादिक चोवीश प्रकृति हीन करी जिननाम सद्धित करतां एकोत्तरना बंध चोथे गुणनाणे जाणवो. एने शेष गुणनाणां न संतवे. तथा अर्द्धांथां खच्चिप्रत्वचिउं ए पर्यातो वैक्रिय मिथ्र न खेखवुं. तेथी देशविरति अने प्रमत्त ए वे गुणनाणां न कदां. एटखे पुर्वेखा सत्तर मार्गणा द्वारमां ए कायमार्गणा जेखवतां अहार मार्गणाद्वारें बंधस्वामित्व कसुं. ह्वे ग्रंथगौरव टाखवा जणी शेष चुम्माखीश मार्गणाद्वारें गुणनाणांनी संख्या कडीनि जिहां जेटखां गुणनाणां होय, तिहां तेटखां गुणम्यानकनो बंध कर्मस्तव जोइ कडेवां.

त्यां श्रीवेद, पुरुषवेद, नपुंसकवेद, ए त्रण वेदमार्गणाद्वारें मिथ्यात्वादिक नव गुणनाणां होय. तिहां ठंयें एकसो ने वीशनो बंध, मिथ्यात्वेन एकसो ने सत्तर, सास्वादने एकसो एक, मिथ्रें चम्मोत्तर, अत्रिरतिसम्यक्दृष्टियें सत्योत्तर, देशविरतियें शइशठ, प्रमत्तें प्रेशन, अप्रमत्तें उगणशाठ, अछावन्न, अयुधेगुणनाणे अछावन्न, उपन्न, वीश, वादरसंपरायें वावीश, एकवीश, तैवार पती वेदोदय टखे. अर्द्धांथां वेदादिक कडेतां वेदोदयवंत जीव इत्यपर्यायनी अजेदविषदायें खीधां. एवं एकवीश मार्गणाद्वारें बंधस्वामित्व कसुं. ह्वे कपायमार्गणायें बंधस्वामित्व कडे वे.

प्रथम कपाय अनंतानुबंधीया चार, त्यां मिथ्यात्व अने सास्वादने, ए वे गुणनाणां होय ते मय्यें ठंयें एकसो ने सत्तर प्रकृतिनो बंध. अनंतानुबंधीयाने उदयें सम्यक्त्व अने चारित्र ए वे न होय तेथी तय्यायोग्य जिननाम तथा आहारकदिक ए प्रप प्रकृति न बंधाय. माटे एकसोने सत्तर प्रकृति बंधाय.

तथा वीजा कपाय अत्रत्याम्यानावरणनी प्रकृति चार, त्यां मिथ्यात्वादिक चार गुणनाणां होय. त्यां ठंयें एकसो ने अहार प्रकृति बंधाय, जे तपी ए चार, गुणनापाने उदयें चारित्र न होय. तेथी आहारकदिक न बंधाय अने मिथ्यात्वेन जिननाम हीन एकसो सत्तर बंधाय, सास्वादने एकसो एक, मिथ्रें चम्मोत्तर, अने अत्रिरतियें सत्योत्तर बंधाय.

श्रीजा अत्रत्याम्यानावरण कपाय चार. त्यां मिथ्यात्वादिक पांच गुणनाणां होय तेनयें ठंयें एकसोने अहार, मिथ्यात्वेन एकसो सत्तर, सास्वादनेन एकसो एक, मिथ्रें चम्मोत्तर, अत्रिरतियें सत्योत्तर, देशविरतियें शइशठ, अर्द्धांथां प्रकृतिनी संख्या कर्मन्वदी तेथी अर्द्धांथां कपाय शब्दें कपायोदयवंत जीव खेवा. त्यां गुणम्यानक संतवे.

संजलण तिगे नव दस, लोहे चउ अजइ इ ति अनाणतिगे ॥

वारस अचकु चकुसु, पढमा अहखाइ चरिम चऊ ॥ १७ ॥

अर्थ- संजलणतिगे के० संज्वलनत्रिक, नव के० नवमा गुणगणा सुधी दसलोहे के० संज्वलनो लोच, दशमा गुणगणा सुधी चउ के० चार गुणगणां अजइ के० अविरतिमार्गणायें होय, इतिअनाणतिगे के० वीजुं अथवा व्रीजुं गुणगणुं, अज्ञान-त्रिकने होय. वारसअचकुचकुसुपढमा के० अचकुदर्शन, चकुदर्शन मार्गणाने वि-ये पहेलां वार गुणगणां होय. अने अहखाइचरिमचऊ के० यथाख्यातचारित्रमार्ग-णा द्वारें, ठेहेलां चार गुणगणां होय ॥ इत्युक्तार्थः ॥ १७ ॥

अर्हीथां जीवइत्ये कपाय पर्यायनो उपचार. संज्वलना क्रोध, मान ने माया, एत्र-ण संज्वलना कपायोदयवंतने मिथ्यात्वादिक नव गुणगणां होय, लां उयें एकसो वीश, मिथ्यात्वं एकसो ने सत्तर, सास्वादनें एकसो एक, मिश्रें चम्मोतेर, अविरति-यें सत्योतेर, देशविरतियें शडशठ, प्रमत्तें त्रेशठ, अप्रमत्तें उगणशाठ, तथा आठमा निवृत्तियें अघावन, ठपन्न अने ठवीश, अनिवृत्तियें क्रोयें चावीश, एकवीस, वीश; अने माने चावीश, एकवीश, वीश ने उगणीश; मायायें चावीश, एकवीश, वीश, उगणीश ने अठार. प्रकृतिनो बंध जाणवो.

संज्वलनलोचें मिथ्यात्वथी मांणीने सूद्धसंपराय लगे दश गुणगणां होय, जे जणी दशमा गुणगणा लगे संज्वलनना लोचनो उदय होय, तेथी श्रोत्रयिकनिष्पन्ननामं सं-ज्वलनलोचोदयवंत जीव, तेने उयें एकसो अठार, मिथ्यात्वं एकसो सत्तर, इत्यादि-क यावत् सूद्धसंपरायें सत्तर प्रकृतिनो बंध जाणवो. एवं पच्चीश.

संयममार्गणामध्यें एक अविरतिमार्गणायें प्रथम चार गुणगणां होय, लां आठार-कदिक हीन उयें एकसो अठार, मिथ्यात्वं एकसो सत्तर, सास्वादनें एकसो एक, मिश्रें चम्मोतेर, अने अविरतियें सत्योतेरनो बंध जाणवो. अर्हीथां सम्यक्त्वप्रत्ययें जिननामबंधाय माटे. एवं ठवीश मार्गणाद्वारें बंधस्वामित्व कथुं.

ज्ञानमार्गणामध्यें त्रण अज्ञानमार्गणाद्वारें जे जीव मिथ्यात्वथकी मिश्र गुणगणे जाय तेने मिथ्यात्वनो अंश अधिक होय, तेथी मिश्रें अज्ञान खेखवतां अज्ञानने त्रण गुणगणां होय, अने जे जीव सम्यक्त्वथी मिश्रगुणगणे आते तेने सम्यक्त्वांश अधिक होय, ते जणी मिश्रें ज्ञान खेखवतां अज्ञानने पहेलां वे गुणगणां होय. एस कोइ आचार्य कहेवे के, त्रण अज्ञाने त्रण गुणगणां होय अने कोइ कहेवे के त्रण अज्ञानने वे गुणगणां होय, लां उयें एकसो सत्तर, मिथ्यात्वं एकसो ने सत्तर. सास्वादने एकसो एक अने मिश्रें चम्मोतेर प्रकृतिनो बंध होय. एवं उगणवीश.

दर्शनमार्गणामध्ये चक्षुदर्शन अने अचक्षुदर्शन, ए वे मार्गणा द्वारं मिथ्यात्वारि-
कथी क्षीणमोहात वार गुणगणां होय. अर्हीआं दर्शन शब्दें अज्ञेदोपचारे दर्शनवंत
जीव लेवा. ए क्षायोपशमिकनाम तेने वार गुणगणां होय. त्यां उर्वें एकसो वीश,
मिथ्यात्वं एकसो सत्तर, सास्वादनें एकशो एक, मिश्रें चम्भोतेर, अविरतियें सत्तो-
तेर, देशविरतियें शरुशठ, प्रमत्तें प्रेशठ, अप्रमत्तें उंगणशाठ, अगवन्न, निश्चित्यें
अगवन्न, उपन्न, ठवीश. अनिष्टृतियें एकवीश, वावीश, वीश, उंगणीश, अदार, सुरम-
संपरायें सत्तर, उपशांतमोहें एक, क्षीणमोहें एक, प्रकृतिनो बंध जाणवो. ज्ञानार-
णीय दर्शनावरणीयना क्षयोपशमथी चक्षुदर्शन, अचक्षुदर्शन वार गुणगणां हो
होय. जेजणी आगळे गुणगणें इंद्रियजन्य ज्ञान दर्शन न होय, अतींद्रिय होय. ए
एकत्रीश मार्गणा द्वारें बंधस्वामित्व कसुं.

संयममार्गणामध्ये एक यथाख्यात चारित्र्ये एटले यथाख्यातचारित्र्यंत जीवें
परमचउ के० वेहेसा उपशांतमोह, क्षीणमोह, सयोगी अने अयोगी, ए चार गु-
गणां होय, तेमध्ये पहेसां त्रण गुणगणे एक शातावेदनीयनो बंध होय, अने अ-
योगी गुणगणे अबंधक होय, जेमाटे त्यां योगाश्रव नथी तेजणी अग्नीध्यामातुं
ओपशमिक नाम ठे, शेषतुं क्षायक नाम ठे. एवं वत्रीश मार्गणाद्वार घयां ॥ १७ ॥

मणनाणी सग जयाइ, समइथ्य वेथ्य चउ डुनि परिहारो ॥

केवल डुनि दो चरिमा, अजयाइ नवमइसु उंहि डुगे ॥ १९ ॥

अर्थ- मणनाणी के० मनःपर्यवज्ञानीने सगजयाइ के० प्रमत्तादिकथीमांठी सात गु-
णागणां होय, समइथ्यवेथ्य के० सामायिक अने उदोपस्थापनीय चारित्र्यने चउ के०
उच्चायी नवमा सुधी चार गुणगणां होय अने परिहारो के० परिहार त्रिगुळि चारि-
त्रने डुनि के० ठहुं अने सातमुं, ए वे गुणगणां होय, केवलडुनि के० केवलज्ञानी
अने केवलदर्शनी ए वेने दोचरिमा के० वेहेसां वे गुणगणां होय. मइसु के० मनि-
ज्ञानी श्रुतज्ञानीने विषे तथा उंहिडुगे के० अवधिज्ञानी अवधिदर्शनी ए चारें
विषे अजयाइनवम के० अविरतिसम्पकृष्टिथी क्षीणमोह सगें नव गुणगणां होय ॥
इत्युद्गारः ॥ १९ ॥

ज्ञानमार्गणामध्ये मनःपर्यवज्ञानवंतने संयतादिक सवेविरति प्रमत्तादिक सात गु-
णागणां होय. त्यां बंध, उर्वें पांशठ प्रकृतिनो होय, जे जणी प्रेशठ, प्रमत्तनी प्रकृति-
हे अज्ञेदोपचारे जेजनां उर्वें पांशठ, प्रमत्ते प्रेशठ, अप्रमत्तें उंगणशाठ, अगवन्न, मि-
श्रित्यें अगवन्न, उपन्न, ठवीश, अनिष्टृतियें वावीश, एकवीश, वीश, उंगणीश ते च
दार, सुरमसंपरायें सत्तर, उपशांतमोहें एक, क्षीणमोहें एक, सात गुणगणां होय

ए द्वायोपशमिकनाम चारित्रमार्गणामध्ये सामायिक चारित्रे तथा वेदोपस्थापनीय चारित्रे संयतादिक प्रमत्तादिक चार गुणगणां होय, त्यां आहारकद्विक, सहित उर्वे बंध पांशठ, प्रमत्तं त्रेषठ, अप्रमत्तं उगणशाठ, अष्टावन्न, निवृत्तिये अष्टावन्न, ठपन्न, ठवीश, अनिवृत्तिये वावीश, एकवीश, वीश, उगणीश ने अठार.

ए द्वायोपशमिक जावें अजेदें चारित्रवंत परिहारविशुद्धि चारित्रें वर्त्ततां जीवने प्रमत्त, अप्रमत्त, ए गुणगणां होय. त्यां उर्वे बंध पांशठ, आहारकद्विक बांधे, पण वेदे नही. जे जणी एने चोद पूर्व, संपूर्ण न होय, तेथी आहारक शरीर न करे, माटे प्रमत्तं त्रेषठ, अप्रमत्तं अष्टावन्ननो बंध, ए द्वायोपशमिकनाम ए ठवीशमुं मार्गणा द्वार.

केवलज्ञान अने केवलदर्शन ए वे मार्गणाद्वारें एटले एतत्कायिकनिष्पन्न केवल-ज्ञानी केवलदर्शनी जीवने चरम कहेतां ठेदेवां वे गुणगणां होय, त्यां सयोगी गुणगणे योगप्रत्यये एक शातावेदनीय बांधे. अने अयोगी अबंधक ठे. एवं ३०.

ज्ञानमार्गणामध्ये मतिज्ञान अने श्रुतज्ञान तथा अवधिदुग के० अवधिज्ञान अने अवधिदर्शन, ए चार, द्वायोपशमिक निष्पन्न अजेदे जीवनाम त्यां असंयतादिक अविरतिसम्यक्दृष्टिची मांकीने क्षीणमोहलगें नव गुणगणां होय त्यां उर्वे बंध उगणा-एंशी, केमके अविरतिये सत्योतेर ठे ते मांहे आहारक शरीर, आहारक अंगोपांग, ए वे प्रकृति घालिये तेवारें उर्वे उगणाएंशी होय, अविरतिये सत्योतेर, देशविरतिये शरुशाठ, प्रमत्तं त्रेषठ, अप्रमत्तं उगणशाठ, अष्टावन्न, निवृत्तिये अष्टावन्न, ठपन्न अने ठवीश, अनिवृत्तिये वावीश, एकवीश, वीश, उगणीश अने अठार; सूक्ष्मसंपरायें सत्तर, उपशांतमोहें एक, क्षीणमोहें एक, ए नव गुणगणां होय तेनो बंध कखो ॥ १९ ॥ एवं वेंतावीश मार्गणाद्वारें बंध कखो.

अरु उवसमि चउ वेअग्नि, खइए इक्कार मिठ तिगि देसे ॥

सुहुमि सठाणं तेरस, आहारग निअ निअ गुणोहो ॥ २० ॥

अर्थ— अरुउवसमि के० चोथा थकी अग्नीआरमा सुधी आठ गुणगणा उपशमसम्य-क्त्वीने होय. चउवेअग्नी के० चोथाथी सातमा सुधी चार गुणगणां वेदक द्वायोपश-मिक सम्यक्त्वीने होय. खइएइक्कार के० द्वायिकसम्यक्त्वीने चोथाथी चोदमा लगें अग्नी-आर गुणगणां होय. मिठतिगि के० मिथात्व, सास्वादन अने मिश्र, देसे के० देशवि-रति, सुहुमि के० सूक्ष्मसंपराय चारित्र एटलाने सठाणं के० पोतपोताने नामे एकेक गु-णगणां होय. तेरसआहारग के० आहार करे ते आहारकमार्गणा तेने सयोगी लगें तेर गुणगणां होय, ए सर्व पूर्वे कखां. तेने निअनिअगुण के० आपआपणे गुणगणे प्र-कृतिनो बंध उहो के० उर्वे एटले कर्मस्तवें कखो ते लेवो. ॥ इत्यकारार्थः ॥ २० ॥

चोथुं, पांचमुं, ठहुं अने सातमुं, ए चार गुणवाणां ग्रंथिजेद करतां देशविरति सर्वविरति सहित उपशमिक सम्यक्त्व पामे, तेथी नाना जीवनी अपेक्षाये होय. तथा आठमुं, नवमुं, दशमुं अने अगीयारमुं, ए चार गुणवाणां उपशमश्रेणियें होय. वडी वेदक एटले द्वायोपशमिकसम्यक्त्व जाणवुं. परंतु अहीं सम्यक्त्व मोहनीय वेदे ते माटे वेदक नाम कळुं. त्यां चोथुं, पांचमुं, ठहुं अने सातमुं, ए चार गुणवाणां होय, त्यां उंचें बंध उगणांशी प्रकृतिनो, अविरतिये ७७, देशविरतियें ६७, प्रमत्ते ६३ अथप्रमत्ते उगणांशठ, अछावन, एवं तेतालीश मार्गणा द्वार थयां.

द्वायिकसम्यक्त्व मार्गणायें चोथाथी मांकीने अयोगी गुणवाणासुधी अगीआर गुणवाणायें उंचें बंध उगणांशीनो, अविरतियें ७७, देशविरतियें शडशठ, प्रमत्ते ६३, अथप्रमत्ते ५९, - ५८, - निवृत्ते ५८-५६, - २६ अनिवृत्तियें २२, इत्यादिक अहींथां विचारत योग्य ठे; जे जणी पूर्ववद्वायुमनुष्य, द्वायिक सम्यक्त्व लहे, तेने तो थायु वांधवुं नथी. पूर्वे पांधी मुक्त्युं ठे तेमाटे. अने अवद्वायु मनुष्य द्वायिकसम्यक्त्व लहे, ते तो चाम-शरीरी होय तेने पण थायुबंध न होय तो पांचमे अने ठठे गुणवाणे सुरायुबंधनो सामी कोण? तथा कोइ कहेसे जे "पष्ठवगोउमणुसो, निष्ठवगोचउसुविगइसु" ए अपेक्षाये र-शनद्वायिक निष्ठापक मनुष्य अने तिर्यंच देशविरति गुणवाणे सुरायु वांधे, ते तांठे ठे. जे जणी ते तो असंख्याता वर्षायुवाला मनुष्य तिर्यंच होय तेने देशविरति गुणवाणुं न होय पण अहींथां संजवियें ठेयें जे " तिष्ठयरसंसमतत्तलइअसत्तमाइतइथाप" इत्यादिकनी परें सायें संजवियें ठेयें. एवं ४४.

मिथ्यात्व, सास्वादने, मिश्र, ए त्रण सम्यक्त्वमार्गणामध्यें तथा चारित्रमध्यें देशवि- तिचारित्र अने सूक्ष्मसंपराय ए वे चारित्रमार्गणा, एवं पांच मार्गणाद्वारें पांतपोतानें नामे एकैक, गुणवाणुं होय, त्यां बंध जे प्रमाणे कर्मस्तवमध्यें कळो ठे, ते खरो. ए मिथ्यात्वमार्गणायें प्रथम गुणवाणे बंध एकसो सत्तरनो, सास्वादने बंध एकसो एक-नो, मिश्रें बंध चमातेरनो, देशविरतियें बंध शडशठनो अने सूक्ष्मसंपरायमार्गणायें बंध सत्तर प्रकृतिनो खरो. प्रकृतिनी संख्या कर्मस्तवथी खरी. एवं ४९.

मिथ्यात्वथी मांकीने तेरमा सयोगी गुणवाणा खरो आहारपर्याप्ति, गटसे तेजम थो दारिकादिक नामकर्मने उदयें जीव आहारी होय. तेथी आहारकमार्गणाद्वारें ते गुणवाणे कर्मन्वें जे बंध कळो, ते खरो. गटखे उंचें एकसो वीश, मिथ्यात्वे एकसो सत्तर, साम्बादने एकसो एक अने मिश्रें चमातेर, इत्यादिक. एवं पचास. एम जे ते मार्गणाद्वारें जे जे गुणवाणां जेनी सायें कळ्यां, तेतळां गुणवाणांनुं तेमज कर्मन्वरन प्ये ते जेम बंध कळो तेमज ते गुणवाणे बंधस्वामित्व खरुं. एमां जेठमुं नि- शेष ठे ठे कहेवे.

परमुवसमि वदंता, आउ न बंधंति तेण अजयगुणे ॥

देवमणुआउ हीणो, देसाइसु पुण सुराउविणा ॥ ११ ॥

अर्थ— परम के० एटलुं विशेष के जे उवसमि के० औपशमिक सम्यक्त्वं वदंता के० वर्त्तता जीव, आउ के० परजवायु नबंधंति के० न बांधे, तेण के० तेजणी अज-यगुणे के० अविरतिसम्यक्दृष्टि गुणवाणे देवमणुआउहीणो के० देवायु, अने मनुष्या-यु, ए वे प्रकृति हीन करवी, अने देसाइसु के० देशविरति प्रमत्त अप्रमत्त गुणवा-णानेविपे पुण के० वली सुराउविणा के० एकज देवायु विना बंध कहेवो ॥ इत्यक्षरार्थः ॥ ११ ॥

औपशमिक सम्यक्दृष्टि जीव, एक परजवायुबंध, वीजो मरण, त्रीजो अनंतानुबंधीया कपायनो बंध तथा उदय, ए चार वानां न करे, सास्वादने करे, तेणे आयुबंधहेतुचू-त अध्यवसायना अज्ञावे औपशमसम्यक्त्वं सुरायु अने मनुष्यायु, ए वे आयु न बांधे, अने नरकायु तथा तिर्यंचायु, ए वे आयु तो पूर्वेज निषेध्यां ठे. बाकी ए वेनो अहींश्रां संजव होय ते पण निषेधो ठे तेवारें उंघें ज्ञान पांच, दर्शन ठ, वेदनीय वे, मोहनीय उंगणीश, नामनी उंगणचालीश, गोत्रनी एक अने अंतरायनी पांच, ए सत्योतेर प्रकृतिनो बंध जाणवो. तेमध्ये चारित्र प्रत्ययिउं आहारकद्विक, अविरतिस-म्यक्दृष्टिगुणवाणे न बंधाय, तेथी शेष पंचोतेर प्रकृति बांधे, तेमांथी वीजा अप्रत्या-ख्यानावरण कपाय चार, औदारिकद्विक, प्रथमसंघयण, मनुष्यद्विक, ए नव प्रकृतिनो बंधविधेद थये थके पांचमे गुणवाणे ताशठ प्रकृतिनो बंध. अहींश्रां सुरायुबंध उंघथी टले, तेथी अहींश्रां लीधो नहीं, तथा प्रमत्तगुणवाणे त्रीजा प्रत्याख्यानावरण कपाय चार, न बांधे, तेथी वाशठ प्रकृतिनो बंध अप्रमत्तें जाणवो, अने प्रमत्तें पूर्वली परें उंगणशाठनो तथा अनावननो बंध, निवृत्तिगुणवाणे अनावन्न, उपन ने ठवीश; अनिवृत्ति गुणवाणे वावीश, एकवीश, वीश, उंगणीश अने अदार; सूक्ष्मसंपरायें सत्तर अने उपशांतमोहे एक, शातावेदनीयनो बंध जाणवो. एम आठ गुणवाणे औपशमी-कसम्यक्दृष्टिनो बंध कहेवो. अहींश्रां औपशमिक अने द्वायोपशमिक सम्यक्त्वमांहे एटलुं विशेष जे अनंतानुबंधीया चार, मिथ्यात्व मोहनीय अने मिश्रमोहनीय एनो रसोदय टले अने प्रदेशोदय हुंते थके जे तत्त्वश्चि होय, ते द्वायोपशमीक सम्यक्त्व कहींथें अने सात प्रकृतिना वेहु उदय टले थके औपशमिक सम्यक्त्व होय ॥ ११ ॥ एवं सर्व मली एकावन्न मार्गणा छारें बंधस्वामीत्व कहेवो.

॥ हवे लेश्यामागणा द्वारं बंधस्वामित्वं कहे ठे. ॥

उहे अठारसयं, आहार डगूणमाइ लेस तिगे ॥

तं तिठोणं मिठे, साणाइसु सवहिं उहो ॥ ११ ॥

अर्थ- उहे के० सामान्ये आहारडगूणं के० आहारद्विकजणो करतां अठारसयं के० एकसो ने अठार प्रकृतिनो बंध आइलेसतिगे के० आदिनी त्रण लेश्याने ति होय. तं के० ते तिठोणं के० तीर्थकरनामकमें हीन करीयें, तेवारें मिठे के० मिथ्यात्व गुणठाणे एकसो ने सत्तर प्रकृति बांधे, अने साणाइसुसवहिं के० सात्ता दनादिक आगले सर्व गुणठाणे उहो के० कर्मस्तवनी परें सामान्ये बंध जाणवो. ॥ इत्यहारायः ॥ ११ ॥

प्रथम कृत्त, नील अने कापोत, ए त्रण अशुभ लेश्यावंत जीवने उंणें एउठे सामान्ये जीवस्थानादिक जेद विवक्षा कख्या विना एकसो अठार प्रकृतिनो बंध जाणवो. जे जणी आहारकशरीर तथा आहारकअंगोपांग, ए वे प्रकृतिनो बंध अशुभ लेश्या त्रण मध्यें न होय, ए वे प्रकृतिनो बंध तो अप्रमत्तगुणठाणे होय. त्यां अशुभ लेश्या न होय. अशुभलेश्या तो प्रमत्तगुणठाणा सुधी होय, त्यां ए वे प्रकृतिनो बंध नथी. अर्हीथां कोइएक देवता तथा नारकीने उव्यलेश्या शरीरवर्णना माने ठे जे जणी ते कहे ठे के सातमी नरकपृथ्वीयें सम्यक्त्व प्राप्ति कही अने तां कृत्तलेश्या उव्यथी कही अने श्री आवश्यकमध्ये शुभलेश्यायें सम्यक्त्व प्राप्ति कही ठे तेथी एम जाणीयें ठेयें जे उव्यलेश्या शरीररूपेंज जाणवी अने अथ्यमात्र विशेष जावलेश्या ते जावपरावत्ते ठ लेश्या होय, तेथी तेने शुभलेश्या जावपरावत्ते होय, एवं कहे ठे ते अयुक्त ठे. जे जणी जो शरीरवर्णरूप उव्यलेश्या होय तो श्री जगवती मूर्धमध्ये प्रथम शतकें “नेरइथाणंजंते सवे ससमवणा गोयमानोइकं समठे नेरइथाणंजंतेसवे समल्लेस्ता. ” ए वे सूत्र जिज्ञ करी कहेत नहीं तेथी अर्हीथां लेश्या ते कापायिक दख संबंधजन्य जीवना अशुद्ध म्यनाव जाणवो अने नारायण वृत्तियें ठ लेश्या कही, तेनो ए अर्थ ठे के जेम वेरुयर्मणि राते मूर्ध परावो वृत्त रत्तरूप न आय पण राती जेथी त्राया देव्याय, तेम कृत्तलेश्यादिकउव्य तेजोउ- र्पादिक उव्यमबंधें करी तेजोलेश्यापणे परिणमे नहीं पण आकार जावमात्रें वृत्त प्रतिविम्बरूपें तेजोलेश्या सम्वी देव्याय, तेथी सम्यक्त्व प्राप्ति सातमी नरकें तिगु- नहीं पण परमायें ते कृत्तलेश्याज जाणवी. एम अत्रव्यने शुद्धलेश्या पण तेनव लेश्या. तेने उव्यथी जाणवी, तेम अशुभ लेश्यायें, मिथ्यात्वं, जिननाम बंधव नही तेथी एकसो ने सत्तर प्रकृतिनो बंध मिथ्यात्वं जाणवो अने सात्तादनादिक कां

गुणगणों में वे एक ही नरकमण्डल में ही प्रमाणे गुणगणानों बंध कणों, ते अर्ही पण सेवों. एकसे गुणगणने एकसो ने एक, मिश्रं नरकमंडल, अचिरनियं नरकमंडल, देवविरनियं नरकमंडल अने प्रमत्तं प्रेताग प्रकृतियों बंध जाणवों, अर्हीयां कोउ पूछे जे चोया गुणगणानी परावह, सुगयुबंध कंस होय ? जे जणी अजुज वल सेव्यामांहे नरक-कृष्टि मनुष्य, तिर्यच, एक देवायु न बांधे, एम श्रीजगवर्नीसुप्रना एकत्रीजमे जनके परमाणुयानों मित्र नरककथथारी हुता पण कृष्णलेखा माटें देवना न चयो पण मनुष्य चयो एम कथुं ठे.

नया जे लेखायें आशु बांध ते लेखायेंज मरण पाने अने तेज लेखायें देवों-मांहे अघनरे तो वैमानिक देवोंमध्ये अशुललेखा नशी, तां इयां आवी उपजे ? ते-थी चोत्रे गुणगणणे ठहोतिर, पांचमे ठावाठ, ठंठ वायज प्रकृति बांधे. सुरायुबंधस्वामि निहां न पाभियें, तेजणी ए वान वहुश्रुतने विचारवा योग्य ठे. ॥२२॥

तेज निरय नवृणा, उज्जोअ चउ निरय वार विणु मुक्ता ॥

विणु निरय वार पम्हा, अजिणाद्वारा इमा मिडे ॥ ७३ ॥

अर्थ- तेजनिरयनवृणा के० तेजोलेखायें नरकादिक नव प्रकृतियें ऊणो. उर्वें ए-कसो ने अगीथार प्रकृतियों बंध करे. उज्जोअचउ के० उद्योतादिक चार अने निर-यवारविणु के० नरकत्रिकादिक वार, एवं शोल प्रकृति विना शेष एकसो ने चार प्र-कृतियों बंध उर्वें सुप्रत के० शुक्ललेखायंतने जाणवों. विणुनिरयवार के० नरकत्रिका-दिक वार प्रकृति विना शेष एकसो ने आठ प्रकृति पम्हा के० पद्मलेखामार्गणायें बां-धे अने अजिणाद्वाराइमा के० जिननाम तथा आहारकदिक, ए व्रण प्रकृति वर्जिने शेष बंधप्रकृति, मिडे के० मिध्यात्वं कहेवी.

तेजोलेखामार्गणायें तेजोलेखायंत जीवने सात गुणगणां होय, ते त्यां उर्वें एकसो अगीथार प्रकृतियों बंध होय, जेजणी एकसो वीशमांहेथी नरकत्रिक, सूक्ष्मनाम, अ-पर्याप्तनाम, साधारणनाम, वैद्वियजाति, तेंद्वियजाति, चउरेंद्वियजाति, ए नव प्रकृ-ति न बंधाय, जेजणी नारकी अने सूक्ष्म एकेंद्विय तथा विकलेंद्वियमध्ये तेजोलेखा-वंत देवता पण ए पांचमध्ये न उपजे, अर्ही नारकीमां नारकीत्रिक, तथा सूक्ष्म एकें-द्वियमां सूक्ष्मत्रिक, तथा विकलेंद्वियमां विकलेंद्वियत्रिक, एवं नव प्रकृति विना शेष एकसो ने अगीथार प्रकृति उर्वें बंधाय.

शुक्ल लेखायंत जीवने उर्वें एकसो ने चार प्रकृतियों बंध होय, जेजणी एकसो वीश प्रकृति मांहेथी उद्योतनाम, तिर्यचगति, तिर्यचानुपूर्वी, तिर्यचायु, ए उद्योतचतुष्क तथा नरकगति, नरकानुपूर्वी, नरकायु, सूक्ष्म, अपर्याप्त, साधारण, विकलजातित्रिक,

एकेंद्रियजाति, थावरनाम, आतपनाम, ए नरकादिक चार प्रकृति. एवं शेष प्रकृति न बंधाय. जे जणी प्रायें सहस्रार देवलोकाथी उपरला घणा शुक्लश्लेश्यावंत देवतातेने ए शोल प्रकृति न बंधाय. अहीं देवद्विक तथा वैक्रियद्विकनो बंध मनुष्य निर्बंधी अपेक्षायै खेवो. तथा लांतक, शुक्ल अने सहस्रारना देवता शुक्ल श्लेश्यावंत पण तिर्यचनेही अत्रतरे, तेथी तेमने उद्योत चतुष्कनो बंध पण पामीयें, परंतु अहींथां विवहो नही तेथी जाणीयें तैयें के आनंतादिकना देवनेज शुक्लश्लेश्या लेखववी. तेवारें इनाः वरणीय पांच, दर्शनावरणीय नव, वेदनीय वे, मोहनीय ठवीश, आयुनी वे, नामनी प्रेपन, गोश्रनी वे अने अंतरायनी पांच, एवं एकसो ने चार प्रकृतिनो बंध उयें होय.

नरकात्रिक, सूक्ष्म, अपर्याप्त अने साधारण. ए सूक्ष्मत्रिक, विकलजातित्रिक, एकेंद्रिय जाति, स्यावर अने आतप, ए चार प्रकृतिनो बंध पद्मश्लेश्यावंतने न होय जे जणी नारकी तथा सूक्ष्मत्रिक एकेंद्रियजाति अने विकलेंद्रियमध्ये पद्मश्लेश्या न होय. तेथी सत्प्रापोग्य ए चार प्रकृति अहीं न बंधाय तथा पद्मश्लेश्यावाला सनत्कुमारत्रिक देवलोका देवता चवीने, एकेंद्रियमध्ये न उपजे, तेथी शेष इानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय नव, वेदनीय वे, मोहनीय ठवीश, आयुनी प्रण, नामनी उपग्र, गोश्रनी वे अने अंतरायनी पांच, एवं एकसो ने आठ प्रकृति उयें पांचे.

तेमांहे जिननाम, आहारकशरीर अने आहारकश्रंगोपांग, ए प्रण प्रकृति सभ्यवर्य चारित्र प्रत्ययिक जणी मिथ्यात्व गुणगणे न बंधाय, तेथी एकसो ने आठ प्रकृतिमांहेथी प्रण प्रकृति टले, तेवारें एकसो ने पांच प्रकृति पद्मश्लेश्यावंतने मिथ्यात्वगुणगणे बंधाय.

तेमांहेथी मिथ्यात्व प्रत्ययिक नपुंसकवेद, तिथ्यात्वमोहनीय, हुंमंस्यान, वेगुं नेषपण, ए चार प्रकृति न बंधाय, तेवारें शेष एकसो ने एक प्रकृति, सास्त्रादने बंधाय अने मिथे चम्भोत्तर, अचिरनियें सत्योत्तर, देशचिरनियें शरुशठ, प्रमत्तं प्रेराण अने अप्रमत्तं उंगणशठ, अष्टावन्न. इत्यादिक पूर्वव्ही परें बंधस्वामित्व खेवुं.

शुक्लश्लेश्यायें जिननाम अने आहारकद्विक त्रिना शेष एकसो ने एक प्रकृति मिथ्यात्वे बंधाय. ते नपुंसकादिक चठ कहीने शेष सत्ताणुं प्रकृति, सास्त्रादने बंधाय यांजे कर्मप्रयें सास्त्रादन गुणगणे एकसो ने एक प्रकृतिनो बंध कसो ते तेमांहेथी टपोकादिक चार प्रकृति शुक्लश्लेश्यावासाने उयेंज न बंधाय माटे ते अहीं न खेवी. तेथी ने काहीयें. तेवारें शेष सत्ताणुं प्रकृति शुक्लश्लेश्यायें सास्त्रादन गुणगणे बंधाय निधे चम्भोत्तर, अचिरनियें सत्योत्तर, देशचिरनियें शरुशठ, प्रमत्तं प्रेराण, अप्रमत्तं उंगणशठ, अष्टावन्न; अनिष्टनियें अष्टावन्न, उपन्न, उर्वीज; निष्टनियें वावीज, कहीज.

वीश, उंगलीश, अठार; सूक्ष्मसंपरायें सत्तर; उपशांत मोहें एकनो बंध जाणवो. एवं सत्तावन मार्गणा छारें बंधस्वामित्व कछुं. ॥ ३३ ॥

सब गुण जवसन्निसु, उहु अजवा असन्नि मित्रिसमा ॥

सासणि असन्नि सन्निव, कम्मणजंगो अणाहारे ॥ ३४ ॥

अर्थ—जवसन्निसु के० जव्य अने संझी, ए वे मार्गणाने विपे सबगुण के० सर्वे गुणगणां होय. त्यां प्रकृतिनो बंध, उहु के० उधनी पेरें कहेवो, अने अजवाअसन्नि के० अजव्यमार्गणायें अने असंझिमार्गणायें तो मित्रिसमा के० मिथ्यात्वगुणगणा सरखा बंध कहेवा, अने सासणि के० सास्वादने असन्नि के० असंझी ने सन्निव के० संझीनी पेरें बंध कहेवो, तथा अणाहारे के० अणाहारीने विपे कम्मणजंगो के० कार्मणकाययोगीनो जांगो कहेवो. ॥ इत्यकार्थः ॥ ३४ ॥

हवे पारिणामिकजावन्निएपन्न जव्याजव्य मार्गणामध्ये जव्यमार्गणायें तथा क्षायोपशमिकजाव निष्पन्न मनोविज्ञानवंत ते संझी जीव, तेतुं बंधस्वामित्व कहे ठे. जव्यजीवमध्ये तथा संझीया जीवमध्ये सर्वे चौदे गुणगणां पामीयें. त्यां बंधस्वामित्व उधें के० वीजा कर्मग्रंथें जेम कछुं तेमज लेवुं. एटले उधें एकसो विश, मिथ्यात्वं एकसो सत्तर, सास्वादने एकसो ने एक, मिश्रें चम्मोतेर, अविरतियें सत्पोतेर, देशविरतियें शडशठ, प्रमत्तें त्रेशठ, अप्रमत्तें उगणशाठ, अछावन; निवृत्तियें अछावन्न, उपन्न, ठवीश, अनिवृत्तियें वावीश, एकवीश, वीश, उंगलीश ने अठार; सूक्ष्मसंपरायें सत्तर, उपशांतमोहें एक, क्षीणमोहें एक, सयोगीयें एक अने अयोगी अवंधक, अर्हीआं ड्रव्यमनने संबंधें संझीउ लेवो, अन्यथा वार गुणगणां लाजे. सिद्धांतमांहे केवलीने जावमन नथी तेमाटे नोसंझी, नोअसंझी, कह्या ठे, ते अजिप्रायें तो संझीने वार गुणगणां घटे, पण अर्हीआं केवलीने ड्रव्यमन ठे ते विवक्षायें संझी कह्यो.

अजव्यजीवने तथा मनोविज्ञानरहित असंझीआ जीवने सम्यक्त्व चारित्र न होय. तेथी तत्प्रत्ययिक जिननाम तथा आहारकद्विक, ए त्रण प्रकृति न बंधाय. वाकी एकसो सत्तर प्रकृतिनो बंध, उधें तथा मिथ्यात्वं होय. ते मांहे अजव्यने एकज मिथ्यात्व गुणगणुं होय, वीजां गुणगणां न होय, अने असन्निया एकेंद्रियथी मांकी पंचेंद्रियतिर्यच पर्यंत तिर्यचमध्ये सम्यक्त्व वमतां थकां एवा पण कोइ जीव अवतरे, तेथी तेउमां अपर्याप्तावस्थायें सास्वादनपणुं पण पामीयें, तेथी असन्नीआने सास्वादनगुणगणे सन्नीआनी पेरें सास्वादननो बंध कहेवो. एटले एकसो ने एक प्रकृतिनो बंध कहेवो, पण अर्हीआं विचारवा योग्य ठे. जे जणी असन्नीआने अपर्याप्तावस्थायें कार्मण तथा औदारिक मिश्रयोग होय, ते योगमध्ये तो सास्वादनगुणगणे ठवुं

मार्गणा.

गुण	उंच	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
१४	वेध													

नरकगती.
रत्नप्रजादि. ३
पंकप्रजादि. ३
तमतमप्रजा.

४	१०१	१००	ए६	७०	७२									
४	१०१	१००	ए६	७०	७१									
४	१००	१००	ए६	७०	७१									
४	एए	ए६	ए१	७०	७०									

तिर्येषपर्याप्त.
तिर्येषअपर्याप्त.

५	११७	११७	१०१	६ए	७०	६६								
१	१०ए	१०ए												

मनुष्यपयार्थ.
मनुष्यअपर्याप्त.

१४	१२०	११७	१०१	६ए	७१	६७	६३	५ए	५०	२२	१७	१	१	१
१	१०ए	१०ए												

देवगति.
जयनभ्यंतरग्योतिष्य.
सौधर्म ईशान.
सनलुमारादि. ६
शानेतादि ४ नरप्रवेयक
अनुत्तरविमान एक चोयुं गुणगणुं.

४	१०४	१०३	ए६	७०	७२									
४	१०३	१०३	ए६	७०	७१									
४	१०४	१०३	ए६	७०	७२									
४	१०१	१००	ए६	७०	७२									
४	ए७	ए६	ए२	७०	७२									
१	७२				७२									

एषेन्द्रिय.
षेन्द्रिय.
त्रेन्द्रिय.
चारिन्द्रिये.
पंचिन्द्रिय.

२	१०ए	१०ए	११											
२	१०ए	१०ए	११											
२	१०ए	१०ए	११											
२	१०ए	१०ए	११											
१४	१२०	११७	१०१	७४	७७	६७	६३	५ए	५०	२२	१७	१	१	१

पृष्ठीकाय.
अपृष्ठीकाय.
तेलकाय.
वातकाय.
वनस्त्रविहाय.
त्रयकाय.

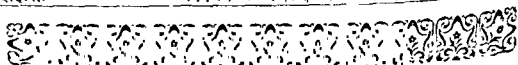
२	१०ए	१०ए	११											
२	१०ए	१०ए	११											
१	१०५	१०५												
१	१०५	१०५												
२	१०ए	१०ए	११											
१४	१२०	११७	१०१	७४	७७	६७	६३	५ए	५०	२२	१७	१	१	१

मनोयोग. ४
अमनोयोग. ४

१३	१२०	११७	१०१	७४	७७	६७	६३	५ए	५०	२२	१७	१	१	१
१३	१२०	११७	१०१	७४	७७	६७	६३	५ए	५०	२२	१७	१	१	१

सामान्या.	गुण	दंड	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
आत्मिककाय योग.	१३	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०
आत्मिकमिश्रकाय योग.	४	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११
वैश्विककाय योग.	४	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०
वैश्विकमिश्रकाय योग.	३	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०
आत्मिककाय योग.	१	६३														
आत्मिकमिश्रकाय योग.	१	६३														
कामकाय योग.	४	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११
स्वीवेद.	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०
पुरुरवेद.	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०
नसुंमकवेद.	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०
अनंतानुबंधी.	२	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११
अप्रत्याख्यानान्तरण.	४	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११
प्रत्याख्यानान्तरण.	५	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११
संज्वलन ३.	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०
संज्वलनस्रोत.	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११
मतिज्ञानी.	११	१०														
श्रुतज्ञानी.	११	१०														
अवधिज्ञानी.	११	१०														
मनःपर्यवज्ञानी.	७	६५														
केवलज्ञानी.	२	१														
मतिअज्ञानी.	३	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११
श्रुतअज्ञान.	३	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११
विज्ञेयअज्ञान.	३	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११	१०	११
सामायिकचारित्र.	४	६५														
उदोपस्थापनीयचारित्र.	४	६५														
परिहारविशुद्धिचारित्र.	२	६५														
सूक्ष्मसंपरायचारित्र.	१	१७														
यथाख्यातचारित्र.	४	१														
देशविरतिचारित्र.	१	६७														

मार्गणा	गुण १४	बंध बंध	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
असंजत.	४	१	१८	११७	१०१	७४	७७									
बहुदर्शन.	१२	१२०	११७	१०१	७४	७७	६७	६३	५९	५८	२२	१७	१	१		
अबहुदर्शन.	१२	१२०	११७	१०१	७४	७७	६७	६३	५९	५८	२२	१७	१	१		
अवधिदर्शन.	९	७९				७७	६७	६३	५९	५८	२२	१७	१	१		
केवलदर्शन.	२	१														
कृल्लेख्या.	४	१	१८	११७	१०१	७४	७७									
नीललेख्या.	४	१	१८	११७	१०१	७४	७७									
कापोतलेख्या.	४	१	१८	११७	१०१	७४	७७									
तेजोलेख्या.	७	१	११	१०८	१०१	७४	७७	६७	६३	५९						
पद्मलेख्या.	७	१	११	१०८	१०१	७४	७७	६७	६३	५९						
शुक्रलेख्या.	१३	१	०४	१०१	९७	७४	७७	६७	६३	५९	५८	२२	१७	१	१	१
जघ्य.	१४	१	२०	११७	१०१	७४	७७	६७	६३	५९	५८	२२	१७	१	१	१
अजघ्य.	१	१	१७	११७												
छपशामिक.	८	७	७				७५	६६	६२	५८	५८	२२	१७	१		
सास्वादन.	१	१	०१	१०१												
द्यायोपशामिक.	४	७	९				७७	६७	६३	५९						
द्यायिक.	११	७	९				७७	६७	६३	५९	५८	२२	१७	१	१	१
मिश्र.	१	७	४			७४										
मिथ्यात्व.	१	१	१७	११७												
संज्ञी.	१४	१	२०	११७	१०१	७४	७७	६७	६३	५९	५८	२२	१७	१	१	१
असंज्ञी.	२	१	१७	११७	१०१											
आहारी.	१३	१	२०	११७	१०१	७४	७७	६७	६३	५९	५८	२२	१७	१	१	१
अआहारी.	५	१	१२	१०७	९४	७५										

॥ अथ ॥

वालावबोधसहित षडशीतिकारण्य चतुर्थकर्मग्रंथः प्रारभ्यते ॥

॥ तत्र ॥

॥ आदौ वालावबोधकारप्रणीत मंगलाचरणम् ॥

॥ आर्यावृत्तम् ॥

प्रणिधाय परं तेजो, जीव गुणमार्गणाचलितरूपम् ॥
षडशीतिके टवार्थ, लिखाम्यहं मुग्धबोधाय ॥ १ ॥

॥ मूल गाथा ॥

नमिअ जिणं जिअ मग्गण, गुणठाणु वउत्तं जोग ले-
साउं ॥ बंध प्पवहु ज्ञावे, संखिज्जाइ किमवि वुत्तं ॥ १ ॥

अर्थ—नमिअजिणं के० नमिने जिन प्रत्ये एक जिअके० जीवस्थानक, वीजुं मग्गण के० मार्गणा द्वार, वीजुं गुणठाण के० गुणस्थानक, चोथुं उवउत्तं के० उपयोग, पांच-मुं जोग के० योग द्वार, उहुं लेसाउं के० लेश्या द्वार, सातमुं बंध के० बंध द्वार, आ-उमुं अप्पवहु के० अट्पवहुत्व द्वार, नवमुं ज्ञावे के० ज्ञाव द्वार, दशमुं संखिज्जाइ के० संख्यातादिक एटले संख्याता ११ असंख्याता १२ अनंतानो विचार, किमविउत्तं के० कांश्क कहीश. ॥

जिन श्रीवीतराग देवप्रत्ये नमस्कार करीने १ चौद जीवस्थानके विचार, २ मार्ग-णास्थानविचार, ३ गुणठाणानो विचार, ४ उपयोग एटले जीवलक्षणज्ञेद, तेनो वि-चार, ५ योग एटले करणवीर्य ते मनवचनादिक जाणवा, तेनो विचार, ६ लेश्या ए-टले उव्यकपायसाथे जीवो परिणामविशेष, जेम नीला पीलादिक उव्यसंबंधे स्फटि-कत्तुं रूप नीलु पीलु कहेवाय, तेम कपायादिक संबंधे जीवो जे अशुद्ध शुद्धस्वभाव, ते कृष्णलेश्यादिक कहेवाय, तेनो विचार, ७ बंधहेतु जे मिथ्यात्वादिक सत्तावन, तेनो वि-चार, ८ अट्पवहुत्व एटले कोण कोणथी अट्प अने घणा, तेनो विचार, ९ ज्ञाव एटले उपशमादिक पांच तथा ४, तेनो विचार, १० संख्यातादिक एटले संख्याता नव आदि शब्दयकी असंख्याता नव अने अनंता नव, तेनो विचार, ११ दश द्वार. १२ दश द्वारे कांश्क थोकोएक अर्थविचार कहीशुं. एटले मंदमति जीवने बोध थवा माटे कहीशु. ॥ १ ॥

हवे उक्तमार्गादिक, सहु जीवने होयठे, ते जणी त्यां प्रथम जीवनेदे
प्रतिहार कहेवाने अर्थे गाथा कहे ठे.

नमिअ जिणं वत्तवा, चउदस जिअठाणएसु गुणठा-
णा ॥ जोगुवउंगो लेसा, बंधोदउं दीरणा सत्ता ॥ १ ॥
पाठांतरं ॥ चउदस जिअठाणेसु, चउदस गुणठाणाणि
जोगाय ॥ उवउंग लेस बंधो, दउंदीरण संत अछपए ॥ १ ॥

अर्थ-नमिअजिणं के० जिनने नमस्कार करीने वत्तवा के० वक्तव्या एट्ठे ए के०
ख कहेवा. चउदसजिअठाणएसु के० चौद जीवस्थानकनेविषे गुणठाणा के० १
गुणठाणां, जोग के० वीजायोग, उवउंगो के० वीजा उपयोग, लेसा के० चोथी लेसा.
बंध के० पांचमो मूलप्रकृतिनो बंध, उदउं के० ठठो उदय, दीरणा के० सातमी उदी-
रणा, सत्ता के० आठमी सत्ता, ए आठ हार कहीशुं ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ १ ॥

हवे पाठांतर गाथानो अर्थ कहेठे. चउदसजिअठाणेसु के० दश अव्यप्राण
ज्ञानादिक ज्ञावप्राणने धरे, तेने जीव कहीयें, ते जीवना चौद जेदनेविषे गुण
णादि आठ प्रतिहारनो विचार कहीशुं. ते आठ प्रतिहारनां नाम कहे ठे.
चउदसगुणठाणाणि के० मिथ्यात्वादिक चौद गुणठाणां मांहेलां कयां गुण
कया जीवस्थानके होय ? ए प्रथम प्रतिहार. वीजो अर्थ, गुण जे ज्ञानादिक
शुद्धि अविशुद्धिनां गम, अध्यवसाय विशेष ते कहीशुं. वीजो जोगाय के० म
वचन अने काया संबंध जन्य जीव, एट्ठे जे प्रदेशनुं चलाचलकरणवीर्य ते को
कहीयें, ते कया जीव स्थानके केटला योग होय ? ते कहीशुं. ए वीजुं प्रति
त्रीजुं उवउंग के० उपयोग जे जीवनुं बोधस्वरूप, ते कया जीवस्थानके केटलां हो
ए वीजुं प्रतिहार. चोथुं लेस के० कृष्णादिक लेश्या मांहेली कया जीवस्थानके केट
होय ? ते चोथुं प्रतिहार. पांचमुं बंध के० कया जीवने केटलां बंधस्थानक होय ? ते
पांचमुं प्रतिहार. ठठुं उदउं के० कया जीवस्थानके केटलां उदयस्थानक होय ? ते ठठुं
प्रतिहार. सातमुं दीरण के० कया जीवस्थानके कयां कयां उदीरणास्थानक होय ? ते
सातमुं प्रतिहार. आठमुं संत के० कया जीवने कया मूल आठ कर्ममांहेला केट
केटला कर्मनी सत्ता होय ? ते आठमुं प्रतिहार. अछपए के० ए आठ प्रतिहार के
जीव जेदहारें विवरशुं. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ १ ॥

एतज ए जीवनेदगति इंद्रियादिक जेदें करी निज करतां चतुर्विध पंचविधादिक होय, तेनी मार्गणा विचारणानां मूल छार चौद वे, तेने विषे ठ प्रतिछार कहे ठे. ॥

तद् मूल चउद मग्गण, गणेषु वासठि उत्तरेसु च ॥

जिअ गुणजोग वउग, लेस प्पवहुं च ठछाणा ॥ ३ ॥

पाठांतरं ॥ चउदस मग्गणगणेषु, मूलयएसु विसठि इ-

अरेसु ॥ जिअगुणजोगवउग, लेसप्पवहुत्तठछाणा ॥ ३ ॥

अर्थ-तद् के० तेमज वली मूलचउदमग्गणगणेषु के० मूल चौद मार्गणास्थान-
कने विषे अने वासठिउत्तरेसुच के० उत्तर वाशठ मार्गणा स्थानने विषे जिअ के०
एक जीवनेद, गुण के० वीजां गुणगणां, जोग के० वीजा योग, उवउग के० चोथा
उपयोग, लेस के० पांचमी लेखा, अप्पवहुंच के० ठहुं अट्ठपवहुत्त, ठछाणा के० ए
ठ स्थानक कहीशुं. ॥ ३ ॥

हवे पाठांतर गाथानो अर्थ कहेठे. मूलपएसु के० मूलपदें, चउदसमग्गणगणेषु
के० गति, इंद्रियादिक मूल चौद मार्गणानां स्थान तेने विषे तथा विसठिअरेसु
के० गत्वादिक मूलमार्गणाना अवांतर जेद वाशठ, जेम गतिचार, इंद्रिय पांच, इत्या-
दिकनां नाम आगल ग्रंथकर्ता पोतेंज कहेसे. तेथी अहींआं नथी लख्यां, ते कइ
कइ मार्गणायें केटला केटला जिअ के० जीवनेद होय ? ते कहेवानुं प्रथम छार,
तथा गुण के० कइ कइ मार्गणायें केटलां केटलां गुणगणां होय ? ते कहेवानुं वीजुं
छार, तथा जोग के० कइ कइ मार्गणायें केटला योग होय ? ते कहेवानुं वीजुं छार,
तथा उवउग के० कइ कइ मार्गणायें केटला केटला उपयोग होय ? ते कहेवानुं
चोथुं छार, तथा लेस के० कइ कइ मार्गणायें केटली केटली लेखा होय ? ते कहे-
वानुं पांचसु छार, तथा अप्पवहुत्त के० सहु मार्गणायें कोण अट्ठप, कोण बहु ? ए
कहेवानुं ठहुं छार, ठछाणा के० ए ठ विचारस्थानक वाशठ मार्गणायें विवरी कहीशुं॥
इति समुच्चयार्थः ॥ ३ ॥

॥ हवे ए मार्गणाछार स्थितजीव गुणगणी होय, तेथी गुणगणाछारें
प्रति दश छार कहेसे, ते कहे ठे. ॥

चउदस गुणेषु जिअजो, गु वउग लेसाय बंधहेऊय ॥

बंधाअ चउ अप्पा, बहुं च तो जाव संखाई ॥ ४ ॥

पाठांतरं ॥ चउदस गुणगणेषु, जिअ जोगवउग लेस वं-
धाय ॥ बंधुदयु दीरणउ, संतप्प बहुत्त दसछाणा ॥ ४ ॥

अर्थ—चउदसगुणेषु के० वली चौद गुणगणाने विपे जिअ के० १ जीवना नेद, जोग के० २ योग, उवउंग के० ३ उपयोग, खेसाय के० ४ खेसा, बंधहेतु, बंधहेतु, बंधाश्चउ के० बंधादि चार, एटले बंध, उदय, उदीरणा अने सत्ता, एवं न. अत्पावहुंच के० १० एनुं अल्पवहुत्व तो के० तेवार पठी जावसंखाई के० ११ जाव अने १२ संख्यातादिकनो विचार कहीशुं, एत्रण छारें करी तथा त्रण प्रक्षेप गाथा अने ३३ पागांतर गाथायें करी जे छार कहां, ते अनुक्रमें कहेसे. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ४ ॥

हवे पागांतर गाथानो अर्थ कहे ठे. चउदसगुणगणेषु के० जो पण जीवना असंख्याता अर्धवसायस्थानकनेदें असंख्य गुणस्थानक होय ठे, तो पण स्थू व्यवहारें चौद गुणगणां कहां ते चौद गुणगणाने विपे जिअ के० कया कया गुणगणे केटला जीवनेद पामीयें ? ते कहेवानुं प्रथम छार, जोग के० कया कया गुणगणे केटला योग पामीयें ? ते कहेवानुं वीजुं छार, उवउंग के० कया गुणगणे केटला उवउंग पामीयें ? ते कहेवानुं वीजुं छार, तथा खेस के० कया गुणगणे केटली खेसा पामीयें ? ते कहेवानुं चौथुं छार, बंधाय के० कया गुणगणे केटला मिथ्यात्वादि बंधहेतु पामीयें ? ते कहेवानुं पांचमुं छार, तथा बंध के० कया गुणगणे केटला कर्मना बंधस्थानक पामीयें ? ते कहेवानुं ठहुं छार, तथा उदय के० कया गुणगणे केटला कर्मना उदयस्थानक पामीयें ? ते कहेवानुं सातमुं छार, तथा उदीरण के० कया गुणगणे केटला कर्मनी उदीरणानां स्थानक पामीयें ? ते कहेवानुं आठमुं छार, तथा संत के० कया गुणगणे केटला कर्मनी सत्ता पामीयें ? ते कहेवानुं नवमुं छार, तथा अल्पवहुत्व के० चौदें गुणगणे वर्तता जीवोनुं अल्पवहुत्व कहेवानुं दशमुं छार, दसगणा के० ए दस स्थानक एटले दश वोलनो विचार चौद गुणगणे विवरीशुं. ॥ ४ ॥

हवे प्रथम जीवना चौद नेद जाण्या विना मार्गणास्थान गुणस्थानादिक नेद जाण्या न जाय, जे जणी मार्गणादिक नेदें जीवतत्वनुं विचारुं, तेजणी स्थूलव्यवहारनयें जीवना चौद नेद ठे, ते कहे ठे.

दार गाहाउं ॥ अथ जीवस्थानान्याह ॥ इह सुहुम वाय-
रेगिं, दि वि ति चउ असन्नि सन्नि पंचिदी ॥ अपजत्ता पज-
त्ता, कम्मेण चउदस जिअछाणा ॥ ५ ॥

अर्थ—इह के० आ जगत्मांहे आवी रीतें विचारतां जीवना चौद नेद वाय. १ सुहुम के० सूदमनामकर्मना उदयपी सूक्ष्मशरीरधारी, सर्वलोकमांहे व्यापी रसा एतां जे पृथ्वी, पार्थी, तेउ, वायु अने वनस्पति. ए पांच जातिना जीव व्यवहार अयोग

गंच थावर ते प्रथम सूक्ष्म एकेंद्रिय कहीयें, अने वायरेगिंदि के० वादरनामना उदयथी वादर व्यवहारयोग्यशरीरधारी पांच थावर, ते बीजा वादर एकेंद्रिय कहीयें. त्रि के० त्रीजा जे स्पर्शन अने रसन ए वेंद्रियने धारे, ते वेंद्रियसंख्यादिकने कहीयें, ति के० चोथा स्पर्शन, रसन अने घ्राण, ए त्रण इंद्रिय ठे जेने ते तेंद्रिय कहीयें, चउ के० पांचमा स्पर्शन, रसन, घ्राण अने चक्षु, ए चार इंद्रियने जे धारे, तेने चौरिंद्रिय कहीयें. असन्नि के० ठठा पांचेंद्रिय पूर्ण होय, पण ठहुं मन न होय, तेने असन्निआ पांचेंद्रिय संमुठ्ठिम, मनुष्य, तिर्यच जीव कहीयें, अने सातमा सन्निपंचिंदी के० जेने मन सहित पांचेंद्रिय होय, ते सन्निआ पांचेंद्रिय गर्भज मनुष्य, तिर्यच तथा उपपातिक देव, नारकी जीव जाणवा. ए सात जेद अपजत्ता के० अपर्याप्ता. तेमज सात जेद पज्जत्ता के० पर्याप्ता. एवा कस्मेण के० अनुक्रमें ए पर्याप्ताऽपर्याप्ता अइने चउदसजिअ-छाणा के० चौद जीवनां स्थानक एटले जेद, सर्व संसारी जीवना होय. ॥इति०॥१॥

त्यां एकेंद्रियने १ आहार, २ शरीर, ३ इंद्रिय, ४ श्वासोश्वास, ए चार पर्याप्ति पहेले समयें करवा मांडे. ते ज्यां सुधी पूरी न थाय, त्यां सुधी अपर्याप्ता कहीयें, अने ते चारे पूरी कऱ्या पठी पर्याप्ता कहीयें. एम वेंद्रिय, तेंद्रिय, चौरिंद्रिय अने अस-न्निउ पांचेंद्रिय, ए चार जातिना जीव, आहार, शरीर, इंद्रिय, श्वासोश्वास अने ज्ञापा, ए पांच पर्याप्ति सायें आरंजे, ते ज्यां सुधी पूरी न करे त्यां सुधी ते चारने अपर्याप्ता कहीयें, अने पांचे पर्याप्ति पूरी कऱ्या पठी पर्याप्ता कहीयें. तेमज ए पांच पर्याप्ति आरंजी, पूरी नथी करता त्यां सुधी सन्निया पांचेंद्रिय अपर्याप्ता कहीयें, अने ए ठ पर्याप्ति पूरी कऱ्या पठी पर्याप्ता कहीयें. हवे ते अपर्याप्ता वली वे जेदें ठे. एक तो आरंजी पर्याप्ति पूरी कऱ्या विनां मरे ते लब्धिअपर्याप्ता कहीयें. अने ज्यां सुधी पर्याप्ति पूरी नथी करी, त्यां सुधी तेने करण अपर्याप्ता कहीयें. तेमांहे पण प्रथमनी त्रण पर्याप्ति पूरी कऱ्या विना कोइ जीव मरे नहीं. कारणके आहारपर्याप्ति, शरीरपर्याप्ति अने इंद्रियपर्याप्ति पूरी कऱ्या विना तो परजव-तुं आयु पण न बंधाय, तो ते आयु वांध्या विना क्यां जइ उपजे? तेमाटे ए त्रण नि-यतपर्याप्ति अहींथां अपर्याप्तकरण विवहायें जाणवी. एम चौद जेद जीवना कऱ्या. अने ए जे चौद जेद जीवना कऱ्या ते गुणगणा विना न होय, जे जणी ज्ञानादिक गुणना वृद्धिहानीजेदें गुणगणाजेद कहेवाय, अने ज्ञानादिक गुणशून्य आत्मा होय तो डव्य न कहेवाय, तेमाटे जे गुणनो आश्रय ते डव्य कहीयें ॥ इति समुच्चयार्थः

ते ज्ञानादिगुण ज्यां परम एटले उच्छ्रुत हीणा पामीयें ते मिथ्यात्व गुणगणुं जाणवुं. एम चढते चढते गुणगणे चौद गुणगणावतिं सर्वजीवजेदें गुणगणां कहीयें ठयें. ॥

॥ अथ जीवस्थानेषु गुणस्थानान्याह ॥

वायर असन्नि विगले, अपज्जि पढम विअ सन्नि अ-
पजत्ते ॥ अजय जुअ सन्निपज्जे, सधगुणा मिठसेसेसु ॥ ६ ॥

अर्थ—वायर के० वादरएकेंद्रिय, असन्नि के० असंझिपंचेंद्रिय, विगले के० विगले
द्रियत्रण, अपज्जि के० ए पांच अपर्याप्ताने पढमविअ के० पहेलुं अने वीजुं गुणगां
होय, अने सन्निअपजत्ते के० सन्निथा पंचेंद्रिय अपर्याप्ताने अजयजुअ के० अत्रि-
गुणगाणा सहित त्रण गुणगाणां होय, अने सन्निपज्जे के० सन्निपंचेंद्रियपर्याप्ताने सा-
गुणा के० सर्वगुणगाणां होय, तथा सेसेसु के० शेष सर्व जीवने मिठ के० मिष्ठा-
गुणगाणुं जाणवुं ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ६ ॥

वादर, एकेंद्रिय, पृथ्वी, अप अने प्रत्येक वनस्पतिमांहे तथा वीजा अस्तित्वा
पंचेंद्रिय तिर्यंच तथा विकलेंद्रिय, ते वेंद्रिय, तेंद्रिय, अने चौरिंद्रिय, ए पांच अ-
यांत जीवनेदं पहेलुं मिष्ठात्व अने वीजुं सास्वादन ए वे गुणगाणां होय. तेमांहे ए
सास्वादन गुणगाणुं करणअपर्याप्तानेज होय, अने पहेलुं गुणगाणुं सन्निअ
पर्याप्ता तथा करणअपर्याप्ता ए वेहुने होय. जे जणी सम्यक्त्ववमतो जीव,
पूरांन ए पांच करण अपर्याप्तानांहेज अवतरे पण सन्निअपर्याप्ता पांचमर्ये
अवतरे, तेथी तेमांहे सास्वादनपणुं न संजयीये. तथा वादर अपर्याप्त तेउ, वायुम-
अने पांच मूत्रमर्ये तो सम्यक्त्व वमतो पण कोइ जीव आवी उपजे नही. ते
तेने मिष्ठात्वगुणगाणुंज होय, ए पांच नेदं गुणगाणां कहां.

उहा संझी पंचेंद्रिय अपर्याप्ता जीवनेदमर्ये तो एक मिष्ठात्व, वीजुं सास्वादन
अने वीजुं अत्रिसम्यक्त्वदृष्टि, ए त्रण गुणगाणां संजये, केमके परनवथी कोइ जी-
सम्यक्त्व सहित ए संझी पंचेंद्रियमांहे आवी अवतरे, तेने अपर्याप्तावमर्ये अ-
रि चोसुं गुणगाणुं होय. तथा जे जीव सम्यक्त्व वमतो एमांहे अवतरे, तेने
नरीरपर्याप्ति पूर्य कया पहेलुं सास्वादनगुणगाणुं होय. ए वे विना शेष जीवने
मिष्ठात्वगुणगाणुं होय, सन्निअ अपर्याप्ता सन्निथा पंचेंद्रिय जीवने एकज मिष्ठा-
गुणगाणुं होय.

मानना सन्निथा पंचेंद्रियपर्याप्ता ए जीवनेदं मिष्ठात्वथी मांरीने अयांगी अने
सर्वे चोदे गुणगाणां संजये, केम के मनुष्य पण सन्निथा पंचेंद्रिय ते तेने चोदे ए-
गाणां होय तथा केवली पण इत्य मनमंयये सन्निउं कयो, तेथी नेगां वे गुणगा-
ए मनुष्यनां जाणां. समस्त ए कया जे मान जीवनेद तेथी शेष रया जे मनु-
एदेंद्रिय पर्याप्ता तथा अपर्याप्ता वेंद्रियपर्याप्ता, तेंद्रियपर्याप्ता, चौरिंद्रियपर्याप्ता

असन्नपंचेंद्रियपर्याप्ता, वादरगकेंद्रियपर्याप्ता, ए सात जीवज्जेंदं मिथ्यात्वगुणगणं
होय. ए रीतें चोद जीवज्जेंदने विपे चोद गुणगणां कयां.

ते पठी तेहीज जीव ए गुणगणे रखा ठता मन, वचन, अने कायाना व्यापाररूप
योगें करी कर्म बांधे, तेजणी योगद्वार जीवज्जेंदं विवरीयें ठेयें. ॥ ६ ॥

हवे जीवज्जेंदं योग संख्या कहेते.

अथ योगानाह ॥ अपजत्त ठक्कि कम्मुर, लमीस जोगा अ-

पज्ज सन्नीसु ॥ ते सविज्जवमीसएसु, ताणु पज्जेसु उरलमन्ने ॥ ७ ॥

अर्थ—अपजत्तठक्कि के० अपर्याप्ता ठ जीव ज्जेंदने विपे कम्मुरलमीसजोगा के०
श्रौदारिक कार्मण अने श्रौदारिकमिश्र, ए वे योग होय, अने अपज्जसन्नीसु के०
अपर्याप्ता, सन्निया पंचेंद्रियने विपे ते के० ते पूर्वला वे योगने विज्जवमीस के०
वैक्रियमिश्रं स के० सहित करतां त्रण योग होय. एसुतणुपज्जेसु के० एमां वली
शरीर पर्याप्तानेविपे उरलमन्ने के० श्रौदारिक योग कोइएक आचार्य माने ठे ॥
इत्यक्षरार्थः ॥ ७ ॥

सन्निआ अपर्याप्ता विना वीजा ठ जे एकेंद्रियादिक अपर्याप्ता जीव ज्जेंद ठे, तेने
एक कार्मण अने वीजुं श्रौदारिक कार्मण साथें मिश्र, ए वे योग संजवियें; केमके
श्रौदारिक शरीरी एकेंद्रिय होय, तेथी तेने परज्वथी आवतां विचालें कार्मण शरीर
होय, तेमाटे त्यां कार्मणयोग होय अने अवतत्या पठी ज्यांसुधी पर्याप्ति पूरी न
करे, त्यांसुधी कार्मणपुज्जलें करी श्रौदारिक पुज्जलमिश्र होय, तेथी मिश्रें पुज्जलने
उपष्टंजें जीवनुं जे करणवीर्य, ते श्रौदारिकमिश्रयोग जाणवो. ए ठ अपर्याप्तालविध
तथा करण ए वेहु प्रकारना लेवा. ए ठ जीवज्जेंदं योग कह्या.

अपर्याप्ता, सन्नीआ, पंचेंद्रियने विपे वे योग पूर्वली परें लेवा, अने त्रीजो वैक्रिय-
मिश्रयोग पण होय, जे जणी सन्नीआ पंचेंद्रियमांहे देवता तथा नारकी पण आवी
गया, तेमने तो वैक्रियशरीर पण करतुं ठे. तेथी ते कार्मणपुज्जल वैक्रिय साथें मिश्र
करे, तेथी तेने परज्वथी आवतां रस्तामांहे कार्मणयोग होय अने ठ पर्याप्ति
आरंच्या पठी ज्यांसुधी पूरी न करे त्यांसुधी वैक्रियमिश्रयोग होय. ए वे योग थाय
अने मनुष्य तथा तिर्यचनी अपेक्षायें त्रीजो श्रौदारिकमिश्रयोग पण लेवो. ए
रीतें त्रण योग होय. अहींआं मतांतर देखाडे ठे. कोइएक आचार्य, शरीरपर्याप्ति
पूरी कह्या पठी शेष पर्याप्तयें करी अपर्याप्ताने श्रौदारिकयोग माने ठे.
तेथी तेना मतें देवता अने नारकीने पण शरीरपर्याप्ति कह्या पठी वैक्रिय-

योग मानवो जोश्यं, तो तेना मतं सन्निश्चा अपर्याप्ताने विषे १ श्रौदारिक, २ श्रौदारिकमिश्र, ३ वैक्रिय, ४ वैक्रियमिश्र, ५ कार्मणयोग, ए पांच योग संज्ञे. तत्र श्रीश्रीछांकाचार्यने मतं चार योग होय, जे जणी ए ठ जेद, अपर्याप्ता जे कथा ते लब्धिषी अपर्याप्ता पण लेवा, अने देवता तथा नारकी तो लब्धि अपर्याप्ता न होय. तेथी चार योग सन्निश्चा अपर्याप्ताने होय. ॥ ७ ॥

सधे सन्निपजत्ते, उरलं सुहुमे सजासु तं चउसु ॥ वायरि स-
विउधि ड्गं, (अथोपयोगानाद्) ॥ पजसन्निषु वार उवर्जगा ॥ ८ ॥

अर्थ—सधेसन्निपजत्ते के० संज्ञी पंचेंद्रियपर्याप्ताने सर्व पंदर योग होय, अने सुहुं के० सूक्ष्म एकेंद्रिय पर्याप्ताने उरलं के० एकज श्रौदारिककाययोग होय, सजासु चउसु के० तेहिज जापा सहित विकलत्रिक अने असंज्ञी पंचेंद्रिय, ए चार पर्याप्त जीवनेदें एक श्रौदारिकयोग अने बीजे सजासु एटले जापासहित एटले सत्याह्वर वचनयोग, ए वे योग होय, अने वायरि के० वादर एकेंद्रियपर्याप्ताने विषे सविउविउं के० श्रौदारिकसाथें वैक्रिय अने वैक्रियमिश्र सहित करतां ए वे योग तथा श्रौदारिक, एवं त्रण योग होय. हवे उपयोग कहे ठे. पजसन्निषुवारउवर्जगा के० पर्याप्त संज्ञी पंचेंद्रियमांहे वार उपयोग होय.

संज्ञी पंचेंद्रिय पर्याप्ताने विषे मनना योग चार, वचनना योग चार, श्रौदारिक, आहारक, आहारकमिश्र, वैक्रिय, वैक्रियमिश्र, श्रौदारिकमिश्र अने कार्मण, ए पंदर योग होय. तेमांहे वैक्रियदिक देवता नारकी अपेक्षायें तथा उत्तरवैक्रियशरीर करतं प्रारंजवेलायें मनुष्य तथा तिर्यचने पण वैक्रिय श्रौदारिकसाथें मिश्र होय. पठी वैक्रिययोग होय तथा आहारकशरीर चौद पूर्वधर मनुष्य जिनकृद्धि देखवानिमित्तं करे. तेवारें प्रारंजती वेलायें ते श्रौदारिकसाथें आहारक पुजल मिश्र करे, त्यां आहारकमिश्रयोग होय. पठी आहारकयोग होय, तथा केवलीने आठ समयनो केवलसमुद्रात करतां बीजे, उठे अने सातमे, ए त्रण समयें श्रौदारिकमिश्र योग होय, तथा त्रीने चोथे अने पांचमे, ए त्रण समयें कार्मणकाययोग लेवा. पण अपर्याप्तावस्थायें जे कार्मणकाययोग होय ते न लेवा. केमके ते अपर्याप्तामांहेज गष्टा ठे. ए सा पंदर योग होय.

सूक्ष्मएकेंद्रिय पर्याप्ताने एकज श्रौदारिकयोग होय. जे जणी तेने वैक्रियदिक योग करवानी शक्ति नथी, तेम मन अने वचन पण नथी; श्रौदारिकमिश्र कार्मण तो अपर्याप्तावस्थायें होय पण पर्याप्तावस्थायें नहिं होय. हवे श्रौदारिक योग अने

प्रसत्यामृपावचनयोग, ए वे योग, चउसु के० वे इंद्रियपर्याप्ता, तेंद्रियपर्याप्ता, चौरि-
द्रियपर्याप्ता अने असंझिपंचेंद्रियपर्याप्ता, ए चार जीवजेदें होय, जे जणी एने मोहोडें
। तेथी व्यवहार जापा बोले.

वादर एकेंद्रियपर्याप्ताने एक औदारिक, वीजो वैक्रिय अने वीजो वैक्रियमिश्र,
ए त्रण योग संज्ञवीयें, जे जणी वादर एकेंद्रियपर्याप्ता वायुकाय जीवने वैक्रियलब्धि
। तेथी ध्वजाने आकारें वैक्रियरूप करें तेवारें आरंजतां वैक्रियमिश्र होय, अने
शरीर पूर्ण कख्या पठी वैक्रिय होय; माटे ए वे योग अने सहेज शरीरें औदारिक
होय. पर्याप्ता शेष चार स्थावरने एक औदारिक योग होय. ए रीतें पंदर योग कख्या.

ए योगें करी जीवना शुचाशुच उपयोग होय ते जणी हवे पठी उपयोग कहीयें
थेंयें. पर्याप्ता संझीया पंचेंद्रियने विषे वार उपयोग पामीयें, जे जणी मनुष्यमाहे वार
उपयोग लाजे ते त्यां एक समयें जीवने एक उपयोग होय, ते उपयोग ठन्नस्थने अंतर-
मुहूर्त काल अने केवलीने सामायिक के० एक समयें त्यां ज्ञान पांच, अज्ञान त्रण, एवं
आठ उपयोग जाणवा. साकार अने चार दर्शन ते निराकारोपयोग. एम वार उपयोग
जाणवा. एवं वार उपयोग होय, निराकारं साकारं दर्शनं. ॥ इति ॥ ७ ॥

पज चउरिंदि असन्निसु, डदंस डअनाण दससु चकुविणा ॥

सन्निअपळे मण ना, ए चकुकेवल डगविहुणा ॥ ए ॥

अर्थ—पजचउरिंदिअसन्निसु के० पर्याप्ता चौरिंद्रियने तथा असंझीपंचेंद्रियपर्या-
प्ताने डुदंस के० वे दर्शन अने डुअनाण के० वे अज्ञान, एवं चार उपयोग होय.
अने शेष दससु के० दश जीवजेदने विषे चकुविणा के० चहुदर्शन विना त्रण
उपयोग होय, अने सन्निअपळे के० संझी अपर्याप्ताने मणनाण के० एक मनःपर्यवज्ञान,
चकु के० वीजुं चहुदर्शन अने केवलडुग के० केवलद्विक, ए चार विदूणा के० विना
शेष आठ उपयोग होय. ॥ ए ॥

पर्याप्ता चौरिंद्रिय तथा असंझीया पंचेंद्रिय, ए वे जीवजेदें एक चहु अने वीजुं
अचहु, ए वे दर्शन तथा मतिअज्ञान, अने श्रुतअज्ञान, ए वे अज्ञान. एवं उपयोग
होय. केमके ए मिथ्यात्वगुणगणे होय. माटे वे अज्ञान कख्यां, शेष सूक्ष्म एकेंद्रिय
पर्याप्ता तथा अपर्याप्ता, वादर एकेंद्रिय पर्याप्ता तथा अपर्याप्ता, चेंद्रिय पर्याप्ता तथा
अपर्याप्ता, तेंद्रिय पर्याप्ता तथा अपर्याप्ता, चौरिंद्रिय अपर्याप्ता अने असन्निअ
पंचें-
द्रिय अपर्याप्ता, ए दश जीवजेदें पूर्वोक्त चार उपयोगमाहेथी एक चहुदर्शन न होय
तेथी मतिअज्ञान, श्रुतअज्ञान अने अचहुदर्शन, ए त्रण उपयोग होय. ए कर्म

अनो मत कथो, अने सिद्धांतने मतें वैज्ञियादिक चारने अपर्याप्तावस्थायें साक्षात्-
 पणुं संज्ञवीयें, तो त्यां मिथ्यात्वने अजावें मतिज्ञान अने श्रुतज्ञान, ए वे ज्ञान
 कथां तो ते अपेक्षायें वैज्ञियादिक चार अपर्याप्ताने पांच उपयोग संज्ञवे ठे. तथा
 एकैज्ञियादिक दश जीव जेदने विपे श्रोत्रज्ञान, लब्धिज्ञान विना पण श्रुत अज्ञान
 कथुं ते आहारादिक संज्ञानी अपेक्षायें कथुं ठे. जे जणी छुधावेदनीयना उदरार्थ
 आ पुनलग्रहण कस्याथी महारी छुधा निवर्त्ते, पुष्टि होय, एवो शब्दार्थ पर्यालोचन
 रूप वस्तु पामवानो अशुरू अध्यवसाय, ए श्रुतजेदने आहारसंज्ञा कहीयें. ते अत्र
 वसाय अव्यक्तपणे एकैज्ञियने पण ठे तो आहार लेवाने प्रवर्त्ते ठे, तथा एक सत्त
 नैज्ञिय तो ए जीवोने ठे अने ते विना बीजा चक्षुरादि अव्यैज्ञिय लब्धि शून्य पण
 एकैज्ञिय कथा ठे, तो पण तेउने सूक्ष्म जावैज्ञिय पांचतुं ज्ञान सिद्धातिं मानुं
 यत : “जसुहुमं जावैदिय, नाणं दर्विंदियाण विरहेवि ॥ दवसुआजावंमि, विजातु
 अंपठिवाईणं ॥ १ ॥ पंचिंदियव वजलो, नरुवसववि सजवलंजाउं ” इति विशेषतः
 श्यकजाण्यें जेम पारो, स्त्रीतुं रूप देखीने दोडे तथा वकुलादिक फूले. ए मेळें एकैज्ञि-
 यने श्रुत कथुं.

संज्ञी पंचैज्ञिय अपर्याप्ताने विपे वार उपयोग मांहेला चार उपयोग न होय तेनां
 नाम कहे ठे. एक मनःपर्यवज्ञान अपर्याप्तावस्थायें विरति न होय ते जणी ए ज्ञान
 पण न होय. तथा चक्षुरिंदियनो व्यापार नथी, ते माटें बीजो चक्षुदर्शन पण न
 होय, वली केवलज्ञान अने केवलदर्शन, ए वे पण कर्मक्षयने अजावें त्यां न होय,
 शेष त्रण ज्ञान, त्रण अज्ञान अने वे दर्शन, ए आठ उपयोग होय, कर्मकें
 जिनादिक पुरुषो ज्ञानसहित उपजे ठे ते अपेक्षायें होय. ए रीतें त्रण ज्ञान, प्रव
 अज्ञान अने वे दर्शन, ए आठ सन्निस्थाने अपर्याप्तावस्थायें पामीयें. ए सौ करण
 अपर्याप्ता लेवा, एटले त्रीजुं उपयोगद्वार जीवस्थानने विपे कथुं ॥ ९ ॥

हवे शुजाशुज उपयोगें प्रवर्त्ते, ते लेश्या कहीयें, तेथी उपयोगद्वार कथा पत्री
 चोथुं लेश्याद्वार कहेठे.

सन्नि ङुगि ठ लेस अप, ज्ञ वायपरे पढम चउ तिसेसेसु ॥ (अथ
 : वंधादि चउ द्वाराणि) सत्तठ बंधुदीरण, संतुदया अठ तेरससु ॥ १० ॥

अर्थ- सन्निङुगि के० सन्निस्थाना वेहु जेदें ठलेस के० ठ लेश्या पामीयें, तथा
 अपजावापरे के० अपर्याप्ता वादर एकैज्ञियमांहे पढमचउ के० प्रथमती चार लेश्या

॥ अने तिनमेंसु के० शेष अग्नीश्वर जीवनेदें प्राण लेख्या होय. लेख्यायें करी ॥ व कर्मबंध करे ते जणी हवे बंध उदय उदीरणाने सत्ता कहेठे.

मनस के० सात तथा आठ कर्मनो बंधुदीरण के० बंध तथा उदीरण होय, ते संत के० सत्ता तथा उदयाश्रय के० उदय आठ कर्मनो तेरससु के० प्रथम तेर जीवनेदने विषे जाणवो. ॥ इत्युक्तार्थः ॥ १० ॥

॥ अथ जीवनेदेषु लेख्यामाह ॥ सन्निश्चा पंचेंद्रिय पर्याप्ता तथा अपर्याप्ता, ए वे जीवनेदें कृष्णादिक उए लेख्या संज्ञये. एमां करणअपर्याप्ता लेवा. वाकी लब्धि अपर्याप्ताने प्रथमनी त्रण लेख्या होय.

घादर एकेंद्रिय अपर्याप्तामांहे प्रथमनी चार लेख्या पामीयें, केमके जवनपति, योतिपी, व्यंतर अने ईशानदेवलोक सुधीना वेमानीक देवो पण चवीने रत्नादिक-ध्वी, अप्. प्रत्येक वनस्पति, एवा प्रत्येक घादरमांहे आवी उपजे ठे. ते देवता तो पोताना जवनी लेख्यायें चवीने ए त्रण मांहे आवी अवतरे, त्यां ज्योतिपी तथा रोधर्म अने ईशान देवलोकना देवोने तेजोलेख्या होय, तेथी अपर्याप्तावस्यायें ए णने ते चोथी लेख्या पण पामीयें. चाकीना जीवने शेष त्रण लेख्या होय.

ए त्रण जीवनेदथी शेष रत्ना जे अग्नीश्वर जीवनेद, तेने विषे कृष्ण, नील अने हापोत, ए त्रण लेख्या होय एटले जीवना चोद नेदें लेख्या छार कळुं.

॥ हवे लेख्यायें करी जीव, कर्मबंध करे ते जणीबंध, उदय, उदीरण अने सत्ता कहेठे. ॥

॥ अथ बंधादि छाराणि ॥

एक संज्ञी पंचेंद्रिय पर्याप्ता विना शेष तेर जीवनेदें सात तथा आठ ए वे बंध-स्थानक तथा उदीरणस्थानक जाणवां. त्यां तथा पोताना जवने त्रीजे, नवमे तथा सत्तावीशमे इत्यादिक जागशेषें परजवायु बांधे ते काळें त्यां आठ कर्मनो बंध जाणवो. अने शेष काळें सात कर्मनो बंध जाणवो. तथा आयुःकर्म उदय प्राप्त एक आवलीमात्र शेष रहे, त्यां सुधी आठ कर्मनी उदीरण जाणवी, अने उदयप्राप्तनी एक उदयावलिका थाके तेवारें उदयावलिका उपरांत कर्मदल रळुं नथी, तेथी शानी उदीरण करे ? जे जणी जीवयोगकरणे करी उदयावलिथी उपरळुं कर्मदल उदयावलिमांहे खेंची लावी आणीने वेदे, तेने उदीरण कहीयें. तेमाटे ते आवली शेष आयुष्य रहे थके सात कर्मनी उदीरण होय, ए लब्धि अपर्याप्ता लेवा. केमके करणअपर्याप्ताने सातमी उदीरण न होय.

तथा एहिज तेर जीवस्थानके आठ कर्मनो उदय निश्चें होय, अने सत्ता पण आठ कर्मनी होय, जे जणी सातमुं, अने अग्नीश्वरसुं गुणवाणुं, एमां पण

आठ कर्मनी छात्रे, अने सात कर्मनी सत्ता तो वारमे गुणठाणे छात्रे. ते तेने न होय, एम तैर जीव स्थानकें बंध, उदय, उदीरणा अने सत्तानां स्थानक कक्षां. ॥ १० ॥

॥ हवे सन्निध्या पंचेंद्रिय पर्याप्ताने विषे बंधादि स्थानक कहेठे. ॥

सत्तठ ठे ग बंधा, संतु दया सत्त अष्टचत्तारि ॥

सत्तठ ठ पंचडुगं, उदीरणा सन्निपज्जते ॥ ११ ॥

अर्थ-सत्तठ के० सातनो तथा आठनो ठेग के० ठनो तथा एकनो बंधा के० । चार बंधस्थानक संज्ञी पंचेंद्रियने होय, अने सत्तअष्टचत्तारि के० सातनुं, आठ अने चारनुं, ए त्रण संतुदया के० सत्तास्थानक तथा उदयस्थानक होय. अने सत्तठपंचडुगं के० सात, आठ, ठ, पांच अने वे, ए पांच उदीरणा के० उदीरणास्थानक सन्निपज्जते के० संज्ञीपंचेंद्रिय पर्याप्ताने विषे होय. ॥ इत्युक्तार्थः ॥ ११ ॥

सन्निध्या पंचेंद्रिय पर्याप्ताने विषे ज्यां सुधी आयु न बांधे त्यां सुधी सात कर्मनो बंध होय अने परजवनुं आयु बांधे, तिहां आठ कर्मनो बंध होय, अने इतने गुणठाणे चढ्यो मोहनीय तथा आयु ए वे न बांधे, त्यां ठ कर्मनो बंध होय, अने अग्नीशारमा गुणठाणा उपरांत एक वेदनीयनो बंध होय, एवं चार बंध स्थानक होय.

तथा तेने सत्तास्थानक त्रण होय, तिहां आठ कर्मनी सत्ता अग्नीशारमा गुणठाणा सुधी होय, त्यां वली मोहनीय द्यय कख्या पठी वारमे गुणठाणे सात कर्मनी सत्ता होय. तिहां वली ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय अने अंतराय, ए त्रण कर्मन कख्या पठी तेरमे अने चौदमे गुणठाणे चार कर्मनी सत्ता होय, ए त्रण सत्तास्थानक.

एज रीतें दशमा गुणठाणा सुधी आठ कर्मनो उदय होय, अने अग्नीशारमे तथा वारमे, ए वे गुणठाणे मोहनीय विना सात कर्मनो उदय होय, अने सयोगी तथा अयोगी ए वे गुणठाणे चार अघातीया कर्मनो उदय होय. ए मनुष्यने संजवे तैरी मनुष्यनी अपेक्षायें संज्ञीया पंचेंद्रियने त्रण उदय स्थानक कक्षां.

हवे उदीरणास्थानक कहे ठे. आबलिका शेष निजजवायु रहे, त्यांसुधी आठ कर्मनी उदीरणा होय, ए प्रथम स्थानक, अने आयुनी ठेहेली उदयावधिकारें उदीरणा टळी जाय, तेवारें सात कर्मनी उदीरणा जाणवी. ए वीजुं स्थानक अने वघा गुणठाणात्री आगलें वेदनी अने आयु, ए वे कर्मनी उदीरणा न होय माटे तिहां ठ कर्मनी उदीरणा होय. ए वीजुं स्थानक; तथा दशमे गुणठाणे वेदनीय. आयु अने मोहनीय, ए त्रण कर्मना पांच कर्म विना उदीरणा उपशांत मोह गुणठाणा सुधी प्राप्तीयें, केमके, आवलीमात्र रहे, त्यां मोहनीयनी उदीरणा न होय,

माटे ए चोशुं स्थानक तथा ज्ञानावरणीय अने अंतराय, ए त्रण कर्म आवलिका मात्र थाकतां होय, तेवारें वारमे गुणठाणे एनी उदीरणा नहीं जाणवी. तेथी त्यां गठी नाम अने गोत्र, ए वे कर्मनीज उदीरणा होय, एम सयोगीयें पण वेनी उदीरणा अने अयोगी अनुदीरक होय, ए पांचमुं स्थानक. एम ए सर्व मनुष्यने विपे संजवे ठे. ते जणी सन्नियां पंचेंद्रिय पर्याप्ताने विपे ए पांच उदीरणास्थानक कहां. एटले मूल जीव जेद द्वारें गुणठाणादिक आठ वोल कहा, ए जे जीवना जेद कहा ते जीवना जेद गत्यादिक जेदें करी विचारतां चतुर्विध पंचविधादिक थाय, तेथी चौद जेदनुं अनियतपणुं देखाळुं. ॥ ११ ॥ उक्तानि जीवस्थानेषु गुणस्थानादीन्यद्यौ द्वााराणि.

॥ अथ मार्गणास्थानान्याह ॥

गइ इंदि एअ काए, जोए वेए कसाय नाणेसु ॥

संजम दंसण लेसा, जव सम्मे सन्नि आहारे ॥ १२ ॥

अर्थ—गइ के० गति चार, इंदिएअ के० पांच एकेंद्रियादिक इंद्रिय, एवं नव. काए के० पृथ्वीकायादिक ठ जीवनिकाय, जीवसमूह ते निकाय कहीयें, एवं पंदर. जोए के० वोलवुं, चालवुं, श्ल्यादिक चेष्टायें जोवे ते योग त्रण, एवं अद्वार. वेए के० इंद्रियें करी सुख वेदीयें, ते जणी वेद त्रण, एवं एकवीश. कसाय के० कप एटले संसार तेनो थाय एटले लाज होय ते जणी कपाय कहीयें, तेनी चार मार्गणा, एवं पच्चीश. नाणेसु के० जाणी वस्तुपर्यायशुं इणे, ते जणी ज्ञान कहीयें. तेनी मार्गणा आठ. एवं तेत्रीश थइ. संजम के० सावधयोग्यकी निवर्त्तवुं तेने संयम कहीयें. तेनी मार्गणा सात, एवं चात्तीश. दंसण के० दर्शन सामान्यावबोध तेना जेद चार, एवं चुम्मात्तीश. लेसा के० कपायोदयें अशुद्धाध्यवसाय थाय तथा योगप्रवृत्ति ते लेदया तेनी ठ मार्गणा, एवं पच्चाश. जव के० जव्याजव्यमार्गणा, एवं वावन्न. सम्मेके० सम्यक्त्व मिथ्यात्वादि जेदें तत्त्वश्रद्धानवंत जीव जेद ठ, एवं अछावन. सन्नि के० मनसहित ते संझीआ वाकी असन्निआ, एम वे जेदें जीव, एवं शाठ. आहारे के० उजाहारादिक करे ते आहारी अने आहार न करे, ते अणाहारी, एम वे जेदें जीव. एवं वाशठ जेद उत्तर जाणवा. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ १२ ॥

हवे चौद मूल मार्गणाद्वारनां उत्तर वाशठ मार्गणाद्वार कहेठे.

सुर नर तिरि निरय गइ, इग विअ तिअ चउ पणिंदि उक्काया ॥
जू जल जलणा ऽनिल वण, तसाय मण वयण तणु जोगा ॥ १३ ॥

अर्थ- ज्वनपति, व्यंतर, ज्योतिषी अने वेमानिक, ए चार. मुर के० देवगति म, नर के० मनुष्यगतिनाम, एकेंद्रिय, विकलेंद्रियं, पंचेंद्रिय, जलचर, स्थलचर, खेचर, ए सर्व, तिरि के० तिर्यचगतिनाम. साते नरकना नारकीने निरय के० न गतिनाम. एम गतिनी अपेक्षायें सर्व संसारी जीव विचारतां चार जेदें होय. ए थम चार, गइ के० गतिमार्गणा जाणवी.

इग के० एकेंद्रिय ते पृथिव्यादिक पांच स्थावर, विश्व के० वेंद्रिय, ते शंखादि तिस्र के० तेंद्रिय, ते कीर्तीप्रमुख, चउ के० चउरिंद्रिय ते त्रमरादिक, पर्णिदि देवता, नारकी, असंझीआ, संझीआ, मनुष्य तथा तिर्यच, एम विचारतां इं. जीवनी अपेक्षायें सर्व संसारी जीव, पांच प्रकारें होय. ए बीजी इंद्रियमार्गणा प्रकारें जाणवी.

ठक्काया के० ठ प्रकारना जीव कायमार्गणायें विचारतां होय, त्यां भू के० मा पापाण, धातुना जेद तथा मीतुं, पारो, जोरुल, रत्ननी जाति, ए सर्व वादर पृथ्वीकाय या सूक्ष्म पृथ्वीकाय जीव चौदराजलोकें जाणवा तथा जल के० पाणी, हीम, क इत्यादिक अप्रकाय जीव जाणवा. जलण के० अग्नि, बीजली, इत्यादिक तेउकाय जीव जाणवा. अनिल के० वायुकाय ते गुंजवायु, विंटोलीठ इत्यादिक जाणवा, वण के० व य निंदादिक, ते प्रत्येक वनस्पति तथा अनंतकाय निगोद सूक्ष्म वादर ए वे जे नस्पतिकाय. तसाय के० विकलेंद्रिय अने पंचेंद्रिय, ए त्रसकाय जाणवा. एम पेक्षायें ठ जेदें जीव जाणवा. ए कायमार्गणा त्रीजी जाणवी.

मणवयणतणुजोगा के० काययोगें करी मनोवर्गणायें ड्रव्य लेइ मनपणे तेनी सायें संबंधजन्य जीवतुं करणवीर्य, ते मनोयोग. एम जापापणे परिणमे ड्रव्य बंधजन्य जीववीर्य ते वचनयोग, ज्यां आत्माप्रदेश विस्तारे, ते काया, तेह जे जीववीर्य, ते काययोग. ए त्रणे योगें करी सयोगी जीव, त्रण जेदें जाणवा. सर्व जीव, योगमार्गणायें विचारतां मनयोगी, वचनयोगी अने काययोगी, ए प्रकारें जाणवा. ए चोथी योगमार्गणा. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ १३ ॥

॥ वेअ नरि त्रि नपुंसग, कसाय कोह मय माय लोभिति ॥

मइ सुअडवहि मण केवल, विजंग मइ सुअ नाण सागारा ॥ १४ ॥

अर्थ-वेअ के० वेदमार्गणायें वेदनी अपेक्षायें विचारतां त्रण जेदें सर्व संसारी ते त्यां जे दाढी, मुंठ सहित मुखपुरुपाकारवंत, ते ड्रव्यपुरुष जाणवो, अने जे स्त्री वि पिणी अजिज्ञापारूप मेयुनसंज्ञा सहित जे जीव वसें, ते ज्ञात्रपुरुष जाणवो. ए न

। वेद कह्यो तथा स्तन, योनि प्रमुख श्रवयत्र सहित अने दाढी मूठ रहित एवा ने जे धारण करे, ते ड्रव्यस्त्री जाणवी. अने पुरुषविपयिणी अजिज्ञापारूप भैशु- झा सहित जे जीव ते जावस्त्री जाणवी, ए वीजो इष्टि के० स्त्रीवेद. तथा स्त्रीना यत्र स्तनादिक तथा पुरुषना अंग, दाढी, मूठ प्रमुख ए वेहु जेने न होय ते ड्रव्यनपुं- ; जाणवा तथा स्त्री अने पुरुष, ए वेहु विपयिणी अजिज्ञापारूप जे जीव वत्ते ते नपुंसक जाणवा. ए वीजो नपुंसक के० नपुंसक वेद. एम वेद आश्री ड्रव्य अने ज्ञेदें करी जीव त्रण प्रकारें जाणवा. ए पांचमी वेदमार्गणा त्रण प्रकारें जाणवी.

कसाय के० कपायोदयज्ञेदें विचारतां कोहमयमायलोजिति के० क्रोधी, मानी, पी अने लोत्री, ए चार जेदें सर्व संसारी जीव होय, त्यां वीजानी साथें चित्तनुं वृद्धन परिणत ते क्रोधी. पोताने विषे अधिकता बुद्धियें अनमन विज्ञावपरिण- , ते मानी. परनें बंचवा हेतु कुटिलता परिणति, ते मार्या. परड्रव्य साथें अज्ञेदता- केपरिणति, ते लोत्री. ए चारे कपाय, उदय विरोधी ठे. जे जणी क्रोधादिकने ह्यें मानादिकनो उदय न होय, अने मानने उदयें क्रोधनो उदय न होय, ए रीतें ी कपायमार्गणा चार प्रकारें जाणवी.

ज्ञान, अज्ञानज्ञेदें करी जीवज्ञेद विचारतां आठ प्रकारमांहे सर्व जीव आये, द्वायोपशमिक द्वायिकपर्यायें जाणवा. त्यां इंद्रिय पांच, अने नोईंद्रिय, ए निमित्त तमान विषय ज्ञानविशेष, ते प्रथम मइ के० मतिज्ञान. शब्द संबंध अर्थविषयक कालविषयवस्तुपर्यालोचन ज्ञानविशेष, ते वीजुं सुअ के० श्रुतज्ञान. अवधि एटले र्यादायें रूपिड्रव्यविषयप्रत्यक्ष, ते वीजुं अवधि के० अवधिज्ञान. मनुष्य क्षेत्र- हे जे सत्रीआ पंचेंद्रिय जीवना मनोगत जाव जेदनुं जाणवुं, ते चोथुं मण के० नःपर्यायज्ञान. सकल आवरणरहित संपूर्ण सर्ववस्तु विषयिउं अनंतड्रव्यवीपइउं ान, ते पांचमुं केवल के० केवलज्ञान जाणवुं. मिथ्यात्वं करी विरुद्धजंगें विपरीतपणे स्तुनो परिच्छेद, ते ठहुं विचंग के० विचंगज्ञान कहीयें. जेम शिवराजार्पि सात स्त्रीप ाने समुद्र देखी जाणवा लाग्यो, जे में सर्व द्विप, समुद्र, वीग; एम मिथ्यात्वनें दयें जे अवधिज्ञान ते ठहुं विचंगज्ञान कहीयें, तथा मिथ्यात्वीनें एक मति, वीजुं त, ते पण अज्ञान कहीयें.

जे जणी अनंतधर्मात्मक वस्तुने एकरूपे पूर्ण करी जाणे, ने संसारहेतु तेने मो- हेतुरूप जाणे, एकज विधिरूप जाणे, अथवा निषेधरूप जाणे, एम एकांत जाणे ण उचयरूपें न जाणे तेश्री अज्ञानी मिथ्यात्वी कहा. सम्यक्दृष्टिमां एक ३। २९
वली; अने वे ज्ञानी, ते मतिज्ञानी अने श्रुतज्ञानी; तथा त्रण ज्ञानी

अर्थ— ज्वनपति, व्यंतर, ज्योतिषी अने वैमानिक, ए चार. सुर के० देवगतिनाम, नर के० मनुष्यगतिनाम, एकेंद्रिय, विकलेंद्रियं, पंचेंद्रिय, जलचर, स्थलचर, खेचर, ए सर्व, तिरि के० तिर्यचगतिनाम. साते नरकना नारकीने निरय के० नरगतिनाम. एम गतिनी अपेक्षायें सर्व संसारी जीव विचारतां चार जेदें होय. ए चार, गश् के० गतिमार्गणा जाणवी.

इग के० एकेंद्रिय ते पृथिव्यादिक पांच स्थावर, विद्य के० वेंद्रिय, ते शंखादिक तिथ्य के० तेंद्रिय, ते कीचीप्रमुख, चउ के० चउरेंद्रिय ते त्रमरादिक, पण्डि के० देवता, नारकी, असंझीथा, संझीथा, मनुष्य तथा तिर्यच, एम विचारतां इंद्रियं जीवनी अपेक्षायें सर्व संसारी जीव, पांच प्रकारें होय. ए वीजी इंद्रियमार्गणा पांच प्रकारें जाणवी.

ठक्काया के० ठ प्रकारना जीव कायमार्गणायें विचारतां होय, त्यां चू के० मार्तण्डपापाण, धातुना जेद तथा मीतुं, पारो, जोरुल, रत्ननी जाति, ए सर्व वादर पृथ्वीकाय तथा सूक्ष्म पृथ्वीकाय जीव चौदराजलोकें जाणवा तथा जल के० पाणी, हीम, करद्व्यादिक अपृकाय जीव जाणवा. जलण के० अग्नि, वीजली, इत्यादिक तेउकाय जीव जाणवा. अनिल के० वायुकाय ते गुंजवायु, विंटोलीउं इत्यादिक जाणवा, वण के० अग्नि, घ निंघादिक, ते प्रत्येक वनस्पति तथा अनंतकाय निगोद सूक्ष्म वादर ए वे जेद वनस्पतिकाय. तसाय के० विकलेंद्रिय अने पंचेंद्रिय, ए त्रसकाय जाणवा. एम काय अपेक्षायें ठ जेदें जीव जाणवा. ए कायमार्गणा त्रीजी जाणवी.

मणवपणतणुजोगा के० काययोगें करी मनोवर्गणायें इव्य लेइ मनपणे परिणमां तेनी साथें संबंधजन्य जीवनुं करणवीर्य, ते मनोयोग. एम ज्ञापापणे परिणमे इव्यसंबंधजन्य जीववीर्य ते वचनयोग, ज्यां आरमाप्रदेश विस्तारे, ते काया, तेह संबंधजन्य जे जीववीर्य, ते काययोग. ए त्रणे योगें करी सयोगी जीव, त्रण जेदें जाणवा. एम सर्व जीव, योगमार्गणायें विचारतां मनयोगी, वचनयोगी अने काययोगी, ए त्रण प्रकारें जाणवा. ए चोथी योगमार्गणा. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ १३ ॥

॥ वेद्य नरि ङि नपुंसग, कसाय कोह मय माय लोञ्जित्ति ॥

मइ सुअश्वहि मण केवल, विजंग मइ सुअ नाण सागारा ॥ १४ ॥

अर्थ—वेद्य के० वेदमार्गणायें वेदनी अपेक्षायें विचारतां त्रण जेदें सर्व संसारी जीव ते त्यां जे दाढी, मुंठ सहित मुखपुरुषाकारवंत, ते इव्यपुरुष जाणवो, अने जे स्त्री त्रिपुं मधुनसंज्ञा सहित जे जीव वत्तें, ते ज्ञावपुरुष जाणवो. ए नर के०

पुरुष वेद कथो तथा स्तन, योनि प्रमुख अवयव सहित अने दाढी मुठ रहित मुखने जे धारण करे, ते उच्चस्त्री जाणवी. अने पुरुषविपयिणी अज्ञिलापारूपे, नसंज्ञा सहित जे जीव ते जावत्री जाणवी, ए वीजो इच्छि के० स्त्रीवेद. तथा स्त्री अवयव स्तनादिक तथा पुरुषना अंग, दाढी, मूठ प्रमुख ए वेहु जेने न होय ते उच्चस्त्री सक जाणवा तथा स्त्री अने पुरुष, ए वेहु विपयिणी अज्ञिलापायें जे जीव वत्त जावनपुंसक जाणवा. ए वीजो नपुंसक के० नपुंसक वेद. एम वेद आश्री उच्च अ जावजेदें करी जीव त्रण प्रकारें जाणवा. ए पांचमी वेदमार्गणा त्रण प्रकारें जाणवा.

कसाय के० कपायोदयजेदें विचारतां कोहमयमायलोजित्ति के० क्रोधी, मानं. मायी अने लोत्री, ए चार जेदें सर्व संसारी जीव होय, त्यां वीजानी साथें अत विघटन परिणत ते क्रोधी. पोताने विपे अधिकता बुद्धियें अनमन विभावपरिण ति, ते मानी. परने बंचवा हेतु कुटिलता परिणति, ते मायी. परउच्च साथें अजेदता बुद्धिपरिणति, ते लोत्री. ए चारे कपाय, उदय विरोधी ठे. जे जणी क्रोधादिकने उदयें मानादिकनो उदय न होय, अने मानने उदयें क्रोधनो उदय न होय, ए रीतें ठही कपायमार्गणा चार प्रकारें जाणवी.

ज्ञान, अज्ञानजेदें करी जीवजेद विचारतां आठ प्रकारमांहे सर्व जीव आवे, ए द्वायोपशमिक द्वायिकपर्यायें जाणवा. त्यां इंद्रिय पांच, अने नोईंद्रिय, ए निमित्त वर्तमान विषय ज्ञानविशेष, ते प्रथम मइ के० मतिज्ञान. शब्द संबंध अर्थविषयक त्रिकालविषयवस्तुपर्यालोचन ज्ञानविशेष, ते वीजुं सुअ के० श्रुतज्ञान. अवधि एटले मर्यादायें रूपिउच्चविषयप्रत्यक्ष, ते वीजुं अवधि के० अवधिज्ञान. मनुष्य क्षेत्र-मांहे जे सत्रीया पंचेंद्रिय जीवना मनोगत जाव जेदनुं जाणवुं, ते चोथुं मण के० मनःपर्यायज्ञान. सकल आवरणरहित संपूर्ण सर्ववस्तु विषयिजं अनंतउच्चस्त्रीपइजं ज्ञान, ते पांचमुं केवल के० केवलज्ञान जाणवुं. मिथ्यात्वें करी विरुद्धांगें विपरीतपणे वस्तुनो परिच्छेद, ते ठहुं विचंग के० विचंगज्ञान कहीयें. जेम शिवराजार्पि सात द्वाप अने समुद्र देखी जाणवा लाग्यो, जे में सर्व द्विप, समुद्र, दीवा; एम मिथ्यात्वने उदयें जे अवधिज्ञान ते ठहुं विचंगज्ञान कहीयें, तथा मिथ्यात्वनिं एक मति, वीजुं श्रुत, ते पण अज्ञान कहीयें.

जे जणी अनंतधर्मात्मक वस्तुने एकरूपे पूर्ण करी जाणे, ने संसारहेतु तेने मो-कहेतुरूप जाणे, एकज विधिरूप जाणे, अथवा निषेधरूप जाणे, एम एकांत जाणे पण उन्नयरूपें न जाणे तेथी अज्ञानी मिथ्यात्वी कथा. सम्यक्दृष्टिमां एक ज्ञानी ते केवली; अने वे ज्ञानी, ते मतिज्ञानी अने श्रुतज्ञानी; तथा त्रण ज्ञानी, ते मति, श्रुत

अने अविज्ञानी; तथा चार ज्ञानी, ते मति, श्रुत, अविज्ञाने मनःपर्यवज्ञानी; ए ज्ञानी कल्या. ए आठ नाण के० ज्ञान, ते साकारोपयोग सामान्यविशेषात्मक विषे जाति, गुण क्रियाविशिष्ट वस्तुं जाणवुं. ते सागारा के० साकारोपयोग ए सातमी ज्ञानमार्गणा आठ जेदें जाणवी. ॥ १४ ॥

॥ हवे विरति अत्रि रति मार्गणा वे मझी सात जेदें कहे ठे. ॥

सामाञ्च वेञ्च परिहा, र सुहुम अहखाय देस जय अजया ॥

चकु अचकु उंही, केवलदंसण अणागारा ॥ १५ ॥

अर्थ-सामाञ्च के० सामायिकचारित्र, वेञ्च के० वेदोपस्थापनीयचारित्र, परिहा के० परिहारविशुद्धिचारित्र, अने सुहुम के० सूक्ष्मसंपरायचारित्र, अहखाय के० यथाख्यातचारित्र, देसजयअजया के० देशविरतिचारित्र, अने अत्रि रतिचारित्र, ए सात चारित्र, अने चकु के० चक्रुदर्शन अने अचकु के० अचक्रुदर्शन, उंही के० अविज्ञानदर्शन, केवल के० केवलदर्शन, ए चार दंसण के० दर्शन, ते अणागारा के० अनाकारोपयोग जाणवा. १५

हवे सातमी चारित्रमार्गणा कहे ठे. सर्वविरति, देशविरति अने अत्रि रति, एवी रीतें विचारतां सात जेदे सर्व संसारी जीव होय. तिहां सम के० ज्ञान, दर्शन अने चारित्रनो ज्यां आय के० लाज होय ते जणी सामायिकचारित्र सर्व सावध विरतिरूप प्रथम जाणवुं, अने जे पूर्वपर्याय वेदीने बीजा विशुद्ध पर्यायनुं उपस्थापन करवुं, ते बीजुं वेदोपस्थापनीय चारित्र, ते एक सातिचार अने बीजो निरतिचार, एवा वे जेदें जाणवुं. त्यां श्रीवीर तीर्थकरना साधुने दूषण लागे थके जे व्रत पर्याय वेदे, जेम विपधर जे सर्प तेणे डंशेली आंगलीने शरीर राखवाने हेतें वेदे. एम व्रत राखवा निमित्तें सद्रूपण व्रत पर्याय वेदी उग्रामणी करीयें, ते सातिचार वेदोपस्थापनीय कहीयें, अने बीजो निरतिचार ते श्रीपार्श्वनाथना शिष्य श्रीवीर जिनपासें फरीशी व्रत उचरे, ते निरतिचार वेदोपस्थापनीय चारित्र बीजुं जाणवुं. एटखे तीर्थथकी अन्य तीर्थे संक्रमण करे, जेम श्रीपार्श्वनाथना साधु केशी गांगेय प्रमुखे श्रीवीरना शासनमां आवी पंच महाव्रत उचरी पूर्व पर्याय वेदी नवो पर्याय ग्रहो, ए निरतिचार कहीयें. बीजुं परिहार तपोविशेष, त्यां सामानव पूर्वधर तो उगणत्रीश वर्ष उपरांत वहे, तेहने नवनो गठ होय. तेमध्ये एक वाचनाचार्य अने चार साधु परिहार तपोनिविष्ट तथा चार साधु तेनुं वैयावच्च करे, ते ठ मासनुं तपपूर्ण करे, तेवारे ते चार वैयावच्च साधु तप आदरे अने तप करी रहा जे चार साधु, ते तेहनुं ठ मास सुधी वैयावच्च करे, वखतुं ठ मास सुधी वाचनाचार्य तप करे, बीजा साधु तेनुं वैयावच्च करे, एम अहार मासनुं तप करे, ते तपनी विगत आवी रीतें ठे के, उण कालें जघन्य चोथ

सर्गे. मध्यम ऋषि अने उत्कृष्ट अष्टम तप करे. शीतकालें जघन्य ऋषि, मध्यम अष्टम अने उत्कृष्ट दशम तप करे. वर्षाकालें जघन्य अष्टम, मध्यम दशम अने उत्कृष्ट शुक्लशत तप करे. पारंगं आर्यवीक्ष करे. गम तप पूर्ण करी जिनकल्प पडिवजे तथा गद्यमांद्दे आये, ते परिहार विशुद्धिचारित्र व्रीजुं जाणवुं. सूक्ष्मसंपराय गुणगणणे सूक्ष्मसंपराय चारित्र चोथुं होय. अग्नीश्रारमा गुणगणायी मांकीने चाग गुणगणणे श्रीवीतरागनुं निरतिचारचारित्र ते पांचमुं यथाग्यातचारित्र जाणवुं. देशविरति निरपराध निरपेक्ष संकटर्षा त्रस जीव न हणुं, ते ऋषुं देशविरति चारित्र, इत्यादिक सर्वविरति, देशविरति चारित्र जाणवां. अने ए वे मांद्देथी एके न होय ते सातमुं अविरतिचारित्र जाणवुं. ए आठमी चारित्रमार्गणा सात जेदें जाणवी.

हृवे नवमी दर्शनमार्गणा कहे ठे. जे आंखें करी देखवुं, ते चक्षुदर्शन. अचक्षु कहेतां आंख विना शेष इंद्रिय चार तथा मन तेणें करी जे वस्तुनुं सामान्यांश ग्रहण ते वीजुं अचक्षुदर्शन. अवधि एटले इव्य, क्षेत्र, काळादिक मर्यादायें सामान्यपणे रूपी इव्यनुं ग्रहण, ते व्रीजुं अवधिदर्शन अने संपूर्ण इव्यविषय सामान्यांशनुं ग्रहण विषयक केवलदर्शन ते चोथुं जाणवुं. ए चारे अनाकार ठे. जे जणी जाति, गुण, क्रियादिक विशेषण रहित वस्तु आकार रहित कांश्रगक एवुं देखीयें, ते जणी अनाकारोपयोग कहीयें, ए नवमी दर्शनमार्गणा जाणवी. ॥ १५ ॥

॥ हृवे दशमुं लेश्यामार्गणानुं द्वार कहेठे. ॥

किएडा नीला काऊ, तेउं पम्हाय सुक जद्विअरा ॥

वेअग खइगुवसममिठ मीस सासाण सन्निअरे ॥ १६ ॥

अर्थ—किएडा के० कृल लेश्या, नीला के० नील लेश्या, काऊ के० कापोत लेश्या, तेउं के० तेजोलेश्या, पम्हाय के० पद्मलेश्या, सुक के० शुक्ललेश्या, जद्व के० जद्व, इअरा के० इतर एटले अजद्व, वेअग के० वेदक सम्यक्त्व, खइग के० द्वाधिकसम्यक्त्व, उवसम के० औपशमिक सम्यक्त्व, मिठ के० मिथ्यात्वसम्यक्त्व, मीस के० मिश्रसमकित, सासाण के० साखादनसमकित, सन्निअरे के० सन्निआ अने इतर वीजा असन्निआ, ए तेरमी संझी मार्गणा जाणवी. ॥ इत्यकारार्थः ॥ १६ ॥

लेश्या औदयिक पर्याय जेदें करी जीवजेद विचारतां ठ जेदें सर्व जीव जाणवा. कृत्वादिक इव्यसंबंधे जीवनो कर्मरस परिणमनहेतु अशुद्धजाव ते लेश्या कहीयें. तेनुं स्वरूप जंवूफल खावा निमित्त ठे, ते पुरुपना अध्ववसाय जेदें जाणवुं. जेम ठ पुरुषें जंवूवृद्धा फत्यो देखी एके चिंतव्युं के, ए वृद्ध मूलथकी ठेदीयें, ए कृल लेश्या-

वंत. धीजे कलुं के, शाखा ठेदीयें, ए नीललेख्या. त्रीजे कलुं, लघु शाखा ठेदो, ए कापोत लेख्या. चोथे कलुं, गुष्ठ ठेदो, ए तेजो लेख्या. पांचमे कलुं, फल तोनी खियो, ए पद्मलेख्या. ठठे कलुं, नीचें पड्यां फल लइयें, ए शुक्ल लेख्या. एम ठ जेदें जीव होय. ए दशमी लेख्यामार्गणा जाणवी.

ह्वे ज्ञव्यमार्गणायें पारिणामिक जावें जीवजेद विचारतां वे जेदें सर्व संसारी जीव ठे. त्यां मुक्ति जावा योग्य जे जीव ज्ञव्य ते ज्ञव्य जीव अने जे केवारे पण मुक्तियें न जाय ते अज्ञव्य जीव. ए अग्नीश्वरमी ज्ञव्य मार्गणा वे जेदें जाणवी.

ह्वे नवतत्वश्रद्धानगुण मुख्यतायें द्वायोपशमिक, द्वायिक, श्रौपशमिक अने श्रौदयिक, ए चार पर्याय जेदें विचारतां ठ जेद सर्व जीवना थाय. त्यां प्रथम वेदक कहेतां सम्यक्त्व मोहनीयता प्रदेश तथा रस वेदे ठे. एतुं नाम द्वायोपशमिक कहीयें. जे जणी मिथ्यात्व मोहनीयनो रस सर्व घातीउं उदयें आब्यो थको जोगवी द्वाय कीधो अने उदय नथी आब्यो, एवो जे अनुदय रूप ते उपशम्यो ठे एने आंतरे जे आत्मानो तत्वरुचि ज्यां लगे जागे, ते पहेलुं द्वायोपशम सम्यक्त्व कहीयें. उक्तंच "मिथ्यतं जमुद्भ्रं, तं खीणं अणुद्भ्रं च उवसंतं ॥ मीसी जावंपरिणय, वेड्जांतं खउवसमं" ॥ १ ॥ तथा श्रीजिनकाळें प्रथम संघयणी मनुष्य द्वापक श्रेणि करतो पहेला अन्तानुबंधीया चार कपाय तथा त्रण दर्शन मोहनीय, ए सात प्रकृति खपावे, तेवारे जे प्रथम कह्यो आत्मानो शुद्ध श्रद्धान स्वजाव, ते वीजुं द्वायिक सम्यक्त्व. ए वड्यायु पामे, तेनी अपेक्षायें तो चारे गति मध्यें पामीयें. तथा ए साते प्रकृति रसथी तथा प्रदेशथी उपशमावे थके जे शुद्ध श्रद्धान गुण प्रगट्यो ते त्रीजुं श्रौपशमिक सम्यक्त्व जाणवुं. मिथ्यात्वने उदयें विपरीतरुचि ते चोथुं मिथ्यात्व. तथा मिथ्रने उदयें मिथ्ररुचि ते पांचमुं मिथ्र. तथा सम्यक्त्व वमतो, मिथ्यात्वं नथी पहतो, एनी वच्चें जे शुद्धरुचि ते ठहुं सास्वादन सम्यक्त्व जाणवुं. ए चारमी सम-कित मार्गणा ठ जेदें जाणवी.

ह्वे संज्ञा द्वायोपशमजन्य जीवनुं ज्ञानविशेष ते पण अर्हीयां दीर्घकालिकी संज्ञा तेणे सहित ते सन्नीया जीव मन सहित जाणवा. तथा ते संज्ञायें रहित जेने मन न होय ते असन्नीया जीव. एम संज्ञामार्गणायें विचारतां सर्व जीव वे प्रकारें जाणवा. ए संज्ञामार्गणा तेरमी वे जेदें जाणवी. ॥ १६ ॥

आदारेअर जेअ्या, सुर निरय विजंग मइ सु उंहि डगे ॥
सम्मत्त तिगे ह्मपा, सुका सन्नीसु सन्निडगं ॥ १७ ॥

अर्थ— आहारेश्वरनेत्या के० आहारक अने इतर ते आणाहारक ए वे जेद आहारक मार्गणाना, ए चउदमी मार्गणा, हवे वाशठ मार्गणायें चोद जीवजेद कडे ठे. सुर० के० देवगति, निरय के० नरकगति, त्रीजुं विजंग के० विजंग ज्ञान, चोयुं मड के० मतिज्ञान, पांचमुं सु के० श्रुतज्ञान, उद्दिष्टुगे के० श्रवधिज्ञान अने श्रवधिदर्शन, एवं सात. सम्मत्तितगे के० सम्यक्त्वतुं त्रिक, एवं दश. अने पह्या के० अग्नी-आरमी पद्मलेश्या, चारमी मुक्ता के० शुक्ल लेश्या, तेरमी सन्निभु के० सत्रीश्या, ए तेर मार्गणायें सन्निभुगं के० संझी पंचेंद्रिय पर्याता अने श्रपर्याता, ए वे जेद जीवना होय. ॥ इत्यक्षरार्थः ॥ १३ ॥

चोदमी आहारकमार्गणा, त्यां प्रथम आहार त्रण प्रकारना ठे. एक उंजार, श्रपर्यातावस्थायें होय तथा वीजो लोमाहार अने त्रीजो प्रक्षेपाहार, ए वे आहार पर्यातावस्थायें होय, ए त्रणे आहारं करी कुथोपशम हेतु शरीरादिक पुनल आहारे, तेने आहारक कहीयें. तेथी इतर के० वीजा श्रनाहारक जाणवा. जे कर्मणकाययोगी विग्रहगति समापन्न जीव तथा श्रयोगी केवली श्रत्यादिक श्रणाहारक जीव जाणवा. एम विचारतां वे जेदें सर्व जीव जाणवा, ए चोदमी आहारकमार्गणा कही. ए रीतें मार्गणाना उत्तर जेद वाशठ कखा.

हवे वाशठ मार्गणाहारें चोद जीवजेद विचारे ठे. देवगति अने नरकगति, ए वे गतिमार्गणामध्ये संझी पंचेंद्रिय अने पर्यातो करण श्रपर्यातो लेवो केमके लब्धि श्रपर्यातो देव अने नारकी न होय माटें.

त्रीजा विजंग ज्ञाने श्रपर्यातावस्थायें विजंग ज्ञानी होय. ते श्रपेक्षायें लेवुं तथा पंचसंग्रहमांहे विजंगें एकज जीवजेद मात्र सन्निपर्यातोनोज कख्यो ठे ते श्रसंझीया मांहेथी श्राव्यो जे देवता, अने नारकी तेने श्रपर्यातावस्थायें विजंगज्ञान न होय. तेथी ते श्रपेक्षायें एकज जेद लीधो ठे. ए विशेष ठे.

मतिज्ञान, श्रुतज्ञान, श्रवधिज्ञान, ए त्रण ज्ञान अने दर्शनमार्गणामांहे एक श्रवधिदर्शन ए चार मार्गणाहारें संझी पंचेंद्रिय करण श्रपर्यातो जीव त्रण ज्ञान सहित सम्यक्दृष्टि श्रवतरे, ते श्रपेक्षायें श्रपर्याता लीधा, तथा वीजा संझी पर्याता सम्यक्दृष्टि जीवने पण होय, एटले वे जीवजेद होय.

त्रण सम्यक्त्वं पण ए वे जीवजेद जाणवा. त्यां वज्जायु सात प्रकृति मोहनी खपावी, चार गतिमांहे उपजे, त्यां श्रपर्यातावस्थायें क्षायिक सम्यक्त्व होय. ते श्रपेक्षायें एक संझीया श्रपर्याता लेवा तथा उपशमश्रेणियें उपशम सम्यक्दृष्टि पण

मरण पामीने अनुत्तरवासी देवता थाय. ते अपेक्षायें बीजा संज्ञी अपर्याप्ता पण लेवा. अर्हीथां कोइ कहे ठे जे संज्ञी अपर्याप्ताने उपशम सम्यक्त्व केम होय ? तेनो उत्तर जे अर्ही करण अपर्याप्ता लेवा पण लब्धि अपर्याप्ता न लेवा.

वेदक सम्यक्त्वं, पद्मलेख्यायें, शुक्ललेख्यायें तथा संज्ञी मार्गणायें, ए चार मार्गणायें तथा पूर्वली नव, एवं तेर मार्गणास्थानें सन्निधुगं के० संज्ञीस्थाना वे जेद होय, एटले पर्याप्तो अने अपर्याप्तो ए वे जेद होय, त्यां अपर्याप्ता उपजती वेलायें करणथी लेवा जे जणी लब्धिअपर्याप्ता तो तथाविध विशुद्धिने अजावें ए तेर मार्गणाहारें न पामीयें. ए तेर मार्गणायें जीव जेद क्हा. अर्ही वेदक अने द्वायोपशमिक सम्यक्त्व एकज ठे. ए तेर मार्गणा थइ. ॥ १७ ॥

तमसन्नि अपज्जुअं, नरे सवायर अपज्ज तेज्ज ॥

थावर इगिंदि पढमा, चउ वार असन्नि डुड विगले ॥ १८ ॥

अर्थ— तं के० ते वे जेद असन्निअपज्जुअं के० असंज्ञीस्था लब्धि अपर्याप्ता सहित ए प्रण जेद, नरे के० मनुष्यगतिने विपे होय, सवायरअपज्जतेज्ज के० ते वे वादर अपर्याप्ता सहित प्रण जेद तेजोलेख्यामांहे होय. अने थावरइगिंदि के० पांच स्यावरकाय अने इंद्रियमार्गणामांहेली एकेंद्रिय, ए ठ वोलने विपे पढमाचउ के० प्रथमना चार जेद जीवोना होय. तथा वारअसन्नि के० प्रथमना वार जेद असंज्ञीमां होय, अने डुडविगले के० वे वे जीवजेद प्रत्येक विकलेंद्रियमांहे होय. ॥ इत्यहारायः ॥ १८ ॥

ते संज्ञीपर्याप्तो अने संज्ञी अपर्याप्तो, ए वे जेद अने असंज्ञी लब्धि अपर्याप्तो, ए प्रण जेद मनुष्यगतिमांहे पामीयें, जे जणी मनुष्यना मल मूत्रादिक चौद स्थानकें समूर्ष्टिम मनुष्य, असंख्य उपजे, ते अपर्याप्ताज मरण पामे. पण पूरी पर्याप्ति न करे. गर्भज वे जेदे होय, ते गर्भज मनुष्य सन्नीस्थाना वे जेद तथा वादर एकेंद्रिय अपर्याप्ता सहित प्रण जीव जेद ते तेजोलेख्यायें होय. जे जणी वादर एकेंद्रियमांहेखा पृष्ठी, थप् अने वनस्पतिमध्ये देवता लेख्या सहित अवतरे ठे. तेनी अपर्याप्तावस्था होय तेवारें तथा सन्निस्थाने पर्याप्ता अपर्याप्ता ए वेहु अवस्थायें तेजोलेख्या होय. अर्हीथां पण करणअपर्याप्ता लेवा.

द्वे ठ कायमार्गणा द्वारने विपे एक प्रसकाय मार्गणा रद्देवा दीजें, ते मूकीने पाकीनी पांच स्यावर कायमार्गणा अने इंद्रिय द्वारने विपे वेंद्रिय, तेंद्रिय, चौरिन्द्रिय अने पंचेंद्रिय रद्देवा दीजें, बाकी एकेंद्रियनी एकज मार्गणा लहीयें, तेवारें

पांच आचरने विषे षण् जीवना चार जेद लाने अने इंद्रिय द्वारमांदेखा एकेंद्रिय
अर्थे षण् जीवना चार जेद लाने, ते चार जेदनां नाम कहे ठे. एक सूक्ष्मएकेंद्रिय-
पर्याप्तो, धीजो सूक्ष्मएकेंद्रियअपर्याप्तो, तथा त्रीजो वादरएकेंद्रियपर्याप्तो, चोथो वा-
दरएकेंद्रियअपर्याप्तो, ए रीते पांच स्यावरकायमार्गणा तथा ठही एकेंद्रियमार्गणा,
ए ठ मार्गणाद्वारे पूर्वोक्त चार जीवजेद होय.

ए रीतं पूर्वली गायामां तेर मार्गणा द्वारं जीवजेद कया अने आ गायामां
प्रही सुधी मनुष्यगतिमार्गणा तथा तेजोलेश्यामार्गणा, पांच स्यावरकायमार्गणा
अने एक एकेंद्रियमार्गणा, एम सर्वे मली एकत्रीश मार्गणायें जीव जेद कया.

वावीशमी असंझी मार्गणायें चार जीवजेद होय. तेनां नाम कहे ठे. सूक्ष्मएकें-
द्रिय पर्याप्ता अने अपर्याप्ता, वादरएकेंद्रिय पर्याप्ता अने अपर्याप्ता, वेंद्रिय पर्याप्ता अने
अपर्याप्ता, तेंद्रिय पर्याप्ता अने अपर्याप्ता, चौरिंद्रिय पर्याप्ता अने अपर्याप्ता, असंझी
वेंद्रिय पर्याप्ता अने अपर्याप्ता, ए चार जेद असंझी मार्गणायें होय, जे जणी एउने
द्रव्यमन न होय अने जावमन होय. ते जणी असंझी कहीयें. ए वावीश मार्गणा
द्वारं जीवजेद कया.

त्रेवीशमी वेइंद्रिय मार्गणायें वेंद्रिय पर्याप्ता अने अपर्याप्ता, ए वे जीवजेद पामी-
यें. चोवीशमी तेंद्रियमार्गणायें तेंद्रिय पर्याप्ता अने अपर्याप्ता, ए वे जीवजेद पामीयें,
पञ्चीशमी चौरिंद्रिय मार्गणायें चौरिंद्रिय पर्याप्ता अने चौरिंद्रिय अपर्याप्ता, ए वे
जीवजेद पामीयें. ॥ १८ ॥

दसचरिम तसे अजया, द्वारग तिरि तणु कसाय ड अनाणे ॥

पढम तिलेसा जविअर, अचखु, नपु मिठि सवेवि ॥ १९ ॥

अर्थ—दसचरिम के० दश जेद ठेहा, तसे के० त्रसकायमार्गणायें पामीयें तथा
अजयाद्वारग के० अविरतिमार्गणा, आहारकमार्गणा, तिरि के० तिर्यंचगति, तणु
के० काययोगमार्गणा, कसाय के० चार कपायमार्गणा, डुअनाणे के० वे अज्ञानमा-
र्गणा, पढमतिलेसा के० प्रथमनी त्रण लेश्या मार्गणा, जविअर के० जव्यमार्गणा
अने इतर ते अजव्यमार्गणा, अचखु के० अचक्षुदर्शनमार्गणा, नपु के० नपुंसकवे-
दमार्गणा, मिठि के० मिथ्यात्वमार्गणा, एटली मार्गणायें सवेवि के० सर्व चौदे जीव-
जेद पामीयें. ॥ इत्यद्वारार्थः ॥ १९ ॥

सूक्ष्मएकेंद्रिय पर्याप्ता अने अपर्याप्ता तथा वादरएकेंद्रिय पर्याप्ता अने अपर्याप्ता,
एवं चार जेद विना वाकी चौदमांथी चरम एटले ठेहा वे इंद्रियादिक दश

जीवनेद व्रसकाय मार्गणायें पामीयें. जे जणी वेंद्रिय, तेंद्रिय, चौरिंद्रिय अने पंचेंद्रिय जीवने व्रस नामकर्मनो उदय ठे, तेथी पोताने वलें हाखे चाले ठे.

अने एक संयम मार्गणामध्यें अविरतिमार्गणायें, वीजी आहारकमार्गणामध्यें आहारकमार्गणायें, त्रीजी गतिमार्गणामध्यें तिर्यचगतिमार्गणायें, चोथी योगमार्गणामध्यें काययोगमार्गणायें तथा चार कपाय मार्गणायें एवं आठ मार्गणा. तथा मति अने श्रुत ए वे अज्ञानमार्गणायें, एवं दश. लेश्यामार्गणामध्यें कृष्ण, नील अने कापोत, ए त्रण लेश्यामार्गणायें, एवं तेर, तथा जव्य अने इतर के० अजव्य ए वे मार्गणायें, एवं पंदर तथा दर्शनमार्गणामध्यें अचक्षुदर्शनमार्गणायें, एवं शोल, वेदमार्गणामध्यें नपुंसकवेद मार्गणायें, एवं सत्तर, सम्यक्त्व मार्गणामध्यें मिथ्यात्वमार्गणायें, एवं अठार मार्गणामध्यें १ सूक्ष्मएकेंद्रिय, २ घादरएकेंद्रिय, ३ वेंद्रिय, ४ तेंद्रिय, ५ चौरिंद्रिय, ६ असंझीपंचेंद्रिय, ७ संझीपंचेंद्रिय, ए सात पर्याता तेमज ए सात अपर्याता, एम चौद जेद जीवना होय. जे जणी १ अविरतिपणुं, २ आहारकपणुं, ३ तिर्यचपणुं, ४ काययोगीपणुं, चार कपायनो उदय, वे अज्ञान, कृष्ण, नील अने कापोत ए त्रण लेश्या, जव्यपणुं, अजव्यपणुं, अचक्षुदर्शन, नपुंसकवेद, मिथ्यात्व, ए अठारे वोल चौद जीवनेदमांहे संजवे, त्यां मिथ्यात्व तो एकेंद्रियादिक वार जीवनेदने विषे एक अनाजोग मिथ्यात्वज होय, जे जणी तेजने अव्यक्तपणे तत्वरुचि नथी तेथी तेने तत्वरुचि विना मिथ्यात्व कहीयें, तथा पंच संग्रहमध्यें ए वार जीवनेदने अनजिग्रहित मिथ्यात्व कळुं ठे, जे जणी एणे कोइ देव गुरुने ग्रहण कखो नथी ते अपेक्षायें कळुं ठे तथा ए लब्धिथी तथा करणथी अपर्याता वेदु अहीं लेवा. अहींआं इंद्रियपर्याति पूरी कख्या विना इव्येंद्रियने अजावें पण अचक्षुदर्शन कळुं ते पटखा वास्ते जे आंख विना वीजा इंद्रिय तथा नोइंद्रिय तथा इव्येंद्रियने अजावें जे इंद्रियविपयिउं सामान्यावबोध ते अचक्षुदर्शन जाणवुं. जे जणी विग्रहगतिने विषे तथा कर्मणयोगें पण अनाकारोपयोग सिद्धांतमां कळुं ठे. त्यां वाटें-वहेता जीवमां जे अविधिदर्शनी जीव नथी, तेने वीजुं कळुं दर्शन होय ? ते जणी त्यां पण अचक्षुदर्शन मान्युं ठे. एटखे मूलथी चुम्मालीश मार्गणाछारें जीवनेद कखा. ॥ १ए ॥

पञ्जसन्नि केवल दुग, संजम मणनाण देस मण मीसि ॥

पण चरिम पञ्ज वयणे, तिय ठवि पञ्जिअर चकुंमि ॥ २० ॥

अर्थ- पञ्जसन्नि के० पर्याता संझी पंचेंद्रियनो एक जेद, ते अगीथार मार्गणा-

द्वारं पामीयं, तेनां नाम कहे ठे. केवलदुग के० केवलज्ञान ने केवलदर्शन, संयम के० संयम मार्गणा मांहेली पांच मार्गणायें, एवं सात. मणनाण के० मनःपर्यवज्ञान, देस के० देशविरति, मण के० मनोयोग, मीसे के० मिश्रदृष्टिमार्गणायें. एवं अगीआर मार्गणानेविषे पूर्वोक्त एकज जीवजेद होय. तथा पणचरिम के० पांच ठेह्वा जीवजेद पञ्ज के० पर्याप्ताना ते वयणे के० एक वचनयोगमार्गणानें विषे होय, अने तिय के० त्रण अथवा एज त्रणने पञ्जिअर के० पर्याप्ता तथा अपर्याप्ता ए वे जेदें करतां ठवि के० ठ जीवजेद चखुंमि के० एक चक्षुदर्शनमार्गणाने विषे होय. ॥ इत्यह-
राथः ॥ २० ॥

ह्वे करणपर्याप्तो संज्ञी पंचेंद्रियनो एक जीवजेद अगीआर मार्गणाद्वारं पामीयं, ते अगीआरनां नाम कहे ठे. १ केवलज्ञान, २ केवलदर्शन, ३ सामायिकचारित्र, ४ वेदोपस्थापनीयचरित्र, ५ परिहारविशुद्धिचारित्र, ६ सूक्ष्मसंपरायचारित्र, ७ यथा-ख्यातचारित्र, ८ मनःपर्यवज्ञान, ९ देशविरति, १० योगमार्गणामांहे एक मनोयोग, ११ मिश्रदर्शन, १२ अगीआर मार्गणा संज्ञी पंचेंद्रियपर्याप्तानें होय, अहीं केवल-ज्ञानी अने केवलदर्शनी पण, इव्यमन संबंधें संज्ञीठ केवली होय, ते अपेक्षायें संज्ञीठ लेवो. बीजुं केवलीने मतिज्ञानावरणीय द्वायोपशमजन्य ज्ञानविशेष जावमन न होय. जे जणी केवलीनुं ज्ञान द्वायिकजावें ठे पण द्वायोपशम जावें नथी. ए पर्याप्तो लब्धिथी तथा करणथी उन्नयप्रकारें लेवो. बीजा तेर जीवजेदें ए अगीआर दोळ न पामीयं. देशविरतिचारित्र अने सर्वविरतिचारित्र पण संज्ञी पर्याप्तानेंज होय.

पणचरिम के० पांच जीवजेद ठेह्वा पर्याप्ताना लेवा, एटले १ वेंद्रिय, २ तेंद्रिय, ३ चारेंद्रिय, ४ असंज्ञी पंचेंद्रिय, ए पांच पर्याप्ता करणथी तथा लब्धिथी उन्नय प्रकारें लेवा. ए पांच जेदें वचनयोगमार्गणायें होय. केमके ए पांच जीव जेदनें जापा होय, शेष नव जीवजेदनें जापा न होय माटें.

त्रण तथा ठ जेद एटले १ चारेंद्रियपर्याप्तो, २ असंज्ञीपंचेंद्रियपर्याप्तो, ३ संज्ञी-पंचेंद्रियपर्याप्तो, ए त्रण जीवना जेद चक्षुदर्शनमार्गणायें होय. तथा कोइएक आचार्य इंद्रियपर्याप्ति पूरी कथा पठी इतर एटले शेष पर्याप्तियें करी अपर्याप्ता एवा एज त्रण जीवजेद, एवं ठ जेद होय. एटले एज त्रण जेद पर्याप्ताना अने एज त्रण जेद अपर्याप्ताना, एवं ठ जीवस्त्यानकें चक्षुदर्शन होय, एम कहे ठे. एटले सजा-वन मार्गणाद्वारं जीवजेद कथा. ॥ २० ॥

श्री नर परिणदि चरमा, चञ्च अणहारे इसन्नि उ अपज्जा ॥
ते सुहुम अपज्ज विणा, सासणि इत्तो गुणे वुत्तं ॥ १२ ॥

अर्थ- श्रीनरपरिणदि के० स्त्रीवेद अने पुरुषवेद तथा पंचेंद्रिय, ए त्रण मार्गणायें चरमाचञ्च के० ठेह्वा चार जीवज्जेद जाणवा, अने अणहारे के० अणाहारक मार्गणायें इसन्नि के० वे संझीया, ठअपज्जा के० ठ अपर्याता, ए आठ जीवज्जेद होय. ते के० ते आठ जेदमांथी सुहुमअपज्जविणा के० सूक्ष्म अपर्याता विना वाकीना सात जीवज्जेद, सासणि के० सास्वादनमार्गणायें जाणवा. इत्तोगुणेषुत्तं के० हवे अहींआंथी थागले वाशह मार्गणाद्वारे गुणगणानं कहीशुं. ॥ इत्यह्वरार्थः ॥ १२ ॥

वेदमध्ये स्त्रीवेद अने पुरुषवेद तथा इंद्रियमध्ये पंचेंद्रिय, ए त्रण मार्गणाद्वारें ठेह्वा चार जीवज्जेद होय, एटले असंझी पंचेंद्रियपर्यातो अने अपर्यातो तथा संझी-पंचेंद्रियपर्यातो अने अपर्यातो ए ठेह्वा चार जीवज्जेद होय, अहींआं श्री पुरुष चि-न्हूरूप वेद असन्निथाने लेवा पण जाववेद तो नपुंसक वेदेंज ठे. शेष वे जेद न होय तथा सन्निउ पण करणअपर्यातो लेवो. केम के लब्धि अपर्याताने तो नपुंसक वेद होय.

अनाहारक मार्गणाद्वारें केवली समुद्घातनी वेदायें १ संझी पंचेंद्रिय पर्यातो लेवो, २ अपर्यातो, ३ सूक्ष्म एकेंद्रिय अपर्यातो, ४ वादर एकेंद्रिय अपर्यातो, ५ वेंद्रिय अपर्यातो, ६ तेंद्रिय अपर्यातो, ७ चौरेंद्रिय अपर्यातो, ८ असंझीपंचेंद्रिय अपर्यातो, ए आठ जीवज्जेद होय. तिहां अपर्याता वक्रगतियें वे, त्रण समय खगें होय, त्रण समय अनाहारी रहे. ए अपेक्षायें ए साते अपर्याता अनाहारक मार्गणायें पामीयें तथा केवली समुद्घात करतो त्रीजे, चोथे अने पांचमे, ए त्रण समयें कार्मणयोगी जणी अणाहारी होय. ते माटें संझी पंचेंद्रियपर्याता पण लेवा. जे जणी इत्थ मनसबंधें केवलीने सन्निउ कहीयें.

१ वादर एकेंद्रिय, २ वेंद्रिय, ३ तेंद्रिय, ४ चत्तरेंद्रिय, ५ असंझी पंचेंद्रिय, ६ संझी पंचेंद्रिय. ए ठ जीव जेद अपर्याताना अने सातमो संझी पंचेंद्रियपर्यातो, ए सात जीव जेद सास्वादन मार्गणायें लाजे, केम के कोइ जीव सम्यक्त्व वमतो सूक्ष्म एकेंद्रियमांहे न उपजे, तेथी अपर्यातावस्यायें सास्वादनपणुं सूक्ष्मएकेंद्रियने न होय, ते नणी वाकीना ठ जीवज्जेद अपर्याताना लीधा, केमके ए ठए करण अपर्यातामांहे सम्यक्त्व वमतो जीव अवतरे, ते अपेक्षायें लीधा, तथा सन्निथा अपर्याताने प्रथिजेदें उपशम सम्यक्त्व लही एक समय जघन्थ अने उत्कृष्ट ठ आवसि-नापसम्यक्त्वं प्रथम कषायोदयें पन्तां तथा उपशमश्रेणीथी पन्तां सास्वादन आवे

माटें कळो. एम वासठ मार्गणाछारें जीवजेद कळ्या. गुण चाहिरा एटले ए सर्व
मार्गणास्थित जीव गुणगणा विना न होय, ते जणी गुणगणां अनुक्रमें मार्ग
णाछारें जिहां जेटलां संजवे, तिहां तेटलां कहीयें वेयें. ॥ २१ ॥

पण तिरि चउ सुर निरए, नर सन्नि पणिदि चव तसि सवे ॥

इग विगल जूदगवणे, उ उ एगं गइ तस अजवे ॥ २२ ॥

अर्थ- पणतिरि के० पांच गुणगणां तिर्यच गतियें होय. चउसुरनिरए के० चार
गुणगणां देवगति अने नरकतियें जाणवां, तथा नरसन्निपणिदिचवतसि के० २ मनु
प्यगति, २ संझी, ३ पंचेंद्रिय, ४ जव्य अने ५ त्रस, ए पांच मार्गणायें सवे के० सर्व
गुणगणां होय, तथा इगविगल के० एकेंद्रिय, विकलेंद्रिय, जूदगवणे के० पृथ्वी,
अप् अने वनस्पति. ए सात मार्गणायें उउ के० वे वे गुणगणां होय, अने एगंगइ
तसअजवे के० गतित्रस तथा अजव्यने विपे एगं एटले एक मिथ्यात्व गुणगणुंज
होय. ॥ इत्युक्तार्थः ॥ २२ ॥

गतिमार्गणामांहे तिर्यचगतियें मिथ्यात्वथी मांडीने देशविरति लगें पांच गुण-
गणां पामीयें. शेष नव गुणगणां जवप्रत्ययेंज तेने न होय.

अने मिथ्यात्वथी मांडीने अविरतिसम्यक्दृष्टि लगें चार गुणगणां देवगति तथा
नरकगतिमध्ये लाजे. शेष दश गुणगणां जव प्रत्ययेंज विरतिने अजावें तेउने न
होय. एवं त्रण गतिमार्गणा थई.

गतिमध्ये मनुप्यगतिमार्गणा, वीजी सन्निमध्ये संझी मार्गणा, व्रीजी इंद्रियमार्गणा-
मध्ये पंचेंद्रिय मार्गणा, चोथी जव्यमध्ये जव्यमार्गणा, पांचमी कायमार्गणामध्ये
त्रसकायमार्गणा, ए पांच मार्गणाछारें मिथ्यात्वथी मांडीने अयोगी केवली पर्यंत
चौदे गुणगणां लाजे. जे जणी मनुप्य, सन्निउं, पंचेंद्रिय, जव्य अने त्रस, तेने सर्व
गुणगणां संजवे. एवं आठ मार्गणायें गुणगणां कळ्यां.

इंद्रियमार्गणामध्ये एकेंद्रिय, वेंद्रिय, तेंद्रिय अने चौरेंद्रिय, एवं चार अने का-
यमार्गणामध्ये पृथ्वी, अप् अने वनस्पति. ए त्रण मार्गणा. एवं सात मार्गणामध्ये
मिथ्यात्व ने सास्वादन, ए वे गुणगणां लाजे. केमके जे सम्यक्त्व वमतो पूर्ववद्भासु,
ए सातमध्ये अवतरे, तेने अपर्यातावस्थायें सास्वादन गुणगणुं होय. वीजुं सर्वदा
मिथ्यात्व गुणगणुंज होय, जे जणी ए सर्वने अनाजोगपणे तत्वश्रद्धान एणे ग्रहूं
नथी, तेथी ए अनजिग्रहीतपणे कहीयें. एवं पंदर मार्गणा थई.

गतित्रस ते आत्मशक्तियें हालवे चालवे करी त्रस जाणवा, पण त्रसपणे त्रसना-
मकर्मना उदयथी त्रस नहीं, एटले तेउकाय, अने वायुकाय, ए वे मार्गणाना जीव ल-

द्वि प्रसगतिर्ये प्रस कहेवाय तेने, तथा अजव्यमार्गणायें, ए त्रणे मार्गणायें, मिथ्या-
त्वगुणठाणुं होय, जे जणी ए मध्यें कोइ जीव, सम्यक्त्व वमतो पण न उपजे, तथा
अजव्यनें तो सम्यक्त्व स्पशेंज नहीं, तेथी अजव्यने सास्वादन गुणठाणुं न होय. एवं
अठार मार्गणाद्वारें गुणठाणां कहां. ॥ २२ ॥

वेअ ति कसाय नव दस, लोने चउ अजइ इ ति अनाण तिगे ॥

वारस अचकु चकुसु, पढमा अहखाइ चरिम चऊ ॥ २३ ॥

अर्थ- वेअतिकसाय के० त्रणें वेद, अने क्रोध, मान, माया, ए त्रणें कपाय, नव के०
नव गुणठाणां होय, अने दसलोने के० लोजमार्गणायें दश गुणठाणां होय. चउअजइ
के० चार गुणठाणां अविरतिमार्गणायें होय. इतिअनाणतिगे के० वे तथा त्रण गुण-
ठाणां अज्ञानत्रिकें होय. तथा वारसअचकुचकुसुपढमा के० अचकुदर्शनीय अने
चकुदर्शनीय जीवने पढमा एटले प्रथमनां वार गुणठाणां होय, अने अहखाइच-
रिमचऊ के० यथाख्यातचारित्रें ठेहृत्तां चार गुणठाणां होय. ॥ २३ ॥

स्त्री, पुरुष अने नपुंसक, ए त्रण जाववेद तथा क्रोध, मान अने माया, ए त्रण
कपाय, एवं ठ प्रकृतिना उदयवंत जीवनें प्रथमनां नव गुणठाणां होय, केम के नव
गुणठाणां पर्यंत त्रण कपायनो उदय ठे, तेथी एणे ओदयिक पर्यायने नव गुणठाणां
जाजे, एवं चौवीश मार्गणा अइ.

खोनकपायमार्गणायें सूक्ष्मसंपरायगुणठाणुं होय, जे जणी मिथ्यात्वथी मांकीने
दशमा गुणठाणा सुधी खोजनो उदय ठे, तेथी खोजी जीवने दश गुणठाणां होय,
पीजा गुणठाणां वेद अने कपायने विपे न संजवे. पहेले गुणठाणे अनंतावंधीआने
सरखो संज्वसनो क्रोध, व्रीजे मिश्रगुणठाणे अविरति अपचस्काणियाने सरखो संज्व-
सनो क्रोध, देशविरतिगुणठाणे पचस्काणीआने सरखो संज्वसनो क्रोध तथा प्रमत्त-
गुणठाणाथी मांकीने संज्वसनाने सरखो संज्वसन होय. एवं पच्चीश.

असंचति एटले विरति रहित जे जीव, तेने विपे मिथ्यात्वथी मांकीने अविरति
सम्यक्दृष्टि सुधीनां चार गुणठाणां जाजे, जे जणी पांचमे गुणठाणे देशविरति
होय, अने उपरखा नव गुणठाणे सर्वविरति होय पण त्यां अविरति नहीं होय
गाटे. ठवीश.

मनिअज्ञान, श्रुतअज्ञान अने विजंगज्ञान, ए त्रण मार्गणायें जो सम्यक्त्वांश
मिध्रगुणठाणे अधिक होय तो तेवारे त्रण अज्ञानने वे गुणठाणां होय, अने मिश्रगु-
णठाणे मिथ्यात्वांश अधिक होय तो अज्ञान घणुं होय, तेवारे मिथ्यात्व अधिक

होय अने एकगणीयुं मिथ्यात्व वेदे, तेवारें सम्यक्त्व अधिक होय तथा जे मत्तें सम्यक्त्वविना सर्वे अज्ञानी जीव कल्या, ते मत्तें ए त्रण अज्ञानने त्रण गुणगणां लाजे, जे जणी मिश्रदृष्टि पण अज्ञानी ठे, मिश्रगुणगणे पण अर्धुं मतिज्ञान अने अर्धुं मतिअज्ञान तथा अर्धुं श्रुतज्ञान, अने अर्धुं श्रुतअज्ञान होय. तथा अर्धुं विजंगज्ञान अने अर्धुं अवधिज्ञान होय तथा पूर्ण मतिअज्ञान अने पूर्ण विजंगज्ञान, तेवारें पहेले, बीजे गुणगणे त्रण अज्ञान होय. वली कोइक आचार्य कहे ठे के मिश्रगुणगणे मिथ्यात्व घणुं होय तेवारें मिश्रगुणगणे त्रणे अज्ञान होय, ए वे मत्त ठे. पठी साचुं खोटुं तो ज्ञानी जाणे. एवं उगणत्रोश मार्गणा यई.

प्रथमनां वार गुणगणां एटले मिथ्यात्वथी मांकीने वारमा क्लीणमोह गुणगणा सुधीनां वार गुणगणां, चक्षुदर्शन तथा अचक्षुदर्शन, ए वे मार्गणा छारें होय. जे जणी ए वे दर्शन, क्षायोपशमिकजावें होय अने आगले वे गुणगणें क्षायोपशमिक जाव नथी. तिहां क्षायिकजाव होय अने आगले वे गुणगणे केवलीने केवलदर्शन अने केवलज्ञान ठे पण केवलीने इंद्रियजन्य ज्ञान तथा दर्शन, ए वेहु न होय. केवलीनुं पारमार्थिक प्रत्यक्ष सकल ज्ञान ठे, ते जणी ए वेहु दर्शनं वार गुणगणां पहेलां संजवे. अहींआं अज्ञेदनयें जीवदर्शन जाणवुं. एवं एकत्रीश.

यथाख्यातचारित्र मार्गणायें ठेहृत्वां चार गुणगणां होय एटले उपशांत मोह, क्लीणमोह, सयोगी अने अयोगी, ए चार गुणगणां होय, तिहां अगीआरमे गुणगणे कपायोपशमथी यथाख्यातचारित्र ओपशमिकजावें होय, अने शेष त्रण गुणगणे कपायक्षय थयाथी क्षायिकजावें यथाख्यातचारित्र बीतरागचारित्र होय. अहींआं पण चारित्रवंतने अज्ञेद विवक्षायें लीधा. एवं वत्रीश मार्गणा छारें गुणगणां कल्यां. ॥ २३ ॥

मणनाणि सग जयाई, समइअ ठेअ चउ डन्नि परिहारे ॥

केवल डगि दोचरिमा, जयाइ नव मइसु उंहि डगे ॥ २४ ॥

अर्थ—मणनाणिसगजयाई के० मनःपर्यवज्ञानमार्गणायें प्रमत्तादिक सात गुणगणां होय, समइअठेअचउ के० सामायिक अने तेदोपस्थापनीय चारित्रें चार गुणगणां होय. परिहारेडन्नि के० परिहारविशुद्धिचारित्रें वे गुणगणां होय. केवलडुगिदोचरिमा के० केवलज्ञान अने केवलदर्शन, ए वे मार्गणायें वे ठेहृत्वां गुणगणां होय, तथा अजयाइनव के० अविरत्यादिक नव गुणगणां मइसु के० मतिज्ञानमार्गणने विपे तथा उंहिडुगे के० अवधिज्ञान अने अवधिदर्शनने विपे जाणवां. ॥ इत्यक्षरार्थः ॥ २४ ॥

मनःपर्यवज्ञानमार्गणायें जयाइ के० यत्नावंतसाधु तेनां गुणगणां प्रमत्तादिकत्री मांकीने क्षीणमोह लगें सात गुणगणां होय. एटले चारित्रियाने अप्रमत्त गुणगणे मनःपर्यवज्ञान उपजे, ते वली प्रमत्तें आवे, ते अपेक्षायें प्रमत्त गुणगणुं पण कर्तुं अने बीजा गुणगणायें ते साधु उपशमश्रेणि तथा क्षपकश्रेणि करे, ते अपेक्षायें सात गुणगणां लाजे. अर्हीआं पण ज्ञानवंतने अनेद विवक्षायें गुणगणां कर्थां. एवं तेत्रीश.

संयममार्गणामध्यें सामायिक अने ठेदोपस्थापनीय, ए वेहु चारित्रे एटले ए वे चारित्रवंत जीवने प्रमत्त, अप्रमत्त, निवृत्ति अने अनिवृत्ति, ए चार गुणगणां लाजे. ए वेहु चारित्र क्षायोपशमिकजावें तथा उपशम श्रेणियें नवमे गुणगणे श्रोपशमिक चारित्र होय, तेने मत्तें श्रोपशमिकजावे तथा क्षपकश्रेणियें नवमे गुणगणे क्षायिकजावें, एम त्रण जावें होय. एवं पांत्रीश मार्गणा थई.

परिहारविशुद्धिचारित्रें प्रमत्त अने अप्रमत्त, ए वे गुणगणां होय. ए चारित्रें उपशमश्रेणी तथा क्षपकश्रेणी, ए वेहु श्रेणी न होय, तेथी आगलां गुणगणां ए चारित्रें न होय. ए चारित्र क्षायोपशमिकजावें होय. एवं तत्रीश.

केवलज्ञान अने केवलदर्शन, ए वे मार्गणाछारें चरमा के० ठेह्लां वे गुणगणां होय, एटले एक सयोगी ने बीजुं अयोगी, ए वे गुणगणां होय, त्यांज केवलज्ञान अने केवलदर्शन होय. ए वेहु क्षायिकजावें ज्ञानज्ञानवंतने अनेदनयें पर्यायार्थिकनयें मुख्यतायें ज्ञानमार्गणायें गुणगणां कर्थां. एवं आडत्रीश.

अविरति सम्यक्दृष्टिगुणगणाथी मांडीने धारमा क्षीणमोह पर्यंतनां नव गुणगणां १ मतिज्ञान, २ श्रुतज्ञान, ३ अवधिज्ञान, ४ अवधिदर्शन, ए चार मार्गणायें होय. केम के सम्यक्त्वने अजावें मिथ्यात्वादिक त्रण गुणगणें ज्ञान न होय, तथा अवधिदर्शन मिथ्यात्वादिक त्रण गुणगणे सिद्धांतें मान्युं ठे, पण कर्मग्रंथने मत्तें न मान्युं, तेथी त्यां पण नव गुणगणां कर्थां. तथा सयोगी अने अयोगी, ए वे गुणगणे केवलज्ञान अने केवलदर्शन, ए वे होय. तेमांहे तादस्थिक सर्व ज्ञान दर्शन आख्यां. एवं वेंतालीश मार्गणाछारें गुणगणां कर्थां. ॥ २४ ॥

अड उवसमि चउ वेअगि, खइए इकार मिठ तिगि देसे ॥

सुहुमे स्सठाण तेर, स जोग आहार सुक्काए ॥ २५ ॥

अर्थ- अरुउवसमि के० आठ गुणगणां श्रोपशमिक सम्यक्त्वं होय. चउवेअगि के० चार गुणगणां, वेदकसम्यक्दृष्टिनें होय. खइएइकार के० क्षायिकसम्यक्त्वं अगी-आर गुणगणां होय. मिठतिगि के० मिथ्यात्व, साखादन ने मिश्र, ए त्रण तथा

देसे के० देशविरति, सुहुमे के० सूक्ष्मसंपराय, एवं पांच मार्गणा स्सछाण के० पोतपोताने गुणस्थानके० होय. अने तेरस के० तेर गुणगणां, जोग के० योगनी त्रण मार्गणा तथा आहार के० आहारमार्गणा अने सुक्काए के० शुक्कलेश्यामार्गणा, एवं पांच मार्गणायें होय.

अविरतिशी मांडीने अगीआरमा गुणगणां लगे० आठ गुणगणा सुधीमां ओपशमिक सम्यक्त्व मार्गणा होय. तेमांहे अविरति, देशविरति, प्रमत्त अने अप्रमत्त, ए चार गुणगणां अंगिजेद करतां देशविरति तथा सर्वविरतिलहे, ते अपेकायें लेवा. तथा आगलां चार गुणगणां उपशमश्रेणीयें होय. एवं तेंतालीश.

अविरति, देशविरति, प्रमत्त, अने अप्रमत्त, ए चार गुणगणां वेदक के० द्वायोपशमिक सम्यक्त्वं होय, अने आगले गुणगणे श्रेणी करतां ओपशमिक तथा द्वायिक सम्यक्त्व होय, पण तिहां सम्यक्त्व मोहनीय वेदवाने अजावें वेदक सम्यक्त्व न होय. एवं चुम्मालीश मार्गणायें गुणगणां कहां.

द्वायिक सम्यक्त्वमार्गणायें अविरतिगुणगणाशी मांडीने अयोगी लगे० अगीयार गुणगणां होय, अहीं प्रथमनां त्रण गुणगणां न होय, जे जणी चोथे, पांचमे, ठठे अने सातमे, ए चार गुणगणे तो जेणे मोहनीयनी सात प्रकृति खपावी ने पूर्वे परजवआयु वांध्युं होय ते रहे. तथा जो अवकायु कपकश्रेणी करे तो तेनी अपेकायें अगीआर गुणगणां होय. अहींआं कोइ पूठे जे सम्यक्त्व मोहनीयना द्वायशी थयुं जे तत्वश्रदान, तेने सम्यक्त्व केम कहीयें ? तत्रोत्तरं. जे मिथ्यात्वना पुजल, मादक शक्तिरहित शोध्या तंद्गलनी परें कख्या तेने सम्यक्त्व मोहनीय कहीयें. तेनी परें द्वायशी प्रगट्यो जे आत्मानो शुद्ध श्रदानगुण, जेम आठां पडल उतारे आंखनां पडल मटे, तेज प्रगट थाय, तेनी परें जे शुद्धात्मगुण प्रगटे तेने सम्यक्त्व कहीयें. ते पाम्या पठी त्रण जव करे, जो पूर्वे देवायु तथा नरकायु वांध्युं होय तो त्रण जव करे, अने मनुष्यायु तथा तिर्यचायु वांध्या पठी ए सम्यक्त्व लहे, तो जेणें अस्वस्व्याता वर्षायु युगलीयानुं वांध्युं होय तेज जीव, सम्यक्त्व लहे. पण जेणे संख्यात वर्षायुनो बंध कख्यो होय तो ते जीव पठी द्वायिक सम्यक्त्व न लहे, तो ते अपेकायें चार जव करे. यतः “ तंमिथ्यतइश्चउठं, नवंमि सिप्रंति खइश्चसम्मत्ते ॥ सुर निरय जुगलि सुगई; इमं नुजिणकाखिअनराणं ॥ १ ॥ ” एवं पीस्तालीश.

मिथ्यात्वमार्गणायें पहेलुं मिथ्यात्व गुणगणां होय, सास्त्रादनमार्गणायें सास्त्रादन-

गुणगणुं होय, मिश्रमार्गणायें मिश्रगुणगणुं होय, ए मिथ्यात्वादिक त्रिकने विपे
 आप आपणा नामनुं गुणगणुं एकेक होय तथा देशविरतिमार्गणायें पांचमुं गुणगणुं
 होय, तथा सूक्ष्मसंपरायचारित्रमार्गणायें एक सूक्ष्मसंपराय नामे दशमुं गुणगणुं होय.
 एम.ए.पांच मार्गणाछारें स्सटाण के० पोतपोतानां नाम सरखुं एकेक गुणगणुं जाणवुं.
 अर्हीत्यां पण अज्ञेदनयें जीवद्रव्यने मिथ्यात्वादिक पर्याय अजिन्न विवक्षिने गुणगणुं
 जाणवुं. एवं पचाश मार्गणाछारें गुणगणां कहां.

मनोयोग, वचनयोग अने काययोग, ए त्रण योगें सामान्यनयें मिथ्यात्वीथी लेइ
 तेर गुणगणां खाने, अने विशेषापेक्षायें तो एक सत्व, वीजुं असत्यामृषा, ए वे
 मनोयोगें अने एज वे वचनयोगें तेर गुणगणां होय, अने वीजा मनोयोगें तथा
 वचनयोगें जे चार योग थाय, ते चार योगें वार गुणगणां जाणवां. औदारिकमिश्र-
 काययोगें १ मिथ्यात्व, २ सास्वादन, ३ अविरति अने ४ सयोगी, ए चार गुणगणां
 जाणवां. तथा वैक्रियकाययोगें प्रथमथी मांडीने सातमा खगें सात गुणगणां जाणवां,
 तथा वैक्रियमिश्रकाययोगें १ मिथ्यात्व, २ सास्वादन, ३ अविरति, ४ देशविरति अने
 ५ प्रमत्त, ए पांच गुणगणां जाणवां. आहारककाययोगें प्रमत्त अने अप्रमत्त, ए वे
 गुणगणां जाणवां. आहारकमिश्रकाययोगें एकज प्रमत्त गुणगणुं जाणवुं, तथा
 कर्मणकाययोगें एक मिथ्यात्व, वीजुं सास्वादन, वीजुं अविरति, चोथुं सयोगी, ए
 चार गुणगणां होय. एवं त्रेपन मार्गणा थई.

आहारीनी मार्गणायें पहेखां तेर गुणगणां जाणवां. तथा शुक्लक्षेत्रामार्गणायें
 पण ए तेर गुणगणां जाणवां. तथा चौदमे अयोगी गुणगणे अणाहारीअक्षेशी होय.
 एवं पंचावन मार्गणाछारें गुणगणां कहां ॥ २५ ॥

असन्निमु पढम डग, पढम तिलेसासु वच्च डसु सत्त ॥

पढमंतिम डग अजया, अणहारे मग्गणामु गुणा ॥ २६ ॥

अर्थ- असन्निमुपढमडुगं के० असंझीमार्गणायें प्रथमनां वे गुणगणां होय. पढ-
 मतिसेसामुवच्च के० पहेली कृष्णादिक त्रण क्षेत्रां मार्गणायें ठ गुणगणां जाणवां.
 अने डसुमत्त के० तेजो अने पद्म ए वे क्षेत्रायें सात गुणगणां जाणवां. पढ-
 मंतिमडुग के० प्रथमनां वे गुणगणां, अने अंतनां वे गुणगणां, एवं चार तथा
 अजया के० अविरतिगुणगणुं, एवं पांच गुणगणां, अणहारे के० अणाहारकमार्ग-
 णायें जाणवां. ए मग्गणामु के० वाशठ मार्गणाछारने विपे गुणा के० गुणगणां
 विवरीने कहां. ॥ इत्यहारायः ॥ २६ ॥

दीर्घकालिकी मंडारहित एवो असंझीठ जीव, तेमांहे मिथ्यात्व अने सास्वादन, ए प्रथमनां वे गुणगणां लाजे, ते मध्यं सास्वादन तो एकेंद्रियादिक असंझीथा जीवमध्यं सम्यक्त्व वमतो देवतादिक अवतरे, तेने करण अपर्याप्तावस्थायें सास्वादन होय. शेष सर्व मिथ्यात्वी जीव जाणवा. एवं तप्पन्न.

कृष्ण, नील अने कापोत, ए प्रथमनी त्रण लेश्यावंत जीवने मिथ्यात्वथी प्रमत्त-सुधी प्रथमनां ठ गुणगणां होय, ए गुणगणे ए त्रण लेश्या पामीयें. वीजुं वली देशविरतियें तथा सर्वविरतियें ए त्रण अशुरू लेश्या न पामीयें. ते मत लेश्याने बंधस्वामित्वमांहे ए त्रण लेश्यायें चार गुणगणां कद्यां ठे. अहींथां तो पूर्वं देशविरति तथा सर्वविरति गुण पामीने ए लेश्यायें वत्तें तो पण ए वेहु गुणगणां न जाय, माटे ए वे गुणगणे कृष्णादिक त्रण अशुरू लेश्या पण आवे. एम पूर्व प्रतिपन्ननी अपेक्षायें अहीं ठ गुणगणां कद्यां. पण तेथी उपरांत गुणगणां ए लेश्यावंतने न होय, तेथी अहींथां कोइ विरोध न जाणवो. “ सम्मत्तसुथं सवा, सु लहइ सुखासु तिसुवचारितं ॥ पुवपडिवन्नउपुण, अणयरी ए लेसाए. ” एवं उगणशाठ.

तेजोलेश्या तथा पन्नलेश्या, ए वेहु लेश्यायें पहेला मिथ्यात्वथी मांनी सातमा अप्रमत्त गुणलगें साते गुणगणां पूर्व प्रतिपन्नने तथा पडिवजताने पण होय. एवं एकशठ.

हवे अनाहारकमार्गणायें गुणगणां कहे ठे. मिथ्यात्व अने सास्वादन, ए पहेलां वे गुणगणां तथा अविरति, सम्यक्दृष्टि, ए त्रण गुणगणां अहींथां वक्रगति पांच समयनी करतां वचला त्रण समय अथवा चार समय, अणाहारी होय. तेनी अपेक्षायें पहेलां वे तथा चोथुं, ए त्रण गुणगणां वाटें वहेतां जीवमध्यें पामीयें. जे जणी यतः “ जोएणकस्सएणं, आहारेइ अणंतरं जीवो ॥ तेण परं मीसेणं, जीवसरीरनिपत्ती ॥ १ ॥ ” ते जणी विग्रहगतियें अणाहारीनां ए त्रण गुणगणां जाणवां, तथा केवली केवलसमुद्रघात आठ समयनो करे तेमध्ये त्रीजे, चोथे अने पांचमे, ए त्रण समयें कार्मणयोगी जणी अणाहारी होय, तथा अयोगीगुणगणुं चौदमुं “ अ इ उ ऋ लृ ” एवा पांच इहस्व अक्षर उच्चारतां होय तेटलो काल अणाहारी होय अथवा अनादि अनंत सिद्ध जीव तेने पण योगने अज्ञावें अणाहारकपणुं होय. वीजा जीव एक समयमात्र पण अणाहारी न होय. ए रीतें अणाहारकमार्गणायें एक मिथ्यात्व, वीजुं सास्वादन, त्रीजुं अविरति, चोथुं सयोगी अने पांचमुं अयोगी, ए पांच गुणगणां संजवे. अहींथां कोइ कदेशे के जीव वारमे, तेरमे, अने त्रीजे, ए त्रण गुणगणे केम मरे नहीं अने वीजा अग्नीधार गुणगणे मरण पामे तो त्यां विग्रहगति करे, तो ते गुणगणे अणाहारी न होय ? तत्रोत्तरं. ए

श्रुतीश्रार गुणगणे मरण पामे एम जे कळुं ठे, ते व्यवहारमते कळुं ठे, वीजुं मरण-
समये जीव श्रविरति होय जे जणी ते समय, परजवायुनो ठे. विरति तो श्रा
जवना श्रायु लगे ठे. एम वाशठे मार्गणाछारें प्रत्येकें प्रत्येकें गुणगणां विवरीने कळां॥१६॥

हवे ते मार्गणास्थित जीवना गुणनुं तरतमपणुं योगजन्य ठे. जे जणी श्राठ
करण करी कर्मने विचित्रपणे जीवने गुणगणानो जेद ठे. तिहां करण के० योगवीर्य
जाणुं सुगम थाय, ते जणी गुणगणां कळां. पठी पन्नर योग वाशठ मार्गणाछारें
जिहां जेटला संजवे, तिहां तेटला देखाडे ठे.

॥ श्रथ मार्गणासु योगानाह ॥

सचेअर मीस असच्च, मोस मण वय विउधि आहारा ॥

उरलं मीसा कम्मण, इअजोगा कम्म अणहारे ॥ १७ ॥

अर्थ-त्यां प्रथम सचे के० सत् एटले साधुने हेतु ते सत्य. यथा जीवादिक पदार्थ
द्रव्यरूपं नित्य, पर्यायरूपं अनित्य. ए जेम अनेकांतपणें चिंतवुं, ते सत्यमनोयोग
अने तेथी इअर के० विपरीत पणे एकांतपणे नित्यविश्वव्यापि इत्यादिक चिंतवुं,
ते असत्यमनोयोग. तेमज साचा वचननुं श्रात्माने जोरुं, ते सत्यवचनयोग. तथा
असत्यवचनसाथे श्रात्मानुं जोरुं, ते असत्यवचनयोग, अने ते असत्ययोगें करी
मीस के० मिश्र एटले कांइएक सत्य अने कांइएक असत्यपणे, जेम श्रा गाममये
दश जाया तथा दश मुवा, अर्हीथां कांइ साचुं कांइ जूनुं चिंतवुं, ते सत्यामृपा-
मनोयोग; अने तेम बोसुं, ते सत्यामृपावचनयोग. तथा श्रा मंत्रणा याचना, जेम के,
हे देवदन ! श्रा अमुक वस्तु लाव्य, श्रा ले, इत्यादिक जे चिंतवुं तेथी जिनवचन विरो-
धाय नर्ही. माटें जूव पण नर्ही, अने श्रा राधक पण नर्ही, एटले साच पण नर्ही, ते जणी
श्रात्तश्रमांस के० असत्यामृपामनोयोग. अने एरीतें बोले, ते असत्यामृपावचनयोग. ए
व्यवहारनपमते चार मनना तथा चार वचनना योग होय. अने निश्चयनयमते जे शुद्ध-
परिणाम विवक्षापूर्वक ते प्रथम सत्य मण के० मनोयोग. बीजो मिथ्यात्वादिकें सहित
जे चिंतवे, ते असत्यमनोयोग. एमज वय के० ए वे प्रकारें जे बोसुं ते एक सत्य-
वचनयोग अने बीजो असत्यवचनयोग, बीजा सत्यामृपावचनयोग, चौथो असत्यामृ-
पावचनयोग. एथं चार मनना तथा चार वचनना मली श्राठ योग थया.

विटवि के० वैक्रियशरीरें करी श्रात्मानो वीर्यव्यापार ते वैक्रिययोग. ते वे जेदें ठे-
एक अविजन्म्य मनुष्य तथा तिर्यचने होय, अने जवधारणीय देवता तथा नारकीनां
शरीर जाववां. तेनी माये श्रात्मशक्तिनुं जोटुं ते बीजो वैक्रिययोग.

आहारा के० चोद पूर्वधरमुनि पोताना मनना संशय टालवाने तथा जिनकृद्धि देखवाने आहुं स्फटिक सरखुं मुंड हाथ प्रमाण शरीर करे, ते आहारक शरीर. तेनी साथें आत्मानुं जोरुं, आहारकशरीरजन्य व्यापार, ते आहारकयोग.

उरलं के० औदारिक शरीरने योगें जे जीवव्यापार ते औदारिकयोग जाणवो.

ह्वे ए त्रणे योगने मीसा के० मिश्र करवा एटले अपर्याप्तावस्थायें मनुष्य अने तिर्यचने कार्मण साथें मिश्र जे औदारिकपुञ्जजन्यव्यापार ते प्रथम औदारिक मिश्रयोग जाणवो.

तथा देवता अने नारकीने अपर्याप्तावस्थायें कार्मणसाथें मिश्र जे वैक्रियपुञ्ज अथवा मनुष्यादिकने उत्तरवैक्रिय करतां ज्यांसुधी तेनी पर्याप्ति पूर्ण थइ नथी, त्यांसुधी औदारिक पुञ्जसाथें वैक्रियपुञ्ज मिश्र होय तेथी अयो जे जीववीर्यविशेष ते वीजो वैक्रियमिश्रयोग जाणवो.

तथा आहारक शरीर करतां ज्यांसुधी तेनी पर्याप्ति पूरी करी नथी त्यांसुधी आहारक पुञ्ज औदारिकसाथें मिश्र होय तज्जन्य जीववीर्यविशेष ते वीजो आहारकमिश्रयोग जाणवो. तेम आहारकशरीरने संहरता पण आहारकमिश्रयोग होय.

कम्मण के० कर्मदलसाथें आत्मप्रदेशनुं मलबुं, ते कार्मणशरीर कहीयें. तेणे करी परजवादिकथी आगमनशक्ति ते चोथो कार्मणयोग. ए चार योग मिश्रना तथा त्रण पूर्वे कह्या जे त्रण शरीरना, एवं सर्व मली सात कायाना योग थया, तथा चार मनना अने चार वचनना, एवं पंदर योग कह्या.

अहींथां कोइ पूठशे जे तेजस पण शरीर ठे, तेणे करी पण जीवने तेजोलेख्या मूकवा लेवादिकनुं करुं तथा जोजन पाचनादिक व्यापारें प्रवर्ततो ठतो तेजसपणे योग केम न कह्यो ? तिहां उत्तर कहेठे के, जीवने तेजसशरीर, अने कार्मणशरीर सर्वदा होय. तेथी कार्मणयोगमांहेज ए लीधुं, ए जाव ठे. इअजोगा के० एम ना-मथी तथा स्वरूपथी ए पंदर योग कह्या.

॥ ह्वे वाशठ मार्गणा छारें ए पंदर योग विवरे ठे. ॥

कम्मअणहारे के० अणाहारीमार्गणायें एकज कार्मणयोग होय. वीजा चोद योगें वर्ततो जीव, आहारी होय अने कार्मणयोगें वर्ततो जीव अणाहारी होय, तेम आहारी पण होय, जे जणी प्रथम समयें कार्मणयोगें आहारी होय ॥ इति ससु-च्यार्थः ॥ २३ ॥

नर गइ पण्णिंदि तस ताणु. अचखु नर नपु कसाय सम्मडुगे ॥

सन्नि ठवेसा हारग, जव मइ सुअ उंदि डगि सवे ॥ २४ ॥

अग्नीञ्चार गुणगणे मरण पामे एम जे कहुं ठे, ते व्यग्रहारमतें कहुं ठे, वीजुं मरण-
समयें जीव अविरति होय जे जणी ते समय, परजवायुनो ठे. विरति तो आ
जवना आयु खमें ठे. एम वाशठे मार्गणाद्वारें प्रत्येकें प्रत्येकें गुणगणां विवरीने कव्यां॥२६॥

हवे ते मार्गणास्थित जीवना गुणनुं तरतमपणुं योगजन्य ठे. जे जणी आठ
करण करी कर्मने विचित्रपणे जीवने गुणगणानो जेद ठे. तिहां करण के० योगवीर्य
जाणवुं सुगम थाय, ते जणी गुणगणां कव्यां. पत्री पन्नर योग वाशठ मार्गणाद्वारें
जिहां जेटला संजवे, तिहां तेटला देखाडे ठे.

॥ अथ मार्गणासु योगानाह ॥

सचेञ्चर मीस असच्च, मोस मण वय विजघि आहारा ॥

उरलं मीसा कम्मण, इञ्चजोगा कम्म अणहारे ॥ २७ ॥

अर्थ-त्यां प्रथम सचे के० सत् एटले साधुने हेतु ते सत्य, यथा जीवादिक पदार्थ
द्रव्यरूपें नित्य, पर्यायरूपें अनित्य, ए जेम अनेकांतपणें चिंतववुं, ते सत्यमनोयोग
अने तेथी इञ्चर के० विपरीत पणे एकांतपणे नित्यविश्वव्यापि इत्यादिक चिंतववुं,
ते असत्यमनोयोग, तेमज साचा वचननुं आत्माने जोरवुं, ते सत्यवचनयोग. तथा
असत्यवचनसाथे आत्मानुं जोरवुं, ते असत्यवचनयोग, अने ते असत्ययोगें करी
मीस के० मिश्र एटले कांइएक सत्य अने कांइएक असत्यपणे, जेम आ गाममप्यें
दश जाया तथा दश मुवा, अहींआं कांइ साचुं कांइ जूजुं चिंतववुं, ते सत्यामृपा-
मनोयोग; अने तेम वोलवुं, ते सत्यामृपावचनयोग. तथा आमंत्रणा याचना, जेम के,
हे देवदत्त ! आ थमुक वस्तु लाव्य, आ ले, इत्यादिक जे चिंतववुं तेथी जिनवचन विरो-
धाय नहीं. माटें जूठ पण नहीं, अने आराधक पण नहीं, एटले साच पण नहीं, ते जणी
असच्चमोस के० असत्यामृपामनोयोग. अने एरीतें वोल्ले, ते असत्यामृपावचनयोग. ए
व्यग्रहारनयमतें चार मनना तथा चार वचनना योग होय. अने निश्चयनयमतें जे शुद्ध-
परिणाम विवक्षापूर्वक ते प्रथम सत्य मण के० मनोयोग. वीजो मिथ्यात्वादिकें सहित
जे चिंतवे, ते असत्यमनोयोग. एमज वय के० ए वे प्रकारें जे वोलवुं ते एक सत्यव-
चनयोग अने वीजो असत्यवचनयोग, वीजां सत्यामृपावचनयोग, चौथो असत्यामृ-
पावचनयोग. एवं चार मनना तथा चार वचनना मली आठ योग थया.

विजघि के० वैक्रियशरीरें करी आत्मानो वीर्यव्यापार ते वैक्रिययोग. ते वे जेदें वे-
एक लब्धिजन्य मनुष्य तथा तिर्यचने होय, अने जवधारणीय देवता तथा नारकीनां
शरीर जाणवां. तेनी साथें आत्मशक्तिनुं जोडवुं ते वीजो वैक्रिययोग.

आहारा के० चोद पूर्वधरमुनि पोताना मनना संशय टाकवाने तथा जिनरुद्धि देखवाने आठुं स्फटिक सरखुं मुंड हाथ प्रमाण शरीर करे, ते आहारक शरीर. तेनी साथें आत्मानुं जोरुं, आहारकशरीरजन्य व्यापार, ते आहारकयोग.

उरळं के० औदारिक शरीरने योगें जे जीवव्यापार ते औदारिकयोग जाणवो.

ह्वे ए त्रणे योगने मीसा के० मिश्र करवा एटले अर्थात्तावस्यायें मनुष्य अने तिर्यचने कार्मण साथें मिश्र जे औदारिकपुनजजन्यव्यापार ते प्रथम औदारिक मिश्रयोग जाणवो.

तथा देवता अने नारकीने अर्थात्तावस्यायें कार्मणसाथें मिश्र जे वैक्रियपुनज अथवा मनुष्यादिकने उत्तरवैक्रिय करतां ज्यांसुधी तेनी पर्याप्ति पूर्ण अइ नथी, त्यांसुधी औदारिक पुनजसाथें वैक्रियपुनज मिश्र होय तेथी अथो जे जीववीर्यविशेष ते वीजो वैक्रियमिश्रयोग जाणवो.

तथा आहारक शरीर करतां ज्यांसुधी तेनी पर्याप्ति पूरी करी नथी त्यांसुधी आहारक पुनज औदारिकसाथें मिश्र होय तज्जन्य जीववीर्यविशेष ते वीजो आहारकमिश्रयोग जाणवो. तेम आहारकशरीरने संहरता पण आहारकमिश्रयोग होय.

कम्मण के० कर्मदलसाथें आरमप्रदेशनुं मळवुं, ते कार्मणशरीर कडीयें. तेणे करी परजवादिकथी आगमनशक्ति ते चोथो कार्मणयोग. ए चार योग मिश्रना तथा त्रण पूर्व कथा जे त्रण शरीरना, एवं सर्व मळी सात कायाना योग अथा, तथा चार मनना अने चार वचनना, एवं पंदर योग कथा.

अहींथां कोइ पृच्छे जे तेजस पण शरीर ठे, तेणे करी पण जीवने तेजोसद्या मूकवा खेवादिकनुं करवुं तथा जोजन पाचनादिक व्यापारें प्रवर्ततो वतो तेजसपणे योग केम न कथा ? तिहां उत्तर कहेवे के, जीवने तेजसशरीर, अने कार्मणशरीर सर्वदा होय. तेथी कार्मणयोगमांहेज ए लीळुं, ए जाव ठे. इत्यजोगा के० एम ना-मथी तथा स्वरूपथी ए पंदर योग कथा.

॥ ह्वे वाशछ मार्गणा ठारें ए पंदर योग विवरे ठे. ॥

कम्मअणहारे के० अणहारीमार्गणायें एकज कार्मणयोग होय. वीजा चोद योगें वर्ततो जीव, आहारी होय अने कार्मणयोगें वर्ततो जीव अणहारी होय, तेम आहारी पण होय, जे जणी प्रथम समयें कार्मणयोगें आहारी होय ॥ इति मनु-शयार्यः ॥ २३ ॥

नर गइ परिणदि तस तणु, अचरु नर नपु कसाय सम्मइगे ॥

सन्नि वल्लेसा दारग. अब मइ नुअ उंदि इनि संवे ॥ ७८ ॥

अर्थ—गतिमांहे नरगइ के० १ मनुष्यनी गति, इंद्रियमध्ये पण्दि के० २ पंच-
 द्रिय, कायमध्ये तस के० ३ त्रसकाय, योगमध्ये तणु के० ४ काययोग, दर्शनमध्ये श्र-
 चक्रु के० ५ अचक्रुदर्शन, वेदमध्ये नर के० ६ पुरुषवेद, तथा नपु के० ७ नपुंसकवेद,
 कसाय के० कपायमध्ये क्रोधादिक चारे कपाय लेवा, एवं अगीथार मार्गणा अई. अने
 सम्महुगे के० सम्यक्त्वमार्गणामध्ये द्वायिक अने द्वायोपशमिक, ए वे सम्यक्त्वमा-
 र्गणा, एवं तेर. सत्रि के० १४ संह्रीमार्गणा, त्वेसा के० कृष्णादिक तए लेख्या, एवं
 वीश. आहारग के० २१ आहारीमार्गणा, जव के० २२ जव्यमार्गणा, ज्ञानमार्गणा-
 मध्ये मद्रसुअहिडुगि के० मतिज्ञान, श्रुतज्ञान अने अवधिज्ञान, ए त्रण मार्गणा,
 अने दर्शनमार्गणामध्ये डुगशब्दं अवधिदर्शन, साथे लेवुं. तेथी अवधिदर्शन मा-
 र्गणा. एयं त्वीश मार्गणाछारें सवे के० सर्वे पंदरे योग संनवे, जे जणी मनुष्य पंच-
 द्रियने सर्व योगनो संनव ठे ते माटे.

अर्हीथां आहारीमार्गणायें कोइएक आचार्य कार्मणयोग मानता नथी, जे जणी
 ते " अकर्मगा आहारगेषु " एम पद कहे ठे. तो तेना मते आहारक मार्गणायें
 एक कार्मणयोग न होय, शेष चोद योगज होय पण ते केम घटे ? जे जणी कृनु-
 गनियें आर्हीने जीव, उपजवाने समयें कार्मणयोगे आहार लीये ठे. वीजो कोइ
 योग तिहां नथी, ते अपेक्षायें कार्मणयोग आहारी जीवने पण होय तथा निश्चय-
 नयें जे प्रह्या मांढ्युं ते प्रभुं तेषे औदारिक पुन्रजआहारणसमयें औदारिकपुन्रज-
 मिश्र कार्मणपुन्रजसाथें होय. तज्जन्यशक्तिविशेष ते औदारिकमिश्र कहीयें. तेथी
 प्रथम समयें औदारिकमिश्रयोगी आहारक होय, पण कार्मणयोगी न होय, एवुं पण
 न पटे. जे जणी प्रथम समयें उपजतुं कार्यज, आपणुं कारण केम होय ? जेम घनो
 उपजतो पोतानुंज कारण न होय, तेम औदारिकमिश्र उपजतोज पोतानुं कारण
 केम होय ? ते जणी जीव, प्रथम समयें कार्मणयोगे आहार लेइ ते औदारिकपणे
 परिणमावे, तेवारें धीजे समयें औदारिकमिश्रयोगी होय. ए वचन विरोध नथी ला-
 गतो. पत्री तत्वं केवडीगम्य.

तथा अर्हीथां पण मनुष्यादिक औदारिक पर्यायमुद्रयतायें ज्ञानादिक द्वायोपश-
 मिक अने द्वायिकसम्यक्त्वं द्वायिकपर्याय तथा मनुष्यजवादिक पारिणामिक
 तंमनुष्यतायें अनेदनयें जीवद्रव्य त्रिवह्ययोग, तिहां संनवे. ए गाथामां त्वीश
 मार्गणाछारें योग कथा, अने एक छारें पूर्व्वी गाथामां योग कथा. ए सर्वे सता-
 हीश छार अर्थां ॥ इति सनुव्यचार्यः २७ ॥

तिरि इति अजय सासण, अनाण उवसम अजव मिठेसु ॥
तेराहार डगूणा, तें उरलडगूण सुर निरए ॥ १९ ॥

अर्थ- तिरि के० १ तिर्यचगतिमार्गणा, इति के० २ स्त्रीवेदमार्गणा, अजय के० ३ अविरतिमार्गणा, सासण के० ४ सास्त्रादनमार्गणा, अनाण के० ५ अज्ञाननी त्रण मार्गणा, एवं सात; उवसम के० ६ उपशमिक सम्यक्त्वमार्गणा, अजव के० ७ अज-
व्यमार्गणा, मिठेसु के० १० मिथ्यात्वमार्गणा, एवं दश मार्गणाद्वारें वर्चतां जीवोनें विपे
तेराहारडगूणा के० पंदर योग, मांहेथी आहारकट्टिक हीन करतां तेर योग होय.
तिहां कार्मणयोग, वाटें वहेतां वे जवने वच्चं जीवने होय, तथा स्त्रीने केवल समु-
दघातमां पहेले त्रण समयें होय, तथा औदारिक मिश्रयोग अपर्याप्तावस्थायें होय.
तथा औदारिकादिक अगीघार योग पर्याप्तावस्थायें होय. तिहां वैक्रिय अने वैक्रि-
यमिश्र, ए वेहु योग तिर्यच उत्तरवैक्रिय करे, ते अपेक्षायें कह्या ठे. शेष आहारक
अने आहारकमिश्र, ए वे योग चारित्रने अजावें चउद पूर्वी विना न होय. केमके
ते विना आहारकलविध पण न उपजे, तेथी ए वे योग न होय. तथा अहींआं स्त्री-
वेद कह्यो ते डव्यथी लेवो. जे जणी अहीं सर्वस्यानकें डव्यथीज वेदनी विवदा
ठे, जो जाववेद कहींयें तो वार उपयोग जे कह्या ठे, ते मांहेला केवलज्ञान अने
केवलदर्शन ए वे योग, जाववेदें केम संजवे ? जे जणी केवली अवेदी ठे माटें केम
संजवे ? ते जणी अहींआं सर्वस्यानकें डव्यवेद कह्या ठे, तथा स्त्रीने चारित्र होय,
पण तुठता गारववहुलतादिक दोष जाणवा. तेथी स्त्रीने चौद पूर्व जणवुं निपेधुं ठे;
तेथी ते विना ए आहारक अने आहारकमिश्र, ए वे योग, आहारकलविध विना न
होय, शेष तेर योग होय. तथा उपशमसम्यक्त्वं पण शुद्ध परिणाम ठे, ते जणी
आहारकलविधनुं प्रयुंजवुं नथी मानता, तेथी तेने आहारकयोग वेहु न होय, तथा वैक्रि-
ययोग तो देवता तथा नारकी गंठीजेद करतो उपशम सम्यक्त्व लहे, ते वैक्रिययोगी
होय. ए अपेक्षायें अहीं लीधुं तथा कार्मण अने वैक्रियमिश्र, ए वे योग उपशमश्रेणी-
मांहे काल करे, ते अनुत्तर विमानवासी देव हाय तो तेने मतें मतांतरें अपर्याप्तावस्थायें
उपशमसम्यक्त्व होय. एम मानतां ए वे योग संजवे. पण औदारिकमिश्रयोग
क्याहीं पण संजवतो नथी, जे जणी उपशम श्रेणीनुं उपशमसम्यक्त्व होय, तिहां
मनुष्य अने तिर्यचनुं अपर्याप्तपणुं न संजवे. अने मनुष्य तथा तिर्यचने अंधिजेद
पण अपर्याप्तावस्थायें न संजवे. तथा ते उपशमसम्यक्त्वं मरे पण नहीं के जेथी जे
परजवनुं कहींयें, अने केवली विना औदारिक मिश्रयोग अपर्याप्तावस्थायेंज होय तो
उपशमसम्यक्त्वं औदारिकमिश्रयोग केम लाने ? ते बहुश्रुतें विचारवुं तथा ते अंधिजे

करीने मनुष्य, उपशमसम्यक्त्व पामे तेवारें कोइ एकने वैक्रियलब्धि होय तेथी वै-
क्रियशरीर करतां श्रौदारिकमिश्र योग होय ठे तेथी मनाय खरुं पण ते सिद्धांत-
मते कशुं ठे, परंतु कर्मग्रंथने मते नथी मानता. माटे ए वात केवळीगम्य ठे. अने
पूर्वाक्त ए दश मार्गणामांची शेष सात मार्गणायें चारित्र नथी, तेथी त्यां तो स्वजावें
आहारकयोग वझे नथी. शेष तेर योग होय.

तेउरलडुगूणसुरनिरए के० ते पूर्वे कह्या जे तेर योग तेमांहेलां श्रौदारिकशरीर
देवता तथा नारकीने नथी होतां, ते माटे श्रौदारिक तथा श्रौदारिकमिश्र, एवे योग
नारकीने न होय, शेष मनोयोग चार तथा वचनयोग चार, वैक्रिय ने वैक्रियमिश्र तथा
कामेण, ए श्रगीश्रार योग होय. ते मध्यें कार्मणयोग परजवथी आवतां देवता तथा नार-
कीमांहे उपजतां प्रथम समयलगें होय, तेवार पठी ज्यां लगें सर्वे पर्याप्ति पूरी न करे, त्यां
लगें वैक्रियमिश्र होय, अने पर्याप्ता थया पठी शेष नव योग संजवे. आहारकना घे
योग तो तेउने चारित्र नथी, ते जणी न होय. एम ए वेदु गतिमार्गणायें श्रगी-
यार योग कया. एवं सर्वे मली उगणचाळीश मार्गणाहारे योग कया ॥ इति समु-
हपार्यः ॥ २९ ॥

कम्मुरलडुगं थावरि, ते सविउधि डग पंच डग पवणे ॥ ७ अ-
सति चरिम वयजुअ, ते विउधि डगूण चउ विगले ॥ ३० ॥

अपं- कम्मुरलडुगंथावरि के० थावर, एट्ये गतिथावर, अहींथां तेउकाय पण
गतिथावरमये गणीये जे जणी इंधनादिक संयोग विना तेउकाय, स्थानांतरे न
जाय अने वायुकाय तो स्वशक्तिये योजनना शतवद्द जाय, माटे ते गति प्रस क-
हांपे. एट्ये ए वायुकाय गतिप्रम विना शेष पृथ्वी, अणु, तेउ अने वनस्पति, ए
चार वायुकायने उपजतां एक कम्म एट्ये कार्मणयोग होय, वली एने अपर्याप्ताव-
स्थापे टाखडुगं एट्ये श्रौदारिकमिश्रयोग होय, अने पर्याप्ता थया पठी एक श्रौ-
दारिकयोग होय. एम चार मार्गणाहारे एक श्रौदारिक, बीजो श्रौदारिकमिश्र अने
शीजो कार्मण, ए प्रय योग होय.

ते के० ते पूर्वाक्त प्रण योगने सविउधिडुग के० एक वैक्रिय अने बीजुं वैक्रिय-
मिश्र, ए वे योगमहित करीये तेवारें पंच के० पांच योग रद्दे, ते डगपवणे के० ए-
वैक्रिय अने वायुकायनेविषे होय, तेमध्यें कार्मण अने श्रौदारिकमिश्र, ए वे योग
कडुकारने अयदानावस्थाये होय, तथा श्रौदारिकयोग तो मूत्रशरीरनी अपेक्षाये
होय. तथा वायुकाय, स्वज्ञाने आकारे उतरवैक्रियरूप करे, तिहां एक वैक्रिय

अने वीजो वैक्रियमिश्र, ए वे योग होय. एवं वायुनें पांच योग होय. ते वायरो एकेंद्रिय ठे, तेशी ए एकेंद्रियमार्गणायें पण एहिज पांच योग संज्ञवे.

ठअसन्नि के० असंझीमार्गणा एटले मनरहित जीवने विपे ठ योग होय. ते आबी रीतें के, पूर्वे कहेला पांच योगनी साथें चरिम के० ठेहो वयजुअ के० वचनयोग एटले असत्यामृपावचनयोगें युक्त करीयें, ते वारें ठ योग वायुकायसहित असंझी ठे माटें होय. केमके असत्यामृपा ए योग वेंद्रियादिक जीव पण असंझी ठे तेनें पण होय ते अपेक्षायें दीधुं, तथा कार्मण अने औदारिकमिश्र, ए वे अपर्यासावस्थायें होय. अने औदारिकपर्यासावस्थायें होय. तथा वैक्रियना वे योग वायुकायने होय. एम ठ योग, मनरहित जीवनें होय.

ते के० ते पूर्वोक्त ठ योगमाहेथी विउद्विडुगूण के० वैक्रिय अने वैक्रियमिश्र, ए वे योग जणा करतां वाकीना चउ के० चार योग, विगळे के० विकलेंद्रियनें होय, एटले वेंद्रिय, तेंद्रिय ने चौरेंद्रिय, ए त्रणने विकलेंद्रिय कहीयें, जेने पूर्ण इंद्रिय तथा योग न होय, तेनें विकलेंद्रिय कहीयें. तेने वैक्रियलब्धि न होय तेशी वे वैक्रिययोग न होय; शेष चार योग होय, तेमध्ये कार्मण अने औदारिकमिश्र, ए वे योग अपर्यासावस्थाये होय. अने औदारिक तथा असत्यामृपावचन, ए वे योग पर्यासावस्थायें होय. एम चारे योग वेइंद्रियादिक त्रण मार्गणाद्वारें होय. एवं उगणपचाश मार्गणाने विपे योग कह्या. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३० ॥

कम्मुखमीस विणु मण, वय समइअ ठेअ चरकु मण नाणे ॥

उरल डग कम्म पढमं, तिम मण वय केवल डगंमि ॥ ३१ ॥

अर्थ— कम्म के० एक कार्मण अने वीजो उरलमीसविणु के० औदारिकमिश्र, ए वे योग विना शेष तेर योग ठ मार्गणाना द्वारने विपे होय. ते ठ मार्गणानां नाम कहे ठे. मण के० एक मनयोगी, वय के० वीजो वचनयोगी, समइअ के० त्रीजो सामायिकचारित्रीउं, ठेअ के० चोथो ठेदोपस्थापनीयचारित्रीउं, चरकु के० पांचमो चक्रुदर्शनी, मणनाणे के० ठठो मनःपर्यवज्ञानी, ए ठ मार्गणाद्वारने विपे कार्मणयोग न होय. जे जणी कार्मण योग परचवथी आवतां वाटें होय. तिहां तो जीवने ए मनोयोगादिक ठ न होय, अने केवलसमुद्घात करतां वच्चें त्रण समयें कार्मणयोग होय, तिहां पण मन अने वचन ए वे योग न होय, तथा तिहां चारित्र तो यथाख्यात होय पण सामायिक अने ठेदोपस्थापनीय ए वे न होय; अने दर्शन पण तिहां केवलदर्शन होय पण चक्रुदर्शन न होय. अने मनःपर्यवज्ञान पण न होय

करीने मनुष्य, उपशमसम्यक्त्व पामे तेवारं कोइ एकने वैक्रियलब्धि होय तेथी वै-
क्रियशरीर करतां औदारिकमिश्र योग होय ठे तेथी मनाय खरुं पण ते सिद्धांत-
मतें कह्युं ठे, परंतु कर्मग्रन्थने मतें नथी मानता. माटे ए वात केवलीगम्य ठे. अने
पूर्वोक्त ए दश मार्गणामांथी शेष सात मार्गणायें चारित्र नथी, तेथी त्यां तो स्वप्नावें
आहारकयोग वझे नथी. शेष तेर योग होय.

तेउखलडुगूणसुरनिरण के० ते पूर्वे कहा जे तेर योग तेमांहेलां औदारिकशरीर
देवता तथा नारकीने नथी होतां, ते माटे औदारिक तथा औदारिकमिश्र, एवे योग
नारकीने न होय, शेष मनोयोग चार तथा वचनयोग चार, वैक्रिय ने वैक्रियमिश्र तथा
कार्मण, ए श्रगीश्रार योग होय. ते मध्ये कार्मणयोग परत्तवथी आवतां देवता तथा नार-
कीमांहे उपजतां प्रथम समयलगें होय, तेवार पठी ज्यां लगें सर्व पर्याप्ति पूरी न करे, त्यां
लगें वैक्रियमिश्र होय, अने पर्याप्ता थया पठी शेष नव योग संजवे. आहारकना वै
योग तो तेउने चारित्र नथी, ते जणी न होय. एम ए वेहु गतिमार्गणायें श्रगी-
यार योग कहा. एवं सर्व मली उगणवालीश मार्गणाद्वारे योग कहा ॥ इति समु-
च्चयार्थः ॥ १९ ॥

कम्मुरखडुगं थावरि, ते सविउद्वि डुग पंच डग पवणे ॥ ७ अ-
सन्नि चरिम वयजुअ, ते विउद्वि डुगूण चउ विगले ॥ ३० ॥

अर्थ- कम्मुरखडुगंथावरि के० थावर, एटले गतिथावर, अहींथां तेउकाय पण
गतिथावरमध्ये गणीयें जे जणी इंधनादिक संयोग विना तेउकाय, स्थानांतरे न
जाय अने वायुकाय तो स्वशक्तियें योजनना शतवळ जाय, माटे ते गति प्रस क-
हीयें. एटले ए वायुकाय गतिवस विना. शेष पृथ्वी, अणु, तेउ अने वनस्पति, ए
चार थावरकायने उपजतां एक कम्म एटले कार्मणयोग होय, वली एने अपर्याप्ताव-
स्यायें उरखडुगं एटले औदारिकमिश्रयोग होय, अने पर्याप्ता थया पठी एक औ-
दारिकयोग होय. एम चार मार्गणाद्वारें एक औदारिक, वीजो औदारिकमिश्र अने
वीजो कार्मण, ए त्रण योग होय.

ते के० ते पूर्वोक्त त्रण योगने सविउद्विडुग के० एक वैक्रिय अने वीजुं वैक्रिय-
मिश्र, ए वै योगेंसहित करीये तेवारें पंच के० पांच योग रहे, ते डगपवणे के० ए-
केंद्रिय अने वायुकायनेविषे होय, तेमध्ये कार्मण अने औदारिकमिश्र, ए वै योग
वायुकायने अपर्याप्तावस्यायें होय, तथा औदारिकयोग तो मूलशरीरनी अपेक्षायें
होय, तथा वादरवायुकाय, ध्वजाने थाकारें उत्तरवैक्रियरूप करे, तिहां एक वैक्रिय

करीने मनुष्य, उपशमसम्यक्त्व पामे तेवारें कोइ एकने वैक्रियलब्धि होय तेथी वै-
क्रियशरीर करतां औदारिकमिश्र योग होय ठे तेथी मनाय खरुं पण ते सिद्धांत-
मते कळुं ठे, परंतु कर्मग्रंथने मते नथी मानता. माटे ए वात केवलीगम्य ठे, अने
पूर्वाक्त ए दश मार्गणांमांथी शेष सात मार्गणायें चारित्र नथी, तेथी त्यां तो स्वजावें
आहारकयोग वझे नथी. शेष तेर योग होय.

तेउरलडुगूणसुरनिरए के० ते पूर्वे कह्या जे तेर योग तेमांहेलां औदारिकशरीर
देवता तथा नारकीने नथी होतां, ते माटे औदारिक तथा औदारिकमिश्र, एवेयोग
नारकीने न होय, शेष मनोयोग चार तथा वचनयोग चार, वैक्रिय ने वैक्रियमिश्र तथा
कार्मण, ए अगीश्वार योग होय. ते मध्ये कार्मणयोग परजवथी श्रावतां देवता तथा नार-
कीमांहे उपजतां प्रथम समयलगें होय, तेवार पठी ज्यां लगें सर्व पर्याप्ति पूरी न करे, त्यां
लगें वैक्रियमिश्र होय, अने पर्याप्ता थया पठी शेष नव योग संजवे. आहारकना वे
योग तो तेउने चारित्र नथी, ते जणी न होय. एम ए वेहु गतिमार्गणायें अगी-
श्वार योग कह्या. एवं सर्व मली उगणचालीश मार्गणाद्वारे योग कह्या ॥ इति समु-
च्चयार्थः ॥ १९ ॥

कम्मुरलडुगं थावरि, ते सविउद्वि डग पंच डग पवणे ॥ उ अ-
सन्नि चरिम वयजुअ, ते विउद्वि डगूण चउ विगले ॥ ३० ॥

अर्थ- कम्मुरलडुगंथावरि के० थावर, एटले गतिथावर, अहींश्रां तेउकाय पण
गतिथावरमध्ये गणीयें जे जणी इंधनादिक संयोग विना तेउकाय, स्थानांतरे न
जाय अने वायुकाय तो स्वशक्तियें योजनना शतवद् जाय, माटे ते गति प्रस क-
हीयें. एटले ए वायुकाय गतिप्रस विना शेष पृथ्वी, अप्, तेउ अने वनस्पति, ए
चार थावरकायने उपजतां एक कम्म एटले कार्मणयोग होय, वली एने अपर्याप्ताव-
स्यायें उरलडुगं एटले औदारिकमिश्रयोग होय, अने पर्याप्ता थया पठी एक औ-
दारिकयोग होय. एम चार मार्गणाद्वारें एक औदारिक, वीजो औदारिकमिश्र अने
वीजो कार्मण, ए त्रण योग होय.

ते के० ते पूर्वाक्त त्रण योगने सविउद्विडुग के० एक वैक्रिय अने वीजुं वैक्रिय-
मिश्र, ए वे योगेंसहित करीये तेवारें पंच के० पांच योग रहे, ते डगपवणे के० ए-
कैक्रिय अने वायुकायनेविये होय, तेमध्ये कार्मण अने औदारिकमिश्र, ए वे योग
वायुकायने अपर्याप्तावस्यायें होय, तथा औदारिकयोग तो मूलशरीरनी अपेहायें
होय, तथा वादरवायुकाय, ध्वजाने आकारें उत्तरवैक्रियरूप करे, तिहां एक वैक्रिय

अने वीजो वैक्रियमिश्र, ए वे योग होय. एवं वायुने पांच योग होय. ते वायरो एकेंद्रिय ठे, तेथी ए एकेंद्रियमार्गणाये पण एहिज पांच योग संज्ञवे.

ठयसन्नि के० असंज्ञीमार्गणा एट्ये मनरहित जीवने विषे ठ योग होय. ते आनी रीते के, पूवे कहेला पांच योगनी साथे चरिम के० ठेवो वयजुथ के० वचनयोग एट्ये असत्वामृपावचनयोगे युक्त करीये, ते चारे ठ योग वायुकायसहित असंज्ञी ठे माटे होय. केमके असत्वामृपा ए योग वैद्वियादिक जीव पण असंज्ञी ठे तेने पण होय ते अपेक्षाये लीशुं, तथा कार्मण अने आदारिकमिश्र, ए वे अपर्यातावस्याये होय. अने आदारिकपर्यातावस्याये होय. तथा वैक्रियना वे योग वायुकायने होय. एम ठ योग, मनरहित जीवने होय.

ते के० ते पूर्वोक्त ठ योगमांहेथी विठविडुगूण के० वैक्रिय अने वैक्रियमिश्र, ए वे योग ऊणा करतां वाकीना चउ के० चार योग, विगळे के० विकलेंद्रियने होय, एट्ये वैद्विय, तेंद्रिय ने चारेंद्रिय, ए त्रणने विकलेंद्रिय कर्हीये, जेने पूर्ण इंद्रिय तथा योग न होय, तेने विकलेंद्रिय कर्हीये. तेने वैक्रियलब्धि न होय तेथी वे वैक्रिययोग न होय; शेष चार योग होय, तेमध्ये कार्मण अने आदारिकमिश्र, ए वे योग अपर्यातावस्याये होय. अने आदारिक तथा असत्वामृपावचन, ए वे योग पर्यातावस्याये होय. एम चारे योग वैद्वियादिक त्रण मार्गणाठारे होय. एवं उंगणपच्चाश मार्गणाने विषे योग कद्या. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३० ॥

कम्मुरलमीस विणु मण, वय समइअ ठेअ चक्कु मण नाणे ॥

उरख डग कम्म पडमं, तिम मण वय केवल डगमि ॥ ३१ ॥

अर्थ- कम्म के० एक कार्मण अने वीजो कम्मुरलमीस विणु मण

करीने मनुष्य, उपशमसम्यक्त्व पामे तेवारें कोइ एकने वैक्रियलब्धि होय तेथी वै-
क्रियशरीर करतां श्रौदारिकमिश्र योग होय ठे तेथी मनाय खरुं पण ते सिद्धांत-
मतें कहुं ठे, परंतु कर्मग्रंथने मतें नथी मानता. माटे ए वात केवलीगम्य ठे. थने
पूर्वांक्त ए दश मार्गणामांथी शेष सात मार्गणांथें चारित्र नथी, तेथी त्यां तो स्वजातें
आहारकयोग वझे नथी. शेष तेर योग होय.

तेउरलडुगुणसुरनिरण के० ते पूर्वे कह्या जे तेर योग तेमांहेलां श्रौदारिकशरीर
देवता तथा नारकीने नथी होतां, ते माटे श्रौदारिक तथा श्रौदारिकमिश्र, एवे योग
नारकीने न होय, शेष मनोयोग चार तथा वचनयोग चार, वैक्रियने वैक्रियमिश्र तथा
कामेण, ए अग्नीश्रार योग होय. ते मध्ये कामेणयोग परजवथी आवतां देवता तथा नार-
कीमांहे उपजतां प्रथम समयलगें होय, तेवार पठी ज्यां लगें सर्वे पर्याप्ति पूरी न करे, त्यां
लगें वैक्रियमिश्र होय, थने पर्याप्ता थया पठी शेष नव योग संजवे. आहारकना वे
योग तो तेउने चारित्र नथी, ते जणी न होय. एम ए वेहु गतिमार्गणांथें अग्नी-
पार योग कह्या. एवं सर्वे मली उंगणचालीश मार्गणाहारे योग कह्या ॥ इति समु-
द्ययार्थः ॥ २९ ॥

कम्मुरलडुगं थावरि, ते सविउद्धि डुग पंच डुग पवणे ॥ ४ अ-
सन्नि चरिम वयजुअ, ते विउद्धि डुगुण चउ विगले ॥ ३० ॥

अर्थ- कम्मुरलडुगंथावरि के० थावर, एटले गतिथावर, अहींआं तेउकाय पण
गतिथावरमये गणीये जे जणी इंधनादिक संयोग विना तेउकाय, स्थानांतरे न
जाय थने वायुकाय तो स्वशक्तियें योजनना शतवद्ध जाय, माटे ते गति प्रस क-
हींये. एटले ए वायुकाय गतिप्रस विना शेष पृथ्वी, अणु, तेउ थने वनस्पति, ए
चार थावरकायने उपजतां एक कम्म एटले कामेणयोग होय, वली एने अपर्याप्त-
म्याये उरलडुगं एटले श्रौदारिकमिश्रयोग होय, थने पर्याप्ता थया पठी एक श्रौ-
दारिकयोग होय. एम चार मार्गणाहारे एक श्रौदारिक, बीजो श्रौदारिकमिश्र थने
श्रीजो कामेण, ए ग्रण योग होय.

ते के० ते पूर्वांक्त प्रण योगने सविउद्धिडुग के० एक वैक्रिय थने बीजुं वैक्रिय-
मिश्र, ए वे योगेंसन्नि करीये तेवारें पंच के० पांच योग रहे, ते डुगपवणे के० ए-
केडिप थने वायुकायनेत्रिये होय, तेमध्ये कामेण थने श्रौदारिकमिश्र, ए वे योग
वायुकायने अरुणानावम्याये होय, तथा श्रौदारिकयोग तो मुखशरीरनी अपेक्षाये
होय. तथा वादवायुकाय, ध्वजाने आकारें उत्तरवैक्रियरूप करे, तिहां एक वैक्रिय

अने वीजो वैक्रियमिश्र, ए वे योग होय. एवं वायुनें पांच योग होय. ते ५ एकेंद्रिय ठे, तेशी ए एकेंद्रियमार्गणायें पण एहिज पांच योग संज्ञवे.

ठअसन्नि के० असंज्ञीमार्गणा एटले मनरहित जीवने विपे ठ योग होय. ते आवी रीते के, पूर्वे कहेला पांच योगनी साथें चरिम के० ठेवो वयजुश्च के० वचनयोग एटले असत्यामृपावचनयोगें युक्त करीयें, ते वारें ठ योग वायुकायसहित असंज्ञी ठे माटें होय. केमके असत्यामृपा ए योग वेंद्रियादिक जीव पण असंज्ञी ठे तेनें पण होय ते अपेक्षायें लीधुं, तथा कार्मण अने औदारिकमिश्र, ए वे अपर्याप्तावस्थायें होय. अने औदारिकपर्याप्तावस्थायें होय. तथा वैक्रियना वे योग वायुकायने होय. एम ठ योग, मनरहित जीवनें होय.

ते के० ते पूर्वोक्त ठ योगमांहेथी विउविडुगूण के० वैक्रिय अने वैक्रियमिश्र, ए वे योग ऊणा करतां वाकीना चउ के० चार योग, विगळे के० विकलेंद्रियनें होय, एटले वेंद्रिय, तेंद्रिय ने चौरेंद्रिय, ए त्रणने विकलेंद्रिय कहीयें, जेने पूर्ण इंद्रिय तथा योग न होय, तेनें विकलेंद्रिय कहीयें. तेने वैक्रियलब्धि न होय तेशी वे वैक्रिययोग न होय; शेष चार योग होय, तेमध्ये कार्मण अने औदारिकमिश्र, ए वे योग अपर्याप्तावस्थायें होय. अने औदारिक तथा असत्यामृपावचन, ए वे योग पर्याप्तावस्थायें होय. एम चारे योग वेइंद्रियादिक त्रण मार्गणाद्वारें होय. एवं उगणपच्चाश मार्गणाने विपे योग कहा. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३० ॥

कम्मुरलमीस विणु मण, वय समइश्च ठेश्च चक्कु मण नाणे ॥

उरल डग कम्म पढमं, तिम मण वय केवल डगंमि ॥ ३१ ॥

अर्थ- कम्म के० एक कार्मण अने वीजो उरलमीसविणु के० औदारिकमिश्र, ए वे योग विना शेष तेर योग ठ मार्गणाना द्वारने विपे होय. ते ठ मार्गणानां नाम कहे ठे. मण के० एक मनयोगी, वय के० वीजो वचनयोगी, मायिकचारित्रीउं, ठेअ के०

करीने मनुष्य, उपशमसम्पत्त्य पामे तेवारं कोइ एकने वैक्रियलक्षि होय तेयी वै-
क्रियशरीर करतां श्रोदारिकमिश्र योग होय ठे तेयी मनाग मरं पण ते सिद्धांत-
मतं कहुं ठे, परंतु कर्मग्रंथने मतं नथी मानता. माटे ए गान केवळीगम्य ठे. अने
पूर्वाक्त ए दश मार्गणामांथी शेष सात मार्गणायें चारित्र नथी, तेयी त्यां तो राज्ञें
आहारकयोग वझे नथी. शेष तेर योग होय.

तेउरखडुगूणसुरनिरण के० ते पूर्वे कथा जे तेर योग तेमांहेसां श्रोदारिकशरीर
देवता तथा नारकीने नथी होतां, ते माटे श्रोदारिक तथा श्रोदारिकमिश्र, एवंच योग
नारकीने न होय, शेष मनोयोग चार तथा वचनयोग चार, वैक्रिय ने वैक्रियमिश्र तथा
कार्मेण, ए अग्नीश्रार योग होय. ते मध्ये कार्मेणयोग परतवयी आवातां देवता तथा नार-
कीमांहे उपजतां प्रथम समयलगे होय, तेवार पठी ज्यां लगे सर्व पर्याप्ति पूरी न करे, त्यां
लगे वैक्रियमिश्र होय, अने पर्याप्ता तथा पठी शेष नव योग संजत्रे. आहारकता वै
योग तो तेउने चारित्र नथी, ते जणी न होय. एम ए वेहु गतिमार्गणायें अग्नी-
श्रार योग कथा. एवं सर्व मली उंगणचाळीश मार्गणाछारे योग कथा ॥ इति संसु-
च्यार्थः ॥ १९ ॥

कम्मुरखडुगं थावरि, ते सविउधि डुग पंच इग पवणे ॥ ७ अ-
सन्नि चरिम वयजुअ, ते विउधि डुगूण चउ विगळे ॥ ३० ॥

अर्थ— कम्मुरखडुगंथावरि के० थावर, एटले गतिथावर, अर्हीआं तेउकाय एण
गतिथावरमध्ये गणीयें जे जणी इंधनादिक संयोग विना तेउकाय, स्थानांतरे न
जाय अने वायुकाय तो स्वशक्तियें योजनना शतवद्द जाय, माटे ते गति प्रस क-
हीयें. एटले ए वायुकाय गतित्रस विना शेष पृथ्वी, अण्, तेउ अने वनस्पति, ए
चार थावरकायने उपजतां एक कम्म एटले कार्मेणयोग होय, वली एने अपर्याप्ताव-
स्थायें उरखडुगं एटले श्रोदारिकमिश्रयोग होय, अने पर्याप्ता तथा पठी एक श्रो-
दारिकयोग होय. एम चार मार्गणाछारें एक श्रोदारिक, वीजो श्रोदारिकमिश्र अने
वीजो कार्मेण, ए त्रण योग होय.

ते के० ते पूर्वाक्त त्रण योगने सविउधिडुग के० एक वैक्रिय अने वीजुं वैक्रिय-
मिश्र, ए वे योगेंसहित करीये तेवारें पंच के० पांच योग रहे, ते इगपवणे के० ए-
केंद्रिय अने वायुकायनेविषे होय, तेमध्ये कार्मेण अने श्रोदारिकमिश्र, ए वे योग
वायुकायने अपर्याप्तावस्थायें होय, तथा श्रोदारिकयोग तो मूलशरीरनी अपेक्षायें
होय, तथा वादरवायुकाय, घ्वजाने आकारें उत्तरवैक्रियरूप करे, तिहां एक वैक्रिय

अने वीजो वैक्रियमिश्र, ए वे योग होय. एवं वायुनें पांच योग होय. ते वायरो एकेंद्रिय ठे, तेथी ए एकेंद्रियमार्गणायें पण एहिज पांच योग संज्ञवे.

तश्चसन्नि के० असंज्ञीमार्गणा एटले मनरहित जीवने त्रिपे ठ योग होय. ते आवी रीतें के, पूर्वे कहेला पांच योगनी साथें चरिम के० ठेहो वयजुश्च के० वचनयोग एटले असत्वामृपावचनयोगें युक्त करीयें, ते वारें ठ योग वायुकायसहित असंज्ञी ठे माटें होय. केमके असत्वामृपा ए योग वैद्वियादिक जीव पण असंज्ञी ठे तेनें पण होय ते अपेक्षायें लीधुं, तथा कार्मण अने औदारिकमिश्र, ए वे अपर्याप्तावस्थायें होय. अने औदारिकपर्याप्तावस्थायें होय. तथा वैक्रियना वे योग वायुकायने होय. एम ठ योग, मनरहित जीवनें होय.

ते के० ते पूर्वाक्त ठ योगमांहेथी विज्विडुगूण के० वैक्रिय अने वैक्रियमिश्र, ए वे योग जणा करतां वाकीना चउ के० चार योग, विगले के० विकलेंद्रियनें होय, एटले वैद्रिय, तेंद्रिय ने चौरिंद्रिय, ए त्रणने विकलेंद्रिय कहीयें, जेने पूर्ण इंद्रिय तथा योग न होय, तेनें विकलेंद्रिय कहीयें. तेने वैक्रियलब्धि न होय तेथी वे वैक्रिययोग न होय; शेष चार योग होय, तेमध्ये कार्मण अने औदारिकमिश्र, ए वे योग अपर्याप्तावस्थायें होय. अने औदारिक तथा असत्वामृपावचन, ए वे योग पर्याप्तावस्थायें होय एम चारे योग वैद्वियादिक त्रण मार्गणाद्वारें होय. एवं उगणपञ्चाश मार्गणाने योग कखा. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३० ॥

कम्पुरलमीस विणु मण, वय समइअ ठेअ चरकु मण नाणे ॥

तिम मण वय केवल डुगंमि ॥ ३१ ॥

करीने मनुष्य, उपशमसम्पत्तय पामे तेवारें कोइ एकने वैक्रियलब्धि होय तेथी वैक्रियशरीर करतां श्रौदारिकमिश्र योग होय ठे तेथी मनाय खरं पण ते सिद्धांत-मते कछुं ठे, परंतु कर्मग्रन्थने मते नथी मानता. माटे ए वात केवलीगम्य ठे. थने पूर्वोक्त ए दश मार्गणामांथी शेष सात मार्गणांथें चारित्र नथी, तेथी त्यां तो स्वप्नां आहारकयोग वझे नथी. शेष तेर योग होय.

तेउरलडुगूणसुरनिरए के० ते पूर्वे कह्या जे तेर योग तेमांहेलां श्रौदारिकशरीर देवता तथा नारकीने नथी होतां, ते माटे श्रौदारिक तथा श्रौदारिकमिश्र, एवे योग नारकीने न होय, शेष मनोयोग चार तथा वचनयोग चार, वैक्रिय ने वैक्रियमिश्र तथा कर्मण, ए अगीश्वार योग होय. ते मध्ये कर्मणयोग परजवथी आवतां देवता तथा नारकीमांहे उपजतां प्रथम समयलगे होय, तेवार पठी ज्यां लगे सर्व पर्याप्ति पूरी न करे, त्यां लगे वैक्रियमिश्र होय, थने पर्याप्ता थया पठी शेष नव योग संजवे. आहारकना वे योग तो तेउने चारित्र नथी, ते जणी न होय. एम ए वेहु गतिमार्गणांथें शनी-यार योग कह्या. एवं सर्व मली उगणचालीश मार्गणाहारे योग कह्या ॥ इति समु-
शयार्थः ॥ २९ ॥

कम्मुरलडुगं थावरि, ते सविउवि डुग पंच डुग पवणे ॥ ७ अ-
सन्नि चरिम वयजुअ, ते विउवि डुगूण चउ विगले ॥ ३० ॥

अर्थ— कम्मुरलडुगंथावरि के० थावर, एटले गतिथावर, अहींथां तेउकाय एण गतिथावरमध्ये गणीं जे जणी इंधनादिक संयोग विना तेउकाय, स्थानांतरे न जाय थने वायुकाय तो स्वशक्तियें योजनना शतवद्ध जाय, माटे ते गति प्रस क-
हीं. एटसे ए वायुकाय गतिप्रस विना शेष पृथ्वी, अप्, तेउ थने वनस्पति, ए चार थावरकायने उपजतां एक कम्म एटले कर्मणयोग होय, वली एने अपर्पाताव-
स्थापे उरलडुगं एटले श्रौदारिकमिश्रयोग होय, थने पर्याप्ता थया पठी एक श्रौ-
दारिकयोग होय. एम चार मार्गणाहारे एक श्रौदारिक, वीजो श्रौदारिकमिश्र थने
त्रीजो कर्मण, ए त्रण योग होय.

ते के० ते पूर्वोक्त त्रण योगने सविउविडुग के० एक वैक्रिय थने वीजुं वैक्रिय-
मिश्र, ए वे योगसहित करीये तेवारें पंच के० पांच योग रहे, ते डुगपवणे के० ए-
केडिय थने वायुकायनेविपे होय, तेमध्ये कर्मण थने श्रौदारिकमिश्र, ए वे योग
वायुकायने थपयानावस्थापे होय, तथा श्रौदारिकयोग तो मूलशरीरनी थपेष्टापे
होय. तथा वादवायुकाय, घजाने आकारें उत्तरवैक्रियरूप करे, तिहां एक वैक्रिय

करीने मनुष्य, उपशमसम्पत्तय पामे तेवारें कोइ एकने वैक्रियलक्षि होय तेथी वैक्रियशरीर करतां श्रोदारिकमिश्र योग होय ते तेथी मनाय ग्रहं पण ते सिद्धांत-मते कळुं वे, परंतु कर्मग्रंथने मते नथी मानता. माटें ए वात केवळीगम्य वे. अने पूर्वाक्त ए दश मार्गणामांथी शेष सात मार्गणांथी चारित्र नथी, तेथी त्यां तो स्वनां श्राहारकयोग वझे नथी. शेष तेर योग होय.

तेउरलडगुणसुरनिरण के० ते पूर्वे कखा जे तेर योग तेमांहेलां श्रोदारिकशरीर देवता तथा नारकीने नथी होतां, ते माटें श्रोदारिक तथा श्रोदारिकमिश्र, एवेवत नारकीने न होय, शेष मनोयोग चार तथा वचनयोग चार, वैक्रिय ने वैक्रियमिश्र तथा कार्मण, ए अग्नीधार योग होय. ते मध्ये कार्मणयोग परजवथी आचतां देवता तथा नारकीमांहे उपजतां प्रथम समयलगें होय, तेवार पठी ज्यां लगें सर्व पर्याप्ति पूरी न करे, लां लगें वैक्रियमिश्र होय, अने पर्याप्ता थया पठी शेष नव योग संजवे. श्राहारकना वे योग तो तेउने चारित्र नथी, ते जणी न होय. एम ए वेहु गतिमार्गणांथी अग्नी-चार योग कखा. एवं सर्व मली उगणचालीश मार्गणाछारे योग कखा ॥ इति सधु-अर्थः ॥ २९ ॥

कम्मुरलडगं थावरि, ते सविउधि डग पंच डग पत्रणे ॥ ४ अ-
सन्नि चरिम वयजुअ, ते विउधि डगूण चउ विगले ॥ ३० ॥

अर्थ- कम्मुरलडगंथावरि के० थावर, एटले गतिथावर, अहींथां तेउकाय एण गतिथावरमध्ये गणीं जे जणी इंधनादिक संयोग विना तेउकाय, स्थानांतरे न जाय अने वायुकाय तो स्वशक्तियें योजनना शतवळ जाय, माटें ते गति प्रस क हींयें. एटले ए वायुकाय गतित्रस विना शेष पृथ्वी, अण्, तेउ अने वनस्पति, ए चार थावरकायने उपजतां एक कम्म एटले कार्मणयोग होय, वली एने अपर्याप्ताव स्थायें उरलडगं एटले श्रोदारिकमिश्रयोग होय, अने पर्याप्ता थया पठी एक श्रो-दारिकयोग होय. एम चार मार्गणाछारें एक श्रोदारिक, बीजो श्रोदारिकमिश्र अने बीजो कार्मण, ए त्रण योग होय.

ते के० ते पूर्वाक्त त्रण योगने सविउधिविडुग के० एक वैक्रिय अने बीजुं वैक्रिय-मिश्र, ए वे योगंसहित करीये तेवारें पंच के० पांच योग रहे, ते डगपत्रणे के० ए-केंद्रिय अने वायुकायनेविषे होय, तेमध्ये कार्मण अने श्रोदारिकमिश्र, ए वे योग वायुकायने अपर्याप्तावस्थायें होय, तथा श्रोदारिकयोग तो मूलशरीरनी अपेक्षांथी होय, तथा वादरवायुकाय, ध्वजाने थाकारें उत्तरवैक्रियरूप करे, तिहां एक वैक्रिय

કરીને મનુષ્ય, ઉપશમસમ્પક્ત્ય પામે તેવારેં કોઈ એકને વૈક્રિયલલિધ હોય તેથી વૈક્રિયશરીર કરતાં ઔદારિકમિશ્ર યોગ હોય તે તેથી મનાય સ્વરૂં પણ તે સિકાંત-મતેં કહ્યું છે, પરંતુ કર્મપ્રથમે મતેં નથી માનતા. માટેં એ વ્રાત કેવલીગમ્ય છે. અને પૂર્વોક્ત એ દશ માર્ગણામાંથી શેષ સાત માર્ગણાયેં ચારિત્ર નથી, તેથી ત્યાં તો સ્વત્તાં આહારકયોગ વન્ને નથી. શેષ તેર યોગ હોય.

તેજરલહુગૂણસુરનિરણ કેળ તે પૂર્વેં કહ્યા જે તેર યોગ તેમાંહેલાં ઔદારિકશરીર દેવતા તથા નારકીને નથી હોતાં, તે માટેં ઔદારિક તથા ઔદારિકમિશ્ર, એવેયોગ નારકીનેં ન હોય, શેષ મનોયોગ ચાર તથા વચનયોગ ચાર, વૈક્રિય ને વૈક્રિયમિશ્ર તથા કાર્મણ, એ અગીઆર યોગ હોય. તેમધ્યેં કાર્મ્મણયોગ પરજન્મથી આવતાં દેવતા તથા નારકીમાંહે ઉપજતાં પ્રથમ સમયલગેં હોય, તેવાર પઠી જ્યાં લગેં સર્વ પર્યાંતિ પૂરી ન કરે, ત્યાં લગેં વૈક્રિયમિશ્ર હોય, અને પર્યાંતા થયા પઠી શેષ ત્રણ યોગ સંજવે. આહારકના વે યોગ તો તેડને ચારિત્ર નથી, તે જણી ન હોય. એમ એ વેદુ ગતિમાર્ગણાયેં અગીઆર યોગ કહ્યા. એવં સર્વે મલી ડંગણચાલીશ માર્ગણાદ્વારે યોગ કહ્યા ॥ ૩૯ ॥

કમ્મુરલહુગં થાવરિ, તે સવિહિહિ હુગ પંચ હુગ પવણે ॥ ૪ અ-
સન્નિ ચરિમ વયજુઅ, તે વિહિહિ હુગૂણ ચહ વિગલે ॥ ૩૦ ॥

અર્થ— કમ્મુરલહુગંથાવરિ કેળ થાવર, એટલે ગતિથાવર, અહીંઆં તેડકાય પણ ગતિથાવરમધ્યેં ગણીયેં જે જણી ઈંધનાદિક સંયોગ વિના તેડકાય, સ્યાનાંતરે ન જાય અને વાયુકાય તો સ્વશક્તિયેં યોજનના શતવરૂ જાય, માટેં તે ગતિ પ્રસ કહીયેં. એટલે એ વાયુકાય ગતિત્રસ વિના શેષ પૃથ્વી, અપ્, તેડ અને વનસ્પતિ, એ ચાર થાવરકાયને ઉપજતાં એક કમ્મ એટલે કાર્મ્મણયોગ હોય, વલી એને અપર્યાંતાવ-સ્થાયેં હરલહુગં એટલે ઔદારિકમિશ્રયોગ હોય, અને પર્યાંતા થયા પઠી એક ઔદારિકયોગ હોય. એમ ચાર માર્ગણાદ્વારેં એક ઔદારિક, બીજો ઔદારિકમિશ્ર અને ત્રીજો કાર્મ્મણ, એ ત્રણ યોગ હોય.

તે કેળ તે પૂર્વોક્ત ત્રણ યોગને સવિહિહિહુગ કેળ એક વૈક્રિય અને બીજું વૈક્રિય-મિશ્ર, એ વે યોગસહિત કરીયે તેવારેં પંચ કેળ પાંચ યોગ રહે, તે હુગપવણે કેળ એ-કેંદ્રિય અને વાયુકાયનેવિષે હોય, તેમધ્યેં કાર્મ્મણ અને ઔદારિકમિશ્ર, એ વે યોગ વાયુકાયને અપર્યાંતાવસ્થાયેં હોય, તથા ઔદારિકયોગ તો મૂલશરીરની અપેક્ષાયેં હોય, તથા થાવરવાયુકાય, ઘ્વજાને આકારેં ઉત્તરવૈક્રિયરૂપ કરે, તિહાં એક વૈક્રિય

वायु, एव च वाग, समन्वित जीवने होय.

ते के० ते पूर्णके० उ योगसांख्यी विरुद्विदुगुण के० वैश्रिय अने वैक्रियमिश्र. ए वे योग ज्ञान करतां शारीना चउ के० चार योग, विगलेके० विकलेन्द्रियने होय, एटले वैन्द्रिय, नैन्द्रियने चौरिन्द्रिय, ए ज्ञानने विकलेन्द्रिय कर्त्वीयं, जेने पूर्ण इंद्रिय तथा योग न होय, तेने विकलेन्द्रिय कर्त्वीयं, तेने वैक्रियलक्षि न होय तेथी वे वैक्रिययोग न होय, शेष चार योग होय, तेमध्ये कार्मण अने आदारिकमिश्र. ए वे योग अर्थात्वाव-
न्यायं होय. अने आदारिक तथा अमन्यामृपावचन, ए वे योग पर्यासावम्यायं होय.
एव चार योग वैन्द्रियादिक त्रण मार्गणाकारं होय, एवं उगणपञ्चाश मार्गणाने विपे योग कया. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३० ॥

कम्मुरलमीन विणु मण, वय समइअ ठेअ चरकु मण नाणे ॥

उरल उग कम्म पटमं, तिम मण वय केवल उगंमि ॥ ३१ ॥

अर्थ- कम्म के० एक कार्मण अने वीजो उरलमीसविणु के० आदारिकमिश्र,
ए वे योग विना शेष तेर योग ठ मार्गणाना द्वारने विपे होय. ते ठ मार्गणानां नाम
कहे ठे. मण के० एक मनयोगी, वय के० वीजो वचनयोगी, समइअ के० वीजो सा-
माधिकचारित्रीउं, ठेअ के० चोथो ठेदोपस्थापनीयचारित्रीउं, चरकु के० पांचमो
चक्रुदर्शनी, मणनाणे के० ठठो मनःपर्यवज्ञानी, ए ठ मार्गणाद्वारने विपे कार्मण-
योग न होय. जे जणी कार्मण योग परचवथी आवतां वाटें होय. तिहां तो जीवने
ए मनोयोगादिक ठ न होय, अने केवलसमुद्धात करतां वच्चें त्रण समयें कार्मण-
योग होय, तिहां पण मन अने वचन ए वे योग न होय, तथा तिहां चारित्र तो
यथाख्यात होय पण सामायक अने ठेदोपस्थापनीय ए वे न होय; अने दर्शन पण
तिहां केवलदर्शन होय पण चक्रुदर्शन न होय. अने मनःपर्यवज्ञान पण न होय

करीने मनुष्य, उपशमसम्यक्त्व पामे तेवारें कोइ एकने वैक्रियलक्षि होय तेथी वै-
क्रियशरीर करतां औदारिकमिश्र योग होय ठे तेथी मनाय म्हरं पण ते सिद्धांत-
मतें कछुं ठे, परंतु कर्मग्रंथने मतें नथी मानता. माटें ए वात केवळीगम्य ठे. अने
पूर्वोक्त ए दश मार्गणांमांथी शेष सात मार्गणांयें चारित्र नथी, तेथी त्यां तो स्वर्गां
आहारकयोग वझे नथी. शेष तेर योग होय.

तेउरलडुगूणसुरनिरए के० ते पूर्वे कह्या जे तेर योग तेमांहेलां औदारिकशरीर
देवता तथा नारकीने नथी होतां, ते माटें औदारिक तथा औदारिकमिश्र, एवंचोप
नारकीने न होय, शेष मनोयोग चार तथा वचनयोग चार, वैक्रिय ने वैक्रियमिश्र तथा
कार्मण, ए अगीश्वार योग होय. ते मध्यें कार्मणयोग परत्तवथी आवतां देवता तथा नार-
कीमांहे उपजतां प्रथम समयलग्नें होय, तेवार पठी ज्यां लग्नें सर्वे पर्यांति पूरी न करे, त्यां
लग्नें वैक्रियमिश्र होय, अने पर्यांता थया पठी शेष नव योग संज्ञे. आहारकना वै-
योग तो तेउने चारित्र नथी, ते जणी न होय. एम ए वेहु गतिमार्गणांयें अगी-
यार योग कह्या. एवं सर्वे मळी उगणचालीश मार्गणांछारे योग कह्या ॥ इति सनु-
च्यार्थः ॥ २९ ॥

कम्मुरलडुगं थावरि, ते सविउवि डुग पंच डुग पवणे ॥ ४ अ-
सन्नि चरिम वयजुअ, ते विउवि डुगूण चउ विगले ॥ ३० ॥

अर्थ— कम्मुरलडुगंथावरि के० थावर, एटले गतिथावर, अहींआं तेउकाय पण
गतिथावरमध्यें गणीयें जे जणी इंधनादिक संयोग विना तेउकाय, स्वानंतरे न
जाय अने वायुकाय तो स्वशक्तियें योजनना शतवद् जाय, माटें ते गति प्रस क-
हींयें. एटले ए वायुकाय गतित्रस विना शेष पृथ्वी, अप्, तेउ अने वनस्पति, ए
चार थावरकायने उपजतां एक कम्म एटले कार्मणयोग होय, वली एने अपर्यांताव-
स्यायें उरलडुगं एटले औदारिकमिश्रयोग होय, अने पर्यांता थया पठी एक औ-
दारिकयोग होय. एम चार मार्गणांछारें एक औदारिक, बीजो औदारिकमिश्र अने
बीजो कार्मण, ए त्रण योग होय.

ते के० ते पूर्वोक्त त्रण योगने सविउविडुग के० एक वैक्रिय अने बीजुं वैक्रिय-
मिश्र, ए वे योगेंसहित करीये तेवारें पंच के० पांच योग रहे, ते डुगपवणे के० ए-
केंद्रिय अने वायुकायनेत्रिपे होय, तेमध्यें कार्मण अने औदारिकमिश्र, ए वे योग
वायुकायने अपर्यांतावस्थायें होय, तथा औदारिकयोग तो मूलशरीरती अपेक्षायें
होय, तथा वादरवायुकाय, ध्वजाने आकारें उत्तरवैक्रियरूप करे, तिहां एक वैक्रिय

अने वीजो वैक्रियमिश्र, ए वे योग होय. एवं वायुनें पांच योग होय. ते ५५ एकेंद्रिय ठे, तेशी ए एकेंद्रियमार्गणायें पण एहिज पांच योग संनवे.

असन्नि के० असंझीमार्गणा एटले मनरहित जीवने विपे ठ योग होय. आवी रीतें के, पूर्वे कहेला पांच योगनी साथें चरिम के० ठेवो वयजुअ के० वचनयोग एटले असत्यामृपावचनयोगें युक्त करीयें, ते वारें ठ योग वायुकायसहित संझी ठे माटें होय. केमके असत्यामृपा ए योग वैद्रियादिक जीव पण असंझी ठे तेन पण होय ते अपेकायें लीधुं, तथा कार्मण अने औदारिकमिश्र, ए वे अपर्यासावस्थायें होय. अने औदारिकपर्यासावस्थायें होय. तथा वैक्रियना वे योग वायुकायने होय. एम ठ योग, मनरहित जीवनें होय.

ते के० ते पूर्वांत ठ योगमांहेथी विडविडुगूण के० वैक्रिय अने वैक्रियमिश्र, ए वे योग ऊणा करतां वाकीना चउ के० चार योग, विगले के० विकलेंद्रियनें होय, एटले वेंद्रिय, तेंद्रिय ने चौरिंद्रिय, ए त्रणने विकलेंद्रिय कहीयें, जेने पूर्ण इंद्रिय तथा योग न होय, तेनें विकलेंद्रिय कहीयें. तेने वैक्रियलब्धि न होय तेशी वे वैक्रिययोग न होय; शेष चार योग होय, तेमध्ये कार्मण अने औदारिकमिश्र, ए वे योग अपर्यासावस्थाये होय. अने औदारिक तथा असत्यामृपावचन, ए वे योग पर्यासावस्थायें होय. एम चारे योग वेइंद्रियादिक त्रण मार्गणाद्वारें होय. एवं उगणपचाश मार्गणाने विपे योग कहा. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३० ॥

कम्मुरलमीस विणु मण, वय समइअ ठेअ चक्कु मण नाणे ॥

उरल डग कम्म पढमं, तिम मण वय केवल डगंमि ॥ ३१ ॥

अर्थ— कम्म के० एक कार्मण अने वीजो उरलमीसविणु के० औदारिकमिश्र, ए वे योग विना शेष तेर योग ठ मार्गणाना द्वारने विपे होय. ते ठ मार्गणानां नाम कहे ठे. मण के० एक मनयोगी, वय के० वीजो वचनयोगी, समइअ के० वीजो सामायिकचारित्रीउं, ठेअ के० चौथो ठेदोपस्थापनीयचारित्रीउं, चक्कु के० पांचमो चहुदर्शनी, मणनाणे के० ठठो मनःपर्यवज्ञानी, ए ठ मार्गणाद्वारने विपे कार्मणयोग न होय. जे जणी कार्मण योग परचवथी आवतां वाटें होय. तिहां तो जीवने ए मनोयोगादिक ठ न होय, अने केवलसमुद्घात करतां वचें त्रण समयें कार्मणयोग होय, तिहां पण मन अने वचन ए वे योग न होय, तथा तिहां चारित्र तो यथाख्यात होय पण सामायिक अने ठेदोपस्थापनीय ए वे न होय; अने दर्शन पण तिहां केवलदर्शन होय पण चहुदर्शन न होय. अने मनःपर्यवज्ञान पण न होय

करीने मनुष्य, उपशमसम्यक्त्व पामे तेवारें कोइ एकने वैक्रियलब्धि होय तेथी वैक्रियशरीर करतां औदारिकमिश्र योग होय ठे तेथी मनाय खरुं पण ते सिद्धांत मत्तें कबहुं ठे, परंतु कर्मग्रंथने मत्तें नथी मानता. माटें ए वात केवळीगम्य ठे. अने पूर्वाक्त ए दश मार्गणामांथी शेष सात मार्गणांथें चारित्र नथी, तेथी त्यां तो स्वभाव आहारकयोग वझे नथी. शेष तेर योग होय.

तेजरलडुगूणसुरनिरण के० ते पूर्वे कह्या जे तेर योग तेमांहेलां औदारिकशरीर देवता तथा नारकीने नथी होतां, ते माटें औदारिक तथा औदारिकमिश्र, एवेयोग नारकीने न होय, शेष मनोयोग चार तथा वचनयोग चार, वैक्रियने वैक्रियमिश्र तथा कार्मण, ए अग्नीआर योग होय. ते मध्ये कार्मणयोग परजवथी आवतां देवता तथा नारकीमांहे उपजतां प्रथम समयलगें होय, तेवार पठी ज्यां लगें सर्व पर्याप्ति पूरी न करे, त्यां लगे वैक्रियमिश्र होय, अने पर्याप्ता थया पठी शेष नव योग संजवे. आहारकना वैक्रिययोग तो तेजने चारित्र नथी, ते जणी न होय. एम ए वेहु गतिमार्गणांथें अग्नीयार योग कह्या. एवं सर्व मल्ली जगणचालीश मार्गणाद्वारे योग कह्या ॥ इति सप्तशयार्थः ॥ १९ ॥

कम्मुरलडुगं थावरि, ते सविउद्वि डुग पंच इग पवणे ॥ ४ अ-
सन्नि चरिम वयजुअ, ते विउद्वि डुगूण चउ विगले ॥ ३० ॥

अर्थ- कम्मुरलडुगंथावरि के० थावर, एटले गतिथावर, अहींआं तेउकाय एउ गतिथावरमध्ये गणीयें जे जणी इंधनादिक संयोग विना तेउकाय, स्थानांतरे न जाय अने वायुकाय तो स्वशक्तियें योजनना शतवज्ज जाय, माटें ते गति प्रस कहींयें. एटले ए वायुकाय गतिप्रस विना शेष पृथ्वी, अप्, तेउ अने वनरपति, ए चार थावरकायने उपजतां एक कम्म एटले कार्मणयोग होय, वली एने अपर्याप्तावस्थांयें उरलडुगं एटले औदारिकमिश्रयोग होय, अने पर्याप्ता थया पठी एक औदारिकयोग होय. एम चार मार्गणाद्वारें एक औदारिक, बीजो औदारिकमिश्र अने बीजो कार्मण, ए त्रण योग होय.

ते के० ते पूर्वाक्त त्रण योगने सविउद्विडुग के० एक वैक्रिय अने बीजुं वैक्रियमिश्र, ए वे योगसहित करीये तेवारें पंच के० पांच योग रहे, ते इगपवणे के० ए केंद्रिय अने वायुकायनेत्रिपे होय, तेमध्ये कार्मण अने औदारिकमिश्र, ए वे योग वायुकायने अपर्याप्तावस्थांयें होय, तथा औदारिकयोग तो मूलशरीरनी अपेक्षांयें होय, तथा वादरवायुकाय, ध्वजाने आकारें उत्तरवैक्रियरूप करे, तिहां एक वैक्रिय

अने वीजो वैक्रियमिश्र, ए वे योग होय. एवं वायुने पांच योग होय. ते वायरो एकेंद्रिय ठे, तेश्री ए एकेंद्रियमार्गणायें पण एहिज पांच योग संनवे.

तशसन्निके० असंझीमार्गणा एटवे मनरहित जीवने विपे ठ योग होय. ते आत्री रीतें के, पूर्वे कहेला पांच योगनी साथें चरिम के० ठेहो वयजुअ के० वचनयोग एटवे असत्यामृपावचनयोगें युक्त करीयें, ते वारें ठ योग वायुकायसहित असंझी ठे साटें होय. केमके असत्यामृपाए योग वैद्रियादिक जीव पण असंझी ठे तेनें पण होय ते अपेक्षायें लीधुं, तथा कार्मण अने श्रोदारिकमिश्र, ए वे अपर्यासावस्थायें होय. अने श्रोदारिकपर्यासावस्थायें होय. तथा वैक्रियना वे योग वायुकायने होय. एम ठ योग, मनरहित जीवनें होय.

ते के० ते पूर्वोक्त ठ योगमाहेश्री विउव्विडुगूण के० वैक्रिय अने वैक्रियमिश्र, ए वे योग ऊणा करतां वाकीना चउ के० चार योग, विगळे के० विकलेंद्रियनें होय, एटवे वैद्रिय, तेंद्रिय ने चौरेंद्रिय, ए त्रणने विकलेंद्रिय कहीयें, जेने पूर्ण इंद्रिय तथा योग न होय, तेनें विकलेंद्रिय कहीयें. तेने वैक्रियलद्धि न होय तेश्री वे वैक्रिययोग न होय; शेष चार योग होय, तेमध्ये कार्मण अने श्रोदारिकमिश्र, ए वे योग अपर्यासावस्थाये होय. अने श्रोदारिक तथा असत्यामृपावचन, ए वे योग पर्यासावस्थायें होय. एम चारे योग वेइंद्रियादिक त्रण मार्गणाद्वारें होय. एवं उगणपचाश मार्गणाने विपे योग कला. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३० ॥

कम्मुरलमीस विणु मण, वय समइअ ठेअ चकु मण नाणे ॥

उरल डग कम्म पढमं, तिम मण वय केवल डगंमि ॥ ३१ ॥

अर्थ— कम्म के० एक कार्मण अने वीजो उरलमीसविणु के० श्रोदारिकमिश्र, ए वे योग विना शेष तेर योग ठ मार्गणाना द्वारने विपे होय. ते ठ मार्गणानां नाम कहे ठे. मण के० एक मनयोगी, वय के० वीजो वचनयोगी, समइअ के० वीजो सामायिकचारित्रीउं, ठेअ के० चोथो ठेदोपस्थापनीयचारित्रीउं, चकु के० पांचमो चकुदर्शनी, मणनाणे के० ठहो मनःपर्यवज्ञानी, ए ठ मार्गणाद्वारने विपे कार्मणयोग न होय. जे जणी कार्मण योग परचवथी आवतां वाटें होय. तिहां तो जीवने ए मनोयोगादिक ठ न होय, अने केवलसमुद्धात करतां वच्चें त्रण समयें कार्मणयोग होय, तिहां पण मन अने वचन ए वे योग न होय, तथा तिहां चारित्र तो यथाख्यात होय पण सामायक अने ठेदोपस्थापनीय ए वे न होय; अने दर्शन पण तिहां केवलदर्शन होय पण चकुदर्शन न होय. अने मनःपर्यवज्ञान पण न होय

करीने मनुष्य, उपशमसम्यक्त्व पामे तेवारें कोइ एकने वैक्रियलब्धि होय तेथी वै-
क्रियशरीर करतां श्रौदारिकमिश्र योग होय ठे तेथी मनाय खरुं पण ते सिद्धांत-
मत्तें कळुं ठे, परंतु कर्मग्रंथने मत्तें नथी मानता. माटें ए वात केवलीगम्य ठे. अने
पूर्वांक्त ए दश मार्गणामांथी शेष सात मार्गणायें चारित्र नथी, तेथी त्यां तो स्वप्नां
आहारकयोग वझे नथी. शेष तेर योग होय.

तेउरलडुगूणसुरनिरए के० ते पूर्वे कह्या जे तेर योग तेमांहेलां श्रौदारिकशरीर
देवता तथा नारकीने नथी होतां, ते माटें श्रौदारिक तथा श्रौदारिकमिश्र, एवे योग
नारकीने न होय, शेष मनोयोग चार तथा वचनयोग चार, वैक्रिय ने वैक्रियमिश्र तथा
कामेण, ए अगीआर योग होय. ते मध्यें कामेणयोग परजवथी आवतां देवता तथा नार-
कीमांहे उपजतां प्रथम समयलगे होय, तेवार पठी ज्यां लगें सर्व पर्याप्ति पूरी न करे, त्यां
लगें वैक्रियमिश्र होय, अने पर्याप्ता थया पठी शेष नव योग संजवे. आहारकना वे
योग तो तेउने चारित्र नथी, ते जणी न होय. एम ए वेहु गतिमार्गणायें अगी-
वार योग कह्या. एवं सर्व मली उगणचालीश मार्गणाद्वारे योग कह्या ॥ इति समु-
च्चयार्थः ॥ २९ ॥

कम्मुरलडुगं थावरि, ते सविउद्वि डुग पंच इग पवणे ॥ ७ अ-
सन्नि चरिम वयजुअ, ते विउद्वि डुगूण चउ विगले ॥ ३० ॥

अर्थ— कम्मुरलडुगंथावरि के० थावर, एटले गतिथावर, अर्हीआं तेउकाय पण
गतिथावरमध्ये गणीयें जे जणी इंधनादिक संयोग विना तेउकाय, स्थानांतरे न
जाय अने वायुकाय तो स्वशक्तिये योजनना शतवद्ध जाय, माटें ते गति त्रस क-
र्हीयें. एटले ए वायुकाय गतित्रस विना शेष पृथ्वी, अप्, तेउ अने वनस्पति, ए
चार थावरकायने उपजतां एक कम्म एटले कामेणयोग होय, वली एने अपर्याप्ताव-
स्यायें उरलडुगं एटले श्रौदारिकमिश्रयोग होय, अने पर्याप्ता थया पठी एक श्रौ-
दारिकयोग होय. एम चार मार्गणाद्वारें एक श्रौदारिक, बीजो श्रौदारिकमिश्र अने
त्रीजो कामेण, ए त्रण योग होय.

ते के० ते पूर्वांक्त त्रण योगने सविउद्विडुग के० एक वैक्रिय अने बीजुं वैक्रिय-
मिश्र, ए वे योगसहित करीये तेवारें पंच के० पांच योग रहे, ते इगपवणे के० ए-
केंद्रिय अने वायुकायनेविपे होय, तेमध्ये कामेण अने श्रौदारिकमिश्र, ए वे योग
वायुकायने अपर्याप्तावस्यायें होय, तथा श्रौदारिकयोग तो मूलशरीरनी अपेक्षायें
होय, तथा वादरवायुकाय, घ्वजाने आकारें उत्तरवैक्रियरूप करे, तिहां एक वैक्रिय

अने वीजो वैक्रियमिश्र, ए वे योग होय. एवं वायुनें पांच योग होय. ते वायरो एकेंद्रिय ठे, तेश्री ए एकेंद्रियमार्गणायें पण एहिज पांच योग संजवे.

ठश्रसन्नि के० असंझीमार्गणा एटले मनरहित जीवने विपे ठ योग होय. ते आवी रीतें के, पूर्वे कहेला पांच योगनी साथें चरिम के० ठेह्लो वयजुश्र के० वचनयोग एटले श्रसत्यामृपावचनयोगें युक्त करीयें, ते वारें ठ योग वायुकायसहित श्रसंझी ठे माटें होय. केमके श्रसत्यामृपा ए योग वेंद्रियादिक जीव पण श्रसंझी ठे तेनें पण होय ते अपेकायें लीधुं, तथा कार्मण अने श्रौदारिकमिश्र, ए वे श्रपर्यासावस्थायें होय. अने श्रौदारिकपर्यासावस्थायें होय. तथा वैक्रियना वे योग वायुकायने होय. एम ठ योग, मनरहित जीवनें होय.

ते के० ते पूर्वोक्त ठ योगमांहेथी विउव्विडुगूण के० वैक्रिय अने वैक्रियमिश्र, ए वे योग ऊणा करतां वाकीना चउ के० चार योग, विगळे के० विकलेंद्रियनें होय, एटले वेंद्रिय, तेंद्रिय ने चोरिंद्रिय, ए त्रणने विकलेंद्रिय कहीयें, जेने पूर्ण इंद्रिय तथा योग न होय, तेनें विकलेंद्रिय कहीयें. तेने वैक्रियलविध न होय तेश्री वे वैक्रिययोग न होय; शेष चार योग होय, तेमध्ये कार्मण अने श्रौदारिकमिश्र, ए वे योग श्रपर्यासावस्थाये होय. अने श्रौदारिक तथा श्रसत्यामृपावचन, ए वे योग पर्यासावस्थायें होय. एम चारे योग वेदेंद्रियादिक त्रण मार्गणाद्वारें होय. एवं लंगणपच्चाश मार्गणाने विपे योग कल्या. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३० ॥

कम्मुरलमीस विणु मण, वय समइअ ठेअ चक्कु मण नाणे ॥

उरल डग कम्म पढमं, तिम मण वय केवल डुगंमि ॥ ३१ ॥

अर्थ— कम्म के० एक कार्मण अने वीजो उरलमीसविणु के० श्रौदारिकमिश्र, ए वे योग विना शेष तेर योग ठ मार्गणाना द्वारने विपे होय. ते ठ मार्गणानां नाम कहे ठे. मण के० एक मनयोगी, वय के० वीजो वचनयोगी, समइअ के० वीजो सामाधिकचारित्रीठ, ठेश्र के० चोथो ठेदोपस्थापनीयचारित्रीठ, चक्कु के० पांचमो चहुदर्शनी, मणनाणे के० ठहो मनःपर्यवहानी, ए ठ मार्गणाद्वारने विपे कार्मणयोग न होय. जे तणी कार्मण योग परचवथी आवतां वाटें होय. तिहां तो जीवने ए मनोयोगादिक ठ न होय, अने केवलसमुद्घात करतां वच्चें त्रण समयें कार्मणयोग होय, तिहां पण मन अने वचन ए वे योग न होय, तथा तिहां चारित्र तो यथाख्यात होय पण सामायक अने ठेदोपस्थापनीय ए वे न होय; अने दर्शन पण तिहां केवलदर्शन होय पण चहुदर्शन न होय. अने मनःपर्यवहान पण न होय

करीने मनुष्य, उपशमसम्यक्त्व पामे तेवारं कोइ एकने वैक्रियलब्धि होय तेथी वै-
क्रियशरीर करतां औदारिकमिश्र योग होय ठे तेथी मनाय खरुं पण ते सिद्धांत-
मत्तं कछुं ठे, परंतु कर्मग्रन्थने मत्तं नथी मानता. माटें ए वात केवळीगम्य ठे. अने
पूर्वाक्त ए दश मार्गणामांथी शेष सात मार्गणायें चारित्र नथी, तेथी त्यां तो स्वजावें
आहारकयोग वझे नथी. शेष तेर योग होय.

तेउरखडुगुणसुरनिरए के० ते पूर्वे कह्या जे तेर योग तेमांद्देल्यां औदारिकशरीर
देवता तथा नारकीने नथी होतां, ते माटें औदारिक तथा औदारिकमिश्र, एवे योग
नारकीने न होय, शेष मनोयोग चार तथा वचनयोग चार, वैक्रियने वैक्रियमिश्र तथा
काम्मण, ए अग्नीश्वर योग होय. ते मध्ये काम्मणयोग परजवरी आवतां देवता तथा नार-
कीमांद्दे उपजतां प्रथम समयलगें होय, तेवार पठी ज्यां लगें सर्व पर्याप्ति पूरी न करे, त्यां
लगें वैक्रियमिश्र होय, अने पर्याप्ता तथा पठी शेष नव योग संजवे. आहारकना वै
योग तो तेउने चारित्र नथी, ते जणी न होय. एम ए वेहु गतिमार्गणायें अग्नी-
यार योग कह्या. एवं सर्व मली उगणचालीश मार्गणाद्वारे योग कह्या ॥ इति समु-
च्चयार्थः ॥ २ए ॥

कम्पुरखडुगं थावरि, ते सविउद्वि डग पंच इग पवणे ॥ ७ अ-
सन्नि चरिम वयजुअ, ते विउद्वि डगुण चउ विगले ॥ ३० ॥

अर्थ— कम्पुरखडुगंथावरि के० थावर, एटले गतिथावर, अर्हीआं तेउकाय पण
गतिथावरमध्ये गणीयें जे जणी इंधनादिक संयोग विना तेउकाय, स्थानांतरे न
जाय अने वायुकाय तो स्वशक्तियें योजनना शतवळ जाय, माटें ते गति प्रस क-
हीयें. एटले ए वायुकाय गतिप्रस विना शेष पृथ्वी, अप्, तेउ अने वनस्पति, ए
चार थावरकायने उपजतां एक कम्म एटले काम्मणयोग होय, वली एने अपर्याप्ताव-
स्यायें उरखडुगं एटले औदारिकमिश्रयोग होय, अने पर्याप्ता तथा पठी एक औ-
दारिकयोग होय. एम चार मार्गणाद्वारें एक औदारिक, बीजो औदारिकमिश्र अने
त्रीजो काम्मण, ए त्रण योग होय.

ते के० ते पूर्वाक्त त्रण योगने सविउद्विडग के० एक वैक्रिय अने बीजुं वैक्रिय-
मिश्र, ए वे योगसंहित करीये तेवारें पंच के० पांच योग रहे, ते इगपवणे के० ए-
केंद्रिय अने वायुकायनेविषे होय, तेमध्ये काम्मण अने औदारिकमिश्र, ए वे योग
वायुकायने अपर्याप्तावस्यायें होय, तथा औदारिकयोग तो मूलशरीरनी अपेक्षायें
होय, तथा थावरवायुकाय, घजाने आकारें उत्तरवैक्रियरूप करे, तिहां एक वैक्रिय

अने वीजो वैक्रियमिश्र, ए वे योग होय. एवं वायुनें पांच योग होय. ते वायरो एकेंद्रिय ठे, तेशी ए एकेंद्रियमार्गणायें पण एहिज पांच योग संजवे.

ठअसन्नि के० असंझीमार्गणा एटले मनरहित जीवने विपे ठ योग होय. ते आवी रीतें के, पूर्वे कहेला पांच योगनी साथें चरिम के० ठेहो वयजुअ के० वचनयोग एटले असत्यामृपावचनयोगें युक्त करीयें, ते वारें ठ योग वायुकायसहित असंझी ठे माटें होय. केमके असत्यामृपा ए योग वेंद्रियादिक जीव पण असंझी ठे तेनें पण होय ते अपेक्षायें लीधुं, तथा कार्मण अने औदारिकमिश्र, ए वे अपर्यासावस्थायें होय. अने औदारिकपर्यासावस्थायें होय. तथा वैक्रियना वे योग वायुकायने होय. एम ठ योग, मनरहित जीवनें होय.

ते के० ते पूर्वोक्त ठ योगमांहेथी विउव्विडुगूण के० वैक्रिय अने वैक्रियमिश्र, ए वे योग जणा करतां वाकीना चउ के० चार योग, विगळे के० विकलेंद्रियनें होय, एटले वेंद्रिय, तेंद्रिय ने चौरिंद्रिय, ए त्रणने विकलेंद्रिय कहीयें, जेने पूर्ण इंद्रिय तथा योग न होय, तेनें विकलेंद्रिय कहीयें. तेने वैक्रियलब्धि न होय तेशी वे वैक्रिययोग न होय; शेष चार योग होय, तेमध्ये कार्मण अने औदारिकमिश्र, ए वे योग अपर्यासावस्थायें होय. अने औदारिक तथा असत्यामृपावचन, ए वे योग पर्यासावस्थायें होय. एम चारे योग वेइंद्रियादिक त्रण मार्गणाछारें होय. एवं उगणपच्चाश मार्गणाने विपे योग कखा. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३० ॥

कम्मुरलमीस विणु मण, वय समइअ ठेअ चरकु मण नाणे ॥

उरल डुग कम्म पढमं, तिम मण वय केवल डुगंमि ॥ ३१ ॥

अर्थ- कम्म के० एक कार्मण अने वीजो उरलमीसविणु के० औदारिकमिश्र, ए वे योग विना शेष तेर योग ठ मार्गणाना छारने विपे होय. ते ठ मार्गणानां नाम कहे ठे. मण के० एक मनयोगी, वय के० वीजो वचनयोगी, समइअ के० वीजो सामायिकचारित्रीउं, ठेअ के० चोथो ठेदोपस्थापनीयचारित्रीउं, चरकु के० पांचमो चकुदर्शनी, मणनाणे के० ठठो मनःपर्यवज्ञानी, ए ठ मार्गणाछारने विपे कार्मणयोग न होय. जे जणी कार्मण योग परजवथी आवतां वाटें होय. तिहां तो जीवने ए मनोयोगादिक ठ न होय, अने केवलसमुद्धात करतां वच्चें त्रण समयें कार्मणयोग होय, तिहां पण मन अने वचन ए वे योग न होय, तथा तिहां चारित्र तो यथास्थाय होय पण सामायिक अने ठेदोपस्थापनीय ए वे न होय; अने दर्शन पण तिहां केवलदर्शन होय पण चकुदर्शन न होय. अने मनःपर्यवज्ञान पण न होय

तेथी ए ठ मार्गणाछारें वर्त्तता जीव, कार्मणयोगी न होय, तेमज औदारिक मिश्रयोगी पण न होय, शेष मनोयोग चार, वचनयोग चार, वैक्रिय, वैक्रिय-मिश्र, आहारक, आहारकमिश्र अने औदारिक, ए तेर योग होय. एवं पंचावन मार्गणा थई.

उरलडुग के० औदारिक अने औदारिकमिश्र, ए वे योग तथा त्रीजो कम्म के० कार्मणयोग, ए त्रण काययोग अने पढमंतिमणवय के० पहेलो अने ठेहेलो, ए वे मनयोग तथा एज वे वचनयोग एटले सत्यमनोयोग, असत्यामृपावमनो-योग, सत्यवचनयोग, असत्यामृपावचनयोग. एवं ए चार योग तथा पूर्वला त्रण मडीने सात योग ते केवलडुगंमि के० केवलज्ञान अने केवल दर्शन, ए वे मार्गणाछारें होय, तिहां वेदनीयादिक कर्मथी आयुःकर्म थोडुं होय, तेवारें तेने सरखुं का वाने अर्थे केवली केवलसमुद्घात करे, त्यां प्रथम समयें शरीर प्रमाण जानो एथो उंचो, नीचो, लोकप्रमाणे ढंरु करे, त्यां औदारिक योगी होय. बीजे सत्यें वझे पासें पसरें, तिहां लोकार्कवच्चें कपाटप्राय होय. तिहां एक औदारिक अने बीजो मिश्र ए वे योगी होय, त्रीजे समयें वे योग लब्धि प्रयुंजे तेथी मंथाणानी पें चार श्रेणी करे. चोथे समयें आंतरा पूरे, पांचमे समयें मंथांतर संहरे, ए त्रण समय कार्मणयोगी होय, ठेठे समयें मंथ संहरे, सातमे समयें कपाट संहरे, ए वे समय औदारिकमिश्रयोग होय. आठमे ढंरु संहरे तिहां औदारिकयोगी होय. ए रीतें त्रण काययोग जावना, तथा अनुत्तरविमानवासी देवता संदेह पूठे, तेनो प्रत्युत्तररूप डव्यरूप मन परिणमे तेवारें ते देवताने सूद्धम मनोडव्य विषय करे. एवं अत्रधिज्ञान वे, तेणे करी ते मनोडव्य जाणे, संदेह टले, एम डव्यमनोयोग केवलीने होय. अने जावमन केवलीने न होय अने वचनयोग तो उपदेशादिक आपतां प्रशोत्तर कहतां होय. ए रीतें सात योग केवलज्ञानी अने केवलदर्शनीनें होय. एवं सत्तावन मार्ग-णाछार थयां. ॥ ३१ ॥

मणवय उरला परिहा, र सुहुमि नव तेउ मीसि सविउवा ॥
देसे सविउधिडगा, सकम्मुरल मीस अहखाए ॥ ३२ ॥

अर्थ- मणवय के० मनोयोग चार, अने वचनयोग चार, उरला के० औदारिक काययोग एक, एवं नव के० नव योग ते परिहार के० परिहारविशुद्धिचारित्र अने सुहुमि के० सूद्धमसंपरायचारित्रनेविषे खाने, शेष ठ योग न होय जे जणी ए चारित्रने विषे वर्त्तमान साधु होय ते लब्धि प्रयुंजे नही, तेथी वैक्रियता वे योग

अने आहारकनां वे योग, ए चार योग न लाजे. केम के परिहारविशुद्धिचारित्रवा-
साने उत्कृष्टं श्रुत नव पूर्व पर्यंत होय, अने आहारक शरीर तो चौद पूर्वविना न होय.
वक्षी वैक्रियलब्धि प्रयुंजवानी ए चारित्र्ये आज्ञा नधी तथा अपर्याप्तावस्थायें कार्मण अने
श्रौदारिकमिश्रयोग होय, तिहां चारित्र न होय, अने केवलसमुद्घातमध्ये तो यथा-
ख्यात चारित्र होय, तेथी समुद्घात मिश्र तो यथाख्यात चारित्र्ये होय, तेथी ते स-
मुद्घातनी अपेक्षायें पण ए वे योग ए चारित्र्ये न संजवे, शेष नव योग लाजे. एवं
उगणशाठ मार्गणाद्वारे योग कखा.

तेठमीसिसविठवा के० तेहीज पूर्वोक्त नव योगने वैक्रिययोगसहित करीयें तेवारें
दश योग घाय, ते सम्यक्त्व मार्गणामध्ये एक मिश्रसमकितमार्गणायें होय, तिहां
वैक्रिययोग देवता तथा नारकीने मिश्रगुणठाणुं होय तेने वैक्रिययोग होय तथा
मिश्रें काल न करे, तेथी अपर्याप्तावस्थायें मिश्र न होय, तेथी वैक्रिय मिश्रयोग न
कखो तथा वैक्रिय करवा समयें मिश्रलब्धि न होय अथवा बीजे कशे कारणें वैक्रि-
यमिश्रयोग नधी कखो, अने वेहु आहारकयोग तो वे चारित्र नधी ते जणी न
होय, तथा मिश्रगुणठाणे जीव अपर्याप्ता न होय, तेथी श्रौदारिकें मिश्रकार्मण
योग पण न होय. एवं शाठ मार्गणाद्वारें योग कखा.

देसेसविठविठुगा के० देशविरतिमार्गणायें प्रथम कहेला नव योगने वैक्रिय तथा
वैक्रियमिश्र, ए वे योगेंसहित करीयें तेवारें अग्नीश्वार योग होय. तिहां वैक्रियमिश्र ए वे
योगें लब्धि प्रयुंजे ठे, ए अपेक्षायें लीधा, केमके देशविरति अंबनादिकें लब्धि प्र-
युंजी ठे, माटें अग्नीश्वार योग होय, शेष चार योग न होय. एवं एकशठ मार्गणा-
द्वारें योग कखा.

सकस्मुरसमीसअद्वज्ञाए के० ते पूर्वोक्त चार मनना अने चार वचनना, एवं श्यात्र
योग तथा नवमो श्रौदारिककाययोग, तेने कार्मण अने श्रौदारिकमिश्र ए वे योगें
सहित करतां अग्नीश्वार योग यथाख्यातचारित्रमार्गणायें होय. जे जणी ते चारि-
त्रिउं लब्धि प्रयुंजे नही. तेथी तेने आहारकना वे तथा वैक्रियना वे, एवं चार योग
न होय, अने श्रौदारिकमिश्र तथा कार्मण. ए वे योग केवलसमुद्घातमांदे होय,
केमके समुद्घातनी वखते ए चारित्र ठे. एवं द्वाशठ मार्गणायें योग कखा. इति
समुद्घार्यः ॥ ३३ ॥

हवे द्वाशठ मार्गणाद्वारें वार उरयोग कहे ठे. योगने शुभ अशुभयोग शुभाशुभ
उरयोग होय ते योग निवर्ते. तेवारें आत्मप्रदेशनी चलावळ नटे तेवारें शुद्धमयोगी
जीव होय. माटें हवे मार्गणाने विषे उरयोग कहे ठे ॥ अथ मार्गणाद्वारयोगानाह

ति अनाण नाण पण चउ, दंसण वार जिअलखणुवउंगा ॥

विणु मण नाण उ केवल, नव सुर तिरि निरय अजएसु ॥ ३३ ॥

अर्थ- तिहां प्रथम वार उपयोगनां नाम कहे ठे. तिअनाण के० मतिअज्ञान, श्रुतअज्ञान अने विजंगज्ञान, ए त्रण अज्ञान मिथ्यात्वीने होय, अने नाणपण के० १ मतिज्ञान, २ श्रुतज्ञान, ३ अवधिज्ञान, ४ मनःपर्यवज्ञान, ५ केवलज्ञान, ए पांच ज्ञान, सम्यकृष्टिने होय. ए आठ साकारोपयोग अने चउदंसण के० अनाकारोपयोग ते दर्शन कहीयें; ते चार प्रकारें ठे. १ चक्षुदर्शन, २ अचक्षुदर्शन, ३ अवधिदर्शन, ४ केवलदर्शन, ए चार सामान्यावबोध, एवं वारजिअलखणुवउंगा के० वार उपयोग थया. उपयोग एटले वस्तुनुं परिछेदक प्रकाशनुं, ते प्रत्ये जे उपयोगी होय ते जणी एने उपयोग कहीयें. ए जीवतुं लक्षण जीवस्वभाव चेतनारूप जाणतुं. ते उपयोग वे जेवें ठे. एक साकार, बीजो अनाकार, त्यां पांच ज्ञान अने त्रण अज्ञान, ए आठने साकार कहीयें, तथा चार दर्शनने अनाकार कहीयें. ए वार उपयोगनां नाम कहां. हवे ए वार उपयोग वाशठ मार्गणाछारें विवरे ठे.

ए वार उपयोगमांहेथी विणुमणनाणउकेवल के० मनःपर्यवज्ञान अने केवलज्ञान अने केवलदर्शन, ए त्रण उपयोग विना शेष नव के० नव उपयोग ते सुरतिरिनिरय के० सुरगति, तिर्यचगति अने नरकगति, ए त्रण गतिमार्गणा तथा अजएसु के० असंयत एटले अवरिति सम्यकृष्टिमार्गणा, ए चार मार्गणाछारें होय, जे जणी ए चार मार्गणायें चारित्र न होय. तेथी मनःपर्यवादिक त्रण उपयोग पण न होय. शेष नव उपयोग होय. त्यां मिथ्यात्वीमांहे त्रण अज्ञान, अने अचक्षु तथा चक्षु ए वे दर्शन, एवं पांच उपयोग लाजे. अने सम्यकृष्टि देवादिक चार मार्गणामध्ये त्रण ज्ञान, त्रण दर्शन, एवं ठ लाजे. एक समयें जीवने एक उपयोग होय. पण ए उचमात्रें कहा ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३३ ॥

तस जोअ वेअसुक्का, हार नर पाणिंदि सन्नि जवि सब्बे ॥

नयणे अरपण लेसा, कसाय दस केवल उगूणा ॥ ३४ ॥

अर्थ- तम के० १ त्रसकाय, जोअ के० त्रण योग, एवं चार. वेअ के० त्रण वेद, एवं मात, सुक के० ७ शुक्क लेख्या, आहार के० ए आहारी मार्गणा, नर के० १० मनुष्यगति, पाणिंदि के० ११ पंचेंद्रियजांति, सन्नि के० १२ संज्ञीमार्गणा, जवि के० १३ ज्ञव्यमार्गणा, ए तेर मार्गणाछारें सब्बे के० सब्बे वारे उपयोग पामीयें. जे जणी ए तेर बोध तेरमा गुणवाणा सुधी होय. अहींथां त्रण वेद जे कहा ठे, ते ज्ञव्यरूप

लेखववा. जे जणी अजिलापारूप जाववेद ठे ते तो नवमा गुणगणा सुधी ठे. तिहां तो केवलज्ञान अने केवलदर्शन केम होय ? जे जणी ते केवलद्विक अवेदीने होय ते जणी स्त्री पुरुपाकाररूप अव्यवेदें वार उपयोग संजवे.

नयणेश्वर के० चक्षुदर्शन अने इतर एटले अचक्षुदर्शन, पणलेसा के० शुक्लेश्या तो प्रथम कही ठे. वाकी कृष्णादिक पांच लेश्या, कसाय के० चार कपाय, एवं अगी-आर मार्गणाछारें दसकेवलपुगूणा के० केवलज्ञान अने केवलदर्शन हीन करतां वाकी दश उपयोग पामीयें, जे जणी ए अगीआर वोंदें केवलज्ञान अने केवलदर्शन न होय. अहीं प्रथमनी लेश्या त्रण ठठा गुणगणा सुधी होय, अने पाठवी वे लेश्या सातमा गुणगणा लगें होय, अने कपाय दशमा गुणगणा लगें होय, तथा चक्षु अने अचक्षु, ए वे वारमा गुणगणा लगें होय. पण तेरमे गुणगणे ए अगीआर मार्गणामांहेलो कोइ नथी अने केवलद्विक तो तेरमे गुणगणेंज होय ते जणी ए वे उपयोग न होय ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३४ ॥

चउरिंदि असन्नि डुअ ना, ए डदंस इग विति आवरि अचक्कु ॥

ति. अनाण दंसण डुगं, अनाण तिगि अजवमिह डगे ॥ ३५ ॥

अर्थ- चउरिंदि के० १ चौरिंदियमार्गणा, असन्नि के० २ असंझीमार्गणा, ए वे मार्गणाछारे पुअनाण के० मतिअज्ञान अने श्रुतअज्ञान तथा डुदंस के० चक्षुदर्शन, अने अचक्षुदर्शन, एवं चार उपयोग होय केम के एने चक्षु ठे तेथी चक्षुदर्शन होय. तथा इगवितिआवरि के० इंदियमार्गणामध्ये एकेंद्रिय, वेंद्रिय, तेंद्रिय, ए त्रण तथा काय-मार्गणामध्ये पृथिव्यादिक पांचे आवर, एवं आठ मार्गणाछारें वे प्रथमनां अज्ञान अने एक अचक्कु के० अचक्षुदर्शन, एवं त्रण उपयोग होय. केम के एमने चक्षु नथी माटें.

तिअनाणदंसणडुगं के० त्रण अज्ञान तथा चक्षुदर्शन अने अचक्षुदर्शन, एवं पांच उपयोग ठ मार्गणाछारें होय ते मार्गणानां नाम कहे ठे. अनाणतिगि के० त्रण अज्ञानमार्गणा अजव के० चोथी अजवमार्गणा अने मिहडुगे के० पांचमी मिथ्यात्व तथा ठठी सास्वादन, एवं ठ मार्गणाछारें पांच उपयोग पामीयें, जे जणी अहींआं सम्यक्त्व न पामीयें, तेथी शेष सात उपयोग न होय ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३५ ॥

केवल डुगं निअडुगं, नव ति अनाणविणु खइअ अहखाए ॥

दंसण नाण तिगंदे, सि मीसि अनाण मीसंतं ॥ ३६ ॥

અર્થ— કેવલબુદ્ધિ કે૦ કેવલજ્ઞાન અને કેવલદર્શન, એ બે માર્ગણાદ્વારે નિશ્ચયબુદ્ધિ કે૦ એહિજ બે ઉપયોગ પામીયે. તેથી નિજ દ્વિક કહ્યું, જે જાણી શેષ ઠાકસ્યિક જે દશ ઉપયોગ ઠે, તે કેવલીને ન હોય.

હવે તે ચાર ઉપયોગમાંહેથી તિશ્ચનાણવિણુ કે૦ ત્રણ અજ્ઞાન વિના શેષ નવ કે૦ નવ ઉપયોગ, સ્વશ્ચઅહસ્વાણ કે૦ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ અને યથાહ્યાતચારિત્ર, એ બે માર્ગણાદ્વારને વિષે પામીયે. ત્યાં મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મનઃપર્યવજ્ઞાન, ચક્ષુદર્શન, અચક્ષુદર્શન અને અવધિદર્શન, એવાં સાત ઉપયોગ અગીઆરમે અને ચારમે ગુણઠાણે યથાહ્યાતચારિત્ર હોય તે અપેક્ષાયે લેવા. અને કેવલજ્ઞાન, તથા કેવલદર્શન, એ બે ઉપયોગ કેવલીની અપેક્ષાયે યથાહ્યાતચારિત્ર ઠે માટું લેવા. એવાં નવ ઉપયોગ હોય. વિરતિ જાણી અજ્ઞાન ત્રણ ન હોય.

દંસણનાણતિગંદેસિ કે૦ એક કેવલદર્શન વિના ત્રણ દર્શન અને મતિ, શ્રુત અને અવધિ, એ ત્રણ જ્ઞાન, એવાં ઠ ઉપયોગ, દેશવિરતિ માર્ગણાયે પામીયે. વિરતિ જાણી ત્રણ અજ્ઞાન ન હોય. તિહાં આણંદાદિક શ્રાવકની પેરે અવધિદ્વિક સંજવે.

મિસિ કે૦ તેહીજ ઠ ઉપયોગ મિશ્રમાર્ગણાયે પામીયે, પણ એટલું વિશેષ જે ત્રણ જ્ઞાન તે અજ્ઞાણમીસંતં કે૦ અજ્ઞાને કરી મિશ્ર લેખવવાં. તિહાં મતિજ્ઞાન, મતિજ્ઞાને મિશ્ર અને શ્રુતજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાને મિશ્ર, વિજંગઅવધિજ્ઞાને મિશ્ર હોય. એમજ ત્રણ દર્શન પણ મિશ્ર લેવાં, એવાં ઠ ઉપયોગ મિશ્રમાર્ગણાયે પામીયે ॥ ઇતિ સમુચ્ચયાર્થઃ ॥ ૩૬ ॥

મણ નાણ ચક્ક વજ્ઞા, અણહારે તિન્નિ દંસ ચડનાણ ॥

ચડ નાણ સંજમો વસ, મ વેઅગે ડંહિ દંસેઅ ॥ ૩૭ ॥

અર્થ— મણનાણચક્કુવજ્ઞા કે૦ મનઃપર્યવજ્ઞાન અને ચક્ષુદર્શન, એ બે વર્જીને શેષ દશ ઉપયોગ, અણહારે કે૦ અનાહારકમાર્ગણાયે પામીયે, જે જાણી અણાહારકપણું વિગ્રહગતિયે તથા કેવલસમુદ્ધાતમાંહે તથા સિદ્ધને હોય. તિહાં મનઃપર્યવજ્ઞાન અને ચક્ષુદર્શન એ બે ન હોય. અહીંઆં ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ દર્શન સહિત તીર્થકરાદિક અવતરે, તેમને અંતરાલગતે અનાહારકપણું હોય તથા ત્રણ અજ્ઞાન તો, મિધ્યાત્વી વિગ્રહગતિયે ઉપજે તેને હોય, તે અપેક્ષાયે જાણવા. એટલે સિદ્ધનાં તથા કેવલસમુદ્ધાતનાં કેવલજ્ઞાન અને કેવલદર્શન એ બે ઉપયોગ તથા સમકેતધારીને અંતરાલગતે મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અને અવધિજ્ઞાન, એ ત્રણ ઉપયોગ અને મિધ્યાત્વીને મતિશ્ચજ્ઞાન, શ્રુતશ્ચજ્ઞાન અને વિજંગજ્ઞાન, એ ત્રણ, એવાં ઠ અને સમ્યક્ત્વ

धारीने तथा मिथ्यात्वीने वाटें जातां अचक्षुदर्शन अने अवधिदर्शन, ए वे होय. एवं सर्व मल्ली दश उपयोग पामीयें.

तिस्रिदंसचउनाण के० १ चक्षुदर्शन, २ अचक्षुदर्शन, ३ अवधिदर्शन, ४ मतिज्ञान, ५ श्रुतज्ञान, ६ अवधिज्ञान, ७ मनःपर्यवज्ञान, एवं सात उपयोग, ते अग्यारमार्गीणाछारें होय तेनां नाम कहे ठे. चउनाण के० केवलज्ञान विना चार ज्ञान मार्गीणा छार तथा संजम के० चार संयममार्गीणा एटले एक सामायकचारित्र, वीजुं ठेदोपस्थापनीयचारित्र, त्रीजुं परिहारविशुद्धिचारित्र, अने चोद्युं सूक्ष्मसंपरायचारित्र, ए चार मार्गीणा, एवं आठ मार्गीणा छार तथा उवसम के० नवमी उपशमसम्यक्त्व मार्गीणा, वेअगे के० दशमुं वेदक एटले ज्ञायोपशमिक सम्यक्त्व, ए वे सम्यक्त्वमार्गीणा उंहिदंसेअ के० अगीआरमी अवधिदर्शन मार्गीणा. एवं अगीआर मार्गीणाछारने विपे चार ज्ञान अने त्रण दर्शन, ए सात उपयोग पामीयें. अहींआं अवधिदर्शन मार्गीणाने विपे मति अज्ञानादिक त्रण अज्ञान सिद्धांत सम्मत ठे, पण कशा कारणे पूर्वाचार्ये निपेध्यां ते नधी जणातां ? अन्याया दश उपयोग होय. अहींआं योगमार्गीणा छारे मतांतर देखाडे ठे ॥ इति समुच्चयार्थः ॥

॥ हवे त्रण योग मार्गीणा विपे जीवस्थान, गुणस्थान, योग अने उपयोग आश्रयीने मतांतर कहे ठे. ॥

पूर्वे योग विवद्या ते अन्ययोग रहित अथवा उपयोग रहित एम सामान्यें कथा. इहां अन्य योगांतरजाविनी नूतवत् उपचारनान्येन मुख्यतारहित योगें स्वमुत्पत्तायें १ जीवस्थान, २ गुणस्थान, ३ योग, ४ उपयोग, ए चार वोल विवरी कहे ठे.

दो तेर तेर वारस, मणै कमा अठ ३ चउ चउ वयणै ॥

चउ ३ पण तिस्रि काए, जिअगुण जोगोवर्जगत्ते ॥ ३७ ॥

अर्थ—त्यां बचनयोग अने काययोग रहित केवल एकज मनयोगने विपे संझी पंचेंद्रिय पर्यातो. अने अपर्यातो, ए दो के० वे जीवनेद होय, अने एने चोदमा गुणगणा बगर वीजा तेर के० तेर गुणगणां होय, तथा एने कार्मण अने आदारिक-निध, ए वे योग विना वीजा तेर के० तेर योग होय, जे नरी केवलममुद्रयाताबन्धायें प्रयोजनने अजावें त्यां मनोयोग न होय. तथा उवजतां अपर्यातावस्थायें पण मनोयोग न होय, अने कार्मण तथा आदारिकनिध तो तिहांज होय. ए नाटें ए वे योग मनोयोगीने न होय. अने ए मनोयोगीने विपे उपयोग यारन के० वार कमा के० अनुक्रमे मणे के० मनोयोगीने विपे पामीयें.

वचनयोगीने एटले मनोयोग रहित काययोगरहित केवल एकज वचनयोगने विपे १ वैद्विय, २ तेंद्विय, ३ चौरिंद्विय, ४ असंझी पंचेंद्विय, ए चार अपर्याप्ता अने ए चार अपर्याप्ता, एवं अष्ट के० आठ जीव जेद होय, अहींथां योग्यतारूपें वचनयोग लेवो अन्यथा वैद्विय अपर्याप्तावस्थायें जापापर्याप्ति पूरी कखाविना वचनयोगी केम होय ? तथा तिहां एक मिथ्यात्व अने वीजुं सास्वादन, ए छु के० वे गुणगणां पामीयें. केम के ए आठ जीवजेदें वे गुणगणांज होय. तेथी वे गुणगणां कक्षां, तथा एने विपे १ औदारिक, २ औदारिकमिश्र, ३ कार्मण, ४ असत्यामृपा, एवं चउ के० चार योग पामीयें. अने १ मतिअज्ञान, २ श्रुतअज्ञान, ३ चक्षुदर्शन, ४ अचक्षुदर्शन, ए चउ के० चार उपयोग वयणे के० वचनयोगीने विपे पामीयें.

तथा मनोयोग अने वचनयोग ए वे योगें रहित केवल एकज काययोगीने विपे एकेंद्विय सूक्ष्म अने वादर ते बली पर्याप्ता अने अपर्याप्ताना जेदें करी चउ के० चार जीवजेद पामीयें. केम के केवल काययोग एनेज होय, अने मिथ्यात्व तथा सास्वादन, ए छु के० वे गुणगणां पृथिव्यादिकमांहे सम्यक्त्व वमतो देवादिक अवतरे, ते अपेक्षायें होय. तथा १ औदारिक, २ औदारिकमिश्र, ३ वैक्रिय, ४ वैक्रियमिश्र, ५ कार्मण, एवं पण के० पांच योग पामीयें, अहींथां वैक्रियशरीर वायु-कायनी अपेक्षायें लीधुं. तथा १ मतिअज्ञान, २ श्रुतअज्ञान, ३ अचक्षुदर्शन, ए तिन्नि के० त्रण उपयोग काए के० एकज काययोगने विपे पामीयें.

ए रीतें मतांतरें योगमार्गणायें जीवजेद, गुणगणां, योग, अने उपयोग, ए चार घोस अन्य आचार्य कहे ठे. ते कहा. एटले पूर्वे जे योग कहा तिहां काययोग सर्व जीवने कह्यो. अने वचनयोग वैद्वियादिक सर्वने कह्यो, अने मनोयोग संझी पंचेंद्वियने कह्यो. अने अहींथां मतांतरें अनेरा आचार्य कहे ठे, जे एक योग होय तेने वीजो योग न कहीयें, संझी पंचेंद्वियने मनयोग ठे, तेने वचनयोग काययोग नही. विकलेंद्विय अने असंझी पंचेंद्वियने वचनयोगज कहेवो. अने एकेंद्वियने काय-योग कहीयें. तेने मते ए बात कही ठे ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३७ ॥

द्वे मार्गणाद्वारें ठ लेश्या कहेठे. जे जणी मार्गणास्थित जीवनी उपयोगशुद्धि लेश्याशुद्धियें करी जणाय तथा शुजयोग प्रवृत्ति पण शुज उपयोगें जणाय. अशुज-योग प्रवृत्ति अशुज उपयोगें होय, ते जणी उपयोग कहा पठी लेश्या द्वार कहे ठे.

वसु खेसासु सठाणं, एगिंदि असन्नि जूदगवणेसु ॥

पठमा चउरो तिन्निउ, नारय विगलग्गि पवणेसु ॥ ३९ ॥

अर्थ- ठसुलेसासु के० ठ लेश्यामार्गणाद्वारें सठाणं के० स्वस्थान ते आप आपणी एकेकी लेश्या होय एटले कृष्णलेश्यामार्गणायें कृष्णलेश्या अने नीललेश्यामार्गणायें नीललेश्या होय, एम खख मार्गणायें स्वख लेश्या एकेकी होय, एगिंदि के० एक एकेंद्रियमार्गणा, असन्निके० वीजी असंझीमार्गणा, चूदगवणेषु के० त्रीजी पृथ्वी-कायमार्गणा, चोथी अपकायमार्गणा, पांचमी वनस्पतिकायमार्गणा, ए पांच मार्गणा-द्वारने विषे पदमाचउरो के० प्रथमनी चार लेश्या होय, एटले कृष्ण, नील, कापोत अने तेजो, ए चार लेश्या पामीयें. त्यां त्रण लेश्या सहेजें होय अने चोथी तेजोलेश्या तो पृथिवी, अपू अने वनस्पतिमांहे सौधर्म, इशान देवलोकना देवता चवीने श्रवतरे, जे जणी ते देवता पोताना जवनी लेश्या शेष होय, तेनी साथें चवे तेथी एकेंद्रियादिक मध्यें तेजोलेश्या पामीयें. तिनिके० कृष्ण, नील अने कापोत, ए त्रण लेश्या अशुच परिणामें होय. ते नारय के० नरकगतिमार्गणा तथा विगलगिः के० विकलेंद्रियनी त्रण मार्गणा अने पांचमी अन्निकायमार्गणा तथा पवणेषु के० ठडी वायुकायमार्गणा, ए ठ मार्गणाद्वारें ए प्रथमनी त्रण लेश्या होय. ए ठए मार्गणास्थित जीव अशुच अध्यवसाय स्थानकें वत्तें ठे ते जणी एने ए अशुचलेश्या त्रण होय, शेष त्रण शुच लेश्या न होय ॥ ३९ ॥

अहखाय सुहुम केवल, डगि सुक्का ठावि सेस ठाणेषु ॥

नर निरय देव तिरिआ, थोवा दु असंखणंत गुणा ॥ ४० ॥

अर्थ- अहखाय के० यथाख्यातचारित्र अने सुहुम के० सूक्ष्मसंपरायचारित्र, केवलडगि के० केवलज्ञान अने केवलदर्शन, एवं चार मार्गणाद्वारें सुक्का के० शुक्क-लेश्या होय, जे जणी अतिविशुद्ध अध्यवसायस्थानकें ए वत्तें, ते जणी एने शेष पांच लेश्या न होय, अने ठावितेसठाणेषु के० शेष एकतालीश मार्गणाद्वारें ठ लेश्या पामीयें, ते एकतालीश मार्गणानां नाम कहे ठे. देव, मनुष्य अने तिर्यंच, ए त्रण गतिमार्गणा तथा एक पंचेंद्रियमार्गणा तथा त्रण योगनी त्रण मार्गणा, एक त्रसकाय मार्गणा, त्रण वेदनी त्रण मार्गणा, चार कपायनी चार मार्गणा, एवं पंदर, सात ज्ञाननी सात मार्गणा, पांच संयमनी पांच मार्गणा, त्रण दर्शननी त्रण मार्गणा, एवं त्रीशः जव्य तथा अजव्यमार्गणा, ठ सम्यक्तवनी ठ मार्गणा, संझीमार्गणा, आ-हारकमार्गणा अने अनाहारकमार्गणाः एवं एकतालीश मार्गणायें ठए लेश्या होय. अर्हीथां जो पण अजव्यादिकने अशुद्ध परिणाम जणि अशुद्ध लेश्या कहीयें, तो पण व्यवहारें शुचयोग प्रवृत्तियें करी जैनशुद्धव्य क्रियायें करी नवमा त्रैवेयक सुधी पहांचे ते जणी एने पण शुक्कलेश्या कहीयें.

जेटला प्रदेश होय, तेटला वैमानिक देवता ठे. एम सर्वे जवनपति, व्यंतर, ज्यो-
तिषी, अने वैमानिक देवता मलीने नारकीथकी असंख्यातगुणा ठे. ए रीतें दुअ-
संखा के० मनुष्यथकी नारकी अने नारकीथकी देवता, ए वे असंख्यातगुणा अनु-
क्रमें एक वीजायी जाणवा.

ते देवताथकी तिरिथा के० तिर्यंच अणंतगुणा के० अनंतगुणा ठे. केमके ते तिर्यं-
चमांहे वनस्पतिना जीव, निगोदिथा ते अनंता ठे. ए अनुक्रमें अहीं असंख्याताना
असंख्याता जेद ठे, अने अनंता जेद ठे माटे उक्तविरोध जाणवा नहीं. ए गतिनुं
अद्वयवद्वय कथुं. इति समुच्चयार्थः ॥ ४ ॥

पण चउ नि छ एगिंदी, घोवा तिमि अहिआ अणंत गुणा ॥

तम घोव असंखग्गी, जू जलानिल अहिअ अणंता ॥ ४१ ॥

अपे—थीजी इंद्रियमार्गणामर्च्ये सर्वथी घोवा के० योगा पण के० पंचेंद्रिय जीव,
जे नगी सातराज प्रमाण घनीकृत लोकनी एक प्रदेशनी सूची श्रेणीना असंख्येय
योजन कोटाकोगी प्रमाण तेना जेटला आकाश प्रदेशराशि तेटला पंचेंद्रिय जीव
ठे, ते थकी कांडगक अधिका जिद्दामुधी वमणा न होय त्यांमुधी विशेषाधिक
फर्दीये. तेटला पण के० चौरेंद्रिय जीव, ते थकी विशेषाधिक ति के० तेंद्रिय जीव,
ते थकी विशेषाधिक छु के० बेंद्रिय जीव, ए रीतें चौरेंद्रिय, तेंद्रिय अने बेंद्रिय,
ए तिमि के० प्रण जीवराशि अहिआ के० अनुक्रमें एक वीजायी अधिका अधिका
जाणवा, अने ते बेंद्रिय जीव थकी एगिंदी के० एकेंद्रिय जीव, अणंतगुणा के० अनंतगुणा
जाणवा. जे नगी एकेंद्रियमांहे वनस्पतिकाय थावे, ते मर्च्ये निगोदीथा जीव पण थावी
गया. माटें ते सर्वे प्रमथी अनंतगुणा होय. ए थीजी इंद्रियमार्गणामर्च्ये अद्वयवद्वय विचारुं.

ह्ये थीजी कायमार्गणामर्च्ये तमघोव के० सर्वथी योगा प्रस कायिथा जीव जे
नगी घनीकृत लोकनी अमंख्य योजन कोटा कोटी प्रमाणनी प्रदेशराशिप्रमाण प्रस
जीव ठे. ते थकी अमंखग्गी के० अग्निना जीव अमंख्यात गुणा ठे, केम के अमंख्य
खाकाकाश प्रदेशप्रमाण ठे, ते माटे. तथा तेथी जूजलानिलअहिअ के० पृथ्वी-
वादिथा जीव विशेषाधिक ठे. ते थकी अप्कायिथा जीव, विशेषाधिक ठे. ते थकी
अमंख एट्टे वायुकायिथा जीव विशेषाधिक ठे. ए चार कायना जीवुं प्रमाण,
मूत्रने विषे अमंख्यात खाकाकाशप्रदेश प्रमाण अविशेषे कथुं ठे. पण अमंख्या-
ताना अमंख्याता जेद ठे. ते माटें अद्वयवद्वय घटें ठे. तेथकी वली वनस्पति कायना
जीव अमंख के० अनंतगुणा जाणवा, जे नगी निगोदीथा जीव अनंता ठे, माटें.
ए थीजी कायमार्गणामर्च्ये अद्वयवद्वय कथुं ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ४१ ॥

मण वयण काय जोगी, थोवा असंखगुणा अणंतगुणा ॥
पुरिसा थोवा इठी, संखगुणा अणंतगुणा कीवा ॥ ४९ ॥

अर्थ—हवे चोथी योगमार्गणामध्ये सर्व थकी मण के० मनोयोगी जीव थोवा के० थाना जाणवा. जे जणी संझी पंचेंद्रिय जीव मनोयोगी होय, ते सर्वथी स्तोक ठे. ते थकी वयण के० वचनयोगी जीव, असंखगुणा के० असंख्यातगुणा जाणवा. जे जणी वेंद्रिय, तेंद्रिय, चौरिंद्रिय, असंझीपंचेंद्रिय अने संझीपंचेंद्रिय, ए पांच जीवराशि सहू वचनयोगी ठे, तेथी असंख्याता ठे. ते माटें ते जेवतां असंख्यातगुणा होय. ते थकी कायजोगी के० काययोगी जीव, अणंतगुणा के० अनंतगुणा ठे, जे जणी एकेंद्रिय निगोदादिकना अनंता जीव पण काययोगी ठे. ए चोथी योगमार्गणायें अटपवहुत्व कछुं.

हवे पांचमी वेदमार्गणामध्ये पुरिसाथोवा के० सर्व थकी पुरुषवेदी जीव थोवा जाणवा, ते थकी इठी के० स्त्रीवेदी जीव, संखगुणा के० संख्यातगुणाधिक जाणवा. जे जणी देवता थकी देवी वत्रीशरूपें अधिक वत्रीश गुणी अधिकी होय, अने मनुष्यथकी मनुष्यणी सत्तावीशरूपें अधिक सत्तावीश गुणी जाणवी. अने तिर्यंच पुरुषथकी तिर्यंचणी स्त्री त्रिगुणी त्रणरूपें अधिक होय. ए रीतें स्त्री पुरुष थकी संख्यात गुणी अधिक जाणवी. ते थकी कीवा के० क्लीव एटवे नपुंसकवेदी जीव, अणंतगुणा के० अनंतगुणा जाणवा. जेजणी एकेंद्रिय, विकटेंद्रिय, तथा समूर्धिम मनुष्य अने तिर्यंच तथा नारकी, ए सर्व नपुंसकवेदी ठे. तेमांहे एकेंद्रियमां पण वनस्पतिना जीव अनंता ठे. माटें अनंतगुणा कहा. ए पांचमी वेदमार्गणायें अटपवहुत्व कछुं ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ४९ ॥

माणी कोही माई, लोत्री अहिअ मणनाणियो थोवा ॥

उहि असंखा मइ सुअ, अहिअ सम असंख विजंगा ॥ ४३ ॥

अर्थ—ठठी कपायमार्गणामध्ये सर्वथकी स्तोक माणी के० मानी जीव जाणवा. जे जणी क्रोधादिक परिणमन कालथकी मानपरिणमन काल स्तोक ठे. ते जणी मानी जीव स्तोक जाणवा. तेथकी कोही के० क्रोधी जीव अहिअ के० विशेषाधिक ठे, जे जणी मानपरिणमन कालथकी क्रोधपरिणमन काल विशेषाधिक ठे, माटें. तेथकी वली माई के० मायी जीव विशेषाधिक ठे, जे जणी घणा कालपर्यंत माया बहुल होय, माटें. तेथकी लोत्री के० लोत्री जीव विशेषाधिक, जे जणी दशमा गुणगणासुधी पण लोच होय, ते माटें. ए ठठी कपायमार्गणायें अटपवहुत्व कछुं.

सातमी ज्ञानमार्गणामध्ये मणनाणियोथोवा के० सर्वस्तोक मनःपर्यवज्ञानी जाणवा.

जे जणी सर्वथकी थोना गर्पज मनुष्य, तेमांहे पण चारित्रिया थोना, वल्ली चारित्रियामांहे पण अग्रमत थोना, तेमांहे पण ऋद्धिप्राप्त मनःपर्यवज्ञानी स्तोक जाणवा. तेथकी वली उद्दि के० अथधिज्ञानी जीव असंख्यगुणा, जे जणी मनुष्यथकी पण सम्यक्दृष्टि देवता नारकी असंख्यात गुणा ठे. तेने तो अथधिज्ञान ठे. ते अथधिज्ञानीची एक मद् के० मतिज्ञानी, बीजा सुअ के० श्रुतज्ञानी, ए वेहु अद्दिअ के० विशेषाधिक जाणवा. जे जणी देवता, नारकी, सम्यक्दृष्टिने मत्यादिक त्रण ज्ञान होय, अने मनुष्य तथा तिर्यंच सम्यक्दृष्टिने मति तथा श्रुत, ए वे ज्ञान होय, अने अथधिज्ञाननी जजना होय, तेथी विशेषाधिक कव्वा; अने मति तथा श्रुत, ए वेहु मांद्दो-मांद्दे सम के० सरखा जाणवा. केम के, ए वेहु साथेंज होय माटें. तेथकी असंखवि-जंगा के० विजंगज्ञानी जीव, असंख्यातगुणा जाणवा. जे जणी सम्यक्दृष्टि देवता तथा नारकीची मिथ्यात्वी देवता तथा नारकी असंख्यातगुणा ठे. ते सर्वेने विजंग-ज्ञान होय, ते जणी मति, श्रुत, ए वेहुथी विजंगज्ञानी असंख्यातगुणा जाणवा. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ४३ ॥

केवलीणोणंतगुणा, मद् सुअ अन्नाणिणंतगुण तुह्वा ॥

मुहुमा थोवा परिहा, र संख अद्दखाय संखगुणा ॥ ४४ ॥

अर्धे-ने विजंगज्ञानीथकी केवलीणोणंतगुणा के० केवलज्ञानी जीव अनंतगुणा जाणवा. जे जणी सिद्धना जीव, केवलज्ञानी ठे. ते देव तथा नारकीची अनंतगुणा ठे. ते केवलज्ञानीची वली मद्सुअ अन्नाणिणंतगुणा के० मतिअज्ञानी अने श्रुतअज्ञानी जीव अनंतगुणा ठे, जे जणी सिद्धयकी पण निगोदिअ जीव अनंतगुणा ठे, ते सगुने मतिअज्ञान तथा श्रुतअज्ञान ठे. तेथी अने ए वेहु मांद्दोमांद्दे तुह्वा के० वरा-पर सरखा ठे. केम के जेने मतिअज्ञान ठे तेने श्रुतअज्ञान पण ठे, तेथी ए वेहु मांद्दोमांद्दे सरखा ठे. जिहां श्रुत होय, तिहां मतिपूर्वक श्रुत ठे, मिथ्यात्वी जणी अज्ञान कद्दीपें. ए सातमी ज्ञानमार्गणायें अक्षयवद्दुख कसुं.

दुये थाठमी संपममार्गणामर्धें मुहुमाथोवा के० सूक्ष्मसंपरायचारित्रिया जीव सर्वथकी थोना ठे. जे जणी ते उक्कृष्टा तो एक समयें शतपृथक्त्व पामीयें, पृथक्त्व एटखे वेथी मांमीने नव पर्यंतसंज्ञा जाणवी. तेथी परिहारसंख के० परिहारविशुद्धचारि-त्रिया संख्यातगुणा होय. जे जणी ते उक्कृष्टा एक समयें सहस्र पृथक्त्व होय, माटें तो पकी सहस्र ते दशगुणा थया, ते थकी वली अद्दखायसंखगुणा के० यथाक्यातना-रित्रिया संख्यातगुणा होय, जे जणी ते कोटी पृथक्त्व उक्कृष्टा होय माटें सहस्रची कोटी दश सहस्र गुनी होय ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ४४ ॥

तेऽत्रा समश्च संखा, देस असंखगुणऽणंतगुण अजया ॥

थोव असंख डुणंता, उंहि नयण केवल अचरकु ॥ ४५ ॥

अर्थ—तेथकी ठेआ के० ठेदोपस्थापनीयचारित्रिया संख्यातगुणा जाणवा. जे जणी ते शतकोटी पृथक्त्व लाजे, माटें. तेथकी वली समश्च के० सामायिकचारित्रिया संखा के० संख्यातगुणा जाणवा. केम के ते सहस्रकोटी पृथक्त्व उच्छ्रुटा होय, ते वास्ते तथा ते सामायिकचारित्रियाथी वली देस के० देशविरति जीव, असंखगुण के० असंख्यातगुणा जाणवा. जेजणी असंख्याता तिर्यचने देशविरतिपणुं होय, तेजणी असंख्यगुणा कहा. तेथकी वली अजया के० अविरतिजीव, अणंतगुण के० अनंतगुणा जाणवा. जे जणी प्रथमना चार गुणगणें वर्त्तता जीव सर्व अविरति ठे. तेमध्ये निगोदीआ जीव अनंता मिथ्यात्वी ते सर्व अविरति ठे. ते जणी अनंता कहा. ए आठमी संयममार्गणायें अटपवहुत्व कछुं.

ह्वे नवमी दर्शनमार्गणायें चार दर्शनमांहे उंहि के० अवधिदर्शनी जीव थोव के० सर्वथी स्तोक, जे जणी देवतादिक अवधिज्ञानीने अवधिदर्शन होय, माटें. तेथकी वली नयण के० चक्षुदर्शनी जीव, असंख के० असंख्यातगुणा होय. जे जणी चौरिं-दियादिकने तथा मनुष्य, तिर्यच पंचेंद्रियने अने मिथ्यात्वी देवादिकने पण चक्षुदर्शन होय ते माटें, तथा तेथकी डुणंता के० वे अनंता कहेवा. एटले तेथकी केवल के० केवलदर्शनी जीव अनंतगुणा जाणवा. जे जणी सिद्धना जीवोने केवलदर्शन ठे, अने ते जीवो त्रसथकी अनंतगुणा ठे. तेथकी अचरकु के० अचक्षुदर्शनी जीव, अनंतगुणा जाणवा. जेजणी एकेंद्रियादिकने पण अचक्षुदर्शन ठे, ते अपेक्षायें लेवा. ए नवमी दर्शनमार्गणायें अटपवहुत्व कछुं ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ४५ ॥

पञ्चाणु पुबिलेसा, थोवा दोऽसंखणंत दोअहिआ ॥

अजवि अर थोवऽणंता, सासण थोवोवसमसंखा ॥ ४६ ॥

अर्थ— ह्वे पञ्चाणुपुबिलेसा के० दशमी क्षेत्रामार्गणायें पश्चानुपूर्वी एटले शुक्ल-क्षेत्राथी मांनीने कृष्णक्षेत्रा लगे अटपवहुत्व लेवुं. ते देखाडे ठे. थोवा के० सर्व स्तोक शुक्लक्षेत्राना जीव, केम के लांतकथकी मांनीने अनुत्तर विमानवासी देवता तथा अकर्मजूमिना मनुष्य अने तिर्यच तथा कोऽ संख्यातायुवाला मनुष्य तथा तिर्यचने शुक्लक्षेत्रा होय, तेमाटें सर्व थकी थोना कहा. तेथकी पद्मक्षेत्रायें वर्त्तता जीव, असंख्यातगुणा जाणवा. जे जणी लांतकादिक देवोथी सनत्कुमार, माहेंद्र, ब्रह्मदेव-लोकना देवता, असंख्यातगुणा ठे, तेने पद्मक्षेत्रा होय, तेजणी. तेथकी तेजोक्षेत्राना जीव, असंख्यात गुणा जाणवा. जे जणी सौधर्म, ईशानना देवता तेथकी

असंख्यातगुणा ठे, माटें. ए दोऽसंखगुणा के० वे स्थानके असंख्यात गुणा लेवा. अने केटलीएक प्रतिमांहे ए वे राशिना जीव संख्यातगुणा अधिक लखेवा ठे ते सुज्ञेयें विचारी जोवुं, तेथी कापोतलेश्याना जीव, अणंत के० अनंतगुणा जाणवा. जेजणी निगोदीश्या जीवने पण कापोतलेश्या होय, तेथकी दोअहिश्या के० वे स्थानके विशेषाधिक कहेवा. एटले कापोतलेश्या थकी नीललेश्याना जीव, विशेषाधिक जाणवा. जेजणी नीललेश्यावंत नारकी प्रमुख तेमांहे घालीयें, तेवारें विशेषाधिक थाप. तेथकी कृत्तलेश्याना जीव, विशेषाधिक. केम के घणा जीवने कृत्तलेश्या ठे, यद्यपि निगोदीश्या जीवमां त्रणे लेश्या ठे, तथापि त्यां कृत्तलेश्याना जीव अधिक, ते माटें. ए दशमी लेश्यामार्गणायें अल्पबहुत्व कळुं.

द्वे अत्रविश्वरथोवणंता के० अग्नीधारमी जव्यमार्गणामध्ये अत्रव्य स्तोक, जेजणी अत्रव्यजीव जघन्य युक्त चोथे अनंते ठे. तेजणी तेथकी इतर जे जव्य जीव ते अनंतगुणा जाणवा. जेजणी अनंतकालें पण तेनो अंत नहीं थावे एटला जव्य जीवो ठे, जोपण सदा मुक्तिमार्ग वहेज ठे तोपण कोइवारें जव्यजीवथकी शून्य लोक थरो नहीं. ए जव्यमार्गणायें अल्पबहुत्व कळुं.

द्वे चारमी सम्यक्त्वमार्गणामध्ये सासणयोत्रा के० साखादनी जीव, सर्व थकी स्तोक, केम के १ गुणठाणे उपशमसम्यक्त्वथी पडतां कोइएक जीव होय, ते जणी. तेथकी उषसमसंखा के० थोपशमिक सम्यक्दृष्टि जीव, संख्यात गुणा जाणवा. जे जणी केटलाएक न पण पडे, तेनी अपेक्षायें जाणवा ॥ ४६ ॥

मीसा संखा वेअग, असंख गुण खइअ मित्र ७ अणंता ॥

सन्नि अर थोवणंता, अणदार थोवेअर असंखा ॥ ४७ ॥

अर्थ- ते थोपशमिक सम्यक्दृष्टिथी मीसासंखा के० मिश्रदृष्टि जीव संख्यातगुणा जाणवा. केम के सम्यक्त्वथकी पण जीव, मिश्रें थावे अने मिथ्यादृष्टि जीव पण मिश्रें थावे, ते वान्ते. द्वे ते मिश्रदृष्टिथकी वेअग के० हायोपशमिक सम्यक्दृष्टि जीव, अमंशगुण के० अमंश्यातगुणा ठे. जे जणी तेनो स्थितिकाल असंख्यातगुणा ठे, केम के उल्लृष्ट वाशठ सागरोपम जाजेरा वेदकसम्यक्त्वं जीव रहे ठे. ते अपेक्षायें कदा, ते थकी खइअमिश्रदृष्ट्यणंता के० एक हापकसम्यक्त्वी तथा वीजा मिथ्यादृष्टि, ए वे अनुक्रमें एक वीजाथी अनंतगुणा कहेवा, एटले हायोपशमिकथकी हापिकसम्यक्दृष्टि जीव, अनंतगुणा ठे. जेजणी सिखना जीव अनंता ठे. तेने ए सम्यक्त्व ठे ते अपेक्षायें कदा, ते थकी मिथ्यात्वी जीव अनंतगुणा ठे. जेजणी

निगोदीया जीव सिद्धयी पण अनंतगुणा ठे. ते सर्व मिथ्यात्वी ठे. ए वारमी सम्य-
क्त्वमार्गणायें अद्वयवहुत्व कथुं.

हवे सन्निअरघोवणंता के० संझी असंझीमार्गणामांहे संझीया जीव थोना, जे-
जणी गर्पज मनुष्य, तिर्यंच, देवता अने नारकी, ए जीव सन्निया ठे, ते थकी इतर
जे असन्निया एकेंद्रियादिक जीव ठे, ते अनंतगुणा निगोदीया जीवनी अपेक्षायें
ठे. ए तेरमी सन्निमार्गणायें अद्वयवहुत्व कथुं.

हवे अणहारघोवेश्वरअसंखा के० आहारक मार्गणायें आहारी अने अणाहारी
जीवमांहे अणाहारी जीव स्तोक, जेजणी विग्रहगतियें वर्त्तता त्रण समय लगे जीव
अणाहारी होय, तथा सिद्धना जीव अणाहारी ठे. ते अपेक्षायें कदा. तथा ते थकी
आहारी जीव असंख्यातगुणा जाणवा. जेजणी जो पण अनंता जीव ठे, तो पण
आयुःस्थिति असंख्यात समयनी होय, तिहां एकेक समयोत्पन्न जीव अनंता होय,
तथापि असंख्यसमयोत्पन्न जणी असंख्यातगुणा कदा. जो पण सिद्धना जीव अनंता
अणाहारी ठे तो पण निगोदीयांना अनंता आगल सिद्धुं अनंतु कोइ देखामां
नधी तेथी असंख्यातगुणा होय. ए चौद मार्गणायें अद्वयवहुत्व कथुं ॥ ४७ ॥

हवे चौद गुणस्थानके जीवस्थानादिक दश बोल विचारे ठे. जेजणी मार्गणा-
स्थितजीव गुणस्थानकशून्य न होय तेथी विशेषादेशें मार्गणाने गुणठाणे जीव
ज्ञेदादिक दश बोल कहे ठे. तिहां प्रथम गुणठाणाने विषे जीवज्ञेद कहे ठे.

॥ अथ गुणस्थानेषु जीवज्ञेदानाह ॥

सब जिअठाण मिठे, सग सासणि पण अपज्ज सन्नि डुगं ॥

सम्मे सन्नी डुविहो, सेसेसु सन्नि पज्जतो ॥ ४८ ॥

अर्थ— सबजिअठाणमिठे के० तिहां प्रथम मिथ्यात्वगुणठाणे एकेंद्रियादिक चौदे
जीवज्ञेद सर्व पामीयें. केम के सर्व जीवज्ञेदें मिथ्यात्वीपणुं अवश्य होय, तेजणी.
अने सासणि के० बीजे सास्वादनगुणठाणे सग के० सात जीवस्थानक पामीयें. तेनां
नाम कहे ठें. एकेंद्रिय वादर, वैद्रिय, तैद्रिय, चौरिंद्रिय, अने असंझीपंचेंद्रिय. ए
पणअपज्ज के० पांच करणअपर्याता अने सन्निठं पंचेंद्रिय पर्यातो तथा अपर्यातो, ए
सन्निडुगं के० वे ज्ञेद सन्निआना. एवं सात होय. एतले एकेंद्रियादिकमध्ये सम्यक्त्व
वमतो जीव अवतरे, तेथी अपर्यातावस्थायें सास्वादनगुणठाणुं होय, अने संझी
पर्याताने ग्रंथिज्ञेदथी पनतां सास्वादन होय. तथा सम्मेसन्नीडुविहो के० चौथे
अविरति सम्यक्दृष्टि गुणठाणे सन्निठं पर्यातो तथा अपर्यातो ए वे ज्ञेद होय, केम
के सम्यक्त्व सहित आवी अवतरे. ते संझि करणपर्यातो होय, ए पूर्वाक्त त्रण गुण-

ठाणाथी सेसेसु के० शेष रक्षां जे अगीआर गुणगणां तेने विपे सन्नपङ्क्तो के० सन्नपर्याप्तानो एकज जेद होय. ॥ ४८ ॥

॥ हवे चौद गुणगणे योग कहे ठे. ॥

॥ अथ गुणगणेषु योगानाह ॥

मिन्न डुगि अजइ जोगा, हार डगूणा अपुव पणगेउ ॥

मण वय उरल सविउधि, मीसी सविउधि डग देसे ॥ ४९ ॥

अर्थ— मिन्नडुगि के० मिथ्यात्व अने सास्वादन, ए वे गुणगणा अने त्रीजुंअजइ के० अविरतिसम्यक्दृष्टि, ए त्रण गुणगणे जोगाहारडगूणा के० आहारक अने आहारकमिश्र ए वे योग न होय. बीजा तेर योग होय. तिहां कार्मण अने औदारिकमिश्र ए वे योग, अपर्याप्तावस्थायें मनुष्य तथा तिर्यंचने होय, ने वैक्रियमिश्र ए एक योग, देवता नारकीने अपर्याप्तावस्थायें होय, शेष मनना चार, वचनना चार, औदारिक अने वैक्रिय, ए दश योग, पर्याप्तावस्थायें होय, अने चारित्र, ए त्रण गुणगणे नथी तेजणी आहारदिक न होय.

तथा अपुवपणगेउ के० अपूर्वादिक पांच गुणगणां एटले अपूर्वकरण, वादरसंपराय, सूक्ष्मसंपराय, उपशांतमोह अने क्षीणमोह, ए पांच गुणगणे मण के० मनना चार योग, तथा वय के० वचनना चार योग अने उरल के० औदारिक, ए नव योग पामीयें. ए अपूर्वादिक पांच गुणगणे अतिविशुद्ध चारित्रजणी वैक्रिय तथा आहारक शरीर न करे, तेथी तेना चार योग एने न होय. अहींथां अपर्याप्तो न होय माटे औदारिकमिश्र अने कार्मण, ए वे योग पण न होय. शेष नव योग होय. अने मीसी के० त्रीजे मिश्रगुणगणे सविउधि के० ते पूर्वोक्त नव योगने वैक्रिय सहित करीयें, तेवारें दश योग होय. जेजणी देवता तथा नारकीने पण मिश्रगुणगणुं होय तेथी तेने वैक्रिययोग पण होय.

तथा देसे के० देशविरति नामें पांचमें गुणगणे सविउधिडुग के० पूर्वोक्त नव योगने वैक्रियदिक सहित करीयें, तेवारें अगीयार योग होय, तिहां एक वैक्रिय अने बीजो वैक्रियमिश्र, ए वे योग लब्धिप्रत्यय होय, तेजणी मनोयोग चार, वचनयोग चार, औदारिकयोग एक, अने वैक्रिययोग वे, एवं अगीयार योग होय ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ४९ ॥

साहारडग पमत्ते, ते विजवाहार मीस विणु इअरे ॥ कम्मुर लडगंताइम, मण वयण सजोगि न अजोगि ॥ ५० ॥

अर्थ—ए पूर्वोक्त अग्नीधार योगने साहारदुग के० आहारक अने आहारकमिश्र ए वे योग सहित करीयें, तैवारें प्रमत्ते के० प्रमत्तसंयतनामे ठठे गुणगणे होय, केम के अहींच्यां आहारकना वे अने वैक्रियना वे, एवं चार योग लब्धिप्रत्ययें होय. तिहां लब्धि प्रयुंजतां प्रमत्त होय, तेजणी. तेविज्वाहारमीसविणु के० तेहीज तेर योगमांद्देधी एक आहारकमिश्र अने वीजो वैक्रियमिश्र, ए वे योग अप्रमत्तगुणगणे न होय. जे जणी ए वे योग वैक्रिय तथा आहारक आरंजतां होय, तिहां तो लब्धि प्रयुंजे तैवारें प्रमत्तें होय, पण अप्रमत्तें लब्धिनुं प्रयुंजवुं नधी तेधी प्रमत्तें होय, पण ए वेहु शरीर ठतां अप्रमत्तपणुं आवे ते अपेक्षायें वैक्रिय अने आहारक ए वे योग क्हा, अने एना मिश्र न होय. माटें ए वे विना इअरे के० प्रमत्तधी इतर जे अप्रमत्त गुणगणुं तेने विपे अग्नीधार योग होय, कम्मुरलदुग के० एक कार्मण वीजो औदारीकमिश्र, ए छिक तथा अंताइममणवयण के० अंतादिम एटले धुरला अने ठेह्ला ए वे मन योग अने एज वे वचनयोग, एटले सत्वमनोयोग अने अस-त्यामृपामनोयोग, वली एज वे वचनना योग, एवं सात योग, सजोगि के० सयो-गिनामा तेरमे गुणगणे होय. तिहां मनोयोग अनुत्तरविमानना देवता जेवारें संदेह प्रश्न पूठे, तैवारें उत्तर आपवा निमित्तें तेहीज रूपें मनोइव्य परिणमावे तिहां मनोयोगनुं कार्य पडे अने वचन योग धर्मदेशना कार्य काळें होय, अने औदा-रिकमिश्र तथा कार्मण ए वे योग केवलसमुद्घातमांद्दे होय अने औदारिकयोग मूल होय. अजोगि के० अयोगीगुणगणे चपलता टली ते माटें एके योग न होय. ॥५०॥

इवे चौद गुणगणे वार उपयोग विचरे ठे, जे जणी गुणस्थानक विशुद्धं वर्त्ततो जीव, विशुद्धयोगें करी उपयोग शुद्धि पामे. ते जणी योग क्हा पठी उपयोग कहे ठे.

॥ अथ गुणगणेपृपयोगानाह ॥

ति अनाण इ दंसाइम, डगे अजय देसि नाण दंस तिगं ॥
ते मीसि मीस समणा, जयाइ केवल इ अंत डगे ॥ ५१ ॥

अर्थ—तिअनाण के० त्रण अज्ञान अने डुडुंस के० चहुदर्शन अने अचहुदर्शन, ए वे दर्शन. एवं पांच उपयोग, अइमडुगे के० आदिम वे गुणगणे होय, एटले मिथ्यात्व अने सास्वादन ए वे गुणगणे पूर्वोक्त पांच उपयोग होय, अने अजय के० अविरतिनामे चोये गुणगणे तथा देसि के० देशविरतिनामें पाचमें गुणगणे नाणदंसतिगं के० मति, श्रुत अने अवधि, ए त्रण ज्ञान, अने चहु, अचहु, अने अवधि, ए त्रण दर्शन, एवं ठ उपयोग होय. देशविरतिमां मनःपर्यवज्ञान, केवलज्ञान अने केवलदर्शन, ए त्रण

उपयोग न होय, तथा ए गुणगणे रहेला जीव, मिथ्यात्वी न होय, माटें एने त्रण अज्ञान पण न होय. एवी रीतें ठ उपयोग न होय.

ते मीसिमीस के० तेज त्रण अज्ञान साथें मिश्र थएखा एवा त्रण ज्ञान तथा तेमज त्रण दर्शन, एवं ठ उपयोग मिश्रगुणगणे लाजे. केम के जेने सम्यक्त्वांश बहुल होय तेने ज्ञानांशवाहुल्य होय, अने जेने मिथ्यात्वांश बहुल होय तेने अज्ञानवाहुल्य होय. अर्हीआ मिश्रगुणगणे जे अवधिदर्शन कहुं ते सिद्धांतने अजिप्रायें जाणवुं, पण कर्मग्रंथिकना अजिप्रायें न जाणवुं.

समणा के० ते पूर्वोक्त ठ उपयोगने मनःपर्यवज्ञान सहित करीयें. एटले चार ज्ञान अने त्रण दर्शन, एवं सात उपयोग जयाइ के० प्रमत्तादिक एटले प्रमत्तगुणगणार्थी मांमीने वारमा ढीणमोहगुणगणा सुधीनां सात गुणगणे वर्त्तता जीव, सर्वविरति होय तेथी एने मनःपर्यवज्ञान पण लाजे, माटें सात उपयोग होय अने अंतदुगे के० सयोगी अने अयोगी, ए अंतना वे गुणगणे केवलदु के० केवलज्ञान अने केवलदर्शन, ए वे उपयोग होय, शेष दश उपयोगी ठाद्यस्थिक ठे ते इहां न होय. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ५१ ॥

ह्वे सूत्रसम्मतपणे केटलाएक वोल अर्हीआं कर्मग्रंथें नधी मान्या, ते देखाडे ठे.

सासण जावे नाणं, विजव गाहारगे उरल मिस्सं ॥

नेगिंदिसु सासाणो, नेहाहि गयं सुअ मयंपि ॥ ५१ ॥

अर्थ—सासणजावेनाणं के० सास्व दनजावे सास्वादनगुणगणे सास्वादनसम्यक्दृष्टि जणी सिद्धांतमांहे मति अने श्रुतज्ञानी पण कह्या ठे. एटले वैज्रियादिक विकलेंद्रियमां उपजता जीव सास्वादनपणे ज्ञानी कह्या ठे. तेज कर्मग्रंथाजिप्रायें ज्ञान नधी कहुं. तेनो ए अजिप्राय जे सास्वादनपणुं सम्यक्त्वथी पडतां होय ठे, ते मिथ्यात्वने सन्मुख ठे माटें मलीनसम्यक्त्व ठे. तेथी त्यां ज्ञान पण मलीन ठे माटें अज्ञानज कहुं. तथा पन्नवणा अने जगवती प्रमुख सूत्रने विपे विजवगाहारगे के० वैक्रिय अने आहारकशरीरवालाने एटले लब्धिप्रत्ययिक वैक्रिय शरीर अने आहारकशरीरने प्रथम प्रारंजकाळें उरलमिस्सं के० वैक्रियपुजल औदारिक साथें मिश्रजाव माटें औदारिक साथें मिश्र होय, तेथी ते योगनुं नाम औदारिकमिश्र श्रीसिद्धांतने विपे कहुं ठे. ते कर्मग्रंथें श्रंगीकार न कहुं, अने कर्मग्रंथने अजिप्रायें तो लब्धिजन्य शरीरने मुख्यताजणी वैक्रिय वैक्रियमिश्रं कहुं, तथा आहारक आहारकमिश्र कहुं पण औदारिकमिश्र न कहुं, तेनो हेतु आम ठे के जे गुणप्रत्ययिक लब्धिने वलव-

तरपणे करीने जे शरीर करवा मांडे ते शरीरजुं वलवत्तरपणुं होय. ते माटे एने प्रारंभकालें तथा परित्यागकालें पण वैक्रियमिश्र अने आहारकमिश्र कहां.

तथा नेगिंदिसुसासाणो के० सिद्धांतने विपे एकेंद्रियमांहे सास्वादनपणुं नथी कळुं. सास्वादनी जीव एकेंद्रियमांहे न उपजे, अने कर्मग्रंथवाले एकेंद्रियमांहे सास्वादनपणुं कळुं ठे एने हेतु कांइ जणातो नथी; जे सिद्धांतें स्पष्ट ना कही ठे, ते कर्मग्रंथवाले आदळुं ए तत्व, केवली जाणे. नेहाहिगयंसुअमयंपि के० ए त्रण वोल सर्व सूत्रें मान्या ठे पण एनुं अहींआं ग्रहण नथी कळुं. इत्यर्थः ॥

तथा वली अहींआं गाथामां तो नथी कळुं पण एवी रीतेंज सिद्धांतमांहे मिध्यात्वादिक त्रण गुणठाणे अवधिदर्शन अनिश्रयपणे कळुं ठे, केम के विजंगें मिध्यात्वज्ञानजणी वस्तुनो निश्चय न कळो. अवधिदर्शन नथी सामान्यावबोधजणी वस्तुनो निश्चय न होय तेथी ए वन्ने जूदा खरा, पण एकरूप जणी पूर्वोक्त त्रण गुणठाणे ए वे उपयोग होय, एम कळुं अने कर्मग्रंथने मतें चोथे गुणठाणे सम्यक्-दृष्टिने अवधिदर्शन होय, पण प्रथमना त्रण गुणठाणे अवधिदर्शन न होय एम कळुं, अने श्रीजगवती, पद्मवणा तथा जीवाजिगमप्रमुख सूत्रमांहे पद्देला गुणठाणाथी मांनीने वारमा गुणठाणा सुधी अवधिदर्शन होय, एम कळुं ठे. अने अहींआं कर्मग्रंथने मतें विजंगज्ञानीने अवधिदर्शन न होय, एम मानीने चोथा गुणठाणाथी वारमा पर्यंत अवधिदर्शन होय एम कळुं.

तेमज वली सिद्धांतने मतें ग्रंथिजेद करतां, प्रथम द्वायोपशमिक सम्यक्त्व पामे अने कर्मग्रंथना मतें प्रथम औपशमिक सम्यक्त्व पामे. एम मतजेद ठे. पण अहींआं सिद्धांतमत आश्रयो नथी, अने कर्मग्रंथिक मत आश्रयो ठे. माटे एमां कांइ विरोध न जाणवो ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ५७ ॥

हवे चौद गुणठाणे लेश्या कहे ठे. जे जणी उपयोग सुधी लेश्या सुधीयें होय ते जणी उपयोग कला; पठी लेश्या कहे ठे.

॥ अथ गुणस्थानेषु लेश्यामाह ॥

ठसु सद्वा तेज तिगं, इगि ठसु सुक्का अजोगि अद्वेसा ॥

बंधस्स मिठ अविरइ, कसाय जोगति चउ हेऊ ॥ ५३ ॥

अर्थ- ठसु के० मिध्यात्वथी मांनीने प्रमत्तलगें ठ गुणठाणानेविपे सद्वा के० सर्व कृष्णादिक ठए लेश्या होय, तेजतिगं के० तेजोलेश्या, पद्मलेश्या अने शुक्कलेश्या, ए त्रण लेश्या. इगि के० एक अप्रमत्तनामें सातसुं गुणठाणुं, तिहां एक पूर्वप्रतिपद्म-

तथा वीजो प्रतिपद्यमानक तेने होय, अर्हींथां प्रथमनी कृत्तादिक त्रण लेश्या न होय, केम के अर्हींथां आर्त्त अने रौद्र, ए वे ध्यान न होय, अर्हीं विशुद्धपरिणामें धर्मध्यान तथा शुक्लध्याननो पहेलो पायो होय, अने उसु के० आठमा गुणगणायी मांभीने तेरमा पर्यंतनां ठ गुणगणां विपे सुक्का के० एक शुक्लेश्याज होय, केमके अर्हींथां अतिविशुद्ध परिणाम होय, ते जणी तथा अर्हींथां प्रत्येकें एकेकी लेश्याना तीव्रमंदपणे श्रध्यवसायनां स्थानक पण थसंख्यातां तीव्रमंदपणे होय, तेथी शुक्लेश्या मंदपणे पहेले गुणगणे होय, अने तीव्रपणे तेरमे गुणगणे होय, तेमज कृत्तः लेश्या तीव्रपणे पहेले गुणगणे होय, अने मंदपरिणामें ठेठे गुणगणे होय, माटें ए वातमां विरोध नथी; तथा अजोगिअह्वेसा के० अयोगी गुणगणे योगने अज्ञावें लेश्या न होय जेजणी योगप्रवृत्ति ते लेश्या कहींयें. ते माटें योगने अज्ञावें ए पण प्रवृत्तिपणे न होय. एम चौद गुणगणे लेश्या कही.

ते लेश्या कपायोदय सहित योगप्रवृत्ति तेथी बंधनो हेतु होय, तेथी कपाय अने योग, ते मध्यें योगें करी प्रकृतिबंध तथा प्रदेशबंध करे अने कपायें करी स्थितिबंध तथा रसबंध करे, ते जणी लेश्या कहीने हवे बंधहेतुसंख्या कहेठे.

बंधसस के० ज्ञानावरणीयादिक कर्म बांधवानां मूल चार कारण ठे. तेनां नाम कहे ठे. मिष्ठ के० एक मिथ्यात्व एटसे विपरीतरुचि, तत्त्वार्थनी अरुचि, कदाग्रहरूप ते मिथ्यात्व. वीजो मन, वचन, अने कायाना मलीनयोगथी जे निवृत्तिनो अज्ञाव, ते अविरट् के० अविरतिपणुं कहींयें. वीजो कसाय के० कपाय चारित्रमोहनीय, चौथो जोग के० योग त्रण पूवें कहा ते तिचउहेऊ के० इति ए चार मूल बंधहेतु कहा. अर्हीं कोइ कदेशे के प्रमादपणुं पांचमुं आश्रव, सिद्धांतें कथुं ठे, ते अर्हींथां केम न कथुं ? तेने उत्तर कहे ठे के, मद विषयादिकरूप जे प्रमाद ठे, ते पण अविरतिनामा आश्रवमांहे थंतर्जवे ठे. अने कपाय तो अर्हीं पण जूदा कहीने नामज कहा तथा विकथादिक सहु योगमांहे आवी गया. एम त्रण बंधहेतुमांहे थंतर्जवे ठे तेथी प्रमाद जूदो न कथो. एम कर्मबंधना मूलहेतु सामान्य बंधनां कारण चार कहां. ५३

॥ हवे ए मूल चार बंधहेतुना उत्तर जेद सत्तावन कहे ठे. ॥

अग्निगहिअ मणजिगहिआ, जिनिवेसिअ संसइअ मणाजोगा ॥

पण मिठ वार अविरट्, मण करणाऽनिअमु ठ जिअवदो ॥ ५४ ॥

अर्थ—अग्निगहिअ के० प्रथम अग्निग्रहित एटसे गुण अत्रगुण विचारयाविना जे मत ग्रहण कथुं तेहीज जथुं जाणे अने वीजानी निंदा करे, कहे के अमारा षडेरा

रता हता ते अमे पण करीजुं. इत्यादिक परीक्षा कख्याविना जे पोताना धर्मनो दाग्रह होय ते प्रथम अजिग्रहीतमिथ्यात्व जाणवुं. अने वीजुं मणजिगहिअ के० णे करी सर्व दर्शन जलां ठे एम कहे पण कोइ विशेषणुं जाणे नहीं एवो कोइ-क मध्यस्थ परिणामे गुण अवगुणनी परीक्षा करे नहीं ते वीजुं अनजिग्रहीत मिथ्यात्व जाणवुं. त्रीजुं अजिनिवेशिअ के० अजिनिवेश एटले पोतानो बोल थाप-ने अर्थे सूत्र अर्थ मरडे, कुयुक्ति मांडे, जेम गोष्टामाहिल निन्हव कर्मजीवनो बंध कंचुकनी पेरें कहेतां थकां तेने पुर्वलिकापुणमित्रें अनेक प्रकारें समजाव्यो परुत्तर कख्यो, तो पण तेणे पोतानो हठ मूक्यो नहीं, ए त्रीजुं अजिनिवेशिकमि-थ्यात्व जाणवुं. चोथुं संसद्अ के० सांशयिकमिथ्यात्व एटले जिनोक्त तत्वने विपे संशय रतो रहे एटले गुरुगीतार्थनी सामग्री ठतां पण मनमां विचारे जे हुं जो पूठीश र खेे मुजने गुरु अज्ञानी जाणशे? एम जाणीने गीतार्थ गुरुने पूठे नहीं, संशयवंत कां, तथा अविश्वासी थको रहे, तेने चोथुं सांशयिक मिथ्यात्व कहीये. अने पांचमुं मणाजोगा के० अनाजोग मिथ्यात्व एटले जेथकी कोइ पण दर्शन छंडुं जहुं जाणे, जेम मूर्छा पामेलो मनुष्य कडुनो रस तथा शाकरनो रस विशेष न जाणे, नी पेरें जे एकेंद्रियादिक जीवो ठे ते तत्वातत्व न जाणे, माटें ए सहु अनाजोगिक मिथ्यात्ववंत ठे. ए पांचमुं मिथ्यात्व कखुं. पणमिठ के० ए पांचप्रकारनां मिथ्यात्व कखां.

हवे धार के० धार जेदें अविरट के० अविरति कहे ठे. प्रथम मण के० मननी अविरति ते आबी रीतें के मननेविपे हिंसादिकनो संकटप करवो, ते कर्मबंधनो जेतु ठे. एवुं जाणीने पण मनने न संवरे. ते मननी अविरति. तेमज करण के० पांच इंद्रियना विषयने संसारहेतु जाणीने पण पोतपोताना विषययी इंद्रियने अनिश्चमु ० निवर्त्ताविवानो परिणाम न करे, ते पंचेंद्रियनी अविरति पांच प्रकारें जाणवी, तथा ठजिअवहो के० पांच प्रकारना स्यावर जीवोनी पांच निकाय तथा ठठी प्रस नेकाय, ए ठ जीवनिकाय, तेनी हिंसा संसारहेतु ठे. एम जाणीने पण ते हिंसायकी विरमवानो परिणाम नहीं ते ठकायनी अविरति. एवं धार अविरति थई. ते मध्यें अस्मकृष्टि अविरति जीव जाणे पण विरमे नहीं, वीजा तो जाणे नाई जेजणी तेने जेनवचनने अनुसारे विषयने निवारवानुं तथा ठकायबंधनुं स्वरूप ज्ञान नथी ते माटें ते जाण्याविना तेने केम विरमे. अहींजां मृपावादादिक विरमण ते पण ए धार प्रकारनी अविरतिमध्यें अंतर्नवे ठे जेजणी ज्यां इंद्रियना विषययी विरम्या तेवारे त्यां मृपावादादिक यकी अवरय विरम्या जाणवा. ते विना सर्वयी विरमी न शके. ॥ इति समुच्चपाद्ये ॥ ५४ ॥

नव सोल कसाया पन, रि जोग इञ्जत्तरा उसगवणा ॥

इग चउ पण ति गुणेषु, चउ ति ड इग पञ्चउ वंधो ॥ ५५ ॥

अर्थ—नव के० नव नोकपाय एटले हास्य पट्टक तथा त्रण वेद, एवं नव तथा सोलकसाया के० अनंतानुबंधीयादिक शोल कपाय. ए शोल कपाय सर्व कर्म प्रकृतिना रसबंधना हेतु ठे, केम के कपायविशेषें रसविशेष होय. ते जणी ए विशेष-बंधहेतु जाणवा. ए पच्चीश कपाय कक्षा.

तथा पनरिजोग के० मनना चार, वचनना चार अने कायाना सात, एवं सर्व मली पंदर योग जे ठे, ते प्रदेशबंधना हेतु ठे. एवं मिथ्यात्व पांच, अविरति चार, कपाय पच्चीश, तथा योग पंदर, इत्य के० ए सर्व मली चार मूल हेतुना उत्तराज के० उत्तरजेद, सगवणा के० सत्तावन होय. एणे करी जीवने कर्म बंधाय. जेम धरुनालें करी तलावमांहे पाणी आवे, तेम ए पण कर्म आववानां वारणां जाणवां, तेजणी ए सत्तावननुं नाम, आश्रव पण कहीयें.

ह्वे चौद गुणठाणे मूलबंधहेतु कहे ठे. अहींआं त्रीजा पदनी संख्या, चोथा पदनी संख्या, अनुक्रमें जोडीयें, तेवारें इग के० एक मिथ्यात्वगुणठाणे एनी साथें चउ के० चउपद जोनीयें, तेवारें एक मिथ्यात्वगुणठाणे कर्मबंध चतुःप्रत्ययिठं होय, एटले एक मिथ्यात्व, बीजो अविरति, त्रीजो कपाय अने चोथो योग. ए चार मूल कारणें करी बंध होय, ह्वे चउ के० एक साखादन, बीजुं मिश्र, त्रीजुं अविरति, चोथुं देशविरति, ए चार गुणठाणे ति के० त्रिप्रत्ययिठं कर्मबंध होय. अहींआं मिथ्यात्व टट्युं माटें एक मिथ्यात्वविना अविरति, कपाय अने योग, ए त्रण हेतुयें करी बंध होय. तथा पण के० एक प्रमत्त, बीजुं अप्रमत्त, त्रीजुं अपूर्वकरण, चोथुं वादर-संपराय, अने पांचमुं सूक्ष्मसंपराय, ए पांचगुणठाणे एक कपाय अने बीजा योग, ए वे मूलबंध हेतुयें करी कर्मबंध होय, ते जणी डु के० द्विकप्रत्ययिठं बंध जाणवा. अहीं अविरतिपणुं पण टट्युं, अने तिगुणेषु के० एक उपशांतमोह, बीजुं क्षीणमोह, अने त्रीजुं सयोगी, ए त्रण गुणठाणे इग के० एक योग पञ्चउबंधो के० प्रत्ययिठंज बंध जाणवा. केम के अहींआं कपाय टट्यो, माटें मात्र एक योगें करीज कर्म बंधाय ठे.) अने चौदमे गुणठाणे ए पूर्वोक्त चार हेतुमांहेलो एक पण हेतु नथी, माटें हेतुने अज्ञावें बंध पण न होय. इति समुच्चयार्थः ॥ ५५ ॥

॥ ह्वे एकसो ने बीश उत्तर कर्मप्रकृति आश्रीने मूल बंधहेतु विचारे ठे. ॥

चउ मिठ मिठ अविरइ, पञ्चइआ साय सोल पणतीसा ॥

जोग विणु ति पञ्चइआ, द्वारग जिण वज्ज सेसाउ ॥ ५६ ॥

अर्थ—अर्हीआं वीजा पदना त्रण पद साथें प्रथमनां त्रण पद जोनीयें, एटले साय के० एक शाता वेदनीय, चउ के० चारे बंध हेतुयें करीने बंधाय, तिहां मिठ के० मिथ्यात्वगुणठाणे मिथ्यात्वप्रत्ययिकी बंधाय, केम के ए वेदनीयनी प्रकृति मिथ्यात्वधी मांकीने सयोगी गुणठाणा लगें बंधाय ठे, ते माटें. एक मिथ्यात्वे मिथ्यात्वप्रत्ययिकी बंधाय, अने वीजुं सास्त्रादन, त्रीजुं मिश्र, चोथु अविरति, पांचमुं देशविरति, ए चार गुणठाणां सुधी अविरति प्रत्ययिकी बंधाय, अने प्रमत्तादिक पांच गुणठाणे कपायप्रत्ययिकी बंधाय. अने उपशांतमोहादिक त्रण गुणठाणे योगप्रत्ययिकी बंधाय. एम शातावेदनीयना बंधमांहे चार हेतुमांहेलो एक हेतु होय, त्यां लगें पण बंधाय. ते जणी चतुःप्रत्ययिकी बंधाय.

नरकत्रिक, एकेंद्रियादिक चार जाति, थावरनाम, सूक्ष्मनाम, अपर्याप्तनाम, अने साधारणनाम, ए स्थावरचतुष्क तथा हुंरुसंस्थान, आतपनाम, नपुंसकवेद, ठेवहुं संघयण अने मिथ्यात्वमोहनीय, ए सोल के० शोल प्रकृति मिथ्यात्वने उदयें बंधाय, ते विना न बंधाय. ते जणी मिठ के० मिथ्यात्वप्रत्ययिकी कहीयें.

अनंतानुबंधीया चार, मध्यसंस्थान चार, मध्यसंघयण चार, कुखगति, दौर्भाग्यत्रिक; एवं शोल तिर्यचत्रिक, मनुष्यत्रिक, औदारिकद्रिक, स्त्रीवेद, नीचैर्गोत्र, श्रीण्डीत्रिक, एवं उगणत्रीश; उद्योतनामकर्म, बज्ररूपजनाराचसंघयण अने अप्रत्याख्यानावरण चार कपाय, ए पणतीसां के० पांत्रीश प्रकृति मिथ्यात्व गुणठाणे मिथ्यात्वप्रत्ययिकी बंधाय. अने मिथ्यात्वधी आगले गुणठाणे अविरति प्रत्ययिकी बंधाय. एम मिथ्यात्व तथा अविरति, ए वे मांहेलो एक हेतु होय तो पण बंधाय, परंतु ए विना वीजा हेतुयें न बंधाय, तेजणी ए पांत्रीश प्रकृति मिथ्यात्व तथा अविरि के० अविरति पच्चइआ के० प्रत्ययिकी बंधाय.

तथा आहारगजिणवज्जसेसाठ के० आहारकद्रिक अने जिननामकर्म वर्जीने शेष ज्ञानावरणीयनी पांच, दर्शनावरणीयनी ठ, अशातावेदनीयनी एक, मोहनीयनी पंदर, नामनी बत्रीश, उच्चैर्गोत्रनी एक अने अंतरायनी पांच, ए पांशठ प्रकृति तथा देशविरतिगुणठाणे जे शरुशठ प्रकृतिनो बंध ठे, तेमांहेधी जिननाम तथा शातावेदनीय, ए वे प्रकृति विना शेष पांशठ प्रकृति, जेवारें मिथ्यात्व गुणठाणे बंधाय, तेवारें मिथ्यात्वप्रत्ययिकी कहेवाय. अने जेवारें सास्त्रादनादिक चार गुणठाणा लगें बंधाय, तेवारें अविरति प्रत्ययिकी बंधाय, अने तेधी आगल कपाय प्रत्ययिकी बंधाय. ए रीतें जोगविणुतिपच्चइआ के० एक योग बंधहेतु विना शेष एक मिथ्यात्व, वी

अविरति, व्रीजो कपाय, त्रण वंध हेतु प्रत्ययिकी, ए पांशठ प्रकृति वंधाय, परंतु ए त्रण वंधहेतु विना केवल एकज योग वंधहेतुयें करी न वंधाय.

आहारकशरीर, आहारकश्रंगोपांग, ए वे प्रकृति, निरवद्य योगरूप सराग संयमप्रत्ययें करी वंधाय, तथा जिननाम कर्म तो अरिहंतादिकनी चक्तिरूप सम्यक्त्वकर्त्तव्यें करी वंधाय. परंतु प्रशस्तरागें करी वंधाय, तेथी ए पण परमाथें कपायप्रत्ययिकी होय, एम सर्व प्रकृति एकसो ने वीश वंधयोग्य ठे, तेना मूल वंधहेतु विचाखा. जीवविजयजीयें तो ए त्रण प्रकृति चार हेतुमाहेला कोइ हेतुयें न वंधाय, मात्र एक सम्यक्त्वगुणें करीनेज वंधाय, एम लख्युं ठे. " सम्भक्तगुणनिमित्तं तिष्ठयरं संजमेण आहारं " इति वचनात् ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ५६ ॥

॥ ह्वे चौद गुणठाणे उत्तर वंधहेतु कहे ठे. ॥

पणपन्न पन्न तिअ ठदि, अचत्त गुणचत्त ठ चत्त ड्गवीसा ॥

सोलस दस नव नव स, त हेउणो नत्त अजोगंमि ॥ ५७ ॥

अर्थ—मिथ्यात्वगुणठाणे पणपन्न के० पंचावन वंधहेतु होय तथा सास्वादाने पन्न के० पचास वंधहेतु होय अने मिश्रें तिअ के० तेंतालीश वंधहेतु होय, तथा अविरतियें ठदिअचत्त के० तेंतालीश वंधहेतु होय, तथा देशविरतिगुणठाणे गुणचत्त के० उगणवालीश वंधहेतु होय, अने प्रमत्तें, अप्रमत्तें तथा अपूर्यकरणें, ए त्रण गुणठाणे अनुक्रमें उचत्तड्गवीसा के० ठवीश, चोवीश अने वावीश, वंधहेतु जाणवा. अने अनिदृत्तिवादरें सोलस के० सोल वंधहेतु जाणवा. सूक्ष्मसंपरायें दस के० दश वंधहेतु जाणवा. उपशांतमोहें नव के० नव वंधहेतु जाणवा. क्षीणमोहें नव के० नव वंधहेतु जाणवा. सयोगीयें सत्त के० सात वंधहेतु जाणवा. अने हेउणोनत्तअजोगंमि के० अयोगीगुणठाणे वंधना अज्ञावमाटें वंध हेतु पण नथी. ॥ ५७ ॥

पणपन्न मिठि हारग, ड्गूण सासाणि पन्न मिठविणा ॥ मी-

स ड्ग कम्म अण विणु, तिचत्त मीसे अह ठ चत्ता ॥ ५८ ॥

अर्थ—मिठि के मिथ्यात्वगुणठाणे उवें सर्व जीवनी अपेक्षायें आहारगड्गूण के० आहार के० हीन पणपन्न के० पंचावन कर्मबंधना हेतु होय. जेजणी तेने विशिष्ट नथी तेथी आहारक लब्धि न होय, माटें आहारक शरीर अने आहारकमिथ, ए वे योग न होय. शेष मिथ्यात्व पांच, अविरति वार अने कपाय पच्चीश तथा योग तेर, एवं पंचावन कर्मबंधना हेतु पामीयें, अने विशेषादेशें एक जीवप्रत्यें एक समयें जघन्यपदें दश वंध हेतु होय. अने उत्कृष्टा अहार कर्मबंधना हेतु होय.

एम १०-११-१२-१३-१४-१५-१६-१७-१८ ए नव स्थानक होय, अने सासाणि के० बीजे सास्वादन गुणठाणे मिश्रविणा के० पांच मिथ्यात्व न होय. माटे पंचावन-मांहेथी पांच मिथ्यात्व काढीये, तेवारें अविरति वार, कपाय पच्चीश अने योग तेर, एवं पन्न के० पच्चाश बंधहेतु उंये होय, तथा विशेषादेशें एक जीवप्रत्येक एक समयें जघन्यपदे दश हेतु होय. एम एकेक बधतो होय, तेवारें उत्कृष्ट सत्तर बंधहेतु होय. एम दशथी मांनीने सत्तर लगें आठ बंधहेतुना स्थानक होय, अने मीसडुग के० मिश्रद्विक एटले औदारिकमिश्र अने वैक्रियमिश्र, त्रीजो कम्म के० कार्मणयोग, ए त्रण योग अने अण के० अनंतानुबंधीया कपाय चार, एवं सात कर्मबंधना हेतु विणु के० विना शेष अविरति वार, कपाय एकवीश अने योग दश, एवं तिचत्त के० तेंतालीश बंधहेतु उंये मीते के० मिश्रगुणठाणे होय, अने विशेषादेशे एक जीवप्रत्येक एक समयें पंचे-द्वियमध्ये एक इंद्रियनी अविरति, ठकायना बंधमध्ये एक कायनो बंध, वे युगलमध्ये एक युगल, तथा त्रण वेदमध्ये एक वेद, तथा चार कपायमध्येना त्रण जेद होय; तथा दश योगमध्ये एक योग, एवं नव बंधहेतु जघन्यथी होय, अने उत्कृष्टथी तो ठकायनो बंध, एक इंद्रियनी अविरति, एक युगल, एक वेद, कपायना त्रण जेद, जय, जुगुप्सा अने एक योग, ए शोल बंधहेतु जाजे, ए मिश्रगुणठाणे जीव काल न करे, तेथी अप्यासावस्याये जावी त्रण योग न होय, अने बंधहेतुस्थानक नवथी मांडीने सोल लगें आठ होय.

अह के० अथ एटले हवे अविरति, सम्यक्त्वदृष्टिनामा चोथे गुणठाणे त्रयत्ता के० तेंतालीश बंधहेतु होय, तेमध्ये तेंतालीश मिश्रमां कया, ते लेवा.

हवे आ गाथामां मिष्यात्व, सास्वादन अने मिश्र, ए त्रण गुणठाणे कर्मबंधना हेतु कया. तेना जेटजा जांगा घाय, ते अनुक्रमे ए त्रणे गुणठाणाना खर्चीये उंये.

पंचावन बंधहेतु. मिष्यात्वगुणठाणे उंये होय. अने विशेषादेशें तो एक समयें एक जीवने मिष्यात्वे जघन्यपदी दश बंधहेतु होय, अने उत्कृष्टा अदार बंधहेतु होय. केम के पांच मिष्यात्वमांहेतुं एक मिष्यात्व होय. तथा ठकायमध्ये एक कायनो बंध होय. केम के ठकायमध्ये कोइ एक जीव, केवारें कायनोज बध करे, ते एह पृथ्वीकायनोज बध करे. अथवा अणुकायनोज बध करे. ए रीते ठकायना ठ जांगा घाय. तेनज वडी कोइ एक जीव. एक समयें वे कायनो एग बध करे तेना द्विकसंपोनीया पंदर जांगा घाय. तथा कोइ एक जीव. त्रण कायनो बध करे तेना त्रिकसंपोनीया बीस जांगा घाय. तथा जोइ एक जीव. चार कायनो बध करे. तेना चतुसंपोनी पंदर जांगा घाय. तथा कोइ एक जीव. पांच कायनो बध करे. तेना

पंचसंयोगी ठ जांगा थाय, अने कोइ एक जीव. उपायनो बंध करे, तेनी पट्मंयोगी एक जांगो थाय, पांच इंद्रियमांहेसा एक इंद्रियनो विषय होय. तेनी अतिरति होय, त्रण वेदमध्यें एक वेद होय. हास्य अने रति तथा शोक अने अरति, ए वे युगलमांहेसुं एक युगल होय. एवं ठ थया. तथा चार कपायमांहेसा एक कपायना अप्रत्याख्यानी एक, प्रत्याख्यानी वीजो, संज्वलनो वीजो, ए त्रण वेदे, जेवणी क्रोधादिक उदय विरोधी ठे. तेथी क्रोधादिकने उदयें मानादिकनो उदय न होय, तथा उपशमश्रेणीयें अनंतानुबंधीयानी विसंयोजना करे, तेवारें तेनी सत्ता टसे. ते श्रेणीधी कालक्षयें करी परतो अनुक्रमें पहेसे गुणगणे आवे. त्यां वली मिथ्यात्वने उदयें अनंतानुबंधीया बांधे, अने वीजी आवलीयें तेने संक्रमावे, ते एक बंधावली अने वीजी संक्रमावली, ए वे आवली लगें अनंतानुबंधीयानो उदय न पामीयें, तेथी ए अप्रत्याख्यानादिक कपाय त्रणनोज बंध पामीयें एटसे एक कपायना त्रणज जेद पामीयें, एवं नव थया. तथा मिथ्यात्वगुणगणे अनंतानुबंधीयाना उदय विना भरे नहीं, तेथी अपर्याप्तावस्थाजावी एक कार्मण, वीजो आदारिकमिश्र, वीजो वैक्रिय-मिश्र, ए त्रण योग पण न लाजे. अने आहारकना वे योग तो पूर्वज काढी नाह्या ठे. शेष दश योगमांहेलो एक योग होय. एम जघन्यथी दश हेतु एक समयें मिथ्यात्वी जीवनें होय. त्यां जांगा ठत्रीश हजार होय. जे जणी पांच मिथ्यात्वने उकायना बंध साथें गुणतां त्रीश थाय. तेने पांच इंद्रिय साथें गुणतां दोहसो थाय. तेने हास्य अने रति तथा शोक अने अरति, ए वे युगलसाथें गुणतां त्रणसो थाय, तेने त्रण वेद साथें गुणतां नवसें थाय. तेने चार कपाय साथें गुणतां ठत्रीशसें थाय. तेने दश योग साथें गुणतां ठत्रीश हजार थाय. ए दश हेतुना जांगा थया.

ते मध्यें जय तथा जुगुप्सा तथा वेकायनो बंध तथा अनंतानुबंधीउं एक जेसतां चार प्रकारें अमीआर हेतु होय. त्यां जांगा (२००००) थाय. एमांहे वे जेसतां वार बंधहेतु होय त्यां (५४६६००) जांगा होय अने त्रण जेसतां तेर बंधहेतुयें (०५६०००) जांगा होय अने चार जेसतां चौद बंधहेतुयें (००२०००) जांगा होय, पांच जेसतां पंदर बंधहेतु, त्यां जांगा (६०४०००) होय, अने ठ जेसतां सोळ बंधहेतु, त्यां जांगा (२६६४००) थाय, तथा सात जेसतां सत्तर बंधहेतु, त्यां जांगा (६०४००) थाय अने एक जय, वीजी जुगुप्सा, वीजो अनंतानुबंधी तथा उकायनो बंध, एवं नव. दशमुं मिथ्यात्व एक युगल, एवं वार. त्रण वेद, एवं पंदर. वे कपाय अने आहारमो योग ए उत्कृष्ट एक समय आहार बंधहेतु होय. अहींआं जांगा (१०००) एम सर्व मली मिथ्यात्वे (३४११६००) जांगा होय.

तथा ठक्कायमां एक कायबंधना जांगा ठ, वे काय बंधना जांगा पंदर, त्रण बंधना जांगा वीश, चार बंधना जांगा पंदर, पांच बंधना जांगा ठ, अने ठ बंधनो जांगो एक, तेथी ज्यां जेटला बंध होय, त्यां तेटला जांगा साथें पांच मिथ्यात्व गुणीयें, तेने पांच इंद्रिय साथें गुणीयें. एम गुणतां जांगा नीपजे, तथा जिहां अनंतानुबंधी-यासहित गुणीयें तिहां तेर योग साथें गुणीयें, अर्हीआं मननी अवरिति इंद्रियमांहे आवी गइ. जेजणी प्रायें वाहेंद्रियनी विरति, मनोविरतिपूर्वक ठे. तेजणी अर्हीआं विशेषार्थें पंचसंग्रह जोवो. हवे ते जांगा विवरीने देखाडे ठे.

दश बंधहेतुना प्रथम (३६०००) जांगानी रीत उपर कही ठे. तेनी साथें जय प्रक्षेपीयें तेवारें अगीआर हेतु घाय. त्यां पण एमज (३६०००) जांगा घाय, तथा कुठा जेळीयें, तेवारें पण ठत्रीश हजार जांगा घाय, तथा अनंतानुबंधीयो कपाय जेळवीयें तेवारें पण चार कपायें अगीआर बंधहेतु घाय. परंतु पूर्वोक्त रीतें (३६०००) ना आंकने दश योगें गुण्यो ठे, तेने ठेकाणे तेर योग साथें गुणीयें, तेवारें (४६०००) जांगा घाय, तथा ठक्कायमांहेथी वे कायनो बंध विवद्दीयें, तेवारें द्विकसंयोगी पंदर जांगा घाय. तेनी साथें पूर्वोक्त रीतें गुणीनें एटले पंदरने पांच मिथ्यात्व साथें गुणतां (९५) घाय. तेने पांचेंद्रिय साथें गुणतां (३९५) घाय. तेने वे युगल साथें गुणतां (९५०) घाय, तेने त्रण वेद साथें गुणतां (११५०) घाय, तेने चार कपाय साथें गुणतां (९०००) घाय, तेने दश योग साथें गुणतां (९००००) घाय, ए अगीआर हेतुना चार विकल्प जेला करीयें, तेवारें शरवाले (१०००००) जंग घाय.

हवे पूर्वोक्त दश मध्यें जय अने कुठा जेळीयें, तेवारें वार हेतु घाय. तिहां (३६०००) जंग घाय, तथा जय अने वे काय लेखवीयें, तेवारें वे कायना पंदर जंग साथें गुणतां (९००००) जंग घाय, तथा कुठा अने वे काय साथें गुणतां (९००००) जंग घाय, तथा त्रण कायनो बंध लेखवीयें, तेवारें वीश जांगा साथें गुणतां (११००००) घाय, तथा अनंतानुबंधीनो उदय होय, तेवारें अनंतानुबंधी अने जय जेळवीयें, तिहां योग तेर होय. तेवारें (४६०००) जंग घाय, तेमज अनंतानुबंधी अने कुठा जेळवतां पण (४६०००) जंग घाय, तथा अनंतानुबंधी अने वे काय लेखवतां (११९०००) जंग घाय. ए वार हेतुना सात विकल्पें घइने (५४६६००) जंग घाय.

हवे पूर्वोक्त दश मध्यें जय अने कुठा जेळीयें अने वे काय लेखवीयें, तेवारें तेर हेतु घाय. तिहां (९००००) जंग घाय, तथा जय अने त्रण काय लेखवीयें, तेवारें (११००००) जंग घाय, तथा कुठा अने त्रण काय लेखवीयें तेवारें पण (११००००) जंग घाय, तथा अनंतानुबंधीने उदयें जय अने कुठा जेळीयें तेवारें तेर योग साथें

तिहां वेकायना द्विकसंयोगी पंदर जंग साथे गुणाकार करतां (२२०००) जंग थाय. एम त्रण विकल्पें थइ अगीआर हेतुना जांगा (४१०४०) थाय.

ह्वे पूर्वोक्त दश हेतुमध्ये जय अने कुष्ठा वे जेळीयें, तेवारें चार हेतु थाय, तिहां (९१२०) जंग थाय. तथा एक जय अने वे कायनो वध लइयें, तेवारें (२२०००) थाय. ते-मज एक कुष्ठा अने वे कायनो वध लेतां पण (२२०००) थाय, तथा त्रण कायनो वध लइयें, तेवारें त्रण कायना त्रिकसंयोगी वीश जंग साथे गुणाकार करतां (३०४००) जांगा थाय. ए चार विकल्पें चार हेतुना (७५१२०) जांगा थाय.

ह्वे पूर्वोक्त दश हेतुमाहे जय, कुष्ठा जेळीयें अने वे कायनो वध लइयें, तेवारें ते हेतु थाय, तिहां (२२०००) थाय. तथा एक जय अने त्रण काय लइयें तेवारें (३०४००) थाय. तथा एक कुष्ठा अने त्रण काय लइयें, तेवारें (३०४००) थाय. अने मात्र चार कायनोज वध लइयें, तेवारें (२२०००) थाय. ए चार विकल्पें ते हेतुना (१०६४००) जांगा थाय.

ह्वे पूर्वोक्त दश मध्ये जय, कुष्ठा अने त्रण कायनो वध लइयें, तेवारें चौद हेतु थाय. तिहां (३०४००) जांगा थाय. तथा एक जय अने चार काय लइयें, तेवारें (२२०००) थाय. कुष्ठा अने चार काय लीजें तेवारें (२२०००) थाय. पांच काय लीधे (९१२०) थाय. ए चार विकल्पें चौद हेतुना (७५१२०) जांगा थाय.

ह्वे पूर्वोक्त दशमध्ये जय, कुष्ठा अने काय चार जेळीयें, तेवारें पंदर हेतु थाय. तिहां जांगा (२२०००) थाय. जय अने पांच काय लीधे (९१२०) थाय. कुष्ठा अने पांच काय लीधे (९१२०) थाय. तथा उक्ताय लीधे (१५२०) जांगा थाय. एवं चार विकल्पें पंदर हेतुना (४२५६०) जांगा थाय.

पूर्वोक्त दशमध्ये जय, कुष्ठा अने पांच काय जेळीयें, तेवारें शोड हेतु थाय. ति-हां जांगा (९१२०) थाय. जय अने उक्ताय जेधे तेवारें (१५२०) थाय. कुष्ठा अने उक्ताय जेधे (१५२०) थाय. एम त्रण विकल्पें थइने (१२१६०) जांगा थाय.

ह्वे उक्ताय, एक इंद्रिय, चार कपाय, युगल वे माहेलो एक, वेद एक, जय एक, कुष्ठा एक, योग एक, ए सत्तर हेतुना जांगा (१५२०) थाय. ए रीतें सास्वादन गुणगणे थाठ विकल्पें थइने (३०३०४०) जंग थाय.

ह्वे मिश्रगुणगणे (३०२४००) जांगा होय. ते केवी रीतें? तोके मिश्रें उक्तायें तें-तासीश हेतु कसा अने जघन्यत्री अनेतानुबंधी न होय माटें एक जीवने एक समयें नव, दश, अगीआर, चार, तेर, चौद, पंदर अने उक्ताय शोड हेतु होय. तिहां जघन्यत्री काय एक, इंद्रिय एक, कपाय त्रण, हास्यादि युगल एक, वेद एक, अने दश

योगमाहेलो एक योग, ए नव हेतु होय. तिहां एक कायना जांगा ठ, ते पांच इंद्रिय साथें गुणतां त्रीश घाय. तेने चार कपाय साथें गुणतां (१२०) घाय. ते युगल साथें गुणतां (२४०) घाय. ते त्रण वेद साथें गुणतां (७२०) घाय. तेने दश योग साथें गुणतां (७२००) घाय. ए नव हेतुना जांगा कक्षा.

ए पूर्वोक्त नव मध्यें जय ज्ञेयतां, दश बंधहेतुना (७२००) जांगा घाय. तथा कुळा ज्ञेयतां (७२००) जांगा घाय. तथा वे कायनो बंध लेतां (१००००) घाय. एम त्रण विकल्पें घइ दश हेतुना (३२४००) जांगा घाय.

पूर्वोक्त नवमध्यें कुळा अने जय, वे ज्ञेयतां अग्नीआर बंधहेतुना (७२००), कुळा अने वे काय साथें (१००००), जय अने वे काय साथें लीधे (१००००), त्रण काय लेतां (२४०००), एम चार विकल्पें अग्नीआर हेतुना (६७२००) जांगा घाय.

पूर्वोक्त नवमध्यें जय, कुळा अने वे काय लीधे तेर हेतुना (१००००), जय अने त्रण काय लीधे (२४०००), कुळा अने त्रण काय लीधे (२४०००), तथा चार काय लीधे (१००००), ए चार विकल्पें वार हेतुना (०४०००) जांगा होय.

पूर्वोक्त नवमध्यें जय, कुळा अने त्रण काय लेतां तेर हेतुना (२४०००), जय अने चार काय लीधे (१००००), जुगुप्सा अने चार काय लीधे (१००००), अने पांच कायज लीधे (७२००), ए चार विकल्पें तेर हेतुना (६७२००) जांगा घाय.

ह्वे पूर्वोक्त नवमध्यें जय, कुळा अने चार काय ज्ञेय, चौद हेतुना (१००००), जय अने पांच काय लीधे (७२००), जुगुप्सा अने पांच काय लीधे (७२००), ठक्कायज लीधे (१२००), ए चार विकल्पें (३३६००) जंग घाय.

पूर्वोक्त नवमध्यें जय, कुळा अने पांच काय ज्ञेयतां पंदर बंधहेतुना जांगा (७२००), जय अने ठक्काय लीधे (१२००), जुगुप्सा ने ठक्काय लीधे (१२००), ए त्रण विकल्पें पंदर हेतुना (९६००) जंग घाय.

ठक्काय, एक इंद्रिय, त्रण कपाय, हास्यादि युगल एक, वेद एक, योग एक, जय एक, कुळा एक, एवं शोल हेतुना (१२००) जांगा घाय. ए आठे विकल्पें घइने मिश्रगुणगणें (३०२४००) जंग घाय ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ५० ॥

सडुमीस कम्म अजए, अविरइ कम्मुरल मीस विकसाए ॥

मुत्तु गुण चत्त देसे, ठवीस साहार ड पमत्ते ॥ ५१ ॥

अर्थ- ते पूर्वोक्त तेंतालीश हेतु, मिश्रगुणगणें कक्षा. तेने सडुमीसकम्म के० एक वैक्रियमिश्र, वीजो औदारिकमिश्र, अने त्रीजो कार्मण, ए त्रण योग सहित करीयें, एटवे ए त्रण योग, अहींआं होय. जेजणी अपर्याप्तावस्यायें पण ए गुण-

गणुं होय. ते जणी वेंतालीश बंधहेतु, अजए के० अविरति गुणगणणे अर्हींथां उधे होय अने विशेषादेशें जघन्यथी तो तेमज मिश्रनी परें नव बंधहेतु होय, अर्हींथां उत्कृष्टा शोल बंधहेतु अने बंधस्थानक मिश्रनी परें आठ होय.

हवे अविरि के० अविरतिमध्ये एक त्रसकायनी अविरति तथा योगमध्ये कम्पु-रलमीस के० एक कर्मणयोग, वीजो औदारिक मिश्रयोग, एवं वे योग तथा कपा-यमध्ये विकसाए के० वीजा अप्रत्याख्यानावरण कपाय चार, एवं सात हेतु, देशवि-रतिगुणगणें न होय. माटें ते मुनु के० टालीयें, तेवारें गुणचत्तदेसे के० देशविरति गुणगणणे उगणचालीश बंधहेतु होय, एटले अविरति अगीश्वार, कपाय सत्तर, योग अगीश्वार, एवं उगणचालीश हेतु, उधें होय, अने विशेषादेशें जघन्यपदें, पांच कायना बंधमध्ये एक कायनो बंध, इंद्रियनी अविरतिमध्ये एकेंद्रियनी अविरति, एक युगल, एक वेद, चार कपायमध्ये एक कपायना वे जेद, अगीश्वार योगमध्ये एक योग, एवं आठ हेतु लाजे.

ठवीससाहारदुपमत्ते के० प्रमत्त गुणगणणे ठवीश बंधहेतु लाजे, जेजणी आहार-कयोग अने आहारकमिश्र, ए वे योग, त्यां संजवे ठे. जेवारें चौद पूर्वधरशरीर करे, तेवारें आरंजती वेलायें आहारकमिश्रयोग होय, तेनी ठ पर्याप्ति पूरी कख्या पठी आहारकयोग होय. अर्हींथां मिश्रता औदारिक सायें लेवी. अर्हीं देशविरतिगुण-गणाना उगणचालीश बंधहेतुसायें ए आहारकना वे योग जेज्जीयें, तेवारें एकतालीश बंधहेतु थाय. तेमांथी पंदर बंधहेतु कहांनी नाखवा, ते आगली गाथायें कहे ठे.

हवे ए आ गाथामां अविरति अने देशविरति, ए वे गुणगणाना बंधहेतु कहा, तेना जांगा कहे ठे. तिहां प्रथम चोथे गुणगणणे वरूता मली (३५२०००) जंग थाय. ए गुणगणणे जघन्य नव अने उत्कृष्ट शोल बंधहेतु होय.

ए चोथे गुणगणणे स्त्रीवेदें एक औदारिकमिश्र, वीजो वैक्रियमिश्र, वीजो कर्मण, ए त्रण योग, प्रायें न होय तथा नपुंसकवेदें औदारिकमिश्र न होय, जे जणी स्त्रीवेदीने प्रायें अपर्याप्तावस्थायें चोथें गुणगणुं न होय, परंतु ब्राह्मी, सुंदरी, मल्लीनाथ तथा ज्ञानला. अनुत्तर विमानथी आठ्यां, तेने सम्यक्त्व पण होय ते जणी प्रायें कष्टुं अने नपुंसकवेदी सम्यक्दृष्टि जीव, मनुष्य तथा तिर्यचमांहे न आवे. तेथी तेने औदारिकमिश्र निश्चें न होय, तेथी तेर योग, त्रण वेद सायें गुणतां उगणचा-लीश थाय. ते मांद्देथी चार रूप काढीयें, तेवारें पांत्रीश रद्दे, तेने ठकायना बंध सायें गुणतां (२१०) थाय. तेने पांच इंद्रिय सायें गुणतां (१०५०) थाय. तेने युगल-सायें वमणा करतां (२१००) थाय. तेने चार कपाय सायें गुणतां (०४००) जांगा,

नव बंधहेतुना धाय. ते मध्ये जय, जुगुप्सा तथा एक कायनो बंध ज्ञेयतां दश हेतुयें जंग (३७०००) धाय. तथा वे कायनो बंध ज्ञेयतां अग्नीश्चार हेतुयें (७७४००), त्रण कायनो बंध ज्ञेयतां चार हेतुयें (१०००००), चार कायनो बंध ज्ञेयतां तेर हेतुयें (१०७४०००), पांच कायनो बंध ज्ञेयतां चौद हेतुयें (३११२०००), ठक्कायनो बंध ज्ञेयतां पंदर हेतुयें (११२२०००), जय, जुगुप्सा अने ठक्काय साथें शोल हेतुयें (१४०००) धाय. एम सर्व मली चोथे गुणठाणे (३५२००००) जंग धाय.

हवे पांचमे देशविरतिगुणठाणे (१६३६०००), जांगा उपजे. केम के ए जीव त्रस कायथी विरम्या साटें पांच कायना एक संयोगी जांगा पांच, छिकसंयोगी जांगा दश अने त्रिकसंयोगी जांगा दश तथा चतुःसंयोगी जांगा पांच अने पंचसंयोगी जांगो एक. अर्हीआं एक जीव आश्री जघन्यथी आठ, नव, दश, अग्नीश्चार, वार, तेर, उक्कृष्टा चौद हेतु होय. ए रीतें सात विकल्प थया. तिहां जघन्यथी काय एक, इंद्रिय एक, कपाय वे, हास्यादियुगल, वेद एक, योग अग्नीश्चारमांहेलो एक, ए आठ हेतु होय. तिहां पांच कायना जांगा पांच होय.

अर्हीआं पांच कायना बंधने पंचेंद्रिय साथें गुणतां पच्चीश धाय. तेने युगल साथें गुणतां पच्चाश धाय, तेने त्रण वेद साथें गुणतां दोढसो धाय, तेने चार कपाय साथें गुणतां ठसें धाय, तेने अग्नीश्चार योग साथें गुणतां ठाशठसें जंग आठ हेतुना धाय.

तेमध्ये जय तथा जुगुप्सा तथा वे कायना बंध साथें नव हेतु करीयें, तेवारें जयथी ठाशठसें अने तेमज जुगुप्सा साथें ठाशठसें अने वे कायना बंध साथें (१३२०००) धाय. एम त्रण विकल्पें नव बंधहेतुना जांगा (२६४०००) धाय.

तथा जय, जुगुप्सा लीधे दश बंधहेतुना जांगा (६६०००), जय, तथा वे काय बंधें जांगा (१३२०००), कुठा अने वे काय बंधें जांगा (१३२०००), तथा त्रण काय बंधें पण (१३२०००) जांगा धाय. एवं दश हेतुना चार विकल्पें थई (४६२०००) जांगा धाय.

एम जय, जुगुप्सा अने वे काय बंधें अग्नीश्चार हेतुना जंग (१३२०००), जय अने त्रण काय लीधे (१३२०००), कुठा अने त्रण काय लीधे (१३२०००), चार काय जेदे (६६०००), ए चार विकल्पें अग्नीश्चार हेतुना (४६२०००) धाय.

जय अने चतुष्कायबंधें वार हेतुयें जांगा (६६०००), जुगुप्सा अने चतुष्काय बंधें जांगा (६६०००), जय, जुगुप्सा अने त्रण कायबंधें जांगा (१३२०००), पांच काय बंधें जांगा (१३२०००), एम सर्व मली वार हेतुना चार विकल्पें जांगा (२७७२०००).

गणुं होय. ते जणी उंतालीश बंधहेतु, अजए के० अवरिति गुणगणे अहींआं उंचे होय अने विशेषादेशं जघन्यथी तो तेमज मिश्रनी परें नव बंधहेतु होय, अहींआं उल्कृष्टा शोल बंधहेतु अने बंधस्थानक मिश्रनी परें आठ होय.

हवे अविरट् के० अविरतिमध्ये एक प्रसकायनी अविरति तथा योगमध्ये कम्पु-रलमीस के० एक कर्मणयोग, वीजो औदारिक मिश्रयोग, एवं वे योग तथा कपायमध्ये विकसाए के० वीजा अप्रत्याख्यानावरण कपाय चार, एवं सात हेतु, देशविरतिगुणगणें न होय. माटें ते मुत्तु के० टालीयें, तेवारें गुणचत्तसे के० देशविरतिगुणगणे उंगणचालीश बंधहेतु होय, एटले अविरति अग्नीश्वार, कपाय सत्तर, योग अग्नीश्वार, एवं उंगणचालीश हेतु, उंचें होय, अने विशेषादेशं जघन्यपदें, पांच कायना बंधमध्ये एक कायनो बंध, इंद्रियनी अविरतिमध्ये एकेंद्रियनी अविरति, एक युगल, एक वेद, चार कपायमध्ये एक कपायना वे जेद, अग्नीश्वार योगमध्ये एक योग, एवं आठ हेतु जाने.

ठवीससाहारदुपमसे के० प्रमत्त गुणगणे ठवीश बंधहेतु जाने, जेजणी आहार-कयोग अने आहारकमिश्र, ए वे योग, त्यां संजवे ठे. जेवारें चौद पूर्वधर शरीर करे, तेवारें आरंजती वेलायें आहारकमिश्रयोग होय, तेनी ठ पर्यांति पूरी कत्या पठी आहारकयोग होय. अहींआं मिश्रता औदारिक साथें लेवी. अहीं देशविरतिगुण-गणाना उंगणचालीश बंधहेतुसाथें ए आहारकना वे योग जेस्त्रीयें, तेवारें एकतालीश बंधहेतु थाय. तेमांथी पंदर बंधहेतु कहांनी नाखवा, ते आगली गाथायें कहे ठे.

हवे ए आ गाथामां अविरति अने देशविरति, ए वे गुणगणाना बंधहेतु कहा, तेना जांगा कहे ठे. तिहां प्रथम चोये गुणगणे वडा मली (३५२०००) जंग थाय. ए गुणगणे जघन्य नव अने उल्कृष्ट शोल बंधहेतु होय.

ए चोये गुणगणे स्त्रीवेदें एक औदारिकमिश्र, वीजो वैक्रियमिश्र, वीजो कर्मण, ए प्रण योग, प्रायें न होय तथा नपुंसकवेदें औदारिकमिश्र न होय, जेजणी स्त्रीवेदीने प्रायें अपर्याप्तावस्थायें चोयें गुणगणुं न होय, परंतु ब्राह्मी, सुंदरी, मल्लीनाथ तथा राजीमत्यादिक थनुत्तर विमानथी आव्यां, तेने सम्यक्त्व पण होय ते जणी प्रायें कणुं अने नपुंसकवेदी सम्यक्दृष्टि जीव, मनुष्य तथा तिर्यचमांहे न आवे. तेथी तेने औदारिकमिश्र निश्चें न होय, तेथी तेर योग, जण वेद साथें गुणतां उंगणचा-लीश थाय. ते मांहेथी चार रूप काठीयें, तेवारें पांत्रीश रहे, तेने उक्तायना बंध साथें गुणतां (२१०) थाय. तेने पांच इंद्रिय साथें गुणतां (१०५०) थाय. तेने युगल-साथें घमणा करतां (२१००) थाय. तेने चार कपाय साथें गुणतां (७४००) जांगा,

नव बंधहेतुना धाय. ते मध्ये जय, जुगुप्सा तथा एक कायनो बंध ज्ञेयतां दश हेतुयें जंग (३७०००) धाय. तथा वे कायनो बंध ज्ञेयतां अग्नीश्वार हेतुयें (७७४००), त्रण कायनो बंध ज्ञेयतां वार हेतुयें (९७०००), चार कायनो बंध ज्ञेयतां तेर हेतुयें (५७४००), पांच कायनो बंध ज्ञेयतां चौद हेतुयें (३९१००), ठक्कायनो बंध ज्ञेयतां पंदर हेतुयें (१११००), जय, जुगुप्सा अने ठक्काय साथें शोल हेतुयें (१४००) धाय. एम सर्व मली चोथे गुणगणे (३५१०००) जंग धाय.

हवे पांचमे देशविरतिगुणगणे (१६३६००), जांगा उपजे. केम के ए जीव त्रस कायधी विरम्या माटें पांच कायना एक संयोगी जांगा पांच, छिकसंयोगी जांगा दश अने त्रिकसंयोगी जांगा दश तथा चतुःसंयोगी जांगा पांच अने पंचसंयोगी जांगो एक. अर्हीआं एक जीव आश्री जघन्यधी आठ, नव, दश, अग्नीश्वार, वार, तेर, उक्कृष्टा चौद हेतु होय. ए रीतें सात विकल्प थया. तिहां जघन्यधी काय एक, इंद्रिय एक, कपाय वे, हास्यादियुगल, वेद एक, योग अग्नीश्वारमांहेलो एक, ए आठ हेतु होय. तिहां पांच कायना जांगा पांच होय.

अर्हीआं पांच कायना बंधने पंचेंद्रिय साथें गुणतां पच्चीश धाय. तेने युगल साथें गुणतां पच्चाश धाय, तेने त्रण वेद साथें गुणतां दोढसो धाय, तेने चार कपाय साथें गुणतां ठसें धाय, तेने अग्नीश्वार योग साथें गुणतां ठाशठसें जंग आठ हेतुना धाय.

तेमध्ये जय तथा जुगुप्सा तथा वे कायना बंध साथें नव हेतु करीयें, तेवारें जयधी ठाशठसें अने तेमज जुगुप्सा साथें ठाशठसें अने वे कायना बंध साथें (१३१००) धाय. एम त्रण विकल्पें नव बंधहेतुना जांगा (१६४००) धाय.

तथा जय, जुगुप्सा लीधे दश बंधहेतुना जांगा (६६००), जय, तथा वे काय बंधें जांगा (१३१००), कुठा अने वे काय बंधें जांगा (१३१००), तथा त्रण काय बंधें पण (१३१००) जांगा धाय. एवं दश हेतुना चार विकल्पें थई (४६१००) जांगा धाय.

एम जय, जुगुप्सा अने वे काय बंधें अग्नीश्वार हेतुना जंग (१३१००), जय अने त्रण काय लीधे (१३१००), कुठा अने त्रण काय लीधे (१३१००), चार काय जेदे (६६००), ए चार विकल्पें अग्नीश्वार हेतुना (४६१००) धाय.

जय अने चतुष्कायबंधें वार हेतुयें जांगा (६६००), जुगुप्सा अने चतुष्काय बंधें जांगा (६६००), जय, जुगुप्सा अने त्रण कायबंधें जांगा (१३१००), पांच काय बंधें जांगा (१३१०), एम सर्व मली वार हेतुना चार विकल्पें जांगा (१७११०).

पूर्वोक्त आठ मध्ये जय, कुष्टा अने चार काय लीधे (६६००), जय अने पांच काय लीधे (१३२०), कुष्टा अने पांच काय लीधे (१३२०), ए त्रण विकल्पें यज्ञें तेर हेतुना (९२४०) जांगा थाय.

पूर्वोक्त आठमाहे जय, कुष्टा अने पांच काय लीधे चौद हेतुना (१३२०) जांगा थाय. एम पांचमे गुणगणे ए साते विकल्पें यज्ञे (१६३६००) जांगा थाय ॥ ५९ ॥

अविरड् इगार तिकसा, य वज्ज अपमत्ति मीस डग रहिआ ॥

चउवीस अपुवे पुण, इवीस अविजवि आहारा ॥ ६० ॥

अर्थ- पांच इंद्रिय अने ठहुं मन, ए ठ अविरति तथा पांच थावरनी अविरति, एवं अविरड्इगार के० अगीआर अविरति तथा तिकसायवज्ज के० त्रीजा प्रत्याख्या-नायराग कपाय चार. एवं पंदर बंधहेतु वर्जवा तेवारें शेष उवीश बंधहेतु, प्रमत्तगुण-गाणें उर्वें होय अने विशेषादेशें त्रण वेदमध्ये एक वेद, संज्वलनना चार कपाय-मध्ये पंदरां अथवा वीजां एक कपाय, हास्यादिक युगलमध्ये एक युगल, तेर योग-मध्ये एक योग, ए पांच हेतु जघन्यपदें एक जीवने एक समयें होय, अने उक्कथा मान होय, तिहां श्रीवेदें आहारक अने आहारकमिश्र, ए वे योग न होय, तेथी प्रण वेद तेर योग सायें गुणतां उगणवालीश थाय, ते मांहेथी वे रूप काडीचें, तेथारें गाम्भीर्य रहे. तेने युगल सायें गुणतां चम्भोतेर थाय. तेने चार कपाय सायें गुणतां (२९६) जांगा, ए पांच बंधहेतुना थाय. तेमध्ये जय जेसतां पण (२९६) पाय तथा कुष्टा जेसतां पण (२९६), एवं (५९२) ठ हेतुना जांगा थाय. अने जय तथा कुष्टाचे जेसे मान हेतुना जांगा (२९६) थाय. एम सर्वे मली त्रण विकल्पें यज्ञे (११०३) जांगा, प्रमत्तगुणगणे खात्रे. बंधस्यानक पांच, ठ अने सात, ए त्रण होय.

अपमत्ति के० अप्रमत्तगुणगणे मीसडुगरहिआ के० आहारकमिश्र अने वैक्रिय-मिश्र. ए वे योग न होय. जेजणी आहारक तथा वैक्रियशरीर करवा मांडतां तेनी पदांतियें शरयांतानें ए योग होय, तिहां तो खच्चि प्रयुंजवा जणी प्रमत्त होय, यज्ञेने अप्रमत्तगुणगणे आवें, तिहां ए वे मिश्रयोग न खात्रे. तेथी कपाय तेर अने योग अगीआर, एवं चउवीस के० चौवीश बंधहेतु, उर्वें होय, अने विशेषादेशें एक उर्वेने एक समयें जघन्यपदें संज्वलनना एक कपाय, एक वेद, एक युगल अने अगीआर योगमध्ये एक योग, एवं पांच होय. त्यां अगीआर योग त्रण वेद सायें गुणतां तेथीश थाय, तेमांथी श्रीवेदें आहारक न होय, ते जणी एक रूप कदाडीचें, तेथारें गम्भीर्य रहे, तेने युगल सायें गुणतां चौदाठ थाय. तेने संज्वलन चार कपाय

साथें गुणतां वसें नें ठपन्न जांगा पांच बंधहेतुना थाय, तथा जय ज्ञेयतां (१५६) अने जुगुप्सा ज्ञेयतां (१५६), एम (५११) जांगा, ठ बंध हेतुना थाय अने जय तथा कुष्ठा, वे ज्ञेयवाची सात हेतुना (१५६) थाय. एम त्रण बंधहेतुस्थानकें (१०२४) जंग, सातमे अप्रमत्तगुणगणे थाय.

अपुत्रे के० अपूर्वकरणनामं आठमे गुणगणे पुण के० वली अत्रिउविद्याहारा के० वैक्रिय अने आहारक, ए वे योग न होय, जेजणी श्रेणी, औदारिक शरीरी पडि-
वजे, पण वैक्रिय अने आहारक शरीरी पडिवजे नहीं, माटें ए वे कहाडी नाखतां शेष संज्वलन चार कपाय, वेद त्रण, हास्यादिक ठ तथा योग नव, एवं सर्व मली डुवीस के० बावीश बंधहेतु उर्वें होय. तिहां पूर्वली पेरें जघन्य हेतु पांच होय.तेमां हास्यादि युगलनें त्रण वेदसाथें गुणतां ठ जंग थाय, ते चार कपाय साथें गुणतां चोवीश थाय. ते नव योग साथे गुणतां वसें नें शोल थाय, तेमां जय नाखतां (११६) तथा जुगुप्सा नाखतां पण (११६) थाय. एवं (४३१) ठ बंधहेतुना जांगा जाणवा. अने जय तथा कुष्ठा, ए वे साथें ज्ञेयतां सात बंधहेतु थाय. तिहां जांगा (११६) एम सर्व मली आठसें नें चोशठ जांगा होय. तिहां बंधहेतुनां स्थानक, त्रण जाणवां ॥ इति समुच्चयार्थ ॥ ६० ॥

अथ हास सोल वायरि, सुहुमे दस वेअ संजलण ति विणा ॥

खीण वसंति अलोजा, सजोगी पुबुत्त सग जोगा ॥ ६१ ॥

अर्थ—ते बावीश बंधहेतुमांहेथी अठहास के० हास्य एटले हास्यादिक ठ नोकपाय, वादरसंपरायनामा नवमे गुणगणें न होय. तेथी शेष कपाय सात अने योग नव, एवं सोल के० शोल बंधहेतु, वायरि के० वादरसंपरायनामा नवमे गुणगणे उर्वें होय, अने जघन्यपदें एक जीवने वे वे बंध हेतुनां स्थानक होय. संज्वलनो कपाय एक तथा योग एक, एवं वे होय अने उक्कट एक वेद सहित त्रण होय. एम वे बंधस्थानक होय. तिहां कपाय चारने योग नव साथें गुणतां वे बंधहेतुना ठत्रीश जंग थाय, तथा वली कपाय चार, त्रण वेद साथें गुणतां वार जांगा थाय. ते नव योग साथें गुणतां (१००) जंग थाय. ए वे विकल्पना मलीने शरवाले एकसो चुम्मालीश जांगा होय.

सुहुमे के० सूक्ष्मसंपराय नामा दशमे गुणगणे वेअसंजलणतिविणा के० संज्वलनो क्रोध, मान अने माया. तथा त्रण वेद, एवं ठ बंधस्थानक विना शेष संज्वलनो लोच एक अने योग नव. एवं दस के० दश बंधहेतु उर्वें होय. अने जघन्यपदें तो एक जीवने एक समयें वे वे बंधहेतु होय अने उक्कटथी पण एक संज्वलन लोच

अने एक योग, एवं वे, बंधहेतुज होय. अर्हीआं नव योग होय, ते जणी नव जंग थाय. अर्हीआं उत्कृष्ट जघन्यपणुं नथी.

ः खीणवसंति के० क्षीणमोह वारमे गुणठाणे अने उपशांतमोह अगीआरमे गुण-
ठाणे ते पूर्वोक्त दश हेतुमांदेशी अलोजा के० वीतराग जणी एक लोका न होय,
तेथी नव योगज बंधहेतु उर्वे होय. अने एक जीवने एक समयें जघन्यपदें एक
योग होय, तेथी नव नव जंग, वझे गुणठाणे होय.

अने सजोगि के० तेरमे सयोगि गुणठाणे पुबुत्त के० पूर्वोक्त एटले पूवें कह्या
ते प्रमाणे वे मनना, वे वचनना अने त्रण कायाना. एवं सगजोगा के० सात योग-
रूप सात बंधहेतु सामान्यें होय, अने विशेषादेशें एक जीवने एक समयें एक योग
होय, ते माटें सात योगना सात जंग होय, एम सर्व गुणठाणे मली उंतालीश लाख,
व्याशी हजार, सातसें ने सीत्तेर बंधहेतुना जांगा होय. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ६१ ॥

ए सत्तावन्न बंधहेतुयें करी आठ कर्मनो बंध होय. तेवारे पठी ते बांध्या कर्मनो
विपाककालें उदय होय. ते उदीरणाकरणें करी उदयावलीमांहे प्रवेशीयें, तेने उदी-
रणोदय कहीयें, अने ते सर्व कर्म, सत्तायें होय, ते जणी चौद गुणठाणे ज्यां जेटखा
बंधादिकनां स्थानक संजवे, ते कहे ठे, ए वात विस्तारें पंचसंग्रहनी टीकामध्यें ठे.

अपमत्तंता सत्, ४ म्मीस अपुब वायरा संत्त ॥

बंधइ ठस्सुहुमो ए, ग मुवरिमाऽबंधगा जोगी ॥ ६२ ॥

अर्थ—अपमत्तता के० अप्रमत्त गुणठाणा क्षणें एटले एक मिश्रगुणठाणा विना
मिथ्यात्वथी मांकीने ठाठा गुणठाणापर्यंत सतठ के० आयुःकर्म बांधे, तेवारे आठ
कर्मनो बंध होय, अने आयु न बांधे, तेवारे सात कर्मनो बंध होय. म्मीस के०
त्रीजुं मिश्रगुणठाणुं, अपुब के० आठमुं अपूर्वकरण गुणठाणुं, वायरा के० नवमुं वादर-
संपराय गुणठाणुं, ए त्रण गुणठाणे आयुबंध न होय, तेथी सत्तबंधइ के० सात
कर्मनो बंध होय. अने ठस्सुहुमो के० सूक्ष्मसंपरायनामा दशमे गुणठाणे एक आयु
अने धीजुं मोहनीय, ए वे कर्म, अतिविशुद्धाध्यवसाय जणी न बांधाय, तेथी शेष
ठ कर्म बांधे, अने एगमुवरिम के० उपरला उपशांतमोह, क्षीणमोह अने सयोगी,
ए त्रण गुणठाणे एक वेदनीय कर्म बांधे, तथा अबंधगाजोगी के० अयोगी गुणठाणे
कोइ न बांधे, तेमाटें अबंधक होय. इति समुच्चयार्थः ॥ ६२ ॥

हवे गुणठाणे उदय अने सत्तानां स्थानक कहे ठे.

आसुहुमं संतुदए, अठवि मोह विणु सत्त खीणंति ॥

चउ चरिम डगे अठउ, संते उवसंति संतुदए ॥ ६३ ॥

अर्थ- आसुहुमं के० मिथ्यात्व गुणगणार्थी मांसीने दशमा सूक्ष्मसंपराय गुणगणा लगे संतुदएअछवि के० ज्ञानावरणीयादिक आठ कर्मनो उदय तथा आठ कर्मनी सत्ता पण होय, अने मोहविणुसत्तखीणंति के० एक मोहनीय विना क्षीणमोहनामा वारमे गुणगणे सात कर्मनो उदय तथा सात कर्मनी सत्ता होय, तिहां वीतराग ठे, ते जणी मोहनीयनो उदय न होय, सत्ता पण न होय. अने चरिमडुगे के० तेरमुं सयोगी अने चौदमुं अयोगी, ए ठेह्नां वे गुणगणे चउ के० नाम, आयु, गोत्र अने वेदनी, ए चार कर्मनो उदय तथा एज चार कर्मनी सत्ता पण होय, अने अछउसं- तेउवसंतिसंतुदए के० उपशांतमोहनामं अगीआरमे गुणगणे मोहनीयकर्मनो उदय नथी. तेथी मोहनीयविना सात कर्मनो उदय अने सत्ता आठ कर्मनी होय, केम के अहीं मोहनीय उपशम्युं ठे, तेथी एनो उदय नथी, परंतु सत्तायें ठे. एम गुणगणे उदयस्थानक तथा सत्तास्थानक कहां. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ६३ ॥

॥ हवे गुणगणे उदीरणा स्थानक कहे ठे. ॥

उइरंति पमत्तंता, सगठ मीसठ वेअ आउ विणा ॥

ठग अपमत्ताइ तउं, ठ पंच सुहुमो पणु वसंतो ॥ ६४ ॥

अर्थ- पमत्तंता के० मिथ्यात्वगुणगणार्थी मांसीने प्रमत्तगुणगणा लगे एक मिश्र गुणगणा विना शेष पांच गुणगणे सगठउइरंति के० आठ कर्मनी उदीरणा होय. तेमां ठेहेली आवलीयें आयुःकर्मनी उदीरणा न होय, तेवारें शेष सात कर्मनी उदीरणा होय तथा मीसठ के० मिश्रगुणगणे काज न करे, तेथी आयुनी अंत्वाव- खिका पण तिहां न होय, तेथी तिहां आठ कर्मनोज उदीरक होय. अहींथां उदी- रणास्थानक आठनुं जाणवुं, अने अपमत्ताइतउं के० अप्रमत्त, अपूर्वकरण, अने अनिशृत्ति, ए प्रण गुणगणे वेअआउविणा के० एक वेदनीय अने वीजुं आयु, ए के कर्मनी उदीरणा न होय.ते विना शेष ठग के० ठ कर्मनो उदीरक ठ कर्मनी उदीर- णायें होय. अहीं वेदनीय अने आयु, ए वेनी उदीरणा न होय, केवल उदयेंज होय, तथा ठपंचसुहुमो के० सूक्ष्मसंपराय दशमे गुणगणे आवलीमात्र रहे, तिहां लगे पण ठ कर्मनी उदीरणा होय, अने ठेह्ली आवलीयें मोहनीयनी पण उदीरणा टखे, तेवारें मोहनीय विना शेष पांच कर्मनी उदीरणा होय, माटें वे उदीरणानां स्थानक होय, अने पणुवसंतो के० उपशांतमोहनामा अगीआरमे गुणगणे मोहनो उदय नथी, माटें एनी उदीरणा पण न होय. शेष ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, नाम, गोत्र अने अंतराय, ए पांच कर्मनी उदीरणानुं स्थानक होय ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ६४ ॥

पण दो खीण इ जोगी, ऽणुदीरगु अजोगि थोव उवसंता ॥

संख गुण खीण सुहुमा, निअट्टि अपुव सम अदिआ ॥ ६५ ॥

अर्थ-पणदोखीण के० एहीज पांच कर्मनी उदीरणा, हीणमोहनामा वारमा गुणगणानी अंत्यावलिका थाकता लगें होय, अने ठेहली आवलीयें ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, अने अंतराय, ए त्रण कर्मनी उदीरणा टले तेवारें शेष नामकर्म, अने गोत्रकर्म, ए वे कर्मनी उदीरणा होय. एटले वे उदीरणानां स्थानक होय. अने जुजोगी के० एहिज वे कर्मनी उदीरणा सयोगी गुणगणे पण होय, तथा णुदीरगुअजोगी के० अयोगी चौदमे गुणगणे कोइ कर्मनी उदीरणा न होय, जे जणी उदीरणा ते करण ठे, ते योगथी आय. ते योग तिहां नथी ते माटें उदीरणा पण न होय, जे जणी योग ते करणवीर्य कहीयें. ते जणी योग करण नहीं तेथी अयोगी अनुदीरक कहा.

हवे चौद गुणगणे वर्त्तता जीवमध्ये कया गुणगणे घणा पामीयें ? अने कया गुणगणे थोना पामीयें ? तथा कया गुणगणे सरखा पामीयें ? एम अदपवहुत्व कहे ठे. ते मध्ये मिथ्यात्व, अविरति, देशविरति, प्रमत्त, अप्रमत्त अने सयोगी, एठगुणगणे वर्त्तता जीव, लोकमध्ये सर्वदा पामीयें, तेथी एठ गुणगणा अशून्य ठे, अने शेष आठ गुणगणाना जीव, केवारेंक लोकमध्ये पामीयें अने केवारेंक शून्यपणुं पण पामीयें, तेथी तेउनुं अदपवहुत्व अनियतपणे होय, ते अपेक्षायें विचासुं ठे. तिहां थोवउवसंता के० सर्व थकी थोना उपशांतमोह नामे अगीआरमे गुणगणे वर्त्तता जीव होय, जे जणी उपशमश्रेणीना आरंजक उत्कृष्टपदें चोपन्न जीव पामीये, ते थकी संखगुण-खीण के० संख्यातगुणा अधिक जीव हीणमोहनामा वारमे गुणगणे वर्त्तता पामीयें, जे जणी द्रपकश्रेणी पडिवजता जीव, एकसो ने आठ पामीयें, ते अपेक्षायें उत्कृष्टपणे खेवा. अन्यथा विपरीतपणे होय, तथा सुहुमा के० सूक्ष्मसंपरायगुणगणुं दशसुं, निअट्टि के० निवृत्ति वादर गुणगणुं नवसुं, अपुव के० अपूर्वकरण गुणगणुं आठसुं, ए त्रण गुणगणाना जीव, मांहोमांहे सम के० सरखा जाणवा, अने हीणमोह गुणगणायकी अदिआ के० विशेषाधिक जाणवा. जे जणी अहींआं चोपन उपशम श्रेणीना तथा एकसो ने आठ द्रपकश्रेणीना एवं एकसो ने वाशठ उत्कृष्टपदें ए त्रण गुणगणे वर्त्तता जीव पामीयें, माटें हीणमोहना एकसो ने आठथकी विशेषाधिक कहा. अने सर्व जीवने श्रेणीयें ए त्रण गुणगणां होय, माटें परस्परें सरखां जाणवां ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ६५ ॥

जोगि अपमत्त इयरे, संखगुणा देस सासणा मीसा ॥

अविरइ अजोगि मिठा, असंख चजरो डुवेणंता ॥ ६६ ॥

अर्थ—तेथकी जोगि के० सयोगीगुणगणणे वर्त्तता योगसहित केवली जीव, संख्या-तगुणा जाणवा. जे जणी कोटी पृथक्त्व उत्कृष्टा पामीयें, माटें संख्यातगुणा कह्या, तेथकी अपमत्त के० अप्रमत्तगुणगणणे वर्त्तता जीव, संख्यातगुणा जाणवा. जे जणी ए कोटीसहस्र पृथक्त्व प्रमाण लाजे, तेथकी इयरे के० इतर जे प्रमत्त गुणगणुं तेने विषे वर्त्तता जीव, संखगुणा के० संख्यातगुणा जाणवा. जे जणी अप्रमादकालधी प्रमादनो काल संख्यातगुणो होय, ते अपेक्षायें केवारेंक अधिका पण होय, तेथकी देस के० देशविरतिगुणगणाना जीव, असंख्यात गुणा होय. जेजणी गर्भज पंचेंद्रिय तिर्यचने पण देशविरतिगुणगणुं होय, ते तो असंख्याता ठे, ते माटें कह्या, तेथकी सासणा के० सास्त्रादनगुणगणुं वर्त्तता जीव, जो होय तो, उत्कृष्टपदें असंख्यातगुणा होय, अन्यथा केवारेंक उत्कृष्टपदें न पण होय, अने जघन्यें केवारेंक वे, त्रण एम पण होय, तेथकी वली मीसा के० मिश्रगुणगणणे वर्त्तता जीव, असंख्यातगुणा होय, केम के सास्त्रादनना ठ आबलिकाप्रमाण कालधकी मिश्रनो काल अंतरमुहूर्त्त ठे, ते असंख्यात गुणो ठे ते माटें कह्या. ते थकी अविरइ के० अविरतिनामा चोथा गुणगणाना जीव, असंख्यातगुणा ठे, केमके सर्वदा ए गुणगणुं चारे गतिमध्ये पामीयें, तथा काल पण घणो ठे, ते माटें कह्या. ते थकी अजोगी के० अयोगी जीव, अनंतगुणा ठे, जेजणी सिद्धना जीव पण योगरहित ठे, तेथी तेने पण अयोगी कहीयें. ते अनंता ठे, माटें अनंतगुणा कह्या. ते थकी मिठा के० मिथ्यादृष्टि जीव, अनंतगुणा ठे. केम के सिद्धकी निगोदीआ जीव, अनंतगुणा ठे, ते सर्व मिथ्यास्त्री ठे, तेमाटें सिद्धकी अनंतगुणा कह्या. अहींआं देशविरतिधी मांकीने चजरो के० चार पदें असंख के० असंख्यातगुणा कहीयें. अने डुवेणंता के० एक अयोगी अने बीजा मि-ध्यास्त्री, ए वे पदें अनंतगुणा कहीयें. एम चौद गुणगणणे दश बोल जीवजेदादिक विचास्या. अहींआं एक सास्त्रादन, बीजुं मिश्र, त्रीजुं अपूर्वकरण, चोयुं अनिवृत्ति, पांचमुं सूद्धसंपराय, ठहुं उपशांतमोह, सातमुं क्षीणमोह अने आठमुं अयोगी, ए आठ गुणगणणे जीव केवारेंक पामीयें अने केवारेंक न पामीयें, अने केवारेंक एक गुणगणणे पामीयें, केवारेंक पांशठतें ने शाठ जांगा पामीयें, केवारेंक अनेक पामीयें, माटें ए आठ गुणगणणे एक साथे आठ अने अनेक साथे आठ, एवं शोल जांगा तथा द्विकसंयोगी जांगा अष्टावीश, ते गुणगणाना त्रिकसंयोगी जांगा ठप्पन,

देशघातीर्त्तं होय, ते उदयावली प्रविष्टरसने क्षयं अप्रविष्टरसने अनुदयरूप उपशमे
 अने केटलाएक स्पर्द्धकने उदयें उदयानुविद्ध क्षायोपशमिक होय, तथा अत्रधि अने
 मनःपर्यव, ए वे ज्ञानावरण तथा अचक्षुदर्शनावरण अने अवधिदर्शनावरणना सर्व-
 घाती रस स्पर्द्धकने उदयें केवल श्रौदधिक जाव होय. अने जेवारें विशुद्धाध्यवसाय-
 विशेषें ते देशघातीपणे परिणमावी मंदरस करी उदयावली प्रविष्ट अंशनेक्षयें तथा
 अप्रविष्टने उपशमे अने वर्त्तमानने उदयें जे अत्रधि, मनःपर्यव, चक्षुदर्शनादिक गुण
 प्रगटे, ते क्षायोपशमिक उदयानुविद्ध होय. तथा मोहनीयनी प्रकृति जे प्रथमना
 धार कपाय अने तेरमुं मिथ्यात्वमोहनीय, ए तेर प्रकृति सर्वघातिनी ठे, तेनो रसो-
 दय ठतां क्षायोपशम न होय अने प्रदेशोदय ठतां होय, जे जणी ते प्रदेश वेदतां
 देशघातीरसमांहे आणीने वेदे, तेथी ते सर्वघातीआ न होय. शेष मोहप्रकृतिने
 रसोदय तथा प्रदेशोदय हुंते पण देशघातीआ जणी क्षायोपशम अविरोधिपणे होय.
 एम अंतरायनी प्रकृतिनो पण रसोदय तथा प्रदेशोदय हुंते पण क्षायोपशमिक अव-
 रोधिपणे होय. तेथी सर्व जीवने पांच लब्धि क्षायोपशमिकजावें होय तथा ऋण अ-
 ज्ञान पण मति, श्रुत अने अत्रधिज्ञानावरणना क्षायोपशमविशेषें करी होय. तथा अ-
 नंतानुपंपिया चार मिथ्यात्वमोहनीयना क्षायोपशमें होय. अने सम्यक्त्वमोहनीयना
 उदयने येदे तिहां वेदकसम्यक्त्व होय. देशविरतिचारित्रपणुं अप्रत्याख्यानीयाने
 क्षायोपशमें होय, अने सामायिकादिक ऋण चारित्र प्रत्याख्यानीयादिकने क्षायोपशमें
 होय. तेथी ए अक्षर मिश्रतायना जेद जाणवा. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ६० ॥

॥ ह्ये श्रौदधिक जावना जेद कहेठे. ॥

अज्ञाण मसिद्धता, ऽसंजम खेसा कसाय गइ वेआ ॥

मिठे तुरिए जवा, ऽनवत्त जिअत्त परिणामे ॥ ६१ ॥

अर्ध-अज्ञान के० मिथ्यात्वमोहनीयना उदयथी मिथ्यात्वीतुं ज्ञान, ते अज्ञान
 कहीपे. ए प्रथम अज्ञान नामें श्रौदधिक जाव जाणवो. जेम दुर्वचनने अत्रचन क-
 हीपे, मात्रा शीवने अशीय कहीपे, तेम अक्षयव्यवसायें ज्ञानने पण अज्ञान
 कहीपे. तथा आठ कर्मना उदयथी जे जीवने अस्मिद्धपणुं संसारीपर्यायपणुं यथुं, ते
 मसिद्धता के० अमिद्धत्वनामें श्रौदधिकजाव वीजो जाणवो, तथा अप्रत्याख्याना-
 वरप चार कपायने उदयें जे जीवने असंजम के० अक्षयमपणुं, अविरतिपणुं यथुं, ते
 श्रीने श्रौदधिकजाव जाणवो.

मथा जे अक्षयार्ध, आठ कर्मपरिणामिह्य संख्या माने, तेने मतें आठ कर्मने

उदयें औदयिकजाव जाणवो. तथा जे कपायोदयजन्य अशुद्ध स्वभावने देख्या माने ठे, तेने मतें मोहने उदयें औदयिकजाव जाणवो. तथा जे आचार्य, योग प्रवृत्तिरूप देख्या माने ठे तेना मतें नामकर्मना उदयघी औदयिकजाव जाणवो. एम त्रण मतें औदयिकजावें लेसा के० ठ प्रकारनी देख्याना जेदें करी औदयिकजाव पण ठ प्रकारें कहीयें, अने कसाय के० चार कपाय पण मोहनीयना उदयघी होय ठे, ते जणी कपाय चार पण औदयिकजावें होय. एटले एक अज्ञान, वीजो अस्मिन्नता वीजो असंयम अने ठ देख्या तथा चार कपाय, एवं तेर जेद औदयिकजावना घया; अने गइ के० चार गति पण नामकर्मना उदयघी जीव, देवता, नारकी, मनुष्य तथा तिर्यच कहेवाय, माटें ए चार गति पण औदयिकजावें जाणवी. एवं सत्तर जेद घया. तथा वेद्या के० वेद त्रण स्त्री, पुरुष, नपुंसकनी अजिज्ञापारूप जाववेद पण मोहनीय कर्मना उदयघी होय. तथा स्त्रीआदिक चिन्हूरूप ड्रव्यवेद, ते अंगोपांग नामकर्मना उदयघी होय, ए ड्रव्यजाव वेहुने पण औदयिकजावमां लेवा. एवं बीश घया. मिठे के० मिध्यात्वमोहनीयना उदयघी विपरीत श्रद्धानरूप मिध्यात्व होय. ए पण औदयिक जाव जाणवो. एम पूर्वाचार्यें एकवीश औदयिकजाव कह्या, तेघी अमें पण कह्या. वीजा पण जे जे कर्मप्रकृतिना उदयघी जे जे जीवना पर्याय उठे, ते ते सर्व औदयिकजाव कहीयें, तेवा औदयिकजावना असंख्याता जेद घाय, ए तुरिए के० चोधा औदयिक जावना जेद कह्या.

हवे पारिणामिकजावना जेद कहे ठे. जे मुक्ति जावा योग्य जीवस्वभाव ते जवा के० जव्यपणुं ए सहज सिद्ध ठे. तेघी प्रथम पारिणामिकजाव जाणवो, वीजो मुक्ति जावाने अयोग्य जे पर्याय ते अजवत्त के० अजव्यत्व नामे अनादि अनंत पारिणामिक जाव, वीजो जाणवो. जिअत्त के० ड्रव्यप्रमाण तथा जावप्रमाण धारणस्वभाव जे जीवपर्याय, ते वीजो जीवत्व कहीयें. ए पण अनादि अनंत सिद्ध ठे, परंतु कोइनो कखो नथी. एम ए त्रण जेद जीवना परिणामे के० पारिणामिकजावें जाणवा. ए सर्व घइने त्रेपन उत्तरजाव घया.

तथा नथी जीव एवो जे पर्यायते अजीवत्वपारिणामिक अनादि अनंत धर्मास्तिकायादिकने विपे होय. वीजा पण प्रयोगसा, विस्रता अने मिश्रसा, प्रयोगघी कपसुं, रोटी, विश्रसा ते इड्रधनुष, मिश्रसा ते स्त्रीचनी, ए त्रण जेदें मिश्रजावें ज्ञानादिक, पारिणामिक जावें जीवत्वादिक, औदयिकजावें देवगत्यादिक. ॥इति समुच्चयार्थः ॥६९॥

॥ हवे ए उपशमादिकजावना जांगा कहेठे. ॥

चउ चउ गईसु मीसग, परिणामुदएहि चउसु खइएहिं ॥

उवसम जुएहि वा चउ, केवलि परिणामुदय खइए ॥ ७० ॥

अर्थ—इवे ए औपशमादिक पांच जावना छिकसंयोगें दश जंग अने त्रिकसंयोगें दश जंग तथा चतुःसंयोगें पांच जंग अने पंचसंयोगें एक जंग, मशीने त्वीश जांगा थाय. ए त्वीश सात्रिपातकना जेद थाय. ते मांहेला ठ जेद जीवने त्रिपे होय, तेमां त्रण जेद तो चार गति आश्री तेना चार त्रिक वार जेद थाय. अने त्रण बीजा होय. एम मूलजंग ठ होय. वाकी सत्रिपातना बीश जंगनो तो संजव न होय, शेष ठनो संजव होय, ते ठ जंगना वली उत्तर जेद, गति आश्री पंदर थाय, ते कही देखाडे ठे.

ते मांहे एक त्रिकसंयोगीत्र दशमो जंग, तेना चतुर्गईसु के० चार गति आश्री चउ के० चार जेद थाय. ते कही देखाडे ठे. जे जणी मनुष्यनी गतिमां मनुष्यने मीसग के० मिश्रजावें ज्ञान, अज्ञान अने दर्शनलब्धि एक अने परिणामुदपहि के० पारिणामिकजावें जीवपणुं तथा तव्यपणुं, अने औदयिकजावें मनुष्यनी गति, संज्ञा, घेद अने कयाय होय. ए प्रथम जंग जाणवो.

गमज देवताने पण मिश्रजावें ज्ञानादिक अने पारिणामिकजावें जीवत्वादिक तथा औदयिकजावें देवगत्यादिक देवप्रायोग्य, ए बीजो जंग जाणवो.

गमज तिर्यगमप्यें पण मिश्रजावें ज्ञानादिक अने पारिणामिकजावें जीवत्वादिक तथा औदयिकजावें तिर्यगत्यादिक, ए त्रीजो जंग जाणवो.

गमज नरकगतिमप्यें पण मिश्रजावें ज्ञानादिक अने पारिणामिकजावें जीवत्वादिक तथा औदयिकजावें नरकगत्यादिक, ए चोथो जंग जाणवो. एम त्रण त्राव एक जीवने मंडे, तेथी ए त्रिकसंयोगीथा जांदा चार, मूल जंग एक, दशमो जाणवो.

तथा एहित चउमु के० चार गतिना सत्रिया पंचेंद्रिय जीवने पूर्वोक्त त्रण जावनी मांसे शोधो मश्रुदि के० हायिकजावें मेश्रीयें, तेवारें चतुःसंयोगी जांगो थाय. एउठे हायिक सम्यकदृष्टि जीवने हायिकजावें हायिकसम्यकरव अने मिश्रजावें ज्ञानादिक तथा औदयिकजावें मनुष्यगत्यादिक अने पारिणामिकजावें जीवत्वादिक, ए चार त्राव मंडे, तेथी ए चतुःसंयोगीना चार गतिनी अथेहायें सात्रिपातकना चार जांगा होय.

तेमज दर्शो वा के० अथवा उवसमनुपद्विचउ के० उपशम सम्यकरवसहित हरीने. तेवरें औपशमिक सम्यकदृष्टिने औपशमिकजावें औपशमिकसम्यकरव अने मिश्रजावें ज्ञानादिक तथा औदयिकजावें मनुष्यगत्यादिक तथा पारिणामिकजावें जाणवदिक. ए चार गतिना जीवने होय. तेथी एना पण चार जंग थाय.

एम चार गतिना जेदें करी त्रण ज्ञावना वार जांगा थया, तथा केवल्लिपरिणामु-
दयत्वइए के० केवलीने तेरमे अने चौदमे गुणगणे द्वायिकजावें केवलज्ञानादिक नव
होय, अने औदयिकजावें मनुष्यगत्यादिक त्रण होय, तथा पारिणामिकजावें एक
जीवत्व होय, एम त्रिकसंयोगी जांगो एक होय. अहीं केवलीने घातीयां कर्म न
होय, तेथी मिश्रजाव तथा औदारिकजाव, ए वे जाव न होय. ए त्रिकसंयोगीनो एकज
नवमो जांगो होय. अहींशां केवली मनुष्यज होय, परंतु शेष त्रण गतिमध्ये न
होय. तेथी एकज जांगो होय. एवं तेर जांगा थया.

ह्वे द्विकसंयोगादिकना जांगा कही देखाडे ठे. एक औपशमिक ने द्वायिक,
वीजो औपशमिक ने मिश्र, वीजो औपशमिक ने औदयिक, चौथो औपशमिक ने
पारिणामिक, पांचमो द्वायिक ने मिश्र, ठछो द्वायिक ने औदयिक, सातमो द्वा-
यिक ने पारिणामिक, ए जांगो, सिद्धमां होय. आठमो मिश्र ने औदयिक, नवमो
मिश्र ने पारिणामिक, दशमो औदयिक ने पारिणामिक, ए दश द्विकसंयोगी थया.
ते मध्ये सातमो जांगो सिद्धनो वस्तो जाणवो. शेष नव जंग शून्य ठे.

ह्वे त्रिकसंयोगी जांगा कहेठे. एक औपशमिक, द्वायिक ने मिश्र: वीजो औप-
शम, द्वायिक ने औदयिक: वीजो उपशम, द्वायिक ने पारिणामिक; चौथो उप-
शम, मिश्र ने औदयिक: पांचमो औपशमिक, मिश्र ने पारिणामिक; ठछो औपश-
मिक, औदयिक ने पारिणामिक: सातमो द्वायिक, मिश्र ने औदयिक: आठमो
द्वायिक, मिश्र ने पारिणामिक: नवमो द्वायिक, औदयिक ने पारिणामिक, ए केव-
लीने होय. दशमो मिश्र, औदयिक ने पारिणामिक. ए जांगो, चार गतिना जीवनें
होय. ए त्रिकसंयोगी दश जांगा थया. तेमध्ये नवमो जांगो केवलीनो, अने दशमो
जांगो. चार गतिना जीवनो, ए वे जांगा वस्तता ते विना शेष आठ जंग शून्य ठे.

ह्वे चतुःसंयोगी जांगा कहे ठे. एक औपशमिक, द्वायिक, मिश्र ने औदयिक,
ए शून्य ठे. वीजो औपशमिक, द्वायिक, मिश्र अने पारिणामिक, ए पण शून्य ठे.
वीजो औपशमिक, द्वायिक, औदयिक अने पारिणामिक, ए पण शून्य ठे. चौथो
औपशमिक, मिश्र, औदयिक ने पारिणामिक, ए जांगो चार गतिना उपशम सन्ध-
कृष्टि जीवने होय. पांचमो द्वायिक, मिश्र, औदयिक अने पारिणामिक, ए जांगो
चार गतिना द्वायिक सन्धकृष्टि जीवने होय.

औपशम, द्वायिक, मिश्र, औदयिक अने पारिणामिक, ए पंच संयोगी सात्त्विका-
तिकजाव, उपशमश्रेणीयें वर्तता मनुष्यने नवने, दशने अने अर्गीआरने, ए जग
सुखारे होय. ॥ इति सतुचयायः ॥ ३० ॥

अर्थ—सम्माइचउसु के० सम्यक्त्वादिक चार गुणगणे षट्त्वे चोथे, पांचमे, षठे अने सातमे ए चार गुणगणे तिगचउजावा के० त्रण अथवा चार जाव होय. षट्त्वे जो द्वायोपशमिकसम्यक्त्व होय, तो एक द्वायोपशमिकजावें सम्यक्त्व, ज्ञान, दर्शन अने विरति पणुं होय, वीजुं श्रौदयिकजावें गत्यादिक होय, त्रीजुं पारिणामिकजावें जीवत्व, जव्यत्व होय, ए त्रिकसंयोगी जांगो एक होय. अने द्वायिकसम्यक्दृष्टिने एक द्वायिकजावें सम्यक्त्व होय, वीजो द्वायोपशमिकजावें ज्ञानादिक होय, त्रीजो श्रौदयिकजावें गत्यादिक होय, अने चोथो पारिणामिकजावें जीवत्व, जव्यत्व होय. ए चार जाव होय. अने तेमज श्रौपशमिक सम्यक्दृष्टिने पण द्वायिकसम्यक्दृष्टिनी परें त्रण सात्त्विकातिक होय, अने चोथो श्रौपशमिकसम्यक्त्व होय. एम द्वायोपशमिक सम्यक्दृष्टिने त्रण जाव होय, तथा द्वायिक अने श्रौपशमिक सम्यक्दृष्टिने चार जाव होय. अने सर्वे जीव आश्रयी तो पांच जाव होय.

तथा चउपणुवसामगुवसंते के० अर्हींशां श्रौपशमिक ते नवमुं अने दशमुं गुणगणुं जाणवुं. तथा उपशांत ते अग्नीश्रारमुं गुणगणुं जाणवुं. ए त्रण गुणगणे एक जीवने उपशमश्रेणी करतां नवमे, दशमे अने अग्नीश्रारमे, ए त्रण गुणगणे चउ पण षट्त्वे चार तथा पांच जाव होय, ते आची रीतें के, एक द्वायोपशमिकजावें ज्ञानादिक होय, वीजुं श्रौदयिकजावें गत्यादिक, त्रीजुं पारिणामिकजावें जीवत्व, जव्यत्वादिक अने चोथुं श्रौपशमिकजावें सम्यक्त्वचारित्र होय. ए चार सात्त्विकातिकजाव होय. तथा जे जीव, द्वायिकसम्यक्त्वं श्रौपशमश्रेणी पन्निवज्जे, तेने एक द्वायिकजावें सम्यक्त्व होय, वीजो श्रौपशमिकजावे चारित्र होय, त्रीजो द्वायोपशमिक जावे ज्ञानादिक होय, चोथो श्रौदयिकजावे गत्यादिक होय, अने पांचमो पारिणामिकजावें जीवत्व, जव्यत्वादिक होय. ए पांच जाव एकठा होय माटें पंचकसंयोगी जांगो होय.

तथा चउखीणा के० ह्रपकश्रेणीयें क्षीणमोहनामं वारमे गुणगणे एक द्वायिकजावें चारित्र होय, तथा द्वायिकजावें सम्यक्त्व पण होय, वीजो मिश्रजावें ज्ञानादिक होय, त्रीजो श्रौदयिकजावे गत्यादिक होय, चोथो पारिणामिकजावें जीवत्व, जव्यत्वादिक होय. ए चार जाव जेला होय.

तथा अश्रुवे के० अश्रुवकरणनामा आठमे गुणगणे पण द्वायिकसम्यक्त्वीने द्वायिकजावें द्वायिकसम्यक्त्व होय, वीजो मिश्रजावें ज्ञानादिक अने विरतिपणुं होय, त्रीजो श्रौदयिकजावें गत्यादिक होय, अने चोथो पारिणामिक जावें जीवत्वादिक होय, तथा श्रौपशमिक सम्यक्त्वीने एक श्रौपशमिकजावें श्रौपशमिकसम्यक्त्व होय, वीजो मिश्रजावें ज्ञानादिक होय, त्रीजो श्रौदयिकजावें गत्यादिक होय, अने चोथो पारिणामिकजावें जीवत्वादिक षट्त्वे जीवपणुं होय. ए रीतें वे प्रकारें चार जाव कला.

तथा तिनित्सेसगुणगणगेगजिए के० तेथी शेष रखां जे पांच गुणगणां तेमध्यें मिध्यात्वादिक त्रण गुणगणे एटले पहेले, बीजे, त्रीजे, ए त्रण गुणगणे तो पूर्वें कह्यो जे त्रिकसंयोगीश्रानो दशमो जांगो एटले एक श्रौदयिक, बीजो पारिणामिक अने त्रीजो द्वायोपशमिक, ए त्रण जाव होय, अने तेरमे तथा चौदमे, एवे गुणगणे एक द्वायिकजावें सम्यक्त्वादिक नव होय, तथा बीजो श्रौदयिकजावें गत्यादिक होय, अने त्रीजो पारिणामिकजावें जीवत्वादिक होय. ए पूर्वोक्त त्रिकसंयोगीउं नवमो जांगो होय. एम एगजिए एटले एक जीवने एक समयें एटला जाव होय.

हवे श्रौपशमिकजावना उत्तरजेदनी संख्या गुणगणे कहेठे. तिहां श्रौपशमिक सम्यक्त्व, चोथा गुणगणाधी मांनीने अग्निश्रारमा गुणगणा पर्यंत लाजे ठे. अने नवमे, दशमे तथा अग्नीश्रारमे, ए त्रण गुणगणे उपशमचारित्र पण होय, तेथी ए वे श्रौपशमिक जाव, उपर कहेला गुणगणे होय.

द्वायिकजावना उत्तर जेदनी संख्या गुणगणे कहे ठे. एटले चोथा गुणगणाधी अग्नीश्रारमा लगे द्वायिकजावें एक द्वायिकसम्यक्त्व होय, अने वारमे गुणगणे द्वायिकसम्यक्त्व तथा द्वायिकचारित्र, ए वे द्वायिकजावें होय. तेरमे अने चौदमे गुणगणे सम्यक्त्व, चारित्र, केवलज्ञान अने केवलदर्शन, ए चार द्वायिकजावें होय, तथा दानादिक पांच लब्धि द्वायिकजावें होय. ए रीतें ए अंतनां वे गुणगणे एनव द्वायिकजाव लाजे. एटले द्वायिकजाव कह्यो.

हवे द्वायोपशमिक जावना उत्तर जेदनी संख्या गुणगणा आश्री कहे ठे. मिश्र-जावें त्रण अज्ञान तथा चक्षु अने अचक्षु, ए वे दर्शन, अने दानादिक पांच मिश्र-लब्धि, ए दश जाव प्रथमनां वे गुणगणे होय. त्रीजे गुणगणे मिश्रज्ञान त्रण, तथा दर्शन त्रण अने दानादिक लब्धि पांच तथा मिश्रमोहनीय एक, ए वार जाव होय. तथा चोथे गुणगणे मिश्रमोहनीय टालीयें, अने द्वायोपशमिक सम्यक्त्व जेळीयें, तेवरां वार जाव होय. पांचमे गुणगणे, देशविरति सहित तेर जाव होय. तथा ठेठे अने सातमे गुणगणे, मनःपर्यवज्ञानसहित चौद जाव होय. तथा आठमे, नवमे अने दशमे, ए त्रण गुणगणे, द्वायोपशमिक सम्यक्त्व न होय, तेथी शेष तेर जाव होय. तथा अग्नीश्रारमे अने वारमे गुणगणे, द्वायोपशमिक चारित्र न होय, तेथी शेष वार जाव मिश्रना होय, अने तेरमे तथा चौदमे गुणगणे, घातीयां कर्म कर्षें गयां, तेमाटें मिश्रजाव नज होय.

हवे श्रौदयिकजावना उत्तर जेदनी संख्या गुणगणे कहेठे. तिहां प्रथम मिध्या-त्वगुणगणे गति चार, कषाय चार, वेद त्रण, लेश्या ठ, एवं सत्तर, तथा अज्ञान एक,

असिद्धत्व एक, अविरति एक अने मिथ्यात्व, ए एकत्रीश श्रौदयिकजाव होय. वीजे गुणठाणे, मिथ्यात्व विना शेष वीश जाव होय; तथा त्रीजे अने चोथे गुणठाणे, एक अज्ञान न होय, शेष उगणीश होय. पांचमे गुणठाणे, नरकगति, तथा देवगति, ए वे विना शेष सत्तर श्रौदयिकजाव होय, षष्ठे गुणठाणे तिर्यंचगति तथा असंयम, ए वे विना शेष पंदर जेद होय. सातमे गुणठाणे, प्रथमनी त्रण लेश्यायें हीन क्लीयें, तेवारें वार जेद होय. आठमे तथा नवमे गुणठाणे, पद्म अने तेजोलेश्या विना शेष दश जेद होय. दशमे गुणठाणे त्रण वेद अने त्रण कपाय विना, चार जेद श्रौदयिकजावना होय. तथा अग्नीआरमे, वारमे अने तेरमे ए त्रण गुणठाणे एक मनुष्यगति, वीजो शुक्लेश्या, त्रीजो असिद्धत्व, ए त्रण श्रौदयिकजावना जेद होय, तथा चौदमे गुणठाणे एक शुक्लेश्या विना असिद्धत्व अने मनुष्यगति, ए वे श्रौदयिकजावना जेद होय.

हवे पारिणामिक जावना उत्तर जेदनी संख्या, गुणठाणे कहेठे. तिहां मिथ्यात्व गुणठाणे जव्यत्व, अजव्यत्व अने जीवत्व, ए त्रण पारिणामिकजावना जेद होय. अने सांस्वादनथी मांकीने धारमा गुणठाणा सुधी एक अजव्यत्वविना शेष वे पारिणामिक जावना जेद होय, अने तेरमे तथा चौदमे, ए वे गुणठाणे आसन्नसिद्धावस्था जणी तथा घातीयां कर्म खपाव्यां, तेजणी तथा वीजा कोइ कारणे लीधे पूर्वाचायें जव्यत्वपणुं विवद्ध्युं नथी, तेशी एकज जीवत्वपणुं पारिणामिकजावें होय. एम जे गुणठाणे जेटला उत्तरजावना जेद होय, तेने संबंधें अनेक सांनिपातिकजेद यथासंजवें विचारीने कहेवा. ए उत्तरजावजेद, गुणठाणे कक्षा ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ७३ ॥

एम सविस्तरपणे जावनुं स्वरूपसंख्याविजागनिरूपण कद्युं. हवे ते श्रौपशमिकादिकं जावें वर्त्तता जीव डव्यनुं परिमाण तथा तेउने मांहोमांहे अल्पवहुत्वनुं विचारधारनिरूपण, संख्यात, असंख्यात अने अनंताने ज्ञानें करी सुगम थाय, ते जणी संख्यातादिकना विचारनुं धार दशमुं कहेठे.

॥ हवे संख्याता, असंख्याता अने अनंताना जेद कहेठे. ॥

संखिज्ञेग मसंखं, परित्त जुत्त निश्च पय जुअं तिविहं ॥

एव मणंतपि तिहा, जहन्न मश्चुकसा सवे ॥ ७४ ॥

अर्थ- संखिज्ञेग के० संख्यातो काल एकज जाणवो अने मसंखं के० असंख्यातो काल त्रण जेदें ठे. ते कहेठे. एक परित्त के० प्रत्येकासंख्यातुं, वीजुं जुत्त के० युक्तासंख्यातुं, त्रीजुं निश्चपयजुअंतिविहं के० पोताना पदसंयुक्त करीयें, तेवारें असंख्यातासंख्यातुं, थाय. ए त्रण जेद यथा. एवं के० ए रीतें मणंतपितिहा के० त्रण अनंतापण एहिज नामें जाणवा. तयथा ते कहे ठे. एक प्रत्येकानंतुं, वीजुं युक्तानंतुं, त्रीजुं

अनंतानंतुं, एम सर्वे घट् सात जेद थया. ते एण वली एकैकना जेद्वन्नमज्जकसात्तवे के० एक जघन्य, वीजो मध्यम, त्रीजो उक्कष्ट, एवा त्रण त्रण जेद होय, तेवारं एकवीश जेद थाय. तेनां नाम कहे ठे. एक जघन्यसंख्यातुं, वीजुं मध्यमसंख्यातुं, त्रीजुं उक्कष्टसंख्यातुं, ए त्रण संख्यातानां नाम कहां. तेमज एक जघन्यप्रत्येकासंख्यातुं, वीजुं मध्यमप्रत्येकासंख्यातुं, त्रीजुं उक्कष्टप्रत्येकासंख्यातुं, चौथुं जघन्ययुक्तासंख्यातुं, पांचमुं मध्यमयुक्तासंख्यातुं, ठहुं उक्कष्टयुक्तासंख्यातुं, सातमुं जघन्यअसंख्यातासंख्यातुं, आठमुं मध्यमअसंख्यातासंख्यातुं, नवमुं उक्कष्टअसंख्यातासंख्यातुं, ए नव असंख्यातानां नाम कहां. तेमज असंख्यातानी परे नव अनंतानां नाम पण कहेवां. एटले एक जघन्यप्रत्येकानंतुं, वीजुं मध्यमप्रत्येकानंतुं, त्रीजुं उक्कष्टप्रत्येकानंतुं, चौथुं जघन्ययुक्कानंतुं, पांचमुं मध्यमयुक्कानंतुं, ठहुं उक्कष्टयुक्कानंतुं, सातमुं जघन्यअनंतानंतुं, आठमुं मध्यमअनंतानंतुं, अने नवमुं उक्कष्टानंतानंतुं. ए नव अनंतानां नाम कहां ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ७४ ॥

हवे ए एकवीश जेद विवरी देखाडे ठे. तिहां प्रथम त्रण संख्याताना जेद, देखाडे ठे. तेमां एकनी संख्या नहि, जे जणी एक घडो दीठे ए घडो ठे, एम कहे वार, पण आ एटला घडा ठे. एम संख्या न होय.

लहु संखिज्जां उच्चिअ, अउपरं भज्जिमतुं जागुरुअं ॥

जंवूदीव पमाणय, चउपल्ल परवणाइ इमं ॥ ७५ ॥

अर्थ-तेमाटे उच्चिअ के० वेधी संख्या मांनीयें तेणे लहुसंखिज्जां के० जघन्य संख्यातुं वेने कहीयें अने अउपरं के० ए वेधी पठी उपरांत त्रण, वार, पांच, ठ, एम जागुरुअं के वावत् उक्कष्टा संख्यातामां एक रूपहीन होय, त्यां वगें भज्जिमतुं के० मध्यम संख्यातुं कहीयें. हवे उक्कष्ट संख्यातानी प्ररूपणा कहे ठे. जंवूदीवपमाणय चउपल्लपरवणाइइमं के० जंवूदीव प्रमाण चार पाळानी प्ररूपणायें करीने उक्कष्ट संख्यातुं जाणतुं. तयथा ते कहे ठे. जंवूदीव जेवडो एक लाख योजन लांबो, पडोखो अने वाटखो तो त्रण लाख शौल हजार, वसें ने सत्तावीश योजन, त्रण कोश, एकसो अष्टावीश धनुष्य, तेर अंगुल, एक जव, एक जू, एक लीन, ठ बाखाप, सात तसरेण, पांच परमाण, एटली परिधि जाणवी. अने एक हजार योजन उंडो तथा आठ योजननी जगति, ते उपर वे गाठनी वेदिका, एवडो उंचो पाळो, ते जेम धान भापवानी पाळी होय, तेवो सत्सवे करी जरीयें. ते पाळो कहीये. ते पाळो तिग सुधो सर्वे जरीयें, तेमां एक सरसवनात्र ते उपरं ठेरे नहि, एवो जरीयें, पठी ते पाळाने उपानी ते माहेला एकेक सरसव एकेक छीप. समुच्च दीन मूकता जइयें, पठी जे छीपें अथवा जे समुच्च ते पाळो वाडो थाय तेवडाज वली वीजो पाळो

कक्षीयं तेषु नाम अनवस्थित पात्रो कक्षीयं. जे नपी ए पात्रो उन्नततर वरुमान
स्वभावने नजरो, एष पट्टयुक्त नदी रहे, ते एते ए पात्रानुं अनवस्थित पट्टु नाम
कक्षीयं, एष अनवस्थित चार पात्रा द्वाए, देतां नाम कक्षेते ॥ ७५ ॥

पद्माण वठिअ रिखा, ए एटि निखागा महासिखागन्का ॥

जोयण सदसो गात्र, सवेह अंता नमिह जरिआ ॥ ७६ ॥

अर्थ- पद्माणवठिअ के० पदेयो अनवस्थित पात्रो कक्षीयं. जेनपी जे-टीं
तथा जे समुंके ते पात्रो गाटी थाए, देदो छोको, एहोयो अने हजार योजन छोको,
माफायान योजन छोको, कक्षतां, कक्षतां बधतो जाण तेरी ते अनवस्थित पात्रो
प्रथम जाणयो, अने ते अनवस्थित पात्रानी गणतीने अर्थे खान योजन छोको,
एहोयो तथा एक हजार योजन छोको जगति अने देहिआ उपर तेणे सहित कक्षीयं,
जे अनवस्थित पुनरा निधिं शशाका पट्टे समस्त तेतो प्रहारे तेणे करी जगय वे,
छेपी ते शीजा पात्रानुं नाम एष निखाग के० शशाका पात्रो कक्षीयं, तथा ते शशा-
कात्री नदीनी संख्या निधिं वली देदरोज शीजा पात्रो कक्षीयं. ते मध्ये एक
प्रतिनिखाका मूर्धनि, ते मूर्कतां जगय, ते नपी ते शीजातुं नाम, पश्चिमिखागा के०
प्रतिनिखाका पात्रो कक्षीयं. नदी ते प्रतिनिखाकानी संख्या निमित्त, नोयो महासि-
खागन्का के० महासिखाकानामे पात्रो कक्षीयं, ए चार पात्रानां नाम कथां. विहां
जोयणमहायोगादा के० एक हजार योजन चरनीनांछे छोको, एउ हजार योजनतुं
रक्षका वृषीतुं प्रथम महत्त योजनप्रमाण रक्षकां तेरीने शीजे वरुकां ते हेतुं
सुं जाणतुं; तथा ते उरने, थाउ योजन छोको, थार गाठ नीची, थाउ गाठ मध्ये,
थार गाठ उरने पहाडी, पही वरुमयी जगति जाणवी. ते उपर वही ते गाठ
छोको, संभारे पनुय पहाडी, पही देहिआ जाणवी. सवेहअंता के० ते देहिआ
सहित देहिआना अंत सुरी सहिहजरिआ के० त्रिग मूर्तां मासवे करी जरिये.
जेम ते उरने एक शशाका मात्र न मनाय, देवी रीति पदेयो अनवस्थित पात्रो
जरिये; वही ते अनवस्थित पात्राना सरसवने सुं करिये ते आगटी मायावे
॥ इति समुहसार्थः ॥ ७६ ॥

नो दीनु देहिनु इकि, क सरिमवं म्विअ निठिण पटमे ॥

पटमं वनदंनिअ, पुण जरिण नमि नद मीणि ॥ ७७ ॥

अर्थ- नो के० ते पात्राने कोउएक देव अथवा दानव उगरीने पोताना गात्र
एहोउ उपर ते प्रथम अनवस्थित पात्राने म्यारीने देसहिरी एकेह मासवे

जमणा हाथथी लेइने दीबुदहिसुइक्कि के० द्वीप अने समुद्रने विपे एकेको सरि-
संबंखिविष्णु के० सरिसव मूकतो जाय, ते जे द्वीपें तथा जे समुद्रें पढमे के०
पहेला पाळाना सरसव निडिए के० निठे एटले खाली थाय.

पढयंवतदं तंचिअ के० वली जे द्वीपें, अथवा जे समुद्रें, ते प्रथम अनवस्थित पालो
गलो थाय, तेटलो जे लांबो, पढो लो एटले वचमांना द्वीप अने समुद्र सर्व
तेमधें समावे एटलो लांबो, पढो लो तेमज एक हजार योजन उंडो, सामाआठ
योजन उंचो, बीजो पालो कढपीने तेने पुणजरिए के० वली पण शिखासहित
सरसवें करीने जरीयें, तंम्मितहखीणे के० वली ते पाळाने पण तेमज उपाडीने
कोइ देवता तेमज वली आगला एकेक द्वीपें अने समुद्रें एकेक सरसव मूकतो
जाय. एम करतां जे द्वीपें तथा जे समुद्रें ते पाळाना सरसव खाली थाय तेवारें शुं
करीयें, ते कहेठे. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ७७ ॥

खिप्पइ सिदाग पद्धे, गु सरिसवो इय सिदाग खिवणेणं ॥

पुष्पो वीउं अ तउं, पुष्वपिव तम्मि उइरिए ॥ ७८ ॥

अर्थ - तेवारें तेनी संख्यानिमित्त खिप्पइसिदागपद्धेगुसरिसवो के० शिलाकनामा
वीजा पाटाने विपे अनेरो एक सरसव नाखीयें; अहिंथां कोइएक आचार्य कहेठे के
ते सरसव अनवस्थित पाळामांहेथीज लीजीयें, अने अन्य कोइ आचार्य वली एम
कहे ठे के ते सरसव वीजो नवो लीजीयें, अने शलाका पाळामधें नाखीयें
परंतु अनवस्थित पाळामांहेथी न लीजीयें, अहीं तत्व केवली जाणे. अत्रे काइ
कहेठे के प्रथम जेवारें अनवस्थित पद्य खाली करुं तेवारें एक सरसव शलाक
पद्यने विपे केम नाखुं नहीं? अने आ वीजी वार अनवस्थित पद्य खाली थये
थके एक सरसव शलाक पद्यने विपे नाखुं कसुं तेनुं कारण शुं? अत्र गुरु कहे ठे
के, अनवस्थित पद्य जरीने ठलवीयें तेवारें एक शलाका पद्यने विपे स्थापीयें, एम
तिदां प्रथम पद्य तो जुंबूद्वीप प्रमाण लक्ष योजन विस्तारवालो हतो तो तेने
अनवस्थित न कहीयें; केम के तेनुं प्रमाण ठे तेमाटें तेने अवस्थित कहीयें. अने
वीजा पद्यने अनवस्थित कहीयें. ते अनवस्थित पद्यनी शलाकायें करीने शलाका
नामें वीजो पद्य जरीयें ठेयें. ते कारणे प्रथम पद्य वर्ज्जाने वीजा पद्यनुं प्रदूष क्रीडुं ठे.

इयसिदागखवणेणंपुष्पोवीउंअ के० ए प्रकारें जिदां ते अनवस्थित पाळाना
सरसव जे द्वीप, समुद्र उपर मूक्या थका खाली थया ते द्वीप समुद्र प्रमाण वली
वीजो अनवस्थित पालो कढपीयें, तेने वली शिखा पर्यंत सरसवें करीने जरीयें ने

पूर्वली पेरें छीप समुद्र उपर एकेक सरसव मूकीने खाली करीयें तेवारें वली वीजु सरसव ते शलाका पढ्यमांहे घालीयें.

वली पण जे छीप, समुद्र उपरें पुत्रें सरसवनो ठेह आंव्यो ठे ते छीप, समुद्र प्रमाण व्रीजो अनवस्थित पढ्य कढपीयें, तेने वली सरसवें करी जरीयें; वली ते पालाना सरसव पण तेमज पूर्वली पेरें छीप, समुद्र उपर एकेक मूकतां जेवारें खाली थाय तेवारें व्रीजु सरसव शलाका पढ्यनेविपे नाखीयें, एम नवा नवा अनवस्थित पढ्य जरातां जरातां तथा तेने फरी खाली करतां करतां एकेक सरसव शलाकामांहे नाखतां थकां जेवारें शलाका संज्ञिक वीजो पढ्य शिखापर्यंत संपूर्ण जराय;

तउं के० तेवार पठी ते शलाकापढ्यने पण पुवंपिवतमिम्मउद्धरिए के० पूर्वली पेरें हस्ततल उपर लेइने कोइ देव, दानव ते पढ्यमांहेलो एकेक सरसव जे छीप, समुद्र अनवस्थित पढ्यनो प्रांत आव्यो ठे तिहांथी आगला छीप, समुद्र उपरें एकेक सरसव मूकतो जाय, एम करतां जे छीप, समुद्र ते शलाका पढ्य खाली थाय, तेवारें शुं करीयें ? ते कहेठे ॥ ७८ ॥

खीणे सिलागि तइए, एवं पढमेहि वीअयं जरसु ॥ तेहि-

अ तइअं तेहिअ, तुरिअंजा किरफुडा चजरो ॥ ७९ ॥

अर्थ-खीणेसिलाग के० एम करतां ते शलाका पालो गालो थये तइए के० व्रीजो प्रतिशलाकापालामांहे अनेरो एक सरसव मूकीयें, वली तिहां अनवस्थित कढपीयें. एवं के० ए रीतें पढमेहि के० पढेले अनवस्थित पाले करीने वीअयंजरसु के० वीजो शलाकापालो जरीयें, अने तेहिअतइअं के० तें शलाकायें करीने व्रीजो प्रतिशलाका पालो जरीयें, तेहिअतुरिअं के० ते व्रीजो प्रतिशलाकायें करीने चोथो महाशलाका पालो जरीयें, ते चोथो महाशलाका जख्या पठी वली पूर्वली पेरें व्रीजो प्रतिशलाका जरीयें, ते प्रतिशलाका जराइ रखा पठी वली पूर्वली पेरे पढेला अनवस्थित पाले करी वीजो शलाका पालो जरीयें, ते शलाका जराइ रखा पठी ते त्रणे पाला जे छीप समुद्रना अनवस्थित पालायें करी जराइ रखां ठे ते छीप, समुद्रपर्यंत जूमी खणीने तेटलो वली अनवस्थित पालो कढपीने सरसवें करी जरीयें. जाकिरफुडाचजरो के० जे एटले निश्चं चारे पाला फुडा एटले शिखा सहित संपूर्ण जराणा. इत्यकार्थः ॥ ७९ ॥

हवे जावार्थ कहेठे. जेवारें ते शलाका पढ्य खाली थाय, तेवारें तेना जराता गणवा निमित्त तइए के० व्रीजो प्रतिशलाकासंज्ञिक पढ्यने विपे अनेरो एक सरसव नाखीयें तेवार पठी वली ते शलाकापढ्यमांहेला सरसवनो जे छीपें अथवा समुद्रें अंत आव्यो

होय ते छीप, समुद्र प्रमाण वली अनवस्थित पद्य कल्पीयें, ते सरसवें करी जरीने वली पूर्वली पठें उपाडी आगला एकेक छीप, समुद्रे एकेक सरसवनो दाणो मूकता जइयें; ते जेवारें खाली थाय, तेवारें एक सरसव वली शलाक पद्यमाहे नाखीयें. एमज वली पण जे छीप, समुद्रे ते अनवस्थित पद्य गळो थाय, ते छीप, समुद्रपर्यंत फरी अनवस्थित पद्य कल्पीयें, ते पण पूर्वली पठें खाली करीयें तेवारें त्रीजो सरसव वली शलाक पद्य माहे नाखीयें; एज रीतें नवा नवा प्रमाणे अनवस्थित पद्यने जरवे खाली करवे करीने एकेक सरसव शलाका पद्यमध्ये. नाखतां थकां ते शलाका पद्य जेवारें बीजी वार संपूर्ण शिखासहित जराय तेवारें वली ते शलाका पद्यना सरसवनो एकेक दाणो एकेक छीप, समुद्रे मूकतां जेवारें ते खाली थाय, तेवारें बीजा सरसवनो एक दाणो त्रीजा प्रतिशलाका संज्ञिक पद्यने विपे नाखीयें.

एज रीतें वली वधतो वधतो पहेलो अनवस्थित पाळो जरी जरीने तेना सरसव आगले आगले छीप, समुद्रे मूकतां मूकतां ते अनवस्थितनी संख्या आणवा निमित्तें एकेक सरसवनो दाणो शलाकानामें बीजा पद्यमाहे मूकतां मूकतां एवी रीतें ते शलाकानामें बीजो पद्य शिखासहित जरतां जरतां ते शलाकानी संख्या आणवा निमित्त ते शलाकापद्यनो एकेक सरसव त्रीजा प्रतिशलाका पद्यने विपे नाखतां थकां जेवारें ते प्रतिशलाका पद्य पण संपूर्ण शिखासहित जराय, तेवारें ते बीजा शलाका पद्यना सरसव खाली कख्या ठे ते सरसवनो प्रांत जे छीप, समुद्रे आव्यो ठे ते थकी वली आगला छीप, समुद्रे विपे त्रीजा प्रतिशलाका पद्यने उपाडी तेनो एकेक सरसव एकेक छीप, समुद्रे नाखीयें. एम करतां जेवारें ते प्रतिशलाक पद्य खाली थाय, तेवारे अनेरो एक सरसव महाशलाक नामें चोथा पद्यने विपे नाखीयें अने ते प्रतिशलाक पद्यना सरसवनो जिहां प्रांत आव्यो ठे ते छीप, समुद्र प्रमाण वली अनवस्थित पाळो कल्पीयें, ते वली पूर्वली रीतें जेटली वार जरीने खाली करीयें टेटला सरसव बीजा शलाका पद्यमाहे नाखीयें. एम करतां करतां शलाकापद्यने जरीयें ते जराया पठी ते शलाका पद्य उपाडी जिहां अनवस्थित पद्यना सरसवनो प्रांत जे छीप, समुद्रे आव्यो ठे तेथी आगला छीप, समुद्र उपरें एकेको सरसव मूकतां जे छीप, समुद्र उपरें सरसवनो प्रांत आवे शलाका पद्य खाली थाय, तेवारें एक सरसव प्रतिशलाकानामा त्रीजा पद्यने विपे नाखीयें. ए रीतें फरी पण पूर्वली पेरें पहेला अनवस्थित पाळायें करी बीजा शलाकापद्यने जरवे खाली करवे करी एकेक सरसव त्रीजा प्रतिशलाकाने विपे प्रक्षेप करतां थकां जेवारें प्रतिशलाक पद्य पूर्ण जराय, तेवारें ते उपाडीयें, अने जिहां शलाका पद्यना सरसवनो प्रांत जे छीप,

समुद्रने विपे आग्यो ठे तेथी आगळा एकेक द्वीप, समुद्रने विपे तेमांहेलो एकेको सरसव मूकतां जश्यें. एम करतां जेवारें ते प्रतिशलाका पद्य खाळी घाय तेवारें धीजो सरसव चोया महाशलाक पद्यने विपे नाखीयें, एवीज रीतें फरी अनवस्थितें करी शलाका जरीयें, अने शलाकायें करी प्रतिशलाका जरी खाळी करतां एकेक सरसव, महाशलाकामांहे प्रक्रेष करतां थकां महाशलाका नामे चोथुं पद्य पण संपूर्ण शिखापर्यंत जरियें, वली पण अनवस्थितनी संख्यायें करी, शलाका पूर्ण जरियें, तेम वली शलाकाने उलवी उलवीने एकेक प्रतिशलाका सरसवे करी प्रतिशलाका पद्य पण पूर्ण जरियें, अने वली पण अनवस्थितनी संख्यायें करी शलाका पूर्ण जरियें. तेवार पठी वली जिहां जेनो ठेहो सरसव मूक्यो, ते द्वीप अथवा समुद्र जेटलो छांवो, पट्टो, हजार योजन उंडो, साडाआठ योजन ऊंचो, एवो अनवस्थित पाळो पण सरसवें करी जरियें. एम जाकिरफुडाचउरो के० एम चारे पाळा सरसवें करी फुडा एटले शिखापर्यंत संपूर्ण जराय.

हवे आगळ कोड पांचमो पाळो नधी कडप्यो के जे पाळामांहे महाशलाका उलववानी संख्या अर्थें दाणो मूकीयें, तेथी ते चोथो पाळो जख्यो रह्यो तथा प्रतिशलाकाने उलववानी संख्याने काजे दाणो मूकाय, ते पण महाशलाकामध्यें समावतुं नधी तेथी ते पण जख्यो रह्यो, एम शलाकासंख्यानो दाणो पण प्रतिशलाकामांहे न समावे, तेथी ते पण जख्यो रह्यो तथा अनवस्थितनी संख्या सरसव पण शलाकामध्यें न समावे. तेथी ते पण जख्यो रह्यो ॥ ७५ ॥

पढमति पल्लुद्धरिआ, दीवुदही पल्ल चउ सरिस वाय ॥

सवोवि एस रासी, रूवुणो परमसंखिजां ॥ ७० ॥

अर्थ—हवे पढमतिपल्लुद्धरिआ के० पहेला त्रण पाळे करी उद्धत्या जे दीवुदही के० द्वीप, समुद्र, तेना सरसव एटले धुरथी सरसव जे द्वीपें, समुद्रें मूक्या ठे. तेना सरसवनी संख्या अने पल्लचउसरिसवाय के० जे चार पाळा जख्या रहा ठे. तेमांहेला सरसवनी संख्या एकठी कीजें. सवोविएसरासी के० सर्व ए राशि जे सरसवना समूह तेमांहेथी रूवुणो के० एक रूप काढी नाखीयें. एटले एक सरसव उठी करीयें, तेवारें परमसंखिजां के० उल्लेख संख्यातुं घाय, तेमांहेथी पण एकादिरूप हीन करतां अने त्रणथी मांडीने उपरांत मध्यम संख्यातुं घाय. अने वेनी संख्या जघन्य संख्यातो जाणवो. एम त्रण संख्याताना जेद कळा. ॥ ७० ॥

॥ हवे नव असंख्याताना जेद कहे ठे ॥

रुव जुअंतु परिता, ऽसंखं लहु अस्सरासि अज्जासे ॥

जुत्तासंखिज्जं लहु, आवलिया समय परिमाणं ॥ ७१ ॥

अर्थ-पूर्वोक्त उत्कृष्ट संख्याता मध्यें रुवजुअंतु के० एक रूप जेततां लहु के० जघन्य परिता के० प्रत्येक ऽसंखं के० असंख्यातुं होय. अस्स के० ए जघन्य प्रत्येक असंख्याताना जेटलां रूप ठे, ते एक उलें मांकीये, नीचें तेनो आंक मांकीने तेटली वार तेटला गुणा करता जइयें, एटले तेने रासिअज्जासे के० राशि अज्यास कहीयें. जेम असत्कटपनायें प्रत्येक असंख्याताना रूप पांच कटपीयें, ते उपरें पांच एकडा मांकीयें, तेनी हेठल पांच पांचडा माडीयें, गुणतां जइयें. तिहा पांचने पांच साथे गुणतां पच्चीस थाय. ते वली पांच साथे गुणतां एकसो ने पच्चीश थाय, तेने वली चोथा पांचमा साथें गुणतां ठसें ने पच्चीस थाय. तेने वली पांचमा पांचमा साथें गुणतां त्रण हजार एकसो ने पच्चीश थाय.

एम प्रत्येक असंख्याताना जेटलां रूप थाय, तेने वली तेटलीवार तेटला गुणा करतां जुत्तासंखिज्जंलहु के० जघन्ययुक्त असंख्यातुं होय. एटले प्रत्येक असंख्याताना जेटलां रूप ठे, तेटला सरसवने फरी राशि अज्यास करीयें, अर्थात् तेटला सरसवने तेटलाज वखत तेटला सरसवें करी गुणीयें, तेवारें चोथुं जघन्ययुक्त असंख्यातुं थाय; तेणे आवलिआसमयपरिमाणं के० एक आवलिना समयनुं प्रमाण थाय. एटले एक आवलिकामां एटला असंख्याता समय होय. तेमांहेथी वली एक रूप हीन करीयें, तेवारें उत्कृष्ट प्रत्येक असंख्यातुं त्रीजुं थाय, तथा जघन्य प्रत्येक असंख्याताथी मांडीने एक रूपें हीन उत्कृष्ट प्रत्येक असंख्याता लगें सर्व मध्यम प्रत्येक असंख्याता जाणवा. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ७१ ॥

वि त्ति चउ पंचम गुणणे, कम्मा सग संख पढम चउ सत्त ॥

एता ते रुवजुआ, मज्जारुवुण गुरुपत्ता ॥ ७२ ॥

अर्थ-अहींआं वि के० असंख्याताना त्रण जेदनी अपेहायें वीजुं अने नव जेदनी अपेहाये चोथुं, एतुं जघन्य युक्त असंख्यातुं तेनो राशि अज्यास करतां, सगसंख के० असंख्याताना नव जेदनी अपेहायें सातमुं जघन्य असंख्यातासंख्यातुं होय. त्ति के० असंख्याताना त्रण जेदनी अपेहायें त्रीजुं जघन्य असंख्यातासंख्यातुं, तेनो वली राशि अज्यास करतां पढम के० पहेलुं अनंतुं होय, एटले नव अनंतानी अपेहायें प्रथम जघन्य प्रत्येकानंतुं थाय. चउ

के० मूलजेदनी अपेक्षाये चोथुं प्रत्येकानंतुं ठे, तेनो राशि अज्यास करतां नव अन्ता मांहेलुं चउ के० चोथुं जघन्ययुक्तानंतुं होय, पंचम के० मूल जेदनी अपेक्षाये पांचमुं मध्यम युक्तानंतुं ठे, तेने गुणणे के० राशि अज्यास करतां सत्तणता के० सातमुं जघन्य अन्तानंतुं होय. ए रीतें प्रथम पद सायें वीजुं पद कम्मा के० अतु-
क्रमें जोरुवुं. ते के० ते जघन्य युक्तासंख्याताने वली रूवजुआ के० एकादि रूप जेळीयें, एटले एकादरूपें युक्त करीयें तेवारें मद्या के० मध्यमयुक्त असंख्यातुं होय, अने रूवुण के० एक रूप हीन करीयें, तो तेवारे गुरुपद्या के० पाठुं प्रत्येकासंख्यातुं उत्कृष्टुं होय.

तेम जघन्य असंख्याता असंख्यातामांहे पण एक रूप जेळीयें, तो मध्यम असं-
ख्यातो असंख्यातो थाय, तथा एक रूप काढीयें, तो उत्कृष्ट युक्तासंख्यातुं होय,
एम जघन्य प्रत्येकानंतामांहेथी पण एक रूप काढे थके उत्कृष्ट असंख्याता असं-
ख्यातुं होय, अने एक रूप जेळतां मध्यम प्रत्येकानंतुं होय. ए रीतें आगल पण
सर्वत्र जाणवुं. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ७२ ॥

इय सुत्तुतं अन्ने, वगिअमिक्कसि चउठय मसंखं ॥

दोइ असंखासंखं, लहु रूवजुअं तु तं मक्षं ॥ ७३ ॥

अर्थ- इयसुत्तुतं के० ए रीतें सूत्रोक्त एटले श्री अनुयोगद्वारादि सूत्रमध्ये नव
असंख्यातानां तथा नव अन्तानां स्वरूप ए रीतें कक्षां ठे. एटले सूत्रोक्त विधि कक्षो-
हवे मतांतरें वली अन्ने के० अन्य कोइएक आचार्य वीजी रीतें पण एतुं स्वरूप कहे
ठे, ते रीतें कहीयें ठेयें. वगिअमिक्कसिचउठयमसंखं के० जे चोथुं जघन्य युक्त
असंख्यातुं ठे तेनो वर्ग करीए, वर्ग एटलें तजुणो करीयें, जेम नवनो वर्ग एक्याशी
थाय, तेम जघन्य युक्त असंख्यातुं ते जघन्ययुक्त असंख्याता सायें तजुणो करीयें,
तेवारें दोइअसंखासंखंलहु के० सातमुं जघन्य असंख्याता असंख्यातुं थाय. तेमांहे
रूवजुअंतु के० एकादि रूप जेळीयें, तेवारें तंमद्यं के० मध्यम असंख्याता
असंख्यातुं आठमुं थाय. ॥ ७३ ॥

रूवूण माइमं गुरु, तिवगिउं तन्निमे दसस्केवे ॥

लोगागासपएसा, धम्माधम्मगेजिअ देसा ॥ ७४ ॥

अर्थ- रूवूणमाइमंगुरु के० वली तेहीज सातमा जघन्य असंख्याता असंख्याता-
मांहेथी एक रूप काढीयें, तेवारें ठहुं उत्कृष्ट युक्त असंख्यातुं थाय, तेमांहेथी वली
एकादि रूप हीन करतां यावत् एक रूपें अधिक ज्यांसुधी चोथुं युक्तासंख्यातुं होय,

तेने पांचमुं मध्यम युक्त असंख्यातुं कहीयें. हवे ते सातमुं जघन्य असंख्याता असंख्यातुं तेनो जे अंक तेने तिवग्गिठ के० त्रण वेला वर्ग करीयें, जेम वगडाने त्रण वेला वर्ग करे ठते वसें ने ठप्पन्न थाय. एटले वे दू चार, ए प्रथम वर्ग, चार चोक शोल, ए बीजो वर्ग, अने शोल शोलां वे ठप्पन्नां, ए त्रीजो वर्ग, ए रीतें सातमा असंख्यातानो त्रण वेला वर्ग करीयें, पठी तन्निमेदसकेवे के० तेमांहे इमे एटले आ दश असंख्यातानी राशि जेळीयें, तेनां नाम कहीयें ठेयें.

एक लोगागासपएसा के० लोकाकाशना प्रदेश एटले अंगुल प्रमाण आकाशखंड मांहेधी समय समय एकेक प्रदेश अपहरीयें, तो पण असंख्याती उत्सर्पिणी कालें व्यतिक्रमे थके, एक अंगुल प्रमाण आकाश खंड निरूप थाय, तेहवा सर्व लोकाकाशना प्रदेश लेवा, तथा धम्माधम्मगेजिअदेसा के० बीजा तेटलाज धर्मास्ति-कायना प्रदेश, त्रीजा तेटलाज अधर्मास्ति कायना प्रदेश, चोथा तेटलाज एक जीवना प्रदेश, ए चार परस्पर तुल्य ठे. तिहां प्रदेश एटले जे केवलीनी प्रज्ञारूप शकें करी ठेदतां जे जागना बीजा जाग कटपाये नहीं, तेने प्रदेश कहीयें. अथवा जेटळुं क्षेत्र पुज्जल परमाणुयें रुंधुं तेने प्रदेश कहीयें. एम ए चार राशि असंख्यातानी सरखी जाणवी. ए चार ते पूर्वोक्तमांहे जेळीयें, तथा वली बीजा ठ राशि जेळीयें, ते आगली गाथायें कहे ठे. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ७४ ॥

विश्वंधवसाया, अणुजागा जोग ठेअ पडिजागा ॥

उह्य समाण समया, पत्तेअ निगोअए खिवसु ॥ ७५ ॥

अर्थ- विश्वंधवसाया के० तथा वली पांचमा कर्मनी स्थितिवंधनाअध्यवसाय-स्थानक पण असंख्याता ठे. ते केम तो के; मोहनीय कर्मनो जघन्यस्थितिवंध, अंतर्मुहूर्त्तनो ठे. ए ठेहो संज्वलना लोचनी स्थितिवंधनी अपेहायें लेवो. ते अंतर-मुहूर्त्तने एक, वे, त्रण, ए रीतें समय वधारतां अधिक करतां यावत् सीतेर कोना-कोनी सागरोपमनी उत्कृष्टी स्थिति पर्यतना जेटला समय होय, तेटला मोहनीय कर्मना स्थितिस्थानक होय, तिहां एकेक स्थिति स्थानकें वली कपायनी तीव्रमंद-तादिकृत जेदें एवा लोकाकाश प्रमाण असंख्याता अध्यवसाय स्थानक होय. अध्य-वसाय एटले कपायोदयने तरतम जेदें जे जीवनो अशुद्धत्वनाविशेष, ते अध्यवसाय कहीयें. ते असंख्याता होय. जे जपी मोहनीयनी स्थिति कोइ जघन्य, कोइ तीव्र, अध्यवसायें बांधे, कोइ तीव्रतर अध्यवसाय तथा मंद, मंदतर अध्यवसायें पण बांधे, तेथी एकेक स्थितिस्थानक दीठ असंख्यातां अध्यवसायस्थानक होय. ए पांचमी राशि पण तेनप्ये जेळीयें.

तथा ठो कर्मनो अणुजागा के० अनुजाग एटले रसविशेष, जेम शुज प्रकृतिनो मिष्ट, मिष्टतर अने मिष्टतम, तथा अशुजप्रकृतिनो कटुक, कटुकतर अने कटुकतम, इत्यादिक रसनां स्थानक असंख्याता लोकाकाश प्रदेशप्रमाण ठे. तेना बंधना हेतु, असंख्याता अध्यवसाय स्थानक ठे, ते पण जेळीयें. सातमुं जोग के० मन, वचन अने कायातुं बल करणवीर्य, तेना ठेअपडिजागा के० ठेद पडिजाग एटले केवळीनी प्रह्णारूप शस्त्रं करी ठेदतां जे वीर्याशनो जाग न देवाय, ते वीर्याशनी वर्गणा स्पर्द्धादिकनो विचार कर्मप्रकृतिथी जाणवो. ते वीर्याश विजागनुं जघन्य स्थानक निगोदीया अपर्याता जीवने उत्पत्तिने प्रथम समयें होय. धीजे समयें वीजुं स्थानक होय. एम असंख्याता वीर्याशविशेष जणी असंख्याता वीर्य विजागस्थानक होय. ते पण जेळीयें.

आठमा ङुह्यसमाणसमया के० उत्सर्पिणी, अवसर्पिणी, ए वेना समान समय ठे एटले वीश कोनाकोडी सागरोपमनुं कालचक्र, तेना जेटला समय थाय. अत्यंत सूक्ष्मजीर्ण वस्त्र, फांडतां जेटलामां एक तंतु चुटे तेटली वारमां असंख्याता समय व्यतिक्रमि जाय. एवो अथवा एक परमाणु एक आकाशप्रदेश थकी वीजा आकाशप्रदेशे जाय, एटलामां एक समय थाय. तेवा एक कालचक्रना जेटला समय थाय, ते पण जेळीयें.

नवमा पत्तेअ के० प्रत्येक जीवना शरीर एटले एक अनंतकाय वर्जिने शेष पृथिवी, अणु, तेज, वायु अने वनस्पति तथा त्रस जीव पण असंख्याता ठे, ते पण सायें लेवा. ए नव असंख्याता थया.

दशमुं निगोअए के० सूक्ष्म अने वादर निगोदनुं एक साधारण शरीर तेना निगोदीया जीवना, असंख्यातां शरीर ठे. ते जे असंख्याते ठे ते असंख्यातुं लेवुं. ए दश बोध असंख्याताना ते पूर्वला राशिमांहे खिवसु के० जेळीयें, ते जेळतां जे संख्या थाय, ते संख्याने शुं करीयें ? ते कहे ठे ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ७५ ॥

पुण तंमि तिवग्निअए, परित्तणंतं लहु तस्स रासीणं ॥

अज्जासे लहुजुत्ता, अणंतं अज्जव जिअमाणं ॥ ७६ ॥

अर्थ-पुण के० वली तंमि के० ते राशिने तिवग्निअए के० त्रण वार वर्गीयें, तेवारें परित्तणंतंलहु के० जघन्य प्रत्येकानंतो होय. वली तस्सरासीणंअप्रासे के० तेनी राशिनो अच्यास करीयें तेवारें चोथो लहुजुत्ताअणंतं के० जघन्य युक्तानंतो होय, तेदळे जघन्य युक्तानंतें अज्जवजिअमाणं के० अजव्य जीवतुं मान होय. ए जघन्य युक्तानंतो चोथो ठे. तेदळा अजव्य जीव होय. ते मध्यं एक रूप हीन रीयें, तेवारें अट्टष्ट प्रत्येकानंतो त्रीजो थाय. ॥ ७६ ॥

तद्वग्ने पुण जायइ, एंताणंत लहु तंच तिस्कुत्तो ॥ वग्गसु
तह्वि न तं हो, इ एंत खेवे खिवसु ठ इमे ॥ ८७ ॥

अर्थ—ह्वे तद्वग्ने के० ते चोथा अनंताना वर्ग करीयें, तेवारें पुण के० वली
एंताणंतलहु के० सातमो जघन्य अनंतानंतो जायइ के० आय. वली तंचतिस्कुत्तो
के० ते जघन्य अनंतानंतने त्रण वेला वग्गसु के० वर्गीयें एटले ए राशिने एज
राशि साथें गुणीयें, तेवारें जे राशि आवे, तेने वली तेज राशिसाथें गुणीयें, ते
गुणतां जे राशि आवे, तेने वली तेहीज राशि साथें गुणीयें. एम त्रण वेला वर्ग
करीयें, तह्वि के० तोपण नतंहोइ के० उत्कृष्टं अनंतानंतुं न थाय, तेवारें एंतखे-
वेखिवसुठइमे के० तेमांहे आ ठ अनंता ज्ञेयीयें, तेनां नाम आगली गाथायें कहेठे.
इति समुच्चयार्थः ॥ ८७ ॥

सिद्धा निगोअजीवा, वणस्सई काल पुग्गला चेव ॥

सब मलोग नहं पुण, तिवग्गिउं केवल डुगंमि ॥ ८८ ॥

अर्थ—सिद्धा के० एक सिद्धना जीव, ते अजव्यर्थी अनंता ठे तथा बीजा निगोअ-
जीवा के० सूद्ध अने वादरनिगोदना जीव, साधारण वनस्पतिना जीव, पण अनंत
ठे ते पण ज्ञेयीयें तथा त्रीजा वणस्सई के० प्रत्येक साधारणवनस्पतिना जीव पण
अनंता ठे, ते पण ज्ञेयीयें, अर्हीआं वनस्पतिमांहे पण निगोद ज्ञेयी लइयें. चोथा
काल के० अतीतकाल अने अनागतकालना सर्व समय जे अनंते ठे ते पण ज्ञेयीयें.
पांचमुं पुग्गलाचेव के० सघला पुज्जलस्कंधना परमाणु एकेक जीवनी निश्रायें अनंता-
नंत परमाणु अनिष्ट ठे, ते पण ज्ञेयीयें. ठछा सबमलोगनहं के० सर्व लोकाकाश
अने अलोकाकाशना प्रदेश जे अनंते ठे, ते अनंतो पण ए मध्यें ज्ञेयीयें, ते सर्वनो
एक राशि करीने पुण के० वली तिवग्गिउं के० तेनो पण त्रण वेला वर्ग करीयें, ते
वर्ग करीने ते मध्यें केवलडुगं के० केवलज्ञान अने केवलदर्शनना अनंता पर्याय
ठे, ते ज्ञेयीयें, जे जणी सर्व ज्ञेयवस्तुना पर्याय अनंता ठे ते विषय पण केवलज्ञाननो
ठे. ॥ ८८ ॥

खित्ते एंताणंतं, ह्वेइ जिठंतु ववहरइ मझं ॥ इय सु-
हमठ विआरो, लिहिउं देविद सूरीहिं ॥ ८९ ॥

॥ इति षडशीतिकारख्य चतुर्थ कर्मग्रंथः समाप्तः ॥

अर्थ—खित्तेएंताणंतंह्वेइजिठंतु के० ते क्षेपवे थके नवमुं उत्कृष्ट अनंतानंतुं होय,
परंतु एउत्कृष्टं अनंते कोइ वस्तु लोकालोकमां नधी. माटें ववहरइमघं के० लोकालो-

तथा ठो कर्मनो अणुजागा के० अनुनाग एट्से रसविशेष, जेम शुत प्रकृतिनो मिष्ट, मिष्टतर अने मिष्टतम, तथा अशुनप्रकृतिनो कटुक, कटुकतर अने कटुकतम, इत्यादिक रसनां स्थानक असंख्याता लोकाकाश प्रदेशप्रमाण ठे. तेना बंधना हेतु, असंख्याता अध्यवसाय स्थानक ठे, ते पण जेसीयें. मातमुं जोग के० मन, वचन अने कायानुं बल करणवीर्य, तेना ठेश्रपडिजागा के० वेद पडिनाग एट्से केवळीनी प्रज्ञारूप शस्त्रं करी ठेदतां जे वीयांशनो जाग न देवाय, ते वीयांशनी वगेणा स्पर्क-कादिकनो विचार कर्मप्रकृतिथी जाणवो. ते वीयांश त्रिनागनुं जघन्य स्थानक निगोदीआ अर्थात्ता जीवने उत्पत्तिने प्रथम समयें होय. धीजे समयें वीजुं स्थानक होय. एम असंख्याता वीयांशविशेष जणी असंख्याता वीर्य त्रिनागस्थानक होय. ते पण जेसीयें.

आठमा छुह्यसमाणसमया के० उत्सर्पिणी, श्रवसर्पिणी, ए वेना समान समय ठे एट्से वीश कोनाकोडी सागरोपमनुं काखचक्र, तेना जेटला समय थाय. अत्यंत सूक्ष्मजीर्ण वस्त्र, फांडतां जेटलामां एक तंतु नुटे तेटली वारमां असंख्याता समय व्यक्तिकमि जाय. एवो अथवा एक परमाणु एक आकाशप्रदेश थकी वीजा आकाशप्रदेशे जाय, एटलामां एक समय थाय. तेवा एक काखचक्रना जेटला समय थाय, ते पण जेसीयें.

नवमा पत्तेअ के० प्रत्येक जीवना शरीर एट्से एक अन्तकाय वर्जिने शेष पृथिवी, अणु, तेज, वायु अने वनस्पति तथा ग्रस जीव पण असंख्याता ठे, ते पण सायें लेवा. ए नव असंख्याता थया.

दशमुं निगोअए के० सूक्ष्म अने वादर निगोदनुं एक साधारण शरीर तेवा निगोदीआ जीवना, असंख्यातां शरीर ठे. ते जे असंख्याते ठे ते असंख्यातुं लेवुं. ए दश बोख असंख्याताना ते पूर्वला राशिमांहे खिवसु के० जेसीयें, ते जेवतां जे संख्या थाय, ते संख्याने शुं करीयें ? ते कहे ठे ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ७५ ॥

पुण तंमि त्रिगिअए, परित्तणंत लहु तस्स रासीणं ॥

अप्रासे लहुजुत्ता, अपणंत अप्रव्व जिअमाणं ॥ ७६ ॥

अर्थ-पुण के० वली तंमि के० ते राशिने त्रिगिअए के० त्रण वार वर्गीयें, तेवारें परित्तणंतलहु के० जघन्य प्रत्येकानंतो होय. वली तस्सरासीणंअप्रासे के० तेनी राशिनो अन्वास करीयें तेवारें चोथो लहुजुत्ताअपणंत के० जघन्य युक्तानंतो होय, तेट्से जघन्य युक्तानंतं अप्रव्वजिअमाणं के० अजव्य जीवनुं मान होय. ए जघन्य युक्तानंतो चोथो ठे. तेटला अजव्य जीव होय. ते मध्यें एक रूप हीन करीयें, तेवारें उत्कृष्ट प्रत्येकानंतो त्रीजो थाय. ॥ ७६ ॥

तवग्गे पुण जायइ, एंताणंत लहु तंच तिख्कुत्तो ॥ वग्गसु
तह्वि न तं हो, इ एंत खेवे खिवसु ठ इमे ॥ ८५ ॥

अर्थ—ह्वे तवग्गे के० ते चोथा अनंताना वर्ग करीयें, तेवारें पुण के० वली
एंताणंतलहु के० सातमो जघन्य अनंतानंतो जायइ के० थाय. वली तंचतिख्कुत्तो
के० ते जघन्य अनंतानंतने त्रण वेला वग्गसु के० वर्गीयें एटले ए राशिने एज
राशि साथें गुणीयें, तेवारें जे राशि आवे, तेने वली तेज राशिसाथें गुणीयें, ते
गुणतां जे राशि आवे, तेने वली तेहीज राशि साथें गुणीयें. एम त्रण वेला वर्ग
करीयें, तह्वि के० तोपण नतंहोइ के० उत्कृष्टं अनंतानंतुं न थाय, तेवारें एंतखे-
वेखवसुठइमे के० तेमांहे था ठ अनंता जेळीयें, तेनां नाम आगली गाथायें कहेठे.
इति समुच्चयार्थः ॥ ८५ ॥

सिद्धा निगोअजीवा, वणस्सई काल पुग्गळा चेव ॥

सब मलोग नहं पुण, तिवग्गिउं केवल डुगंमि ॥ ८६ ॥

अर्थ—सिद्धा के० एक सिद्धना जीव, ते अजव्यधी अनंता ठे तथा बीजा निगोअ-
जीवा के० सूद्धा अने वादरनिगोदना जीव, साधारण वनस्पतिना जीव, पण अनंत
ठे ते पण जेळीयें तथा त्रीजा वणस्सई के० प्रत्येक साधारणवनस्पतिना जीव पण
अनंता ठे, ते पण जेळीयें, अर्हीआं वनस्पतिमांहे पण निगोद जेळी लइयें. चोथा
काल के० अतीतकाल अने अनागतकालना सर्व समय जे अनंते ठे ते पण जेळीयें.
पांचमुं पुग्गळाचेव के० सघळा पुजलस्कंधना परमाणु एकेक जीवनी निश्रायें अनंता-
नंत परमाणु अनिष्ट ठे, ते पण जेळीयें. ठछा सबमलोगनहं के० सर्व लोकाकाश
अने अलोकाकाशना प्रदेश जे अनंते ठे, ते अनंतो पण ए मध्ये जेळीयें, ते सर्वनो
एक राशि करीने पुण के० वली तिवग्गिउं के० तेनो पण त्रण वेला वर्ग करीयें, ते
वर्ग करीने ते मध्ये केवलडुगं के० केवलज्ञान अने केवलदर्शनना अनंता पर्याय
ठे, ते जेळीयें, जे जणी सर्व ज्ञेयवस्तुना पर्याय अनंता ठे ते विषय पण केवलज्ञाननो
ठे. ॥ ८६ ॥

खित्ते एंताणंतं, ह्वेइ जिठंतु ववहरइ मझं ॥ इय सु-
हमठ विअारो, लिहिउं देविंद सूरीहिं ॥ ८७ ॥

॥ इति षडशीतिकारव्य चतुर्थ कर्मग्रंथः समाप्तः ॥

अर्थ—खित्तेएंताणंतंह्वेइजिठंतु के० ते द्वेपवे धके नवमुं उत्कृष्ट अनंतानंतुं होय,
परंतु एउत्कृष्टं अनंते कोइ वस्तु लोकालोकमां नधी. माटें ववहरइमझं के० लोकालो-

कमां जेटला पदार्थ ते, तेनो व्यवहार सर्व मध्यम आठमो अनंतानंतोज प्रवर्तः ।
 पण उत्कृष्टं अन्तंते कोइ वस्तु नथी. अर्हीआं मतांतरें उत्कृष्टानंतो कखो. इयसुद्धम
 विश्वारो के० ए सूक्ष्मार्थविचार एटले संतिने अगम्य जे जीवादिक पदार्थ तेनं
 विचार शब्दाजिधेय श्रीपंचसंग्रहादिक जोइने अह्वरविन्यास कखो. देविंदसूरी
 के० तपागछाधिराज श्री देवेन्द्रसूरियें लिहिउं के० लख्यो. ए पडशीतिकानामें चौथं
 कर्मग्रंथ समाप्त थयो. ॥ ७८ ॥

॥ अत प्रशस्तिः ॥

श्रीमच्छांडकुलांचो धिविधुः सूरीश्वरोऽभवत् ॥ श्रीमदानंदविमलो, वैराग्यामृतपूरित
 ॥ १ ॥ तद्विष्यमुख्यसंख्यान, संख्याव्याप्तगुणोत्कराः ॥ श्रीसोमनिर्मलनामानः वज्रुर्मुनि
 विश्रुताः ॥ २ ॥ श्रीहर्षसोमतद्विष्य, प्रज्ञाविज्ञानचार्गवाः ॥ श्रीपशस्तोमनामानस्तद्विने
 याविशारदाः ॥ ३ ॥ तत्पदांचोजभृंगेण, लेखोद्वेखनो नृशं ॥ मुग्धानामवबोधार्थं टवार्थं
 पडशीतिकाख्ये ॥ ४ ॥ इति प्रशस्तिः ॥

॥ इति पडशीतिनामा चतुर्थः कर्मग्रंथः
 बालावबोधसहितः संपूर्णः ॥

॥ अथ ॥

॥ शतकनामा पंचम कर्मग्रंथ प्रारभ्यते ॥

॥ आर्यावृत्तम् ॥

ऐंद्र श्रीकरपीडन, विधिसिद्धं ध्वस्तकर्मशलजजरं ॥ कढ्याणसिद्धिकरणं, जैनं
ज्योतिर्जयतु नित्यं ॥ १ ॥ जवशतमथनं शतशो, नत्वा शतमखनतांद्दशतपत्रम् ॥
श्रीवीरजिनं धी रं, लिखामि शतके टवार्थमहं ॥ २ ॥ ध्रुवबंधोदय सत्ता, नाशकृते
कर्मणांसकृद्भगवान् ॥ त्रिपदीमदीशयां, सा मम मतिमांघमपहरतु ॥ ३ ॥

नमिअ जिणं ध्रुवबंधो, दय सत्ता घाइ पुष् परिअत्ता ॥

सेअर चउह विवागा, बुठं बंधविह सामीअ ॥ १ ॥

अर्थ—नमिअजिणं के० नमस्कार करीने जिन प्रत्ये ध्रुवबंध के० एक ध्रुवबंधिनी
प्रकृति, उदय के० बीजी ध्रुवोदयी प्रकृति, सत्ता के० त्रीजी ध्रुवसत्ता प्रकृति, घाइ
के० चोधी घातिनी प्रकृति, पुष् के० पांचमी पुण्यप्रकृति, परिअत्ता के० ठठी परा-
वर्तमान प्रकृति, सेअर के० बली एना इत्तर ठ जेद लेवा; एवं चार द्वार थयां.
चउहविवागा के० चार जेदें विपाकिनी प्रकृति, बुठं के० कहेशे. तथा बंधविह के०
चार बंधविधि. सामीअ के० बली चार प्रकारें बंधना स्वामी कहेशे. एवं चोवीश
द्वार थयां. च एटले बली ॥ १ ॥

तिहां ग्रंथकर्ता श्रीदेवेंद्रसूरि लघुशतकनामा ग्रंथने आरंभे प्रथम समुचितेष्ट
देवता नमस्काररूप जाव मंगल निर्विघ्नपणे ग्रंथसमाप्तिने हेतुयें करे ठे. नमिअ के०
नमस्कार करीने, कोण प्रत्ये नमस्कार करीने ते कहे ठे. जिण एटले राग छेपादिक
अंतरंग वैरी जेणे जीत्या एवा जे श्रीजिन जगवंत तीर्थकरप्रत्ये सर्व थकी अधिक
गुणवंत जाणी तेने नमीने आटला द्वारें करी शतकनामा ग्रंथ कहेशे.

हवे ते ग्रंथना अजिधेयज्ञूत ठवीश द्वारनां नाम कहे ठे. त्यां प्रथम जे कर्मप्रकृति
आपणा निजहेतु मढ्यां अथवश्य बंधाय पण तेहने स्थानकें बीजी प्रकृति न बंधाय,
ते प्रथम ध्रुवबंधिनी प्रकृति जाणवी. अने बीजी जे कर्मप्रकृति आपणा बंधहेतु
सामग्री हुंते ठते पण केवारेंक बंधाय अने केवारेंक तेने स्थानके तेनी विरोधिनी
बीजी प्रकृति बंधाय, ते अध्रुवबंधिनी प्रकृति जाणवी. त्रीजी जे प्रकृतिनो उदय
विषेद कालपर्यंत निरंतर होय, पण तेनो उदय तेनो विषेद थया विना जुटे नहीं,
ते त्रीजी ध्रुवोदय प्रकृति जाणवी. चोधी जे प्रकृतिनो उदय केवारेंक होय

वली केवारेंक न होय, वली होय, एम आंतरें उदय होय, ते चोथी अधुवोदयी प्रकृति जाणवी. पांचमी जे प्रकृतिनी सत्ता सर्व जीवने एटले मिथ्यात्वीने पण सर्वदा पामियें परंतु जवप्रत्ययादिक कारणीक न होय, ते पांचमी ध्रुवसत्ता प्रकृति जाणवी. तथा ठठी जे प्रकृतिनी सत्ता जवप्रत्ययें तथा गुणप्रत्ययेंज होय पण अन्यथा न होय, ते ठठी अध्रुवसत्ता प्रकृति जाणवी. सातमी जे प्रकृति आपणा ज्ञानादिक घातें करी आत्माना गुणने आवरे, ते सातमी घातिनी प्रकृति जाणवी. आठमी जे प्रकृतिना उदयथी आत्मानो कशो पण गुण अवराय नहीं, ते आठमी अघातिनी प्रकृति जाणवी. नवमी जे प्रकृतिनो विशुद्ध परिणामें उत्कृष्ट मिठो रस वंधाय तथा जेने उदयें जीव, अनुकूलपणे वेदे, ते नवमी पुण्यप्रकृति जाणवी. दशमी जे प्रकृतिनो संक्लेश परिणामे उत्कृष्ट कटुक रस वंधाय, ते दशमी पापप्रकृति जाणवी. अग्नीश्रारमी जे कर्मप्रकृति आपणी विरोधिनी प्रकृतिनो वंध तथा उदयने निवारीने, पोतानो वंध तथा उदय देखाडे, ते अग्नीश्रारमी परावर्त्तमान प्रकृति जाणवी. वारमी जे कर्मप्रकृतिनो वंध तथा उदय, अन्य प्रकृति सायें विरोधिनी नहीं तेना कारण ठते पण होय, ते वारमी अपरावर्त्तमानं अविरोधिनी प्रकृति जाणवी. एम ए एक ध्रुवबंधिनी, वीजी ध्रुवोदयी, त्रीजी ध्रुवसत्ता, चोथी घातिनी, पांचमी पुण्य, ठठी परावर्त्तमान, एथी इतर एटले उपरांठी एक अध्रुवबंधिनी, वीजी अध्रुवोदयी, त्रीजी अध्रुवसत्ता, चोथी अघातिनी, पांचमी पाप, ठठी अपरावर्त्तमान, एम ठ जेद साथे मेलवतां वार द्वार थयां.

तथा चार विपाक एटले उदय काळनां ठाम, तेनां नाम कहे ठे. एक क्षेत्रविपाकिनी, वीजी जवविपाकिनी, त्रीजी जीववीपाकीनी, चोथी पुजलविपाकिनी, एम जे जे कर्मप्रकृति, जे जे विपाकिनी होय, ते कहीशुं. एटले शोल द्वार कहां.

तथा चार वंधविधि, एटले वंधना प्रकार तेमां एक प्रकृतिबंध, वीजो स्थितिबंध, त्रीजो रसबंध, चोथो प्रदेशबंध, ए चार प्रकारना वंधने उत्कृष्ट तथा जघन्य जेद करीने कहीशुं. एवं वीश द्वार थयां.

तथा एक न्यूसकारबंध, वीजो अद्वपतरबंध, त्रीजो अवस्थितबंध, चोथो अव्यक्तबंध, पनुं स्वरूप तथा प्रकृति वंधादिक जे उत्कृष्ट जघन्यपणें तेना स्वामी एटले अधिकारी ए चार वानां कहेसे. एम चोवीश द्वार, शतकनामा ग्रंथनां कहां.

तथा गाथाने थंतें अकार ठे ते चकारने थयें ठे ते चशब्द थंकी उपशमश्रेणी तथा वीजी रूपकश्रेणी ए वे श्रेणीनुं स्वरूप कहेशुं. एम ठवीश द्वारनां नाम शतकनामा कर्मग्रंथमां कहेवानां कहां. ॥ १ ॥

॥ तिहां प्रथम छारें सुडतालीश ध्रुवबंधिनी प्रकृति कहे ठे ॥

वसु चउ तेअ कम्मा, गुरु लहु निमिणो वधाय जय कुवा ॥

मिठ कसाया वरणा, विग्घं ध्रुवबंधि सगचत्ता ॥ १ ॥

अर्थ—वसुचउ के० वर्णचतुष्क, तेअ के० पांचमुं तैजस नाम, कम्मा के० ठहुं कार्मणनामकर्म, अगुरुलहु के० सातमुं अगुरुलघुनामकर्म, निमिणं के० आठमुं निर्माणनामकर्म, उवधाय के० नवमुं उपघातनामकर्म, जय के० दशमुं जयमोहनीय, कुवा के० अगीआरमुं जुगुप्तामोहनीय, मिठ के० वारमुं मिथ्यात्वमोहनीय, कसाया के० शोल कपाय, एवं अछावीश यइ. तथा वरणा के० ज्ञानावरण पांच अने दर्शनावरण नव, ए चौद प्रकृति. एवं सर्व मली वेंतालीश प्रकृति यइ तथा विग्घं के० अंतराय पांच, एवं सगचत्ता के० ए सुरुतालीश ध्रुवबंधिनी प्रकृति जाणवी. ॥ १ ॥

वर्ण, गंध, रस अने स्पर्श, ए चार प्रकृतिनुं नाम वर्णचतुष्क कहीयें. एक तैजसशरीर, बीजुं कार्मणशरीर, त्रीजुं अगुरुलघुनामकर्म, चोथुं निर्माणनामकर्म, अने पांचमुं उपघातनामकर्म. ए पांच अने पूर्वोक्त वर्णचतुष्क, ए नव नामकर्मनी प्रकृति ध्रुवबंधिनी कहीयें. जे जणी चार गतिना जीवने तैजस कार्मणशरीर होय, तथा वर्ण, गंध, रस अने स्पर्श, ते औदारिक अने वैक्रियशरीरना वंधें होय, तथा निर्माणनामकर्म पण अंगोपांग आश्रयी होय, वली अगुरुलघु तथा उपघात नामकर्म पण, शरीरबंधें होय, तेथी स्व स्व गति प्रायोग्य ए नामकर्मनी नव प्रकृति आपणा अविरति कपायादिक हेतु ठते वंधाय. तेथी ए नव प्रकृतिने ध्रुवबंधिनी प्रकृति कहीयें.

जयमोहनीय अने जुगुप्तामोहनीय, ए वे प्रकृतिनी बंधविरोधिनी प्रकृति नथी, तेथी ध्रुवबंधिनी कहीयें. तथा मिथ्यात्वमोहनीय पण निज हेतु मिथ्यात्वोदय सज्ञावें अवश्य बंधाय ठे. ते जणी एने पण ध्रुवबंधिनी प्रकृति कहीयें. एवं व्रण यइ. तथा अनंतानुबंधिया कपायोदय हेतु सज्ञावें अनंतानुबंधी क्रोध, मान, माया अने लोभ, ए चार, अवश्य बंधाय. तेमज अप्रत्याख्यानोदयसज्ञावें अप्रत्याख्यानीया चार बंधाय, अने प्रत्याख्यानोदयरूप निज हेतु ठते चार प्रत्याख्यानीया बंधाय. संज्वलनकपायोदयरूप निज हेतु ठतां संज्वलना चार कपाय बंधाय. एवं शोल कपाय बंधाय. ए सर्व मली उगणीश प्रकृति मोहनीयनी यइ.

तथा ज्ञानावरणीयनी प्रकृति पांच अने दर्शनावरणीयनी प्रकृति नव, ए चौद आवरण पण सर्व जीवने पोतपोताना बंध विच्छेद स्थानक लगे अवश्य बंधाय. तेने

स्थानकें बीजी विरोधिनी प्रकृतिनो बंध न थाय. ते जणी ए पण ध्रुवबंधिनी प्रकृति जाणवी. एम अंतरायकर्मनी पांच प्रकृति पण दशमा गुणवाणा लगे सर्व जीवने श्रवश्य बंधाय. तेथी एने पण ध्रुवबंधिनी प्रकृति कहीयें. एवं ए सुकृतालीश कर्म-प्रकृति आपणा मिथ्यात्व, श्रविरति श्रने कपायादिक हेतुना सद्भावे सर्व जीवने श्रवश्य बंधाय. ते जणी एने ध्रुवबंधिनी कहीयें. तेमध्ये ज्ञानावरणीयनी पांच, दर्शनावरणीयनी नव, मोहनीयनी उगणीश, नामकर्मनी नव श्रने अंतराय कर्मनी पांच, एम मूल पांच कर्मनी यझे उत्तर प्रकृति सुकृतालीश थाय. ॥

श्रने वेदनीय तथा गोत्र, ए वे कर्मनी मूल प्रकृतिनी अपेक्षायें ध्रुवबंधिनी जाणवी. परंतु उत्तर प्रकृतिनी अपेक्षायें अध्रुवबंधिनी जाणवी.

॥ हवे अध्रुवबंधिनी प्रकृति कहेठे. ॥

॥ अथा ऽध्रुवबंधिन्यः ॥

ताणु वंगा गिञ्च संघय, ए जाइ गइ खगई पुढि जिणुसा-

सं ॥ उज्जो आयव परघा, तसवीसा गोञ्च वेयणियं ॥ ३ ॥

अर्थ- ताणुवंग के० तनुत्रिक श्रने उपांगत्रिक, आगिञ्च के० आकृति एट्ठे संघ्यान ठ, संपयण के० संघयण ठ, जाइ के० जाति पांच, गइ के० गति चार, खगई के० विहायोगति वे, पुढि के० थानुपूर्वांचतुष्क, जिणुसासं के० जिननामकर्म श्रने उगुगनामकर्म, उज्जोथायव के० उद्योतनाम तथा थातपनाम, परघा के० पराधा-तनाम, तसवीसा के० प्रस दशक श्रने स्यावर दशक, ए वे मलीने धीश प्रकृति जाणवी. गोत्र के० गोत्रद्विक, वेयणिय के० वेदनीयद्विक, एवं वाशठ प्रकृति यश-

मनु एट्ठे शरीरनामकर्म, ते मध्यें तेजस श्रने कार्मण, ए वे शरीर तो पूर्वें अध्रुवबंधी कथां ठे, श्रने शेष औदारिक, बेक्रिय श्रने आहारक, एत्रण शरीर तथा एज प्रण शरीरनां अंगोपांग, ते मध्यें मनुष्य तथा त्रियंचने औदारिक होय श्रने देव तथा नारकी प्रायोग्य बेक्रिय होय, ते अध्रुवबंधिनी प्रकृति कहीयें, श्रने आकृति एट्ठे संघ्यान संघयण ठ ठे, ते ठ मध्यें एक समयें एकज बंधाय. ते जणी एने पण अध्रुवबंधी कहीयें. तथा संघयण ठ पण मनुष्य, त्रियंच प्रायोग्य बांधतां एक समयें एकज बंधाय श्रने देवता तथा नारकी प्रायोग्य बांधतां संघयणनो बंध न होय, माटे अध्रुवबंधिनी कहीयें. तथा एकेंद्रिय, बेंद्रिय, तेंद्रिय, चौरिंद्रिय श्रने पंचेंद्रिय, ए एंच जातिमध्ये एकेंद्रियादिक स्वस्व प्रायोग्य एक जातिज बंधाय, ते माटे अध्रुवबंधिज हीं. तथा चार मनिमध्ये पण एक समयें एकज देवादिकनी गति बंधाय, ते माटे ए पण

अध्रुवबंधिनी प्रकृति कहीयें तथा शुभविहायोगति, अने अशुभ विहायोगति, ए वे प्रकृति पण बंधविरोधिनी ठे. तेथी शुभविहायोगति बंधाय, तेवारें अशुभविहायोगति न बंधाय, तेथी अध्रुवबंधिनी कहीयें. तथा देवानुपूर्वी, मनुष्यानुपूर्वी, तिर्यचानुपूर्वी अने नरकानुपूर्वी, ए चार प्रकृति पण बंधविरोधिनी ठे, माटे अध्रुवबंधिनी कहीयें. एवं ए तेत्रीश प्रकृति परावर्त्तमान जणी अध्रुवबंधिनी कहीयें.

जिननामकर्म सम्यक्त्व ठतां पण कोइ एकने बंधाय, अने कोइ एकने न बंधाय, ते जणी अध्रुवबंधिनी कहीयें, तथा उद्धासनामकर्म पण पर्याप्त प्रायोग्य बांधतां बंधाय. परंतु अपर्याप्त प्रायोग्य बांधतां न बंधाय, तेथी अध्रुवबंधिनी कहीयें, तथा उद्योतनामकर्म पण तिर्यच प्रायोग्य बांधतां कोइ एकने बंधाय अने वीजानें न बंधाय, तेथी अध्रुवबंधिनी कहीयें, तथा आतपनामकर्म पण पृथ्वीकाय एकेंद्रिय प्रायोग्य बांधतां कोइ एकने बंधाय अने कोइ एकने न बंधाय, तेथी अध्रुवबंधिनी कहीयें, तथा पराघातनामकर्म पण पर्याप्त प्रायोग्य बांधतां कोइ एकने केवारेंक बंधाय अने कोइ एकने अपर्याप्त प्रायोग्य बांधतां न बंधाय, तेथी अध्रुवबंधिनी कहीयें; तथा त्रसदशक अने स्थावरदशक एटले त्रस, वादर, पर्याप्त अने प्रत्येकादिक, तेमज स्थावर, सूक्ष्म, अपर्याप्त अने साधारणादिक प्रायोग्य बांधतां बंधाय, परंतु तेथी विपरीत बांधतां न बंधाय, तेथी ए वीश प्रकृति पण अध्रुवबंधिनी कहीयें, तथा उच्चैर्गोत्र बांधतां नीचैर्गोत्र न बंधाय, अने नीचैर्गोत्र बांधतां उच्चैर्गोत्र न बंधाय, माटे ए वे प्रकृति, बंधविरोधिनी जणी एने अध्रुवबंधिनी कहीयें, तथा शाता, अशातावेदनीय पण परावर्त्तमान बंधाय पण वेहु सायें न बंधाय, तेथी ए वे प्रकृति पण अध्रुवबंधिनी कहीयें. एवं उगणत्रीश प्रकृति चइ. तथा तेत्रीश आगलनी मेलवतां चाशठ प्रकृति चइ ॥ ३ ॥

हासाइ जुअल डग वे, अ आउ तेउत्तरी अध्रुवबंधो ॥

जंगा अणाइ साई, अणतं संतुत्तरा चउरो ॥ ४ ॥

अर्थ— हासाइजुअल के० हास्य अने रति तथा शोक अने अरति, ए डग के० वे गुगल, वेअ के० त्रण वेद, आउ के० चार आयु, तेउत्तरी के० ए तहोत्तर कर्मप्रकृति, अध्रुवबंधो के० अध्रुवबंधिनी जाणवी. एना जंगा के० चार जांगा, अणाइसाइअणतं के० अनादि अने सादि, ए वे पदने अनंत अने संतुत्तराचउरो के० सांत, ए वे पद, प्रत्येकें आगल जोरतां चार जांगा होय, एटले अनादि अनंत, अनादि सांत, सादि अनंत अने सादि सांत, ए वे जोरतां चार धाय. ॥ इत्यङ्गरार्थः ॥ ४ ॥

हास्य अने रति, ए युगल बांधतां शोक अने अरति, ए युगल न बांधाय, अने शोक अने अरति बांधतां, हास्य अने रति न बांधाय. तेथी ए चार प्रकृतिनो बांध सांतरपणें बांधाय. तेथी ए अध्रुवबंधिनी ठळा गुणगणा लगें जाणवी, अने तेथी आगळे निरंतरपणे बांधाय माटें पठी ध्रुवबंधी कहेवाय. एमज अशातावेदनीय पण जाणी लेखी, तथा एमज नीचेगोंत्र पण वीजा गुणगणा लगें अध्रुवबंधी ने पठी ध्रुवबंधी जाणवो.

स्त्रीवेद, पुरुषवेद अने नपुंसकवेद, ए त्रण प्रकृतिमध्ये पण एक समयें एकज बांधाय. तेमां नपुंसकवेद मिथ्यात्व लगें अने स्त्रीवेद साखादन लगें बांधाय, तेथी आगळ निरंतर पुरुषवेद बांधाय; तथा एक देवायु, वीजुं नरकायु, व्रीजुं तिपंचायु, अने चोथुं मनुष्यायु, ए चार आयुसांहेलो एक जवमां एकजवार एक गतिनुं आयु बांधाय; माटें अध्रुवबंधिनी जाणवी. ए रीतें ए तहोत्तरे प्रकृति अध्रुवबंधिनी कहीयें. केम के केयारेक बांधाय, केयारेंक न बांधाय, केयारेंक तेने स्थानकें विरोधिनी वीजी प्रकृति बांधाय, तेथी एनो बांध, निश्चल न होय तेथी एने अध्रुवबंधिनी कहीयें.

अर्हीथां ध्रुवाध्रुवने विषे चार जांगा अवतारियें, अनादि ने सादि, ए वे पद आगळ प्रत्येकें अनंत ने सांत, ए वे पद जोक्तियें, तेवारें एक अनादि अनंत, वीजो अनादि सांत, व्रीजो सादि अनंत अने चौथो सादि सांत, ए चार जंग थाय. जे कर्मप्रकृतिनी प्रवाहरूपें बांधनी आदि न पामीयें. एटखे (१) जे ए आठ कर्मनी प्रकृति पूर्वे न हती अने अमुक दिवसथी नथी थइ, एम कोइ वारें पण न कहेवाय; ते अनादि. (२) अने जे प्रकृतिनुं अनुबांधकपणुं यथा पठी वली पहेलां बांधी, ते सादि. (३) जे प्रकृतिनो बांधविशेद न होय, त्यां लगें अनंत. (४) तथा जेवारें बांधनां अंत करे, तेवारें सांत. ए जेम बांधमां जांगा कक्षा, तेम उदय अने उदीर टापें पण सादि, अनादि, सांत अने अनंत, ए चार जांगा जाणवा. ॥ ४ ॥

पटम विद्या ध्रुव उदइसु, ध्रुवबंधिसु तइअ वज्ज जंगतिगं ॥

मिष्ठमि निद्रि जंगा, छुदावि अध्रुवा नुरिअ जंगा ॥ ५ ॥

अर्थ—पटम के० पहेलो अने विद्या के० वीजो, ए वे जांगा, ध्रुवउदइसु के० ध्रुवोदरी प्रकृतिने विषे होय, अने ध्रुवबंधिसुतइअवज्जजंगनिगं के० ध्रुवबंधी प्रकृतिने विषे व्रीजो जांगा वर्जिने शेष प्रण जांगा होय तथा मिष्ठमिनिद्रिजंग के० निष्पन्नोदकीपने विषे प्रण जांगा साते. वरी छुदाविअध्रुवा के० वे प्रकारनी

अध्रुवबंधी प्रकृति एटले एक अध्रुवबंधिनी, वीजी अध्रुवोदयी, ए वेने विपे तुरिअ-
जंगा के० एक सादि सांत नामें चोथो जांगो होय. ॥ ५ ॥

तेमांहे पहेलो अनादि अनंत तथा वीजो अनादि सांत, ए वे जांगा एक मिथ्या-
त्वमोहनीय विना शेष ठवीश ध्रुवोदयी प्रकृति आश्री लाजे. जे जणी अजव्यने
निर्माणादिक ठवीस प्रकृतिना उदयनी आदि न पामीयें; तेम आगला गुणगणाने
अजावें उदय विछेद पण न पामीयें, तेथी अनंत एटले अनादिअनंत जांगो जाणवो;
तथा जव्यनी अपेक्षायें ए ठवीशनी आदि नधी पण वारमे, तेरमे अने चौदमे गुणगणें
उदयनो अंत यशे, तेथी सांत माटे अनादि सांत, ए वीजो जांगो पामीयें.

तथा ध्रुवबंधिनी वर्णचतुष्कादिक सुरुतालीश प्रकृतिना बंधनी अपेक्षायें त्रण
जांगा होय, ते आवी रीतें जे अजव्य जीव अनादिकालनो ए ध्रुवबंधिनी प्रकृति
सर्वदा बांधे ठे, तेथी अनादि तथा आगलां गुणगणाने अजावें बंधव्यवछेद पण
पामशे नही, तेथी अनंत. ए अनादिअनंत नामा प्रथम जांगो अजव्य आश्रयी
कह्यो; तथा जव्य जीव जे अनादि मिथ्यात्वी ठे, तेने अनादिसांत जांगो जाणवो;
अने जे जव्य जीव अगीआरमे गुणगणें ए प्रकृतिनो अवंधक यशे वली तिहां
यकी परतो बंध आरंजे, तिहां सादि, ते वली अवश्य अवंधक यशे, तेथी सांत, ए
चोथो सादिसांत नामा जांगो कह्यो. ए रीतें त्रण जंग कया.

हवे मिथ्यात्वमोहनीयनो बंध तथा उदय त्रण जांगे लाजे, तिहां अजव्यने मिथ्या-
त्वनो बंध तथा उदय अनादिअनंत जांगो तथा अनादि मिथ्यात्वी जव्य जीवने
अनादिसांत जांगो जाणवो. केम के ते सम्यक्त्व पामशे तेवारें मिथ्यात्वनो अंत
यशे. तथा जे सम्यक्त्व वमीने मिथ्यात्वे जाय ते सादि मिथ्यात्वी तेनी अपेक्षायें
ए चोथो सादिसांत जंग जाणवो. अने वीजो आदिअध्रुव जांगो शून्य जाणवो.
जे जणी सादि तो जव्यनेज होय अने ते तो अवश्यमेव मुक्तियें जाय. तेवारें
तिहां बंध तथा उदयनो अंत करे, तेथी सादि अध्रुव जांगो खोटो जाणवो.

अर्हीआं ध्रुवबंधिनी तथा ध्रुवोदयी प्रकृतिमध्ये मिथ्यात्वमोहनीय करुं ठे, पण
अर्हीआं ते वेदुधी जूंडु एटला जाल्ले करुं ठे के, जो पण ध्रुवबंधिनी अपेक्षायें
त्रण जांगा कया, ते बंधें आवे पण उदयें त्रण जांगा न आवे, अने मिथ्यात्वमोह-
नीयना तो उदयना पण त्रण जांगा ठे ते विशेष जाणवाने अथे चित्र करुं.

तथा जे प्रकृति बंधें अने उदयें पण अध्रुव ते अध्रुवपणा जणीज एक घोये
सादिसांत जांगे कहेवाय परंतु एने विपे शेष त्रण जांगा न होय. ॥ ५ ॥

॥ अथ ध्रुवोदयिन्यः निरूप्यन्ते ॥ इवे सत्तावीश ध्रुवोदयी प्रकृति कहेणे. ॥

निमिण थिर अधिर अगुरुअ, सुह असुहं तेअ कम्म

चउवन्ना ॥ नाणंतराय दंसण, मिठं धुव उदय सगवीसा ॥ ६ ॥

अर्थ—निमिण के० निर्माणनामकर्म, थिर के० स्थिरनामकर्म, अधिर के० अस्थिरनामकर्म, अगुरुअ के० अगुरुलघुनामकर्म, सुहअसुहं के० शुजनामकर्म अने अशुजनामकर्म, तेअ के० तेजसनामकर्म, कम्म के० कार्मणनामकर्म, चउवन्ना के० वर्षादिक चार, नाणंतराय के० ज्ञानावरणीय पांच, तथा अंतराय पांच, दंसण के० दर्शनावरणीय चार, मिठं के० मिथ्यात्वमोहनीय, धुवउदयसगवीसा के० ए सत्तावीश कर्मप्रकृतिने ध्रुवोदयी कहीयें ॥ ६ ॥

एक निर्माण, वीजुं स्थिर, वीजुं अस्थिर, चौथुं अगुरुलघु, पांचमुं शुज, उहुं अशुज, सातमुं तेजस, आठमुं कार्मण तथा चार वर्ष, एवं चार नामकर्मनी ध्रुवोदयी प्रकृति. एनो उदय, घारे गतिना जीवने सर्वदा होय. एना उदयनो व्यवछेद काल, तेरमा गुणगणाना प्रांतं ठे. परंतु तिहां सगें तो सर्व जीवने विषे ए चार प्रकृतिनो उदय पानियें, ते जणी ध्रुवोदयी कहीयें. ए मांहे थिर, अधिर, तथा शुज अने अशुज, ए चार प्रकृति विरोधिनी कही ठे. पण ते बंधनी अपेक्षायें विरोधिनी लेवी, परंतु एनो उदय विरोधी नहीं, जे जणी छोटी, लाल, मूत्रादिक पुज्जलनो अस्थिर बंध अस्थिर कर्मोदययी होय, तथा दाड, दांतादिकनो स्थिर बंध स्थिरकर्मना उदययी स्थिर होय. एम घारे प्रकृति उदय अविरोधिनी ठे, तेमज शुजनामोदयें मस्तकादिक शुज थंग होय, अने अशुज नामोदयें पादादिक थंग अशुज होय, ए रीतें उदय अविरोधी ठे, ते माटें ध्रुवोदयी कही. एवं चार प्रकृति यइ.

पांच ज्ञानावरणनो उदय पण चारमा गुणगणाना सुधी निरंतर सर्व जीवने होय, तेमज ज्ञानादिक पांच अंतरायनी प्रकृति तथा चक्रादिक चार, दर्शनावरणीयकर्मनी प्रकृति, एनो उदय पण चारमा गुणगणाना सगें होय, तेथी ए चौद प्रकृति एध ध्रुवोदयी कही, तथा मिथ्यात्वमोहनीयनो उदयविच्छेद प्रथम गुणगणो ठे, ते जणी प्रथम गुणगणो वर्जना जीवने मिथ्यात्वमोहनीयनो उदय ध्रुव कहीयें, अने जो एध सास्त्रादनादिक गुणगणो मिथ्यात्व मोहनीयनो उदय न लाज, तो पण ते अशुज न जाणवो. जे जणी ध्रुवोदयीनुं एज लक्षण ठे जे आपणा उदय व्यवछेद स्थानक सगें निरंतर जेनो उदय साने, ते ध्रुवोदयी कहेवाय. एम सत्तावीश प्रकृतिकही ॥६॥

॥ हवे एनी विपरीत अध्रुवोदयी प्रकृति कहेठे. ॥

धिर सुज अर विणु अध्रुव, वंधी मिठ विणु मोह ध्रुवबंधी ॥

निहोव घाय मीसं, सम्मं पण नवइ अध्रुवुदया ॥ ७ ॥

अर्थ—धिर के० स्थिरनामकर्म, सुज के० शुजनामकर्म, इअर के० एधी इतर ते अस्थिरनामकर्म अने अशुजनामकर्म, विणु के० ए चार प्रकृतिविना शेष शरीर त्रण, उपांग त्रण, संस्थानठक, संघयणठक, जाति पांच, गति चार. एवं सत्तावीश तथा खगतिछिक, आनुपूर्वीचतुष्क. एवं तेत्रीश प्रकृति तथा जिननाम, उट्वास, उद्योत, आतप, पराघात, त्रसचतुष्क, शुजगचतुष्क, एवं उंतालीश. स्थावरचतुष्क, दौर्जाग्यचतुष्क, गोत्रछिक, वेदनीयछिक, हास्य अने रति तथा शोक अने अरति, त्रण वेद अने आयुश्चतुष्क. ए उंगणोत्तर प्रकृति बंधविरोधिनी जणी अध्रुवबंधि के० अध्रुवबंधिनी कहीयें. एने जेम अध्रुवबंधिनी कही, तेम उदयविरोधिनी जणी कोइक अध्रुवोदयी पण जाणवी, केम के जिननामधी पराघातपर्यतिनी पांच प्रकृति ठे तेनो उदय कोइएक जीवने होय ते जणी अध्रुवोदयी कहीयें. जो पण ए अविरोधिनी ठे तो पण ए वात विचारीने अविरोधिनी न कहेवी.

तथा शोक कपाय, सत्तरमुं जय, अढारमी जुगुप्सा, ए अढार मोहनीयनी प्रकृति ठे, ते ध्रुवबंधिनी प्रकृतिमध्ये गणवी, केमके ए मध्ये क्रोधादिकने उदयें मानादिकनो उदय न होय, तेथी ए उदय विरोधी ठे पण बंधविरोधी नथी, तेणे करी बंधमां तो ध्रुवबंधिनी कही पण उदयमां अध्रुवोदयी कहीयें. तथा जय अने जुगुप्सानो उदय सांतर ठे, केमके कोइने कोइ वारें होय, कोइने कोइ वारें न होय ते जणी ए पण अध्रुवोदयी कही. तथा मिठविणुमोहध्रुवबंधी के० मिथ्यात्व ध्रुवबंधी ठतुं पण ध्रुवोदयीमध्ये गणयुं, तेथी ते वर्ज्यु. शेष अढार प्रकृति, अध्रुवोदयी जाणवी. एम सत्याशी प्रकृति अध्रुवोदयी जाणवी.

निहोवघायमीसं के० तथा दर्शनावरणीय कर्ममध्ये पांच निजानो उदय, केवारेंक होय अने केवारेंक न होय. तथा ए पांच निजा पण परस्परें उदयविरोधिनी ठे. ते जणी एने पण अध्रुवोदयी कहीयें. तथा उपघातनामनो पण कोइएक जीवने कोइएक वारें उदय होय तेथी अध्रुवोदयी कहीयें, तथा मिथ्रमोहनीयनु उदय पण विरोधी ठे. जे जणी मिथ्यात्व तथा सम्यक्त्वमोहनीयने उदयें एनो उदय न होय, तेम वसी सम्मं के० सम्यक्त्वमोहनीयनो उदय पण वेदक सम्यक्-दृष्टिने होय, ते जणी अध्रुवबंधिनी कहीयें. एम ए जयन्य तो अंतर मुहूर्त अने उत्कृष्टी तो वाशष्ठ सागरोपम उरर त्रण पूर्वकोटी अधिक सगें होय पण तेथी

वधारे न होय, ते जणी अध्रुवोदयी जाणवी. तथा जो पण सम्यक्त्वनी घेरें सादि सांत जागे मिथ्यात्व पण ठे, तो पण ते अध्रुवोदया न जाणवुं. जे जणी मिथ्यात्वोदय जूमि प्रथम गुणठाणुं ठे तिहां तो अवश्य मिथ्यात्वनोज उदय होय. ते जणी ए ध्रुवोदयी होय. जो तेनी पोतानी जूमिसध्दं पण केवारेंक एनो उदय न होय, तो अध्रुवोदयी कहेवाय. पणनवद्वयध्रुवुदया के० ए पंचाणु प्रकृति, अध्रुवोदयी कही ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ७ ॥

॥ अथ ध्रुवसत्ताप्रकृतिराह ॥ हवे ध्रुवसत्ता प्रकृति कहे ठे. ॥

तस वाम् वीस सगते, अ कम्म ध्रुव वंधि सेस वेय तिगं ॥

आग्निइ तिग वेअणिअं, इ जुअल सग उरल सास चक्र ॥ ८ ॥

अर्थ—तस के० प्रसदशक तथा यावरदशक, एवं वीश प्रकृति तथा वषवीस के० वर्षादिक वीश प्रकृतिनी सत्ता सर्व शरीरधारीने होय, ते जणी वर्षादिक वीश प्रकृति पण ध्रुवसत्ता कही, तथा सगतेअकम्म के० तेजस सप्तकमध्ये तेजसशरीरनाम, कार्मणशरीरनाम, तेजससंघातन, कार्मणसंघातन, तेजसतेजसबंधन, कार्मणकार्मणबंधन, तेजसकार्मणबंधन, ए सात प्रकृतिनी सत्ता, सर्व जीवने होय, केम के तेजस अने कार्मणशरीर पण सर्व जीवने होय, ते माटें तेनी ध्रुवसत्ता जावयी, अने ध्रुवबंधिसेस के० ए वर्षाचतुष्क, तेजस तथा कार्मण, ए ४ प्रकृतिने मूढी शेष ध्रुवबंधिनी एकतासीश प्रकृति रही तेनां नाम कहे ठे. शेष कषाप, १७ नप, १० जुगुप्ता, १९ मिथ्यात्व, पांच ज्ञानावरणीय, नव दर्शनावरणीय, पांच शंकराय, एवं आग्नीश. ३९ निर्माण, ४० उपघात, ४१ अगुरुलघु, ए एकतासीश प्रकृति पण ध्रुवबंधिनी जणी ध्रुवसत्तापणे होय, एनो बंध, सर्वदा होय तो सत्ता केम न होय ? एवं अहाशी प्रकृति ध्रुवसत्तायें कही.

घेषनिगं के० वेद प्रणनो बंध तथा उदय जो पण अध्रुव कह्यो ठे, तो पण एनी सत्ता ध्रुव कही ठे, जे जणी एकेक वेदमध्ये पण प्रण वेदना संक्रांतदक्ष षामीदें, ते जणी ध्रुवसत्ता कहीयें. एवं एकाणुं प्रकृति अइ. आग्निइतिग के० आकृति-त्रिक, एट्ठे संन्याययी त्रिक क्षेत्रं. तिहां "तणुवंगागि" ए गायानी मेत्रे प्रथम ४ संन्याय. ४ संघयण अने जति पांच, ए सत्तर प्रकृतिनी सत्ता पण पूर्वसी पें ध्रुव जावयी. एट्ठे एकमो ने आठ अइ. अने वेद्यणिअं के० वेदनीयद्विकनी सत्ता दश दग्गर संक्रांतदक्षिकनी अपेहायें ध्रुवसत्तायें जाणवी. एवं एकमो दश प्रकृति एइ तथा दुजुअल के० वे युगल एट्ठे दाम्य अने रति तथा शोक अने आति. ए चार प्रकृतिनी सत्ता पण रूपकश्रेणीयें नयमा गुणन्यायकसंगें सर्व

जीवने होय, तथा सगउरख के० औदारिकसत्क एटले औदारिकशरीर, औदारिक अंगोपांग, औदारिकसंघातन, औदारिकऔदारिकबंधन, औदारिकतैजसबंधन, औदारिक-तैजसकार्मणबंधन अने औदारिककार्मणबंधन, ए सात प्रकृतिनी सत्ता पण सर्वदा पा-
मियें, जे जणी मनुष्य, तिर्यचने ए उदयें होय ठे तथा देवता अने नारकीने बंधें होय,
ते माटे चारे गतिमांहे एनी सत्ता, ध्रुव होय. तथा सासचजके० एक उश्वास, वीजुं
उद्योत, त्रीजुं आतप, चोद्युं पराघात, ए उश्वासचतुष्कनी सत्ता, सर्वदा होय, ते जणी
एने पण ध्रुवसत्ता कहीयें. एवं एकसो ने पच्चीश प्रकृति घइ ॥ इति समुच्चयार्थः ॥७॥

खगइ तिरि डग नीअं, ध्रुवसत्ता (॥ अध्याध्रुवसत्ता

निरूप्यंते ॥) सम्म मीस मणुअ डगं ॥ विउविकार

जिणार्ड, हारस गुच्चा अध्रुवसत्ता ॥ ए ॥

अर्थ-खगइ के० शुभविहायोगति अने अशुभविहायोगति. ए वेहु प्रकृतिनी
सत्ता, जीवने सर्वदा होय, तेथी ध्रुवसत्ता जाणवी. तिरिडग के० तिर्यचनी
गति अने तिर्यचानुपूर्वी, ए वेहु नाम कर्मनी प्रकृतिनी सत्ता पण सर्व
जीवने सर्वदा होय, जे जणी जीवने घणी स्थिति तिर्यचगतिमध्ये होय ठे
तथा वीजी गतिमध्ये पण एनो बंध होय, ते जणी एनी ध्रुवसत्ता जाणवी. निअं
के० निचैगोंत्रनी ध्रुवसत्ता, तिर्यचगतिमध्ये नियमा नीचैगोंत्रनो उदय होय, तेथी
ए एकसो ने त्रीश प्रकृतिनी सत्ता, मिथ्यात्वगुणस्यानकें वर्चता सर्व जीवने होय,
जो पण अनंतानुबंधियानी सत्ताजूमि, सातमा गुणठाणा लगें ठे, अने तेमध्ये पण
विसंयोजना कीधे सत्ता टले तो पण मिथ्यात्वं ध्रुवसत्ता जाणवी. ध्रुवसत्ता के० सत्ता एटले
ध्रुवसत्ता प्रकृति एकसो ने त्रीश कही, शेप अठावीश प्रकृति रही, ते एथी
विपरीत अध्रुवसत्तायें ठे, ते कहे ठे. जे प्रकृति उवेदये घके तथा अवंधें मिथ्यात्व
गुणठाणें पण कोइ एक जीवने केवारें एक सत्तायें न लाजे अने कोइ एकने लाजे,
एम जजनायें सत्ता होय, तेने अध्रुवसत्ता कहीयें. ते कहे ठे.

सम्म के० एक सम्यक्त्वमोहनीय, वीजी मीस के० मिश्रमोहनीय, ए वे प्रकृति-
नी सत्ता, अनादि मिथ्यात्वी जीवने होय, तथा मिथ्यात्वगुणठाणे सम्यक्त्व वमी
आव्या होय तेने मिथ्यात्वप्रत्ययें ए वे पुंज उवेदी ठवीश प्रकृति सत्कर्मा होय,
तेने न होय, वीजा जीवने होय, तेथी अध्रुवसत्ता प्रकृति कहीयें.

तथा मणुअडगं के० मनुष्यगति अने मनुष्यानुपूर्वी, एवे प्रकृति ते तेउकाय अने
वाउकायमध्ये जे घणो काज रहे, तो ते उवेले तेने सत्तायें न होय, वीजाने होय.
एम ए प्रकृति पण अध्रुवसत्तावादी कहीयें.

तथा विउद्विकार के० एक वैक्रियशरीर, वीजुं वैक्रियअंगोपांग, व्रीजुं वैक्रियसंघातन, चोथुं वैक्रियबंधन, पांचमुं वैक्रियतेजसबंधन, ठहुं वैक्रियकर्मणबंधन, सातमुं वैक्रियतेजसकर्मणबंधन, आठमी देवगति, नवमी देवानुपूर्वी, दशमी नरकगति, अग्रीआरमी नरकानुपूर्वी, ए अग्रीआर प्रकृतिनी सत्ता, अनादि निगोदिया जीवने न होय, बंधने अजायें न होय, तथा उवेले पण टले, तेथी ए अग्रीआर प्रकृतिनी अध्रुवसत्ता जाणवी.

जिणाळ के० जिननामकर्मनी सत्ता, जे सम्यक्त्वप्रत्ययें जिननामकर्म बांधी वली मिथ्यात्व पामे, तेने अंतरमुहूर्त्त खगें होय, वीजाने न होय, तेथी अध्रुवसत्ता कही. एमज मनुष्यायु, देवायु, तिर्यचायु अने नरकायु, ए चारमध्ये कोइ जीवने एकनी सत्ता, कोइ जीवने वेनी सत्ता, एम ए पण अध्रुवसत्ता कही.

आहारसगुद्याअध्रुवसत्ता के० एक आहारकशरीर, वीजुं आहारकअंगोपांग, व्रीजुं आहारकसंघातन, चोथुं आहारकबंधन, पांचमुं आहारकतेजसबंधन, ठहुं आहारककर्मणबंधन, सातमुं आहारककर्मणतेजसबंधन, ए आहारकसत्ता, एनी सत्ता जे अप्रमत्तगुणस्थानकें विशुरु चारित्रप्रत्ययें आहारकशरीर बांधी पती संक्लेश विशेषें मिथ्यात्वे जाय, तेने सत्तायें होय, परंतु वीजाने न होय माटें अध्रुवसत्ता कहीयें. उचैगोंत्रनी सत्ता पण अध्रुव, जे जणी तेउ अने वाउमध्ये रहतो जीव, उचैगोंत्र उवेले, तेने उचैगोंत्रनी सत्ता टले वीजाने होय. एम जे प्रकृति मिथ्यात्व गुणगणे वर्त्तता पण कोइ जीवने होय, कोइ जीवने न होय, ते अध्रुवसत्तानी प्रकृति कहीयें. ए अष्टावीश प्रकृति कही, एटले सम्यक्त्व, मिश्र, मनुष्यदिक, वैक्रिय एकादशक, जिननाम, चार आयु, आहारकसत्ता अने उचैगोंत्र, एवं अष्टावीश थइ ॥ ए ॥

॥ हवे गुणगणानी अपेहायें प्रकृतिनी सत्तानुं ध्रुवाध्रुवपणुं विचारेठे ॥

पढम तिगुणेषु मिथं, निअमा अजयाइ अठ गे जळं ॥

सासाणे खडु सम्मं, सत्तं मिळाइ दसगेवा ॥ २० ॥

अर्थ—पढमतिगुणेषु के० मिथ्यात्व, सास्वादन अने मिश्र, ए प्रथमनां षण गुणगणाने त्रिपे मिथंनिअमा के० मिथ्यात्वमोहनीयनी सत्ता निश्चयपणे एटले ध्रुवपणे होय. जे जणी मिथ्यात्वमोहनीयता उदय विना प्रथम गुणगणुं नज होय. तो ज्यां उदय होय, त्यां सत्ता तो ध्रुव होय, अने मिश्रगुणगणें पण मोहनीयता चोवीश, सत्तावीश अने अष्टावीश, ए षण सत्तास्थानक होय, त्यां पण मिथ्यात्वनी सत्ता सधले स्थानकें होय तेणे ध्रुवसत्ता होय.

शेष अजयाइअछगेज्जां के० अजय एटले अविरति सम्यक्कृष्टि गुणगणाधी
मांभीने अगीआरमा उपशांतमोहगुणगणासुधीना आठ गुणगणें जजनायें होयं.
जे जणी द्वायोपशमिक सम्यक्कृष्टिने मिथ्यात्वमोहनीय उवेले थके मोहनीयनी
त्रेवीश तथा चावीश प्रकृतिनी सत्तायें वर्त्तताने मिथ्यात्वनी सत्ता न होय, तथा
द्वायिकने पण न होय, अने जेणे मिथ्यात्व उपशमाव्युं होय तेने सत्ता होय, तेथी
ए आठ गुणगणे मिथ्यात्वमोहनीयनी अधुवसत्ता होय.

तथा सासाणेखलुसम्मं के० सास्वादन गुणगणें वर्त्ततो नियमा मोहनीयनुं एकज
अछावीश प्रकृतिनुं सत्तास्थानक होय, परंतु मोहनीयना वे, त्रण सत्तास्थानक न
होय. जे जणी उपशमसम्यक्त्वं करी त्रिपुंज करी त्यांथी पडतो सास्वादनगुणगणे
आवे, त्यां सर्व मोहनीय प्रकृतिनी सत्ता होय, तेथी सम्यक्त्वमोहनीयनी सास्वादाने
धुव सत्तं के० सत्ता जाणवी.

अने मिठाइदसगेवा के० शेष मिथ्यात्व, मिश्र, अविरति, देशविरति, प्रमत्त, अप्रमत्त,
निवृत्ति, अनिवृत्ती, सूक्ष्मसंपराय अने उपशांतमोह, ए दश गुणगणे सम्यक्त्वमोह-
नीयनी सत्तानी जजना जाणवी, जे जणी सम्यक्त्व पामी पठी मिथ्यायें आव्युं
होय ते ज्यांसुधी सम्यक्त्वपुंज उवेले नहीं, त्यां लगें सम्यक्त्वमोहनीयनी सत्ता
होय, अने सम्यक्त्वपुंज उवेल्या पठी तथा अनादि मिथ्यादृष्टि जीवने सम्यक्त्वमोह-
नीयनी सत्ता न होय, तेमज त्रीजे मिश्रगुणगणे पण जो सम्यक्त्वपुंज उवेली
आव्यो होय तेने सम्यक्त्वमोहनीयनी सत्ता न होय, चीजाने होय, तथा अविर-
त्यादिक आठ गुणगणे द्वायिक सम्यक्कृष्टिने सम्यक्त्वमोहनीय खपावी तेथी तेने
सम्यक्त्वमोहनीयनी सत्ता न होय, तथा द्वायोपशमिक अने त्र्योपशमिक सम्यक्कृ-
ष्टिने धुवसत्ता होय, एम आठ गुणगणे सम्यक्त्वमोहनीयनी अधुवसत्ता कही ॥
इति समुच्चयार्थः ॥ १० ॥

सासण मीसेसु धुवं, मीसं मिठाइ नवसु जयणाण ॥

आइ डग आण नियमा, जइआ मीसाइ नव गम्मि ॥ ११ ॥

अर्थ—सासणमीसेसु के० सास्वादन अने मिश्र, ए वे गुणगणे नीनं के० मिश्र-
मोहनीयनी सत्ता, धुवं के० धुव जाणवी. केन के सास्वादाने सर्व अछावीश
मोहप्रकृतिनी सत्ता धुव होय, अने मिश्रमोहनीयना उदयविना मिश्रगुणगणुं
होपज नहीं, तेथी त्यां पण मिश्रनी सत्ता धुव होय. एम ए वे गुणगणे मिश्रमोह-
नीयनी धुवसत्ता जाणवी.

अने मिश्र तथा सास्वादन, ए वे गुणगणाविना शेष मिठाइनवसुजयणाए के० एक मिथ्यात्व, वीजुं अविरति, व्रीजुं देशविरति, चोयुं प्रमत्त, पांचमुं अप्रमत्त, ठहुं निवृत्ति, सातमुं अनिवृत्ति, आठमुं सूक्ष्मसंपराय, नवमुं उपशांतमोह, ए नव गुणगणे मिश्रमोहनीयनी सत्तानी जजना जाणवी, एटले कोइएकने होय अने कोइएकने न होय, जे जणी मिश्रपुंज उवेढ्या पठी मिथ्यात्वं मिश्रमोहनीयनी सत्ता न होय अने जेणे मिश्रपुंज उवेढ्यो नथी तेने मिश्रमोहनीयनी सत्ता होय, अथवा अनादि मिथ्यात्वीने तो नज होय.

तथा अविरत्यादिक आठ गुणगणे द्वायिक सम्यकूट्टिने मिश्रमोहनीयनी सत्ता न होय, जे जणी सात प्रकृति खपावीने द्वायिक सम्यक्त्व वी थाय, तेथी मिश्रमोहनीयनी सत्ता टले द्वायिक सम्यक्त्व होय तेमाटें. तथा वीजा द्वायोपशमिक तथा श्रोपशमिक सम्यकूट्टिने मिश्रमोहनीयनी सत्ता होय, तेथी जजना कही, एटले कोइएकने केवारेंक होय अने कोइएकने केवारेक न होय. एम नव गुणगणे मिश्रमोहनीयनी अधुवसत्ता होय.

आइडुगअणनियमा के० आदिद्विक एटले पहेले तथा वीजे, ए वे गुणगणे अनंतानुबंधिया क्राधादिक चारे कपायनी सत्ता निश्चय होय, जे जणी मिथ्यात्व तथा सास्वादन, ए वे गुणगणे नियमा अनंतानुबंधीया बंधाय तेथी धुवसत्ता जाणवी.

शेष जइआमीसाइनवगम्मि के० मिश्रगुणगणाथी मांकीने उपशांतमोह खगेंनां नव गुणगणने विषे अनंतानुबंधिया कपायनी सत्ता संबंधी जजना जाणवी, जे जणी जेणे अनंतानुबंधिया विसंयोज्या तथा उवेढ्या एटले खपाव्या तेने एनी सत्ता न होय, अने वीजाने होय, माटें जजना जाणवी. ए स्वमत्तें कळुं तथा कर्मप्रकृति अने पंचसंग्रहादिकने मत्तें तो अनंतानुबंधियानी सत्ता टल्याविना श्रेणी आरंजे नहीं तेथी ते कहेठे. जे अनंतानुबंधियानी विसंयोजना करीने, उपशमश्रेणी आरंजे तेथी तेने सातमा गुणगणाथी उपरले गुणगणे अनंतानुबंधियानी सत्ता न होय, तथा मिथादिक पांच गुणगणे तो कोइएकने अनंतानुबंधियानी सत्ता होय, अने कोइएकने न होय, एम जजना जाणवी, माटें अधुवसत्ता जाणवी, अने मिथ्यात्व तथा सास्वादन, ए वे गुणगणे अनंतानुबंधियानी धुव सत्ता होय. एम वेहु मत्तें अनंतानुबंधिया कपायनी गुणस्यानकनी अपेक्षायें धुवाधुव सत्ता कही ॥ इति समुच्चयार्थः ॥१३॥

॥ इवे आहारकसप्तकनी सत्ता कहे ठे. ॥

आदार सत्तगं वा, सव गुणे वि ति गुणे विणा तिठं ॥
नो जय संतेमिठो, अंत मुहुत्तं जवे तिठे ॥ १२ ॥

अर्थ—आहारसत्तगंवासवगुणे के० एक आहारक शरीर, वीजुं आहारकउपांग, त्रीजुं आहारकसंघातन, चोथुं आहारकआहारकबंधन, पांचमुं आहारकतैजसबंधन, ठहुं आहारककार्मणबंधन अने सातमुं आहारकतैजसकार्मणबंधन, ए सात प्रकृति जे जीवें तथाविध विशुद्धचारित्र प्रत्ययें अप्रमत्तगुणगणे बांधीने तथाविध संक्लेश अर्धवसायें मिथ्यात्व गुणगणा लगे आवे, तथा कोइएक विशुद्धाध्यवसायें केवल-ज्ञान पण पामे तेथी सर्व गुणगणे एनी सत्ता होय अने कोइएक जीव, ए सात प्रकृति बांध्या विनाज सर्व गुणस्थानक स्पर्शें, तेने ए सात प्रकृतिनी सत्ता सर्व गुण-गणे न होय. ए रीतें जजना जाणवी.

तथा जिननामकर्मनी पण ए रीतेंज जजना जाणवी. जे जणी चोथा गुणग-णाथी लइने अपूर्वकरणना ठहा पाया लगे जिननामनी बंधभूमि ठे त्यां विशुद्धा-ध्यवसायें जिननाम बांधी पठी संक्लेशें मिथ्यात्वं जाय तेथी मिथ्यात्वं पण एनी सत्ता होय पण वितियुणेविणातिठें के० बीजे अने त्रीजे गुणगणे तीर्थकरनामकर्मनी सत्तावालो न आवे तेथी ए वे गुणगणाविना शेष वार गुणगणे जिननामनी सत्ता पामीयें. उपरलें गुणगणे पण चढतां जिननामनी सत्ता होय अने जे जीव जिन-नाम बांध्याविना सर्व गुणगणां स्पर्शें तेनी अपेक्षायें सर्व गुणगणे जिननामनी सत्ता न होय एटले बीजे, त्रीजे गुणगणे जिननामनी सत्ता नज होय अने बीजा गुणगणाळने विपे जजना जाणवी.

नोजयसंतेमिष्ठो के० तथा आहारकशरीरादिक सात प्रकृतिनी सत्ता ठतां अने जिननामनी सत्ता ठतां, ए उजयनी सत्ता साथें ठतां तेने मिथ्यात्व गुणगणुं न होय, जे जणी नामकर्मनुं एकतो त्रणनुं तथा त्र्याणुं प्रकृतितुं सत्तास्थानक मिथ्यात्व-गुणगणे न पामियें, माटें आहारकसत्तक तथा जिननाम, ए वेहुमांहेथी एकनी सत्ता ठतां मिथ्यात्व होय, तेमध्ये अंतमुहुत्तंजवेतिष्ठे के० अंतर मुहुत्तं लगे जिनना-मनी सत्ता मिथ्यात्वं लहीयें पण अधिक न पामीयें, जे जणी कोइएक सम्यक्दृष्टि जीवें पूर्वें नरकायु बांध्युं ठे अने ते जीव आयु बांध्या पठी द्वायोपशमिक सम्यक्त्व पामीने तथाविध अर्धवसायें जिननाम बांधे, ते मरण समयें सम्यक्त्व वमतो नरकें जाय, त्यां वली अंतर्मुहुत्तं पठी वली सम्यक्त्व पामे तो जिननामकर्मनी सत्ता होय; अने जो नरकें गया पठी पतितपरिणामे रद्दे तो अंतर्मुहुत्तं पठी जिननामकर्म उवेळे तेथी जिननामकर्मनी सत्ता टली जाय. एटले एक ध्रुवसत्ता अने वीजुं अर्धवसत्तारूप, एम पांचमुं अने ठहुं ए वे द्वार साथें कल्यां ॥ ११ ॥

हृवे घातिनी प्रकृतिरूप सातमुं छार तथा अघातिनी प्रकृतिरूप आठमुं छार, ए
वे छार सायें कहेठे. हृवे सर्वघातिनी प्रकृति तथा अघातिनी प्रकृति कहेठे.

॥ अथ सर्व घातिन्यः प्रकृतयः ॥

केवल जुअला वरणा, पणनिहा वारसाइम कसाया ॥

मिठेंति सव घाई, चउ नाण ति दंसणा वरणा ॥ २३ ॥

अर्थ—तिहां जे कर्मप्रकृति, आत्माना गुणने आवरे, ते घातिनीप्रकृति जाणव
तेमां सर्वघातिनी प्रकृतिना रसस्पर्द्धक तो ताम्रपत्रनी पेरें निश्चिद्र, तथा स्फटि
घटनी पेरें निर्मल, डाहनी पेरें सूक्ष्म सारप्रदेशें बहुहरस होय, तेथी ते सर्वघ
तिनी प्रकृति प्रदेशें अल्प होय तो पण वीयें अधिक जाणवी. हृवे तेनां नाम क
ठे. केवलजुअलावरणा के० केवलज्ञानावरणीय अने केवलदर्शनावरणीय, ए
प्रकृति, पोतानो आचार जे ज्ञान, दर्शन गुण, तेने सर्वांशें आवरे, जेम सर्वप्रना
भयें करी सर्व आवरी कहेवाय तथापि कांइएक प्रजानो अंश आवस्थाविनातो प
रहे ठे सर्वा करी रात्री दिवसनो विजाग जणाय ठे, तेम जीवनो पण ज्ञानादिकगु
सर्वपातिनी प्रकृतियें करी सर्व आवर्यो ठे तो पणजेणे करी जरु चेतन्यनो विजा
होय, एटसो चेतन्यांश उपासो रयो ठे; पणनिहा के० तेणे पांच निहायें करी प
जे केवलदर्शनावरणीयें अण आवर्यो एवो जे दर्शनांश ते पण सर्वांशें आवरियें,
निहायंकरु पण सर्व इंद्रियना अयवोधने आवरे माटें सर्वघाति कहीयें. अहीय
एव मेघट्टांत जाव्यो, जेमाटें जो निहामांहे पण शब्दादिक सांजली जागे
तपावि ए निहा पण सर्वघातिनी जाणवी, तथा केवलज्ञान अने केवलदर्शन
आवरण पण सर्वया टाह्या विना केवलज्ञान उपजे नहीं माटें सर्वघाति कहीयें
एटसे ए सान सर्वघातिनी प्रकृति कही.

वारसाइमकसाया के० एमज आदिना वार कयाय जाणवा. तेमां अनंतानुबंधी
कोप, मान, माया अने खोज, ए चार नो सम्यक्त्वगुणने सर्वथा आवरे ठे तो
सर्वघाती कसा अने अत्रत्याम्यानावरण क्रोधादिक चार पण देशविरतिगुणने सर्व
करोठे ठे. तथा अत्रत्याम्यानावरण क्रोधादिक चार सर्वविरतिगुणने सर्वथा आवरे
माटें सर्वघाति जाणवा. अहीयां पण मेघनो ट्टांत जलाट्यो तेथी मिथ्यायीने प
कोइएक अक्षय्यादिकनी प्रतिपत्ति जिनवचनयी अविच्छेद होय तथा अविरति
एव अक्षय्यादिकनी निवृत्ति होय तथा देशविरतिने पण प्रायचारित्र होय, ए
ए चार कसावरी प्रकृति पण सर्वघातिनी ठे.

मिष्टंतिस्वघाई के० मिथ्यात्वमोहनीय पण श्रीजिनजापित जीवाजीवादिक अनंतधर्मात्मक तत्त्वश्रद्धानरूप सम्यक्त्व गुणने सर्वथा हूणे ठे, ते जणी ए पण सर्वघाति प्रकृति कहियें. जो पण एना केटलाएक वे ठाणीआ तथा एक ठाणीआ रसस्पर्द्धक देशघातिआ ठे, तो पण अहींआं शुजाशुज परिणामें वंधनी अपेदायें नथी लीधा. एटले एक केवलज्ञानावरणीय, एक केवलदर्शनावरणीय, पांच निडा, चार कपाय अने एक मिथ्यात्वमोहनीय, एवं वीश प्रकृति सर्वघातिनी थई.

हवे पच्चीश प्रकृति देशघाति कहे ठे. तिहां देशघातिनी प्रकृतिना रसस्पर्द्धक स्थूलठिड कनानी पेरें, मध्यमठिड कांवलानी पेरें अने सूक्ष्मठिड पटवस्त्रनी पेरें, स्थूल प्रदेश नीरस, असार, बहुप्रदेश अटपवीर्य, चउनाणतिदंसाणावरणा के० एक मतिज्ञानावरणीय, वीजुं श्रुतज्ञानावरणीय, त्रीजुं अवधिज्ञानावरणीय, चोथुं मनःपर्यवज्ञानावरणीय, ए चार ज्ञानावरणीयनी प्रकृति तथा चहु, अचहु, अने अवधि, ए त्रण दर्शनावरणीयनी प्रकृति, एवं सात प्रकृति देशघातिनी जाणवी. जे जणी केवलज्ञानावरण, केवलदर्शनावरण, ए वे प्रकृतियें अण आवहुं एतुं जे ज्ञान अने दर्शननो अनंतमो अंश तेने देशथी हूणे, ते जणी देशघातिनी कहियें. जो पण अवधिज्ञानावरणीय, अवधिदर्शनावरणीय अने मनःपर्यवज्ञानावरणीयना केटलाएक रस स्पर्द्धक सर्वघातिया पण ठे जेणे करी पोताना अवधिज्ञानादिकनो अंश मात्र नथी देखातो तो पण एनो रसोदय द्योपशम अवरोधि ठे तेथी देशघातिनी कही. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ १३ ॥

संजलणनोकसाया, विग्घं इअ देस घाइअ (अथ
घातिन्यः प्रकृतयः) अघाइ ॥ पत्तेअ तणुठाऊ, तस
वीसा गोअ डग वसा ॥ १४ ॥

अर्थ—संजलण के० संज्वलना क्रोधादिक चार कपाय देशघातिया ठे, जे जणी ए सर्वविरतिरूप जीवना गुणने देशथकी हूणे ठे. केम के एना उदयथी साधुने साति-चार व्रत घाय. वीजा कपायना उदयथी मूलजंगे अतिचार होय माटें एने देशघाति कही ठे. नोकसाया के० हास्यपटक तथा त्रण वेद, ए नव नोकपायमोहनीय प्रकृति पण देशघातिनी ठे, जे जणी ए प्रकृति चारित्रने विपे पण अतिचार मात्र उपजावे, पण एकली अनाचारजनक न होय, माटें देशघातिनी कही.

विग्घंइअदेसघाइअ के० अंतरायकर्मनी पांच प्रकृति, ए पण देशघातिनी होय, जे जणी पुजलडव्यनो अनंतमो जाग दान, लाज, जोगादिकने विपे होय.

ठे. जे जणी ग्रहण धारण योग्य जे पुनल ठे ते पुनल, ऊच्यने अतंतं जागे ठे तेमां पण सर्वनुं दान, लाज, जोग अने उपनोगादिक करी न शके, केम वे अकर्म नोकर्मादिक तथा आहारादिकनुं दान, लाज, जोगादिक सर्व जीवने होय तेथी देशघातिनी कही. सर्व जीवने एनो क्षयोपशम होयज. तथा वीर्यांतरायने पण जो सर्वघाती रस होय तो जीवनुं सर्व वीर्य आवरे थके जीव काष्टनी पें निश्रेष्ठावंत थाय, तेथी आहारादिकने ग्रही परिणमावी पण न शके; ते जणी ए प्रकृति पण देशघातिनी जाणवी, तेथी सर्व जीवने वीर्यांतराय क्षयोपशम तारतम्यें, वीर्य तारताम्य होयज ठे. केवळी जगवानने वीर्यांतरायनो क्षय होय तेथी तेने अतंत वीर्य होय. एम पच्चीश प्रकृति देशघातिनी कही.

अने जो उदयापेक्षायें लेखवीयें तो मिश्रमोहनीय अने सम्यक्त्वमोहनीय, ए वे प्रकृति पण देशघातिनी गणतां सत्तावीस प्रकृति थाय. तेनी साथें पूर्वोक्त सर्वघातिनी वीश प्रकृति मेखवीयें तेवारें सुडतालीश प्रकृति घातिनी थाय. तेथी शेष रही जे पंचोत्तरे प्रकृति ते अघाड के० अघातिनी कही ठे. जे प्रकृति जीवना ज्ञानादिक गुणने तो कांश् पण हूणे नहीं तथापि जेम चोरनी संगत करतां साधु पण चोर कहेवाय, तेम ए प्रकृति पण घातिनी प्रकृति साथें वेदातां घातिनी कहेवाय, ते अघातीनी प्रकृतिनां नाम कहे ठे.

पतेश्रतणुष्ठा के० एक पराघात, वीजी उश्वास, त्रीजी आतप, चोथी उद्योत, पांचमी अगुरुलघु, ठठी जिननाम, सातमी निर्माण, अने आठमी उपघात, ए आठ प्रत्येक प्रकृति अघातिनी जाणवी. ए प्रकृति कोड् आत्माना गुणने न हूणे. तनुश्रष्टक एटले "तणुवंगागिड" ए गाथाने अनुक्रमें एक श्रौदारिक, वीजुं वैक्रिय, त्रीजुं आहारक, एत्रण शरीर तथा ए त्रण शरीरना त्रण उपांग तथा एनी साथें कार्मण अने तेजस मेखवीयें, तेवारें तनुश्रष्टक थाय, तथा ठ संस्यान, ठ संघयण, जाति पांच, गति चार, खगतिद्विक, आनुपूर्वी चार, एवं पांत्रीश प्रकृति लेवी तथा आठ के० आयुनी चार प्रकृति, एवं उगणचालीश अने आठ पूर्वे प्रत्येक प्रकृति कही ठे, एवं सुडतालीस अघातिनी थड.

तथा तसवीसा के० त्रस, वादर, पर्याप्त, प्रत्येक, स्थिर, शुज, शुजग, सुस्वर, आदेय, पशःकीर्ति, स्यावर, सूह्न, अपर्घात, साधारण, अथिर, अशुज, दुर्जग, दुःस्वर, अनादेय, अयश, ए वीश प्रकृतिने त्रसविंशति प्रकृति कहीयें. गोश्रुडग के० गोत्रद्विक अने वेदनीयद्विक, ए उजय द्विकनी चार प्रकृति तथा वषा के० वर्ष, गंध, रस अने स्पर्श, एवं सर्व मर्ला पंचोत्तरे प्रकृति, अघातिनी कही; एटले घाति-
॥ ति द्वार संपूर्ण ययुं. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ १४ ॥

हवे ए कर्मप्रकृतिनुं घाति, अघातिपणुं रसनी अपेक्षायें होय, ते रस, मिष्ट तथा कटुकना जेदें करी वे प्रकारें ठे. तिहां जे प्रकृतिनो रस मीगो आनंददायक होय ते पुण्यप्रकृति जाणवी, अने जे प्रकृतिनुं रस मळनी पेरें नीवनी पेरें कडवुं दुःखदायक होय, ते पापप्रकृति जाणवी. त्यां प्रथम पुण्यप्रकृति वेंतादीश कहे ठे.

॥ अथ पुण्यप्रकृतयः ॥

सुर नर तिगुच्च सायं, तस दस तणु वंग वइर चउरंसं ॥

परघासग तिरि आऊ, वण चउ पणिदि सुजखगइ ॥ १५ ॥

अर्थ—ते मध्ये प्रथम सुरनरतिगुच्च के० सुरत्रिक एटले देवगति, देवानुपूर्वी, अने देवायु, ए त्रण प्रकृति शुजजावें वंधाय, ते जणी तथा एमां बहुल घणीज शाता होय, ते जणी पुण्यप्रकृति कहीयें अने नर एटले मनुष्यगति, मनुष्यानुपूर्वी अने मनुष्यायु, ए मनुष्यत्रिक, ए त्रण जेद पण शुजजावें करी वंधाय. तथा उचैर्गोत्र पण पूज्यजणी पूजनीय योग्यता जणी, ए पण पुण्यप्रकृति जाणवी. तथा सायं के० शाता-वेदनीय पण शुजअध्यवसायें करी वंधाय, अनुकूलपणे वेदे ते माटें ए पुण्यप्रकृति जाणवी. तथा तसदस के० त्रसदशक ए नामकर्मनी पुण्यप्रकृति शुजपरिणामें वंधाय ठे. तणुवंग के० तणु एटले औदारिकादिक पांच शरीर तथा औदारिक, वैक्रिय अने आहारक, ए त्रण उपांग, ए आठ प्रकृति पण शुज जाणवी, वइर के० ठ संघयणमध्ये एक वज्ररूपजनाराच संघयण ए पण शुज जाणवुं. चउरंसं के० ठ संस्थानमध्ये समचतुरस्रसंस्थान ए पण शुज ठे. परघासग के० पराघात, उश्वास, आतप, उद्यो-त, अगुरुलघु, जिननाम अने निर्माण, ए पराघातसप्तक पण शुज जाणवुं. तिरिआऊ के० तिर्यंचनुं आयु, ते पण पुण्यप्रकृति ठे. जे जणी तिर्यंच पण जीवतुं वांठे ठे. तथा वणचउ के० वर्णमध्ये श्वेत, पीत, अने रक्त तथा गंधमध्ये शुजगंध, रसमध्ये कपायल, आम्ल अने मिष्ट, तथा स्पर्शमध्ये लघु, कोमल, चीकट, अने उष्ण, ए रीतें वर्णादिचतुष्क शुज लेवुं. पणिदि के० जाति पांच मध्ये एक पांचेंद्रिय जाति, शुज परिणामें वंधाय, ते पुण्यप्रकृति जाणवी. अने सुजखगइ के० विहायोगतिमध्ये गज तथा हंसनी पेरें जे चाले, ते शुजविहायोगति जाणवी. ए पण शुजपरिणामे वंधाय माटें पुण्यप्रकृति जाणवी. ए वेंतादीश पुण्यप्रकृति जाणवी॥ इतिसमुच्चयार्थः॥१५॥

॥ अथ पापप्रकृतयः ॥ हवे व्याशी पापप्रकृति कहेठे. ॥

वायाल पुष् पगइ, अपठम संठाण खगइ संघयणा ॥

तिरिङ्ग असाय नीउं, वघाय इग विगल निरय तिगं ॥ १६ ॥

अर्थ—वायालपुष्पपगइ के० वेंतालीश पुण्यप्रकृति कही. जे जणी वंधयोग्यस्थान-
कमध्यें ए शुभपरिणामें वंधाय तथा संक्लेशपरिणामें मंदरस वंधाय अने विशुद्धपरि-
णामें तीव्ररस वंधाय. ते जणी ए शुभ उत्तम पुण्यप्रकृति जाणवी. ह्वे पुण्य थकी
विरोधी पापप्रकृति व्याशी कहे ठे. ए पापप्रकृतिनो संक्लेश परिणामें तीव्ररस वंधाय
अने विशुद्धपरिणामें मंदरस वंधाय, ते जणी पापप्रकृति कहीयें.

अपढमसंठाणखगइसंघयणा के० प्रथम समचतुस्त्रसंस्थान विना शेष पांच संस्था-
न तथा प्रथम शुभविहायोगति विना बीजी अशुभविहायोगति, अर्हीआं लेवी, तथा
प्रथम संघयण विना शेष पांच संघयण एमां लेवां. ए अग्नीश्वार प्रकृति, प्रथमनां
वे गुणठाणां लगे वंधाय. त्यां संक्लेश परिणामें उत्कृष्ट रस वंधाय अने विशुद्धपरिण-
में मंदरस वंधाय, ते जणी ए पापप्रकृति कहीयें.

तिरिडुग के० तिर्यचनी गति, तथा तिर्यचानुपूर्वी, ए वे प्रकृति अशुभ ठे. जे
जणी ए गतिमध्ये अनंतो काल पण जीव रहे, ए अत्यंत मोहोदय थकी वंधाय, माटें
पापप्रकृति जाणवी. तथा असाय के० अशाता वेदनीय पण उदय आवे, तेवारे जीवने
प्रतिकूलपणुं देखाडे, ते जणी पापप्रकृति कहीयें, तथा नीउवधाय के० नीचैगॉत्रने उदयें
पण नीच कुलप्रत्यें पामवे करी जीव हेलनीय होय, तेथी ए पण अशुभ पापप्रकृति जाणवी,
उपघात नामनें उदये पण पडजीजि, चोरदांतादिकें करी दुःख पामे, तेथी अशुभ जाणवी.
इगविगल के० एकेंद्रियजाति तथा विकल एटले जेने पूर्ण पंचेंद्रिय नहीं होय, ते
विकलेंद्रिय, वेंद्रिय, तेंद्रिय अने चौरेंद्रियने कहीयें. ए जातिनाम पण मिथ्यात्वें
संक्लेशें वंधाय, ते माटें अशुभ जाणवी. निरयतिगं के० नरकगति, नरकानुपूर्वी अने
नरकायु, ए त्रण प्रकृति पण मिथ्यात्वविना न वंधाय, ते जणी अशुभ पापप्रकृ-
ति जाणवी. ए त्रेवीश पापप्रकृति कही. ॥ १६ ॥

थावर दस वसु चउ, क घाय पाणयाल सहिअ घासीइ ॥

पाव पयडित्ति दोसुवि, वसा इगहा सुहा असुहा ॥ १७ ॥

अर्थ—थावरदस के० थावरदशकने पण अशुभपरिणामें वर्त्ततो थको जीव पामे,
वसुचउक के० वर्षामध्यें नील अने कूल तथा गंधमध्ये सुरजिगंध तथा रसमध्ये
तीव्रो अने कडवो तथा स्पर्शनमध्ये गुरु, खर, लूक अने शीत, ए चारे अशुभ लेवा.
पने संक्लेशें वांधे, तेजणी पापप्रकृति कहीयें. एवं साम्त्रीश थइ.

तथा पायपणयाल के० घाती पीस्तालीश प्रकृति एटले ज्ञानावरणीय पांच, द-
शनावरणीय नव अने मोहनीयनी ठवीश तथा अंतरायनी पांच, ए पीस्तालीश घा-

तिनी प्रकृति आत्माना शुद्ध गुणने हृण्णे, प्रतिकूलपणुं करे. तेथी ए पीस्तालीस घातिनी पापप्रकृति तेने आगळी साम्नीश प्रकृतियें सहिअ के० सहित करीयें, तेवारें वासीइ के० व्याशी पावपयनिति के० पापप्रकृति थाय. एना विपाक जीव प्रतिकूलपणे वेदे, संक्लेशनी वृद्धियें एना रसनी वृद्धि होय, ते जणी एने पापप्रकृति कहीयें. ए बंधनी अपेक्षायें लेत्री. अन्यथा तो सम्यक्त्वमोहनीय तथा मिश्रमोहनीय पण लेवाय, परंतु ते एटला माटें न लीधी के, तेनो बंध नथी. अर्हीआं शिष्य प्रश्न करे ठे के, हे जगवन् ! आठ कर्मनी मली बंधापेक्षायें, एकसो ने वीश प्रकृति कही ठे, अने अर्हीआं तो पुण्यप्रकृति वेंतालीश तथा पापप्रकृति व्पाशी, ए वेहु मेलवतां एकसो ने चोवीश प्रकृति थाय ठे, ते केम घटे ? अर्हीआं गुरु उत्तर कहे ठे के, हे शिष्य ! एकसो ने त्रिंशोत्तर बंध प्रकृतिमध्ये सामान्यपणें वर्ण, गंध, रस अने स्पर्श, ए चार प्रकृति लेखवी ठे अने अर्हीआं तो मूल चार प्रकृतिना शुजाशुज विजाग करतां श्वेतादिक शुज अग्नीश्वार पुण्यप्रकृतिमांहे गणी ठे अने नीलादिक अशुज नव पापप्रकृतिमांहे गणी ठे. एम दोसुवि के० वन्ने स्यानके वषाइगहासुहाअसुहा के० वर्णादिक चार प्रकृतिने विशेषें शुज अने अशुजपणे जूदी जूदी ग्रहण करी ठे तेमाटें एकसो चोवीश थायठे अने सामान्यें शुजाशुजने एक ठामे गणतां एकसो ने वीश बंधप्रकृति थाय. अर्हीआं कांइ दोप नथी. एम पुण्यप्रकृति तथा पापप्रकृतिनां छार कखां ॥ इति पुण्यपापछार ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ १७ ॥

एम पुण्य अने पापने परिणामें करी बंधनुं विरुद्धपणुं होय तेमाटें पुण्यप्रकृति तथा पापप्रकृति कहीने हवे बंधें तथा उदयें विरोधिनी प्रकृति कहे ठे. तेमध्ये पण नृची कटाह न्यायें अल्प संख्यांक प्रकृति जणी प्रथम अपरावर्त्तमान प्रकृतिनुं छार कहेठे.

॥ अघाऽपरावर्त्तमानाः प्रकृतयः ॥ हवे अपरावर्त्तमान प्रकृतियां कहेठे. ॥

नाम ध्रुव बंधि नवगं, दंसण पण नाण विन्व परचायें ॥

जय कुव मिठ सासं, जिणगुण तीसा अपरिचिता ॥ १८ ॥

अर्थ—एक वर्ण, वीजो गंध, वीजो रस, चोचो स्पर्श, पांचमो नेत्रम. ठहो कानेण, सातमो निर्माण, आठमो उरघात, नवमो अगुहडपु, ए नामध्रुवबंधिनयगं के० नामध्रुवबंधिनुं नवरु. ए नामध्रुवबंधिनी नव प्रकृति सवैया बंधाय. एना बंधने स्यानके कोइ शुजाशुज परिणामविशेषें वीजी प्रकृति बंधाय नही. केवळ एना रस-बंधमांहे जावनी नंदना करे. ते जणी अपरावर्त्तमान कही.

दंसणपणनाणविग्घपरघायं के० चक्रुदर्शनादिक चार दर्शनावरणीय तथा म-
तिज्ञानादिक पांच ज्ञानावरणीय, ए नव प्रकृति पण ध्रुवबंधिणी जणी अपरावर्त्तमान
जाणवी. तथा दानांतरायादिक पांच अंतरायनी प्रकृति पण ध्रुवबंधिनी जाणवी
तथा पराघात नामकर्म पण ध्रुवबंधी ठे. ए अन्य प्रकृतिनो बंध तथा उदय रुंध्या
विना पोतानो बंधोदय दीपावे. एनी विजागनी प्रकृति नथी ते जणी अविरोधिनी ठे.

जयकुष्ठमिष्ठसासं के० जयमोहनीय तथा जुगुप्सामोहनीय पण पूर्वली युक्तियें
अपरावर्त्तमान प्रकृति ठे तथा मिथ्यात्वमोहनीय पण ध्रुवबंधि तथा ध्रुवोदधीपणे
जणी बंध उदयें अपरावर्त्तमान होय. अने उश्वासनामकर्म पण बंधें तथा उदयें
कोइ प्रकृति साथें विरोधि नथी, तेथी अपरावर्त्तमान. जिणगुणतीसाथप-
रिचत्ता के० तीर्थकरनामकर्म पण तेमज बंधें तथा उदयें अविरोधिनी ठे, ते जणी
अपरावर्त्तमान कहीयें. ए सर्व उगणत्रीश प्रकृति बंधें तथा उदयें वीजी प्रकृति
साथें विरोधिनी नथी, तेथी अपरावर्त्तमान प्रकृति कहीयें. अर्हीयां कोइ पूरे जे
सम्यक्त्वमोहनीय तथा मिश्रमोहनीयने उदयें मिथ्यात्वमोहनोयनो उदय न होय,
तेथी ए तो उदयविरोधिनी ठे तो अपरावर्त्तमानमांहे केम गणी ? अर्हीयां उचर
कहे ठे जे, मिथ्यात्वमोहनीयनी बंधोदय जूमि प्रथम गुणठाणुं ठे, तिहां सम्य-
क्त्वमोहनीय अने मिश्रमोहनीय नथी. जो ए मिथ्यात्वनी पोतानी जूमिमांहे एनो
बंध उदय रुंधीने पोतानो बंध उदय देखाकत तो विरोधिनी कहेवात, परंतु तेम
विरोधिनी नथी माटें अपरावर्त्तमान जाणवी. ए प्रकृतिनो बंध उदय, अनेरी प्रकृ-
तिनो बंध, उदय निवारे नही, माटें अपरावर्त्तमान जाणवी. ॥ इति स० ॥ १७ ॥

॥ हवे एहथी विपरीत जणी परावर्त्तमान प्रकृति कहेठे. ॥

॥ अथ परावर्त्तमानाः प्रकृतयो निरूप्यन्ते ॥

तणु अठ वेअ डजुअल, कसाय उद्योअ गोय डगनिहा ॥

तस वीसाउ परित्ता, खित्तविवागा ऽणुपुवीउं ॥ १९ ॥

अर्थ—जे एकेकी प्रत्येक प्रत्येक प्रकृतिनो बंध तथा उदय कोइएक समयें होय,
जेम श्रौदारिक, वैक्रिय अने आहारक, ए त्रण शरीरमध्ये एकनोज बंध एकवारें
होय. एम उपांग, संघयण, संस्थान, जाति, गति, खगति अने आनुपूर्वी मध्ये पण
जाववुं, तेथी एने परावर्त्तमान प्रकृति कहीयें, ते कहे ठे. तणुअठ के० तनुप्रमुख
आवनी, उचरप्रकृति तेत्रीश जाणवी, तेनां नाम कहेठे. तनुत्रिक, उपांगत्रिक, सं-
संघयणक, जाति पांच, गति चार, खगतिद्विक, आनुपूर्वी चार, ए तेत्रीश

प्रकृति पृष्ठ, ते प्राण पिंडप्रकृतिमध्ये ठे. वैश्व के० वैदिक, ए पण वंध तथा उदयें विरोधी ठे. ते जणी परावर्त्तमान कहीयें. तथा दृजुश्चक्र के० हान्य अने रति तथा शोक अने अरति, ए वे युगलमांडे पण एक समयें एक युगलनोज वंध तथा उदय एक जीवने होय. तेथी ए पण परावर्त्तमान प्रकृति कहीयें.

कन्या के० क्रोध, मान, माया अने लोभ, ए चार कपायमध्ये एक जीवने एक समयें एककनो उदय होय, एटसे जेवारे क्रोधनो उदय होय, तेवारे मानादिक ब्रण्णनो उदय न होय, एम ए कपायनी शोल प्रकृति पण उदयविरोधिनी ठे. ते जणी परावर्त्तमान जाणवी. उज्जोश्च के० उद्योतनामकर्म पण आनपनामकर्म साथें विरोधी ठे. जेने जे समयें आनपनामकर्मनो वंध तथा उदय होय, तेने उद्योतनामकर्मनो वंध तथा उदय ते समयें न होय. तेथी परावर्त्तमान प्रकृति कहीयें. गोयधुग के० गोप्रदिक तथा वेदनीयदिक, ए वे दिक पण वंधोदय विरोधी ठे. शाताने वंधें तथा उदयें अशातानो वंध तथा उदय न होय, नीचिंगोत्रने वंधें तथा उदयें उधेगोत्रनो वंध तथा उदय न होय, तेथी परावर्त्तमान कहीयें. निरा के० पांच निडा पण उदयविरोधिनी ठे. जे जणी एक निडानें उदयें शेष चार निडानो उदय न होय, माटें परावर्त्तमान कहीयें.

तसवीसाठ के० प्रसादिक दश प्रकृति तेनी साथें प्रत्येक अनुक्रमें स्यावरादिक दश प्रकृति वंधें तथा उदयें विरोधिनी ठे केमके ब्रसने वंधें तथा उदयें स्यावरनो वंध तथा उदय न होय. तेमज पादर साथें सूदमनुं विरोधिपणुं ठे अने पर्याप्त साथें अपर्याप्तनुं विरोधिपणुं ठे. एमज प्रत्येक साथें साधारणनुं विरोधिपणुं ठे. एम सर्वत्र मेखवहुं. माटें ए वीश प्रकृति पण परावर्त्तमान जाणवी तथा आयुःकर्मनी चार प्रकृति जे ठे, ते चारे वंधें तथा उदयें विरोधी ठे, जे जणी एक समयें एक आयुनो वंध तथा उदय होय तेथी एने पण परित्ता के० परावर्त्तमान कहीयें. ए रीतें तनुश्चष्टकनी तेत्रीश, वेद ब्रण, वे युगल, शोल कपाय, उद्योत, आतप, गोत्र वे, वेदनीय वे, पांच निडा, ब्रस विंशति अने चार आयु, एवं एकाणु प्रकृतिमां कोइ वंधें कोइ उदयें, कोइ विहुं ठामे परावर्त्ति एटले फेरफार होय, ते जणी परावर्त्तमान एतुं नाम विरोधिनीपणुं कहीयें. इति परावर्त्तमानाऽपरावर्त्तमानद्वारद्वयं संपूर्ण ॥ ए रीते द्वार द्वार संपूर्ण वखाण्यां.

हवे तेरमुं द्वार विवरे ठे. त्यां जे विपाकना रसोदय तेनां असाधारण कारण अथवा स्थानक, ते चार प्रकारें ठे. एक क्षेत्र, वीजो जीव, व्रीजो जव अने जोड पुजल, तेमध्ये प्रथम क्षेत्रविपाकीनी प्रकृति कहे ठे. तिहां क्षेत्र एटले आकारा इये

શ વિશેષ તેની મુખ્યતા પામીને જેનો ઉદય હોય, જો પણ સર્વપ્રકૃતિનો ઉદય દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ અને જાવની સાપેક્ષતાયેં હોય છે. પણ અહીંયાં એનીજ મુખ્યતા લેવી. જે જાણી જીવને દ્વિવક્ર ત્રીવક્ર શ્રેણીયેં પરજન્મ જાતાં આનુપૂર્વીને ઉદયેં કરી, જેમ વલદને નાથ સાહી ફેરવીયેં, તેમ આનુપૂર્વી ઉદય ઉત્પત્તિ સન્મુખ કરે. તે જાણી લિત્તવિવાગાઽણુપૂર્વીઽ કેઽ ક્ષેત્રવિપાકિની પ્રકૃતિ ચારેં આનુપૂર્વીને કહીયેં. જો પણ વક્રગતિ વિના પણ સંક્રમણ કરણેં દેવગતિ, મનુષ્યગતિ, તિર્યચગતિ અને નરકગતિ, એ ચારમધ્યેં પોતપોતાની આનુપૂર્વી સંક્રમાવી ઉદય આણે છે પણ અહીંયાં કેવલ આનુપૂર્વીના ઉદયની મુખ્યતાની અપેક્ષાયેં વક્રગતિજ લીધી ॥ इति समुच्चयार्थः ॥૧૨૯॥

હવે સર્વ પ્રકૃતિ પોતાનો વિપાક જીવને દેખાડે છે. તો પણ કેટલીએક ક્ષેત્રમુખ્યતાયેં વિપાક દેખાને, તે ક્ષેત્રવિપાકિની, જવની મુખ્યતાયેં વિપાક દેખાડે, તે જવ-વિપાકિની, જે વાહ્ય શરીર પુજ્જને વિષે પોતાનો વિપાક દેખાડે, તે પુજ્જવિપાકિની જાણવો. એ ત્રણ નિરપેક્ષ જે આત્માને વિષે સાક્ષાત્ વિપાક દેખાડે, તે જીવવિપાકિની પ્રકૃતિ જાણવી. તે જીવવિપાકિની પ્રકૃતિ, હવે કહે છે.

ઘણ ઘાઙ્ઙગોચ્ર જિણા, તસિચ્ચર તિગ સુજ્ગ હમગ ચઝસાસં ॥
જાઙ્ઙતિગ જિચ્ચ વિવાગા, આઙ્ઙ ચઝરો જવવિવાગા ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—ઘણ કેઽ મેઘ તે જેમ સૂર્યની પ્રજાનો ઘાઙ્ઙ કેઽ ઘાત કરે, આવરે, તેમ જે આત્માનાં જ્ઞાન, દર્શન, શ્રદ્ધાનં, ચારિત્ર, દાનાદિક લઘ્ધિ, ઇત્યાદિકને આવરે, તે જાણી ઘનઘાતિની પ્રકૃતિ કહીયેં. તેનાં નામ કહે છે. જ્ઞાનાવરણીયની પાંચ, દર્શનાવરણીયની નવ, મોહનીયની અઙ્ઙાવીશ અને અંતરાયની પાંચ, એ સુરુતાલીશ પ્રકૃતિ, શરીર પુજ્જલાદિક નિરપેક્ષ વિપાક જીવને દેખાને, માટે એ પ્રકૃતિ જીવવિપાકિની કહીયેં. હુગોચ્ર કેઽ એક ગોત્રદ્વિક અને વીજું વેદનીદ્વિક, એ બે યુગલ પણ પોતાનો વિપાક જીવને વિષે ઢીપાવે, એથી ઊચ્ચ નીચ તથા સુખી હુઃખી, જીવ કહેવાય, માટે જીવવિપાકિની કહીયેં, તથા જિણા કેઽ તીર્થંકર નામકર્મને ઉદયેં એક પરમએશ્વર્ય પૂજાતિશય, વીજો વચનાતિશય, ત્રીજો જ્ઞાનાતિશય અને ચોથો અપાયાપગમાતિશય, એ ચાર અતિશય જીવને હોય, જે થકી જીવ, તીર્થંકર પરમાત્મા કહેવાય. તે જાણી એ પ્રકૃતિ પણ જીવવિપાકિની જાણવી.

તસિચ્ચરતિગ કેઽ એક ત્રસ, વીજો વાદર અને ત્રીજો પર્યાસ, એ ત્રસત્રિક અને એથી ઇતર સ્વાવર, સૂક્ષ્મ અને અપર્યાસ, એ સ્વાવરત્રિક, એને ઉદયેં જીવ, ત્રસ, વાદર અને પર્યાસ તથા સ્વાવર, સૂક્ષ્મ અને અપર્યાસ, પણ કહેવાય. એમ એના ઉદયથી જીવનો

पर्याय फरे, ते जणी एने जीवविपाकीनी प्रकृति कहीयें. सुजग के० एक सौजाग्य, वीजुं सुखर, त्रीजुं आदेय, अने चोशुं यशःकीर्ति, ए चार प्रकृतिने उदये जीव सौजागी, सुखरवान्, आदेय वचनवालो तथा यशस्वी कहेवाय, ते जणी ए प्रकृति पण जीवविपाकीनी ठे, अने दुजगचउसासं के० एक दौर्जाग्य, वीजुं दुःस्वर, त्रीजुं अनादेयवचन, चोशुं अयशःकीर्ति, एने उदये जीव दुर्जागी, दुःस्वरवान्, अनादेयवचनवालो तथा यशोहीन माठो कहेवाय, तेजणी ए प्रकृति पण जीवविपाकीनी ठे. अने श्वासोश्वासनामकर्म पण जीवविपाकीनी प्रकृति ठे, जो पण ए श्वासोश्वास पुजलरूप ठे, तो पण एनी लब्धि जीवने होय, माटें जीवविपाकी कहेवाय. एवं शडशष्ट प्रकृति थइ.

जाइतिग के० एकेंद्रियादिक जाति पांच, देवादिकनी गति चार, अने खगति वे, ए अगीश्वर प्रकृतिमां जातिनामकर्मने उदयें जीव, एकेंद्रिय, वैन्द्रिय, तेंद्रिय, चौरिन्द्रिय, अने पंचेंद्रिय कहेवाय. गतिनामकर्मना उदयथी जीव देवता, मनुष्य, तीर्यंच अने नारकी कहेवाय. खगतिनामकर्मना उदयथी जीवनी सुचाल कुचाल कहेवाय, ते जणी ए जीवविपाकीनी प्रकृति जाणवी. एवं अष्टोत्तरे प्रकृति जीवविवागा के० जीवविपाकीनी कही. जो पण सर्वे प्रकृति निश्चैनयथी जीवविपाकीनीज ठे, जे जणी अजीव घटादिक पदार्थने विषे कोइ प्रकृति पोतानी शक्ति देखारुती नथी तोपण व्यवहारनयें चिहुं प्रकारे विपाक विचारतां ए अष्टोत्तरे प्रकृति जीवविपाकीनी कही.

ह्वे आज्जचउरोजवविवागा के० देवतादिकनो जव पामीने ते जवना प्रथम समयथी मांकीने चरम समय लगें निरंतरपणें जे कर्मप्रकृति जीवने विषे स्वशक्ति देखावे, आत्माने हेडनी परें रोक्री राखे, परजवें जावा न दीये अने जेवारें ते प्रकृति खपावें, तेवारें परजवनुं आयु उदय आवे थके परजवें जीव जाय, एटले वीजी गतिमां जाय, तेमाटें ए आयु ते जवने विषेज उदय आवे ठे, ते कारणे जवनी मुख्यतायें करी देवायु, मनुष्यायु, तीर्यचायु अने नरकायु, ए चार प्रकृति जवविपाकीनी कहेवाय. जो पण चारे गति पण नामकर्मपणें पोतपोताने जवें मुख्यवृत्तियें उदय आवेज ठे, तथापि ए प्रकृति जवविपाकीनी कहेवाय. कारण के चरमशरीरी जीव पूर्ववद् शेष त्रण गतिना दलीकने मनुष्यगतिना एक आयुमां संक्रमावी उदयावलीमां आणी वेदीने खपावें, जे जणी प्रदेशथी कर्म वेद्या विना वृटे नहीं, अने आयुष्य संक्रमाव्या विना मोक्षे न जाय तेथी आयु संक्रमाव्या पठी तेने कोइ प्रकारें परजवायुनो उदय न होय, खजवनोज उदय होय, तेथी ए चार प्रकृति जवविपाकीनी कहीयें.

॥ इति समुच्चयार्थः ॥ २० ॥

हृवे पुञ्जल विपाकीनी प्रकृति कहेठे, जे पोतानी शक्ति शरीरादिक पुञ्जलने विपे देखाडे ए प्रकृतिउनो करेलो गुण तथा अचगुण, अनुग्रह, उपघात, शरीरादिकनो-कर्मपुञ्जलने विपे होय, तेथी ए पुञ्जलविपाकीनी प्रकृति कहियें. जो पण अहीं कंडका-दिक अशुभ पुञ्जल पामी अशातावेदनीयज पोतानो विपाक देखाडे ठे. तथा कूट, चंदन, कर्पूर, कस्तुरी प्रमुख शुभ पुञ्जल लहने शातवेदनीयज पोतानो विपाक देखाडे ठे. तोपण ए शाता तथा अशातावेदनीयने पुञ्जलविपाकीनी प्रकृति न कही. परंतु ए प्रकृतिनो कख्यो अनुग्रह, उपघात, जीवने होय. माटें ते कहीयें ठेयें.

नाम ध्रुवोदय चउ तणु, वघाय साहारणिय जोअतिगं ॥

पुग्गल विवागि वंधो, पयइ ठिइ रस पएसत्ति ॥ २१ ॥

अर्थ- नामध्रुवोदय के० एक निर्माण, वीजी स्थिर, व्रीजी अस्थिर, चोथी शुभ, पांचमी अशुभ, ठठी तैजस, सातमी कार्मण, आठमी वर्ण, नवमी गंध, दशमी रस, अग्नीआरमी स्पर्श अने वारमी अगुरुलघु, ए वार प्रकृति नामध्रुवोदयी कहे-वाय. ए वारने अनुक्रमें अंगोपांग नोकर्मपुञ्जलनुं ठामनुं ठाम जोरुवुं, हाड दांतुं कर्मपुञ्जलनो स्थिरबंध तथा लोही लालनो अस्थिर बंध, तेमज मस्तकादिक शुभ, पगप्रमुख अशुभ, शरीर पुञ्जलनो वर्ण, गंध, रस, स्पर्शादिक पुञ्जलने विपे होय, ते जणी ए वार प्रकृति पुञ्जलविपाकीनी कही, अने चउतणु के० तनुचतुष्कनी अठार प्रकृति, तेनां नाम कहेठे. एक तो औदारिक, वैक्रिय अने आहारक, ए त्रण शरीर तथा वीजां एज त्रण शरीरनां उपांग त्रण, व्रीजा संघयण ठ अने चोथा संस्थानठ, एवं तनुचतुष्कनी अठार प्रकृति पण पुञ्जलविपाकीनी ठे. जे जणी ए शरीरनामकर्मना उदयथकी औदारिकादिक शरीरपणे पुञ्जल परिणामे ठे. तथा अंगोपांगपणे तथा आकारपणे तथा हारुसंधिपणे पुञ्जल परिणामे ठे. ए कर्मपुञ्जलने विपे पोतानी शक्ति दीपावे ठे. ते जणी पुञ्जलविपाकीनी प्रकृति कहीयें. एवं व्रीश प्रकृति कही.

उवघाय के० उपघात नामकर्मने उदयें जीवने अंगुली प्रमुख अधिक अंग होय, ते पण पोतानी शक्ति पुञ्जलने विपे देखाडे ठे, ते जणी तथा साहारणिय के० साधारण नामकर्मनो उदय पण शरीरपर्याप्ति पूरी कख्या पठी उदय थावे तेथी घणा जी-वनुं एक साधारण शरीर होय, तेथी ए पण पुञ्जलविपाकीनी प्रकृति ठे, तथा ए थकी इतर प्रत्येक नामकर्म पण शरीराश्रित ठे, ते माटें पुञ्जल विपाकीनी प्रकृति ठे, अने उजोअतिगं के० उद्योत, आतप ने पराघात, ए उद्योतत्रिक पण शरीरपुञ्जलने पोतानी शक्ति दीपावे, तेथी करी जीवनां शरीर, शीतप्रकाशवान् तथा उल-

प्रकाशवान् पग्ने छुस्मदनीय होय. ते माटे ए पण पुनलविपाकिनी प्रकृति जाणवी. एवं तृतीश प्रकृति. पुगलविवागि के० पुनलविपाकिनी कही. एम अनुक्रमें चार प्रकृति द्वित्रविपाकिनी, अष्टोनेर जीवविपाकिनी. चार चवविपाकिनी अने तृतीश पुनलविपाकिनी. ए सर्व मली एकसो ने चावीश प्रकृति उदयनी श्रंपेदायें होय, जे जणी विपाकिनी कहेतां रसोदय कहीयें. एम चार विपाक छार कायां.

ह्वे बंधो के० चार बंधनां छार कहेते. त्यां जे स्थिति, रस अने प्रदेशबंधनो समुदाय ते पयइ के० प्रकृतिबंध जाणवो, तथा योग प्रत्ययें रक्षां एवां जे कर्मपुनल, त्यां श्रप्यवनाय विशेषें कर्मपणे रहेवानी स्थितिनुं मान ते त्रीजो छिइ के० स्थितिबंध जाणवो. तथा शुजाशुज श्रप्यवनाय विशेषें करी जे मीगो रस ते अनुकूलपणे वेदीयें, अने कनवो रस ते प्रतिकूलपणे वेदीयें. तेमध्ये पण वली एकठाणीउं, वेठाणीउं, त्रिठाणीउं, चउठाणीउं तथा घातिउं, श्रघातिउं, एवा विपाकरसनुं बांधनुं, ते त्रीजो रस के० रसबंध जाणवो. अने जे योगनी उत्कटतायें घणा दल मले अने योगनी मंदतायें योनां दल मले, एम योगनी तारतम्यें करी कर्मदलनुं तारतम्यपणुं होय: ते चोयो पंपसत्ति के० प्रदेशबंध जाणवो. इति के० एम विवकायें चार बंध ते एक र्वाधतां चारे बंधाय. अहींथां कारुवाना दृष्टांत पूर्व कखो ठे ते जाववो. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ २१ ॥

ते मध्ये प्रथम प्रकृतिबंध विचारे ठे. तिहां एक, वे, त्रण इत्यादिक संख्यायें प्रकृतिनुं बांधनुं. तेने प्रकृतिबंधस्थानक कहीयें. ते बंधस्थानक मूल प्रकृतिआश्री तथा उत्तर प्रकृतिआश्री, एम वे जेदें होय. ते मध्ये पण अटपसंख्याधी घणी संख्याने बंधस्थानकें जाय, ते प्रथम ज्ञयस्कार बंध जाणवो, अने जे घणी संख्याधी घोनी संख्याने बंधस्थानकें आवे, ते वीजो अटपतर बंध जाणवो. एकज संख्याने स्थानकें रहेतां त्रीजो श्रवस्थितबंध जाणवो, अने श्रधवंक यइने फरी प्रथम एकादि प्रकृति बांधे, तिहां चोथो श्रवक्तव्य बंध जाणवो. एम प्रसंगपणे चार बंध कहेवाय. तिहां प्रथम मूलप्रकृतिना बंध स्थानक कहे घके ज्ञयस्कारादिक सुखें कहेवाय. ते जणी ते मूलप्रकृतिनां बंधस्थानक, प्रथम कहीयें ठैयें. तेमज उत्तरप्रकृतिने विपे पण बंधस्थानक कहेवापूर्वक ज्ञयस्कारादिक चार बंध कहेशे.

मूल पयडीण अड स, त ठेग बंधेसु तिमि जूगारा ॥

अपपत्तरा तिअ चउरो, अघठिआ नहु अपवत्तवो ॥ २२ ॥

अर्थ— मूलपयनीणअरु के० मूलप्रकृति ज्ञानावरणादिकधी मांडीने अंतरायकर्म-

पर्यंत ए आठ कर्म, जेवारें जीव वांधे, तेवारें एक आठनुं बंधस्थानक कहेवाय, ते अंतरमुहूर्त सुधी रहे, जे जणी आयुःकर्मनो बंध आखा जव मध्ये एकजवार अंतर-मुहूर्त सुधी होय. ए बंध प्रथम गुणगणायी लक्ष्णे सातमा गुणगणायी सुधी पामीने, तेमाहे पण मिश्रगुणगणे आयु न बंधाय, तेथी त्यां सत्त के० सात कर्मनुं बंधस्थानक होय. ए सात कर्मनुं बंधस्थानक पण प्रथम गुणगणायी लक्ष्णे नवमा गुणगणायी सुधी होय. एनो काल जघन्य तो अंतरमुहूर्त अने उच्छृष्टथी तो पूर्वकोडीने ज्ञाने जागें अधिक ठ मास हीन तेत्रीश सागरोपम लग्नं जाणवो. केमके पूर्वकोडीने प्रीजे जागें देवायु वांधे, तेनी अपेक्षायें लेवो. ए आठनुं तथा सातनुं वे बंधस्थानक थयां.

वेगबंधेसुतिन्निज्जगारा के० दशमे गुणगणे आयु तथा मोहनीय, ए वे कर्म हीन ठ कर्मनो बंध, ए पण अंतर मुहूर्त सुधी होय अने उपशांत मोहादिक प्रण गुणगणे एक वेदनीयनो बंध जाणवो. एनो काल जघन्य अंतर मुहूर्त, उच्छृष्टो तो देशोन पूर्वकोडी प्रमाण केवलीनी अपेक्षायें जाणवो. ए चार बंधस्थानक कथां. तेने विषे प्रण ज्यस्कारबंध कहे ठे. तिहां एक वांधी पती ठ कर्म बांधतां प्रथम समयें प्रथम ज्यस्कारबंध, ए अग्नीधारमे गुणगणे उपश्रमश्रेणीधी परुनां होय, तथा दशमे गुणगणे ठ कर्म वांधी नवमे गुणगणे मोहसहित सात कर्म बांधतां प्रथम समयें वीजो ज्यस्कारबंध, तेने वली आयु सहित आठ कर्म बांधतां प्रथम समयें प्रीजो ज्यस्कार बंध, एम प्रण ज्यस्कारबंध कथा, अहींथां कोइ पूठे जे उपशम धेणीयें अग्नीधारमे गुणगणे आयुक्षयें मरण पामीने, अनुत्तर विमानें देवतापणे उपजे, ते प्रथम समयें चोथे गुणगणे सात कर्म वांधें, तेने प्रथम समयें ज्यस्कार होय, तो ए चोथो ज्यस्कार केम न कथा ? तेनो उत्तर कहेठेके, जो पण एक बंधधी सात कर्म बंध करे, तो पण बंधस्थानक सातनुं एकज ठे, ते जणी जूदो न लेखवो. बंधस्थानकनो जेद होय तो जूदो ज्यस्कार लेखवाय.

अपन्नगतिथ के० हवे अक्षयनबंध कहे ठे. आयुबंध करया पती सात कर्म बांधतां प्रथम समयें अक्षयनबंध पहेळो जाणवो तथा नवमा गुणगणाने प्रांतें सात कर्म बंध करी दशमा गुणगणाने प्रथम समयें मोहनीय हीन करी ठ कर्म बांधतां, वीजो अक्षयनबंध जाणवो. तथा ठ कर्मथी उपशांतमाहे तथा हीनमाहे एक कर्म बांधतां, प्रीजो अक्षयनबंध जाणवो.

एमज घटगेअवठिया के० चार अवस्थितबंध कहे ठे. जे जणी मूलप्रकृतिनां बंधस्थानक चार, ते चार ठानें आख्या पती वीजे समयें अवस्थितबंध कहेवाय. जेम

आठ कर्मना बंधघ्नी स्नाननी बंध करतां प्रथम समयें अद्वपतरबंध पठी ज्यांसुधी तेज बंधस्थानकें जीव रद्दे. त्यांसुधी प्रथम अवस्थितबंध कहेवाय. एम सात पठी ठ बांधतां प्रथम समयें अद्वपतरबंधः अने पठी बीजो अवस्थितबंध जाणवो. अने नथी एक बांधतां प्रथम समयें अद्वपतरबंध, पठी त्रीजो अवस्थितबंध जाणवो. सातघ्नी आठनो बंध करतां प्रथम समयें त्र्यस्कार-बंधः अने पठी चौथो अवस्थित बंध जाणवो. एम चार अवस्थित बंध कया.

ननुअवत्तवो के० मूलप्रकृतिनो अबंधक अयोगी गुणगणे होय अने त्यांघी प-ट्ठुं नथी अने अव्यक्तबंध तो अबंधक यझे वली बांधे, तेने अव्यक्तबंध कहीयें अने अयोगी गुणगणा पठी कर्मबंधपणुं नथी माटें मूलप्रकृतिनो अव्यक्तबंध नथी. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ २२ ॥

॥ हवे त्र्यस्कारादिक बंधनां लक्षण कहे ठे. ॥

एगादहिगे जूळ, एगाई ऊण गम्मि अप्पतरो ॥

तम्मतो अवच्छियळ, पढमे समए अवत्तवो ॥ २३ ॥

अर्थ—एगादहिगेजूळ के० एक, वे इत्यादिक पूर्वला बंधयकी आगळें अधिकी प्रकृति बांधे, ते त्र्यस्कार बंध जाणवो, एटळे पूर्वे थोडी प्रकृति बांधतो होय, अने पठी एकादि अधिक प्रकृति बांधे, ते त्र्यस्कारबंध प्रथम समये जाणवो, अने एगाइऊणगम्मिअप्पतरो के० पूर्वबंधघ्नी एकादि प्रकृति उठी बांधे, एटळे पूर्वे घणी प्रकृति बांधतो होय अने पठी एकादि ऊणी प्रकृति बांधे, ते प्रथम समयें अद्वपतरबंध जाणवो. तम्मतोअवच्छियळ के० प्रथम समयें जेटलोज बंध होय, एटळे पूर्वे बांधतो होय तेटलीज प्रकृति ज्यांसुधी निरंतर बांधे, त्यांसुधी अवस्थित बंध कहीयें. अने पढमेसमएअवत्तवो के० सर्वथा अबंधक यझे फरी पहेला बंध करे, ते-वारें प्रथम समयने विषे अव्यक्तव्य बंध कहीयें. ए चार बंधनां लक्षण कयां. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ २३ ॥

हवे सामान्यें उत्तरप्रकृतिनां बंधस्थानक उगणत्रीश ठे, तेनां नाम कहेठे. एक, सत्तर, अटार, ओगणीश, वीश, एकवीश, वावीश, ठवीश, त्रेपन्न, चोपन्न, पंचा-वन्न, षप्पन्न, सत्तावन, अष्टावन्न, उगणशाठ, साठ, एकशठ, त्रेशठ, चोशठ, पांशठ, ठाशठ, शडशठ, अरुशठ, उगणोत्तेर, सीत्तेर, एकोत्तेर, वहाँत्तेर, तहाँत्तेर अने चम्मोत्तेर, ए उगणत्रीश बंध स्थानक ठे, त्यां त्र्यस्कारबंध अष्टावीश होय, ते कहेठे.

उपशांतमोहगुणगणेषु एक वेदनीय वांधीने पडतो दशमे गुणगणेषु ज्ञान पांच, दर्शन चार, अंतराय पांच, उच्चैर्गोत्र अने यशःकीर्ति साथें वेदनीय वांधतां सत्तर प्रकृतिने वंधें प्रथम समयें प्रथम ज्युस्कार वंध; तिहांथी परतो नवमे गुणगणेषु संज्वलना लोच साथें अठार प्रकृति वांधतां वीजो ज्युस्कार; ते मध्यें संज्वलनी माया साथें उगणीश वांधतां त्रीजो ज्युस्कार; तेमध्ये संज्वलना मान साथें वीश वांधतां चोथो ज्युस्कार; ते संज्वलना क्रोध साथें एकवीश वांधतां पांचमो ज्युस्कार, ते मध्यें पुरुषवेद साथें वावीशनो वंध वांधतां ठठो ज्युस्कार; ते मध्यें हास्य, रति, जय अने जुगुप्सा, ए चार प्रकृतिनो अधिक वंध करतां अपूर्वकरणे सातमे जागें ठवीशनो वंध करतां सातमो ज्युस्कार; ते मध्यें आठमाने ठठे जागें देवप्रायोग्य नामकर्मनी अष्टावीश प्रकृति वांधतां त्रेपननो वंध, अहींआं यशःकीर्ति पूर्वे ठवीश प्रकृति मध्यें आवी ठे, तेथी देवप्रायोग्य सत्तावीशने वंधें त्रेपन प्रकृति होय, ए आठमो ज्युस्कार; तेमध्ये जिननाम वांधतां चोपन्नना वंधें नवमो ज्युस्कार; ते त्रेपन आहारकद्विक साथें वांधतां पंचावन्नना वंधें दशमो ज्युस्कार; ते पंचावन्न जिननामसहित वांधतां ठप्पन्नना वंधें अगीश्वारमो ज्युस्कार; अपूर्वकरणना प्रथम जागें ठपन्नने जिननाम हीन तथा निजा, प्रचला साथें वांधतां सत्तावन्नना वंधें वामो ज्युस्कार; ते वली जिननाम सहित अष्टावन्नना वंधें तेरमो ज्युस्कार; ते देवायु साथें अप्रमत्तें उगणशाठ वांधतां चौदमो ज्युस्कार; देशविरति गुणगणेषु देवप्रायोग्यनी अष्टावीश प्रकृति वांधतां ज्ञान पांच, दर्शन ठ, वेदनीय एक, मोहनीय तेर, देवायु एक, नामनी अष्टावीश, गोत्रनी एक, अंतरायनी पांच, एवं शाठ प्रकृति वांधतां पंदरमो ज्युस्कार; ते जिननामसहित एकशठने वंधे शोलमो ज्युस्कार; अहींआं कोइ प्रकारें एक जीवने एक समयें वाशठ प्रकृतिनो वंध संजवे नहीं, तेथी तेनो ज्युस्कार पण न कह्यो. चोथे गुणगणेषु आयुधबंध काळें देवप्रायोग्य नामनी अष्टावीश प्रकृति वांधतां, ज्ञान पांच, दर्शन ठ, वेदनीय एक, मोहनीय सत्तर, गोत्रनी एक, नामनी अष्टावीश, अंतरायनी पांच, ए त्रेशठ प्रकृति वांधतां सत्तरमो ज्युस्कार; देवायुबंध सहित चोशठ प्रकृति वांधतां अठारमो ज्युस्कार; जिननाम सहित पांशठ वांधतां उगणीशमो ज्युस्कार; चोथे गुणगणेषु देवता होय, तेने मनुष्यप्रायोग्य त्रीश प्रकृति वांधतां ठाशठना वंधें वीशमो ज्युस्कार; मिध्यात्वगुणगणेषु ज्ञान पांच, दर्शन नव, वेदनीय एक, मोहनीय वावीश, आयुनी एक, नामनी त्रेवीश, गोत्रनी एक, अंतरायनी पांच, ए शडशठ प्रकृति वांधतां एकवीशमो ज्युस्कार; त्यां नामकर्मनी पचीश अने आयुरहित अडशठ वांधतां, वावीशमो ज्युस्कार, ते आयुस-

हित उगणोत्तेर वांधतां त्रेवीशमो ज्यूसकार; ते वली नामकर्मनी ठवीश प्रकृति साथें सीत्तेर वांधतां चोवीशमो ज्यूसकार; ते आयुरहित अने नामकर्मनी अष्टावीश साथें एकोत्तेर वांधतां पञ्चीशमो ज्यूसकार; ते उगणत्रीश नामकर्मनी साथें वहोत्तेरना वंधें ठवीशमो ज्यूसकार; ते आयुसहित तहोत्तेर वांधतां सत्तावीशमो ज्यूसकार; ते वली नाम कर्मनी त्रीश वांधतां ज्ञान पांच, दर्शन नव, वेदनीय एक, मोहनीय वावीश, आयु एक, नामनी त्रीश, गोत्रनी एक, अंतरायनी पांच, एम चम्मोत्तेर वांधतां अष्टावीशमो ज्यूसकार; अहींआं प्रकारांतरें अनेक वंधस्थानक संज्ञवे, ते आपणी बुद्धिशी विचारी लेवा. एम अष्टावीश अद्वपत्तर वंध पण विपरीतपणे लेवा अने उगणत्रीश वंधस्थानक जणी अवस्थित वंध पण उगणत्रीश लेवा. अहींआं अवक्तव्यबंध न संज्ञवीयें, जे जणी सर्वत्र उत्तरप्रकृतिनो अवंधक अयोगीगुणठाणे जीव होय, त्यांशी परबुं नथी माटें अवक्तव्यबंध न होय. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ २३ ॥

॥ ए रीतें उत्तरप्रकृतिना वंध, सामान्यें कही, हवे विशेषें कहेटे. ॥

नव ठ चऊदंसे डड, ति ड मोहे ड इगवीस सत्तरस ॥

तेरस नव पण चउ ति ड, इको नव अठ दस डडि ॥ २४ ॥

अर्थ—प्रथम ज्ञानावरणीय कर्मनुं एकज वंधस्थानक ठे, ते जणी त्यां ज्यूसकारादिक न संज्ञवे. अने नवठचऊदंसे के० दर्शनावरणीयमांहे एक नवनो वंध, वीजो ठनो वंध, अने त्रीजो चारनो वंध, ए त्रण वंधस्थानक ठे. तेमध्ये सर्व दर्शनावरणीयनी नवे प्रकृति वांधतां प्रथमनां वे गुणठाणे नव प्रकृतिनुं वंधस्थानक जाणवुं. एनी जघन्यस्थिति अंतरमुहूर्त्तनी अने उत्कृष्ट तो अजव्यनी अपेक्षायें अनादि अनंत अने जव्यनी अपेक्षायें अनादि सांत, तथा सादि सांत, तोमथी थीणळी, निडानिडा अने प्रचलाप्रचला, ए त्रण प्रकृतिनो वंध विद्येद थये थके मिश्रादिक गुणठाणे ठ प्रकृतिनो वंध जाणवो. ते पण जघन्यथी तो अंतरमुहूर्त्त अने उत्कृष्टथी तो तेत्रीश सागरोपम पूर्वकोडी पृथक्त्वे जाजेरा जाणवा. तेमांथी निडा अने प्रचला ए वे प्रकृतिना अपूर्वकरणना प्रथम जागें वंध विद्येद थये थके आठमाना शेष जागें तथा नवमे अने दशमे गुणठाणे चार प्रकृतिनो वंध जाणवो, ते जघन्य तो एक समय श्रेणी मध्यंमरण पामे तेनी अपेक्षायें जाणवो अने उत्कृष्टपणे अंतरमुहूर्त्त प्रमाण होय, अहींआं ज्यूसकार तथा अद्वपत्तरना वंध, डड के० वे वे होय, अने अवस्थितबंध, ति के० त्रण होय तथा अवक्तव्यबंध, ड के० वे होय, ते कही देखाडे ठे. तिहां उपशमश्रेणीथी पडतां आठमा गुणठाणांना वीजा जागें आवतांनुधी दर्शनावरणीयनी चार प्रकृति वांधतो वली अर्दी वंधविद्येद कन्यां हतो ते फरी आवतां निडा अने

प्रचला, ए वे प्रकृतिनो बंध करे, ते तेनी साथें मेलवतां ठ प्रकृतिनो बंध करवाना प्रथम समयें ज्यस्कार बंध पहेलो जाणवो. तथा नवनो बंध करतां वीजो ज्यस्कार बंध जाणवो तथा नवनो बंध करी फरी ठनो बंध करतां प्रथम समयें प्रथम अल्पतर बंध, तथा अपूर्वकरण गुणगणाना प्रथम जागें ठ प्रकृतिनो बंध करी वली निद्रा अने पचलानो बंध विष्टेदी चारनो बंध करतां, प्रथम समयें वीजो अल्पतर बंध जाणवो. ए प्रणे बंध स्थानकें वीजा समयची मांडीने ते ते बंधस्थानकना चरम समय लगें त्रण अवस्थितबंध जाणवा, तथा अग्नीश्रारमे गुणगणे दर्शनावरणीयनो अवंधक होय अने तिहांची पडतां दशमे गुणगणे दर्शनावरणीयनी चार प्रकृति बांधतां प्रथम समयें प्रथम अवक्तव्यबंध. तथा जे जीव उपशांतमोह गुणगणे आयुःक्षयें मरण पामीने अनुत्तयिमानें देव थाय, तिहां ठ प्रकृति बांधे तेने प्रथम समयें वीजो अवक्तव्यबंध होय, एतसे दर्शनावरणीयनां बंधस्थानकें, ज्यस्कारबंध, अल्पतरबंध, अवस्थितबंध तथा अवक्तव्यबंध फळा.

॥ ह्ये मोहनीयनां दश बंधस्थानक ठे, ते कहेठे. ॥

मोह कें० मोहनीयनी अष्टावीश प्रकृतिमध्ये सम्यक्त्वमोहनीय तथा मिथमोहनीय बांधे नही. याकी ठवीश प्रकृति बंध योग्य तेमां पण त्रण वेदमध्ये एक समयें एकज येद बांधे, तथा हास्य अने रति तथा शोक अने श्रति, ए वे युगल मध्ये पण एकज युगल बांधाय. केमके ए प्रकृति बांधोदय विरोधिनी ठे ते जणी मिथ्यात्व गुणगणे दु कें० पायीश बंधस्थानक होय. एनी स्थिति अज्ञव्यनी अपेक्षायें तो अनादि अनेन अने जघन्यनी अपेक्षायें अनादि सांत तथा सादिसांत जाणवी. तेमध्ये पण माग्नादन गुणगणे मिथ्यात्वमोहनीय न बांधाय, तेवारें इगवीस कें० एकवीश प्रकृतिनुं बंध स्थानक होय. अहीथां दु तथा इग, ए वे शब्दने वीश शब्द जोडवो, एनी स्थिति जघन्य एक समय अने उत्कृष्टची तो ठ आवळी प्रमाण जाणवी. तेमध्ये वडी मिथ्य अने अतिरति, ए वे गुणगणे चार अनंतानुबंधीया न बांधाय, तेवारें सत्ताय कें० मत्तर प्रकृतिनुं बंधस्थानक होय. एनी स्थिति जघन्य तो अंतरमुहूः सं अने उत्कृष्ट तो त्रेवीश मागरोपम काळ पूर्वकोडी पृथक्त्व अधिक होय, जे जणी अनुत्तयामी देव चवीने त्यांमुधी विरतिपणुं न लहे, त्यांमुधी तेने ए बंधस्थानक होय. ते मध्येची देवविरति गुणगणे अत्रन्यास्यानीया कथाय चार, न बांधाय, तेंची तेरम कें० तेा प्रकृतिनुं बंधस्थानक होय. ए पण जघन्यची तो अंतरमुहूः अने उत्कृष्टची तेा देवाने पूर्वकोडी प्रमाण जाणवी. तेमध्ये वडी प्रमत्त अने अत्रमत्तगुणः प्रकृत्यानावरण चार कथाय न बांधाय, माटें त्यां नव कें० नव प्रकृतिनो बंध

होय. एनो काल जघन्य एक समय जे जणी कोइ एक जीव एक समयें मात्र सर्वविरतिपणुं छद्ने वीजे समयें मरण पामे, तेनी अपेक्षाये जाणवुं, अन्यथा जघन्य अंतरमुहूर्त्त अने उल्कष्टो तो देशोन पूर्वकोनी प्रमाण जाणवो. तेमध्ये हास्य, रति, जय अने जुगुप्सा, ए चार प्रकृतिनो बंधविधेद थये थके नवमे गुणठाणे पण के० पांच प्रकृति-नुं बंधस्थानक होय, तेमांहेथी वली पुरुपवेदनो बंधविधेद थये थके चउ के० चारनुं बंधस्थानक होय. तेमांहेथी संज्वलना क्रोधनो बंधविधेद थये थके ति के० त्रण प्रकृतिनुं बंधस्थानक होय. तेमांहेथी संज्वलनो मान विधेद थये थके दु के० वे प्रकृतिनुं बंधस्थानक होय. तेमध्येथी संज्वलनी मायानो बंधविधेद थये थके इको के० एक प्रकृतिनुं बंधस्थानक होय. ए दश, बंधस्थानक कहां. ए श्रेणीमध्येना बंधस्थानकनी जघन्य तो एक समयनी स्थिति अने उल्कष्ट तो अंतरमुहूर्त्त स्थिति जाणवी. केमके, कोइ एक जीव तो श्रेणीमध्ये ए बंधस्थानक एक समयमात्र स्पर्शि-ने पण मरण पामे, तेनी अपेक्षायें समयमान जाणवुं. ए दश बंधस्थानकें नव के० नव ज्ञयस्कारबंध, अछ के० आठ अदपतरबंध, दस के० दश अवस्थितबंध अने दुन्नि के० वे अवक्तव्यबंध जाणवा, ते कहे ठे.

ते मध्ये प्रथम नव मूयस्कारबंध जावियें ठैयें. त्यां जे जीव, उपशम श्रेणीयें चढी, अगीआरमुं गुणठाणुं अंतरमुहूर्त्तनुं ठे, तिहां अंतरमुहूर्त्त रहीने आगल चडवानुं स्थानक नथी, केमके मोहनीयनी प्रकृति उपशमावी ठे, तेनी सत्ता टली नथी, ते सत्ता टट्या विना आगलां गुणठाणां प्राप्त थाय नहीं, ते जणी त्यांथी पमतां दशमे गुणठाणे आवे, तिहां पण मोहनीयनो अवंधक होय, तिहांथी पडतां नवमा गुणठा-णाने पांचमे जागें एक संज्वलना लोचनो बंध करतां प्रथम समयें प्रथम अवक्तव्यबंध तथा आयुःक्षयें अगीआरमे गुणठाणे मरण पामीने अनुत्तरविमानें सुर थाय. ते प्रथम सत्तर प्रकृतिनो बंध करे, तेने प्रथम समयें वीजो अवक्तव्यबंध. एम वे अवक्तव्यबंध कखा. तथा नवमाना पांचमा जागथी पडतां चोथे जागें संज्वलनी माया साथें वे प्रकृतिनो बंध करतां तिहां प्रथम समयें प्रथम ज्ञयस्कार. वीजे जागें संज्वलनी माया साथें त्रण प्रकृति बांधतां प्रथम समयें वीजो ज्ञयस्कार. वीजे जागे संज्वलना क्रोध साथें चार प्रकृति बांधतां वीजो भूयस्कार. प्रथम जागें पुरुपवेद सहित पांच प्रकृति बांधतां चोथो ज्ञयस्कार. तिहांथी आठमाने ठेले जागें हास्य, रति, जय अने जुगुप्सा सहित नव प्रकृति बांधतां पांचमो ज्ञयस्कार. तिहांथी देशविरति गुणठाणे प्रत्याख्या-नावरण कपाय चार सहित तेर प्रकृति बांधतां षष्ठो ज्ञयस्कार. तिहांथी चोथे गुण

गणेशे अथवाख्यानावरण कपाय चार सहित सत्तर प्रकृति बांधतां सातमो ज्येष्ठा-
र. ते वली अन्तानुबंधिया चार कपाय सहित एकत्रीश प्रकृति बांधतां आठमो
ज्येष्ठाकार. ते वली मिथ्यात्वमोहनीय सहित वावीश प्रकृति मिथ्यात्वगुणगणेशे बांध-
तां नवमो ज्येष्ठाकार. ए नव ज्येष्ठाकार कक्षा. हवे आठ अद्वपतर कहीयें ठेयें.

तिहां मिथ्यात्वगुणगणेशे वावीशनो बंध करी चोथे गुणगणेशे सत्तर प्रकृतिनो बंध
करतां, प्रथम समयें प्रथम अद्वपतर जाणवो. वली सत्तरथी तेरनो बंध करतां, बीजो
अद्वपतर. एम विपरीतपणे लेवा. पण एटहुं विशेष जे एकत्रीशना बंधतुं एक अद्व-
पतर न होय, जे जणी मिथ्यात्वथी सास्वादनें न आवे, त्यां सास्वादने गुणगणेशे तो
सम्यक्त्वथी पडतांज होय, ते माटें वावीशना बंधथी एकत्रीशना बंधें न आवे, एम
आठ अद्वपतरबंध होय, अने दश बंधस्थानकें बीजा समयथी मांडीने चरम चरम
समय लगे दश अवस्थित बंध होय. एम मोहनीय कर्मेना ज्येष्ठाकारादिक बंधस्था-
नक कक्षा. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ २४ ॥

॥ हवे नामकर्मने विषे ज्येष्ठाकारादिक कहेवाने अर्थें प्रथम बंधस्थानक कहेवे. ॥

ति पण ठ अठ नवहिया, बीसा तीसे गतीस इग नामे ॥

उस्सग अठ तिवंधो, सेसेसु छाण मिकिकं ॥ २५ ॥

अर्थ—हवे नामकर्मनी जेटली प्रकृति एक समयें जे प्रायोग्य बंधाय तेवा बंधस्थानक
आठ, ते कहे ठे. तिपणठअठनवहियाबीसा के० त्रण, पांच, ठ, आठ, नव, अधिक बीश
एटले बीश शब्द, प्रत्येकनी साथें जोमीयें, तेवारें एक त्रेवीशनो बंध, बीजो पचीश-
नो, त्रीजो ठवीशनो, चोथो अष्टावीशनो, पांचमो उगणत्रीशनो, तीसेगतीसइगनामे
के० ठठो त्रीशनो, सातमो एकत्रीशनो, अने आठमो एकनो बंधस्थानक.

ए आठमध्ये मिथ्यात्वी जीव, मनुष्य, तिर्यंच, मिथ्यात्वगुणगणेशे अपर्याता
एकेंद्रिय प्रायोग्य एक वर्ष, बीजो गंध, त्रीजो रस, चोथो स्पर्श, पांचमो तेजस,
ठठो कामण, सातमो अगुरुलघु, आठमो निर्माण, नवमो उपघात, दशमी तिर्यंच-
गति, अगीआरमी तिर्यंचानुपूर्वी, वारमी एकेंद्रियजाति, तेरमुं औदारिक शरीर,
चौदमुं हुंरुसंस्थान, पंदरमुं स्थावरनाम, शोषमुं वादरनाम अथवा सूक्ष्मनाम, सत्त-
रमुं अपर्यातनाम, अठारमुं प्रत्येकनाम अथवा साधारणनाम, उगणीशमुं अस्थिर-
नाम, बीशमुं अशुचनाम, एकत्रीशमुं दोर्जाग्यनाम, वावीशमुं अनादेयनाम, त्रेवीशमुं
अयशनाम, ए त्रेवीशने बंधें अर्हीयां प्रत्येक साधारण साथें अने सूक्ष्मवादर साथें
जांगा चार थाप. ए प्रथम नामकर्मनुं बंधस्थानक कक्षुं.

तेमध्ये पराघात अने उद्धास, ए वे प्रकृति वधारीयें अने अपर्याप्ताने स्थानकें पर्याप्त नामकर्म कहीयें तेवारे पच्चीश प्रकृति; पर्याप्त एकेंद्रिय प्रायोग्य मिथ्यात्वीदेव, मनुष्य तथा तिर्यच वांधे. अर्हीआं जांगा वीश ते सत्तरीना टवायी जाणवा. ए वीजुं स्थानक, ते पच्चीश प्रकृतिने आतप अथवा उद्योतसहित करीयें तेवारे ठवीश प्रकृतिनो वंध. ए पण पर्याप्त एकेंद्रिय प्रायोग्य त्रण गतिना मिथ्यात्वी जीव वांधें, अर्हीआं जांगा शोल थाय. ए त्रीजुं वंध स्थानक.

तथा देवद्विक, पंचेंद्रियजाति, वैक्रियशरीर, वैक्रियांगोपांग, समचतुरस्रसंस्थान, पराघात, उद्धास, शुजखगति, व्रस, वादर, पर्याप्त, प्रत्येक, स्थिर अथवा अस्थिर, शुज अथवा अशुज, यश अथवा अयश, सुजग, सुस्वर, आदेय, वर्णचतुष्क, तेजस, कार्मण, अगुरुलघु, निर्माण, उपघात, ए अष्टावीश प्रकृति, देवगति प्रायोग्य मिथ्यात्वी तथा सम्यक्दृष्टि मनुष्य अने तिर्यच वांधे. तिहां स्थिरास्थिरादिक साथें जांगा आठ थाय, तथा तेमज नरकगति प्रायोग्य पण अष्टावीश प्रकृति वंधाय; पण एटहुं विशेष जे, देवद्विकने स्थानकें नरकद्विक तथा समचतुरस्रसंस्थानने स्थानकें हुंडसंस्थान अने अपरावर्त्तमान प्रकृति अशुज लेवी. अर्हीआं अष्टावीशनो जांगो एकज लेवाय. ए अष्टावीश प्रकृतिनुं वंधस्थानक चोयुं.

तथा सम्यक्दृष्टि जीव, जिननामसहित देवप्रायोग्य अष्टावीश वांधतां उगणत्रीश प्रकृतिनो वंध. अर्ही जांगो एक, जे जणी ए शुजज वंधाय तथा मनुष्यद्विक, पंचेंद्रिय जाति, औदारिकद्विक, ठ संवयणमांद्हेयुं एक संवयण, ठ संस्थान मांद्हेयुं एक संस्थान, व्रस, वादर, पर्याप्त, प्रत्येक, स्थिर अथवा अस्थिर, शुज अथवा अशुज, सौजाग्य अथवा दौर्जाग्य, सुस्वर अथवा दुःस्वर, आदेय अथवा अनादेय, यश अथवा अयश, शुजखगति अथवा अशुजखगति, पराघात, उद्धास, वर्णचतुष्क, तेजस, कार्मण, अगुरुलघु, निर्माण, उपघात, ए मनुष्य प्रायोग्य उगणत्रीश प्रकृतिना वंध स्थानकना जांगा. उँतालीशने ने आठ थाय, तेमज पंचेंद्रिय तिर्यच प्रायोग्य उगणत्रीश वंधप्रकृतिना पण जांगा एटझाज जाणवा. ए पांचमुं वंधस्थानक. तथा देवगति प्रायोग्य अष्टावीश प्रकृति ते आहारकशरीर तथा आहारकअंगोपांगसहित वांधतां त्रीश प्रकृतिनो वंध, अप्रमत्त साधुने होय. अर्हीआं जांगो एक थाय तथा मनुष्य प्रायोग्य उगणत्रीश वंध प्रकृतिने जिननाम सहित वांधतां सम्यक्दृष्टि देवनाने त्रीशनो वंध. ए ठहुं वंधस्थानक. तथा जिननाम सहित देवप्रायोग्य त्रीश प्रकृति वांधतां, एकत्रीश प्रकृति अप्रमत्त अपूर्वकरगुरुपज्ञावाळा साधु वांधे. अर्हीआं पण जांगो एक थाय. ए ज्ञानमुं वंधस्थानक.

तथा आठमा गुणगणने ठठे जागें नामकर्मनी त्रीश प्रकृतिनो वंध विवेद करी आगळे एक यशःकीर्त्ति वांधे, त्यां आठमुं नामकर्मनुं वंधस्थानक जाणवुं. एम आठ वंधस्थानकें एकेंद्रिय, विकलेंद्रिय, देवता, मनुष्य, तिर्यंच, नारकी, प्रायोग्य वंधनें करी तेर हजार नवसें ने पीस्तालीश जांगा थाय. ते सत्तरीना टवामांहे सवित्तर कहीशुं. तिहांथी जोइ लेवा.

ए आठ वंधस्थानकने विपे ज्यूसकारबंध ठ के० ठ ठे, ते जायें ठे. त्रेवीशनो वंध करी तथाविध विशुद्ध पच्चीश वांधतां प्रथम समयें प्रथम ज्यूसकार सिध्यात्वीने होय. ते पच्चीश आतप अथवा उद्योत सहित ठवीशने वंधें वीजो ज्यूसकार अथवा विशुद्ध तथा संक्लेशें देवप्रायोग्य अथवा नरकप्रायोग्य अष्टावीश वांधतां त्रीजो ज्यूसकार. ते देवप्रायोग्य अष्टावीशने जिननाम सहित उंगणत्रीश वांधतां चौथो ज्यूसकार. ते वली त्रीश प्रकृति मनुष्यप्रायोग्य अथवा देवप्रायोग्य वांधतां पांचमो ज्यूसकार. ते देवप्रायोग्य त्रीशने जिननामसहित एकत्रीश वांधतां, ठठो ज्यूसकार. एमज एक प्रकृति वांधी वली श्रेणीथी पन्ततो त्रीश तथा एकत्रीश वांधे खरो पण ते वंधस्थानकनुं जेद नहीं, तेथी तेनो जूदो ज्यूसकार न लेखववो. ए ठ ज्यूसकार कव्हा.

हवे रसग के० सात अटपतर कहे ठे. अपूर्वकरणें देवगति प्रायोग्य अष्टावीश, उंगणत्रीश, त्रीश अने एकत्रीश, वांधीने श्रेणी चढतां जे वंधने न्युजेदी एक यशःकीर्त्तिज वांधे, ते प्रथम अटपतर वंध; तथा कोइएक मनुष्य आहारकद्रिक अने जिननाम सहित देवप्रायोग्य एकत्रीश प्रकृति वांधतो मरीने देवलोकें जाय त्यां प्रथम समयें मनुष्यप्रायोग्य त्रीश प्रकृति वांधे, त्यां वीजो अटपतर वंध; तेहज देवलोक थकी चवी मनुष्य थयो थको जिननाम सहित देवगतिप्रायोग्य उंगणत्रीश वांधे, तेने आद्यसमयें त्रीजो अटपतर अने जेवारें कोइ मनुष्य देवगति प्रायोग्य उंगणत्रीश वांधतो, विशुद्धपरिणामें देवगतिप्रायोग्य अष्टावीश वांधे, तेवारें आद्य समये चौथो अटपतर; ते अष्टावीश वांधतो संक्लिष्ट परिणामने वशें एकेंद्रियप्रायोग्य ठवीश वांधे, तिहां पांचमो अटपतर; तेहिज ठवीशवालो पच्चीश वांधे, तेवारें ठठो अटपतर; ते पच्चीशवालो त्रेवीश वांधे, तेवारें सातमो अटपतरबंध जाणवो.

तथा थाठे वंधस्थानकें वीजा समयथी मांमीने चरम समय लगें अठ के० आठ अवस्थितबंध होय.

तथा तिर्यंचो के० त्रण अव्यक्तबंध कहे ठे. श्रेणीथी पन्ततां नामकर्मनो सर्वथा अवंधक यज्ञने फरी यशःकीर्त्ति नामकर्म वांधे, तिहां प्रथम समये पहेलो अव्यक्तबंध; तथा उपशांतमोद्गुणगणे मरण पामी काळ करीने अनुत्तर विमानें. देवता

धाय, तिहां धुर समयधी मनुष्यधी मनुष्य प्रायोग्य उंगणत्रीश प्रकृति बांधे, ते वीजो अव्यक्तबंध; तथा तिहां कोइ एक जिननाम सहित त्रीश प्रकृति बांधे, तेवारें तेनी अपेक्षायें प्रथम समयें त्रीजो अव्यक्तबंध जाणवो. ए त्रए अव्यक्तबंध कह्या. एम नामक-र्मनी उत्तरप्रकृतिनां बंधस्थानक, ज्ञयस्कारबंध, अदपतरबंध, अवस्थितबंध, अने अव्यक्तबंध, ए चारे कह्या.

सेसेसुष्ठाणमिक्किं के० हवे शेष एक ज्ञानावरणीय, वीजुं वेदनीय, त्रीजुं आयु, चोथुं गोत्र, अने पांचमुं अंतराय, ए पांच कर्मनुं एक एक बंधस्थानक होय. केम के ज्ञानावरणीय अने अंतराय, ए वे कर्म ध्रुवबंधी ठे. तेमाटें दशमा गुणगणा सुधी एनी सर्व पांचे प्रकृति जेद्वीज बंधाय. त्यां ज्ञयस्कार अने अदपतर बंध न होय अने एक अवस्थितबंध सदाय होय, अने शेष वेदनीय, आयु ने गोत्र, ए त्रण कर्मनी प्रकृति बंधविरोधिनी ठे, तेथी ते एक समयें एकज बंधाय तेथी तेनुं बंधस्थानक पण एकज होय. अहींशां ज्ञयस्कार तथा अदपतरबंध न होय अने वेदनीय तो तेरमा गुणगणा सुधी बंधाय ठे, माटें ते विना शेष चार कर्मनो अव्यक्तबंध एक होय, केम के अगीश्वारमे गुणगणे अवंधक होइने फरी बांधतां प्रथम समयें अव्यक्तबंध अने तेवार पठी द्वितीयादिक समयें अवस्थितबंध जाणवो. ए-टखे सविस्तर प्रकृतिबंध कह्यो.

अहींशां मूलप्रकृतिनो तो जघन्य एक, उत्कृष्टो आठनो बंध ठे अने उत्तरप्रकृतिनो जघन्य एक, उत्कृष्टो चम्मोतेरनो बंध ठे, अहींशां अनादि, सादि, अनंत अने सांत, ए चार जांगा पोतानी मतियें विचारी कहेवा. तिहां मूलप्रकृतिना बंधस्थानकें, उर्वें सादि सांत जांगो होय. जे जणी जवजवने विषे एकज वार आयु बांधे, तिहां आठनो बंध अने शेष काळें सात प्रकृतिनुं बंधस्थानक होय. तथा उत्तरप्रकृतिमध्यें ज्ञानावरणीय तथा दर्शनावरणीयनुं एकेक बंधस्थानक, अने वेदनीयनो एकनो बंध, तथा मोहनीयनो वावीशनो बंध, गोत्रनो एकनो बंध, अंतरायनो पांचनो बंध, ए-टखे बंधें अजजघनी अपेक्षायें अनादि अनंत अने जजघनी अपेक्षायें अनादि सांत तथा सादि सांत, ए त्रण जांगा होय, अने शेष बंधस्थानकें सादि सांत जांगो एकज होय. ए सादि सांतपणुं ते स्थितिमान जाणवुं. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ १५ ॥

एम ज्ञयस्कारादिक प्रकारें करी कर्मप्रकृतिनो बंध कह्यो.

॥हवे मूलप्रकृति तथा उत्तरप्रकृतिनो स्थितिबंध स्वामित्वघारें करी सविस्तरपणे कहे ठे. ॥

वीसयर कोडि कोडि, नामे गोए य सत्तरी मोहे ॥

तीसयर चउसु उदही, निरय सुराळमि तितीसा ॥ १६ ॥

अर्थ-वीसघर के० संख्याये वीश अने अघर एटले तरी शकाय नहीं, ते साटं ए अतर कहेतां सागर तेनी उपमायें करी मध्युं जे कालमान, तेने सागरोपम कहीयें, तिहां पद्यनी उपमायें पद्योपम कहीयें. ते योजन प्रमाणे कूबो असंख्यवालायें नरी सो सो वर्षे एकेक केशखंरु काहाडतां कूप निर्लेप थाय, तेनो काल, तेने अद्वापल्योपम कहीयें तेवा दश कोडाकोडी कूपमान क्षेत्र ते सागरोपम, तेने निर्लेपनो काल, तेने अद्वासागरोपम कहीयें. ते अद्वासागरोपमनी कोडिकोडी के० वीश कोडाकोडी नामेगोएय के० नामकर्म अने गोत्रकर्मनी उत्कृष्टी स्थिति होय, एटले वांधेखुं कर्मदल विणरो नहीं तो एटलो काल रहे तथां परिणाम विशेषें स्थितिघात करतो अपवर्तनकरणें करी स्थिति घटावतां घटी पण जाय, तेम उद्धर्तनाकरणें करी स्थितिने वधारे पण खरी अने जो निकाचित्तबंध कख्यो होय, तो वंधें घटे नहीं. एनो अवाधाकाल, वे हजार वर्षनो जाणवो.

तथा सत्तरीमोहे के० मोहनीयकर्मनो उत्कृष्ट स्थितिवंध सीत्तर कोडाकोडी सागरोपम प्रमाण कख्यो ठे. ए वंध उत्कृष्ट संक्षेपें मिथ्यात्व गुणजाणे होय अने अवाधा काल सात हजार वर्षहीन कर्मदलनो निपेक कहेतां ए कर्मनो रसोदय काल जाणवो. एटले त्रण कर्म कहां अने ए थकी इतर एटले अन्य जे चार कर्म, एटले एक ज्ञानावरणीय, वीजुं दर्शनावरणीय, त्रीजुं वेदनीय अने चोथुं अंतराय, चउसु के० ए चार कर्मनी उत्कृष्टी स्थिति तीसघर के० त्रीश कोडाकोडी सागरोपमनी उत्कृष्ट संक्षेपें मिथ्यात्वगुणजाणे होय. ए चार कर्मनो अवाधाकाल त्रण हजार वर्षनो, ते त्रण हजार वर्ष हीन त्रीश कोडाकोडी सागरोपम रसोदय काल जाणवो.

उदही के० समुद्र एटले परमायें सागरोपम जाणवुं. तेवा तिसीसा के० ते त्रीश सागरोपम कालनी स्थिति आयुःकर्मनी निरयसुराउंमि के० नारकी अने देवायुनी अपेक्षायें कहीयें. एटले अत्यंत संक्षिप्तपरिणामें मिथ्यात्वीने नरकायुनो वंध ते त्रीश सागरोपम कालप्रमाण होय अने अत्यंत विशुद्धपरिणामें प्रमत्त तथा अप्रमत्ते ते त्रीश सागरोपम सुरायुनो वंध होय. अहींआं अवाधाकाल उत्कृष्ट तो पूर्व कोडीनो त्रीजो जाग अने जघन्यथी तो अंतरमुहूर्त्तकाल होय. अहींआं उत्कृष्ट आयुबंधें नियत उत्कृष्टो अवाधाकाल न होय, ते जणी जिन्र लेखव्यो. एनो रसोदय काल, ते त्रीश सागरोपम जाणवो, परंतु पूर्वकोडीने त्रीजे जागें हीन न जाणवो. अहींआं आयुकर्मनी मूलप्रकृतिनो उत्कृष्ट स्थितिवंध कहेवाने अवसरें नरकायु तथा देवायु, ए वे उत्तरप्रकृतिनो उत्कृष्ट स्थितिवंध काल कख्यो, ते ग्रंथगौरव टालवा जणी कख्यो, अथवा ए वधेखुं किंचित् अनेदपणुं जणावधाने अर्थे कख्यो. ॥ २६ ॥

॥ हवे मूलप्रकृतिनो जघन्य स्थितिवंध कहेठे ॥
मुत्तूअ कसाय छिइ, वार मुहुत्ता जहन्न वेयणिए ॥
अठ ठ नाम गोए, सु सेसएसु मुहुत्तं तो ॥ १७ ॥

अर्थ—मुत्तूअकसाय के० अकपाय एटले कपायोदय रहित एतुं अगीआरमुं, वारमुं अने तेरमुं, ए त्रण गुणगणा मूकीने शेष सरागी गुणस्थानकें वेयणिए के० वेदनीय कर्मनो अत्यंत जहन्न के० जघन्य छिइ के० स्थितिवंध, वारमुहुत्ता के० वार मुहुत्त प्रमाण होय, तथा ग्रंथांतरें एक मुहुत्तनुं पण कहुं ठे. अहींआं एटलुं विशेष जे कपायोदय रहित जे अगीआरमुं, वारमुं, अने तेरमुं गुणगणुं ठे, तिहां कपायने अजावें स्थितिवंध, तथा रसबंध न होय. परंतु केवल योग प्रत्यक्ष प्रकृतिबंध तथा प्रदेशबंध होय, ते प्रथम समयें बांधे तथा बीजे समयें वेदे अने त्रीजे समयें विणशे पण कपाय प्रत्ययिक स्थितिवंध न होय. ते जणी ते गुणगणां अहींआं वज्जित कत्यां ठे. अहींआं जघन्य वेदनीय स्थितिवंधें अवाधाकाल पण जघन्य अंतर मुहुत्तनो होय, तेथी हीन शेष रसोदय काल समजवो अने एक आयुविना शेष सात कर्मनो जघन्य स्थितिवंधकालें अवाधाकाल पण जघन्य जाणवो.

अठठनामगोएसु के० अने नामकर्म तथा गोत्रकर्म, ए वे कर्मनो जघन्यस्थिति-बंधकाल अत्यंत विशुद्धपणे सूक्ष्मसंपरायने प्रांते आठ मुहुत्त प्रमाण होय, तिहां अवाधाकाल, अंतरमुहुत्तनो होय, ए त्रण कर्मनो स्थितिवंध कह्यो.

सेसएसुमुहुत्ततो के० तेथी शेष रखां जे एक ज्ञानावरणीय, बीजुं दर्शनावरणीय अने त्रीजुं अंतराय, ए त्रण कर्मनो सूक्ष्मसंपराय नामा दशमा गुणगणाने प्रांते अने एक मोहनीयकर्मनुं वादरसंपराय नामा नवमा गुणगणाने प्रांते तथा आयुःकर्मनुं प्रथमनां वे गुणगणे अंतरमुहुत्त प्रमाण जघन्य स्थितिवंध होय. ॥ १७ ॥

ए रीतें सामान्यप्रकारें मूलप्रकृतिनो उत्कृष्ट स्थितिवंध तथा जघन्य स्थितिवंध कही-ने, हवे विशेष प्रकारें एकसो ने वीश उत्तरप्रकृतिनो उत्कृष्ट स्थितिवंध कहीं ठैयें. तथा बांधेहुं कर्म ज्यां लगें पोतानो विपाक देखाडे नहीं, तेने अवाधा कहीं, तथा अवाधा काल पठी कर्मने वेदवाने प्रथम समयें बहु अने तेथी वही द्वितीय समयें हीन, तृतीय समयें घणुं हीन, एम कर्मदल वेदवा सन्मुख जे दलरचना विशेष तेने निपेक कहीं. एनी स्थापना कहेशे.

विग्धा वरण असाए, तीसं अठार मुहुम विगल तिगे ॥
पढमा गिइ संघयणे, दस डसु चरिमेसु जग बुढी ॥ १८ ॥

अर्थ-विष्वा के० एक दानांतराय, वीजो छाजांतराय, त्रीजो जोगांतराय, चोषो उपजोगांतराय, पांचमो वीर्यांतराय, ए पांच अंतराय कर्मनी प्रकृति तथा वरण के० एक मतिज्ञानावरणीय, वीजो श्रुतज्ञानावरणीय, त्रीजो श्रवधिज्ञानावरणीय, चोषो मनःपर्यवज्ञानावरणीय, पांचमो केवलज्ञानावरणीय, ए पांच ज्ञानावरणीय कर्मनी प्रकृति, तथा एक चक्षुदर्शनावरणीय, वीजुं अचक्षुदर्शनावरणीय, त्रीजुं श्रवधिदर्शनावरणीय, चोषुं केवलज्ञानावरणीय, अने पांच निद्रा, तथा असाए के० अशातावेदनीय, एवं वीश उत्तरप्रकृतिनो तीसं के० त्रीश कोनाकोडी सागरोपमनो उत्कृष्ट स्थितिवंध, मिथ्यात्वीने होय. तिहां अवाधा त्रण हजार वर्षनी जाणवी. त्रण हजार वर्ष हीन कर्मस्थितिनो रसोदयकाल जाणवो.

अने अट्टारसुद्धमविगलतिगे के० अट्टार कोडाकोडी सागरोपमनी उत्कृष्ट स्थिति-बंधकाल, एक सूक्ष्म, वीजो अपर्याप्त, त्रीजो साधारण, ए सूक्ष्मत्रिक तथा विकस-त्रिक, एट्ठे वैद्वियजाति अने चौरिद्वियजाति, एवं ठ प्रकृतिनो अट्टार कोनाकोडी सागरोपम प्रमाण उत्कृष्ट स्थितिकाल जाणवो. अहींआं अट्टारसें वर्षनो अवाधाकाल जाणवो. एवं ठवीश प्रकृति थइ.

तथा पढमागिइसंधयणे के० प्रथमाकृति एट्ठे पद्देलुं समचतुरस्रसंस्थान तथा प्रथम वज्ररूपनाराचसंधयण, ए वे प्रकृतिनी उत्कृष्टस्थिति दस के० दश कोडा-कोडी सागरोपमनी जाणवी. अहींआं एक हजार वर्ष अवाधाकाल जाणवो. अने डुमुचरिमेसुडुगबुद्धि के० आगला एकेक संस्थाने तथा एकेक संधयणे, एम वे वे प्रकृ-तिने विपे अनुक्रमे वे वे कोडाकोडी सागरोपमनी स्थितिवंधमां वृद्धि करीयें, एट्ठे ए चाव जे न्यग्रोधसंस्थाने तथा रूपनाराचसंधयणे वार कोनाकोडी सागरोपमनी स्थिति अने वारसें वर्ष अवाधाकाल तथा सादि संस्थान अने नाराचसंधयणे चौद कोडाकोडीनी स्थिति अने चौदसें वर्ष अवाधाकालें हीन निपेक काल जाणवो. तथा वामनसंस्थाने मतांतरे कुब्जसंस्थाने अने अर्जुनाराचसंधयणे शोल कोडाकोडी सागरोपम स्थिति तथा शोलसें वर्ष अवाधाकालें हीन निपेक काल तथा कुब्जसंस्थाने मतांतरे वामनसंस्थाने अने कीलिकासंधयणें अट्टार कोडाकोडी सागरोपमनी स्थिति अने अट्टारसें वर्षनो अवाधायें हीन निपेक काल तथा हुंरुसंस्थान अने ठेवठे संधयणे वीश कोनाकोडी सागरोपमनी उत्कृष्ट स्थिति अने वे हजार वर्ष अवाधाकालें हीन वीश कोडाकोडी सागरोपम रसोदय काल जाणवो. एम ठ संधयण तथा ठ संस्थाननो उत्कृष्ट स्थितिकाल कस्यो. एवं आठवीश प्रकृतिनो स्थितिवंध कस्यो. इति समुद्ययार्थः ॥ २८ ॥

चाळीस कसाएसु, मिउ लहु निधुएह सुरहि सिय महुरे ॥
दसदो सह समहिया, तेहालिहं विलाईणं ॥ १९ ॥

अर्थ— चाळीसकसाएसु के० अनंतानुबंधीआ चार, अप्रत्याख्यानावरण चार, प्रत्याख्यानावरण चार, संज्वलना चार, ए शोल कपायनो बंध, चाळीश कोनाकोनी सागरोपमनी उत्कृष्ट स्थिति बंध उत्कृष्ट संकेशे मिथ्यात्त्व गुणगणे, सन्निआ मिथ्यात्वीने होय, अने चार हजार वर्षे अवाधाकालें हीन निपेककाल जाणवो. एटले चोपन्न प्रकृति कही. तथा एक मिउ के० मृडु एटले सुकमाल स्पर्श, वीजो लहु के० लघुस्पर्श, वीजो निरुण्ह के० लिग्ध एटले चीकटस्पर्श, अने चोथो उल्ल स्पर्श, पांचमो सुरहि के० सुरजि गंध, ठठो सिय के० श्वेत एटले उज्ज्वल वर्ण, सातमो महुरे के० मधुर रस, ए सात नाम-कर्मनी प्रकृतिनी उत्कृष्ट स्थिति, दस के० दश कोनाकोनी सागरोपमनी जाणवी. तेनो अवाधाकाल एक हजार वर्षे एटले कालें हीन कर्मदल निपेक रसोदय-काल जाणवो.

तेवार पठी नामकर्मनी प्रकृतिना एकेका वर्ण तथा एकेका रसें प्रत्येक दोसहस-महिया के० अठी कोनाकोनी सागरोपमनी स्थिति बधारीये. तेहालिहं विलाईणं के० ते केम हालिडवर्ण अने आम्ल रस, ए वे नामकर्मनी प्रकृतिनी उत्कृष्ट स्थिति सा-नावार कोडाकोनी सागरोपमनी ते सानावारसें वर्षे अवाधा कालें हीणी स्थिति रसोदय काल जाणवो. तथा रक्तवर्ण अने कपायेलो रस, ए वे नामकर्मनी प्रकृतिनी पंदर कोनाकोनी सागरोपम उत्कृष्ट स्थिति, ते पंदरसें वर्षे अवाधाकालें हीणी कर्मदलनी स्थिति रसोदय काल जाणवो. तथा पीतवर्ण अने कटुक रस, ए वे नामकर्मनी प्रकृतिनी सानासत्तर कोनाकोनी सागरोपमनी उत्कृष्ट स्थिति अने साडासत्तरसें वर्षे अवाधा कालें हीन स्थिति कर्मदलिकनो निपेककाल जाणवो. श्यामवर्ण अने तीक्ष्ण रस, ए वे नामकर्मनी प्रकृतिनी उत्कृष्ट स्थिति बंध वीश कोनाकोनी सागरोपम, वे हजार वर्षे अवाधाकालें हीन कर्म स्थिति कर्म निपेककाल जाणवो. ॥ इति समुच्च-चार्यः ॥ १९ ॥

दस सुह विहगइ उच्चै, सुर डग धिर उक पुरिस रइ दासे ॥

मिठे सत्तरि मणु डग, इठी साएनु पसरस ॥ ३० ॥

अर्थ—दस के० दश कोनाकोनी सागरोपमनी उत्कृष्टस्थितिबंध, एटली प्रकृतिनी होय, तेनां नाम कहे ठे. सुह विहगइ के० एक शुभविद्यायोगति, उच्च के० वीजी उच्चोत्र अने सुरडग के० वीजी देवगति, चोपी देवानुपूर्वा तथा धिरउक के० एक स्थिरनाम,

वीजी शुभनाम, व्रीजी सौजांग्यनाम, चोथी सुखरनाम, पांचमी आदेयनाम, ठाडी यशः-
कीर्तिनाम, एवं दश प्रकृति थइ तथा अग्नीआरमी पुरिस के० पुरुषवेद मोहनीयनी
प्रकृति, वारमी रइ के० रतिमोहनीय, तेरमी हासे के० हास्यमोहनीय, ए तेर प्रकृ-
तिनी उत्कृष्टी स्थिति होय. तिहां अवाधाकाल एक हजार वर्षनो होय, तेठला वं
हीन दश कोडाकोडी सागर ए तेर प्रकृतिनुं कर्मदल निपेककाल उरुर्चना अपवर्त्तना-
विना स्वाभाविक वेदनकाल जाणवो. तेमध्ये अपवर्त्तनायें घटे, उदवर्त्तनायें तथा
संक्रमणादिकें करी अधिक स्थिति पण होय. एवं व्याशी प्रकृतिनी स्थितिनुं
कालमान कहुं.

अने मिष्टेसत्तरि के० मिथ्यात्वमोहनीयनी उत्कृष्टी स्थिति सीत्तेर कोडाकोडी
सागरोपम सात हजार वर्ष, अवाधाकालें हीन उत्कृष्टस्थिति कर्म निपेककाल जाणवो,
अने सम्यक्त्वमोहनीयनो स्थितिवंध नथी तेथी स्थितिवंध तथा अवाधाकाल न
कणो. अने उदयकाल ठाशठ सागरोपम पूर्वकोनी पृथक्त्वे अधिक जाणवुं. तथा
मिथ्रमोहनीयनो निपेककाल अंतर मुहूर्त्तनो, एटखे पंचाशी प्रकृति थइ.

तथा मणुपुत्र के० मनुष्यगति, मनुष्यानुपूर्वी, इन्दीसाएसु के० स्त्रीवेद अने
शातायेदनीय, ए चार प्रकृतिनी उत्कृष्टी स्थिति पषरस के० पंदर कोडाकोडी
सागरोपम प्रमाण पंदरमें वर्ष अवाधाकाल ते पंदरसें वर्ष हीन कर्मस्थिति कर्मनिपेक
काल जाणवो. अहींथां जो पण मनुष्यानुपूर्वीनो उदय तो वक्रगतियें वे प्रण समय
समें होय, तो एटखो निपेक काल केम संजयीयें? तथापि एनो उदय मनुष्यगतिम-
ध्ये संक्रमण करणें करी संक्रमावी जागये, तेथी दक्षिण रचना विशेष निपेककाल
जाणवो. एवं नेव्याशी प्रकृति कही ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३० ॥

जय कुष्ठ अरइ सोए, विउवि तिरि उरल निरय डगनीए ॥

तेअपण अथिर उके, तसचउ थावर डग पाणदि ॥ ३१ ॥

अर्थ-जय के० जयमोहनीय, कुष्ठ के० जुगुप्सा मोहनीय, अरइसोए के० अरति
मोहनीय, शोकमोहनीय, विउवि के० वैक्रियशरीर, वैक्रियश्रंगोपांग तथा मनांतो
वैक्रियसंधानन, वैक्रियवैक्रियबंधन, वैक्रियतेजसबंधन, वैक्रियकामगणबंधन, वैक्रियते-
जसकामबंधन, ए वैक्रिय मतक कहीयें. जे जणी वैक्रिय शरीर बांधतां ए साते
होई संशय. एवं अग्नीआर थइ, तथा वारमी निरि के० नियंत्रगति, तेरमी नियं-
त्राहूर्त्त. ए नियंत्रद्विक, टगस के० चौदसुं औदारिक शरीर, पंदरसुं औदारिक शं-
करोत्त, ए औदारिकद्विक तथा मनांतरे औदारिकसंधानन, औदारिकऔदारिकबंधन,

श्रौदारिकतैजसबंधन, श्रौदारिककर्मणबंधन, श्रौदारिकतैजसकर्मणबंधन, ए श्रौदारिक सप्तक लीजें, केम के ए श्रौदारिकशरीर बांधतां साते सायें बांधाय. एवं वीश प्रकृति थइ. निरयडुग के० नरकदिक, नीए के० नीचैगोत्र, तेश्रपण के० एक तैजस, वीजुं कर्मण, त्रीजुं अग्रुरुलघु, चोथुं निर्माण अने पांचमुं उपघात, ए तैजस पंचक, मतांतरें तैजससंघातन, कर्मणसंघातन, तैजसतैजसबंधन, कर्मणकर्मणबंधन, तैजसकर्मणबंधन, ए जेलतां तैजस दशक धाय. एवं तेत्रीश प्रकृति थइ, तथा अथिरठके के० अथिरनाम, अशुचनाम, दौर्जाग्यनाम, दुःस्वरनाम, अनादेयनाम अने अयशअकीर्त्ति नाम, ए अथिरपटक. एवं उंगणचालीश प्रकृति थइ. तसचउ के० त्रसनाम, वादरनाम, पर्याप्तनाम अने प्रत्येकनाम, ए त्रसचतुष्क. एवं त्रैतालीश प्रकृति थइ. यावर ५ स्थावरनाम, इग के० एकैन्द्रियजाति, पण्दि के० पंचैन्द्रियजाति, ए वैतालीश प्रकृति आ गाथामां कही. ॥ इति ॥ ३१ ॥

नपु कुखगइ सासचउ, गुरु ककड रुक्क सीय डुग्गंधे ॥

वीस कोडा कोडी, एवइआ वाह वास सया ॥ ३२ ॥

अर्थ- नपु के० नपुसकवेदमोहनीय, कुखगइ के० अशुजविहायोगति, सासचउ के० उश्वासनाम, उपघातनाम, आतपनाम अने पराघातनाम, ए उश्वासचतुष्क, गुरुके० गुरुस्पर्शनाम, ककड के० कठोरस्पर्शनाम, रुक्क के० रुक्कस्पर्शनाम, सीय के० शीतस्पर्शनाम, डुग्गंधे के० दुर्गंधनाम. एवं अगीआर प्रकृति अने पूर्वली गाथामध्यें वैतालीश प्रकृति कही ठे. एम सर्व मदी सत्तावन प्रकृतिनो उत्कृष्ट स्थितिवंधकाल वीसकोडाकोडी के० वीश कोडाकोडी सागरोपम प्रमाण जाणवो. ए उत्कृष्ट संक्लेशे वर्चतो मिथ्यात्वी जीव बांधे, ते मध्यें पांच प्रकृति मोहनीयनी, एक गोत्रनी अने शेष एकावन प्रकृति नामकर्मनी जाणवी. तिहां अवाधाकाल वे हजार वर्षनो होय. त्यांलगें ते कर्म रस्तधी तथा प्रदेशधी उदय न आवे अने जो संक्रमकरणे करी तुदयप्रकृति समजातिय मध्यें संक्रमावी उदय आवे, तो एक बांधावलिका, वीजी संक्रमावलिका व्यतित धये धके उदय आवे. जेम अनंतानुबंधीआनी विसंयोजना करी उपशांत मोहधी अडाकये पडे तो कोइएक प्रथम गुणवाणे आवे. त्यां मिथ्यात्व प्रत्ययें अनंतानुबंधीआ चार बांधे, तेनी बांधावली गये धके अप्रत्याख्यानदिक जे पूर्वबांधे-ठे तेमांहे संक्रमावी वेदे, तथा अपवर्त्तनादिक करणे करी, अल्पकालकरी पण वेदे, तथा अवाधा अतिक्रमे धके गायना पूठनी परें प्रथम बहु विस्तीर्णदल रचना, वीजे समयें विशेष हीन, एम समय समय विशेष हीन हीन करतां ए रीतें अर्द्धमा-

प्रस्थिति, प्रांतें अर्द्धदल होय. ए रीतें जे उदयावलि कानुं रचवुं, ते निपेक कहीयें. तेनो काळ ते निपेककाल जाणवो. ते जे कर्मनी जेटली स्थिति, ते मध्येंची अत्राधा-
काळ काढतां शेष रहे, ते निपेककाल कहीयें. एवइ अत्राधाहवाससया के० जे कर्मनी
जेटला कोनाकोनी सागरोपमनी स्थिति, एटला सडकडा वर्प, ते कर्मनी अत्राधा जाणवी.
ते जघन्य अत्राधाकाळनी स्थिति अंतरमुहूर्त्तनी ठे, तिहां कंरुक एटले अंगुलीनो अतं-
न्यातमो जाग तेना जेटला आकाशप्रदेश तेटला समय प्रमाण जे कर्मस्थिति विशेष, तेटली
स्थिति विशेष अतिक्रमे थके प्रथम जे उत्कृष्ट अत्राधाकालनुं स्यानक इतुं, ते अत्रा-
धाकाळना स्यानकमांहेची एक समय हीन अत्राधाकालनुं वीजुं स्यानक थाय. एम
वखी पण कंरुक मात्र हीन कर्मस्थिति होय थके समय हीन अत्राधाकालनुं वीजुं
स्यानक थाय, एम कंरुक कंडक मात्र स्थितिनी हाणीयें समय समय हीन अत्राधा-
काळनुं पण स्यानक थाय. एम अत्राधाकालनी उत्कृष्ट स्थिति थकी उतरतां जघन्य
स्थितिपर्यंत कंरुकसंख्या अने अत्राधाकालनां स्यानक यावत् तुट्य थाय.

जे मूलप्रकृतिनी तथा उत्तरप्रकृतिनी जेटली फोडाकोनी सागरोपमनी स्थिति
होय ते प्रकृतिने तेटला शत वर्षनो अत्राधाकाल होय. एटले वांध्या पठी पण एटला
काळ छमें ते कर्म उदय न थावे, तेने अत्राधाकाल कहीयें. तथा पोतपोताने अत्रा-
धाकाळ हीन जे कर्मस्थिती, ते कर्मनो निपेक कहेतां जोग्यकाल होय. निपेक ते कर्म उदय
काळें प्रथम यहु प्रदेशाप्र सामटो उदय थावे अने पठी समय समय हीन हीनतर
थाय. यायन् कर्मनी स्थिति ते वेद्वे समयें अत्यंतम उदय होय, एने निपेक कहीयें. ए
तत्पावन प्रकृति तथा आगळ नेव्याशी प्रकृतिनुं उत्कृष्ट स्थितिवंध कळुं, अने देवायु
तथा नरकायु, ए वे प्रकृतिनुं उत्कृष्ट स्थितिवंध तेत्रीश सागरोपम प्रमाण मूलप्रकृति
मायें कळुं ठे. तेहीज आर्ही पण खेवुं. एम सर्व मली एकसो ने अडतालीश प्रकृ-
तिनुं उत्कृष्ट स्थितिवंध कळुं. ॥ इति नावार्थः ॥ ३२ ॥

गुरु कोडि कोडी अंतो, तिवाहाराण जिन्नमुह वाहा ॥

॥ अथ जघन्य स्थितिवंधः ॥ लहु विड संख गुणूणा, नर

निरियाणाउ पद्धतिगं ॥ ३३ ॥

अर्द्ध-गुरुकोडिकोनी अंतो के० उत्कृष्ट स्थितिवंध अंतःकोनाकोनी सागरोपम
काळनो निवाहाराण के० तीर्थकर नामकर्म तथा आहारकशरीर, आहारकअंगोपांग,
आहारकमंथानन, आहारकआहारकबंधन, आहारकनेत्रसबंधन, आहारककामणबंधन
अने आहारकनेत्रमकामबंधन, ए आहारक सनक. एयं नामकर्मनी अत्र प्रकृतिनी,

उत्कृष्टी स्थिति कोडाकोडी सागरोपम होय. अर्हीआं शिष्य पूटे ठे के, हे जगवन् कोकाकोमी सागरोपम जिननामनो काल कछो एटलो काल तो, जीव तिर्यचगतिमां गया विना न रहे. अने तिर्यचगतिना जीवमध्यें तो जिननामनी सत्ता पण निपेधि ठे, तो एटलो काल क्यां पूर्ण करे ? तथा तीर्थकरनामकर्म तीर्थकरजव थकी अर्वाक त्रीजे जवे बांधे ठे एम पण कछुं ठे, ते पण केम घटे ? अर्हीआं गुरु उत्तर कहेठे के “जं मिह्निकाइश्च तिष्ठं, निरय जवे तंनिसेहिअं संतं ॥ इयरंमि नडिदोसो, उव-ट्टणा वट्टणामज्जा ॥ १ ॥”

ए गाधानो अर्थ कहेठे के, तिर्यचमध्यें जे जिननामनी सत्ता निपेधि तथा त्रीजें जवें बंधाय, ते तो निकाचित जिननामनी अपेहायें जाणवो. तीर्थकरजव पहेलो, त्रीजा जवें निकाचे, ते कर्म सकल करणने असाध्य होय, अने जे निकाचित न होय, ते कर्मनी तो अपवर्त्तना कहेतां स्थितिरसनुं घटावुं अने उद्धर्त्तना एटले स्थितिरसनुं वधारुं तथा संक्रम एटले पर प्रकृति मांहे संक्रमावुं, तथा उवेखुं इत्यादिक करण साध्य होय. ते जिननाम घणा जव पहेलो पण बंधाय, तथा अंतःकोकाकोमी सागरापमे स्थिति पण अपवर्त्तनायें घटावे, तथा पर प्रकृति मांहे संक्रमावतां कांइ दूपण नथी तथा ए आठ कर्म प्रकृतिनो जिनमुहवाहा के० अवाधाकाल अंतर मुहूर्त्त ठे. ते जणी जिननाम जेणे बांध्युं होय, तेने अंतर मुहूर्त्त पठी जिनादिकनो प्रदेशोदय थाय, तेथी करी तेनो अन्य जीवनी अपेहायें महीमा विशेष होय, पूजा महस्वनी वृद्धि होय. एम एकसो ने उपन्न प्रकृतिनी उत्कृष्टि स्थिति कही.

इवे ग्रंथगौरव टालवा जणी ए आठ प्रकृतिनी जघन्य स्थिति अर्हीज कहे ठे. जिननाम अने आहारक सप्तक, एवं आठ प्रकृतिनी लहुठिइसंखगुण्णा के० लघु एटले जघन्य स्थिति, उत्कृष्ट स्थिति थकी संख्यात गुणी हीणी जाणवी; जे जणी अंतर मुहूर्त्तनी परें अंतःकोडाकोडीना पण असंख्याता जेद होय, जे जणी संझीया पंचेंद्रिय पर्याप्तानी स्थितिवंधथी अधिक उत्कृष्टी स्थिति साधु बंध. सगें जेटला स्थितिवंध, ते सर्व अंतःकोडाकोडी सागरोपम प्रमाण कहीयें.

इवे शेष वे आयुनो उत्कृष्ट स्थितिवंध कहे ठे. नरतिरियाणाउपल्लतिगं के० एक मनुष्यनुं आयु अने बीजुं तिर्यचनुं आयु, ए वेनो उत्कृष्ट स्थितिवंध, त्रण पत्योपम जाणवो. जे जणी प्रथम आरे तथा देवकुरु अने उत्तरकुरुना मनुष्यनुं त्रण पत्योपमायु ठे. तेनो अवाधाकाल उत्कृष्टथी तो पूर्वकोमीना त्रीजा जाग प्रमाण. जे जणी संख्यातावर्पायुना मनुष्य विना अन्य गतिथी चवी युगलीयुं मनुष्य न थाय ते जणी तेत्रीश लाख, तेत्रीश हजार, त्रणसैं ने तेत्रीश पूर्व अने एक पूर्वनो त्रीजो जाग

उपर, एटलो उत्कृष्ट अवाधाकाल, ते त्रण पद्वयोपमयी अधिक अवाधाकाल जाणवो.
ए एकसो अज्ञावन प्रकृतिनो उत्कृष्ट स्थितिवंध कळो, अने आठ प्रकृतिनो जपन
स्थितिवंध काल कळो. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३३ ॥

॥ हवे साधवें आयुर्वंध एकेंद्रियादिकतुं कहे ठे. ॥

इग विगल पुव कोनी, पलियाऽसंखंसआउ चउ अमणा ॥

निरुवक्रमण उमासो, अवाह सेसाण जवंतंसो ॥ ३४ ॥

अर्थ-इगविगलपुवकोडी के० एकेंद्रिय जीवने तथा विकलेंद्रिय कहेतां वेंद्रिय,
तेंद्रिय, चोरींन्द्रिय, जीवने परजवायु उत्कृष्ट पूर्वकोनी प्रमाण वंधाय, पण पद्वयोपम
सागरोपम मान आयु न बांधे, केमके एकेंद्रियादिक जीव जे ठे, ते देव नारकी
मध्ये तथा असंख्यात वर्षायुवाला मनुष्य तिर्यंचनी गति मध्ये पण अवतरे नही,
तेथी तत्प्रायोग्य आयु न बांधे, तथा पलियाऽसंखंसआउचउअमणा के० पद्वयोपमना
असंख्यातमा जाग प्रमाण देवायु, तिर्यंगायु, नरकायु अने मनुष्यायु, ए चार
आयुष्य असंखीया पंचेंद्रिय तिर्यंच बांधे. केमके असंखीया पंचेंद्रिय तिर्यंच चारे
गति माहे अवतरे तो खरा तथापि देवो मध्ये तो जुवनपति तथा व्यंतर मयेंत
जाय, परंतु ज्योतपी तथा वैमानिकमध्ये न जाय, अने नरकगतिमध्ये पण प्रथम
नरकना प्रप पायला सगें जाय, परंतु आगलें न जाय; ते माटें पद्वयोपमना असं-
ख्यांशची अधिक आयु न बांधे. तेथी तेने अवाधाकाल पूर्वकोनी त्रिजाग उत्कृष्टो
जाणवो, तेउला काळें हीन पद्यासंख्यांश प्रमाण निपेककाल जाणवो.

तथा निरुपक्रमण उ मासो के० निरुपक्रमायुना धणी एवा देव, नारकी तथा पु-
गसीया मनुष्य अने तिर्यंच, जेनुं आयु अध्यवसाय प्रमुख आवलीयें करी घटे नही
तेश आयुना धणी जे देवतादिक ठे, ते परजवायुनो वंध निजजवायु उमास उवें
बांधे, तेथी तेने परजवायुनो उ महीना अवाधाकाल जाणवो. तथा मतांतरें युग-
दिया एउ पद्वयोपमनो असंख्यातमा जाग शेष निजजवायु थके परजवायु बांधे,
तेथी तेने पद्यासंख्यांश काल प्रमाण अवाधाकाल जाणवो, तथा जगवतीनी वृत्ति-
मध्ये नारकी अंतरमुहूर्तायु शेष परजवायु बांधे, एम कळुं ठे. तेथी नारकीने ज-
पन्य अवाधाज होय.

हवे निरुपक्रमायुना धणी मनुष्य अने तिर्यंच मुकीने ते विना अवाहंसाणज-
वंतंसो के० शेष आकता जे मोपक्रमायुना धणी मनुष्य तथा तिर्यंच ते परजवायु-
बंध दोनपना जवना आयुनो श्रीजो जाग शेष हुंते तथा श्रीजा जागनो श्रीजो जाग
शेष हुंते एउवे स्वजवायुने नवमे जागें अथवा तेने पण श्रीजे जागें एउवे सनायी-

शमें जागें अथवा तेने पण त्रीजे जागें एटले एक्याशीमे जागें परजवायु बांधे, तेथी तेनी अवाधा पण तेटलीज होय. एम उक्कष्ट अवाधासहित उत्तरप्रकृतिनी उक्कष्ट स्थिति कही. ॥ इति ॥ ३४ ॥

॥ हवे उत्तरप्रकृतिनो जघन्य स्थितिवंध कहे ठे. ॥

लहु ठिइ वंधो संजलण, लोह पण विग्घ नाण दंसेसु ॥

जिन्न मुहुत्ततेअठ, जसुचे वारसय साए ॥ ३५ ॥

अर्थ—लहुठिइबंधो के० लघु एटले जघन्य स्थितिवंध ते संजलणलोह के० एक संज्वलनलोहजुं नवमा गुणगणाने पांचमें जागें चरमबंधें होय, तथा पणविग्घ के० पांच अंतरायकर्मनी प्रकृति अने नाण के० पांच ज्ञानावरणीयनी प्रकृति तथा दंसेसु के० चार दर्शनावरणीयनी प्रकृति, एवं चौद प्रकृतिनुं जघन्य वंध सूक्ष्मसंपराय गुणगणाने प्रांत समयें होय. जे जणी ए पंदर प्रकृतिना वंधकमांदे एदिज अत्यंत-विशुद्धि ठे, अने ए पंदरनी अतिविशुद्धरूपे जघन्यस्थिति वंधाय, ते जणी जिन्न-मुहुत्तते के० चरम वंध अंतरमुहूर्त्तनो होय. अने एनो अवाधाकाल पण अंतरमुहूर्त्तनो जाणवो, जे जणी अंतरमुहूर्त्त स्थितिवंध कालनो अंतरमुहूर्त्तथी संख्यातगुण हीन एवो अंतरमुहूर्त्तनो अवाधाकाल होय, अठ के० आठ अंतरमुहूर्त्त प्रमाण जघन्यस्थितिवंध ते जसुचे के० एक यशःकीर्त्तिनाम अने वीजो उच्चैर्गोत्र, ए वे प्रकृतिनो पण जघन्यस्थितिवंध आठ मुहूर्त्त प्रमाण ते सूक्ष्मसंपराय नामे दशमा गुणगणाने प्रांत एनो चरमबंध होय, एनो अवाधाकाल पण जघन्य जाणवो.

अने वारसयसाए के० सातावेदनीयनो जघन्यस्थितिवंध चार मुहूर्त्तनो तथा सिंहांतमध्यें एक मुहूर्त्तनो पण कहेलो ठे. तथा अवाधाकाल अंतरमुहूर्त्तनो जाणवो, अने ए सातानो तथा उच्चैर्गोत्रनो उदय चौदमा गुणगणानें होय. ॥ ३५ ॥

दो इग मासो पस्को, संजलण तिगे पुमठ वरिसाणि ॥

सेसाणु कोसाळ, मिहत्त ठिइए जखई ॥ ३६ ॥

अर्थ—दोइगमासोपस्को के० वे मास. एक मास अने पक्षनो जघन्यस्थितिवंध, अनुक्रमें संजलणतिगे के० संज्वलनत्रिकनो जाणवो. एटले संज्वलना क्रोधनो जघन्यस्थितिवंध. नवमा गुणगणाने वीजे जागें चरमबंधें वे मास प्रमाण होय, तथा संज्वलना माननो एक मासनो जघन्यबंध नवमा गुणगणाने वीजे जागें चरम बंधें होय, तथा संज्वलनी नापानो जघन्यस्थितिवंध. एक पक्षमानानो नवमा गुणगणाने चौथें जागें चरम बंधें होय. एने पक्षमानाना वंधकमांदे एदिज अतिविशुद्धिनुं अथ-

वसाय स्थानक ठे ते जणी. तथा एनी श्रवाधा पण अंतरमुहूर्त्त प्रमाण ठे, ते श्रवा-
धायें हीन जघन्यस्थितिनो निपेक काल जाणवो. ए रीतें संज्वलना क्रोध, माद,
माया, ए त्रणनी जघन्यस्थिति अनुक्रमें कही.

अने पुमठवरिसाणि के० पुरुषवेदनो जघन्य स्थितिवंध नवमा गुणगणाने प्रथ-
म जागें चरमबंध आठ वर्षनो होय, एना बंधकमांहे एहिज अतिविशुद्धि ठे. एनी
जघन्य श्रवाधा अंतरमुहूर्त्तकाल प्रमाण ठे. ए बावीश प्रकृतिनो जघन्यस्थितिवंध
कह्यो, तथा आयु चार, वैक्रिय पट्टक, जिननाम, अने आहारकद्विक, ए तेर प्रकृ-
तिनो जघन्यस्थितिवंध, स्वामीत्व प्रस्तावे जूदो कहेशे. एवं पांत्रीश प्रकृति विना
शेष पंचाशी प्रकृतिनो जघन्यस्थितिवंध कहेवानें करण कहे ठे. पंचाशी प्रकृतिनी
जघन्यस्थिति एकेंद्रिय जीवने विषे प्राप्यमाण ठे, ते कहे ठे.

सेसाणकोसाठ के० शेष प्रकृतिठनो जे उत्कृष्ट स्थितिवंध ठे ते मिश्रच्छिज-
छरुं के० मिथ्यात्वमोहनीयनी उत्कृष्टस्थिति साथें वेंचता जे लाजे, ते जघन्य स्थिति
कहेयी; एटसे ज्ञानावरणीयादिकनी उत्कृष्टी स्थिति त्रीश कोमाकोडी सागरोपमनी
ठे, ते मिथ्यात्वमोहनीयनी उत्कृष्टी स्थिति सीतेर कोमाकोडी सागरोपमनी ठे, तेषें
जाग देतां, पूर्ण सागरोपम नावे तेषी एक सागरोपमना सात जाग करीयें, तेषें
त्रीश कोमाकोमी सागरोपमना वसें ने दश सातीया जाग थाय. ते सीतेर कोमा-
कोमी साथें वेंचतां त्रण जाग थावे अने वीश कोमाकोमीना सातीया एकसो चा-
सीश जाग थाय, तेने सीतेर कोमाकोमी साथें वेंचता सातीया वे जाग थावे, ए-
टसे एकेंद्रियने ज्ञानावरण पांच, दर्शनावरण नव, अंतराय पांच, अने श-
शातावेदनीय एक, एवं वीश प्रकृतिनो उत्कृष्ट स्थितिवंध, सागरोपमना सातइथा
त्रण जाग जाणवा, तथा शोख कपायना सातइथा चार जाग, अने मिथ्यात्वमोह-
नीयनो एक सागरोपम संपूर्ण जाणवो. एवं सारुत्रीश प्रकृति यइ.

तथा प्रसचतुष्क, अस्थिर पट्टक, औदारिकद्विक, तिर्यंचद्विक, एकेंद्रियजाति,
द्वेंद्रियजाति, कुम्भगति, निर्माण, थातप, उद्योत, स्यावर, तेजस, कामेण, अशु-
क्षु, उष्यात, उश्यास, दुंडसंम्यान, ठेवहुं संघयण, कृत्स्नवर्ण, तीक्ष्णरस, अशुनस्पर्श
चतुष्क, दुर्गंध, अरति, शोक, जय, जुगुप्सा, पराधात, अने नपुंसकवेद, ए एकता-
छीस प्रकृतिनी उत्कृष्ट स्थिति वीश कोमाकोमीनी ठे, तेने मिथ्यात्वनी स्थिति साथें
वेंचतां सातइथा वे जागनो बंध होय. एवं अठोतेर प्रकृति यइ.

भूदमत्रिक तथा विक्रमजाति त्रिक, ए उ प्रकृतिनी उत्कृष्ट स्थिति अद्वार कोमा-

कोनी सागरोपमनी ठे, तेने मिथ्यात्वस्थिति साथें वेंचतां एक सागरोपमना पांत्रीश जाग करीयें. एवा नव जागनो वंध होय. एवं चोराशी प्रकृति थइ.

स्त्रीवेद, मनुष्यष्टिक, शातावेदनीय, ए चार प्रकृतिनो वंध एक सागरना चौद जाग करीयें, एवा त्रण जाग, अथवा सातइड दोढ जाग, एवं अछासी प्रकृति थइ.

स्थिर, शुज, सुजग, पुंवेद, सुस्वर, आदेय, यज्ञःकीर्त्ति, हास्य, रति, शुजखगति, प्रथमसंघयण, प्रथमसंस्थान, सुगंध, शुक्लवर्ण, मिष्टरस, शुजस्पर्श चतुष्क, ए उंगणीश प्रकृतिनी दश कोनाकोनी सागरोपमनी स्थिति ठे, तेने मिथ्यात्वमोहनीयें वेंचतां वंध सातइड एकजाग होय. पीतवर्ण, आम्बररस, ए वे प्रकृतिनो वंध, अछावीशीआ पांच जाग, तेवार पठी एकेका वणें अने एकेका रसें, अछावीशीड एकेक जाग वधारता जुबुं. एटवे रक्त वर्ण अने कपायला रसें अछावीशीआ ठ जाग, एम शेष वर्ण तथा शेष रसनें विषे अनुक्रमें कहेवो, एवं ॥ ११५ ॥

तथा वीजे संघयणे अने वीजे संस्थाने पांत्रीशीआ ठ जाग, तथा त्रीजे संघयणे अने त्रीजे संस्थाने पांत्रीशीआ सात जाग, तथा चोथे संघयणे अने चोथे संस्थाने, पांत्रीशीआ आठ जाग, तथा पांचमे संघयणे अने पांचमे संस्थानें, पांत्रीशीआ नव जाग, ए एकेंद्रियने उत्तरप्रकृतिनो उत्कृष्टस्थितिवंध सामान्ये कखो; केस के एकेंद्रियने एकसो ने नव प्रकृतिनो वंध ठे ते मध्यें नरायु तथा तिर्यगायुनो उत्कृष्टस्थितिवंध पूर्व कोडीनो अने शेष एकसो ने सात प्रकृतिनो उत्कृष्टस्थितिवंध अहीं कखो. ए एकसो ने सात प्रकृति मध्यें पण पूर्वे वावीश प्रकृतिनो जघन्यस्थितिवंध सामान्यपणें कखो ठे, अने शेष पंचाशी प्रकृतिनो जघन्यस्थितिवंध कहे ठे. एवं एकसो ने त्रेवीश प्रकृति थइ.

अहींआं वर्णादिक सविस्तर वीश प्रकृतिनो वंध कखो, तेथी एकसो ने त्रेवीश प्रकृति थइ, परंतु ए वर्णादिक सामान्ये चार देतां एकसो ने सात प्रकृति थाय, तेमांहेली ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय चार, अंतराय पांच, संज्वलना चार. पुंवेद एक, शातावेदनीय, उच्चैर्गोत्र, अने यज्ञःकीर्त्ति, ए वावीश प्रकृतिनो जघन्यस्थितिवंध मूकीने तेथी शेष रहीं जे पंचाशी प्रकृति तेनो जघन्यस्थितिवंध स्वामी एकेंद्रिय ठे. ते पंचाशी प्रकृतिनो एकेंद्रियने विषे उत्कृष्ट स्थितिवंध जे कखो तेने अज्ञापल्योपमने असंख्यातमें जागें हीन करतां, एकेंद्रियने विषे जघन्य स्थितिवंध थाय ते कहे ठे. निद्रा पांच, तथा अशातावेदनीय, ए ठ प्रकृतिनो जघन्यस्थितिवंध सातीआ वे जाग, पल्योपमने असंख्यातमें जागें हीणा जाणवा, तथा मिथ्यात्वमोहनीयनो एक कोनाकोनी सागरोपम पल्योपमने असंख्यातमें जागें हीन जाणवो, एम जे कर्म प्रकृ-

तिनी वीश कोमाकोडी सागरोपमनी उत्कृष्टी स्थिति ठे, तेनी जघन्यस्थिति, सा-
तीश्रा वे जाग, जेनी दश कोडाकोडीनी उत्कृष्टीस्थिति तेनी जघन्यस्थिति सातीउं
एक जाग अने जेनी पंदर कोडाकोडी सागरोपमनी उत्कृष्टस्थिति तेनी जघन्य-
स्थिति चौदीश्रा त्रण जाग, ते सर्वे पद्योपमने असंख्यातमें जागे ऊणा जाणवा; तेमज
जेनी अद्वार कोडाकोडी सागरोपमनी उत्कृष्टीस्थिति, तेने सागरोपमना पांत्रीशीश्रा
नव जाग पद्योपमना असंख्यातमें जागें ऊणा जाणवा. ए रीतें पंचाशी प्रकृतितो
एकेंद्रियने विषे जघन्यस्थितिवंध जाणवो. ॥ ३६ ॥

अथ मुक्तोसो गिंदिसु, पलियासंखंस हीण लहु बंधो ॥

कमसो पणवीसाए, पन्ना सय सहस संगुणित ॥ ३७ ॥

अर्थ— अथमुक्तोसोगिंदिसु के० ए अनंतरोक्त एकेंद्रियने एकसो ने सात प्रकृ-
तिनो उत्कृष्ट स्थितिवंध, ते पलियासंखंसहीणलहुबंधो के० पद्योपमने असंख्या-
तमें जागें हीणो करतां एकेंद्रियने एकसो सात प्रकृतितो जघन्यस्थितिवंध थाय.
हवे प्रसंगागत एकेंद्रियना स्थितिवंध कहा, पठी त्रण विकलेंद्रिय तथा असंशि-
पंचेंद्रियने उत्कृष्ट तथा जघन्यस्थितिवंध, कहे ठे. कमसो के० अनुक्रमें पणवीसाए
के० पचवीश गुणो वेंद्रियने एटले एकेंद्रियने जे एकसो ने सात प्रकृतितो उत्कृष्ट
स्थितिवंध कसो, तेथी पच्चीश गुणो वेंद्रियने उत्कृष्ट स्थितिवंध होय, एटले ज्ञाना-
वरणीयादिक वीश प्रकृतितो सागरोपमना सातइथा पंचोत्तर जाग. एम दश साग-
रोपमस्थितिवाला कर्मना सातइथा पचीश जाग, एम शोल कपायना सातइथा सो
जाग, मिध्यात्वमोहनीयनो बंध पच्चीश सागरोपम, एम जेनी उत्कृष्ट स्थिति वीश
कोमाकोडी सागरोपमनी तेने सात सागरोपम ने सातइठ एक जाग उपर, जेनी पं-
दर कोडाकोडी सागरोपमनी उत्कृष्टी स्थिति तेने सागरोपमना चौदिया पंचोत्तर
जाग एटले पांच सागरोपमने चौदिया पांच जाग उपर, जे कर्मनी अद्वार कोमा-
कोडी सागरोपमनी स्थिति तेना पांत्रीशीश्रा वसं ने पच्चीश जाग एटले ठ सागरो-
पम ने पांत्रीशीश्रा पंदर जाग उपर जाणवा. ए रीतें वेंद्रियने एकसो ने सात प्रकृ-
तिनो उत्कृष्ट स्थितिवंध जाणवो.

हवे तेंद्रियनो उत्कृष्टस्थितिवंध कहे ठे. जेटलो एकेंद्रियने एकसो ने सात प्रकृ-
तिनो उत्कृष्ट स्थितिवंध कसो, तेथी पन्ना के० पचाशगुणो अने वेंद्रियना स्थिति-
बंध यकी यमणो जाणवो, एटले ज्ञानावरणादिक वीश प्रकृतितो उत्कृष्टस्थितिवंध
एकवीश सागरोपम ने सातइथा त्रण जाग उपर, तथा मिध्यात्वमोहनीयनो पचाश
सागरोपम, एम सर्वे प्रकृतितोने विषे तेंद्रियनो उत्कृष्टस्थितिवंध जाणवो.

हृवे चौरिंद्रियनो उत्कृष्टस्थितिवंध ते जेटलो एकेंद्रियने एकसो ने सात प्रकृतिनो स्थितिवंध कह्यो ते थकी सय के० सो गुणो अने वेंद्रियना स्थितिवंध थकी चार गुणो था तेंद्रियना स्थितिवंध थकी वमणो जाणवो; एटले मिथ्यात्वमोहनीयनो एकसो सागरोपम, तथा ज्ञानावरणादिक वीश प्रकृतिनो वेंतालीश सागरोपम ने सातइश्चा जाग उपर, शोल कपायना सत्तावन सागरोपम ने सातइउं एक जाग, एम जे कर्मनी वीश कोनाकोमी सागरोपमनी स्थिति होय तेनुं अष्टावीश सागरोपम ने सातइश्चा चार जाग उपर स्थितिवंध होय, एम सर्वत्र लेउं.

अने असन्नीया पंचेंद्रियनो उत्कृष्टस्थितिवंध एकेंद्रियना वंध थकी सहससंगुणेउं के० हजार गुणो जाणवो, अने चौरिंद्रियना वंध थकी दशगुणो जाणवो. एटले मिथ्यात्वमोहनीयना हजार सागरोपम, शोल कपायना सागरोपमना सातइश्चा चार हजार जाग एटले पांचसें एकोत्तेर सागरोपम ने सातइश्चा त्रण जाग उपर तथा ज्ञानावरणादिक वीश प्रकृतिना सातइश्चा त्रण हजार जाग, तेना चारसें अष्टावीश सागरोपम ने सातइश्चा चार जाग उपर, एम जे कर्मनी वीश कोडाकोमी सागरोपमनी स्थिति तेना वे हजार जाग एटले वसें पंचाशी सागरोपम ने सातइश्चा पांच जाग उपर जाणवा. जे प्रकृतिनी दश कोनाकोमी सागरोपमनी स्थिति, तेना हजार जाग एटले एकसो वेंतालीश सागरोपम ने सातइश्चा ठ जाग उपर, तथा जे कर्मनी पंदर कोनाकोडी सागरोपमनी स्थिति, तेना वसें चौद सागरोपम ने सातइश्चा वे जाग उपर जाणवा. एम उत्कृष्टस्थिति असन्नीउं पंचेंद्रिय वांधे. वैक्रिय शरीर, वैक्रिय अंगोपांग, देवगति, देवानुपूर्वी, नरकगति, नरकानुपूर्वी, एवं ठ प्रकृति, एनी जघन्यस्थितिवंधनो स्वामी पण असन्नीउं पंचेंद्रिय जाणवो. जे त्रणी एकेंद्रिय तथा विकलेंद्रियने एनो वंध नथी, तेथी देवदिकनो वंध मूल दश कोनाकोमी सागरोपमनो ठे. ते मिथ्यात्वनी स्थितियें वेंचतां सातइउं एक जाग थावे, तेने हजार गुणो करतां सातइश्चा हजार जाग थाय. तेना एकसो वेंतालीश सागरोपम उपर सातइश्चा ठ जाग थावे, तेमज वैक्रियदिक अने नरकदिकना सातइश्चा वे हजार जाग थाय, तेना वसें पंचाशी सागरोपम ने सातइश्चा पांच जाग उपर स्थिति जाणवी. ते वली पट्योपमने असंख्यातमें जागें ऊणी करीयें तेवारे ए ठ प्रकृतिनो जघन्यस्थितिवंध होय, अने चार आयुनो पट्योपमना असंख्यातमा जाग प्रमाण वंध जाणवा. एटले एकसो ने शोल प्रकृतिनो जघन्य स्थितिवंध कह्यो. ॥ ३७ ॥

॥ हवे विकलेंद्रिय तथा असंज्ञीया पंचेंद्रियनो जघन्य
स्थितिवंध कहे ठे. ॥

विगल असन्निसु जिष्ठो, कण्ठेउं पल्लसंख जागुणो ॥

सुर निरयाउ समादस, सहस्स सेसाउ खुह जवं ॥ ३८ ॥

अर्थ— विगलअसन्निसुजिष्ठो के० विकलेंद्रिय अने असंज्ञी पंचेंद्रियनो जे उक्त
पृथिवीबंध ठे ते थकी कण्ठेउं के० जघन्य स्थितिवंध पल्लसंखजागुणो के० प-
दयोपमने असंख्यातमे जागे उणो एक आयु वर्जिने शेष प्रकृतिनो बंध जाणवो.
एटले वेंद्रियने ज्ञानावरणादिक वीश प्रकृतिना सातइया पंचोतेर जाग ठे तेमांथी
पदयोपमने असंख्यातमें जागे उणो जघन्यस्थितिवंध जाणवो; तेंद्रियने सातीआ
दोढसो जाग ठे ते पदयोपमने असंख्यातमे जागे उणो करतां जघन्य स्थितिवंध
थाय, चौरिंद्रियने सातीआ व्रणसो जाग ठे तेमांथी पदयोपमने असंख्यातमें जागे
उणो जघन्य स्थितिवंध जाणवो. एम जे प्रकृतिनो जेटलो उक्तपृथिवीबंध कसो ठे
तेथी पदयोपमने असंख्यातमे जागे उणो जघन्यस्थितिवंध जाणवो.

हवे आयुनो जघन्य स्थितिवंध कहे ठे, तेमध्ये सुरनिरयाउसमादससहस्स के०
देवायु तथा नरकायु, ए वे आयुनो जघन्यस्थितिवंध समान ठे केम के देवता तथा
नारकी दश वर्षपर्यंत मरण न पामे माटे दश हजार वर्ष जाणवुं; तथा दश हजार
वर्ष थकी समय समय अधिक करतां यावत् तेत्रीश सागरोपम एक समय हीन
सुधीना जे स्थितिनां थानक ते मध्यमायु जाणवो; ते मध्ये परमायु एकेकास्थिति
स्थानके असंख्यात देवायु होय, एम नारकीने विपे पण जाणवो. परंतु एटलुं विशेष
जे नेवु हजार वर्षथी यावत् दश लाख वर्ष एटली स्थिति ते नरकायु नथी, वीजा
सर्व स्थानक वस्तां ठे. ए वे आयुथी सेसाउखुहजवं के० शेष याकतां रक्षां जे मनु-
प्यायु तथा तिर्यगायु ए वे आयुनो जघन्य स्थितिवंध खुल्लकजव एटले सर्वनी
अपेक्षायें न्हानो जव ते वसें ने उपन्न आबळिका प्रमाण होय. अहींथां आगम
मध्ये मनुष्य तिर्यचनुं जघन्यायु अंतरमुहूर्त्त प्रमाण कलुं ठे. पण जाणीयें ठेयें जे ए
अंतरमुहूर्त्त खुल्लक जव प्रमाण लेवो, जे जणी अंतर मुहूर्त्तना पण असंख्याता-जेद
ठे, ते माटे. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३८ ॥

॥ हवे सर्वे प्रकृतिना जघन्यस्थितिवंधं जघन्य अवाधाकाल कहेठे. ॥

सघाणवि लहु बंधे, जिन सुहु अवाह आउ जिठेवि ॥

केइ सुराउ समजिण, मंत मुहु विंति आहारं ॥ ३९ ॥

अर्थ—सवाणत्रिलहुबंधे के० स्वमतें सर्वे बंधयोग्य एकसो ने वीश प्रकृतिना जघन्य स्थितिवंधने विपे अवाह के० जघन्य अवाधाकाल जिनमुहु के० अंतर मुहूर्त्तनो जाणवो, एटले जघन्यस्थितियें वांध्युं जे कर्म, ते अंतर मुहूर्त्तसुधी पोतानो विपाक देखाडे नहीं, ते अवाधाकालें हीन निपेककाल कहीयें. हवे अहींआं जे विशेष ठे ते देखाडे ठे. आउजितेवि के० उत्कृष्ट आयुनी स्थितिने विपे जघन्य अवाधाकाल पण होय, अने जघन्यस्थितिना आयुमां उत्कृष्ट अवाधाकाल पण होय. तथा उत्कृष्ट आवखें उत्कृष्ट अवाधाकाल होय, तथा जघन्य आयुष्यें जघन्य अवाधाकाल होय. एम आयुःकर्मने विपे अवाधाकालनी चउचंगी थाय, केम के अंतर मुहूर्त्त शेष आयुष्यें पण मनुष्य तथा तिर्यच परजवायु, तेत्रीश सागरोपमनुं वांधे ठे. अने पूर्व कोटीना त्रीजा जाग शेष आयुष्यें पण परजवायु जघन्य वांधे ठे. तथा पूर्व कोटीनो त्रीजो जाग शेष रहे थके तेत्रीश सागरोपमायु वांधे ठे; तथा अंतरमुहूर्त्त शेषें खुलक जवायु पण वांधे. एम स्वमतें सर्वे प्रकृतिनो जघन्यस्थितिवंध कह्यो.

हवे मतांतरें कहे ठे. केइसुराउसमजिण के० कोइ एक आचार्य जिननामकर्मनो जघन्यस्थितिवंध जघन्य देवायु जेटलो होय एम कहे ठे. एटले दश हजार वर्षनो जघन्यस्थितिवंध आठमा गुणठाणाना ठठा जागने प्रातें चरमबंध एटलो होय, तथा दश हजार वर्ष नरकायु जोगवी पण जिन थाय, तेनी अपेकायें पण ए जघन्यबंध माने ठे. अहींआं तत्व केवलिंगम्य ठे. तथा मंतमुहुर्वितिआहारं के० आहारक शरीर अने आहारक अंगोपांग, ए वे प्रकृतिनो जघन्यस्थितिवंध आठमा गुणठाणाने प्रातें चरमबंधें अंतरमुहूर्त्त प्रमाण होय, एम माने ठे. ते जाणीयें ठैयें के, आगमिक मतें अप्रमत्त गुणठाणे अंतरमुहूर्त्तनो बंध पंचाशक मध्यें प्रायश्चित्तविधि पंचाशकनी वेतालीशमी गाथायें कहुं ठे. ते अपेकायें कहेता हशे, पण तेउने उत्कृष्ट बंधमान पण हशे ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३ए ॥

॥ हवे छल्लकजवनुं मान कहीयें ठैयें. ॥

सत्तरस समहिआ किर, इ गाणु पाणं मिहुंति खुडु जवा ॥

सगतीस सय तिहुत्तर, पाणु पुण इग्ग मुहुत्तंमि ॥ ४० ॥

अर्थ—सत्तरससमहिआकिर के० सत्तर जव जाजेरा तेरसैं पंचाणु अंश, अठारमा जावना अधिक निश्चें इगाणुपाणंमिहुंतिखुडु जवा के० एक आसोआसमांहे होय, छल्लक जव एटले निगोदिआना न्हाणा जव जाणवा. एवा सगतीससयतिहुत्तर के० साडत्रीशसैं ने तहोंत्तेर पाणु के० आसोआस पुण के० वली इग्गमुहुत्तंमि के० एक

मुहूर्त्तमां होय, जे जणी रोग रहित वलिष्ठ निश्चित एवा तरुण पुरुपना सात श्वासो-
श्वासें एक थोव थाय. एवा सात थोवें एक लव एटले उंगणपचाश श्वासोश्वासें एक
लव थाय. एवा सत्तोतेर लवें एक मुहूर्त्त थाय, तेने उंगणपचाश गुणा करतां प्रण
हजार सातसें ने तहोंत्तर श्वासोश्वास अंतर मुहूर्त्तमां थाय. कोइक आचार्य नाडीना
उलावाने पण श्वासोश्वास कहे ठे. अने वसें उपन्न आवली प्रमाण एक कुल्लक
जव होय. एवा पांशठ हजार पांचसें ने ठवीश कुल्लक जवे एक अंतरमुहूर्त्त थाय.
तेथी वसें उपन्नने पांशठ हजार पांचसें ने ठवीस साथें गुणतां एक क्रोक, शडश
लाख, सीतोतेर हजार, वसें ने शोल, एटली आवली थाय, तेने साडत्रीशसें ने तहों-
त्तेर श्वासोश्वासें वहेंचियें, तेवारें चुम्मालीशसें ने ठेंतालीश आवली एक श्वासोश्वास
मांहे होय, अने शेष वे हजार चारसें ने अछावन आवली रहे, तेने साडत्रीशसें
ने तहोंत्तेरनो जाग नावे, तेमाटें एक आवलीना साडत्रीशसें ने तहोंत्तेर जाग करीयें
तेवा चोवीशसें ने अछावन अंश चुम्मालीशसें ने सकतालीसमी आवलीना उपर वाणे.

एटले एक श्वासोश्वासना कुल्लक जव सत्तर, ते एकेका कुल्लक जवनी वसें उपन्न
आवलीने सत्तर गुणा करतां तेंतालीशसें ने वावन थाय. शेष चोराणुं आवली पूर्ण
अने पंचाणुमी आवलीना साडत्रीशसें तहोतेरीआ चोवीशसें ने अछावन जाग उपर
एटलो अठारमा जवनो काल गये थके एक श्वास पूर्ण थाय. ॥ ४० ॥

पण सठि सहस पण सय, उत्तीसा इग मुहुत्त खुड जवा ॥

आवलियाणंदोसय, उप्पन्ना एग खुडु जवे ॥ ४१ ॥

अर्थ—हवे पणसठिसहसपणसयउत्तीसा के० पांशठ हजार, पांचसें ने ठवीश
एटला इगमुहुत्तखुडुजवा के० एक मुहूर्त्तना कुल्लक जव थाय, तेने साडत्रीशसें ने
तहोंत्तेर श्वासोश्वासें वहेंचियें, तेवारें एक श्वासोश्वासमां सत्तर जव पूर्ण अने उपर
सामुत्रीशसें तहोंतेरीआ तेरसें ने पंचाणु जाग वधे, अने अठारमा जवमां (३११३)
जाग पूर्ण होय तेवारें जव पूर्ण थाय, माटें शेष अठारमा जवमां (२३१०) आगस
श्वासोश्वासना अंश मांहे आवे तेवारें जव पूरो थाय, अने वे श्वासोश्वासमांहे चो
त्रीश जव पूर्ण थाय. अने पांत्रीशमा जवना (३११३) तेरीआ (२११०) अने
पांत्रीशमा जवना वधे, तथा प्रण श्वासोश्वासमां वावन जव पूरा थाय, अने त्रेपनम
जवमां (३११३) तेरीया चारसें ने चार अंश पूराय अथवा वे श्वासोश्वासमां पांत्रीः
जव गणीयें, तो शेष (१११३) अंश घटे, एम खमतें विचारी कहेवा. एम निगोदित
जीव एक श्वासोश्वासमांहे सत्तर जव जाजेरा करे.

तथा एक थोवमांहे एकसो ने एकवीश ह्युल्लक जव अने एक जवना पांचसं ने अगणचालीश अंश करीयें, एवा (३१७) अंश (१२२) मा जवना होय, तथा एक लवमध्ये आठसो एकावन ह्युल्लक जव पूर्ण होय, अने उपर वली वावनमा जवना सत्तोतेरीश्या नव जाग होय. एक लवनी आवली वे लाख, सत्तर हजार, आठसं ने पंचाशी, ते उपर वली एकआवलीना सत्तोतेरीश्या एकोत्तेर जाग; तथा एक थोव मांहे आवली एकत्रीश हजार, एकसो ने ठवीश उपर वली एक लवना पांचसं उगणचालीश जाग करीयें, तेवा त्रणसं ने वे जाग आवे. ॥ ४१ ॥

॥ हवे उत्तरप्रकृति आश्रयीने उत्कृष्टस्थितिवंधना स्वामि कहे ठे. ॥

अविरय सम्मो तिष्ठं, आहार डगा मराज अपमत्तो ॥

मिठा दिठीबंधइ, जिठ ठिइ सेस पयनीणं ॥ ४२ ॥

अर्थ—अविरयसम्मोतिष्ठं के० अविरति सम्यक्कृष्टि मनुष्य पूर्वं मिथ्यात्व प्रत्ययें नरकायु वांध्युं ठे जेणे एवो मनुष्य द्वायोपशमिक सम्यक्त्व लहीने, तेणे करी तीर्थकरनामकर्म पठी ते नरकगतिमांहे जातो सम्यक्त्व वमतो ते सम्यक्त्व वमताने ठेहेवे समयें जिननामनी उत्कृष्टस्थिति वांधे. जे जणी ए जिननामना वंधक मांहे एहिज अति संक्लिष्टपणुं ठे, अति संक्लेशें उत्कृष्ट स्थितिवंध घाय ठे तथा आहारडुगामराजअपमत्तो के० आहारकष्टिक अने अमरायु एटले देवायु, ए त्रण प्रकृतिनी उत्कृष्टस्थितिवंधनो स्वामी, अप्रमत्त साधु जाणवो. जे जणी आहारकशरीर तथा आहारक अंगोपांग, ए वे प्रकृतिनो उत्कृष्टस्थितिवंध प्रमत्तगुणगणाने सन्मुख थयेलो एवो अप्रमत्त यति ते अप्रमत्तगुणगणाने चरमबंधे वांधे एना वंधकमांहे एहिज अति संक्लिष्ट ठे, तथा देवताना आयुनो उत्कृष्टस्थितिवंध स्वामी अप्रमत्तगुणस्थानक वरिं साधु जाणवो; पण एटलुं विशेष जे प्रमत्त गुणस्थानकें आयुबंध आरंजीने अप्रमत्तें चढतो साधु वांधे. आयुबंध स्थानक मांहे एहिज अतिविशुद्धस्थानक ठे, केमके शुजायुनो बंध उत्कृष्ट विशुद्धीयें करी होय ठे.

ए चार प्रकृतिथी तेसपयनीणं के० शेष थाकती जे एकसो ने शोल प्रकृति तेनो जिठठिइ के० उत्कृष्ट स्थितिवंधनो स्वामि मिठादिठिवंधइ के० मिथ्यादृष्टि जीव जाणवो, एटले संडी पंचेंद्रिय सर्व पर्याप्तिये करी पर्याप्तो मिथ्यादृष्टि जीव वांधे जे जणी ए एकसो ने शोल प्रकृतिमध्ये मनुष्यायु अने तीर्थगायु, ए वे आयु विना शेष एकसो ने चौद प्रकृतिनुं उत्कृष्ट स्थितिवंध उत्कृष्ट संक्लेश परिणामे घाय, तेजणी मिथ्यात्वधी अधिक कोइ अन्य संक्लेश स्थानक नथी. अहींआं पण असंख्याता अध्ववसाय स्थानक ठे, पण ते मध्ये स्वस्वबंध प्रायोग्य संक्लेशस्थानक लेवां, तथा तेमां पण

मनुष्यायु तो विशुद्धिये उत्कृष्टस्थितिक बंधाय अने तेना बंधक मांहे अतिविशुद्धिये अविरति सम्यक्दृष्टि देवता होय, एटले सम्यक्दृष्टि देवता अतिविशुद्धिये मनुष्य-
गतिनो बंधक होय, पण ते देवता त्रय पट्योपमायु न वांधे, केम के देव तथा
नारकीमांहेथी आवेला जीव संख्याता वर्षायुवाला मनुष्य, तिर्यंच थाय, पण अस्-
ख्याता वर्षायुवाला मनुष्य तिर्यंच न थाय तथा मिथ्यात्वगुणगणानी अपेक्षायें सास्वादन
विशुद्ध ठे, केम के जे जीवें सास्वादन गुणगणुं स्पश्युं ते नियमा ज्ञव्य होय अने
अर्हपुत्रलपरावर्त्तमांहे मोक्ष जाय तथापि सम्यक्त्व वमता सास्वादन होय, तेथी
संक्लिष्ट जाणवो. तेथी तिहां मनुष्यायु अने तिर्यंचायुनो बंधक संक्लिष्ट परिणामें
जाणवुं. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ४१ ॥

॥ एम गुणस्यानके स्वामित्व कहीने, हवे जीवनेदें कहेटे. ॥

विगल सुदुमाजग तिगं, तिरिमणुयासुर विजवि निरयज्जगं ॥

एगिंदि आवरा यव, आइसाणा सुरु कौसं ॥ ४२ ॥

अर्थ—विगलसुदुम के० विकल जातित्रिक तथा सूक्ष्म, अपर्याप्ता अने साधारण,
ए सूक्ष्मत्रिक तथा आजग तिगं के० नरकायु, तिर्यंचायु, अने मनुष्यायु, ए त्रय
त्रिकनी नव प्रकृति तथा सुर के० देवद्विक एटले देवगति ने देवानुपूर्वी तथा विजवि
के० वैक्रियद्विक तथा निरयज्जगं के० नरकद्विक एटले नरकगति अने नरकानुपूर्वी,
एवं पंदर प्रकृतिनुं उत्कृष्ट स्थितिवंधनस्वामी तिरिमणुया के० पूर्वकोनी मध्यवर्त्ति
आयुष्यवाला मिथ्यादृष्टि संझीआ गर्जज मनुष्य तथा तिर्यंच पंचेंद्रिय होय, जे
जणी ए पंदरमांहेथी मनुष्यायु तिर्यंचायुविना शेष तेर प्रकृतिनो बंध जव प्रत्ये
देवता नारकीने नथी, तथा विकलत्रिक अने सूक्ष्मत्रिकनो बंध, एकेंद्रिय वैक्रियद्विकने
होय पण तेने उत्कृष्ट स्थितियें न बंधाय तथा मनुष्यायु अने तिर्यंचायु पण देवता
तथा नारकी वांधे ठे, तो पण ते त्रय पट्योपमनी उत्कृष्टीस्थितिवालो आयु न वांधे,
केम के देवता तथा नारकी चवीने पूर्वकोटी वर्षथी अधिक आयुष्यवाला मनुष्य
तथा तिर्यंचमांहे जवप्रत्येज अवतरे नहीं, ते माटें पूर्वकोटी आयुना धणीज
मनुष्य तथा तिर्यंच पूर्वकोटीना त्रीजा जागना प्रथम समयें परजवायु पूर्वकोटी
त्रिजागाधिक त्रय पट्योपमनुं उत्कृष्टस्थितिक मनुष्यायु तथा तिर्यंचायु वांधे, तेथी
ते मिथ्यात्वीज ए बे स्थितिना उत्कृष्ट बंधाधिकारी जाणवा; अने सास्वादन गुणगणे
पडतां जणी तेथी विशुद्धि न होय, तेथी ते सास्वादननी पण एनो बंधाधिकारी
नथी, अर्हीआं स्वस्वबंधयोग संक्षेपश लेवो.

एगिंदियावरायव के० एकेंद्रियजाति, स्थावरनाम, आतपनाम, ए त्रण प्रकृतिनो उक्कृष्टस्थितिवंध, वीश कोडाकोडी सागरोपमरूप तेना वंधाधिकारी आईसाणासुरु-
कोसं के० जवनपति, व्यंतर, ज्योतिपी, ए त्रण तथा सौधर्म अने ईशान, ए आदिना
वे देवलोक, एटला स्थानकना मिथ्यात्वी देवता पृथ्वी, अप् अने वनस्पति, ए त्रण-
मांहे शुभस्थानमध्ये अवतरे, तेथी तेने तत्प्रायोग्य ए त्रण प्रकृतिनो उक्कृष्ट स्थिति-
बंध वंधाय, अने मनुष्य तथा तिर्यच, ए वे तो संक्लेशे करी अहार कोडाकोडीनी
स्थिति बांधे, तेथी ए एना अधिकारी न कल्या; अने सनत्कुमारादिक देवलोकना
उपरला वैमानिक देवताने पृथ्वीकायादिक मध्ये अवतरवुं नथी तेथी ते ए त्रण
प्रकृति न बांधे. तथा एकेंद्रिय अने विकलेंद्रिय, ए त्रण प्रकृति बांधे
खरा, परंतु तेजने उक्कृष्टस्थितिवंध नथी अने असंख्याता वर्षायुवाला मनुष्य
तथा तिर्यच, ए त्रण प्रकृति न बांधे, जे जणी तेने देवता विना अन्य स्थानके अव-
तरवुं नथी. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ४३ ॥

तिरि उरल डगुज्जोअं, ठिवठ सुर निरय सेस चउग-
इआ ॥ अथ जघन्यस्थितिवंध स्वामीनाह ॥ आहा-
र जिणमपुवो, नियट्टि संजलण पुरिसलहू ॥ ४४ ॥

अर्थ—तिरिउरलडगुज्जोअं के० तिर्यचगति, तिर्यचानुपूर्वी तथा औदारिक शरीर
अने औदारिक अंगोपांग, पांचमुं उद्योतनाम अने ठहुं ठिवठ के० ठेवहुं संघयण, ए ठ
प्रकृतिनो उक्कृष्टस्थितिवंध, वीश कोडाकोडी सागरोपम ठे, तेना वंधाधिकारी स्वस्वप्रायो-
ग्य अति संक्लेशे वर्त्तता सुरनिरय के० मिथ्यात्वी देवता तथा मिथ्यात्वी नारकी होय,
केम के मनुष्य तथा तिर्यच गर्प्रज पंचेंद्रिय ए ठ प्रकृतिने संक्लेशे वर्त्ततां अहार
कोडाकोडी सागरोपमनी स्थिति बांधे अने तेथी अति संक्लिष्ट होय तो नरक
प्रायोग्य प्रकृतिनो बंध करे. अने देवता नारकीने तो नरक प्रायोग्य बांधवुंज नथी, ते
माटें ते अति संक्लिष्टे ए ठ प्रकृतिनो उक्कृष्ट स्थितिवंध करे. तेमध्ये पण औदारिक
अंगोपांग अने ठेवहुं संघयण, ए वे प्रकृतिनो उक्कृष्ट स्थितिवंध चोथा, पांचमा,
ठठा, सातमा अने आठमा देवलोकना देवताने होय पण नीचला देवताने न होय,
जे जणी नीचेना देवता तो अतिसंक्लेशे एकेंद्रिय प्रायोग्य बांधे ठे तेथी तेने ए वे
प्रकृतिनो अहार कोडाकोडी सागरोपमनो बंध होय, एम चोवीश प्रकृतिना उक्कृष्टा-
स्थितिवंध स्वामी कल्या तथा आहारकदिक अने देवायुनो उक्कृष्टस्थितिवंध स्वामी
अप्रमत्त साधु कल्यो, अने जिननामकर्मनो उक्कृष्टस्थितिवंध स्वामी नरकाजिमुख
सम्यक्त्व वमतो मनुष्य कल्यो. एम अष्टावीश प्रकृति यइ.

तेशी सेसचउगइआ के० शेष ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीयनी नव, अंतरायनी पांच, शोल कपाय, एवं पांतीश तथा जय, जुगुप्सा, वर्षचतुष्क, तेजस, कर्मण, अगुरुलघु, उपघात, निर्माण, मिथ्यात्व, ए सुकृताक्षीश प्रकृति ध्रुवबंधिनी तथा अशाता, अरति, शोक, नपुंसकवेद, पंचंद्रियजाति, हुंरुसंस्थान, पराघात, उश्वास, कुखगति, प्रसवतुष्क, अथिरठक, नीचैगोत्र, ए वीश अध्रुवबंधिनी प्रकृति, एवं शरुशठ प्रकृतिना उत्कृष्टस्थितिवंध स्वामी अतिसंक्लेशे वर्त्तता चतुर्गतिक मिथ्यात्वी जीव जाणवा. तथा शाता, हास्य, रति, स्त्रीवेद, पुरुषवेद, नरकद्विक, आदिनां पांच संस्थान, तथा आद्य संघयणपंचक, शुजखगति, स्थिरपट्टक, उच्चैगोत्र, ए पञ्चीश प्रकृति अध्रुवबंधिनी तेना उत्कृष्टस्थितिवंधक स्वस्वबंध प्रायोग्य अति संक्लेशे वर्त्तता एवा चातुर्गतिक मिथ्यात्वी जीव होय. ए रीतिं वाणुं प्रकृतिना उत्कृष्टस्थितिवंध स्वामी मिथ्यात्वी जीव कइया.

ह्वे सर्वे प्रकृतिना जघन्यस्थितिवंध स्वामी कहे ठे. आहार के० आहारक शरीर अने आहारक अंगोपांग, ए आहारकद्विकनी जघन्यस्थिति अंतःकोडाकोनी अथवा अंतरमुहूर्त्त प्रमाण अने जिण के० जिननाम कर्मनी जघन्यस्थिति अंतःकोटीकोटी अथवा दश सहस्र वर्ष प्रमाण तेना बंधक कृपकश्रेणीयें चढतां मपुवो के० अपूर्वकरण नामा आठमुं गुणठाणुं तेना ठछा जागने चरमबंधें वर्त्ततां एवां मनुष्य होय, जे जणी ए त्रण प्रकृतिना बंधकमांहे एहिज अतिविशुद्धता ठे, एथी अधिक विशुद्धि चीजे स्थानकें नथी अने लघुस्थिति पण त्रण आयुविना शेष एकसो सत्तर प्रकृतिनी मननी विशुद्धियेंज होय ठे.

नियट्टिसंजलणपुरिसलहू के० अनिवृत्ति करणनामा नवमा गुणस्थानकें कृपकश्रेणीयें चढतां आप आपणा बंधव्यवधेदने चरम समयें पुरुषवेदनो आठ वर्षनो, संज्वलना क्रोधनो वे मासनो, संज्वलनमाननो एक मासनो, संज्वलनमायानो अर्द्धमासनो, संज्वलन लोचनो अंतर मुहूर्त्तनो, जघन्यस्थितिवंध अनुक्रमें पहेला, बीजा, त्रीजा, चौथा अने पांचमा जागने प्रांतिं वांधे. ए पांच प्रकृतिना बंधस्थानकमांहे एहिज अति विशुद्धि ठे, जो पण उपशमश्रेणीयें नवमा गुणस्थानकें पांचमा जागने प्रांतिं स्वस्वबंध व्यवधेद संजवे, तथापि ते कृपकथी अति विशुद्धि नहीं तेशी ते न लीथा. ए आठ प्रकृतिना जघन्यस्थितिवंध स्वामी कइया. ॥ ४४ ॥

साय जसु चा वरणा, विग्धं सुहुमो विजघ्नि ठ असन्नि ॥

सन्नीवि आठ वायर, पज्जे गिदिउ सेसाणं ॥ ४५ ॥

अर्थ-साय के० शातावेदनीय, जसुच्चावरणा के० यशःकीर्तिनाम, उच्चैर्गोत्र, तथा
 आवरण एटले पांच ज्ञानावरण, चार दर्शनावरण, एवं चार तथा विग्ध के० पांच
 अंतराय, ए सत्तर प्रकृतिनो जघन्यस्थितिवंध स्वामी सुहुमो के० सूक्ष्मसंपरायनामा
 दशमा गुणस्थानकना चरम समयवर्ति जीव होय, जे जणी ए सत्तर प्रकृतिना बंध
 मांहे एहिज विशुद्धि ठे, जो पण शातावेदनीयनो बंध एधी विशुद्ध वारमे गुणगणे
 ठे पण ते एक सामायिक योग्यप्रत्ययीर्तस्थितिवंध ठे, पण कपाय प्रत्ययीर्त स्थिति-
 बंध नधी, तेधी ते विवक्ष्यो नधी. ए पच्चीश प्रकृति अइ.

विठवित्त के० वैक्रिय शरीर, वैक्रिय अंगोपांग, देवगति, देवानुपूर्वी, नरकगति अने
 नरकानुपूर्वी, ए वैक्रियपट्टक, ए ठ प्रकृतिनो जघन्यस्थितिवंध स्वामी असन्नि के० असंझी
 पंचेंद्रिय तिर्यच होय, केम के एकेंद्रिय अने विकलेंद्रियने तो देव तथा नरकगतिमांहे
 अवतरवुं नधी, तेधी तेने तत्प्रायोग्य ए ठ प्रकृतिनो बंध न होय, अने सन्निआने
 तो उच्छृष्टस्थितिवंध वीश कोडाकोडी सागरोपमनो होय तेमज सन्नीआने ए ठ
 प्रकृतिनो जघन्यस्थितिवंध पण अंतःकोडाकोनी सागरोपमनो होय, तेधी ते अहींआं
 न लीधा, केम के ए ठ प्रकृति नामकर्मनी ठे. ते जणी मिथ्यात्व साथे जाग देतां
 सागरोपमना सातइआ वे जाग आवे, तेनो हजार गुणो असन्निआ पंचेंद्रियनो
 बंध ठे, ते जणी वैक्रियद्विक, नरकद्विक, ए चार प्रकृतिनो बंध तो सातइआ वे
 हजार जागना वसें ने पंचाशी सागरोपम अने उपर सातइआ पांच जाग जाणवा,
 तथा देवद्विकना सातइआ हजार जागना एकसो वेंतालीश सागरोपम उपर सातइआ
 ठ जाग ते वदी पत्योपमने असंख्यातमे जागें हीन एटलो ए प्रकृतिनो असन्निआ
 पंचेंद्रिय तिर्यच सर्व पर्याप्तियें करी पर्याप्ताने जघन्य स्थितिवंध स्वामीत्वपणुं होय.

सन्नीवि के० संझीपंचेंद्रिय गर्जज, तिर्यच अने मनुष्यने तथा अपि शब्दधकी
 असंझी पण लेवा, तेमाटें संझी अथवा असंझी ए आठ के० चारे प्रकारनुं जघन्य
 स्थितिक आयु बांधे. ते मध्ये एक मनुष्यायु, वीजुं तिर्यचायु, ए वे आयुना जघन्य
 स्थितिवंध स्वामी एकेंद्रियादिकधी मांडीने पंचेंद्रियपर्यंत सर्व जीव होय अने चारे
 आयुना जघन्यस्थितिवंध स्वामी सन्निआ अने असन्निआ ए वे होय. एवं पांत्रीश
 प्रकृति अइ.

सेसाणं के० तेधी शेष रही जे निद्रापंचक, कपाय वार, स्त्रीवेद, नपुंसकवेद,
 हास्यपट्टक, मिथ्यात्वनोदनीय, मनुष्यद्विक, तिर्यचद्विक, जातिपंचक, आदारिकद्वि-
 क, तेजस, कामण, ध्यातप, उद्योत, उपघात, अशातावेदनीय, अगुरुअयु, निर्माण,
 संन्यानठक, संघयणठक, वर्षचतुष्क, व्रसनवक, स्यावरदशक, पराघात, उश्वास, खग-

तिद्विक, नीचैर्गोत्र, ए पंचाशी प्रकृतिनो जघन्यस्थितिबंध स्वामी वायरपञ्जोर्गिदीउ के०
 लब्धिपर्याप्तो वादर एकेंद्रियपर्याप्तो स्वस्व प्रायोग्य विशुद्धिस्थानकें वर्चतो मित्याती
 जीव होय, जे जणी दशमा तथा नवमा गुणस्थानकवर्ति साधु पण जघन्यबंधनो
 अधिकारी होय ठे, परंतु तेने ए पंचाशी प्रकृतिनो बंध नथी तेथी ते वीजी प्रकृति-
 ना अधिकारी ठे; तेथी असंख्यातगुणो वादरपर्याप्ता एकेंद्रियने जघन्यबंध स्वामीन
 जाणवो. ए तथाविध विशुद्धिमाटें बांधे अने अनेरा एकेंद्रिय तो तेवी विशुद्धि
 रहित ठे माटें अधिकी बांधे, अने विकलेंद्रिय तथा पंचेंद्रिय तो स्वभावेंज अधिकी
 बांधे ते माटें ते न लेवा. एथी वीजा सर्व बंध अधिक ठे. एम जघन्यस्थितिबंध स्वामी
 कहा. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ४५ ॥

॥ हवे उत्कृष्टादि स्थितिबंधने विपेज चार जांगा स्थितिबंधना कहे ठे. ॥

उक्कोस जह लीयर, जंगासाइ अणाइ धुव अधुवा ॥

चउहा सग अजहन्ना, सेसतिगे आज चउसु इहा ॥ ४६ ॥

अर्थ—उक्कोसजहलीयरजंगा के० एक उत्कृष्टस्थितिबंध, वीजो जघन्यस्थितिबंध,
 ते वे थकी इतर एटले वीजा विरोधिजांगा वे कहेठे. एक अनुत्कृष्ट वीजो अजघन्य-
 स्थितिबंध, एवं चार जंग थया. ए चारमांहे सर्व स्थितिबंध संग्रहा. तिहां जे सर्व
 प्रकृतिनो आपआपणा स्थितिबंधमांहे अधिक स्थितिबंध ते उत्कृष्टस्थितिबंध जाणवो.
 जेम हानावरणीय कर्मनो त्रीश कोडाकोडी सागरोपमनो संपूर्ण बंध, ते उत्कृष्टस्थि-
 तिबंध कहीयें अने ते थकी एक समय हीन, वे समय हीन करतां करतां यावत् अंतरस्थि-
 तिलगें जेटलां स्थितिबंधनां स्थानक बंधाय, ते सर्व अनुत्कृष्टस्थितिबंधनां स्थानक
 जाणवां. ते स्थानक असंख्याता होय एटले एक उत्कृष्ट थकी जिन ते सर्व अनुत्कृष्ट-
 स्थितिबंधनां स्थानक जाणवां. एम ए वे बंधमांहे सर्व स्थितिबंधनां स्थानक संग्र-
 हां; तथा जे स्थितिबंध स्थानकथी उतुं वीजुं कोइ स्थितिबंधनुं स्थानक न होय ते
 जघन्यस्थितिबंध स्थानक जाणवुं, अने तेथी समयाधिक समयाधिक स्थानक लेतां
 यावत् उत्कृष्ट स्थितिपर्यंत जे असंख्यातां स्थानक थाय, ते सर्व अजघन्य स्थितिबंध-
 नां स्थानक जाणवां. एम ए वे बंधमांहे पण सर्व स्थितिबंधनां स्थानक संग्रहां,
 ए रीतें जेवारें उत्कृष्ट स्थिति जिन विवहीयें, तेवारें तेथी वीजां सर्व अनुत्कृष्ट बंध-
 स्थानक होय, अने जेवारें जघन्यस्थितिबंध एक जिन लेखवीयें तेवारें तेथी वीजा
 सर्व अजघन्य स्थितिबंधनां स्थानक होय. ए रीतें ए चार बंध कहा.

हवे तिहां वली सादि अनादि प्रकारें चार जांगा कहे ठे. जे बंधव्यवष्टेद थया
 पठी फरी बंधाय, ते प्रथम साइ के० सादिवंध अने जे बंधना प्रवाहनी आदि न

पामीयें ते वीजो अणाइ के० अनादिवंध अने जे वंधनो प्रवाह केवारें पण विठेद नहीं पामशे, ते व्रीजो ध्रुव के० ध्रुवबंध, एटले अनंत, ए अजव्यनी अपेक्षायें जाणवो, तथा जे प्रकृतिनो वंध प्रवाह विठेद पामशे ते अध्रुवा के० अध्रुव एटले सांत, ते जव्यनी अपेक्षायें जाणवो. एम ए चार जांगा ते जघन्य अजघन्यादिक स्थिति-बंधनेविषे विचारे ठे.

चलहासगअजहृत्ता के० त्यां एक आयु विना वीजा सात कर्मना अजघन्यस्थितिबंध चार जांगे होय, ते कहेठे. एक मोहनीयकर्मनुं जघन्य नवमा गुणठाणाने चरम समयें होय, तथा ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, वेदनीय, नामकर्म, गोत्रकर्म, अने अंतराय, ए ठ कर्मनो जघन्यबंध दशमा गुणठाणाने ठेहेले समयें होय. माटें ते स्यानक जे जीवें लघुं नधी तेने सघला अजघन्यस्थितिबंध जाणवा, जे जणी तेणे जघन्यस्थितिबंध लघो नधी तेने तेथी अजघन्य अनादि जांगो पहेलो जाणवो. अने जे जीवें उपशम श्रेणीयें ते स्यानकें जघन्यस्थितिबंध करी अथवा अवंधक यझे पठी फरी अजघन्यस्थितिबंध करे ते सादि नामें वीजो जांगो जाणवो, अने जे जव्य हशे ते अवश्य मोहें जाशे, तेवारें ते कृपकश्रेणीयें अजघन्यबंध करशे तिहां अजघन्यस्थितिबंधनुं सांतपणुं यशे, ते सांत नामा व्रीजो जांगो जाणवो, तथा अजव्य केवारें पण श्रेणी करशे नहीं, ते माटें ते जघन्यस्थितिबंध करशेज नहीं, तेथी तेने अजघन्यस्थितिबंध अनंत नामे चोये जांगे जाणवो. एम सात कर्मनो अजघन्यस्थितिबंध, चार जेदें कह्यो.

तथा ए सात कर्मना अजघन्यबंधथी सेसतिगे के० शेष रहा जे जघन्य, उत्कृष्ट अने अनुकृष्ट, ए त्रण बंध तथा आजचउसु के० आयुःकर्मना चार बंध तिहां सादि अने सांत, ए डुहा के० वे वे जांगा होय, ते कहे ठे. ते मध्यें सात कर्मनो उत्कृष्ट बंध तो अति संक्लिष्ट मिथ्यादृष्टि संझी पंचेंद्रिय पर्याप्तानें होय, ते उत्कृष्टबंध सादि जाणवो. तथा ते उत्कृष्टबंध तो वे समय लगें होय, अने व्रीजे समयें ते उत्कृष्टबंध-धकी समयादिक हीन अनुकृष्टबंध करे ते जणी उत्कृष्टबंध सांत जाणवो, अने वली अनुकृष्टबंधधकी समयादिक हीन बंध करतां उत्कृष्टबंधनी सादि अने वली पण अनुकृष्टबंध करे. तथा अवंधक होय तेवारें अनुकृष्टबंधनुं सांतपणुं तथा जघन्य-बंध एक समयमात्रनो ते नवमा, दशमा गुणठाणाने प्रांतसमयें होय, ते एक समय मात्र जणी सादि सांत जाणवो. एम सात कर्मना त्रण स्थितिबंधें सादि अने सांत ए वे जांगा क.हा. तथा आयुःकर्म जब मध्यें एक वार बंधाय, तेथी तेना उत्कृष्ट, अनुकृष्ट, जघन्य अने अजघन्य, ए चारे स्थितिबंध सादि अने सांत, ए वे जांगे होय. केम

आयु बांधवा मांडे, तेवारे सादि अने अंतरमुहूर्ते वांधी रखा पठी सांत, ए वे जांगा होय ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ४६ ॥

॥ एम मूलप्रकृतिना चार स्थितिवंधना सादि, वीजो अनादि, सांत अने अनंत, ए चार जांगा विचारीने हवे ते चार जांगा उत्तर प्रकृतिने विषे विचारीये ठेये ॥

चउ मेउ अजहन्नो, संजलणा वरण नवग विग्घाणं ॥

सेस तिगिसाइ अधुवो, तह चउहा सेस पयडीणं ॥ ४७ ॥

अर्थ—संजलण के संज्वलनो क्रोध, संज्वलनो मान, संज्वलनी माया अने संज्वलनो लोच, ए चार कषायनो जघन्यस्थितिवंध, वे मास, एक मास, अर्द्धमास अने अंतरमुहूर्तरूप अनुक्रमे जाणवो. ते नवमा गुणगणे स्वस्व बंधविद्येदने प्रथमसमये होय, तथा आवरणनवगविग्घाणं के पांच ज्ञानावरण, चार दर्शनावरण, पांच अंतराय, ए चौद प्रकृतिनो जघन्यस्थितिवंध, अंतरमुहूर्त मान दशमा गुणगणाने चरमये होय, ते विना वीजा सर्व स्थितिवंध अजघन्य जाणवा. ए अठार प्रकृतिनो चउ मेउ अजहन्नो के अजघन्य स्थितिवंध चार जेदे होय, ते कहे ठे. के जीवे नवमु अने दशमु गुणगणं कसुं नथी, तो तेणे जघन्यस्थितिवंध नथी कखो. अजघन्य अनादि जाणवो. ए प्रथम जंग. तथा जेणे जघन्यबंध करी वली श्रेणीयी पडतां समयाधिक स्थितिवंध अजघन्य करे, तिहां सादि. ए वीजो जंग जाणवो. तथा जे नव्य दशे ते अथय्य श्रेणी करशे, तेवारे तेने अजघन्यस्थितिवंधनुं सांतपणुं थशे, ए वीजो जंग जाणवो. अने अजघ्य जीव ए अठार प्रकृतिनो जघन्यस्थितिवंध केवारे पण नही करशे, तेथी तेने ए अठार प्रकृतिनो अजघन्यस्थितिवंध अनंत, ए चोथो जंग जाणवो. एम ए अठार प्रकृतिनो अजघन्यस्थितिवंध चार जांगे होय.

नेमतिगि के अठार प्रकृतिना शेष उत्कृष्ट, अनुत्कृष्ट अने जघन्य, ए प्रण स्थितिवंध साइअधुवो के सादि अने अधुव एटखे सांत, ए वे जांगे होय. जे जणी ए अठार प्रकृतिनां चार प्रकृतिनो उत्कृष्टस्थितिवंध चाखीश कोनाकोडी सागरोपमनो ठे, अने चौद प्रकृतिनो वीश कोडाकोडी सागरोपमनो उत्कृष्टबंध ठे. ए सर्व संक्रिये संवेद्रिय दशांतो जीव बांधे, ए एक समय, वे समय खंगे बांधे, वसततो समयादिक हीन स्थिति बांधे, ते अनुत्कृष्ट जाणवो. वली अनुत्कृष्टयी उत्कृष्ट करे, तेथी ए वे यथे सादि अने सांत, ए वे जांगा जाणवा, तथा जघन्यबंध पण एनो नवमे अने दशमे गुणगणे एक समय मात्र होय ते जणी सादि सांत होय.

तह के नेमज नेमपयनीं के ए अठार प्रकृतियकी शेष रही जे एकतो ने ये प्रकृति तेना चउहा के जघन्यादिक चार प्रकारना स्थितिवंध ते पण सादि अने

सांत, ए वे जांगे चारे बंध होय, तेमध्ये निद्रापंचक, प्रथम कपाय वार, मिथ्यात्व, जय, जुगुप्सा, तैजस, कामण, वर्णचतुष्क, अगुरुलघु, उपघात, निर्माण, ए उगणत्रीश प्रकृतिनो जघन्यस्थितिवंध, स्वप्रायोग्यविशुद्धियें करी एकेंद्रिय पर्याप्तानें होय. ते वली कथंचित् हीनाध्यवसायें समयादिक अधिक अजघन्य बंध करे, वली विशुद्धियें जघन्यबंध करे, तेथी जघन्य अने अजघन्यपणे वेहु स्वस्व प्रकृतिना स्थितिवंध सादि अने सांतपणे जाणवा.

तथा एहिज उगणत्रीश प्रकृतिना उत्कृष्टबंध संह्री पंचेंद्रियपर्याप्ता मिथ्यात्वीने संक्लिष्ट परिणामें होय, ते वे समय लगें होय तेवार पठी अध्यवसाय परावर्त्तियें समयादिक हीन अनुत्कृष्ट बंध करे, एम उत्कृष्ट अने अनुत्कृष्टबंध संक्लेश तथा विशुद्धिनी परावर्त्तियें होय तेथी सादि अने सांत ए वे जांगा होय.

अने ए उगणत्रीश प्रकृतिथी शेष रहीं जे तहोंतेर अध्रुवबंधिनी प्रकृति तेनो बंध केवारेंक होय, अने केवारेंक न होय तेथी तेना उत्कृष्ट, अनुत्कृष्ट, जघन्य अने अजघन्य, ए चारे स्थितिवंधें सादि अने सांत, ए वे जांगा होय. केम के जेवारें बंध होय तेवारें सादि अने जेवारें बंध न होय तेवारें सांत, एम वे जांगा होय. एम उत्तरप्रकृतिना चार स्थितिवंधने विपे सादि, अनाद्यादि जांगा विचाख्या ॥ ४९ ॥

॥ हवे गुणगणा आश्रयीने उत्कृष्ट तथा जघन्यस्थितिवंध विचारे ठे. ॥

साणाइ अपुबंधतो, अयरंतो कोडि कोडिउं नहिगो ॥

बंधो नहु हीणो नय, मिठे जवियर सन्निमि ॥ ४८ ॥

अर्थ—प्रथम जिन्रबंधिने अंतःकोटाकोटी सागरोपमथी अधिको स्थितिवंध न होय, ते कहे ठे. साणाइअपुबंधतो के० सास्वादन गुणगणाथी मांडीने अपूर्वकरणनामा आठमा गुणगणासुधी अयरंतोकोडिकोडिउं के० अंतःकोटाकोनी सागरोपम प्रमाण स्थितिवंध संह्री पंचेंद्रिय पर्याप्ताने होय, पण तेथकी नहिगोबंधो के० अधिक बंध न होय; तेमज अंतःकोटाकोनी सागरोपमथी हीन एटले उठो बंध पण नहु के० न होय. अहींथां कोइ पूठे जे सास्वादनथी आठमा गुणगणा सुधी जो बंधनुं हीनाधिकपणुं नथी, तो जिहां स्थितिवंधनुं अद्वय बहुत्व कहेसे, तिहां साधुनी उत्कृष्टस्थितिवंधथी देशविरतिनो जघन्यस्थितिवंध संख्यातगुणो होय, तेथकी देशविरतिनो उत्कृष्टस्थितिवंध संख्यातगुणो होय, तेथकी अविरति सम्यक्दृष्टि पर्याप्ता अपर्याप्ताना जघन्य उत्कृष्टस्थितिवंध असंख्यात गुणा होय, तो ए अद्वय बहुत्वपणुं हीनाधिकने अत्रावें केम घटे ? अहींथां गुरु उत्तर कहे ठे के, जेम अंतरमुद्दूर्त नव समयथी मांकीने एक समय जाण मुद्दूर्त पर्यंत होय ठे, तेना असंख्याता जेइ थाय.

तेम साधुना उत्कृष्टस्थितिवंधर्था लक्ष्ने अपर्याप्त संज्ञी पंचेंद्रियना उत्कृष्टस्थितिवंध पर्यंत समयाधिक समयाधिक करतां वचलां अस्संख्यातां स्थितिवंधस्थानक जे होय, ते सर्व अंतःकोनाकोनी प्रमाण स्थितिवंध कहीयें, एने अंतःकोनाकोडी सागर एवी संज्ञा कहीयें. एम अस्संख्याता जेद अंतःकोनाकोनीमां होय, तेथी संख्यातगुणा तथा अस्संख्यात गुणा कहेतां थकां कांड विघटे नहीं. एम डमरुक मणि न्यायें करी ठे. दिणो-नयमिष्ठे के० तेमज हीनो वंध एटले अंतःकोनाकोनी सागरोपमथी उठो वंध मिथ्यात्वीनें पण न होय.

तथा सिद्धांतने मते जेणे ग्रंथिजेद कीधो होय अने ते वली सम्यक्त्व वसीने मिथ्यात्वे जाय तोपण अंतःकोनाकोडी सागरोपमथी स्थितिवंध बोले नहीं, तेथीतेने अप्रत्यक्षक कहीयें. अने कर्मग्रंथनें मतें ग्रंथिजेद कख्या पठी पण मिथ्यात्वे सत्तेर कोडाकोनी सागरोपमनो उत्कृष्टस्थितिवंध करे पण एटळुं विशेष जे ते स्थितिवंध, तीप्रसेंन थापें, ए जवियरसन्निति के० जव्य संज्ञी पंचेंद्रियनी अपेक्षायें सेतुं. वीतुं तो एकेंद्रियने मिथ्यात्वगुणगणे मिथ्यात्वमोहनीयतुं एक सागरोपम, वेंद्रियने पची-रा सागरोपम, तेंद्रियने पचाश सागरोपम, चौरेंद्रियने सो सागरोपम, अने असं-ज्ञीया पंचेंद्रियने हजार सागरोपमनी स्थिति ठे, एम साखादने पण अपर्याप्ता एकें-द्रियादिकनो उत्कृष्टस्थितिवंध सरखो सेवो. ए जव्य, अजव्य, सन्नित्या पंचेंद्रियने स्थितिवंध कसो. ॥ ४० ॥

॥ एये एकेंद्रियादिकने विषे हीनाधिक स्थितिवंधतुं अल्प बहुत्व कहेठे. ॥

जइ लहु बंधो वायर, पज्ज अस्संख गुण सुहुम पज्जहिगो ॥

एमि अपज्जाण लहु, सुहुमे अरअपज्ज पज्ज गुरु ॥ ४१ ॥

अर्थ-जइ के० (१) यत्ति एटले साधुनो लहुबंधो के० सर्वे थकी हीन स्थिति-बंध गृह्यमंत्रराप नामा दशमे गुणगणे वचंता साधुना होय, जे जणी ज्ञानावरणादि-क उ कर्मनो विनुद्रिपणे अंतरमुहनें प्रमाण जव्यस्थितिवंध चरम समयें होय, तेथी हीनो स्थितिवंध कोइ जीवने नथी. जो पण आगसे गुणगणे एक समधिकबंध ठे, तो एए अक्षरार्थी जणी तिहां स्थितिवंध विवक्ष्यो नहीं.

(२) साधुनो जव्यस्थितिवंध अंतरमुहनें प्रमाण अने वादर पर्याप्ता एकेंद्रियनो जव्यस्थितिवंध, सागरोपमनो मानइत एक नाग पदयोपमने अस्संख्यातमे जागे होय, ते मध्ये तो अस्संख्याता अंतरमुहनें थाय, तेथी साधुना जव्यस्थितिवंधर्था वायरपज्ज अ-स्संख्या के० वादर एकेंद्रिय पर्याप्तानो जव्यस्थितिवंध पण अस्संख्यातगुणो जागरो-

(३) वादर पर्याप्ता एकेंद्रियकी गृह्य पर्याप्ता एकेंद्रियना योगम्यानक मंद ठे,

तेषी अध्यवसाय स्थानक पण थोनां होय, तेषी स्थितिस्थानक पण वादरनी अपे-
क्षाये थोनां होय, तेणे जघन्यस्थिति वादरनी जघन्यस्थिति थकी उत्कृष्टी उंत्री होय
तो स्थिति विशेष पण उठा होय, आतरुं थोडुं ते जणी वादर पर्यासा एकेंद्रियना
जघन्यस्थितिवंध थकी सुद्धमपङ्कहिगो के० सूक्ष्म एकेंद्रिय पर्यासाना जघन्यस्थिति-
बंध विशेषाधिक कया. एटले कांडक जाजेरा जाणवा.

(४) एसिअपङ्कणलहु के० ते थकी ए वने अपर्यासानो लहु एटले जघन्यस्थिति-
बंध आवी रीतें होय, ते कहे ठे. सूक्ष्म एकेंद्रिय पर्यासाना जघन्य योगत्री वादर
एकेंद्रिय अपर्यासाना योगस्थानक थोनां होय, तेषी अध्यवसायस्थानक तथा स्थिति-
स्थानक पण थोडां होय, केम के जघन्य अने उत्कृष्ट स्थितिनी वचालें आंतरुं
थोडुं तेषी सूक्ष्म एकेंद्रिय पर्यासाना जघन्यस्थितिवंधथकी वादर एकेंद्रिय अपर्यासानो
जघन्यस्थितिवंध विशेषाधिक जाणवो. (५) तेथकी सूक्ष्म एकेंद्रिय अपर्यासानो
जघन्यस्थितिवंध विशेषाधिक होय जे जणी वादर अपर्यासानी स्थितिविशेषथो सूक्ष्म
अपर्यासानी स्थिति विशेष थोडी ठे. (६) सुद्धमेअर अपङ्क के० सूक्ष्म अपर्यासाना जघन्य-
स्थितिवंधकी उत्कृष्टस्थितिवंध विशेषाधिक होय. (७) ते थकी इतर ते वादर अपर्यासानो
उत्कृष्टस्थितिवंध विशेषाधिक जाणवो. जे जणी वादर पर्यासानी जघन्यस्थिति साग-
रोपमनो सातडुं एक जाग पट्योपमने असंख्यातमे जागें जणो होय, ते थकी
समयाधिक समयाधिक पट्योपमना असंख्यातमा जागना असंख्य समय जाग
प्रमाण स्थितिविशेष ते सर्व स्तोक, तेहने गप्पें सूक्ष्म अपर्यासानो स्थिति विशेष,
तेहने गप्पें वादर अपर्यासानो स्थिति विशेष, तेहने गप्पें सूक्ष्म पर्यासानो स्थिति विशेष,
ते सर्व स्तोक ते जणी सूक्ष्म अपर्यासाना उत्कृष्टस्थितिवंधथकी वादर अपर्यासानो
उत्कृष्टस्थितिवंध विशेषाधिक. (८) तेथकी पङ्कगुरु के० सूक्ष्म पर्यासानो उत्कृष्ट-
स्थितिवंध विशेषाधिक होय. (९) तेथकी वादर पर्यासानो उत्कृष्टस्थितिवंध
विशेषाधिक. ॥ ४९ ॥

लहु विअ पङ्क अपङ्को, अपङ्गि अर विअ गुरु अहिगो एवं ॥

ति चउ असन्नि सु नवरं, संखगुणा विअ अमाणपङ्के ॥ ५० ॥

अर्थ— (१०) वादर एकेंद्रिय पर्यासाने मिथ्यात्वमोहनीयनो उत्कृष्टस्थितिवंध
सागरोपम प्रमाण ठे ते थकी विश्रपङ्क के० वेंद्रिय पर्यासानो लहु के० जघन्यस्थि-
तिबंध पुरुष वेदादिकनो पण सातडुआ पच्चीश जाग एटले त्रण सागरोपम उपर
सातडुआ चार जाग पट्योपमने असंख्यातमे जागें जणो होय तेमाटें संख्यात गुणो
जाणवो. जे जणी एकथी त्रिगुणो जाजेरो थयो.

(११) वैद्विय पर्याप्ताना जघन्यस्थितिवंध थकी अपज्जो के० वैद्विय अपर्याप्तानो जघन्यस्थितिवंध विशेषाधिक होय. जे जणी वैद्विय पर्याप्ताना जघन्यस्थितिवंध विशेष पढ्योपमना संख्यातजागना समय जेटला असंख्याता स्थिति विशेष तेने गर्पे वैद्विय अपर्याप्ताना स्थिति विशेष स्तोक होय तेणे जघन्यस्थिति उत्कृष्टस्थितिने वंध आंतरं स्तोक होय, एटले अगीआर स्थानक थयां.

(१२) अपज्जिधिअगुरुअहिगो के० ते थकी वैद्विय अपर्याप्तानो उत्कृष्टस्थिति-वंध विशेषाधिक होय.

(१३) ते थकी इयर के० इतर एटले बीजा जे वैद्विय पर्याप्ता जीव ठे तेनो उत्कृष्ट-स्थितिवंध विशेषाधिक एटले कांइएक जाजेरं होय.

(१४) एवंचिचअसन्निसु के० एम तेंद्रिय, चौरिंद्रिय, अने असंझी पंचेंद्रियने विपे पण चार चार बोल कहेवा, परंतु एमां नवरं के० एटलुं विशेष ठे जे विश्र के० वैद्विय पर्याप्तानेविपे अने अमणपज्जो के० असंझीपंचेंद्रिय पर्याप्ताने विपे पहेले बोलें संखगुणणी के० संख्यातगुणों वंध कहेवो. एटले वैद्विय पर्याप्तानो उत्कृष्टस्थितिवंध पवीइ सागरोपम प्रमाण ठे तेथकी तेंद्रिय पर्याप्तानो जघन्यस्थितिवंध विशेषाधिक होय, जे जणी वेइंद्रियथी वमणो वंध तेंद्रियने ठे, अने जो त्रिगुणो होय तो संख्यात गुणो कहीथें. परंतु तेथी हीन ठे, माटें विशेषाधिक कहुं. अहींआं जो पण तेंद्रियने पुरुष वेदादिकनो जघन्यस्थितिवंध सागरोपमना सातइआ पचाश जाग पढ्योपमने असंख्यातमे जागें ऊणा ठे ते वंध वैद्वियना मिथ्यात्वमोहनीयना वंधथी हीन पण होय, तथापि ते अहींआं विवदयो नहीं; परंतु अहींआं तो स्वस्व प्रकृतिनी अपे-क्षायें उत्कृष्टी तथा जघन्यस्थिति लेवी एटले प्रत्येक एकेकी प्रकृतिनी स्थितिमां एक बीजा जीवोना वंधने विपे उत्कृष्टी तथा जघन्यस्थिति लेवी तेणे करीने स्थितिवंधुं अल्प बहुत्व जाणवुं. एवं चौद स्थानक कहां.

(१५) तेंद्रिय पर्याप्ताना जघन्यस्थितिवंधथकी तेंद्रिय अपर्याप्तानो जघन्यस्थितिवंध विशेषाधिक होय, जे जणी तेंद्रियना जघन्य उत्कृष्टस्थिति विशेषने गर्पे पर्याप्ताना सर्व स्थिति विशेष ठे, (१६) तेथकी तेंद्रिय अपर्याप्तानो उत्कृष्टस्थितिवंध विशेषाधिक. (१७) तेथकी वली तेंद्रिय पर्याप्तानो उत्कृष्टस्थितिवंध विशेषाधिक ठे.

(१८) ते थकी चौरिंद्रिय पर्याप्तानो जघन्यवंध विशेषाधिक वमणा ठे. ते जणी, (१९) ते थकी चौरिंद्रिय अपर्याप्तानो जघन्यस्थितिवंध कांइएक अधिक ठे.

(२०) ते थकी चौरिंद्रिय अपर्याप्तानो उत्कृष्टवंध विशेषाधिक. (२१) ते थकी चौरिंद्रिय पर्याप्तानो उत्कृष्टस्थितिवंध विशेषाधिक. अहींआं विशेषाधिकने स्थानक

कोइएक स्थले संख्यात जागाधिक लेवा. कोइएक स्थले असंख्याता जागाधिक लेवा. (११) तेथकी चौरिंद्रिय पर्याप्तानो उत्कृष्टस्थितिवंध एकसो सागरोपमनो विशेषाधिक ठे. ते थकी असन्नि के० असन्निआ पंचेंद्रिय पर्याप्तानो जघन्यस्थितिवंध संख्यात गुणो, जे जणी चौरिंद्रियथी एनो दश गुणो बंध कह्यो ठे. तेमाटे (१३) ते थकी असन्निआ पंचेंद्रिय अपर्याप्तानो जघन्यस्थितिवंध विशेषाधिक एटले संख्यात जाग अधिक ठे, जे जणी हजार सागरोपमनी स्थितिना पण संख्याता पद्योपम होय; ते पण वली पद्योपमने संख्यातमे जागे ऊणो जघन्यबंध ठे. तो पण संख्यातमे जागे अधिक होय. (१४) ते थकी वली असन्निआ अपर्याप्तानो उत्कृष्टस्थितिवंध विशेषाधिक ठे एटले संख्यात जागाधिक ठे. (१५) ते थकी असन्निआ पंचेंद्रिय पर्याप्तानो उत्कृष्टस्थितिवंध संख्यात जागाधिक होय. इति समुच्चयार्थः ॥ ५० ॥

तो जइ जिठो बंधो, संखगुणो देस विरय हस्सिअरो ॥

सम्म चउ सन्नि चउरो, छिइ बंधाऽणु कम संखगुणा ॥ ५१ ॥

अर्थ—(१६) तो के० ते असन्निआ पर्याप्ताना उत्कृष्ट स्थितिवंधथकी जइ के० यति एटले प्रमत्तसंयत एटले साधु स्वप्रायोग्य संक्षेपपरिणामें वर्त्ततो तेनो जिठोबंधो के० उत्कृष्ट स्थितिवंध संखगुणो के० संख्यातगुणो जाणवो. जे जणी असन्निआने ज्ञानावरणनो स्थितिवंध, चारसैं अट्ठावीश सागरोपम उपर सातीआ चार जाग प्रमाण ठे, अने प्रमत्तने अंतःकोडाकोकी सागरोपम प्रमाण ठे ते माटे संख्यातगुणो अधिको स्थितिवंध होय. (१७) ते साधुना उत्कृष्ट स्थितिवंधथकी देसविरय के० देशविरतिनो हस्स के० इख एटले जघन्य स्थितिवंध संख्यातगुणो जाणवो. (१८) इअरो के० तेथकी इतर एटले देशविरतिनो उत्कृष्ट स्थितिवंध संख्यातगुणो जाणवो. देशविरति जीवने पर्याप्तावस्थायें बंध होय, पण अपर्याप्तावस्थायें देशविरतिपणुं न होय, तेमाटे अपर्याप्तावस्थानो बंध न कह्यो. (१९) तेथकी सम्म के० अविरति सम्यक्दृष्टि पर्याप्तानो जघन्य स्थितिवंध, संख्यातगुणो. (२०) तेथकी अविरति अपर्याप्तानो जघन्य स्थितिवंध संख्यातगुणो. (२१) तेथकी अविरति अपर्याप्तानो उत्कृष्ट स्थितिवंध संख्यातगुणो. (२२) तेथकी अविरति पर्याप्तानो उत्कृष्ट स्थितिवंध संख्यातगुणो, केम के सम्यक्दृष्टिपणुं अपर्याप्तावस्थायें पण होय ठे, तेथी एना चउ के० चार बंध कह्या. तेमज सन्निचउरो के० सन्निआ पंचेंद्रिय मिथ्यात्वीना पण चार बंध जाणवा, एटले तेथकी (२३) सन्निआ पंचेंद्रिय पर्याप्ता मिथ्यात्वीनो जघन्य स्थितिवंध संख्यातगुणो. (२४) तेथकी सन्निआ पंचेंद्रिय अपर्याप्तानो जघन्य स्थितिवंध

संख्यातगुणो. (३५) तेथकी सत्रीश्या पंचेंद्रिय अर्प्यासानो उत्कृष्टस्थितिवंध संख्या-
तगुणो. (३६) तेथकी सन्निश्या पंचेंद्रिय पर्यासा मिथ्यात्वीनो उत्कृष्टस्थितिवंध, संख्यात-
गुणो. छिद्रबंधाऽणुकमसंखगुणा के० इहां साधुना उत्कृष्ट स्थितिवंध थकी लेइने नव
बंधना स्थानकपर्यंत अनुक्रमे संख्यातगुणा करतां पण कोनाकोडी सागरोपममांहे
होय. तेथी ए सर्व बंध अंतःकोमाकोमीना कहीयें. ए परिजाया जाणवी.

एक सन्निश्या पर्यासा मिथ्यात्वीनो उत्कृष्ट स्थितिवंध अंतःकोडकोडी सागरोपमशी
अधिक होय. एम साधुना उत्कृष्ट स्थितिवंधथी लेइ सन्निश्या पंचेंद्रिय पर्यासा मिथ्या-
त्वीना स्थितिवंध लगे सघला स्थितिवंध संख्यातगुणा लेवा. ए स्थितिवंधनां अस्त
बहुत्व कहेवे करी उत्कृष्ट तथा जघन्य स्थितिवंधना स्वामी पण कथा. ॥ ५१ ॥

हवे कोइएक कहेशे के स्थितिवंध अने रसबंध तो कपाय प्रत्यक्षिया ठे, तेथी
शुज प्रकृतिनो रस, कपायनी मंदतायें उत्कृष्ट होय अने कपायनी तीव्रतायें जघन्य
होय तथा अशुज प्रकृतिनो रस कपायनी तीव्रतायें उत्कृष्ट होय अने कपायनी
मंदतायें जघन्य होय, तेवीज रीतें शुज प्रकृतिनी स्थिति पण कपायनी मंदतायें
उत्कृष्ट होय अने कपायनी तीव्रतायें मंद होय, तथा अशुज प्रकृतिनी स्थिति पण
कपायनी मंदतायें उत्कृष्टी होय अने कपायनी तीव्रतायें मंद होय, एम न कहेडुं
जोइयें, माटें अहींश्यां जे विशेष फेर ठे, ते कहे ठे. ॥

सद्वाणवि जिष्ठिष्ठि, असुहा जं साइ संकिलेसेणं ॥ इअ-
रा विसोहिउं पुण, मुत्तं नर अमर तिरि आउ ॥ ५२ ॥

अर्थ—सद्वाणविजिष्ठिष्ठि के० सर्व कर्मप्रकृतिनी उत्कृष्टी स्थिति स्वत्वबंध प्रा-
योग्य संक्लेश परिणामें बंधाय, ते जणी असुहा के० अशुज एटले मेलें परिणामें बंधाय.
जंसाइसंकिलेसेणं के० जे कारणें उत्कृष्ट स्थिति अतिसंक्लेशें तीव्रकपायोदयें बंधाय
ठे, तेमाटें शुज तथा अशुज प्रकृतिनी जे उत्कृष्टस्थिति बंधाय, ते सर्व अशुज
जाणवी. जे जणी स्थितिवंध, सर्व प्रकृतिनो संक्लेशनी वृद्धियें बंधाय ठे, अने जेम
जेम विशुद्धि होय, तेम तेम स्थितिवंध हीन थातो जाय, पण रसबंधनी परें
स्थितिवंध शुजाशुज न लेवो. जे उत्कृष्ट स्थितिवंध ठे ते संक्लेशनुं कार्य ठे, ते माटें
एकसो ने सत्तर प्रकृतिनो उत्कृष्ट स्थितिवंध, पोतपोताना बंधाध्यवसायस्थानकमर्ष्यें
मखीन अघ्यवसाय स्थानकें बंधाय, तेथी ए एकसो ने सत्तर प्रकृतिनो उत्कृष्ट
स्थितिवंध, ते अशुज कहीयें, अने ए उत्कृष्टी स्थितियकी इअरा के० इतर एटले
जे जघन्य स्थितिवंध ठे ते विसोहिउं के० विशुद्धिनुं कार्य ठे, एटले जेम

जेम उज्ज्वल परिणामनी वृद्धि धाय, तेम तेम हीन हीन स्थिति बंधाय, तेथी पोताना बंधास्थानक मांहे जे अत्यंत विशुद्ध बंधाध्यवसायस्थानक होय, तिहां जघन्य स्थितिवंध होय तेथी एने शुभ कहीयें. पुण के० वली नर के० मनुष्यायु तथा अमर के० देवायु अने तिरिश्चाठ के० तिर्यचायु, ए त्रण आयुने मुक्तं के० मूकीने शेष एकसो सत्तर प्रकृतिनी अपेक्षायें ए लेवुं.

हवे शेष त्रण आयुनी स्थितिवंधनो विशेष कहे ठे. मनुष्यायु. देवायु, अने तिर्यगायु, ए त्रण आयुनी स्थिति आपणा बंधाध्यवसाय स्थानकमध्ये विशुद्धाध्यवसायें बंधाय अने मलीन परिणामें जघन्यस्थिति बंधाय, ए विशेष जाणवुं. ॥ ५२ ॥

हवे बंधनुं विपमतापणुं योगनी विपमतापणे धाय ठे. तेथी योगस्थानक निरूपवाने योगनो अर्थ कहेवाने, अंतर गाथा लखीयें ठैयें. “परिणामा लंबण ग्रहण, साहणं तेण लज्जनामतिगं ॥ अप्रइसाशुन्नसा, प्पवे सवि समीकयपएसं ॥ १ ॥” हवे ए गाथानो अर्थ कहे ठे. जे वीर्यविशेष करी औदारिकादिक पुजल ग्रहण करे तथा तेने श्वासोश्वासादिकपणे परिणमावीने निःसर्ग एटले स्वाभाविक हेतुक शक्ति विशेषनी सिद्धिने अर्थें अवलंबे; जेम कोइ एक आजारी माणस, नगरमां जमवा निमित्तें लाकडी जालीने उठे, पठी जेवारे सामर्थ्य धाय तेवारे लाकडीने मूकी आपे, तेम जीव जापादिक पुजल अवलंबी तज्जन्य करणवीर्य थये घके तेने मूकी आपे तेथी परिणाम अवलंबन ग्रहण हेतु जे वीर्य, तेने योग कहीयें. ते योगना मन, वचन अने कायाने जेदें करी त्रण नाम होय ठे. तिहां योग, बल, वीर्य, उत्साह, शक्ति, चेष्टा, करण, ए सर्व एना पर्याय नाम जाणवां, अने ते जीवने वीर्यांतरायने क्षयोपशमं करी सर्व प्रदेशें सरवुं ठे पण जे प्रदेश कार्यने हुंकडा होय तिहां घणुं वीर्य जणाय, अने वीजा प्रदेशें थोडुं जणाय; जेम हाथे करी घनो उपाडतां हाथ मात्रना प्रदेश हुंकडा ठे तिहां घणुं चलाचलपणुं होय अने खंजाने प्रदेशें तो वली घणुंज थोडुं होय तेथी वीर्यनुं विपमपणुं होय. संसारी जीवने वीर्यांतराय देश घातीने विचित्र क्षयोपशमं करीने अनेक जातनुं क्षायोपशमिक वीर्य, उन्नस्यनुं होय ठे तेमध्ये मन चिंतना पूर्वक आहार विहारादिक जे करण व्यापार ते अजिसंधिजवीर्य कहीयें, अने जे मन चिंतना विना केवल वचन अने कायाना व्यापार एकेंद्रियादिकने ठे तथा पंचेंद्रियने पण शुक्त आहारनुं धरवुं धातु मलपणे परिणमाववुं, ते अनजिसंधिज वीर्य कहीयें. तथा क्षायिक जावें जे करणवीर्य केवलीनुं ते पण वे जेदें ठे. एक सलेश्य वीर्य ते सयोगीनुं ग्रहण परिणमन अवलंबन रूप ते त्रण योगना जेदें त्रिविधें ठे तथा वीजुं अयोगीनुं अलेश्य बर्य जाणवुं. तथा उन्नस्यनुं

शुजलेश्यावंतने विशुद्धियं वीर्य वधे, अने अशुजलेश्यावंतने संक्लेशं वीर्य वधे अन्यथा मंदता होय. ए रीतें योगनी उत्कृष्ट मंदता होय.

तिहां जघन्यवीर्य जे जीवनो प्रदेश ते वली केवलीना तीक्ष्ण बुद्धिरूप शत्रुं करी ठेदतां जे वीर्यांश निरंश होय नहीं एटले जे वीर्यांशानो अंश केवली पण कही न शके ते वीर्यविजाग तथा जावाणु पण तेने कहीयें. तेवा लोकाकाशची असंख्यात गुणा जे वीर्याणु, तेणे करी सहित जे प्रदेश, तेनो समुदाय एटले जीव प्रदेशनी श्रेणी, ते प्रथम वर्गणा. तेथी एक वीर्य विजागें अधिक एवी जे जीव प्रदेशनी श्रेणी, ते वीजी वर्गणा. वे वीर्यविजागें अधिक वीर्य एवी जे जीव प्रदेशनी श्रेणी, ते वीजी वर्गणा. एम एकेक वीर्य विजागें अधिक वीर्यवंत जे जीव प्रदेशनी श्रेणी, ते घनीकृत लोकनी एक प्रादेशिक सूची श्रेणीने असंख्यातमे जागें जेटला आकाश प्रदेश होय, तेटली वर्गणायें एक स्पर्द्धक होय, ते प्रथम स्पर्द्धकनी उत्कृष्ट वीर्यांश वर्गणाथी एटले ठेह्वी वर्गणाथी एक, वे अथवा संख्याते वीर्यविजागें अधिका कोइ जीव प्रदेश नथी, परंतु असंख्य लोकाकाश प्रमाण वीर्यांशें अधिक जे जीव प्रदेशनी श्रेणी, ते वीजा स्पर्द्धकनी प्रथम वर्गणा जाणवी. वली तेथी एक एक वीर्य विजागें चढता चढता जीव प्रदेशनी श्रेणीनी वर्गणायें करी वीजो स्पर्द्धक थाय, तेथी वसी असंख्य लोकाकाश प्रदेश जाग प्रमाण वीर्यांशें अधिक वीर्यवंत जीव प्रदेशनी श्रेणी, ते वीजा स्पर्द्धकनी प्रथम वर्गणा. एणी घेरें श्रेणी प्रदेश असंख्येय जाग प्रमाण स्पर्द्धकें पहेलुं जघन्य योगस्थानक होय, ते थकी अंगुलना असंख्यातमा जागना आकाशप्रदेश प्रमाण स्पर्द्धकें वधतुं वीजुं योगस्थानक होय, तेथी वली तेटलेय स्पर्द्धकें वधतुं वली त्रिजुं योगस्थानक होय. एम अंगुलने असंख्यात जाग प्रदेश प्रमाण स्पर्द्धक वधतां वधतां एवा घनीकृत लोकनी सूची श्रेणीना असंख्यात जाग प्रदेश प्रमाण योगस्थानक गये थके ठेह्वुं जे योगस्थानक आवे, तेवारें प्रथम योगस्थानकची वमणा स्पर्द्धक होय, तेथी वली तेटला योगस्थानक गये थके तेथी वसी वमणा स्पर्द्धक होय. एम वमणा वमणा स्पर्द्धक होय. ते पण योगस्थानक सूत्र अज्ञापव्योपमने असंख्यातमे जागें जेटला समय होय तेटला वमणा स्पर्द्धकनावां पण योगस्थानक होय. प्रथम योगस्थानक घणा अक्षपवीर्य प्रदेशें होय. वीजुं योगस्थानक तेथी घोडे अक्षपवीर्य प्रदेशें होय. एम स्पर्द्धक वंधें, कोइ एक आचार्य कहे ठे. जघन्ययोग जीवची जे वीर्याधिक जीव तेजुं वीजुं योगस्थानक, एम वीर्य वधतां वधतां योगस्थानक नीपजे तेमध्यें जघन्य योगस्थानकें जीव, चार समय सुधी रहे, मध्यम योगस्थानकें जीव, आठ समय सुधी रहे, अने उत्कृष्ट योगस्थानकें जीव, वे

समय सुधी रहे. इत्यादिक जघन्य मध्यम प्ररूपणा सर्व कर्म प्रकृतिथी जाणवी ॥ इति ॥

॥ हवे योगस्थानकना स्वामी कहे ठे. ॥

सुहुम निगोआइ खण, प्पजोग वायरप विगल अमण मणा ॥

अपज्ज लहु पढम ड गुरु, पजहस्सि अरोअसंख गुणो ॥ ५३ ॥

अर्थ-योग ते वीर्यस्थान व्यापार पराक्रम कहीयें. वीर्यांतरायना व्यापारधी उपजुं जे कायादिकनुं परिस्पंद, ते योग कहीयें. सुहुमनिगोआइखणप्पजोग के० (१) सूद्ध निगोदिआ, लब्धि अपर्याप्ताने आदिक्खणे एट्ठे जव प्रथम समयें अल्प जघन्ययोग ते स्तोक्. (२) तेथकी वायरप के० वादर निगोदिउं लब्धि अपर्याप्तो तेने जव प्रथम समयें जे योग ते असंख्यात गुणो जाणवो. (३) तेथकी विगल के० वैड्रिय, तेंड्रिय अने चौरिंड्रिय एट्ठे अनुक्रमें वैड्रिय अपर्याप्ताने जव प्रथम समयें योग असंख्यात गुणो जाणवो. (४) तेथकी तेंड्रिय अपर्याप्तानो जघन्ययोग, असंख्यात गुणो जाणवो. (५) तेथकी लब्धि अपर्याप्ता चौरिंड्रिय जीवने जव प्रथम समयें जघन्ययोग असंख्यात गुणो. (६) तेथकी अमण के० जेने मन नधी एवा अस- न्नीआ पंचेंड्रिय लब्धि अपर्याप्ताने जव प्रथम समयें जघन्ययोग, असंख्यात गुणो. (७) तेथकी मणा के० मनःपर्याप्ताना आरंजक एवा सन्नीआ पंचेंड्रिय लब्धि अपर्याप्ताने जव प्रथम समयें जघन्ययोग असंख्यात गुणो. ए सात अपज्ज के० लब्धि अपर्याप्ताना जव प्रथम समयें लहु के० जघन्ययोग लेवा, तेथकी पढमडु के० प्रथम- ना वे एट्ठे अपर्याप्ता, सूद्ध अने वादर निगोदीआनो गुरु के० उच्छृष्ट योग कहेवो. एट्ठे (८) सूद्धमनिगोदीआ लब्धि अपर्याप्तानो उच्छृष्ट योग, असंख्यात गुणो. (९) तेथकी वादर निगोदीआ एकेंड्रिय लब्धि अपर्याप्तानो उच्छृष्ट योग, असंख्यात गुणो. पजहस्सिअरो के० तेथकी एज वे पर्याप्तानो न्हस्व एट्ठे जघन्ययोग लेवो. एट्ठे (१०) तेथकी सूद्धनिगोदीआ पर्याप्तानो जघन्ययोग असंख्यात गुणो. (११) तेथकी वादर एकेंड्रिय पर्याप्तानो जघन्ययोग असंख्यात गुणो. तेथकी इतर एट्ठे एज वे सूद्ध पर्याप्तानो उच्छृष्ट योग कहेवो. एट्ठे (१२) सूद्धमनिगोदीआ पर्याप्तानो उच्छृष्ट योग असंख्यात गुणो. (१३) तेथकी वादर पर्याप्ता एकेंड्रियनो उच्छृष्ट योग असं- ख्यात गुणो. एट्ठे ए तेर योगस्थानक कथां. तेमध्ये एकेंड्रियना जेद चार ठे, ते जघन्य तथा उच्छृष्ट जेदें करी आठ जेद थया, तथा विक्रयेंड्रियना त्रण अने अत्तनीआ तथा सन्नीआ अपर्याप्ता, एवं पांचना जघन्ययोग कथा, एवं तेर योगस्थानकनुं अल्प बहुत्व अनुक्रमे असंखगुणो के० असंख्यात गुणुं जाणवुं.

शुचिश्चेश्याघंतने विगुह्यं वीर्यं वधे, अने अशुचिश्चेश्याघंतने संकेशं वीर्यं वधे अन्वय मंदता होय. ए रीतं योगनी उत्कृष्ट मंदता होय.

तिहां जघन्यवीर्यं जे जीवनो प्रदेश ते वली केवळीना तीक्ष्ण बुद्धिरूप ग्रंथं करि ठेदतां जे वीर्यांश निरंश होय नहीं एटखे जे वीर्यांशानो अंश केवळी पण कधी न शके ते वीर्यविजाग तथा जावाणु पण तेने कहीयें. तथा लोकाकाशरी असंख्यात गुणा जे वीर्याणु, तेणे करी सहित जे प्रदेश, तेनो समुदाय एटखे जीव प्रदेशनी श्रेणी, ते प्रथम वर्गणा. तेथी एक वीर्य विजागं अधिक एवी जे जीव प्रदेशनी श्रेणी. ते वीजी वर्गणा. वे वीर्यविजागं अधिक वीर्य एवी जे जीव प्रदेशनी श्रेणी, ते वीजी वर्गणा. एम एकेक वीर्य विजागं अधिक वीर्यवंत जे जीव प्रदेशनी श्रेणी, ते घनीकृत लोकनी एक प्रादेशिक सूची श्रेणीने असंख्यातमे जागें जेटला आकाश प्रदेश होय, तेटली वर्गणायें एक स्पर्द्धक होय, ते प्रथम स्पर्द्धकनी उत्कृष्ट वीर्यांश वर्गणाथी एटखे ठेह्नी वर्गणाथी एक, वे अथवा संख्याते वीर्यविजागं अधिका कोइ जीव प्रदेश नथी, परंतु असंख्य लोकाकाश प्रमाण वीर्यांशें अधिक जे जीव प्रदेशनी श्रेणी, ते वीजा स्पर्द्धकनी प्रथम वर्गणा जाणवी. वली तेथी एक एक वीर्य विजागें चढता चढता जीव प्रदेशनी श्रेणीनी वर्गणायें करी वीजो स्पर्द्धक थाय, तेथी वली असंख्य लोकाकाश प्रदेश जाग प्रमाण वीर्यांशें अधिक वीर्यवंत जीव प्रदेशनी श्रेणी, ते वीजा स्पर्द्धकनी प्रथम वर्गणा. एणी घेरें श्रेणी प्रदेश असंख्येय जाग प्रमाण स्पर्द्धकें पहेलुं जघन्य योगस्थानक होय, ते थकी अंगुलना असंख्यातमा जागना आकाशप्रदेश प्रमाण स्पर्द्धकें वधतुं वीजुं योगस्थानक होय, तेथी वली तेटखेज स्पर्द्धके वधतुं वली त्रिजुं योगस्थानक होय. एम अंगुलने असंख्यात जाग प्रदेश प्रमाण स्पर्द्धक वधतां वधतां एवा घनीकृत लोकनी सूची श्रेणीना असंख्यात जाग प्रदेश प्रमाण योगस्थानक गये थके ठेह्नुं जे योगस्थानक आवे, तेवारें प्रथम योगस्थानकथी वमणा स्पर्द्धक होय, तेथी वली तेटला योगस्थानक गये थके तेथी वली वमणा स्पर्द्धक होय. एम वमणा वमणा स्पर्द्धक होय. ते पण योगस्थानक सूक्ष्म अक्षापट्योपमने असंख्यातमे जागें जेटला समय होय तेटला वमणा स्पर्द्धकशां पण योगस्थानक होय. प्रथम योगस्थानक घणा अक्षपवीर्य प्रदेशें होय. वीजुं योगस्थानक तेथी थोडे अक्षपवीर्य प्रदेशें होय. एम स्पर्द्धक वधें, कोइ एक आचार्य कहे ठे. जघन्ययोग जीवथी जे वीर्याधिक जीव तेजुं वीजुं योगस्थानक, एम वीर्य वधतां वधतां योगस्थानक नीपजे तेमध्यें जघन्य योगस्थानकें जीव, चार समय सुधी रहे, मध्यम योगस्थानकें जीव, आठ समय सुधी रहे, अने उत्कृष्ट योगस्थानकें जीव, वे

समय सुधी रहे. इत्यादिक जघन्य मध्यम प्ररूपणा सर्व कर्म प्रकृतिथी जाणवी ॥ इति ॥

॥ हवे योगन्यानकना स्वामी कहे ठे. ॥

सुद्धम निगोआइ खण. पपजोग वायरप विगल अमण मणा ॥

अपज्ज लहु पढम ७ गुरु, पजहस्ति अरोअसंख गुणो ॥ ५३ ॥

अर्थ—योग ते वीर्यस्थान व्यापार पराक्रम कहीयें. वीर्यांतरायना व्यापारची उपपुंजे कायादिकनुं परिस्पंद, ते योग कहीयें. सुद्धमनिगोआइखणपपजोग के० (१) सूद्धमनिगोआइ. लब्धि अपर्याप्ताने आदिकुणें एटले जव प्रथम समयें अल्प जघन्ययोग ते स्तोत्र. (२) तेथकी वायरप के० वादर निगोआइठ लब्धि अपर्याप्तो तेने जव प्रथम समयें जे योग ते असंख्यात गुणो जाणवो. (३) तेथकी विगल के० वैज्रिय, तेंज्रिय अने चौरिज्रिय एटले अनुक्रमें वैज्रिय अपर्याप्ताने जव प्रथम समयें योग असंख्यात गुणो जाणवो. (४) तेथकी तेंज्रिय अपर्याप्तानो जघन्ययोग, असंख्यात गुणो जाणवो. (५) तेथकी लब्धि अपर्याप्ता चौरिज्रिय जीवने जव प्रथम समयें जघन्ययोग असंख्यात गुणो. (६) तेथकी अमण के० जेने मन नथी एवा असन्नीआ पंचेंज्रिय लब्धि अपर्याप्ताने जव प्रथम समयें जघन्ययोग, असंख्यात गुणो. (७) तेथकी मणा के० मनःपर्याप्ताना आरंभक एवा सन्नीआ पंचेंज्रिय लब्धि अपर्याप्ताने जव प्रथम समयें जघन्ययोग असंख्यात गुणो. ए सात अपज्ज के० लब्धि अपर्याप्ताना जव प्रथम समयें लहु के० जघन्ययोग लेवा, तेथकी पढमडु के० प्रथमना वे एटले अपर्याप्ता, सूद्धम अने वादर निगोआइआनो गुरु के० उत्कृष्ट योग कहेवो. एटले (८) सूद्धमनिगोआइआ लब्धि अपर्याप्तानो उत्कृष्ट योग, असंख्यात गुणो. (९) तेथकी वादर निगोआइआ एकेंज्रिय लब्धि अपर्याप्तानो उत्कृष्ट योग, असंख्यात गुणो. पजहस्तिअरो के० तेथकी एज वे पर्याप्तानो न्हूस्व एटले जघन्ययोग लेवो. एटले (१०) तेथकी सूद्धमनिगोआइआ पर्याप्तानो जघन्ययोग असंख्यात गुणो. (११) तेथकी वादर एकेंज्रिय पर्याप्तानो जघन्ययोग असंख्यात गुणो. तेथकी इतर एटले एज वे सूद्धम पर्याप्तानो उत्कृष्ट योग कहेवो. एटले (१२) सूद्धमनिगोआइआ पर्याप्तानो उत्कृष्ट योग असंख्यात गुणो. (१३) तेथकी वादर पर्याप्ता एकेंज्रियनो उत्कृष्ट योग असंख्यात गुणो. एटले ए तेर योगस्थानक कल्यां. तेमध्ये एकेंज्रियना जेद चार ठे, ते जघन्य तथा उत्कृष्ट जेदें करी आठ जेद थया, तथा विकलेंज्रियना त्रण अने असन्नीआ तथा सन्नीआ अपर्याप्ता, एवं पांचना जघन्ययोग कल्यां, एवं तेर योगस्थानकनुं अल्प बहुत्व अनुक्रमे असंखगुणो के० असंख्यात गुणुं जाणवुं.

अहींश्रां सघले गुणाकार, सूक्ष्म होत्र पद्योपमना असंख्यातमा ज्ञां वर्तता सम
प्रमाण जाणवो. एम आगले योगस्थानकं पण एहिज गुणाकार लेवो. ॥ ५३ ॥

असमत्त तमुक्कोसो, पज्ज जहन्निअर एव तिइ गाणा ॥

अपजेयर संखगुणा, परमऽपज विए असंख गुणा ॥ ५४ ॥

अर्थ—असमत्तमुक्कोसो के० असमात्त एटले अपर्याप्ता ते पांच प्रस लेवा, एटले विक्र
लेंद्रिय व्रण तथा असन्नीश्रा, सन्नीश्रा, ए पांच अपर्याप्ता एटले जेणे आरंजी पर्याप्ती
पूरी नथी करी, ते जीव अपर्याप्ता जाणवा. ते पांचेना उत्कृष्ट योग अनुक्रमे असंख्यात
गुणा वे. ते कहेवे. (१४) ते थकी वेंद्रिय अपर्याप्तानो उत्कृष्ट योग असंख्यात गुणो.
(१५) तेथकी तेंद्रिय अपर्याप्तानो उत्कृष्ट योग असंख्यात गुणो. (१६) तेथकी चौरिं-
द्रिय अपर्याप्तानो उत्कृष्ट योग असंख्यात गुणो. (१७) तेथकी असन्नीया पंचेंद्रिय
अपर्याप्तानो उत्कृष्ट योग असंख्यात गुणो. (१८) तेथकी सन्नीश्रा पंचेंद्रिय अपर्या-
प्तानो उत्कृष्ट योग असंख्यात गुणो. एम वलीपज्ज के० ए पांच पर्याप्तानां जहन्निअर के०
जघन्य योगस्थानक अनुक्रमे लेवां. एटले (१९) तेथकी वेंद्रिय पर्याप्तानो जघन्य
योग असंख्यात गुणो. (२०) तेथकी तेंद्रियने पर्याप्तानो जघन्य योग असंख्यात
गुणो. (२१) तेथकी चौरिंद्रिय पर्याप्तानो जघन्य योग असंख्यात गुणो. (२२)
तेथकी असन्नीश्रा पंचेंद्रिय पर्याप्तानो जघन्य योग असंख्यात गुणो. (२३) तेथकी
सन्नीश्रा पंचेंद्रिय पर्याप्तानो जघन्य योग असंख्यात गुणो. ह्वे ए थकी इश्वर के०
इतर एटले ए पांचे पर्याप्ताना उत्कृष्ट योग अनुक्रमे कहेवा. (२४) तेथकी वेंद्रिय
पर्याप्तानो उत्कृष्ट योग असंख्यात गुणो. (२५) तेथकी तेंद्रिय पर्याप्तानो उत्कृष्ट
योग असंख्यात गुणो. (२६) तेथकी चौरिंद्रिय पर्याप्तानो उत्कृष्ट योग असंख्यात
गुणो. (२७) तेथकी असन्नीश्रा पंचेंद्रिय पर्याप्तानो उत्कृष्ट योग, असंख्यात गुणो.
(२८) तेथकी सन्नीश्रा पंचेंद्रिय पर्याप्तानो उत्कृष्ट योग असंख्यात गुणो. (२९) ते थकी
अनुत्तरसुरनो उत्कृष्ट योग असंख्यात गुणो. (३०) तेथकी अवेधक सुरनो उत्कृष्ट
योग असंख्यात गुणो. (३१) तेथकी युगलियानो उत्कृष्ट योग असंख्यात गुणो. (३२)
तेथकी आहारक शरीरनो उत्कृष्ट योग असंख्यात गुणो. तेथकी शेष देव, नारक, तियंथ
अने मनुष्यनो यथोत्तर उत्कृष्ट योग असंख्यात गुणो जाणवो. एम योगस्थानक कक्षां-
एव के० एमज ए सात पर्याप्त अने अपर्याप्ताना जेदें करी चौद जातिना जीव,
तेना कर्मबंधना जघन्य अने उत्कृष्ट स्थितिना वचमांना अंतरें जेटला समय तेदळा
विश्रामा के० स्थितिवंधनां स्थानक, तेनुं अदपवहुत्व कहे वे.

अपजेयरसंखगुणा के० (१) तिहां नूदम एकेंद्रिय अपर्याप्तानुं स्थितिस्थानक स्तोक. (२) ते थकी वादर एकेंद्रिय अपर्याप्तानां स्थितिस्थानक संख्यातगुणां. (३) ते थकी नूदम एकेंद्रिय पर्याप्तानां स्थितिस्थानक संख्यातगुणां. (४) तेथकी वादर एकेंद्रिय पर्याप्तानां स्थितिस्थानक संख्यातगुणां. (५) ते थकी वेंद्रिय अपर्याप्तानां स्थितिस्थानक असंख्यातगुणां. जे जणी वेंद्रियनी उत्कृष्ट स्थितित्री पद्योपमने संख्यातमे जागें ऊणी जघन्यस्थिति होय, तेथी पद्योपमना संख्यातमा जागना जेटला समय एटला वेंद्रिय अपर्याप्तानां स्थितिस्थानक होय, अने चार एकेंद्रियनां स्थितिस्थानक पद्योपमना असंख्यातमा जागना समयमात्र ठे. असंख्या एटले पद्योपम असंख्यांशें एक पद्योपमना संख्यातांश होय ते माटें वादर एकेंद्रिय पर्याप्ताना उत्कृष्ट स्थितिस्थानकथी वेंद्रिय अपर्याप्तानां स्थितिस्थानक असंख्यात गुणां जाणवां. (६) ते थकी बलीतेहीज वेंद्रिय पर्याप्तानां उत्कृष्ट स्थितिस्थानक संख्यात गुणां जाणवां. (७) ते थकी तेंद्रिय अपर्याप्तानां स्थिति स्थानक संख्यातगुणां. (८) ते थकी तेंद्रिय पर्याप्तानां स्थितिस्थानक संख्यातगुणां. (९) ते थकी चौरेंद्रिय अपर्याप्तानां स्थितिस्थानक संख्यातगुणां. (१०) ते थकी चौरेंद्रिय पर्याप्तानां स्थितिस्थानक संख्यातगुणां. (११) ते थकी असत्रीश्चा अपर्याप्तानां स्थितिस्थानक संख्यात गुणां. (१२) ते थकी असत्रीश्चा पर्याप्तानां स्थितिस्थानक संख्यातगुणां, (१३) ते थकी सत्रीश्चा पंचेंद्रिय अपर्याप्तानां स्थितिस्थानक संख्यातगुणां. (१४) ते थकी सत्रीश्चा पंचेंद्रिय पर्याप्तानां स्थितिस्थानक संख्यातगुणां. अर्हींश्चां सीत्तर कोनाकोनी सागरापममध्ये पण पद्योपमना संख्यातांश संख्याता होय, तेथी संख्यातगुणा कहीये, ए सर्व पदने विपे संख्यातगुणा कहेवा. किंवा कोइक पदने विपे विशेष ठे, ते कहेठे. परमपजविपेअसंखगुणा के० परं केवलं अपर्याप्त छींद्रिय पदने विपे असंख्यातगुणां स्थितिस्थानक कहेवां. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ५४ ॥

॥ हवे जेटली अपर्याप्तावस्थायें योग वृद्धि होय, ते कहे ठे. ॥

पइखिण मसंखगुण विरि, य अपज्ज छिइ असंख लोग समा ॥

अधवसाया अहिया, सत्तसु आउसु असंखगुणा ॥ ५५ ॥

अर्थ-पइखिणं के० प्रतिक्षण एटले समय समय प्रत्यें अपर्याप्तावस्थायें जे योगस्थानक होय, तेथी वीजे समयें असंखगुणविरिय के० असंख्यात गुण वृद्धि योगस्थानक होय, तेथी त्रीजे समये बली असंख्यात गुण वृद्धि योगस्थानक होय. एम अपज्ज के० अपर्याप्ताने चरम समय लगें असंख्यात गुण वृद्धि योगस्थानकनी होय, अने पर्याप्ति पूर्ण कख्या पठी पर्याप्ताने संख्यात गुण वृद्धि, असंख्यात गुण वृद्धि, संख्या-

त गुण हीन; असंख्यात गुण हीन, कोइ तुल्य योग स्थानकें पण होय. एम अनियमें होय, तो कोइ जीव वधते, कोइ घटते, कोइ तुल्य योग स्थानकें पण वतें पण निर्रार न होय. “सर्वो विश्वपञ्जाचो, पद्मखण मसंखगुणाए जोगतुष्टीए” इति वृद्धनकचूर्णा. एम योगवृद्धियें करी कर्मना प्रदेशनी तथा छिइ के० स्थितिनी वृद्धि होय.

ह्वे जीवने प्रत्येकें एकेक स्थितिस्थानक विशेषें अध्यवसायस्थानके वंधाय, ते कहे ठे. स्थिति, स्थानक स्थानक प्रत्यें तीव्र, तीव्रतर, मंद, मंदतर, मंदतमारिक, असंख्याते अध्यवसाय स्थानकें वंधाय, तिहां जघन्यस्थिति असंखलोगसमा के० असंख्यलोककाशप्रदेशप्रमाणे कापायिक अध्यवसाय स्थानकें वंधाय. ते थकी वरें समयाधिक स्थिति वंधाय, ते वली विशेषाधिक अध्यवसाय स्थानकें वंधाय. एम छिसमयाधिक, त्रिसमयाधिक स्थितिस्थानकें विशेषाधिक विशेषाधिक स्थितिस्थानक वधारतां, वधारतां एक पद्योपमनी असंख्यात जाग मात्र स्थितिस्थानक अति क्रमे थके, जघन्य स्थितिना अध्यवसाय स्थानकथी वमणां अध्यवसाय स्थानक थाय. एम वली पण तेठळांज स्थितिस्थानक अतिक्रमे थके, वमणां वमणां अध्यवसाय स्थानक थाय, ते पण एक पद्योपम मात्र स्थिति वृद्धियें असंख्याता द्विगुण वृद्धिनां स्थितिस्थानक पण थाय. एम एक आयुःकर्म विना शेष सत्तसु के० सां परमनां जघन्य स्थितिस्थानक थकी मांकीने अध्यवसायाअहिया के० विशेषाधिक विशेषाधिक, अध्यवसाय स्थानक वधतां होय.

आठमु के० आयुःकर्मनी जघन्यस्थितियें जे सर्वस्तोक अध्यवसाय स्थानक होय तेदी छिनीपस्थितियें असंख्यगुणा के० असंख्यातगुणां होय. तृतीयस्थिति असंख्यातगुणा अध्यवसाय स्थानकें होय. एम असंख्यात गुणां अध्यवसाय स्थानकें करितें समयाधिक स्थिति वधारतां उत्कृष्टस्थिति सुधी जघयें.

एम कषापोदयतेदें करी आत्मानो जे अशुद्ध स्वभावविशेष, ते अध्यवसायस्थानक जाणवां. ते अध्यवसायस्थानक, रस वीशंपना हेतु जाणवां. ऊच्य, क्षेत्र, कात्र, पाह, प्रतिबंध, रस, विपाक, नियामक, ते सात कर्मनी जघन्य स्थितियें अमंख्याता अध्यवसाय, ते थकी समयाधिक समयाधिक स्थितियें विशेषाधिक विशेषाधिक अध्यवसायस्थानक वधतां होय. ते उत्कृष्ट स्थिति पर्यंत विशेषाधिक, विशेषाधिक, वधतां खेवाय. अने आयुःकर्मनां स्थितिस्थानकें स्थानकें यद्यपि अध्यवसाय स्थानक अमंख्यात गुणां वधे ठे, तथापि ते सर्व कर्मथी थोमां जाणवां.

अने नामकर्म तथा गोत्रकर्मना मंख्यातां तथा अमंख्यातां पण स्थितिस्थानक

होय, तोपण आयुःकर्मनी जघन्यस्थिति अद्वय ठे माटे अध्यवसाय स्थानक थोडां होय, ते माटे आयुष्यना अध्यवसाय स्थानकथी नामकर्म अने गोत्रकर्मनां स्थिति-बंधाध्यवसायस्थानक, असंख्यात गुणां जाणवां.

तेथकी ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, वेदनीय, अने अंतराय, ए चार कर्मनां स्थितिवंधाध्यवसायस्थानक, असंख्यात गुणां जाणवां. जे जणी नामकर्म अने गोत्रकर्म थकी दश कोडाकोडी सागरोपमनी स्थिति एनी अधिक ठे अने पद्योपमना असंख्यांश मात्र स्थिति वृद्धियें अध्यवसाय स्थानक, वमणां वधे, अने दश कोडाकोडी सागरोपममध्ये तो असंख्याता पद्योपमना असंख्यांश होय, तेथी असंख्यात ठामें अध्यवसायस्थानकनी द्विगुण वृद्धि करतां नामकर्म अने गोत्रकर्म थकी ए चार कर्मनां असंख्यात गुणां अध्यवसाय स्थानक होय. अने ए चारे कर्मनां मांहोमांहे अरसपरस अध्यवसायस्थानक तुदय वरावर होय.

तेथकी वली चारित्रमोहनीयनी स्थितिनां अध्यवसाय स्थानक असंख्यात गुणां जाणवां, जे जणी ज्ञानावरणीयनी स्थितिथकी कपाय चारित्रमोहनीयनी स्थिति, दश कोडाकोडी सागरोपमनी वधती ठे. तिहां असंख्याता पद्यासंख्यांशें असंख्याती द्विगुण वृद्धि होय, ते माटे असंख्यात गुणां अध्यवसायस्थानक जाणवां.

ते थकी दर्शनमोहनीयनां असंख्यात गुणां अध्यवसाय स्थानक, स्थितिवंधना हेतु जाणवा. जे जणी चारित्रमोहनीयनी स्थितिथकी त्रीश कोडाकोडी सागरोपमनी स्थिति, दर्शनमोहनीयनी वधती ठे. तेमाटे तेना पण पूर्वोक्त युक्तियें करी असंख्यात गुणां अध्यवसायस्थानक होय. ए रीतें आठ कर्मनां स्थितिना अध्यवसाय स्थानकनां अद्वयद्वय पण प्रसंगें कळां.

तथा एकेक अध्यवसाय स्थानकें वर्त्तता त्रस जीव, जघन्य पदे एक, वे, त्रण अने उत्कृष्टा तो थावलीना असंख्यांश समय प्रमाण जाणवा, अने स्यावर जीव अनंता जाणवा. तथा त्रस जीवयुक्त निरंतरपणे जघन्यपदे वे अध्यवसाय स्थानक अने उत्कृष्टपदे थावलीना असंख्याता समय मात्र प्रमाण होय, तेथी उपरांत अवश्य शून्य होय, उत्कृष्टपदे असंख्य लोकाकाश प्रदेश प्रमाण होय, अने स्यावर शून्य अध्यवसायस्थानक न होय, जे जणी अनंतानंतनिगोदीया जीव, ते सह स्यावर ठे. एम अध्यवसायस्थानके जीव प्रवृत्तना कही.

तथा जघन्यस्थितिने जघन्य अध्यवसाय स्थानकें अनंता रसविनाग जाणवा. ते थकी वली एज प्रथम स्थितिने उत्कृष्ट अध्यवसाय स्थानकें अनंतगुणा रसविनाग जाणवा, तेथकी वली द्वितीयस्थितिने जघन्य अध्यवसाय स्थानकें अनंतगुणो रस

जाणवो. तेथकी तेज द्वितीयस्थितिना उत्कृष्ट अध्यवसाय स्थानकें वली अनंतगुणो रस जाणवो. एम स्थितिविशेषें जघन्य उत्कृष्ट अध्यवसाय स्थानकें अनंतगुणो अनंतगुणो रस वधारतां उत्कृष्टस्थितिना उत्कृष्ट अध्यवसाय स्थानकें लगे कहेतुं. ए रीतें प्रसंगें अध्यवसायस्थानकें रस पण विचारवो. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ५५ ॥

हवे उत्तर प्रकृति न बंधाय, तो केटलो काल न बंधाय ? तेनो अवाधाकाल कहे ठे. तिहां सर्व प्रकृतिमां जघन्यथी तो एक समय अवाधाकाल होय, अने उत्कृष्टपणे मिथ्यात्व तथा सास्त्रादन गुणठाणे बंधविष्टेद पामेली एकतालीश प्रकृतिनो पंचेंद्रियने विषे अवाधाकाल कहे ठे. प्रथम ते एकतालीश प्रकृतिनां नाम कहे ठे. नरकत्रिक, जातिचतुष्क, स्थावरचतुष्क, हुंडसंस्थान, ठेवहुं संघयण, आतप, मिथ्यात्व, नपुंसक, ए शोक्ष प्रकृति, मिथ्यात्व व्यवच्छिन्नबंध अने पच्चीश प्रकृति सास्त्रादन व्यनच्छिन्नबंध, एवं एकतालीश प्रकृतिनो उत्कृष्ट बंधांतर कहे ठे.

अथोत्कृष्ट स्थित्यंतरबंधमाह ॥ तिरि निरयति जोयाणं,
नरजवजुथ सचउपल्ल तेसठं ॥ थावर चउ इगविगला,
ययेसु पणसीइ सयमयरा ॥ ५६ ॥

अर्थ-निरिनिरयति के० तिर्यंचगति, तिर्यंचानुपूर्वीं अने तिर्यंचायु, ए तिर्यंचत्रिक तथा नरकगति, नरकानुपूर्वीं अने नरकायु, ए नरकत्रिक, सातमुं जोयाणं के० उयोतना-मकर्म, ए सात प्रकृतिनो बंध पंचेंद्रिय जीवने जो न होय, तो केटला काल लगे न होय ? ते कहे ठे. नरजवजुथ के० मनुष्यना पूर्व कोनी थायुना सात जव, स के० मदिन चउपल्ल के० चार पद्योपम अने तेसठं के० एकसो त्रेशठ सागरोपम होय, एनी विशेष जावना कहे ठे. कोइएक प्रण्य पद्योपमायुवालो युगलीठं प्र-प्रांते सम्यक्त्व सद्दीने एक पद्योपमायुवालो देव थाय. हवे तिहां युगलीठाना जवप्रत्ये ए सात प्रकृतिनो बंध नथी. केम के, युगलीठं तो देवता योग्य नामकर्मनी प्रकृतिबांधे, पण धीर्जी प्रकृति न बांधे, अने देवता थया पठी ते देवताना जवें सम्यक्त्व प्रत्ये निर्यग् प्रायोग्य नामकर्मनी प्रकृति न बांधे. पठी ते देवता सम्यक्त्व सहितज संस्थानवर्षायुष्क मनुष्य थयो, तिहां पण सम्यक्त्व प्रजावें ए सात प्रकृतिन बांधी, अने अने चारित्र खड नवमे प्रवेयकें देव थयो. तिहां कदापि मिथ्यात्वी पण थयो तो पण जवप्रत्ये एकप्रीश सागरोपम लगे ए सात प्रकृति न बांधे, जे जकी थावना देवबोकरुपी ठारखा देवबोकना तिर्यंचमांहे न थावे, ते वडी प्रांत सम्ये सम्यक्त्व सद्दीने संस्थानायुष्यवाला मनुष्यमां सम्यक्त्वाष्टयणे थावी उपजे. वडी ते

मनुष्य चारित्र पाळी तेत्रीश सागरोपमायुवालो अनुत्तर विमाने विजयादिकने विपे देव थाय. वली मनुष्यचव पामीने वली वीजी वार तेत्रीश सागरोपमायुवालो सुर थाय. एम वे वार विजयादिक गमनें करी ठाशठ सागरोपम सम्यक्त्व काल पूरी, वली अंतर मुहूर्त्त मिश्र गुणठाणे जइ, फरी सम्यक्त्व लही, त्रण वेला वावीश सागरोपमायुष्क अच्युतदेवलोकमां गमन करी, वीजी वार पण ठाशठ सागरोपम सम्यक्त्व काल स्पर्श. एम एकसो ने वत्रीश सागरोपम पूर्व कोटी सप्तक अधिक सम्यक्त्व अने मिश्र प्रत्ययें ए सात प्रकृति न वांधे, अने एकत्रीश सागरोपम त्रैवेयकना तथा चार पट्योपम युगलीया तथा देवायुना मली एकसो त्रेशठ सागरोपम चार पट्योपम अने पूर्व कोनी सप्तक सुधी, ए सात प्रकृतिनो पंचें-द्रियने विपे अवाधा काल होय.

धावरचउ के० स्यावर, सूहम, अपर्याप्त अने साधारण, ए स्यावर चतुष्क अने इगविगल के० एकेंद्रियजाति तथा वैद्रिय, तेंद्रिय, अने चौरेंद्रिय, ए विकलजाति-त्रिक अने आयवेसु के० आतपनामकर्म, ए नव प्रकृतिना बंधने विपे पंचेंद्रियपणे उतां जो उल्लूष्ट बंध न होय तो पणसीइसयं के० एकसो ने पंचाशी अयरा के० सागरोपम तथा चार पट्योपम अने पूर्व कोटी पृथक्त्वं अधिक बंधांतर होय. एनी विशेष जावना कहे ठे.

कोइ एक जीव, ठछी नरक पृथिवीयें वावीश सागरोपमायु जोगवी, तिहां चव-प्रत्ययें ए नव प्रकृति न वांधे, तिहां अंतसमयें सम्यक्त्व सहित चवीने मनुष्य थयो. ते तिहां देशविरति लहीने त्रण पट्योपमायुयें युगलीक थइ तिहांथी एक पट्योप-मायुवालो सुर थाय, तिहांथी पण सम्यक्त्व सहित चवी संख्याता वर्षायु मनुष्यमां उपजे, तिहांथी संयम लइ एकत्रीश सागरापमायुयें त्रैवेयकमां देवपणे उपजे. तिहां मिथ्यात्व लही, ठेह्ले सम्यक्त्व पामी मनुष्य थइ वली विशेष संयम पाळी विजया-दिक विमानें तेत्रीश सागरोपमायुयें देव थाय. वली मनुष्य चवने आंतरे वीजी वार विजयादिक विमानें अवतरी, ठाशठ सागर सम्यक्त्वकाल पूरो करी, मिश्रें आवी पूर्वोक्त रीतें त्रण वार अच्युतें जाय. एम एकसो त्रेशठ सागरोपमाधिकमांहे वावीश सागर नरकायु जेलतां एकसो पंचाशी सागरोपम चार पट्य ने पूर्व कोनी पृथक्त्व एटला काल सुधी ए नव प्रकृतिनी स्थितिनो अवंधकाल होय. किहांएक सम्यक्त्व प्रत्ययें, किहांएक चवप्रत्यये, अवंधकाल होय, एटले बंधनुं आंतरं होय. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ५६ ॥

अपढम संघयणा गिइ, खगई अण मिच्च डुजग थीणतिगं ॥
निअ नपु इच्चि इतीसं, पणिंदि सुअवंधठिइ परमा ॥ ५७ ॥

अर्थ—अपढमसंघयणागिइ के० पहेला संघयण विना शेष पांच संघयण अने
आकृति एट्ठे प्रथमसंस्थान विना शेष पांच संस्थान, एवं दश अने खगई के०
अशुचविहायोगति अण के० अनंतानुबंधी क्रोधादिक चार, मिच्च के० मिथ्यात्वमो-
हनीय, डुजग के० दोर्जाग्य, डुःखर, अनादेय, ए दोर्जाग्यत्रिक, थीणतिगं के०
धीणस्त्रीत्रीक, निअ के० नीचैर्गात्र, नपु के० नपुंसकवेद, इच्चि के० स्त्रीवेद, ए प-
च्चीश प्रकृतिनो अबंधकाल इतीसं के० एकसो ने वत्रीश सागरोपममनुष्यजव सत्क
सहित होय, तेनी जावना कहे ठे. कोइएक जीव, हायोपशमिक सम्यक्त्व प्रत्ये
ए पच्चीश प्रकृति मध्यं हुंडसंस्थान, ठेवहुं संघयण, मिथ्यात्वमोहनीय अने नपुं-
सकवेद, ए चार प्रकृति, मिथ्यात्वोदय विना न वंधाय, अने शेष एकवीश अने-
तानुबंधिया कपायोदय न वंधाय, अने मिश्रादिक आगला गुणनाणे ए वेनो रसो-
दय नधी, तेमाटं तिहां ए पच्चीश प्रकृति न वंधाय, ते आवी रीतें जे, कोइएक
मनुष्य, पुर्वकोमी परमायु जोगवी, अच्युतदेवलोकें वावीश सागरोपमायुयें सम्य-
कृष्टि देवता थाय. वली तिहांथी सम्यक्त्व सहित चवीने मनुष्य थाय. तिहां
पुर्वकोटी आयु जोगवी, वली अच्युत देवलोकें वावीश सागरायु जोगवे. फरी
पुर्व कोमी आयुवात्रो मनुष्य थइ सम्यक्त्व सहित मरण पामी, अच्युतें उरु-
छायु पामी, तिहांथी चवी मनुष्य थाय. एम अण वार अच्युत देवलोकें वावीश
सागरोपमायुना अने चार जव मनुष्योना पुर्वकोमी आयुना जेततां ठासठ
सागरोपम चार पुर्व कोटी अधिक, उत्कृष्ट सम्यक्त्व काल स्पर्शां तिहांथी
अंतर मुहूर्त्त सुधी मिश्र गुणनाणुं स्पर्शां, वली वीजी वखत ठासठ सागरोप-
मायु विजयादिक विमानें वे वयत जावे करी पूराय. ठेखे मनुष्य थई शुरू चारित्र
पामी मोहें जाय. अर्हीथां पांच देवताना जव अने सात मनुष्यना जव सगें
निष्ठात्य तथा माम्मादन गुणनाणुं न स्पर्शां. तेथी ए पच्चीश प्रकृति पण न वंधाय.
अर्हीथां अच्युत देवलोकें ण वयत जावे करी, ठासठ सागर अने विजयादिक
विमानें वे वयत जावे करी, ठासठ सागर सम्यक्त्वकाल अंतर मुहूर्त्त मिश्रने आंवे
करी एकसो वत्रीश सागरोपम पुर्व कोटी प्रत्येक अतिक एट्ठसो काल सगें
मिथ्यात्व तथा अनंतानुबंधीया कपायना उदयने अनायें ए पच्चीश प्रकृति न वंध-
अर्हीथां तन्वादेनायें द्विचग्मा अशुचर मुर कथा. जे वली अशुचर मुर होय, तेनाम
नरीरी होय. तेनी अनेहायें मुक्ति कही. अर्हीथां सम्यक्त्वथी मिश्र आयुं कथें,

ते पण स्वमतें कळुं. केम के सिद्धांतमतें तो सम्यक्त्वथकी मिथ्यात्वे आवे, पण मिश्रें न आवे, एवी व्याख्या ठे. पणिंदिसुअबंधविशपरमा के० ए सत्रीआ पंचेंद्रिय जीवनी अपेक्षायें परम अबंधकालनी स्थिति लेवी, पण बीजा जीवजेदें ए न संचवे. यदुक्तं “ मिथ्यासंकंती, अविरुद्धा होइ सम्म मीमेसु ॥ मीसा उवा दोसु, सम्मा मिथं न उमीसंति ” ॥ १ ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ५९ ॥

॥ हवे ए एकतालीश प्रकृतिनो अबंधकाल पूरवानो उपाय कहे ठे. ॥

विजयाइसु गेविजे, तमाइ दहि सय डतीस तेसठं ॥ पण सीइ ॥ अथ त्रिसप्ततीनामध्रुवबंधिनीनामुत्कृष्टं संततबंधमा ह ॥ सयय बंधो, पल्लतिगं सुरविजविवि डगे ॥ ५० ॥

अर्थ- विजयाइसु के० विजय, वैजयंत, जयंत अने अपराजित, ए चार अनुत्तर विमानें वे वार ठाशठ सागरोपम मनुष्य जवें जाजेरो सम्यक्त्व काल पूरे. वली अंतरमुहूर्त मिश्रें रही त्रण वेला अच्युत देवलोके वावीश सागरोपमायु जोग-वतां ठाशठ सागरोपम मनुष्य जवें अधिक वीजी वेला सम्यक्त्व काल पूरतां, सय-डुतिस के० एकसो वत्रीश सागरोपम अने गेविजे के० त्रैवेयकना एकत्रीश साग-रोपम जेलतां तेसठं के० एकसो ने त्रेशठ सागरोपम मनुष्य जवना पूर्व कोडी पृथ-क्त्वे अधिक जाणवा. तेमां वली तमाइदहि के० तमःप्रज्ञानामा ठठी नरक पृथ्वीना नारकीनुं वावीश सागरोपमायु जेलतां, पणसीइ के० एकसो ने पंचाशी सागरोपम पूराय, अहींआं सघले स्थानके वचला मनुष्य जवनुं आयु साधिक जाणवुं. अहीं केटलेक स्थानके सम्यक्त्व प्रत्ये ए प्रकृति न बंधाय, अने किहांएक तो जव प्रत्ये न बंधाय. एम एकतालीश प्रकृतिनो उत्कृष्ट अबंधकाल, पंचेंद्रियमध्यें पामीयें, तेमां तिर्यचत्रिक, नरकत्रिक अने उद्योतनाम, ए सात प्रकृतिनो एकसो त्रेशठ सागरोपम प्रमाण अबंधकाल अने स्थावरचतुष्क तथा जातिचतुष्क अने आतप, ए नव प्रकृतिनो एकसो पंचाशी सागरोपम अबंध काल अने शेष पचीश प्रकृतिनो एकसो वत्रीश सागरोपम अबंधकाल ते सर्वे पूर्व कोनी पृथक्त्वे अधिक लेवुं; तथा वे ठेकाणे चार पद्योपम अधिक लेवुं. एम बंधांतर कळुं.

हवे सययबंधो के० सतत एटले निरंतरपणे बंध लखीयें ठेयें. श्रौदारिक छिक, वैक्रि-यछिक, आहारकछिक, ठ संघयण, ठ संस्थान, पांच जाति, चार गति, चार आनु-पूर्वी, जिननाम श्वासोश्वास, उद्योत, आतप, पराघात, त्रसदशक, स्थावरदशक, वेदनीयछिक, गोत्रछिक, हास्यादिचतुष्क, वेद त्रण, खगतिछिक अने आयुचतुष्क

ए अधुवबंधिनी तद्दोत्तेर प्रकृतिनो जघन्यपदं तथा उत्कृष्टपदं निरंतरपणे बांधवानो काळ कहे ठे. ते माहे जिननाम, आहारकदिक अने आयुचतुष्क, ए सात प्रकृतिनो जघन्यपदं निरंतरपणे बांधवानो काळ, अंतर मुहूर्त्त प्रमाण जाणवो. जे जणी उपशम श्रेणीची पकतो अंतरमुहूर्त्त खगें, जिननाम तथा आहारकदिक, ए त्रण प्रकृति बांधी, वली वीजी वार श्रेणी पडिवजतो अपूर्व करणने सातमे जागें एनो अवंधक थाप, ते अपेक्षायें लेवुं. तथा आयु चारनो तो निरंतरपणे अंतर मुहूर्त्त बंध होय, अने शेष ठाशठ प्रकृतिनो जघन्य तो एक समय बंध पण होय, एम तद्दोत्तेर प्रकृतिनो जघन्य सतत बंध कही, हवे उत्कृष्ट जागें निरंतर बंध कहे ठे.

पह्लतिंगसुरविठविडुगे के० देवगति, देवानुपूर्वी तथा वैक्रियशरीर अने वैक्रिय-अंगोपांग, ए चार प्रकृतिनो सतत बंध जघन्य एक समयनो होय, जे जणी गुण परिणामें एक समय, ए चार प्रकृति देव प्रायोग्य बांधीने परिणाम जेदें समयांतें वली मनुष्यादिक प्रायोग्य बांधतां जाणवो, अने एनो उत्कृष्टो निरंतर बंध ऋष पदोपमायुना धणी युगलीयाने जव प्रथम समयची देवप्रायोग्य नामकर्मनी अज्ञा-वीज्ञ प्रकृति बांधतां जाणवो. केम के, तेने जवप्रत्ययें नरक, तिर्यंच अने मनुष्य, ए त्रण गति प्रायोग्य नामकर्मनो बंध नथी तेथी परिणाम जेदें पण अन्य एवी विरोधि प्रकृतिनो एने बंध नथी, ते माटें जव प्रथम समयची लज्ञने त्रण पदोपमना चारम समय खगें ए चार प्रकृतिनो सतत बंध होय. एटले एक, वे, त्रण, संख्याता, असं-ख्याता समय खगें निरंतरपणे ए चार प्रकृतिनो बंध होय. ॥ इति समु० ॥ ५० ॥

समया दसंख काळं, तिरि डुग नीएसु आउ अंतमुहु ॥

उरखि असंख परदा, साय छिड पुव कोडूणा ॥ ५१ ॥

अर्थ-तिरिडुग के० तिर्यंचदिक, नीएसु के० नीचैगोंत्र, ए त्रण प्रकृतिनो तिर्यंच प्रायोग्य बांधाध्यवसायें समय मात्र रहीने वली तथाविध संक्षेप विशेषें नरक प्रायोग्य ए बांधें, अने विशुद्धि विशेषें देव, मनुष्य प्रायोग्य पण बांधे, तेनी अपेक्षायें जघ-न्यची एक समय बंध होय, अने उत्कृष्ट पदें तो तेठ, बाउमांहे असंख्यातो काळ रहेतो थको तिहां ए त्रण प्रकृतिनी विरोधिनी वीजी प्रकृति न बांधे, केमके, तेठ अने बायु मांहेथी एक तिर्यंच गतिमांहेज अवतरे पण वीजी त्रण गतिमां अवतरे नही, तथा तिहां उचैगोंत्र पण न बांधे, तेथी समयादसंखकाळं के० असंख्यात खोकाकाश प्रदेश प्रमाण समय खगें ए त्रण प्रकृतिनो निरंतर बंध खाने, ए व्यवहा-र राशि जीवनी अपेक्षायें लेखववो. वीजा आश्रयी तो अनंत काळ पण संजवे.

आज्जंतमुहू के० चार आयुनो बंध जघन्य तथा उत्कृष्टथी अंतर्मुहूर्त्तनो होय. अहींआं परिणाम जेदें पण एक समयिक बंध न होय, जे जणी आयुनो तो आखा जवमध्यें एकज वार बंध होय, अहींआं जघन्यथी उत्कृष्टो अधिक जाणवो.

उरविअसंखपरट्टा के० औदारिक शरीरनामकर्मनो निरंतरपणे बंध उत्कृष्टो आवळिना असंख्यातमा जागना समय प्रमाण असंख्याता पुजल परावर्त्त जेटळुं जाणवुं, अने जघन्य तो एक समयनो जाणवो. जे जणी एक समय औदारिक शरीर बांधी वली समयान्तरें परिणाम जेदें तछिरोधिनी वैक्रियादिकने बांधतो होय, अने उत्कृष्टथी तो व्यवहारराशियें आवेलो जीव, जो थावरकायपणे रहे तो उत्कृष्टो आवळीने असंख्यातमे जागें जेटला समय थाय, तेटला पुजल परावर्त्तसूधी थावरपणुं जोगवे, तिहां निरंतरपणे औदारिकशरीर नामकर्मनो बंध करे, तेने वैक्रियादिक विरोधि प्रकृतिनो बंध नथी. ते जणी तिहां सतत बंध कळो.

सायछिइपुवकोडूणा के० एक शातावेदनीयनो सतत बंध, जघन्यथी तो एक समय लगे होय. केम के, वली समयान्तरें परिणाम जेदें अशाता पण बांधे, ते अपेक्षायें कहेवुं. तथा उत्कृष्टपणे निरंतर बंध तो आठ वर्षें ऊणी पूर्वकोडी जाणवी. केमके, कोइक पूर्वकोडी आयुवालो जीव, आठ वर्ष उपरांत सर्वविरतिपणुं लइने, रूपकश्रेणी पडिवजे, केवलज्ञान पामे, तेने प्रमत्तगुणगणा उपरांत एनी विरोधिनी अशाता वेदनीय प्रकृतिनो बंध नथी, तेथी तिहां निरंतरपणे एटला काल लगे एकज शातावेदनीय बांधे. ते अपेक्षायें जाणवुं. अन्यथा शाता अशातानो बंध तो अंतरमुहूर्त्तें परावर्त्त होय. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ५ए ॥

जलहि सयं पणसीयं, परघुस्सासे पणिंदि तस चउगे ॥

वत्तीसं सुहु विहगइ, पुम सुजगतिगुच्चउरसे ॥ ६० ॥

अर्थ—सयंपणसीयं के० एम एकसो ने पंचाशी जलहि के० सागरोपम उपर चार पड्योपम पूर्वकोनी पृथक्त्वं अधिक, परघुस्सासेपणिंदितसचउगे के० पराघातनाम, उश्वासनाम, पंचेंद्रियजाति तथा त्रसनाम, वादरनाम, पर्याप्तनाम अने प्रत्येकनाम. ए त्रस चतुष्क. एवं सात प्रकृतिनो उत्कृष्ट निरंतर बंधकाव जाणवो. जे जणी जातिचतुष्क तथा थावरचतुष्क, ए आठ एनी विरोधिनी प्रकृति ठे, ते एटला कालपर्यंत न बांधाय. ते वारें ए प्रकृति बांधाय, ते आवी रीतें के, कोइएक जीव ठळी नरक पृथवीना बावीश सागरोपमायु जोगवी, अंतें सम्यक्त्व लही, मनुष्यजवें देशविरति लही, त्रण पड्योपम युगलीयानुं तथा तिहांथी एक पड्योपम देवाडु जोगवी फरी, मनुष्यपणे संयम लइने अवेयकें मिथ्यात्वीपणे एकत्रीश

देवायु जोगवी अंत समयें सम्यक्त्व लही, फरी मनुष्यजवें चारित्र लही, विजयादिक विमानें वे वखत तेत्रीश तेत्रीश सागरोपमायु जोगवतां ठाशठ सागरोत्स पर्यंत सम्यक्त्व स्पर्शां, पठी मिश्रजावें अंतरमुहूर्त्त रही वली बीजी वेला ठाशठ सागरोपम सम्यक्त्व काल, त्रण वखत वावीश सागरोपमायुयें अच्युत देवसाहि उपजवे करी पूर्ण करे. एम एकसो पंचाशी सागरोपम, चार पट्योपम अने पूर्वकोठी पृथक्त्वे अधिक एटलो सात प्रकृतिनो सतत बंध जाणवो. अहीं किहांएक तो जव प्रत्ययें, किहांएक सम्यक्त्व प्रत्ययें, ए सात प्रकृति बंधाय, एण एनी विरोधिनी प्रकृति न बंधाय.

घत्तीसं के० एकसो ने वत्रीश सागरोपम उत्कृष्टो सतत बंध, आटली प्रकृतिनो करे, तेनां नाम कहे ठे. सुहृद्विद्गड के० एक शुभविद्यायोगति, पुम के० पुरुषवेद, मुनगतिक के० सोनाग्य, मुखर अने आदेय, ए सोनाग्यत्रिक; उच्चचउरंसे के० उधेगांत्र, समचतुरस्रसंस्थान, ए सात प्रकृतिनो निरंतर बंध जाणवो. जे जणी एनी विरोधिनी अशुभविद्यायोगति, श्रीवेद, नपुंसकवेद, दोर्नाग्यत्रिक, नीचगांत्र, ए सात प्रकृतिनो मिश्रादिक गुणगाणे बंध न होय, तेथी मिथ्यात्वनुं आंतरं उत्कृष्टं एकनो पत्रीश सागरोपमनुं होय. तेटलो काळ, ए सात प्रकृतिनो बंध निरंतरपणे होय. तिहां प्रथम ठाशठ सागरोपम जाजेरां त्रण वेला अच्युत देवलोकना गमनें करी साप्पस्र काळ पूर्ण करे. वत्री अंतरमुहूर्त्त मिश्र गुणगाणे रही, बीजी वेला ठाशठ सागरोपम तेत्रीश सागरोपमायुयें विजयादिक अनुत्तर विमानें वे वेला अयतरये करी, साप्पस्र काळ पूर्ण करे, एम एकसो वत्रीश सागरोपम अने मनुष्यायु पूर्वकोठी पृथक्त्वे अधिक काळ लगें, मिथ्यात्व अने अनंतानुबंधीने अजावें एनी अशुभ विद्यायोगत्यादिक विरोधिनी प्रकृतिना बंधने अजावें शुभविद्यायोगत्यादिक सात प्रकृतिनो सतत बंध होय. ॥ इति समुच्चपार्थः ॥ ६० ॥

अमुद्गवगड जाइ आगिइ, संवयणाहार निरयुजोय डगं ॥

धिर मुन जम आवर दस, नपु इवी इजुअल मसायं ॥ ६१ ॥

अर्ध-अमुद्गवगड के० एक अशुभ विद्यायोगति अने जाइ के० अशुभजाति चार, एटले एकेद्रिय, वैद्रिय, तेंद्रिय, अने चारिंद्रिय, ए पांच प्रकृति, मिथ्यात्वात्काली अंतरमुहूर्त्तने आंतरे एनी मप्रतिपक्ष प्रकृति बंधाय, तेथी अंतरमुहूर्त्तने सततबंध जाणवो, तेमज आगिइ के० न्यमोध, सादि, वामन, कुडज अने हुंड, ए पांच अशुभ प्रकृति एटले संस्थान अने संवयण के० श्रवतनाराच, नागच, अर्ध-जाराच, बीसिश्च अने देवहुं, ए पांच अशुभ संवयण, आहार के० आहारकजरी

अने आहारकांगोपांग, ए आहारकद्विक, निरयुजोयडुगं के० नरकगति, नरकानुपूर्वी, ए नरकद्विक तथा उद्योतनाम अने आतपनाम, ए उद्योतद्विक, ए सर्व एकवीश प्रकृतिनो सततबंध, अंतर मुहूर्त्त लगे मिथ्यात्व अने सास्वादनगुणठाणे होय. अर्हीआं आहारकद्विकनो बंध मिथ्यात्व तथा सास्वादन, ए वे गुणठाणे न जाणवो, तथा धिर के० एक स्थिर, वीजी सुज के० शुज, त्रीजी जस के० यशःकीर्त्ति, घावरदस के० स्थावर दशको, ए तेर प्रकृति पण सप्रतिपक्षमिथ्यात्वं बंधाय, तेधी एनो अंतरमुहूर्त्त लगे उत्कृष्टो सततबंध जाणवो. तथा नपुडुड्डी के० नपुंसकवेद अने स्त्रीवेद, ए वे मोहनीयनी प्रकृति पण अंतरमुहूर्त्त अंतरमुहूर्त्त परावर्त्ते मिथ्यात्वं बंधाय. एवं ठत्रीश प्रकृति घड तथा डुजुअल के० हास्य अने रति तथा शोक अने अरति, ए वे युगलनी प्रकृति पण बंधविरोधिनी जणी ठछा गुणठाणा लगे परावर्त्ते अंतर मुहूर्त्त प्रमाण बांधे, जो पण सातमे अने आठमे गुणठाणे निःप्रतिपक्षपणे हास्य अने रति, ए एक युगल बंधाय ठे, तो पण ए वे गुणठाणानो कास्र अंतर मुहूर्त्तनो होय. तथा मसायं के० अशातावेदनीय पण शातावेदनीयने परवर्त्ते अंतर मुहूर्त्त प्रमाण, ठछा गुणठाणा सुधी बंधाय. ए एकतालीश प्रकृतिनो एक समयधी मांतीने उत्कृष्टो अंतर मुहूर्त्त लगे सततबंध होय. जे जणी ए अध्रुवबंधिनी परावर्त्तमान प्रकृति ठे ते वीजी पोतानी विरोधिनी प्रकृतिना बंधसामग्रीने सजावें अंतर मुहूर्त्त परावर्त्ते बंधाय.

एमां स्थिर, शुज अने यश, ए त्रणनी विरोधिनी अस्थिर, अशुज अने अयश, ए त्रणनो बंध ठछा गुणठाणा सुधी होय. तिदां लगे परावर्त्ते अंतरमुहूर्त्त पर्यंत सततबंध जाणवो. आगळे गुणठाणे जो पण ए विरोधिनी प्रकृतिनो बंध नत्री, तो पण दशमा गुणठाणा लगे केवल यशःकीर्त्तिनो बंध ठे. ते पण अंतर मुहूर्त्त लगे जाणवो. तेधी सर्व गुणठाणे एकज अंतरमुहूर्त्त पर्यंत बंध होय. ॥ ६१ ॥

समया दंत मुहूर्त्तं, मणु डग जिण वडर उरयुवंगेसु ॥ तिनी समय-
रा परमो, अंत मुहूर्त्तलहुधि आठ जिणा ॥ ६२ ॥ इतिन्धिनिवंधः ॥

अर्थ- ए पूर्वोक्त एकतालीश प्रकृतिनो समयदंतमुहूर्त्तं के० एक समयधी लगे अंतर मुहूर्त्त लगे सततबंध होय. तेमज मणुडुग के० मनुष्यद्विक, जिण के० जिननाम, वडर के० वज्रपत्तनागवर्त्तयत्, उरयुवंगेसु के० औदारिकांगोपांग, ए पांग प्रकृतिनो तिनीपरारमो के० त्रयीन नागनेरम उत्कृष्ट सततबंध होय, तथा अंतमुहूर्त्तलहुधि के० अंतर मुहूर्त्त प्रमाण जयवर्त्ती पण सततबंध आठजिणा के० चार आठकर्मनी प्रकृति अने पांगसुं जिननामरुतेदुं पर होय. ॥ इत्युक्तार्थः ॥ ६३ ॥

ए पूर्वोक्त, एकतालीश प्रकृतिनो एक समयथी मांकीने अंतरमुहूर्त्त लगे निरंता बंध होय, जे जणी अधुवबंधिनी ठे ते माटे ते पठी अवश्य परावर्त्त थाय.

मनुष्यगति, मनुष्यानुपूर्वी, जिननामकर्म, वज्ररूपजनाराचसंघयण अने औदारि-
कांगोपांग, ए पांच प्रकृतिनो निरंतरपणे बंध होय, तो उत्कृष्टथी तेत्रीश सागरोपम
पर्यंत होय, जे जणी कोइ अनुत्तर सुरने मनुष्य प्रायोग्य प्रकृतिनो बंध ठे, तेथी ते
सदा काल चोथे गुणठाणे होय. ते जणी तेहने जव प्रथम समयथी मांकीने तेत्रीश
सागरोपमना ठेह्वा समय लगे एनी विरोधिनी नरकद्विक, तिर्यंचद्विक, देवद्विक,
वैक्रियद्विक, अने पांच अशुज, संघयणादिकनो जव प्रत्ययेंज बंध न होय, तथा
जिननामनी विरोधिनी प्रकृति कोइ नथी. तेथी ते पण सम्यक्प्रत्ययें करी, तेत्रीश सागरो-
पम लगे निरंतरपणे बंधाय. अर्हीअर्था पण एक जिननाम विना शेष चार प्रकृतिनो जघन्य
बंध समय मात्र ठे. उपरांत परिणाम जेदें विरोधिनी प्रकृति बांधे, ते अपेक्षायें खेने-
तथा पूर्वे चार आयुनो निरंतर बंध कह्यो ठे, ते मते चार आयुनो तथा जिननामनो
जघन्यपदे पण अंतरमुहूर्त्तमात्र सतत बंध होय, पण ते उत्कृष्टनी अपेक्षायें तो जघन्य
बंध मुहूर्त्त विशेष हीनपणे जाणवो. जे जणी अंतरमुहूर्त्तना असंख्याता जेद ठे. माटे
जिननामनो जघन्य सतत बंध अस्माक्षयें उपशम श्रेणीथी पन्तां आठमा गुणठाणने
उपांत्य जागें आवतो जिननाम बंध करतो आठमुं, सातमुं गुणठाणुं स्पर्शी वसी
श्रेणी चढतां आढमाने अंत्यजागें जिननामनो अवंधक थाय, तेनी वचमानो अंतर
मुहूर्त्त बंधक होय. ए रीतें उत्कृष्ट तथा जघन्यथी मूलप्रकृति तथा उत्तरप्रकृतिनो
स्थितिवंध अने ए स्थितिवंधना स्वामी तथा सादि अनायादिक चार जेद, चोद
जीवजेदें स्थितिस्थानकनुं अल्पवहुत्व, योगस्थानकनुं अल्पवहुत्व, स्थितिवंधनुं जघन्य
अने उत्कृष्ट आंतरं तथा अधुवबंधिनी प्रकृतिना जघन्य उत्कृष्ट सततबंध कहा. ॥६१॥

हवे अनुजाग एटखे रसबंध कहेवानो अवसर ठे, ते माटे तेनी व्याख्या करे ठे.
तिहां प्रथम अनुजागनुं स्वरूप कहे ठे. तिहां सर्व जघन्य कर्म वर्गणाने विपे पण
सर्व जीवथी अनंत गुणा परमाणु होय. वली एकेका परमाणुओने विपे पण जघन्य
पदे सर्व जीवथी अनंत गुणा रसविजाग पळिछेद होय, जे रसनो जाग केवलीनी
युद्धिरूप शब्द करी पण थाय नहीं, एटखे केवली पण जे रसनो विजाग कळपी न
शके, ते अविजाग पळिछेद एने जावाणु कहीयें. तिहां एक डव्य परमाणु सर्व
जीवथी अनंत गुणा रसाविजागें युक्त तेना सरखाज जे बीजा परमाणु तेनो समुदाय
ते समान जातिय माटे प्रथम एक वर्गणा कहीयें. ते थकी वली एक रसाविजागें
अधिक परमाणुनो समुदाय तेनी बीजा वर्गणा जाणवी. एम एकेका रसाविजागें

चढता चढता परमाणु तेना समुदाय समुदायनी एकेकी वर्गणा करता जइयें, ते अजव्य जीवथी अनंत गुणी अने सिद्धजीवना अनंतमा जाग परिमाण निरंतर वर्गणानो समुदाय ते प्रथम स्पर्द्धक होय. जे जणी प्रथम स्पर्द्धकनी उत्कृष्टी वर्गणायें जे रसाविजाग ठे ते थकी एक, वे, त्रण, संख्याता तथा असंख्याता अविजाग पली-छेद वधता परमाणु न पामीयें. परंतु सर्व जीव थकी अनंतगुणे रसाविजागें वधता परमाणु तेनो समुदाय ते वीजा स्पर्द्धकनी प्रथम वर्गणा जाणवी. वली तेथी एक रसाविजागें वधती वीजी वर्गणा. एम वली एकेका रसाविजागें वधती वधती जेवारें अजव्य जीवथी अनंतगुणी वर्गणानो समुदाय थाय, तेवारें वीजो स्पर्द्धक होय. ते वीजा स्पर्द्धकनी उत्कृष्ट वर्गणाथी वली सर्व जीव थकी अनंतगुणा रसाविजागें वधता परमाणुनो समुदाय ते वीजा स्पर्द्धकनी प्रथम वर्गणा. ते थकी वली एक रसाविजागें वधता परमाणुना समुदायनी वीजी वर्गणा. एम वली पण अजव्य जीव थकी अनंतगुणी वर्गणानो समुदाय थाय, तेवारें वीजो स्पर्द्धक थाय, एवा अजव्य जीव थकी अनंतगुणा स्पर्द्धकें एक अनुजाग एटले रसनं स्थानक होय. अहीं सघला स्पर्द्धकने आंतरे सर्व जीवथी अनंतगुणी शून्य वर्गणा उठे.

ते हवे सूक्ष्म अशिकायना जीवथी तेनो कायस्थिति काल असंख्यात गुणो ठे. ते थकी पण असंख्यात गुणां अनुजाग स्थानक थाय. तिहां एक कंरुक मात्र अनंत जाग वृद्धिस्थानक. (१) पठी वीजो वली असंख्यात जाग वृद्धिस्थानक. (२) एम कंरुक मात्र स्थानकने आंतरे, आंतरे, एकेक असंख्यात जाग वृद्धिस्थानक लेतां कंरुक वर्ग प्रमाण स्थानकें संख्यात जाग वृद्धिस्थानक. (३) कंरुक घन प्रमाण स्थानकें संख्यात गुण वृद्धिस्थानक. (४) कंरुक वर्ग वर्ग प्रमाण स्थानकें असंख्यात गुण वृद्धिस्थानक. (५) कंडक घन घन प्रमाण स्थानकें अनंत गुण वृद्धिस्थानक. (६) तेवे कंरुकें पटस्थान वृद्धिपणे होय. अहींआं मूढमतिने समजाववा जणी कदपनायें सर्व जीवथी अनंत गुणाने एकसो लेखवीयें, ते एकादिकें वधती अजव्य थकी अनंत गुणाने पांच लेखवीयें. एटले एकसो उपर एकादिथी पांच पर्यंत प्रथम स्पर्द्धक, पठी वसें उपर एकादिथी पांच पर्यंत वीजो स्पर्द्धक, त्रणसें उपर एकादिथी पांच पर्यंत वीजो स्पर्द्धक, चारसें उपर एकादिथी पांच पर्यंत चोद्यो स्पर्द्धक, एनी स्थापना सविस्तर कर्म पयमीथी जाणवी.

अहींआं रागादिकने वश थको जीव, सिद्धने अनंतमे जागें अने अजव्य थकी अनंतगुणा एटला परमाणुयें निष्पन्न कर्मस्कंधना दलिया जूदा जूदा समय, समय ग्रहण करे ठे, ते दलीयाने विप्रे परमाणु दीव कृपाय विशेष थकी सर्व जीव

अनंतगुणा अनुजाग पटले रस विजागना पल्लिष्ठेद होय. तेनी संक्षेप व्याख्या करी. हवे आगल सूत्रें कहे वे.

तिवो असुह सुहाणं, संकेस विसोहिउं विवज्जयउं ॥

मंदरसो गिरि महिरय, जलरेहा सरिस कसाएहिं ॥ ६३ ॥

अर्थ—असुह के० अशुज जे पाप प्रकृति तेनो मागे करवो रस, लीवनीदिक्को रस जेम सहेजनो एक गाणीउं ते कटुक रस होय, ते अग्नि उपरें काढतां शेरनो अर्द्धशेर रहे, ते कटुकतर वेगाणीउं रस जाणवो, अने शेरनो त्रीजो जाग रहे, ते त्रिगाणीउं रस, कटुकतम जाणवो, अने शेरनो पाशेर रहे, ते तिवो के० तीव्ररस चोगाणीउं अति कटुकतम होय. तेमज सुहाणं के० शुज जे पुण्य प्रकृति तेनो रस, शेलडीनी पें मधुर. जेम शेलडीनी एकाणीउं रस सहेजनो मिष्ट, वेगाणीउं मिष्टतर, त्रिगाणीउं मिष्टतम, चोगाणीउं अत्यंत मिष्टतम. वली तेहीज मीठा रस मांहे एक चक्षु पाणी पासतां मंद थाय. पशडी जर पाणी घासतां मंदतर थाय. करवो, मोरीउं मात्र पाणी घासतां मंदतम थाय. घमो पाणी जेसतां अत्यंत मंदतम थाय. एम करवामां पण कटुकपणुं मंद, मंदतर, मंदतम तथा अत्यंत मंद होय. एम अनेक जेद रसने पें तया उदयें होय. ए रसनुं तरतमपणुं कपायने तारतम्यपणे होय, जे जणी मंद कपायें पापप्रकृति मंदरसपणे बांधी होय. तेने वली कपायनी तीव्रतायें, तीव्रसपणे अशुज अष्यवसायें करी जोगवे. तेमज वली शुज अष्यवसायें करी जोगवे तो जे प्रकृति तीव्ररसपणे बांधी होय, तेने पण मंदरसें करी जोगवे, पटले व्याशी पापप्रकृतिनो उत्कृष्ट कटुकरस चोगाणीउं ते संकेस के० अत्यंत संक्षेपें तीव्र कपायोदयें करी अत्यंत कटुक चोगाणीउं रस बंधाय, अने शुज वेंताक्षीश पुण्यप्रकृतिनो रस, कपायोदय मंदतारूप विसोहिउं के० अतिविशुद्धाष्यवसायें करी चोगाणीउं रस अति मीठो बंधाय.

अने विवज्जयउं के० पयी विपरीतपणे पटले संक्षेपनी मंदतायें अने विशुद्धिनी वृद्धियें व्याशी पापप्रकृतिनो मंदरसो के० मंद, मंदतर, मंदतम अने अतिमंदतम रस बंधाय, अने विशुद्धाष्यवसायनी हाणीयें मखिन परिणामनी वृद्धियें वेंताक्षीश पुरूपप्रकृतिनो रस मंद, मंदतर, मंदतम बंधाय. तथा तेमज शुज प्रकृतिनी उच्छर्तनापण विशुद्धाष्यवसायें होय, अने अशुजप्रकृतिनी उच्छर्तना संक्षेपाष्यवसायें होय. तेम शुज प्रकृतिनी रसावर्तना शुजपरिणामें होय, अने अशुजप्रकृतिनी रसावर्तना अशुजपरिणामें होय.

गिरि के० पर्वतनी राय सरखो अनंतानुबंधीउं क्रोध, तेम अनंतानुबंधीआ मानादिक पण देवा. तेना उदयें अति संक्लिष्ट भलिन परिणामी जीव, पापप्रकृति-
नो अति कटुक चोठाणीउं रस बांधे तो पण वेंतालीश पुण्यप्रकृतिनो वे ठाणीउं
रस बांधे. जे जणी शुजप्रकृतिनो एकठाणीउं रस बांधाय नहीं, माटें वेठाणीउं कळो,
अने उदयमां एकठाणीउं पण होय. ते वारें अति संक्लेशें करी वेठाणीउं रस, तेने
एकठाणीउं करी उद्वीरे वेदे.

तथा महि के० तलावमध्यें पाणी सूकाणा पठी माटीनी राय ते सरीखो अप्रत्या-
खानीउं क्रोध जाणवो. तेमज अप्रत्याख्यानीआ मानादिक त्रण पण देवा. तेना
उदयें संक्लेशपरिणामें शुज तथा अशुज प्रकृतिनो रस त्रिठाणीउं बांधाय; पण एटळुं
विशेष जे, चढते परिणामें शुज प्रकृतिनो रस बांधाय, अने पन्ते परिणामे अशुज प्रकृतिनो
रस बांधाय. एक स्थानकमध्ये पण चढतां पन्तां रसस्थानक असंख्यातां असंख्यातां ठे.

तथा रय के० रज एटळे धूलमांहेली रेखा ते सरखो प्रत्याख्यानीउं क्रोध जाणवो.
तेमज प्रत्याख्यानीआ मानादिक त्रण पण देवा. तेना उदयथी पापप्रकृतिनो वेठाणीउं
अने पुण्यप्रकृतिनो चोठाणीउं रस बांधाय, तेमध्ये मंद रस बांधे.

तथा जलरेखासरिस के० पाणीनी रेखा सरखो संज्वलन क्रोध तेमज मानादिक
पण देवा. एना उदयें पुण्यप्रकृतिनो तीव्र चोठाणीउं रस बांधाय, अने पापप्रकृतिनो
एकठाणीउं रस बांधाय. ए रीतें अशुज प्रकृतिनुं अनंतानुबंधीये, अप्रत्याख्यानीए,
प्रत्याख्यानीए तथा संज्वलनें, कसाएहिं के० कपायें करी अनुक्रमें चोठाणीउं, त्रिठा-
णीउं, वेठाणीउं, एकठाणीउं रस बांधाय. तथा शुज प्रकृतिनो संज्वलने, प्रत्याख्या-
नीए, अप्रत्याख्यानीए, अनंतानुबंधीए करी चोठाणीआदिक अनुक्रमें रस बांधाय,
ते कहे ठे. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ६३ ॥

चउ ठाणाई असुहो, सुहन्नहा विग्घ देस आवरणा ॥

पुम संजलणिग ड ति चउ, ठाण रसा सेस डगमाई ॥ ६४ ॥

अर्थ—चउठाणाईअसुहो के० गिरिरेखा समान अनंतानुबंधीआ कपायें करीने
अशुज प्रकृतिनो रस चोठाणीउं बांधाय, पृथ्वीरेखा समान अप्रत्याख्यानीया कपायें
करि अशुज प्रकृतिनो रस, त्रिठाणीउं बांधाय, रजरेखा समान प्रत्याख्यानीया कपायें
करि अशुज प्रकृतिनो रस वेठाणीउं बांधाय, जलरेखा समान संज्वलन कपायें करीने
अशुज प्रकृतिनो रस एक ठाणीउं बांधाय, अने सुहन्नहा के० शुज प्रकृतिनो रस, एथी
अन्यथा कहेवो, एटळे जलरेखा अने रजरेखा समान संज्वलन तथा प्रत्याख्यानीआ
कपायें करीने शुज प्रकृतिनो रस चोठाणीउं बांधाय, पृथ्वीरेखा समान अप्रत्याख्या-

नीच्या कपायें करीने शुच प्रकृतिनो रस त्रिगणीं वंधाय, गिरिराय समान अंत-
तानुबंधीया कपाये करीने शुच प्रकृतिनो रस वेगणीं वंधाय. अने एकगणीं रस
तो शुच प्रकृतिनो नज वंधाय. हवे जे प्रकृतिनो जेटखे प्रकारें रस वंधाय, ते कहेते.

विष्य के० पांच अंतराय, देसआवरणा के० केवलद्विक वर्जाने शेष चार ज्ञान-
वरणीय तथा व्रण दर्शनावरणीय, एवं सात, पुम के० पुरुपवेद, संजलण के० चार संज-
लना कपाय, एवं सत्तर प्रकृतिनो रस इग के० एकगणीं, दु के० वेगणीं, त्रि
के० त्रिगणीं, चठगणरसा के० चार गणीं रस पण वंधाय. एटखे ए सत्तर
प्रकृतिनो रस, चार प्रकारें वंधाय. तेमध्ये एनो एकगणीं रस तो नवमा गुणग-
णाना संख्याता जाग गया पठी वंधाय, अने तेथी नीचेना गुणगणे वेगणीं, त्रि-
गणीं, अने चठगणीं रस वंधाय. अने ए सत्तर प्रकृतिथी सेसडुगमाई
के० शेष रही जे एकसो व्रण प्रकृति, तेनो वेगणीं आदिक रस वंधाय पण एकग-
णीं रस न वंधाय. जे जणी तेमध्ये अशुच पाप प्रकृति पांशठ ठे, ते तो नवमे
गुणगणे वंधातीज नथी, तेथी तेनो एकगणीं रस न होय. एमांथी जो पण
केवलज्ञानावरणीय तथा केवलदर्शनावरणीय, ए वे प्रकृतिनो नवमे अने दशमे
गुणगणे वंध ठे, तथापि ते वे प्रकृति, सर्वघातिनी ठे; तेनो रस, एकगणीं न
होय. अने वेतालीश पुण्य प्रकृतिनो रस तो एकगणीं नज वंधाय, जे जणी
असंख्याता लोकाकाश प्रदेश प्रमाण संक्लेशनां स्थानक ठे ते थकी कांइएक जातिनां
विशुद्धिनां स्थानक ठे. ए वे यद्यपि तुदय ठे तथापि तेमांहे विशुद्धि स्थानक कांइएक
अधिक ठे जे माटें उपशमश्रेणीयें विशुद्धि स्थानकें चडे ठे अने परतो पण तेदखेज
संक्लेश स्थानकें पाठो उतरे ठे एटखे तुदय ठे. चरुवानां जेटलां विशुद्धि स्थानक
तेदलांज उतरतां संक्लेशस्थानक होय, जेम प्रासाद उपर चडवानां जेटलां पगथीं
तेदलांज उतरवानां पण पगथीं होय, पण क्षपकश्रेणीना जे विशुद्धिना अघक-
साय स्थानकें चडे ठे, ते पाठो उतरतो नथी. तेथी संक्लेशस्थानक तेदलां उठां होय,
अने विशुद्धिस्थानक अधिक ठे, तिहां अतिविशुद्धिस्थानकें शुच प्रकृतिनो चठगणीं
रस वंधाय अने अत्यंत संक्लेशस्थानकें शुच प्रकृतिनो वंध न होय अने नरकप्रायो-
ग्य बांधतां अत्यंत संक्लेश वैक्रिय, तेजस अने कार्मणादिक जे शुच प्रकृति वंधाय
ठे ते पण तथा स्वजावें वेगणीं रसें वंधाय, पण एकगणीं रसें न वंधाय, तथा
पूर्व संज्वलन कपायोदयें करी पापप्रकृतिनो एकगणीं रस वंधाय. एम कष्टुं ते
पण स्थूलनयें कष्टुं. जे जणी संज्वलन उदये पाप प्रकृतिनो वेगणीं पण रसवंध
होय. ए रीतें स्थानक, प्रत्यय, प्ररूपणा कही. ॥ ६४ ॥

॥ हवे शुजाशुज रसतुं खरुं कहे ठे. ॥

निवु इवुरसो सहजो, उ ति चउ जाग कढि इक जागं तो ॥

इग गाणाई असुहो, असुहाण सुहो सुहाणं तु ॥ ६५ ॥

अर्थ—निवुइवुरसोसहजो के० लींवनानो रस सहेजें करुवो होय, अने इहु एटले शेलमीनो रस, सहेजें खजावें मीगो होय, तेम पापप्रकृतिनो रस सहेजें करुवो अति उद्वेगहेतु होय, ते एकगणीउं कहीयें; अने वेंतालीश पुण्यप्रकृतिनो रस सहेजें इष्ट आनंद हेतु होय, ते एकगणीउं कहीयें. तिहां दृष्टांत कहे ठे. छुतिचउ-जागकढिइकजागंतो के० वे जागनो रस काढी उकालीने एक जागनो राखीयें तेने वे गणीउं कहीयें, त्रण जागनो काढी उकालीने एक जागनो राखीयें, तेने त्रिगणीउं कहीयें, अने चार जागनो काढी उकालीने एक जागनो राखीयें, तेने चोगणीउं कहीयें. एटले लींवनाना सहेजना एक शेर रसने अग्नि उपर कढतां अर्धशेर रहे ते घणो करुवो होय. तेम व्याशी पापप्रकृतिनो वे गणीउं रस कटुकतर अनिष्टतर होय, शेलमीनो रस काढतां एकगणीउं अर्द्धशेर मात्र रहे ते मिष्टतर, इष्टतर, होय. ते वे गणीउं रस जाणवो, तथा जे काढतां शेरनो त्रीजो जाग मात्र रहे ते त्रिगणीउं रस होय, ते व्याशी पापप्रकृतिनो रस कटुकतम, अनिष्टतम होय. वेंतालीश पुण्यप्रकृतिनो रस मिष्टतम, इष्टतम, चित्त प्रसन्नतानो हेतु होय. ते त्रिगणीउं रस जाणवो; तथा जे रस काढतां थकां शेरनो पाशेर मात्र रहे ते चोगणीउं रस होय, ते पुण्यप्रकृतिनो तो शुज अत्यंत मिष्टतम, अत्यंत इष्टतम, आनंदहेतु होय. अने पापप्रकृतिनो अत्यंत कटुकतम, अत्यंत अनिष्टतम, महाउद्वेग हेतु चोगणीआ रसनो उदय होय. ए मूढमतिने समजाववा हेतुयें दृष्टांत कहे. अन्यथा कर्मदलने विषे तो अनंत रसजेद होय ठे.

इगगाणाईअसुहो के० ए रीतिं अशुज प्रकृतिनो रस, एकगणीआदिक ते असुहाण के० अशुजपणे वधतो लेवो अने सुहोसुहाणंतु के० शुज प्रकृतिनो रस, शुज मीगो वधतो जाय माटें शुजपणे वधतो लेवो. अहींथां तु शब्दें विशेषण कहे ठे.

पुरुषवेदादिक सत्तर प्रकृतिना एकगणीआ रस स्पर्द्धकअसंख्याता ठे. तेमध्ये जघन्य रस स्पर्द्धक पण असंख्याता ठे. तेह सहज जघन्य रस स्पर्द्धक ते लींवनाना रस समान जाणवा. ते थकी वीजो रस स्पर्द्धक अनंतगुण रसाविजागें अधिक जाणवो. एम अनंतगुण रसाविजागें वधतां वधतां असंख्याता रस स्पर्द्धक एकगणीआ रसना होय. ते थकी अनंतगुण वीर्यवाला वेगणीआ रसना असंख्याता रस स्पर्द्धक

ते थकी अनंतगुण वीर्यवाला त्रिगणाश्चा रसना असंख्याता रस स्पर्शक होय, ते थकी अनंत गुण वीर्यवाला चोगाणीश्चा रसना असंख्याता रस स्पर्शक होय.

केवलज्ञानावरणीय प्रमुख सर्व घातिनी वीश प्रकृतिना रस स्पर्शक, एकगणीश्चा न होय, अने देशघातिनी प्रकृतिना चोगाणीश्चा तथा त्रिगणीश्चा रसवाला ते सर्वघातिश्चा रसस्पर्शक जाणवा. अने वेगणीश्चा रसवाला पण केटलाएक उत्कृष्ट रसवाला ते सर्वघातिश्चा जाणवा. तथा मंद रसवाला ते देशघातिश्चा रस स्पर्शक जाणवा. तथा एकगणीश्चा रसवाला जे स्पर्शक होय, ते देशघातिज जाणवा. ते स्पर्शक स्वरूप कडानी पेरें स्थूल ठिडवंत होय, अने कोइएक कंवलना त्रिवरनी पेरें मध्य ठिडवंत होय, अने कोइएक, सूक्ष्मवस्त्रनी पेरे ठिडवंत लूखा मलीन होय, अने जे सर्वघातिश्चा रस स्पर्शक होय, ते श्रांवाणा पत्रानी पेरें निश्ठिडवंत घृतनी पेरें चीकणा होय. ते श्वरखनी पेरें निर्मल एवा जे ज्ञानादिक आत्माना गुण आवरवा योग्य ठे, ते सर्व आवरे.

अने वेंतालीश पुण्यप्रकृतिनो रस जघन्यपणे एक गणीउं न होय, माटें वे गणीउं सहेजें शेलडीना रस सरखो जघन्य रस स्पर्शक होय, तेथी अनंतगुण वृद्धिगत रसें वीजो स्पर्शक एम अनंते अनंतगुण वृद्धिये वेगणीए रस स्पर्शक असंख्यात स्थानक पूर्ण थाय. ते थकी वली अनंतगुणवीर्य वधतां वधतां असंख्याता रस स्पर्शक त्रिगणीश्चाना जाणवा, ते थकी अनंतगुण वीर्य वृद्धिगत चोगाणीश्चा रस स्पर्शक, ते पण असंख्याता जाणवा. ए सो अघातिश्चा जाणवा. एम घाति तथा अघाति ए एक स्थानकादिक रसनी अपेक्षायें होय. ॥ इति ॥ ६५ ॥

॥ अथोत्कृष्टरसबंधस्वामिन आह ॥ इवे उत्कृष्ट रसबंधना स्वामी देखाडे ठे. ॥

तिव मिग थावरायव, मुर मित्रा विगल सुहुम निरय तिंगं ॥

तिरि मणु आउ तिरिनरा, तिरिडग ठेवठ मुर निरया ॥ ६६ ॥

अर्थ—मिगथावरायव के० एकेंद्रियजाति, स्वावरनाम अने आतपनाम, ए प्रण प्रकृतिनो तिव के० तीव्र पटले चोगाणीउं उत्कृष्ट रसबंध सुरमिष्टा के० ईशान देवलोका पर्यंतना मिथ्यास्त्री देवताने होय, ते मध्यें आतपनामकर्म, पुण्यप्रकृति ठे. अने तेनो बंध मिथ्यास्त्रेंज ठे. तथा तेनुं संकेशपुणं अने विशुद्धपुणं ए वेहु मिथ्यास्त्रेंज ठे. जे जणी आतपनो तीव्ररसबंध, मिथ्यास्त्री देवताने तत्प्रायोग्य विशुद्धियें खेवो. वीजी प्रकृतिना बंधक थति संकृष्ट खेवा, जे जणी एवा संकृष्टें वचंता जो मनुष्य तथा तिर्यच होय तो नरक प्रायोग्य बांधे, तेथी ते न खीधा, तथा नारकी अने सनल्लुमारादिक देवलोका देवता तो नव प्रत्येज एकेंद्रिय प्रायोग्य ए प्रकृति नयी बांधता, तेथी ते पण एना अधिकारी नथी. अने सोधर्म, ईशाननां सम्यक्दृष्टि

देवता तो मनुष्य प्रायोग्य बांधे ठे. तेथी ते पण एना वंधाधिकारी नही; अने जवन-पति, व्यंतर, ज्योतिषी, सौधर्म अने ईशान देवलोकना मिथ्यात्वी देवता आतपनी लघुस्थिति बांधतां एकेंद्रियजाति तथा स्यावरनाम कर्मनी उत्कृष्ट स्थिति बांधतां तीव्रसें बांधे.

इगल के० विकलत्रिक, सुदुम के० सूक्ष्म, अर्पयति अने साधारण, ए सूक्ष्मत्रिक; निरयतिगं के० नरकत्रिक अने तिरिमणुआज के० तिर्यंचायु, अने मनुष्यायु; ए अग्नीश्वर प्रकृतिना उत्कृष्ट रस वंधना अधिकारी सन्निआ पंचेंद्रिय पर्यासा मिथ्या-दृष्टि संख्याता वर्षायुवाला तत्प्रायोग्य संक्लेशें वर्त्तता एवा तिरिनरा के० मनुष्य अने तिर्यंच होय. जे जणी ए मांहेली पहेली नव प्रकृतिनो वंध, देवता नारकीने तो जव प्रत्येज नथी, अने मनुष्य तिर्यंचायुनो जो पण देवता नारकीने वंध ठे, तो पण एनी उत्कृष्टी स्थिति, त्रण पद्योपम प्रमाण बांधतां उत्कृष्ट रस वंधाय. तेवो वंध तो देव तथा नारकीने युगलीआना आयुनो वंध नथी तेथी न वंधाय, अने सास्त्रादन गुणठाणे पण घोखना परिणामे एवडी स्थिति न वंधाय, तेथी ते सास्त्रादन विना मिथ्यात्वीज उत्कृष्ट रसना वंधाधिकारी लीधा. तथा युगलीआ पण उत्कृष्ट त्रण पद्योपम मनुष्यायु न बांधे, माटें ते पण न लीधा. अने मिश्रादिक गुणठाणे मनुष्य तथा तिर्यंच संख्याता वर्षायुवालाने पण ए वे आयुनो वंध नथी, ते माटें मिथ्या-त्वीज लीधा. तथा अति संक्लिष्ट आयुःकर्म न बांधे, तेथी तत्प्रायोग्य संक्लेशें वर्त्तताज ग्रहण कखा, एटवे चौद प्रकृतिना उत्कृष्ट रस, वंधाधिकारी कखा. अही नरकदिकनो उत्कृष्ट रस सर्व संक्लिष्ट मनुष्य तिर्यंच मिथ्यात्वी बांधे, ते अति संक्लिष्टपणुं उत्कृष्ट वे समय लगें रहे, अने शेष ठ प्रकृतिना वंधक तत्प्रायोग्य संक्लिष्ट परिणामी देवा, जे जणी अति संक्लिष्ट जीव, नरक प्रायोग्य बांधे ठे, तथा नरकायु पण अति संक्लेशें वंधाय ठे.

तिरिद्रुग के० तिर्यंचगति, तिर्यंचानुपूर्वी, ए तिर्यंचदिक अने ठेवठ के० ठेवठुं संघयण, ए त्रण प्रकृतिनो उत्कृष्ट रसबंध तो अति संक्लिष्टें मिथ्यात्वी सुर के० देव-ताने होय, जे जणी एवा संक्लिष्ट परिणामें वर्त्तता मनुष्य, तिर्यंच तो नरक प्रायोग्य बांधे, अने देवताने जव प्रत्ययें नरक प्रायोग्यनो वंध नथी, तेथी ते ठेकाणे ए तिर्यंच गति प्रायोग्य बांधे, तेथी मिथ्यात्वी देवता तथा मिथ्यात्वी निरया के० नारकी एना वंधाधिकारी लीधा. तेमध्ये पण ठेवठा संघयणना उत्कृष्ट रसबंधना स्वामी सनत्कुमारादिकथी मांमीने सहस्रारांत देवता होय, जे जणी जुवनपति, व्यंतर, ज्योतिषी अने सौधर्म, ईशान देवलोकना देवता, मिथ्यात्वें एवे संक्लिशें वर्त्तता

एकेंद्रिय प्रायोग्य नामकर्मनी प्रकृति बांधे, परंतु ते ठेवठा संघयणना अनुकृष्ट रस-
बंधक होय, तेथी ते न लीधा. तथा सम्यक्दृष्टि देवने ए त्रण प्रकृतिनो बंध नशी,
ते जणी ते पण न लीधा ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ६६ ॥

विजवि सुरा हारग डग, सुख गइ वन्न चउ तेय जिण सायं ॥

सम चउ परघा तस दस, पणिंदि सासुच्च खव गाउ ॥ ६७ ॥

अर्थ-विजवि के० वैक्रियशरीर, वैक्रियश्रंगोपांग, ए वैक्रियद्विक तथा सुराहारगडग
के० देवगति, देवानुपूर्वी, ए सुरद्विक अने आहारकद्विक तथा सुखगइ के० शुजल-
गति, वन्नचउ के० शुज वर्ण चतुष्क, तेय के० तेजस, कार्मण, अयुरुत्तयु अने
निर्माण, ए तेजसचतुष्क, जिण के० जिननामकर्म, सायं के० शातावेदनीय, समचउ
के० समचतुरस्रसंस्थान, परघा के० पराघात, तसदस के० त्रसदशक, पणिंदि के०
पंचेंद्रियजाति, सासुच्च के० श्वासोश्वास, उच्चैर्गोत्र, ए वत्रीश पुण्यप्रकृतिनो उत्कृष्ट
रसबंधक खवगाउ के० क्षपक एटले क्षपक श्रेणीयें चढतो मनुष्य तेने क्षपक
कहीयें. जेम राज्ययोग कुंवरने राजा कहीयें, तेम चारित्र मोहनीय क्षपणी क्षपक-
श्रेणी जेणे आरंजी, तेने क्षपक कहीयें, ते मध्यें पण शातावेदनीय, उच्चैर्गोत्र अने
त्रसदशक मांहेली यशःकीर्ति, ए त्रण प्रकृतिनो उत्कृष्ट रस बंधक सूक्ष्म संपरायने
चरम जाग वरिं क्षपक होय. जे जणी ए त्रण प्रकृतिना बंधकमांहे एहिज अति
विशुद्धि ठे, अने पुण्यप्रकृतिनो उत्कृष्ट रसबंध अतिविशुद्धियें होय. जेवारें आपणा
रसबंधस्थानक अन्तगुण विशुद्धियें होय, तेवारें ए प्रकृति बंधाय ते जणी कही. तथा
ए त्रण प्रकृति बिना शेष रही जे उगणत्रीश पुण्यप्रकृति, तेना उत्कृष्ट रसबंध
अपूर्वकरणना सात जागमध्यें ठठे जागें त्रीश प्रकृतिनो बंध विछेद थाय ठे. ते
मध्यें एक उपघात बिना शेष उगणत्रीश प्रकृतिने चरम बंधे क्षपकने अति
विशुद्धि जणी चोठाणिउं रस बंधाय. ए उगणत्रीश प्रकृतिना बंधक मांहे
एहिज अति विशुद्ध ठे तेथी क्षपक मनुष्य, एना उत्कृष्ट रस बंधना खासी
जाणवा. जे जणी देवता, नारकी तथा तिर्यचने आठमुं गुणगणुं न होय, तेथी ते
एना अधिकारी न कक्षा. अने जो पण उपशम श्रेणीयें अपूर्वकरण तथा सूदमसंप-
राय, ए वे गुणगणां होय ठे, अने तिहां ए प्रकृतिनो बंध विछेद पण संजवे तथादि
क्षपक श्रेणीना अस्पवसाय स्थानक थकी कपायनी सत्ता सहित उपशम श्रेणीना
अस्पवसाय स्थानक विशुद्धिनी अपेक्षायें अन्तगुणां हीन होय, अने शुज प्रकृतिनो
सर्वोत्कृष्ट रसबंध तो अति विशुद्धियें बंधाय ठे. तेथी क्षपक श्रेणीना मनुष्यज एना

उत्कृष्ट रसना बंधाधिकारी कक्षा. एवं (४ए) प्रकृतिना उत्कृष्ट रस बंध स्वामी कक्षा.
इति समुच्चयार्थः ॥ ६७ ॥

तमतमगा उज्जोयं, सम्मसुरा मणुय उरख डग वडरं ॥
अपमत्तो अमराउ, चउ गइ मिठ्ठाउ सेसाणं ॥ ६८ ॥

अर्थ—तमतमगा के० तमतमा एवे गोत्रं अने माघवती नामें सातमी नरक पृथ्वी.
तेना नारकी तथाविध अकाम निर्झारायें करी, कर्म खपावतां थकां विशुद्ध परिणामें
करी सम्यक्त्व पामवाने अर्थे यथाप्रवृत्तिकरण करे, तिहां अपूर्वकरणें करी अनंत-
गुण विशुद्धियें बहुल कर्म खपावतां ग्रंथिजेदे अने अनिवृत्तिकरणें करी मिथ्यात्वनी
स्थितिना वे जाग करे, ते अंतर करणधी प्रथम स्थिति, ने चरम समयें जे थकी
आगले समयें सम्यक्त्व लेशे ते मिथ्यात्व स्थितिने चरम समयें उज्जोयं के० उद्यो-
तनाम कर्मनो उत्कृष्ट रसबंध करे, तथा वीजा देवता नारकी तो एवी विशुद्धियें
वर्त्तता मनुष्य प्रायोग्य बांधे, तथा तिर्यच तो मनुष्य अने देवता प्रायोग्य बांधे, अने
सातमी नरकना नारकीने तो जव प्रत्ययें देव तथा मनुष्य प्रायोग्यनो बंध नथी, ते
स्थानकें ए उद्योतनामनी पुण्यप्रकृति तिर्यच गति सहचारी बांधे. एना बंधकमांडे
एहज अत्यंत विशुद्धि ठे.

सम्मसुरा के० सम्यक्त्वदृष्टि देवता तो मणुयउरखडुग के० मनुष्यद्विक तथा
श्रौदारिकद्विक अने वडरं के० वज्ररूपजनाराच संघयण, ए पांच पुण्यप्रकृति मनुष्यगति
प्रायोग्य अति विशुद्ध सम्यक्दृष्टि देवता, उत्कृष्ट रसें बांधे, तेथी ते एना स्वामी
जाणवा. जे जणी तिर्यच तथा मनुष्य एवी विशुद्धियें वर्त्ततो देव प्रायोग्यज बांधे,
अने देवता एवी विशुद्धियें मनुष्य प्रायोग्यज बांधे. तेथी देवताज एना बंधाधिकारी
लीधा: अने मिथ्यात्वाने पण एवी विशुद्धि न होय, तेथी सम्यक्दृष्टि देवताने नंदी-
श्वरें चैत्यबंदन, जिनकट्याणक महोत्सवादिक, जिनच्याग्यान श्रवणादिक अनेक
सम्यक्त्व उज्ज्वलतानां कारण होय, अने नारकी सम्यक्दृष्टिने पण एवा कारणने
अजावें ए पांच प्रकृतिनो उत्कृष्ट रसबंध न होय, तेथी ते एना उत्कृष्ट रसबंधाधि-
कारी न कक्षा. परंतु देवताज कक्षा.

अपमत्तो के० अपमत्त गुणस्थानकें वर्त्ततो साधु प्रमत्त गुणनाणाधी अमराउ के०
देवायु बंध करतो अपमत्ते चटे, ते अति विशुद्धियें देवायुनी उत्कृष्टस्थिति तेथीश
सागरोपमनी बांधतो उत्कृष्ट रसपणे बांधे: देवायुनी उत्कृष्टी स्थिति अने उत्कृष्ट रस,
ए वेहु अति विशुद्धपणे बांधाय. देवायुना बंधकमांडे एहिज अति विशुद्ध बंधस्थानक

ठे. एम वेंतालीश पुण्यप्रकृति अने चौद पापप्रकृति मली उपन्न प्रकृतिना उत्कृष्ट रसबंध स्वामी कहा.

चउगइमिष्ठाउसेसाणं के० ते थकी शेष ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय नव, कपाय शोल, मिथ्यात्वमोहनीय, नोकपाय नव, प्रथम संघयण विना शेष पांच संघयण, प्रथम संस्थान विना शेष पांच संस्थान, अशुजवर्णचतुष्क, अस्विर पदक, उपघात, कुखगति, नीचैर्गोत्र, पांच अंतराय, एवं अडशठ प्रकृतिना उत्कृष्ट रसबंध स्वामी चार गतिना पंचेंद्रिय पर्याप्ता मिथ्यादृष्टि जीव जाणवा, ते मांहे पण वचन संघयण चार अने वचला संस्थान चार, स्त्रीवेद, पुरुषवेद, हास्य, रति, ए वार प्रकृति विना शेष उपन्न प्रकृतिना उत्कृष्ट बंधाध्यवसाय स्थानकमांहे जे अत्यंत मखिन संक्षिप्त अध्यवसायस्थानक होय, तिहां उत्कृष्ट रसबंध करे, अने हास्य तथा रतिनो उत्कृष्ट रस मध्यम संक्षेपे बंधाय, जे जणी उत्कृष्ट संक्षेपे तो वेदमध्यं नपुंसकवेद अने हास्यादिकमध्यं शोक तथा अरति बांधे ठे, संस्थान मध्यं हुंरुसंस्थान अने संघयणमध्यं ठेवहुं संघयण, ए उत्कृष्ट रसे बंधाय, तेथी ए वार प्रकृतिनो रसबंध मध्यम संक्षेपे होय, तेथी ए वार प्रकृतिना उत्कृष्ट रसबंधाधिकारी मध्यम संक्षेपे चतुर्गतिक जीव जाणवा. एम अरुशठ प्रकृतिना उत्कृष्ट रस बंधाधिकारी कहा, अने उपन्न प्रकृतिना पूर्वे कहा. एवं सर्व मली एकसो ने चौवीश प्रकृति थइ. तेना उत्कृष्ट रसबंधाधिकारी कहा. ते मध्यं वेंतालीश पुण्यप्रकृति अने व्याशी पापप्रकृति जाणवो ॥ इति ॥ ६५ ॥

ह्वे ए एकसो ने चौवीश प्रकृतिना जघन्य रसबंधाधिकारी कहेठे. जे जणी उत्कृष्ट रस तथा जघन्य रस कहेवाथकी वचलां सर्व मध्यम रसस्थानक सुखे जाणवो जाय, ते जणी जघन्य रसबंधना स्वामी कहे ठे.

थीण तिगं अण मिष्ठं, मंद रसं संजम्मुहो मिष्ठो ॥

विय तिय कसाय अवरिय, देस पमत्तो अरइ सोए ॥ ६६ ॥

अर्थ-थीणतिगं के० थीणद्धीत्रिक, अण के० अनंतानुबंधीया क्रोधादिक चार, मिष्ठं के० मिथ्यात्वमोहनीय, ए आठ प्रकृतिनो मंदरसं के० मंद एटले अत्यंत जघन्य रसना बंधाधिकारी संजम्मुहो के० जे मनुष्य चारित्रने सन्मुख यएसो एटले जे मनुष्य त्यागसे समयें संयमसहित सम्यक्त्व पामशे एवो अनिष्टति करणना चरम समयवर्ति मिष्ठो के० मिथ्यात्वी मनुष्य जाणवो. जे जणी ए आठ प्रकृतिना बंधक मांहे एवी विशुद्धी वीजा स्थानकें न पामियें, जो पण मिथ्यात्वीथी सास्त्रादनीना अध्यवसाय उज्ज्वल ठे. तथापि सास्त्रादन गुणठाणुं तो परतां होय ठे. ते थपेकापें संक्षिप्त कहीयें, तेणे थीणद्धीत्रिक अने अनंतानुबंधीया चारनो बंध, सास्त्रादने

मध्यम रसें वंधाय, एण मंद रसें तिहां न वंधाय. ए आठ पापप्रकृति ठे. ते जणी एनो जघन्य रस विशुद्धियें वंधाय, ते विशुद्धाध्यवसाय तो ग्रंथिजेद करतां होय, ते मांहे एण वली चारित्र सहित सम्यक्त्व पडिवजनारनी विशुद्धि अधिक होय ठे, तेथी तेनेज लीधा; अने सम्यक्त्व लह्या पठी तो ए आठ प्रकृतिनो वंध नज होय, ते माटें सम्यक्त्व प्राप्तिची पूर्वलो समय कळो; तथा चारित्रसहित सम्यक्त्व अंगीकार करवाना अधिकारी मनुष्यज होय, तेथी मनुष्यज लीधा एण देवादिक न लीधा.

विय के० बीजा अप्रत्याख्यानावरण कषायमोहनीयनी चोकरीना जघन्य रसबंधाधिकारी जे आगळे समयें संयम पडिवजशे, एवा अविरय के० अविरति गुणस्थानकने चरम समयवर्ति मनुष्य जाणवा. एना वंधकमांहे ए थकी अधिक विशुद्धिस्थानक बीजुं कोइ नथी. अर्हींआं कोइएक देशविरति संयमने सन्मुख थयेलो जीव एण कहे ठे. तथापि देशविरति संयमने सन्मुखनी विशुद्धि थकी सर्वविरति संयमने सन्मुखनी विशुद्धि अधिकी होय, एम बहुश्रुतें विचारुं, तत्व केवलीगम्य. एनो मंद रस, अति विशुद्धियें वंधाय ठे.

तथा तियकसाय के० बीजा कषायनी चोकडी एटळे प्रत्याख्यानावरण चार कषायमोहनीयनो मंद रसबंध, संयमने सन्मुख थयेलो जे आगळें समयें चारित्र अवश्य पामशे, एवो देसे के० देशविरति मनुष्य जाणवो, जे जणी एना वंधक मांहे एहिज अत्यंत विशुद्धि ठे; अर्हींआं संयम सन्मुख कळो माटें तिर्यच न होय, तथा प्रमत्तादिक गुणगणे प्रत्याख्यानीआनो वंध नथी, ते जणी देशविरति कळो तथा अप्रत्याख्यानीआनो वंध अविरतिने होय, ते जणी ते न लीधा; संयमसन्मुख अविरति सम्यक्दृष्टिची एण संयमसन्मुख देशविरति सम्यक्दृष्टिनी अनंतगुण विशुद्धि होय, ते माटें अप्रत्याख्यानीआना मंद रसथी प्रत्याख्यानीआनो मंद रस हीन होय.

पमत्तो के० प्रमत्त गुणस्थानक वर्ति साधु जे आगळे समयें अप्रमत्त याशे एवो साधु, प्रमत्त गुणगणाना चरम समयें एक अरइ के० अरतिमोहनीय, बीजी सोए के० शोकमोहनीय, ए वे प्रकृतिनो जघन्य रस वंधाधिकारी होय, जे जणी ए वे प्रकृतिना वंधक मांहे एहिज अति विशुद्धि होय. एवी बीजे स्थानकें विशुद्धि न होय, अप्रमत्तादिकने विपे ए वे प्रकृतिनो वंध नथी, माटें प्रमत्तज कळो. एवं अठार प्रकृति थइ. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ६९ ॥

अपमाइ हारग डुगं, डुनिद असुवन्न दासरइ कुठा ॥

त्रयमुवधाय मपुवो, अनियट्टी पुरिस संजलणे ॥ ७० ॥

अर्थ-अप्रमाद के० अप्रमादि साधु अप्रमत्त गुणगणा यकी प्रमत्ते आवतो होय, एटले आगले समयें प्रमत्त अवश्य थशे एवो अप्रमत्त साधु, संक्रिष्ट यको हाण-डुगं के० आहारक शरीर अने आहारकांगोपांग, ए वे नामकर्मनी प्रकृतिनो जघन्यरसबंध करे. जे जणी ए वे पुण्यप्रकृति ठे, माटे एनो मंदरस संक्षेपे बंधाय. आहारकना बंधकर्माहे एवो संक्षेप वीजे कोइ स्यानके नथी, ते माटें. तथा मित्यात्वादिक प्रमत्तांत गुणगणे तो ए आहारकदिकनो बंधज नथी, अने सातमे तथा आवठमे गुणगणे एनो बंध ठे ते गुणगणां तो एथी विशुद्ध ठे. केम के प्रमत्तयी अप्रमत्ते चढतो पण विशुद्ध ठे. एवं वीश प्रकृति थइ.

डुनिह के० एक निद्रा, वीजी प्रचला, ए निद्रादिक; असुवन्न के० अशुचर्ग, अशुचर्गंध, अशुचरस अने अशुचस्पर्श; हासरशुकुठा के० हास्य, रति अने उगुप्ता तथा जयमुवघाय के० जयमोहनीय अने उपघात, ए अग्नीश्वर प्रकृति थइ. तेमां नव प्रकृतिनो मंदरस तो मपुवो के० अपूर्वकरणनामा आवठमुं गुणगणुं तेना सात जाग ठे, ते मांहेला ठठा जागने प्रातें चरम समयें जघन्यरस बांधे, अने निद्रा तथा प्रचला, ए वे निद्रानो जघन्यरस अपूर्वकरणना प्रथम जागें आपणा बंधना प्रबंधव्यवष्टेदथी प्रथम समयें जघन्यरस बांधे. ए अग्नीश्वर पापप्रकृति ठे. तेजणी अति विशुद्धे मंदरसे बंधाय. एना बंधकर्मां एहिज अति विशुद्धि ठे, केम के एथी अतिविशुद्धि आगले गुणगणे ठे खरी, पण तिहां तो ए अग्नीश्वर प्रकृतिनो बंधज नथी, तथा अर्हीथां पाठमां कह्यो नथी; तथापि ए अपूर्वकरण रूपकश्रेणीनो सेवो, केम के उपशम श्रेणीना अपूर्वकरण यकी रूपक श्रेणीनुं अपूर्वकरण अनंतगुणुं विशुद्ध ठे. अर्हीथां कोइएक कहे ठे के, एम कहेशो तो एना अजघन्य बंधने सादि-सांतपणुं न संजवे ? केम के रूपक श्रेणीथी पडवुं नथी अने ते तो जघन्य बंधथी परुतो जेवारें अजघन्य रस बांधे, तेवारें अजघन्यनी सादि होय, अने रूपक श्रेणीयें तो जघन्यरस बांधीने वलतो अवंधक थाय ते जणी ए वात विचारवा योग्य ठे. एवं एकत्रीश प्रकृति थइ.

अनियट्टीपुरिससंजलणे के० अनिवृत्तिकरण एवे नामे नवमुं गुणगणुं ठे. जीव चारि-प्रमोहनीय खपाववाने पण ग्रण करण करे. तिहां अप्रमत्त गुणगणुं यथा प्रवृत्तिकरण अने आवठमुं गुणगणुं अपूर्वकरण तथा नवमुं गुणगणुं अनिवृत्तिकरण, ते नवमा गुणगणाना पांच जाग करीयें, तिहां एकेका जागें अनुक्रमें पुरुपवेद, संज्वलन क्रोध, संज्वलन मान, संज्वलनी माया अने संज्वलनो लोभ, ए पांच मोहनीयनी प्रकृतिनो बंध व्यवष्टेद करे, तिहां पोतपोताना बंधने ठेहले बंधें, मंदरस बंध होय, ए पांच पाप-

प्रकृतिनो विशुद्धिये मंदरस बंधाय ठे. ए पांचना बंधक मांहे एहिज अति विशुद्धता ठे. एवं त्रयीश प्रकृति थइ ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ५० ॥

विग्धावरणे सुहुमो, मणुतिरिआ सुहुम विगल तिगआउ ॥

वेउव्वि उक ममरा, निरया उज्जोय उरल डुगं ॥ ५१ ॥

अर्थ-विग्धावरणे के० दानांतरायादिक पांच अंतरायनी प्रकृति, तथा आवरण एटले पांच ज्ञानावरणीय अने चार दर्शनावरणीय, ए चौद प्रकृतिनो जघन्य रसबंध स्वामी, सुहुमो के० सूक्ष्मसंपराय गुणस्थानकर्वात्ति रूपक श्रेणीवालो पोताना बंधने चरम बंधे होय, ए चौद प्रकृतिना जघन्य रसबंधमांहे एथी अधिक विशुद्धि, वीजे कोइ स्थानके नथी. ए पापप्रकृति ठे, माटे विशुद्धिये मंदरस बांधे.

सुहुम के० सूक्ष्म, अपर्याप्त अने साधारण, ए सूक्ष्मत्रिक तथा विगलतिग के० विकलजातित्रिक, आउ के० चार गतिनां आयु, एवं दश प्रकृति तथा वेउव्विउक के० वैक्रियशरीर, वैक्रियअंगोपांग, देवगति, देवानुपूर्वी, नरकगति, नरकानुपूर्वी, ए वैक्रिय पट्टक कहीये. ए शोल प्रकृतिना मंदरसबंधस्वामी मणुतीरिआ के० मनुष्य अने तिर्यच होय. ए शोल प्रकृतिमां देवत्रिक, वैक्रियद्रिक, मनुष्यायु अने तिर्यगायु, ए सात पुण्यप्रकृति ठे, ते जणी एनो मंदरस पोताना बंधाध्यवसाय स्थानकमांहे जे मलीनाध्यवसाय स्थानक ठे, तेणे करी पोताना बंधकमांहे जे अति संक्लिष्ट होय ते बांधे, अने नरकत्रिक, सूक्ष्मत्रिक तथा विकलजातित्रिक, ए नव पापप्रकृति ठे, ते जणी एना मंदरस बंध स्वामी पोताना बंधाध्यवसाय स्थानक मध्ये जेने घणुं विशुद्धिपणुं होय ते एनो जघन्यरस बंध स्वामी होय, ए शोले प्रकृतिना मंदरस बंधाधिकारी मनुष्य अने तिर्यच तत्प्रायोग्य विशुद्धि तथा संक्लेशे वर्त्तता होय, जे जणी ए शोल प्रकृति मध्ये मनुष्यायु अने तिर्यगायु, ए वे आयु विना शेष चौद प्रकृतिनो बंध तो जव प्रत्ययेंज देवता तथा नारकीने न होय, तेथी ते, एना बंधाधिकारी नथी, तथा मनुष्यायु अने तिर्यगायुनो पण जघन्य स्थितिवंध करतां मंदरस बंधाय, ते जघन्यस्थिति तो छुल्लकजरूप ठे तेनो बंध देवता नारकीने न होय, तेथी तेने मंदरस न बंधाय.

उज्जोय के० उद्योतनामकर्म अने उरलडुगं के० औदारिक शरीर अने औदारिक अंगोपांग, ए त्रण प्रकृतिना जघन्यरस बंधाधिकारी ममरा के० मिथ्यात्वी देवता तथा निरया के० नारकी होय. जे जणी एना बंधाध्यवसायस्थानक मध्ये संक्लेश स्थानके वर्त्तता तिर्यगति प्रायोग्य बांधता थका एवा जीव होय, तेमांहे पण औदा-

रिक् अंगोपांगना मंदरस बंधक त्रीजा देवलोकथी मांडीने सहस्रारांत खगेंना देवता तो एवे संक्षेपे वर्त्तता एकेंद्रियप्रायोग्य बांधे, ते मध्ये औदारिक अंगोपांगने तो जघन्यरसबंध नथी, ते जणी ते एना अधिकारी नही जाणवा. तथा पर्याता पंचेंद्रिय, मनुष्य, तिर्यंच पण एवे संक्षेपे वर्त्तता नरक प्रायोग्य नामकर्म बांधे, ते मध्ये ए त्रण प्रकृतिनो बंध नथी, तेथी ते पण एना अधिकारी न कहा, अने मिथ्यात्वी देव अधिकारी कहा. एवं (६९) प्रकृति थइ. ॥ ७१ ॥

तिरि ड्रुग नियं तमतमा, जिण मविरय निरय विणिगथा वरयं ॥

आसुहु मायव सम्मो, वसायथिर सुह जसा सियरा ॥ ७२ ॥

अर्थ—तिरिड्रुग के० तिर्यंचगति अने तिर्यंचानुपूर्वी, ए तिर्यंचद्रिक; नियं के० नीचेगंत्र, ए त्रण प्रकृतिना जघन्यरसबंध स्वामी, तमतमा के० सातमी नरक पृथ्वीना नारकी सम्यक्त्वाजिमुख एवा मिथ्यात्वने चरम समयें वर्त्तता होय, जे जणी एवी विशुद्धियें वर्त्तता वीजा देवता तथा नारकी होय तो ते मनुष्य प्रायोग्य बांधे. अने सातमी नरकना नारकीने तो मिथ्यात्व थकां जवप्रत्ययेंज मनुष्य प्रायोग्यनो तथा उचोगंत्रनो बंध नथी, तो ते स्थानके ए त्रण प्रकृतिनो बंध करे, ए त्रणे पापप्रकृतिने. ते जणी विशुद्धियें मंदरस बंधाय. एना बंधकमांडे एहिज अति विशुद्धि ठे, ते जणी ए एना अधिकारी कहा.

जिणमविरय के० जिननामकर्मना जघन्य रसबंधना स्वामी अविरति सम्यक्द्रष्टि मनुष्य, जेण नरकायु बांध्या पठी द्वायोपशमिक सम्यक्त्व पामी, कथंचित् वसी नरके जातो सम्यक्त्व वमे ते सम्यक्त्व वमतं ठेहे समयें जिननामकर्मनो मंदरस बांधे. एना बंधकपणामांडे एहिज अति संक्षिष्ट होय.

निरयविण के० एक नरकगति विना शेष त्रण गतिना जीव, मिथ्यात्वी मध्यमपरिणामे वर्त्तता प्रम बांधी स्यावर बांधतां पंचेंद्रियजाति बांधीने इगथावरयं के० एकेंद्रियजानि नामकर्म बांधतां घोखना परिणामी होय. जे जणी अथस्थित परिणामे रक्षेतां तेथी विशुद्धि न होय, ते जणी परावर्त्तमान लीधा, तथा नारकी तो जव प्रत्ययेंज एकेंद्रियजाति अने स्यावरनामकर्मनो बंध नथी करता, तेथी ते एना अधिकारी नथी. ए वे प्रकृति, मिथ्यात्व प्रत्ययिकी ठे, ते जणी नारकी विना शेष त्रण गतिना मिथ्यात्वी जीव. एकेंद्रियजाति तथा स्यावरनाम कर्मना जघन्यरम बंधाधिकारी कहा.

आसुहुम के० आ पट्टे मयादायें पट्टे सौधमी खगेंना देवता जाणवा. अर्धीथां समभेदायें वेहु देवलोक ठे. ते जणी ईशान देवलोक पण खेवो; पट्टेसं जवतनां,

व्यंतर, ज्योतिषी, सौधर्म अने ईशानना देव देवी मिथ्यादृष्टि अति संक्लिष्ट थका एकेंद्रिय प्रायोग्य बांधतां आश्रय के० आतप नामकर्मनो मंदरस बांधे, जे जणी मनुष्य तथा तिर्यच, एवे संक्लेशें वर्त्तता नरक प्रायोग्य बांधे. तेथी ते एना अधिकाारी नही, अने सनत्कुमारादिक देवोने तो एकेंद्रिय प्रायोग्यनो बंधज नथी, तेथी ते पण न लीधा.

सम्मोव के० सम्यक्दृष्टि अथवा मिथ्यादृष्टि पंचेंद्रिय जीव, अंतरमुहूर्त्त अंतरमुहूर्त्तने फेरसारें साय के० शातावेदनीय, धिर के० स्थिर, सुह के० शुभ, जसा के० यश, ए चार प्रकृतिने सश्यरा के० इतर सहित करीयें. एटले अशाता, अस्थिर, अशुभ अने अयश, एम ए चारे एनी विरोधिनी परावर्त्तमान प्रकृतियें सहित करीयें तेवारें आठ प्रकृति थाय. ते अंतरमुहूर्त्त शाता, अंतरमुहूर्त्त अशाता, ए रीतें घोखना परिणामें बांधतो ए आठ प्रकृतिनो मंदरस बांधे, ते प्रमत्त गुणगणा लगें बांधे, अने उपरले गुणगणे अध्यवसायस्थानकें अवस्थितपणे रहेतो एक शाताज बंधाय, तेथी मिथ्यात्वादिक ठ गुणगणां लगें ए आठ प्रकृतिना जघन्य रसबंध स्वामी होय. एवं चोराशी प्रकृति थइ.

अहींआं जावना कहे ठे. जीवने मिथ्यात्वे अतिसंक्लेशें अशातानी त्रीश कोनाकोनी सागरोपम अने अस्थिर, अशुभ तथा अयशःकीर्तिनी वीश कोडाकोडी सागरोपमनी उत्कृष्टी स्थिति अवस्थितपणे बंधाय, तिहां एनी वीरोधिनी चार प्रकृतिनो बंध नथी, तेथी एकादिक समयनी स्थिति हीन करतां यावत् पंदर कोनाकोडी तथा त्रण प्रकृतिनी दश कोडाकोनी सागरोपम प्रमाण स्थितिवंधना हेतु अध्यवसायस्थानक लगें तो ए चार पापप्रकृतिनो निरंतरपणे बंध पडे, ते माटें तिहां मंदरस न होय, तथा जेवारें पंदर कोडाकोडी सागरोपम वेदनीयनो अने दश कोडाकोडी सागरोपम नामकर्मनो जे अध्यवसायस्थानकें बंध पडे तेवारें तिहांथी पठी शाता, अशातानो तथा स्थिर, अस्थिरनो तथा शुभ, अशुभनो अने यश, अयशनो परावर्त्तें अंतरमुहूर्त्त लगें फेरसारें बंध करें, एमज प्रथम गुणगणे अंतःकोनाकोडी प्रमाण स्थिति-लगें पण घोखना परिणामे अंतरमुहूर्त्तने आंतरे ए आठ प्रकृतिनो बंध करतो मंदरस बांधे, जे जणी अप्रमत्तादिक आगला गुणगणे विशुद्धि जणी शातादिक चार प्रकृति अवरोधिनीपणेज बांधे. तथा एकेंद्रियादिक एनी लघुस्थिति बांधे, पण मंदरस न बांधे. ॥ ७३ ॥

तस वन्न तेअ चउ मणु, खगइ डग पाणिंदि सास परघुच्चं ॥

संघयणा गिइ नपु धी, सुजगि अरति मिठचउ गइआ ॥ ७३ ॥

अर्थ-तस के० त्रस अने वादर, पर्याप्त अने प्रत्येक, ए त्रसचतुष्क; वल्ल के० शु-
 जवर्ण, शुजगंध, शुजरस अने शुजस्पर्श, ए वर्णचतुष्क; तेअचउ के० तैजस, कर्मण,
 अगुरुसधु अने निर्माण, ए तैजसचतुष्क; ए त्रण चतुष्क. मणु के० मनुष्यद्विक, स-
 गड्डुग के० खगतिद्विक; पाणिंदि के० पंचेंद्रिय जाति; सास के० उश्वासनाम; परावृत्त
 के० पराघातनाम, उच्चैर्गोत्र; संघयणागिड के० उ संघयण तथा उ संस्थान; नपु के०
 नपुंसकवेद, श्री के० स्त्रीवेद, सुजगिश्चरति के० सुजग, सुस्वर अने आदेय, ए शुभ-
 गत्रिक तथा एना इतर दुर्भाग्य, दुःस्वर, अनादेय, ए दौर्भाग्यत्रिक; ए चालीश प्र-
 कृतिना मंदरस, मिष्ठचउगइआ के० चारे गतिना मिथ्यात्वी जीव बांधे. तिहां वन,
 वादर, पर्याप्त, प्रत्येक, शुजवर्ण, गंध, रस, स्पर्श, तैजस, कर्मण, अगुरुसधु, निर्माण,
 पंचेंद्रियजाति, पराघात, उश्वास, ए पंदर प्रकृतिना नियंचमनुष्य, मिथ्यात्वी
 तत्प्रायोग्य संकृष्टं नरक प्रायोग्य नामकर्मनी अष्टावीश प्रकृति बांधतां, मंदरस बांधे.
 एना वंधकमांहे संकृष्टपणुं होय, ए पुण्यप्रकृति ठे, एनो संकृष्टं मंदरस बांधे,
 तथा नारकी अने सनत्कुमारादिकथी सहसारांत खगेंना मिथ्यात्वी देवता संकृष्टं
 नियंचगति प्रायोग्य नामकर्मनी उगणत्रीश प्रकृति बांधतां, पण ए पंदर प्रकृतिना
 मंदरस म्यामी होय, तथा ए पंदर मांहेथी पंचेंद्रियजाति अने त्रसनाम विना शेष
 तैर प्रकृतिना मंदरस स्वामी, जवनपति, व्यंतर, ज्योतिपी, सोधर्म अने ईशाननाम,
 इषदेयी, मिथ्यात्वी, एकेंद्रिय प्रायोग्य बांधता एनो मंदरस बांधे, तथा त्रसनाम
 अने पंचेंद्रियजाति, ए वे प्रकृति कांइ एक तेथी पण विशुद्धाध्यवसायं पंचेंद्रिय
 प्रायोग्य बांधतां, मंदरस बांधे, एम पंदर प्रकृतिना मंदरस स्वामी, चतुर्गतिक मि-
 थ्यात्वी जीव कथा. तथा स्त्रीवेद अने नपुंसकवेद, ए वे मोहनीयनी प्रकृतिना मं-
 रस वंध म्यामी चतुर्गतिक जीव मिथ्यात्वी विशुद्ध थका सम्यक्त्वाजिमुख थका होय.
 ए वे पात्रप्रकृति जणी विशुद्धियें मंदरस बांधे.

मनुष्यगति, मनुष्यानुपूर्वी, शुजखगति, अशुजखगति, उ संघयण, उ संस्थान,
 सुजग, सुस्वर, आदेय, दौर्भाग्य, दुःस्वर, अनादेय अने उच्चैर्गोत्र, ए प्रेवीश प्रकृतिना
 मंदरस म्यामी मिथ्यात्वी जीव घोखना परिणामी परावृत्त एनी विरोधिनी प्रकृति
 बांधतां एवा चतुर्गतिक जीव जाणवा. जे जणी सम्यक्दृष्टि देवता तथा नारकी तें
 मनुष्य प्रायोग्य बांधतां नियंच गत्यादिक प्रायोग्य विरोधिनी प्रकृति बांधे नही,
 तथा इषदेवनागादिक संघयण पण न बांधे, तथा सम्यक्दृष्टि मनुष्य नियंच को
 देवता प्रायोग्य बांधतां समचतुर्गत्र संस्थान बांधे, शेष पांच संस्थान न बांधे, तैमांहे
 सम्यक्दृष्टिने विरोधिनी प्रकृति सायें परावृत्त वंध नथी, तेथी तें मंदरस वंधता

अधिकारी नहीं. तथा मिथ्यात्वी पण अतिसंक्लिष्टं वीश कोनाकोनी सागरोपम प्रमाण स्थितिवंधाध्यवसाय स्थानकें वर्त्तता तिर्यग्द्विक, नरकद्विक, हुंरुसंस्थान, ठेवहुं संघयण, अशुभखगति अने नपुंसक वेदादिक प्रकृतिनो निरंतरपणे उच्छृष्ट रस बांधे. तिहांशी वली अठार कोनाकोनी सागरोपम स्थिति बंधाध्यवसाय स्थानकें होय, तेवारें कुजसंस्थान, कीलिकासंघयण, परावर्त्ते हुंरुसंस्थान, अने ठेवठा संघयणनो बंध करे, तिहां मंदरस बांधे, अने पंदर कोनाकोनी सागरोपम स्थिति बंधाध्यवसाय स्थानकधी तिर्यग्द्विकनो मनुष्यद्विक साथें परावर्त्ति बंध करे, तेम नपुंसकवेदनो स्त्रीवेद साथें परावर्त्ति बंध करे, अने दश कोडाकोडी सागरोपम स्थिति बंधाध्यवसाय स्थानक पठी दौर्जाग्यत्रिकनो सौजाग्यत्रिक साथें परावर्त्ति बंध करे. तिहांशी कोनाकोनी सागरोपम किंचिन्न्यून लगें परावर्त्ति बंधाय, तेथी हीन स्थितिवंध अध्यवसाय स्थानकें केवल मनुष्यद्विक, वज्ररूपजनाराच संघयण, समचतुरस्रसंस्थान, शुभविहायोगति, सौजाग्यत्रिक, पुरुषवेद, ए प्रकृति निरंतरपणे बांधे, परंतु तिहां मंदरस न बांधे, जे जणी विरोधिनी प्रकृति साथें परावर्त्ते बांधतांज मंदरस बांधे. एम एकसो ने चोवीश प्रकृतिना जघन्य रसबंध स्वामी कया. ॥ ७३ ॥

ह्वे जघन्य, अजघन्य, उच्छृष्ट, अनुच्छृष्ट, ए चार प्रकारना रसबंधने विषे सादि, अनादि, सांत अने अनंत, ए चार जांगा विचारे ठे.

जे थकी हीन कोइ रसबंध न पामीयें, ते जघन्य रसबंध जाणवो, अने ते विना बीजा सर्व अजघन्य रसबंध जाणवा. ए रीतें ए वेहु जेदमां सर्व रसबंध ग्रहण कया; तथा उच्छृष्टनी अपेढायें लेतां जे थकी अधिक तीव्र रसबंध बीजो कोइ नहीं ते उच्छृष्ट रसबंध जाणवो; अने ते थकी एकादि रसाविजागें हीन एवा सर्व रसबंध ते अनुच्छृष्ट रसबंध कहीयें. एम पण ए वे जेद मांहे सर्व रसबंध ग्रहण कया, तिहां मूल प्रकृति आठ अने उत्तर प्रकृति एकसो ने चोवीश, ए वेहुना एना चारे रसबंधे सादि अनाद्यादिक जांगा ग्रंथ लाघव करवाने साथेंज कहे ठे.

चउ तेअ वन्न वेअणि, अनाम एकोस सेस धुवबंधी ॥

घाईणं अजहन्नो, गोएडविहो इमो चउहा ॥ ७४ ॥

अर्थ—चउतेअ के० तैजस, कार्मेण, अगुरुलधु अने निर्माण, ए तैजसचतुष्क; वन्न के० शुभवर्णादिक चार; ए आठ नामकर्मनी उत्तरप्रकृतिना अनुच्छृष्ट रसबंधें सादि, अनादि, सांत अने अनंत, ए चारे जांगा होय, जे जणी ए आठ प्रकृतिनो उच्छृष्ट रसबंध, अपूर्वकरणनामा आठमा गुणगणाना ठठा जागने प्रांतें पोताना चरम बंधें एक उच्छृष्ट रस स्थानक होय, अने ते विना सर्व अनुच्छृष्ट रस स्थानक

जाणवां. जे जणी ए स्थानक, जेणे पाम्युं नथी, तेने सदा अणुकृष्ट रसबंध स्थानक जाणवां. ते अनादि जाणवां. तथा जे जीव, उपशमश्रेणीयें उरकृष्ट रस बांधी, फरी तिहांची परुतो हीन रसबांधे, तिहां अणुकृष्ट रस बांधनी सादि जाणवी, तथा अजघन्ये ते स्थानक पामवुंज नथी, अने उरकृष्ट रस बांधवोज नथी, तेथी तेने अणुकृष्ट रसबंध अनंत जाणवो. अने जव्य जीव ह्शे ते श्रेणी पामी उरकृष्ट रस बांधशे, तिहां अणुकृष्ट रसनुं सांतपणुं जाणवुं. एम ए आठ उत्तरप्रकृतिनो चार जेदें अणुकृष्ट रसबंध कळो.

तथा वेअण्णिअनामणुकोस के० वेदनीयकर्म अने नामकर्म, ए वे मूलप्रकृतिना अणुकृष्ट रसबंधने विपे चार जंग कहे ठे. ए वे कर्ममांडेली एक शाता, वीत्री यशःकीर्त्ति, ए वे शुजप्रकृतिनो तो उरकृष्ट रसबंध रूपकने दशमा गुणगणाना अंत समयें पामीयें. माटें ते स्थानक जे नथी पाम्या तेने अणुकृष्टनी अनादि, तथा जे ए स्थानक पामीने पाठा पड्या तेने फरी बांधती वखतें सादि तथा अजघन्ये अनंत अने जव्यने उरकृष्ट रस बांध करशे, माटें अणुकृष्ट रस बांधनुं सांतपणुं जाणवुं.

तथा ए आठ प्रकृतिना जघन्य, अजघन्य अने उरकृष्ट, ए त्रण बांधने विपे सादि अने सांत ए वे जांगा होय. तिहां ए आठ प्रकृतिनो उरकृष्ट रसबंध रूपकने अपूर्वकरणें होय. ते प्रथम बांधवा मांड्यो ते माटें सादि, ते बांध, एक समयेंज होय. पण आगल न होय, माटें सांत वीजो जांगो तथा ए आठ शुज प्रकृति वे माटें एनो जघन्यरस सर्वोत्कृष्ट संकेशें वर्त्ततो मिथ्यात्वी जीव, संज्ञी पर्यातो बांधे. ते एक समय तथा वे समय लगें बांधे, ते पठी अजघन्य बांध बांधे, ते वार पठी वली कालांतरें सर्वोत्कृष्ट संकेश पामीने जघन्यरस बांधे, एम जघन्य, अजघन्यने विपे फरता जीवने सादि अने सांत, ए वे जांगा होय.

ह्वे तैजसचतुष्क विना सेस के० शेष रही जे ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय नव, कपाय शोल, एक मिथ्यात्वमोहनीय, पांच अंतराय, जय, जुगुप्सा, उपयात अने अशुजवर्णचतुष्क, ए तेंतालीश प्रकृति धुवबंधी के० धुवबंधिनी ठे; तेनो अजघन्य रसबंध सादि, अनादि, सांत अने अनंत, ए चार जेदें होय; जे जणी ए अणुकृष्ट प्रकृतिनो जघन्यरस, विशुद्धियें करी पोताना चरमबांधे होय, अने ते स्थानक जे नथी पाम्या, तेने अजघन्य रसबांधनी अनादि अने जे श्रेणीची पमी फरी बांध करे, तेने सादि तथा अजघन्य जघन्यरस नहीज बांधे, तेथी तेने अजघन्यरसबांध अनंत, अने जव्य जीव सम्यक्त्व पामशे, तेवारें ते स्थानक लइ जघन्यरसबांध करशे, तिहां अजघन्य रसबांधनुं सांतपणुं जाणवुं. एम चार जांगा कळा.

घाईणं अजहृन्नो के० ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, मोहनीय अने अंतराय, ए

चार मूलप्रकृति, घातिनी ठे. एना अजघन्य रसबंधने विषे चार जांगा होय, केम के ए चार पापप्रकृति जणी विशुद्धियें मोहनीयनो नवमा गुणठाणाने प्रांतें अने शेष त्रण कर्मनो दशमा गुणठाणाने प्रांतें जघन्य रस बंधाय, शेष सर्व स्थानकें अजघन्य रस बंधाय, तेने विषे पण चार जंग जाणवा. ते आवी रीतें के, जेणे जघन्यरसबंध नधी लख्यो, तेने अजघन्य रसबंध अनादि, जे जघन्यरस बांधी वली श्रेणीधी परुतां अजघन्य रस बांधे तिहां सादि, अजघन्यने अजघन्य रसबंध अनंत जाणवो, अने जघन्यने अजघन्य रसबंध सांतपणे जाणवो. ए चार कर्मना अजघन्य बंध विना शेष त्रण बंधने विषे सादि अने सांत, ए वे जांगा लाजे.

गोएडुविहो के० गोत्रकर्मनो अनुत्कृष्ट तथा अजघन्य, ए वे रसबंधने विषे इमोचउहा के० एमज चार जंग होय. ते कहे ठे. तेमध्यें नीचैगोत्रनो जघन्य रसबंध सातमी नरक पृथ्वीना नारकी ग्रंथिजेद करी मिथ्यात्वने ठेह्वे समयें बांधे, ते स्थानक जे नधी पाम्या तेने अनादिनो अजघन्य रस बंध ठे, अने जेणे एक समयमां जघन्य रस बंध करी फरी अजघन्य रस बांधे तेने सादि, अजघन्य जीव ते स्थानक क्यारें पण नहींज पामशे, तेथी तेने अनंत, तथा जघन्य जीव जघन्य रसबंध करशे तथा रसबंध विभेद पण करशे, तेथी तेने सांत. तेमज उच्चैगोत्रनो विशुद्धियें उत्कृष्ट रसबंध, दशमा गुणठाणाने प्रांतें होय. ते विना बीजा सर्व अनुत्कृष्ट रसबंध जाणवा. तिहां जेणे श्रेणी नधी करी, तेणें उत्कृष्ट रसबंध नधी कख्यो. तेने अनुत्कृष्ट रसबंध अनादि अने श्रेणीधी पडतां उत्कृष्ट रस बांधी फरी अनुत्कृष्ट रस बांधे, तिहां सादि. अजघन्यने अनुत्कृष्ट रसबंध अनंत अने जघन्यने अनुत्कृष्टनो सांत, एम चार जेद जाणवा, अने शेष जघन्य तथा उत्कृष्ट, ए वे एक समयना माटें एनेविषे सादि अने सांत ए वे जांगा होय. एम सुकतालीश ध्रुवबंधिनी प्रकृति तेम वर्णादिक चार शुभाशुभ गणतां एकावन्न उत्तरप्रकृतिनो जघन्य, अजघन्य, उत्कृष्ट अने अनुत्कृष्ट, एम चार प्रकारना बंधना सादि, अनादि, सांत अने अनंत, एमांना जांगा जिहां जे संजवे, तिहां ते कखा. ॥ ७४ ॥

सेसंमि डहा ॥ अनुजागबंधो सम्मतो ॥ अथ प्रदेशबंधे आदावौदारि-
कादिवर्गणामाह ॥ इग डग एगुगाइ, जा अजघन्यंत गुणि आणू ॥
खंधा उरलो चि अत्र, गगणाउ तहअगहणं तिरिया ॥ ७५ ॥

अर्थ—सेसंमिडहा के० एथी शेष रही जे औदारिक, वैक्रिय अने आहारक, ए त्रण शरीर तथा एज त्रण शरीरनां अंगोपांग त्रण, संस्थान ठक, संघयण ठक, पांचजाति,

गति चार, खगतिद्विक, आनुपूर्वी चतुष्क, जिननाम, उश्वास, उद्योत, आतप, पराधन, ब्रसदशक, तथा स्यावरदशक, ए नामकर्मनी प्रकृति अष्टावन तथा वेदनीयद्विक, गोत्रद्विक, त्रण वेद, हास्यादि युगलद्विक अने आयु चार, एवं तहोंतेर अयुरंधिनी प्रकृतिना उत्कृष्ट, अनुत्कृष्ट, जघन्य, अजघन्य, ए चारे बंध सादि अने सांत, ए वे चांगें होय, केम के, ए प्रकृतिउनो बंध केवारेंक होय अने केवारेंक न होय, जेवेंत होय तेवारें सादि, अने न होय, तेवारें सांत.

एम सविस्तरपणे रसबंध वखाण्यो. हवे अनुक्रमागत प्रदेशबंध कहेवाने अवसंत उपोद्घात संगतें करी प्रथम श्रौदारिकादिक वर्गणानुं स्वरूप निरूपण कर्म वर्गणा आणवा निमित्तें कहे ठे.

(१) जेम कुचीकर्ण शेठने गाय मेलववानुं व्यसन, तेथी तेणे घणी गायो मेउनी, एकत्री कीधी. पठी तेनी गणती आणवाने अर्थे वर्णादिकें सरखी एवी गायोनां टोळां पांप्यां; तेथी रीतें अनंता पुजलस्कंधने जूदा देखवी, तेना जेद पाडवाने अर्थे ज्ञानीये परमाणुसेण्याये सरखा सरखा पुजलस्कंधना टोळां वांध्यां. तेनुं नाम वर्गणा कहीये. जेम जगत्मांदे जे एकखा वृटा परमाणुआ ठे, तेनुं टोळुं ते प्रथम वर्गणा; तेमजये परमाणुआ एकठा मलवा थकी जे स्कंध होय, तेने छवणुक कहीये. तेनुं टोळुं ते वीजी वर्गणा, तथा त्रण परमाणुयें निष्पन्न जे स्कंध तेने त्र्यणुक कहीये. तेनुं टोळुं ते त्रीजी वर्गणा. एम एकेक परमाणुयें वधता वधता स्कंधना सरखां सरखां टोळां तेनी वर्गणा वधती वधती जाय. (२) एम वधती वधती अजठवय जीवथी अनंतपुषा अने गिरुना जीवने अनंतमा जागप्रमाण परमाणुयें करी निष्पन्न जे स्कंध ते स्कंध श्रौदारिक शरीर निपजाववा योग्य होय, तेथी ते स्कंध श्रौदारिक शरीरने ग्रहण करवा योग्य होय, ते माटे ते श्रौदारिक, ग्रहण योग्य जघन्य वर्गणा होय. ए घडी एक परमाणुयें हीन स्कंध वर्गणा खगें सर्वे अग्रहण योग्य वर्गणा कहीये. जे त्रणी सेवे स्कंधें शरीर नीपजे नही. हवे ते जघन्य श्रौदारिक शरीर थारंजक स्कंधवर्गणा तेथी एकेक परमाणुयें वधता स्कंधनी एवी वीजी, त्रीजी, चोथी, पांचमी, एम वधती वधती अनंत वर्गणा श्रौदारिक शरीरग्रहण योग्यपणे होय. ते श्रौदारिकशरीर ग्रहण योग्य जघन्य वर्गणा थकी अनंतमे जागें वधती श्रौदारिक शरीर ग्रहण योग्य उत्कृष्टी वर्गणा होय, ते अनंतमे जाग पण अनंता परमाणुरूप जाणयो, ते माटे श्रौदारिक शरीरने ग्रहण योग्य पण अनंती वर्गणा जाणवी.

(३) ते श्रौदारिक शरीरनी उत्कृष्ट वर्गणा थकी एकेक परमाणुयें अघिडी स्कंधनी वर्गणा ते श्रौदारिकनी अघेद्यायें यहु प्रदेशोपचित तथा मूर्खपरिणाम

परिणत तेथी औदारिकने अग्रहण योग्य अने वैक्रिय शरीर आरंजक स्कंधनी अपेक्षायें अल्पप्रदेशोपचित तथा वादरपरिणत ते माटें वैक्रिय शरीरने पण अग्रहण योग्य एमं एकेक प्रदेशें वधता स्कंध अनंतनी अज्ञव्यथी अनंतगुणी अने सिद्धना अनंतमा जागप्रमाण एटली वर्गणा ते वैक्रिय शरीरने अग्रहण योग्य वर्गणा जाणवी. (४) तेचकी एक प्रदेशें अधिका स्कंधनी वर्गणा ते वैक्रिय शरीर आरंज करतां जघन्य ग्रहण योग्य वर्गणा जाणवी. एम वली एकेक प्रदेशें वधता स्कंधनी अनंती वर्गणा वैक्रिय शरीर निष्पादक होय, ते पण जघन्य वैक्रिय ग्रहण योग्य वर्गणाथी पोताना अनंतमा जाग प्रमाण वधती वैक्रिय शरीरने ग्रहण योग्य उत्कृष्ट वर्गणा होय, तेथी ते पण अनंती वर्गणा जाणवी.

(५) ते वैक्रिय ग्रहण योग्य उत्कृष्ट वर्गणा थकी एक प्रदेशें अधिक स्कंधनी वर्गणा ते वैक्रिय दलनी अपेक्षायें बहु प्रदेश निष्पन्न तथा सूक्ष्मपरिणत होय. अने आहारक शरीरप्रायोग्य दलनी अपेक्षायें अल्पप्रदेशिक तथा वादर परिणत होय. ते माटें वैक्रिय तथा आहारक, ए वेहु शरीरने काममां न आवे, ते जणी ते अग्रहण योग्य वर्गणा जाणवी. ते पण एकेक प्रदेशें वधता वधता स्कंधनी अज्ञव्यथी अनंत गुणी अने सिद्धना जीवोना अनंतमा जागप्रमाण अनंती वर्गणा जाणवी. ए अनंती अग्रहण योग्य प्रदेश वर्गणा होय. (६) पठी ते थकी एक प्रदेश अधिक स्कंधनी वर्गणा तेणे करी ते आहारक शरीर नीपजे, तेथी ते आहारक प्रायोग्य जघन्य वर्गणा होय, ते वली एकादि प्रदेशें वधता अनंता स्कंधनी अनंती वर्गणा थाय, ते जघन्य वर्गणा अनंतमा जाग प्रदेश प्रमाण प्रदेशें वधती एवी उत्कृष्टी आहारक शरीरने ग्रहण करवा योग्य वर्गणा अनंती होय.

(७) ते आहारक ग्रहण योग्य उत्कृष्ट वर्गणा थकी एक प्रदेशें वधता स्कंधनी वर्गणा ते आहारकनी अपेक्षायें बहु प्रदेशिक तथा सूक्ष्म अने तेजसनी अपेक्षायें अल्प प्रदेशिक वादर परिणत, ते जणी वेहु शरीरने अग्रहण योग्य एवी जघन्य वर्गणा ते थकी एकादिक प्रदेशें वधती चावत् अज्ञव्यथी अनंतगुणी वर्गणा, ए वे शरीरने अग्रहण योग्य होय. ते माटें अग्रहण योग्य वर्गणा. (८) ते उत्कृष्ट अग्रहण योग्य वर्गणा दल थकी, एक प्रदेशें अधिक स्कंधनी वर्गणा ते तेजस शरीर प्रायोग्य जघन्य वर्गणा जाणवी. पठी ते थकी एकेक प्रदेशें वधता वधता स्कंधनी एवी चावत् जघन्य तेजस शरीर वर्गणाने अनंत जाणें जे अनंता परमाणु तेणे करी अधिक एवी उत्कृष्ट तेजस शरीरने ग्रहण योग्य वर्गणा अनंती जाणवी.

(९) ते तेजस शरीर ग्रहण योग्य उत्कृष्ट वर्गणा स्कंधनी एक प्रदेशें अधिक

स्कंध ते तेजसनी अपेक्षायें बहु प्रदेशिकं सूक्ष्म अने जापादखनी अपेक्षायें बहु प्रदेशिक वादर होय, तेथी ए वेहु शरीरने काम न आवें, माटें ग्रहण करवाने अर्ध एवी जघन्य वर्गणा जाणवी. एम एकेक प्रदेश वधता स्कंधनी अज्ञव्यथी अनंतमा अने सिद्धना अनंतमा जागप्रमाण एटली वर्गणा अग्रहण योग्य होय. (१०) उत्कृष्ट अग्रहण योग्य वर्गणा थकी एक प्रदेशें अधिक स्कंध ते जापाना दखने व आवें, ते जणीते जघन्य जापा अग्रहण योग्य वर्गणा होय, ते थकी वली एकादिक प्र वधती वधती यावत् जघन्य जापा वर्गणाने अनंतमे जागें जे अनंता परमाणु, ति खगें वधता स्कंधनी एवी अनंती वर्गणा जापाने ग्रहण योग्य होय.

(११) ते जापाने ग्रहण योग्य उत्कृष्ट वर्गणाथी एकादिक प्रदेशें वधता व यावत् अज्ञव्यथी अनंतगुण प्रदेशपर्यंत वधतानी अनंती वर्गणा ते सर्व जापा श रनी अपेक्षायें बहु प्रदेशिक सूक्ष्म अने श्वासोश्वासनी अपेक्षायें वादर अर्ध श शिक स्कंध, ते जणी ते वर्गणा ए वेहु शरीरने अग्रहण योग्य एवी वर्गणा अत जाणवी. (१२) वली ते थकी एक प्रदेशें अधिक स्कंधनी वर्गणा, तेणे करी श्वा श्वास नीपजे तेथी तेवा स्कंधनो समुदाय, ते श्वासोश्वास ग्रहण योग्य जघन्य वर्ग जाणवी. ए थकी एकादिक प्रदेशें वधता वधता यावत् जघन्य वर्गणाना अनंत जागमां जेटसा प्रदेश तत्प्रमाण तेटसा प्रदेशें वधती जे वर्गणा ते श्वासोश्वा ग्रहण योग्य उत्कृष्टी वर्गणा जाणवी.

(१३) ते थकी एक प्रदेशें अधिक स्कंधनी अग्रहण योग्य वर्गणा पूर्वली श्वासोश्वासने तथा मनने पण अग्रहण योग्य, तेवी एकादिक प्रदेशें वधती वध यावत् अज्ञव्यथी अनंतगुणी वर्गणा अग्रहण योग्य जाणवी. (१४) ए रीतें व ते वगोपायकी एकादिक प्रदेशें वधता स्कंध तेणे करी इत्य, मन, नीपजे, ते न ते जघन्य मनोइत्यग्रहण योग्य वर्गणा जाणवी. तेथी एकादिक प्रदेशें वधता वध स्कंध ते यावत् निज जघन्य वर्गणा स्कंधने अनंतमे जागें जे प्रदेश होय, तेटसे देसे वधती उत्कृष्टी मनोअग्रहणप्रायोग्य वर्गणा होय.

(१५) ते थकी एक प्रदेशाधिक पुनस स्कंधनी वर्गणा ते मनोइत्यनी अपेक्ष बहु प्रदेशिक सूक्ष्म जाणवी, अने कर्मदखनी अपेक्षायें अर्धप्रदेशिक वादर जाण ते उत्ती वेहु शरीरने अग्रहण योग्य एवी अज्ञव्यथी अनंतगुणी वर्गणा जाणवी (१६) वली ते थकी एक प्रदेशें वधता पुनसस्कंधनी वर्गणा ते कर्मदख अग्रहण योग्य होय, ते उत्ती ते कर्मप्रायोग्य जघन्य वर्गणा जाणवी. ते थकी वली एकादिक प्रदेशें वधता वधता यावत् यावत् जघन्य वर्गणाना अनंतमा जाग प्रदेश प्रमाण प्रदेश

धती ते उत्कृष्टी कर्म ग्रहण योग्य पुञ्जलनी वर्गणा जाणवी. तेणे करी कर्मदलें कर्म-
कृति वंधाय. एक कर्मनी जघन्य अने उत्कृष्टनी वचालें अनंती वर्गणा होय, तेवा
लें करी कर्मप्रकृति वंधाय, ते जणी ए कर्म ग्रहण योग्य वर्गणा कहीयें. ए शोलमी
गणा घड. ए स्वमतें कलुं, तथा वृहद्वतक वृत्तिमध्ये अग्रहण योग्य वर्गणा नथी
कही, तेने मतें तो आठज वर्गणा कही ठे.

एहवी वर्गणा ते जीवने ग्रहवा योग्य पुञ्जल होय, जीवाश्रित होय, तेथी उपचारें
एने सचित्तवर्गणा कहीयें. अने ए थकी एकादिक प्रदेशें अधिक पुञ्जलस्कंध जे जी-
वने ग्रहण योग्य नहीं, तेथी तेने अचित्तवर्गणा कहीयें. ते अचित्तवर्गणा पण सर्व
जीवथी अनंत गुणी ठे. ए वर्गणानुं स्वरूप मूढमतिने समजाववा अने चित्तमां आ-
णवाने अर्थे विंदु कल्पनायें करी देखाव्युं ठे. जेम एकादिकथी मांकी दश पर्यंत प-
रमाणु निष्पन्न अग्रहण योग्य वर्गणा जाणवी. ते थकी अगीआर, वार अने तेर, पर-
माणु निष्पन्न ते औदारिक ग्रहण योग्य वर्गणा जाणवी. तेथकी वली चौद, पंदर,
शोल, सत्तर, अठार, उंगणीश अने वीश, विंदुरूप अग्रहण योग्य वर्गणा जाणवी.
ते पठी एकवीश, वावीश अने त्रेवीश, विंदुरूप वर्गणा, ते वैक्रिय शरीरने ग्रहण
योग्य वर्गणा जाणवी. एम आठ वर्गणा ग्रहण योग्य जाणवी; अने आंतरे आंतरे
आठ वर्गणा अग्रहण योग्य ठे. वेहु मलीने शोल वर्गणा घड. ए शोल वर्गणा स-
चित्त जाणवी. जे जणी एमां आठ वर्गणाना पुञ्जल जीवने ग्रहण योग्य होय, तेथी
ते उपचारें जीवाश्रित कहेवाय, तेमाटें एने सचित्त कहीयें. अने अंतरालनी आठ
वर्गणाना पुञ्जल जीवने अग्रहण योग्य ठे, तो पण ते वर्गणा ग्रहण योग्य वर्गणाने आं-
तरे ठे, ते जणी एने सचित्तवर्गणाज कहीयें.

(१) ए पूर्वोक्त उत्कृष्ट कर्मवर्गणा थकी एकादिक प्रदेशें वधता वधता स्कंधनी
सर्वे जीवथी अनंती वर्गणा, ते निरंतरपणे सदाकाल पामीयें. पण तेहवा स्कंधनी
वर्गणा जीवने ग्रहवा योग्य न होय, ते जणी तेने ध्रुवाचित्त जघन्य वर्गणा कहीयें. ते
जघन्य वर्गणाथकी उत्कृष्ट वर्गणाना प्रदेश अनंत गुणा होय, तेने उत्कृष्ट ध्रुवाचित्त
वर्गणा कहीयें. (२) ते थकी वली एकादिक प्रदेशें अधिक स्कंधनी वर्गणा अनंती
सर्वे जीव थकी अनंत गुणी. एवा पुञ्जल स्कंध, केवारेंक निरंतरपणे होय, अने के-
वारेंक सांतरपणे पण होय, ते जणी अध्रुवाचित्त वर्गणा कहीयें. (३) ते थकी ए-
कादिक प्रदेशें वधता पुञ्जल स्कंधनी वर्गणा न पामीयें, पण आगळी वर्गणा स्कंधनुं
मद्वपणुं देखाववाने अर्थे प्ररूपीयें. तेथी पण अनंती शून्य वर्गणा होय. ते जघन्य
वर्गणाना प्रदेशने क्षेत्र पद्योपमना अस्त्व्यातना जाग प्रमाण प्रदेशनी राशियें करी

गुणाकार करीयें, तेव्हां उत्कृष्ट वर्गणा होय. (४) तेथकी एक प्रदेशाधिक स्कंध, ते साधारण नहीं पण प्रत्येक जीवना औदारिकादिक पांच शरीरना प्रदेश, ते मांडीजें एक प्रदेश सर्व जीवथी अनंतगुणे विश्रसा परिणत सूक्ष्मपुंजल स्कंध आश्रित ते स्कंधतुं नाम, प्रत्येक वर्गणा कहीयें. ते पण जघन्य वर्गणा थकी उत्कृष्ट वर्गणा हे पद्वयोपमना असंख्यातमा जागरूप असंख्याता प्रदेशें गुणाकार करतां थाय, ते पण अनंती वर्गणा जाणवी. (५) तेथकी वली अनंती शून्य वर्गणा प्रदेशोत्तर कहीयें. तेपण जघन्य वर्गणा थकी मांडीने उत्कृष्टवर्गणा पर्यंत अनंती वर्गणा जाणवी. (६) तेथकी वली एकादिक प्रदेशें वधता पुंजलनी वर्गणा ते वादर निगोदीया जीवना ग्रण शरीर प्रदेशने आश्रित अनंता पुंजलस्कंध विश्रसा होय, तेनी पण एकादिक प्रदेशें वधती अनंती वर्गणा जाणवी. ते पण जघन्य वर्गणा थकी उत्कृष्टी वर्गणा प्रदेश संख्यायें असंख्यात गुणी होय. (७) तेथकी वली असत्कल्पनायें अनंती शून्य वर्गणा पूर्वली पेंरें जाणवी. (८) ते थकी प्रदेशाधिक स्कंधनी वर्गणा ते सूक्ष्म निगोद शरीर प्रदेशाश्रित अनंत पुंजलस्कंध विश्रसा परिणत तेनी अनंती वर्गणा जाणवी, ते पण जघन्य वर्गणा थकी आवलीना असंख्यातमा जाग प्रमाण समपरी राशियें जघन्य वर्गणाने गुणतां उत्कृष्टी वर्गणा थाय. (९) ते थकी वली एकादिक प्रदेशें वधती एथी असत्कल्पनायें अनंती शून्य वर्गणा होय. (१०) ते थकी वसी प्रदेशाधिक मिश्र स्कंध जेनुं सूक्ष्मपणा थकी वादरपणुं पामवाने अजिमुख ते मिश्र स्कंधनी वर्गणा अनंती जाणवी. (११) ते थकी अचित्त महास्कंध जे पर्यंत कूटादिकने विश्रसा परिणामें आश्रित अनंत प्रदेशात्मक पुंजल स्कंध जे विश्रसा परिणामें १ मंग, २ कपाट, ३ मंथ, अंतर पूर्णादिक करतो केवलसमुद्घातनी पेंरें थाय समपना अजीव समुद्घात होय. तिहां चोथे समयें सर्व लोक प्रमाण स्कंध हांप, अजितादिक जिनने वारें प्रस जीव घणा होय, तेवारें ते स्कंध थोडा होय अने जेवारें प्रस जीव थोडा होय तेवारें ते स्कंध घणा होय, ए लोकस्थिति तेनी वर्गणा पण अनंती जाणवी. (१२) एथी पण अधिक प्रदेश स्कंध श्रीपन्नवणामयें कया वे. ए अठावीश वर्गणा कर्मपयडीने अनुसारे वखाणी, परंतु अर्हीयां कर्मवर्गणा कहे वानो अवसर वे, अने चीजी औदारिक वर्गणा कर्मदखनी प्रदेश संग्या तथा मूखा वगाह हेप्र जाणवाने अर्थे उपोद्घात संगतें कही देखाणी, तथा आगसी चीजी वर्गणाठ प्रमंग संगतें कही देखाणी. तिहां औदारिक वर्गणा अनुक्रमें एकथी चीजी प्रदेशें वधती वधती जाय अने अवगाहनायें हीन हीन थती जाय. औदारिक वर्गणाने अवगाहनांनु हेप्र अंगुष्ठनो अमंख्यातमा जाग जाणवो. ते थकी वली

अग्रहणयोग्य वर्गणानुं क्षेत्र, असंख्यांश हीन जाणवुं. ते थकी वली वैक्रिय वर्गणा क्षेत्र असंख्यांश हीन जाणवुं. एम सघले असंख्यांश हीन अवगाहना क्षेत्र थतुं जाय. हवे गाथानो अक्षरार्थ लखीयें ठैयें.

इगडुगणुगाइ के० एक, द्विक, अणुकादिक, अहीं अणु शब्दने प्रत्येकें संबंध ठे. अणु एटले परमाणु जाणवो. तिहां एकाणुकादिक, द्व्यणुकादिक. एटले एक आद्यमां ठे; तिहां एकाणुकादिक कहेवुं. वे आद्यमां ठे, माटें द्व्यणुकादिक कहेवुं. अर्थात् एक परमाणुनी, द्वि परमाणुनी, वर्गणा, आदि शब्द थकी त्रण परमाणुनी, चार पुरमाणुनी, पांच परमाणुनी एम वधतां वधतां जा के० यावत् क्यां सुधी कहेवुं, ते कहे ठे. अन्नवणंतगुणियाणुखंधा के० अन्नव्यधी अनंतगुणा परमाणुयें वधती उपलक्षण थकी सिद्धना जीवने अनंतमे जागें परमाणुयें वधता स्कंधनी वगणउ के० वर्गणा ते प्रथम उरल के० औदारिक शरीरने ग्रहण करवाने उचिअ के० उचित एटले योग्य होय. एवी अनंती वर्गणा जाणवी. तह के० ते थकी एकादि परमाणुयें वधती एवी अनंती वर्गणा ते अग्रहणंतरिया के० औदारिक शरीरने, अग्रहण प्रायोग्य होय, अग्रहणंतरिता एटले अग्रहण वर्गणा वर्गणांतरित होय.॥इत्यक्षरार्थः॥७५॥

एमेव विजवाहा, र तेअ ज्ञासाणु पाण मण कम्मे ॥

सुहुमा कमावगाहो, ऊणुणंगुल असंखंसो ॥ ७६ ॥

अर्थ-एमेव के० एणी पेरें वीजी विजव के० वैक्रिय शरीरने ग्रहण योग्य वर्गणा, वीजी आहार के० आहारक ग्रहण योग्य वर्गणा, चोधी तेअ के० तैजस ग्रहण योग्य वर्गणा, पांचमी ज्ञासाणुपाण के० ज्ञापा प्रायोग्य वर्गणा, ठछी श्वासोश्वास ग्रहण योग्य वर्गणा, सातमी मण के० मनोग्रहण योग्य वर्गणा, आठमी कम्मे के० कार्मण ग्रहण योग्य वर्गणा, ए आठ वर्गणा जाणवी. ए आठे वर्गणानुं कमावगाहो के० अनुक्रमे अवकाश क्षेत्र ते एकेक थकी सुहुमा के० सूक्ष्म सूक्ष्म होय, एटले हीन हीन होय. एटले औदारिक ग्रहण योग्य वर्गणाना अवगाहना क्षेत्र थकी औदारिक अग्रहण योग्य, वर्गणानुं अवगाहना क्षेत्र सूक्ष्म, ते थकी वली वैक्रिय ग्रहण योग्य वर्गणानुं अवगाहना क्षेत्र सूक्ष्म, एम सर्व वर्गणानुं अवगाहना क्षेत्र, अनुक्रमें एकेक थकी ऊणुण के० ऊणुं ऊणुं होय.

अने अंगुलअसंखंसो के० ए आठेनुं अवगाहना क्षेत्र, अंगुलने असंख्यातमे जागें होय, अने अनुक्रमें एकेकधी एकेकनी अवगाहना ऊणी ऊणी एटले न्हानी न्हानी होय, केम के पुजल उव्यने विपे जेम घणा पुजल परमाणुनो समुदाय मले, तेम सूक्ष्म

परिणाम धाय. ते माटें औदारिक ग्रहणयोग्य वर्गणानो अवगाहना क्षेत्र अंगुः
असंख्यातमे जागें होय, ते थकी तेनी अग्रहणयोग्य वर्गणानी अवगाहना न्हानी हो
ते थकी वस्त्री वैक्रिय ग्रहण योग्य अवगाहना न्हानी होय. एम अनुक्रमें सर्व वर्गणा
अवगाहना, एकेक थकी न्हानी कहेवी. अने ते वर्गणाना परमाणु, एकेक थ
अधिक होय. ॥ इत्यहारार्थः ॥ ७६ ॥

इक्किह हिआ सिधा, एतंसो अंतरेसु अग्रहणा ॥
सवठ जहनुचिया, नियणंतसाहि आ जिछा ॥ ७७ ॥

अर्थ-इक्किह हिआ के० एकेक परमाणुयें अधिक अग्रहण योग्य वर्गणा होय.
केटली होय ? तो के सिद्धाणंतसो के० सिद्धोनो अनंतो अंश एटसे सिद्धना अनंत
नाम प्रमाण ग्रहण योग्य वर्गणाने अंतरेसु के० आंतरे अग्रहणा के० अग्रहणयो
वर्गणा अनंती होय, तथा सवठजहनुचिया के० सघसे ठामें ग्रहण योग्य जप
वर्गणा थकी निय के० स्वकीय जघन्य वर्गणाना अणंतसा के० अनंतांश एटसे अ
तमे नामें अहिया के० अधिक जिछा के० ज्येष्ठ एटसे उत्कृष्ट ग्रहण योग्य वर्ग
होय. ॥ इत्यहारार्थः ॥ ७७ ॥

एक परमाणुची मांडीने एकेक परमाणुयें वधते स्कंधे वर्गणा अनंती होय, ति
प्रथम अग्रहण योग्य जघन्य वर्गणाथकी अग्रहण योग्य उत्कृष्टी वर्गणा अनंत
होय, जे जणी जघन्य अग्रहण योग्य वर्गणा एक परमाणुनी ठे, तेथी उत्कृष्ट अग्र
योग्य वर्गणा सिद्धना जीवने अनंतमे जागें अने उपखण्णची अनव्यानेत
निष्पन्न स्कंधनी वर्गणा होय, ते जणी प्रदेशें अनंतगुणी होय. ते थकी वस्त्री औ
धिक ग्रहण योग्य जघन्य वर्गणा स्कंध रूपाधिक होय, ते थकी औदारिक प्र
योग्य उत्कृष्ट वर्गणास्कंध अनंतनागाधिक जाणवी. तेथकी वस्त्री ते औदारिक थ
वैशिय वर्गणाना अंतरने विषे अग्रहणयोग्य जघन्य वर्गणास्कंध रूपाधिक होय, तेथ
वर्षी अग्रहण योग्य उत्कृष्ट वर्गणा स्कंध विशेषाधिक जाणवी, जे जणी एनी जप
वर्गणा स्कंध सिद्धानंतनागाधिक अतव्यानेत गुण परमाणुथा मात्र ठे. तेमांडे थ
अतव्यानेत गुण सिद्धानंतनाग मात्र परमाणुथा जेव्हीयें, तेवार्णें अनंतनाम न्यून
परमा परमाणुथा थाय, माटें अनंतनागाधिक कर्ही. तेथकी रूपाधिक वैक्रिय ग्रहण यो
जघन्य वर्गणास्कंध प्रदेश जाणवा. तेथकी वैक्रिय ग्रहण योग्य वर्गणाना उत्कृष्टस्कंध
प्रदेश अनंतनागाधिक जाणवा. एम कर्मण वर्गणा पर्यंत समस्त ग्रहण योग्य वर्गणा
परमा जघन्य वर्गणास्कंधथकी पानपोनाना उत्कृष्ट वर्गणास्कंध अनंतनागाधिक

लेवा, अने अग्रहणयोग्य जघन्य वर्गणास्कंधकी उत्कृष्ट वर्गणास्कंध विशेषाधिक लेवा. तथा ध्रुवाचित्तवर्गणायें जघन्य वर्गणास्कंधी उत्कृष्ट वर्गणास्कंध, अनंत गुणा लेवा. तथा एनी शून्यवर्गणाथकी आगली वर्गणायें पोतपोतानी जघन्य वर्गणास्कंधी उत्कृष्ट वर्गणास्कंध प्रदेश संख्यायें असंख्यातगुणा लेवा. अने सर्व वर्गणाने अवगाह क्षेत्रनी अपेक्षायें औदारिक वर्गणास्कंधना अवगाह क्षेत्र थकी असंख्यांश हीन वैक्रिय वर्गणानुं अवगाहना क्षेत्र जाणवुं. तेथकी आहारक वर्गणानुं अवगाहक्षेत्र असंख्यांश हीन जाणवुं. एम आगली सर्व वर्गणायें असंख्यांश हीन हीन अवगाहनाक्षेत्र होय. पुजल डव्यनो एहज खजाव ठे, के जेम जेम प्रदेश वधता जाय, तेम तेम सुद्ध थाय. जेम कपासमां थोडा प्रदेश तेम घणुं ठाम रोके, अने पाराना घणा दक्षिक होयते थोडुं ठाम रोके, तथा पाखी मध्यें तूराना कण थोना समाय अने राइना कण घणा समाय. एम ठवीश तथा अछावीश, पुजलस्कंधनी वर्गणा कही. तेमध्ये शोल वर्गणा ग्रंथकारें कही ठे. माटें सूत्रोक्त जे जणी अहींआं तेमांहेली एक कर्मवर्गणा दल कहेवानो प्रदेश वंधाधिकारें प्रयोजन ठे. तेनी प्रदेशसंख्या जाणवाने अर्थे शेष पूर्वोक्त पंदर वर्गणा कही. ॥ ७७ ॥

॥ अथ यादृशं कर्मदलिकं जीवोय्यहाति तदाह ॥ हवे
जेवा कर्मदलिक जीव ग्रहण करे ठे, ते कहे ठे. ॥

अंतिम चउ फास डुगं, ध पंच वन्नरस कम्म खंध दलं ॥
सब जियणंत गुण रस, अणुजुत्त मणंतय पएसं ॥ ७८ ॥

अर्थ-कर्मदल ते अगुरुलघु डव्य ठे, ते जणी अरूपी डव्य तथा पांच वर्ण, वे गंध, पांच रस अने चार स्पर्श, एम शोल गुणवंत पुजल ते पण अगुरुलघु कहीयें. हवे अहींआं कोइ कहेशे के कर्मदल मूर्त्तिमंत ठे अने जीव तो अरूपी ठे, तो ते जीवने कर्मदलनो करेलो अनुग्रह, उपघात केम होय ? तेनो उत्तर कहे ठे के, जेम मूर्त्तिमंत मदिरापान ठे; तेणे करी अमूर्त्तिमंत ज्ञाननो उपघात थाय ठे. तथा मूर्त्तिमंत सारखत चूर्णादिकें करी अमूर्त्तिवंत ज्ञाननो गुण प्राप्त थाय ठे. तथा अमूर्त्त क्रियानो मूर्त्त डव्य साथें संबंध थाय ठे. तथा घटादिक मूर्त्तिमंत डव्यनो अमूर्त्त डव्य जे आकाशादिक तेनी साथें संबंध थाय ठे, तेम अगुरुलघु पुजल डव्य कर्मदलनो अगुरुलघु आत्मडव्य साथें संबंध होय ठे, तथा तेणे करी आत्मडव्यना ज्ञानादिक गुणने उपघात थाय ठे, तथा जिननाम कर्मादिकें करी पूजा महत्व ऐश्वर्यादिक अनुग्रह पण होय ठे, ते जणी कर्मने अगुरुलघुडव्य थापवा निमित्तें वर्ण, गंध, रस

अने स्पर्शनी संख्या कहे ठे. तिहां औदारिकवर्गणा, वैक्रियवर्गणा, आहारकवर्गणा, एत्रण वर्गणाना पुनलस्कंध पांच वर्ण, वे गंध, पांच रस अने आठ स्पर्श, ए वीश गुणवंत होय, तेथी ते गुरुलघु ड्रव्य कहीयें, तथा तेजसदल पण सिद्धांतने मतें वीश गुणवंत होय तेथी ते पण गुरुलघु ड्रव्य कहीयें. अने जापाड्रव्य, श्वासोश्वासड्रव्य, मनोड्रव्य अने कर्मवर्गणाड्रव्य, ए चार वर्गणाना दल शोल गुणवंत होय, तेथी एने अगुरुलघुड्रव्य कहीयें, ते शोल गुण, गाथाना अर्थे करी विवरीने कहीयें ठेयें. “ फासा गुरुलघुमिड खरा सीउएहसिणिऊ ” ए गाथाने अनुसारें.

अंतिमचउफास के० ठहेला चार स्पर्श तेनां नाम कहे ठे. एक शीत, बीजो उष्ण, प्रीजो रूक्ष अने चोथो स्निग्ध, ए चार स्पर्श अगुरुलघुड्रव्यें होय. जे जणी एक परमाणुयें एक वर्ण, एक गंध, एक रस अने वे स्पर्श, एवं पांच गुण होय. केमके रूक्ष अने स्निग्ध परमाणुयें परस्परे वंध होय, तेथी सर्व परमाणुयें ए वे मांहेलो एक स्पर्श, अवश्य होय; तथा शीत अने उष्ण, ए वे मांहेलो पण एक स्पर्श होय. एम पे स्पर्श, एक परमाणुयें अवश्य होय, अने अनंत प्रदेशी ए सूक्ष्म परिणत रूपें कोइ परमाणु स्निग्ध शीत, कोइ स्निग्ध उष्ण, कोइ रूक्ष शीत अने कोइ रूक्ष उष्ण, एम चार जातिना परमाणुया मली आवे, तेवारे जापाड्रव्य, श्वासोश्वासड्रव्य, मनोड्रव्य अने कामणदल, ए चारे दलें ए चार स्पर्श लाजे. ए स्वमतें कथुं. तथा कम्मपपटीने मतें पण एज चार स्पर्श कह्या, अने बृहत्तकने मतें तो ए चार वर्गणाकंधने विषे मृदु तथा लघु स्पर्श अवश्य होय अने रूक्ष तथा स्निग्ध मांहे लो एक स्पर्श होय, तथा शीत अने उष्ण, ए वे मांहेलो पण एक स्पर्श होय, एवं चार स्पर्श होय अने ए सूक्ष्मड्रव्य जणी गुरु तथा कर्कश, ए वे स्पर्श न होय.

तथा ड्रुगंध के० एक सुगंध बीजो ड्रुगंध, ए वे गंध अने पंचवन्नरस के कृत्त, नीस, रक्त, पीन, अने शुक्ल, ए पांच वर्ण तथा तीलो, कटुक, कपायल, आम्ल अने मधुर, ए पांच रस, एवं शोष गुण सहित कम्मबंधदल के० कामणस्कंधतुं वृष ड्रुव्य होय. तेमज तेजस, जापा, श्वासोश्वास अने मनोड्रव्य, ए चार वर्गणाना स्कंध एच शोष गुणवाडा होय, तथा औदारिक, वैक्रिय अने आहारक, ए त्रण शरीर-ड्रव्य ए नोकर्म पुनलड्रव्य, पांच वर्ण, वे गंध, पांच रस अने आठ स्पर्श, एम वीश गुणवंत पुनलड्रव्य होय, तथा सिद्धांतने मतें तेजसड्रव्य पण वीश गुणवंत होय. तेथी एने गुरुलघुड्रव्य कहीयें.

सवजिदपंतपुनरसअणु के० अर्ही सवे जीव जे अनंतें ठे, तणे करी गुण्या जे रसाणु एतडे केवडीनी बुद्धिरूप शत्रें करी कड्या जे रसना निरंश अंश, ते जाणतु

कहीयें. अहींआं रसाणु कहेतां जीवने कापायिक अध्यवसायजनित आनंद विपाद हेतु शुजाशुच कर्मनो विपाक इष्ट अनिष्टपणें करी मिष्ट अने कटुक रस एवो व्यवहार करीयें, ते रस जाणवो. पण अहींआं पांच रस मांहेला कोइ रसनी विवक्षा न करवी. अहींआं ए जाव रस लेवा, एवा सर्व जीवथी अनंत गुणा रसाविजागें युक्त जे जीव कर्मना दल ग्रहतो जेम गाय, तृणखलां चरती थकी तृणादिकने विषे डुग्धादिक मिष्ट रस उपजावती ग्रहण करे, तथा सर्प, डुग्धादिकनुं पान करतो थको पण डुधने विषे गरलरूप कटुकरस उपजावतो ग्रहण करे, तेम कर्मदलने विषे मणंतयपएसं के० अनंत प्रदेशीआ स्कंध तेना प्रदेश प्रदेश प्रत्ये अनंता रसाणुयें जुक्त के० युक्तने कर्मपणे जीव ग्रहण करे. अहीं रस शब्दें अनुजाग कहीयें, तेना अणुआ एटले अंश जाणवा, एटले सर्व जीवानंत गुण रसाणुआ तेणें करी युक्त. अत्र हार्द एम ठे के सर्व जघन्यरसें युक्त जे पुज्जल तेनो रस केवलीनी प्रज्ञाये ठेद्यमान सर्व जीवथी अनंतगुणा रसाविजागोनें आपे ठे ते जाग अति सूक्ष्मतायें करी परजागना अजावथी निरंश अंश अणु कहीयें. “रसाणुया रसाविजागा रसपलिठेदा जाव परमाणुया” ए सर्व एना पर्याय जाणवा. ते रसाणुया प्रतिस्कंध सर्व परमाणुने विषे सर्व जीवथी अनंतगुणा वर्त्ते ठे. एवा रसाणुयें युक्त परिगत कर्मस्कंध दक्षिक प्रत्यें जीव ग्रहे ठे. जेम निव इक्षुरसादिकने अधिश्रयणें करी तंडुलोने विषे प्रत्येकें यथा रसविशेष तत्तद्रूप प्रत्यें जणें ठे तथा अनुजाग वंधाध्यवसायें करी सर्व खंकोने विषे अज्ञव्यानंतगुण प्रदेश निष्पन्नने विषे प्रति परमाणुयें सर्व जीवथी अनंतगुण रसाविजाग पलिठेदो प्रत्यें जीव जणें ठे तथा अणंतपएसंति एटले अज्ञव्यानंतगुणसिद्ध अनंत जाग प्रमाण परमाणु निष्पन्न एकेक कर्मस्कंध प्रत्यें जीव ग्रहे ठे तेवा स्कंध पण प्रति समयें अज्ञव्यथी अनंतगुणासिद्धानंत जाग वर्त्ति प्रत्यें ग्रहे ठे ॥ ७७ ॥

॥ हवे कर्मदलनुं अवगाहना क्षेत्र कहे ठे. ॥

एग पएसा गाढं, निअ सब पएसउं गहेइ जिउं ॥

थोवो आउ तदंसो, नामे गोए समो अहिउं ॥ ७९ ॥

अर्थ—एगपएसागाढं के० एक एटले अचिन्नपणे जे आकाशप्रदेश जीवें, अवगाह्यो ठे. तेहीज आकाश प्रदेशें अवगाह्यां जे कर्मदल, तेने एक प्रदेशावगाढ कहीयें, पण एकज आकाश प्रदेशें अवगाह्यां, एम अर्थ न करवो, जे जणी कर्मस्कंध पण असंख्यात प्रदेशावगाढ अंगुल असंख्यांश प्रमाण क्षेत्र अवगाढ लीये ठे. पण एक प्रदेशावगाढ दल न लीये, तेम जे आकाश प्रदेशने विषे जीव अवगाढ ठे ते आकाश

प्रदेशने विषे कर्म पुञ्जलङ्घ्य अचगाढ ठे ते रागादिक स्नेह गुणयोग्या आत्मप्रदेशने विषे लागे ठे पण अनंतर परंपर प्रदेशस्थकर्म पुञ्जलङ्घ्यने गृह्यमाण नथी. ह्ये जेम तीव्र अग्निने संयोगें पाणी उकालीयें तेवारें तलानुं पाणी उपर आवे अने उपरुं पाणी तळीयें जाय, तेम रागादिक स्नेह गुणयोगें करी आत्माना असंख्याता प्रदेश पटले आठ मध्यप्रदेश विना धीजा सर्वे प्रदेश ए पूर्वांक पाणीनी रीतें आवर्त्तलीये. तिहां आत्मप्रदेशें कापायिक अध्ववसायरूप चीकरणता ठे. ते चीकरणतायें करी कर्मरूप रज सहित क्षेत्रने विषेज आवर्त्त करतां जेम चीकरणें शरीरें लोटतां शरीरने विषे रज वस्त्री जाय, बंधाड जाय, तेम निअसवपएसउंगहेइजिउंके० पोताना आत्माना सर्वे प्रदेश ते अनंतानंत कर्मदलें बंधाय, पण एक प्रदेशें अथवा वे प्रदेशें करी ग्रहे बंधाय नदीः केमके, जीव प्रदेश सर्वेने शृंखलावयवनी पेटें परस्पर संबंध विशेषनी जाव ठे. माटे आत्मानो एक प्रदेश कर्मदल ग्रहण करवाने व्यापारतां सर्वे प्रदेश व्यापारे. जेम हस्तादिकें करी घटादिक उपाडतां सर्वे शरीरें जोर पहांचे, जेम कोइएक वस्तु खेवाने अये अंगुष्ठि प्रयत्नें तेवारें करतल, मणिवंध, जुजा, खजो, ए सर्वे परंपरायें बस करे, पण पटलो विशेष के जे अथयत्र, कार्यने डुकना होय ते अवयवोने विषे घणुं जोर पहांचे, अने जे अथयत्र कार्यने वेगला वेगला होय, तेने जोर हीन हीनतर पहांचे, तेम कर्मदल घटतां आत्मप्रदेशने विषे पण हीनाधिक धीर्य जाणुं.

ह्ये ए आठ कर्मना दलनी जागविजजना कहे ठे. जेवारें जीव आयुःकर्म थांघे, तेवारें अंतरमुहूर्तपर्यंत समय समय जे कर्मदल ग्रहण करे, तेना आठ जाग करी आठ कर्मने बद्धची दीये, अने जेवारें आयुःकर्म न थांघे तेवारें जे कर्मदल ग्रहण करे, ते आयु विना शेष सात कर्म थांधतो होय, तेने बद्धची थापे, अने जेवारें दशमे गुण-वाटे एक आयु अने धीनुं मोहनीय, ए वे कर्म न थांघे, अने शेष ठ कर्म थांधतो होय, तेवारें ठ जागें बद्धची थापे, अने जेवारें जीव एकज कर्मनो बंधक होय तेगां तेने जाग एउ एकज होय.

ते मायें थोडोआठनदंमो के० आयुःकर्मना जागनो अंश थोडो जाणवो. जे तळी सीला कर्मनी अथेकायें आयुःकर्मनी स्थिति थोडी ठे. तेथी तेनां दल पण थोडें होय, थोडे काळे जोगनी स्वभाव, ते माटें. अने ते थकी बस्री नामेगोपगमोअद्विउं के० नामकर्म अने गोत्रकर्म, ए वे कर्मनो जाग विशेषाधिक जाणवो. जो पण आ- दुःकर्मनी तेथींश मादगेपम स्थिति थकी नाम अने गोत्र, ए वे कर्मनी स्थिति कील होइथोदी मादगेपम प्रमाण ठे, ते आयुःकर्मनी स्थिति थकी मंग्यानगुणी ठे, ते अथेकायें अंशवपुणां जाग खाते ठे तथा मनुष्य नियंत्रना जघन्य अंतरमुहूर्तकी-

कायुनी अपेक्षायें असंख्यातगुणो जाग लाने ठे, पण आयुःकर्म आखा जव मध्ये एकज वार बंधाय, ते अंतरमुहूर्त्तपर्यंत बांधे, अने वीजां कर्म तो जीव सर्वदा निरंतरपणे बांधे ठे. ते माटे थोडा कालमां आयुनां दल घणां मेलववां पने, ते कारणथी नाम अने गोत्रकर्मनो जाग विशेषाधिक कह्यो, अने ए वेहुनो जाग, परस्पर तुल्य स्थिति जणी समो एटले सरखो जाणवो. ॥ ७५ ॥

विग्धावरणे मोहे, सवोवरि वेअणीइ जेणप्ये ॥

तरस फुडतं न ह्वइ, छिइ विसेसेण सेसाणं ॥ ७७ ॥

अर्थ—नामकर्म अने गोत्रकर्मना दलघकी विग्ध के० अंतराय कर्म, अने आवरणे के० ज्ञानावरणीयकर्म अने दर्शनावरणीय कर्म, ए त्रण कर्मनी उत्कृष्टी स्थिति त्रीश कोनाकोडी सागरोपमनी ठे. ते जणी वीश कोनाकोडी घकी विशेषाधिक होय, माटे ए त्रणनो जाग, विशेषाधिक जाणवो; अने ए त्रणने मांहोमांहे तुल्यस्थिति जणी तुल्य जाग एटले सरखे जागें आवे तथा ए त्रण कर्म घकी वली मोहे के० मोहनीय कर्मनो जाग विशेषाधिक जाणवो. जे जणी मोहनीयनी स्थिति त्रीश कोडाकोनी सागरोपमथी वमणी जाजेरी ठे, अने त्रिगुणीथी हीन ठे माटे संख्यातगुणी कहीयें. एम मध्ये पण दर्शनमोहनीयनी सीतेर कोनाकोडीनी स्थिति ठे, अने चारित्रमोहनीयनी चालीश कोनाकोडी सागरोपमनी स्थिति ठे, तेणे स्थितिविशेष करी दलजागनुं पण विशेषाधिकपणुं लेवुं. ए उक्तमात्र ठे. परमार्थथी तो श्रीजिनवचन प्रमाण करवुं तथा एक समय एक अध्यवसायें ग्रहीत पुजल आवे कर्मपणे परिणमे ठे. अहीं जीवनी शक्ति अचिंत्य ठे, अने पुजलनो परिणाम विचित्र ठे ते माटे एमां आश्चर्य न समजवुं.

सवोवरिवेअणीइ के० सर्वोपरि सर्व घकी अधिक वेदनीयकर्मनो जाग होय, एटले मोहनीयना जाग घकी पण वेदनीय कर्मनो जाग विशेषाधिक होय, जे जणी जो पण मोहनीयनी स्थिति घकी ए कर्मनी स्थिति विशेष हीन ठे, तो पण मोहनीयना दल उत्कृष्ट रसें ठे, अने वेदनीयना दलनो रस अघातीड ठे, ते जणी मंदरस होय. जेम घेंश, राव प्रमुखनो रस डव्य घणो होय, तोज कृधा उपशमे अने हूध, दहीं, शिखरणी, खनि तथा घृतादिक अल्प डव्यें पण कृधा उपशमे, तथा पापाणादिक घणे डव्य संबंधे मरण नीपजे. अने विपादिक अल्प डव्य संबंधे पण मरणादिक कार्य नीपजे; तेम मोहनीयादिक कर्मना तीव्र रस दल ठे ते थोना होय, तो पण पोतानुं कार्य आत्मगुण घातवारूप करे, अने वेदनीय कर्मना दल मंदरस जणी

घणां मले, तोज ते पोतानुं कार्यं पौञ्जलिक सुख दुःखानुत्तररूप प्रकट करी शके, पण थोडे दलें स्वकार्य प्रकट करी न शके.

जेणप्ये के० जे माटें वेदनीयनो जाग अद्वय होय तो तस्सकुरुतंतनह्वइ के० ते वेदनीयनुं स्फुटपणुं एटले सुख दुःखादिकनो अनुत्तर स्पष्ट न होय. ए स्वजावेंज वेदनीयना पुनस्र घणा मले, तेवारें स्वकार्य करवाने समर्थ थाय, पण थोडे दलें वेदनीय प्रकट न होय. ते माटें वेदनीयनी थोमी स्थिति उतां पण दखनो जाग म्होटो जाणवो, थने ऋईविसेसेणसेसाणं के० शेष वीजा सात कर्मना प्रदेशना प्राणुं हीनाधिकपणुं स्थितिविशेषं होय, एटले स्थितिनी अपेक्षायें होय. जे कर्मनी स्थिति अधिक ते कर्मनो प्रदेश जाग पण अधिक अने जे कर्मनी स्थिति हीन ते कर्मनो प्रदेश जाग पण हीन होय. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ७० ॥

एम मूल प्रकृति जाग रचना कही. हवे उत्तर प्रकृतिने विषे जाग रचना कहे ठे.

निश्च जाइ लक्ष दक्षिच्या, णांतंसो होइ सध्वाईणं ॥

वध्दंतीण विजज्जइ, सेसं सेसाण पइ समयं ॥ ७१ ॥

अर्थ-तिहां घातिनी प्रकृति मध्यें निश्चजाइ के० पोतपोतानी जातिनी प्रकृति मध्यें जे जाग सरू के० साधो, ते दक्षिच्या के० दखमांदेखां रसदखनो अणंतसोहोइ मत्रपाईणं के० अनंतमो जाग सर्वे घातीनी प्रकृतिने व्यापी थने शेष रसदख जाग जे रहे, ते ते समय वध्दंतीणविजज्जइ के० वंधाती एवी जे देशघातिनी प्रकृतिने वध्दंती व्यापीयें, ते रीत देखामे ठे.

प्रथम ज्ञानावरणीय कर्मनो मूलजाग साधो, तेनो अनंतमो जाग केवलज्ञानावरणीय परिणामे, जे जणी कर्म दख मध्यें अत्यंत सरस क्षिग्ध दख थोमा होय, ते दख सर्वे घातिनी प्रकृति सहे, अने शेष दख जे रहे ते मतिज्ञानावरणादिक चार प्रकृति देशघातिनी ठे, तेने परिणामे तथा दर्शनावरणीयनो जे मूल जाग साधो, तेनो अनंतमो जाग अत्यंत सरस दख पांच निद्रा तथा ठहुं केवलदर्शनावरणीय, ए

प्रकृति सर्वे घातिनी ठे तेने व नामें वध्दंती व्यापीयें थने शेष रसो जे नील जाग, ते बहुदर्शनावरणादिक षण प्रकृति जे देशघातिनी ठे, तेने वध्दंती व्यापीयें. तथा ज्ञाना, अज्ञाना ए वे प्रकृति बंध विरोधिनी ठे. ते जणी एक समयें एक प्रकृति बंधाय, तेथी एने जाग वध्दंती नथी.

तथा मोहनीयनो मूलजाग जे खाने, तेनो अनंतमो सरस दख जाग, ते वे जणें वध्दंतीयें तेनच्यें एक दर्शनमोहनीयनं थने एक चारित्रमोहनीयनं व्यापीयें, यत्रना

चारित्रमोहनीयना वली चार जाग करीयें ते वंधाता अर्नंतानुबंधीया चार तथा अत्रत्याख्यानीआ चार अने प्रत्याख्यानीआ चार, एवं चार प्रकृतिने वहेंची आपीयें, अने शेष रह्या जे देशघातीआ रसवंत दल तेना वे जाग करी, कपाय तथा नोकपायमोहनीयने वहेंची आपीयें, तेमध्ये कपायनो जाग संज्वलना चारे प्रकृतिने आपीयें, अने नोकपायनो जाग एक वेद, एक युगल, जय अने जुगुप्सा, ए पांच प्रकृतिने वहेंची आपीयें, तथा आयुःकर्म एकज गति आश्रयी वंधाय, तेथी एनो जाग न वहेंचाय.

नामकर्मनो मूलजाग जे आचे, ते उगणत्रीश जागें वहेंचीयें, तेनां नाम कहे ते. १ गति, २ जाति, ३ तनु, ४ उपांग, ५ वंधन, ६ संघयण, ७ संस्थान, ८ आनुपूर्वी, एथी १२ वर्षचतुष्क, १३ अगुरुलघु, १४ उपघात, १५ उश्वास, १६ निर्माण, १७ जिननाम, १८ आतप, १९ शुजाशुज विद्यायोगति, २० थीशए त्रस दशक अथवा स्यावर दशक, ए उगणत्रीश मध्ये जेटली वंधाती होय, तेटले जागें वहेंचीयें, तेमध्ये पण तनु एटले शरीर नामकर्मनी प्रकृतिना त्रण अथवा चार जाग करीयें; तिहां वैक्रिय, आहारक, तैजस अने कार्मण वांधतां चार जाग करीयें, तथा औदारिक, तैजस अने कार्मण अथवा वैक्रिय, तैजस अने कार्मण वांधतां त्रण त्रण जाग करीयें, तथा वंधनना सात जाग तथा अग्नीधार जाग करीयें, तिहां मनुष्य अने तिर्यंच प्रायोग्य वांधतां, औदारिकनां वंधन चार, अने तैजस कार्मणनां वंधन त्रण, एवं सात वंधाय, तेवारें सात जागें वहेंचीयें, तथा देवप्रायोग्य नामकर्मनी एकत्रीश प्रकृति वांधतां वैक्रियना वंधन चार, तथा आहारकनां वंधन चार अने तैजस कार्मणनां वंधन त्रण, एवं अग्नीधार वंधाय, तेवारें अग्नीधार जागें वहेंचीयें तथा वर्ण नामना पांच जाग, गंध नामना वे जाग, रस नामना पांच जाग, स्पर्श नामना आठ जाग, एवं वीश जाग पाय, अने शेष प्रकृतिना जाग अत्र कोइ घाय नही. जे जणी ते प्रकृति वंध विरोधिनी टे. एक वांधतां वीजी न वंधाय. जेन एक गति वांधतां शेष त्रण गति न वंधाय. एमज जाति. संघयण तथा संस्थानादिक पण एकज वंधाय. तथा प्रमादिक दशक वांधतां स्यावरदिक दशकनी विरोधिनी प्रकृति न वंधाय. गोशकर्मनो पण जानीळ कोइ नथी. एक समये उंच. नीच. ए वे माहेसु एकाज गोत्र वंधाय. तथा अंतगायकर्मनो मूलजाग जे आचे. ते तेनी उतर प्रकृति वांचने जागें वहेंचीयें. एम उतर प्रकृतिनी दसदिगंजना कही.

दसंतीउदिकएर वेः जे प्रकृति वंधानी होय. ते सानसेवानो प्रदेमदिक नाम पामे अने दंध शिष्टेदे तेनो नाम जे वीजी सज्जगीव प्रकृति वंधानी होय ते पामे; अने

सजातीय न बंधाती ह्येव तो विजातीयने पण जाग आवे, जेम थीण्डीत्रिकने बंधविठें तेनो जाग निडा अने प्रचलाने आवे, अने निडा प्रचलाने बंधविठें चहुदर्शनावरणादिकने आवे, तथा दर्शनावरणे बंधविठें तेनो जाग विजातीय प्रकृति वेदनी ठे. तेज तिहां ते गुणवाणे बंधाय ठे, माटें तेनं लाजे; तथा मिथ्यात्वमोहनीयने बंधविठें एनी सजातीय दर्शनमोहनीयनी प्रकृतिनो पण बंध नथी, ते जणी विजातीय चारि प्रमोहनीयनी प्रकृतिने एनो जाग आवे, तेमध्ये पण सरस दल सर्वघाती प्रकृति योग्य ठे. ते जणी सर्वघातीआ वार कपाय प्रकृतिने ए जाग दल आवे, ए उत्तर प्रकृतिनुं उत्कृष्टपदें तथा जघन्यपदें एकेकथी प्रदेशना अल्पबहुत्वपणानो विचार जाणवाने अर्थ नीचें यंत्रस्थापना करी ठे. एम कर्म प्रकृतिनी टीकायकी सर्व उत्तर प्रकृतिना प्रदेशनो उत्कृष्टपदें अल्प बहुत्व विचार समजी, गुरु मुत्तर्ष निर्णय करी सविस्तरपणे बखाणवो.

॥ अथ यंत्रस्थापना ॥

॥ तत्र उत्तर प्रकृतिपु उत्कृष्टपदे कर्मदक्षिकजागात्पवहुत्वमुच्यते ॥

॥ अथ ज्ञानावरणीयेषु प्रदेशादप- ॥

॥ बहुत्व ॥

- १ केवळज्ञानावरणस्य उत्कृष्टपदे सर्वस्तोकःकर्मद-
त्रिकजागः ॥
- २ ततो मनःपर्येषज्ञानावरणस्य अनंतगुणाः ॥
- ३ ततोऽपिज्ञानावरणस्य विशेषाधिकः ॥
- ४ ततः क्षुब्धज्ञानावरणस्य विशेषाधिकः ॥
- ५ ततोऽपिज्ञानावरणस्य विशेषाधिकः ॥

॥ अथ दर्शनावरणीयेषु ॥

॥ प्रदेशादपवहुत्व ॥

- १ दर्शनावरणे प्रथमायाः सर्वस्तोकः ॥
- २ ततोऽनिकाया विशेषाधिकः ॥
- ३ ततोऽप्यन्यथाविशेषाधिकः ॥
- ४ ततो निडा निडायाविशेषाधिकः ॥
- ५ ततोऽन्यथाविशेषाधिकः ॥
- ६ ततोऽप्यन्यथाविशेषाधिकः ॥
- ७ ततोऽप्यन्यथाविशेषाधिकः ॥
- ८ ततोऽप्यन्यथाविशेषाधिकः ॥
- ९ ततोऽप्यन्यथाविशेषाधिकः ॥

॥ अथ वेदनीयेषु प्रदेश- ॥

॥ शादपवहुत्व ॥

- १ वेदनीयेऽशातस्य जागः सर्वस्तोकः ॥
  - २ ततोऽवेदनीयशातस्य विशेषाधिकः ॥
- ॥ अथ मोहनीयेषु प्रदेशा- ॥
- ॥ ह्यपवहुत्व ॥
- १ अप्रत्याख्यानमानस्य सर्वस्तोकः ॥
  - २ ततोऽप्रत्याख्यानक्रोधस्य विशेषाधिकः ॥
  - ३ ततोऽप्रत्याख्यानमायायाविशेषाधिकः ॥
  - ४ ततोऽप्रत्याख्यानलोभस्य विशेषाधिकः ॥
  - ५ एवं प्रत्याख्यानारण्यचतुष्कस्यापियद्योत्तरं विशेषाधिकः ॥
  - ६-१२ एवं अनंतानुबंधिचतुष्कस्यापि यद्योत्तरं विशेषाधिकः ॥
  - १३ ततो निष्पत्त्यस्य विशेषाधिकः ॥
  - १४ ततो जुगुप्साया अनंत गुणः ॥
  - १५ ततो ज्ञानस्य विशेषाधिकः ॥
  - १६-१७ ततो ह्यस्तोकयोगवि विशेषाधिकः ॥
  - परस्परं अस्थाने तुल्यः ॥
  - १८ ततोऽन्यथाविशेषाधिकः परस्परं अस्थाने तुल्यः ॥

२०-२१ ततो स्त्रीनपुंसकवेदयोर्विशेषाधिकः परस्परं
स्वस्थाने तुद्यः ॥
२२ ततः संज्वलन क्रोधस्य विशेषाधिकः ॥
२३ ततः संज्वलनमानस्य विशेषाधिकः ॥
२४ ततः पुंवेदस्य विशेषाधिकः ॥
२५ ततः संज्वलनमायाया विशेषाधिकः ॥
२६ ततः संज्वलनलोचस्य संख्यातगुणः ॥

४ चतुर्णामायुषामपि स्वस्थाने तुद्यः ॥
॥ अथ नामोत्तरप्रकृतेः प्रदेशादपवहुत्वं ॥

१-२ नामकर्मणि देवनरकगतयोः सर्वस्तोकः परस्परं
स्वस्थाने तुद्यः
३ ततो मनुष्यगतेर्विशेषाधिकः ॥
४ ततो तिर्यग्गतेर्विशेषाधिकः ॥

॥ जातिपंचकेषु स्वदपवहुत्वं ॥

१-४ जातिषुऋद्धियादिजातिचतुष्के सर्वस्तोकः स्व-
स्थाने समः ॥
५ तत एकैत्रिय जाति विशेषाधिकः ॥

॥ शरीरनामकर्मणि अदपवहुत्वं ॥

१ शरीरेषु आहारकस्य सर्वस्तोकः ॥
२ ततोवैक्रिय शरीरस्य विशेषा० ॥
३ ततश्चौदारिकशरीरस्य विशेषा० ॥
४ ततो तैजस शरीरस्य विशेषाधिकः ॥
५ ततः कर्मण शरीरस्य विशेषा०
५ एवं संपातन पंचकस्यापि.

॥ उपांगेषु स्वदपवहुत्वं ॥

१ उपांगेषु आहारकोपांगस्य स्तोकः ॥
२ ततो वैक्रियोपांगस्य विशेषाधिकः ॥
३ ततश्चौदारिकोपांगस्य विशेषा० ॥

॥ बंधनेषु स्वदपवहुत्वं ॥

१ आहारकाहारकबंधनस्य सर्वस्तोकः ॥
२ तत आहारक तैजस बंधनस्य विशेषाधिकः ॥
३ तत आहारककर्मणबंधनस्य विशेषाधिकः ॥
४ तत आहारकतैजसकर्मणबंधनस्य विशेषाधिकः
५ ततो वैक्रिय बंधनस्य विशेषाधिकः ॥

६ ततो वैक्रिय वैक्रिय तैजस बंधनस्य विशेषाधिकः ॥
७ ततो वैक्रिय कर्मणबंधनस्य विशेषाधिकः ॥
८ ततो वैक्रिय तैजस कर्मण बंधनस्य विशेषाधिकः ॥
९ तत श्रौदारिक श्रौदारिक बंधनस्य विशेषाधिकः ॥
१० तत श्रौदारिक तैजस बंधनस्य विशेषाधिकः ॥
११ तत श्रौदारिक कर्मण बंधनस्य विशेषाधिकः ॥
१२ तत श्रौदारिक तैजस कर्मण बंधनस्य विशेषा-
धिकः ॥

१३ तत तैजस तैजसबंधनस्य विशेषाधिकः ॥
१४ तत तैजस कर्मण बंधनस्य विशेषाधिकः ॥
१५ ततः कर्मणकर्मण बंधनस्य विशेषाधिकः ॥

॥ संस्थानेषु स्वदपवहुत्वं ॥

१-४ संस्थानेषु मध्यसंस्थानचतुष्के सर्व स्तोकः परस्परं
स्वस्थाने तुद्यः ॥
५ ततः समचतुरस्रस्य विशेषाधिकः ॥
६ ततो हुंरुकस्य विशेषाधिकः ॥

॥ संघयणेषु स्वदपवहुत्वं ॥

१-५ संहननेषु आद्यपंचकस्य तुद्यः स्तोकः ॥
६ ततः सेवार्त्तस्य विशेषाधिकः ॥

॥ वर्णेषु स्वदपवहुत्वं ॥

१ वर्णेषु कृष्णस्य सर्वस्तोकः ॥
२ ततो नीलस्य विशेषाधिकः ॥
३ ततो लोहितस्य विशेषाधिकः ॥
४ ततो हारिदस्य विशेषाधिकः ॥
५ ततः शुक्रस्य विशेषाधिकः ॥

॥ गंधेषु स्वदपवहुत्वं ॥

१ गंधयोर्मध्ये सुरजेः सर्वस्तोकः ॥
२ ततो सुरजिगंधस्य विशेषाधिकः ॥

॥ रसेषु स्वदपवहुत्वं ॥

१ रसेषु तिफरसस्य सर्वस्तोक जागः ॥
२ ततः कटुकस्य विशेषाधिकः ॥
३ ततः कपायस्य विशेषाधिकः ॥
४ ततः आम्लस्यजागो विशेषाधिकः ॥
५ ततो मधुरस्य जागो विशेषाधिकः ॥

॥ स्वर्शेषु स्वल्पवहुत्वं ॥

- १-२ स्वर्शेषु कर्कशगुरुस्पर्शयोः सर्वस्तोकः ॥
 ३-४ ततो मृदुलपुस्पर्शयोर्विशेषाधिकः ॥
 ५-६ ततो रूक्षशीतयोर्विशेषाधिकः ॥
 ७-८ ततः स्निग्धोष्णयोर्विशेषाधिकः अत्र मर्यत्र गुग्मेऽप्यपरस्तुष्यः ॥

॥ आनुपूर्वीषु स्वल्पवहुत्वं ॥

- १-२ आनुपूर्वीषु देयनारक्यानुपूर्वीषु सर्वस्तोकः परस्परं तुष्यः ॥

- ३ ततो मनुष्यानुपूर्वीविशेषाधिकः ॥
 ४ ततो तिर्यगानुपूर्वीविशेषाधिकः ॥
 १ खगतिष्ये प्रशस्त खगतेः स्तोकः ॥
 २ ततोऽप्रस्थखगतेर्विशेषाधिकः ॥

॥ असर्विशतिकेषु स्वल्पवहुत्वं ॥

- १ असर्विशतितोत्रसनाम्नः सर्वस्तोकः ॥
 २ ततः स्यापरजागो विशेषाधिकः ॥
 ३ एवं बादरस्य जागः स्तोकः ॥
 ४ ततः सूक्ष्मस्य विशेषाधिकः ॥
 ५-६ एवं पर्याप्तादप्यपर्याप्तो विशेषाधिकः ॥
 ७-२० एवं प्रत्येकपिष्योर्वयो आतपघोतयोः समं

समं वाच्यः परस्परं तुष्यः ॥

- ६ निर्माणी १ द्वास २ पराघातो ३ पघात ४ अगुरुषु ५ जिननाम ६ अल्पवहुत्वं नास्ति परस्परं सजातीय प्रतिपक्षापेक्षाजाघात् ॥

॥ गोत्रकर्मणि स्वल्पवहुत्वं ॥

- १ गोत्रयोर्नीचैर्गोत्रस्यजागः सर्वस्तोकः ॥
 २ ततः उच्चैर्गोत्रस्यजागो विशेषाधिकः ॥

॥ अंतरायकर्मणि स्वल्पवहुत्वं ॥

- १ अंतरायेषु दानांतरायस्य सर्वस्तोकः ॥
 २ ततो दानांतरायस्य विशेषाधिकः ॥
 ३ ततो जोगांतरायस्य विशेषाधिकः ॥
 ४ ततो पन्नोगांतरायस्य विशेषाधिकः ॥
 ५ ततो धीर्यांतरायस्य जागो विशेषाधिकः ॥
 ॥ इति चत्तरप्रकृतिपूतकृष्टपदे कर्मदक्षिकजागाह्यवहुत्वं यंत्रकं श्रेयं ॥

॥ अत्र जपन्यपदे चत्तर प्रकृतिषु ॥

॥ कर्मदक्षिकजागाह्यपत्रवृत्त्वमुच्यते ॥

- १ तत्र केवलज्ञानावरणस्य, जपन्यपदे कर्मदक्षिकजागः सर्वस्तोकः ॥
 २ ततो मनःपर्यवज्ञानावरणस्यानंत ॥
 ३ ततोऽवधिज्ञानावरणस्य विशेषाधिकः ॥
 ४ ततः श्रुतज्ञानावरणस्य विशेषाधिकः ॥
 ५ ततो मतिज्ञानावरणस्य विशेषाधिकः ॥

॥ दर्शनावरणेषु स्वल्पवहुत्वं ॥

- १ दर्शनावरणे निजायाः सर्वस्तोकः ॥
 २ ततः प्रचक्षायाजागो विशेषाधिकः ॥
 ३ ततो निजानिजायाः जागो विशेषाधिकः ॥
 ४ ततः प्रचक्षा प्रचक्षाया विशेषाधिकः ॥
 ५ ततः स्वानर्क्या विशेषाधिकः ॥
 ६ ततः केवल दर्शनावरणस्य विशेषाधिकः ॥
 ७ ततोऽवधिदर्शनावरणस्य अनंत विशेषाधिकः ॥
 ८ ततः अचक्षुदर्शनावरणस्य विशेषाधिकः ॥
 ९ ततः अक्षुदर्शनावरणस्य विशेषाधिकः ॥

॥ वेदनीयेषु स्वल्पवहुत्वं ॥

- १ वेदनीयेऽशातस्य जागः स्तोकः ॥
 २ ततः शातस्य जागो विशेषाधिकः ॥

॥ मोहनीयेषु स्वल्पवहुत्वं ॥

- १ अप्रत्याख्यान मानस्य सर्वस्तोकः ॥
 २ ततोऽप्रत्याख्यानक्रोधस्य विशेषाधिकः ॥
 ३ ततोऽप्रत्याख्यानमायायाविशेषाधिकः ॥
 ४ ततोऽप्रत्याख्यान लोत्रस्य विशेषाधिकः ॥
 ५-१२ एवं क्रमेण प्रत्याख्यानावरणाऽनंतानुर्वैतुष्केयारपि विशेषाधिकः ॥
 १३ ततो मिथ्यात्वस्य जपन्य जागो विशेषाधिकः ॥
 १४ ततो जुगुप्साया जागोऽनंतगुणः ॥
 १५ ततो जयस्य विशेषाधिकः ॥
 १६ ततो हास्यशोकयोर्विशेषाधिकस्वरथानेपरस्परं ॥
 १७-१९ ततो ल्यरत्योर्विशेषाधिकः परस्परं स्वस्या ॥
 २०-२२ जपन्यतरस्य वेदस्य जागो विशेषाधिकः ॥

२६ ततः क्रोधादिचतुर्णां संव्यञ्जनानांयद्योक्तं विशेषे

॥ आनुपि स्वल्पबहुत्वं ॥

१-२ आनुपि तिर्यग्नरायुषोः सर्वस्तोकः ॥

३-४ ततो देवनरकायुषोऽसंख्येयगुणः ॥

॥ नामकर्मणि स्वल्पबहुत्वं ॥

१ ततस्तिर्यग्गतेः सर्वस्तोकः ॥

२ ततो मनुष्यगतेर्विशेषाधिकः ॥

३ ततो देवगतेरसंख्येयगुणः ॥

४ ततो नरकगतेरसंख्येयगुणः ॥

॥ जातिषु स्वल्प बहुत्वं ॥

४जातिपूर्वादिजातिचतुष्के सर्वस्तोकः परस्परं

१ तत एकैत्रियजातेर्विशेषाधिकः ॥

॥ शरीरेषु स्वल्प बहुत्वं ॥

१ शरीरेषु आदारिक शरीरे सर्वस्तोकः ॥

२ ततस्तैजसशरीरस्य विशेषाधिकः ॥

३ ततःकर्मण शरीरस्य विशेषाधिकः ॥

४ ततोवैक्रियशरीरस्यासंख्येयगुणः ॥

५ ततोऽऽहारकरस्यासंख्येयगुणः ॥

६-२० एवं संपातनेषु बंधनेषु स्वपि चाप्यं:

॥ अंगोपांगेषु स्वल्पबहुत्वं ॥

१ अंगोपांगेषु स्वादारिकोपांगस्त्वस्तोकः ॥

२ ततोवैक्रियोपांगस्य असंख्येयः ॥

३ ततोऽऽहारकोपांगस्यासंख्येयगुणः ॥

॥ आनुपूर्वीषु स्वल्पबहुत्वं ॥

१-२ आनुपूर्वीषु नरकदेवगत्यानुपूर्व्योःसर्वस्तोकःपर-

स्परं स्वरथाने तुष्टयः ॥

३ ततो मनुष्यानुपूर्व्या विशेषाधिकः ॥

४ ततस्तिर्यग्गत्यानुपूर्व्या विशेषाधिकः ॥

॥ त्रसविंशतिषु स्वल्पबहुत्वं ॥

१ त्रसविंशतस्त्रसनाम्नः सर्वस्तोकः ॥

२ ततः स्थावरनाम्नः विशेषाधिकः ॥

३-२० एवं चादर सुहृदयोः पर्याप्ताऽपर्याप्त प्रत्येक

साधारणयोश्च स्तोकः ॥

२१-४२ अत्रशिष्ट द्विचत्वारिंशत प्रकृतीनां जघन्या-

ल्पबहुत्वं उत्कृष्टवत् ज्ञेयं ॥

॥ गोत्रेषु स्वल्प बहुत्वं ॥

१ गोत्रेषु नीचगोत्रस्य जागःस्तोकः ॥

२ तत उर्ध्वगोत्रस्य विशेषाधिकः ॥

॥ अंतरायेषु स्वल्प बहुत्वं ॥

१ अंतरायेषु दानांतरायस्य सर्वस्तोकः ॥

२ ततो दानांतरायस्य विशेषाधिकः ॥

३ ततो ज्ञानांतरायस्य विशेषाधिकः ॥

४ तत उपज्ञानांतरायस्य विशेषाधिकः ॥

५ ततो वीर्यांतरायस्य विशेषाधिकः ॥

द्वे कर्मना प्रदेश वेद्या विना अत्रस्य निर्झरा न याय, यद्यपि स्थिति तथा रस ए वे तो वेद्या विना पण शुभ अप्यवसायं करी तथा तपसंयमं करी स्थितिघात तथा रसघात करी कर्म निर्झरं, पण प्रदेश सर्व वेदे, तेवारंज तेनी निर्झरा याय माटे ते प्रदेश वेदवाने जीव, सम्पत्करवादिगुणं करी घोटे काळें घणा प्रदेश निर्झरवाने अपें वेद्यमान दखने विपे उपरना दख समय समय असंख्यान गुणाकारं सं- क्रमावें, ते जली एने गुणधरेपी कहीवें. ते गुणधरेली अग्नीधार ठे, ते कदेठे.

॥ अथ जागस्रचं दक्षिकगुणधरेपीरचनयं च द्वावने ॥

सन्म देस सद्य विरडं, उच्छण विमंजोअ दंस खवगेअ ॥

मोदसम संत खवगे, खीण सजोगीअर गुण नेदी ॥ ७७ ॥

अर्थ-एक सन्म देस सन्मदेस प्रत्यदिनी, सीजी देस देस देसप्रति प्रत्यदिनी,

प्रीजी सबविरहं के० सर्वविरति प्रत्ययिकी, चोथी अणविसंजोश्र के० अनंतानुं-
धिनी विसंयोजनायें गुणश्रेणी करे, पांचमी दंसखवगेश्र के० दर्शनमोहनीय खपावतां
गुणश्रेणी करे, उठी मोहसम के० चारिप्रमोहनीय उपशमावतां गुणश्रेणी करे, सा-
तमी संत के० उपशांतमोहनीय गुणश्रेणी, आठमी खवगे के० रूपकश्रेणीयें गुणश्रेणी
करे, नवमी खीण के० क्षीणमोह गुणश्रेणी, दशमी सजोगीश्र के० सयोगी केवली
गुणश्रेणी अने अगीश्रारमी ते थकी इतर अयोगी केवलीनी गुणश्रेणी, ए अगी-
श्रार गुणसेढी के० गुणश्रेणी जाणवी. ॥ ७२ ॥

१ प्रथम सम्यक्त्व निमित्तें ग्रंथिजेद करता तथा वीजो अपूर्वकरण करता वि-
तिघात, रसघात, गुणश्रेणी, अपूर्वबंधम, ए चार वानां करतां, प्रति समयें असंख्या-
तगुणी निर्झारा वधारतो जाय, तैम अपूर्वनिवृत्तिकरणें पण जाणवो. अने सम्यक्त्व
पास्या पठी पण सम्यक्त्व प्रत्यये करी अंतरमुहूर्त्त प्रमाण शेषकर्मदल खपावताने
गोपुष्पाकारें दलरचना करे, ते प्रथम सम्यक्त्व गुणश्रेणी जाणवी. ए अन्य श्रेणीनी
अपेक्षायें सम्यक्त्व प्रत्ययिकी मंदविशुद्धिणी दीर्घ अंतरमुहूर्त्तें वेदवा योग्य अने
अल्प प्रदेशिक एवी गुणश्रेणी करे.

२ ते थकी देशविरति निमित्त अपूर्वकरण करतो पहेली गुणश्रेणीना अंतरमुहूर्त्त-
त्तथी संख्यात गुण हीन एवां अंतरमुहूर्त्तें वेदवा योग्य अने पूर्वली श्रेणीथी असं-
ख्यात गुण वृद्धि प्रदेशिक दलरचनायें, देशविरति गुण प्रत्ययिकी श्रेणी, ते प्रथम गु-
णश्रेणिनी निर्झाराथकी असंख्यातगुणी निर्झारावंत एवी वीजी गुणश्रेणी करे.

३ ते देशविरति गुणथकी अनंतगुण विशुद्धि बांधतो सर्व विरति लब्धि निमित्त
अपूर्व करण करतो सर्वविरति गुणप्रत्ययिकी देशविरति गुणश्रेणीना अंतरमुहूर्त्तथी
संख्यात गुण हीन एवी अंतरमुहूर्त्तें वेदवा योग्य असंख्यातगुण वृद्धिप्रदेशात्मक
असंख्यातगुण निर्झाराहेतु एवी सर्वविरतिरूप प्रीजी गुणश्रेणी करे.

४ ते थकी अनंतगुणविशुद्धियें अनंतानुबंधीया कपाय विसंयोजतो थको सर्ववि-
रति गुणश्रेणीना अंतरमुहूर्त्तथकी संख्यातगुणहीन अंतरमुहूर्त्तें वेदवा योग्य असं-

७३ वृद्धदलिक एवी चोथी गुणश्रेणी करे.

५ तेथकी पण अत्यंत विशुद्ध परिणामें पूर्वली गुणश्रेणीना अंतरमुहूर्त्त थकी सं-
ख्यातगुण हीन अंतरमुहूर्त्तें वेदवा योग्य असंख्यातगुण वृद्धदलिक त्रण दर्शनमोह-
नीयने खपाववा निमित्त, गुणश्रेणी करे, ते द्वायिक सम्यक्त्व प्रत्ययिकी असंख्यात-
गुण निर्झारारूप पांचमी गुणश्रेणी जाणवी.

६ तेथकी पण संख्यातगुणहीन एवी अंतरमुहूर्त्तें वेदवा योग्य असंख्यातगुण वृद्ध-

दक्षिक असंख्यातगुणी निर्झराहेतु चारित्रमोहनीय उपशमावतो अपूर्वकरण अनि-
वृत्तिकरण गुणगणे गुणश्रेणी करे, ते ठही गुणश्रेणी जाणवी.

७ तेथकी अनंतगुणविशुद्धियें उपशांतमोह प्रत्ययिकी संख्यातगुण हीन मुहूर्ते वे-
दवा योग्य असंख्यातगुण वृद्धिदक्षिक उपशांतमोह गुणश्रेणी सातमी.

८ तेथकी अनंतगुणविशुद्धियें संख्यातगुण हीन मुहूर्ते वेदवा योग्य असंख्यात-
गुण वृद्धिदक्षिक असंख्यातगुण निर्झरायें वधती चारित्रमोहनीय खपावतां आठमे
अने दशमे गुणगणे दक्षिकरचना करे, ते आठमी गुणश्रेणी.

९ तेथकी अत्यंतविशुद्ध संख्यातगुणहीन अंतरमुहूर्ते वेदवा योग्य असंख्यातगुण
वृद्धिदक्षिक क्षीणमोह गुणगणा प्रत्ययिकी गुणश्रेणी नवमी जाणवी.

१० तेथकी संख्यातगुणहीन अंतरमुहूर्ते वेदवा योग्य असंख्यातगुण वृद्धिदक्षिक
सयोगी केवलीने असंख्यातगुणी निर्झराहेतु दक्षिक रचना करे, ते दशमी.

११ तेथकी इतर अयोगी गुणगणें कर्म खपाववा निमित्त, सयोगी गुणश्रेणीना
अंतरमुहूर्ते थकी संख्यातगुण हीन अंतरमुहूर्ते वेदवा योग्य असंख्यातगुण वृद्धिदक्षिक
कर्म दल रचना करे, ते अगीआरमी अयोगीकेवली गुणश्रेणी होय. एम अगीआर
गुणश्रेणीनी रचनायें करी बहुकाल वेदवा योग्य कर्म ते अल्प कालें निर्झरे ॥ इत्यर्थः ॥८२॥

॥ हचे गुणश्रेणीनुं स्वरूप कहे ठे. ॥

गुणसेढी दल रयणा, एणसमय मुदया दसंख गुणणाए ॥

एअगुणा पुण कमसो, असंख गुण निझरा जीवा ॥ ८३ ॥

अर्थ-गुणसेढी के० गुणश्रेणी ते दलरयणा के० कर्मदलनी जोगवी वेदीने निर्झरा
निमित्त, रचना स्थापना. अणसमयमुदयादसंखगुणणाए के० उदय समयथी मांनीने
समय समय असंख्यात गुणाकारें वधता दलनुं संक्रमावतुं एअगुणापुणकमसो के०
ए गुणश्रेणीना वदी अनुक्रमें एकेकथी चढता असंखगुणनिझराजीवा के० असं-
ख्यात गुण निर्झरावंत जीव होय. पहेली गुणश्रेणीथी वीजीना, वीजी गुणश्रेणीथी
त्रीजी गुणश्रेणीना जीव चढतां चढतां वधती वधती निर्झरावंत होय. एम सर्वत्र
समजवुं. ॥ इत्यकारार्थः ॥

गुणाकारें कर्मदल वेदीने निर्झरा निमित्त कर्मदलनुं व्यवस्थायें स्थापवुं, उपरली
स्थिति थकी उत्तारी उत्तारी उदयावलिनी स्थितिना समय समय स्थितिने विषे
असंख्यातगुण वधतुं संक्रमावतां जे दलश्रेणी, ते गुणश्रेणी कहीयें. एम थोमे कालें
घणां कर्मदल निर्झरे, तेना सुखावबोध निमित्त थापना करी देखामी ठे.

तिहां प्रथम गुणश्रेणीनो काल अपूर्वकरण अने अनिवृत्तिकरण काल थकी किंचि-

दधिक अंतरमुहूर्त्तमान जाणवो. ते वेद्यमान अंतरमुहूर्त्तत्री उपरली स्थितिना वक्रिं
उतारी, उतारी, वेद्यमान स्थितिना उदयथी प्रतिसमयें असंख्यातगुणो असंख्यात
गुणो वधतो चरम समय लगें संक्रमावे, एटले उपरली स्थितिनुं उतासुं जे दक्ष, ते
मध्ये प्रथम समयें स्तोक संक्रमावे. तेथी वीजे समयें असंख्यातगुणो संक्रमावे. तेथी
वली वीजे समयें असंख्यातगुणो संक्रमावे. एम समयें, समये, असंख्यात गुणाकां
वधारतो, वधारतो अंतरमुहूर्त्तने चरम समयें सर्वोत्कृष्ट संक्रमावी, जोगवीने खावे
पण गुणश्रेणीनो काल वधारे नही. ए रीतें सर्वे गुणश्रेणीनुं स्वरूप जाणवुं. पण एके
कधी श्रेणीनुं अंतरमुहूर्त्त संख्यात गुण हीन हीनकाल पूर्वली श्रेणीनी अपेक्षां ह्ये
अने कर्मदल असंख्यातगुणां वधतां होय.

तिहां देशविरति अने सर्वविरतिपणुं पामतो वे करण करे, पण व्रीजुं अनिवृत्ति
करण न करे, तथा देशविरति अने सर्वविरतिथी आजोगें पड्यो, अने वली
देशविरत्यादिक पनीवजे, तेवारें पण ते वे करण करे, अने अनाजोगें पड्यो
करण कस्या विना चढे, ए वे करण करी देशविरति सर्वविरत्यादिक गुण लहे
जीव अवश्य वधते परिणामें होय. तिहां वधते परिणामें केवारें एक असंख्या
जागाधिक अने केवारें एक संख्यात जागाधिक, केवारें एक संख्यात गुणाधिक अ
केवारें एक असंख्यात गुणाधिक दलिक रचना करे. तिहां हीयमान परिणामें
चारे हीयमान दलिक रचना करे, अने तुट्य परिणामें तुट्य दलिक रचना क
पण पोतपोतानी गुणश्रेणीनुं अंतरमुहूर्त्त सरखुंज होय, तथा अनंतानुबंधियानी वि
योजना देवता, मनुष्य अने नारकी पर्याप्ता अविरति, सम्यक्दृष्टि देशविरति अ
सर्वविरति, ए सर्वे त्रण करणें करी करे. तिहां अपूर्वकरण अनिवृत्तिकरण का
गुणश्रेणी करे. ए मध्ये प्रथम त्रण गुणश्रेणी सम्यक्त्व देशविरति अने सर्वविरति
सहसात्कारें पमतां केटलोपक काल मिथ्यात्वगुणगणणे पामीयें. ए गुणश्रेणीनी सा
स्तर वक्तव्यता कर्मप्रकृति तथा पंचसंग्रहनी वृहत्तटीका थकी जाणवी.

तथा ए अगीश्वर गुणश्रेणीना जीव अनुक्रमें एकेकथी असंख्यातगुणी निर्झरा
वंत होय, एटले मिथ्यात्व थकी सम्यक्त्व गुणश्रेणीयें अनंतगुण निर्झरा होय. जेम
कोइएक वृद्ध दुर्बल रोगाक्रांत चित्तचित्तानुर पुरुष होय, ते जेनी धारा न होय,
एवा वृंगा काटें जरेला कूहाभायें करी वावलीथां तथा खेरनां काष्ट वेडाने कापतो
घणो दुःखी थाय, तो पण घणें काळे थोसांक कापी शके, अने कोइएक तरुण
निरोगी निश्चित दृढ संघयणी पुरुष, तीक्ष्ण एवा सार लोह फरशीयें करी, सूकी
एरंड तथा आकडानी साकडी थोसा कालमां पण घणी कापी नाखें, तेम मिथ्यात्वी

जीव वीर्ये हीन धको पोतानां अत्यंत चीकणां कर्म तेने अज्ञानोपहत एवा वालत-
पक्षरणादिक वृंग शस्त्रे प्राये करी घणा काले पण अल्प कर्म निर्झरे, अने सम्यक्-
दृष्टि जीव ज्ञानादिक गुणें बलिष्ठ होय, माटे तेहना शुभपरिणाम वृद्धियें रसघात
स्थितिघातें करी नीरस निःसार एरंड जेवा घयला कर्मोने ते अपूर्वकरणादिक
तीक्ष्ण शस्त्रे करी अल्प कालें पण घणा ठेदी नाखे, ते माटें गुणश्रेणी गुणश्रेणी प्रत्ये
यथोत्तर वीर्यवृद्धियें कर्म निःसार होय. तेने गुणनिर्मलतारूप शस्त्रे करी असंख्यगुणी
असंख्यगुणीनिर्झरा वधे, तिहां सर्वोत्कृष्ट कर्म निर्झरा अयोगी केवलीने होय ॥ ७३ ॥

॥ एम गुण विशुद्धियें निर्झरा वधे ते जणी गुणगणानो अंतरकाल कहे ठे. ॥

पलित्रा संखंसमुद्ग, सासण इत्थर गुण अंतरं हस्सं ॥

गुरु मित्रि वे ठसठी, इत्थरगुणे पुग्गल अंतो ॥ ७४ ॥

अर्थ-सासण के० सास्त्रादन गुणगणानुं पलित्रासंखंस के० पद्योपमनो असंख्या-
तमो जाग जघन्यधी आंतरं जाणवुं, जे जणी सास्त्रादन गुणगणुं एक वार स्पर्शी,
बली वीजी वेलायें स्पर्श. एने वचमानो काल तेने सास्त्रादननुं आंतरं कहीयें, ते
जघन्यधी तो पद्योपमासंख्येय जाग प्रमाण होय, जे जणी कोइएक जीव मोह-
नीयनी ठवीश प्रकृतिनी सत्तायेंचको औपशमिक सम्यक्त्व लही, त्रिपुंज करी, अष्टा-
विंशति सत्कर्मा थाय, तेवारें पनतां सास्त्रादनपणुं पामे. तिहांथी बली मिध्यायें
जाय, तिहां मिध्यात्वप्रत्ये सम्यक्त्वमोहनीय मिश्रमोहनीयने समय समय उवेजतां,
उवेजतां, पद्योपमासंख्येय जाग काल प्रमाणते मोहनीयनी वे प्रकृतिने उवेजी रहे,
तेवारें मिश्र तथा सम्यक्त्वनी सत्ता रहित यवा यको ठवीश सत्कर्मा थाय, यत्री
पण कोइ एक जीव औपशमिक सम्यक्त्व पामी, तिहांथी सास्त्रादनपणुं पामे तेणे पधी
हीन आंतरं न कणुं तथा जे जीव, उपशम श्रेणीधी पनतो सास्त्रादनपणुं पामी यत्री
अंतरमुद्गर्तने आंतरं वीजी वेजा उपशमश्रेणी पनिवजे, ते यत्री तिहांथी पनतो
सास्त्रादन गुणगणे आवे. ए अघटायें अंतरमुद्गर्तनुं पण आंतरं होय. अंतरमुद्गर्तना
असंख्याता जेद ठे, तथा ए गुणगणानो काल पण अंतरमुद्गर्तना ठे, अने सर्व गुण-
गणां पण अंतरमुद्गर्तनादे स्पर्श. अहींआं विरोध कोइ नहीं. ए रीने अंतरमुद्गर्तनुं
आंतरं पण सास्त्रादननुं छाने. परंतु ते मनुष्यमप्येज कोइ एकने होय पण देहादिकने न
होय. ते माटें अल्प जणी अहींआं विवदुं नहीं, तथा वीजे कजे कारणे विवदुं नहीं.

तथा ए सास्त्रादन पकी इत्थरगुण के० इत्थरपटजे वीजा मिध्यात्वादिकर्या उपशान-
मोहपतना दश उपवापणुं अंतरं हस्सं के० जघन्यधकी आंतरं मुद्ग के० अंतरमुद्गर्त
अंतरमुद्गर्तनुं जाणवुं, जे बली कोइएक जीव, उपशमश्रेणीधी पनता मिध्यात्वा पण-

दधिक अंतरमुहूर्त्तमान जाणवो. ते वेद्यमान अंतरमुहूर्त्तत्री उपरली स्थितिना दक्षिण उतारी, उतारी, वेद्यमान स्थितिना उदयथी प्रतिसमयें असंख्यातगुणो असंख्यातगुणो वधतो चरम समय लगे संक्रमावे, एटखे उपरली स्थितिनु उताखुं जे दक्ष, ते मध्यें प्रथम समयें स्तोक संक्रमावे. तैथी वीजे समयें असंख्यातगुणो संक्रमावे. तैथी वली वीजे समयें असंख्यातगुणो संक्रमावे. एम समयें, समये, असंख्यात गुणाकारें वधारतो, वधारतो अंतरमुहूर्त्तने चरम समयें सर्वोत्कृष्ट संक्रमावी, जोगवीने सगवें, पण गुणश्रेणीनो काल वधारें नहीं. ए रीतें सर्वे गुणश्रेणीनुं स्वरूप जाणवुं. पण एककधी श्रेणीनुं अंतरमुहूर्त्त संख्यातगुण हीन हीनकाल पूर्वली श्रेणीनी अपेक्षावें होय. अने कर्मदल असंख्यातगुणां वधतां होय.

तिहां देशविरति अने सर्वविरतिपणुं पामतो वे करण करे, पण व्रीजुं अनिष्टविरति करण न करे, तथा देशविरति अने सर्वविरतिथी आजोगें पड्यो, अने वसी जे देशविरत्यादिक पमीवजे, तेवारें पण ते वे करण करे, अने अनाजोगें पड्यो ते करण कर्त्या विना चढे, ए वे करण करी देशविरति सर्वविरत्यादिक गुण सहे तो जीव अयश्य वधते परिणामें होय. तिहां वधते परिणामें केवारें एक असंख्यात जागाधिक अने केवारें एक संख्यात जागाधिक, केवारें एक संख्यात गुणाधिक अने केवारें एक असंख्यात गुणाधिक दक्षिण रचना करे. तिहां हीयमान परिणामें ए वारें हीयमान दक्षिण रचना करे, अने तुल्य परिणामें तुल्य दक्षिण रचना करे, पण पोतपोतानी गुणश्रेणीनुं अंतरमुहूर्त्त सरखुंज होय, तथा अनंतानुबंधियानी विमं योजना देवता, मनुष्य अने नारकी पर्याप्ता अत्रिरति, सम्यक्दृष्टि देशविरति अने सर्वविरति, ए सर्वे व्रण करणें करी करे. तिहां अपूर्वकरण अनिष्टतिकरण कासे गुणश्रेणी करे. ए मध्यें प्रथम व्रण गुणश्रेणी सम्यक्त्व देशविरति अने सर्वविरतिनी सदसास्कारें पद्मनां केटस्रोणक काक्ष मिश्यात्वगुणगणे पामीयें. ए गुणश्रेणीनी सवि स्तर वफाव्यना कर्मप्रकृति तथा पंचसंप्रहृती बृहत्तीका थकी जाणवी.

तथा ए अग्नीथार गुणश्रेणीना जीव अनुक्रमें एककधी असंख्यातगुणी निर्झरा येत होय, एटखे मिश्यात्व थकी सम्यक्त्व गुणश्रेणीयें अनंतगुण निर्झरा होय. जे कोइएक वृद्ध दुर्बल गेगाक्रांत चिन्वितातुर पुरुष होय, ते जेनी धारा न होय एवा वृंवा काटे नरेखा कूटानायें करी वावसीयां तथा खेरनां काष्ठ वेदाने कारक पदो दुर्भा दाय, तो पण घणे काष्ठे थोनांक कापी शके, अने कोइएक तर निगेरी निश्चिन दृष्ट मंत्रयणी पुरुष, तीक्षण एवा सार खोड करसीयें करी, म् एरंड तथा आकडाती खाकटी थोना काष्ठमां पण चणी कापी नाखे, तेम मिश्यात्व

जीव वीर्यं हीनं यको पोतानां अत्यंतं चीकणां कर्म तेने अज्ञानोपहृत एवा वालत-
पश्वरणादिकं वृंगां शस्त्रं प्रायें करी घणा कालें पण अद्वय कर्म निर्झरे, अने सम्यक्-
दृष्टि जीव ज्ञानादिक गुणें वलिष्ट होय, माटे तेहना शुभपरिणाम वृद्धियें रसघात
स्थितिघातें करी नीरस निःसार एरंड जेवा थयला कर्मोने ते अपूर्वकरणादिक
तीक्ष्ण शस्त्रं करी अद्वय कालें पण घणा ठेदी नाखे, ते माटे गुणश्रेणी गुणश्रेणी प्रत्यें
यथोत्तर वीर्यवृद्धियें कर्म निःसार होय. तेने गुणनिर्मलतारूप शस्त्रं करी असंख्यगुणी
असंख्यगुणीनिर्झारा वधे, तिहां सर्वात्कृष्ट कर्म निर्झारा अयोगी केवलीने होय ॥ ७३ ॥

॥ एम गुण विशुद्धियें निर्झारा वधे ते जणी गुणगणानो अंतरकाल कहे ठे. ॥

पलित्रा संखंसमुद्ग, सासण इत्तर गुण अंतरं हस्सं ॥

गुरु मित्रि वे वसठी, इयरगुणे पुग्गलक्षंतो ॥ ७४ ॥

अर्थ—सासण के० साखादन गुणगणानुं पलित्रासंखंस के० पद्योपमानो असंख्या-
तमो जाग जघन्यथी आंतरं जाणवुं, जे जणी साखादन गुणगणुं एक वार स्पर्शी,
वली वीजी वेलायें स्पर्शें. एने वचमानो काल तेने साखादननुं आंतरं कहीयें, ते
जघन्यथी तो पद्योपमासंख्येय जाग प्रमाण होय, जे जणी कोइएक जीव मोह-
नीयनी ठवीशं प्रकृतिनी सत्तायेंथको औपशमिक सम्यक्त्व लही, त्रिपुंज करी, अष्टा-
विंशति सत्कर्मा थाय, तेवारें परुतां साखादनपणुं पामे. तिहांथी वली मिथ्यात्वं
जाय, तिहां मिथ्यात्वप्रत्ययें सम्यक्त्वमोहनीय मिश्रमोहनीयने समय समय उबेलतां,
उबेलतां, पद्योपमासंख्येय जाग काल प्रमाण ते मोहनीयनी वे प्रकृतिने उबेली रहे,
तेवारें मिश्र तथा सम्यक्त्वनी सत्ता रहित थयो थको ठवीश सत्कर्मा थाय, वली
पण कोइ एक जीव औपशमिक सम्यक्त्व पामी, तिहांथी साखादनपणुं पामे तेणे एथी
हीन आंतरं न कळुं तथा जे जीव, उपशम श्रेणीथी परुतो साखादनपणुं पामी वली
अंतरमुहूर्त्तने आंतरें वीजी वेला उपशमश्रेणी पस्विजे, ते वली तिहांथी परुतो
साखादन गुणगणे आवे. ए अपेकायें अंतरमुहूर्त्तनुं पण आंतरं होय, अंतरमुहूर्त्तना
असंख्याता जेद ठे, तथा ए गुणगणानो काल पण अंतरमुहूर्त्तनो ठे, अने सर्व गुण-
गणां पण अंतरमुहूर्त्तमांहे स्पर्शें, अहींआं विरोध कोइ नथी. ए रीतें अंतरमुहूर्त्तनुं
आंतरं पण साखादननुं जाजे, परंतु ते मनुष्यमध्येज कोइ एकने होय पण देवादिकने न
होय, ते माटे अद्वय जणी अहींआं विवदयुं नही, तथा वीजे कशे कारणे विवदयुं नही.
तथा ए साखादन थकी इत्तरगुण के० इतर एटवे वीजा मिथ्यात्वादिकथी उपशांत-
मोहपर्यंतना दश गुणगणानुं अंतरं हस्सं के० जघन्यथकी आंतरं मुद्ग के० अंतरमुहूर्त्त
अंतरमुहूर्त्तनुं जाणवुं. जे जणी कोइएक जीव, उपशमश्रेणीथी परुतो मिथ्यात्व गुण-

गाणे आवी वली वीजी वखत चडतो सर्वे गुणवाणां स्वशे, तेवारें अंतरमुहूर्त
 आंतरं जावुं. तथा वीजे प्रकारें पण जे मतें एक जेवें एकज श्रेणी करे, ति
 चडतां तथा परतां पण एज आंतरं जावुं.

अने क्षीणमोह, सयोगी तथा अयोगी, ए त्रण गुणवाणाची पडवुं नयी,
 गुणवाणां एकज वार आवे, माटे एतुं जघन्य तथा उत्कृष्ट आंतरं नयी.

हवे ए गुणवाणानुं गुरु के० उत्कृष्ट आंतरं कहे वे. तिहां मिथि के० मिथ्यात्व
 गुणवाणानुं वेठसठी के० वे वखत ठाशठ सागरोपम पूर्वकोटी पृथक्त्वे अधिक एतुं
 उत्कृष्ट आंतरं जाणवुं, जे जणी कोइएक पूर्वकोट्यायु मनुष्य शुद्धसंयम पामी
 विजय विमानें तेव्रीश सागरोपमायु जोगवी सम्यक्त्व सहित मनुष्यजव पामी वशी
 मनुष्य जवशी विजय विमानें जाय. एम ठाशठ सागरोपम सम्यक्त्वे रही वशी
 अंतरमुहूर्त मिश्रें आवी फरी सम्यक्त्व लही त्रण वेला अच्युतगमनें मनुष्य चरं
 तरें ठाशठ सागरोपम पूरे, एम एकसो ने वत्रीश सागरोपम पूर्वकोटी पृथक्त्वे अधिक
 मिथ्यात्व गुणवाणानुं आंतरं उत्कृष्टं जाणवुं.

अने ए मिथ्यात्व विना इयरगुणे के० इतर जे वीजा सास्त्रादनशी उपशांतमोह
 पर्यंत दश गुणवाणां वे, तेनुं उत्कृष्ट आंतरं पुग्लळुतो के० सूक्ष्म क्षेत्र पुजल परा-
 वर्तनुं अर्द्ध कांइएक ऊणेरं होय, जे जणी उत्कृष्टो किंचिहून अर्द्ध पुजल परावर्त
 प्रमाण शेष संसार हुंते थके जीव, ग्रंथिनेद करे, तेवार पठी ए दश गुणवाणां स्वशे,
 तेणे उत्सूत्र ज्ञापणादिक अत्यंत अज्ञातनायें करी अनंत संसार वधारे तो पण जेणे
 सम्यक्त्व लहुं ते जीव अर्द्ध पुजल परावर्तमांहे सीजे, तेवारें वली सर्वे गुणवाणां
 स्वशे, ए अपेक्षायें जावुं, उपरांत संसारमां न रहे ॥ ७४ ॥

हवे पुजल परावर्तनुं कालमान समजाववाने प्रथम कालमानना जेद कहे वे.
 तिहां त्रीश मुहूर्ते एक अहोरात्रि अने त्रीश अहोरात्रें एक मास, वे मातें एक
 शत, त्रण ऋतुयें एक अयन, वे अयने (१) एक वर्ष, चोराशी लाख वर्षे (२) एक पूर्वांग
 चोराशी लाख वर्षे (३) एक पूर्व, चोराशी लक्ष वर्षे (४) एक त्रुटितांग, चोराशी लक्ष
 त्रुटितांगे (५) एक त्रुटित, चोराशी लक्ष त्रुटितें (६) एक अटटांग, चोराशी लक्ष अटटांगे
 (७) एक अटट, चोराशी लक्ष अटटें (८) एक अववांग, चोराशी लक्ष अववांगे (९) एक
 अवव, चोराशी लक्ष अववे (१०) एक हूहूआंग, चोराशी लक्ष हूहूआंगे (११) एक
 हूहूअ, चोराशी लक्ष हूहूए (१२) एक उत्पलांग, चोराशी लक्ष उत्पलांगे (१३) एक
 उत्पल, चोराशी लक्ष उत्पले (१४) एक पद्मांग, चोराशी लक्ष पद्मांगे (१५) एक पद्म,
 चोराशी लक्ष पद्मे (१६) एक नलिनांग, चोराशी लक्ष नलिनांगे (१७) एक नलिन,

चोराशी लक्ष नक्षिनें(१०)एक अक्षिनिपुरांग, चोराशी लक्ष अक्षिनिपुरांगें(१९)एक अक्षिनिपुर, चोराशी लक्ष अक्षिनिपुरें(२०)एक अयुतांग, चोराशी लक्ष अयुतांगें (२१) एक अयुत, चोराशी लक्ष अयुतें(२२) एक नयुतांग, चोराशी लक्ष नयुतांगें(२३) एक नयुत, चोराशी लक्ष नयुतें(२४)एक प्रयुतांग, चोराशी लक्ष प्रयुतांगें(२५)एक प्रयुत, चोराशी लक्ष प्रयुतें (२६) एक चूलिकांग, चोराशी लक्ष चूलिकांगें (२७) एक चूलिका, चोराशी लक्ष चूलिकायें(२८)एक शीर्षप्रहेलिकांग, चोराशी लक्ष शीर्षप्रहेलिकांगें(२९) एक शीर्षप्रहेलिका, अहीं सुधी संख्यातो काल गण्यो आवे. ए शीर्षप्रहेलिकायें आटला आंक आवे ते अंक मांडीयें ठैयें. (७५८२६३२५३०७३१०२४११५७९३५६९९ ७५६९६४०६२१८९६६८४८०८०१८३२९६२) ए चोपन आंक आगल एकसो ने चादीश शून्य मांडीयें, तेवारें एकसो ने चोराणुं अंक धाय. त्यांसुधी संख्याता वर्ष जाणवां. उपरांत गणतां नावे ते माटें पाळा तथा समुद्रादिकनी उपमायें करी समजाव्युं जाय, पण गणतां पार न आवे, तेने असंख्याता कह्तीयें, ते असंख्याता वर्ष प्रमाण पद्योपम सागरोपम जाणवुं, तेनुं स्वरूप समजाववाने गाथा कहे ठे. ॥ ७४ ॥

॥ अथ पद्योपमस्वरूपमाह ॥

उद्धार अर्ध खित्तं, पलिय तिहा समय वाससय समए ॥

केसव हारो दीवो, दहि आठ तसाय परिमाणं ॥ ८५ ॥

अर्थ- धान्य पद्यवत् पद्योपम, तथा वली सागरवत् सागरोपम जाणवुं. तेना प्रत्येकें त्रण त्रण जेद ठे. तत्र वालाग्र अथवा वालाग्र खंडोनो प्रतिसमयें उद्धार के० उद्धारण करवो, ते ठे प्राधान्य जिहां तेने प्रथम उद्धार पद्योपम कह्तीयें; अने अर्ध के० अर्द्धा एटले काल ते प्रस्ताव थकी वालोग्राने अथवा वालोग्राना खंडोने अपहारें प्रत्येकें वर्ष शत लक्षण प्राधान्य ठे जिहां ते बीजो अर्द्धा पद्योपम कह्तीयें; तथा खित्तं के० क्षेत्र जे आकाश प्रदेशरूप तेनुं प्राधान्य ठे जिहां ते त्रीजा क्षेत्र पद्योपम कह्तीयें. ए तिहा के० त्रणे प्रकारना पलिय के० पद्योपम तेने प्रत्येकें सूक्ष्म अने वादर एम वे वे जेदें करतां ठ जेद धाय.

तेनुं मान कांश्चक विस्तारधी लक्षीयें ठैयें. अनंत परमाणुयें एक व्यावहारिक परमाणुं धाय, तेवा आठ परमाणुयें एक त्रसरेणु धाय, तेवा आठ त्रसरेणुयें एक ऊर्ध्वरेणु धाय, आठ ऊर्ध्वरेणुयें एक रथरेणु धाय, आठ रथरेणुयें एक उत्तरकुरु युगलीआनो वालाग्र धाय. तेवा आठ वालाग्रें महाहिमवंत युगलिआनो वालाग्र धाय, तेवा आठ वालाग्रें हिमवंत युगलिआनो एक वालाग्र धाय, तेवा आठ वालाग्रें महाविदेहनरनो वालाग्र धाय, तेवा आठ वालाग्रें नरतनरनो एक वालाग्र धाय, तेवा

आठ बालाग्रें एक लीख थाय, आठ लीखें एक जू थाय, आठ जूयें एक यवम
 थाय, आठ यवमध्यें एक अंगुल थाय, एम प्रत्येकें आठ आठगुणुं करतां एक उत्ते
 थांगुल थाय, तेवी चोवीश अंगुलें एक हाथ थाय, तेवा चार हाथें एक धनुष्य थाय
 तेवा वे हजार धनुष्यें एक कोश थाय, तेवा चार कोशानो योजन थाय, एवा योजन
 प्रमाण लांबो, पहीलो, उंडो, अने त्रण योजन तथा एक योजननाठ जाग करीयेंतें
 एक जाग उपर एटली परिधिवालो एवो कृपाकार पालो कटपीयें, ते मध्यें देवकुठ तय
 उतरकरुना युगलिया एक दिवसना जन्मेला, वे दिवसना जन्मेला, यावत् सात दि
 सना जन्मेला, तेना मस्तकना बालाग्र खंरुने सात वखत आठ आठ खंड करत
 एक केशना वीश लाख, सत्ताणुं हजार, एकसो ने वावन खंड थाय; तेवा खंरें गं
 शीने ते पल्य जरीयें, ते एवी रीते गंशीने जरीये, के तेना उपर चक्रवर्तिनुं कट
 चाड्युं जाय, तो पण भ्रसके नहीं तथा गंगा नदीनो प्रवाह तेने जेदी शके नहीं, तथा
 अग्निंयें करी वले नहीं, वायरे करी एक बालाग्र खंड पण ऊडे नहीं, एवो गंशीने जरीये.

तेमांद्देशी समय के० एकेक समयें केशवहारो के० एकेक केश खंर काहाडतां
 थकां जेटले काळें ते पालो खाली थाय, तेटलो वादर उद्धार पट्योपमनो संख्याता
 समय प्रमाण काल होय, जे जणी ते खंड संख्याताज होय माटें संख्यातो काज
 कस्यो. ए वादर उद्धार पट्योपम जे कस्युं ते सूक्ष्म उद्धारपट्योपम सुखें चित थाय
 वाने थयें कस्युं परंतु एनुं वीजुं कस्युं पण कार्य नथी. जे जणी ए अंतरमुद्दूच संख्यात
 समय प्रमाण होय ते जणी सूक्ष्म उद्धार पट्योपम उपयोगी होय.

पूर्वें जे बालाग्रखंरें पट्य जस्यो ठे. ते वादर एकेक खंडना असंख्याता सूक्ष्म खंड
 कटपीयें, ते एवा कटपीयें, के जे एक खंडनो वली वीजो खंड केवली केवलज्ञान करी
 पण कटपी न शके, सतेजवंत नेत्रनो धणी जे जालीमांद्देशी सूक्ष्म पुजल सूर्यना तेनें
 करी देखे, तेनो असंख्यातमो जाग अथवा वादरपर्याप्त पृथिवीकायिथा जीवतुं जेनुं
 सूक्ष्म शरीर होय. तेवडे खंडे करी पूर्वोक्त कूवो जरीयें, ते एकेको खंर समय समय
 कदाकतां असंख्याता समय लागे, अर्थात् संख्याता वर्षनी कोटीयें करी. ते कृप
 खाली थाय तेने सूक्ष्म उद्धार पट्योपम कहीयें. तेवा दश कोनाकोनी पट्योपम
 एक सूक्ष्म उद्धार सागरोपम थाय तेवा अढी सागरोपमना समय प्रमाण दीवोदहि
 के० असंख्याता द्वीप समुद्र ठे. ए सूक्ष्म उद्धार पट्योपम कस्युं.

तथा तेहीज योजन प्रमाण पट्य वादर बालाग्रें जस्यो, तेमध्येंजी वासतय के०
 सो सो वर्षें एकेक केशखंर काहाडतां ते पट्य संख्याता वर्षनी कोटी प्रमाण काग्रें
 निखेंप थाय, तेवारें वादर अद्वा पट्योपम संख्याता वर्ष प्रमाण थाय-

वली तेहिज खंडना पूर्वोक्त रीतें असंख्याता खंड कटपी ते कटपना खंरु सो सो वर्षे एकेक कहाकतां जेवारें ते पद्य निर्लेप थाय, तेवारे सूक्ष्म अक्षापद्योपम असंख्याता वर्षनी कोडी प्रमाण थाय. तेवा दश कोडाकोडी सूक्ष्म अक्षापद्योपमें एक सूक्ष्म अक्षा सागरोपम थाय, तेवा वली दश कोडाकोडी सागरोपमें एक अवसर्पिणी काल थाय, अने वली एक उत्सर्पिणी काल पण थाय, ए अवसर्पिणी तथा उत्सर्पिणीना वेहुकाल मली वीश कोनाकोनी सागरोपमें एक कालचक्र थाय; ए सूक्ष्म अक्षापद्योपम अने सागरोपमें करी देवता, नारकी, मनुष्य अने तिर्य-चतुं आउ के० आयुनुं मान तथा कर्मस्थितिमान तथा कायस्थितिमान तथा जव-स्थितिनुं कालमानादिक मवीयें, ए चोथुं सूक्ष्म अक्षापद्योपम कथुं, एटले ए सूक्ष्म अक्षासागरोपमना अनंता पुजल परावत्तें अतीत अक्षा तथा अनंता पुजल-परावत्तें अनागत अक्षा एटले अनागत अक्षानी अनंतता ठे, अने अतीत अक्षानी आदि नधी, तेथी वेहुने समानपणुं ठे. अन्य आचार्य वली एम कहे ठे, के अतीत अक्षाथकी अनागत अक्षा अनंतगुणा ठे. तेनी जावना एम ठे, के जो पण समय-दिकें करी अनागत अक्षाहीयमान ठे, तो पण अनागत अक्षानो क्य नधी थतो ते माटें अतीत अक्षा थकी अनागत अक्षा अनंतगुणी ठे.

सांप्रत वे प्रकारना क्षेत्र पद्योपमनुं निरूपण करीयें ठैयें. ते पूर्वोक्त वालाग्रखंनें करी नश्यो जे पद्य ते मध्यें कटपना करेला वालाग्रें स्पर्शा जे आकाशप्रदेश तेमां-हेथी एकेक आकाश प्रदेश समए के० समय समय कहाडतां जेवारें सर्व वालाग्र स्पष्ट आकाश निर्लेप थाय, तेवारे असंख्याती उत्सर्पिणी अने अवसर्पिणी कालप्रमाण एक वादर क्षेत्र पद्योपम थाय.

ते पद्यना सूक्ष्म एकेका वालाग्रने स्पर्शा आकाशप्रदेश तथा अणस्पर्शा एवा समस्त आकाशप्रदेशने समय समय कहाकतां जेवारें ते पद्य निर्लेप थाय, तेवारे पूर्वोक्त वादर क्षेत्र पद्योपमना कालमान थकी असंख्यातगुणो असंख्याती उत्स-र्पिणी अने अवसर्पिणी प्रमाण सूक्ष्म क्षेत्र पद्योपमनुं कालमान थाय, तेवा दश को-नाकोडी सूक्ष्म क्षेत्र पद्योपमें एक सूक्ष्म क्षेत्र सागरोपम थाय, एणे करी तसाय-परिमाणं के० त्रसादिक जीवतुं परिमाण करतुं, एटले दृष्टिवादाने विपे डव्य प्रमाण चिंतवीयें तथा पृथिव्यादिक एकेंद्रिय त्रसांत जीवतुं परिमाण करीयें तेने विपे एतुं प्रयोजन ठे. अहीं शिष्य पूठे ठे के, जो स्पष्ट, अस्पष्ट, नजःप्रदेश अहीं सूक्ष्म क्षेत्र पद्योपमें करीने ग्रहण करीयें ठैयें, तो वालाग्रोनुं शुं प्रयोजन ठे ? यथोक्त पद्यांतरगत नजःप्रदेशापहार मात्रधीज सामान्यपणे कहेतुं उचित ठे. तत्र गुरु कहे ठे, के ए

सत्य ठे, किंतु सूक्ष्म क्षेत्र पट्योपमं करी दृष्टिवादने विषे ड्रव्य मवीयं ठेयें तें के-
लाएक यथोक्त घालाय स्पष्ट नजःप्रदेशें करी मवीयं ठेयें, अने केटलाएक अस्पष्ट
नजःप्रदेशें करी मवीयं ठेयें, माटें दृष्टिवादोक्त ड्रव्यमानोपयोगीपणायकी वा-
लाय प्ररूपणा प्रयोजनवाली ठे.

एम त्रण सूक्ष्म पट्योपम शास्त्रने विषे उपयोगी होय, अने त्रण घादर पट्योपम कला,
ते सूक्ष्मपट्योपमना सुखावबोध थवा माटें कला. अर्हीयां प्रायें घणुंतो सूक्ष्म अक्षा-
पट्योपमनुं प्रयोजन ठे, ते अक्षापट्योपमं करी वीश कोडाकोनी सागरोपमनुं काज-
चक्र थाय, तेवा अनंतं कालचक्रे एक पुजलपरावर्त्त थाय, एवा अनंत पुजलपरावर्त्त
अतीत अक्षा अतिक्रम्या ते जणी एनेविषे पुजल परावर्त्तएवी संज्ञा करीयें. जो पण
पुजल परावर्त्तएवी संज्ञा मुख्यपणे ड्रव्यपरावर्त्तने विषे होय. केम के श्रोदारिकादिक
पुजलनी परावर्त्त एवी संज्ञा होय ठे ते मुख्य कहेवाय, तथापि आकाशप्रदेश सम्य
अने अध्वसाय परावर्त्त क्षेत्र, काल अने जाव परावर्त्तादिकने विषे पण जे पुजल
परावर्त्त एवी संज्ञा करवी ते गौणपणे जाणवी, तथा आशांवरमत्तं जवपरावर्त्त पण
मान्युं ठे. पण ते अर्हीयां न लीधुं. ॥ ७५ ॥

॥ इवे पुजलपरावर्त्तना आठ जेदनुं स्वरूप त्रण गाथायें करी कहेठे. ॥

दवे खित्ते काले, जावे चउह उह वायरो सुहुमो ॥

होइ अणंतुस्सप्पिणि, परिमाणो पुग्गल परट्ठो ॥ ७६ ॥

अर्थ- दवे के० ड्रव्य पुजल परावर्त्त, खित्ते के० क्षेत्र पुजल परावर्त्त, कावे के०
कालपुजलपरावर्त्त, जावे के० जाव पुजल परावर्त्त, एम चउह के० चार जेदें पुजल
परावर्त्त ठे, ते वली एकेको वायरो के० वादर अने सुहुमो के० सूक्ष्मना जेदें करी उह
के० वे वे प्रकारें होइ के० होय. अणंतुस्सप्पिणि परिमाणो के० अनंती उत्सर्पिणी अने
थवसर्पिणी काल प्रमाण पुग्गल परट्ठो के० पुजल परावर्त्तनुं कालमान जाणुं. ॥७६॥

एक घादर ड्रव्यपुजलपरावर्त्त, वीजो सूक्ष्म ड्रव्य पुजलपरावर्त्त, त्रीजो वादर
क्षेत्रपुजलपरावर्त्त, चोथो सूक्ष्म क्षेत्र पुजलपरावर्त्त, पांचमो वादर काल पुजलपरावर्त्त,
उठो सूक्ष्म काल पुजल परावर्त्त, सातमो वादर जावपुजलपरावर्त्त, आठमो सूक्ष्म
जावपुजलपरावर्त्त. अर्हीयां कोइएक जवपुजलपरावर्त्त सूक्ष्म तथा वादर एम पण माने
ठे. ते मत्तें दश जेव कहे ठे. पण स्वमतें तो आठ जेदज कला ठे.

तिहां पूर्णगहन स्वजाव तेने पुजल कहीयें. ते अणुने मलवे तथा विघटवे करी जे
स्कंधनो जेद ते पुजलस्कंध कहीयें, ते सर्व जीवथकी अनंतगुणा ठे. सर्व लोकाका-
शप्रदेश अनंतानंत पुजलस्कंधं जस्यो ठे. ते जेटवे कालें जीव सर्व अणुस्कंध श्रोतः

रिकादिक शरीरपणे ग्रहीने मुके, तेटले कालें वादरद्रव्य पुजलपरावर्त्त एत्री सामान्य संज्ञा होय. ए आठ जातिना पुजल परावर्त्त कह्या ठे. ते मध्यें पण चार जातिना वादर पुजल परावर्त्त जे कह्या ठे ते सूक्ष्म पुजल परावर्त्तना सुखावबोधने अर्थे कह्या ठे. जे मूढमति, सूक्ष्म पुजल परावर्त्ततुं स्वरूप न समजे, तेने वादरतुं स्वरूप समजावीयें, ते वादरना स्वरूपनी समजणमां मति जेदाय तो पठी सूक्ष्म पुजल परावर्त्ततुं स्वरूप पण सुखें समजी जाय, ते जणी वादर कह्या ठे. वीजुं जिहां पुजल परावर्त्त काल शास्त्रें कह्यो ठे तिहां तो सर्व सूक्ष्म पुजल परावर्त्त लेवा, केमके तेहिज शास्त्रमां उपयोगी ठे. जे सम्यक्त्व पाभ्या पठी किंचित्न्यून अर्द्ध पुजल परावर्त्त मात्र संसारमध्यें रहे, एम कछुं ठे, ते पण सूक्ष्म क्षेत्र पुजल परावर्त्ततुं अर्द्ध जाणतुं; ते चारे जातिना सूक्ष्म पुजल परावर्त्तमांहेलो एकेक केटले कालें होय, तेतुं मान कहे ठे.

उत्सर्पिणी कहेतां जिहां जरत ऐरवतना मनुष्यने चढतुं शरीरमान, आयु तथा सुख वधतुं जाय, तेने उत्सर्पिणी काल जाणवो. तिहां प्रथम दुःखमा दुःखमा आरो एकवीश हजार वर्षनो, वीजो दुःखमा आरो एकवीश हजार वर्षनो, त्रीजो दुःखमा सुखमा आरो एक कोनाकोनी सागरोपम वेंतालीश हजार वर्षे न्यूननो, चौथो सुखमा दुःखमा आरो वे कोनाकोडी सागरोपमनो, पांचमो सुखमा आरो त्रण कोनाकोडी सागरोपमनो, अने षष्ठो सुखमा सुखमा आरो चार कोनाकोनी सागरोपमनो. एम जिहां चढतो चढतो काल ते उत्सर्पिणी काल कहीयें, अने जिहां प्रथम सुखमा सुखमा आरो होय, अने षष्ठो दुःखमा दुःखमा आरो होय, ते अवसर्पिणी पुरतो काल जाणवो. तेहवी अनंती उत्सर्पिणी अने अवसर्पिणी एटले अनंता कालचक्र प्रमाण एकेक पुजल परावर्त्त ते अनंतानंत जेदें ठे. तेथी एमध्यें पण कालतुं अटप बहुत्व कछुं ठे, ते विरुद्ध नथी, जे जणी द्रव्य पुजल परावर्त्त कालस्तोक, तेथी अनंतगुणो क्षेत्र पुजल परावर्त्त काल जाणवो, तेथी काल पुजल परावर्त्तनो काल अनंतगुणो जाणवो, ते थकी जाव पुजल परावर्त्तनो काल अनंतगुणो जाणवो. ए जीवने अतीतकालें जाव पुजल परावर्त्त अनंतां थयां, तेथी अनंतगुणां काल पुजल परावर्त्त थयां, तेथी अनंतगुणां क्षेत्र पुजल परावर्त्त थयां, तेथी अनंतगुणां द्रव्य पुजल परावर्त्त थयां. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ७६ ॥

॥ हवे प्रथम द्रव्यथी वादर तथा सूक्ष्म पुजलपरावर्त्ततुं स्वरूप कहेठे. ॥

उरलाइ सत्त गेणं, एग जिउं मुअइ फुसिय सब अण ॥

जित्तिअ कालि स थूलो, दवे सुहुमो सगऽन्नयरा ॥ ७७ ॥

अर्थ-उरलाइसंतगेणं के० औदारिकादिकवर्गणाना पुजल सात प्रकारें करीने एण-
जिळ के० एक जीव, फुसिथ्य के० स्पर्शाने, मुथ्यइ के० मूके, सव्रथण के० लोकमां-
हेला सर्व परमाणुआने जितिश्चकादि के० जेटले कालें स्पर्शाने मूके, स के० ते
कालेनुं मानं, थूलो के० स्थूल एटले वादर, दवे के० इव्यथकी पुजलपरावर्त्त
जाणवुं, अने इव्यथकी सुहुमोसगऽन्नयरा के० सूदम पुजलपरावर्त्त एथी अन्यते
करीने थाय. ॥ ७७ ॥

औदारिक, वैक्रिय, तैजस, ज्ञापा, श्वासोद्वास, मन अने कार्मेण, ए सात
प्रकारें सर्व लोकमांहेला परमाणुनेद संघातें तथा वादर सूदम परिणमने करी सात
वर्गणा योग्य परिणतस्कंध औदारिकादिक नोकर्मपणे तथा कार्मेणपणे जेटले का
एक जीव अनंत जव त्रमण करतो परिणमात्री ग्रही स्पर्शी मूके, तेने वादर इ
पुजलपरावर्त्त कहीयें. तिहां जे एक वेला ग्रहा, एवा जे पुजल तेने फरी वीजी के
ग्रहण करे, ते ग्रहीतग्रहणाद्धार, तथा पूर्वे केइ ग्रहण कख्या, केइ अग्रहण कख्या, ए
पुजलने ग्रहे, ते मिश्रग्रहणाद्धार, तथा जे पूर्वे अग्रहण करेला ग्रहे, ते अग्रहीत ग्रहण
द्धार, तिहां ग्रहीत ग्रहणाद्धार तथा मिश्रग्रहणाद्धार अतिक्रमीने जे अग्रहीत ग्रहणाद्धार
पुजल ग्रहण करे, ते लेखे लेखववा एटले लेखामां गणवा. एम एक औदारिकपणे, वीजो
क्रियपणे, त्रीजो तैजसपणे, चोथो ज्ञापापणे, पांचमो श्वासोश्वासपणे, षष्ठो मनपणे, ७
सातमो कार्मेणपणे, ए सात परिणाम, एकेक अणुना थाय. एम सर्वलोक वर्त्ति पुजल
वपना सात परिणमन एक जीव पूर्ण करे, तेवारे वादर इव्यपुजलपरावर्त्त पूर्ण थाय.
हींआं आहारक शरीर तो संसारमांहे वसतो जीव, चार वेला करे, तेवारे तेणे व
सर्व पुजलनी परावर्त्ति न होय, तेथी ते न लीधो.

तथा जेवारें सर्वलोक वर्त्ति अणुने औदारिकादिकपणे परिणमावे, पण ए
विशेष जे औदारिकपणे परिणमावतां वचले जवें जे जे वैक्रियादिक पुजल प्र
करे, ते कोइ लेखामां नावे. एम अनंते जवें करी सर्वलोकना अणु औदारिक
परिणमात्री ग्रही स्पर्शी मूके, तेवारें प्रथम औदारिक सूदम इव्य पुजलपरा
थाय. वखतुं एज रीतें सर्वाणु वैक्रियपणें परिणमात्री ग्रहीने मूके, तेवारें वीजुं वे
पुजलपरावर्त्त थाय. एमज तैजसशरीरपणे परिणमात्री ग्रहीने मूके, तेवारें तैजस
पुजलपरावर्त्त थाय. एमज ज्ञापादलपणे सर्वाणु परिणमात्री ग्रहीने
तेवारें चोथुं ज्ञापापुजलपरावर्त्त थाय, एमज पांचमुं श्वासोश्वास, षष्ठुं मन
सातमुं कार्मेण पुजलपरावर्त्त पण जाणवुं. तिहां सर्वे थकी कार्मेणपुजलपरावर्त्त
अनंतो ठे, परंतु वीजानी अयेकायें स्तोक. तेथकी तैजस पुजलपरावर्त्तकास अ

गुणो, तेथकी औदारिक पुजलपरावर्त्तकाल अनंतगुणो, तेथकी श्वासोश्वास पुजल-
 परावर्त्त काल अनंतगुणो, तेथकी मनःपुजलपरावर्त्त काल अनंतगुणो, तेथकी ज्ञापा
 पुजलपरावर्त्तकाल अनंतगुणो, तेथकी वैक्रियपुजलपरावर्त्त काल अनंतगुणो जाणवो-
 कार्मण पुजलपरावर्त्त सर्व जवें ग्रहण करे, तेथी तरत पूराय, अने ते कार्मणदलथकी
 तैजस अनंतगुणो हीन पुजल ठे, ते जणी अनंतगुण कालें पूराय, एम पोतानी
 मतिचें विचारीने कहेवुं. अतीतकालें एक जीवने अनंता वैक्रिय पुजलपरावर्त्त थयां;
 तेथकी अनंतगुणां ज्ञापा पुजलपरावर्त्त थयां, तेथकी अनंतगुणा मनःपुजलपरावर्त्त
 थयां, ते थकी अनंतगुणां श्वासोश्वास पुजलपरावर्त्त थयां, तेथकी अनंतगुणां औदारिक
 पुजलपरावर्त्त थयां, तेथकी अनंतगुणां तैजसपुजलपरावर्त्त थयां, तेथकी अनंतगुणां
 कार्मण पुजलपरावर्त्त थयां. एम अतीतकालें अतिक्रम्या. अर्हींथां कोइएक आचार्य एम
 कहेठे, के औदारिक, वैक्रिय, तैजस अने कार्मण, ए चार शरीरपणे सर्वलोकवर्त्ति
 परमाणु जे ग्रहे, ते तेना लेखामांहे गणाय. एम करी सर्व परमाणु चार शरीरपणे
 परिणमावी ग्रहीने मूके, ते वादर इव्य पुजलपरावर्त्त अने अनुक्रमें एक शरीरपणे
 परिणमावे ते लेखामांहे गणाय. एवी रीतें सर्वाणु एक शरीरपणे जेवारें परिणमावी
 रहे, तेवारें पठी वढी वीजा शरीरपणे परिणमावे, पण औदारिक परावर्त्तमध्ये वैक्रि-
 यादिक पुजल दीये, ते लेखामांहे गणाय नहीं, एम अनुक्रमें चारे प्रकारें सर्वाणु
 परिणमावतां सूक्ष्मपुजल परावर्त्त थाय. इत्यर्थः ॥ ७७ ॥

॥ हवे वादर तथा सूक्ष्म क्षेत्रादिक त्रण पुजल परावर्त्तनुं स्वरूप कहे ठे. ॥

लोग पएसो सप्पिणि, समया अणु ज्ञाग वंध छाणाय ॥

जह तह कम मरणेणं, पुछा खित्ताइ थूलियरा ॥ ७८ ॥

अर्थ- लोगपएसो के० चौद राजलोकना आकाश प्रदेश सप्पिणिसमया के० उ-
 त्सर्पिणी अने अवसर्पिणीना समय अने अणुज्ञागबंधछाणाय के० अनुज्ञाग वंधनां
 स्थानक, ते रसबंधना हेतु असंख्यातां अध्यवसाय स्थानक जाणवां. ए त्रणें
 जहतह के० जेम तेम आघा पाठा मरणेणं के० क्रमोत्क्रम मरणें करीने, पुछा के०
 फरसी रहे, तेवारें कम के० अनुक्रमें खित्ताइ के० क्षेत्रादिक एटले क्षेत्रथी, कालथी अने
 ज्ञावधी धूल के० स्थूल एटले वादर पुजल परावर्त्त थाय, अने इयरा के० ए थकी
 इतर एटले ए त्रणे अनुक्रमेज मरण वेलायें फरसे, तेवारें ए त्रणे सूक्ष्म पुजल
 परावर्त्त थाय. ॥ इत्यकार्थः ॥ ७८ ॥

सर्व लोकना आकाशप्रदेश एटले जे अंगुलघन आकाशखंडना प्रदेशापहार स-
 मय समय प्रत्यें करतां पण असंख्यातां कालचक्र व्यतिक्रमी जाय, एवा सूक्ष्म नजः-

प्रदेश ठे. ते सर्वे लोकना आकाशप्रदेशने जेवारें एक जीव, अनेक जवें करी स्पर्श, एटले सर्वे आकाशप्रदेशें मरण पामे, तेमांहे जे आकाशप्रदेशें एक वेला मरण पाम्यो, तेज आकाश प्रदेशें वली वीजी वेला मरण पामे, ते लेखामां न गणाय, परंतु जे अस्पृश्या प्रदेशने स्पर्शा मरण पामे ते प्रदेश, तेना लेखामां गणाय. एम करतां सर्वे लोकाकाश प्रदेशने मरणें करी स्पर्श. अर्हीआं जो पण जीव असंख्याता आकाशप्रदेश अवगाहीने रखो ठे तो पण मरण वेलायें एक प्रदेशनी सुख्याता लेवी. एने वादर क्षेत्र पुजल परावर्त्त कहीयें.

अने जेवारें अनुक्रमें एटले जे आकाशप्रदेशें जीव एक वार मरण पाम्यो, तेज आकाशप्रदेशनी श्रेणीयें जेवारें वली तेनी जोडना वीजा प्रदेशें वीजी वेला मरण पामे, ते लेखामां गणाय, परंतु वीजे स्थानकें वीजे जवें तेनी वचमां असंख्य लोकाकाश प्रदेशें असंख्य वेला मरण पामे, ते वचला मरणना प्रदेश लेखामांहे नावे. एम अनुक्रमें श्रेणीवरु, प्रतरवरु प्रदेश मरणें करी स्पर्शतो थको सर्वे लोकाकाश प्रदेश स्पर्श, तेवारें सूक्ष्म क्षेत्र पुजल परावर्त्त थाय, ते मध्यें अनंतता कालचक्र प्रमाण वादर पुजल परावर्त्त थकी अनंतयुगो काल नीपजे.

हवे काल थकी पुजल परावर्त्तनुं मान कहेठे. वीश कोनाकोनी सागरोपम प्रमाण कालचक्र ठे. तेना सर्वे समय, मरणें करी जीव स्पर्श, एटले पहिला समय थकी मांडीने ठेहला समय सुधी सर्वे समयें मरण करे, परंतु जे समयें एक कालचक्रमांहे मरण पाम्यो, तेहीज समयें वीजा घणा कालचक्रमांहे मरण पामे, ते समय लेखामांहे गणाय नहीं. पण अनेरे समयें मरण पामे, ते लेखामां गणाय. एम कालचक्रना सर्वे समय मरण वेलायें करी जेवारें एक जीव स्पर्शा रहे, तेवारें काल थकी वादर पुजल परावर्त्त थाय.

अने जेवारें ए कालचक्रने पहिले धुरले समयें मरण लही वली जेवारें केवार्क कोइ कालचक्रने वीजे समयें मरण पामे, ते लेखामां गणाय. तेमज कोइ कालचक्रने वीजे समयें जीव मरण पामे, ते लेखामां गणाय. परंतु वचला आगल पाठखना समयें अनेक मरण करे, ते लेखामां गणाय नहीं. एम वली जेवारें कोइएक कालचक्रने चौथे समय मरण लहे, पांचमे समय मरण लहे, यावत् कालचक्रना ठेहला समयपर्यंत अनुक्रमें सर्वे समय मरणें करी स्पर्श. अर्हीआं कोइक कालचक्र दीठ एक समय लेखामां आवे अने वचले संख्याता, असंख्याता यावत् अनंत कालचक्रना मरण पण लेखामां न आवे, परंतु जेवारें आगल जे समयें मरण पाम्यो होय, तेने आगले समयेंज जेवारें मरण पामे, तेवारें तेज लेखामां आवे.

एम् असंख्याते मरणे पण अनंतां कालचक्र व्यतीत थइ जाय, तावत् कालप्रमाण सूक्ष्म काल पुञ्जल परावर्त्त घाय.

ह्वे जावधी सूक्ष्म वादर पुञ्जल परावर्त्त कहेठे. रसबंध हेतु कापायिक अध्यवसाय स्थानक मंद, मंदतर, मंदतमना जेदें असंख्यात लोकाकाश प्रमाण ठे. जे जंणी सीत्तेर कोनाकोनी सागरोपमना समय प्रमाण स्थितिस्थानकें असंख्याता रसबंध हेतु अध्यवसाय स्थानक ठे. ते सर्व अध्यवसाय स्थानक मरणें करी अनुक्रमें स्पर्शें एटले ते रसबंधनां स्थानक केवारेंक मंद, मंदतम, मंदतर, तीव्र, तीव्रतम, तीव्रतर, एवे स्थानकें मरण पामतो जेवारें एक जीव, सर्व स्थानक फरसी रहे तेवारें जावघकी वादर पुञ्जल परावर्त्त घाय.

अने जेवारें प्रथम जघन्य अध्यवसायें मरण पामीने वली जेवारें कोइएक कालांतरें ते घकी चढते बीजे अध्यवसायस्थानकें मरण पामे ते लेखामांहे गणाय, तेवार पठी वली कोइक कालांतरें तेघकी चढते त्रीजे अध्यवसायस्थानकें वर्त्ततो मरण पामे ते लेखामांहे गणाय, परंतु बीजा आधा पाठा अध्यवसायें मरण पामे ते लेखामां न गणाय. एम् अनुक्रमें निरंतरपणे जघन्यधी उत्कृष्ट अध्यवसायस्थानकपर्यंत सर्व कर्मना असंख्याता रसबंधनां अध्यवसाय स्थानक ठे. ते अनुक्रमें मरणे करी स्पर्शें तेनी वंचालें जे तेज अध्यवसायें तथा सांतर अध्यवसाय स्थानकें अनंता मरण करे, ते पण लेखामां न आवे, परंतु जे पूर्वलो अध्यवसाय होय, तेघकी चढते अध्यवसायें मरण पामे तोज ते लेखामां आवे, एम् अनुक्रमें सर्व अनुजाग बंधस्थानक, जन्म-अधवा मरणें करी स्पर्शें, तेवारें जावधी सूक्ष्मपुञ्जलपरावर्त्त घाय. एरीतें आठ पुञ्जलपरावर्त्त कक्षां.

तथा ग्रंथांतरें जवपरावर्त्त कह्युं ठे. ते कोइएक जीव नरकादिकगतिने विषे दश सहस्रवर्ष जघन्यायुधी समयाधिक समयाधिक स्थिति वधारतां नेबु ह्जार वर्षनी स्थितिपर्यंत तथा दशलक्ष वर्ष स्थितिघकी समयाधिक समयाधिक तेत्रीश सागरोपम स्थितिने आउखे सर्व नरकायु स्थितिना स्थानकें नारकीना जवें करी तथा देवगतिमध्ये दश ह्जार वर्षायुधी लक्ष समयाधिक समयाधिक एकत्रीश सागरोपम लगे सर्वदेवायुस्थितिनां स्थानकें देवजवें करी तेमज मनुष्य तिर्यचगति मध्ये जघन्य छुल्लक जवधी लेइने समयाधिक समयाधिक मनुष्य तिर्यकनी यावत् त्रण पट्योपमायुस्थिति लगेनां स्थानकें मनुष्य तिर्यचना जवें करी, एम् सर्वायुस्थानकें अनुक्रमें स्पर्शतो वादरजव पुञ्जल परावर्त्त घाय, अने समयाधिक समयाधिक स्थिति अनुक्रमें एकेक गतिना क्रमें क्रमें करी आयुनां सर्व स्थानक स्पर्शतां चारे गतिना सर्वायुस्थानक जीव स्पर्शें,

सूक्ष्म जब पुञ्जल परावर्तत थोय, ए आशांवरमते मान्यो ठे, ते अहीं प्रसंगे जाषव निमित्त लख्युं ठे. ए रीते उपोद्घात संगते तथा प्रसंगसंगते पत्योपम, सागरोपम तथा पुञ्जल परावर्तादिकनां स्वरूप कहां.

प्रकारांतरें वली पांच वर्ण, वे गंध, पांच रस, आठ स्पर्श अने अगुरुलघु, ए वा वीश जेवें करीने सर्वलोकवर्ति पुञ्जल परमाणुआ फरसी मूके, तैवारें जावची बादर पुञ्जल परावर्तत थाय, अने ए वावीशमांहेधी एकेकापणे अनुक्रमें सर्व पुञ्जल फरसीने रहे, तैवारें जावची सूक्ष्म पुञ्जल परावर्तत थाय. ॥ इति समुच्यार्थः॥ ॥ ७७ ॥

हवे जे प्रदेशबंधनो अधिकार कहेतां थकां ते मध्ये जे प्रकारें जीव, उत्कृष्ट प्रदेशबंध करे, अने जेहवो थको जे प्रकारें जीव, जघन्य प्रदेशबंध करे, ते प्रकार कहे ठे. जे जणी प्रदेशबंध तो योगप्रत्ययियो ठे, तेथी योगवृद्धियें प्रदेशवृद्धि होय. अने सर्व जीव जेदमध्ये सत्रीआ पंचेंद्रिय पर्याप्तानुं उत्कृष्ट योगस्थानक होय. धीजा जीवनेद सर्व एथी हीनयोगी ठे. ए स्वरूप जणाववाने गाथा कहेवे.

॥ अथोत्कृष्टजघन्यप्रदेशबंधस्वरूप माह् ॥

अप्पयर पयडि वंधी, उकड जोगीअ सन्नि पज्जतो ॥

कुण्ड पए मुकोसं, जहन्नयं तस्स वच्चासे ॥ ७८ ॥

अर्थ— अप्पयरपयडिबंधी के० अक्षपतर एटले घणी थोनी प्रकृति बांधतो होय. एटसे प्रकृति थोटी बांधाती होय तिहां अबांधाती सजातीय प्रकृतिना बसनाग, ते बांधाती प्रकृतिने जागें घणा खाने, तेथी तेने प्रदेशनी वृद्धि होय, तथा ते पण उकड जोगीअ के० उत्कृष्ट योगी एटसे उत्कृष्ट योगस्थानके वर्ततो उत्कृष्ट जीव व्यापारें करी घणा कर्मप्रदेशनुं ग्रहण करे, जेम जोरावर पुरुष, तृणादिक संग्रह करतो धीजा निर्वास पुरुषनी अपेक्षायें घणा तृणादिकनो संग्रह करी शके, तेम मंद योगी जीवनी अपेक्षायें उत्कृष्ट योगी जीव, घणां कर्मदल ग्रहण करे, तेथी ते स्त्री. ते पण सति के० संधी पंचेंद्रिय जीव होय, जे जणी जे जीव, मन सहित होय ते मन खगाधीने जे कार्य करे, ते कार्य करतां वीजुं अनानागे जे कार्य करे, तेनी उत्कृष्ट चेष्टा होय, अने तिहां प्रदेशबंध अधिक होय, ते मध्ये पण वली पज्जतो के० पयातियें करी पूर्य होय, तैवारें तेने योग प्रवसतायें प्रदेश पण घणा खेवराय, एने अपर्याप्तानुं पण अंतरासुद्धुंमुधी समय समय प्रत्ये अस्तव्यातगुणवृद्धें योग बंधे, एटसे संधी पंचेंद्रिय पयातो, उत्कृष्ट योगस्थानके वर्ततो पोताना बंधयोग्य स्थानकमांहे अक्ष-संख्यायें प्रकृतिबंधस्थानके वर्ततो एवो जीव कुण्डपपमुकोसं के० उत्कृष्टप्रदेशबंध करे. अने जहन्नयं के० जघन्य प्रदेशबंध तो तम्स के० ते उत्कृष्ट प्रदेशबंधस्थानिकी

प्रदेशबंध सामग्रीने वञ्चते के० विपर्यासिं विपरीतपणे एटले सत्रीआधी विपरीत अस-
त्रीउं लेवो, तथा पर्याप्ताने स्थानकें अपर्याप्तो लेवो, अने उत्कृष्ट योगीने स्थानकें
मंदयोगी लेवो, एटले असत्रीउं लेवो, तेमांहे पण अपर्याप्तो लेवो, ते पण वली
प्रथम समयें घणो मंदयोगी होय, तेथी योगमंदतायें करी तथा मनोयोगने अज्ञावें
करी कर्मदल थोकां ग्रहण करे, तेपण पोताना बंधस्थानकमध्ये बहु संख्येय प्रकृतिबंध
स्थानकें वर्त्ततो होय ते लेवो. एटले घणी प्रकृति बांधतां थोडुं दल घणी प्रकृतिनां
जागें वहेचतां अल्प दल जाग आवे, तेथी ते जीव, जघन्य प्रदेशबंध करे ॥ इति
समुच्चयार्थः ॥ ८९ ॥

एम सामान्यपणे कर्मप्रकृतिनो उत्कृष्ट प्रदेशबंध तथा जघन्य प्रदेशबंधनो उपाये
कही, हवे मूलोत्तर प्रकृतिनो उत्कृष्ट प्रदेशबंध, जे गुणगणे जीवने होय ते कहे ठे.
तेमध्ये पण मूलप्रकृति आठ अने उत्तरप्रकृति एकसो ने वीशना उत्कृष्ट प्रदेशबंध-
स्वामी कहेवाने श्रवसरें सूचीकटाह न्यायें अल्प वक्तव्यता जणी प्रथम आयुःकर्मनी
मूलोत्तर प्रकृतिना बांधनार गुणस्थानकनी अपेक्षायें कहे ठे, एटले कया कया गुण-
गणे आयुःकर्मना उत्कृष्ट प्रदेशबंध स्वामी होय ? ते कहे ठे. तेमध्ये मिश्रगुणगणे
तो आयुनो बंध न होय, अने सास्त्रादने पडतां घोलना योगीने होय खरो, तो
पण तेणें तिहां उत्कृष्ट योगने अज्ञावें तथा अल्पकाल जावीपणे अथवा बीजे कोइ
कारणें ग्रंथकारें उत्कृष्ट प्रदेशबंध निपेध्यो ठे. जे जणी कोइएक आचार्यने मते सा-
स्त्रादनगुणगणे पण उत्कृष्ट प्रदेशबंध मान्यो ठे. ते मत अहीं उबेखवो. मिश्र तथा
सास्त्रादन, ए वे गुणगणां मूकीने शेष गुणगणें आयुःकर्मना उत्कृष्ट प्रदेशबंधक,
गाथायें करी कहे ठे.

॥ अथ मूलोत्तरप्रकृतीनामुत्कृष्टप्रदेशबंधस्वामीनाह ॥

मिथ अजय चउ आउ, वि ति गुण विणु मोहि सत्त मिठाइ ॥

उण्हं सतरस सुहुमो, अजया देसा वि ति कसाए ॥ ९० ॥

अर्थ- मिथ के० एक मिथ्यात्वगुणगणुं अने बीजा अजयचउ के० अविरत्या-
दिक चार गुणगणां, एटले बीजुं अविरति, त्रीजुं देशविरति, चोयुं प्रमत्त अने पां-
चमुं अप्रमत्त, ए पांच गुणगणें वर्त्ततो संज्ञी पंचेंद्रिय जीव, उत्कृष्टयोगस्थानकें व-
र्त्ततो आउ के० आयुःकर्मनो उत्कृष्ट प्रदेशबंध करे, जे जणी अपूर्वकरणादिक सात
गुणगणां तथा मिश्रगुणगणुं, ए आठ गुणगणे आयुनो बंधज नथी, अने सास्त्रादने
उत्कृष्टयोगने अज्ञावें उत्कृष्ट प्रदेशबंध न होय, तथा वितिगुणविणु के० बीजुं सा-
स्त्रादन, त्रीजुं मिश्र, ए वे गुणगणां विना शेष मिठाइ के० १ मिथ्यात्व, २ अवि-

रति, ३ देशविरति, ४ प्रमत्त, ५ अग्रमत्त, ६ निवृत्ति, ७ अनिवृत्ति, ए सत्त के० सात गुणगणणे सात कर्म बांधतो एवो संज्ञी पंचेंद्रिय जीव सर्वे पर्याप्तियें करी पर्याप्तो, मोहि के० मोहनीय कर्मनो उच्छृष्टप्रदेशबंध करे. अर्हीआं साखादन तथा मिश्रगुणगणणे उच्छृष्ट योग न जाने, तेथी उच्छृष्टदल संचय करी न शके ते जणी निपेय्या; जे जणी मोहनीयनी सत्तर प्रकृति मिश्रें तथा अविरति गुणगणणे बंधाय ठे, अने जो मिश्रें उच्छृष्ट योगस्थानक होत तो चोथानी घेरें त्रीजे गुणगणणे पण अप्रत्याख्यानीआ कपायनो उच्छृष्ट प्रदेशबंध कहेत, पण ते न कसो, तेथी जाणीये ठेयें जे मिश्रगुणगणणे उच्छृष्टयोग नथी, तथा आयु अने मोह विना शेष ठरहं के० उच्छृष्ट कर्मप्रकृतिनो उच्छृष्ट योगी एवो संज्ञी पंचेंद्रिय पर्याप्तो जीव, उच्छृष्ट प्रदेशबंध करे.

एम मूलप्रकृतिना उच्छृष्टप्रदेशबंध स्वामी कही, हवे उत्तरप्रकृतिना उच्छृष्ट प्रदेशबंध स्वामी कहे ठे. ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय चार, अंतराय पांच, एक शातावेदनीय, एक उच्चैर्गोत्र अने एक यशःकीर्ति, ए सतरस के० सतर प्रकृतिनो उच्छृष्ट प्रदेशबंध स्वामी सुहुमो के० सूक्ष्मसंपराय गुणस्थानकवर्ति मनुष्य उच्छृष्ट योगी होय, जे जणी आयु अने मोहनीयना दखनो जाग पण उ कर्मने आवे, तथा पांच निजानो जाग चार दर्शनावरणीयने आवे, तथा नामकर्मनी सर्वे प्रकृतिनो जाग, एक यशःकीर्तिने आवे, तेथी प्रदेशबहुलता थाय.

अजपा के० अविरति सम्यक्दृष्टि गुणगणणे वर्त्ततो उच्छृष्टयोगी पर्याप्तो संज्ञी पंचेंद्रिय जीव, यि के० धीजी अप्रत्याख्यानावरणीय कपायनी चोकरीनो उच्छृष्ट प्रदेशबंध करे, जे जणी एना बंधकमांदे एहिज अक्षयप्रकृतिबंधकपणुं ठे, तेथी अनेतानुबंधीआ चार अने मिथ्यात्वमोहनीय, ए पांचना प्रदेश एने अधिक आवे,

तथा देमा के० देशविरतिगुणगणणे वर्त्ततो मनुष्य, तिर्यंच उच्छृष्टयोगी सात मूलप्रकृति बांधतो निरुमाण के० त्रीजी प्रत्याख्यानावरण कपायनी चोकरीनो उच्छृष्ट बंधक होय, एना बंधकमांदे एहिज अक्षयप्रकृतिबंधकपणुं ठे, तेथी शेष आठ कपायना दस जाग एने आवे, तथा आयु अने मिथ्यात्वनो पण अंश अधिक आवे.
३ इति ममुक्षुवाचः ॥ ९० ॥

पण अग्निअग्नी मुख गच्छ, नराउ सुर मुजग तिग धिउ

वि दुग ॥ सम चउरंस ममायं, वडरं मिठोव सम्मोया ॥ ९१ ॥

अर्थ- सुरवेद अने मंत्रवचना कपायनी चोकरी, ए पण के० पांच मोहनीय कर्मने उत्तरप्रकृतिनो अग्निअग्नी के० अनिवृत्तिनामा नवमा गुणगणना पांच

जागें अनुक्रमें उत्कृष्टप्रदेशबंध होय, तेमध्ये अनिवृत्तिना प्रथम जागें हास्यादिक चार प्रकृतिनो अधिक जाग लाजे, तेथी पुरुष वेदनो उत्कृष्टप्रदेश बंध होय. अने बीजे जागें पुंवेदबंध विधेद थये थके वार कपायना दक्षिकना जाग आवे, तेमां क्रोध कपायनो जाग क्रोधने लाजे, तेणे उत्कृष्ट प्रदेश बंध होय. त्रीजे जागें संज्वलनक्रोधनो जाग वली अधिक लाजे, तेथी माननो उत्कृष्ट प्रदेशबंधक होय. चोथे जागें वली संज्वलना माननो बंधपण संज्वलनी मायाने आवे, तेथी तेनो उत्कृष्ट प्रदेश बंधक होय. पांचमे जागें समस्त मोहप्रकृतिनो जाग संज्वलना लोचने आवे, तेथी तेनो उत्कृष्ट प्रदेश बंध होय. एम त्रीश प्रकृतिनो उत्कृष्ट प्रदेशबंध कसो.

सुखगड के० शुभविहायोगति, नराउ के० मनुष्यायु, सुरसुजगतिग के० सुरत्रिक अने सौजाग्यत्रिक, विडद्विष्टुगं के० वैक्रियद्विक, समचउरंस के० समचतुरस्रसंस्थान, मसायं के० अशातावेदनीय, वहरं के० वज्ररूपजनाराच संघयण, ए तेर प्रकृतिनो उत्कृष्ट प्रदेश बंधक मिष्टोवसम्मोवा के० मिथ्यात्वी अथवा सम्यकृष्टि उत्कृष्ट योगी जीव होय. तेमध्ये देवायु तथा नरायु ए वे प्रकृतिना स्वामी अष्टाविध बंधक अने शेष अग्नीश्वर प्रकृतिना उत्कृष्ट प्रदेशबंध स्वामी सप्तविध बंधक जाणवा. अर्द्दींथां आयुःकर्मना दस जाग अधिक लाजे, तेमाटें. तथा तेमध्ये पण १ देवगति, २ देवानुपूर्वी, ३ वैक्रियशरीर, ४ वैक्रियअंगोपांग, ५ समचतुरस्रसंस्थान, ६ शुभखगति, ७ सुनग, ८ सुस्वर, ९ आदेय, ए नव प्रकृतिनो उत्कृष्ट प्रदेशबंध स्वामी तो देव प्रायोग्य नामकर्मनी अष्टावीश प्रकृति बांधतो होय, तेमां नव प्रकृति तो एहिज बांधे ते जीव होय जे जणी त्रेवीश अने पच्चीशादिक प्रकृतिना बंधस्थानके ए नव प्रकृतिनो बंध नथी, अने देवप्रायोग्य उगणत्रीश, त्रीश तथा एकत्रीशादिक प्रकृतिना बंध स्थानके ए नव प्रकृतिनो बंध ठे खरो, परंतु तिहां घणी प्रकृतिने बंधे घणे जागें वद्धेंयतां अल्प प्रदेश जाग आवे, तेथी ते बंधक न लीधा. तथा वज्ररूपजनाराच संघयणनो उत्कृष्ट प्रदेशबंध स्वामी मनुष्य प्रायोग्य उगणत्रीश प्रकृति बांधतो एवो सम्यकृष्टि तथा मिथ्यादृष्टि जीव होय, तथा तिर्यच प्रायोग्य उगणत्रीश बांधतो मिथ्यादृष्टिज होय. तिहां मनुष्य प्रायोग्य उगणत्रीशनां नाम कहे ठे. १ मनुष्यद्विक, ४ आदारिकद्विक, ५ पंचेंद्रियजाति, ६ तैजस, ७ कर्मण, ८ वज्ररूपजनाराचसंघयण, ९ समचतुरस्रसंस्थान, १० वली, ११ गंध, १२ रस, १३ स्पर्श, १४ अणुसुषु, १५ उपघात, १६ पराघात, १७ उश्वात्, १८ शुभखगति, १९ प्रस, २० दादर, २१ पर्यात, २२ प्रत्येक, २३ निर्माण, २४ सौजाग्य, २५ सुस्वर, २६ आदेय, २७ ग्भिर अथवा अग्नि, २८ शुभ अथवा अणुज, २९ चशःकीर्ति अथवा अयशःकीर्ति, ए मनुष्य प्रायोग्य बांधतो

सम्यक्दृष्टि तथा मिथ्यादृष्टि जीव होय, तथा तिर्यच प्रायोग्य उगणत्रीश बांधतो तिहां मनुष्यद्विकने स्थानकें तिर्यचद्विक कहेतुं, तथा मनुष्य प्रायोग्य बांधतां मिथ्यादृष्टि जीव पण खेवो, अने साखादने उत्कृष्ट योग न होय, तेजणी ते न लीधो; तथा त्रेवीश, पञ्चीशादिकना बांधस्थानकें प्रथम संघयणनो बांध नयी; अने त्रीश, एकत्रीशना बांधस्थानकें प्रकृति जाग घणो होय, तेथी उत्कृष्ट प्रदेश बांध नहोय. तथा शातावेदनीयनो उत्कृष्ट प्रदेशबांधक सम्यक्दृष्टि तथा मिथ्यात्वी सात कर्मनो बांधक होय, जो पण दशमे गुणगणे उत्कृष्ट योग ठे तो पण तिहां उत्कृष्ट स्थिति बांध नहोय, तेथी प्रदेशबांध पण विवक्ष्यो नहीं. एम तेंतालीश प्रकृतिना उत्कृष्ट प्रदेशबांध सामी कहा. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ९१ ॥

निहा पयला ड जुञ्चल, जयकुठातिठ संमगो सुजइ ॥

आहार डगं सेसा, उक्कोस पएसगा मिठो ॥ ९२ ॥

अर्थ- निहापयला के० निडा अने प्रचला, जुञ्चल के० हास्य अने रति तथा शोक अने अरति, ए वे युगल, एवं ठ प्रकृति, जयकुठा के० सातमी जय, आठमी जुगुप्ता, निठ के० नवमुं तीर्थकर नामकर्म, ए नव प्रकृतिनो उत्कृष्ट प्रदेशबांधसामी संमगो के० सम्यक्दृष्टिबादिक अपूर्वकरणांत पांच गुणस्थानकवर्ती जीव सात कर्मबांधतो आयुदलनो जाग अधिको खात्ते, तेजणी. तथा निडा प्रचलाने चोथे गुणगणे वीण-हीप्रिकना दलनो जाग अधिक होय, तथा मिश्रगुणगणे पण वीणहीप्रिकनो बांध नयी, पण ते उत्कृष्ट योगी न होय, तेजणी ते न कहा. तथा हास्यादिक वे युगल, जय अने जुगुप्ता, ए ठ प्रकृतिनो पण मोहनीयनी तेर प्रकृतिने बांधें तथा नव प्रकृतिने बांधे अल्पप्रकृति जणी जाग घणो थावे, तेजणी खेवो, तथा जिन-नामकर्मनो उत्कृष्ट प्रदेशबांधसामी सम्यक्दृष्टि मनुष्य देवगति प्रायोग्य जिननाम रहित उगणत्रीश प्रकृति बांधतो होय ते खेवो, जे जणी त्रेवीशादिक प्रकृतिना बांध स्थानकें तो जिननाम कर्मनो बांधज नयी, अने त्रीश प्रकृति मनुष्य प्रायोग्य बांधतां तथा एकत्रीश देवगति प्रायोग्य बांधतां प्रकृति घणी होय, तेथी जगें दस स्लोक थावे, तेथी ते न लीधा.

सुजइ के० सुपनि मुमायु पटवे प्रमाद रहित सायु अग्रमत्त अने अपूर्वकरण, ए वे गुणगणे वनेतो उत्कृष्ट योगी देव प्रायोग्य त्रीश प्रकृति आहार डगं के० आहारद्विक सहित बांधतो वे समय सुधी उत्कृष्ट प्रदेश बांध करे, शेष गुणगणे आहारद्विकनो बांध नयी, तेथी ते न लीधा, तथा उत्कृष्ट योग स्थानकें वीश के समय पदंत्त रहे. पत्री योगस्थानक करे, तेथी सर्वत्र उत्कृष्ट योगी वे समय सुधीज

होय, तथा एकत्रीश प्रकृतिना बंधस्थानकें प्रकृतिजागनी बहुलतायें अल्पदल लाजे. एम चोपन्न प्रकृतिना उत्कृष्ट प्रदेश बंध स्वामी कखा.

तेथकी सेसा के० शेष रहीं जे ठाशठ प्रकृति तेना उक्कोसपएसगा के० उत्कृष्ट प्रदेश बंध स्वामी मिहो के० मिध्यात्वी जीव पंचेंद्रिय पर्याप्तो उत्कृष्ट योगी सात कर्म बांधतो वे समय लगें होय, जेजणी ३ नरकत्रिक, ७ जाति चार, ११ स्यावरचतुष्क, १२ हुंरुसंस्थान, १३ ठेवहुं संघयण, १४ आतप, १५ नपुंसक वेद, १६ मिध्यात्व, १७ अनंतानुबंधीशा कपाय चार, १८ मध्यसंघयण चार, १९ मध्यसंस्थान चार, २० दौर्भाग्यत्रिक, २१ धीणस्त्रीत्रिक, २२ तिर्यंचत्रिक, २३ स्त्रीवेद, २४ उद्योत, ४० कुखगति, ४१ नीचैर्गोत्र, ए एकतालीश प्रकृति मध्यें शोल प्रकृतिनो बंध मिध्यात्व प्रत्यधिउं अने पच्चीश प्रकृतिनो बंध अनंतानुबंधी प्रत्यधिउं ठे, ते मिश्रादिक गुणगणे न बांधाय, अने सास्त्रादन गुणगणे उत्कृष्ट योगने अनावें उत्कृष्ट प्रदेश बंध न होय, तेजणी एनो स्वामी मिध्यात्वीज कखो.

तथा शेष पच्चीश प्रकृतिनो बंध, जो पण सम्यक्त्वादिक गुणगणे ठे, तो पण १ औदारिक, २ तेजस, ३ कार्मण, ७ वर्णचतुष्क, ८ अशुरुलघु, ए उपघात, १० वादर, ११ प्रत्येक, १२ अस्थिर, १३ अशुच, १४ अयश, १५ निर्माण, ए पंदर प्रकृतिनो उत्कृष्ट प्रदेशबंध अपर्याप्ता एकेंद्रिय प्रायोग्य नामकर्मनी त्रेवीश प्रकृति बांधतो थको मिध्यात्वी जीव करे, जे जणी ४ स्यावरचतुष्क, ५ एकेंद्रियजाति, ६ हुंरु संस्थान, ७ तिर्यंचद्रिक अने पूर्वली पंदर, एवं त्रेवीश बांधता होय, ते करे, तथा पच्चीशादिकने बंधें जाग वाहुल्य आवे माटे अल्प दल लाजे.

तथा मनुष्यद्रिक, पंचेंद्रियजाति, औदारिक उपांग, पराघात, उश्वास, व्रस, अपर्याप्त, स्थिर अने शुच, ए दश प्रकृतिनो मिध्यात्वे पच्चीश नाम कर्मनी प्रकृति अपर्याप्त व्रस प्रायोग्य बांधतो उत्कृष्ट प्रदेश बंध करे, तेथी ए ठाशठ प्रकृतिना उत्कृष्ट प्रदेशबंध स्वामी मिध्यात्वी कखा. एम उत्कृष्ट प्रदेशबंध स्वामी कखा. ॥ इति ॥ ९२ ॥

द्वे जघन्य प्रदेशबंध स्वामी कखा थकी बचखा सर्वे मध्यम प्रदेशबंध स्वामी सुखें समजाय ते जणी एकसो ने वीश प्रकृतिना जघन्य प्रदेशबंध स्वामी कहे ठे.

॥ अथ जघन्य प्रदेशबंधस्वामीनाद् ॥

सुमुणी इति असनी, नरय तिग सुराउ सुर विउवि इगं ॥

सम्मो जिणो जदन्नं, सुदुम निगो आइवणि सेमा ॥ ९३ ॥

अर्थ— तिहां असनीउं अपर्याप्त आपली प्रकृतिना बंधकनादि चली प्रकृति बांधतो जघन्य योगें वर्ततो चार समय लगें दे, एउडे जघन्य योगें उत्कृष्टो नो

चार समय पर्यंत जीव रहे, ते ज्ञणी सामान्यपणे ए जघन्य प्रदेश बंध स्वामी कहोते. सुमुणी के० अप्रमत्त साधु धोखना योगी देवगति प्रायोग्य एकत्रीश प्रकृति बांधतो आहारक शरीर तथा आहारकोपांग, ए दुद्धि के० वे प्रकृतिनो जघन्यप्रदेश बंध करे, जे ज्ञणी एना बंधकमांदे एज जघन्य प्रकृतिनो बंधक होय.

नरयतिग के० नरकगति, नरकानुपूर्वी अने नरकायु, ए नरकत्रिक तथा चोयुं सुराठ के० देवायु, ए चार प्रकृतिनो जघन्य प्रदेशबंध स्वामी असत्री के० असत्रीउ पंचेंद्रिय पर्याप्तो जीव, आठ कर्म बांधतो धोखना योगी एटले जे एक योग थकी बीजे योगें संचार करतो होय ते धोखना योगी कह्यीं, ते जघन्यथी तो एक समय लगे अने उत्कृष्ट तो चार समय लगे जघन्य प्रदेशबंध स्वामी होय, जे ज्ञणी जघन्य योगें जीव, चार समय उपरांत न रहे, अने सत्रीआना जघन्य योग थकी असत्री-आनो उत्कृष्ट योग पण असंख्यातगुण हीन होय, तो वली जघन्य योग घणोज हीन होय, एमां शुं कहेवानुं ठे ? ते ज्ञणी असत्रीउ लीधो; तथा असत्रीआ अपर्याप्ताने तो प्रकृतिनो बंधज नथी, ते ज्ञणी अपर्याप्तो न लीधो, अने एकेंद्रियादि-फने पण ए प्रकृतिनो बंध नथी, ते ज्ञणी पंचेंद्रियज लीधो, तथा आठ कर्म बांधती परतें घणा जागें कर्मदल थोशुं आवे, तेमाटें आठ कर्मनो बंधक लीधो.

सुर के० देवगति अने देवानुपूर्वी, ए देवद्विक तथा विउविदुगं के० वैक्रिय शरीर अने वैक्रिय थंगोपांग, ए वैक्रियद्विक अने जिणो के० जिननाम कर्म, ए पांच प्रकृतिनो जदृष्टं के० जघन्य प्रदेश बंध स्वामी सम्मो के० सम्यकृष्टि जीव ज प्रथम समय वर्ततो होय, तेमथ्यें पण अनुत्तर विमानवासी देव पोताना जव प्रथम समयें म्प्रायोग्य जघन्य वीर्यग्रंत थको जिननाम सहित मनुष्य प्रायोग्य उगणत्रीश प्रकृति बांधतो जिननाम सहित त्रीश बांधे, तेवारें जिननामनो जघन्य प्रदेशबंध स्वामी होय, जे ज्ञणी मनुष्य तो देव प्रायोग्य अष्टावीश, उगणत्रीश बांधे ठे, पण जिननाम सहित त्रीश न बांधे. वली तिहां प्रकृति थल्प होय ते ज्ञणी मनुष्य न कसो, अने नारकी तो अनुनर देवकी उत्कृष्ट योगी होय, तेथी ते घणा प्रदेश बांधे माटें ते पण न लीधो, तथा चारित्रियाने आहारकद्विक सहित अने जिननाम सहित देव प्रायोग्य एकत्रीशनो बंध होय, तिहां जो पण प्रकृतिनो बहुसता होय, तो एट ते जव प्रथम समयना एवा अपर्याप्ता अनुत्तर सुरकी उत्कृष्ट योगी होय, तेथी ते एट न लीधो. तेमाटें सम्यकृष्टि अपर्याप्ता अनुत्तरसुर जिननामनो जघन्य प्रदेशबंध करे, तथा शेष वैक्रियद्विक अने देवद्विक, ए चार प्रकृतिनो जघन्य प्रदेशबंध, सम्यकृष्टि मनुष्य जव प्रथम समयें वर्ततो करे, जे ज्ञणी शेष प्रण गतिना जीवने

ए उगणत्रीश प्रकृतिनुं बंध स्थानक होय, परंतु त्रीश अने एकत्रीश प्रकृतिनो बंध तो पर्यासावस्थायें होय, तिहां जघन्य योग न होय, तेथी अद्वय प्रदेश बंध न करी शके, तेथी ए अपर्यासावस्थायें मनुष्यज एना स्वामी कह्या.

तथा सुदुमनिगोआश्रुषिसेसा के० एथी शेष रही जे एकसो ने नव प्रकृति तेनो जघन्य प्रदेशबंध स्वामी सूक्ष्म निगोदियो लब्धि अपर्यासो जीव आदि क्णें एदत्वे नव प्रथम समयें वर्त्ततो होय, जे जणी पूर्वे अगीश्वार प्रकृति जे कही, तेनो बंध निगोदिआने नथी, तेथी तेना स्वामी जिन कह्या. अने (१०९) प्रकृतिनो बंध एने ठे तेथी एनो जघन्य बंधक स्वामी निगोदीउं कह्यो, केम के एथी अधिक जघन्य योग कोइ बीजा जीवने नथी ते मध्ये पण नव प्रथम समयें वर्त्ततो घणोज जघन्ययोगी होय, तेणें करी अद्वय प्रदेशबंध करे, तथा तेमां पण मनुष्यायु अने तिर्यचायु, ए वे प्रकृतिना अद्वय प्रदेशबंधस्वामी नव प्रथम समयवर्त्ति जीव न होय, जे जणी त्रण पर्यासि पूर्ण कख्या विना कोइ परजवायु बांधेज नहीं, तेमाटें ए वे प्रकृतिना जघन्य बंधकमध्ये अपर्यासो मात्र लेवो, पण नव प्रथमसमय-वर्त्ति न लेवो. एम सर्व प्रकृतिना जघन्य प्रदेशबंधस्वामि कह्या. ॥ ९३ ॥

॥ हवे प्रदेश बंधने विषे सादि अनाद्यादिक जांगा विचारे ठे. ॥

दंसण ठग जय कुळा, वि ति तुरिअ कसाय विग्घ नाणा-
णं ॥ मूल ठगेऽणुकोसो, चउह् इहा सेसि सबवं ॥ ९४ ॥

अर्थ— चक्रुदर्शनावरणादिक चार, दर्शनावरण तथा निद्रा अने प्रचला, ए दंस-
णठग के० दर्शनावरणपदक, जयकुळा के० जय अने जुगुप्ता, तथा वितितुरिअकसाय
के० बीजा अप्रत्याख्यानावरण क्रोधादिक चार, त्रीजा प्रत्याख्यानावरण क्रोधादिक
चार, चोचा संज्वलना क्रोधादिक चार, विग्घ के० पांच अंतराय, नाणाणं के० पांच
ज्ञानावरणीय, एवं त्रीश उत्तरप्रकृतिनो तथा मूलठगे के० एक ज्ञानावरणीय, बीजी
दर्शनावरणीय, त्रीजी वेदनीय, चोधी नाम, पांचमी गोत्र अने ठही अंतराय, ए ठ
मूलप्रकृतिनो अणुउकोसो के० अनुकृष्ट प्रदेशबंध चउह् के० चार जागें होय. तिहां
ठ मूलप्रकृतिनो तथा पांच ज्ञानावरण, चार दर्शनावरण अने पांच अंतराय, एवं
चौद उत्तरप्रकृतिनो उकृष्ट प्रदेशबंध सूक्ष्म संपरायगुणगणें होय, तथा संज्वलना
चार कपायनो उकृष्ट प्रदेशबंध, नवमे गुणगणें होय, तथा निद्रा अने प्रचला, ए वे
प्रकृतिनो उकृष्ट प्रदेशबंध आठमा गुणगणाने प्रथम जागें होय, तथा जय अने जुगु-
प्तामोहनीयनो उकृष्ट प्रदेशबंध, आठमा गुणगणाने सातमे जागें होय, तथा

प्रत्याख्यानावरण कषाय चारना उत्कृष्ट प्रदेशबंध, पांचमे गुणगणे होय, तथा अ-
 प्रत्याख्यानावरण कषाय चारना उत्कृष्ट प्रदेशबंध, चौथे गुणगणे होय, माटें वे
 अनादि मिथ्यात्वी जीव ते उत्कृष्ट प्रदेशबंधनां स्यान्क एवां गुणगणां नथी पाम्यो.
 तेने सर्वदा ए त्रीश प्रकृतिनो अनुत्कृष्ट प्रदेशबंध अनादि जाणवो. जे जणी ते जीव,
 केवारें पण अनुत्कृष्ट प्रदेशबंध थकी उत्कृष्ट प्रदेशबंधें नथी आव्या, तेथी तेने
 अनुत्कृष्टनी अनादि ठे, ए प्रथम जंग जाणवो. अने जेणे ग्रंथिजेद करी सम्यक्
 पामी ए प्रकृतिना उत्कृष्ट प्रदेशबंध स्यान्कें वे समय खगें उत्कृष्ट योगस्थाने
 रही तिहां उत्कृष्ट प्रदेशबंध करी वली योगस्थान बरावत्तें तथा अध्यवसाय
 पनुतां अनुत्कृष्ट प्रदेशबंध करे, तिहां सादि नामें वीजो जांगो जाणवो. तथा जि
 अने ज्ञाने सांत जांगे होय, जे जणी ते जीव गुणगणे चरुतो उत्कृष्ट प्रदेशबंध
 करशे, तथा ते उत्कृष्ट प्रदेशबंधनो अंत पण करशे, ते जणी तिहां अनुत्कृष्ट
 प्रदेशबंधनुं सांतपणं जाणवुं, ए वीजो जांगो कस्यो. तथा अज्ञान्य जीवने उपरस
 गुणगणां पामयांज नथी, तेथी तेने उत्कृष्ट प्रदेशबंध पण करवो नथी, तथा बंधांत
 पण करयो नथी, तेने अनुत्कृष्ट प्रदेशबंधनो अनंत नामे चौथो जांगो जाणवो. ए
 ए त्रीश उत्तरप्रकृतिनो तथा मूल ठ प्रकृतिनो अनुत्कृष्ट प्रदेशबंध चार जांगें कस्यो

अने संतिसवष्टं के० शेष सर्वे त्रणे प्रकारना बंध, ते दुहा के० वे जांगे होय
 तिहां उत्कृष्ट प्रदेशबंध वे समय खगें होय, तेथी सादि अने सांत, ए वे जांगा होय
 तथा जघन्य योग चार समय खगें रहे, तिहां जघन्य प्रदेशबंध मिथ्यात्वं पामीयें
 परी अज्ञघन्य बंध करे, तिहां सादि अने सांत, ए वे जांगा वेहु बंधने विषे होय
 एम ए प्रप बंध वे जांगें होय. ए पूर्वाक्त त्रीश प्रकृति विना शेष नेनु प्रकृति रही
 हेगप्यें तद्वृत्तिर प्रकृति अभ्रुवबंधिनी ठे. ते केवारेंक बंधाय अने केवारेंक न बंधाय
 तेजदी एने विषे सादिसांत जांगो होय, तथा एक मिथ्यात्व, वीणस्त्रीप्रक, अने
 तानुबंधीचतुष्क, ए आठ प्रकृतिनो उत्कृष्ट प्रदेशबंध सात कर्म बांधतां संज्ञ
 मिथ्यात्वांने टल्लष्ट योगें वे समय खगें होय, तेमाटें सादिसांत जांगा जाणवा, तथा
 सूक्ष्म निगोदिस्थाने जव प्रथम समयें जघन्य प्रदेशबंध होय, अने वीजा जीवने
 अज्ञघन्य प्रदेशबंध होय, एम ए चारे बंध आठ प्रकृतिना मिथ्यात्वगुणगणे पामीयें
 माटें सादि, सांत, ए वे जांगा जाणवा.

तथा नाम भ्रुवबंधिनी नव प्रकृतिनो थपयांत एकेंद्रिय प्रायोग्य त्रेत्रीश प्रकृतिने
 बंधें उत्कृष्ट प्रदेशबंध, मिथ्यात्वांने होय, अने जघन्य प्रदेशबंध सूक्ष्म निगोदिस्थाने
 जव प्रथम समयें होय, तेथे सादि, सांत, ए वे जांगा जाणवा. एम उत्कृष्ट अनु-

कृष्ट अने जघन्य प्रदेशवर्षे सादि अने सांत, ए वे जांगा कह्या. ते प्राये व्यवहारीया जीवने संज्ञविषे ठैयें. अन्यथा उत्कृष्ट प्रदेशबंध सन्निश्चा जीवने होय, अने अनादि निगोदिश्चा जीवें तो संझीपणुं पाम्युंज नथी, तो ते उत्कृष्ट प्रदेशबंध क्यां करे ? तेथी तेने अनुकृष्ट प्रदेशबंध पण चार जांगे संजवे, ते अर्हीआं न कह्यो.

एम योगवृद्धियें प्रदेश वृद्धि होय ते जणी हवे योगस्थानकनुं स्वरूप कहे ठे.

॥ अथ योगस्थानान्याह ॥ हवे योगस्थानकनी संख्या कहे ठे. ॥

सेठि असंखिज्जंसे, जोगछाणाणि पयडि ठिइ जेआ ॥

ठिइ बंधप्रवसाया, अणुजाग ठाण असंख गुणा ॥ ५५ ॥

अर्थ—सेठिअसंखिज्जंसे के० श्रेणीने असंख्यातमें जागें जेटला आकाशप्रदेश होय, ते घनीकृत लोकनी एक प्रदेशिक श्रेणी तेनेसूची श्रेणी सात राज प्रमाणनी कहीयें, तेने असंख्यातमे जागें जेटला आकाश प्रदेश ठे तेटला जोगछाणाणि के० योग स्थानक होय, ते जावीयें ठैयें. सर्वथी अल्पवीर्यवान् जब प्रथम समयें वर्चतो एवो सूक्ष्म निगोदिष्ठ लब्धि अपर्याप्तो जीव, तेना असंख्याता जीव प्रदेश ठे ते मध्यें पण जे सर्व जघन्य वीर्य प्रदेश एटले जे प्रदेशमां सर्वथी जघन्य वीर्य होय, तेना वीर्यना अंश केवलीनी प्रज्ञारूप शक्ते करी ठेदतां एटले केवलीयें कल्प्यो जे वीर्यविजाग अर्थात् जें वीर्याशनो अंश केवली पण कल्पी न शके तेने जावाणु पण कहीयें. तेहवा लोकने असंख्यातमे जागे वर्चता जे असंख्याता प्रतर, तेना प्रदेश प्रमाण वीर्याशें करी सहित ते पण असंख्याता थया, परंतु ते असंख्याताने अस्तकल्पनायें दश कल्पियें, तेवा दश वीर्याश सहित एवा जे जीवना प्रदेश असंख्येय प्रतर प्रमाणो समुदाय परंतु अस्तकल्पनायें तेने त्रण मांडीयें तेनी प्रथम जघन्य वर्गणा जाणवी, ते थकी वली एक वीर्याशें अधिक वीर्यवंत जीव प्रदेशानो समुदाय तेनी वीजी वर्गणा जाणवी, ते थकी वली एक वीर्याशें अधिक जीव प्रदेशाना समुदायनी त्रीजी वर्गणा जाणवी. एम एकेक वीर्याशें अधिक अधिक जीव प्रदेशानी समान जातिरूप वर्गणा तेवी घनीकृत लोकनी एक प्रदेशिक श्रेणी तेना असंख्य जाग प्रदेश प्रमाण वर्गणा जेवारें घाय, तेवारें अस्तकल्पनायें तेने ठ वर्गणा थापीयें, तेने प्रथम स्पर्डक कहीयें, जे जणी एकोत्तर वीर्यविजाग वृद्धियें करीने परस्परें स्पर्डा करे एवी वर्गणाने स्पर्डक कहीयें. ए प्रथम स्पर्डकनी चरम उत्कृष्ट वर्गणाने विपे जेटला वीर्य विज्ञान ठे, ते थकी एक, वे यावत् संख्याते वीर्याशें अधिक वीर्यवंत जीव प्रदेश न पामीयें, परंतु ते थकी असंख्य लोकाकाश प्रदेश प्रमाण वीर्याशें अधिक

वीर्यवंत जीव प्रदेश पामीयें, तेवा समान वीर्य विजागें युक्त जीव प्रदेशना समुदायनी वर्गणा ते वीजा स्पर्द्धकनी प्रथम वर्गणा जाणवी. ते थकी वली एक वीर्य अधिक वीर्यवंत जीव प्रदेशनो समुदाय तेनी वीजी वर्गणा जाणवी. एम एके वीर्यां वधते जीव प्रदेशना समुदायनी वर्गणा, ते जेवारें लोकाकाशनी श्रेणी असंख्येय जागवर्ति प्रदेश राशिप्रमाण वर्गणानो समुदाय थाय, तेवारें वीजो स्पर्द्ध थाय, ते पठी वीजा स्पर्द्धकनी चरम वर्गणा थकी वली असंख्य लोकाकाश प्रदेश तुल्य वीर्यविजागें अधिक वीर्यविजागवाला प्रदेशोनी राशि ते वीजा स्पर्द्धकनी प्रथम वर्गणा जाणवी. तेमज वली तेवाज अनुक्रमें वीजो स्पर्द्धक करवो, फरी एवां अनुक्रमें चोथो स्पर्द्धक, एम पांचमो स्पर्द्धक, ए रीतें लोकाकाश प्रदेशनी श्रेणि असंख्येय जागप्रदेश राशिप्रमाण स्पर्द्धकना समुदायें एक योग्य स्थानक थाय. ते थकी अन्य किंचित् अधिक वीर्यवंत जंतुनुं पण एवाज अनुक्रमे वीजुं योग स्थानक उपजे, ते थकी अन्य जीवनुं वली तेवाज अनुक्रमें वीजुं योग स्थानक उपजे, ते थकी अन्य जीवनुं वली तेवाज अनुक्रमे चोथुं योग स्थानक उपजे. ए प्रकारें करीने नाना जीवोना अथवा काल जेदें करीने एक जीवना लोकाकाशनी श्रेणीने असंख्येय जाग वर्ति नजःप्रदेश राशिप्रमाण योगस्थानक होय. ह्वे ते पूर्वोक्त जघन्य एक योग स्थानकें वर्त्तता एवा त्रस जीव असंख्याता तथा स्यावर जीव तो अनंता पामीयें. तथा अपर्याप्ता सूक्ष्म निगोदीया जीव, जव प्रथम समयें सधला एकज योगस्थानकें रहें, अने वीजे समयें असंख्यात गुण वृद्धिवाला योगस्थानकें जाय, अने पर्याप्ता जीव जघन्य योगस्थानकें चार समय पर्यंत रहें, तथा मध्यम योगस्थानकें वर्त्ततो चार, पांच, ष, सात, आठ, सात, ष, पांच, चार, त्रण समय मात्र रहें. तथा उत्कृष्ट योगस्थानकें वे समय पर्यंत रहें. एम असंख्यात योगस्थानक ठे पण संक्षेपें मनना चार, वचनना अने कायाना सात, रूप सहकार कारण जेदविविधायें पंदर योग कहा.

ते योगस्थानकना जेद थकी वली पयडि के० ज्ञानावरणादिक मूल कर्मप्रकृति तथा उत्तर प्रकृतिना जेद, असंख्यातगुणा ठे. जे जणी एकेक योगस्थानकें वर्त्तता, अनेक जीव ठे, तथा काजजेदें एक जीव, सर्व प्रकृति धांधे ठे, तथा क्षेत्रादि संवर्ध करीने ज्ञानावरणादिकना रूपोपशम विचित्रें करीने धंधना विचित्रपण्याची पट्टे मूल प्रकृति आव ठे, अने उत्तर प्रकृति एकसा ने अष्टावन्न ठे, ते क्षेत्रना तारतम्य रूपोपशमजेदें करी धंधने विचित्रपणे करी तथा उद्वयुं तारतम्य विचित्रपणें असंख्य जेदें होय, तेथी प्रकृतिजेद पण असंख्याता जाणवा.

ते प्रकृतिजेद थकी वली त्रिज्जेथा के० स्थितिवंधना जेद असंख्यातगुणा होय,

जे जणी जघन्यस्थिति थकी एक समयाधिक, द्विसमयाधिक, त्रिसमयाधिक, करतां करतां एम उच्छृष्ट स्थितिस्थानकपर्यंत एकेकी प्रकृति असंख्यात जेदें वंधाय, ते जणी प्रकृति जेदथकी स्थिति जेद, असंख्यात गुणा ठे.

ते स्थितिजेद थकी विद्वंधव्यवसाया के० स्थितिवंधना अध्यवसायना जेद असंख्यातगुणा ठे, जे जणी एकेको स्थितिवंध असंख्याते अध्यवसाय स्थानकें तीव्र, तीव्रतर, मंद, मंदतर, एणी पेरें कपायोदयकृत जीवनो अशुद्ध परिणतिजेद ते अध्यवसाय कहीयें. ते अध्यवसाय स्थानक कोइ पण कर्मना एक मुहूर्त्तमात्र स्थितिवंधना हेतुचूत रहे, ते माटें स्थितिजेद थकी असंख्यातगुणा अध्यवसाय होय. जे जणी जघन्य स्थितिवंध पण असंख्य लोकाकाश प्रदेश प्रमाण अध्यवसाय स्थानकें होय ठे. तेथकी वली समयाधिक समयाधिक स्थिति तो विशेषाधिक विशेषाधिक अध्यवसाय स्थानकें होय, एम पट्योपमना असंख्यातमा जाग मात्र स्थितिजेद अतिक्रम्या पठी जे स्थितिजेद होय, तिहांसुधी वमणां अध्यवसायस्थानक वाय. एम द्विगुणपृच्छि स्थानक पण असंख्यातां होय, तेमाटें स्थितिजेदथकी असंख्यातगुणां अध्यवसायनां स्थानक होय. अहींआं कर्मनुं जे अवस्थान एट्ये रद्देवुं, तेने स्थिति कहीयें, तेनो जे वंध, तेने स्थितिवंध कहीयें, तथा कपायजनित जीव परिणामने अध्यवसाय कहीयें. ते अध्यवसायने विपे जीव वस्ते, तेने स्थान कहीयें. ते अध्यवसाय जीवने वस्तवानां स्थान ठे, माटें एठें अध्यवसायस्थान कहीयें. तिहां स्थितिवंधना कारणचूत जे अध्यवसाय स्थानक, तेने स्थितिवंधाध्यवसाय स्थानक कहीयें.

तेथकी अणुजागठाणअसंखगुणा के० अनुजाग एट्ये रसबंध, हेतुनां अध्यवसायस्थानक, असंख्यातगुणां ठे. तिहां अनु एट्ये पथात् बंधोनर काळें अनुजरीयें, ते अनुजाग शब्दें रस कहीयें. ते असंख्याता ठे. जे जणी अंतरमौर्त्तिक स्थितिवंधाध्यवसायस्थानक होय, ते नगर सरखा तथा ते नप्यें एक. चें, प्रण, चाग, पांच, न, सात अने उच्छृष्ट जे आठ सामयिक रसबंधाध्यवसाय स्थानक होय, ते पर सरगना नाना जीवनी अपेक्षायें असंख्याता होय, तथा एक जीवनी अपेक्षायें तो देश, कास, दोळ, जाव जेदें जघन्य स्थितिवंध पण असंख्यातलोकाकाशप्रदेश प्रमाण रसबंधाध्यवसायस्थानकें पानीयें. ते थकी समयाधिक स्थितिदिशें वली अधिक अधिकतर रसबंधनां अध्यवसाय स्थानक पानीयें, एम सर्वस्थितिवंधाध्यवसाय स्थानने विपे रसबंधाध्यवसायस्थानकनी जाणना वगदी. ए मातुर्दयी सर्वस्थितिवंधाध्यवसायपी रसबंधाध्यवसायस्थान. असंख्यातां जाणनां. ॥ इति अनुकथायः ॥ ५२ ॥

तत्तो कम्म पएसा, अणंत गुणिया तउ सरवेया ॥

जोगा पयडि पएसं, छिइ अणु जाग कसायाउ ॥ ६६ ॥

अर्थ— तत्तो के० ते कर्मेना रसबंधहेतु अध्यवसाय थकी कम्मपएसा के० कर्मेन प्रदेश एटले दस अणंतगुणिया के० अनंतगुणा जाणवा. जे जणी रसबंधहेतु अप्रवसाय स्थानक तो असंख्याता ठे. अने कर्मवर्गणा ते पण अनंती ठे. ते वसी एक वर्गणायें अनंता परमाणुआ ठे. तेवी अनंती वर्गणा मिथ्यात्वादिकहेतुयें एक समयने विपे जीव, ग्रहण करे ठे. अने रसबंधनां अध्यवसाय स्थानक तो एक उत्कृष्ट आ समयपर्यंत रहे ठे, तेमाटें अनंता जाणवा.

तउसरवेया के० खीर नींव रसाना अधिश्रयण समान अनुजाग बंध अध्यवसाय स्थानकें करी तंछलसमान कर्म पुज्जलोने विपे रस जाणीयें ठेयें. माटें तेकर्मदलधर कर्मदलना रसाविजाग अनंतगुणा जाणवा. जे जणी सर्व जघन्य रसाणुने विपे पणस जीवथी अनंतगुणा रसाविजाग रसाणु होय, जे रसना जाग कल्पतां, कल्पतां केवलीं प्रज्ञारूप शक्तें करी ठेदतां, ठेदतां जे निरंश अंश रहे, एटले केवली पण जे अंश चीजो अंश कल्पी न शके, ते रसाणुनुं नाम, अविजाग पलीछेद कहीयें. ते एक कर्माणुने विपे पण सर्व जीवथी अनंतगुणा रसाणु जघन्य पदें होय, तेवारें उक्त पदनुं तो कहेवुंज शुं ? अने कर्माणु तो अजव्यथी अनंतगुणा अने सिद्धने अतमे जागें होय, ते अजव्यथी सिद्ध अनंतगुणा ठे, ते सिद्ध थकी वली सर्व जी अनंतगुणा ठे, तेथकी पण कर्मदलना रसाणु अनंतगुणा ठे माटें. एम तवित्त रपणे प्रदेशबंध कह्यो.

इवे ए प्रकृत्यादिक चार बंधने विपे विशेषहेतु कहे ठे. तिहां जोगा के० म वचन अने कायानी चेष्टायें करीने पयडि के० एक तो ज्ञानावरणादिकस्वजाव, एट ज्ञानादिकने थावरवानो ठे स्वजाव जेने विपे एवो प्रकृतिबंध करे, अने वीजो पण के० प्रदेशबंध एटले कर्मेनो दस संचय, ए वे बंध करे, केम के करणवीर्य जे म वचन कायादिकनो योग, तेनी उत्कटतायें जो घणुं वीर्य होय, तो तेथी घणां द मेधवे, अने मध्यमयोगे मध्यमदस मेलवे, तथा योगनी मंदतायें अल्प दस मेलवे, केम मिथ्यात्वादिक हेतुविना पण केवल योगें करीज वारमे अने तेरमे गुणवाणे शात घेदनीयनो प्रकृतिबंध तथा प्रदेशबंध करे, अने योगने अजावें चौदमे गुणवाणे प्रकृतिबंध तथा प्रदेशबंध न करे, तेणे अन्वयव्यतिरेकें करी प्रकृतिबंध तथा प्रदेशबंधना हेतु योग कहीयें.

तथा छिद्र के० एक स्थितिवंध अने वीजो अणुजागकसायाळ के० अनुजागबंध, ए वे बंध, कषायने तारतम्यपणे होय, केम के उत्कृष्टकसाय संक्लेपें स्थिति पण उत्कृष्टी बंधाय, तथा अशुज प्रकृतिनो रस, उत्कृष्ट बंधाय, अने शुज प्रकृतिनो रस मंद बंधाय, तेमज मध्यम संक्लेपें मध्यम रस बंधाय. एम कषायनी अनुवृत्तियें बंध होय, तथा कषाय पण दशमा गुणठाणा पर्यंत होय, अने कर्म प्रकृतिनो स्थितिवंध पण तिहां लगेंज होय, तेमाटें ए वे बंधनुं असाधारण कारण कषाय जाणवों. एम चार बंधना स्वामी तथा हेतु ए उत्कृष्ट जघन्यपणे विस्तार सहित कहा. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ६६ ॥

हवे योगस्थानादिकने विषे लोकाकाशनी श्रेणीनुं असंख्यातजागादिक मान कहुं, ते जो श्रेणीनुं मान जाणीयें, तो सुखें समजी शकीयें, ते माटें श्रेणी प्रतर घनादिकनुं मान कहे ठे.

॥ अथ श्रेणीप्रतरस्वरूपमाह. ॥

चउदस रज्जु लोगो, बुद्धिकउ सत्त रज्जु माण घणो ॥

तद्दीहेग पएसा, सेढी पयरो अ तवग्गो ॥ ६७ ॥

अर्थ- सुप्रतिष्ठित संस्थानें सर्व लोक ठे. जेम एक शरावळुं अधोमुख राखीयें, ते उपर वली एक शरावळुं समुं राखीयें, ते उपर वली एक शरावळुं अधोमुख राखीयें, ए रीतें नीचो सातमी नरकें सात राज लांबो पहोलो ठे, अने त्रिगुणी जाजेरी परिधि ठे. तिहां थकी एकेक प्रदेशें हीन करतां करतां रत्नप्रजा पृथ्वीयें एक राज लांबो पहोलो होय. तिहांथी वली एकेक प्रदेश वृद्धि होती होती पांचमे देवलोके पांच राज पहोलो होय. तिहांथी वली एकेक प्रदेशें हीन करतां करतां लोकाग्र एक राज पहोलो होय. ए आकारें चउदसरज्जुलोगो के० चौद राज लोक ठे. ते मध्ये एक राज लांबी, पहोली अने चउद राज उंची त्रसनामी ठे, ते त्रस जीवें करी सहवर्तमान ठे. उपरांत स्यावर जीवो ठे ते लोकनो बुद्धिकउसत्तरज्जुमाणघणो के० बुद्धियें कल्पनायें करी घन करतां सात राज लांबो, पहोलो अने सात राज उंचो चउदस घन कल्पियें, ते कल्पनानो प्रकार देखाडे ठे.

जे आकारें अधोलोक ठे, तेनो एक पाशानो खंरु, ते जिहां सातमीना तखनें जागें त्रण राज पहोलो ठे, तिहांथी एकेक प्रदेश हीण घातो जिहां एक प्रदेश मात्र रहे, ते प्रदेशनुं पाशुं जिहां सातमी नरकनो चार राजनो खंरु बाकी रखो ठे, ते दिशायें राखीयें, अने त्रण राज पहोळुं पाशुं ते एक राज जिहां रत्नप्रजा

पहोली ठे ते दिशायें राखीयें, तेवारें चार राज पहोलपणे अने दीर्घपणे थाय, अने सात राज्य जाजेरुं उंचपणे एवो लोकनो अर्द्धखंरुं थाय, अथवा त्रसनामी थकी दक्षिणदिशिना अधोलोकनो खंरु, ते नीचें त्रण राज पहोलो ठे, अने पठी प्रदेशें प्रदेशें घटतो उपरें एक प्रदेश सांकनो ठे, अने उंचो सात राज जाजेरो ठे. तेने उपानीने त्रस नामीने उत्तरदिशियें विपरीतपणे जोमीयें, एटले हेठलतुं पहोलपणुं ते उपर आणीयें, अने उपर सांकनो ठे, ते नीचें लावी मूकीयें, एटले अधोलोक सात राज जाजेरो उंचो अने चार राज पहोलपणे सर्वत्र सरखो थाय.

हवे ऊर्ध्वलोक ऊर्ध्व मानवने आकारें ठे. तिहांत्रसनामिथी वाहेरतुं एक पाशांतुं अर्द्ध, वच्चैथी ठेदीने जे पाशाये मध्य त्रण राज पहोलुं ठे, ते पाशें एक प्रादेशिक तिठी जाग उंचा, नीचा जोमीयें, तेवारें त्रण राज लांवो, पहोलो अने किंचिन्न्यून सात राज उंचो एवो ऊर्ध्वलोकनो घन थाय, एटले ऊर्ध्वलोकें त्रस नामी थकी दक्षिणदिशिना खंरु वे राज पहोलो अने किंचिन्न्यून सात राज उंचो तेमांहे ब्रह्म देवलोकना मध्यथकी हेठलो अने उपरलो खंरु करीने त्रस नामीने उत्तर पासें विपरीतपणे थापीयें, एटले पहोलपणुं हेठल करीयें, अने सांकनापणुं वच्चें ब्रह्म देवलोकें आणीने थापीयें. एम जेवारे नीचें उपर थापीयें, तेवारें ऊर्ध्वलोक त्रण राज पहोलो अने किंचिन्न्यून सात राज उंचो, सर्वत्र थाय. एवो ऊर्ध्वलोकनो घन थाय. ते किहांएक थोडुं अधिकुं उंडुं होय, तेने पोतानी बुद्धियें अधिकुं उंडुं मांहे जेळीने सरखुं करीयें.

तेवार पठी लोकनुं उपरखुं अर्द्ध उपानीने अधोलोकने संवर्तिने दक्षिणपाशें जोडीयें, एटले सात राज पहोलो, सात राज लांवो अने सात राज उंचो, एम समचतुरस्र घन लोक थाय. अर्द्धींथां अधोलोकना सात राज जाजेरा ठे. तेम ऊर्ध्व लोकना सात राज माटेरा ठे, ते मेखवतां पूर्ण थाय.

एना एक राज लांवा, पहोला तथा एक राज उंचा, एवा खांकुआ करीयें, तेवारें त्रणसं ने तेंतालीश खंकुक थाय. ए सर्व स्थूल व्यवहारनयें कळुं, जे जणी लोक तो घृताकारें ठे अने ए घन तो समचतुरस्र थळुं माटें एने घृताकारें करवाने अयें त्रणसं तेंतालीश खंकुकने उगणीश गुणा करीने वावीश जागें हरीयें, तेवारें घृताकारें लांवो, पहोलो थाय, पण ए नय कांश्यक ऊणाने पण पूर्ण कहे ठे, ते माटें व्यवहार थकी सर्व ठेकाणे सात राजनोज घन कळ्यो ठे, तेथी खांकुआ न थाय तो पण न गणयो. अर्द्धीं एक राज ठे स्वयंचुरमण समुजनी पूर्वदिशिनी वेदिका थकी पश्चिमदिशिनी वेदि-

कापर्यंत तथा उत्तरदिशिनी वेदिकाथकी दक्षिणदिशिनी वेदिकापर्यंत असंख्याता कोनाकोनी योजन प्रमाण जाणवुं. ए घनवृत लोकना घनवृत चतुरस्र खंडुक (१९७) थाय.

तद्दीर्घगणसा के० ते घनीकृत सात राज लोकनी एक प्रादेशिक श्रेणी मोतीनी लक्ष्मीने पेरें (००००००) सात राज लांबी एकेका आकाश प्रदेशनी पंक्ति तेने सेढी के० श्रेणी कहीयें, एटले श्रेणी असंख्यांश जे ठेकाणे कळुं होय, तिहां ए श्रेणीतुं असंख्यांश लेवुं, अने पयरोअतवग्गो के० ते श्रेणीनो वर्ग करीयें, एटले ते श्रेणीमांहे जेटला प्रदेश होय, तेने तेटला साथें गुणीयें तेने प्रतर कहीयें. एटले सात राज लांबो, पडोडो, एक प्रदेशदळें मांडानी पेरें चतुरस्र, ते प्रतर कहीयें, माटें जिहां प्रतर कळुं होय, तिहां एक श्रेणीना वर्ग प्रमाण प्रदेश लेवा, तथा ते प्रतरना प्रदेश ते वली श्रेणीना प्रदेश साथें गुणीयें, तेने घन कहीयें, यथा असत्कल्पनायें श्रेणीना पांच प्रदेश ठे, ते सूची कहीयें. अने तेने पांच गुणा करतां पच्चीश थाय, तेने प्रतर कहीये, तेने वली तेहीज श्रेणीना पांच प्रदेशें गुणीयें, तेवारें एकसो पच्चीश थाय, तेने घन कहीयें. अहीं सात राज लांबो, सात राज पडोडो अने जाडपणे एक प्रदेशनो प्रतर जाणवो. एम सप्रसंग सविस्तर प्रदेश-बंध कळो ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ९७ ॥ इति पणसबंधो सम्मत्तो ॥

हवे च शब्दें संसूचित उपशम श्रेणी तथा कृपक श्रेणीतुं स्वरूप कहे ठे. ते मध्यें पण प्रथम अनंतानुबंधियाना उपशमनो विधि कहे ठे.

॥ अथोपशम श्रेणीमाह. हवे उपशम श्रेणीतुं स्वरूप, अनुक्रमें कहे ठे. ॥

अण दंस नपुंसि ङी, वेअ ङकं च पुरिस वेअं च ॥

दोदो एगं तिरिए, सरिसे सरिसं उवसमेइ ॥ ९८ ॥

अर्थ—तिहां एक अविरति सम्यक्दृष्टि, वीजुं देशविरति, वीजुं प्रमत्त, चोयुं अप्रमत्त, ए चार गुणठाणे वर्त्ततो जीव ज्ञानोपयोगी ठ लेश्यामांहेली शुज त्रण लेश्याना परिणामें शुजाध्यवसायें करी पुण्यप्रकृतिना वेगणीआ रसने स्थानकें चोवाणीआ रसने निपजावतो अने अशुज प्रकृतिना चोवाणीआ रसने स्थानकें वेगणीउ रस करतो तिहां बंधविरोधिनी प्रकृतिमध्ये त्रसादिक शुज प्रकृतिनो बंध करतो अंतरमुहूर्त्त. यथाप्रवृत्तिकरणें वर्त्ततो पूर्वला पूर्वया स्थितिवंध घकी आगलो आगलो स्थितिवंध पदयोपमासंख्येय जागें हीन करतो अंतर मुहूर्त्त यथा प्रवृत्तिकरणे रहीं पठी अपूर्वकरणे अनंतगुण विशुद्धियें बधतो चडे, तिहां धुरणी स्थितिघात, रसघात, गुणश्रेणी, गुणसंक्रम अने अपूर्वबंध, ए पांच वानां प्रवर्त्त-

सर्व कर्मनी जेटली स्थिति शेष रही ठे तेना उपरला जागथी सागरोपम पृथक्त्व प्रमा स्थिति खंकी जघन्य तो पट्योपमासंख्येयजाग प्रमाण स्थिति खंकीने तेना दली उदयकाखनी स्थितिथी उपरली उपरली स्थितिने विषे थयोक्त असंख्यात गुणाका वधता दक्षिक संक्रमावतो जाय. एम अंतःस्थिति सर्वोत्कृष्ट दल संक्रमावे, तथा एके अंतरमुहूर्त्ते स्थिति खंरु करतो अनेक सहस्र खंरु करे; तेथी प्रथम जे रस हते तेनो अनंतमो जाग रस शेष रह्यो, वीजो सर्व खपाव्यो, एम हीन रस थया. ए कर्मदल ते जीर्ण काष्टने अग्नि सुखें दाली शके, तेम एनां कर्म पण सु निर्झाराय, तेणे असंख्यातगुणी निर्झारा वधे. ए गुणश्रेणी अपूर्वकरणे चढतां जी विशुद्धि स्थानक विचित्रपणे सत्रिकोण क्षेत्र रंधे.

तथा त्रीजुं अनिवृत्तिकरण मोतीनी खटनी पेरें ठे, एने विषे सर्व जीव एक विशुद्धियें चढे, जे जणी तिहां पण स्थितिघात, रसघात, गुणश्रेणी, गुणसंक्रम, चार वानां अपूर्वकरणनी पेरें प्रवर्त्ते, पण एटहुं विशेष जे अनिवृत्तिकरणने संख्या तमे जागें गये थके एक प्रथम स्थिति, वीजो अंतर करण, ए वेहु नवी बंधस्थिति अंतरमुहूर्त्ते प्रमाण नीपजावे. तिहां अंतर करणें अंतरस्थितिनां दल खेड खेड केटलाएक प्रथम स्थितिमध्ये अने केटलाएक उपरली स्थितिमध्ये संक्रमावे, ए संक्रमावतां वे आवली शेष प्रथम स्थिति रहे, तेवारें गुणश्रेणी निवर्त्ते, तथा वीर्ज स्थितिना दखनी उदीरणा ते आगलें कहीयें, ते पण निवर्त्ते अने एकावक्षिका शेष प्रथम स्थिति रहे, तेवारें रसघात, स्थितिघात अने उदीरणा, ए त्रण निवर्त्ते. ए प्रथम सम्यक्त्व उपजावे, तिहां उपशमविधि कश्यो. अर्हीथां अनिवृत्तिकरणें गुण संक्रमे अनंतानुबंधीथानुं दक्षिक खही प्रत्याख्यानीआ कपायादिकपणे संक्रमावतो चरम समये सर्व संक्रम करे. एम अण के० अनंतानुबंधीआ उपशमावे.

तेवार पठी मिथ्यात्वमोहनीय, मिश्रमोहनीय, अने सम्यक्त्वमोहनीय, ए त्रण दंस के० दर्शनमोहनीयने पण साथें उपशमावे, तेवारें उपशम सम्यक्दृष्टि थाप अर्हीथां जोपण वेदक सम्यक्दृष्टिने अनंतानुबंधीआ कपाय चार तथा मिथ्यात्व मोहनीयादिकनो रसोदय नथी, तोपण प्रदेशोदयनो विधि जाणवो.

ते पठी जेणे स्त्रीवेदें उपशमश्रेणी आरंजी होय, तो नपुंस के० प्रथम नपुंसक वेद खपावे, पठी पुरिसवेद्यं च के० पुरुषवेद खपावे, अने पठी ठंके के० हास्यादिक पटक, ते पठी इन्निवेद्य के० स्त्रीवेद उपशमावे अने जो पुरुषवेदें श्रेणी आरंजी होय तो प्रथम नपुंसकवेद. पठी स्त्रीवेद, पठी हास्यादिक पटक अने पठी पुरुषवेद

उपशमावे. तथा नपुंसकवेदे श्रेणी आरंजी होय तो प्रथम स्त्रीवेद, पठी पुरुषवेद, पठी हास्यादि पटक अने पठी नपुंसकवेद उपशमावे.

ते पठी दोदोएगंतिरिएसरिसेसरिसंउवसमेइ के० अप्रत्याख्यानावरण क्रोध अने प्रत्याख्यानावरण क्रोध, ए वेहु उपशमावे, ते पठी संज्वलनक्रोध उपशमावे, ते पठी अप्रत्याख्यानावरण मान अने प्रत्याख्यानावरण मान, ए वेहु उपशमावे, ते पठी संज्वलन मान उपशमावे, ते पठी अप्रत्याख्यानावरण माया अने प्रत्याख्यानावरण माया, ए वेहु उपशमावे, ते पठी संज्वलन माया उपशमावे, ते पठी अप्रत्याख्यानावरण लोच अने प्रत्याख्यानावरण लोच उपशमावे, एटले वादर संपरायनामा नवमुं गुणस्थानक पूर्ण थाय. पठी दशमा सूक्ष्म संपरायनामा गुणस्थानके रह्यो, सूक्ष्म संज्वलन लोचने स्तिबुक संक्रम. प्रकारें उपशमावीने उपशांतमोही थाय, तिहांथी जवदयें परतो अनुत्तर सुर थाय, जे जणी अवज्ञायु तथा वरु सुरायुवालो उपशमश्रेणी करे ठे. तेमध्ये अवज्ञायुवालो तो मरण पामे नहीं, अने वज्ञायुवालो जो मरे, तो अनुत्तर देव थाय, तिहां अगीआरमाथी चोथे गुणठाणे आवे, तिहां सर्व करण समकालें प्रवर्त्तावे, अने कालदयें पडे तो जिहां चढतां जे वंधादिकनो विठेद कीधो हतो, तिहां तिहां वली ते वंधादिक प्रगट करतो जाय, तथा कृपकश्रेणीथी उपशमश्रेणीनी मंद विशुद्धि ठे, ते जणी अपूर्वबंध वमणो वमणो करे. सूक्ष्म संपरायना चरम समयें नाम तथा गोत्र कर्मना शोल मुहूर्त्तनो बंध करे, वेदनीयनो चोवीश मुहूर्त्तनो बंध करे, अने ज्ञानावरणादिकनो वे वे मुहूर्त्तनो बंध करे. एम चढतां तथा उतरतां सर्व स्थानें वमणो वमणो बंध करे. एम उपशमनावीधि तथा विसंयोजनाविधि, सर्वसत्तरी नामा ठठा कर्मग्रंथना वालावबोध थकी जाणवो, तथा कर्मप्रकृतिनी टीकाथी सविस्तर जाणवो. ॥ ९७ ॥

॥ अथ कृपकश्रेणीमाह ॥ हवे कृपकश्रेणीनो विधि कहेठे. ॥

अणमिठ मीस सम्मं, तिआउ इग विगल थीण तिगुजोअं ॥

तिरि निरय थावर डुगं, साहारायव अड नपुंसि ठी ॥ ९९ ॥

अर्थ—तिहां कृपक श्रेणीनुं प्रारंजक संख्यातावर्षायुवालो कर्मभूमि जात मनुष्य प्रथम संघयणी अत्यंत विशुद्धमान परिणामी, अचिरति, देशविरति, प्रमत्त अने अप्रमत्तादिक गुणठाणे वर्त्ततो जो पूर्वधर होय, तो शुक्लध्यानं वर्त्ततो होय, अने वीजो होय तो विशुद्ध धर्मध्यानं वर्त्ततो प्रथम अण के० चार अनंतानुबंधीया कपायनी कृपणा आरंजे, तेने त्रण करणें करी खपावतां, खपावतां जेवारें अनंतमो जाग शेप रहे,

तेवारें ते जाग मिथ्र के० मिथ्यात्वमोहनीयमांहे घालीने खपावे, जेम अग्निपें अर्द्ध वलेसो इंधण त्रीजुं इंधण पामी वेहु वले. एम रूपण पण तीव्र परिणामे करी तेदस अद्वय प्रकृतिमांहे संकमावी, वेहुने खपावे. वली मिथ्यात्वनुं शेष दल रहे ते मीत के० मिश्रमोहनीयमां घाली खपावे अने मिश्रमोहनीयनुं शेष दल रहे, ते सम्यक्त्वमोहनीयमां घाली खपावे. सम्मं के० सम्यक्त्वमोहनीयनो ठेलो खंरु उकेरीने रूपककृत करणाद्धायें वर्त्ततो जो पूर्ववद्वायु तिहां मरण पामे, तो अपतित परिणामें देवगति पामे, अने पतितपरिणामें चारे गतिमांहे अवतरे. तिहां ते गतिमध्ये सम्यक्त्वमोहनीय खपावी तेना चरमप्राप्तें एक समय वेदक सम्यक्त्व लहीने, सर्व सम्यक्त्वमोहनीयने खपावी द्वायिक सम्यक्त्व लहे, एम दर्शनमोहनीय रूपणानो आरंजक मनुष्य, रूपणानी पूर्णता तो चारे गतिमध्ये करे, ते माटें द्वायिकसम्यक्त्वनो लाज, चारे गतिमध्ये संजवे, तथा वद्वायु-वालाने ए सात प्रकृति खपावी रह्या पठी जो आयु शेष रहे, तो तिहां चारित्र-मोहनीयने रूपणा करनारी श्रेणी न करे, अने अवद्वायु तो चारित्रमोहनीयनी संपूर्ण रूपणा करीने केवलज्ञान पामे. चारित्रमोहनीयनी रूपणा मांकतो प्रथम तिश्चाउ के० नरकायु, तिर्यगायु अने देवायु, ए त्रण आयु खपावे. अहींआं जो पण त्रण आयुनी सत्ता नथी, तो पण संजत्र सत्तानी अपेक्षायें रूपणा कही. जे जणी जेणे पोतपोताना चरमजवने प्रांतें आपआपणुं आयु खपावी, मनुष्यजत्र लही दर्शनमोहनीयनी रूपणा करी, शेष त्रण जवना आयुनी वंधयोग्यता मटानी ठे, तेहीज चारित्रमोहनीयनी रूपणा आरंजे. ते अपेक्षायें रूपणा कही, शेष एक मनुष्यायुज उदय तथा सत्तायें वर्त्ते ठे.

तेवार पठी अपूर्वकरणनामा आठमुं गुणगणुं रूपणाने अर्थें करी नवमा अनि-
 वृत्ति गुणगणाना नव जाग करी तेने वीजे जागें इग के० एकेंद्रियजाति, विगल के०
 विकलेंद्रियजाति त्रण, एवं जाति चार तथा श्रीणतिग के० श्रीणद्धीत्रिक, उजोथं
 के० उद्योतनाम कर्म, तिरिनिरयथावरडुगं के० तिर्यंचद्विक, नरकद्विक, यावर अने
 सूक्ष्म, ए स्यावरद्विक, साहारायव के० साधारणनाम, आतपनाम, ए शोख प्रकृति
 खपावे. कोइएक आचार्य कहे ठे के ए शोख प्रकृति खपावतो वच्चे अरु के०
 अप्रत्याख्यानीय तथा प्रत्याख्यानीय आठ कपाय खपावीने पठी ए शोख प्रकृति
 खपावे, अने कोइ एकआचार्य कहे ठे के, ए शोख प्रकृति खपाव्या पठी वीजे जागें
 आठ प्रकृति खपावे, ते पठी नपुंसिद्धी के० नपुंसकवेद दाय करे, ते पठी द्वीवेद
 दाय करे. ॥ एए ॥

उग पुम संजलणा दो, निहा विग्धावरण खए नाणी ॥

देविंद सूरी लिहिअं, सयगमिणं आय सरणछा ॥ २०० ॥

अर्थ—पठी उग के० हास्यादिक ठ प्रकृति खपावे, पठी पुम के० पुरुषवेद खपावे, तिहां जो स्त्रीवेदें द्यपकश्रेणी आरंजे तो प्रथम नपुंसकवेद खपावे, पठी पुरुषवेद खपावे, पठी हास्यादिक ठ प्रकृति खपावे, अने ते पठी स्त्रीवेद खपावे, अने जो नपुंसकवेदें श्रेणी आरंजे तो पहेळुं अनुदीरण पण स्त्रीवेद खपावे, पठी पुरुषवेद खपावे, पठी हास्यादिक ठ प्रकृति खपावे, ते पठी नपुंसकवेद खपावे, अने जो पुरुषवेदें श्रेणी आरंजे, तो प्रथम नपुंसक वेद खपावे, पठी स्त्रीवेद खपावे, पठी हास्यादिक ठ प्रकृति खपावे, ते पठी पुरुषवेद खपावे.

हमणां जे पुरुषवेदें श्रेणी आरंजे, ते स्त्रीवेदद्वय साथें पुरुषवेद तथा हास्यादिक ठ प्रकृतिनो बंध व्यवघेद करे, तिहां नोकपायनां दल वे आवळी शेष हुंते वेद पत-
द्र्यह न थाय, तेथी संज्वलन क्रोधमांहे संक्रमावे, एम जे अंतरमुहूर्त्तें हास्यादि पदक क्षीण थाय, ते समयें पुंवेदनो बंध, उदय अने उदीरणा विघेद थाय, अहींआं वे आवळी वांध्युं जे पुरुषवेद दल, ते विना वीजुं सर्व क्षीण थयुं ठे.

हवे अवेदक थको क्रोध वेदतो स्थिति अज्ञाना त्रण जाग करे. एक अश्वकर-
णाळा, वीजो कीटीकरणाळा, त्रीजो वेदनोळा, तिहां प्रथमाळायें वर्चतो पुरुषवेद पण समयोन वे आवळि काळे गुण संक्रमे, संक्रमावतो, संक्रमावतो, ठेहेळे समयें सर्व संक्रमे; संक्रमावे. अहींआं पुंवेद क्षीण थयो, अने अश्वकरणाद्धा पूर्ण थयो, ते पठी वीजा कीटीकरणाळायें प्रवेश करे, तिहां एकेका कपायनी अनंती कीटी पटले खंरु करे, ते अनंती पण असत्कटपनायें चार कटपीयें, तो पण संजलणा के० संज्वलना चार कपाय मध्यें जो क्रोधोदयें पन्निवजतां शोल अने मानोदयें पडिवजतां वार तथा मायोदयें पन्निवजतां आठ अने लोचोदयें पडिवजतां चार कीटी होय, ते मांहेळुं एकेक कीटीनुं दल गुण संक्रमें, संक्रमावतो एक चरम कीटी रहे, तिहां संज्वलन क्रोधनो बंध, उदय अने उदीरणा विघेद थाय, परंतु सत्तायें ठेहेळुं वांधेळुं वे आवळी मात्र रहुं ठे तेने पण माननी प्रथम स्थिति कीटीदलमां क्रोधना दलने आकर्षिने तिहां गुण संक्रमे, संक्रमावे, चरम समयें सर्व संक्रमे, संक्रमावे, तेवारें तिहां क्रोध क्षीण थयो. ए रीतें संज्वलना माननी कीटी पण उपरळी स्थितिमांहेथी नीची स्थितिमांहे उतारी वेदतो गुण संक्रमे, संक्रमावतो, संक्रमावतो, जेवारें चरम पटले ठेहेळी कीटी रहे, तेवारें तेने मायामांहे संक्रमावी खपावे. तेम

मायाती पण चरम कीटी, संज्वलना लोचनी प्रथम कीटीमाहे संक्रमात्री-खपावे, संज्वलन कीटीनुं दल प्रथम स्थितिगत करी वेदें, ते वेदतो आगली कीटीनुं दल तेनी सूक्ष्मसूक्ष्म कीटी करे, ते पण त्यांलगें करे के, ज्यांलगें संज्वलन लोचनी बीजी कीटी समयाधिक आवली मात्र रहे, तिहां संज्वलन लोचनो वंघ व्यवछेद थाय; तथा वादर कपायनो उदय अने उदीरणा पण व्यवछेद थाय, अनिवृत्तिगुणस्यानकनो काल पण व्यवछेद थाय. ए त्रण साथें व्यवछेद थाय.

ते पठी सूक्ष्मसंपराय कीटीदल प्रथम स्थितिगत करी वेदे, तेथी तेने सूक्ष्मसंपराय गुणठाणुं कहीयें. तेना संख्याता जाग जाय, तिहां लगें मोहनीयमाहे स्थितिघातादिक पांच पदार्थ प्रवर्त्ते. जेवारें एक जाग शेष रहे, तेवारें स्थितिघातादिक पांच पदार्थ विरमे. शेष ज्ञानावरणादिक कर्मना स्थितिघातादिक रहे, तिहां अपवर्त्तना करणें करी सूक्ष्मसंपराय अस्त्रा जेटलो लोच करे, ते संज्वलनो लोच आवली मात्र रहे, तेवारें उदीरणा टखे, ठेहेली आवलीयें उदय करी वेदी खपावे. एम सूक्ष्मसंपरायना चरम समयें सर्व मोहनीयने क्षीण करी क्षीणमोही थयो.

तिहां जेम कोइएक तारु पुरुष, महोटी समुद्र तरता थको वचमां छीप पामी विश्राम लेइ वली आगल तरवा मांडे, तथा कोइएक योद्धो पुरुष, महासंप्राम करतो शत्रुने हणतो हणतो थाके, तेवारें वली विश्राम लेइ समूलगो शेष शत्रु जीतवाने सज्ज थाय. तेम ए जीव पण सवल दुर्जय शत्रु जे महामोह तेने जीपतो संप्राम करतो करतो थाको, तेमाटें ते यथाख्यात चारित्ररूप विश्रामस्यानक पामी वडी शुक्लपानना बीजा पादें प्रवर्द्धमान वीर्यवंत थयो थको अंतरमुहूर्त्तना ठेहेखा वे समयमप्यें प्रथम समयें निहा के० नेडा अने प्रचला, ए वे प्रकृति खपावे, अने ठेहेषे समयें विग्धावरणखए के० पांच अंतराय, पांच ज्ञानावरण, चार दर्शनावरण, ए चांद प्रकृति खपावी, निश्चय नयें वारमा गुणठाणाने ठेहेखे समयें नाणी के० केवळ ज्ञानी थाय, अने व्यवहार नयने मतें तेरमा गुणठाणाने प्रथम समयें केवलज्ञानी थाय. एम प्रेशठ प्रकृतिनो दपणाविधि कळो. ए दपकश्रेणीने संदोपें कही एनो वित्ताठठा कर्मप्रयना वासावबोधमां लक्ष्यो ठे, तेमाटें अहींथां थोडा चोखें घणुं जाणुं.

ए सधुशतक एवे नामें पांचमो कर्मग्रंथ जे जणी महोटी शतक श्रीशिवशर्ममंवरिक्त जोइने तथा पंचसंग्रह, कर्मप्रकृति प्रमुख शास्त्र तथा चूर्णिका प्रमुख घडाग्रंथ जोइने परमयुक्त गडाधिराज तपाविरुद प्रवर्त्तक, महावेरागिकशिरोमणि, जडा-रक श्रीजगदंजरीश्वर चरणकमलपोराखंवायमान सर्वांगमिकचक्रवर्त्ति विरुदधारक अनेक विद्यानंद धर्मकीर्त्ति प्रमुख बहुश्रुत परिवार परिश्रुता आरुदिनरुत्य मूरुति

चैत्यवंदनादि ज्ञाप्यत्रितय संघाचारादि तर्हति लघुउपमिति जवप्रपंचायनेक ग्रंथ
सूत्रेण सूत्रधारायमान तपागद्याधिराज जट्टारक श्री देविंदसूरिलहिअं के० देवें-
द्रसूरिश्वरं लख्यो. सयगमिणं के० शतक एवे नामें ग्रंथ, ते आयसरणछा के०
पोताना आत्माने संचारवा निमित्तं लख्यो. ते सर्व संघने सुखदायक थाजो.
॥ इति समुच्चयार्थः ॥ १०० ॥

॥ अथ प्रशस्तिः ॥

१ ॥ श्रीवीरपटेश्वरमौलिमौलिः, कलालयोऽज्ञानतमोविनाशी ॥ अचूतपाख्यातिसुकौमुदी-
चूत् सूरिर्जागञ्ज इति प्रसिद्धः ॥ १ ॥ तत्पटपुष्करविज्ञासनराजहंसो, ह्योऽनवद्य-
वचनस्थितराजहंसः ॥ देवेंद्रसूरिरजवद्भवतापजेदी, वेदीव दीव्यतिपरानुजवस्य यज्ञी
॥ २ ॥ यद्ज्ञानादिवियुक्तेषु, प्रियमेलकतामगात् ॥ श्रीमदेवेंद्रसूरीणां, वचस्तीर्थ
पुनातु वः ॥ ३ ॥ श्रीमदेवेंद्रगुरो, र्मलयगिरिगुरोर्गिरां गुरुत्वमहो ॥ आताडुन्नयति
शिवः खन्नमनात्तांस्तु पातयति ॥ ४ ॥ सुवर्णा सत्पदन्यासा, साळंकारासुरेंद्रगोः ॥
श्रवतेऽर्थपयोधारां, मंददोधाऽपि नोदिता ॥ ५ ॥ इति शतकटवार्थं प्रार्थनां प्राप्य
किंचि, दल्लिखमिह्मदोपामग्रजस्यार्थसारं ॥ छि शशि घन मितेऽदे निर्दिशे निर्दि-
शेयं, यदिह जवति दुष्टं तद्बुधाः शोधयंतु ॥ ६ ॥ विबुधगुरुवर्णितयश, स्तोमयश
स्तोमगुरुशिष्याणुः ॥ जयस्तोमोऽलिखदेनां, जापामात्मस्मृतौ शतके ॥७॥ इति प्रशस्तिः ॥

॥ इति श्री यशःस्तोमकृत वालाववोधसहितः
शतकनामा पंचम कर्मग्रंथः समाप्तः ॥

॥ अथ ॥

॥ श्रीचंद्रमहत्तराचार्यप्रणीत सप्ततिका नामा षष्ठः कर्मग्रंथः समारच्यते ॥

॥ तत्र प्रथमं ॥

॥ वालावबोधकारकृत मंगलाचरणम् ॥

॥ अर्थावृत्तम् ॥

॥ प्रणिपत्य पार्श्वदेवं, स्मृत्वा स्वगुरुं गिरं च जागवतीं ॥ सप्ततिकायाव्याख्यां, कुर्वेऽहं वालवोधार्थं ॥ १ ॥ मत्तोपि मंदमतयो, न जानते येहि चूर्णिटीकोक्तीः ॥ तद्वोधानुग्रहधी, विषयोयलः शुन्नोयंतत् ॥ २ ॥ केचित्परात्मसंवि, छिकला विकलाः कलौ खलायंते ॥ तेज्यो न कापि ज्ञीतिः, संतः संतोषजाजश्चेत् ॥ ३ ॥ श्रीहृषसोमविदुधान्, सुयशः सोमाजिधानकविश्रेष्ठान् ॥ नत्वा सप्ततिकाया, लिखामि जनज्ञापया व्याख्याम् ॥ ४ ॥ प्रथम श्रीपार्श्वनाथ परमेश्वरने नमस्कार करीने पोताना दीक्षागुरु अने विद्यागुरु, तेनां पदकमलने नमीने, महारा थकी जे तुष्टबुद्धिना धणी, जेने टीका अने चूर्णीयं करी अर्थ समजवामां न आवे, तेवा पुरुषोना हितने अर्थे सत्तरी नामा ठठा कर्मग्रंथनो वालावबोध लखुं तुं.

॥ मूल गाथा ॥

सिद्ध पएहिं महत्वं, बंधोदय संत पयडि छाणाणं ॥

बुद्धं सुण संखेवं, नीसंदं दिठि वायस्स ॥ १ ॥

अर्थ—सिद्ध के० अचल एटले कोइथी खोटा करी न शकाय, एवा पएहिं के० पद ठे जेने विपे, एवा कर्मपाहुडा, कर्मप्रकृति, अने कम्मपयनी प्रमुख जे ग्रंथ जे जणी तेनां पद सर्वज्ञ जापित ठे ते कोइथी पण खंडी शकाय नहीं; त्यां महत्वं के० महोटा अर्थ एटले घणा अर्थ ठे जेने विपे तिहांधी बंधोदयसंतपयमिछाणाणं के० बंध, उदय अने सत्तापणे परिणमा जे कर्मनी प्रकृति, तेना स्थानकनो संखेवं के० संक्षेपे एटले थोडे अक्षरें घणो अर्थ समजाय, अथवा विस्तारवंत अर्थ साथे थोडा मांहे आणीने एवी रीते वचन रचना प्रकारें, करी बुद्धं के० कहेसुं, तेजणी हे । शप्य ! तुं सुण के० सावधान थइने सांजल, पण ते संक्षेप केवो ठे ? ताके—दिठिवायस्स के० दृष्टिवाद एटले समस्त जिनागरूप समूह, तेनुं नीसंदं के० जरुणं ठे, जे जणी वारसुं अंग दृष्टिवाद ठे तेना एक परिकर्म, बीजुं सूत्र, त्रीजो पूर्वानुयोग, चोथो पूर्वगत अने पांचमी चूलिका, ए पांच अधिकार ठे. तेमांहे चोथो पूर्वगतनामा अधिकार ठे, तेने

विषे चौद पूर्व ठे. ते माहेलुं वीजुं अग्रायणीनामा पूर्व, ते मध्यं चौद वस्तुपरिमाण ठे, ते माहेला पांचमा वस्तुपरिमाणमां वीश पाहुना ठे. पाहुडा एटले अधिकार विशेष जाणवो. ते वीश पाहुनामांहेलो चोथो कर्मप्रकृतिनामा जे पाहुडो ठे, ते चोवीश अनुयोगद्वारसहित ठे, ते पाहुडा थकी वंधोदयसत्तापणे परणमी जे कर्मनी प्रकृति, तेनां स्थानकनो संवेध एटले विचार ते संक्षेप थकी हुं कहीश, एटले ए शास्त्रपरंपरायें सर्वज्ञ जापित ठे, ते जणी सहुने प्रमाण होय

अथवा वीजे अर्थें सिद्ध के० स्वसमय प्रसिद्ध जे पद के० चौद जीवस्थानक, चौद गुणगणां इत्यादिक पद ते आश्रयी वंध, उदय अने सत्ताये प्रकृतिस्थानक सज्ञाव आश्री संक्षेप बोलीश, तथा संवेध एटले विचार अथवा संवेध एटले परस्परें वंध, उदय, सत्तानुं जोडवुं, दृष्टिवाद के० द्वादशांगीनुं रहस्य अथवा दृष्टिवादनी अपेक्षायें ए सत्तरी प्रकरण विंशुआ समान ठे, ते हे शिष्य ! तुं सांजल.

तिहां आत्मप्रदेशने कर्म परमाणुनी सायें अग्नि लोहनी पेरें सर्वांशे मसवुं, तेने वंध कहीयें. ते कर्म परमाणुना शुचाशुच रसनुं जोगववुं तेने उदय कहीयें. तेदवा पांप्या तथा संक्रम्या जे परमाणु, ते जिहां लगें निर्झरे नहीं, तिहां लगें तेने जे सज्ञाय, तेने सत्ता कहीयें, अने प्रकृति स्थानक एटले समुदाय, जेम के वे, वण, चार, पांच इत्यादिक प्रकृतिना थोकना ते ज्यां लगें जेटला होय, त्यां लगें तेटला प्रकृतिनां स्थानक जाणवां, ए सर्वनो विचार, तेनो संक्षेप एटले थोडे अक्षरें घणो अर्थ सम जाय तेयी रीतें कहीशुं, पण ते संक्षेप केवो ठें ? तोके-महत्त के० घणा अर्थ ठे जेमां एवो ठे. अर्हीथां वंधोदय सत्ता प्रकृतिस्थान कहेशुं ते अज्ञिधेय जाणवुं, अने अज्ञि-धायक शास्त्र तेने वाच्यवाचक जाव, ए संबंध जाणवो. तथा ए ग्रंथें अधिकारी कर्मनी वंधोदय प्रकृति स्थाननी विवेचनाथी महा अधिकारी मोक्षार्थी जीव जाणवा, अने तें कर्मविचारनुं जे समजवुं ते अवांतरप्रयोजन जाणवुं तथा महाप्रयोजन अथवा परंप-राप्रयोजन तो मोक्ष जाणवुं. एम अज्ञिधेय, संबंध, अधिकारी अने प्रयोजन, ए चार वानां ग्रंथने आरंजें कहेवां ॥ २ ॥

कइ वंधंतो वेद्यइ, कइ कइ वा संत पयडि वाणाणि ॥

मृत्तुत्तर पर्गईसु, जंग विगप्पा मुणेअवा ॥ २ ॥

अर्थ-एवुं आचार्यें कहे थके, हवे शिष्य पूठे ठे के हे जगवन् ! कइबंधंतोवेअइ के० केटखी प्रकृति बांधतो थको जीव केटखी प्रकृति वेदें, एटले अनुजये, वा के० अथवा कइकइ के० केटखी केटखी प्रकृति बांधतां तथा केटखी प्रकृति वेदता परां संतपदविनापारि के० केटखी केटखी प्रकृतिनुं सत्तास्थानक होय ? एवो शिष्यें प्रश्न

कीधे धके मूलोत्तर प्रकृतिने विषे प्रत्येक बंधोदय सत्तानो संवेध कहेवो, ते आश्रयी डुकर जाणीने हवे आचार्य सामान्ये प्रत्युत्तर कहे ठे. मूलोत्तरपगईसु के० मूलप्रकृति ज्ञानावरणीयादिक आठ अने उत्तरप्रकृति एकसो ने अठावन्न, तिहां बंधोदय सत्ताये प्रकृतिनो संवेध विचारतां जंगविगप्पा के० जांगाना विकल्प अनेक उपजे ठे, ते आ प्रकरणे विषे लेशधी आगल देखानुशे. तिहांधी मुणेश्रवा के० जाणवा. तेमच्यें प्रथम मूलप्रकृति आठ, बीजो बंधोदय सत्ताये प्रकृति स्थाननी संख्या, त्रीजो तेनो परस्पर संवेध, ए त्रण अधिकार, चौद जीवस्थानक तथा चौद गुणगणे विवरीने कहेवा. तिहां प्रथम उंचें मूलप्रकृति आठनां नाम, व्युत्पत्ति तथा स्वरूप टीकाकार देखाडे ठे.

प्रथम ज्ञानावरणीय कर्म कहे ठे. जे धकी घटादिक अर्थ जाणीचें, तेने ज्ञान कहीचें, अथवा जे जाणवुं, ते ज्ञान कहीचें, तथा सामान्य विशेषात्मक उचयरूप एक वस्तु ठे, ते मांहे विशेषांश ग्रहणात्मक जे अवबोधक प्रकाश, ते ज्ञान कहीचें. तेना आवरण आठादक जे-कर्मवर्गणाना पुजल मांहे ज्ञान आवरवानो खजाव ठे. केनी परें ? तोके-जेम लोचनने तेजनुं आवरण वलादिक ठे ते जेम जेम सघन होय, तेम तेम आंखनुं तेज मंद, मंदतर धाय. तेवी रीतिं जेम जेम ज्ञानावरणी सघनता होय, तेम तेम आत्मप्रकाश ढंकाय, ते प्रथम ज्ञानावरणीय कर्म जाणवुं.

वीजुं दर्शनावरणीयकर्म, ते शुं कहीचें ? तोके-देखीचें जेणें करी अथवा देखवुं तेने दर्शन कहीचें. सामान्यविशेषोन्नयात्मक वस्तु विषयुं जे जाति गुण क्रियादिक संयोजना हीन केवल धर्म मात्र ग्राहक जे सामान्यांशावबोध, ते दर्शन कहीचें, तेने आवरवानो खजाव जे कर्म पुजलनो ठे, तेने दर्शनावरणीयकर्म कहीचें. जेम पोळीउं झूर धाय तो राजानुं दर्शनमात्र धाय, तथा जे राजानुं दर्शन अजिज्ञापतो पुरुष पण ज्यांसुधी पोळीआने अजिप्रेत न होय तो तेने वळे राजाने मलवानी श्वा ठतां पण राजाने मलवा न दीचे, तेम पोळीआ समान जे दर्शनावरणीय अने ज्ञानावरणीय कर्म तेणे करी खरड्या एवा जे घटादि पदार्थ तेनुं दर्शन जीवरूप राजाने न होय. अर्हीआं ग्रंथनी साख लखीचें ठैचें. "दंसणस्तीवे जीवे, दंसणघाय करेइ जे कम्मं ॥ तं पन्हिहारसमाणं, दंसणावरणं जवे वीयं ॥ १ ॥ जह रत्तो पडिहारो, अणजिप्पे-अस्स तोउ खागस्स ॥ रत्तोतह दरिस्तावं, न देइ दहुंपि कामस्स ॥ २ ॥ जह रायाणा जीवो, पन्हिहारसमंतुं दंसणावरणं ॥ तेणहिं वंभगेणं, न पिणए सो घडाइअं ॥ ३ ॥

त्रीजुं वेदनीकर्म ते शुं कहीचें ? जेने प्रथम आड्हाद तथा त्रिपादरूपें अनुजवीचें, जेम मधुचें खरनी तरवारनी धारनुं चाटवुं ते प्रथम चाटतां आड्हाद धाय, अने

पत्नी जीव वेदाय तैवारं विपाद आय, तेम शातावेदनीयने प्रांतं अशातावेदनीयहोय, एवो जे कर्म पुज्जनो स्वजाव ते त्रीजुं वेदनीयकर्म जाणवुं.

चोथुं मोहनीयकर्म ते शुं कहीयें ? जे मोहें मुंजाय तेथी हिताहित न जाणे, जेम के आटहुं चूहुं, आटहुं रूहुं, एम न जाणे इत्यादिक विवेक रहित आत्माने करे, जेम मदिराइव्यें करी जीवने घेलापणुं प्राप्त आय, तेथी हिताहित विचार शून्य करे एवो जे कर्मपुज्जनो स्वजाव, ते चोथुं मोहनीयकर्म जाणवुं.

पांचमुं आयुःकर्म ते शुं कहीयें ? तोके—जे हेडनी पेरं प्रकृति बंध आय, देवादि-कनी गति बांधी त्यां जावा वांततो होय ता पण ज्यांलगें इह जवायु चोगत्रुं हांप त्यांलगें न जइ शके. एवो जे कर्मपुज्जनो स्वजाव ठे, तेने पांचमुं आयुः कर्म कहीयें.

ठहुं नामकर्म, ते शुं कहीयें ? के जे परमात्मरूपी जीवने पण देव, नरकादिक तथा एकेंद्रिय, बेंद्रिय, तेंद्रियादिक जातिपणे हीन विशेष करी घोळावीयें, नमावियें: जेम चितारो अनेक वानें करी हाथी, घोमा, माणस इत्यादिकनां रूप आसले, तेम नामकर्म पण जिन्न जिन्न प्रकारें देव, नारकादिक स्वरूपें जीवना पर्याय करावे, एवो जे कर्मपुज्जनो स्वजाव ठे, तेने ठहुं नामकर्म कहीयें.

सातमुं गोत्रकर्म ते शुं कहीयें ? तोके—जे थकी जातिकुलादिक उचतायें करी गुणनुं स्थानक होय, पूजा पामे, अने जातिकुलादिक हीनतायें करी लोकमांहे निंदा पामे, पूजा न पामे, एवो जे कर्म पुज्जनो स्वजाव ठे, ते सातमुं गोत्रकर्म जाणवुं. जेम कुंनकार जखा घमा करे, तो लोकमांहे तंछल, फूल, कुंकुमे करी पूजा पामे, अने मदिरानां ग्यानक जूनखा घडा करे, तो ते लोक मध्यें निंदा पामे. तेम जीव उचेंगांत्रने उदयें उचम जानिकुलने प्रजायें रूप बुध्यादिकें हीन थको पण मान महत्त्व पामे, अने हीन जात्यादिक थवशुणें करी जो पण सुबुद्धिमान् होय तो पण लोकमांहे देखनीय होय.

आठमुं अंतराय कर्म, ते शुं कहीयें ? के जेणे करी जीवें दान, खान, योग, उपजोग, धीर्षादिकनी सन्धि ह्णायें, निवारीयें; जेम राजा, धन धान्यनो धणी उठा पण जंदारीना दीधा विना वस्तुनां दान, खान, जोग करी न शके, तेम जीवरूप राजा पण जंदारीरूप अंतरायकर्मना विवर लखा विना दानादिक सन्धि न पामे, ते नदी जे, कर्मपुज्जनी दानादिक सन्धिने ह्णवानो स्वजाव ठे, तेने आठमुं अंतराय कर्म कहीयें. षट्ठे आठ कर्मनां मूखनाम तथा स्वरूप अने सहाय कर्मा.

इये बंध, उदय अने सनायें प्रकृतिनां स्थानक कहे ठे. तिहां मूल आठ प्रकृतिनां बंधनी अपेक्षायें आठ, सान, व अने एक, एयें चार प्रकृतिस्थानक होय. अने उद-

यापेक्षायें आठ, सात अने चार, ए त्रण प्रकृतिस्थानक होय, अने सत्तानी अपेक्षायें पण आठ, सात अने चार, ए त्रणज प्रकृतिस्थानक हाय.

तिहां जेवारें जीव सर्व कर्म बांधे, तेवारें आठ प्रकृतिनुं बंधस्थानक होय, ते जघन्य तथा उत्कृष्ट अंतरमुहूर्त्त रहे, केम के आयु बांधतां थकां जीवने ए बंधस्थानक होय अने आयुनो बंधकाल तो निरंतरपणे जघन्य तथा उत्कृष्टो अंतरमुहूर्त्तज होय, तेथी ए बंधस्थानकनो काल पण अंतरमुहूर्त्तनो जाणवो.

हवे ते मांहेथी जेवारें जीव, आयु न बांधे, तेवारें सात प्रकृतिना बंधस्थानकें होय, तेनुं कालमान पण जघन्यथकी तो अंतरमुहूर्त्त प्रमाण जाणवुं. कारण के कोइएक अंतरमुहूर्त्तायुवालो जीव, पोताना आयुष्यनो त्रीजो जाग थाकतो रहे, तेवारें परजवायुनो बंध करे, माटें तिहां आठ प्रकृतिनो बंध करी वली सात प्रकृतिना बंधस्थानके आव्यो, तिहां वली कांइएक न्यून अंतरमुहूर्त्तना त्रीजा जाग पर्यंत सात प्रकृतिनो बंध करतो, सात प्रकृतिना बंधस्थानकें रहीं, वली मरण पामी अंतरमुहूर्त्तायुपणे अवतस्यो, तिहां पण ते आयुना वे जाग पर्यंत सात प्रकृतिनो बंध करे, पठी त्रीजा जागने धुरें आयु बांधे, तेवारें आठ प्रकृतिना बंधस्थानकें आवे. एम अंतरमुहूर्त्तनो जघन्य काल कह्यो, अने उत्कृष्टो तो तेत्रीश सांगरोपम ठम्मासे ऊणा ते वली अंतरमुहूर्त्तोन पूर्वकोटी वर्षना त्रीजा जागें अधिक एटलो काल होय, ते आवी रीतें—कोइएक जीव, पूर्वकोटी आयुवालो पोताना आयुष्यनो त्रीजो जाग थाकते अंतरमुहूर्त्त पर्यंत तेत्रीश सांगरोपम देवायुनो बंध करे. तिहां आठ प्रकृतिना बंधस्थानें रहीं, वलतो पूर्वकोफीनो त्रीजो जाग, अंतर मुहूर्त्तें ऊणो रहे, त्यां लगें सात प्रकृतिना बंधस्थानकें रहीं, तिहांथी चवी, देवता थाय. तिहां पण तेत्रीश सांगरोपम ठम्मासें ऊणा एटला काल पर्यंत तो सात प्रकृतिनो बंध करे. शेव ठम्मास आयु विशेष रहे, तेवारें वली परजवायु बांधे. तिहां आठ प्रकृतिना बंधस्थानकें आवे, ते जणी उत्कृष्टथी एटलो काल संजवे वे.

अने जेवारें मोहनीय अने आयु विना चाकी ठ प्रकृतिनो बंध सूक्ष्मसंपरायनामा दशमे गुणठाणे करे, तेवारें ते बंध जघन्य तो एक समय लगें होय. ते केम के कोइएक जीव, उपशमश्रेणी करी दशमुं गुणठाणुं एक समय लगें स्पर्शी, तिहां जव्हायें दशमे गुणठाणेज मरण पामीने अनुत्तर देव थाय, तिहां वली अक्विरति सम्यक्हृष्टिपणे सात प्रकृतिनो बंधक होय, ते अपेक्षायें जघन्य एक समय अने उत्कृष्ट तो अंतरमुहूर्त्त काल प्रमाण होय, ते केमके दशमा गुणठाणानुं उत्कृष्ट एटलुंज कालमान वे. तिहां ठ प्रकृतिनोज बंध होय, ते अपेक्षायें वेवुं.

तथा एक वेदनीयकर्मनो बंध, अग्नीधारमे, चारमे अने तेरमे गुणगणे होय, अर्हीआं पण जघन्य तो पूर्वली परं एक समय लगें होय. अर्ही अग्नीधारमुं गुणगणुं एक समय लगें स्पर्शी, जव्हयें मरण पामे, तेनी अपेक्षायें एक समय सेतुं. अने उत्कृष्टं तो देशें ऊणी पूर्वकोटी वर्ष प्रमाण, एक वेदनीयनो बंध होय. केमके कोइएक जीव पूर्वकोटी आयुष्यनो धणी सात महीना माताना उदर मांहे रहीने शीघ्र जन्मे; जन्मथकी आठ वर्षने अंतें चारित्र लेइ, रूपकश्रेणीयें चढी, केवडज्ञान पामे. तिहां एकज वेदनीय कर्मनी प्रकृतिना बंधस्थानके देशें ऊणी पूर्वकोटी वर्ष पर्यंत रहे, ते अपेक्षायें सेतुं.

ह्ये कयुं कयुं कर्म बांधतां कयां कयां बंधस्थानक होय? ते कहे ठे. अर्हीआं जाप्यनी गाथा लखीयें ठेयें “ आठमि छ माहे छ, सत्त एक सग थवा तइए ॥ यद्यत्तयंमि यद्यंति, सेसएसु ठ सत्त छ ॥ १ ॥ ” आयुःकर्म बांधतां एक आठ कर्मतुं बंध स्थानक होय, अने मोहनीय कर्म बांधतां एक आठतुं, बीजुं साततुं, ए वे बंध स्थानक होय. प्रीजुं वेदनीय कर्म बांधतां आठ, सात, ठ अने एक, ए चार बंधस्थानक होय. शेष ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, नाम, गोत्र अने अंतराय, ए पांच फर्मना पांचें आठ, सात अने ठ, ए षण बंधस्थानक होय.

ह्ये उदयस्थानक षण कहे ठे. आठ, सात अने चार, ए षण उदय स्थानक ठे. तिहां मरे आठे कर्मने उदयें पहेसुं आठतुं उदय स्थानक होय. ए अतव्यनी अपेक्षायें अनादिश्चनंत जागे सेतुं, अने जव्यनी अपेक्षायें अनादि सांत जागे सेतुं. तथा कोइएक जीव, उपशमश्रेणीयें चढी तिहां मोहनीय विनां सात कर्मतुं उदय स्थानक स्पर्शी, वसी तिहांथी परतो आठतुं उदयस्थानक स्पर्शें, तेनी अपेक्षायें गादि मांत नागें सेतुं. ए जघन्य तो अंतरमुहूर्त काळ प्रमाण जाणयो. केमके कोइएक जीव, वसी मुहूर्तानंतें श्रेणी पक्रियजे, तेनी अपेक्षायें सेतुं. तथा उत्कृष्टो तो देशें उत्तरो अर्धे पुनत्र पगवत्त काळ जाणवो, जे जणी उत्कृष्टथी फरी उपशमश्रेणी पक्रियजवतुं षट्सुंज अंतर ठे, केम के सम्यक्त्व पाव्या पर्त। संसारमांहे रदेयानो उत्कृष्टो काळ षट्सुंज होय, तेउला काळ पर्यंत आठनो उदय होय, तथा मोह विना मान कर्मतुं बीजुं उदय स्थानक, ते अग्नीधारमे गुणगणेंज होय. ते जघन्यथी तो एक समय लगें होय, जे जणी कोइएक जीव, एक समय मात्र अग्नीधारमुं गुणगणुं स्पर्शनि मरण पामे, तेनी अपेक्षायें जाणवुं. अने उत्कृष्ट तो अंतरमुहूर्त पर्यंत रहे. केम के अग्नीधारमा अने वाग्मा गुणगणानो काळ षट्सुंज ठे, अने तिहांत्र ए मान प्रकृतिनुं उदय स्थानक षण होय. तथा चार घानीयां कर्म ह्य कया वी

नाम, गोत्र, आयु अने वेदनीय, ए चार जवोपग्राही कर्मनो उदय, तेरमे, चौदमे गुणठाणे होय, तिहां जघन्य तो अंतरमुहूर्त्त पर्यंत रहे, अने उत्कृष्टी तो देशें ऊणी पूर्वकोनी वर्ष पूर्वली परें जाववां.

हवे कश् प्रकृतिने उदयें केटलां उदयस्थानक लाजे? ते कहे ठे. मोहनीय कर्मने उदयें एकज आठ प्रकृतिनुं उदयस्थानक लाजे, तथा ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय अने अंतराय, ए त्रण कर्मने उदयें तो आठनुं अने सातनुं, ए वे उदयस्थानक लाजे, अने वाकीना चार कर्मने उदयें तो दशमा गुणठाणा लगें आठनुं उदयस्थानक होय, तथा अग्नीआरमे अने वारमे गुणठाणे सातनुं उदयस्थानक होय, अने तेरमे तथा चौदमे गुणठाणे चार कर्मनुं उदयस्थानक होय. एवं त्रण उदयस्थानक चार कर्मने उदयें होय.

हवे आठ, सात ने चार, ए त्रण सत्तास्थानक कहे ठे. तिहां आठ कर्मनी सत्तानुं स्थानक, अग्नीआरमा गुणठाणा लगें होय, ए अचव्यनी अपेक्षायें अनादि अनंत अने जघ्यनी अपेक्षायें अनादि सांत जांगें होय. तथा मोहनीय द्वय कखा पठी सात कर्मनुं सत्तास्थानक, वारमे गुणठाणे अंतरमुहूर्त्त लगें होय. तथा चार घातीयां कर्मने द्वयें चार कर्मनुं सत्तास्थानक, तेरमे तथा चौदमे गुणठाणे होय. ते जघन्यधी तो अंतरमुहूर्त्त पर्यंत अंतगड केवलीनी अपेक्षायें जाणवो, अने उत्कृष्टी तो देशें ऊणी पूर्वकोटी वर्ष प्रमाण जाणवो.

हवे कश् कश् प्रकृतिनी सत्तायें कयां कयां सत्तास्थानक होय, ते कहे ठे. एक मोहनीयनी सत्तायें आठ कर्मनुं सत्तास्थानक होय, मोहनीय विना वीजां घातीआं त्रण कर्मनी सत्तायें आठनुं तथा सातनुं, ए वे सत्तास्थानक होय, अने चार अघाती-आंनी सत्तायें आठ, सात अने चार, ए त्रणे सत्तास्थानक होय ॥ १ ॥

॥ हवे मूल आठ कर्मनो वंध, उदय, सत्ता स्थानकनो परस्पर संवेध कहेठे. ॥

अथ विह सत्त उव्वं, धएसु अठे व उदय संतंसा ॥

एग विहे ति विगप्पा, एग विगप्पा अवंधंमि ॥ ३ ॥

अर्थ—अथविहसत्तउव्वंधएसु के० अथविध वंधक, सत्तविध वंधक अने पशुविध वंधक, ए त्रण वंधकने विषे प्रत्येके अठेवउदयसंतंसा के० आठे कर्म प्रकृति उदय अने सत्तायें पामीयें. अहीं त्रण जंग थया. ते देख्वाडे ठे. प्रथम आठनो वंध, आठनो उदय, अने आठनी सत्ता, ए जांगो आयुबंध काळें अंतरमुहूर्त्त प्रमाण मिथ्यात्वधी मांकीने अप्रमत्तगुणठाणा लगें जाणवो. तथा सातनो वंध, आठनो उदय अने आठनी सत्ता.

ए धीजो जांगो, आयुर्वंधने अजावें जघन्य अंतरमुहूर्त्त अने उत्कृष्टो ठ मासं जणो तेत्रीश सागरोपम पूर्वकोनी त्रिजागें अधिक काल प्रमाण मिथ्यात्वधी मांकीने नवमा गुणठाणा लगें जाणवो. तथा षड्विध बंध, आठनो उदय अने आठनी सत्ता, ए त्रीजो जांगो, सूक्ष्मसंपराय गुणठाणे जघन्य एक समय अने उत्कृष्टो अंतरमुहूर्त्त प्रमाण जाणवो. तिहां मोहनीयनो बंध नथी, ते माटें कखो. तथा एगविदेतिवि-गप्पा के० एकविध बंधकें वेदनीय बांधे, तिहां त्रण जांगा होय, ते कहे ठे. एकनो बंध, सातनो उदय अने आठनी सत्ता, ए जांगो उपशांतमोह गुणठाणे जघन्य एक समय अने उत्कृष्टो अंतरमुहूर्त्त लगें पामीयें, केम के अहीं मोहनो उदय नथी, परंतु सत्ता ठे, तेमाटें. तथा एकनो बंध, सातनो उदय अने सातनी सत्ता, ए धीजो जांगो क्षीणमोह गुणठाणे अंतरमुहूर्त्त लगें पामीयें, केम के तिहां मोहनीयनी सत्ता पण नथी, ते माटें. तथा एकनो बंध, चारनो उदय अने चारनी सत्ता, ए त्रीजो जांगो सयोगी कैवलीने विषे पामीयें; ते घाती कर्मना अजावधी जघन्य अंतरमुहूर्त्त अने उत्कृष्टो देशूणी पूर्वकोडी वर्ष लगें होय.

तथा एगविगप्पाअबंधमि के० बंधकपणाने अजावें चारनो उदय अने चारनी सत्ता, ए एक जांगो अयोगी गुणठाणे पामीयें, अहींआं योगने अजावें बंध न होय माटें अबंधक कखा. एयं सर्व मखीने मूल प्रकृतिना सात जंग थया ॥ ३ ॥

॥ ह्ये ए सात जंग चौद जीवस्थानकें कही देखाडे ठे. ॥

सत्तठ बंध अहुद, यसंत तेरस सुजीव ठाणोसु ॥

एगंमि पंच जंगा, दो जंगा हुंति केवलिणो ॥ ४ ॥

अर्ध-तेरसमुजीवठाणोसु के० एक संझीपंचेंद्रियपर्याता जीव वळिंने शेष तेर जीवस्थानकने विषे वे जांगा होय, ते देखाडे ठे. सत्तठबंधअहुदयसंत के० सातनो बंध, आठनो उदय अने आठनी सत्ता, ए प्रथम जांगो आयुर्वंध काल विना सत्ता होय, तथा अष्टविध बंध, आठनो उदय अने आठनी सत्ता, ए धीजो जांगो आयुर्वंध काळें अंतरमुहूर्त्त लगें होय. अने एगंमि के० एक संझीपंचेंद्रियपर्याताता जीवस्थानकें पंचजंगा के० धुरखा पांच जांगा होय, तिहां वे जांगा तो पदेखानी वें जावता. एटडे एक आयुर्वंधकाळें आठनो बंध, आठनो उदय अने आठनी सत्ता; धीजो आयुर्वंधकाळ विना सातनो बंध, आठनो उदय अने आठनी सत्ता; त्रीजो हरने गुणठाणे मोह अने आयु विना ठनो बंध, आठनो उदय अने आठनी सत्ता; चौथा अतीआरने गुणठाणे एक वेदनीयनो बंध अने मोह विना सातनो उदय अने

आठनी सत्ता होय; पांचमो चारमे गुणठाणे एकनो बंध, सातनो उदय अने सातनी सत्ता; ए पांच जांगा संझीपंचेंद्रियपर्याप्ताने गुणठाणाने जेदें होय. तथा दोजंगाहुं-तिकेवल्लिणे के० वे जांगा केवलीने होय, ते केम के तेरमे गुणठाणे एक वेदनीयनो बंध, चारनो उदय अने चारनी सत्ता, सयोगी केवलीने होय, ए प्रथम जंग. तथा चौदमे गुणठाणे अयोगी केवलीने बंधशून्य होय, अने चारनो उदय तथा चारनी सत्ता होय, ए बीजो जंग जाणवो. ए वे जंग केवलीने होय. अहींआं ए जाव जे मनना अजावधी केवलीने सन्नीआपंचेंद्रियथी जिन्न कह्या, एटले केवलीने ड्रव्यमन होय पण जावमन न होय, माटें संझी पण नहीं, असंझी पण नहीं, परंतु संझासंझी कहीयें, तेथी एना जांगा पण जूदा कह्या. एवं सात जांगा चौद जीवस्थानकें कह्या. ॥४॥

॥ हवे एहिज चौद जांगा गुणठाणे विवरीने कहे ठे. ॥

अठसु एग विगप्पो, ठस्सु विगुण सन्निएसु उ विगप्पा ॥
पत्तेयं पत्तेयं, बंधोदय संत कम्माणं ॥ ५ ॥

अर्थ—एक मिश्र गुणठाणुं अने आठमाथी मांडीने चौदमा सुधीना सात गुणठाणां, एवं अठसु के० आठ गुणठाणाने विपे एगविगप्पो के० एकेक जांगो होय. ते केम ? तोके—त्रीजुं तथा आठमुं अने नवमुं, ए त्रण गुणठाणे आयु न बांधे, माटें सातनो बंध, आठनो उदय अने आठनी सत्ता, ए एकेक जांगो होय, जे जणी ए त्रण गुणठाणे आयुर्वंध योग्य अध्यवसाय स्थानक नथी, तेथी आठनो बंध न होय, तथा सूक्ष्मसंपराय गुणठाणे आयु अने मोह विना ठनो बंध, आठनो उदय अने आठनी सत्ता, ए एकज जांगो होय. अगीआरमे गुणठाणें एकनो बंध, मोह विना सातनो उदय अने आठनी सत्ता, ए एक जांगो होय, तथा चारमे गुणठाणे एकनो बंध, सातनो उदय, अने सातनी सत्ता, ए एकज जांगो होय. तेरमे गुणठाणे एकनो बंध, चारनो उदय अने चारनी सत्ता, ए एकज जांगो होय. चौदमे गुणठाणे बंध शून्य, माटें चारनो उदय अने चारनी सत्ता, ए एकज जांगो होय. एवं आठ गुणठाणे एकेक जांगो होय.

तथा ठस्सुविगुणसन्निएसु के० मिथ्यात्व, साखादन, अविरति, देशविरति, प्रमत्त अने अप्रमत्त, ए ठ गुणठाणाने विपे एवी संझा ड्रुविगप्पा के० तेने विपे वे वे विकल्प पामीयें, केम के ए ठ गुणठाणे आयुर्वंध योग्य अध्यवसाय स्थानक ठे; तेथी आयुर्वंध काळें आठनो बंध, आठनो उदय अने आठनी सत्ता, ए जांगो होय; अने आयुर्वंध विना सातनो बंध, आठनो उदय अने आठनी सत्ता, ए बीजो जांगो होय; एम ए ठ गुणठाणे वे वे जांगा होय. एम पत्तेयंपत्तेयं के० प्रत्येकें प्रत्येकें,

बंधोदयसंतकम्माणं के० बंध, उदय अने सत्ताना जांगा अनुक्रमें गुणगणे होय, एटले मूलप्रकृति आश्रयी बंधोदय सत्ता संवेध स्वामी कहा. ॥ ५ ॥

ह्वे उत्तरप्रकृति आश्रयी बंध, उदय अने सत्ता प्रकृति स्यानक, संवेध कहीयें ठेयें. तिहां प्रथम आठ कर्ममांहे जे कर्मनी जेटली उत्तर प्रकृति ठे, ते कहे ठे.

॥ अथोत्तरप्रकृतिराश्रित्य संवेधस्वामित्वं माह् ॥

पंच नव डुण्णि अष्टा, वीसा चउरो तद्देव वायाला ॥

डुण्णियं पंच य जणिया, पयडीउं आणुपुवीए ॥ ६ ॥

अर्थ—ज्ञानावरणीयनी उत्तरप्रकृति, पंच के० पांच, दर्शनावरणीयनी उत्तरप्रकृति, नव के० नव, वेदनीयनी उत्तरप्रकृति, डुण्णि के० वे, मोहनीयनी उत्तरप्रकृति, अष्टावीसा के० अष्टावीश, आयुनी उत्तरप्रकृति, चउरो के० चार, तद्देवके० तथा बली तेमज नामनी उत्तरप्रकृति, वायाला के० वेंतालीश, गोत्रनी उत्तरप्रकृति, डुण्णिय के० वे अने अंतरायनी उत्तरप्रकृतिना पंचय के० पांच जेद, जणिया के० कहा ठे. पयडीउंआणुपुवीए के० ए रीतें आठ मूलप्रकृतिना उत्तर जेद, अनुक्रमें जाणवा. तिहां नामकर्मनी वेंतालीश प्रकृतिमध्ये चोद पिरुप्रकृतिना जेद करतां पांशठ थाय. तेमध्ये त्रसदशक, स्थावरदशक तथा आठ प्रत्येक प्रकृति मेसवतां त्राणुं थाय. ते आश्रयी विशेष विवरो पहेला कर्मग्रंथना चालावबोधनी जाणवो. ए उत्तरप्रकृति कही. ॥ ६ ॥

॥ ह्वे उत्तर प्रकृतिनो बंध, उदय अने सत्तानो संवेध कहेठे. ॥

बंधोदय संतंसा, नाणावरणं तराइए पंच ॥

बंधो चरमे वि उदय, संतंसा हुंति पंचेव ॥ ७ ॥

अर्थ—बंधोदयसंतंसा के० बंध, उदय अने सत्ताना अंश ते नाणावरणंतराइएपंच के० ज्ञानावरणीय अने अंतराय, ए वे कर्मना पांच पांच प्रकृतिरूप सरखा ठे, ते जणी बंधादिक स्यानकनी प्ररूपणा पण वेनी सांखेंज करे ठे. ज्ञानावरणीयें तथा अंतरायें प्रत्येकें बंध, उदय अने सत्तारूप अंश सम जागें पांच प्रकृति होय, एटले ज्ञानावरणीयनुं पांच प्रकृतिनुं एकज बंधस्यानक होय, ए पांचे ध्रुवबंधिनी प्रकृति ठे, माटें पांचेनो ध्रुवबंध जाणवो. तथा उदय पण पांचनो ध्रुव जाणवो, अने सत्ता स्यानक पण पांचनुं ध्रुव जाणवुं. एमज अंतरायनी पांच प्रकृति पण ध्रुवबंधिनी, ध्रुवदयिनी तथा ध्रुवसत्तायें कही ठे. ह्वे ए वे कर्म संवेध कहे ठे. ज्ञानावरणीय बंधकालें पांचनो बंध, पांचनो उदय अने पांचनी सत्ता, ए एक जांगो, एमज अंतरायनो

पण एकज चांगो ते दशमा गुणगणा लगे होय. तथा बंधोचरमेवि के० आगल ज्ञानावरणीय अने अंतरायना बंधने अज्ञावें पण उदयसंतसाहुंतिपंचेव के० पांचनो उदय अने पांचनी सत्ता रूपवीजो चांगो अगीआरमे अने वारमे गुणगणे जाणवो. ॥७॥

हवे दर्शनावरणीय कर्मने विपे उत्तरप्रकृति आश्रयी बंधादिक स्थानकनी प्ररूपणाने कहे ठे.

॥ अथोत्तर प्रकृतिराश्रित्य बंधस्थान प्ररूपणार्थमाह. ॥

बंधस्तय संतस्तय, पगइछाणाइ तिननि तुह्वाइ ॥

उदय छाणाइ हवे, चउ पणग दंसणावरणे ॥ ८ ॥

अर्थ-दर्शनावरणीय कर्मने विपे बंधस्तयसंतस्तयपगइछाणाइ के० बंधप्रकृतिनां स्थानक तथा सत्ताप्रकृतिनां स्थानक पण तिननि के० त्रण त्रण तुह्वाइ के० तुल्य ठे, एटले बंधनां स्थानक पण त्रण ठे, अने सत्तानां स्थानक पण त्रण ठे, माटे तुल्य ठे, ते कहे ठे. एक नव प्रकृतिनुं स्थानक, वीजुं वीणझीत्रिक हीन करतां ठ प्रकृतिनुं स्थानक, त्रीजुं निजा अने प्रचला हीन करतां चार प्रकृतिनुं स्थानक, ए रीतें त्रण स्थानक जाणवां. तिहां नव प्रकृतिनुं बंधस्थानक पहेले तथा वीजे गुणगणे लाजे, ते अज्ञव्यने पहेले गुणगणे अनादि अनंत होय, अने जव्यने अनादि सांत होय, तथा सम्यक्त्वी जीव मिध्यात्वे जाय तेनी अपेक्षायें सादि सांत पण होय, ते जघन्य तो अंतरमुहूर्त्त अने उत्कृष्टो तो देशोन अरू पुज्जलपरावर्त्त काल पर्यंत जाणवो. तथा वीजुं ठ प्रकृतिनुं बंध स्थानक, मिश्रगुणगणाधी अपूर्वकरणना प्रथम जाग लगे होय, ते जघन्य तो अंतरमुहूर्त्त अने उत्कृष्टो तो एकसो वत्रीश सागरोपम जाजेरा लगे रहे, जे जणी सम्यक्त्वे ठाशठ सागरोपम रही, पठी अंतरमुहूर्त्त मिश्रगुणगणे आवी, वली ठाशठ सागरोपम सम्यक्त्वे रही, ते पठी कोइएक जीव, मिध्यात्व पडिवजे, तेवारें नवने बंध स्थानकें जाय, अथवा ह्पकश्रेणी पडिवजे, तो ते चारने बंधस्थानकें जाय, तथा चार प्रकृतिनुं बंधस्थानक निजा प्रचलानो बंधविशेद करी आठमा गुणगणाना वीजा जागधी मांडी दशमा गुणगणा लगे होय, ते जघन्यधी तो एक समय होय, जे जणी कोइएक जीव आठमा गुणगणाने वीजे चागे चार प्रकृतिनो बंध करी मरण पामी देवता घाय, तिहां ठ प्रकृतिनो बंध करे, ए अपेक्षायें लेवुं, तथा उत्कृष्टो तो अंतरमुहूर्त्त काल जाणवो. एम त्रण बंधस्थानक कहां.

हवे त्रण सत्तास्थानक कहे ठे. तिहां नवनुं सत्तास्थानक, अज्ञव्यनी अपेक्षायें अनादि अनंत अने जव्यनी अपेक्षायें अनादि सांत, ए स्थानक उपशमश्रेणीनी अपेक्षायें पहेला गुणगणाधी मांडी अगीआरमा गुणगणा लगे होय, अने ह्पकश्रेणीनी अपे-

क्षायें तो प्रथम गुणगणार्थी मांडी नवमा गुणगणाना नव जागमाहेला प्रथम जाग लगे होय. तिहां वली श्रीण्डीत्रिकनो क्षय करे, तेथी तेनी सत्ता टट्या पती वप्रकृतिनी सत्ता नवमा गुणगणाना बीजा जागथी चारमा गुणगणाना द्विचरम समय लगे होय. एनो काल अंतरमुहूर्त्तनो जाणवो. तथा चारमा गुणगणाने वेदें समये निजा प्रचलाने क्षयें चारना सत्तास्थानक एक समय लगे होय.

तथा उदयछाणाइ के० उदय स्थानक चउपणण के० चारनुं तथा पांचनुं, ए दुवे के० वे, दंसणावरणे के० दर्शनावरणीय कर्मने विपे होय; तिहां चहु, अचहु, अवि अने केवलदर्शनावरणीय, ए चार प्रकृति ध्रुवोदयी ठे. ते जणी ए चारनो उदय सदा होय, माटें एक चारनुं उदयस्थानक मिथ्यात्वथी मांकीने क्षीणमोहना वेहेडा छे होय, अने ए चार साथें जेवारें पांचमी एक निजानो उदय होय, तेवारें पांचनुं उदयस्थानक बीजुं जाणवुं. जे जणी पांच निजा अंध्रुवोदयी ठे ते माटें उदयविरोधी ठे तेथी ए पांच निजामांथी एक कालें एक निजाने उदयें बीजी निजानो उदय होय, तेमाटें जेवारें निजानो उदय न होय तेवारें चहुदर्शनावरणादिक चारनो उदय होय, अने जेवारें निजानो उदय होय तेवारें पांचनो उदय साथे होय, माटें पांचनुं, अने चारनुं, ए वे उदयस्थानक कहां. एम बीजा दर्शनावरणीयकर्मना बंधोद सत्तास्थानक कहां ॥ इति ॥ ७ ॥

॥ हचे ए दर्शनावरणीयना बंधस्थानकादिकनो संवेध, गुणगणे कहे ठे. ॥

बीयावरणे नव वं, धएसु चउ पंच उदय नव संता ॥

उच्चउ वंधे चैवं, चउ वंधुदए ठ लंसाय ॥ ९ ॥

अर्थ—बीयावरणे के० बीजा दर्शनावरणीयने विपे नवबंधएसु के० नवनुं बंध स्थानक, मिथ्यात्व अने सास्वादन, ए वे गुणगणाने विपे होय. तिहां चउपंचउदय के० चारनुं अने पांचनुं, ए वे उदयनां स्थानक होय. तेमांहे चहुदर्शनावरणादिक चारने उदयें चारनुं उदयस्थानक होय, अने पांच निजामांहेली एक कालें एक निजाने उदयें पांच प्रकृतिनुं उदयस्थानक होय, अने ए वेदु जांगें नवसंता बंध सत्तानुं स्थानक तो नव प्रकृतिनुंज होय, एटखे नवनो बंध, चारनो उदय अने नवनी सत्ता, ए एक जांगो. तथा नवनो बंध, पांचनो उदय अने नवनी सत्ता, ए बीजो जांगो. ए वे जांगा पहेले तथा बीजे गुणगणे लाजे. ए बीजा जांगामां एक कालें पांच निजामांहेली एकेकी निजानो उदय होय, ते एकेकी निजानुं नाम लक्ष्ने कहीयें, तेवारें एक जांगामां पांच जांगा थाय.

एमज उच्चउर्वंधेचेवं के० निश्चेथी ठने वंधे तथा चारने वंधे पण वे वे जांगा होय, ते कहे ठे. तिहां ठनो वंध, चारनो उदय अने नवनी सत्ता, ए प्रथम जांगो. तथा ठनो वंध, पांचनो उदय अने नवनी सत्ता, ए वीजो जांगो. एवं वे जांगा, व्रीजो, चाथो, पांचमो, ठनो, सातमो अने आठमा गुणठाणाना प्रथम जाग लगें होय, जे जणी व्रीजा गुणठाणा थकी धीणद्धित्रिक टालीने बाकी ठ प्रकृतिनो वंध होय, तथा उदय तो चारनो ध्रुव होय, अथवा जेवारें निझानो उदय होय, तेवारें पांच प्रकृतिनो उदय पूर्वली पेरें होय, अने सत्ता तो नवनीज होय. कृपक साधुने आठमाना प्रथम जागें ठनो वंध, चारनो उदय अने ठनी सत्ता, ए एकज जांगो पामीयें, जे जणी तेने अतिविशुद्धपणे करी कोश्रपण निझानो उदय न होय. यद्रुकं सत्कर्मग्रंथे “निहाडुगस्त उदउं, खीणखवगे परिववण” ए वचनथी पांचनो उदय न होय, तथा कोश्रक आचार्य, वारमा गुणठाणा लगें निझानो उदय मानीने कृपकने पण निझानो उदय कहे ठे. पण ते कम्मपयनीनी साथें विरुद्ध ठे तेथी अर्हीं विवदयो नथी.

एमज चारने वंधें पण वे जांगा जाणवा, एटले पांच निझा विना चारनो वंध, चारनो उदय अने नवनी सत्ता तथा जेवारें निझा अथवा प्रचला, ए वेमांहेली एकनो उदय होय तेवारें चारनो वंध, पांचनो उदय अने नवनी सत्ता, ए वे जांगा आठमाना वीजा जागथी मांडीने अगीआरमा गुणठाणां लगें उपशमश्रेणीयें होय, अने कृपकने तो निझाना अजाव जणी पूर्वली पेरें एक जांगोज जाणवो.

तथा चउर्वंधुदएठलंसाय के० चारने वंधें नवमा गुणठाणाना वीजा जागथी धीणद्धित्रिक नवमाना प्रथम जागें दोपवे तेवारें ठनी सत्ता होय, अर्हींआं अंश शब्दें सत्ता कहीयें. “अंसइति संतंकम्मं जन्नइ” एम चूर्णीवचनथी जाणवुं. तेवारें चारनो उदय अने ठनी सत्ता होय, ए जांगो दशमा गुणठाणाना ठेह्वा समय लगें कृपकने होय. एम चारने वंधें त्रण जांगा थया ॥ ए ॥

उवरय वंधे चउपण, नवंस चउरुदय ठ चउसंता ॥

वेयणियाउ अ गोए, विज्जळा मोहं परं बुवुं ॥ २० ॥

अर्थ—हवे उवरयबंधे के० वंध विरमे थके अगीआरमे गुणठाणे चउपणनवंस के० चारनो उदय अने नवनी सत्ता तथा पांचनो उदय अने नवनी सत्ता, ए वे जांगा पामीयें, जे जणी उपशांतमोहने निझानो उदय संजवे ठे; तेथी पांचनो उदय पण साजे. अर्हींआं पण नवंस शब्दें नवनी सत्ता जाणवी. तथा वारमे गुणठाणे ठेहेला समयना आगला समय लगें चउरुदयठञजसंता के० चारनो उदय अने ठनी सत्ता, ए जांगो होय, अने ठेहेले समयें तो चारनो उदय तथा चारनी सत्ता, ए जांगो

होय. केमके द्विचरमसमयें निडा अने प्रचखानो ह्य करे, तेथी चारनी सत्ता होय. एम अगीश्वार जांगा दर्शनावरणीय कर्मना होय अने रूपक क्षीणमोहने विपे जे निडानो उदय माने ठे, तेने मत्तें चारनो वंध, पांचनो उदय अने ठनी सत्ता, ए जांगो नवमे अने दशमे गुणठाणे रूपकने होय, अने वंधने अजावें पांचनो उदय, ठनी सत्ता, ए जांगो क्षीणमोहें द्विचरम समय खगें होय. एम ए वे जांगा वधे तेवारें तेर जांगा होय. ते वली जिहां जेटली निडा होय तिहां तेटली निडाउ पृथक् नाम खइ कहीयें तेवारें पच्चीश जांगा थाय.

हवे वेदनीय, आयु अने गोत्र, ए त्रण कर्मने विपे संवेध देख्वाडे ठे. वेयलि याउअगोए के० वेदनीय, आयु अने गोत्र, ए त्रण कर्मने विपे यथागम एदें जेम शास्त्र जापादिकें कहुं ठे, तेम वंधादिक स्थानक संवेध विजळा के० व्हेंचीयें तिहां वेदनीयकमें शाता अथवा अशाता, ए वेमांहेली एकनोज वंध थाय, जे जणी ए वे प्रकृति वंधें तथा उदयें विरोधिनी ठे ते माटें एक वंधातां बीजीनो वंध न होय, माटें वंधें एक स्थानक होय. तेम उदय स्थानक पण शाता अथवा अशाता, ए वेमांहेथी एक-नुंज होय, अने सत्तास्थानक वेनुं तथा एकनुं, एवं वेहु होय. हवे एना जांगा कहीयें ठेयें. अशातानो वंध, अशातानो उदय अने शाता, अशाता वेहुनी सत्ता, ए एक जांगो, तथा अशातानो वंध, शातानो उदय अने शाता, अशाता, ए वेनी सत्ता, ए बीजो जांगो. ए वे जांगा मिथ्यात्व गुणठाणाथी मांडीने प्रमत्तगुणठाणा खगें होय, तेवार पठी अशातानो वंध ठेदाय, माटें एक शातानो वंध, अशातानो उदय अने शाता, अशाता, ए वेनी सत्ता, ए प्रथम जांगो, तथा बीजो शातानो वंध, शातानो उदय अने शाता, अशाता, ए वेनी सत्ता, ए वे जांगा, मिथ्यात्वथी मांडीने सयोगी केवली खगें होय, तेवार पठी वंधने अजावें शातानो उदय अने वेहुनी सत्ता तथा अशातानो उदय अने वेहुनी सत्ता, ए वे जांगा, अयोगीने द्विचरम समय खगें होय; तेवार पठी व्हेंतेर प्रकृतिमध्यें जेणे अशातानो ह्य कर्यो तेने शातानो उदय अने शातानी सत्ता, ए जांगो अयोगी गुणठाणाने ठेहेले समयें होय, अने जेणे शातानो ह्य कर्यो, तेने अशातानो उदय अने अशातानी सत्ता, ए जांगो अयोगीने ठेहेले समयें होय. ए वे जांगा एकेक समयना जाणवा. ए सर्व मलीने वेदनीय कर्मना थाउ जांगा कहा.

हवे आयुःकर्मना जांगा कहे ठे. आयुने विपे सामान्यें एक वंधस्थानक होय. केम के चारे गतिना आयुवंधें तथा उदयें विरोधी ठे, तेमाटें एक वेलायें वे आयुनो वंध तथा उदय न होय, अने सत्तास्थानक एक तथा वे होय, ते केवी रीतें ? तो के-

जिहां लगें परजवतुं आयुं वांध्युं न होय, तिहां लगें एकज आयु वरें ठे, तेनीज सत्ता जाणवीं अने परजवायु वंधकालें तथा वांध्या पठी मरण समय पर्यंत वे आयुनी सत्ता होय, तेवारें एक तो जे गतिमां वरें ठे तेनो उदय ठे तेनी सत्ता होय, अने बीजो परजवायु वांधे तेनी सत्ता होय, ए वे सत्ता स्थानक जाणवां.

हवे संवेध कहीयें ठैयें. तिहां प्रथम आउखानी त्रण अवस्था कहीये ठैयें. पहेली परजवायुबंधना समयथी जे प्रथम ते पूर्वावस्था, बीजी परजवायुबंधकालें वंधावस्था, त्रीजी परजवायु वांध्या पठीनी परावस्था, तिहां नरकायुनो उदय, नरकायुनी सत्ता, ए जांगो नारकीने परजवना आयुबंधकालथकी पहेली अवस्थायें वंधने अजावें प्रथमना चार गुणठाणे होय, तथा जे वर्तमाने नारकी ठे अने आगले जवें तिर्यंच थाशे तेने परजवायुबंधकालें तिर्यंचायुनो वंध, नरकायुनो उदय अने तिर्यंगायु तथा नरकायु, ए वेनी सत्ता, ए जांगो मिथ्यात्व तथा साखादन, एवे गुणठाणे होय, तेमज जे नारकी, आगले जवें मनुष्य थाशे तेने आयुर्वंध कालावस्थायें मनुष्यायुनो वंध, नरकायुनो उदय तथा मनुष्यायु अने नरकायु, ए वेनी सत्ता, ए जांगो पहेले, बीजे अने चौथे, ए त्रण गुणठाणे होय. एम ए नारकीने ए वे आयुनोज वंध ठे, पण देवता अने नारकीना आयुनो वंध नथी. यद्भुक्तं “देवनारगेषु नउवव-ज्जांति” ए वचनथी जाणवुं. तथा परजवायु वांध्या पठी उत्तरावस्थायें वंधशून्य वे जांगा होय, ते कहे ठे. एक नरकायुनो उदय अने नरक तथा तिर्यंगायुनी सत्ता, बीजो नरकायुनो उदय अने नरक तथा मनुष्यायुनी सत्ता, एम वे जांगा चारे गुणठाणे होय. ए रीतें नरकगति मध्यें आयुःकर्मना पांच जांगा लाजे, तेमज देवगतिने विपे पण एज पांच जांगा कहेवा, पण एटळुं विशेष जे नरकायुने ठामें देवायु कहेवुं. एवं नरक तथा देव, ए वे गतिना दश जांगा थया.

हवे तिर्यंच तथा मनुष्यगतिने विपे आयु आश्रीं प्रत्येकें नव नव जांगा उपजे, ते लखीयें ठैयें. तिहां पण त्रण अवस्था पूर्वली परें जाणवीं, तेमध्ये तिर्यंचने विपे परजवायु वंधथकी पूर्वे वंधने अजावें तिर्यंगायुनो उदय अने तिर्यंगायुनी सत्ता, ए जांगो पांच गुणठाणां पर्यंत लाजे, अने मनुष्यने मनुष्यायुनो उदय अने मनुष्यायुनी सत्ता, ए जांगो चौदे गुणठाणे लाजे, अने परजवायुबंधकालावस्थायें तिर्यंच तथा मनुष्यने प्रत्येकें चार चार जांगा उपजे, ते कहीयें ठैयें. जे तिर्यंच मरीने तिर्यंच थाशे तेने तिर्यंगायुनो वंध, तिर्यंगायुनो उदय तथा वे तिर्यंगायुनी सत्ता होय, केमके एक तिर्यंगायु वांधे ठे अने बीजो जोगवे ठे माटें वेनी सत्ता कहीं, ए जांगो प्रथमनां वे गुणठाणां लगें होय, जे त्रणी आगला गुणठाणे तिर्यंगायुनो वंधज नथी, तेजणी वे गुण-

वाषां कक्षां, अने जे तिर्यंच मरी मनुष्य याशे तेने मनुष्यायुनो वंध, तिर्यगायुनो उदय अने मनुष्यायु तथा तिर्यगायु, ए वेनी सत्ता जाणवी. ए जांगो पण पहेले अने वीजे ए वे गुणठाणे पामीयें, तथा जे तिर्यंच मरी देव याशे, तेने देवायुनो वंध, तिर्यगायुनो उदय अने देवायु तथा तिर्यगायु, ए वेनी सत्ता, ए जांगो एक मिश्रगुणठाणा विना देशविरति गुणठाणा लगे चार गुणठाणे पामीयें. तथा जे तिर्यंच मरीने नरकें जाशे तेने नरकायुनो वंध, तिर्यगायुनो उदय अने तिर्यगायु तथा नरकायु ए वेनी सत्ता, ए जांगो मिथ्यात्व्वीने होय. ए चार जांगा आयुर्वंधकालावस्थायें तिर्यंचने होय. हवे आयुर्वंध करी रक्षा पठी पाठवी उत्तरावस्थायें वंधशून्य चार जांगा होय, ते देखाडे ठे. एक तिर्यगायुनो उदय अने वे तिर्यगायुनी सत्ता, वीजो तिर्यगायुनो उदय अने तिर्यगायु तथा मनुष्यायु, ए वेनी सत्ता, वीजो तिर्यगायुनो उदय अने तिर्यगायु, देवायु, एवेनी सत्ता, चोथो तिर्यगायु, नो उदय अने तिर्यगायुनरकायु, ए वेनी सत्ता, ए चार जांगा होय, तेमध्ये जेणे आयुर्वंधकालावस्थायें जे गतितुं आयु वांछ्युं होय, तेने उत्तरावस्थायें वंधशून्य जांगो जाणवो. एटले नव जांगा तिर्यंचनी गतिथी उपजे.

तेम मनुष्यने पण नव जांगा जाणवा, परंतु एटलुं विशेष जे परजवायुबंधावस्था कालें जे मनुष्य मनुष्यायु वांधे, तेने मनुष्यायुबंध, मनुष्यायुदय अने वे मनुष्यायुनी सत्ता, तेमां एक मनुष्यायु तो जोगवे ठे ते अने वीजो वांधे ते, एम वेहुनी सत्ता होय, तथा जे मनुष्य तिर्यगायु वांधे तेने तिर्यगायुनो वंध, मनुष्यायुनो उदय अने तिर्यगायु तथा मनुष्यायु, ए वेहुनी सत्ता, ए जांगो होय. ए वे जांगा मिथ्यात्व तथा साखादन, ए वे गुणठाणे खाजे, जे जणी मनुष्य तथा तिर्यंच सम्यक्ती थका देवायु वांधे, पण वीजुं आयु न वांधे, तेमाटें चोथे गुणठाणे ए जांगा न होय. तथा जे मनुष्य देवायु वांधे, तेने देवायुनो वंध, मनुष्यायुनो उदय अने मनुष्य तथा देवायु, ए वेनी सत्ता, ए जांगो एक मिश्रगुणठाणा विना अप्रमत्त गुणठाणा लगे उगुणठाणे पामीयें, तथा जे मनुष्य, नरकायु वांधे तेने नरकायुनो वंध, मनुष्यायुनो उदय तथा मनुष्य अने नरकायु ए वेनी सत्ता, ए जांगो मिथ्यात्वगुणठाणे खाजे. ए चार आयुर्वंधकालावस्थाना जांगा जाणवा. हवे आयुर्वंध काल पठी आगले यथानुक्रमें उत्तरावस्थाये ए चार जांगा वंधशून्य कहेवा, ते कहे ठे. एक मनुष्यायुनो उदय, तथा वे मनुष्यायुनी सत्ता, वीजो मनुष्यायुनो उदय अने मनुष्य तिर्यगायुनी सत्ता, वीजो मनुष्यायुनो उदय अने मनुष्यायु तथा नरकायुनी सत्ता, ए त्रण जांगा मिथ्यात्ववी अप्रमत्तगुणठाणा पर्यंत खाजे. चोथो मनुष्यायुनो उदय अने देव तथा मनुष्यायुनी सत्ता, ए जांगो अग्नीआरमा. गुणठाणा पर्यंत खाजे. केम के देवायु वांध्या पठी वसी श्रेणी पण

आरंजी होय, पण वीजां त्रण आयु वांध्या पठी श्रेणी आरंजे नहीं, तेमाटें वीजा त्रण जांगा, अप्रमत्तगुणठाणा लगे कक्षा, तथा मनुष्यने विपे परजवायु बंधयकी पूर्व मनुष्यायुनो उदय अने मनुष्यायुनी सत्ता, ए जांगो प्रथम तिर्यचना जांगानी साथें कहेलो ठे. एवं नव जांगा मनुष्यगतिने विपे आयुना कक्षा, शरवाले अष्टावीश जांगा आयुःकर्मने संवेधें थाय.

ह्वे गोत्रकर्मने विपे सामान्यें एकनो बंध तथा एकनो उदय होय, जे जणी उच्चैर्गोत्र तथा नीचैर्गोत्र, ए वेहु प्रकृति उदय तथा बंधें विरोधिनी ठे. ते जणी वेहुनो उदय तथा बंध साथें न होय, एकेकीनो जूदो जूदो बंध तथा उदय होय, तेथी एकज प्रकृतिनुं बंधस्थानक तथा एकज प्रकृतिनुं उदयस्थानक होय, अने सत्तास्थानक तो एक प्रकृतिनुं तथा वे प्रकृतिनुं, एवं वेहु होय, ते कहे ठे. जेवारें तेज अने वाजकायमांहे रहेतो थको जीव उच्चैर्गोत्र उवेदीने सत्ताथी टाले, तेवारें तेज वाज मध्यें तथा तिहांथी मरी वीजा अवतारमां आवीने जिहां लगे फरी उच्चैर्गोत्र न बांधे, तिहां लगे एक नीचैर्गोत्रनी सत्ता जाणवी, तथा वीजुं अयोगीगुणठाणाना चरम समयें एक उच्चैर्गोत्रनुं सत्तास्थानक होय, एम वे प्रकारनुं एकेक प्रकृतिनुं सत्तास्थानक पहेळुं जाणुं. अने वीजुं तो वे प्रकृतिनी सत्तारूप सत्तास्थानक जाणुं.

ह्वे गोत्रकर्मने विपे संवेध कहीयें ठेयें. एक नीचैर्गोत्रनो बंध, नीचैर्गोत्रनो उदय अने नीचैर्गोत्रनी सत्ता, ए जांगो तेजकाय अने वायुकाय मध्यें उच्चैर्गोत्र उवेदया पठी होय. तथा नीचैर्गोत्रनो बंध, नीचैर्गोत्रनो उदय अने उच्च तथा नीचगोत्रनी सत्ता ए एक जंग, तथा नीचैर्गोत्रनो बंध, उच्चैर्गोत्रनो उदय अने उच्च तथा नीच, ए वेहुनी सत्ता, ए वे जांगा मिथ्यात्व तथा साखादन, ए वे गुणठाणे होय, केमके आगळे गुणठाणे नीचैर्गोत्रनो बंध नथी, तेजणी तिहां न होय, तथा उच्चैर्गोत्रनो बंध, नीचैर्गोत्रनो उदय अने वेहु गोत्रनी सत्ता, ए जांगो मिथ्यात्वथी मांकीने देशविरति गुणठाणा लगे होय, केमके आगळे गुणठाणे नीचैर्गोत्रनो उदय नथी, ते जणी न होय, तथा उच्चनो बंध, उच्चैर्गोत्रनो उदय अने वेहुनी सत्ता, ए जांगो दशमा गुणठाणा लगे होय. आगळे गुणठाणे गोत्रबंधना अज्ञावथी ए जांगो न होय, तथा उच्चैर्गोत्रनो उदय अने उच्चैर्गोत्र तथा नीचैर्गोत्र, ए वेहुनी सत्तानो जांगो अगीआरमा गुणठाणाथी मांकीने चौदमा गुणठाणाना द्विचरम समय लगे होय, तथा उच्चैर्गोत्रनो उदय अने उच्चैर्गोत्रनी सत्ता, ए जांगो अयोगी गुणठाणाना ठेहेला समयने विपे होय. एम सात जांगा गोत्र कर्मना संवेधें होय. ए रीतें वेदनीय, आयु अने

गोत्रकर्मने विपे संवेध कहीने पठी मोहंपरंरुछं के० मोहनीयकर्मना वंधादि स्थानक आगले कहीशुं ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ १० ॥

॥ हवे ए त्रण कर्मना जंग्गा गाथायें करी कहे ठे. ॥

गोत्रम्मि सत्त जंग्गा, अछय जंग्गा, हवंति वेयणिए ॥

पण नव नव पण जंग्गा, आज चउक्केवि कमसोज ॥ ११ ॥

अर्थ—गोत्रम्मिसत्तजंग्गा के० गोत्रकर्मने विपे सात जंग्गा जाणवा. अने वेणिए के० वेदनीयकर्मने विपे अछयजंग्गाहवंति के० आठ जंग्गा होय, तथा पण वे पांच, नव के० नव, वली नव के० नव, पण के० पांच, ए चार प्रकारें मवी अष्टावीश जंग्गा के० जंग्गा ते आउचउक्केवि के० नरकादि चार आयुखाने विपे कमसो के० अनुक्रमें होय ॥ ११ ॥

॥ हवे मोहनीयकर्मनां वंधादिक स्थानक कहे ठे. ॥

वावीस इक्कीसा, सत्तरसं तेरसे व नव पंच ॥

चउ तिग डुगचं इकं, वंधछाणाणि मोहस्स ॥ १२ ॥

अर्थ—एक वावीशनुं वंधस्थानक, वीजुं एकवीशनुं वंधस्थानक, त्रीजुं सत्त वंधस्थानक, चोथुं तेरनुं वंधस्थानक, पांचमुं नवनुं वंधस्थानक, ठहुं पांचनुं वंधस्थानक, सातमुं चारनुं वंधस्थानक, आठमुं त्रणनुं वंधस्थानक, नवमुं वे प्रकृतितुं वंधस्थानक अने दशमुं इकं के० एक प्रकृतितुं वंधस्थानक, ए वंधछाणाणि मोहस्स वे प्रकृतिबंधकरूप दश वंधनां स्थानक मोहनीयकर्मनां जाणवां.

तिहां प्रथम वावीश प्रकृतितुं वंधस्थानक केम होय ? ते कहीयें ठेयें. मोहनीय अष्टावीश प्रकृति ठे, तेमांहे सम्यक्त्व अने मिश्र, ए वे मोहनीय वंध योग्य नह तेमाटें वाकी ठवीश वंध योग्य रही. तेमांथी पण त्रण वेद मध्यें एक समयें एक वेदनो वंध होय, ए विरोधिनी प्रकृति जणी वीजा वे वेदनो वंध न होय, तेम वाकी चोवीश रही, तेमांथी पण हास्य अने रतिनो जेवारें वंध होय, तेवारें ए विरोधिनी शोक अने अरतिनो वंध न होय, अने जेवारें शोक अने अरति वंध तेवारें हास्य अने रति, ए वे प्रकृति न वंधाय, तेथी ए चार प्रकृतिमध्यें एक सप्त वेज वंधाय, वाकीनी वे वीजी न वंधाय, तेमाटें ए वे कहामतां शेष मोहनीय एक समयें उत्कृष्टी तो वावीश प्रकृति वंधाय, पण अधिक न वंधाय; ए वावी प्रकृतिना वंधनुं स्थानक, मिथ्यात्वगुणवाणे होय. ते अजव्यनी अपेक्षायें अनादि नंत जांगे होय, तथा जव्यनी अपेक्षायें अनादिसांत तथा सादिसांत, ए वे जां

होय. तथा ए वावीश प्रकृतिमाहेधी जेवारें मिथ्यात्वमोहनीय न वंधाय तेवारें वीजुं एकवीश प्रकृतिनुं वंधस्यानक सास्वादन गुणठाणे जघन्य तो एक समय अने उत्कृष्टधी तो ठ आवलिका प्रमाण होय. अर्हीआं यद्यपि नपुंसकवेदनो पण वंध नधी, तथापि ते स्यानकें स्त्रीवेद अथवा पुरुषवेदनो वंध ठे तेधी वेदशून्य न होय.

तथा ते वावीश प्रकृति माहेधी अनंतानुबंधीआ क्रोधाधिक चार तथा मिथ्यात्वमोहनीय, ए पांच प्रकृति जेवारें न वंधाय, तेवारें मिश्र तथा अविरति गुणठाणे सत्तर प्रकृतिनुं वंधस्यानक जघन्य अंतरमुहूर्त्त अने उत्कृष्टधी तेत्रीश सागरोपम जाजेरा लगें होय, जे जणी अनुत्तर सुर चवीने देशविरति अथवा सर्वविरतिपणुं ज्यां लगें न पन्वजे, तिहां लगें तेने सत्तर प्रकृतिनोज वंध होय.

ते सत्तरमाहेधी जेवारें अप्रत्याख्यानावरण चार न वांधें, तेवारे देशविरति गुणठाणे तेर प्रकृतिनुं वंधस्यानक जाणुं. तेमाहेथकी वली प्रत्याख्यानावरणीय चार न वांधे तेवारें प्रमत्त, अप्रमत्त अने अपूर्वकरण गुणठाणा लगें नव प्रकृतिनुं वंधस्यानक जाणुं. अर्हीआं जोपण सातमे तथा आठमे गुणठाणे शोक अने अरतिनो वंध नधी तोपण ते स्यानकें हास्य अने रतिनो वंध ठे. ते जणी संज्वलन चार, हास्य, रति, जय, जुगुप्सा अने पुरुषवेद, ए नव प्रकृतिनुं वंधस्यानक होय. तेरनुं तथा नवनुं, ए वे वंधस्यानक जघन्य तो अंतरमुहूर्त्त पर्वत होय, अने उत्कृष्टां तो देशे जणी पूर्वकोनी लगें होय, तेमाहेधी हास्य, रति, जय अने जुगुप्सा, ए चार प्रकृतिनो अपूर्वकरणना ठेहेले जागें वंधविधेद थया पठी अनिवृत्ति गुणठाणांना पांच जाग मध्यें पहेले जागें पांच प्रकृतिनुं वंधस्यानक होय. तेमाहेधी पुरुषवेदनो वंधछेद करी वीजे जागें चारनुं वंधस्यानक होय, तेमाहेधी संज्वलनक्रोधनो वंध छेदे तेवारें त्रीजे जागें त्रणनुं वंधस्यानक होय. तेमांथी संज्वलन माननो वंध छेदे तेवारें चोथे जागें वेनुं वंधस्यानक रहे, तेमांथी संज्वलनमायानो वंध छेदे तेवारें पांचमे जागें एक संज्वलना सोजनुं वंधस्यानक होय. अर्हीआं ए गुणठाणे पांच वंधस्यानक थाय, तेना काळ जघन्य एक समय अने उत्कृष्ट तो अंतरमुहूर्त्त प्रमाण जाणवो. ए मोहनीयकर्मनां दश वंधस्यानक कथां ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ १२ ॥

॥ हवे मोहनीयकर्मनां नव, उदयन्यानक कहे ठे ॥

एनां च द्रोव चउरो. एतो एनादिआ दनुकोमा ॥

उदण मोदणिजे. उदण गाणाणि नव हुनि ॥ १३ ॥

अर्ध-उदणमोदणिजे केः उदें पदउे सामान्ये मोहनीयकर्मने त्रिये उदणगा-

णाणिनवद्वंति के० उदयनां स्थानक नव होय, ते कहे ठे. एगंच के० एक प्रकृति उदयस्थानक, दोव के० वे प्रकृतिनुं उदयस्थानक, चउरो के० चार प्रकृतिनुं उदयस्थानक, एत्तोएगाहिआदसुकोसा के० अर्हीआंधी आगल एकेक प्रकृति अति उच्छ्रष्टा दश लगें करीयें एटले पांचनुं उदयस्थानक, ठनुं उदयस्थानक, सातनुं उदयस्थानक, आठनुं उदयस्थानक, नवनुं उदयस्थानक, अने दशनुं उदयस्थानक, ए उदयस्थानक पश्चानुपूर्वीयें देखाकीयें ठेयें.

तिहां संज्वलननी चोकनीमध्ये एकने उदयें प्रथम एकनुं उदयस्थानक, एक पुरुष अने चार संज्वलन कपायमांहेलो कोइएक कपाय, ए वे प्रकृतिने उदयें वीजुं उदयस्थानक, पुवेद अने संज्वलनो एक कपाय तथा हास्य अने रति, ए चार प्रकृतिने उदयें वीजुं चारनुं उदयस्थानक. ए चारनी साथें जयमोहनीय खेतां प प्रकृतिने उदयें चोथुं, पांचनुं उदयस्थानक, ते मध्ये जुगुप्सानो उदय वधारी तेवारें ठ प्रकृतिने उदयें पांचमुं, ठनुं उदयस्थानक, तेमांहे वली चार प्रत्याख्यानी कपायमांहेलो गमे ते एक कपाय क्षेपवीयें, तेवारें सात प्रकृतिने उदयें ठहुं, सात उदयस्थानक, तेमांहे वली अत्रत्याख्यानीआ क्रोधादि चार मांहेथी एकनो उदय क्षेपवीयें, तेवारें आठ प्रकृतिने उदयें सातमुं, आठनुं उदयस्थानक. तेमांहे वली अतानुबंधीआ चार कपायमांहेलो एक कपाय क्षेपवीयें, तेवारें नव प्रकृतिने उदय आठमुं, नवनुं उदयस्थानक. तेमांहे वली मिथ्यात्वमोहनीयनो उदय वधारीयें, तेव दश प्रकृतिने उदयें नवमुं, दशनुं उदयस्थानक जाणवुं. एटले सामान्यपणे उदयस्थानकनुं विवेचन कळुं, विशेषथी सूत्रकार पोतेज आगल कदेशे, तेथी अर्ही विशेष खळुं नथी ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ १३ ॥

॥ हवे मोहनीय कर्मना पंदर सत्तानां स्थानक कहे ठे. ॥

अष्टय सत्तय ठ चउ, तिग डग एगाहिआ जवे वीसा ॥

तेरस वारिकारस, इत्तो पंचाइ एगूणा ॥ १४ ॥

अर्थ- आठ, सात, ठ, चार, त्रण, वे अने एक, ए सर्थने एगाहिआजवेवीसा के वीशें अधिक करवा, तेवारें अष्टावीश, सत्तावीश, ठवीश, चोवीश, त्रेवीश, यावीश एकवीश अने तेरसवारिकारस के० तेर, वार, अगीथार, इत्तोपंचाइएगूणा के अर्हीयांधी आगले पांच मांकीने तेमांथी एकेक ऊणो करीयें एटले पांच, चार, त्रय वे अने एक, ए रीतें मोहनीयकर्मने विषे सर्व मली पंदर सत्तास्थानक होय. इति विवरीने खळीयें ठेयें.

सर्वं मोहनीय प्रकृतिनी सत्तायें अष्टावीशनुं सत्तास्थानक, ते सम्यक्त्व पामीने पड्या होय, तेने होय, तेमांद्देशी सम्यक्त्वमोहनीय उबेळ्या पठी सत्तावीशनुं सत्तास्थानक, तेमांद्देशी वली मिश्रमोहनीय उबेळे ठवीशनुं सत्तास्थानक, तथा अनादि मिथ्यात्वीने पण एज स्थानक होय. वली ते पूर्वोक्त अष्टावीशनी सत्तावालो जेवारें चार अनंतानुबंधीश्चा खपावे, तेवारें तेने चौवीश प्रकृतिनुं सत्तास्थानक होय, तेमांद्देशी मिथ्यात्व खपावे, तेवारें त्रैवीशनुं सत्तास्थानक, तेमांथी मिश्रमोहनीय खपावे, तेवारें वावीशनुं सत्तास्थानक, तेमांद्देशी सम्यक्त्वमोहनीय खपावे, तेवारें एकवीशनुं सत्तास्थानक, ए एकवीशनुं स्थानक द्वायिक सम्यक्दृष्टिने होय. हवे ए आगलां स्थानक क्षपकने होय, ते कहे ठे. तेमांद्देशी अप्रत्याख्यानीश्चा चार अने प्रत्याख्यानीश्चा चार, एवं आठ प्रकृति खपावे थके अनिष्टिकरण गुणगणाने त्रीजे जागें तेर प्रकृतिनुं सत्तास्थानक होय. तेमांद्देशी नपुंसकवेदने द्वयें चौथे जागें चारनुं सत्तास्थानक, तेमांथी स्त्रीवेदने द्वयें पांचमें जागें अगीश्रारनुं सत्तास्थानक, तेमांथी हास्यादिक ठ प्रकृतिने द्वयें ठेठे जागें पांचनुं सत्तास्थानक होय. तेमांथी पुरुषवेदने द्वयें सातमे जागें चारनुं सत्तास्थानक, तेमांथी संज्वलन क्रोधने द्वयें आठमे जागें त्रणनुं सत्तास्थानक, तेमांथी संज्वलनना मानने द्वयें नवमे जागें वेनुं सत्तास्थानक, तेमांथी संज्वलनी मायाने द्वयें सूक्ष्म संपरायें एक संज्वलन लोजनुं सत्तास्थानक जाणवुं ॥ इति सप्तमुच्चयार्थः ॥ १४ ॥

संतस्स पयडिगणा, णि ताणि मोहस्स हुंति पन्नरस ॥

बंधोदय संते पुण, जंग विगप्पे बहू जाण ॥ १५ ॥

अर्थ—संतस्सपयडिगणाणित्ताणि के० ए सत्तानी प्रकृतिनां स्थानक ते मोहस्स के० मोहनीयकर्मनी प्रकृतिनां हुंतिपन्नरस के० पंदर होय. पुण के० वली बंधोदयसंते के० ए बंध, उदय अने सत्तास्थानकने विपे प्रत्येकें संवेधें करीने जंगविगप्पेबहूजाण के० मोहनीयकर्मना जांगाना जेद घणा निपजे, ते घणा जांगा हुं कहुं तुं. ते मने कहेतां थकां तुं सम्यक् प्रकारें जाण. एम शिष्य प्रत्ये आमंत्रण करीने गुरु कहे ठे के हे शिष्य! तुं सांजळ ॥ इति ॥ १५ ॥

॥अथ मोहनीयबंधस्थानेषु यथासंजवत्वेन जंगानाह ॥ तिहां हवे प्रथम मोहनीयकर्मना बंधस्थानकने विपे यथासंजवपणे जांगा उपजे, ते कहे ठे ॥

ठ व्वावीसे चउ इग, वीसे सत्तरस तेरसे दोदो ॥

नवबंधगे वि डणित्तं, इत्तिक अत्तं परं जंगा ॥ १६ ॥

अर्थ—ठव्वावीसे के० वावीश प्रकृतिने बंधें ठ जांगा उपजे, ते आची रीतें के—एक

मिथ्यात्व, शोक कषाय, त्रण वेदमाहेलो एक वेद, हास्य अने रति अथवा शोक अने अरति ए वे युगलमाहेलुं एक युगल तथा जय अने जुगुप्सा, ए वाचीशने वं ठ जांगा थाय, ते देखाडे ठे. एक हास्य अने रति वांधतां वाचीशने वंध ह्मे, प्रथम जांगो, वीजो तेमज हास्य अने रतिने स्थानकें शोक अने अरति वांधे, तेमां वीजो जांगो. ए वे जांगा थया, ते वे जांगा पुरुषवेद वंध साथें गणवा. वली तेम स्त्रीवेदबंध साथें पण वे जांगा तेज लेवाय, तथा तेमज नपुंसकवेद वंध साथें ए एज वे जांगा लइयें. एम त्रण वेदने वे वे गुणा करतां ठ जांगा थाय.

तथा चउद्गवीसे के० एकवीश प्रकृतिने वंधें चार जांगा होय, ते कहे ठे. ते पूर्वो वाचीशना वंधमाहेथी एक मिथ्यात्वनो वंध हीन करीयें, तेवारें एकवीशने वंध था पण एटकुं विशेष जे अर्हीथां नपुंसकवेद टालीने वाकीना वे वेद माहेलो एके वेदने वंध कहेवो. ए एकवीशने वंध, वीजे गुणगणे होय, तिहां पुरुषवेदें हाद रति साथें एक जांगो तथा शोक, अरति साथें वीजो जांगो, वली तेहीज वे प्रां स्त्रीवेदें पण वांधें, माटें सर्व मली चार जांगा थाय. अर्हीं मिथ्यात्वने अनायें नपुंसकवेदनो वंध नथी तेथी तेना वे जांगा न होय.

सत्तरसत्तरमंदादो के० सत्तर अने तेर प्रकृतिना वंधे वे वे जांगा होय, ते कहे दे प्रयोग. एकवीशमाथी अनंतानुबंधीथा चार कषायना वंधविशेदे सत्तरनो वंध प्री अने वांधे गुणगणे होय. तेमांथी पण अत्रत्याग्यानिथा चारनो वंधविशेदे, तेम देशरिति गुणगणे तेरनो वंध होय. तिहां प्रत्येकें वे वे जांगा होय, केमके मिथ्या पनामाथी मांठीने आगसे गुणगणे स्त्रीवेदनो पण वंध नथी, जे जणी अनंतानुबंधी था कषायना उदयने अनायें स्त्रीवेदन वंधाय, तेमाटें स्त्रीवेदना वंधथी उपना जे जांगा ते पण टडे, वाकी मात्र पुरुषवेदें वांधवाना वे वे जांगा होय.

तथा नवबंधमेविष्टुणितं के० नव प्रकृतिने वंधस्थानकें पण वे जांगा होय. तिहां मंडवप्रतना कषाय चार, हास्य अने रति, जय, जुगुप्सा अने पुरुषवेदें एक जांगो अथवा हास्य, रतिने स्थानकें शोक अने अरति ए युगल लइयें, तेवारें वीजो जांगो. ए वे जांगा प्रमत्त गुणगणे होय, एथी आगस शोक अने अरति, ए युगलनो वंध नथी, परंतु हास्य अने रतिनो वंध ठे तेमाटें अप्रमत्त तथा अप्रवृत्तकरण ए वे गुणगणेन प्रकृतिने वंधें एकज जांगो होय, परंतु वीजो जांगो न होय.

तथा इन्द्रियअंतर्गंगा के० एथी उपर पंचादिक पांच वंधस्थानकने विने ए अंतर्गंगाती एके जांगो होय. ए मयें मली मोहनीयकर्मना दज वंधस्थानकें यदने एकवीश जांगा थाय. ॥ इति ममुच्यार्यः ॥ १६ ॥

अथैषामेव बंधस्थानानां मध्ये कियंत्युदयस्थानानीत्याह ॥ हवे एज बंधस्थान
कमां कयां कयां बंधस्थानकं केटलां केटलां उदयस्थानक होय, ते कहे ठे.

दस वावीसे नव इग, वीसे सत्ताइ उदय कम्मंसा ॥

ठाइअ नव सत्तरसे, तेरं पंचाइ अठेवं ॥ १७ ॥

अर्थ—दसवावीसेसत्ताइउदयकम्मंसा के०“द्वाविंशति बंधके सत्तादीनि दशपर्यंतानि
चत्वारि उदयस्थानानि जवंति” वावीश प्रकृतिने बंधं सातथीमांसीने दशपर्यंत एटले
सात, आठ, नव अने दश, ए चार उदयस्थानक होय. तिहां प्रथम सातनुं उदयस्थानक
देखाडे ठे. एक मिथ्यात्व, वीजो हास्य, त्रीजो रति, अथवा ए वेने स्थानकें शोक
अने अरति पण होय, चोधो त्रणवेद मांहेलो एक वेद, पांचमो एक अप्रत्याख्यानीउं
कपाय, ठाठो एक प्रत्याख्यानीयो कपाय, सातमो एक संज्वलनकपाय, ए सात प्रकृ-
तिनो उदय वावीशाना बंधक मिथ्यादृष्टिने निश्चें होय. तिहां जांगा चोवीश थाय, ते
देखाडे ठे. क्रोध, मान, माया अने लोच, ए चारे उदय विरोधी ठे, ते जणी क्रोधा-
दिकने उदयें मानादिकनो उदय न होय, परंतु, क्रोधने उदयें तेना हेठला सघला
क्रोधनोज उदय होय. तिहां अनंतानुबंधीआना एक क्रोधने उदयें वीजा अप्रत्या-
ख्यानादिक चारे जातिना क्रोधनो उदय साथेंज होय, अने अप्रत्याख्यानीआ क्रोधने
उदयें वीजा प्रत्याख्यानादिक त्रणे जातिना क्रोधनो उदय साथेंज होय, तथा प्रत्या-
ख्यानीआ क्रोधने उदयें वे जातिना क्रोधनो उदय होय, अने संज्वलनक्रोधने उदयें
एकनोज उदय होय, तेमाटें अर्हीआं अप्रत्याख्यानीआ क्रोधने उदयें त्रणे क्रोधनो
उदय होय. तेम मानने उदयें, पण त्रणे माननो उदय होय, अने मायाने उदयें
पण त्रणे मायानो उदय होय, अने लोचने उदयें पण त्रणे लोचनो उदय जाणवो.
ए क्रोध, मान, माया, अने लोचना चार जांगा स्त्रीवेदना उदय साथें गणवा. वली
स्त्रीवेदने स्थानकें पुरुषवेदनो उदय होय, तेवारें ए चार जांगा पुरुषवेदने विषे
पण पामीयें, अने ए चार जांगा नपुंसकवेदने उदयें पण पामीयें. एम सर्व मली
वार जांगा हास्य अने रतिने उदयें जाणवा. तेमज वली हास्य अने रतिने स्थानकें
शोक अने अरतिने उदयें पण चार जांगा गणीयें. तेवारें चोवीश जांगा थाय.

अथवा एक मिथ्यात्व सातने उदयें लहीयें, तथा हास्यादिक एक युगल साथें
पुरुषवेदें एक जांगो तथा शोकादि युगल साथें एक जांगो, एम वे जांगा पुरुषवेदें
थाय. तेमज स्त्रीवेद साथें पण वे जांगा थाय, अने नपुंसकवेद साथें पण वे जांगा
थाय. एवं ठ जांगा क्रोधें घवा. अने क्रोधने स्थानकें मान लहीयें, तेवारें पण ठ

जांगा थाय. तेमज माया साथें ठ जांगा तथा लोज साथें ठ जांगा, एम ठ चोक्र चोवीश जांगा थाय. ए सातने उदयें मिथ्यात्व लहीयें, तेवारें जांगानी चोवीशी वः.

तथा ए सातना उदय मध्यें जय, जुगुप्सा अथवा अनंतानुबंधीया चार कपायमांहेलो एक कपाय, ए त्रण प्रकृतिमांहेची एकेक प्रकृतिनो उदय क्षेपीयें, तेवार् आठ प्रकृतिनो उदय थाय. अहीं त्रण चोवीशी जांगानी थाय. ते केम के, ए सातना उदयमांहे जयनो उदय क्षेपी आठना उदयसहित गुणीयें तेवारें जांगानी ए चोवीशी थाय, तथा ते सातना उदय मध्यें जुगुप्सानो उदय क्षेपी आठना उदयसहित गुणीयें, तेवारें जांगानी वीजी चोवीशी थाय, अने ते सातना उदयमांहे अनंतानुबंधीयानो उदय वधारीयें, तेवारें आठनो उदय थाय. तिहां पण पूर्ववी पें जांगानी वीजी चोवीशी थाय.

तथा मिथ्यात्वं अनंतानुबंधीयानो उदय तो अवश्य होय, तो सातनो उदय तथा जय, जुगुप्सा अने अनंतानुबंधीया सहित आठनो उदय शा कारणे कह्यो ? तेनो उत्तर. जे कोइएक जीव, सम्यक्दृष्टि ठतां अनंतानुबंधीया चारने विसंयोज्या पट्टे खपाव्या, ते खपाव्या ठतां पण कालांतरें कोइएक वीजभूत मिथ्यात्वनी सत्तायें करी वली पण वंधाय, तेने विसंयोज्या कहीयें, अने जे खपाव्या कहा होय, ते तो फ्री वंधायज नहीं; ए विसंयोज्या अने खपाव्यानुं विशेष जाणवुं. हवे तेवी सामग्रीने अजावें कोइएक जीवें मिथ्यात्वादिकने खपाव्यानो उदय न कस्यो ते जीव, काळांतें मिथ्यात्वं गयो, तिहां मिथ्यात्व प्रत्ययिथा जणी मिथ्यात्वं करी वली अनंतानुबंधीया चार कपाय वांधे, तेवारें वंधावळिका लगे ते अनंतानुबंधीयानो उदय न होय. अहींथां कोइ कदेशे के वंधकालनी आवळिका पठीज ते प्रकृतिनो उदय होय, ते केम घटे, जे जणी ए अनंतानुबंधीयानो अवाधाकाल जघन्य तो अंतरमुहूर्तनो अने उत्कृष्टो तो चार हजार वर्षनो कह्यो ठे, तो अवाधाकाल जोगव्या विना केम वंधावळिका पठी एनो उदय होय ? तेनो उत्तर कहे ठे जे, वंधसमयची पण अनंतानुबंधीयानी सत्ता लेखवाय. वंधसत्ता जेवारें होय, तेवारें अनंतानुबंधीया पतद्ग्रह थाय, पतद्ग्रह एटले ते वंधाती प्रकृति मध्यें वीजी सजातीय प्रकृतिनां दस तथा रसनो संक्रम, तेनुं ठाम जाणवुं. एटले जे प्रकृति, वंधन परिणामे परिणाम्यो जीव, ते प्रकृतिमध्ये वीजी सजातीय प्रकृतिनां दलीयां क्षेपवीने वांधी प्रकृतिरूपपणे तेने परिणामाववुं, तेने संक्रम कहीयें. तेनुं स्थानक तेने पतद्ग्रह कहीयें. ते माटें वंधाता अनंतानुबंधीयामध्यें पण अणवंधाता एवा जे अत्रत्याख्यानावरणादिक वीजा कपाय, तेना दलीया संक्रमे, ते अनंतानुबंधीयापणे परिणमे, एटले जेमांहे संक्रमे तेपणे परि-

एमे तेनो उदय संक्रमावलिका यथा पठी उदयावलिकायें आवे, तेमाटें अनंतानुबंधीनो बंधावलिका पठी उदय कहीयें. अहींआं कशुं विरुद्ध नथी. एवात आश्री विशेष कम्म-पयकी थकी जाणुं; तेमाटें मिथ्यात्वगुणठाणे पण बंधसंक्रमावलिका लगें तो अप्रत्याख्या-नादिक त्रण कपायनोज उदय होय, केमके एक वेदातें जेटलानो जे गुणठाणे उदय होय, तेदला सर्व समान जातीय माटें तिहां वेदाताज कहीयें. जेमाटें क्रोधादिक चार परस्परें विरुद्ध ठे, माटें तेमांहेलो एकनोज समकालें उदय होय, परंतु तिहां एक अनंतानुबंधीक्रोध वेदतां सजातीयपणामाटें अप्रत्याख्यानादिक वीजा त्रणे क्रोध सम-कालें साधेंज वेदाय, परंतु तेनी साधें ते समयें वीजा मानादिक न वेदाय, तेमाटें पूर्वोक्त प्रकारें मिथ्यात्वं पण बंधसंक्रमावलिका पठी अनंतानुबंधीआनो उदय होय.

हवे ए सात प्रकृतिना उदय मध्यें जय अने जुगुप्सा, ए वे प्रकृतिनो उदय वधारीयें, तेवारें नवनो उदय थाय. अहीं पण पूर्वली पेरें जांगानी एक चोवीशी थाय, तथा ते सात मध्यें जय अने अनंतानुबंधीआनो उदय मेलवीयें, तेवारें पण नवनो उदय थाय. अहींआं जांगानी बीजी चोवीशी थाय, तथा ते सात मध्यें जुगुप्सा अने अनंतानुबंधी, ए वे प्रकृति मेलवतां पण नवनो उदय थाय, तिहां जांगानी त्रीजी चोवीशी थाय. एम नवने उदयें सर्व मली जांगानी त्रण चोवीशी थाय.

तथा एक मिथ्यात्व, वीजुं जय, त्रीजी जुगुप्सा, चोद्युं हास्य, पांचमुं रति अथवा एने स्थानकें शोक अने अरति पण लश्यें, ठठो त्रण वेदमांहेलो एक वेद, तथा अनंतानुबंधीआदिक चारे कपाय, एवं दशनुं उदयस्थानक जेवारें होय, तेवारें पण पूर्वली पेरें जांगानी एक चोवीशी थाय. एम वाचीशना बंधें सातनुं, आठनुं, नवनुं, दशनुं, ए चार उदयस्थानकें सर्व संख्यायें आठ चोवीशी जांगानी थाय.

तथा नवशुग्रीत्तेसत्ताइ के० “ एकविंशतिबंधे सप्तादीनि नव पर्यंतानि त्रीणि उदयस्थानानि ज्वंति. ” एदले एकवीश प्रकृतिने बंधें सात आदें देइने नव लगें त्रण उदय स्थानक होय. तिहां प्रथम एक युगल, त्रण वेदमांहेलो एक वेद, चार कपायमांहेला क्रोधादिक एक कपायना चार जेद, एम सात प्रकृतिने उदयें पूर्वली पेरें जांगानी एक चोवीशी थाय. ए सातना उदयने जयना उदय सहित करतां आठनो उदय थाय. तिहां पण जांगानी एक चोवीशी थाय. तथा जुगुप्सानो उदय मेलवतां पण आठनो उदय थाय, तिहां पण जांगानी एक चोवीशी थाय, तथा जय अने जुगुप्सा, ए वे प्रकृतिनो उदय सामटो मेलवतां नवनो उदय थाय. तिहां पण पूर्वली पेरें जांगानी एक चोवीशी थाय. एम एकवीश प्रकृतिने बंधें सास्वादन गुणठाणाने त्रिपे त्रण उदयस्थानकें थइ जांगानी चोवीशी चार थाय.

अर्ही साखादनना वे जेद ठे. एक उपशम श्रेणिगत, बीजो अश्रेणीगत, ति अश्रेणीगतने विपे तो ए त्रण उदयस्थानक होय, अने श्रेणीगतने विपे वे आचार्य आदेश जाणवा, ते कहेठे. एक जे अनंतानुबंधीआने उपशमावीने श्रेणी करे, अने श्रेणीशी परतो साखादन गुणगाणुं स्पर्श, तेने मत्तें तो ए पूर्वे कक्षां तेहीन त्रण उदयस्थानक जाणवां. अने जे आचार्य अनंतानुबंधीआ चारनी विसंयोजनार्थे श्रेणीनो प्रारंभ माने ठे, तेने मत्तें श्रेणीशी परतां अनंतानुबंधीआनी सत्ताने अर्तवे अनंतानुबंधीआना उदय रहित साखादनपणुं न घटे, जे जणी "अस्त सास्रणजावोन जवइ," एम चूर्णिकारतुं वचन ठे माटे. अने जो सम्यक्त्वयी पद्यो ते ज्यां सुधी मिथ्यात्व भ्रूमीने विपे नथी पद्दोतो तेना वचला कालमां अनंतानुबंधीआना उदय विना पण साखादन गुणगाणुं पामीयें, एम कहीयें तो तिहां उ प्रकृतिनो उदय मान्यो जोइयें, तेवारें एकवीशने वंधें ठथी मांडीने नव खंगेना चार उदयस्थानक मान्यां जोइयें, तेवारें तो तिहां जांगानी चोवीशी पण आठ मानवी जोइयें. ते अर्ही सूत्रकारें कोइ कारणे मानी नथी, ते जणी एने मत्तें श्रेणीशी परतां साखादन न होय, एमज कहेडुं.

ह्वे ठाइअनवसत्तरसे के० "सप्तदशबंधस्थानके पनादीनि नव पर्यंतानि चत्वारि उदयस्थानानि जवंति" एटले सत्तर प्रकृतिने वंधें ठ आदें देइने नव खंगे चार उदयनां स्थानक होय. अर्हीआं सत्तरनो वंध त्रीजे तथा चोथे गुणगाणे होय, तिहां जे मिश्रगुणगाणे सत्तरनो वंध होय, तेने विपे सात, आठ अने नव, ए त्रण उदयस्थानक होय, एटले एक मिश्रमोहनीय, वे युगलमांहेलुं एक युगल, त्रण वेदमांहिसो एक वेद, अने अनंतानुबंधीआ विना शेष त्रण कपायनो एकेको जेद, ए सात प्रकृतिनो उदय, मिश्रगुणगाणे होय. इहां पूर्वली पेरें जांगानी चोवीशी एक थाय, तथा ए सायें जय मेलवतां आठने उदयें पण जांगानी चोवीशी एक थाय, तथा जयने स्थानकें जुगुप्सा मेलवीयें, तेवारें पण आठने उदयें जांगानी एक चोवीशी थाय, तथा जय अने जुगुप्सा वे सामटीं मेलवतां नवने उदयें पण जांगानी चोवीशी एक थाय. एवं मिश्रगुणगाणे सत्तर वंधें जांगानी चार चोवीशी थाय.

तथा चोथे गुणगाणे सत्तरना वंधें ठ, सात, आठ अने नव, ए चार उदयनां स्थानक, द्वायिक सम्यक्दृष्टिने होय. तिहां मिश्रने जे सातनो उदय कहो, ते सध्देंथी मिश्रमोहनीय विना चोथे गुणगाणे ठनो उदय खेखवतां जांगानी चोवीशी एक थाय, ते ठ प्रकृतिना उदय मध्यें जय, जुगुप्सा तथा सम्यक्त्वमोहनीय ए एके-

कनो उदय मेलवतां त्रण प्रकारें सातनो उदय धाय. तिहां एकेका जेदें एकेकी जांगानी चोवीशी धाय, तेवारें सातने उदयें त्रण चोवीशी जांगानी धाय.

तथा ते ठना उदयमांहे जय अने जुगुप्ता अथवा जय अने वेदकसम्यक्त्वमोहनीय अथवा जुगुप्ता अने वेदकसम्यक्त्वमोहनीय, ए रीतें वे वे प्रकृति सामटी जेलीयें, तेवारें त्रण प्रकारें आठनुं उदयस्थानक धाय, तिहां पण प्रत्येकें जांगानी एकेकी चोवीशी गणतां त्रण चोवीशी जांगानी धाय. अहीं सम्यक्त्वमोहनीयना जे जांगा, ते वेदकसम्यक्त्वमोहनीयने जाणवा, अने द्वायिक तथा उपशमसम्यक्त्वमोहनीयने उदय नथी, ते जणी तेने न जाणवा. तथा ते ठना उदय, ते मध्यें जय, जुगुप्ता अने वेदकसम्यक्त्वमोहनीय, ए त्रणे प्रकृतिनो उदय सामटो मेलवीयें, तेवारें नव प्रकृतिनो उदय धाय, तिहां पण एक चोवीशी जांगानी धाय. एम सर्व मली चोये गुणठाणे आठ चोवीशी जांगानी धाय. ते मध्यें चार द्वायिक तथा उपशमसम्यक्त्वमोहनीयने लेवी, तथा चार द्वायोपशमिक सम्यक्त्वमोहनीयने मिश्रनी पेरें लेवी. तथा ए आठ चोवीशी साथें मिश्रगुणठाणानी चार चोवीशी मेलवतां सत्तरने बंधस्थानकें वार चोवीशी जांगानी होय. वयपि त्रीजे अने चोये गुणठाणे उदयस्थानक तो तेहीज ठे पण तिहां प्रकृति जूदी ठे, माटें वे वार लीधा ठे.

तथा तेरंपंचाश्रष्टेव के० “ त्रयोदश बंधस्थानके पंचादीनामष्टपर्यंतानि चत्वारि-उदयस्थानानि स्युः ” एतले तेर प्रकृतिने बंधें पांच आदें देइ आठ लगे चार उदयनां स्थानक होय, एतले पांच, ठ, सात अने आठ, ए चार उदयस्थानक होय, तिहां एक प्रत्याख्यानी क्रोध, वीजो संज्वलनक्रोध, त्रीजो पुरुषवेद, एक युगल, एवं पांचनो उदय होय. अहीं क्रोधने स्थानकें मान, भाया अने खोज साथें परावर्त करतां चार जांगा पुरुषवेद साथें धाय. अने जेवारें पुरुषवेदने स्थानकें स्त्रीवेद लइयें, तेवारें पण चार जांगा धाय, अने नपुंसकवेद साथें पण चार जांगा धाय. एवं चार जांगा धया. पत्नी दास्य अने रति, ए युगलने स्थानकें शोक अने अरति ए युगल लेइयें, तो तेनी साथें वक्षी वीजा चार जांगा धाय. एम जांगानी एक चोवीशी पांचने उदयें धाय. तेमध्यें वक्षी जय अथवा जुगुप्ता अथवा सम्यक्त्वमोहनीय, ए त्रण प्रकृतिमांहेली एकेक मेलवतां ठनो उदय त्रण जेदें धाय. तिहां एकेकें जेदें एकेक चोवीशी करतां त्रण जेदें ठना उदयें त्रण चोवीशी जांगानी धाय. तथा ते पांचना उदयमांहे नव. जुगुप्ता अथवा जय अने सम्यक्त्वमोहनीय अथवा जुगुप्ता अने सम्यक्त्वमोहनीय, ए वे वे प्रकृतिनो उदय सामटो मेलवतां मान प्रकृतिनां उदयस्थानक त्रण धाय. तिहां पण जांगानी चोवीशी त्रण धाय, तथा ते पांचना उदयमांहे नव. जुगुप्ता अने सम्यक्त्व-

मोहनीय, ए त्रण प्रकृतिनो उदय साथं मेलवीने आठ प्रकृतिनुं उदयस्थानक कर्ता तिहां जांगानी चोवीशी एक थाय. एम तेरने वंधें चार उदयस्थानकें देशविरति गुणगणे सर्व मली जांगानी चोवीशी आठ थाय, तेमध्ये द्वायिक तथा उपशम सम्यक्दृष्टिने चार चोवीशी अने वाकीनी चार चोवीशी वेदक सम्यक्दृष्टिने थाय ॥१३॥

॥ हवे नव प्रकृतिने वंधें जांगा कहेते. ॥

चत्तारि आइ नव वंध, एसु उक्कोस सत्त मुदयंसा ॥

पंच विह वंधगे पुण, उदउं झएहं मुणेअघो ॥ १८ ॥

अर्थ-चत्तारिआइनवंधएसुउक्कोससत्तमुदयंसा के० “चत्तारीत्वादि नवबंधकेपु प्र-
त्तादिपु चतुरादीनि सप्तपर्यंतानि चत्वारि उदयस्थानानि जवंति” एतल्ले प्रमत्त, अ-
मत्त अने अपूर्वकरण, ए त्रण गुणगणे नव प्रकृतिनां वंधस्थानकें चारनो उदय थाय
देशने उत्कृष्टं तो सातनुं उदयस्थानक होय, ए जाव. तिहां संज्वलना क्रोधादिक
मांहेलो एक कपाय, त्रण वेदमांहेलो एक वेद, हास्ययुगल अथवा शोकयुगल, एवं
चारनो उदय द्वायिक तथा उपशम सम्यक्दृष्टिने ध्रुव होय, ते माटें अहींथां जांगानी
चोवीशी एक थाय. ते चार मध्ये जय, जुगुप्ता तथा सम्यक्त्वमोहनीय, ए त्रण प्रकृ-
तिमांहेली एकेक जेलतां त्रण प्रकारें पांचनो उदय थाय. तिहां जांगानी चोवीशी
त्रण थाय. ते चार मध्ये जय अने जुगुप्ता, ए वे अथवा जय अने सम्यक्त्वमोहनीय,
ए वे, अथवा जुगुप्ता अने सम्यक्त्वमोहनीय, ए वे, एम वे वे प्रकृतिनो उदय मेलवीपें,
तेवारें त्रण प्रकारें ठनो उदय थाय. तिहां पण जांगानी चोवीशी त्रण थाय, तथा ते
चारमांहे जय, जुगुप्ता अने सम्यक्त्वमोहनीय, ए त्रणे प्रकृतिनो उदय सामटो मेल-
वीपें, तेवारें सात प्रकृतिनुं उदयस्थानक थाय, तिहां जांगानी चोवीशी एक थाय.
एवं नवने वंधें चार उदयस्थानकें यइने आठ चोवीशी जांगानी थइ, तेमांहेली चार
चोवीशी द्वायिक अने श्रोपशमिक सम्यक्दृष्टिने होय, तथा चार चोवीशी वेदक
सम्यक्दृष्टिने होय, ए ठे, सातमे अने आठमे गुणगणे होय.

तथा पंचविह्वंधगेपुण के० वली पांच प्रकृतिना वंधनेत्रिपे उदउंझएहंमुणेअघो के०
वे प्रकृतिनुं एकज उदयस्थानक जाणवुं. ते आत्री रीतें के चार संज्वलनमांहेलो एक
क्रोध अथवा मान अथवा माया अथवा लोभ होय; अने त्रण वेदमांहेलो एक वेद,
ए रीतें वे प्रकृतिनुं उदयस्थानक होय. अहींथां जांगा वार थाय, जे जणी अहींथां
हास्यादिकनो उदय नयी माटें जांगानी चोवीशी न थाय. मात्र चार कपायने त्रण
वेद साथें गुणतां वार जांगा थाय. ए वार जांगा नवमा गुणगणाना पांच जागमांहेला
पहेले जांगे होय. ॥ १८ ॥

॥ हवे आगले बंधस्थानकें उदयस्थानक कहे ठे. ॥

इतो चउ बंधाइ, इक्किकुदया हवंति सवेवि ॥

बंधो चरमेवि तहा, उदया जावे विवा हुज्जा ॥ १९ ॥

अर्थ—इतो के० अर्हींशां पांचना बंधस्थानकथकी आगल हवे चउबंधाइ के० चतुर्वधादिक एटले चारनो बंध, त्रणनो बंध, वेनो बंध अने एकनो बंध, ए चार बंधस्थानकें इक्किकुदयाहवंतिसवेवि के० एकेक प्रकृतिनुंज उदयस्थानक सर्व बंधस्थानकने विषे होय. ते केम के पुरुषवेदनो बंध टले, पठी चार संज्वलननोज बंध होय, पुरुषवेदना बंध साथें उदय पण टले तेमाटें तिहां चतुर्विध बंधें एकोदयें चार जांगा होय, जे त्रणी चार संज्वलना कपाय माहेलो कोइएकने संज्वलना क्रोधनोज उदय होय, कोइएकने संज्वलना माननोज उदय होय, कोइएकने संज्वलनी मायानोज उदय होय, अने कोइएकने संज्वलना लोचनोज उदय होय. एम चार जांगा, उदयना अनिवृत्तिकरणने वीजे जांगें होय. अर्हींशां कोइएक आचार्य, चतुर्विध बंधने संक्रम कालें त्रण वेदमाहेला एक वेदनो उदय माने ठे, तेवारें तेने मते चतुर्विधबंधने पण प्रथम कालें चार संज्वलनाने त्रण वेद साथें गुणतां वार जांगा द्विकोदयना अर्हींशां पण थाय, तथा पंचविधबंधें पण द्विकोदयना वार जांगा थाय. एम द्विकोदयना चोवीश जांगा प्रथम कालें होय. ते पठी चतुर्विधबंधे एकोदयना चार जांगा होय.

तेवार पठी संज्वलना क्रोधने उछेदें अनिवृत्तिने त्रीजे जांगें त्रिविधबंध होय. तिहां एकनो उदय होय, तेना जांगा त्रण उपजे, तेवार पठी चोथे जांगे वेने बंधें संज्वलन माया तथा लोच, ए वेमाहेला एकने उदयें वे जांगा होय, तथा एक संज्वलन लोचने एक बंधस्थानकें एक संज्वलन लोचनो उदय होय, तेनो एक जांगो नवमा गुणठाणाना पांचमा जांगे होय.

हवे बंध विना मात्र उदयनोज एक जांगो थाय, ते कहे ठे. बंधोचरमेवितहा के० मोहनीयना बंधने अजावें पण सूक्ष्म संपरायगुणठाणे एक संज्वलना लोचनुं उदयस्थानक होय. तिहां एक जांगो जाणवो. एम चारने बंधस्थानकें जांगा चार, त्रणने बंधस्थानकें जांगा त्रण, वेने बंधस्थानकें जांगा वे, एकने बंधस्थानकें जांगो एक, तथा बंध शून्य करतां जांगो एक, एवं अगीश्वार जांगा एकने उदयें थया. अर्हींशां जोपण संज्वलना क्रोधादिकना उदयमाहे विशेष नथी तोपण बंधस्थानकें विशेषें करी विशेष जाणवुं.

पठी उदयाजावेविवाहुज्जा के० उदयने अजावें पण उपशांतमोहे उपशांत कपायनी

अपेक्षाये मोहनीयनी सत्ता होय. ते पण एक जांगो प्रसंगें कसो, परंतु अर्हीआं बंध अने उदयना संवेध मांहे सत्तानो जांगो कहेवो. ते निष्कारण ठे तेथी न कसो, अने क्लीणमोहे तो सत्ता पण न होय ॥ इति ॥ १९ ॥

॥ अथ दशादिपूदयस्थानेषु यावंतोऽङ्गाः स्युस्तानाह. ह्वे दशादिक पथा-
नुपूर्विये एक पर्यंत उदयस्थानकने विपे जेटला जांगा होय, ते कहे ठे. ॥

इकग ठक्किारस, दस सत्त चउक इकगंचेव ॥

एए चउ वीस गया, वार उगिकम्मि इकारा ॥

तथा मतांतरे, चउवीस उगिकम्मिकारा ॥ २० ॥

अर्थ-अर्हीआं उदयने स्थानकें यथाक्रमें संख्या जोमवी. तिहां दशने उदयें इकग के० एक चोवीशी, नवने उदयें ठक के० ठ चोवीशी, आठने उदयें इकारस के० अगीआर चोवीशी, सातने उदयें दस के० दश चोवीशी, ठने उदयें सत्त के० सात चोवीशी, पांचने उदयें चउक के० चार चोवीशी, चारने उदयें इकगंचेव के० निशें एक चोवीशी जांगा होय. एएचउवीसगया के० ए सर्व मलीने चालीश चोवीशी जांगा थाय. ए जांगा उपजाववानी जावना पूर्वे कही ठे, तेम जाणवी; तथा वारउग के० वेने उदयें वार जांगा होय, अने इकम्मिइकारा के० एकने उदयें अगीआर जांगा होय, ते केम? जे चारने वंधें चार, त्रणने वंधें त्रण, वेने वंधें वे अने एकने वंधें एक, तथा अंधें एक, एवं अगीआर जांगा थाय. तथा अन्य आचार्यने मतें चउवीसउग के० वेने उदयें एक चोवीशी जांगा उपजे, एटले वार जांगा पांचने वंधें अने वेने उदयें तथा वार जांगा चारने वंधें अने वेने उदयें, एम चोवीश जांगा उपजे; अने इकम्मिकारा के० एकने वंधें अगीआर जांगा उपजे, ए मतांतर कस्युं. ॥ २० ॥

॥ एतेषामेव जंगानां विशिष्टसंख्यां पदसंख्यां च स्वमतेन आह ॥

॥ ह्वे एज जांगानी विशिष्टपणे संख्या अने तेना पदनी संख्या पोताने मतें कहे ठे. ॥

नव तेसीइ सएहिं, उदय विगप्पेहि मोहिआ जीवा ॥

अउणुत्तरि सीआला, पयविंद सएहिं विन्नेआ ॥ २१ ॥

॥ अथवा मतांतरेण जंग संख्या पदसंख्यामाह ॥

नव पंचाण उसए, उदय विगप्पेहि मोहिआ जीवा ॥

अउणुत्तरि एगुत्तरि, पयविंद सएहिं विन्नेआ ॥ २२ ॥

अर्थ-अर्हीआं दश, नव, आठ, सात, ठ, पांच, अने चार, ए सात उदयस्थानकें

घश्ने चात्तीश चोवीशी जांगानी लाधी, ते चात्तीशने चोवीश गुणा करीयें, तेवारें ए६० थाय. तेमध्ये द्विकोदयना चार अने एकोदयना अग्नीश्वार, एवं त्रेवीश जांगा मेलवीयें, तेवारें नवतेसीइसएहिं के० नवसें ने त्र्याशी जांगा थाय. एमोहनीय कर्मना उदयविगप्पेहिमोहिआजीवा के० उदयने विपे नव विकल्पें करीने स्वमतें ए७३ जांगा थया, तेने विपे सर्व संसारी जीव मोह्या मुंजाणा पड्या ठे.

ह्वे पदसंख्यांक कहे ठे. ए ए७३ जांगाने विपे अजणुत्तरिसीआंलापयविंदसएहिं-विन्नेआ के० ६९४७ एटला पदना वृंद एटले समूह जाणवा, एटले एकेकी प्रकृतिनुं नाम ते एकेकुं पद कहीयें. ते दश प्रकृतिने उदयें एकेका जांगामांहे दश दश पद होय, नवने उदयें एकेका जांगामांहे नव पद होय. एम यावत् एकने उदयें एकेका जांगामांहे एकज पद होय, ते माटें दशोदयना जांगा दश गुणा करीयें, अने नवोद-यना जांगा नव गुणा करीयें. एम सर्वने गुणाकार करी तेनुं ऐक्य कीधे थके ६९४७ पद, स्वमतें कह्या, एटले जिहां वे प्रकृतिने उदयें चार जांगा कह्या ठे, ते स्वमतें जाणवा.

अने मतांतरें वेने उदयें चोवीश जांगा कह्या ठे. तेने मतें एकतालीश चोवी-शीना ए७४ तथा एक प्रकृतिना उदयना अग्नीश्वार जांगा मेलवतां ए९५ थाय. एटला मोहनीयकर्मना विकल्पें करीने सर्व संसारी जीव संसारने विपे मुंजाइ रह्या ठे. ह्वे एना ६९७१ पदवृंद प्रकृतिसंख्या थाय, ते करी देखाडे ठे.

दशने उदयें एक चोवीशी जांगानी ठे, तेने दश गुणा करतां दश चोवीशी थाय, तथा नवने उदयें ठ चोवीशीनी चोपन थाय, तथा आठने उदयें अग्नीश्वार चोवी-शीनी अष्टाशी थाय, तथा सातने उदयें दश चोवीशीनी सीत्तेर थाय, तथा ठने उदयें सात चोवीशीनी वेंतालीश थाय, तथा पांचने उदयें चार चोवीशीनी वीश थाय, तथा चारने उदयें एक चोवीशीनी चार थाय, तथा वेने उदयें एक चोवी-शीनी वे थाय, एम १९० चोवीशी सरवाले जांगानी थाय, तेने चोवीश गुणा करतां ६९६० थाय. तेमध्ये एकोदयना अग्नीश्वार जेळीयें, तेवारें ६९७१ पदवृंद संख्या थाय. तेने विपे सर्व संसारी जीव मोह्या मुंजाणा ठे.

ए सर्व उदयने जांगें जघन्यथी तो एक समय काल अने उत्कृष्टो तो अंतर-मुहूर्त्त प्रमाण काल होय, जे जणी वेद तथा हास्य युगलमांहेलो एक अंतरमुहूर्त्त पठी फरे, ते पंचसंग्रहनां मूल तथा टीकामांहे कह्यो ठे, माटें अंतरमुहूर्त्त उपरांत जांगो श्रवश्य फरे, अने एक समय तो बंधस्थानक फरवानी तथा स्वरूपें उदयांतर करवानी अपेक्षायें जाणवो, एटले बंधस्थानकना जेदथी श्रयवा गुणगणाना जेदथी

अथवा स्वरूपथकी अवश्य अन्य उदयें अन्य जांगांतरें जीव जाय. ॥ इतिगाथाद्वयार्थः ॥ २१ ॥ २२ ॥ एम वंध स्थानकें उदय स्थानकनो संवेध कह्यो.

॥ अथ सत्तास्थानैः सह संवेधमाह ॥ इवे सत्तास्थानक साये संवेध कहेठे. ॥

तिन्नेवय वावीसे, इगवीसे अष्टवीस सत्तरसे ॥

उच्चेव तेर नव वं, धएसु पंचेव ठाणाणि ॥ २३ ॥

अर्थ—तिन्नेवयवावीसे के० वावीशने वंधें अष्टावीश, सत्तावीश अने ठवीश, ए त्रण सत्तास्थानक होय. जे जणी वावीश प्रकृतिनो वंध, मिथ्यात्वीने होय, तिहां ५-५-९-१०- ए चार उदयस्थानक होय, तेमध्ये सातने उदयें तो एकज अष्टावीशनुं सत्तास्थानक होय, जे जणी सातनो उदय तो अनंतानुबंधीशाने अजावें होय, अने ते तो जेणे सम्यक्दृष्टि ठतां अनंतानुबंधीशाने उवेढ्या होय, ते जेवारें मिथ्यात्वे जाय, तेवारें वली मिथ्यात्वप्रत्ययिक अनंतानुबंधीशाने चार बांधवा मांडे, ते मिथ्यात्वीने बांधावलिका तथा संक्रमावलिका लगे अनंतानुबंधीशाना उदय रहित सातनो उदय पामीयें, तिहां तो तेने निश्चें अष्टावीशनीज सत्ता होय.

तथा आठ प्रकृतिना उदयस्थानकें अष्टावीश, सत्तावीश अने ठवीश, ए त्रण सत्तास्थानक होय. तिहां जे अनंतानुबंधीशाने रहित आठनो उदय होय, तिहां तो पूर्वोक्त युक्तियें एक अष्टावीशनुं सत्तास्थानक होय, अने अनंतानुबंधीशाने सहित जे आठनो उदय होय, तेने विषे त्रण सत्तास्थानक होय, तेमध्ये जिहां लगे सम्यक्त्व मोहनीय उवेढ्युं नथी, तिहां लगे अष्टावीशनुं सत्तास्थानक जाणवुं, अने सम्यक्त्व उवेढ्यापठी सत्तावीशनुं सत्तास्थानक तथा मिश्रमोहनीय उवेढ्या पठी ठवीशनुं सत्तास्थानक अथवा अनादि मिथ्यात्वीने पण ठवीशनुं सत्तास्थानक होय. एमज नवने उदयें पण एहिज त्रण सत्तास्थानक कहेवां, अने दशनो उदय तो अनंतानुबंधीशाने सहितज होय, तो तिहां पण ए त्रण सत्तास्थानक कहेवां.

इगवीसेअष्टवीस के० एकवीशने वंधें सात, आठ अने नव, ए त्रण उदयस्थानकें पण एकज अष्टावीशनुं सत्तास्थानक होय, जे जणी ए एकवीश प्रकृतिनो वंध सास्वादन गुणवाणे होय, अने सास्वादनपणुं तो औपशमिक सम्यक्त्व वमतां होय, तेणे उपशम सम्यक्त्वे करी मिथ्यात्वना दक्षिकनो एक सम्यक्त्व, चीजो मिश्र अने त्रीजो मिथ्यात्व, एवा त्रण पुंज कख्या, ते माटें त्रणे दर्शनमोहनीयनी सत्ता, सास्वादन पामीयें तेथी अष्टावीशनुं एकज सत्तास्थानक एकवीशने वंधें होय.

सत्तरसेठचेव के० सत्तरने वंधें ठ सत्तानां स्थानक होय. ते अष्टावीश, सत्तावीश, चोवीश,

त्रेवीश, चावीश अने एकवीश, ए ठ सत्तास्थानक होय. तिहां ए सत्तर प्रकृतितुं वंधस्थानक त्रीजे अने चोथे गुणगणे होय, तिहां ठ, सात, आठ अने नव, ए चार उदय स्थानक सम्यक्कृष्टिने होय, तिहां ठुं उदयस्थानक द्वायिक तथा औपशमिक सम्यक्कृष्टिने होय. तिहां द्वायिक सम्यक्कृष्टिने एकवीश प्रकृतितुं सत्तास्थानक होय, जेजणी अनंतानुबंधी चार तथा दर्शनमोहनीय त्रण, ए सात प्रकृतिने द्वायें द्वायिक सम्यक्त्व होय ठे तेमाटें. तथा औपशमिक सम्यक्कृष्टिने प्रथम ग्रंथि जेदी औपशमिक पामतां तथा उपशमश्रेणिये पण जेणे अनंतानुबंधीआ उपशमाव्या होय, तेने अष्टावीशनुं सत्तास्थानक होय, अने जे अनंतानुबंधीआ विसंयोजीने श्रेणि आरंजे तेने चोवीश प्रकृतितुं सत्तास्थानक होय. एम वे सत्तानां स्थानक, उपशमसम्यक्कृष्टिने होय. एटले सत्तरने वंधें अने ठने उदयें सर्व मली १७-१४-११- ए त्रण सत्तास्थानक थयां.

मिश्रदृष्टिने सात, आठ अने नव, ए त्रण उदयें अष्टावीश, सत्तावीश, अने चोवीश, ए त्रण सत्तास्थानक होय. तिहां जे अष्टावीशनी सत्तावालो मिश्रगुणगणुं पक्वजे तेने अष्टावीशनी सत्ता होय, अने जेणे मिथ्यात्वी थकां सम्यक्त्व उवेदुं, अने मिश्रपणुं हजी उवेलवा मांड्युं नथी ते सम्यक्त्वज उवेदीने मिथ्यात्वनी निवर्त्तिने फरी परिणामवशें मिश्रें आवे, तेने सत्तावीशनुं सत्तास्थानक होय, तथा जे सम्यक्कृष्टि ठतां अनंतानुबंधीआ विसंयोजीने तथाविध परिणामने वशें मिश्रें आवे, तेने चोवीशनी सत्ता होय. ए चोवीशनी सत्ता, चारे गतिने विपे पामीयें, जे माटें चारे गतिना सम्यक्कृष्टि अनंतानुबंधीआनी विसंयोजना करे, ए विपे कम्मपयडिमध्यें एम कळुं ठे, के “चउगइआ पक्कत्ता, तिन्नि विसंजोयणवा विसंयोजंति ॥ करणेहिं तिहिसहिआ, एंतरकरणं उवसमोवइति” चार गतिना पर्यासा जीव, एक सम्यक्कृष्टि, बीजा देशविरति, त्रीजा सर्वविरति, ए त्रणे अनंतानुबंधीआनी विसंयोजना करे, ते वली परिणामने वशें मिश्रें पण आवे, तेथी ए जांगो चारे गति मध्यें पामीयें.

तथा चोथे गुणगणे सत्तरने वंधें, सातने उदयें, अष्टावीश, चोवीश, त्रेवीश, चावीश अने एकवीश, ए पांच सत्तानां स्थानक होय. तिहां अष्टावीशनुं औपशमिक तथा वेदक सम्यक्कृष्टिने होय, अने अनंतानुबंधीआ विसंयोज्या पठी चोवीशनुं सत्तास्थानक पण ए वेदुने होय, तथा मिथ्यात्वने द्वायें त्रेवीशनुं सत्तास्थानक अने मिथ्यात्व तथा मिश्र, ए वेना द्वायें चावीश प्रकृतितुं सत्तास्थानक, ए वे, वेदक्सम्यक्कृष्टि, नेज होय, ते केमके? अनंतानुबंधी चार, तथा मिथ्यात्व अने मिश्र, ए ठ प्रकृति

खपावीने सम्यक्त्वमोहनीय खपावतो तेने चरम ग्रासें वर्ततो कोऽएक पूर्ववद्वायु जीव तिहां मरीने चारे गति मांहेली जावे, ते एक गतिमांहे जइ उपजे, तेचारे वावीशनी सत्ता, चारे गति मध्यें पामीये, अने एकवीशनी सत्ता तो द्वायिक सम्यक्दृष्टिने ज होय.

तथा आठने उदयें तो मिश्रगुणगणें सातना उदयनी परें अष्टावीश, सत्तावीश अने चोवीश, ए त्रण सत्तास्थानक होय, अने अचिरतिसम्यक्दृष्टिने तो वेम सातने उदयें पांच सत्तास्थानक कहां, ते प्रकारेंज पांच सत्तास्थानक आठने उदयें पण कहेवां, तेमज नवनो उदय पण अचिरति वेदकसम्यक्दृष्टिने होय. ते द्वायो पशमिक सम्यक्दृष्टि माटें एकवीश अने सत्तावीश, ए वे सत्तास्थानक विना शेष १८-१४-१३-१२ ए चार सत्तास्थानक होय. ते पूर्वेली परें जाववां.

तथा तेरनवबंधएसु के० तेरने बंधें अने नवने बंधें प्रत्येकें प्रत्येके पंचवगणाणिकें पांच पांच सत्तानां स्थानक होय, अष्टावीश, चोवीश, त्रेवीश, वावीश अने एकवीश, ए पांच सत्तानां स्थानक होय. तेमांहे तेरना बंधक देशविरति होय, ते वे जेदें ते एक तिर्यंच, वीजा मनुष्य, तेमध्ये तिर्यंचने पांच, ठ, सात अने आठ, ए चारे उदयस्थानकें अष्टावीश अने चोवीश, ए वे सत्तानां स्थानक होय. तिहां पांच, ठ अने सातने उदयें श्योपशमिकसम्यक्दृष्टिने अष्टावीशनी सत्ता होय, ते कोऽएक ग्रंथि जेदीने सम्यक्त्व सहित देशविरतिपणुं पमिजजे, तेनी अपेक्षायें खेवी, जे जणी शतकचूर्ण मध्यें एम कणुं ठे के, “ उवसमसम्मदिधि, अंतरकरणेवि उहोर देसविरइ कोऽपमत्तापमत्त जावंपिगछइ सासायणोपुण किमविलहइ ” तथा द्वायो पशमिक सम्यक्दृष्टि तिर्यंचने ठ, सात अने आठ, ए त्रण उदयें चोवीशनी सत्ता होय, ते अनंतानुबंधीया चारनी विसंयोजना पूर्वे चार गति मध्यें कही ठे, ते अपेक्षायें खेवा, अने वीजां त्रेवीश, वावीश अने एकवीश, ए सत्तास्थानक देशविरति तिर्यंचने न द्वाय, जे जणी वावीश अने त्रेवीश, ए वे सत्तास्थानक तो द्वायिक सम्यक्त्व उपजती वेवायें होय, ते तो तिर्यंचने न उपजे, अने द्वायिक सम्यक्त्वनो धणी जेणे पूर्वे तिर्यंचायु वांध्यु होय, तेथी ते तिर्यंच थाय, तो पण ते अस्याता वपायुवाला तिर्यंचमध्ये अवतरे, तेने तो देशविरतिपणुं होपज नही, तथा संख्यात वर्षनुं तिर्यंचायु वांघ्या पठी तो ते जवें द्वायिक सम्यक्त्व पामेज नही, तेथी तिर्यंच देशविरतिने तेरने बंधें एकवीशनुं सत्तास्थानक न होय. पडुळ चूर्णां “ एग वीसातिरिखेसु संजयासंजयेसु न संजवइ ॥ कइं जणइ संखिय वासा उपसु निरिखेसु स्थापगसम्मदिधि नउवववइ असंखिय वासाउपसु उवववइ तस्स देसविरइनत्ति. ”

तथा देशविरति मनुष्यने पांचने उदयें एकवीश, चोवीश अने अष्टावीश, ए ऋण सत्तास्थानक होय, तथा ठने अने सातने उदयें पांच सत्तास्थानक होय, अने आठने उदयें एकवीशनां सत्तास्थानक विना वाकीनां चार सत्तास्थानक होय, जे ऋणी आठनो उदय, सम्यक्त्वमोहनीय साथें होय तेमाटें तिहां एकवीश प्रकृतिनुं सत्तास्थानक न होय, वाकीनां चार होय ते वेदकसम्यक्त्वी मनुष्यने देशविरति गुणठाणे होय. एमज नवने वंधें प्रमत्त तथा अप्रमत्त गुणठाणे चारने उदयें अष्टावीश, चोवीश अने एकवीश, ए ऋण सत्तास्थानक होय, तथा पांचने उदयें अने ठने उदयें तो जे देशविरतियें कक्षां तेहिज पांच सत्तास्थानक होय, अने सातने उदयें एक एकवीशना सत्तास्थानक विना वाकीनां चार सत्तास्थानक होय. अर्हीक्षां पण पूर्वोक्त युक्ति करवी ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३३ ॥

पंचविह चउविहेसु, ठ ठक सेसेसु जाण पंचेव ॥

पत्तेअं पत्तेअं, चत्तारि अ वंधु बुडेए ॥ ३४ ॥

अर्थ— तथा पंचविहचउविहेसुठठक के० पंचविध वंधकने विपे तथा चतुर्विध वंधकने विपे प्रत्येकें ठ ठ सत्तास्थानक होय, तिहां पांचने वंधें अष्टावीश, चोवीश, एकवीश, तेर, वार अने अगीआर, ए ठ सत्तानां स्थानक होय, तेमांहेलां अष्टावीश अने चोवीश, ए वे सत्तास्थानक तो उपशमश्रेणीयें औपशमिक सम्यक्कृष्टिने होय. तिहां जेणे नवमा गुणठाणाने प्रथम जागे चार अनंतानुबंधीआ विसंयोज्या तेने चोवीशनुं सत्तास्थानक होय, अने एकवीशनुं सत्तास्थानक तो द्वायिकसम्यक्कृष्टिने उपशमश्रेणीयें तथा रूपकश्रेणीयें पण ज्यां लगें अप्रत्याख्यानीआ तथा प्रत्याख्यानीआ ए आठ कपायनो रूप न थयो होय, तिहां लगें एकवीशनुं सत्तास्थानक होय, अने आठ कपाय खपाव्या पठी तेहिज वंधें तेरनुं सत्तास्थानक होय. तेमांहेथी पण नपुंसकवेद खपावे थके वारनुं सत्तास्थानक होय, तेमांहेथी पण स्त्रीवेद खपावे थके अगीआरनुं सत्तास्थानक होय. पुरुषवेद बांधतां हास्यादिक ठ प्रकृतिनो रूप न थाय तेमाटें तिहां पंचादिक प्रकृतिनुं सत्तास्थानक न होय.

तथा चारने वंधें अष्टावीश, चोवीश अने एकवीश, ए ऋण सत्तास्थानक तो उपशम श्रेणीयें पूर्वली पेरें जाणवां. वाकीनां ऋण सत्तास्थानक रूपकश्रेणीयें होय, तेनुं विशेष कहे ठे. तेमध्ये कोशएक जीवें नपुंसक वेदोदये वर्तता रूपकश्रेणी मांडी ते स्त्री अने नपुंसक ए वे वेद, साथें समकाळें खपावे, ते वेलायेंज पुरुषवेदनो वंध विडेदे, तेवार पठी पुरुषवेद अने हास्यादिक ठ, ए साते प्रकृति साथें खपावे. तथा जे स्त्रीवेदें श्रेणी मांडे, ते

खपावीने सम्यक्त्वमोहनीय खपावतो तेने चरम प्राप्तं वर्त्ततो कोऽएक पूर्ववद्वायु-
जीव तिहां मरीने चारे गति मांहेली जावे, ते एक गतिमांहे जइ उपजे, तेवारे वावीश-
नी सत्ता, चारे गति मध्ये पामीये, अने एकवीशनी सत्ता तो द्वायिक सम्यक्दृष्टिने ज होय.

तथा आठने उदयें तो मिश्रगुणगणे सातना उदयनी पेरें अष्टावीश, सत्तावीश
अने चोवीश, ए त्रण सत्तास्थानक होय, अने अविरतिसम्यक्दृष्टिने तो जेम
सातने उदयें पांच सत्तास्थानक कळां, ते प्रकारेंज पांच सत्तास्थानक आठने उदयें
पण कहेवां, तेमज नवनो उदय पण अविरति वेदकसम्यक्दृष्टिने होय. ते द्वायो-
पशमिक सम्यक्दृष्टि माटें एकवीश अने सत्तावीश, ए वे सत्तास्थानक विना शेष
२७-२४-२३-२२ ए चार सत्तास्थानक होय. ते पूर्वली पेरें जाववां.

तथा तेरनवबंधएसु के० तेरने बंधें अने नवने बंधें प्रत्येकें प्रत्येके पंचेवगाणाणिके
पांच पांच सत्तानां स्थानक होय, अष्टावीश, चोवीश, त्रेवीश, वावीश अने एकवीश,
ए पांच सत्तानां स्थानक होय. तेमांहे तेरना बंधक देशविरति होय, ते वे जेदें ते-
एक तिर्यंच, वीजा मनुष्य, तेमध्ये तिर्यंचने पांच, ठ, सात अने आठ, ए चारे
उदयस्थानकें अष्टावीश अने चोवीश, ए वे सत्तानां स्थानक होय. तिहां पांच, ठ
अने सातने उदयें श्रौपशमिकसम्यक्दृष्टिने अष्टावीशनी सत्ता होय, ते कोऽएक ग्रंथि
जेदीने सम्यक्त्व सहित देशविरतिपणुं पक्वजे, तेनी अपेक्षाये लेवी, जे जणी
शतकचूर्ण मध्ये एम कहुं ठे के, “ उवसमसम्मदिधि, अंतरकरणेवि उकोर
देशविरि कोऽपमत्तापमत्त जावंपिगछइ सासायणोपुण किमविलहइ ” तथा द्वायो-
पशमिक सम्यक्दृष्टि तिर्यंचने ठ, सात अने आठ, ए त्रण उदयें चोवीशनी सत्ता
होय, ते अनंतानुबंधीआ चारनी विसंयोजना पूर्वे चार गति मध्ये कही ठे, ते
अपेक्षाये लेवा, अने वीजां त्रेवीश, वावीश अने एकवीश, ए सत्तास्थानक
देशविरति तिर्यंचने न द्वाय, जे जणी वावीश अने त्रेवीश, ए वे सत्ता-
स्थानक तो द्वायिक सम्यक्त्व उपजती वेलायें होय, ते तो तिर्यंचने न उपजे, अने
द्वायिक सम्यक्त्वनो धणी जेणे पूर्वे तिर्यंचायु वांध्यु होय, तेथी ते तिर्यंच थाय, तो
पण ते असांख्याता वर्षायुवाखा तिर्यंचमध्ये अवतरे, तेने तो देशविरतिपणुं होय
नहीं, तथा संख्यात वर्षानुं तिर्यंचायु वांध्या पठी तो ते जवें द्वायिक सम्यक्त्व पामे
नहीं, तेथी तिर्यंच देशविरतिने तेरने बंधें एकवीशानुं सत्तास्थानक न होय. पडुके
चूर्णां “ एग वीसातिरिखेसु संजयासंजयेसु न संजवइ ॥ कहुं जणइ संखिच वासा-
उपसु तिरिखेसु द्वायगसम्मदिधि नउववचइ असंखिच वासाउपसु उववच
तस्स देशविरिनिति. ”

तथा देशविरति मनुष्यने पांचने उदयें एकवीश, चोवीश अने अष्टावीश, ए ऋण सत्तास्थानक होय, तथा ठने अने सातने उदयें पांच सत्तास्थानक होय, अने आठने उदयें एकवीशनां सत्तास्थानक विना वाकीनां चार सत्तास्थानक होय, जे ऋणी आठनो उदय, सम्यक्त्वमोहनीय साथें होय तेमाटें तिहां एकवीश प्रकृतिनु सत्तास्थानक न होय, वाकीनां चार होय ते वेदकसम्यक्त्वी मनुष्यने देशविरति गुणठाणे होय. एमज नवने वंधें प्रमत्त तथा अप्रमत्त गुणठाणे चारने उदयें अष्टावीश, चोवीश अने एकवीश, ए ऋण सत्तास्थानक होय, तथा पांचने उदयें अने ठने उदयें तो जे देशविरतियें कर्हा तेहिज पांच सत्तास्थानक होय, अने सातने उदयें एक एकवीशना सत्तास्थानक विना वाकीनां चार सत्तास्थानक होय. अर्हींआं पण पूर्वोक्त युक्ति करवी ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३३ ॥

पंचविह चउविहेसु, ठ ठक्क सेसेसु जाण पंचेव ॥

पत्तेअं पत्तेअं, चत्तारि अ वंधु बुढेए ॥ ३४ ॥

अर्थ- तथा पंचविहचउविहेसुठक्क के० पंचविध वंधकने विपे तथा चतुर्विध वंधकने विपे प्रत्येकें ठ ठ सत्तास्थानक होय, तिहां पांचने वंधें अष्टावीश, चोवीश, एकवीश, तेर, चार अने अग्नीआर, ए ठ सत्तानां स्थानक होय, तेमांहेलां अष्टावीश अने चोवीश, ए वे सत्तास्थानक तो उपशमश्रेणीयें औपशमिक सम्यक्दृष्टिने होय. तिहां जेणे नवमा गुणठाणाने प्रथम जागे चार अनंतानुबंधीआ विसंयोज्या तेने चोवीशनुं सत्तास्थानक होय, अने एकवीशनुं सत्तास्थानक तो द्वायिकसम्यक्दृष्टिने उपशमश्रेणीयें तथा रूपकश्रेणीयें पण ज्यां लगे अप्रत्याख्यानीआ तथा प्रत्याख्यानीआ ए आठ कपायनो ऋय न थयो होय, तिहां लगे एकवीशनुं सत्तास्थानक होय, अने आठ कपाय खपाव्या पठी तेहिज वंधें तेरनुं सत्तास्थानक होय. तेमांहेथी पण नपुंसकवेद खपावे थके वारनुं सत्तास्थानक होय, तेमांहेथी पण स्त्रीवेद खपावे थके अग्नीआरनुं सत्तास्थानक होय. पुरुषवेद वांधतां हास्यादिक ठ प्रकृतिनो ऋय न थाय तेमाटें तिहां पंचादिक प्रकृतिनुं सत्तास्थानक न होय.

तथा चारने वंधें अष्टावीश, चोवीश अने एकवीश, ए ऋण सत्तास्थानक तो उपशम श्रेणीयें पूर्वली पेरें जाणवां. वाकीनां ऋण सत्तास्थानक रूपकश्रेणीयें होय, तेनुं विशेष कहे ठे. तेमध्ये कोइएक जीवें नपुंसक वेदोदये वर्तता रूपकश्रेणी मांडी ते स्त्री अने नपुंसक ए वे वेद, साथें समकालें खपावे, ते वेलायेंज पुरुषवेदनो वंध विछेदे, तेवार पठी पुरुषवेद अने हास्यादिक ठ, ए साते प्रकृति साथें खपावे. तथा जे स्त्रीवेदें श्रेणी मांडे, ते

प्रथमनपुंसकवेद खपावी अंतरमुहूर्त्त पठी स्त्रीवेद खपावे, तेनी सायेंज पुरुपवेदनो वं
 विद्येदेअने पुरुपवेदबंध ठेया पठी पुरुपवेद तथा हास्यादिक ठनो समकालें द्य करे. ते
 ज्यालगें द्य न थाय, तिहालगें ए वे ठामें चारने वंधें वेदोदयरहित एकोदय वंताते
 अगीअार प्रकृतिनुं सत्तास्थानक पामीयें, अने ते पुरुपवेद तथा हास्यादिक पट्टक, एम
 सात प्रकृतिनो समकालें द्य थये थके चार प्रकृतिनुं सत्तास्थानक होय, एम पांच
 सत्तानां स्थानक, स्त्रीवेदें अने नपुंसकवेदें श्रेणी मांडे तेने होय, अने जे पुरुपवेदें
 द्यकश्रेणी मांडे, तेने हास्यादिक ठना द्यनी सायें पुरुपवेदनो वंध टले ते जणी
 तेने चतुर्विधबंधकालें अगीअारनुं सत्तास्थानक न होय, पुरुपवेद विना हास्यादिक
 पट्टक टाळियें, तेवारें पांच प्रकृतिनुं सत्तास्थानक न होय, ते वे समयोन वे आव-
 लिका लगें होय, तेवार पठी पुरुपवेदनो द्य थये थके चारनुं सत्तास्थानक रहे, ते
 पण अंतरमुहूर्त्त पर्यंत रहे, तेथी एने पण अगीअारनुं सत्तास्थानक टाळी वाकी
 पांच सत्तास्थानक होय. एम चतुर्विध बंधकने विषे २७-२४-२१-११-५-४
 ए ठ सत्तानां स्थानक होय

तथा सेसेसुजाणपंचेवपत्तेअंपत्तेअं के० शेष त्रिविध, द्विविध अने एकविध, ए त्रण
 वंधस्थानकने विषे प्रत्येकें प्रत्येकें पांच पांच सत्तानां स्थानक होय. तिहां त्रणने वंधें
 अष्टावीश, चौवीश, एकवीश, चार अने त्रण, ए पांच सत्तानां स्थानक होय. तिहां
 प्रथमनां त्रण सत्तास्थानक तो, उपशमश्रेणीयें होय, वाकी चार अने त्रण, ए वे
 सत्तानां स्थानक द्यकश्रेणीयें होय, ते कही देखाडे ठे. संज्वलना क्रोधनी अंतरक-
 रण प्रथम स्थिति एक आवलिका मात्र शेष ठते तेनो वंध, उदय अने उदीरणा सम-
 कालें व्युद्येद थाय, तेवार पठी मानादिक त्रणनो वंध होय, तेवारें संज्वलना क्रोधनुं
 प्रथम स्थितिगत आवलिकामात्र अने वे समयोन वे आवलिवंध वस्ता मूकीने अने
 सर्व द्यें गयुं, अने ते क्रोधनी सत्ता पण वे समय ऊणी वे आवलिका मात्र कायें
 द्य पामशे ते ज्यालगें द्य न जाय त्यालगें त्रिविध वंधें चार प्रकृतिनी सत्ता होय,
 अने ते संज्वलनो क्रोध द्यें गयें थके त्रण प्रकृतिनुं सत्तास्थानक होय, ते आंसुहूर्त्त
 लगें जाणवुं. हवे द्विविधबंधें २७-२४-२१-३-२ ए पांच सत्तास्थानक होय. ए
 मांडेलां त्रण तो पूर्वली पेरें उपशमश्रेणीयें जाववां अने वे सत्तास्थानक, द्यकश्रेणीयें
 जाववां. ते पूर्वोक्त क्रोधनी पेरें मानने पण आवलिकामात्र प्रथम स्थितिगत को
 ठते संज्वलना मानना पण वंध, उदय अने उदीरणा सायेंज टले, तेवारें द्विविध
 वंध होय. तिहां वे समयोन वे आवलिका लगें संज्वलमाननी सत्ता होय, तेवारें त्रण
 प्रकृतिनुं सत्तास्थानक जाणवुं, अने पठी मानने द्यें अंतरमुहूर्त्त पर्यंत वे प्रकृतिनुं

सत्तास्थानक जाणवुं. तथा एकने वंधस्थानके पण पांच सत्तास्थानक जाणवां. तेमध्ये त्रण तो पूर्वली पेरें उपशमश्रेणीयें जाववां, अने वे रूपकश्रेणीयें जाववां, ते कहे ठे. जेवारें संज्वलनी मायानी प्रथमस्थिति आवलिकामात्र रहे, तेवारें संज्वलनी मायानो वंध, उदय अने उदीरणा साथें टले, तेवारें एकनुं वंधस्थानक होय, अने वे सम-योन वे आवलिका लगे मायानी सत्ता ठे, ते जणी वेनी सत्ता होय. तेवार पठी अंतर-मुहूर्त्त पर्यंत एक लोचनी सत्ता होय. ए सर्व नवमे गुणगणें वर्त्ततां जाणवी.

चत्तारिअबंधुबुधेए के० तथा वंधने व्युछेदें एटले वंधने अजावें सूक्ष्मसंपराय गुणगणे १७-१४-११-१, ए चार सत्तानां स्थानक होय, तेमध्ये त्रण तो पूर्वली पेरें उपशम-श्रेणीयें कहेवां, अने एक संज्वलना लोचनी सत्तानुं स्थानक रूपकश्रेणीयें होय, अने वंध तथा उदयने अजावें पण उपशांतमोह नामा अगीआरमे गुणगणे १७-१४-११, ए त्रण सत्तानां स्थानक होय, एनी जावना पूर्ववत् जाणवी. एम उपशमश्रेणीयें अने रूपकश्रेणीयें सत्तानो संवेध कळो ॥ इति ॥ १४ ॥

दस नव पन्नर साई, वंधोदय संत पयडि ठाणाणि ॥

जणिआणि मोहणिजे, इत्तोनानं परं वुठं ॥ १५ ॥

अर्थ- दसनवपन्नरसाई के० दश, नव अने पंदर, वंधोदयसंत के० वंध, उदय अने सत्तानां स्थानक अनुक्रमें एटले दश वंधनां स्थानक, नव उदयनां स्थानक अने पंदर सत्तानां स्थानक, तेना प्रत्येकें जांगा अने ते वंधोदय सत्ताने संवेधें पयकिठाणाणि के० प्रकृतिनां स्थानक ते सर्व मोहणिजे के० मोहनीयकर्मने विपे जणिआणि के० कक्षां. इतो के० हवे अहींआंयकी आगल नामंपरं वुठं के० अपर एटले नामक-र्मना वंध, उदय अने सत्ता प्रकृतिनां स्थानक तेहना संवेधें जांगा कहेसे ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ १५ ॥

अथ नामकर्मणि आदौ वंधस्थानान्याह ॥ तिहां प्रथम नामकर्मनां वंधस्थान कहे ठे.

तेवीस पन्नवीसा, ठवीसा अठवीस गुणतीसा

तीसेगतीस मेगं, वंधछाणाणि नामस्स ॥ १६ ॥

अर्थ-पहेलुं त्रेवीशनुं वंधस्थानक, वीजुं पच्चीशनुं वंधस्थानक, त्रीजुं ठवीशनुं वंध-स्थानक, चौथुं अछावीशनुं वंधस्थानक, पांचनुं भोगणत्रीशनुं वंधस्थानक, तीसेगतीस के० ठुं त्रीशनुं वंधस्थानक, सातनुं एकत्रीशनुं वंधस्थानक अने आठनुं मेगं के० एक प्रकृतिनुं वंधस्थानक, ए आठ, वंधछाणाणिनामस्स के० नामकर्मनां वंधनां स्थानक

होय. ए आठ बंधस्थानक, ते तिर्यंच अने मनुष्यादिगति प्रायोग्यपणे करीने अने प्रकारनां ठे. तेमाटें तेमज देखाने ठे.

तिहां तिर्यंचगति प्रायोग्य बांधताने सामान्यपणे १३-१५-१६-१७-३०-ए पांच बंधस्थानक होय. तेमध्ये प्रथम एकेंद्रिय तिर्यंचगति प्रायोग्य १३-१५-१६-ए त्रण बंधस्थानक होय, ते कहे ठे. तिहां १ तिर्यंचगति, २ तिर्यंचानुपूर्वी, ३ एकेंद्रियजाति, श्रौदारिक, ५ तेजस अने ६ कार्मण, ए त्रण शरीर, ७ हुंरुसंस्थान, ८ वर्ष, ए गं १० रस, ११ स्पर्श, १२ अगुरुलघु, १३ उपघात, १४ स्थावर, १५ सूक्ष्म अथवा वात १६ अपर्याप्त, १७ प्रत्येक अथवा साधारण, १८ अस्थिर, १९ अशुज, २० दोर्गाय, अनादेय, २१ अयशःकीर्ति, २२ निर्माण, एवं त्रेवीश प्रकृतिना समुदायतुं पदेसुं बंधस्थानक, ए अपर्याप्ता एकेंद्रिय प्रायोग्य बांधतां तिर्यंच तथा मनुष्य मिथ्यादृष्टि जाणतुं. अर्हींथां जांगा चार उपजे, ते कहे ठे. एक सूक्ष्मपणुं साधारण सहित त्रेवीं बांधे, वीजुं सूक्ष्मपणुं प्रत्येक सहित त्रेवीश बांधे, वीजुं वादरपणुं साधारण सहित त्रेवीश बांधे, चोयुं वादरपणुं प्रत्येक सहित त्रेवीश बांधे, एवं चार जांगा थाय.

तया ए त्रेवीश प्रकृतिमांहे पराघात अने उश्वास, जेखे थके पचीश प्रकृतितुं वी बंधस्थानक पर्याप्त एकेंद्रिय प्रायोग्य, मिथ्यादृष्टि तिर्यंच तथा मनुष्य अने देवता एकेंद्रियमांहे जवावासा होय, ते बांधे, अर्हींथां अपर्याप्ताने स्थानकें पर्याप्त ना कहेतुं अने स्थिर अस्थिरमांहेथी एक तथा शुजाशुजमांहेथी एक तथा ए अपशमांहेथी एक बांधे. अर्हींथां जांगा वीश उपजे, ते कहे ठे. वात पर्याप्त अने प्रत्येकने स्थिर साथें पचीश बांधताने एक जांगो तेमज अस्थिर सा पचीश बांधतां वीजो जांगो थाय. ते वली शुजाशुजे चार थाय, ते यश अयशं था थाय. एमज वली वादर पर्याप्त साधारणपणुं बांधतां स्थिर अने अस्थिरं ये ना थाय, अने शुजाशुजे चार जांगा थाय. तिहां साधारण साथें यशःकीर्ति न बां केमटे तिहां अपशानोज बंध होय, तेमाटें. तथा एमज वली सूक्ष्म पर्याप्त प्रत्येक चार जांगा थाय, तथा वली सूक्ष्म पर्याप्त साधारण साथें चार जांगा थाय. एम स मनुष्यायें पचीशने बंधें वीश जांगा उपजे, ए वीशमांहेला एकेंद्रिय प्रायोग्य देव जेवारे बांधे, तेवारे तिहां वादर पर्याप्त अने प्रत्येकना थाज जांगा उपजे.

हवे ए पचीशमांहे आनन नाम अथवा उद्योत नाम, ए वे मांहेलो एक जेसीवें, तेजो दरीस प्रकृतितुं बंधस्थानक थाय, अर्हींथां वादर अथवा सूक्ष्मने स्थानकें एक वात रज क्षेत्र, तथा साधारणने उभें प्रत्येकज क्षेत्रो. ए बंधस्थानक पर्याप्त वादर प्रत्येक एकेंद्रिय प्रायोग्य मिथ्यादृष्टि तिर्यंच, मनुष्य अने देवता एकेंद्रियमांहे जनार हांय ते बांधे. अर्हींथां आनन उद्योत साथें स्थिर, अस्थिर, शुज, अशुज, यश अने

अयश, ए प्रकृतिने परावर्त्ते शोल जांगा जाणवा. अर्हीआं आतप, उद्योत, ते सूक्ष्म, साधारण अने अपर्याप्त साथें न होय तेमाटें ते साथें जांगा न कहेवा. तथा यशः-कीर्त्ति पण सूक्ष्म, साधारण अने अपर्याप्त साथें न वांधे. अर्हीआं एक आतप, स्थिर, शुभ्र अने यश. वीजो आतप, स्थिर, शुभ्र, अने अयश. त्रीजो आतप, स्थिर, अशुभ्र अने यश. चोथो आतप, स्थिर, अशुभ्र अने अयश. पांचमो आतप, अस्थिर, शुभ्र अने यश. ठणो आतप, अस्थिर, शुभ्र ने अयश. सातमो आतप, अस्थिर, अशुभ्र अने यश. आठमो आतप, अस्थिर, अशुभ्र ने अयश, ए आठ जांगे एकेंद्रिय पर्याप्त प्रायोग्य आतप साथें ठवीश प्रकृति वांधे, तेमज आठ जांगें उद्योत साथें ठवीश प्रकृति वांधे, एवं शोल जांगा थया. एम एकेंद्रिय प्रायोग्य वांधतां त्रणे बंधस्थानकें घड्ने चाळीश जांगा थाय.

हवे वेंद्रिय प्रायोग्य वांधताने १५-१५-३० ए त्रण बंधस्थानक होय. तिहां १ तिर्य-चक्रिक, ३ वेंद्रियजाति, ५ औदारिकचक्रिक, ६ तैजस, ७ कार्मण, ८ हुंरुसंस्थान, ए छेवहुंसंघयण, १० वर्ण, ११ गंध, १२ रस, १३ स्पर्श, १४ अयुरुल्लुधु, १५ उपघात, १६ त्रस, १७ वादर, १८ अपर्याप्त, १९ प्रत्येक, २० अस्थिर, २१ अशुभ्र, २२ दौर्जाग्य, २३ अनादेय, २४ अयशःकीर्त्ति, २५ निर्माण, ए पच्चीश प्रकृतिना समुदाय रूप बंधस्थान अपर्याप्त वेंद्रिय प्रायोग्य मिथ्यादृष्टि मनुष्य तथा तिर्यच वांधे. अर्हीआं अपर्याप्त नामनी साथें शुजाशुजादिक परावर्त्तमान प्रकृतिमाहेली अशुभ्रज बंधाय पण शुभ्र न बंधाय, तेथी अर्हीआं वीजो जांगो कोइ उपजे नहीं. मात्र एकज जांगो थाय.

हवे ए पूर्वोक्त पच्चीश प्रकृतिने १ पराघात, २ उश्वास, ३ अप्रशस्तविहायोगति, ४ पर्याप्त, ५ दुःस्वर, ए पांच प्रकृति सहित करीयें अने अपर्याप्त रहित करीयें, तेवारें उंगणत्रीश प्रकृतिना समुदाय रूप बंधस्थानक थाय, ते पर्याप्ता वेंद्रिय प्रायोग्य मिथ्यादृष्टि जीव वांधे. अर्हीआं धिर, अधिर, शुभ्र अने अशुभ्र, यश ने अयश, ए प्रकृति पर्याप्ता सहित वे तेथी तेना परावर्त्ते एक शुभ्र साथें तथा एक अशुभ्र साथे, एवं वे जंग स्थिरना अने वे अस्थिरना, एवं चार थया. ते चार अयशःकीर्त्ति साथें तथा चार यशःकीर्त्ति साथें वांधे, तेवारें आठ जांगा थाय.

ते उंगणत्रीश प्रकृतिने उद्योत सहित वांधतां त्रीशनुं बंधस्थानक ए पण पर्याप्त वेंद्रिय प्रायोग्य मिथ्यात्वीने होय. तिहां पण पूर्वोक्त रीतें जांगा आठ उपजे. ए सर्व मली वेंद्रिय प्रायोग्य त्रण बंधस्थानकें घड्ने जांगा सत्तर थया.

तेमज तेंद्रिय प्रायोग्य पण एज त्रण बंधस्थानकें घड्ने सत्तर जांगा कहेवा, पण तिहां एटळुं विशेष जे वेंद्रियजातिने स्थानकें तेंद्रियजाति कहेवी. तेमज चौरिंद्रिय

प्रायोग्य षण एज त्रण वंधस्थानकें जांगा सत्तर कहेवा, अने तेंद्रियजातिने स्थानकें चौरेंद्रिय जाति कहेवी. एम शरवाले विकलेंद्रियने विषे एकावन जांगा थाय.

हवे पंचेंद्रियतिर्यंच प्रायोग्य वांधतां पच्चीश, उगणत्रीश अने त्रीश, ए त्रण वंध स्थानक होय. तिहां पच्चीश प्रकृतितुं वंधस्थानक अर्पयांत पंचेंद्रिय तिर्यंच प्रायोग्य मिथ्यात्वी तिर्यंच अने मनुष्य वांधे, ते प्रकृतिनां नाम अर्पयांत वेंद्रिय प्रायोग्यन पेरे कहेवां. षण एटलुं विशेष जे वेंद्रियजातिने स्थानकें पंचेंद्रियजाति नाम कहेवुं अर्हीआं जांगो एकज पूर्वली पेरे अशुजनो जाणवो.

: तथा २ तिर्यंचद्विक, ३ पंचेंद्रियजाति, ५ श्रौदारिकद्विक, ६ तेजस, ७ कामण
८ ठ संघयणमांडेलुं एक संघयण, ९ ठ संस्थानमांडेलुं एक संस्थान, १३ वर्षचतुष्क
१४ अगुरुलघु, १५ उपघात, १६ पराघात, १७ उश्वास, १८ खगति वे मांडेली ए
खगति, १९ त्रस, २० वादर, २१ पर्याप्त, २२ प्रत्येक, २३ स्थिर अने अस्थिरमांडेलुं
एक, २४ शुज अने अशुजमांडेली एक, २५ सौजाग्य अने दौर्जाग्य मांडेली ए
२६ सुखर दुखर मांडेली एक, २७ आदेय अने अनदे मांडेली एक, २८ यशःकी
अने अयशःकीर्त्तिमांडेली एक अने २९ निर्माण, ए उगणत्रीश प्रकृतितुं वंध
स्थानक पर्याप्त पंचेंद्रिय तिर्यंच प्रायोग्य मिथ्यात्वी अने सास्वादनी चारे गतिना जी
वांधे. अर्हीआं एटलुं विशेष जे सास्वादनीने संघयण तथा संस्थान पांच पांचमांडे
एकेक कहेवुं. केमके हुंरुसंस्थान तथा ठेवठा संघयणनो वंध, सास्वादन गुणमा
नथी माटे. ए वंधस्थानकें (४६००) जांगा उपजे, ते देखाके ठे. ठ संघयणमांडे
एक संघयणना वंध साथें उगणत्रीश प्रकृति वांधतां एक जांगो थाय, तेवा
संघयणें ठ जांगा थाय. ते वली एकेका संस्थानना वंध साथें ठ ठ जांगा खेतां
संस्थानना ठत्रीश जांगा थाय, ते ठत्रीश जांगा शुजखगति साथें घया. तेमज अशुज
खगतिना ठत्रीश मेखवतां ७२ जंग थाय. ते वली स्थिर अने अस्थिर साथें वमणा करत
(१४४) थाय. ते वली शुज अशुज साथें वमणा करतां (२००) थाय. ते वली सुख
तथा दुःखर साथें वमणा करतां (५७६) थाय. ते सौजाग्य तथा दौर्जाग्य साथें वमण
करतां (११५२) थाय. ते आदेय अनादेय साथें वमणा करतां (२३०४) थाय.
(२३०४) यश साथें तथा (२३०४) अयश साथें वांधतां थाय. चेहु मत्रीः
(४६००) थाय. ए जांगा सन्निपंचेंद्रिय तिर्यंचगति प्रायोग्य उगणत्रीश प्रकृति
वेंघे थाय. तिहां विशेष आश्रयीने सास्वादन आश्रयी वांधतो विचारियें, तेवारें
सास्वादनी हुंरुसंस्थान अने ठेवहुं संघयण न वांधे, माटे पांच संघयणने पांच
संस्थान साथें गुणतां २५ थाय. पठी सात चार पूर्वली पेरे वमणा करीये, तेवां

(३२००) जांगा थाय. पण ए जांगा तेहीज (४६००) मांहेला जाणवा, तेमाटें जूदा गणवा नहीं.

ते उंगणत्रीश प्रकृतिने उद्योत नामकर्मसहित बांधतां त्रीश प्रकृतितुं बंधस्थानक थाय. अर्हीआं पण उंगणत्रीश प्रकृतिने वंधें जे (४६००) जांगा उपना तेदलाज उद्योतने साथें जेजीने गणतां थाय. एम पंचेंद्रिय तिर्यंच प्रायोग्य त्रण बंधस्थानकें धइने (७२१९) जांगा थाय.

हवे मनुष्यगति प्रायोग्य बांधतां पच्चीश, उंगणत्रीश, अने त्रीश, ए त्रण बंधस्थानक होय. तिहां जांगा कहे ठे. तिहां पच्चीशतुं बंधस्थानक, अपर्याप्त मनुष्य प्रायोग्य बांधे, तिहां जांगो एक, तिर्यचना पच्चीश, प्रकृतिना बंधनी पेरे लेवो. पण एटबुं विशेष जे तिर्यंचद्रिकने ठामे मनुष्यद्रिक कहेचुं. तथा वीजुं उंगणत्रीश प्रकृतितुं बंधस्थानक मिथ्यात्वी, साखादनी, मिश्रदृष्टि तथा अविरति सम्यकूदृष्टि, ए चार बांधे, तिहां मिथ्यात्वी तथा साखादनी चारे गतिना जीव बांधें, अने मिश्र तथा अविरति सम्यकूदृष्टि तो देवता नारकीज बांधे, एने विषे. पण जेम पंचेंद्रिय तिर्यंच प्रायोग्य उंगणत्रीश प्रकृतिना बंधस्थानकने विषे जांगा (४६००) कल्या, तेमज कहेवा. पण एटबुं विशेष जे ए मांहेलाज साखादनीने (३२००) जांगा कहेवा. तथा मिश्रदृष्टि अने सम्यकूदृष्टि देव, नारकी बांधे, ते नव नामकर्मनी ध्रुव-बंधि प्रकृति, १० मनुष्यगति, ११ मनुष्यानुपूर्वी, १२ पंचेंद्रियजाति, १४ औदारिकद्रिक, १५ समचतुरस्रसंस्थान, १६ वज्ररूपजनाराचसंधयण, १७ पराघात, १८ उश्वास, १९ शुक्रखगति, २० व्रत, २१ वादर, २२ पर्याप्त, २३ प्रत्येक, २४ स्थिर अस्थिरमांहेली एक, २५ शुच अशुच मांहेली एक, २६ सुजग, २७ सुस्वर, २८ आदेय, २९ यश अने अयशमांहेली एक, ए उंगणत्रीशने वंधें जांगा आठ उपजे. केमके अर्ही प्रथम संधयण प्रथम संस्थान विना वीजा पांच संधयण तथा पांच संस्थाननो बंध नधी, तथा अशुक्रखगति, दौर्भाग्य, दुःस्वर अने अनादेयनो बंध नधी, तेथी तेना चिकटपें जांगा न उपजे, वाकी शुच अशुच साथें एकेक ते वली स्थिर तथा अस्थिर साथें वे वे अने यश अयश साथें चार चार, एवं आठ आठ जांगा एकेक गुणगणे थाय, पण ते सर्व पूर्वला (४६००) मांहेलाज जाणवा.

ते उंगणत्रीश प्रकृतिमध्ये तीर्थकरनामकर्म जेजीवें, तेवारें त्रीश प्रकृतितुं बंधस्थानक थाय. ते मनुष्य प्रायोग्य देवता तथा नारकी जे सम्यकूदृष्टि होय, ते बांधे. तिहां पण जांगा आठ थाय, जे जणी तीर्थकरनामकर्मनो बंध, मिथ्यात्वादिक त्रण गुणगणे न होय, तेथी त्रीश प्रकृतिने वंधें अधिक जांगा न थाय, एम मनुष्यगति प्रायोग्य त्रण बंधस्थानकें धइने (४६१९) जांगा थाय.

हृवे देवगति प्रायोग्य बांधतां अछावीश, उंगणत्रीश, त्रीश अने एकत्रीश, ए चार बांधस्थानक होय. ते पंचेंद्रिय तिर्यंच तथा मनुष्य बांधें. तिहां २ देवद्विक, ३ पंचेंद्रियजाति, ५ वैक्रियद्विक, १४ ध्रुवबंधिनी नव प्रकृति, १५ समचतुरत्रसंस्थान, १६ शुचखगति, १७ त्रसचतुष्क, १८ पराघात, १९ उश्वास, २० स्थिर अथवा अस्थिर, २१ शुच अथवा अशुच, २२ सुजग, २३ सुस्वर, २४ आदेय, २५ यशःकीर्ति अथवा अयशःकीर्ति, ए अछावीश-प्रकृतिना समुदायें बांधतां अछावीशनुं बांधस्थानक कहियें. ए बांधस्थानक मिथ्यात्वधी मांकीने देशविरति गुणगणा लगेना मनुष्य, तिर्यंच बांधे, अने ते पठी ठछा गुणगणाए एकला मनुष्य पण बांधे. अहींआं स्थिर अथवा अस्थिर, शुच अथवा अशुच, यश अने अयशने परावत्तें आठ जांगा थाय, तथा अप्रमत्त अने अपूर्वकरण गुणगणावाला मनुष्य पण बांधे, परंतु तिहां स्थिर, शुच अने यशज बांधे, अहींआं सर्व शुचज बांधाय, माटें एकज जांगो उपजे, ते पण ए आठ माहेलोज ठे माटें पृथक् गणवो नहीं.

ते अछावीशमाहे जिननाम जेलतां अंगणत्रीश प्रकृतिनुं बांधस्थानक देव प्रायोग्य, ते अविरति सम्यक्दृष्टि, देशविरति तथा प्रमत्त मनुष्यज बांधे. तिहां पण स्थिर, अस्थिर, शुच, अशुच, यश अने अयशने परावत्तें आठ जांगा थाय. वली ए उंगणत्रीशनुं बांधस्थानक एकली स्थिरादिक शुच प्रकृतियें सहित अप्रमत्त अने अपूर्वकरणवालो मनुष्य पण बांधे. तिहां एकज जांगो थाय, ते तदंतरचूत जाणवो.

तथा ते अछावीशमाहे आहारद्विक जेलीयें अने जिननाम जेलीयें नहीं, तैवां त्रीश प्रकृतिनुं बांधस्थानक देवगति प्रायोग्य अप्रमत्त तथा अपूर्वकरण गुणगणावालो मनुष्यज बांधे. ते पण स्थिर, शुच अने यशज बांधे. पण अस्थिर, अशुच अने अयश न बांधे, तेमाटें तिहां पण एकज जांगो थाय.

तथा ते त्रीशमाहे वली जिननाम जेलीयें, तैवां एकत्रीश प्रकृतिनुं बांधस्थानक देव प्रायोग्य अप्रमत्त अने अपूर्वकरणवालो मनुष्यज बांधे. अहींआं पण शुच प्रकृतिनोज बांध ठे, तेमाटें एकज जांगो होय. एम सर्व मलीने देवगति प्रायोग्य चारे बांधस्थानक यज्ञे अहार जांगा थाय. हृवे नरकगति प्रायोग्य जांगा कहे ठे.

हृवे नरकगति प्रायोग्य बांधताने एकज अछावीश प्रकृतिनुं बांधस्थानक होय. १ नरकद्विक, ३ पंचेंद्रियजाति, ५ वैक्रियद्विक, ६ हुंमसंस्थान, ७ पराघात, ८ उश्वास, ९ अशुचविहायोगति, १० त्रस, ११ चादर, १२ पर्याप्त, १३ प्रत्येक, १४ अस्थिर, १५ अशुच, १६ दौर्जाग्य, १७ दुःस्वर, १८ अनादेय, १९ अयशःकीर्ति, २० नामध्रुवबंधिनी नव प्रकृति, ए अछावीश प्रकृतिनुं बांधस्थानक पंचेंद्रिय तिर्यंच तथा मनुष्य मिथ्यात्व गुणगणा-

वाला बांधे. अर्हीआं सर्व परावर्तमान मांदेली अशुभप्रकृतिज बांधे, माटें विकल्प नहीं, तेथी जांगो पण एकज होय.

हवे देवगति प्रायोग्य बंध व्युत्प्रेद पामे धके पण अपूर्वकरणना सातमां जागथी मांकीने सूक्ष्मसंपराय गुणवाणाना अंत पर्यंत पण एकज यशःकीर्ति नामकर्मनी प्रकृतिने एकला मनुष्य बांधे. तिहां एकनुं बंधस्थानक लेवुं. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥१६॥

॥ अथैकस्मिन् बंधस्थाने कति जंगाः सर्वसंख्यायाः स्युरित्याह ॥

॥ हवे कया बंधस्थानकें केटला जांगा, सर्व संख्यायें होय, ते कहे ठे. ॥

चउ पणवीसा सोलस, नव वाण उई सयाय अडयाला ॥

एयाबुत्तर ठाया, लसया इक्किक्कि बंध विहि ॥ १७ ॥

अर्थ—अपर्यासा एकेंद्रिय प्रायोग्य त्रेवीश प्रकृतिने बंधें चउ के० चार जांगा होय, तथा पच्चीशने बंधे एकेंद्रिय प्रायोग्य वीश, वेंद्रिय प्रायोग्य एक, तेंद्रिय प्रायोग्य एक, चौरेंद्रिय प्रायोग्य एक, पंचेंद्रिय तिर्यंच प्रायोग्य एक, अने मनुष्य प्रायोग्य एक, एवं पच्चीशने बंधें पणवीसा के० पच्चीश जांगा होय, तथा एकेंद्रिय ठवीशने बंधें सोलस के० शोल जांगा होय, तथा देव प्रायोग्य अष्टावीशने बंधें आठ जांगा अने नरक प्रायोग्य अष्टावीशने बंधें एक जांगो, एवं अष्टावीशने बंधें नव के० नव जांगा होय, तथा वेंद्रिय प्रायोग्य आठ, तेंद्रिय प्रायोग्य आठ, चौरेंद्रिय प्रायोग्य आठ, पंचेंद्रिय तिर्यंच प्रायोग्य ठेतालीशतें ने आठ, पंचेंद्रियमनुष्य प्रायोग्य ठेतालीशतें ने आठ अने देवप्रायोग्य आठ, एवं सर्व मली लंगणत्रीश प्रकृतिना बंधस्थानकें वाणउईसयायअडयाला के० वाणुतें ने अन्तालीश जांगा होय, तथा वेंद्रिय प्रायोग्य आठ, तेंद्रिय प्रायोग्य आठ, चौरेंद्रिय प्रायोग्य आठ, पंचेंद्रिय तिर्यंच प्रायोग्य ठेतालीशतें ने आठ, मनुष्य प्रायोग्य आठ अने देव प्रायोग्य एक, एवं सर्व मलीने त्रीश प्रकृतिने बंधस्थानकें एयाबुत्तरठायालसया के० ठेतालीशतें ने एकतालीश जांगा घाय, अने एकत्रीश प्रकृतिने बंधस्थानकें देव प्रायोग्य, इक्किक्किबंधविहि के० एकविध बंधनो एकज जांगो होय. ए सर्व मली आठे बंधस्थानकें घडने नामकर्मना (१३७४५) तेर वृजार, नवतें ने पिस्तालीश जांगा घाय. ए नामकर्मना जांगा कया. इति समुच्चयार्थः ॥२१॥

॥ अथ उदयस्थानान्याद् ॥ हवे नामकर्मनां वार उदयस्थानक कहे ठे. ॥

वीसिगवीसा चउवी, स गाउ एगादि याय इगनीसा ॥

उदयघाणाणि जवे, नव अठय हुंति नामस्त ॥ १८ ॥

अर्थ—वीसिगवीसा के० प्रयन वीश प्रकृतिहें उदयस्थानक, बीतुं पक्कीशतुं

उदयस्थानक, तेवार पठी चउवीसगाउपगाहियायइगतीसा के० चोवीश प्रकृति
 उदयस्थानकधी मांकीने एकेक प्रकृतियें अधिक करतां निरंतरपणे एकत्रीश प्रकृ-
 लगें आठ, उदयघाणाणिजवे के० उदयनां स्थानक होय, एटले चोवीशनुं, पचीश
 उवीशनुं, सत्तावीशनुं, अछावीशनुं, उगणत्रीशनुं, त्रीशनुं अने एकत्रीशनुं, ए आठ वष
 अने वे पूर्वला मखी दश उदयस्थानक थयां, तथा अग्नीश्रारमुं नव के० नव प्रकृति
 उदयस्थानक अने वारमुं अष्टय के० आठ प्रकृतिनुं उदयस्थानक, ए वार उदयस्थानक
 हुंति नामस्त के० नामकर्मनां होय. ॥ इत्यक्षरार्थः ॥ १७ ॥ हवे एनुं विवरण लखियें ते

अहींआं एकेंद्रियादिकनी अपेक्षायें अनेक जांगा उपजे, ते देखाडे ठे. तित
 एकेंद्रियने एकवीश, चोवीश, पचीश, उवीश अने सत्तावीश, ए पांच उदयस्थानकहो
 तिहां १ तैजस, २ कार्मण, ३ अगुरुलघु, ४ स्थिर, ५ अस्थिर, ६ शुभ, ७ अशुभ,
 वर्ण, ८ गंध, ९ रस, १० स्पर्श, ११ निर्माण, ए वार प्रकृतिनो उदय ध्रुव ठे. तेमा
 ए नामकर्मनी ध्रुवोदयिका वार प्रकृति तेरमा गुणगणा लगें उदय आश्रीने स
 जीवने होय, माटे सर्वत्र लेवी, अने २ तिर्यंचद्विक, ३ स्थावर, ४ एकेंद्रियजाति,
 वादर अथवा सूक्ष्म, पर्याप्त अथवा अपर्याप्त, ७ दौर्जाग्य, ८ अनादेय, ए यशःकीर्ति
 अथवा अयशःकीर्ति, ए नव प्रकृति, पूर्वोक्त वार प्रकृतिमांहे जेहीयें, तेवारें एक
 वीश प्रकृतिनुं उदयस्थानक, एकेंद्रिय जीवने पूर्वला जवनुं शरीर मूक्या पठी जिह
 लगें आगळें जइ अवतस्था नथी तेने वचाळें जाणवो; एटले जवने अपांतरा
 वर्तता एकेंद्रियने होय. अहीं जांगा पांच उपजे, ते कहे ठे. एक सूक्ष्म पर्याप्त साथें
 एकवीशने उदयें, बीजो वादर पर्याप्त साथें एकवीशने उदयें, ए वे जांगा पर्याप्तना
 थया, तेमज वली अपर्याप्त साथें पण वे जांगा थाय. ए चार जांगा थया.
 तेमांहेला सूक्ष्म पर्याप्त अने सूक्ष्मअपर्याप्त तथा वादर अपर्याप्त, ए त्रण जांगा
 तो अयशःकीर्ति साथें होय, पण तिहां यशःकीर्तिनो उदय न होय “ एोसुहुमतिगे-
 णजसं ” ए वचनथी जाणवुं. अने वादर पर्याप्त साथें यशःकीर्ति सहित एकवीशने
 उदयें एक जांगो तथा अयशःकीर्ति सहित एकवीशने उदयें बीजो जांगो, ए वे
 जांगा पूर्वला त्रण जांगा साथें मेलवतां पांच जांगा थाय. अहींआं जे जीव, आपलें
 पोताने योग्य सर्वे पर्याप्त पूर्ण करशे, तेने योग्यपणें करी लडिध आश्रयीने जवांत-
 राळें पण पर्याप्तो कहीयें. अहींआं लडिध पर्याप्तानीज विवक्षा जाणवी.

तेवार पठी ते शरीरस्थाने ते एकवीश प्रकृतिना उदयमांहे एक औदारिक शरीर,
 बीजुं हुंरुसंस्थान, त्रीजुं उपघात, चोथो प्रत्येक अथवा साधारण, ए चार प्रकृति
 हेपीयें, अने एक तिर्यंचनी आनुपूर्वी काढीयें, तेवारें चोवीश प्रकृतिनुं उदयस्थानक

होय. अर्हीआं पूर्वोक्त पांच जांगाने प्रत्येक तथा साधारण साथें वे गुणा करीयें, तेवारें दश जांगा थाय. तेमांहे एक जांगो वैक्रियनो जेळीयें, जे जणी वादर वायुकाय वैक्रियशरीर करे ठे तिहां पण चोवीशनो उदय होय, पण एटळुं विशेष जे औदारिकशरीरने स्थानकें वैक्रियशरीर कहेवुं. तिहां वादर, प्रत्येक, पर्याप्त अने अयशःकीर्त्ति साथें एकज जांगो होय, जे जणी तेजकाय तथा वायुकायने साधारण तथा यशःकीर्त्तिनो उदय न होय, तेथी तेना जांगा न उपजे. एम सर्व मलीने चोवीशने उदयें अगीश्रार जांगा थाय.

तेवार पठी ते शरीर पर्याप्ताने चोवीशना उदयमांहे पराघातनो उदय जेळीयें, तेवारें पच्चीश प्रकृतिनो उदय थाय. ए उदय शरीर पर्याप्ति पूरी कऱ्या पठी होय. तिहां वादर पर्याप्त साथें प्रत्येक तथा साधारण गुणतां वे जांगा थाय, ते यशःकीर्त्ति तथा अयशःकीर्त्ति साथें गुणतां चार जांगा थाय. तेमज वादरने स्थानकें सूक्ष्म साथें प्रत्येक अने साधारणना विकल्पें वे जांगा थाय. ए वे जांगे एकली अयशःकीर्त्तिज लाजे, पण यशःकीर्त्ति न लाजे, माटें तेना जांगा न लेवा. एवं ठ जांगा थया. तथा वादर वायुकायने वैक्रिय करतां शरीर पर्याप्तियें पर्याप्ता थया पठी पराघातनो उदय जेळतां पण पच्चीश प्रकृतिनुं उदयस्थानक लाजे, तिहां पण पूर्वली पेरें एकज जांगो होय. एम सर्व मली पच्चीशने उदयें सात जांगा थाय.

तथा श्वासोश्वासपर्याप्तियें करी पर्याप्ता थया पठी ते पच्चीशना उदय मांहे वली श्वासोश्वासनो उदय जेळीयें, तेवारें ठवीश प्रकृतिनुं उदयस्थानक थाय. अर्हीआं पण पूर्वली पेरें जांगा ठ थाय, अथवा शरीरपर्याप्ति पर्याप्ताने उश्वासने अनुदयें एटळे ज्यांसुधी श्वासोश्वास पर्याप्ति पूर्ण न थाय, त्यांसुधी उश्वासना उदय विना उद्योतनो उदय होय, तेवारें पण ठवीशनुं उदयस्थानक थाय. तिहां वादरने उद्योत सहित ठवीशने उदयें प्रत्येक साथें एक जांगो, तेमज साधारण साथें बीजो जांगो, ते वे जांगा यशःकीर्त्ति साथें लेवा, तथा तेहिज वे जांगा अयशःकीर्त्ति साथें लेवा. एम चार जांगा थाय. तथा उद्योतने स्थानकें आतपनो उदय जेळतां पण ठवीशनुं उदयस्थानक थाय. तिहां प्रत्येकने यश तथा अयशें करी वे जांगा थाय, केमके आतप ते पृथ्वीकायमांहेज होय, माटें एक प्रत्येकज लीधो अने उद्योत तो वनस्पतिमांहे पण होय, माटें तिहां प्रत्येक अने साधारण वेहु लीधा, तथा आतप अने उद्योतनो उदय ते वादरनेज होय, पण सुक्ष्मनें न होय, माटें अर्हीआं सूक्ष्मनो उदय न लीधो, तथा वादर वायुकायने वैक्रिय करतां श्वासोश्वास पर्याप्तियें करी पर्याप्ता वायुकायने ते पच्चीश प्रकृति मध्ये उश्वासनो उदय जेळतां ठवीशनो उदय

होय. तिहां जांगो एक जाणवो. केमके वायुकायने आतप, उद्योत तथा यशःकीर्त्तिनो उदय पण नधी तेमाटें. अर्हीं वीजा जांगा न पामीयें. एम उबीश प्रकृतिने उदयें सर्व मळी तेर जांगा थाय.

तथा ते श्वासोश्वास पर्याप्तिये करी पर्याप्ताने श्वासोश्वास सहित उबीशना उदयमाहे आतप तथा उद्योत, ए वे मांहेला एकेकनो उदय जेलतां सत्तावीशनो उदय थाय. तिहां पूर्वेली परें उबीशना उदयमांहे उद्योत जेलतां चार अने आतप जेलतां वे, एवं ए जांगा जे पूर्वे कह्या, तेज अर्हीं पण जाणवा. जे जणी कळुं ठे के, “ एणेंदिय उदयेसु, पंचयएकार सत्तेरसय ॥ ठकं कमसो जंगा, वायाल हुंति सबेवि ॥ ” एम एकेंद्रियना उदयस्थानकने विषे एकवीशना उदये पांच, चोवीशना उदयें अगीश्रा, पचीशना उदयें सात, उबीशना उदयें तेर अने सत्तावीशना उदयें ठ, ए रीतें पांच उदयस्थानकें चड सवे मळी वेंताळीश जांगा होय.

इहे वेंद्रियनी एकवीश, उबीश, अष्टावीश, उगणत्रीश, त्रीश अने एकत्रीश, ए उ उदयस्थानक होय. तिहां जांगा कहे ठे.

तिहां २ तिर्यंचक्रिक, ३ वेंद्रियजाति, ४ ब्रस, ५ वादर, ६ पर्याप्त, ७ दीर्घाय, ८ अनादेय, ९ यशःकीर्त्ति अथवा अयशःकीर्त्ति, ए नव प्रकृति थइ. एनी सायें पार भुयोदयी प्रकृति मेलवतां एकवीश प्रकृतिनुं उदयस्थानक विचालें विप-एगतियें वर्जता जवने अर्थांतरालगतियें वेंद्रिय जीवने होय. अर्हींथां अर्थात्ता सायें अयशःकीर्त्ति खेतां जांगो एक थाय, तथा पर्याप्ता सायें यशःकीर्त्ति अने अयशःकीर्त्ति खेतां वे जांगा पर्याप्ताना थाय. एवं सर्व मळी त्रण जांगा थाय.

इहे तें वेंद्रियने अस्थाने अचतखा पत्री ते पूर्वोक्त एकवीश प्रकृतिना उदयस्थानक मांहेथी तिर्यंगानुपूर्वीं काट्टीयें, अने श्रौदारिकद्रिक, हुंडसंस्थान, ठेवहुं संययण. उपपान अने प्रत्येक, ए ठ प्रकृति जेळीयें, तेवारें उबीश प्रकृतिनुं उदयस्थानक होय. अर्हींथां पण पूर्वेली परें जांगा त्रण थाय.

तेवार पत्री शरीर पर्याप्तियें पर्याप्ताने पराघात तथा अशुभगति, ए वे प्रकृतिनो उदय वधे, तेवारें अष्टावीश प्रकृतिनुं उदयस्थानक थाय. अर्हींथां यशःकीर्त्ति तथा अयशःकीर्त्तियें करीने जांगा वे थाय, केम के अशुभगतियें अपर्याप्त नामनो ठरय न होय. ने माटें तेनो एक जांगो पूर्वोक्त त्रण मांहेथी टखे शेष वे जांग होय.

ते उबी श्वासोश्वास पर्याप्तियें पर्याप्ता यया पत्री श्वासोश्वासनो उदय वधे, तेवारें उगणत्रीशने उदयें पण तेमज पूर्वोक्त रीतें वे जांगा होय, अथवा शरीर पर्याप्तियें पर्याप्ताने ते अष्टावीशना उदयमाहे उश्वासना उदय विना उद्योतनो उदय जेवत.

पण उगणत्रीशनो उदय थाय. तिहां पण जांगा वे होय. एम उगणत्रीशने उदयें सर्व मली चार जांगा थाय.

ते उश्वास सहित उगणत्रीश प्रकृतिमांहे सुखर, दुःखर मांहेला एकनो उदय ज्ञेलतां त्रीशनो उदय थाय. अर्हीआं यशःकीर्त्ति तथा अयशःकीर्त्ति साथें जांगा वे, ते वे जांगा सुखरनां अने वे दुखरना, एवं चार जांगा थाय. अथवा श्वासोश्वास पर्याप्तियें करी पर्याप्ताने जिहां लगें जापा पर्याप्ति पूर्ण करी न होय, तिहां लगें वेहु खरना उदय विना उद्योतनो उदय ज्ञेलतां पण त्रीशनुं उदयस्थानक होय. अर्हीआं यशःकीर्त्ति अने अयशःकीर्त्तिना विकल्पें वे जांगा थाय. एम सर्व मली त्रीशने उदयें ठ जांगा थाय.

तथा खर सहित त्रीशना उदय मांहे उद्योतनो उदय ज्ञेलतां एकत्रीशनो उदय जापापर्याप्तियें करी पर्याप्ता जीवने होय. अर्हीआं यश, अयशें तथा खर अने दुःखरना विकल्पें चार जांगा थाय. एम सर्व मलीने एकत्रीशने उदयें त्रण, ठवीशने उदयें त्रण, अष्टावीशने उदयें वे, उगणत्रीशने उदयें चार, त्रीशने उदयें ठ, अने एकत्रीशने उदयें चार, एम ठ उदयस्थानकें थइने वावीश जांगा वैड्रियने तथा तेज वावीश जांगा तेंड्रियने तेमज चौरिड्रियने पण तेटलाज उदयस्थानकें थइ वावीश जांगा होय. एम विकल्पेंड्रिय मध्यें सर्व मलीने जांगा ठाशठ होय.

हवे सामान्यें पंचेंड्रिय तिर्यच मध्यें ठ उदयस्थानक होय, ते कहे ठे. एकवीश, ठवीश, अष्टावीश, उगणत्रीश, त्रीश अने एकत्रीश, ए ठ उदयस्थानक होय. तिहां १ तिर्यचद्विक, २ पंचेंड्रियजाति, ४ त्रस, ५ वादर, ६ पर्याप्त अने अपर्याप्तमांहेली एक, ७ सौजाग्य अने दौर्जाग्यमांहेली एक, ८ आदेय अने अनादेयमांहेली एक, ९ यशःकीर्त्ति अने अयशःकीर्त्तिमांहेली एक, १० नव तथा वार ध्रुवोदयी, एवं एकवीश प्रकृतिनुं उदयस्थानक, पंचेंड्रिय तिर्यचने पूर्वजन्तुं शरीर ठांड्या पठी मार्ग विचालें विग्रहगतियें होय. अर्हीआं पर्याप्त नामने उदयें वर्त्तताने सुजग दुर्जगने विकल्पें जांगा वे, ते वली आदेय अनादेयने विकल्पें जांगा चार, ते चार यशःकीर्त्ति साथें अने चार अयशःकीर्त्ति साथें, एवं आठ जांगा थाय; अने अपर्याप्त नामने उदयें वर्त्तताने सौजाग्य, आदेय अने यशःकीर्त्तिनो उदय न होय. तेमाटें विकल्पने अजावें वीजो जांगो पण न उपजे, माटें तिहां एकज जांगो जाणवो. एवं नव जांगा थया. अर्हीआं कोइएक आचार्य कहेठे के, सुजग अने आदेयनो साथेंज समकालें उदय होय, तेम दुर्जग अने अनादेयनो पण उदय साथेंज होय, तेथी ए वे साथें वे जांगा ते यशःकीर्त्ति अने अयशःकीर्त्ति साथें गुणतां चार जांगा पर्याप्त साथें थाय, अने एक अपर्याप्तनो जांगो,

एवं पांच जांगा थाय. एम ए सुजग, दुर्जग तथा आदेय, अनादेयने विषे आगं पण सर्वत्र मतांतरना जांगानो जेद जाणवो, ते पोतानी मतियें विचारी लेवो.

तथा तेहिज पंचेंद्रिय जीव शरीरस्थने अद्यतस्या पठी ते एकत्रीशना उदयमाद्देय तिर्यचानुपूर्वीनो उदय टालीयें, अने औदारिकद्विक, ठ संघयणमाद्देखुं एक संघयण ठ संस्थानमाद्देखुं एक संस्थान, उपघात अने प्रत्येक, ए ठनो उदय जेळीयें, तेना ठवीशनुं उदयस्थानक थाय. तिहां पर्याप्त साथें ठ संघयण गुणतां ठ जांगा थाय. तेने ठ संस्थानें गुणतां ठत्रीश थाय. ते सौजाग्य अने दौर्जाग्य साथें गुणतां व्होंत्तर थाय. ते आदेय अनादेय साथें गुणतां एकसो ने जुम्माळीश थाय. ते यश, अयश साथें गुणतां वसें ने अख्याशी जांगा थाय, अने अपर्याप्ताने हुंडसंस्थान, वेवहुं संघयण, दौर्जाग्य, अनादेय अने अयशःकीर्तिने उदयें एकज जांगो होय. केमके अपर्याप्ताने परावर्तमान अशुज प्रकृतिनोज उदय होय, पण शुज प्रकृतिनो उदय न होय, तेमाटें एकज जांगो थाय, एम वसें ने नेख्याशी जांगा थया, तथा मतांतरें ठवीशने उदयें एकसो पीस्ताळीश जांगा पण होय.

ते शरीर पर्याप्त पर्याप्ता थया पठी एक पराघात, वीजी शुज अशुजखगतिमाद्देवी एक, ए वेनो उदय जेळतां अछावीशनो उदय थाय. तिहां पर्याप्ताना पूर्वोक्त वसें अख्याशी जांगाने वे विहाययोगतियें गुणतां पांचसें ने व्होंत्तर जांगा थाय. अहींआं अपर्याप्तो न होय, माटें तेनो एक जांगो न लेवो.

ते अछावीशमध्यें श्वासोश्वास पर्याप्तियें पर्याप्ताने एक उश्वासनो उदय वधारतां उगणत्रीशनो उदय थाय. अहींआं पण पूर्वेली पेरें जांगा (५७६) जाणवा, अथवा शरीर पर्याप्तियें पर्याप्ताने श्वासोश्वास विना एक उद्योतनो उदय अछावीशमाद्दे जेळतां उगणत्रीश प्रकृतिनुं उदयस्थानक थाय, तिहां पण (५७६) जांगा थाय. एम उगणत्रीशने उदयें सर्व थइने (११५१) जांगा थाय.

तेवार पठी जापापर्याप्तियें पर्याप्ताने ते उगणत्रीशमाद्दे सुखर अथवा दुःस्वरमाद्देवी एक जेळतां त्रीशनो उदय थाय. अहींआं जे पूर्वे श्वासोश्वासने उदयें (५७६) जांगा कइया तेने सुखर दुःस्वरने विकल्पें वमणा करतां (११५१) जांगा थाय, अथवा श्वासोश्वास पर्याप्तियें पर्याप्ताने स्वरना उदय विना उद्योतनो उदय पूर्वोक्त उगणत्रीशमाद्दे जेळीयें, तेवारें त्रीशनो उदय थाय. तिहां पण पूर्ववत् (५७६) जांगा थाय. एम सर्वे मळी त्रीशने उदयें (१७१७) जांगा थाय.

तथा स्वर सहित त्रीशना उदयमाद्दे उद्योतनो उदय जेळतां एकत्रीशनुं उदयस्थानक थाय. अहींआं जे पूर्वे स्वर सहित त्रीशने उदयें जांगा (११५१) कइया ठे, तेद्वारा

जांगा जाणवा. एम सहज पंचेन्द्रिय तिर्यचने एठ उदयस्थानकें धइने जांगा (४९०६) धाय.

हवे पंचेन्द्रियतिर्यचने वैक्रिय करतां पच्चीश, सत्तावीश, अष्टावीश, उगणत्रीश, अने त्रीश, ए पांच उदयस्थानक होय. तिहां १ वैक्रियद्विक, ३ समचतुरस्रसंस्थान, ४ उपघात, ५ तिर्यचगति, ९ त्रसचतुष्क, १० पंचेन्द्रियजाति, ११ सौजाग्य अथवा दौर्जाग्य, १२ आदेय अथवा अनादेय, १३ यशःकीर्ति अथवा अयशःकीर्ति, ए तेर प्रकृति साथें चार ध्रुवोदयी मेलवतां पच्चीशनो उदय धाय. अहींआं सौजाग्य दौर्जाग्यना त्रिकल्पें जांगा वे धाय, तेने आदेय अनादेय साथें गुणतां चार, ते वली यश अयशें गुणतां आठ जांगा धाय. अहींआं वैक्रियशरीर करतां संघयण न होय, अने संस्थान तो एकज समचतुरस्र होय, माटें तेना जांगा न धाय.

हवे ते वैक्रीयशरीरनी पर्यासि पूरी घया पठी, एक पराघात, बीजी शुभविहायोगति, ए वे ज्ञेयतां सत्तावीशनो उदय धाय. तिहां पण तेज आठ जांगा पूर्ववत् जाणवा.

ते पठी वैक्रीयशरीरें श्वास्तोश्वास्त पर्यासि पूरी घया पठी उश्वास्तनो उदय ज्ञेयीयें, तेवारें अष्टावीशनो उदय धाय. अहींआं पण तेहिज आठ जांगा जाणवा. अथवा शरीर पर्यासियें पर्यासाने उश्वास्तने अनुदयें उद्योतनो उदय ज्ञेयीयें, तेवारें पण अष्टावीशनो उदय धाय. तिहां पण एज आठ जांगा जाणवा. एम सर्व मली अष्टावीशने उदयें शोल जांगा धाय.

ते वैक्रीय जापा पर्यासियें पर्यासाने सुखरनो उदय, ते पूर्वोक्त उश्वास्त सहित अष्टावीशमांहे ज्ञेयतां उगणत्रीशनो उदय धाय. तिहां पण जांगा आठ अथवा श्वास्तोश्वास्त पर्यासाने खरने, अनुदयने अने उद्योतने उदयें उगणत्रीशनो उदय धाय. तिहां पण जांगा आठ जाणवा. एम उगणत्रीशने उदयें सर्व मली जांगा शोल धाय.

तथा सुखर सहित उगणत्रीशमांहे उद्योतनो उदय ज्ञेयतां त्रीशनो उदय धाय. तिहां पण जांगा आठ जाणवा. एम सर्व मली वैक्रीयशरीर करतां तिर्यचपंचेन्द्रियने ठप्पन्न जांगा धाय. एटले सर्व मली पंचेन्द्रियतिर्यचने (४९६२) जांगा धाय, अने एकेंद्रियादिक सर्व तिर्यचगतिमांहे (५०७०) जांगा उपजे.

हवे मनुष्यने सामान्यें एकवीश, ठवीश, अष्टावीश, उगणत्रीश अने त्रीश, ए पांच उदयस्थानक होय. ए पांचें स्थानकें सहज जांगा पंचेन्द्रियतिर्यचनी पेरें जाणवा. पण एटहुं विशेष जे तिर्यचगति अने तिर्यचानुपूर्वीने स्थानकें मनुष्यगति अने मनुष्यानुपूर्वी कहेवी, तथा उगणत्रीश प्रकृतिनो उदय, उद्योत रहित कहेवो, तेथी उगणत्रीशने उदयें (५७६) जांगा धाय. केम के तिहां उद्योतना जांगा टले तथा

त्रीशने उदयें पण (११५२) चांगाज थाय, पण अधीक न थाय, जे जणी वैक्रीय तथा आहारक शरीर करतां मात्र साधुने उद्योतनो उदय होय पण वीजामनुष्यने, न होय. एम शरवाळे सामान्यें मनुष्यने (१६०२) चांगा होय.

तथा मनुष्यने वैक्रियशरीर करतां पच्चीश, सत्तावीश, अष्टावीश, उगणत्रीश अने त्रीश, ए पांच उदयस्थानक होय. तिहां प्रथम १ मनुष्यगति, २ उपघात, ३ पंचेंद्रियजाति, ५ वैक्रीयद्विक, ६ समचतुरस्रसंस्थान, १० त्रसचतुष्क, ११ सौजाग्य अथवा दौर्जाग्य, १२ आदेय अथवा अनादेय, १३ यशःकीर्ति अथवा अयशःकीर्ति, अने चार ध्रुवोदयी, एवं पच्चीशनो उदय होय. तिहां पूर्वे जे वैक्रियतिर्यचना चांगा कशा, तेनी पेरें आठ चांगा जाणवा.

पठी ते वैक्रीयशरीर पर्याप्तियें पर्याप्ताने पराघात अने प्रशस्तगतिये उदयें सत्तावीशनो उदय होय, तिहां पण एज आठ चांगा जाणवा.

तेवार पठी तेने श्वासोश्वास पर्याप्ति पूरी थये थके सत्तावीशना उदयमांहे उश्वासनो उदय जेळतां अष्टावीशने उदयें पण आठ चांगा जाणवा, अथवा साधुने वैक्रीय करतां शरीर पर्याप्ति पूरी कशा पठी श्वासोश्वासना उदय विना उद्योतनो उदय जेळे थके अष्टावीशनो उदय होय. अर्हींथां एकज चांगो थाय. जे जणी साधुने दौर्जाग्य, अनादेय, अने अयशःकीर्तिनो उदय न होय. एम अष्टावीशने उदयें सर्व मळी नव चांगा थाय.

ते पठी श्वासोश्वास सहित अष्टावीशमध्यें जाया पर्याप्तियें पर्याप्ता थया पठी सुखरनो उदय जेळतां उगणत्रीशनो उदय थाय. अर्हींथां पण पूर्वली पेरें चांगा आठ जाणवा, अथवा साधुने खरनो उदय थया विना उद्योतनो उदय जेळतां उगणत्रीशने उदयें चांगो एक थाय. सर्व मळी उगणत्रीशने उदयें नव चांगा थाय.

तथा सुखरसहित उगणत्रीशना उदयमांहे उद्योतनो उदय जेळतां त्रीशनुं उदयस्थानक थाय. अर्हींथां पण पूर्ववत् एकज चांगो साधुने जाणवो. एम सर्व संख्यायें वैक्रीयमनुष्यना पांच उदयस्थानकें अझे पांत्रीश चांगा थाय.

तथा संयतने आहारकशरीर करतां पण वैक्रियमनुष्यने कशां तेहीज पांच उदयस्थानक जाणवां. पण षट्ठुं विशेष जे वैक्रीयद्विकने ठामें आहारकद्विक कहेडुं, तथा अर्हींथां केवल प्रशस्त पदज होय, षट्ठे संयतने जुर्जग, अनादेय अने अयशनो उदय न होय, तेमाटें पच्चीशने उदयें एकज चांगो जाणवो. तेवार पठी शरीर पर्याप्ताने पराघात अने प्रशस्तविहायोगति जेळे थके सत्तावीशनो उदय थाय. तिहां पण पूर्वत्री पेरें एकज चांगो जाणवो. ते पठी प्राणपान पर्याप्ताने उश्वासनो उदय जेळे थके अष्टा-

वीशने उदयें पण एकज जांगो होय, अथवा शरीर पर्याप्तियें पर्याप्ताने उश्वासने अनुदयें अने उद्योतने उदयें पण अष्टावीशनो उदय थाय. अर्हिं पण एक जांगो होय. एम अष्टावीशने उदयें शरवाले वे जांगा थाय. ते पठी जापा पर्याप्तियें पर्याप्ताने उश्वास सहित अष्टावीशना उदयमांहे सुखरनो उदय जेले, उगणत्रीशनुं उदयस्थानक थाय. तिहां पण जांगो एक जाणवो; अथवा श्वासोश्वास पर्याप्तिये पर्याप्ताने सुखरने अनुदयें अने उद्योतने उदयें पण उगणत्रीशनुं उदयस्थानक थाय. अर्हिंआं पण एकज जांगो जाणवो. एम उगणत्रीशने उदयें सर्व मली वे जांगा थाय.

ते पठी जापा पर्याप्तियें पर्याप्ताने सुखर सहित उगणत्रीशना उदयमांहे उद्योतनो उदय जेले, त्रीशनो उदय थाय. तिहां पण एकज जांगो जाणवो. एम सर्व मलीने आहारकशरीर करतां संयतने पांच उदयस्थानकें थइने सात जांगा उपजे.

हवे केवली मनुष्यने वीश, एकवीश, ठवीश, सत्तावीश, अष्टावीश, उगणत्रीश, त्रीश, एकत्रीश, नव अने आठ, ए दश उदयस्थानक होय. तिहां १ मनुष्यगति, २ पंचेंद्रियजाति, ३ त्रस, ४ चादर, ५ पर्याप्त, ६ सुजग, ७ आदेय, ८ यशःकीर्ति, तथा वार ध्रुवोदयी, एवं वीश प्रकृतिनो उदय सामान्य केवलीने केवलसमुद्घात करतां वचला त्रण समय पर्यंत कार्मण काययोगें वर्त्तताने होय. तिहां जांगो एक जाणवो.

तथा तीर्थकर केवलीने तीर्थकरनाम सहित एकवीशनो उदय, तीर्थकरने केवलसमुद्घात करतां वचला त्रण समय लगें होय. तिहां पण जांगो एक जाणवो.

तथा पूर्वोक्त वीशमांहे औदारिकद्विक, ठ संस्थानमांहेहुं एक संस्थान, प्रथम संघयण, उपघात अने प्रत्येक, ए ठ प्रकृति जेवतां ठवीशनो उदय सामान्यकेवलीने समुद्घात करतां बीजे, ठठे अने सातमे, ए त्रण समय सुधी औदारिकमिश्रयोगें वर्त्तां होय. अर्हिंआं ठ संस्थानें ठ जांगा थाय, परंतु ते सामान्य मनुष्यना उदयस्थानकमध्ये गणाणा ठे, तेमाटें अर्हिंआं गणा नथी, तथा ते ठवीशमांहे तीर्थकरनामकर्म जेवतां सत्तावीशनुं उदयस्थानक तीर्थकरनो समुद्घात करतां बीजे, ठठे अने सातमे समयें होय. तिहां जांगो एकज जाणवो. अर्हिंआं संस्थान एकज समचतुरस्र होय, तेथी जांगाना विकल्प न थाय.

तथा ते ठवीश मध्ये १ पराघात, २ उश्वास ३ शुज अथवा अशुजखगति, ४ सुखर अथवा दुःखरमांहेली एक, ए चार जेले त्रीशनो उदय, ए सामान्यकेवलीने औदारिक काययोगें वर्त्तताने होय. अर्हिंआं ठ संस्थानने वे विहायोगतियें गणतां वार; तेने सुखरें, दुःखरें गणतां चोवीश जांगा थाय, परंतु ते सामान्यमनुष्यना उदयस्थानकमांहे गणाणा ठे माटें अर्हिंआं पृथक् गणया नथी.

ए त्रीशने जिननाम सहित करतां एकत्रीशनुं उदयस्थानक थाय, ते तीर्थकर सयोगी केवलीने औदारिककाययोगें वर्त्तताने जाणवो, अर्हीआं समचतुरस्रसंस्थान, प्रशस्तविहायोगति अने सुखरनोज उदय होय, तेमाटें एकज जांगो होय. ते एकत्रीश मांहेची औदारिक काययोग रुंधाय तेवारें वचनयोगनो पण रोध थाय, माटें वचनयोग रुंधे स्वरना उदय विना त्रीशनो उदय थाय. अर्हीआं पण एक जांगो तीर्थकरने जाणवो. ते मांहेची वली उश्वास रुंधे थके उगणत्रीशनो उदय थाय. तिहां पण जांगो एक, तीर्थकरनेज जाणवो.

हवे सामान्यकेवलीने पूर्वोक्त त्रीशमांथी वचनयोग रुंधे थके, उगणत्रीशनो उदय, तिहां ठ संस्थान अने वे विहायोगतिना जांगा धार थाय, ते सामान्यमनुष्यमां गणाणां ठे, माटें अहिं पृथक् न गणवा. ते मध्येंथी वली उश्वास रुंधे अष्टावीशनो उदय थाय. अर्हीआं पण ठ संस्थान अने वे विहायोगतिना जांगा धार थाय. ते पण सामान्यमनुष्यमां गण्या ठे माटें पृथक् न गणवा.

तथा १ मनुष्यगति, २ पंचेंद्रियजाति, ३ व्रस, ४ वादर, ५ पर्याति, ६ सुजग, ७ आदेय, ८ यशःकीर्त्ति, अने नवमुं तीर्थकरनामकर्म, ए नवनो उदय तीर्थकर अयोगी केवलीने चरम समयें वर्त्तताने होय. तिहां जांगो एक जाणवो. तथा ते नवमांहेची एक तीर्थकरनामकर्म विना शेष आठ प्रकृतिनो उदय, सामान्य अयोगी केवलीने चरम समय वर्त्तताने होय. तिहां पण जांगो एकज जाणवो. एम केवलीना दश उदयस्थानकना मली जांगा वाशठ थाय. ते मध्यें १०-११-१७-१८-३०-३१-९-८, ए आठ स्थानकनो प्रत्येकें एकेक जांगो लेवो. तेमां वे सामान्यकेवलीना उदयस्थानकना वे जांगा अने ठ तीर्थकरना उदय स्थानकना ठ जांगा लेवा. एम आठ जांगा, अर्ही गणत्रीमां लेवा, अने शेष चोपन जांगा तो सामान्यमनुष्यना जांगामांहेज अंतर्गत गणाणा ठे, तेमाटे ते पृथक् ग्रहण न करवा. एम सर्व संख्यायें सर्व मनुष्यना जांगा (१६१५) थाय.

हवे देवताने एकवीश, पच्चीश, सत्तावीश, अष्टावीश, उगणत्रीश, अने त्रीश, ए उदयस्थानक होय. तिहां १ देवद्रिक, ३ पंचेंद्रियजाति, ४ व्रस, ५ वादर, ६ पर्याति, ७ सुजग दुर्जगमांहेली एक, ८ आदेय अनादेयमांहेली एक, ९ यश अयशमांहेली एक, अने चार ध्रुवोदयी, ए एकवीशनुं उदयस्थानक जवनी अपांतरालगतियें वर्त्तताने होय. तिहां सुजग, दुर्जग, आदेय, अनादेय अने यश, अयश सायें जांगा आठ होय; अहिं दौर्जाग्य, अनादेय; अने अयशनो उदय, ते पिशाचादिकने जाणवो.

पठी तेहीज शरीरस्य थया पठी ते एकवीश प्रकृतिमांहे वैक्रियद्रिक, उपघात,

प्रत्येक, समचतुरस्रसंस्थान, ए पांच प्रकृति जेनीयें अने वैक्रियानुपूर्वीं काठीयें, तेवारें पच्चीशनुं उदयस्थानक घाय. तिहां पण तेमज आठ जांगा जाणवा. ते पठी शरीर पर्याप्तियें पर्याप्ताने पराघात तथा प्रशस्तविहायोगति, ए वे प्रकृति जेले धके सत्तावीश प्रकृतिनुं उदयस्थानक घाय. तिहां पण आठ जांगा उपजे. अहिं देवताने अशुभविहायोगतिनो उदय न होय, तेथी जांगा वधे नहिं.

ते पठी प्राणपान पर्याप्ताने उश्वासनो उदय जेले धके अष्टावीशनुं उदयस्थानक घाय. तिहां पण जांगा आठ पूर्ववत् जाणवा. अथवा शरीर पर्याप्ताने उश्वासने अनुदयें अने उद्योतने उदयें पण अष्टावीशानो उदय घाय. तिहां पण जांगा आठ जाणवा. एम अष्टावीशाना उदयें सर्व मली शोल जांगा होय.

ते पठी ज्ञापापर्याप्तियें पर्याप्ताने सुखरनो उदय जेले धके उंगणत्रीशानो उदय घाय, तिहां पण जांगा आठ घाय. देवताने दुःखरनो उदय न होय, अथवा श्वास्तो-श्वास्त पर्याप्तियें पर्याप्ताने सुखरने अनुदयें अने उद्योतने उदयें पण उंगणत्रीशानो उदय होय. तिहां पण जांगा आठ जाणवा. जे जणी उत्तरवैक्रिय करतां देवताने पण उद्योतनो उदय पामीयें. सर्व मली उंगणत्रीश उदयें शोल जांगा उपजे.

ते पठी ज्ञापा पर्याप्तिये पर्याप्ताने सुखर सहित उंगणत्रीशमांहे उद्यातनो उदय जेले धके त्रीशनुं उदयस्थानक होय. अहीं पण जांगा आठ पूर्ववत् जाणवा. एम देवताने उ उदयस्थानकें घडने सर्व मली जांगा चोशठ उपजे.

हवे नारकीने एकवीश, पच्चीश, सत्तावीश, अष्टावीश अने उंगणत्रीश, ए पांच उदयस्थानक होय. तिहां १ नरकछिन्न, ३ पंचेंद्रियजाति, ४ व्रत, ५ वादर, ६ पर्याप्त, ७ दुर्भाग, ८ अनादेय, ९ अयशःकीर्ति, तथा चार ध्रुवोदयी मलीने एकवीशानोज उदय, विग्रहगतियें वर्ततां होय. अहींथां जांगो एक होय. जे नणी नारकीने परावर्तमान प्रकृतिमांहेली अशुभ प्रकृतिनोज उदय होय. तेथी विकल्प न होय.

पठी ते एकवीशमांहे १ वैकीयष्टिक, ३ हुंनसंस्थान, ४ उपधान, ५ प्रत्येक, ६ पांचनो उदय जेनीयें अने नरकानुपूर्वानीं उदय टाळीयें. तेवनि पच्चीश प्रकृतिनो उदय नरकमांहे अथतरया पठी शरीरस्थाने जाणवा. तिहां पण जांगो एक घाय. ते पठी शरीर पर्याप्तियें पर्याप्ताने पराघात तथा अशुभलगति, ए घेनो उदय जेनीयें, तेवारें सत्तावीशाना उदयें पण जांगो एक जाणवा. ते पठी प्राणपान पर्याप्तियें पर्याप्ताने श्वास्तोश्वास्तनो उदय जेले अष्टावीशाना उदयें पण जांगो एकज घाय. ते पठी ज्ञापापर्याप्तियें पर्याप्ताने दुःखरनो उदय जेले धके, उंगणत्रीशाना उदयें पण जांगो

ए त्रीशने जिननाम सहित करतां एकत्रीशनुं उदयस्थानक थाय, ते तीर्थकर सयोगी केवलीने औदारिककाययोगं वर्त्तताने जाणवो. अर्हीआं समयतुरखसंस्थान, प्रशस्तविहायोगति अने सुखरनोज उदय होय, तेमाटें एकज जांगो होय. ते एकत्रीश मांहेथी औदारिक काययोग रुंधाय तेवारें वचनयोगनो पण रोध थाय, माटें वचनयोग रुंधे खरना उदय विना त्रीशनो उदय थाय. अर्हीआं पण एक जांगो तीर्थकरने जाणवो. ते मांहेथी वली उश्वास रुंधे थके उगणत्रीशनो उदय थाय. तिहां पण जांगो एक, तीर्थकरनेज जाणवो.

हवे सामान्यकेवलीने पूर्वोक्त त्रीशमांथी वचनयोग रुंधे थके, उगणत्रीशनो उदय, तिहां ठ संस्थान अने वे विहायोगतिना जांगा धार थाय, ते सामान्यमनुष्यमां गणाणें ठे, माटें अहिं पृथक् न गणवा. ते मध्येंथी वली उश्वास रुंधे अष्टात्रीशनो उदय थाय. अर्हीआं पण ठ संस्थान अने वे विहायोगतिना जांगा धार थाय. ते पण सामान्यमनुष्यमां गण्या ठे माटें पृथक् न गणवा.

तथा १ मनुष्यगति, २ पंचेंद्रियजाति, ३ व्रत, ४ वादर, ५ पर्यात, ६ सुजग, ७ आदेय, ८ यशःकीर्त्ति, अने नवमुं तीर्थकरनामकर्म, ए नवनो उदय तीर्थकर अयोगी केवलीने चरम समयें वर्त्तताने होय. तिहां जांगो एक जाणवो. तथा ते नवमांहेथी एक तीर्थकरनामकर्म विना शेष आठ प्रकृतिनो उदय, सामान्य अयोगी केवलीने चरम समय वर्त्तताने होय. तिहां पण जांगो एकज जाणवो. एम केवलीना दश उदयस्थानकना मली जांगा वाशठ थाय. ते मध्यें १०-११-१२-१३-१४-१५-१६-१७, ए आठ स्थानकनो प्रत्येकें एकेक जांगो लेवो. तेमां वे सामान्यकेवलीना उदयस्थानकना वे जांगा अने ठ तीर्थकरना उदय स्थानकना ठ जांगा लेवा. एम आठ जांगा, अर्ही गणत्रीमां लेवा, अने शेष चोपन जांगा तो सामान्यमनुष्यना जांगामांहेज अंतर्भूत गणाणा ठे, तेमाटे ते पृथक् ग्रहण न करवा. एम सर्वे संख्यायें सर्वे मनुष्यना जांगा (२६२५) थाय.

हवे देवताने एकवीश, पच्चीश, सत्तावीश, अष्टावीश, उगणत्रीश, अने त्रीश, ए ठ उदयस्थानक होय. तिहां १ देवद्विक, २ पंचेंद्रियजाति, ३ व्रत, ४ वादर, ५ पर्यात, ६ सुजग दुर्जगमांहेली एक, ७ आदेय अनादेयमांहेली एक, ८ यश अयशमांहेली एक, अने धार ध्रुवोदयी, ए एकवीशनुं उदयस्थानक जवनी अपांतरालगतियें वर्त्तताने होय. तिहां सुजग, दुर्जग, आदेय, अनादेय अने यश, अयश साथें जांगा आठ होय; अहिं दौर्जाग्य, अनादेय; अने अयशनो उदय, ते पिशाचादिकने जाणवो.

पठी तेहीज शरीरस्य थया पठी ते एकवीश प्रकृतिमांहे वैक्रियद्विक, उपघात,

प्रत्येक, समचतुरस्रसंस्थान, ए पांच प्रकृति जेलीयें अने वैक्रियानुपूर्वी काढीयें, तेवारें पच्चीशनुं उदयस्थानक थाय. तिहां पण तेमज आठ चांगा जाणवा. ते पठी शरीर पर्याप्तियें पर्याप्ताने पराघात तथा प्रशस्तविहायोगति, ए वे प्रकृति जेले थके सत्तावीश प्रकृतिनुं उदयस्थानक थाय. तिहां पण आठ चांगा उपजे. अहिं देवताने अशुजविहायोगतिनो उदय न होय, तेथी चांगा वधे नहिं.

ते पठी प्राणपान पर्याप्ताने उश्वासनो उदय जेले थके अष्टावीशनुं उदयस्थानक थाय. तिहां पण चांगा आठ पूर्ववत् जाणवा. अथवा शरीर पर्याप्ताने उश्वासने अनुदयें अने उद्योतने उदयें पण अष्टावीशानो उदय थाय. तिहां पण चांगा आठ जाणवा. एम अष्टावीशाना उदयें सर्व मली शोल चांगा होय.

ते पठी ज्ञापापर्याप्तियें पर्याप्ताने सुखरनो उदय जेले थके उंगणत्रीशानो उदय थाय, तिहां पण चांगा आठ थाय. देवताने दुःखरनो उदय न होय, अथवा श्वासोश्वास पर्याप्तियें पर्याप्ताने सुखरने अनुदयें अने उद्योतने उदयें पण उंगणत्रीशानो उदय होय. तिहां पण चांगा आठ जाणवा. जे जणी उत्तरवैक्रिय करतां देवताने पण उद्योतनो उदय पामीयें. सर्व मली उंगणत्रीश उदयें शोल चांगा उपजे.

ते पठी ज्ञापा पर्याप्तिये पर्याप्ताने सुखर सहित उंगणत्रीशमांहे उद्यातनो उदय जेले थके त्रीशनुं उदयस्थानक होय. अहीं पण चांगा आठ पूर्ववत् जाणवा. एम देवताने उ उदयस्थानकें थइने सर्व मली चांगा चोशठ उपजे.

हवे नारकीने एकवीश, पच्चीश, सत्तावीश, अष्टावीश अने उंगणत्रीश, ए पांच उदयस्थानक होय. तिहां १ नरकद्विक, ३ पंचेंद्रियजाति, ४ त्रस, ५ वादर, ६ पर्याप्त, ७ दुर्जग, ८ अनादेय, ९ अयशःकीर्त्ति, तथा वार ध्रुवोदयी मलीने एकवीशानोज उदय, विग्रहगतियें वर्त्ततां होय. अहींआं चांगो एक होय, जे जणी नारकीने परावर्त्तमान प्रकृतिमांहेली अशुज प्रकृतिनोज उदय होय, तेथी विकल्प न होय.

पठी ते एकवीशमांहे १ वैकीयद्विक, ३ हुंरुसंस्थान, ४ उपघात, ५ प्रत्येक, ए पांचनो उदय जेलीयें अने नरकानुपूर्वीनो उदय टाढीयें, तेवारें पच्चीश प्रकृतिनो उदय नरकमांहे अवतस्था पठी शरीरस्थने जाणवो. तिहां पण चांगो एक थाय. ते पठी शरीर पर्याप्तियें पर्याप्ताने पराघात तथा अशुजखगति, ए वेनो उदय जेलीयें, तेवारें सत्तावीशाना उदयें पण चांगो एक जाणवो. ते पठी प्राणपान पर्याप्तियें पर्याप्ताने श्वासोश्वासनो उदय जेले अष्टावीशाना उदयें पण चांगो एकज थाय. ते पठी ज्ञापापर्याप्तियें पर्याप्ताने दुःखरनो उदय जेले थके, उंगणत्रीशाना उदयें पण चांगो

सत्तास्थानक, तेमांहेथी देवद्विक अथवा नरकद्विक उबेह्ये थके व्याशीनुं सत्तास्थानक तथा अद्याशीमांहेथी तेउ अने वायुमांहे वैक्रियाप्रक उबेली एंशीनी सत्तास्थानक थको पंचेंद्रियपणुं पामीने देवगतियोग्य बांधे तो देवद्विक अने वैक्रियचतुष्कने वंधे व्याशीनुं सत्तास्थानक होय, तथा ते पंचेंद्रियमांहे नरकगति प्रायोग्य बांधतो नरकद्विक अने वैक्रियचतुष्कने वंधे पण व्याशीनुं सत्तास्थानक होय. ते पठी नरकद्विक तब वैक्रियचतुष्कने उबेले थके एंशीनी सत्ता होय, अथवा देवद्विक अने वैक्रियचतुष्कने उबेले पण एंशीनी सत्ता होय. ते पठी मनुष्यद्विक उबेले थके अष्टोत्तरेनुं सत्तास्थानक होय, ए सात सत्तानां स्थानक रूपक टालीने अनेरा जीवने होय, तेमां अज्ञव्यने तथा पूर्वे अत्राप्त सम्यक्त्वने १०-१०-१६-१०-ए चारज सत्तास्थानक होय.

हवे रूपकने ठ सत्तानां स्थानक होय, ते कहेठे. त्र्याणु मध्येंथी नरकद्विक, तीर्थवद्विक, एकेंद्रिय, वेंद्रिय, तेंद्रिय, चौरिंद्रिय, ए चार जाति तथा स्यावर, आतप, उद्योत, सूक्ष्म अने साधारण, ए तेर प्रकृतिने रूपें एंशीनी सत्ता तथा वाणुमांहेथी ए तेरने रूपें उगणाएंशीनी सत्ता तथा नेव्याशीमांहेथी तेरने रूपें उहोत्तरेनी सत्ता तथा अद्याशीमांहेथी तेरने रूपें पंचोत्तरेनी सत्ता होय. तथा १ मनुष्यगति, २ पंचेंद्रियजाति, ३ ब्रह्म, ४ वादर, ५ पर्याप्त, ६ सुजग, ७ आदेय, ८ यशःकीर्ति, ९ तीर्थकरनामकर्म, ए नव प्रकृतिनुं सत्तास्थानक तथा तेमध्येंथी तीर्थकरनामकर्म टालीपें, तेवारें वीजुं आठ प्रकृतिनुं सत्तास्थानक, ए त्रे सत्तानां स्थानक अयोगी केवलीने उहेले समयें होय. ए नामकर्मनां सत्तानां स्थानक कहां. इत्यर्थः ॥३१॥

॥ हवे संवेधनो अर्थ कहेठे. ॥

अष्टय वारस वारस, बंधोदय संत पयडिठाणाणि ॥

उद्देणाऽएसेण्य, जठ जहा संजवं विजजे ॥ ३१ ॥

अर्थ-नामकर्मनां बंध के० बंधस्थानक, अष्टय के० आठ अने उदय के० उदयस्थानक, वारस के० वार तथा संत के० सत्तानां स्थानक, वारस के० वार ठे. पयडिठाणाणि के० ए प्रकृतिनां स्थानक ते उद्देणाऽएसेण्य के० उद्घादेशेन एटले सामान्यदेशें जाणवा. जठजहासंजवं के० जिहां जेटला संजवे, तिहां तेटला विजजे के० विजजेत एटले वहेंचियें, अमुक बंधस्थानकें एटलां उदयस्थानक तथा एटलां सत्तानां स्थानक, एवो संवेध, ते सामान्य देश कहीयें, तथा अमुक गुणगणे अथवा अमुक जीवस्थानकें एटलां बंधस्थानक, वली ते अमुक बंधस्थानकें एटलां उदयस्थानक, एटलां सत्तानां स्थानक, एम परस्परें संवेधनुं विचारनुं तेने विशेषादेश कहीयें ॥ इति ॥३१॥

॥ आदौ सामान्येन संवेधमाह ॥ तिहां प्रथम सामान्यपणे वंध,
उदय अने सत्तानो संवेध कहेटे. ॥

नव पण गोदयसंता, तेवीसे पणवीस ठवीसे ॥

अष्ट चउरठवीसे, नव सत्ति गुण तीस तीसम्मि ॥ ३३ ॥

अर्थ-तेवीसेपणवीसठवीसे के० त्रेवीशने, तथा पच्चीशने अने ठवीशने, ए त्रण
बंधस्थानके प्रत्येके प्रत्येके नवपणगोदयसंता के० नव नव उदयनां स्थानक होय.
अने पांच पांच सत्तानां स्थानक होय. ते केम? जे जणी त्रेवीशनो वंध अपर्याप्त एकें-
द्रिय प्रायोग्यज होय, तेना वांधनारा एकेंद्रिय तथा विकलेंद्रिय अने पंचेंद्रिय-
तिर्यंच तथा मनुष्य होय. एउने ११-१४-१५-१६-१७-१८-१९-२०-२१, ए नव उद-
यनां स्थानक होय. तेमांहेला जावे ते उदयस्थानके वर्तता अपर्याप्ता एकेंद्रिय
प्रायोग्य त्रेवीश प्रकृतिनो वंध करे, तिहां एकवीशनो उदय तो विग्रहगतिये वर्तता
एकेंद्रिय, विकलेंद्रिय अने पंचेंद्रियतिर्यंच तथा मनुष्यने होय, तिहां सत्तानां
स्थानक वाणु, अछ्याशी, ठ्याशी, एंशी, अने अछोत्तेर, ए पांच सर्व जीवने होय,
पण मनुष्यने अछोत्तेरनी सत्ता न होय. जे जणी अछोत्तेरनी सत्ता मनुष्यद्विक उवेले
याय, ते उवेलेयुं नधी माटे मनुष्यने चार सत्तानां स्थानक होय.

अने चोवीशनो उदय एकेंद्रिय पर्याप्तापर्याप्ताने होय. तिहां पण पूर्वे कक्षां तेज
पांच सत्तानां स्थानक होय, पण एटहुं विशेष जे वायुकायने वैक्रिय करतां चोवीशने
उदये वर्तताने एंशीनुं तथा अछोत्तेरनुं, ए वे सत्तास्थानक न होय. जे माटे तेने
वैक्रियपट्टक अने मनुष्यद्विक निश्चये ठेज, केम के वैक्रिय तो साक्षात् अनुभवे ठे,
ते माटे ते उवेलेतो नधी, अने ते उवेलेया विना नरकद्विक तथा देवद्विक पण न
उवेले, समकालेंज वैक्रियपट्टक उवेले, एवा निश्चय माटे. अने वैक्रियपट्टक उवेलेया
पठी ज मनुष्यद्विक उवेले. परंतु तेधी पूर्वे न उवेले तेमाटे एंशीनुं तथा अछोत्तेरनुं, ए
वे सत्तानां स्थानक वर्जाने घाकी वाणु, अछ्याशी, तथा ठ्याशी, ए त्रण सत्तास्थानक हाय.

तथा पच्चीशनो उदय पर्याप्ता एकेंद्रिय, अने वैक्रियतिर्यंच तथा वैक्रियमनुष्यने
होय. तिहां तेउ अने अवैक्रियवायुने तो जे पांच सत्तास्थानक कक्षां, तेज पांच
सत्तास्थानक कहेवां, जे जणी अछोत्तेरनी सत्ता तेनेज ठे. बीजाने नधी, बीजा सर्व
पर्याप्ता जीव अवश्य मनुष्यद्विक वांधे. तथा बीजा एकेंद्रिय, विकलेंद्रिय अने पंचेंद्रिय
तिर्यंच. जे तेउ अने वायु मांहेपी आवी अवतरया होय. ते ज्ञानगं मनुष्यद्विक
वांधे नही, त्यां लगे अपर्याप्तावस्थाये तेने अछोत्तेरनी सत्ता हाय, तेथी तेने पांच

सत्तास्थानक ह्योर्य, अने वीजा पर्याप्ताने अष्टोत्तरनी सत्ता विना वाकी चार सत्तास्थानक वैक्रिय तिर्यच मनुष्यने त्रेवीशने वंधें अने पच्चीशने उदयें होय.

तथा षष्ठीशानो उदय, पर्याप्ता एकेंद्रिय तथा पर्याप्तापर्याप्ता विकलेंद्रिय अने तिर्यच तथा मनुष्यने होय. तिहां पण पूर्वखां पांच सत्तास्थानक होय. तेमण्यें अष्टोत्तरनुं सत्तास्थानक तेउ तथा अवैक्रियवायुनी अपेक्षायें लेवुं, अने वाकीनां चार सत्तास्थानक वीजा जीवो आश्री त्रेवीशने वंधें अने षष्ठीशने उदयें होय.

सत्तावीशानो उदय तेउ, वायु वर्जनि पर्याप्ता वादर एकेंद्रिय तथा वैक्रिय तिर्यच मनुष्यने होय. तिहां अष्टोत्तर विना वाकीनां चार सत्तास्थानक जाणवां, जे जणी तेउ तथा वायुने आतप अने उद्योतनो उदय नथी, तेथी तेने सत्तावीशनुं उदयस्थानक पण न होय, अने तेउ तथा वायु विना तो अष्टोत्तरनी सत्ता वीजे क्याही न पामीयें तेथी त्रेवीशने वंधें अने सत्तावीशने उदयें चार सत्तानां स्थानक जाणवां.

अष्टावीश, उगणत्रीश, अने त्रीश, ए त्रण उदयस्थानक पर्याप्ता विकलेंद्रिय तथा पंचेंद्रिय तिर्यच मनुष्यने होय. तथा एकत्रीशानो उदय पर्याप्ता विकलेंद्रिय तथा तिर्यच पंचेंद्रिय मिथ्यादृष्टिने होय. अहींआं मनुष्यदिकनी सत्ता होय, साटें एक अष्टोत्तरनुं सत्तास्थानक टाळी शेष चार सत्तास्थानक होय. एम त्रेवीशना वंधकने यथायोग्य नव उदयस्थानकें अशने चालीश सत्तास्थानक होय.

पच्चीश तथा षष्ठीशाना वंधकने पण एमज नव नव उदयस्थानकें सत्तानो संवेध जाणवो. एट्ठे चालीश जांगा सामान्यादेशें होय. अने विशेषादेशें पण पर्याप्त एकेंद्रिय प्रायोग्य पच्चीशाना वंधक देवताने २१-२५-२७-२८-२९-३०, ए उ उदयस्थानकने विषे धाणु तथा अष्टधाशी, ए वे सत्तानां स्थानक प्रत्येकें होय, अने अपर्याप्ता विकलेंद्रिय तथा अपर्याप्ता पंचेंद्रिय तिर्यच अने मनुष्य प्रायोग्य पच्चीश प्रकृतितनो तो देवताने वंध नथी, केमके अपर्याप्तामांहे देवताने उपजवुं नथी तेमाटें. एट्ठे ए त्रेवीश, पच्चीश तथा षष्ठीशाना वंधकना सर्व नव उदयें अशने एकसो ने वीश जांगा थया. ए सर्व निष्पाखीना जाणवा.

तथा अष्टचउररुच्येने के० अष्टावीशाना वंधकने एकवीश, पच्चीश, षष्ठीश, सत्तावीश, अष्टावीश, उगणत्रीश, त्रीश अने एकत्रीश, ए आठ उदयस्थानक होय, अने साणु, अष्टधाशी, षष्ठीश, तथा पंशी, ए चार सत्तास्थानक एकेका उदयें होय, ए अष्टावीशानो वंध, वे जेदें ठे. एक देवगति प्रायोग्य अने वीजो नरकगति प्रायोग्य, तिहां देवगति प्रायोग्य अष्टावीशने वंधें आठ उदयस्थानक अनेक जीवनी अपेक्षायें पामीयें, अने नरकगति प्रायोग्य अष्टावीशने वंधें त्रीश अने एकत्रीश, ए वे उदय

स्थानक पामीयें. तिहां देवगति प्रायोग्य अष्टावीशने वंधें एकवीशने उदय तो द्वायिक सम्यक्दृष्टिने अथवा द्वायोपशमिक सम्यक्दृष्टिने पण पंचेंद्रिय तिर्यच तथा मनुष्यने जवापांतरालगतियें एटले वे गतिनी वचालें वर्त्तताने होय, पण मिथ्यादृष्टिने न होय, केमके तिहां मिथ्यादृष्टि देवगति प्रायोग्य अष्टावीश न वांधे. केमके मिथ्यादृष्टि तो सर्व पर्याप्तियें पर्याप्तोज देवगति प्रायोग्य अष्टावीश वांधे. अहींआं कोइ कहेशे के जो एम कहो ठो, तो वैक्रिय करतां तिर्यच अने मनुष्य १५-१७-१८-१९- ने उदयें वर्त्तता मिथ्यादृष्टि देवगति प्रायोग्य अष्टावीश वांधे ठे ते केम घटे? तत्रोत्तरं. तेणे जवने आदें पर्याप्ति पूरी करी ठे. पठी वैक्रिय शरीर करतां औदारिक शरीरनी निवृत्ति पर्याप्तपणे उदयघी निवर्त्ते, तथापि तेने पर्याप्तज कहींयें, तेमाटें पर्याप्तवास्यायें तो तिहां मिथ्यात्वीने पण अष्टावीशने वंधविरोध नथी. ए देवगति प्रायोग्य अष्टावीशना वंधक एकवीशने उदयें वर्त्तताने वाणु अने अष्ट्याशी, ए वे सत्तास्थानक होय. पण अहींआं जिननामनी सत्ता न होय; जो कदापि जिननामनी सत्ता होय, तो तेनो वंध पण होवो जोश्यें. तेवारें. तो उगणत्रीशने वंधक घाय, तेमाटे जिननामनी सत्ता अहीं न होय.

तथा पञ्चीशने उदय, आहारक साधु तथा वैक्रिय तिर्यच अने मनुष्य सम्यक्दृष्टिने होय, तथा मिथ्यादृष्टिने पण होय. तिहां पण सामान्यें एज वे सत्तास्थानक होय. पण एटबुं विशेष जे आहारकना धणीने अहारक चतुष्क अवश्य होय, तेथी तेने एकज वाणुनुं सत्तास्थानक होय. शेष बीजा जीवोने वे सत्तास्थानक होय. ए अष्टावीशने वंधें पञ्चीशने उदयें वे सत्तास्थानक जाणवां.

तथा षष्ठीशने उदय द्वायिक अने द्वायोपशमिक सम्यक्दृष्टि शरीरस्थ पंचेंद्रिय तिर्यच मनुष्यने अष्टावीश, देवगति प्रायोग्य वांधतां वाणु, अने अष्ट्याशी, ए वे सत्तानां स्थानक होय. तथा सत्तावीशना उदयें आहारक साधु तथा वैक्रिय तिर्यच मनुष्य सम्यक्दृष्टिने तथा मिथ्यादृष्टिने तेहीज वे सत्तानां स्थानक जाणवां. तेमज अष्टावीश, उगणत्रीशने उदय पण अनुक्रमें शरीर पर्याप्तियें करी पर्याप्ताने अष्टावीशने उदय होय, अने श्वास्तोश्वास पर्याप्तियें करी पर्याप्ताने उगणत्रीशने उदय होय, ते द्वायिक अथवा वेदक सम्यक्दृष्टिने तथा आहारक साधु अने वैक्रिय तिर्यच मनुष्यने देवगति प्रायोग्य अष्टावीशने वंधें होय. तिहां वाणु अने अष्ट्याशी, ए वे सत्तास्थानक होय.

तथा त्रीशने उदय पंचेंद्रिय तिर्यच मनुष्य सम्यक्दृष्टि तथा मिथ्यादृष्टि तथा आहारक करतां साधुने तथा वैक्रिय करतां साधुने होय. तिहां सामान्यें वाणु, नेव्याशी,

अष्टयाशी, ष्ठयाशी, ए चार सत्तास्थानक होय. अने विशेषादेशें पंचेंद्रिय तिर्यच मनुष्य मिथ्यादृष्टिने नरकगति प्रायोग्य अष्टावीश बांधतां त्रीशने उदयें वाणु, नेव्याशी, अष्टयाशी, अने ष्ठयाशी, ए चार सत्तास्थानक होय. तिहां वाणु अने अष्टयाशी, ए वे पूर्वली पेरें जाववां. अने नेव्याशीनी सत्तानो विधि कहेठे. कोशक जीवे, नरकायु बांध्या पठी सम्यक्त्व लहीने तीर्थंकर नामकर्म बांध्युं, ते जीव, नरकें जावाने सन्मुख थको सम्यक्त्व वमे, तिहां मिथ्यात्वं गया. पठी तीर्थंकरनां बांध मटे, अने तीर्थंकरनी सत्ता होय, ते तीर्थंकरनी सत्ता ठतां आहारकनी सत्ता मिथ्यात्वं न होय, “ नोजयसंतोमिद्यो” ए वचनशी तिहां नेव्याशीनी सत्ता होय. हवे ष्ठयाशीनी सत्ता केम होय ? ते कहे ठे. कोश एक सर्व पर्याप्तियें पर्याप्तो एषो पंचेंद्रिय तिर्यच अथवा मनुष्य ते तीर्थंकरनामकर्म, आहारकचतुष्क, वैक्रियचतुष्क, देवद्विक, नरकद्विक, ए तेर प्रकृति विना एंशीनी सत्तायें वर्ततो जीव, संक्षिप्तपरिणामे नरकगति प्रायोग्य अष्टावीश बांधतो वैक्रियचतुष्क अने नरकद्विक, ए ठ प्रकृतितो अग्रश्य बांध करे, तेवारें तेने ष्ठयाशीनुं सत्तास्थानक थाय, तथा तेहीज विशुद्ध परिणामें वर्ततो देवगति प्रायोग्य अष्टावीश बांधतां वैक्रियचतुष्क अने देवद्विकनो अग्रश्य बांध करे, तेवारें पण ष्ठयाशीनुं सत्तास्थानक थाय. एम अष्टावीशने बांधें, त्रीशने उदयें चार सत्तास्थानक होय.

तथा एकत्रीशने उदयें ए२-७७-७६-ए त्रण सत्तानां स्थानक होय. अर्हीआं नेव्याशीनी सत्ता न होय. जे जणी एकत्रीशनो उदय, तिर्यचने होय, अने ते तिर्यचमां तो तीर्थंकरनामकर्मनी सत्ता न होय. अने नेव्याशीनी सत्ता तो तीर्थंकरनामकर्म महित होय, तेमाटें नेव्याशी वर्जिने शेष त्रण सत्तास्थानक होय. एम अष्टावीशने बांधें थाठ उदयस्थानकें थइने चार सत्ताने संवेवें जांगा उगणीश होय.

हवे नवसन्निगुणतीसतीसम्मि के० उगणत्रीशने बांधें अने त्रीशने बांधें प्रत्येकें एकत्रीश, चोवीश, ष्ठीश, ष्ठीश, सत्तावीश, अष्टावीश, उगणत्रीश, त्रीश, अने एकत्रीश, ए नव उदयस्थानक अने त्र्याणु, वाणु, नेव्याशी, अष्टयाशी, ष्ठयाशी, एंशी अने अष्टोत्तर, ए सान सत्तास्थानक होय.

तिहां पंचेंद्रिय तिर्यच अने मनुष्य प्रायोग्य उगणत्रीश बांधना पर्याता अथवा पर्याता एवा एकेंद्रिय, विकसेंद्रिय, पंचेंद्रिय तिर्यच मनुष्य तथा देवता नारकीने विप्रद्वगनियें एकत्रीशनो उदय होय. तिहां वाणु, अष्टयाशी, ष्ठयाशी, एंशी अने अष्टोत्तर, ए बांध सत्तास्थानक होय, पण एउनुं विशेष जे वायुकाय विना त्रीजा पर्याता एकेंद्रिय, विकसेंद्रिय,

तिर्यंच, मनुष्य, देवता तथा नारकीने एक अष्टोत्तर विना वाकीनां चार सत्तास्थानक होय. एतुं कारण पूर्वें कहुं ठे तेम जाणुं.

एम चोवीश, पच्चीश अने ठवीश, एत्रण उदयें पण एज पांच पांच सत्तानां स्थानक जाणवां. तिहां जे त्रेवीशने वंधें, उदय, सत्ता, संवेध जांगा विचारतां कहुं, तेम अर्हींआं पण जाणुं. पण एटळुं विशेष जे अर्हीं पच्चीशने उदयें मिध्यात्वी देव नारकीने पण उगणत्रीशनो वंध कहेवो.

तथा सत्तावीशनो उदय पर्यासा एकेंद्रिय, देवता, नारकी, वैक्रियतिर्यंच, मनुष्य मिध्यात्वीने विकलेंद्रिय अने तिर्यंच मनुष्य प्रायोग्य अगणत्रीशनो वंध वांधतां वाणु, अष्टाशाही, ठयाशी अने एंशी, ए चार सत्तास्थानक होय.

तथा अष्टावीश, उगणत्रीश, ए वे उदय विकलेंद्रिय पंचेंद्रिय तिर्यंच अने मनुष्य तथा वैक्रिय पंचेंद्रिय तिर्यंच, मनुष्य, देव अने नारकीने उगणत्रीश वांधतां होय. तिहां पण तेहीज पूर्वोक्त चार सत्तास्थानक जाणवां.

तथा त्रीशनो उदय विकलेंद्रिय तथा पंचेंद्रिय तिर्यंच अने मनुष्यने तथा उद्योतने उदये देवताने होय, तथा एकत्रीशनो उदय विकलेंद्रिय अने पंचेंद्रिय तिर्यंचने उद्योतने उदयें होय. तिहां मनुष्यगति प्रायोग्य उगणत्रीश वांधतां चार सत्तास्थानक, एकेंद्रिय, विकलेंद्रिय अने पंचेंद्रिय तिर्यंचने होय. तथा तिर्यंगति अने मनुष्यगति प्रायोग्य उगणत्रीश वांधतां मनुष्यने पोतपोतानां उदयस्थानकने विषे यथायोग्यपणे वर्तताने पण अष्टोत्तरनुं सत्तास्थानक न होय, जे जणी मनुष्यद्विक ठतां अष्टोत्तेरनी सत्ता न होय, ते माटें तेहीज चार सत्तानां स्थानक जाणवां. तथा देव, नारकीने पंचेंद्रिय तिर्यंच तथा मनुष्य प्रायोग्य उगणत्रीश वांधतां स्वस्वोदयें वर्तताने वाणु अने अष्टयाशी, ए वे सत्तास्थानक होय, तिहां मिध्यात्वी नारकीने तीर्थकरनामकर्म ठतां मनुष्यगति प्रायोग्य उगणत्रीश वांधतां स्वस्वोदयें यथायोग्यपणे वर्तताने एक नेव्याशीनुं सत्तास्थानक होय, जे जणी मिध्यात्वीने आहारकचतुष्क तो जिननाम ठतां न होय. ते माटें त्र्याणुमांहेधी आहारकचतुष्क काढतां नेव्याशीनुं सत्तास्थानक होय. एम विकलेंद्रिय, पंचेंद्रिय तिर्यंचने, ए वेहुने अर्हींआं चार सत्तानां स्थानकनी जावना जेम त्रेवीशने वंधें कही तेमज सर्वत्र जाणवी, पण एटळुं विशेष जे मनुष्यगति प्रायोग्य उगणत्रीशने वंधें अष्टोत्तेर विना बीजां चार सत्तानां स्थानक होय. तिर्यंगति प्रायोग्य उगणत्रीशने वंधें पांच सत्तास्थानक होय तथा देवगति प्रायोग्य उगणत्रीश वांधतां अद्विरति सम्यक्दृष्टिने एकत्रीश, ठवीश, अष्टावीश, उगणत्रीश अने त्रीश, ए पांच तथा आहारक अने वैक्रिय करतां साधुने पच्चीश, सत्तावीश, अष्टावीश,

उगणत्रीश अने त्रीश, ए पांच उदयस्थानक होय, तथा देशविरति मनुष्ये वैक्रिय करतां उद्योतनो उदय न होय, तेमाटें त्रीशना उदय विना वीजां चा उदयस्थानक होय, तिहां देवगति प्रायोग्य तीर्थकरनामकर्म सहित उगणत्रीश वांधतां श्याणु तथा नेव्याशी, ए वे सत्तानां स्थानक पांचें उदयस्थानकें होय तथा आहारक साधुने देवगति प्रायोग्य उगणत्रीश प्रकृति वांधतां एकज श्याणु सत्तास्थानक होय. एम सामान्यपणे उगणत्रीशने वंधें नव उदयें करी जांग चोपन शरवाले थाय.

तथा त्रीशना वंधस्थानकें जेम तिर्यग्गति प्रायोग्य उगणत्रीशनो वंध वांधतां एकेंद्रिय, विकलेंद्रिय, तिर्यच, पंचेंद्रिय मनुष्य, देव अने नारकीने जेम उदयस्थानक कक्षां, तेम उद्योत सहित तिर्यग्गति प्रायोग्य त्रीशने वंधें एकेंद्रियादिकने पण उदय सत्तास्थानकनो संवेध जाववो.

तथा मनुष्यगति प्रायोग्य तीर्थकरनामकर्म सहित त्रीशनो वंध करतां देवता अने नारकीने जे विशेष ठे, ते कहीयें ठेयें. देवताने एकत्रीशने उदयें वर्त्ततां श्याणु अने नेव्याशी, ए वे सत्तास्थानक होय, तथा नारकीने एकत्रीशने उदयें वर्त्ततां मनुष्यगति प्रायोग्य त्रीश प्रकृति वांधतां एकज नेव्याशी प्रकृतिनुं सत्तास्थानक होय, परंतु नारकीने श्याणुनी सत्ता न होय, जे जणी तीर्थकरनाम तथा आहारक चतुष्क, ए वेदुनी सत्ता, नारकीने जेदी न होय. चूर्णिकारें कळुं ठेके “जस्त त्रिष्य-गराहा, रगाणि जुगधंसंति, सोनिरश्एसु न उववथश्” तथा एमज पच्चीश, सत्ता-वीश, अष्टावीश अने उगणत्रीश, ए चार उदयस्थानकें पण देवताने ए वे वे सत्ता-स्थानक होय, अने नारकीने त्रीशनुं उदयस्थानक न होय, जे जणी उद्योत जेसतां त्रीशनुं उदयस्थानक थाय. ते उद्योतनो उदय तो नारकीने नथी एम सामान्यपणे त्रीशने वंधें, एकत्रीशने उदयें सात, चोवीशने उदयें पांच, पच्चीशने उदयें सात, उवीशने उदयें पांच, सत्तावीशने उदयें ठ, अष्टावीशने उदयें ठ, उगणत्रीशने उदयें ठ, त्रीशने उदयें ठ अने एकत्रीशने उदयें चार, एम सर्व मली त्रीशने वंधें नव उदयस्थानकें थइने जांग वावन थाय ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३३ ॥

एगेग मेगतीसे, एगे एगुदय अष्ट संतंमि ॥

उवरय वंधो दस दस, वेयग संतंमि ठाणाणि ॥ ३४ ॥

अर्थः—तथा एगेगमेगतीसे के० एकत्रीशने वंधें एगेग एटसे एकज उदयस्थानक तथा एकज सत्तास्थानक पण होय. ते आची रीतें के, देवगति प्रायोग्य जिननाम तथा आहारकसहित एकत्रीशनुं वंधस्थानक अप्रमत्त तथा अपूर्वकरण गुणभाषे

होय ठे. तिहां तो वैक्रिय तथा आहारकशरीरनुं करवापणुं नथी, तो ते विना बीजा पच्चीश, ठवीश, इत्यादिक अल्प प्रकृतिना उदय न होय, अने औदारिकशरीरी तो सर्व पर्याप्तियें करी पर्याप्तो ठे माटे तेने तो त्रीशनोज उदय होय. तिहां तो एकज त्र्याणुनुं सत्तास्थानक होय, परंतु बीजां न होय. केमके एकत्रीश प्रकृतिनो वंध तो आहारकचतुष्क तथा जिननाम सहितज होय.

तथा एगेएगुदयअष्टसंतंमि के० एक यशःकीर्तिरूप एकने वंधें पण एकज त्रीश प्रकृतिनुं उदयस्थानक होय, तथा तिहां आठ सत्तानां स्थानक होय, जे त्रणी नाम-कर्मनी एकज यशःकीर्तिरूप प्रकृतिनो वंध अपूर्वकरणना सातमा जागथी मांकीने दशमा गुणठाणा पर्यंत होय, ते अतिविशुद्ध माटें वैक्रिय तथा आहारक करे नहीं, तेथी तेने बीजा पच्चीशादिकनां उदयस्थानक वैक्रियादिकनी पर्याप्ति योग्यनां न होय, मात्र एकज त्रीश प्रकृतिनुं उदयस्थानक होय. तिहां त्र्याणु, चाणु, नेव्याशी, अठ्याशी, एंशी, उगणाएंशी, ठहोत्तेर, अने पंचोत्तेर, ए आठ सत्तास्थानक होय, तेमां-ह्नेलां ९३-९२-८९-८८-९ चार प्रथमनां सत्तास्थानक उपशमश्रेणिनी अपेक्षायें होय, अथवा ऋषकश्रेणीयें पण ज्यां लगें अनिवृत्तिवादनना प्रथम जागें जइने १ स्थावर, २ सूक्ष्म, ४ तिर्यंचद्विक, ६ नरकद्विक, १० जातिचतुष्क, ११ साधारण, १२ आतप, १३ उद्योत, ए तेर प्रकृति न खपावे तिहां लगे होय, अने ए तेर प्रकृति द्वाय कस्या पठी अनेक जीवनी अपेक्षायें उपरलां ८०-७९-७६-७५- ए चार सत्तास्थानक ऋषकश्रेणीयें होय.

उत्तरयबंधो के० तथा उपरांत वंधें वंधने अजावें वेयग के० वेदकने उदयनां स्थानक, दस के० दश होय, अने संतंमिठाणाणि के० सत्तानां स्थानक पण, दस के० दश होय, तिहां वीश, एकवीश, ठवीश, सत्तावीश, अष्टावीश, उगणत्रीश, त्रीश, एक-त्रीश, नव अने आठ, ए दश उदयनां स्थानक अने ९३-९२-८९-८८-८०-७९-७६-७५-९-८- ए दश सत्तास्थानक होय.

तेमध्यें केवलीने आठ समयनो केवल समुद्घात करतां, वचालें त्रीजे, चोथे अने पांचमे, ए त्रण समय पर्यंत कार्मण योगें वर्त्ततां १ पंचेंद्रियजाति, ४ त्रसत्रिक, ५ सुजग, ६ आदेय, ७ यशःकीर्ति, ८ मनुष्यगति, अने वार ध्रुवोदयी, एवं वीश प्रकृतिनो उदय होय. तिहां सत्तास्थानक उगणाएंशीनुं तथा आहारकचतुष्क विना पंचोत्तेरनुं, ए वे सत्तास्थानक होय.

तथा तीर्थकरने केवली समुद्घात करतां एज वचला त्रण समय पर्यंत तीर्थकर-नामकर्म सहीत एकवीशनुं उदयस्थानक होय. तिहां जिननाम सहित ठे माटें एंशी अने ठहोत्तेर, ए वे सत्तास्थानक होय.

तथा केवलीने समुद्घात करतां श्रौदारिक मिश्रयोगें वर्त्तता श्रौदारिकद्विक, वज्ररूपजनाराचसंघयण, उ संस्थानमांहेलुं एक संस्थान, उपघात अने प्रत्येक, ए उ प्रकृति पूर्वोक्त वीशमांहे जेले थके ठवीशनो उदय होय. तिहां वीजे, ठठे अने सातमे, ए त्रण समय पर्यंत उंगणापंशी अने पंचोत्तेर, ए वे सत्तास्थानक होय. तथा तीर्थकरने तेज स्थानकें तीर्थकरनाम सहित सत्तावीशनो उदय होय. तिहां पंशी अने ठहोत्तेर, ए वे सत्तास्थानक होय.

तथा ते ठवीशमध्यें पराघात, उश्वास, शुभ्र तथा अशुभ्रखगतिमांहेली एक अने वे खरमांहेली एक, ए चार जेखतां त्रीशनो उदय, श्रौदारिक योगें वर्त्तता केवलीने अथवा अगीधारमे गुणगणे पण होय. तिहां त्र्याणु, वाणु, नेव्याशी, अठ्याशी, पंशी, ओगणापंशी, ठहोत्तेर, अने पंचोत्तेर, ए आठ सत्तास्थानक, ते मांहेला पहेलां चार, उपशमश्रेणीनी अपेक्षायें अने ठेहेलां चार क्षीण कपायने तथा सयोगी केवलीने अने तीर्थकरने होय. तिहां आहारकचतुष्कनी सत्ता सहित तीर्थकरने पंशी अने अतीर्थकरने ओगणापंशी आहारक वर्जिने तीर्थकरने ठहोत्तेर, अतीर्थकरने पंचोत्तेर, ए वे वे सत्ता स्थानक होय.

तथा एकत्रीशने उदयें पंशी अने ठहोत्तेर, ए वे सत्तास्थानक तीर्थकर केवलीनेज जाणवां, जे जणी सामान्यकेवलीने तो एकत्रीशनो उदय नज होय. ते एकत्रीशमध्येंथी तीर्थकरने वचनयोग रुंधे त्रीशनो उदय होय, तिहां पंशी अने ठहोत्तेर, ए वे सत्तास्थानक होय, तथा सामान्यकेवलीने श्रौदारिक योगें वर्त्ततां त्रीशने उदयें ओगणापंशी ने पंचोत्तेर, ए वे सत्तास्थानक होय.

ते त्रीशमध्येंथी वचनयोग रुंधे सामान्यकेवलीने ओगणत्रीशनो उदय होय. तिहां ओगणापंशी अने पंचोत्तेर, ए वे सत्तास्थानक होय, तथा तीर्थकरने वचनयोग रुंधे त्रीश, तेमांथी श्वासोश्वास रुंधे ओगणत्रीशनो उदय होय. तिहां पंशी ने ठहोत्तेर, ए वे सत्तास्थानक होय. एवं ओगणत्रीशने उदयें चार सत्तास्थानक होय.

तथा सामान्यकेवलीने वचनयोग रुंधे उंगणत्रीशनो उदय हतो ते मध्येंथी श्वासोश्वास रुंधे अष्टावीशना उदयें उंगणापंशी अने पंचोत्तेर, ए वे सत्तास्थानक होय.

तथा नवना उदयें तीर्थकरने अयोगी गुणगणे पंशी अने ठहोत्तेर तथा ठेहे समयें नवतुं, ए त्रण सत्तास्थानक होय. तथा सामान्यकेवलीने आठना उदयें अयोगीना द्विचरम समय खगें उंगणापंशी अने पंचोत्तेर अने ठेहे समयें आठतुं, एवं त्रण सत्तास्थानक होय. एम संवेयें जांगा त्रीश होय. ए रीतें ए नामकर्मनो वंधोदय सत्ता संवेप सामान्यदेशें कळो ॥ इत्यर्थः ॥ ३४ ॥

॥ अथैतेषां जीवस्थानानि गुणस्थानानि वाश्रित्य, स्वामी दर्शयते ॥

हृवे अनुक्रमेण ए आठ कर्मनी प्रकृतिनां स्थानक अने तेना जांगा चौद जीवस्थानक अने चौद गुणस्थानक आश्रयीने स्वामी प्रत्ये निर्णय करीने विशेषादेशे देखाडे ठे.

तिविगप्प पगइ ठाणे, हिं जीव गुणसन्निपसु ठाणेषु ॥

जंगा पउजियवा, जठ जहा संजवो जवइ ॥ ३५ ॥

अर्थ—बंध, उदय अने सत्ता, ए तिविगप्प के० त्रण विकल्प, तेना पगइठाणेहिं के० आठ कर्मनी प्रकृतिनां स्थानक एक, वे, इत्यादिक तेने संवेधे जे जांगा उपजे, ते जांगा जीव के० चौद जीव स्थानकने विपे अने गुणसन्निपसुठाणेषु के० चौद गुणस्थानक विपे पूर्वे जे कहा, ते रीतें तेना अनुसारें जंगापउजियवा के० जांगा प्रयुंजवा. जठजहासंजवोजवइ के० जिहां जे जांगो संजवे, तिहां ते जांगो लगामवो ॥ ३५ ॥

॥ अथ प्रथमजीवस्थानान्यधिकृत्याह ॥ हृवे प्रथम चौद जीवस्थानक आश्रयीने ज्ञानावरणीय तथा अंतरायकर्मना जांगा कहे ठे.

तेरससु जीव संखे, वएसु नाणंतराय तिविगप्पो ॥

इकंमि ति उ विगप्पो, करणं पइ इठ अविगप्पो ॥ ३६ ॥

अर्थ—तेरससुजीव के० एक संझी पर्याप्तो टाळीनें पहेलां तेर जीवस्थानकने विपे संखेवएसु के० संक्षेपें एटले थोडामांहे घणा जीव नाम कहीयें. ते जणी संक्षेप जीवनेद पाठ कणो. तिहां नाणंतराय के० एक ज्ञानावरणीय अने वीजुं अंतराय, ए वे कर्मना बंध, उदय अने सत्ता, ए तिविगप्पो के० त्रण विकल्पनो एक जांगो होय. एटले पांचनो बंध, पांचनो उदय अने पांचनी सत्ता होय. एना बंध, उदय अने सत्ता भुव ठे, ते जणी सर्वने होय. तथा इकंमि के० एक संझी पंचेंद्रिय पर्याप्तो जीवनेदने विपे तिउविगप्पो के० त्रण विकल्प तथा वे विकल्पनो एकेक जांगो होय. एटले पांचनो बंध, पांचनो उदय अने पांचनी सत्ता, ए त्रणनो विकल्प, दशमा गुणठाणा सगें होय, अने तेवारपठी ज्ञानावरणीय तथा अंतरायनो बंध नधी माटें पांचनो उदय अने पांचनी सत्ता, ए वेनो विकल्प शरीरधारमा अने धारमा गुणठाणा सगें होय तथा करणंपइइउअ-विगप्पो के० करण एटले इव्यमननी अपेहायें संझीठ जे सयोगी केवडी तथा अयोगी जवत्स केवडी, तेने विपे ज्ञानावरणीय अने अंतरायनो बंध, उदय अने सत्तानो एक पण विकल्प नधी माटें अविकल्प ठे. अहीयां इव्यमननी अपेहायें केवडीने संझी कणो. चूर्णिकारें अतंझी कणो ठे. “सप्तकरणं केवडिणो, विअत्रि तेगम-सिपोदुयंति ॥ मखोविनाएपइइउ. तेदसक्षिपोनद्वंति ॥ इति ॥ ३६ ॥

॥ अथ दर्शनावरणजीवस्थानेष्वह ॥ हृवे दर्शनावरणीयना बंधोदय सत्तास्थानक
जांगा चौद जिवस्थानकने विपे विचारे ठे. ॥

तेरे नव चउ पणगं, नव सत्ते गम्मि जंगमिकारा ॥

वेअण्णिअ आउ गोए, विज्जु मोहं परं वुठं ॥ ३७ ॥

अर्थ—तेरेनवचउ के० संझी पंचेंद्रिय पर्याप्ता विना तेर जीवस्थानकने विपे दः
नावरणीयकर्मनो नवनो बंध, चारनो उदय अने नवसत्ते के० नवनी सत्ता, तः
नवनो बंध, पणगं के० पांचनो उदय अने नवनी सत्ता, ए वे जांगा होय. अने एगमि
जंगमिकारा के० एक संझी पंचेंद्रिय पर्याप्ता जीवस्थानकने विपे पूर्वे जे दर्शनावरणीय
संबंधें सामान्ये अगीश्वर जांगा कइया, ते अगीश्वर अहींथां लेवा. हृवे वेअण
अथाउगोए के० वेदनीय, आयु अने गोत्र, ए त्रण कर्मने विपे बंध, उदय अ
सत्ताये प्रकृतिनां स्थानक अने जांगा ते आगमोक्त प्रकारें जीवस्थानकने विपे कही
विज्जुमोहंपरंवुठं के० पठी मोहनीय कर्मना जांगा वहेंचीने कहेशे ॥ ३
समुच्चयार्थः ॥ ३७ ॥

॥ अथ वेदनीयगोत्रयोर्जंगज्ञानार्थमियमंतर्जाप्यगाथा. हृवे वेदनीय अने गोत्रकर्मना
जांगा चौद जीवजेदें वहेंचवाने जाप्यनी गाथा कहे ठे. ॥

पज्जत्तग सन्निअरे, अठ चउक्कं च वेयणिय जंगा ॥

सत्तय तिगं च गोए, पत्तेअं जीवठाणेषु ॥ ३८ ॥

अर्थ—पज्जत्तगसन्नि के० संझी पंचेंद्रिय पर्याप्ताने विपे वेदनीयकर्मना अठ के० आ
जांगा जे पूर्वे सामान्यपणे कइया, ते अहींथां विशेषपणे लेवा, तथा अठ के० ए
संझीपंचेंद्रिय पर्याप्ता विना बीजा तेर जीवस्थानके १ अशातानो बंध, अशातानो
उदय अने वेहुनी सत्ता, २ अशातानो बंध, शातानो उदय अने वेहुनी सत्ता,
शातानो बंध, अशातानो उदय अने वेहुनी सत्ता, ४ शातानो बंध, शातानो उदय
अने वेहुनी सत्ता, ए चउक्कंचवेयणियजंगा के० ए चार जांगा वेदनीयना तेर जीव
जेदें होय. अहींथां सयोगीकेवलीने अयोगीकेवलीनी परें उव्यमनना संबंध
जणी संझी लेखवतां विरोध नहीं. अन्यथा आगला आठ मांहेला चार जांगा तो
केवलीनेज होय, ते कारण माटें पर्याप्त संझीने विपे वेदनीयना आठ जांगा कइया
उतां विरोध नहीं.

तथा सत्तयतिगंचगोए के० गोत्रकर्मना जे पूर्वे बंध, उदय अने सत्तानो संबंध करतां
सामान्यादेशें सात जांगा कइया, तेज अहींथां पर्याप्ता सन्निपंचेंद्रियने सात जांगा लेवा.

तेमांहे नीचैगोत्रनो बंध, निचैगोत्रनो उदय, नीचैगोत्रनी सत्ता, ए प्रथम जांगो तेउ, वाउमांहे षणो काल रहेतां जे जीवें उच्चैगोत्र उवेद्वयुं होय, ते जीव, तेउ, वाउमांहेधी आवी पर्यासा संझी पंचेंद्रियपणे अवतरे, तेने केटलाएक काल पर्यंत, ए जांगो पामीयें, परंतु बीजा जीवने विपे ए जांगो न पामीयें, तथा बीजा जांगा जेम पूर्वे कक्षा, तेम अर्हीआं पण लेवा. तथा बीजा तेर जीवनेदें १ नीचैगोत्रनो बंध, नीचनो उदय अने नीचनी सत्ता, २ नीचनो बंध, नीचनो उदय अने वेहुनी सत्ता, ३ उंचनो बंध, नीचनो उदय अने वेहुनी सत्ता, ए त्रण जांगा होय. तेमांहे पहेलो जांगो तो तेउ, वाउमांहेधी उच्चैगोत्र उवेलीने बीजे जीवनेदें अवतरे, तेनी अपेक्षायें लेवो, परंतु बीजानें न होय. तथा उच्चैगोत्रनो उदय तो तिर्यचगतिमांहे तथा अपर्यासानेविपे न होय, तेमाटें बीजा चार जांगानो तेर जीवनेदें निषेध जाणवो. परंतु जे जांगाने विपे नीचनो उदय होय, ते अर्हीआं लेवा. पत्तेअंजीवठाणोसु के० ए तेर जीवस्यानकने विपे प्रत्येकें त्रण जांगा होय ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ३७ ॥

॥ अथ आयुर्जगप्ररूपणार्थमियमंतर्जाप्यगाथा ॥ हवे ए चौद जीवनेदें आयुःकर्मना जांगा प्ररूपवाने अर्थे जाप्यनी गाथा लखीयें ठैयें. ॥

पञ्जात्ता पञ्जात्तग, समणा पञ्जात्त अमण सेसेसु ॥

अष्टावीसं दसगं, नवगं पणगं च आउरस्स ॥ ३८ ॥

अर्थ—पञ्जात्तापञ्जात्तगसमणा के० पर्यासा अने अपर्यासा समणा एटले मन सहित तेने संझी कहीयें, एटले संझी पंचेंद्रिय पर्यासा अने बीजा संझी पंचेंद्रिय अपर्यासा जाणवा. तिहां संझी पंचेंद्रिय पर्यासांमांहे आयुःकर्मना जांगा, अष्टावीसं के० अष्टावीश होय. तेमध्ये नारकीना पांच, तिर्यचना नव, मनुष्यना नव, अने देवताना पांच, एम अष्टावीश जांगापूर्वे कक्षा ठे तेम जाणवा. तथा संझी पंचेंद्रिय अपर्यासांमांहे आयुःकर्मना जांगा दसगं के० दश होय. केम के ए अपर्यासा लच्छिधी जाणवा. ते लच्छि अपर्यासा तो मनुष्य अने तिर्यचज होय. तथा देव अने नारकी, ए वेहु लच्छि अपर्यासा नज होय, माटें देवताना पांच अने नारकीना पांच, एवं दश जांगा पूर्वोक्त अष्टावीशमांहेधी टले, तेवारें अठार जांगा रहे. तेमध्येधी वली सन्निआ अपर्यासाने देव नारकीनो बंध न होय. तेमाटें,

देव नारकीना बंध प्रायोग्य जे मनुष्य तिर्यचने विपे जे आयुःकर्मना नव नव जांगा कक्षा ठे तेमध्येधी पण एक देवायुनो बंध, तिर्यचायुनो उदय अने वेहु आयुनी सत्ता; बीजो नरकायुनो बंध, तिर्यगायुनो उदय अने वेहु आयुनी सत्ता, ए वे जांगा

आयुर्वंधकालावस्थाना जाणवा. तथा उत्तरावस्थायं बंधन्यशून्य कालं तिर्यगायुनो उदय अने देवायु तथा तिर्यगायुनी सत्ता, चोथो तिर्यगायुनो उदय अने नरकायु तथा तिर्यगायुनी सत्ता, ए चार जांगा तिर्यचना, तेवाज चार जांगा मनुष्यमांहेसा, एवं आठ जांगा टले, तेवारें शेष दश जांगा रदे, तिहां तिर्यचगतिमध्ये एक आयु-बंधयी पूर्वावस्थानो तथा वे बंध कालावस्थाना अने एक तिर्यगायुनो उदय, तथा वे तिर्यगायुनी सत्ता, वीजो तिर्यगायुनो उदय, अने तिर्यग् तथा मनुष्यायुनी सत्ता, ए वे उत्तरावस्थायं बंधशून्य कालें होय. एवं पांच तिर्यचगतिना, तेमज पांच मनुष्य-गतिमांहेसा, एवं दश जांगा आयुना संझी अपर्याप्तामांहे लाजे.

तथा पञ्चतन्मरण के० मनरहित एटले पर्याप्ता असंझी पंचेंद्रियने विपे नवां के० आयुःकर्मना नव जांगा जे पूर्वे तिर्यचगतिमध्ये सामान्यें कहा, ते अहींशां पण लेवा, केमके देव अने नारकी तो असन्नीआ होयज नहीं, अने मनुष्य पण असन्नित पर्याप्तो न होय, मात्र तिर्यचज असन्नित पर्याप्तो होय, तेने चारे गतिना आयुनो बंध होय, माटें एने तिर्यचगति मांहेला नवे जांगा होय.

ए रीतें एक संझी पंचेंद्रिय पर्याप्तो, वीजो संझी पंचेंद्रिय अपर्याप्तो, वीजो असंझी पंचेंद्रिय पर्याप्तो, ए त्रण जीवजेद टाळी, सेसेसु के० शेष रहा जे अगीआर जीव-जेद, तेने विपे प्रत्येकें प्रत्येकें पणगंचआउस्त के० आयुःकर्मना पांच पांच जांगा होय. ए अगीआरे जीवस्थानकें तिर्यच होय, अने ते देव तथा नारकीतुं आयु न बांधे, तेमाटें आयुर्वंध कालधी पूर्वे एक जांगो तथा आयुर्वंध कालें वे गतिना वे जांग अने आयु-र्वंध काल पठी वे जांगा, एवं पांच जांगा होय. एमां असंझी पंचेंद्रिय संमूर्धिम अप-र्याप्ता मनुष्य पण होय, तेवारें पांच तिर्यचना अने पांच तेना पण जांगा उपजे. एवं दश जांगा उपजे पण ते अहींशां सूत्रकारें कहा नथी, ते शुं जाणीयें शा हेतुयें विवहा करी नहीं ? ते विचारतुं ॥ इति ॥ ३९ ॥

॥ अथ जीवस्थानेषु मोहनीयकर्माह ॥ हवे चौद जीवस्थानकने विपे मोहनीयकर्मना बंध,

उदय अने सत्तानां स्थानकनो संवेध विवरीने कहे ठे. ॥

अष्टसु पंचसु एगे, एग डगं दसय मोह बंध गए ॥

तिग चउ नव उदय गए, तिग तिग पन्नरस संतंमि ॥ ४० ॥

अर्थ-अष्टसुपंचसुएगे के० आठ जीवस्थानकने विपे तथा पांच जीवस्थानकने विपे अने एक जीवस्थानकने विपे अनुक्रमें एगडुगंदसय के० एक, वे अने दश, मोहबंधगए के० मोहनीयप्रकृतितनां बंधस्थानक होय तथा अनुक्रमें ते एकेका बंध-

स्थानकें तिगचउनवउदयगए के० त्रण, चार अने नव, उदयनां स्थानक होय. अने अनु-
क्रमें तिगतिगपन्नरससंतंमि के० त्रण, त्रण अने पंदर सत्तानां स्थानक होय. ॥ इत्यकार्यः

१ सूक्ष्म एकेंद्रिय पर्याप्ता अने अपर्याप्ता, ३ वादर एकेंद्रिय अपर्याप्ता, ४ वेंद्रिय अपर्याप्ता, ५ तेंद्रिय अपर्याप्ता, ६ चौरिंद्रिय अपर्याप्ता, ७ असंज्ञी पंचेंद्रिय अपर्याप्ता, अने ८ संज्ञी पंचेंद्रिय अपर्याप्ता, ए आठ जीवज्ञेदे एकज बावीश प्रकृतितुं बंधस्थानक होय. जे जणी ए लब्धिनी अपेक्षायें अपर्याप्ता कहा ठे, माटें तेने तो मिथ्यात्वज होय. ते मिथ्यात्वं तो बावीशनोज बंध होय, तिहां त्रण वेदें वे युगल साथें जांगा ठ पूर्वली परें लेवा, तथा आठ, नव अने दश, ए त्रण उदयस्थानक होय. अहींआं सातनुं उदयस्थानक न होय, केमके सातनो उदय अनंतानुबंधीआ विना होय ठे ते तो उपशमश्रेणीधी पडतां मिथ्यात्वं आवे, तिहां आवदिकामात्र लगें होय, ए आठ जीवज्ञेदे श्रेणी नधी माटें सातनो उदय न होय, तथा एकेका उदयें अष्टावीश, सत्तावीश अने ठवीश, ए त्रण सत्तास्थानक होय.

वादर एकेंद्रिय तथा त्रण विकलेंद्रिय अने असन्नीआ पंचेंद्रिय, ए पांच पर्याप्ता जीवज्ञेदने विषे बावीश, एकवीश, ए बंधस्थानक होय. तिहां लब्धि पर्याप्ता केटला-
एकने करण अपर्याप्तावस्थायें साखादनजावें मिथ्यात्वनो बंध न होय, तेवारें एकवी-
शनो बंध पामीयें. अहींआं बावीशना बंधें सात, आठ, नव अने दश, ए चार उद-
यस्थानक होय. अने एकेका उदयें अष्टावीश, सत्तावीश अने ठवीश, ए त्रण सत्ता-
स्थानक होय, तथा एकवीशने बंधें सात, आठ अने नव, ए त्रण उदयस्थानक होय,
अने ते एकेके उदयस्थानकें एकेकुं अष्टावीशनुं सत्तास्थानक होय. केमके एकवीशनो
बंध, ते साखादनज होय. तिहां साखादने तो निश्चें अष्टावीशनुंज सत्तास्थानक होय.

तथा एक संज्ञीपंचेंद्रिय पर्याप्ताना जीवज्ञेदनेविषे दशे बंधस्थानक होय, अने
नवे उदयस्थानक होय, तथा पंदरे सत्तास्थानक होय. तेनुं स्वरूप अने जांगा पूर्वली
परें जाणी लेवा ॥ इत्यर्थः ॥ ४० ॥

॥ अथ नामकर्म जीवस्थानेवाह ॥ ह्रवेचौद जीवस्थानकने विषे नामकर्मना बंध, उदय
अने सत्तानां स्थानक वे गाथायें करी कहेठे. ॥

पण पुण पणगं पण चउ, पणगं पणगा हवंति तिसेव ॥

पण ठप्पणगं ठठ, प्पणगं अठ ठ दसगंति ॥ ४१ ॥

सत्ते व अपज्जता, सामी सुहुमाय वायराचेव ॥

विगालिदि आउं तिन्रिउ, तहय असन्नी अ सन्नीअ ॥ ४२ ॥

अर्थ—अर्हीआ प्रथम गाथायें बंध, उदय अने सत्तानां स्थानक कहे ठे, अने बीजी गाथायें तेना स्वामी कहे ठे, माटें वे गाथानो अर्थ जेलो जोनीयें, एटले पण्डुग के० पांच बंधस्थानक, अने वे उदयस्थानक, पणगं के० पांच सत्तास्थानक, एना सत्तेवअ-पञ्जतासामी के० सात अपर्यासा जीवजेद, ते एना स्वामी जाणवा. तथा पणचउप-णगं के० पांच बंधस्थानक, चार उदयस्थानक, अने पांच सत्तास्थानक, तेना स्वामी सुहुमाय के० सूक्ष्म एकेंद्रिय पर्यासा जाणवा, तथा पणगाह्वंतितिलेव के० त्रणे पांच पांच स्थानक जाणवां एटले पांच बंधस्थानक, पांच उदयस्थानक अने पांच सत्ता-स्थानकना स्वामी होय, ते कोण होय? तोके— वायराचेव के० वादर एकेंद्रिय पर्यासा एना स्वामी होय, तथा पणछप्पणगं के० पांच बंधस्थानक, उ उदयस्थानक अने पांच सत्तास्थानक, एना स्वामी विगळिंदिआउत्तिन्नित्त के० वेंद्रिय, तेंद्रिय अने चौरिंद्रिय, ए त्रणे विकलेंद्रिय पर्यासा जाणवा. तथा उछप्पणगं के० उ बंधस्थानक, उ उदयस्था-नक अने पांच सत्तास्थानक, एना स्वामी असत्रीअ के० असंही पंचेंद्रिय पर्यासा जीव जाणवा. तह्य के० तेमज अछछदसगंति के० आठ बंधस्थानक, आठ उदय-स्थानक अने दश सत्तास्थानक, एना स्वामी सत्रीअ के० संही पंचेंद्रिय पर्यासा जाणवा ॥ इति गाथाह्याकार्यः ॥ ४१ ॥ ४२ ॥

एवे विस्तारें अर्थ खत्रीयें ठेयें. अपर्यासा सूक्ष्मादिक सात जीवजेद, तेने देव, नरकगति प्रायोग्य बंध न होय, तेमाटें अछावीश, एकत्रीश अने एक, ए त्रण बंध-स्थानक विना त्रेवीश, पचीश, उवीश, उंगणत्रीश, अने त्रीश, ए पांच बंधस्थानक तिर्यंच अने मनुष्य प्रायोग्यज होय. तिहां एकेका अपर्यासानेविषे (१३९१७) बंध नांगा उपजे, तथा ए सात जीवजेदमांहेला अपर्यासा सूक्ष्म अने वादर एकेंद्रिय, ए वे जीवजेदनेविषे एकत्रीश अने चोवीश, ए वे उदयस्थानक होय, तिहां एकत्री-शने उदयें सर्वे अशुन पद जणी एकज नांगो होय. तथा चोवीशने उदयें प्रत्येक अने साधारणना विकल्पें वे नांगा होय. एम वेहुना मली एकेका जीवजेदें त्रण त्रण नांगा होय. अने शेष पांच अपर्यासाना जीवजेदें एकत्रीश अने उवीश, ए वे वे उदयस्थानक प्रत्येकें होय. अर्हीआं उवीशना उदयमांहे साधारणनो उदय नथी, माटें एकेका उदयें एकेक नांगोज उपजे, तेथी घने उदयना वे वे नांगा एकेका जीवजेदें होय, तथा सत्रीआ अपर्यासां वे तिर्यंच पंचेंद्रियना अने वे मनुष्यना, एम चार नांगा प्रत्येकें होय. ए सात अपर्यासा जीवजेदें प्रत्येकें वाणु, अछयारी, उवासी, मंडी अने अठोनेर, ए पांच पांच सत्तास्थानक होय. अर्हीआं तिर्यंचगति-

मांहे जिननामनी सत्ता न होय, माटे ज्याणु अने नेव्याशी, ए वे सत्तास्थानक न होय. जे आहारकचतुष्क संयम प्रत्यक्षिक वांधीने वली मिथ्यात्वं गयो होय, तेने जिहांसुधी आहारकचतुष्क उवेले नहीं तिहांसुधी वाणुनी सत्ता होय अने चोक उवेल्या पठी अठ्याशीनी सत्ता होय तथा तेउ, वाउमांहे मनुष्यदिक उवेलीने ए स्थानकें अवतख्यो होय तेनी अपेक्षायें अछोत्तरनुं सत्तास्थानक लेवुं. एमज पंशी तथा ठ्याशी, ए सर्व सत्तास्थानकनुं स्वरूप अने जांगा उपजाववा ते पूर्वली पेरें जाणवा.

तथा सूक्ष्म एकेंद्रिय पर्याप्ताने २३-२५-२६-२७-३०, ए पांच बंधस्थानक होय. एने तिर्यंच, मनुष्यमांहेज जावुं ठे माटे तत्प्रायोग्य एज बंधस्थानक ठे. अहीं बंधना जांगा (१३७१७) होय. एने २१-२४-२५-२६, ए चार उदयस्थानक होय. तिहां एकधीशने उदयें एक जांगो, चोवीशने उदयें वे, पच्चीशने उदयें वे अने ठवीशने उदयें वे, एम चार उदयस्थानकें जांगा सात होय. तथा प्रत्येकें एकेका उदयस्थानकें ७२-७७-७६-७०-७७, ए पांच सत्तास्थानक होय. तेमध्ये तेउ वायु विना बीजा सर्व जीव शरीर पर्याप्तियें पर्याप्ता थका निश्चें मनुष्यदिक वांधे, माटे ते दिक ठतां अछोत्तरनुं सत्तास्थानक न होय. प्रत्येक पर्याप्ता जीवमांहे पण तेउ, वायु विना बीजा सर्व जीवने पच्चीश अने ठवीश, ए वे उदय साधारण पद सहित ठे माटे ए स्थानकें अछोत्तर विना बीजां चार सत्तास्थानक होय. ए पच्चीश तथा ठवीशानो उदय तो शरीर पर्याप्तियें पर्याप्तानेज होय, तेमाटे साधारण सूक्ष्मपर्याप्ताने पच्चीश, ठवीशने उदयें अछोत्तरनी मत्ता न पामीयें, अने प्रत्येक पदमांहे तेउ तथा वायु नेखा आव्या, ते माटें ते अपेक्षायें प्रत्येकमांहे अछोत्तरनी सत्ता पामीयें. ए वे जांगे चार सत्तास्थानक अने पांच जांगे पांच सत्तास्थानक होय. तिहां वाणुनुं सत्तास्थानक तो आहारक वांधी मिथ्यात्वं गयो, तिहां आहारकचतुष्कनी सत्ता ठतां मिथ्यात्वने वरें सूक्ष्ममांहे अवतरे, तेनी अपेक्षायें खयो.

तथा वादर एकेंद्रियपर्याप्ताने विषे पण २३-२५-२६-२७-३०, ए पांच बंधस्थानक तिर्यंच, मनुष्य प्रायोग्य जाणवा. केमके एने मनुष्य अने तिर्यंच, ए वे गति मध्ये जावुं ठे माटें तत्प्रायोग्य वांधे. तिहां जांगा १३७१७ होय. अहींजां उदयस्थानक २१-२४-२५-२६-२७, ए पांच होय. तिहां एकधीशने उदयें वे, चोवीशने उदयें पांच, पच्चीशने उदयें पांच, ठवीशने उदयें अर्धाक्षर अने मत्ताधीशने उदयें ७. एम सर्व मली पांच उदयस्थानकें जांगा उंगलधीन होय. एने ७२-७७-७६-७०-७७. ए पांच सत्तास्थानक होय. अहींजां पच्चीश अने ठवीशने उदयें प्रत्येक अने अपेक्षायें विषे साधे एकेको जांगो ठे, ते वे स्थानरत्ता वे जांगो तथा एकधीशने उदयना विषिये वायु विनाजा जांगा तथा चोवीशने उदयना वे जांगो. एम अणु पर्याप्ताने विषे

पांच सत्तास्थानक होय. अने शेष एकवीश जांगाने विषे अछोत्तेर विना वाकीनां चार सत्तास्थानक होय.

तथा ऋण विकलेंद्रिय पर्याप्ताने प्रत्येकं त्रेवीश, पञ्चीश, षष्ठीश, उगणत्रीश, अने त्रीश, ए पांच बंधस्थानक मनुष्य तिर्यंच प्रायोग्य होय. एने देव तथा नारक, ए वे गतिमध्ये जावुं नथी तेथी वीजां बंधस्थानक न होय. अहीं जांगा १३९१७ तथा २१-२६-२७-२९-३०-३१-ए ठ उदयस्थानक होय. तिहां जांगा वीश पूर्वे कदा ठे, ते रीते जाणवा, तथा ९२-७७-७६-७०-७७-ए पांच सत्तास्थानक होय. तेमध्ये एकवीशना उदयना जांगा वे तथा षष्ठीशना उदयना जांगा वे, एवं चार जांगे तो प्रत्येकं पांच पांच सत्तास्थानकज होय. केमके तेउ अने वायुमांहेथी आवेला विकलेंद्रिय पर्याप्ताने पण करण अर्थात्तापणे कियत्काल खगे अछोत्तेरतुं सत्तास्थानक पामीये, पत्नी चार सत्तास्थानक होय, अने शेष शोल जांगे एक अछोत्तेर वर्जिने चार चार सत्तास्थानक प्रत्येकं होय. जे जणी शोल जांगा शरीरपर्याप्तिये पर्याप्तानेज होय. तिहां तो थवश्य मनुष्यदिकनो बंध होय तेवारें तेने अछोत्तेरनी सत्ता न होय, पाकी चार सत्तास्थानक होय. ए रीते वैन्द्रिय, तेंद्रिय अने चौरिन्द्रिय पर्याप्ताने एके-फाने प्रत्येकं ठ उदयस्थानके वीश जांगा होय, तेमांहे चार चार जांगा, पांच पांच सत्तास्थानकवाला अने वीजा शोल शोल जांगा, चार चार सत्तास्थानकवाला जाणवा.

तथा असतीया पंचेंद्रिय पर्याप्ताने २३-२५-२६-२७-२९-३०- ए ठ बंधस्थानक होय. जे जणी देव अने नरकगति प्रायोग्य अछावीशना बंध पण एने होय. केम के ए मरीने चारे गतिमध्ये जाय ठे ते माटे तत्रप्रायोग्य बंध होय. अहीं जांगा १३९२६ एने २१-२६-२७-२९-३०-३१- ए ठ उदयस्थानक होय. ते ठ उदयना जांगा ४९०४ होय. ए वैक्रिय न करे माटे वैक्रियनो जांगो न होय. तेमध्ये एकवीशना उदयना जांगा आठ अने षष्ठीशना उदयना जांगा (२७७), एवं (२९६) जांगे बाणु, अठ्ठारी, ठशरी, पंशी अने अछोत्तेर, ए पांच सत्तास्थानक होय, अने शेष (४६०७) जांगा शरीर पर्याप्ति पूरी कया पत्नी होय, ते जणी एक अछोत्तेर विना वाकीनां चार सत्तास्थानक होय.

तथा सतीया पंचेंद्रिय पर्याप्ताने २३-२५-२६-२७-२९-३०-३१-१-ए आठ बंधस्थानक होय. केम के एमां मनुष्य पण आठ्या माटे तेने सर्वे बंधस्थानक होय. तिहां जांगा १३९४५ अने २१-२५-२६-२७-२९-३०-३१-ए आठ उदयस्थानक होय. २०-२४-७-९, ए चार न होय, केमके अहींथां कियसीने जाय मनशून्य नथी सतीयानांहे मरया नही तेथी २०-७-९, ए ऋण केवरीनां न गएयां, अन्वयः

अग्नीश्वार उदयस्थानक कहेत, अने वारमो चोवीशनो उदय तो एकेंद्रियनेज होय, वीजाने न होय, तेथी तेना अग्नीश्वार जांगा टले तथा एकवीशने उदयें सात अपर्याप्ताना सात जांगा अने संझीआ असंझीआ जेला गणतां पंचेंद्रियतिर्यंचनो एक जांगो तथा मनुष्यअपर्याप्तानो एक तथा ठवीशने उदयें, त्रण विकलेंद्रियना त्रण, अने असत्री पंचेंद्रियतिर्यंच तथा मनुष्यना वे, एम पांचना पांच जांगा अपर्याप्ताना टले, तथा वीश, आठ अने नव, ए त्रण उदयना त्रण जांगा, एवं सर्व थइने अष्टावीश जांगा पूर्वोक्त उदयजांगा (७७९१), मांथी कांडतां शेष (७७६३) जांगा उदयस्थानकना सत्रीआ पंचेंद्रिय पर्याप्ता जीवमांहे पामीयें, तेमध्ये एकवीशना उदयना (४०), ठवीशना उदयना (५९५), एवं (६३५) जांगे प्रत्येकें पांच सत्तास्थानक कहेवां. अने वीजां चार सत्तास्थानक ते सामान्यादेशें नव अने आठना उदय विना दश, सत्तास्थानकना जीवनी अपेकार्यें लेवा. हवे संवेध लखीयें ठैयें.

सूक्ष्म अपर्याप्ता एकेंद्रियने त्रेवीशने वंधें, एकवीशने उदयें पांच सत्तास्थानक, तेम चोवीशने उदयें पण पांच सत्तास्थानक, एवं वे उदयना मळी दश सत्तास्थानक थयां. तथा पच्चीशने वंधें पण एज वे उदय होय, तिहां पण सत्तास्थानक दश होय. तेम ठवीश, उगणत्रीश अने त्रीश, ए त्रण वंधें पण दश दश जांगा करतां पांच स्थानकें थइ, पच्चाश सत्तास्थानक होय. तथा ए सूक्ष्म अपर्याप्ता एकेंद्रिय विना शेष ठ अपर्याप्ताना जीवस्थानकें पण एज रीतें पच्चाश पच्चाश वंध, उदय अने सत्ता संवेधें जांगा होय, पण एटलुं विशेष जे वेंद्रियादिक पांच अपर्याप्ताने चोवीशना उदयने स्थानकें ठवीशनो उदय लेवो.

तथा सूक्ष्म एकेंद्रिय पर्याप्ताने पण एहीज पांच वंधस्थानक ठे. तिहां एकेक वंधस्थानकें २१-२४-२५-२६, ए चार उदयस्थानक गणतां वीश थयां. ते एकेका उदयस्थानकें पांच पांच सत्तास्थानक गणतां एकसो जांगा थाय.

तथा वादर एकेंद्रिय पर्याप्ताना एहीज पांच वंधस्थानक, तिहा एकेके वंधस्थानकें २१-२४-२५-२६-२७, ए पांच उदयस्थानक गणतां पच्चीश उदयस्थानक थाय, तेमांहे पांच उदयस्थानकें अष्टोत्तर विना चार चार सत्तास्थानक होय. तेना वीश जांगा अने वीश उदयस्थानकें पांच पांच सत्तास्थानक लेतां सो जांगा थाय. एम शरवाले एकसो ने वीश वंध उदय सत्ता संवेधें जांगा होय.

तथा वेंद्रियपर्याप्तामांहे चोवीशने वंधें ठ उदयस्थानक होय, ते मांहेला एकवीश अने ठवीश, ए वे उदयें पांच पांच सत्तास्थानक होय. अने २७-२९-३०-३१- ए चार उदयस्थानकें चार चार सत्तास्थानक होय. शरवाले ठवीश जांगा एक

यसंतकम्मंसा के० ठनो वंध, चार तथा पांचनो उदय अने नवविध सत्ता होय. एउठे ठनो वंध, चारनो उदय अने नवनी सत्ता, ए प्रथम जांगो; तथा ठनो वंध, पांचनो उदय अने नवनी सत्ता, ए वीजो जांगो; ए वे जांगा निश्चं होय. तेवार पठी अपूर्वकरणना शेष ठ जाग अने अनिवृत्तिकरण तथा सूक्ष्मसंपराय, ए त्रण गुणगणे निद्रा अने प्रचला, ए वे पण वंधधकी टली माटें चउबंध के० चतुर्विधबंध, चतुर्विध उदय अने नवविध सत्ता, ए तिगे के० वंध, उदय अने सत्ता, त्रणेंनो एक जांगो तथा चउपणनघंस के० चतुर्विधबंध, पंचविध उदय अने नवविध सत्ता. अहीं शब्दें सत्ता जाणवी. ए वीजो जांगो. ए वे जांगा त्रण गुणगणे होय. ए वे चउपशमश्रेणीनी अपेक्षायें जाणवा. हवे रूपकश्रेणीनी अपेक्षायें कहे ठे. के० नवमे अने दशमे, ए वे गुणगणे जुअल के० वंध अने उदयनुं जोरुनुं एउठे विंध वंध अने चतुर्विध उदय होय. अहींआं चारनी संख्या पाठउथी लेवी : ठसंता के० षड्विध सत्ता एउठे चारनो वंध, चारनो उदय अने ठनी सत्ता एक जांगो रूपकने होय. नवमा गुणगणाना वीजा जांगें वीणळीत्रिकनो यया पठी नवमे अने दशमे गुणगणे एज जांगो होय. जे जणी कम्मपर्यं चूर्णिमध्यें कथुं ठे के, रूपकने अतिविशुद्धि जणी निद्रा अने प्रचलानो उदय होय, ते माटें पंचविध उदयनो जांगो पण न होय ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ४४ ॥

उवसंते चउ पण नव, खीणे चउ रुदय ठच्च चउसत्ता ॥

वेअण्णिअ आउगोए, विज्ज मोहं परं बुद्धं ॥ ४५ ॥

अर्थ—उवसंते के० उपशांतमोह नामा अग्गीआरमे गुणगणे वंधने अजावें चउपण के० चतुर्विध उदय, तथा पंचविध उदय अने नव के० नवविध सत्ता, एउ चारनो उदय अने नवनी सत्ता तथा पांचनो उदय अने नवनी सत्ता, ए वे जांगो होय. उपशांतमोहने तथाविध विशुद्धिने अजावें निद्रा प्रचलानो पण उदय संतां ते माटें पंचविध उदय कथो तथा खीणे के० वीणमोहगुणगणे चउरुप के० चतुर्विध उदय अने ठच्च के० षड्विध सत्ता, ए जांगो ठेह्ला समय विना बाकीना सव्व समयें होय, एउठे द्विचरम समय खगें होय, अने चरम समयें तो वे निद्रानी सव्व पण टसे, माटे चतुर्विध उदय अने चउसत्ता के० चतुर्विध सत्ता, ए जांगो होय. ए वे जांगो रूपकने होय. ते पठी उदय तथा सत्ता सर्व टसे. हवे वेअण्णिअआउगो के० वेदनीय, आयु अने गोत्र, ए त्रण कर्मेना जांगा गुणगणे विज्ज के० कहीनिं मोहंपरंबुद्धं के० पठी मोहनीय कर्मेना जांगा कहीनुं ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ४५ ॥

॥ अथ वेदनीय गोत्रयोर्जगज्ञानार्थमियं जाप्यगाथा ॥ तिहां वेदनीयकर्म
अने गोत्र कर्मना जांगा जाणवाने माटे जाप्यनी गाथा कहे ठे. ॥

चउ ठस्सु डुन्नि सत्तसु, एगे चउ गुणिसु वेअणि अ जंगा ॥

गोए पण चउ दो तिसु, एगऽठसु डुन्नि इकंमि ॥ ४६ ॥

अर्थ—ठस्सु के० मिथ्यात्वर्थी मांडीने प्रमत्तांत लगें ठ गुणठाणे अशातानो वंध, अशातानो उदय अने वेहुनी सत्ता; वीजो अशातानो वंध, शातानो उदय अने वेहुनी सत्ता; व्रीजो शातानो वंध, अशातानो उदय अने वेहुनी सत्ता; चोथो शातानो वंध, शातानो उदय अने वेहुनी सत्ता; ए चउ के० चार जांगा, ठठा गुणठाणा लगें सघळें होय. अने अप्रमत्तर्थी मांडीने तेरमा गुणठाणा सुधीना सत्तसु के० सात गुणठाणे एक शाताज वांधे माटे, वेदनीयना आठ जांगा मांडेलो व्रीजो अने चोथो, ए डुन्नि के० वे जांगा होय. तथा एगेचउगुणिसु के० एक अयोगी गुणठाणे चार जांगा होय. एक शातानो उदय, वेहुनी सत्ता, वीजो अशातानो उदय अने वेहुनी सत्ता, ए वे जांगा छिचरम समय लगें होय अने चरम समयें एक शातानो उदय अने शातानी सत्ता, वीजो अशातानो उदय अने अशातानी सत्ता, ए वे जांगा होय, एवं चार जांगा होय. ए वेअणिअजंगा के० वेदनीयकर्मना आठ जांगा चौद गुणठाणे कव्हा.

हवे गोत्रकर्मना जांगा गुणठाणे कहे ठे. गोए के० गोत्रकर्मना पण के० पांच जांगा पहेले गुणठाणे होय, ते कहे ठे. एक नीचगोत्रनो वंध, नीचनो उदय अने नीचनी सत्ता; वीजो नीचनो वंध, नीचनो उदय अने वेहुनी सत्ता; व्रीजो नीचनो वंध, उंचनो उदय अने वेहुनी सत्ता, चोथो उंचनो वंध, नीचनो उदय अने वेहुनी सत्ता; पांचमो उंचनो वंध, उंचनो उदय अने वेहुनी सत्ता; ए पांच जांगा, मिथ्यात्व गुणठाणे होय, अने सास्वादन गुणठाणे तो पूर्वोक्त मिथ्यात्वना पांच जांगा मांडेलो पहेलो जांगो न हीय. वाकी चउ के० चार जांगा होय, केमके पहेलो जांगो तो तेउ वायु मांडे होय अथवा तेउ वाउ मांडेथी चवीने वीजे स्थानकें अवतरतां केटलोएक काल पर्यंत होय. तिहां तो सम्यक्त्व नथी माटे क्यांथी पनीने सास्वादाने आवे ? तेमाटे प्रथम जंग निपेधो तथा मिश्र अने अवरिति सम्यक्दृष्टि तथा देशविरति ए तिसु के० त्रण गुणठाणे चोथो अने पांचमो, ए दो के० वे जांगा होय, केमके नीचगोत्रनो तिहां वंध नथी, ते जणी प्रथमना त्रण जांगा न होय, तथा कोइ एक आचार्य कहे ठे के देशविरतिने एकज पांचमो जांगो होय, परंतु व्रीजो जांगो

न होय, जे ज्ञानी "गइजाइ पमुच उच्चगोश्च उच्चउ होइ" ए वचने उच्चैर्गोत्रनोज तिहां उदय होय, तथा अठसु के० प्रमत्त गुणगणार्थी मांकीने आठ गुणगणे प्रत्येक एग के० एकेक जांगो होय. तिहां प्रमत्तर्थी सूक्ष्म संपराय लगे पांच गुणगणे तो उंच गोत्रनोज बंध, उदय होय, माटे एक पांचमो जांगोज होय. अने उपशांतमोइ, क्षीणमोइ अने सयोगी, ए त्रण गुणगणे गोत्रनो बंध नथी माटे उच्चैर्गोत्रनो उदय अने बेहुनी सत्ता, ए ठठो जांगो होय, तथा इकंमि के० एक अयोगी गुणगणे दुक्ति के० वे जांगा होय. तिहां उंचनो उदय अने बेनी सत्ता, ए ठठो जांगो, द्विचरम समय लगे होय अने उंचनो उदय तथा उंचनी सत्ता, ए सातमो जांगो, चरम समय लगे होय ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ४६ ॥

॥ अथ आयुर्जगज्ञानार्थमियमंतर्जाप्यगाथा ॥ हवे आयुःकर्मना जांगा जाणवाने अथे जाप्यनी गाथा कहे ठे. ॥

अष्टाहाङ्गिगवीसा, सोलस वीसं च वारस व दोसु ॥

दो चउसु तीसु इकं, मिठाइसु आउए जंगा ॥ ४७ ॥

अर्थ-अष्टाहाङ्गिगवीसा के० प्रथम गुणगणे अष्टावीश जांगा अने बीजे गुणगणे उवीश जांगा, बीजे गुणगणे सोलस के० शोख जांगा, चोये गुणगणे वीसं च के० वीश जांगा, पांचमे गुणगणे वारस के० वार जांगा, दोसु के० ठठे अने सातमे गुणगणे ठ के० ठठ जांगा, चउसु के० आठमे, नवमे, दशमे अने अगीआरमे गुणगणे दो के० वे वे जांगा; तीसु के० वारमे, तेरमे अने चौदमे, ए त्रण गुणगणे इकं के० एक जांगो. ए रीतिं मिठाइसुआउएजंगा के० मिथ्यात्वादिक चौद गुणगणे आयुः कर्मना जांगा जाणवा. ॥ इत्यकारार्थः ॥ ४७ ॥

मिथ्यात्व गुणगणे तो पूवे कहेला अष्टावीशे जांगा आयुना होय, जे ज्ञानी चार गतिना जीव मिथ्यादृष्टि होय. तथा मिथ्यात्वं चारे आयुनो पण बंध ठे, तेथी देवना पांच, नारकीना पांच, निर्यचना नव अने मनुष्यना नव, ए सर्व होय.

तथा साम्वादने नरकायुनो बंध नथी माटे तिर्यच तथा मनुष्यने आयुबंध कासा-वस्याना नरकायु बंधना वे जांगा टसे, तेवारं शेष उवीश जांगा होय.

तथा मिश्रगुणगणे आयुनो बंधन नथी माटे बंधकासावस्याना देव नारकीना वे वे तथा तिर्यचअने मनुष्यना चार चार, एवं वार जांगा टसे तेवारं शोख जांगा रडे.

तथा अद्विरनि सम्यकदृष्टिमां तो तिर्यच अने मनुष्यने एक देवगति विना शेष प्रण गतिनां आयु न बांधवा मंत्रविना त्रण त्रण जांगा टसे अने देव तथा नारकी मर्षे

तिर्यचायु बंधनो एकेको जांगो टले. एवं आठ जांगा टले, तेवारें शेष वीश जांगा रहे.

तथा देशविरतिगुणठाणुं तो मनुष्य अने तिर्यचने होय, ते तो देशविरति ठतां देवायुज बांधे तेमाटें मनुष्य, तिर्यचने प्रत्येकें बंधकालावस्थायें एकज जांगो तथा परज्जवायुर्वधकाल थकी पूर्वे एकेको जांगो अने आयुर्वधकाल पठी चारे जांगा होय. जे ज्ञणी कोइएक तिर्यच अथवा मनुष्य चारे आयु मांहेखुं एक आयु बांधीने पठी देशविरतिपणुं पामे तेनी अपेक्षायें उत्तरावस्थाना चार जांगा कखा. ए रीतें ठ ठ जांगा तिर्यच अने मनुष्यना लेतां वार जांगा पांचमे गुणठाणे पामीयें.

तथा प्रमत्त अने अप्रमत्त, ए वे गुणठाणां मनुष्यनेज होय, माटे मनुष्यना ठ जांगा देशविरतिनी पेरें जाणवा, ए गुणठाणे तिर्यच नथी तेथी तेना जांगा टळ्या.

तथा आठमे, नवमे, दशमे, अने अग्नीआरमे, ए चार गुणठाणे उपशमश्रेणीनी अपेक्षायें वे वे जांगा होय, एक मनुष्यायुनो उदय अने मनुष्यायुनी सत्ता, ए जांगो, आयुर्वधकालथी पूर्वलो होय, अने मनुष्यायुनो उदय तथा मनुष्यायु अने देवायुनी सत्ता, ए वीजो जांगो आयुर्वध काल पठी उत्तरावस्थानो होय, ए वे जांगा होय. एने बंधकालावस्थानो जांगो न होय, जे ज्ञणा ए अत्यंतविशुद्ध ठे माटें आयु न बांधे अने आयु बांध्या पठी उपशमश्रेणी पकीवजे, तोपण देवायु बांध्या पठी पडीवजे. परंतु वीजां ज्ञण गतिनां आयु बांध्या पठी उपशमश्रेणी पकीवजे नहीं. जे ज्ञणी कम्मपयडीमध्यें शीवशर्म सूरियें कखुं ठे “तिसु आजगेसु वळेसु, जेण सेडि न आरोहइति” अने पूर्वे आयुर्वध कखा पठी क्षपकश्रेणी करे नहीं माटें क्षपकने मनुष्यायुनो उदय अने मनुष्यायुनी सत्ता, क्षपकश्रेणीयें ए चार गुणठाणे आयुःकर्मनो एकज जांगो होय, तथा क्षीणमोह, सयोगी अने अयोगी, ए ज्ञण गुणठाणाने विपे मनुष्यायुनो उदय अने मनुष्यायुनी सत्ता, ए एकज जांगो होय. ए मिथ्यात्वादिक चौद गुणठाणे आयुःकर्मना बंधोदय सत्ता संवेधें जांगा कखा. ते सर्व मळीने (१२५) थाय ॥ इति समुच्चयार्थः ४३

॥ अथ गुणस्थानेषु मोहनीयस्य बंधस्थानान्याह ॥ ह्वे चौद गुणठाणाने विपे मोहनीयकर्मनां बंधस्थानक विवरीने कहे ठे. ॥

गुणठाणगेषु अठसु, इक्किं मोह बंधठाणं तु ॥

पंचानिअट्टि ठाणा, बंधोवरमो परं तत्तो ॥ ४८ ॥

अर्थ— गुणठाणगेषुअठसु के० मिथ्यात्वादिक आठ गुणठाणे इक्किंमोहबंधठाणंतु के० मोहनीयकर्मनुं एकेकुं बंधस्थानक होय, एटजे मिथ्यात्वे वावीशानो बंध, साखादने एकवीशानो बंध, मिश्र अने अविरतियें सत्तर सत्तरनो बंध, देशवि-

रतियें तेरनो बंध तथा प्रमत्त, अप्रमत्त अने अपूर्वकरण, ए त्रण गुणगणे नव नव प्रकृतिनुं एकेकुं बंधस्थानक होय, तिहां जांगा मिथ्यात्वे ठ, सास्वादनं चार, मिश्रे वे, अविरतियें वे, देशविरतियें वे, प्रमत्तं वे अने अप्रमत्तं तथा अपूर्वकरणं अरति शोक, ए युगलना अज्ञावें एकविध बंधने लीधे एकेको जांगो होय. तथा पंचानिष्ठ-द्विगणा के० अनिशृत्ति वादरें पांच, चार, त्रण, वे अने एक, ए पांच बंधस्थानक, पांच जांगें होय. तिहां जांगो एकेको होय. बंधोवरमोपरंततो के० तेवार पत्नी सूक्ष्मसंपरायादिक गुणगणे मोहनीय कर्मनो बंध नथी, माटें बंधने अज्ञावें मात्र उदयस्थानकज होय, ते कहे ठे. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ४८ ॥

॥ अथ उदयस्थानान्याद् ॥ हचे चौद गुणगणे मोहनीयकर्मनां उदयस्थानककहे ठे. ॥

सत्ताइ दसठ मिठे, सासायण मीसए नबुकोसो ॥

गाई नवउ अविरई, देसे पंचाइ अष्टेव ॥ ४९ ॥

अर्थ-मिठे के० मिथ्यादृष्टिने सत्ताइदसठ के० सातथी दश पर्यंत ७-८-९-१०, ए चार उदयस्थानक होय. तिहां जांगानी चौबीशी पूर्वे कही, ते रीतें अही पण आठ चौबीशी जाणवी. तथा सासायणमीसएनबुकोसो के० सास्वादन अने मिश्र, ए वे गुणगणे सातथी मांकीने नव पर्यंत सात, आठ अने नव, ए त्रण उदयस्थानक होय. तिहां सास्वादाने चार चौबीशी अने मिश्रें पण चार चौबीशी जांगानी उपजे तथा गाईनवउअविरई के० अविरति गुणगणे तथी मांकीने नव पर्यंत एटसे ठ, मात, आठ अने नव, ए चार उदयस्थानक होय. तिहां जांगानी चौबीशी आठ उपजे, तथा देसेपंचाइअष्टेव के० देशविरति गुणगणे पांचथी मांकीने आठ पर्यंत एटसे पांच, ठ, सात अने आठ, ए चार उदयस्थानक होय. तिहां पण जांगानी आठ चौबीशी उपजे ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ४९ ॥

विरण् खउठवसमिण, चउराई सत्त उच्च पुधंमि ॥

अनियट्टि वायरे पुण, इकोव डवेव उदयंसा ॥ ५० ॥

अर्थ-विरण्खउठवसमिण के० श्रेणीथी द्वेठे वर्ततो तेने ह्यायोपशमिक विरली कहीयें. ते ह्यायोपशमिक विरति प्रमत्त तथा अप्रमत्त गुणगणाशासो जाणवो. तिहां अने अप्रमत्तें प्रत्येक प्रत्येक, चउराईसत्त के० चारथी मांडीने सात पर्यंत चार, पांच, ठ अने सात, ए चार उदयस्थानक होय, तिहां जांगानी आठ चौबीशी प्रमत्त अने आठ चौबीशी अप्रमत्तें उपजे तथा उच्चपुधंमि के० अपूर्वकरणगुणगणे चारथी मांडीने ठ पर्यंत एटसे चार, पांच अने ठ, ए त्रण उदयस्थानक होय. तिहां चार

चोवीशी जांगानी थाय. तथा अनियद्विवायरेपुण के० वली अनिवृत्तिवादर गुणगणाने विषे इकोवधुवेवउदयंसा के० एक अथवा वे उदयस्थानक होय. तिहां संज्वलना चार कपाय मांहेलो एक कपाय अने त्रण वेदमांहेलो एक वेद, ए वे प्रकृतितुं स्थानक होय. तिहां चार कपायने त्रण वेदना विकल्पें गुणतां चार जांगा थाय. तैवार पठी वेदनो उदय टले धके एकना उदयनुं स्थानक रहे, ते चतुर्विध, त्रिविध, द्विविध अने एकविध बंधने विषे पामीयें. तिहां यद्यपि पूर्वे चतुर्विधबंधें चार, त्रिविधबंधें त्रण, द्विविधबंधें वे अने एकविधबंधें एक, एवं दश उदय जांगा कह्या ठे. तो पण अर्हीआं सामान्य विवक्षायें चार, त्रण, वे अने एक, ए चार बंधस्थानकनी अपेक्षायें एकेक जांगो लेखवतां चार जांगा विवक्षीयें, एटले नवमे गुणगणै शोल जांगा होय.

एगं सुहुम सरागो, वेएइ अवेअगा जवे सेसा ॥

जंगाणं च पमाणं, पुबुद्धिष्ठेण नायधं ॥ ५१ ॥

अर्थ—एगंसुहुमसरागो के० सूक्ष्मसंपराय गुणगणै एक कीटिकृत संज्वलनो लोज वेएइ के० वेदे, ते माटें एकनुं उदयस्थानक होय. तेनो एक जांगो होय, एटले दशमे गुणगणै बंध विना एक संज्वलना लोजनो उदय होय. अने अवेअगाजवेसेसा के० शेष उपरला उपशांतमोहादिक चार गुणगणै मोहोदय नथी, माटें अवेदक होय, केमके तिहां मोहनीयनो उदय न होय. अर्हीआं मिथ्यात्वादिक गुणगणै उदयस्थानकना जंगाणंचपमाणं के० जांगानुं प्रमाण अने जांगानुं उपजावहुं ते, पुबुद्धिष्ठेणनायधं के० पूर्वे मोहनीयना उदयस्थानक विचारवाने अवसरें देखाड्यां ठे तेमज पूर्वोक्त प्रकारें जाणवां. ॥ इति ॥ ५१ ॥

॥ हवे ए दशादिक उदयस्थानके गुणगणा आश्रयी जांगानी संख्या कहे ठे. ॥

इक्कग ठमिक्कियारि, क्कारस इक्कार सेव नव तिन्नि ॥

एए चउवीस गया, वारइगं पंच इक्कमि ॥ ५२ ॥

अर्थ—दशने उदयें इक्कग के० एक चोवीशी जांगानी मिथ्यात्व गुणगणै जाणवी, केमके ए दशनो उदय, मिथ्यात्वेंज ठे माटें. तथा नवने उदयें ठम के० ठ चोवीशी जांगानी, तेमध्ये मिथ्यात्वें त्रण, सास्वादनें एक, मिश्रें एक अने अविरतियें एक. तथा आठने उदयें इक्कियार के० अगीआर चोवीशी. ते मध्यें मिथ्यात्वें त्रण, सास्वादने वे, मिश्रें वे, अविरतियें त्रण अने देशविरतियें एक. तथा सातने उदयें पण इक्कारस के० अगीआर चोवीशी, तेमध्ये पहेले, बीजे अने त्रीजे गुणगणै एकेकी, चौथे अने

पांचमे त्रण त्रण, तथा ठठे अने सातमे एकेक, तथा ठने उदयें पण इकारसेव
 के० अग्नीथार चौवीशी, तिहां चोये अने आठमे एकेकी तथा पांचमे, ठठे अने
 सातमे त्रण त्रण, तथा पांचने उदयें नव के० नव चौवीशी. तिहां एक देशविरतिचें
 तथा प्रमत्त अने अप्रमत्तें त्रण त्रण अने अपूर्वकरणे वे. तथा चारने उदयें तिस्रि के० त्रण
 चौवीशी. तिहां प्रमत्त, अप्रमत्त अने अपूर्वकरणें एकेकी जाणवी. एएचउवीसगया
 के० ए सर्वे मळीने वावन चौवीशी थइ. तथा दुगं के० वेने उदयें धार के० धार
 जांगा अने इकंमि के० एकने उदयें पंच के० पांच जांगा, एम सर्वे मळी वावन चौ-
 वीशी अने उपर सत्तर जांगा थया ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ५२ ॥

॥ हवे सर्वे जांगानी शरवाले संख्या कहे ठे. ॥

वारस पणसठिसया, उदय विगप्पेहि मोहिआ जीवा ॥

चुलसीई सत्तुरि, पयविंद सएहि विन्नेआ ॥ ५३ ॥

अर्थः— वावन चौवीशीने चौवीश गुणा करी छिकोदयना वार अने एकोदयना
 पांच, एयं सत्तर जांगा जेसीयें, तेवारें वारसपणसठिसया के० वारसें ने पांशठ जांगा
 पाय. उदयविगप्पेहिमोहिआजीवा के० एटला उदयने जांगे करीने सर्वे संसारी
 जीव मोहनीपकमें मोया मुंजाणा पड्या ठे. हवे तेनी पदसंख्या कहे ठे. थहींथा
 निष्पारय, अनेतानुबंधी क्रोध इत्यादिक मोहप्रकृतिने पय के० पद एथी संज्ञा कही
 ठे. तेना विंदसएहि के० वृंद जे दश, नव, इत्यादिक उदय जांगाना पद एटसे
 प्रकृति तेना शनक एटसे शंकटा केटला थाय ? ते कहे ठे. चुलसीई के० चोराशीमो
 अने ठर सत्तुरी के० सत्तोतेर थाय, एटला मोहनीय कर्मना पदवृंदें करी सर्वे जीव
 मुंजाणा पका विन्नेआ के० जाणवा. थहीं एकेका जांगामांहे मोहनीयनी जेटसी
 प्रकृति थोत्राय ते जांगामांहे तेटला पद कहीयें. जेम दशने उदयें एक चौवीशी
 माटे दशने दश गुणा करीयें तेवारें दश चौवीशी थाय, नवने उदयें उ चौवीशी माटे
 उ गुणा करतां चौवन चौवीशी थाय, एम थानने उदयें अग्नीथार चौवीशीयें गुणतां
 अठराशी, मानने अग्नीथारें गुणतां सत्योनेर, ठने अग्नीथारें गुणतां ठाशठ, पांगने
 नवें एटलां वीमत्ताशी, चारने त्रण गुणतां धार, ए सर्वे मळी त्रणमें ने वावन चौ-
 वीशी थाय. ते एकेकमध्ये चौवीश ठे माटे चौवीश गुणा करतां (८४४४) थाय. ते
 मध्ये छिकोदयना थानने चुगुणा करतां चौवीश थाय तथा एकोदयना पांच, एयं ठण-
 वीश जेवीयें तेवारें (८४४४) एटला मोहनीयनां पदवृंद गुणजांगानी अर्थजायें थाय
 ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ५३ ॥

॥ अथ मिथ्यादृष्टयादिषु उदयजंगसूचिकाज्ञाप्यगाथासाह ॥ हवे मिथ्यात्वादिकेगुण-
गणे प्रत्येकं मोहनीयना उदय जांगा प्ररूपवाने अथे ज्ञाप्यगाथा कहे ठे.

अछग चउ चउ चउर, छगाय चउरो अ हुंति चउवीसा ॥

मिवाइ अपुवंता, वारस पणगं च अनिअटी ॥ ५४ ॥

अर्थ-मिवाइअपुवंता के० मिथ्यात्वयी मांनीने अपूर्वकरणनामा आठमा गुणगणा पर्यंत अनुक्रमें जांगा कहे ठे. एटले मिथ्यात्वं अछग के० आठ चोवीशी, साखादने चउ के० चार चोवीशी, मिश्रें चउ के० चार चोवीशी, तेवार पठी चोथे, पांचमे, ठठे अने सातमे, ए चउरछगाय के० चार गुणगणे आठ आठ चोवीशी अने आठमे गुण-
गणे चउरोअहुंतिचउवीसा के० चार चोवीशी जांगानी उपजे. एम मिथ्यात्वयी मांनीने अपूर्वकरण लगें वावन चोवीशी जांगानी थाय. पठी वारसपणगंचअनिअटी के० अनिवृत्ति गुणगणे वेने उदयें चार जांगा अने एकने उदयें चार जांगा तथा एक जांगो एकोदयें सूक्ष्मसंपरायनो, एवं सत्तर जांगा उपर थाय. तेनी साथें वावन्न चोवी-
शीना (१२४०) मेलवतां (१२६५) जांगा थाय. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ५४ ॥

॥ अथेपां जंगानां पदानां योगादिनिर्गुणानाह ॥ हवे ए मोहनीयना उदय जांगा
तथा उदय पदवृंद ते योग, उपयोग अने क्षेत्र्या साथें गुणवा, ते उपदेश कहे ठे. ॥

जोगोवउंग वेसा, इएदिं गुणिआ हवंति कायवा ॥

जे जउ गुणगणे, हवंति ते तउ गुणकारा ॥ ५५ ॥

अर्थ-जोगोवउंगवेसाइएदिं के० योग, उपयोग, अने क्षेत्र्यादिकें करीने उदय
जांगा तथा पदवृंद ते गुणिआहवंतिकायवा के० गुणा करवा ते जेजउगुणगण के०
मिथ्यात्वादिक गुणगणें जे जिहां योग, उपयोग, क्षेत्र्या, जेटडां हवंति के० ह्योय,
तेतउगुणकारा के० ते तिहां तेटला गुणा करवा. ॥ ५५ ॥

तिहां प्रथम योगना गुणाकारनी जावना लखीयें ठेयें. चार मनोयोग, चार वचन
योग अने श्रोदारिक काययोग. ए नव योग नो मिथ्यात्वयी मांनीने दशमा
गुणगणा पर्यंत दशे गुणगणें ह्योय. ते दश गुणगणाना नवे संख्यायें उदयजांगा
(१२६५) ठे. तेने नव योग साथें गुणतां (१२३०५) उदयना जांगा थाय.

तथा वली मिथ्यादृष्टिने वैक्रिय काययोगें वर्ततां आठ चोवीशी जांगानी ह्योय.
तथा वैक्रियमिश्र, श्रोदारिकमिश्र अने कामेण. ए दण योगें वर्ततां मिथ्यात्वयीने
प्रत्येके आठना उदयनी एक. नवना उदयनी दो अने दशना उदयनी एक, एवं
चार चार चोवीशी जांगानी अनेतादुर्बधीया मद्दिनवाली कामीयें. परंतु वीत्री चार

चोवीशी अनंतानुबंधीआना उदय विनानी न पामीयें, जे जणी जेणे पूर्वे सम्यक्त्वं करी अनंतानुबंधीआ विसंयोज्या होय, ते वली कर्मवशें परिणामनी परावर्तियें मिथ्यात्व पामे तेवारें. फरी अनंतानुबंधीआ वांधवा मांडतां मात्र वंधावळिका लगेज अनंतानुबंधीआनो उदय न पामीयें अने एवी रीतें जे अनंतानुबंधीआ विसंयोजीने मिथ्यात्वं थावे, तेनुं जघन्यथी पण अंतरमुहूर्तायु तो अवश्य होय. केमके अनंतानुबंधीआना उदय विना मिथ्यात्वीने काल करवो निषेध्यो ठे. ते जीव, तिहां रयो मिथ्यात्व प्रत्ययें वली अनंतानुबंधीया वांधे ते उदय आव्या पठी मरण पामीने जेवारें बीजे स्यानकें जाय, तेने वचालें अपांतरालगतियें वर्त्ततां तथा उपजती वेजायें ए ग्रण योग अनंतानुबंधीना उदय विनाना मिथ्यात्वीने होय. तिहां कर्मणयोग वाटें वर्त्ततां जीवने होय, तथा औदारिकमिश्र योग तिर्यंच, मनुष्यने उपजती वेजायें होय, अने वैक्रियमिश्र देव तथा नारकीने उपजती वेजायें होय. ए प्रापिक बोझ ठे. अन्यथा मिथ्यात्वी तिर्यंच, मनुष्यने वैक्रियशरीर करतां तथा मूकतां पण वैक्रियमिश्र योग होय, पण ते चूर्णिकारें अर्हीआं विवदयुं नथी, एम आगल पण चूर्णिकारनो मत जायवो. ते माटें ए ग्रण योगने विषे अनंतानुबंधीआना उदयरहितनी चार चार चोवीशी जांगानी ठे, ते न पामीयें, वाकी चार चार चोवीशीज पामीये. शरवासे बीश चोवीशी मिथ्यात्वं होय. तथा सास्वादने कर्मणयोगें चार, वैक्रियकापयोगें चार, अने औदारिक मिश्रकापयोगें चार, एवं वार चोवीशी होय तथा मिश्रदृष्टिने वैक्रिय कापयोगें चार चोवीशी होय. तथा अविरति सम्यक्दृष्टिने मात्र वैक्रिय कापयोगेंज आठ चोवीशी होय.

तथा देशविरतियें वैक्रिययोगें आठ अने वैक्रियमिश्र योगें आठ, एवं शोष चोवीशी पाप तथा प्रमत्त साधुने पण वैक्रिय तथा वैक्रियमिश्रयोगें प्रयेकें आठ आठ चोवीशी गणनां, शोष चोवीशी पाप तथा अप्रमत्त साधुने वैक्रिय योगें आठ चोवीशी अने वैक्रियमिश्र तो अप्रमत्तने न होय, केमके चोथा गुणगणायी उपरांत वैक्रिय तथा वैक्रियमिश्र कापयोग लब्धि प्रत्ययिक होय. तेमांटे वैक्रिय मिश्रकापयोग तो वैक्रियशरीर आरंभतां नथा मूकतां बध्नज होय, अने अप्रमत्त साधुने तो विशुद्धगणायी लब्धि प्रयुंजवाने अतायें वैक्रियनुं आरंभवुं नथी तथा मूकयुं पण नथी अने प्रमत्त साधुने वैक्रिय आरंभती पठी विशुद्धिने वशें वैक्रियशरीर उतां अप्रमत्त पाप, तें अनेजायें अप्रमत्तने वैक्रियकापयोग होय, ते माटें अप्रमत्त वैक्रियनी आठ चोवीशी कही पटखे शरवासे वैक्रिययोगें मिथ्यात्वं आठ, सास्वादने चार, मिश्रें चार, अविरतियें आठ, देशविरतियें आठ, प्रमत्तें आठ, तथा अप्रमत्तें आठ, एवं अस्वाधीन

चोवीशी थइ. तथा वैक्रियमिश्रकाययोगें मिथ्यात्वं चार, देशविरतियें आठ अने प्रमत्तें आठ, एवं वीश चोवीशी थइ. तथा औदारिकमिश्रयोगें मिथ्यात्वं चार अने सास्वा-
दने चार, एवं आठ चोवीशी थाय. तथा कर्मणयोगें पण मिथ्यात्वं चार अने सास्वा-
दने चार, एवं आठ चोवीशी थाय. एम सर्व मदी चोराशी चोवीशी जांगानी थाय.
तेने चोवीशे गुणतां (१०१६) जांगा थाय. ते पूर्वोक्त नव योग साथें गुणैला (११३७५)
जांगा साथें मेलवतां (१३४०१) जांगा थया.

हवे वैक्रियमिश्रने सास्वादने तथा चोथे गुणठाणे कर्मणयोगें वर्त्तताने विशेष ठे.
तेजणी तेना जांगा जूदा कही देखाडे ठे. वैक्रियमिश्रयोगें सास्वादने वर्त्तताने
नपुंसकवेदनो उदय न होय, जेजणी वैक्रियमिश्रयोगी नपुंसकवेदीने नारकी
प्रमुखमांहे सास्वादने वर्त्ततां उपजतुं नथी तेजणी वैक्रियमिश्रयोगें जे चार चोवी-
शी उदय जांगानी ठे, ते मध्येथी नपुंसकवेदथी उत्पन्न थयेला आठ आठ जांगा
टले. वाकी शोल शोल जांगा रहे माटें चार चोवीशीने ठामे चार पोडशक जांगा
सास्वादने वैक्रियमिश्रयोगीने होय.

तथा अविरति सम्यक्दृष्टि वैक्रियमिश्र तथा कर्मणयोगी, ए वेहुने स्त्रीवेदनो
उदय न होय जेजणी वैक्रियकाययोगी अविरति सम्यक्दृष्टि जीव, स्त्रीवेदमांहे
न उपजे, ते माटें चोथे गुणठाणे ए वेहु योगें वर्त्तताने आठ आठ चोवीशीने ठामे
आठ आठ पोडशक जांगा होय. अहींथां केवल स्त्रीवेदना विकल्पथी उपजेला आठ
आठ जांगा, चोवीशी चोवीशीमांहेथी काढीयें. ए टीकाकारनुं मत अवलंबीने कछुं
ठे अन्यथा चूर्णिमांहे तो कदाचित् स्त्रीवेदीमांहे पण अवतरे, एम पण कछुं ठे. तेनो
पाठ "कयावि हुळा ऋवेअगेसुवि वेउंवि मीसगस्स."

तथा प्रमत्तसाधुने आहारक तथा आहारकमिश्र, ए वे योगें वर्त्ततां स्त्रीवेदनो उदय
न होय, जेजणी आहारकमिश्रयोग चौद पूर्वधर पुरुषनेज होय, स्त्रीने तो चौद पूर्वतुं
जणतुं निपेधुं ठे जेजणी सूत्रें कछुं ठे के "तुठागारववहुला, चलिंदिया डुच्चलाअ-
धीइए ॥ इअ अइवसेस ज्ञायणा, जूअवाउं अ नो छीणं ॥ १ ॥ जूतवाद के० दृष्टिवाद
जे चारमुं अंग, ते स्त्रीने न जणावतुं, जेजणी स्त्रीजाति स्वभावें तोठडी होय ठे तेमाटें
गर्व घणो करे, विद्या जीरवी न शके. इंद्रिय चंचल होय, बुद्धि उठी होय, ते माटे
ए अतिशय पाठ जणी स्त्रीने निपेधुं ठे, ते दृष्टिवादमांहे चोथे अधिकारें पूर्व ठे
माटे पूर्व जण्णा विना स्त्री आहारकशरीर न करे, ते माटे प्रमत्त अप्रमत्त गुणठाणे
प्रत्येक एकेका योगें उदय जांगानी आठ आठ चोवीशी मांहेथी स्त्रीवेदना त्रीजा
जागना आठ जांगा कद्दामतां शेष शोल पोडशक जांगा होय.

तथा अप्रमत्त साधु एक आहारकयोगीज होय, परंतु आहारकमिश्रयोगी न हें।
केमके ए योग तो आहारकशरीर आरंजतां तथा मूकतां होय, ते तो अप्रमत्त सा-
लब्धिनुं प्रयुंजबुं नथी तेजणी अहीं जांगानां आठ षोडशक होय. ए सर्व बुभ-
लीश पोरुशक थयां. ते चुम्मालीशने शोळें गुणतां (७०४) जांगा थाय, ते पूर्वे
(१३४०१) मध्यें मेलवतां (१४१०५) उदय जांगा थया.

तथा औदारिक मिश्रकाययोगीने चोथे गुणठाणे स्त्रीवेद अने नपुंसकवेदनो ज-
न होय, तेमांहे औदारिकमिश्रयोगी सम्यक्कृष्टिने उपजबुं नथी तेजणी ए चो
गुणठाणे आठ चोवीशीने स्थानकें केवल पुरुषवेद विकल्पना औदारिकमिश्रये
आठ अष्टक जांगा होय. अहींआं वे वेदना शोळ जांगा प्रत्येक चोवीशी मध्येंची टाळ-
ए प्रायिक बोल जाणवो, अन्यथा ब्राह्मी, सुंदरी, मल्लीनाथ, राजीमती प्रमुख सप्त
कृष्टि थकां अहींआं स्त्रीवेदें उपन्यां, तिहां उपजतां औदारिकमिश्रयोग केम
होय, माटे ए केम घटे? ए आठ अष्टकना चोशठ जांगा पूर्वला (१४१०५) मां
मेलवतां (१४१६९) उदय जांगा थया ॥ ५५ ॥

॥ अथ पदवृंदानि योगगुणितानि जाव्यंते. तत्रोदयप्ररूपिका जाप्यगाथामाह ॥

ह्वे उदयपदवृंद योग सायें गणवां, ते जावे ठे. तिहां चोद गुणठाणे
उदय पदवृंद प्ररूपवाने अंतर जाप्यगाथा कहे ठे. ॥

अच्छी वत्तीसं, वत्तीसं सछि मेव वावन्ना ॥

चोआल दोसु वीसा, मित्रा माईसु सामन्नं ॥ ५६ ॥

अर्थ—मिथ्यात्व गुणठाणे अच्छी के० अडशठ पद, साखादनें वत्तीसं के० वत्रीश
पद, मिश्रें वत्तीसं के० वत्रीश पद, अविरतियें सछि के० शाठ पद, मेव के० एमज
देशविरतिये वावन्ना के० वावन पद, तेवार पठी प्रमत्त अने अप्रमत्त ए दोसु के० वे
गुणठाणे प्रत्येकें चोआल के० चुम्मालीश चुम्मालीश पद होय. तथा अपूर्वकरणें वीसा
के० वीश पद होय. ए सर्व मली (३५२) पद होय. एटली चोवीशी थाय. माटे
एने चोवीश गुणा करतां (८४४८) थाय अने अनिवृत्तिवादरें छिकोदयना चार
जांगा तेमाटे तेने बमणा करीयें, तेवारें चोवीश थाय. तेनी सायें एकोदयना पांच
जांगा मेलवतां उगणत्रीश थाय. ते पूर्वला (८४४८) मध्यें जेलतां (८४९९) एटली
मोहनीयना उदय पदवृंद मित्रामाईसुसामन्नं के० मिथ्यात्व आदें देइने सर्व गुणठाणे
घइने सामान्यपणे थाय. ह्वे उदय पदवृंद योग सायें गणवां, ते जावीयें ठेयें. तिहां
पूर्वोक्त (८४९९) पदवृंद थया ठे तेने चार मनोयोग, चार वचनयोग, तथा औदा-

रिकाययोग, ए नव योग तो दशमा गुणठाणा लगें ध्रुव होय माटे नवे योग साथें गुणतां (१६१७३) पदद्वंद नव योग साथें गुणतां थाय. मिथ्यात्व गुणठाणे सातना उदयनी एक चोवीशी जांगानी ठे तेमाटें सात एकुं सात तथा आठना उदयनी त्रण चोवीशी ठे माटें आठ त्रिक चोवीश, एम नव त्रिक सत्तावीश, दश एकुं दश, एम मिथ्यात्वं अडशठ पद थाय तथा तेवार पठी सर्व गुणठाणे जेटलां जेटलां उदयस्थानक होय, ते एकेका उदयें जेटली जेटली जांगानी चोवीशी ठे तेदली उदयना आंक साथें गुणीयें, तेवारें पद थाय.

ह्वे वैक्रिययोगें मिथ्यात्वं अरुशठ पद, आठ चोवीशी ठे तेमाटें. अने वैक्रियमिश्रें अनंतानुबंधी सहित चार चोवीशी पामीयें, तेमाटें आठनो उदय एक जेदे, माटें आठ एकुं आठ अने नवनो उदय वेजेदे, माटे नवे डु अठार अने दशनो उदय एक जेदे, माटे दशएकुं दश, एवं ठत्रीश पद थयां. तेमज औदारिकमिश्रें पण ठत्रीश, अने कर्मणें पण ठत्रीश, शरवाले (१७६) मिथ्यात्व गुणठाणे चार योगनां उदयपद थाय. तथा साखादने वैक्रिययोगें वत्रीश, औदारिकमिश्रें वत्रीश, कर्मणें वत्रीश, मली ठनु थाय. तथा मिश्रगुणठाणे वैक्रिययोगें वत्रीश थाय. एम त्रण गुणठाणे मली (३०४) उदय पद थाय. तथा वैक्रिययोगें चोथे गुणठाणे शाठ, पांचमे वावन्न, ठठे चुम्मालीश अने सातमे चुम्मालीश, शरवाले वसो उदयपद थाय. तेनी साथें आगला त्रण गुणठाणा (३०४) जेलतां (५०४) थाय.

तथा वैक्रियमिश्रयोगें देशविरतियें वावन्न, प्रमत्तें चुम्मालीश, शरवाले ठनु थया. ते पूर्वोक्त पांचसो चार साथें जेलतां ठसो उदयपदनी चोवीशी थाय, ए सर्वनो विधि पूर्वे उदयजांगामां कळो ठे तेने चोवीश गुणा करतां (१४४००) पद थाय.

तथा वैक्रियमिश्रयोगें साखादने नपुंसकवेद न होय, तेजणी वत्रीश पोडशक थाय तथा चोथे गुणठाणे वैक्रियमिश्र तथा कर्मणयोगें स्त्रीवेद न होय माटें शाठ शाठ पोडशक होय. एवं (१५१) पौनशक थयां. तथा प्रमत्तें अने अप्रमत्तें, ए वे गुणठाणे आहारकयोगीने स्त्रीवेद न होय माटे वे वेद आश्री प्रत्येक गुणठाणे चुम्मालीश चुम्मालीश पोडशक थाय अने प्रमत्तें आहारकमिश्रयोगीना चुम्मालीश पोडशक लेवां. एवं सर्व मली (१७४) पोडशकने शोल गुणां करतां (४५४४) थाय. तेनी साथें पूर्वला (१६१७३) तथा (१४४००) मेखवतां (१५१३३) थया. तथा औदारिकमिश्रयोगीने चोथे गुणठाणे स्त्रीवेद तथा नपुंसकवेद न होय, तेजणी तिहां मात्र पुरुषवेदनाज शाठ अष्टक जांगा लेवा, तेना (४७०) थाय. ते पूर्वला

राशिमांहे ज्ञेयतां (९५७१७) एटला पदद्वंद्व योग साथे गुणतां थाय. यडुकं "सत्तर सत्तसया, पण नउई सहस्त पयसंखा" इति वचनात्.

ह्वे उपयोग साथे गुणतां जे उदय जांगा होय, ते कहीये ठेये. तिहां मिथ्यात अने साखादन, ए वे गुणताणे प्रत्येके एक मतिअज्ञान, वीजुं श्रुतअज्ञान, वीजुं विज्ञ-गअज्ञान, चोथुं चहुदर्शन, पांचमुं अचहुदर्शन, ए पांच उपयोग होय; तथा त्रीजे, चोचे अने पांचमे, ए त्रण गुणताणे त्रण ज्ञान अने अविधिदर्शन सहित त्रण दर्शन, एवं ठ उपयोग प्रत्येके होय, तथा ठहाथी दशमा गुणताणा लगे तेहीज ठ उपयोग साथे सातमुं मनःपर्यवज्ञान पण होय, माटे सात उपयोग होय.

तिहां मिथ्यात्वे आठ अने साखादने चार, एवं चार चोवीशी जांगानी वे गुण-ताणे मळीने ठे. तेने पांच उपयोग साथे गुणतां शाठ चोवीशी थाय. तथा मिथे चार, अविरतिये आठ अने देशविरतिये आठ, एवं त्रण गुणताणे वीश चोवीशी जांगानी ठे, तेने ठ उपयोग साथे गुणतां (१२०) उदय जांगानी चोवीशी थाय. तथा प्रमत्तनी आठ, अप्रमत्तनी आठ, अपूर्वकरणनी चार, एवं त्रण गुणताणानी वीश चोवीशीने सात उपयोग साथे गुणतां (१४०) चोवीशी उदय जांगानी थाय. अर्ही सुधी सये मळी (३२०) चोवीशी उदय जांगानी थइ. तथा जे आचार्य, मिथ-गुणताणे पण पांच उपयोग माने ठे, तेना मते (३१६) चोवीशी थाय. तिहां पहेला मते (३२०) ने चोवीश गुणा करतां (७३००) जांगा थाय, अने वीजा आचार्यना मते चार चोवीशी काहामी नाखतां (३१६) ने चोवीश गुणा करतां (७५०४) जांगा थाय. तेवार पत्री द्विकोदयना चार जांगा अने एकोदयना पांच, एवं सत्तर जांगाने सात उपयोग साथे गुणतां (११९) जांगा थाय, ते पूर्वसी राशिमांहे ज्ञेयतां (७७५९) उदय जांगा थाय, तथा मिथगुणताणे पांच उपयोग माने, तेना मते (७७०३) उदयम्यान जांगा थाय.

ह्वे एनां पदद्वंद्व विचारे ठे. तिहां मिथ्यात्वे सामान्य पद अडशठ अने रागा-दने वत्रीश, एवं एकसो थयां, तेने पांच उपयोग साथे गुणतां पांचमे पद थाय. ए चोवीशीना आदि पद तेतणी चोवीश गुणा करतां चार हजार पदद्वंद्व थाय.

तथा मिथे वत्रीश, अविरतिये शाठ अने देशविरतिये आवन्न, ए त्रण गुणता-णानी (१४४) सामान्यपद ठे, तेने ठ उपयोग साथे गुणतां (६६४) चोवीशी उदय-दनी थाय, तेने चोवीश गुणा करतां (२०७३६) पदद्वंद्व थाय.

तथा प्रमत्ते बुम्माळीश, अप्रमत्ते बुम्माळीश, अने अपूर्वकरणे वीश, एम त्रण उपयोग थइ (१००) सामान्यपद थाय. तेने सात उपयोग साथे गुणतां (७१६)

पद धाय. तेने चोवीश गुणा करतां (१८१४४) पदवृंद धाय. ए सर्व मली (५००००) एटला दश उपयोग साथें आठ गुणठाणे पदवृंद धाय. तेमध्ये द्विकोद-
यना चोवीश अने एकोदयना पांच, ए उगणत्रीशने सात उपयोग साथें गुणतां
(२०२) धाय. ते पूर्वला पदवृंद राशिमध्ये जेदीये, तेवारें (५१००३) एटला दश
उपयोगना दश गुणठाणे थइ पदवृंद धाय तथा पूर्वला मतांतरें सर्व सामान्यपद
(२०००) होय, तेने चोवीश गुणा करतां (५०११२) धाय, ते मांहे (२०३)
द्विकोदयवालां पद जेलतां (५०३१५) पदवृंद उपयोग साथें धाय.

हवे लेश्या साथें मोहनीयना उदय जांगा विचारे ठे. तिहां मिथ्यात्वची मांडीने
चोचा गुणठाणा लगे ठए लेश्या होय माटे चार गुणठाणानी चोवीश चोवीशीने ठ
लेश्या साथें गुणतां (१४४) चोवीशी धाय. तथा पांचमे, ठछे अने सातमे, ए
त्रण गुणठाणे कृष्णादिक त्रण लेश्यामांहे देशविरति तथा सर्वविरतितुं पन्निजवुं
न होय तेची प्रथमनी त्रण लेश्या अहींच्यां निपेधी माटे वाकी तेजो, पद्म अने
शुक्र, ए त्रण लेश्या होय, अन्यथा देशविरति तथा सर्वविरति लह्या पठी तो ठ
लेश्या पण होय. ए वचन विरोध न विचारवो, माटे ए त्रण गुणठाणानी चोवीश
चोवीशीने त्रण लेश्यायें त्रिगुणा करतां वहोत्तेर चोवीशी धाय. तथा अपूर्वकरण
गुणठाणे एक शुक्रलेश्याज होय, माटें चार चोवीशी होय. ए सर्व मली वसें ने
वीश धाय, तेने चोवीश गुणा करतां (५२००) जांगा थया. तेमध्ये द्विकोदयना
चार अने एकोदयना पांच, ए सत्तर मध्ये तो एकज शुक्रलेश्या होय, माटे ते सत्तर
जांगा जेलतां (५२९७) उदय जांगा लेश्या साथें धाय.

हवे लेश्यायें पदवृंद कहे ठे. तिहां मिथ्यात्वे अरुशठ, साखादने चत्रीश, मिथें
चत्रीश अने अविरतियें शाठ, शरवाले (१९९) सामान्यपद होय. तेने ठ लेश्यायें
गुणतां (११५२) धाय. तथा देशविरतियें वात्रत्र, प्रमत्तें चुम्मालीश अने अप्रमत्तें
चुम्मालीश. एवं (१४०). तेने त्रण लेश्यायें त्रिगुणा करतां (४२०) धाय. तथा
अपूर्वकरणे वीश, तिहां एक शुक्र लेश्यायें गुणतां वीश धाय, एम शरवाले (१५९२)
लेश्यायें सामान्यपद धाय. तेने चोवीश गुणा करतां (३०२००) धाय. तेमध्ये
द्विकोदयना चोवीश अने एकोदयना पांच, जेलतां (३०२३७) एटला पदवृंद
लेश्या साथें गुणतां धाय. एनी गाथा कहे ठे “ तिगहीणा तेवना, सयाउ उदयाण
हुंति तेसाउ ॥ अरुतीस सहस्साई, पयाण सयदोय सगतीसा ॥ १ ॥ ” एम योग,
उपयोग, लेश्या साथें मोहनीयना उदयस्थानकना जांगा विचार्या. वडी मुचुद्धियें
विशेषें विचारवा ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ५६ ॥

॥ अथ सत्तास्थानान्याह ॥ इवे गुणगणे मोहनीयकर्मनां सत्तास्थानक कहे वे. ॥

तिन्नेगे एगेगं, तिगमीसे पंच चउसु तिग पुवे ॥

इकारवायरंमिउ, सुहुमो चउतिनि उवसंते ॥ ५७ ॥

अर्थ-तिन्नेगे के० एक मिथ्यात्वगुणगणे त्रण सत्तास्थानक होय, तिहां जे त्रण पुंज करी मिथ्यात्वं जाय, तेने अष्टावीशनी सत्ता, तेमध्येथी सम्यक्त्व पुंज उवेद्व्या पठी सत्तावीशनी सत्ता, मिश्रपुंज उवेद्व्या पठी अथवा अनादि मिथ्यात्वीने ठवीशनी सत्ता जाणवी. एनी जावना सर्व पूर्व मोहनीयनां सत्तास्थानक सामान्ये विचारवाने प्रस्तावे विस्तारं जावी वे, तेमाटें अर्हीयां नथी जावता. तथा एगेगं के० एक साखांदने एकज अष्टावीशनुं सत्तास्थानक होय, जेजणी ए गुणगणुं त्रण पुंज ठतां सम्यक्त्व वमतांज होय, तेमाटें. तथा तिगमीसे के० मिश्रगुणगणे त्रण सत्तास्थानक होय. तिहां त्रिपुंजिने अष्टावीशनुं, सम्यक्त्व उवेद्वें सत्तावीशनुं तथा अनंतानुबंधीया विसंयोज्या पठी जे पमृतो मिश्रें आवे, तेने चोवीशनुं सत्तास्थानक जाणवुं. तथा चोथे पांचमे, ठठे अने सातमे, ए चउसु के० चार गुणगणे प्रत्येके पंच के० पांच पांच सत्तास्थानक होय, तिहां त्रण पुंज ठतां अष्टावीशनुं, अनंतानुबंधीया विसंयोज्ये चोवीशनुं, तेमध्येथी मिथ्यात्व क्षय गये त्रेवीशनुं, तेमांथी मिश्र क्षयें वावीशनुं, तेमांथी सम्यक्त्व क्षयें एकवीशनुं, ए सत्तास्थानक क्षायिक सम्यक्दृष्टिने होय. तथा तिगपुवे के० अपूर्वकरण गुणगणे त्रण सत्तास्थानक होय, तिहां क्षायिक सम्यक्दृष्टिने क्षपकश्रेणीयें अथवा उपशमश्रेणीयें एकवीशनुं सत्तास्थानक तथा औपशमिक सम्यक्त्वं उपशमश्रेणीयें अष्टावीश अने चोवीशनुं सत्तास्थानक होय, तथा इकारवायरंमिउ के० वादर संपरायें अगीथार सत्तानां स्थानक होय. तिहां अष्टावीश अने चोवीश उपशमश्रेणीनी अपेक्षायें अने एकवीशनी सत्ता, उपशमश्रेणीये क्षायिक सम्यक्दृष्टिने होय, अथवा क्षपकश्रेणीयें पण ज्यांसुधी आठ कपायनो क्षय नथी कत्यो, तिहां खगें एकवीशनी सत्ता होय, ते चार पठी आठ कपायना क्षयें तेरनी सत्ता, तेमांथी नपुंसकवेद क्षयें चारनी सत्ता, स्त्रीवेद क्षयें अगीथारनी सत्ता, हास्य पट्टकने क्षयें पांचनी सत्ता, पुरुषवेद क्षयें चारनी सत्ता, संज्वलनक्रोध क्षयें त्रणनी सत्ता, संज्वलनमान क्षयें वेनी सत्ता, संज्वलनमाया क्षयें एकनी सत्ता होय. तथा सुहुमोचउ के० सूक्ष्म संपराय गुणगणे चार सत्तास्थानक होय. तिहां अष्टावीश, चोवीश, उपशमश्रेणीनी अपेक्षायें तथा एकवीशनुं क्षायिक सम्यक्दृष्टिने उपशमश्रेणिनी अपेक्षायें अने एक प्रकृतिनुं सत्तास्थानक क्षपकश्रेणीनी अपेक्षायें जाणवुं तथा तिन्नित्यवसंते

के० उपशांतमोह गुणगणे अष्टावीश, चोवीश अने एकवीश, ए त्रण सत्तास्थानक होय. ए पूर्वली पेरें जाववां.

हवे एनो संवेध कहे ठे. मिथ्यात्वे वावीशनुं एकज बंधस्थानक ठे. तिहां सात, आठ, नव अने दश, ए चार उदयस्थानक ठे. तेमध्ये सातने उदयें एकज अष्टावीशनी सत्ता होय, अने बीजा त्रण उदयें अष्टावीश, सत्तावीश अने ठवीश, ए त्रण त्रण सत्ता प्रत्येकें होय. एवं मिथ्यात्वे सर्व थइ दश सत्तास्थानक होय.

तथा सास्वादाने एकवीशना बंधस्थानकें सात, आठ अने नव, ए त्रण उदयस्थानकनेविषे प्रत्येके अष्टावीशनी सत्ता होय. एम त्रण सत्तास्थानक होय.

तथा मिथे सत्तरनो बंध ठे, तिहां सात, आठ, नव, ए त्रण उदयस्थानकें प्रत्येकें अष्टावीश, सत्तावीश अने चोवीश, ए त्रण सत्ता गणतां नव सत्तास्थानक होय.

अविरतियें सत्तरनो बंध ठे, तिहां ठ, सात, आठ अने नव, ए चार उदयस्थानक होय. तिहां ठने उदयें अष्टावीश, चोवीश अने एकवीश, ए त्रण सत्तास्थानक होय, तथा सात अने आठ, ए वे उदयें प्रत्येकें अष्टावीश, चोवीश, त्रेवीश, वावीश अने एकवीश, ए पांच पांच सत्तास्थानक होय, तथा नवने उदयें एकवीश विना वाकीनां चार सत्तास्थानक होय. एवं शरवाले सत्तर सत्तास्थानक होय.

देशविरतियें तेरनो बंध ठे, तिहां पांच, ठ, सात अने आठ, ए चार उदयस्थानक होय. तिहां पांचने उदयें अष्टावीश, चोवीश अने एकवीश, ए त्रण सत्ता होय. तथा ठने उदयें अष्टावीश, चोवीश, त्रेवीश, वावीश अने एकवीश, ए पांच सत्ता. तेमज सातने उदयें पण एज पांच सत्तानां स्थानक होय, तथा आठने उदयें एकवीश विना शेष चार सत्ता होय. एम सर्व थइ सत्तर सत्तानां स्थानक होय.

प्रमत्ते नवनो बंध, तिहां चार, पांच, ठ अने सात, ए चार उदयस्थानक होय, तिहां चारने उदयें अष्टावीश, चोवीश अने एकवीश, ए त्रण सत्ता होय; पांच अने ठने उदयें अष्टावीश, चोवीश त्रेवीश, वावीश अने एकवीश, ए पांच सत्ता प्रत्येकें होय; अने सातने उदयें एकवीश विना चार सत्ता होय. एम सर्व थइ सत्तर सत्तास्थानक होय. तेबीज रीतें अप्रमत्ते पण एज सत्तर सत्तास्थानक जाणवां.

तथा अपूर्वकरणे नवनो बंध ठे, तिहां चार, पांच अने ठ, ए त्रणे उदयस्थानकें प्रत्येकें अष्टावीश, चोवीश अने एकवीश, ए त्रण सत्ता गणतां नव सत्ता होय.

अनिवृत्तियें पांच, चार, त्रण, वे अने एक, ए पांच बंधस्थानक होय. तिहां पांचने बंधें, वेने उदयें, अष्टावीश, चोवीश, एकवीश, तेर, चार अने अगीआर, ए ठ सत्तास्थानक होय. तथा चारने बंधें, एकने उदयें, अष्टावीश, चोवीश, एकवीश, अगीआर

पांच अने चार, ए ठ सत्ता होय, तथा त्रणने वंधें, एकने उदयें, अष्टावीश, चोवीश, एकवीश, चार अने त्रण, ए पांच सत्ता होय. तथा वेने वंधें, एकने उदयें, अष्टावीश, चोवीश, एकवीश, त्रण अने वे, ए पांच सत्ता होय. तथा एकने वंधें, एकने उदयें, अष्टावीश, चोवीश, एकवीश, वे अने एक, ए पांच सत्ता होय. एवं सर्व मली पांच वंधस्थानकें अइने शरवाले सत्तावीश सत्तास्थानक होय.

सूक्ष्मसंपरायें वंध विना एकने उदयें अष्टावीश, चोवीश, एकवीश अने एक, ए चार सत्तास्थानक होय, तथा उपशांतमोहें वंधोदय विना अष्टावीश, चोवीश अने एकवीश, ए त्रण सत्तास्थानक होय. एम सर्व गुणठाणे सर्व मली (१३३) मोहनीधनां सत्तास्थानक होय. एतुं स्वरूप सर्व पूर्वे जाव्युं ठे. इति समुच्चयार्थः ॥ ५७ ॥

॥ अथ नामकर्मणि वंधस्थानादीन्याह ॥ ह्वे चौद गुणठाणे नामकर्मना वंधोदय सत्तास्थानक अने जांगाकहे ठे. ॥

ठन्नव ठक्क तिग सत, ड्रुगं ड्रुगं तिगड्रुगं तिअठ चउ ॥

ड्रुग ठचउ ड्रुगपण चउ, ड्रुगचउ चऊ पणग एगचउ ॥ ५८ ॥

अर्थ—मिथ्यात्व गुणठाणे ठन्नवठक्क के० ठ वंधस्थानक, नव उदयस्थानक अने ठ सत्तास्थानक होय. वीजे गुणठाणे तिगसतड्रुगं के० त्रण वंधस्थानक, सात उदयस्थानक, अने वे सत्तास्थानक होय. त्रीजे गुणठाणे ड्रुगंतिगड्रुगं के० वे वंधस्थानक, त्रण उदयस्थानक अने वे सत्तास्थानक होय. चौथे गुणठाणे तिअठचउ के० त्रण वंधस्थानक, आठ उदयस्थानक, अने चार सत्तास्थानक होय. पांचमे गुणठाणे ड्रुगठचउ के० वे वंधस्थानक, ठ उदयस्थानक, अने चार सत्तास्थानक होय. ठठे गुणठाणे ड्रुगपणचउ के० वे वंधस्थानक, पांच उदयस्थानक अने चार सत्तास्थानक होय. सातमे गुणठाणे ड्रुगचउचऊ के० वे वंधस्थानक, चार उदयस्थानक अने चार सत्तास्थानक होय. आठमे गुणठाणे पणगएगचउ के० पांच वंधस्थानक, एक उदयस्थानक अने चार सत्तास्थानक होय. इत्यक्षरार्थः ॥ ५८ ॥

ह्वे संवेध कहेठे. तिहां मिथ्यात्व गुणठाणे २३-२५-२६-२८-२९-३०, ए ठ वंधस्थानक ठे. तिहां अपर्याप्ता एकेंद्रिय प्रायोग्य त्रेवीश वांधतां वादर, सूक्ष्म अने प्रत्येक साधारण पदें चार जांगा आय तथा पर्याप्ता एकेंद्रिय प्रायोग्य पच्चीश वांधतां वीश जांगा अने अपर्याप्ता त्रण विकलेंद्रिय तथा पंचेंद्रिय तिर्यंच मनुष्य प्रायोग्य पच्चीश वांधतां, एकेको जांगो सर्व संख्यायें पच्चीशने वंधे पच्चीश जांगा होय. तथा पर्याप्ता एकेंद्रिय प्रायोग्य ठ्वीश वांधतां शोख जांगा, तथा देवगति प्रायोग्य अष्टावीश

वांधतां आठ जांगा, नरकगति प्रायोग्य अष्टावीश वांधतां एक जांगो. एवं नव जांगा अष्टावीशने वंधें होय. तथा पर्याप्त वैदिय, तेंदिय अने चौरिंदिय, प्रायोग्य उंगण-त्रीश वांधतां प्रत्येकें आठ जांगा होय. तथा पर्याप्ता पंचेंदिय तिर्यंच प्रायोग्य उंगणत्रीश वांधतां (४६०८) जांगा तथा पर्याप्ता पंचेंदिय मनुष्य गति प्रायोग्य उंगणत्रीश वांधतां (४६०८) जांगा, सर्व मली उंगणत्रीशने वंधें (६२४०) जांगा थाय. अहीं तीर्थकर सहित देवगति प्रायोग्य उंगणत्रीश प्रकृतिना वंधना जांगा आठ न पामीयें, केमके सम्यक्त्व विना तीर्थकर नामकर्मनो वंध न होय. तथा पर्याप्त वैदिय, तेंदिय अने चौरिंदिय प्रायोग्य त्रीश वांधतां प्रत्येकें आठ, आठ जांगा होय, तथा पंचेंदिय तिर्यंच प्रायोग्य त्रीश वांधतां (४६०८), शरवाले त्रीशने वंधें (४६३२) जांगा थाय. एवं ठ वंधस्थानकें अइने मिथ्यात्व गुणगणे सर्व मली (१३६२६) जांगा होय. अहींआं आहारकद्विक सहित देवगति प्रायोग्य त्रीशना वंधनो जांगो एक तथा जिननाम सहित मनुष्यगति प्रायोग्य त्रीशना वंधना जांगा आठ, एवं नव जांगा न होय. वाकीना जांगा होय.

मिथ्यात्वं २१-२४-२५-२६-२७-२८-२९-३०-३१- ए नव उदयस्थानक होय. तिहां आहारकसंयत, वैक्रियसंयत अने केवली, एटला मिथ्यात्वं न होय. माटें ते संबंधी जांगा अहीं न कहेवा. शेषसर्व ४१-४२-३३-६००-३१-११९९-१७८१-२९१४-११६४-शरवाले (७७७३) जांगा होय, एटले नव उदयस्थानकना जांगा (७७९१) पूर्वे सामान्यादेशें जाव्या ठे, ते मध्येंथी केवलीना आठ, आहारकसाधुना सात, अने उद्योत सहित वैक्रियमनुष्यना त्रण जांगा, उंगणत्रीश, त्रीश, अने एकत्रीश, ए त्रण उदयनो एकेको जांगो उद्योत सहित वैक्रियसाधुने तथा देवताने होय. तेमां देव-ताने उत्तरवैक्रियना जांगा जूदा नथी लेखव्या अने साधु तो ठठे, सातमे गुणगणे होय, पण मिथ्यात्वं न होय. माटें ए अटार उदय जांगा टाली वाकी (७७७३) उदयस्थानकना जांगा सर्व जीवनी अपेक्षायें होय, ते सर्व पूर्वे कख्या ठे. तिहांथी जोइलेवा.

हवे मिथ्यात्वं ठ सत्तास्थानक होय, ते कहे ठे. तिहां वाणुनी सत्ता चारे गतिना मिथ्यात्वी जीवने होय तथा जेवारें कोइएक वेदक सम्यक्दृष्टि जीवें पूर्वे नरकायु वांध्युं ठे तेमाटें ते अंत समय सम्यक्त्व वमीने नरकें जाय तेने अंतरमुहूर्त्त पर्यंत नेव्याशीनी सत्ता होय तथा अंतरमुहूर्त्त पठी ते वली सम्यक्त्व पामे. अहीं आहारक-चतुष्क, तथा जिननाम, ए वेहुनी समकालें नरकमांहे सत्ता न होय, तेजणी ज्याणुं सत्ता-स्थानक नरक मांहे न होय, तथा अट्याशीनी सत्ता पण चारे गतिना मिथ्यात्वी जीवने होय, तथा व्याशीनुं सत्तास्थानक, एकेंदियने विपे देवगति प्रायोग्य अथवा नरकगति

प्रायोग्य उवेद्वये थके पामीयें तथा एंशीनुं सत्तास्थानक तो ज्याणु मध्येंथी तीर्थकरनाम, आहारकचतुष्क, वैक्रियपद्क, नरकद्विक, ए तेर प्रकृति उवेले थके एकेंद्रिय मध्यें पामीयें, तेवार पठी ते एकेंद्रिय मध्येंथी निकलीने विकलेंद्रिय तथा पंचेंद्रियतिर्यंच मनुष्यमांहे अवतरी पर्यातो थया पठी पण अंतरमुहूर्त लगें तेमांहे एंशीनुं सत्तास्थानक पामीयें थने ते अंतरमुहूर्त वीत्या पठी अवश्य वैक्रीयादिकनो बंध होय, तेमाटे. तथा ते एंशीमांहेथी वली मनुष्यगति थने मनुष्यानुपूर्वी उवेले थके तेउ वाउ मध्यें अछोत्तेरनी सत्ता पामीयें थथवा तेउ वाउ मध्येंथी आवेला विकलेंद्रिय तथा पंचेंद्रियतिर्यंच तेमध्ये पण अछोत्तेरनुं सत्तास्थानक अंतरमुहूर्त लगें पामीयें थने पर्याता थया पठी अवश्य मनुष्यद्विक वांधे, माटे तिहां अछोत्तेरनी सत्ता न होय. एम सामान्यें बंध, उदय थने सत्तानां स्थानक मिथ्यात्व गुणवाणे कक्षां.

ह्वे सत्ता संवेधें जांगा कहे ठे. तिहां मिथ्यात्वोने अपर्याता एकेंद्रिय प्रायोग्य त्रेवीश पांधतां सय नवे उदयस्थानक संज्ञवे पण तेमध्ये पच्चीशने उदयें देवताना जांगा थाठ थने नारकीनो जांगो एक, एवं नव तथा सत्तावीशने उदयें देवताना थाठ तथा नारकीनो एक तथा अछावीशने उदयें देवताना शोल थने नारकीनो एक, तेउसाज वली उगणत्रीशना उदयना पण खेवा. तथा त्रीशने उदयें देवताना थाठ, एयं शाठ जांगा त्रेवीशना बंधें न होय, जेजणी नारकी तो एकेंद्रियमांहे जाय नही थने देवता पण अपर्याता एकेंद्रियमध्ये न जाय तेमाटे तेना शाठ जांगा टाडी पाकी यस्त उदयना (७७१३) उदय जांगा त्रेवीशने बंधें होय, तिहां वाणु, अठ्याशी, ठ्याशी, एंशी थने अछोत्तेर, ए पांच सत्तास्थानक तो एकवीश, चोवीश, पच्चीश थने ठवीश, ए चार उदयस्थानकें प्रत्येकें होय. तिहां पच्चीशने उदयें तेउ वाउना जे उदयें सात जांगा ठे, तिहां अछोत्तेरनी सत्ता, परंतु बीजे जांगे न होय. थने ठवीशना उदयें मनुष्यना जांगा विना वाकी (३११) जांगे तेउ वाउमांहेथी आव्या होय, तेनी थपेक्षायें अछोत्तेरनी सत्ता होय, बीजे जांगे न होय. तथा बीजा सत्तावीश, अछावीश, उगणत्रीश, त्रीश थने एकत्रीश, ए पांच उदयें अछोत्तेर विना वाकीना चार चार मनास्थानक होय. एम शरवाले त्रेवीशने बंधें चाखीश सत्तास्थानक होय. एमज पच्चीशने बंधें पण चाखीश थने ठवीशने बंधें पण चाखीश सत्तास्थानक होय एउ एउकुं विशेष जे पर्यात एकेंद्रिय प्रायोग्य पर्याशने बंधें थापणे उदयें देवताना एउ उदय जांगा होय, तेथी ७७१८ उदय जांगे ए वे थंथ्यमानक होय. थने नारकीना पांच उदय जांगा अर्द्धांथां न होय पण देवता जे एकेंद्रिय प्रायोग्य पर्याश

प्रकृतिनो बंधे करे तिहां वादर प्रत्येक पर्याप्त प्रायोग्य आठ जांगा बांधे. वाकी वार जांगा न बांधे, केमके सूक्ष्म साधारण अपर्याप्ता मध्यं देवताने उपजतुं नथी ते माटे.

अष्टावीशने बंधें मिथ्यात्वीने त्रीश अने एकत्रीश, ए वे उदयस्थानक होय. तिहां त्रीशतुं पंचेंद्रिय तिर्यंच तथा मनुष्यने होय अने एकत्रीशतुं पंचेंद्रिय तिर्यंचने होय. त्रीशने उदयें पंचेंद्रिय तिर्यंच अने मनुष्यने देवगति प्रायोग्य तथा नरकगति प्रायोग्य अष्टावीशनो बंध होय. वाकी विकलेंद्रियना त्रीश जांगा उदयना न होय. ए वे उदयें षड् (४०४८) जांगे अष्टावीशनो बंध होय. तिहां त्रीशने उदयें वाणु, नेव्याशी, अष्ट्याशी अने ठ्याशी, ए चार सत्ता होय, अने एकत्रीशने उदयें नेव्याशीनी सत्ता न होय, तीर्थकर सहित नेव्याशीनी सत्ता, तिर्यंचने विषे न पामीयें, तेथी त्रण सत्ता होय, तथा त्रीशने उदयें पण जे वेदकसम्यक्त्व वमी, जिननाम सहित मिथ्यात्वं गयो, तेने नरक प्रायोग्य अष्टावीश बांधतां पण नेव्याशीनी सत्ता होय. एम अष्टावीशने बंधें सात सत्तानां स्थानक जाणवां.

देवगति प्रायोग्य विना बीजा मनुष्य, तिर्यंचगति प्रायोग्य उगणत्रीशने बंधें बीश, नव अने आठ, ए त्रण विना बीजां सर्व उदयस्थानक होय. तथा वाणु, नेव्याशी, अष्ट्याशी, ठ्याशी, एंशी अने अष्टोत्तेर, ए ठ सत्तास्थानक होय. तिहां एकवीशने उदयें ठ सत्ता होय, ते कहे ठे. जिननाम बांधी सम्यक्त्व वमीने नरकें जाय तेनी वच्चें एकवीशनो उदय होय, तिहां नेव्याशीनी सत्ता होय. तथा वाणु अने अष्ट्याशी, ए वे सत्तास्थानक चतुर्गतिना जीवने विग्रहगतियें एकवीशने उदयें होय, तथा ठ्याशी अने एंशी, ए वे सत्ता, देव, नारकी विना बीजा जीवोने होय. अने अष्टोत्तेरनी सत्ता देव, नारकी तथा मनुष्य विना बीजा जीवोने होय. एम एकवीशने उदयें ठ सत्तास्थानक होय तथा चोवीशने उदयें एक नेव्याशी विना वाकीनां पांच सत्तास्थानक, एकेंद्रियने होय. बीजा जीवोने ए उदय न होय तथा पच्चीशने उदयें ठ सत्तास्थानक होय, तथा ठ-वीशने उदयें नेव्याशीनी सत्ता विना वाकी पांच सत्ता होय, जेजणी नेव्याशीनी सत्ता नारकीने होय तेने तो ठवीशतुं उदयस्थानकज नथी तथा सत्तावीशने उदयें अष्टोत्तेर विना पांच सत्ता होय, ते एकवीशना उदयनी परें जाववां. जेजणी तेठ वाउने सत्तावीशनो उदय नथी, वाकी एकेंद्रियादिकने पण पर्याप्तावस्थायें ए उदय होय, तेणे ते मनुष्यद्रिक अत्रश्य बांधे, माटें अष्टोत्तेरनी सत्ता अहीं ए उदयमां नथी तथा अष्टावीशने उदयें पांच सत्ता होय तेमध्ये ठ्याशीनी सत्ता विकलेंद्रिय तथा पंचेंद्रिय तिर्यंच मनुष्यनी अपेक्षायें लेवी अने बीजां सत्तास्थान पूर्वली परें जाववां तथा उगणत्रीशने उदयें पण एज पांच सत्ता पूर्वली परें जाववी तथा त्रीश-

ने उदयें नेव्याशी विना, बाकी तेहीज चार सत्ता, वीकलेंद्रिय अने तिर्यंच मनुष्यती अपेक्षायें होय, अने नेव्याशीनी सत्ता तो जिननाम वांधी सम्यक्त्व वमी नरकें जाता एवा मिथ्यात्वी नारकीने होय. तिहां तो त्रीशतुं उदयस्थानक न होय, तथा तेहीज चार सत्तास्थानक एकत्रीशने उदयें पण मनुष्य विना बीजा जीवोने होय जे ज्ञणी एकत्रीशनो उदय, सामान्यमनुष्यने नधी, केवलीने ठे. एम सर्वे थइ उगण-त्रीशने वंधें (४५) सत्ता होय.

देवगति प्रायोग्य त्रीशना वंध विना विकलेंद्रिय तथा पंचेंद्रिय प्रायोग्य त्रीशने वंधें सामान्यें वीश, आठ अने नव, ए त्रण उदयस्थानक विना बाकीनां नव उदय-स्थानक होय, तिहां नेव्याशी विना पांच सत्ता होय जेज्ञणी तिर्यंचगति मध्यें जिन-नामनी सत्ता न होय. तिहां एकत्रीश, चोवीश, पचीश, अने ठवीश, ए चार उदयें पांच पांच सत्तास्थानक होय अने बीजा पांच उदयें अष्टोत्तर विना चार चार सत्ता-स्थानक होय. एथें नव उदयें थइ चाळीश सत्ता होय. अर्हीथां नेव्याशीतुं सत्तास्था-न तो देवगति प्रायोग्य आहारकद्विक सहित त्रीशने वंधें अने जिननाम सहित मनुष्य प्रायोग्य त्रीशने वंधें होय, ए वेहु मिथ्यात्वी न वंधे. एटले ए मिथ्यात्व गुण-गाणे उ वंधस्थानकें नव उदयें थइ वसें ने चार सत्तास्थानक होय.

एथे साम्नादने वंधस्थानक कहे ठे. सास्त्रादनें वर्त्ततां अष्टावीश, उगणत्रीश अने त्रीश, ए त्रण वंधस्थानक होय. देवगति प्रायोग्य अष्टावीशना आठ तांगा सास्त्रादने वंधाय, तेना वंधनार पंचेंद्रिय तिर्यंच तथा मनुष्य होय अने नरक प्रायोग्य अष्टावी-शनो वंध ना मिथ्यात्व प्रत्युत्त ठे तेजणी सास्त्रादने न वंधाय तथा पंचेंद्रियति-र्यंच प्रायोग्य अने मनुष्य प्रायोग्य उगणत्रीश प्रकृति वंधना तांगा (६४००) ना वंध, एकेंद्रिय, विकलेंद्रिय तथा तिर्यंच, मनुष्य, देवता, नरकीने सास्त्रादने होय तिहां हुं. संन्यान अने वेवहु संवयण न वंधाय, तेथी पांच संघयण अने पांच संन्यान तथा मत युगधना विकल्पें करी यत्रीशसें तांगा प्रत्येकें मनुष्य तिर्यंचगति प्रायोग्य उगणत्रीशना वंधें होय. ए वेहुना मली (६४००) तांगा होय. तथा पुर्वे काले जे एकेंद्रियादिकने साम्नादने उद्योत सहित त्रीशनो वंध पंचेंद्रिय तिर्यंच प्रायोग्य करे, तिहां (३२००) होय. ते पुर्वे विस्तारें कया ठे, तिहांथी रामत्री खरा. नरवासे त्रणे वंधस्थानकें थइने तांगा (९६००) होय.

साम्नादनें एकत्रीश, चोवीश, पचीश, ठवीश, उगणत्रीश, त्रीश अने एकत्रीश, ए सत्ता उदयस्थानक होय. तिहां नाकी विना त्रणे गतिना जीवनी अपेक्षायें एकत्रीशनो उदय. वे गतिने विनासें वाटें वदेनां जीवने होय. तिहां उदय तांगा यत्रीश होय.

ते केवी रीतें? तोके एकवीशने उदयें सर्व मली वेंतालीश जांगा कहा ठे तेमध्ये सात अपर्याप्ताना, एक सूक्ष्म पर्याप्तानो, एक नारकीनो अने एक केवलीनो, एवं दश जांगा साखादने न होय, शेष वत्रीश जांगा होय. तथा चोवीशनो उदय तो एकेंद्रियने उत्पन्न मात्रने होय. अहींआं पण, वादर पर्याप्ताने यश अयशना विकल्पें वे जांगा साखादने लाजे, वाकी सूक्ष्म सांधारणवाला जांगा न होय, अने वैक्रियवालो जांगो तेउ वाउने होय, ते पण तिहां साखादने न होय. तेजणी ते पण न लेवो. तथा पच्चीशनो उदय तो देवतामांहे उत्पन्न मात्रनेज होय, अने कोइएकने न पण होय. तिहां देवताना आठ जांगा सुजग, दुर्जग, आदेय, अनादेय, अयश, यशें उपजे तथा ठवीशनो उदय तो विकलेंद्रिय, पंचेंद्रिय तिर्यंच, मनुष्यमांहे उत्पन्न मात्रनेज होय. तिहां अपर्याप्तानो एकेको जांगो टालीने विकलेंद्रिय पर्याप्ताना ठ, पंचेंद्रिय तिर्यचना (१०८), मनुष्यना (१०८), एवं (५०१) जांगा, ठवीशने उदयें होय. तथा सत्तावीश अने अष्टावीशनो उदय तो साखादने होयज नहीं, केमके ए वे उदयस्थानक तो उपना पठी अंतरमुहूर्त्त गया पठी होय ठे, अने साखादन तो ठ आबली माठेरी लगेंज होय, ते माटें ते न होय. तथा उंगणत्रीशनो उदय तो देव, नारकीने पर्याप्तावस्यायें प्रथम प्राप्त सम्यक्त्वथकी पन्ताने पामीयें, तिहां देवताना आठ अने नारकीनो एक, एवं नव जांगा होय. तथा त्रीशनो उदय तो पंचेंद्रिय तिर्यंच, मनुष्यने सर्व पर्याप्ति पूरी कस्या पठी औपशमिक सम्यक्त्वथी पन्तां होय. तथा उत्तर वैक्रियें वर्त्ततां देवताने उद्योतना उदयें होय. तिहां मनुष्य अने तिर्यचना प्रत्येकें प्रत्येकें (११५१) जांगा लेवा तथा देवताना आठ जांगा लेवा, एम सर्व मली (१३११) उदय जांगा होय. तथा एकत्रीशनो उदय पंचेंद्रिय तिर्यंच पर्याप्ताने प्रथम सम्यक्त्व वमतानें होय. तिहां जांगा (११५१) होय. एम शरवावे सात उदयना यइ साखादने उदय जांगा (४०९९) होय.

साखादने सत्तास्थानक वाणु अने अठ्याशी, ए वे होय. तिहां आहारकचतुष्क वांधी उपशमश्रेणीधी पन्तां साखादन गुणठाणुं पामे, तेने वाणुं सत्तास्थानक होय अने अठ्याशीनी सत्ता तो चारे गतिना साखादनीने होय.

हवे संवेध कहे ठे. अष्टावीशने वंधें साखादने त्रीश अने एकत्रीश, ए वे उदयस्थानक होय. जेजणी देवगति प्रायोग्य अष्टावीश प्रकृति, करण अपर्याप्तो न वांधे तेमाटें वीजां उदयस्थानक एने न होय. तिहां मनुष्य वंधकनी अपेक्षायें त्रीशने उदयें वाणु अने अठ्याशी, ए वे सत्तास्थानक होय. अने तिर्यचने उपशमश्रेणी न होय, माटे उपशमश्रेणीधी पडवाने अजावें वाणुनी सत्ता न होय, एक अठ्याशीनीज.

होय. तथा तिर्यंच, मनुष्य प्रायोग्य उगणत्रीश वांधतां, सास्त्रादनीने साते उदयस्थानक होय. तिहां पोतेपोताने उदयस्थानकें एकेकुं अष्टधाशीनुं सत्तास्थानक होय, तथा मनुष्यने त्रीशने उदयें वर्त्तताने वाणु अने अष्टधाशी, ए वे सत्तास्थानक होय, शेष सर्वने एकज अष्टधाशीनुं होय. तथा एम त्रीशना वंधकने पण संवेध कहेवो. सर्व मली सास्त्रादनें अठार सत्तास्थानक होय.

हवे मिश्रगुणगणणे नामकर्मना अष्टावीश अने उगणत्रीश, ए वे वंधस्थानक होय. तिहां मिश्रदृष्टि तिर्यंच, मनुष्यने देवगति प्रायोग्य अष्टावीशानो वंध होय, तिहां जांगा आठ होय, अने मनुष्य प्रायोग्य उगणत्रीशानो वंध मिश्रदृष्टि देव, नारकीने होय. तिहां स्थिर, अस्थिर, शुच, अशुच, यश, अयशने विकल्पें जांगा आठ पामीयें, वीजा जे ठ संस्थानादिकना विकल्पें जांगा उपजे, ते अहींथां न होय, एम आगळे गुणगणणे पण जाणवुं. शरवाले वंध जांगा शोल होय.

मिश्रें उगणत्रीश, त्रीश अने एकत्रीश, ए त्रण उदयस्थानक होय, तिहां उगणत्रीशने उदयें देवना जांगा आठ अने नारकीनो एक, एवं नव जांगा होय. तथा त्रीशने उदयें पंचेंद्रिय तिर्यंचना उदय जांगा (१७२८), मनुष्यना (११५२), एवं (२०००) त्रीशने उदयें उदय जांगा होय. तथा एकत्रीशनुं उदयस्थानक, पंचेंद्रिय तिर्यंचने होय, तिहां जांगा (११५१). सर्व यद् मिश्रगुणगणणे उदयजांगा (४०४१) होय. अहींथां सत्तास्थानक वाणु अने अठ्याशी, ए वे होय.

हवे संवेध खले ठे. अष्टावीशने वंधें मिश्रदृष्टिने त्रीश अने एकत्रीश, ए वे उदयस्थानक होय. तेने विपे प्रत्येकें वाणु अने अष्टधाशी, ए वे सत्तास्थानक होय, तथा उगणत्रीशाना वंधकने एकज उगणत्रीशनुं उदयस्थानक होय, तिहां पण तेहीज वे सत्तास्थानक जाणवां. सर्व मली मिश्रगुणगणणे ठ सत्तास्थानक होय.

अविरति गुणगणणे अष्टावीश, उगणत्रीश अने त्रीश, ए त्रण वंधस्थानक होय. तिहां तिर्यंच, मनुष्यने चोथे गुणगणणे देव प्रायोग्य वांधतां अष्टावीशानो वंध होय. तिहां जांगा आठ, तथा मनुष्यने देवगति प्रायोग्य जिननाम सहित वांधतां उगणत्रीशानो वंध होय. अहींथां पण आठ जांगा तथा देवता अने नारकीने चोथे गुणगणणे मनुष्यगति प्रायोग्य उगणत्रीश वांधतां जांगा आठ तथा देव नारकीने सम्यक्त्व प्रत्ये जिननाम सहित मनुष्य प्रायोग्य त्रीश वांधतां पण जांगा आठ होय, एवं वंधजांगा वत्रीश यथा. अहींथां अविरति सम्यक्दृष्टि जीव अपर्याप्ता मय्यें न उपजे माटे अपर्याप्तानो एक जांगो टाळीयें, वाकी आठ जांगा सेवा.

अविरति गुणगणणे एकत्रीश, पचीश, ठवीश, सत्तावीश, अष्टावीश, उगणत्रीश

त्रीश अने एकत्रीश, ए आठ उदयस्थानक होय. तिहां एकवीशने उदयें देवताना उदय चांगा आठ, मनुष्यना आठ, पंचेंद्रियतिर्यचना आठ लेवा. केम के अविरति सम्यक्दृष्टि अपर्याप्तामध्ये न उपजे, माटें अपर्याप्तानो चांगो टाळी शेष आठ आठ चांगा लेवा तथा नारकीनो एक, एवं पच्चीश उदय चांगा होय. ए द्वायिक सम्यक्दृष्टि पूर्ववद्वायुवालो चारे गतिने विपे उपजे पण ते अपर्याप्ता मध्ये न उपजे, तेनी अपेक्षायें एकवीशानो उदय लेवो. पच्चीश तथा सत्तावीशानो उदय, देव अने नारकीने तथा वैक्रिय तिर्यच मनुष्यने होय. तिहां नारकी द्वायिक तथा वेदक सम्यक्दृष्टि जाणवा अने देवता त्रिविध सम्यक्त्वी होय, एम चूर्णिमध्ये कळुं ठे. तथा ठवीशानो उदय, पंचेंद्रियतिर्यच मनुष्य द्वायिक तथा वेदक सम्यक्दृष्टिने होय जेनणी उपशम सम्यक्दृष्टि तो तिर्यच मनुष्य मध्ये न उपजे, तेमांहे पण वेदक सम्यक्दृष्टि तो मोहनीयनी वावीश प्रकृतिनी सत्तावालो ज होय तथा अष्टावीश अने उंगणत्रीश, ए वे उदय नारकी, तिर्यच अने देवताने होय तथा त्रीशानो उदय एक नारकी विना वीजी त्रणे गतिमध्ये होय. तथा एकत्रीशानो उदय, पंचेंद्रियतिर्यचने होय. अर्हींच्या सर्वना पोतपोताना उदय चांगा लेवा.

अविरतियें सत्तास्थानक चार होय. तिहां जे अप्रमत्त, तथा अपूर्वकरण गुणवाणे आहारकद्रिक तथा जिननाम सहित देव प्रायोग्य एकत्रीश बांधीने वलतो मरण पामी देव थाय, तेनी अपेक्षायें ज्याणुनी सत्ता जाणवी. तथा आहारक चतुष्क बांधी वली परिणाम परावर्तियें मिथ्यात्व पामी चारगतिमांहेली जावे ते गतिमांहे उपजीने वल। तिहां सम्यक्त्व पामे, तेने वाणुनी सत्ता जाणवी. ए सत्ता, देव, मनुष्यमांहे मिथ्यात्वं गया विना पण होय, माटे अर्हीं लीधी तथा नेट्याशीनी सत्ता तो देव, मनुष्य अने नारकी अविरति सम्यक्दृष्टिने जिननामनो बंध ठे, ते माटें होय, तथा थट्याशीनी सत्ता चारे गतिना सम्यक्दृष्टिने होय.

हवे सत्ता संवेध कहे ठे. अविरति सम्यक्दृष्टि पंचेंद्रिय तिर्यच, मनुष्यने देव प्रायोग्य अष्टावीशने बंधें आठ उदयस्थानक होय. तिहां पच्चीश अने सनाशीशानो उदय, वैक्रिय तिर्यच, मनुष्यने होय. वीजा ठ सानान्यें होय. ते एकेका उदयें वाणु अने अष्टयाशी, ए वे वे सत्तास्थानक होय. एम आठ उदयनां शोख सनास्थानक होय, तथा उंगणत्रीशानो बंध एक देवगति प्रायोग्य, वीजां मनुष्यगति प्रायोग्य होय. तिहां देवगति प्रायोग्य जिननाम सहित उंगणत्रीशाना बंधक मनुष्यज होय. परंतु तिर्यच न होय. तेने एकत्रीशाना उदय विना साते उदयस्थानक होय, केमके ५

प्यने एकत्रीशनो उदय नथी, ते एकेका उदये त्र्याणु अने नेव्याशी, ए वे वे सत्तास्थानक होय. तथा मनुष्यगति प्रायोग्य उगणत्रीशनो वंध, देव, नारकीने होय. तिहां २१-२५-२७-२८-२९-ए पांच उदयस्थानक होय. एकेका उदयें वाणु अने अष्टाशी, ए वे वे सत्ता होय, तथा मनुष्यगति प्रायोग्य जिननाम सहित त्रीशनो वंध पण देव, नारकीने होय. तिहां २१-२५-२७-२८-२९-३०, ए ठ उदयस्थानक होय. तिहां प्रत्येकें त्र्याणु अने नेव्याशी, ए वे वे सत्ता, देवताने होय, अने नारकीने पांच उदयस्थानक होय. तिहां प्रत्येके एकज नेव्याशीनी सत्ता होय, केमके, जिननामनी सत्ता ठतां आहारकनी सत्ता नरकमध्यें न होय ते माटें त्र्याणुनी सत्ता नारकी मध्यें न पाभीयें, अने एकत्रीशने उदयें वे सत्ता होय. सर्व थइ चोपन्न सत्ता थइ.

देशविरति गुणठाणे अष्टावीश अने उगणत्रीश, ए वे वंधस्थानक होय. तिहां मनुष्य अने तिर्यंच, देशविरति, देवगति प्रायोग्य अष्टावीश वांधे, तिहां जांगा आठ. तथा तेहीज जिननाम सहित उगणत्रीश प्रकृति एकला मनुष्य देशविरतिज वांधे पण तिर्यंच न वांधे, तिहां जांगा आठ. सर्व मली जांगा शोल होय.

देशविरतियें सामान्यें २५-२७-२८-२९-३०-३१-ए ठ उदयस्थानक होय. तिहां अष्टावीशने वंधें प्रथमना चार उदय तो वैक्रिय तिर्यंच, मनुष्यने होय, तिहां एकेको जांगो करतां चार जांगा थया तथा अष्टावीश, उगणत्रीश, ए वे उदय सामन्या तिर्यंच, मनुष्यने तथा वैक्रियने पण होय. तिहां उदय जांगा ठ तथा त्रीशनो उदय तिर्यंच, मनुष्यने, तिहां ठ संघयण, ठ संस्थानना विकल्पें जांगा ठत्रीश, ते सुखर दुःखरें बहोत्तर, ते शुजाशुच खगतियें (१४४), प्रत्येकें एकेका उदयें होय. अहींआं दौर्भाग्य, अनादेय अने अयशःकीर्त्तिनो उदय गुण प्रत्यय जणी न होय तेथी तेना विकल्पना जांगा न होय, तथा वैक्रिय तिर्यंचनो उदय जांगो एक, मली (२०९) जांगा थाय. तथा एकत्रीशनो उदय तिर्यंचने होय. तिहां जांगा (१४४) एम शरवाले (४४३) अष्टावीशने वंधें उदय जांगा होय. तथा उगणत्रीशने वंधें मनुष्यने २५-२७-२८-२९-३०, ए पांच उदयस्थानक होय. तिहां प्रथमनां चार उदयस्थानक वैक्रियनां ठे, तेनो जांगो एकेक तथा त्रीशना उदयजांगां (१४४) मली (१४८) जांगा थाय. शरवाले (५९१) जांगा थाय.

देशविरतिये ९३-९२-८९-८८, ए चार सत्तास्थानक होय. तिहां जे अप्रमत्त, अपूर्वकरणवालो तीर्थंकर तथा आहारक वांधीने पडे, ते परिणामे देशविरति थाय तेने त्र्याणुनी सत्ता होय. शेषनी जावना अविरतिनी पेरें जाणवी.

हवे संवेध कहे ठे. देशविरति मनुष्यने अष्टावीशने वंधें पच्चीश, सत्तावीश,

अष्टात्रीश, उगणत्रीश अने त्रीश, ए पांच उदयस्थानक होय. तिहां प्रत्येकें वाणु अने अष्टाशी, ए वे वे सत्ता होय. तेम तिर्यंचने पण एकत्रीश सहित ठ उदयें वे वे सत्ता होय. तथा उगणत्रीशनो वंध देशविरति मनुष्यनेज होय. तिहां पच्चीशधी त्रीशवालां तेहीज पूर्वलां पांच उदयस्थान लेवां. तिहां त्र्याणु अने नेव्याशी, ए वे वे सत्तास्थानक होय. सर्व थइ देशविरतियें वावीश सत्ता होय.

ह्वे प्रमत्तें वंधादिक संवेध कहे ठे. प्रमत्त साधुने अष्टात्रीश, उगणत्रीश, ए वे वंधस्थानक देशविरति मनुष्यनी पेरें जाववां. तिहा प्रत्येक वंधें मनुष्यना जांगा आठ आठ लेतां शोल जांगा थाय तथा १५-२७-३८-३९-३०, ए पांच पांच उदय-स्थानक होय. तिहां प्रथमना चार उदय तो आहारक अने वैक्रिय शरीर करनारा साधुनी अपेक्षायें लेवा. तिहां पच्चीश अने सत्तात्रीशना उदयें वे वे जांगा तथा अष्टावीश अने उगणत्रीशना उदयें चार चार जांगा अने त्रीशनो उदय, सहज मनुष्यने होय. तिहां जांगा वे आहारक वैक्रियना अने (१४४) सहजना मलीने (१४६), एम सर्व मली एकेका वंधस्थानकें (१५८) जांगा करतां (३१६) उदय जांगा थाय, तिहां त्र्याणु, वाणु, नेव्याशी अने अष्टाशी, ए चार सत्तास्था-नक होय. ह्वे संवेध देखाडे ठे. अष्टावीशने वंधें पांचे उदये वाणु अने अष्टाशी, ए वे सत्ता होय. तिहां आहारकें वाणुनीज सत्ता होय अने जिननाम सत्तायें ठतां अष्टावीशनो वंध न होय तेमाटे त्र्याणु अने नेव्याशी, ए वे सत्ता उगणत्रीशने वंधें पांचें उदयस्थानकें प्रत्येकें होय, जेजणी उगणत्रीशनो वंध जिननाम वांधतांज होय. एम सर्व थइ वीश सत्तास्थानक प्रमत्तें होय.

ह्वे अप्रमत्तें वंधादिक सत्ता संवेध कहे ठे. अप्रमत्त साधुने अष्टावीश, उगणत्रीश, त्रीश, एकत्रीश, ए चार वंधस्थानक होय, तिहां प्रथमनां वे तो प्रमत्तनी पेरें जाववां तथा आहारकदिक सहित वांधतां अनुक्रमे त्रीश, एकत्रीशनो वंध होय. ए चार वंधस्थानकें प्रत्येकें एकेको जांगो करतां चार वंध जांगा थाय, कैमके अहीं अस्थिर, अशुज, अयशनो वंध अप्रमत्तें नथी माटे. तथा प्रत्येक वंधस्थानकें उगणत्रीश अने त्रीश, ए वे वे उदयस्थानक होय. तिहां जे प्रमत्त थको वैक्रिय तथा आहारक आरंजी अप्रमत्तें आवे तेने उद्योतने उदयें उगणत्रीशनो उदय होय. तथा त्रीशनो उदय सहज होय, तिहां प्रत्येक उदयें एक जांगो वैक्रियनो तथा आहार-कनो, एवं वे उदयें वे जांगा तथा सहज शरीरें अप्रमत्तने त्रीशने उदयें पूर्वे देशविरतिस्याने (१४६) जांगा कला, ते होय. सर्व मली एकेका वंधें उदय जांगा (१४८) होय. शरवाले चार वंधना मलीने (५९१) उदय जांगा होय. तिहां

अष्टात्रीशने वंधें वेहु उदयें प्रत्येकें अष्ट्याशीनी सत्ता होय; अने उगणत्रीशने वंधें वेहु उदयें प्रत्येकें नेव्याशीनी सत्ता होय; तथा त्रीशने वंधें वेहु उदयें प्रत्येकें वाणुर्न सत्ता होय; तथा एकत्रीशना वंधें वेहु उदये प्रत्येकें त्र्याणुनी सत्ता होय. अहींआं तीर्थकर तथा आहारक निश्चें वंधे, तेने एकेकी सत्ता होय. एवं आठ सत्ता थाय हवे अपूर्वकरणे वंधोदय सत्ता संवेध कहे ठे. अपूर्वकरणें अष्टात्रीश, उगणत्रीश त्रीश, एकत्रीश अने एक, ए पांच वंधस्थानक होय. तिहां प्रथमनां चार, अप्रमत्तनी पेरें लेवां, तथा एक यशःकीर्तिनो वंध, ते सातमे जागें देवगति प्रायोग वंधना विष्टेदें होय, तिहां जांगो प्रत्येकें एकेक होय. सर्वे यइ वंधजांगा पांच होय तिहां प्रत्येक वंधस्थानकें एकत्रीशनुंज उदयस्थानक होय. तिहां प्रथम संघयणें संस्थानना विकल्पें ठ जांगा, ते शुजाशुज खगतियें चार अने सुखर दुखर चोवीः जांगा थाय. अने कोइएक आचार्य, पहेला त्रण संघयणे उपशमश्रेणीनो आरं माने ठे. तेना मत्तें व्होत्तेर उदय जांगा होय. शरवाले पांच उदयना (३६०) जांग थाय तथा तिहां प्रथम चार वंधस्थानके त्रीशने उदयें अनुक्रमे अष्ट्याशी, नेव्याशी वाणु अने त्र्याणु, ए एकेक सत्तास्थानक होय, अने एकने वंधें त्रीशने उदयें चारे सत्ता होय. शरवाले आठ सत्तास्थानक होय. ॥ ५७ ॥

एगोग मठ इगोग, मठठ ठउमठ केवल जिणाणं ॥

एगं चउ एगं चउ, अठ चउ उ ठकमुदयंसा ॥ ५८ ॥

अर्थ—नवमे गुणठाणे एगोगमठ के० एक वंधस्थानक, एक उदयस्थानक अने आठ सत्तास्थानक होय. दशमे गुणठाणे इगोगमठ के० एक वंधस्थानक, एक उदयस्थानक अने आठ सत्तास्थानक होय. तथा ठउमठ के० ठउमस्ययतिने उपशांतमोह हीणमोह, अने केवलजिणाणं के० केवली जिन ते सयोगी केवली तथा अयोगी केवली, ए चार गुणठाणावादाने नामकर्मनो वंध न होय. तिहां उपशांतमोहं एगंचउ के० एक उदयस्थानक अने चार सत्तास्थानक होय, तथा हीणमोहं एगंचउ के० एक उदयस्थानक, अने चार सत्तास्थानक होय. सयोगी केवलीने अष्ट्याशी के० आठ उदयस्थानक अने चार सत्तास्थानक होय अने अयोगी केवलीने दुख के० वे उदयस्थानक अने ठ सत्तास्थानक होय, ए रीतें मुदयंसा के० उदय अने अंश एटले सत्ता तेनां स्थानक चार गुणठाणे जाणवां.

हवे अनिष्टिवादर तथा सूक्ष्मसंपरायें वंधादिक कहे ठे. ए वे गुणठाणे एक यशःकीर्तिनो वंध अने त्रीशनो उदय होय. तिहां रूपकने जांगा चोवीश अने ओपशमिकने

त्रण संघयणना विकल्पे जांगा वहाँतेर उदयना जाणवा तथा व्याणु, वाणु, नेव्याशी, अफ्याशी, एंशी, उंगणाएंशी, ठहाँतेर अने पंचोत्तेर, ए आठ सत्तास्थानक होय- तिहां पहेलां चार सत्तास्थानक तो उपशमश्रेणीनी अपेदायें होय तथा कृपकश्रेणीयें पण ज्यांसुधी नामकर्मनी तेर प्रकृति क्षय न थाय, त्यां लगे जाणवां अने तेर प्रकृतिना क्षय पठी ८०-७९-७६-७५- ए चार सत्तास्थानक होय. अहींआं वंधोदयनो जेद नथी ते माटे संवेध नथी देखाड्यो.

उपशांतमोहें वंधने अजावें एकज त्रीश प्रकृतितुं उदयस्थानक ठे. तिहां जांगा चहोत्तेर होय अने व्याणु, वाणु, नेव्याशी अने अठ्याशी, ए चार सत्ता होय.

तथा क्षीणमोहें एकज त्रीशनुं उदयस्थानक ठे. तिहां जांगा चोत्रीश, तिहां पण तीर्थकर नाम सहितने सर्व संस्थानादिक प्रशस्तज होय, ते माटे. तिहां ८०-७६- ए वे सत्ता तीर्थकरने तथा ७९-७५, ए वे सत्ता, अतीर्थकरने, एवं चार सत्ता होय.

सयोगी केवलीने वीश, एकवीश, ठवीश, सत्तावीश, अठ्ठावीश, उंगणत्रीश, त्रीश अने एकत्रीश, ए आठ उदयस्थानकना जांगा ठसें पूवें सामान्यादेशें विचाख्या ठे, तिहांथी जाणवा. अहीं सत्तास्थानक चार क्षीणमोहनी पेरेंज लेवां तथा संवेध चौद जीवस्थानक विचारें संझी पर्यासा छारें कखो ठे, तिहांथी लेवो.

अयोगी गुणठाणे नव अने आठ, ए वे उदय होय, तेना जांगावे अने ८०-७९-७६-७५-९-८-७ ठ सत्ता होय. तिहां तीर्थकरने नवने उदयें ८०-७६-९-९ त्रण सत्ता होय तथा सामान्य केवलीने आठने उदये ७९-७५-८-९ त्रण सत्ता होय. एम चौद गुणठाणे आठ कर्मनो वंध, उदय, सत्ता संवेध देखाड्यो.

॥ अथ मिथ्यात्वस्य त्रयोविंशत्यादिक वंधस्थानपटके क्रमेण जंगप्ररूपिकां जाप्यगा-
यामाह ॥ इवे मिथ्यात्वगुणठाणानां जे त्रेवीशादिक ठ वंधस्थानक ठे, तेने विपे
अनुक्रमें केटला वंधना जांगा उपजे, ते प्ररूपवाने जाप्यगाथा कडे ठे. ॥

चउ पणवीसा सोलस, नव चत्तालासयाय वाणुउइ ॥

वत्ती सुत्तर वाया, दसया मित्रस्स वंध विद्दी ॥ ६० ॥

अर्थ-त्रेवीशने वंधस्थानकें चउ के० चार जांगा, पचीशने वंधे पणवीसा के० पचीश जांगा, ठवीशने वंधे सोलस के० सोल जांगा, अठ्ठावीशने वंधें नव के० नव जांगा, उंगणत्रीशने वंधें चत्तालासयायवाणुउइ के० वाणुने ने चालीश जांगा, त्रीशने वंधें वत्तीसुत्तरवायादसया के० ठेंतालीशसेने वत्रीश जांगा उपजे, ए मित्रस्सबंधविद्दी

के० मिथ्यात्वगुणगणे ठ वंधस्थानकें यज्ञे (१३७२६) जांगा होय. एनी जावना पूर्वे कही ठे त्यांथी जाणवी. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ६० ॥

॥ अथ सास्त्रादनेऽष्टाविंशत्यादि वंधस्थानत्रयजंगप्ररूपकानाप्यगाथामाह ॥

॥ ह्वे सास्त्रादन गुणगणानां जे अष्टावीशादिक त्रण वंधस्थानक ठे, तेने विषे वंधना केटला जांगा उपजे, ते प्ररूपवाने नाप्यगाथा कहे ठे. ॥

अठ सया चउसठी, वत्तीस सयाइ सासणे जेआ ॥

अष्टावीसाईसु, सद्याणछाहिअ ठन्नउइ ॥ ६१ ॥

अर्थ—अष्टावीशने वंधें अठ के० आठ जांगा अने उंगणत्रीशने वंधे सयाचउसठी के० चोशठसें जांगा, त्रीशने वंधें वत्तीससयाइ के० वत्रीशसें जांगा, ए रीतें सासणे जेआ के० सास्त्रादन गुणगणे जांगा उपजे. अष्टावीसाईसु के० अष्टावीशादिक त्रण वंधस्थानकें यज्ञे सद्याणछाहिअठन्नउइ के० सर्व मळी ठन्नसें ने आठ जांगा उपजे, तेनी जावना पूर्वे कही ठे अने मिश्रादिक गुणगणे तो वंधस्थानकना जांगा थोडा ठे तेमाटें ते पूर्वे कला ठे, तेम जाणवा.

॥ अथ मिथ्यात्वसत्केकविंशत्याद्युदयस्थानके जंगप्ररूपिका गाथा ॥ ह्वे मिथ्यात्वगुणगणे एकवीश यादे देइने नव उदयस्थानकें जांगा प्ररूपवा गाथा कहे ठे. ॥

एगचत्तिगार वत्ति, स ठसय इगतिसिगार नव नउइ ॥

सत्तरिगंसिगुत्तिस, चउद इगार चउसठि मिह्युदया ॥ ६२ ॥

अर्थ—एकवीशने उदयें एगवत्त के० एकताळीश जांगा, चोवीशने उदयस्थानकें इगार के० अग्नीथार नांगा, पचीशने उदयें वत्तीस के० वत्रीश जांगा, ठीशने उदयें ठसय के० ठसें जांगा, सत्तावीशने उदयें इगतिस के० एकत्रीश जांगा, अष्टावीशने उदयें इगारनवनउइ के० अग्नीथारसें ने नवाणु जांगा, उंगणत्रीशने उदयें सत्तरिगंसि के० सत्तरसें ने एक्याशी जांगा उपजे. त्रीशने उदयें इगुत्तिसचउद के० उंगणत्रीशने ने चोद जांगा, एकत्रीशने उदयस्थानके इगारचउसठी के० अग्नीथारसें ने चोशठ जांगा उपजे, मिश्रुदया के० मिथ्यात्वगुणगणे ए नव उदयस्थानकें यज्ञे (७७३३) जांगा होय. ॥ ६२ ॥

॥ अथ सास्त्रादनेकविंशत्याद्युदयस्थानसत्तकजंगप्ररूपिकानाप्यगाथामाह ॥

॥ ह्वे सास्त्रादने एकवीशादिसात उदयस्थानकें जांगा प्ररूपवा नाप्यगाथा कहे ठे. ॥

वत्तीम छुनि अठय, वासीइ सयाय पंच नव उदया ॥

वागद्दिआ नेवीसं, वावन्निकार ससयाय ॥ ६३ ॥

अर्थ- एकवीशने उदयें वत्तीस के० वत्रीश जांगा, तिहां आठ मनुष्यना, ठ विक-
लेंड्रियना, आठ देवताना, आठ तिर्यचना, वे एकेंड्रियना. चोवीशने उदयें छुन्निके०
वे जागा तिर्यचना जाणवा. तथा पच्चीशने उदयें अठ्ठ के० आठ जांगा देवताना होय,
ठवीशने उदयें वासीइसयायपंच के० पांचसें ने व्याशी जांगा होय. तिहां (१७७) मनु-
ष्यना, (१७७) तिर्यचना, ठ विकलेंड्रियना; उगणत्रीशनें उदयें नवउदया के० नव
उदय जांगा होय, तेमध्ये आठ देवताना, एक नारकीनो जाणवो. त्रीशने उदयें वार-
हिआतेवीसं के० त्रेवीशसें ने वार जांगा, तेमध्ये (११५१) मनुष्यना, (११५१) तिर्य-
चना, आठ देवताना जाणवा. एकत्रीशने उदयें वावन्निकारससयाय के० अगीआर-
सें ने वावन जांगा तिर्यचना होय. सर्व मली साते उदयस्थानके थइने (४०७७)
उदयजांगा थाय. एनी जावना पूर्ववत्. अने मिश्रादिक गुणठाणे उदयजांगा
पोतानी मेलेज विचारीने कहेवा ॥ ६३ ॥

॥ अथ गतिचतुष्कक्रमेण बंधोदयसत्तास्थानान्याह ॥

॥ हवे गत्यादिक वाशठ मार्गणाद्वारें नामकर्मनां बंधोदय सत्तास्थानक कहे ठे. तिहां
प्रथम नरकादिक चार गति मार्गणाने विपे अनुक्रमें बंधोदय सत्तास्थानक कहे ठे ॥

दो ठक छ चउकं, पण नव इकार ठकगं उदया ॥

नेरइ आइ सु सत्ता, ति पंच इकारस चउकं ॥ ६४ ॥

अर्थ-नरकादि चार गति अनुक्रमें लेवी. तिहां नरकगतिने विपे उगणत्रीश ने
त्रीश, ए दो के० वे बंधस्थानक, तिहां उगणत्रीशनुं मनुष्यगति प्रायोग्य तथा तिर्य-
च प्रायोग्य होय, अने त्रीशनुं तिर्यच प्रायोग्यज होय. एना जांगा पूर्वे कला ठे, तेम
लेवा. तथा तिर्यचने २३-२५-२६-२७-२९-३०-ए ठक के० ठ बंधस्थानक होय. तथा
मनुष्यने २३-२५-२६-२७-२९-३०-३१-१, ए अठ के० आठ बंधस्थानक होय, तथा
देवताने २५-२६-२९-३०, ए चउकं के० चार बंधस्थानक होय. ए चार गतिने विपे
बंधस्थानक कहां. हवे चार गतिने विपे अनुक्रमें उदय स्थानक कहे ठे. नारकीने
२१-२५-२७-२७-२९- ए पण के० पांच उदयस्थानक होय. तिर्यचने २१-२४-२५-
२६-२७-२७-२९-३०-३१, ए नव के० नव उदयस्थानक होय. मनुष्यने २०-२१-२५-
२६-२७-२७-२९-३०-३१-ए-७, ए इकार के० अगीआर उदयस्थानक होय. देवताने
२१-२५-२७-२७-२९-३०, ए ठकगंउदया के० ठ उदयस्थानक होय. हवे नेरइआइसुसत्ता
के० नरकादिकगतिने विपे अनुक्रमें सत्तास्थानक कहे ठे. नारकीने वाणु, नेज्याशी,
अने अठ्याशी, ए ति के० त्रण सत्तास्थानक होय. तिर्यचने वाणु, अठ्याशी, ठ्याशी,
एंशी अने अठोत्तर, ए पंच के० पांच सत्तास्थानक होय. मनुष्यने एक अठोत्तर

विना वाकीनां इकारस के० अगीश्वारे सत्तास्थानक होय. अने देवताने आणु, वाणु, नेव्याशी अने अठयाशी, ए चउकं के० चार सत्तास्थानक होय.

हवे संवेध कहे ठे. नारकीने पंचेंद्रिय तिर्यंच प्रायोग्य उगणत्रीश बांधतां पोताना पांच उदयस्थानकें प्रत्येकें वाणु अने अठयाशी, ए वे सत्तास्थानक होय. तीर्थकर-नामनी सत्तायें तिर्यंचगति प्रायोग्य बंध न होय तेजणी नेव्याशीनी सत्ता न होय, तथा मनुष्यगति प्रायोग्य उगणत्रीशने वंधें पांच उदयस्थानकें नेव्याशी सहित त्रण त्रण सत्ता होय, तथा उद्योत सहित तिर्यंचगति प्रायोग्य त्रीशने वंधें उगण-त्रीशना बंधनी परें पांचे उदयें वे वे सत्ता होय. तथा जिननाम सहित मनुष्यगति प्रायोग्य त्रीशने वंधें पांचे उदयें एक नेव्याशीनी सत्ता, प्रत्येकें होय. सर्व थइ नर-कगतिने विपे चालीश सत्तास्थानक होय.

तिर्यंचगतिने विपे बंधोदय सत्ता संवेध कहे ठे. त्रेवीशने वंधें एकवीश, चोवीश, पच्चीश, ठवीश, ए चार उदयें ए२-७७-७६-७०-७७, ए पांच पांच सत्ता अने वाकीनां २७-२७-२९-३०-३१, ए पांच उदयें अष्टोत्तरे विना चार चार सत्ता होय. सर्व त्रेवीशने वंधें चालीश सत्ता थइ. तेम पच्चीश तथा ठवीशने वंधें पण चालीश, चालीश सत्ता जाणवी तथा उगणत्रीश अने त्रीशने वंधें पण एमज चालीश सत्ता कहेवी. पण एटहुं विशेष जे मनुष्यगति प्रायोग्य उगणत्रीशने वंधें सर्व उदयस्था-नकें अष्टोत्तरेनी सत्ता न होय, वाकी चार सत्ता सर्व उदयें होय. तथा अष्टावीशने वंधें चोवीशानो उदय न होय, केमके चोवीशानो उदय एकेंद्रियने होय. तेने अष्टा-वीशानो बंध नथी, जेमाटे देव, नारकी, ए वे गतिमध्ये एकेंद्रियने जावुं नथी अने अष्टावीशानो बंध तो देव, नरक प्रायोग्य ठे. माटें वाकी आठ उदय होय, तिहां एकवीश, ठवीश, अष्टावीश, उगणत्रीश अने त्रीश, ए पांच उदयस्थानक द्वायिक सम्यक्दृष्टि तथा वेदक सम्यक्दृष्टि तो जेने मोहनीयनी वावीशानी सत्ता होय, एवाने पूर्वे आयु बांध्यां उदय होय, तेनी अपेक्षायें जाणवा. तिहां एकेका उदयें वाणु अने अठयाशी, ए वे सत्तास्थानक प्रत्येकें होय, तथा पच्चीश अने सत्तावीश, ए वे उदयस्थानक वैक्रिय करतां पंचेंद्रिय तिर्यंचने होय. तिहां पण तेहीज वे सत्तास्था-नक होय, तथा त्रीश, एकत्रीश, ए वे उदय सर्व पर्याप्तियें पर्याप्ता एवा सम्यक्दृष्टि तथा मिथ्यादृष्टिने जाणवा, तिहां वाणु, अठयाशी अने ठयाशी, ए, त्रण सत्ता होय. तिहां ठयाशीनी सत्ता, मिथ्यादृष्टिनेज होय. अने सम्यक्दृष्टिने अवश्य देवद्विकनो बंध होय, तेथी तेने ए सत्ता न होय. सर्व अष्टावीशने वंधें अठार सत्ता होय. एम तिर्यंचगति मध्ये सर्व बंधस्थानकें (२१७) सत्ता होय.

मनुष्यगतिने विषे संवेध कहे ठे. तिहां मनुष्यने त्रेवीशने वंधें ११-१५-१६-१७-१८-१९-२०- ए सात उदयस्थानक होय, तेमध्ये पच्चीश अने सत्तावीश, ए वे उदय, वैक्रिय करतां लेवा. पण आहारकें त्रेवीशानो वंध नथी तेजणी ते आहारक न लेवो. ए वे उदयें वाणु अने अठयाशी, ए वे सत्ता होय अने वीजा पांच उदयें अठयाशी, एंशी, ए वे अधिक होय तेमाटें तिहां चार सत्तास्थान लेवां. सर्व थइ त्रेवीशने वंधें चोवीश सत्ता होय, एम पच्चीशने वंधें तथा ठवीशने वंधें पण चोवीश चोवीश सत्ता लेवी तथा मनुष्यगति अने तिर्यचगति प्रायोग्य उंगणत्रीश अने त्रीशने वंधें पण एमज चोवीश सत्ता कहेवी. तथा अष्टावीशने वंधें पण सात उदय ठे. तेमध्ये एकवीश, ठवीश, ए वे उदय, सम्यक्दृष्टिने करण अपर्याप्ता वेलायें होय. तथा पच्चीश, सत्तावीश अठवीश अने उंगणत्रीश, ए मांहेला वे वे उदय, वैक्रिय, आहारक करतां सम्यक्दृष्टिने होय. त्रीशानो उदय, मिथ्यात्वीने पण होय. ए उदयें वाणु, अठयाशी, ए वे वे सत्तास्थानक होय. तथा त्रीशने उदयें नरक प्रायोग्य अष्टावीशने वंधें नेव्याशी तथा अठयाशी, ए वे सत्ता अधिक जेलातां चार सत्ता होय. एम अष्टावीशने वंधें सर्व थइ शोल सत्ता घाय. तथा जिननाम सहित देव प्रायोग्य उंगणत्रीशने वंधें सात उदय अठवीशाना वंधनी पेरें लेवां. पण एटळुं विशेष जे त्रीशानो उदय सम्यक्त्वीने लेवो, तेथी साते उदयें त्र्याणु अने नेव्याशी, ए वे सत्तास्थानक होय. तिहां आहारकने तो त्र्याणुनीज सत्ता होय. सर्व संख्यायें जिननाम सहित उंगणत्रीशने वंधें चौद सत्तास्थानक होय तथा आहारकदिक सहित त्रीशने वंधें उंगणत्रीश अने त्रीश, ए वे उदयस्थानक होय. तिहां जेणे आहारक शरीर प्रमत्त गुणगणे करीने अंतकाळें अप्रमत्तें आवे, तेनी अपेक्षायें उंगणत्रीशानो उदय लेवो. वीजे स्थानकें त्रीशानो उदय होय, तिहां प्रत्येक उदयें वाणुनी सत्ता होय. तथा एकत्रीशने वंधें एकज त्रीशानो उदय होय अने तिहां एकज त्र्याणुनी सत्ता होय, तथा एकने वंधें त्रीशानो उदय होय. तिहां १३-१४-१५-१६-१७-१८-१९-२०-२१, ए आठ सत्तास्थानक होय, शरवाले त्रेवीश, पच्चीश, ठवीशाना वंधने विषे चोवीश चोवीश सत्ता अने अठवीशाना वंधने विषे शोल सत्ता तथा मनुष्य अने तिर्यचगति प्रायोग्य उंगणत्रीश तथा त्रीशाना वंधने विषे चोवीश चोवीश सत्ता तथा देवगति प्रायोग्य तीर्थकर सहित उंगणत्रीशाना वंधे चौद सत्ता तथा एकत्रीशाना वंधने विषे एक सत्ता अने एक प्रकृतिना वंधे आठ सत्ता सत्तास्थानक, एम (१५९) सत्ता मनुष्य मध्यें होय.

हवे देवताने विषे संवेध कहे ठे. देवताने पच्चीशने वंधें ४ उदयें प्रत्येकें वाणु अने अठयाशी, ए वे सत्ता होय. एम ठवीश तथा उंगणत्रीशने वंधें पण जाणवुं

तथा उद्योत सहित पंचेंद्रियतिर्यंच प्रायोग्य त्रीशने वंधें पण एमज जाणवुं. तथा जिन-
नाम सहित मनुष्यगति प्रायोग्य त्रीशने वंधें ठ उदयस्थानकें प्रत्येकें ज्याणु, नेव्याशी,
ए वे सत्तास्थानक जाणवां. एम चार वंधमध्ये त्रीशनो वंध, मनुष्य तथा तिर्यंच
प्रायोग्य होय, माटे ते वे स्थानक गणतां पांचे स्थानकें वार वार सत्ता होय. सर्व
यइ देवगतिमध्ये शाठ सत्ता स्थानक होय. एम गति आश्री संवेध देखाख्यो. ॥६४॥

॥ अर्थेंद्रियमाश्रित्याह ॥ हवे इंद्रिय आश्रयी नामकर्मनां वंधोदय सत्ता कहे ठे. ॥

इग विगलिंदिअ सगले, पण पंचय अठ वंध ठाणाणं ॥

पण ठक्किरुदया, पण पण वारसय संताणि ॥ ६५ ॥

अर्थ— इगविगलिंदिअसगले के० एकेंद्रिय, विकलेंद्रिय अने सकल ते पंचेंद्रिय-
यने अनुक्रमें वंधस्थानक कहे ठे. तिहां एकेंद्रियने २३-२५-२६-२७-३०, ए पण
के० पांच वंधस्थानक होय, तथा त्रणे विकलेंद्रियने एहीज पंचय के० पांच वंध-
स्थानक होय, तथा पंचेंद्रियने २३-२५-२६-२७-२८-२९-३०-३१-२, एवं अठबंधग-
णाणं के० आठ वंधनां स्थानक होय. तथा एकेंद्रियने २१-२४-२५-२६-२७, ए पण
के० पांच उदयस्थानक होय. तथा त्रणे विकलेंद्रियने २१-२६-२७-२८-२९-३०-
३१, ए ठक् के० ठ उदयस्थानक होय, तथा पंचेंद्रियने २०-२१-२५-२६-२७-२८-
२९-३०-३१-ए-ए-ए इकारुदया के० अगीआर उदयस्थानक होय. तथा एकें-
द्रियने २२-२७-२८-२९-३०-३१- ए पण के० पांच सत्तास्थानक होय. तथा त्रणे विक-
लेंद्रियने २२-२७-२८-२९-३०-३१, एज पण के० पांच सत्तास्थानक होय. तथा पंचें-
द्रियने २३-२४-२८-२९-३०-३१-२-२-ए-ए-ए वारसयसंताणि के०
वार सत्तानां स्थानक होय ॥ एनो संवेध पूर्वे चौद जीवनेदें नामकर्मनो संवेध
विचाख्यो ठे, तिहांथी जोइ लेवो, तथा निपुण बुद्धियें विचारी करवो. ॥ ६५ ॥

इय कम्म पगइठाणा, णि सुहु वंधुदय संत कम्माणं ॥

गइआएदिं अठसु, चउप्पयारेण नेआणि ॥ ६६ ॥

गइइंदिए अकाए, जोए वेए कसाय नाणेंअ ॥

संयम दंसण लेसा, जवसंमे सन्निआहारे ॥ ६७ ॥

संत पयपरूवणया, दवपमाणं च खित्त फुसणाय ॥

कालं तरंच जावो, अप्पा बहुयं च दाराइ ॥ ६८ ॥

अर्थ—इय के० ए उक्तप्रकारें सुहु के० सुहु एटले जखे प्रकारें अत्यंत उपयोग

राखीने कम्मपगइठाणाणि के० आठे कर्मे प्रकृतिनां स्थानक, वंधुदयसंतकम्माणं के० वंध, उदय, सत्ता, कर्मेनी तेना संवेधे गइआएहिं के० गत्यादिक एटले गति, इंडिय, काय, योग, वेद, कपाय, ज्ञान, संयम, दर्शन, देख्या, जव्य, सम्यक्त्व, संझी, आहारी, ए चौद जीवस्थानके तथा, ए चौदना उत्तर वाशठ मार्गणा जेदने स्थानके करीने सत्पद प्ररूपणादिक अछमु के० आठ अनुयोगधारने विपे चउप्पयारेण के० प्रकृतिबंध, स्थितिवंध, रसबंध अने प्रदेशबंध, ए चार प्रकारे कहेवाने नेआणि के० जाणवा. ॥ ६६ ॥ ६७ ॥

हवे ए आठ अनुयोग द्वार लखीयेँ ठैयेँ. संतपयपरूवणाए एटले ठता पदनी प्ररूपणा, ए एक पद जणी घट पदनी पेरेँ अठतुं न होय, जे ठता पदार्थनुं वाचक पद न होय, ते एक पद पण न होय. जेम वंध्यापुत्र, ए शब्द वे पदनो माटे ते पद अठतुं ठे. तेनी पेरेँ ए पद नधी, तेजणी ए पद साचां ठे एटले अर्थ प्ररूपणाना जेद ते अनु कहेतां वस्तु प्रतिपादन कख्या पठी योग कहेतां सर्व प्रकारे वस्तु आठ अनुयोगधार, अणु कहेतां सूत्र तेनी साथेँ योग कहेतां अर्थनुं जोरुं, तेनां द्वार कहेतां वारणां एटले वस्तुनो निर्णय करवो, तेनां द्वार आठ जाणवां. तिहां प्रथम ठता पदनी प्ररूपणा, ते जेम वंध, उदय, सत्ता तथा प्रकृति, स्थिति, रस, प्रदेश, ए सर्व पद साचां ठे, आप आपणा पदार्थनां वाचक ठे, एकेक पद जणी घट पदनी पेरेँ ठतां ठे, पण वंध्यापुत्रनी पेरेँ अठतां नधी, तेनां स्थानक, जेनो जिहां सज्जाव, ते तिहां कहेवां. ते प्रथम ठता पदनी प्ररूपणा नामा द्वार जाणवुं.

तथा वीजुं डव्यप्रमाण द्वार. ते एम के, ए प्रकृति स्थानकना डव्य केटलां होय ? एम प्रमाणनुं कहेवुं, ते वीजुं द्वार. तथा एकेक प्रकृतिस्थान डव्य, केटला आकाश प्रदेश क्षेत्र रुंधे, ए अर्थ कहे ते क्षेत्रप्रशंसानामा वीजुं द्वार. तथा एकेक स्थानके जीव केटला काल पर्यंत रहे, एम कहेवुं ते चोथुं काय द्वार. तथा ए वंधस्थानक तथा उदयस्थानक ठांडुं ते वझी केटले कावेँ जवन्य तथा उत्कृष्टे आंतरे लहे, ए पांचमुं अंतर द्वार. तथा लोकने केटले जागेँ एकेक स्थानक होय, एम कहेवुं, ते ठठा जाग द्वारनो विचार जाणवो. तथा कथुं स्थानक उदयिकादिक ठ जाव मध्येँ कया जावेँ होय, ते सातमुं जाव द्वार. तथा कया स्थानकयी कथुं स्थानक डव्य, क्षेत्र, काल अने जावनी अपेक्षायेँ घणुं होय तथा थोडुं होय, अथवा बराबर होय, एम विचारवुं, ते आठमुं अव्यवहुत्व द्वार. ए आठ अनुयोगधारेँ करी विचारतां पदार्थनुं सम्यक्ज्ञान होय, तिहां सत्पदप्ररूपणायेँ करीने गुणगणाने विपे गति तथा इंडियनागेषायेँ वंधोदय सनानो संवेध कयो. एने

अनुसारें काययोगादिक मार्गणायें पण कहेवो, अने शेष जे अव्यप्रमाण क्षेत्र, स्पर्शनादिक सात अनुयोग द्वार, ते कर्मप्रकृति कर्मप्राभृत प्रमुख ग्रंथोने सम्यक् प्रकारें जोडने कहेवां; पण आज ते ग्रंथना अज्ञावथकी लेशमात्र पण कही न शकीयें तेमाटें प्रकृति, स्थिति, रस अने अनुजाग, ए चार प्रकारें कहेवां. तिहां प्रकृति आश्रयी बंध, उदय, सत्तास्थानक पूर्वे कहां, तेना अनुसारें स्थितना बंधादि स्थान, रसस्थान तथा प्रदेशस्थान पण मार्गणाद्वारें एवाज अनुक्रमें कहेवां. ॥६७॥

अहींआं बंधोदय सत्तानो संवेध कह्यो, तिहां उदय कह्यो, पण उदीरणा न कही, ते शामाटें न कही ? ते कहे ठे.

उदयस्सुदीरणाए, सामित्ताउं न विजाइ विसेसो ॥

मुत्तूणय इगयाळं, सेसाणं सध पयनीणं ॥ ६९ ॥

अर्थ—उदयस्सुदीरणाए के० अहींआं बंधोदय सत्ता संवेध विचारतां उदीरणा, उदयमध्ये कहेवाणी पण उदीरणा उदयथकी जूदी न कही तेनुं कारण कहे ठे. अहींआं काल प्राप्त कर्मनुं अनुजबवुं ते उदय कहीयें. अने काल अप्राप्त उदयव-
लियकी वाहेर रखां एवां जे कर्मदल तथा रस, जेनो उदय काल आव्यो नथी ते कर्मदलने जीव, कपाय सहित योग, एवे नामें जे वीर्यविशेष, तेणे करी आकर्षणे उदय आव्या दलमाहे जेहीने उदय प्राप्त कर्मपरमाणु साथें अनुजवे, ते करणुं नाम उदीरणा कहीयें. तेमाटें उदय अने उदीरणानुं सामित्ताउंनविद्यइविसेसो के० स्वामित्वपणा आश्रयीने कांइ विशेष नथी एटले ज्ञानावरणादिक जे कर्म तेना उद-
यनो स्वामी तेहीज जीव ज्ञानावरणादि कर्मनी उदीरणानो पण स्वामी जाणवो.
“जत्र उदय तत्र उदीरणा, जत्र उदीरणा तत्र उदय” ए वचन प्रमाण थकी एमज जाणवुं. परंतु एटलुं विशेष जे मुत्तूणयइगयाळं के० एकतालीश प्रकृति आगली गाथायें कहेशे, ते मूकीने सेसाणंसधपयनीणं के० शेष सर्व प्रकृतियो उदय अने उदीरणा साथेंज समकालें प्रवर्तें, तेमाटें जे उदयनो स्वामी तेहीज उदी-
रणानो पण स्वामी जाणवो. ॥ ६९ ॥

॥ एकचत्वारिंशत्प्रकृतीराह ॥ हवे एकतालीश प्रकृतिने उदय, उदीरणायें फेर ठे एटले उदय, उदीरणानुं अंतर होय, ते विशेषेंवे गाथायें करी कहे ठे. ॥

नाणंतराय दंसगं, दंसण नव वेयणिज्ज मिठतं ॥

संसत्तजोन्न वेअ्या, उअ्याणि नव नाम उव्वं च ॥ ७० ॥

माणुय गइ जाइ तस वा, यरं च पञ्जत्त सुभग आइज्जां ॥
जस किन्ती तिठ्यरं, नामस्स इवंति नव एया ॥ ७१ ॥

अर्थ—नाणंतरायदसगं के० पांच ज्ञानावरणीय अने पांच अंतराय, एवं दश प्रकृति तथा दंसणनव के० दर्शनावरणीय नव, वेयणिज्ज के० वेदनीयनी वे प्रकृति, मिष्ठत्तं के० मिथ्यात्वमोहनीय, संमत्त के० सम्यक्त्वमोहनीय, लोच के० संज्वलन-लोच, वेआउआणि के० त्रण वेद अने चार आयु, नवनाम के० नामकर्मनी नव प्रकृति जे चौदमे गुणठाणे रहे ठे ते तथा उच्चं के० उच्चैर्गोत्र, एवं एकतालीश प्रकृति जाणवी. ॥ इत्यङ्गरार्थः ॥ ७० ॥

तिहां ज्ञानावरणीय पांच, अंतराय पांच, तथा चार दर्शनावरणीय, एवं चौद प्रकृतिनो उदय अने उदीरणा, वारमा गुणठाणानी एक आवली थाकती होय, तिहां सुधी सर्व जीवने साथेंज प्रवर्ते अने उदय, उदीरणा विभेद थया पठी केवल उदयावलिका थाकती होय, तेमध्ये सर्व कर्मदल पेसे पण वाहीर वीजुं कोइ कर्मदल रहे नहीं तो पठी शानी उदीरणा करे ? माटें ए चौद प्रकृतिनी वारमा गुणठाणानी ठेहली आवलिकायें उदीरणा न होय. तथा पांच निज्जानीज उदीरणा, शरीरपर्याप्ति पूरी थया पठी ज्यां लगें इंद्रियपर्याप्ति पूरी न करे, तिहां लगें उदीरणा न होय, केवल उदयज होय अने शेष काळें तो उदय, उदीरणा साथेंज प्रवर्ते, तथा साथेंज निवर्ते. तथा वेदनीयनी वे प्रकृतिनां उदय तथा उदीरणा ठा गुणठाणा सुधी सा-थेंज प्रवर्ते अने ते उपरांत तो उदयज होय, पण उदीरणा न होय. तथा प्रथम सम्यक्त्व उपार्जतां अंतर करण कख्या पठी मिथ्यात्वनी प्रथम स्थितिनी एक आवलि रहे त्यांसुधी मिथ्यात्व मोहनीयना उदय तथा उदीरणा साथेंज प्रवर्ते अने ठेहली आवलियें मिथ्यात्वनो उदय होय पण उदीरणा न होय.

तथा वेदकसम्यक्दृष्टिने द्वायिक सम्यक्त्व उपजावतां मिथ्यात्वमोहनीय अने मिश्रमोहनीय, ए वेहु खपाव्या पठी सम्यक्त्वमोहनीय सर्व अपवर्त्तनायें अपवर्त्तिने अंतरमुहूर्त्त स्थितिमात्रनुं करे, तेने उदय तथा उदीरणायें भोगवतां जेवारें शेष एक आवलीमात्र रहे तेवारें उदीरणा टले केवल उदयावली लगें उदयज होय.

अथवा उपशमश्रेणी पडिवजतां सम्यक्त्वमोहनीयनुं अंतर करण कख्या पठी प्रथम स्थिति आवलिका मात्र रहे, तिहां लगें सम्यक्त्व मोहनीयनां उदय तथा उदी-रणा साथेंज होय, अने पठी ठेहली आवलियें उदीरणा न होय, मात्र उदयज होय. संज्वलना लोचनां उदय तथा उदीरणा ज्यां लगें सूक्ष्मसंपरायनी एक आवलिका

थाकती होय, त्यां लगें सायेंज होय, अने ठेहली आवळियें तो मात्र उदयज होय, पण उदीरणा न होय.

तथा त्रण वेदमाहेली जे वेदें श्रेणी पडिवळो तिहां अंतर करण कीधे थके ते वेदनी प्रथम स्थिति आवळिका थाकतां लगें उदय तथा उदीरणा सायेंज होय अने ठेहली आवळियें तो उदीरणा न होय, मात्र उदयज होय.

तथा चारे आयुनो पोतपोताना जवनी ठेहली आवळिकायें उदय होय, पण उदीरणा न होय, अने मनुष्यायुनो प्रमत्त गुणगणा खगेज उदय तथा उदीरणा होय, आगळे गुणगणे केवल उदयज होय, पण उदीरणा न होय. ॥ इत्यर्थः ॥ ७० ॥

तथा मनुष्यगति, पंचेंद्रियजाति, त्रस, वादर, पर्याप्त, सुजग, आदेय, यशःकीर्ति अने तीर्थकरनाम, ए नव नामकर्मनी प्रकृति तथा उच्चैर्गोत्र, ए दश प्रकृतिनां सयोगी केवली गुणगणा लगें उदय तथा उदीरणा सायेंज समकालें प्रवर्त्तें तेवार पत्री थ-योगी गुणगणे ए दश प्रकृतिनो उदय होय पण उदीरणा न होय. एम ए एकता-लीश प्रकृतिनां उदय अने उदीरणानुं विशेष देखाड्युं अने शेष पंचाशी प्रकृतिनां उदय तथा उदीरणा समकालें प्रवर्त्तें अने समकालें निवर्त्तें. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ७१ ॥

॥ अथ कस्मिन् गुणस्थानके काः प्रकृतिर्वर्धन्तीत्याह ॥

॥ हवे कया गुणगणे कइ प्रकृति वांधे ठे ? एवो बंधविशेष सर्व गुणगणे कहे ठे. ॥

तिष्ठयरा हारग विर, द्विआउ अच्चेइ सव पयडीउं ॥

मिष्ठत्तवेअगो सा, साणोगुणवीस सेसाउं ॥ ७२ ॥

अर्थ- बंध योग्य एकसो वीश प्रकृति मध्येंथी तिष्ठयराहारग के० तीर्थकरनाम अने आहारकद्रिक, ए त्रण प्रकृति विरहिआउं के० रहित करीने अच्चेइसवपय-नीउं के० वाकी एकसो सत्तर प्रकृति सर्व उपाजें, एटले वांधे, ते कोण जीव क्यां वांधे ? तोके मिष्ठत्तवेअगो के० मिथ्यात्वनो वेदक एवो मिथ्यादृष्टि जीव मिथ्यात्व गुणगणे रह्यो थको वांधे अने जिननाम सम्यक्त्व प्रत्ययिउं ठे तथा आहारकद्रिक संयम प्रत्ययिउं ठे तेथी मिथ्यात्वं सम्यक्त्व तथा संयम वेदुने अजावें ए त्रण प्रकृति न वांधे; तथा सासाणोगुणवीससेसाउं के० सास्वादन गुणगणे वर्त्ततो जीव १ जिननाम, २ आहारकद्रिक, ४ नपुंसकवेद, ५ नरकगति, ६ नरकानुपूर्वी, ७ नरकायु, ८ हुंरुसंस्थान, ९ ठेवहुं संघयण, १० आतप, ११ स्थावर, १२ सूक्ष्म, १३ साधारण, १४ अपर्याप्त, १५ पंचेंद्रिय, १६ वैंद्रिय, १७ तेंद्रिय, १८ चौरिंद्रियजाति, १९ मिथ्या-नोदनाय, ए उगणीश प्रकृति विना शेष एकसो ने एक प्रकृति वांधे, जेजणी नपुं-

सकादिक शोल प्रकृतिनो बंध, मिथ्यात्व प्रत्यभिज्ञं ते, ते अर्ह्यां सास्त्रादने न वं-
धाय. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ७२ ॥

गयाल सेस मीसो, अविरय सम्मो तिञ्चाल परिसेसा ॥

तेवन्न देस विरउं, विरउं सगवन्न सेसाउं ॥ ७३ ॥

अर्थ- उगणीश प्रकृति पूर्वें कहीं ते तथा तिर्यचत्रिक, श्रीण्डीत्रिक, दौर्जाग्य-
त्रिक, अनंतानुबंधिचतुष्क, मध्यसंस्थान चार, मध्यसंघयण चार, नीचैर्गोत्र, उद्योत,
अशुचविहायोगति, स्त्रीवेद, मनुष्यायु अने देवायु, ए गयाल के० उंतालीश
प्रकृति वर्जीने सेसमीसो के० शेष चमोत्तर प्रकृति मिश्रगुणगणे वर्त्ततो जीव बांधे
अने अविरयसम्मो के० अविरति सम्यक्दृष्टि गुणगणे पूर्वोक्त उंतालीश मध्येंधी
तीर्थकरनाम, मनुष्यायु, अने देवायु, ए त्रण बांधे माटे तिञ्चालपरिसेसा के० उंता-
लीश प्रकृति वर्जीने शेष सत्योत्तर प्रकृति बांधे तथा देसविरउं के० देशविरति
गुणगणे वर्त्ततो जीव, वज्ररूपजनाराच संघयण, मनुष्यत्रिक, अप्रत्याख्यानीश्या
चार कपाय, औदारिकद्विक, एवं दश प्रकृति पूर्वोक्त उंतालीशमां जेजीयें, तेवारें
तेवन्न के० त्रेपन प्रकृति न बांधे, ते वर्जीने शेष शरुशठ प्रकृति बांधे. तथा विरउं
के० सर्वविरति प्रमत्त साधु, ठठे गुणगणे पूर्वोक्त त्रेपन्ननी साथें प्रत्याख्यानावरण
कपाय चार जेलतां सगवन्न के० सत्तावन्न प्रकृति न बांधे, ते वर्जीने सेसाउं के०
शेष त्रेशठ प्रकृति बांधे. ॥ ७३ ॥

इगुसठि मप्पमत्तो, बंधइ देवाउअस्स इअरोवि ॥

अछावस् मपुवो, उप्पन्नं वावि उवीसं ॥ ७४ ॥

अर्थ- तथा ते पूर्वोक्त त्रेशठ प्रकृतिमध्येंधी शोक, अरति, अघिर, अशुच, अयज्ञ अने
अशाता, एठ प्रकृति काठीयें अने आहारकद्विक जेजीयें, तेवारें इगुसठि के० उगणशाठ
प्रकृति अपमत्तो के० अप्रमत्त गुणगणे बंधइ के० बांधे, अथवा देवाउअस्सइअरोवि के०
देवायु पण प्रमत्तें बांधवा मांडे, ते बांधतो यकोज प्रमत्त चकी इतर अप्रमत्तें आवे,
तिहां ते बंध पुरो करे, पण अप्रमत्त यको देवायु बांधवा न मांडे तेमाटे देवायु विना
अछावस् के० अछावन्न प्रकृति बांधे तथा मपुवो के० अपूर्वकरण गुणगणाना सात
जाग कल्पीयें. तिहां पहेले जागे तो तेहीज पूर्वोक्त अछावन्न बांधे. अने बीजे, त्रीजे,
चोये, पांचमे, अने ठठे, ए पांच जागें निञ्जाद्विक न बांधे. शेष उप्पन्नं के० उपन्न
प्रकृति बांधे, वावि के० अथवा ठेहले जागें देवद्विक, पंचेंद्रियजानि, शुभम्वगनि,
व्रतादि नव, औदारिक विना चार शरीर, चे उपांग, समचतुरम्ब, निर्माण, तीर्थकर,

वर्णादि चार तथा अगुरुखद्यु चतुष्क, ए त्रीश प्रकृति पण न वांधे, तेवारें उबीस के उबीश प्रकृतिनो बंध पण होय. ॥ ७४ ॥

वावीसा एगूणं, बंधइ अठारसंत अनिअट्टी ॥

सत्तर सुहुम सरागो, साय ममोहो सजोगित्ती ॥ ७५ ॥

अर्थ—हवे अनिअट्टी के० अनिवृत्तिगुणगणाना पांच जाग कदपीयें, तिहां पहेलें जागें हास्य, रति, जय, कुष्ठा, ए चार पण न वांधे, तेवारें वावीस के० वावीशनो बंध होय. तेवार पठी द्वितीयादिक जागें एगूणं के० एकेक प्रकृति ऊणी करत जइयें एटले बीजे जागें पुरुषवेदन न वांधे, तेवारें एकबीशनो बंध, त्रीजे जागें संज्वलन क्रोध टले बीशनो बंध, चौथे जागें संज्वलन मान टले उगणीशनो बंध, पांचमे जागें संज्वलनी माया टले, तेवारें अठारसंत के० अठार प्रकृति पर्यंतज बंधइ के० वां तथा सत्तरसुहुमसरागो के० सूक्ष्मसंपराय गुणगणो संज्वलनो लोन पण न वांधे, तेमां सत्तर प्रकृति वांधे, तेवार पठी ज्ञानावरणीय पांच, दर्शनावरणीय चार, अंतरा पांच, उच्चैर्गोत्र अने यशःकीर्ति, एवं शोख प्रकृति पण न वांधे, तेवारें एकज साय के शातावेदनीयनो बंध, अमोहोसजोगित्ती के० अमोही गुणगणाना धणीने होय एटले अगीआरमा, वारमा अने सयोगी तेरमा गुणगणावाळाने एकज शातान बंध होय. ॥ इति ॥ ७५ ॥

एसो उ बंधसामि, त उहो गइआइएसुवि तहेव ॥

उहाउं साहिज्जइ, जठ जहा पयडि सझावो ॥ ७६ ॥

अर्थ—एसोउबंधसामित्त के० ए उंधपणे चौद गुणगणे बंधस्वामित्व कहुं. जे वीजा कर्मग्रंथमध्ये कहुं ते तेम अहींआं पण जाणवुं. तहेव के० तेमज गइआइएसुवि के० गत्यादिक मार्गणाने विपे पण उहुं के० उंधथकी कहेवो. जे रीतें त्रीजे कर्मग्रंथें वाशठ मार्गणायें बंध कहुो ते, तेम अहींआं पण कहेवो. उहाउंसाहिज्जइ के० प्रथम सामान्य प्रकारें कहुं ते तेमज कहेवुं. जठजहापयडिसझावो के० जिहां जे गुणगणे जेटली प्रकृति बांधवानो सझाव होय, एटले जेने जेटली प्रकृति बांधवी घटे तेने जेटली विचारीने कहेवी. ॥ ७६ ॥

॥ हवे जे गतिने विपे जेटली प्रकृति सत्तायें पामीयें ते कहे ठे. ॥

तिठयर देव निरिआ, उअंच तिसु तिसु गइसु वोधवं ॥

अवसेसा पयडीउं, हवंति सवासु विगइसु ॥ ७७ ॥

अर्थ—तिष्ठयरदेवनिरिश्चाउशंघ के० तीर्थंकर नामकर्म, देवायु अने नरकायु, ए त्रण प्रकृति तिसुतिसुगईसुवोधवं के० त्रण त्रण गतिने विपे होय एम जाणवुं. तिहां तीर्थंकरनामकर्मनी सत्ता, नारकी, देवता तथा मनुष्यगतिने विपे होय, पण तिर्यंच-गतिमध्ये न होय. केमके, तीर्थंकर सत्कर्मा तिर्यंचमध्ये जाय नहिं तेमाटे. तथा देवायुनी सत्ता, मनुष्य, तिर्यंच अने देवगति मध्ये होय, पण नारकी मध्ये न होय, तथा नरकायुनी सत्ता, मनुष्य, तिर्यंच अने नरकगति मध्ये होय, पण देवगतिमध्ये न होय, अने अवसेसापयडीउं के० अवशेष सर्व प्रकृतिनी सत्ता, हवंतिसवासुविग-ईसु के० सर्व चारे गतिने विपे पण होय. एटले तिर्यंचमध्ये तीर्थंकरनाम विना सर्व प्रकृति सत्तायें होय, देवगतिमध्ये नरकायु विना सर्व प्रकृति सत्तायें होय, नरकगति-मध्ये देवायु विना सर्व प्रकृति सत्तायें होय. ॥ ७७ ॥

॥ हवे गुणगणाने विपे पूर्वें जे वंधोदय सत्तास्थानकनो संवेध कह्यो, ते गुणगणां तो प्रायें उपशमश्रेणीयें तथा रूपकश्रेणीयें होय, तेमाटे ते श्रेणी कहे ठे. ॥

॥ तिहां प्रथम उपशमश्रेणि कहे ठे. ॥

पढम कसाय चउकं, दंसण तिग सत्तगावि उवसंता ॥

अविरय सम्मत्ताउं, जाव नियट्टित्ति नायवा ॥ ७८ ॥

अर्थ—पढमकसायचउकं के० पहेला अनंतानुबंधीआ चार कपाय तथा दंसणतिग के० दर्शनत्रिक, ते मिथ्यात्वमोहनीय, मिश्रमोहनीय अने सम्यक्त्वमोहनीय, ए सत्तगाविउवसंता के० सात प्रकृति उपशांत होय. ते अविरयसम्मत्ताउं के० अविर-तिसम्यक्कृष्टि गुणगणाथकी मांन्दीने जावनियट्टित्तिनायवा के० यावत् निवृत्तिनामे आठमा गुणगणा लगें जाणवी. तिहां सातमा लगें यथायोग्यपणे उपशांत होय अने अपूर्वकरणे तो निश्चयथकीज उपशांत होय. ॥ ७८ ॥

प्रथम अनंतानुबंधीआ चार कपाय तथा दर्शन त्रिक एटले मिथ्यात्वमोहनीय, मिश्रमोहनीय अने सम्यक्त्वमोहनीय, ए सात मोहनीयनी प्रकृतिना रसोदयनी अपेक्षायें अविरतिसम्यक्कृष्टि गुणगणाथी मांन्दीने अपूर्वकरणनामा आठमे गुणगणे चढतां पर्यंत उपशांत पामीयें अने कोइएकने प्रदेशोदयनी अपेक्षायें पण अविरति सम्यक्कृष्टिने एज बोधे गुणगणे उपशांत पामी कहीयें. तथा अपूर्वकरणे तो ए साते प्रकृति रसोदय आश्री तथा प्रदेशोदय आश्री पण उपशांत पामी कहीयें. तिहां प्र-थम अनंतानुबंधीआनी उपशमनानो प्रकार कहे ठे.

अविरतिसम्यक्कृष्टि, देशविरति, प्रमत्त तथा अप्रमत्त, ए चार गुणगणे वर्त्तता जीवमाहेलो कोइ पण जीव, जघन्य परिणामे तेजो, मध्यम परिणामें पद्म अने

उत्कृष्ट परिणामें शुक्र, ए त्रण विशुद्धखेत्र्यामांहेली कोइ पण क्षेत्र्यायें वर्तते ज्ञानो-
पयोगें उपयुक्त एक आयुःकर्म विना वीजा साते कर्मनी स्थिति जोगवीने वाकी
कांइएक ऊणी एक कोनाकोनी सागरोपम मात्र जोगवती रहे, तेवारें अंतरमुहूर्त
पर्यंत अवदायमान परिणामें एटले विशुद्ध चित्तवृत्तिवंतथको रहे. एवी रीतें रसो
थको परावर्त्तमान प्रकृतिमांहेली सर्व शुज प्रकृतिनेज वांधे, पण अशातादिक अशु
प्रकृति न वांधे अने जे अपरावर्त्तमान भुवबंधिनी ज्ञानावरणीयादिक अशुज प्रकृति
वांधे, तेनो पण चौगणीउं रसबंध टालीने, वे गणीउं रसबंध करे अने शुज प्रकृ-
तिनो वे गणीउं रसबंध टालीने चौगणीउं रसबंध करे अने एक स्थितिवंध पूर्ण कती
वीजो स्थितिवंध बांधवा माडे, ते पूर्वं पूर्वं स्थितिवंधनी अपेक्षायें पद्योपमसंख्येय
जागहीन स्थिति करीने बांधे. ए रीतें जे जे आगलो आगलो स्थितिवंध करे, ते ते
पूर्वं पूर्वं स्थितिवंधथी पद्योपमसंख्येय जागहीन स्थितिनो वंध करे.

एम करण कालथकी पूर्वं अंतरमुहूर्त काल पर्यंत रहीने तेवार पठी अनुक्रमें प्रत्येकें
अंतरमुहूर्त प्रमाणनां एवां त्रण करण करे, तिहां प्रथम यथाप्रवृत्तिकरण, वीजुं
अपूर्वकरण अने त्रीजुं अनिवृत्तिकरण, चोथी उपशांत अरु, तेनी पण स्थिति अंतर-
मुहूर्तनीज जाणवी. तिहां प्रथम यथाप्रवृत्तिकरणें प्रवेश करतो प्रतिसमय अनंतगुण
वृद्धि विशुद्धियें करी प्रवेश करे, तिहां पूर्वोक्त शुजप्रकृतिना वंधादिकने वे गणिआ
रसने चौगणीउं करतो बांधे अने अशुज प्रकृतिना चौगणीआ रसने वे गणिउं रस
करतो बांधे, परंतु तिहां तथाविध तत्प्रायोग्य विशुद्धिने अज्ञावें स्थितिघात, रसघात,
गुणश्रेणी अने गुणसंक्रम, ए चार वानांमांहेलुं एक वानुं पण नहीं करे. ए करणमां
प्रवर्तमान जीवने समय समय प्रत्येकें नाना जीवनी अपेक्षायें असंख्यात लोकाकाश
प्रदेश प्रमाण अध्यवसायस्थान प्रथम समयें होय. ते पण पटस्थानपतित होय. ते वसी
पहेला समयनां अध्यवसायस्थानथकी वीजा समयनां अध्यवसायस्थान विशेषाधिक
होय. एम वीजा समयना अध्यवसायस्थानथकी त्रीजा समयनां अध्यवसायस्थान
विशेषाधिक होय, एम आगला आगला समयनां अध्यवसायस्थानक ते पूर्वं पूर्वं
समयनां अध्यवसायस्थानकथकी विशेषाधिक विशेषाधिक होय. एम करतां तेनी
स्थापना विपमचतुरस्रद्वेज रुंधे ठे. ए रीतें यथाप्रवृत्तिकरणनो ठेहलो समय आवे,
त्यांसुधी कहेतुं. अहींथां अध्यवसायस्थानक विशुद्धिनी अपेक्षायें एक एकथी ठ-
ठाण वनीथां होय, ते आवी रीतें-जेम असत्कल्पनायें वे पुरुष, युगपत् यथाप्रवृत्ती-
करणप्रतिपन्न ठे तेमांहे एक तो सर्व जघन्य विशुद्धि श्रेणीयें प्रतिपन्न ठे अने वीजो
सर्वोत्कृष्टविशुद्धिनां अध्यवसायस्थानक श्रेणीयें प्रतिपन्न ठे. ते वेहुनी विशुद्धिनुं ता

रतम्यपणुं देखाडे ठे. त्यां प्रथम जीवने प्रथम समयने विपे सर्व जघन्य मंद विशुद्धि सर्वस्तोक ठे. तेथकी ते पुरुषनेज वली वीजे समयें जघन्यविशुद्धि अनंतगुणी ठे. तेथी वली व्रीजे समयें जघन्यविशुद्धि अनंतगुणी ठे. एम त्यां लगे कहेवुं. ज्यां लगे यथाप्रवृत्तिकरण कालनो संख्यातमो जाग जाय त्यां लगे कहेवुं. तेवार पठी ते जघन्य पद विशुद्धिवाला पुरुषनी जे ठेह्ला समयनी जघन्यविशुद्धि थइ ते थकी वीजा पुरुषनी पहेला समयनी उत्कृष्ट विशुद्धि अनंतगुणी होय. ते थकी पण जे जघन्य-विशुद्धिस्थानथकी निवत्स्यो हतो ते पुरुषने उपरितन जघन्यविशुद्धि अनंतगुणी होय ठे. ते थकी वीजा समयनी उत्कृष्ट विशुद्धि अनंतगुणी, तेथी व्रीजा समयनी जघन्यविशुद्धि अनंतगुणी, तेथी वली आगला समयनी उत्कृष्टविशुद्धि अनंतगुणी. एम उपर अने हेठे एकांतरें एकेकुं विशुद्धिस्थानक, अनंतगुणी करतां वेहु जीवने त्यांसुधी कहेवुं ज्यांसुधी यथाप्रवृत्तिकरणना ठेह्ला समयने विपे जघन्यस्थानक होय त्यांसुधी कहेवुं. ते पठी उत्कृष्टविशुद्धि स्थानक ते नथी कहेवां तेने निरंतरपणे ठेह्ला समय लगे अनंतगुणी वृद्धिवालां कहेवां, ते यावत् चरम समयनुं उत्कृष्ट विशुद्धिस्थानक आवे, त्यां लगे कहेवां. एम यथाप्रवृत्तिकरण कणुं.

इवे अपूर्वकरण कहीयें ठैयें. तिहां अपूर्वकरणें प्रतिसमय असंख्यात लोकाकाश प्रदेश प्रमाण अध्ववसायस्थानक होय, ते प्रतिसमयें ठाणवसिया होय, एट्ठे उ वृद्धि अने ठ हाणि होय, तिहां एक उत्कृष्टविशुद्धिस्थानकथकी वीजुं विशुद्धिस्थानक विशुद्धिनी अपेक्षायें जो हीन होय, तो अनंतजाग हीन होय, तथा असंख्यात-जाग हीन होय, तथा संख्यातजाग हीन होय, तथा संख्यात गुणहीन होय, तथा असंख्यात गुणहीन होय, तथा अनंत गुणहीन होय. ए रीतें उ हाणिनां स्थानक कथां तथा अध्ववसायस्थानकविशुद्धिनी अपेक्षायें वीजुं अध्ववसायस्थानक वधनुं होय, तो पण ठ जेदें होय, ते कहे ठे. एक अनंतजागाधिक, वीजुं असंख्यातजागाधिक, व्रीजुं संख्यातजागाधिक, चोयुं संख्यातगुणाधिक, पांचमुं असंख्यातगुणाधिक, उहुं अनंत-गुणाधिक, एम परस्परें उ वृद्धिनां तथा ठ हाणिनां घटतां वधनां अध्ववसायस्थानक होय. तिहां अपूर्वकरणना प्रथम समयें जघन्यविशुद्धि सर्व थकी चोटी होय, ते पण यथाप्रवृत्ति-करणना चरम समयनी उत्कृष्टविशुद्धिस्थानकथकी अनंतगुणी अधिकी जाणवी. ते थकी वली प्रथम समयनीज उत्कृष्ट विशुद्धि अनंतगुणी होय, तेथकी थकी व्रीजे समय जघन्यविशुद्धि अनंतगुणी, तेथकी वली नेहीज वीजे समयें उत्कृष्टविशुद्धि अनंतगुणी. तेथकी व्रीजा समयनी जघन्यविशुद्धि अनंतगुणी होय, तेथकी थकी नेहीज व्रीजा समयनी उत्कृष्टविशुद्धि अनंतगुणी होय. एम अपूर्वकरणना चरम

समय लगे कहेहुं. ए अपूर्वकरणे विषे प्रवेश करतो जीव, प्रथमं समयशील ? स्थितिघात, २ रसघात, ३ गुणश्रेणि, ४ गुणसंक्रम, ५ अन्यस्थितिवंध, ए पांचवारां समकालें एकठां करवाने प्रवर्त्तें.

तिहां प्रथम स्थितिघात एटले शुं ? तोके- जे क्रोधादिकनी स्थिति जोगवनी रही होय, ते सत्तामध्येंथी अग्रजागनी स्थिति उकेरे, एटले ते स्थितिसत्तानो अग्रजाग उत्कृष्टो तो घणा सागरोपम प्रमाण होय अने जघन्यथी तो पट्योपमना असंख्यातमा जाग प्रमाण होय, ते स्थितिखंरुने खंरुं ठे एटले उकेरे ठे. ते उकेरीने तेनुं दलिक जे हेठली आद्यस्थिति खंरुन करवाने रही ठे, ते दलमध्यें तेना दलने प्रक्षेपे. ए रीतें अंतरमुहूर्त्तकालें ते स्थितिखंडन उकेरे. एमज वली जे शेष स्थिति रहे, तेना अग्रजागथकी पट्योपमना असंख्यातमा जाग प्रमाण स्थिति करीतेनुं दल अंतरमुहूर्त्तें पूर्वोक्त प्रकारेंज वाकी रहेला, हेठला स्थितिदलमध्यें जेले, एम अंतरमुहूर्त्तें अंतरमुहूर्त्तें स्थितिमांहे तेनुं दल जेखतां अपूर्वकरणना कालमांहे घणा हजार स्थितिना खंड खपी जाय, तेवारें जे अपूर्वकरणे प्रथम समयें जेटली कर्मनी स्थितिनी सत्ता हती, तेथकी संख्यातगुणहीन स्थितिनी सत्ता थइ. ए स्थितिघातनुं स्वरूप कहुं.

हवे रसघात कहे ठे. रसघात ते जे अशुभ कर्मनो रस जोगव्या विनानो रह्यो ठे, ते रसनो अनंतमो जाग मूकीने शेष अनुजागना जाग सर्व अंतरमुहूर्त्तें खपावे, विनाशे, तैवार पठी वली पण जे अनंतमो जाग रह्यो ठे तेनो अनंतमो जाग मूकीने शेष अनुजागना जाग सर्व अंतरमुहूर्त्तें खपावे, तैवार पठी वली ते पूर्वें मूक्यो एवो जे अनंतमो जाग रह्यो ठे तेनो वली अनंतमो जाग मूकीने शेष अनुजागना जाग सर्व अंतरमुहूर्त्तें विनाशे. एम अनुजाग खंरुनां अनेक सहस्र, एक स्थितिखंरुने विषे व्यतिक्रमे अने ते स्थितिखंरुना अनेक सहस्रें अपूर्वकरण समाप्त थाय. रसखंरुना कालथकी स्थितिखंडनो काल संख्यातगुणो अधिक जाणवो. तेथकी अपूर्वकरण काल संख्यातगुणो अधिक ठे.

हवे गुणश्रेणि कहे ठे. गुणश्रेणि ते अंतरमुहूर्त्त प्रमाण कर्मस्थिति थकी उपरली कर्मस्थिति जे वत्तें ठे, ते मध्येंथी दलिक लेइने पोतानी उदयावलिकानी उपरली स्थितिमांहे समय समय प्रत्यें असंख्यातगुण असंख्यातगुण चढतुं दल संक्रमावे, जेले, ते आवी रीतें जे प्रथम समयें स्तोक, तेथकी बीजे समयें असंख्यातगुणं चढतुं जेले, ते थकी वली बीजे समय असंख्यातगुणं वढतुं जेले, एम यावत् अंतरमुहूर्त्तना चरम समय पर्यंत कहेहुं. ते अंतरमुहूर्त्त तो अपूर्वकरण अने अनिष्टतिकरणना कालथकी खगारेंक अधिक जाणवुं. ए प्रथम समयें ग्रहं जे दल, तेनो निक्षेपत्रिभि कक्षो. एम द्वितीयादिक समयथी मांकीने यावत् ठेहला समय पर्यंत समयें समयें

ग्रहीत दक्षिणानो पण निक्षेपविधि जाणवो. एटले जे समय समयं प्रत्ये दक्षिण सीयें, ते सर्व प्रत्येकें अंतरमुहूर्तना सघलां प्रति समयना दल मध्ये एमज असंख्या-तगुणु चढतुं जेले. एम करतां जे समय जोगवतो जाय, ते समयधी आगला शेष समय-ना दलमांहे जेले एटले अपूर्वकरणना समयें, अनिवृत्तिकरणना समयें अनुक्रमे घटते थके शेष शेषने विपे गुणश्रेणी दक्षिणानो निक्षेप शेष शेषने विपे होय ते उपरांत वधे नहीं.

हवे गुणसंक्रम कहे ठे. गुणसंक्रम ते जे अपूर्वकरणना प्रथम समयने विपे अणवंधाती एवी जे अनंतानुबंधीआदिक अशुभप्रकृति तेनुं दल बंधाती एवी जे संज्वलनादिक परप्रकृति, तेमध्ये समय समय दीठ असंख्यातगुणुं चढतुं संक्रमावे, संक्रमावीने पर प्रकृतिरूपपणे परिणमावे, तेने गुणसंक्रम कहीयें. ते पहेले समयें सर्वस्तोक संक्रमावे, तेथकी वीजे समयें असंख्यातगुणुं संक्रमावे, एम समय समय दीठ असंख्यातगुणुं चढतुं दल संक्रमावे.

हवे अन्यस्थितिवंध कहे ठे. अन्यस्थितिवंध ते अपूर्वकरणधी पूर्वला समयें जे कर्मनो स्थितिवंध कह्यो, तेनी अपेक्षायें अपूर्वकरणना प्रथम समयें जे वीजो स्थितिवंध आरंजे, ते स्तोक जाणवो. माटें अपूर्वस्थितिवंध कह्यो. अहींथां स्थिति-बंध अने स्थितिघातनो काल, सरखाज जाणवो. ए वेने समकालें प्रारंजे ठे, अने समकालें सरखाज नीठे पूरा पाडे. एम ए पांच पदार्थ अपूर्वकरणें प्रवर्त्ते ठे.

हवे अनिवृत्तिकरण कहीयें ठेयें. अनिवृत्तिकरण आरंजतां तुल्य कालना एटले एकज कालें अनिवृत्तिकरणें प्रवेश करनारा सर्व जीवोने प्रथम समयें एकज सरखुं अध्यवसायस्थानक होय, एटले अनिवृत्तिकरणना प्रथम समयने विपे जे वर्त्ते ठे अने जे पूर्वे वर्त्या अने आगमिककालें जे वर्त्तेशे, ते सर्वनुं पण सरखुंज अध्यवसायस्थान ठे, तेमज वीजां समयने विपे जे वर्त्ते ठे, वर्त्या ठे अने वर्त्तेशे, ते सर्वनुं पण एकरूपज अध्यवसायस्थान ठे. हवे पहेला समयनां अध्यवसायस्थानकयकी वीजां समयनां अध्य-वसायस्थानक अनंत गुणविशुद्धिये होय. एम जेटला समय अनिवृत्तिकरणना ठे, ते-टला समयनां अध्यवसायस्थानक ते पाठला पाठला अध्यवसायस्थानकयकी आगळुं आगळुं अध्यवसायस्थानक अनंतगुण विशुद्धिवाळुं होय. अहींथां एने अनिवृत्ति एवुं नाम ते माटें कहीयें ठेयें, जेमाटे जे एने विपे प्रवेश करे, ते सर्वने अध्यवसायस्थानकनी परस्पर निवृत्ति अने व्यावृत्ति न होय, तेनी अपेक्षायें अनिवृत्ति एटले जेद न होय. सर्व जीव सरखे अध्यवसायस्थाने होय माटें अनिवृत्ति कहीयें. अहींथां समय समय दीठ एकेक अध्यवसायस्थानक, तेनी स्थापना मुक्तावलीनी परें स्थापवी. ०१०१०१०० अहींथां पण पहेला समयधीज स्थितिघातादिक पांच पदार्थ, समकालें अपूर्वकरणनी

पेरें सायेंज प्रवर्त्तें. ए रीतें अनिष्टतिकरण काळना संख्याता जाग गये थके शेष एक जाग रहे थके अनंतानुबंधीथानी हेठली उदयावसिका मात्र स्थिति मूळीने वाकी अंतरमुहूर्त्त प्रमाण संक्रमावी जोगवे. जेम मनुष्यगतिमध्ये शेष त्रणे गति संक्रमावीने थयोगी द्विचरम समयें जोगवे, ते स्तिवुकसंक्रम कहीयें. अंतरकरणे अनिचरस्थितिवंधना काळ प्रमाण अंतरमुहूर्त्तनो कहे ठे एटखे ते अंतरमुहूर्त्त नवी स्थितिवंधाळा समान जाणवो. ते अंतरकरणनुं दलीउं उकेरी, उकेरी वंधाती पर प्रकृतिने विपे संक्रमावे, अने प्रथम स्थितिनुं दलीउं आवसिकामात्र ते वेचमान उदयवती पर प्रकृतिने विपे स्तिवुकसंक्रमे करीने संक्रमावे. स्तिवुक संक्रम एटखे जे अनुदय प्रकृतिनुं दल ते उदयवती प्रकृतिमध्ये संक्रमावतुं, तेने स्तिवुकसंक्रम कहीयें.

ह्वे अंतरकरण कर्या पठी वीजे समयें अनंतानुबंधीथानी उपरली स्थितिनुं दलीउं उपशमाववा मानि, ते थावी रीतें-प्रथम समयें स्तोक उपशमावे, वीजे समयें तेथी असंग्यातगुणुं उपशमावे, ते संक्रमावी जोगवे. जेम मनुष्यगतिमांहे शेष त्रण गति संक्रमावी थयोगी केवली द्विचरम समयें जोगवे, तेम जाणवुं. एम समय समथ थसंग्यातगुणुं चढतुं उपशमावतां अंतरमुहूर्त्तने चरम समयें अनंतानुबंधीथातुं सर्व दक्ष उपशमिन थाय. उपशमाव्या केण जेम भूलना पुंजने पाणीना विंडुथी सींची सींचीने पगादिकें, पत्रादिकें कृत्यो थको निस्पंद एटखे हीन वारीक सूक्ष्म थाय ते कोशने प्राय पण न होय, एयो न थाय. तेम कर्मरूपरेणुना समूहने पण विशुद्धरूप पाणीना प्रशुद्धी मींची सींचीने अनिष्टतिकरणरूप पत्ररूपथी कूटी खासोडीने एवी सूक्ष्म परे, कें जे थकी ते वंधन, संक्रमण, उदय, उदीरणा, निरुत थने निकाचतादिक कएने पण थयोग्य थाय. तेने उपशमना कहीयें. ए कोइएक थाचार्यना मत थाथी अनंतानुबंधीथानी उपशमना कही.

ह्वे कोइएक थाचार्य कहे ठे के, अनंतानुबंधीथानी उपशमना न होय, पण विमंपोजनाज होय. विसंयोजना एटखे कृपणाविशेष, तेनो प्रकार कहीयें ठेयें. अहीथी थेली थपवग्विजनां पण चारे गतिना मंडी पंचेंद्रिय पर्याता थविरति सभ्यदृष्टि जीव तथा तिर्यंच थने मनुष्य, ए वेहु गतिना देशविरति जीव, तथा प्रमन थने थप्रमन मनुष्य, अनंतानुबंधीथा चार कपाय स्वभावाने थयें जे रीतें पुयें कया, तेमज यथाप्रवृत्त्यादिक प्रण करण करे. पण एटखुं विशेष जे अनिष्टतिकरणे पंगे थको अंतरकरण न करे. तो जुं करे ? ते कहे ठे. उदयना संक्रमे करीने हेठली एट थावसिकामात्र मूळीने उपरखा निर्विशेषणे समस्त अनंतानुबंधीथानां दक्ष रोट करे. तिहां उदयमान संक्रमनुं थरूप, कर्मप्रकृतिथी क्षयीयें ठेयें. जे अनंतानुबंधी

अर्हीआं अपूर्वकरणे गुणसंक्रम न करे. किंतु ? अर्ही स्थितिघात, रसघात, गुणश्रेणी अने अन्यस्थितिवंध, ए चार वानांज प्रथम समयथी आरंभे. गुणश्रेणीदक्षिक रचना पण उदय समयथी मांडीने जाणवी. तेवार पठी अनिवृत्तिकरणने विपे पण एमज कहेवुं. हवे अनिवृत्तिकरणाझाना संख्यातजाग गये थके अने एक संख्यातमो जाग याकतो रहे, तेवारें मिथ्यात्वनी हेठली प्रथम स्थिति अनंतानुबंधीनी परें अंतरमुहूर्त्तमात्र जेटली नीचें मूकी वांडीने उपरें अंतरमुहूर्त्त मात्र अजिनवस्थितिवंधना अंतरमुहूर्त्त जेवडी पहेली स्थितिना अंतरमुहूर्त्तथी कांश्एक जाजेरी अजिनवस्थितिवंधना काळ सरखी एवी मिथ्यात्वनी अंतरकरणाळा करे, ते अंतरकरणवावुं कर्मदक्ष कांश्एक उकेरीने प्रथम स्थितिमध्ये जेले अने कांश्एक वीजी उपरली स्थितिमध्ये जेले. तिहां प्रथमस्थितिनेविपे वत्ततो जीव, उदीरणा प्रयोगें करीने प्रथम स्थितिनुं दक्ष उदयावखिका उपरलुं ठे तेने आकर्षीने उदयावखिकामध्ये घांसे तेने उदीरणा कहीयें. अने जे वली वीजी स्थितिना समीपघकी उदीरणा प्रयोगे करीनेजे तेमांहेलुं दक्ष आकर्षीने उदयावली मध्ये नाखी, जोगवे, ते आगलने पण पूर्वाचायें उदीरणानुंज विशेषनाम विशेष प्रतीपत्तिने अर्थें वीजुं नाम कलुं ठे. हवे उदय उदीरणायें करीने प्रथम स्थितिनुं दक्ष जोगवतो जेवारें ते प्रथमस्थिति शेष ये आवखिका रहे, तेवारें आगलनो ठेह आवे, तेवारें एक आवखिका सगें उदय, उदीरणा प्रवत्तें अने ठेहेली आवखियें तो उदीरणा पण विरमे, तेवारें ठेहली आवखियें केवळ उदयज जोगवे, पठी ते आवखिकाने ठेहले समयें वीजी स्थितिनां दक्षिकनो रस जेद करी त्रण पुंज करे, एटले तेने त्रण जागें व्हेंची नाखे, ते आधी रीतें के तेमध्ये जे देशघाती एकठाणीआ रसस्पर्द्धक तथा उत्कृष्ट रसोदीरणापेहायें वेगाणीथा रस सहित जे दक्ष, ते प्रथम सम्यक्त्वपुंज तथा केटलाएक एकठाणीथा रस स्पर्द्धक सर्वघाति सहित ठे तथा केटलाएक वेगाणीथा रसनां स्पर्द्धक सर्वघाती सहित ठे, ते वीजो मिश्रपुंज. तथा सर्वघातीआ चोगाणीथा तथा त्रिनापीआ रसस्पर्द्धक सहित जे दक्ष ठे, ते वीजो मिथ्यात्वपुंज जाणवो. उक्तं च कर्मप्रवृत्तिवृष्णं " चरम समय मिश्रदिष्टि. सेकाखे उवसमसम्मदिष्ठिउं होइ संदे विद् अनेपि तं अणुनाग करेइ तं जहा सम्मत्तं सम्मा मिश्रत्तं मिश्रत्तचेति तत्रोपंतर समये मिश्रदिष्टी " तेवार पठी आगल तेथी अनंतर समयें मिथ्यात्व दक्षिकना उदयना अनावयकी आप्तमिह सम्यक्त्व पामे, जे जणी ग्रंथें कलुं ठे के "मिश्रुदय खीये खड्ड सम्मनमो वसमिथं सोखनेण जस्स खंतइ आपत्तिय मत्तळपुंजं." ए रीने मिथ्यात्वनी सर्व प्रकारें उपशमनायकी प्रथमसम्यक्त्वनां खान हांप ठे. ए सम्य-

स्त्व पामतो कोऽएक देशविरति सहित अने कोऽएक सर्वविरति सहित पण पडिवजे, जे जणी कह्युं ठे के "सम्मत्तेणं सम्मग,संबंदेसंच कोऽ पन्निवज्जे" ते माटें देशविरति तथा प्रमत्त अने अप्रमत्त संयतने विपे पण मिथ्यात्वनी उपशमना पामीयें ठेयें.

हवे वेदकसम्यक्दृष्टिने प्रदेशोदयनी अपेक्षायें मिथ्यात्वनी उपशमनानो प्रकार कहे ठे. कोऽएक वेदकसम्यक्दृष्टि जीव, संयमने विपे प्रवर्तमान थको अंतरमुहूर्त्त मात्र कालें दर्शनत्रिकने उपशमावे ठे. तिहां दर्शनत्रिक उपशमावतां त्रण करण करवां पडे, तेनो विधि पूर्वे कह्यो. ते रीतें त्यां लगें जाणवो, ज्यांलगें अनिवृत्तिकरण-ज्ञाना संख्याता जाग गये थके अंतरकरण करे ठे. ते अंतरकरणी अंतरकरण करतो थको सम्यक्त्वनी प्रथमस्थिति अंतरमुहूर्त्त प्रमाण स्थापे अने मिथ्यात्व, मिश्रमोहनीयनी प्रथमस्थिति आवलिकामात्र स्थापे. पठी तेना दलिक उकेरी उकेरीने सम्यक्त्वनी प्रथम स्थितिमध्ये प्रक्षेपे. तिहां मिथ्यात्व अने मिश्र, ए वेहुनी प्रथम स्थितितुं जे दलिक ठे तेने सम्यक्त्वनी प्रथम स्थितिमध्ये स्तिबुक संक्रमे करी संक्रमावे अने सम्यक्त्वनी प्रथमस्थितिना दलना रसोदय विपाकना अनुभववाथकी जोगवतां ते अनुक्रमें क्षीण थाय. तेवारें औपशमिकसम्यक्दृष्टि थाय. अने ए त्रणे मोहनीयनी उपरली स्थितितुं दल उपशमाववानो तो पूर्वे जेम अनंतानुबंधीअानी उपरली स्थितिनी उपशमनानो प्रकार कह्यो ठे, तेनी पेरें जाणवो. ए रीतें दर्शनमोहनीयने उपशमावीने पठी चारित्रमोहनीय, उपशमाववाने प्रवर्ततो पुरुष वली पण तेहीज यथाप्रवृत्त्यादिक त्रण करण करे. तिहां अप्रमत्तने अप्रमत्तगुणगणें यथाप्रवृत्तिकरण, तथा अपूर्वकरण गुणगणें अपूर्वकरण अने अनिवृत्तिकरण गुणगणें अनिवृत्तिकरण, तथा ए त्रण करण करे तेतुं स्वरूप पूर्वली पेरें जाणवुं, पण अर्हीआं एटवुं विशेषजे अपूर्वकरणें गुणसंक्रम तो न बंधाती एवी सधली अशुभ प्रकृतिनोज प्रवर्त्ते. तथा अपूर्वकरणाज्ञाना संख्याता जाग गये थके निद्रा प्रचलानो बंधविच्छेद थते हुंते तेवार पठी घणा स्थितिखंरुनां सहस्र अतिक्रमते थके अपूर्वकरणाज्ञाना संख्याता जाग गये थके शेष एक जाग थाकते थके देवद्विक, पंचेंद्रियजाति, वैक्रियद्विक, आहारकद्विक, तेजस, कामेण,समचतुरस्रसंस्थान,वर्णचतुष्क, अगुरुलघुचतुष्क, त्रस-नवक, आदेय,निर्माण अने जिननाम, ए त्रीश प्रकृतिनो बंधविच्छेद थाय, तेवार पठी स्थितिखंरु पृथक्त्व गये थके अपूर्वकरणने ठेहले समयें हास्य,रति,जय अने जुगुप्सा,ए चार प्रकृतिनो बंधविच्छेद हुंते हास्य, रति, अरति, शोक, जय अने जुगुप्सा, ए ठनो उदय तिहां होय. अर्हीआं सर्व मोहनीयकर्मना ठेहले समयें देशोपशमना, निधत्ति, निकाचनाना करणने विच्छेदे. तेवार पठी आगळे समयें अनिवृत्तिकरणें प्रवेश करे, तिहां

पण स्थितिघातादिक पांच पदार्थ तेमजं पूर्व्वी पेरेज प्रवेत्तं॥ इति समुच्चयार्थः ॥३॥
॥ हवे अनिष्टत्तिवादर गुणगणे उपशमश्रेणिवालाने मोहनीयकर्मनी पूर्व्वी सातयकी
आरंजीने पच्चीश पर्यंत प्रकृति उपशम पामे, तेतुं स्वरूप देखाडे ठे. ॥

सत्तठ नवय पनरस, सोलस अठार सेव इगुवीसा ॥

एगाहि ५ चउवीसा, पणवीसा वायरे जाण ॥ ७ए ॥

अर्थ—सत्तठनवयपनरस के० अंतरकरण कीधे थके सात प्रकृति उपशांत होय,ते पठी नपुंसकवेद उपशमे थके आठनो उपशांत थाय, ते पठी स्त्रीवेद उपशमे थके नवनो उपशांत थाय. ते पठी हास्यादिपटक उपशमे थके पंदरनो उपशांत थाय.ते पठी सोख-सअठारसेवइगुवीसा के० पुरुषवेदनो वधोदय उपशमे थके शोलनो उपशांत थाय,ते पठी अप्रत्याख्यानी अने प्रत्याख्यानी, ए वे क्रोध समकालें उपशमे थके अठारनो उपशांत थाय. ते पठी संज्वलनक्रोधने उपशमे उगणीशनो उपशांत थाय. एगाहि ५ चउवीसा के० ते पठी अप्रत्याख्यान अने प्रत्याख्यान, ए वे मानने समकालें उपशमावे थके एकवीशनो उपशांत थाय. ते पठी संज्वलन मानने उपशमाववे वावीशनो उपशांत थाय. ते पठी अप्रत्याख्यान तथा प्रत्याख्यान, ए वेहु मायाने समकालें उपशमाववे करी चोवीश प्रकृतिनो उपशांत थाय. ते पठी संज्वलनी मायाने उपशमाववे करी पणवीसा के० पच्चीश प्रकृतिनो उपशांत वायरेजाण के० अनिष्टत्तिवादरगुणगणे उपशमित प्रकृति जाणवी ॥ ७ए ॥

हवे ते अनिष्टत्तिकरण अज्ञाना संख्याता जाग गये थके चारित्रमोहनीयनी एकवीश प्रकृतिनुं अंतरकरण करे. तिहां चार संज्वलन कपायमांहिलो जे कपाय उदय प्राप्त होय ते कपाय अने त्रण वेदमध्ये पण जे वेद उदय प्राप्त होय, ते वेद, ए वेहु प्रकृतिनी प्रथमस्थिति आपणा उदय काल प्रमाणनी होय, ते वेहु टालीने तथा वाकी उगणीश प्रकृति जेनो उदय नथी, तेनी प्रथमस्थिति आवली मात्र होय. तिहां पोताना उदयकालना प्रमाणनुं अल्पवहुत्व कहीयें ठेयें. त्रण वेद मध्ये स्त्रीवेद अने नपुंसकवेदनो उदयकाल थोडो होय, अने स्वस्थानमां परस्पर तुल्य होय, तेथी पुरुषवेदनो उदयकाल संख्यातगुणो जाणवो.तेथी संज्वलना क्रोधनो उदयकाल विशेषाधिक जाणवो. तेथी संज्वलना माननो उदयकाल विशेषाधिक, तेथी संज्वलनी मायानो उदयकाल विशेषाधिक, तेथी संज्वलना लोचनो उदयकाल विशेषाधिक. तिहां संज्वलनक्रोधोदय करी उपशमश्रेणी आरंजे, तेने ज्यां लगें अप्रत्याख्यानीयो अने प्रत्याख्यानीयो, ए वे क्रोध उपशमे नहीं, त्यां लगें संज्वलना क्रोधनो उदय होय. एमज संज्वलनमानोदयें जे श्रेणी आरंजे तेने ज्यां लगें अप्रत्याख्यानी अने प्रत्याख्यानी मान, उपशमे नहीं, त्यां लगें संज्व-

सनमाननो उदय होय. एमज संज्वलनमायाना उदयें उपशमश्रेणी पन्निवजनारने ज्यां सुधी अप्रत्याख्यानी अने प्रत्याख्यानी माया उपशमे नहीं, त्यां सुधी संज्वलन-मायानो उदय होय. एमज संज्वलनलोचोदयें उपशमश्रेणी पन्निवजनारने अप्रत्याख्यानी तथा प्रत्याख्यानी, ए वेहु लोच, ज्यां सुधी उपशमे नहीं त्यां सुधी वादर संज्वलना लोचनो उदय होय. एम पोतपोताना उद कालनी अपेक्षायें तेना उदयें प्रवर्त्ततो श्रेणी आरंजे, ते जे कपाय तथा जे वेदना उदयें प्रवर्त्ततो श्रेणी आरंजे, ते कपाय तथा ते वेदनो उदयकाल थाकतो हुंतो तेनी तेटला कालनी तेवनी प्रथम-स्थिति होय. बीजा सर्वनी आवलिमात्र प्रथमस्थिति होय. अहींआं जेटले कालें स्थितिखंडनो घात करे, तथा बीजो कालनो अन्यस्थितिवंध करे, तेटला कालें अंतरकरण पण करे, ए त्रणे साथें एक कालें माने अने ए साथेंज पूर्ण करे, पण तेनो काल प्रथमस्थितिधकी असंख्यातगुणो अधिक जाणवो.

हवे अंतरकरणना दलनो प्रक्षेपविधि लखीयें ठैयें. जे प्रकृतिनो तिहां बंध अने उदय, ए वेहु ठे, ते प्रकृतिनां अंतरकरण सत्कदल कांशएक प्रथमस्थिति मध्ये जेळीयें अने कांशएक बीजी स्थितिमध्ये जेळीयें, जेम पुरुषवेदने उदयें श्रेणी आरंजे, तेने पुरुषवेदनो बंध होय, तथा उदय तो ठेज, तेथी पुरुषवेदना अंतरकरणदल वेहु स्थिति-मध्ये जेळीये तथा जे प्रकृतिनो उदय ठे, पण बंध नथी, तेना अंतरकरणतुं दल प्रथम-स्थितिमध्येज जेळीयें, जेम स्त्रीवेदनो तिहां उदय ठे, पण बंध नथी, तेणे स्त्रीवेदोदयें जे श्रेणी पडिवजे ते अंतरकरण सत्कदल आपणी प्रथमस्थितिमध्येज जेले, तथा जे प्रकृतिनो तिहां उदय नथी अने बंध ठे, तेनां अंतरकरणदल, बीजी स्थितिमध्ये जेले पण प्रथम स्थितिमध्ये न जेले. जेम संज्वलनक्रोधने उदये श्रेणी पडिवजे, ते शेष त्रण संज्वलनना कपायज बांधे ठे ते तेनां अंतरकरण दल बीजी स्थितिमध्ये जेले तथा जे प्रकृतिनो बंध तथा उदय, ए वेहु नथी, तेनां अंतरकरण दल, पर प्रकृतिमध्ये जेले, जेम बीजा अप्रत्याख्यानीआ अने बीजा प्रत्याख्यानीआ कपायनां अंतरकरण दल संज्वलन परप्रकृति ठे तेमध्ये जेले. अहींआं घणी वात लखवानी ठे परंतु ग्रंथ बंधवाना चयथी नथी लखुं, पण जेने विशेष जाणवानी इच्छा होय, तेने कर्मप्रकृतिनी वृत्ति जोवी. एम अंतरकरण करी पठी पहेलो नपुंसक वेद उपशमावे, ते पहेले समयें थोडुं दल उपशमावे, बीजे समयें तेथी असंख्यातगुणुं, एम समय समयने विपे असंख्यातगुणुं चढतुं उपशमावतां ठेहले समयें सर्व उपशांत होय. तिहां प्रथम समयथी मांनीने द्विचरम समय लगे उपशमान्यां जे दल, ते धकी असंख्यातगुणुं दल, परप्रकृति-मध्ये क्षेपवे, अने ठेहले समयें जे परप्रकृतिमध्ये क्षेपवे, तेथकी असंख्यातगुणुं उप-

शमावे, एम नपुंसकवेद उपशमावे थके पूर्वली अनंतानुबंधी चार तथा दर्शनत्रिक मली सांत सहित आठ मोहनीयनी प्रकृति उपशांत होय, तेवार पठी उक्तप्रकारें अंतरमुहूर्त्त पर्यंत स्त्रीवेद उपशमावे, तेवार पठी हास्यादिक ठ प्रकृति अंतगमुहूर्त्त उपशमावे, तेवारें शरवाले मोहनीयनी पंदर प्रकृति उपशांत होय. ते समयें पुरुष-वेदना बंध, उदय अने उदीरणानो विधेद थाय अने तेनी प्रथमस्थिति नो पण विधेद थाय. तिहां पुरुषवेदनी प्रथमस्थिति वे आवली शेष ठते, पूर्वोक्त आगाल न थाय, तेवारें मार्गदल विशेषदल थया जणी तिहां हास्यादिक ठ प्रकृतिनां दल पुरुषवेदनां प्रक्षेप थाय नहीं. तेवारें ते हास्यादिक ठनुं दल, संज्वलनाक्रोधादिकमध्ये ज्ञेयीयें, जेजणी कम्मपयनीमध्ये कळुं ठे के, वे आवलि प्रथमस्थितिनी शेष होय, तेवारें वेदपतद्ग्रह न थाय, एम हास्यादिक ठ प्रकृति उपशमाव्या पठी एक समय ऊणी वे आवलीयें सर्व पुरुषवेद उपशमे, ते पण प्रथम समय सर्वस्तोक तेथी वीं समयें असंख्यातगुणुं उपशमावे, तेथकी त्रीजे समयें असंख्यातगुणुं उपशमावे एम समय समय दीठ असंख्यातगुणुं चढतुं दल उपशमावे. एम यावत् समां ऊणी वे आवलिका होय, तिहां सुधी कहेवुं, अने केटळुं एक दल परप्रकृतिमणं यथाप्रवृत्त संक्रमें करी संक्रमावे, पण प्रथम समयथी वीजे समयें विशेष हीन संक्रमावे. एम समय समय विशेष हीन हीन संक्रमावतो आवलिकाना चरम समय लां जाय. ए रीतें पुरुषवेद उपशांत थये थके मोहनीयनी शोल प्रकृतिनुं उपशांत थाय. तेवार पठी जे समयें हास्यादिक ठ प्रकृति उपशमे, ते समयथी पुरुषवेदनां प्रथमस्थिति क्षीण थइ. तदनंतर अप्रत्याख्यानीक्रोध अने प्रत्याख्यानीउक्रोध तथा संज्वलनक्रोध, ए त्रणे क्रोधने साथेंज उपशमाववा मांडे, तेने पूर्वली पेंरें उपशमावतां जेवारें संज्वलनक्रोधनी प्रथमस्थिति एक समय ऊणी त्रण आवली शेष रहे तेवारें अप्रत्याख्यानीआ अने प्रत्याख्यानीआ, ए वेहु क्रोधनुं दल संज्वलना क्रोधनं विपे न प्रक्षेपे पण संज्वलना मानादिकमध्ये ज्ञेले, जे जणी त्रण आवली शेष, संज्वलनो क्रोध रह्यो थको तेमध्ये कोइ प्रकृतिनां दल पतद्ग्रह न थाय एटले तेमध्ये कोइ एक पण प्रकृतिनुं दल संक्रामाव्युं न जाय अने तेनी वे आवली शेष रहे, तेवारें तिहां आगाल विधेद थाय अने एक आवली शेष रहे, तेवारें संज्वलनाक्रोधनी बंध, उदय, उदीरण विधेद थाय अने अप्रत्याख्यानी तथा प्रत्याख्यानी क्रोध उपशांत होय, एटले अदार प्रकृति उपशांत थाय. तेवारें संज्वलन क्रोधनी प्रथमस्थितिनी एक आवलिकानुं दल अने वे आवली एक समय ऊणी अहींआं बांध्युं जे उपरली स्थितिनुं दल, तेथिना बाकी सर्व उपशांत थयुं ठे. ते पठी जे संज्वलन क्रोधनुं प्रथम-

स्थितिनुं एकावलिका दल ते संज्वलन मानमध्ये स्तिबुकसंक्रमे करी संक्रमावे अने समय ऊणी वे श्रावलिकाना वंधुनुं उपरली स्थितिनुं दल, ते पुरुषवेद उपशमनाधिका- रना प्रस्तावेजे रीतें उपाय कह्यो ठे, ते रीतें उपशमावे तथा परप्रकृतिमध्ये संक्रमावे- एम समय ऊणी वे श्रावलीयें संज्वलनक्रोध उपरली स्थितिनुं तेने उपशमावे, एटले मोहनीयनी उगणीश प्रकृति उपशांत थइ. ह्वे जेवारें संज्वलनाक्रोधनो वंध, उदय, उदीरणा विछेद थयो, ते समयधी मांकीने संज्वलना माननी बीजी स्थितिमध्येथी दल आकर्षीने तेने प्रथमस्थितियें करी वेदे, तिहां उदय समयने विषे स्तोक प्रक्षेपे ठे अने ते थकी बीजा समयने विषे असंख्यातगुणो प्रक्षेपे. एम समय समय असंख्यातगुणो चढतो चढतो प्रक्षेपतां यावत् प्रथमस्थितिना चरम समय पर्यंत बीजीयें, प्रथम- स्थितिकरणना पहेला समयधी मांकीने अप्रत्याख्यानावरण तथा प्रत्याख्यानावरण अने संज्वलनमान, ए त्रणे मानने साथेंज उपशमाववा मांडे, ते तेमज जेवारें संज्व- लना माननी प्रथमस्थिति समयोन त्रण श्रावली शेष रहे, तेवारें पूर्वे कह्यो ते प्रकारें संज्वलन मानने विषे परप्रकृतिनुं पतद्ग्रह न थाय, तेवारें प्रत्याख्यानीयादिक माननुं दल संज्वलननी मायामध्ये संक्रमावे. एम क्रोधनी परें माननी उपशमनानी विधि जाणवी. ए अप्रत्याख्यानी, प्रत्याख्यानी मान उपशमावे, तेवारें मोहनीयनी एकवीश प्रकृतिनो उपशम थयो. ते समय संज्वलनमाननां वंध, उदय, उदीरणा विछेद थाय, तेवार पठी एक श्रावलिकायें संज्वलन क्रोधनी परें संज्वलन मानने उक्तप्रकारें उपशमावे. तेवारें वावीश प्रकृति उपशमी. तथा जे समयें संज्व- लन माननो वंध, उदय, उदीरणा विछेद होय तेथी आगले समयधी मांडीने संज्व- लन मायानी बीजी स्थितिमध्येथी दल आकर्षीने पूर्वे कह्यो, ते प्रकारें प्रथमस्थिति- गत करे, करीने वेदे, ते समयधीज मांडीने त्रणे मायाने उपशमाववा मांके ते पण माननी परें एक श्रावली हुंते संज्वलनी मायानां वंधोदय, उदीरणा विछेद थाय, ते समयें अप्रत्याख्यानी प्रत्याख्यानी माया उपशांत थाय, तेवारें मोहनीयनी चोवीश प्रकृतिनो उपशांत थाय. ते समयें संज्वलन मायानी प्रथमस्थितिगत एकावलिकाने तथा समयोन श्रावलिकादिकें वांधेनुं जे उपरली स्थितिगत दलिक तेने मूकीने शेष अन्य सर्व उपशांत थाय ठे. ते पठी ते प्रथम स्थितिगत एकावलिकाने स्तिबुक संक्रमे करीने संज्वलन लोचने विषे संक्रमावे ठे अने समयोन श्रावलिकादिकें वांधेला दलिकने पुरुषवेदमां कहेला उक्तप्रकारें करी उपशमावे ठे तथा संक्रमावे ठे. ते पठी समयोन वे श्रावलिकायें संज्वलन माया उपशांत थाय. तेवारें मोहनीयनी पच्चीश प्रकृति उपशांत थइ. जेवारें संज्वलनी मायानो वंधादिक विछेद-

होय, तेथी आगळे समयें संज्वलन खोजनी वीजी स्थितिमांदेयी दल आर्काने प्रथम स्थिति रचे ते प्रथम स्थिति खोजवेदनाद्धाना त्रण विजागद्वय प्रमाण करे, करीने वेदे. तिहां प्रथम त्रिजागनुं नाम, अश्वकर्णकरणाद्वा, वीजा त्रिजागनुं नाम, किट्टिकरणाद्वा. तिहां प्रथम अश्वकरणाद्वा त्रिजागें वर्ततो पूर्वस्पर्द्धकमध्येयी दल लेइने अपूर्वस्पर्द्धक करे. अर्हीआं स्पर्द्धक पटले शुं? तोके, जीव अनंतानंत कर्म परमाणुयें निष्पन्न स्कंध तेने कर्मपणे ग्रहे ठे. तिहां एकेक कर्मस्कंधमध्ये जे सर्व जघन्य रस ठे ते पण केवळीना ज्ञानरूप शस्त्रें ठेदातो, ठेदातो पण सर्व जीवथकी अनंतगुण रसविजाग प्रत्ये आपे ठे. तथा एवां जे सरखां सरखां जघन्य रसनां कर्मस्कंधदल तेनो समुदाय, ते वर्गणा कहीयें. तेथी एक रसविजागें चढता कर्मस्कंधनी वीजी वर्गणा, तेथी वे रस अविजागें चढता कर्मस्कंधनी त्रीजी वर्गणा, एम एकेका रसविजागें चढती चढती वर्गणा करतां अज्ञव्यथी अनंतगुणी अने सिद्धने अनंतमे जाग प्रमाण वर्गणानो समुदाय, तेनुं नाम स्पर्द्धक कहीयें. ते स्पर्द्धकनी उपरवी वर्गणाना रसविजागथी एक रसविजागें अधिक, तथा वेहु रसविजागें अधिक रसविजाग सहित, एम यावत् सर्व जीवथी अनंतगुण पर्यंतथी एक रसविजागें हीन रसोपेत कर्मस्कंध दल न पामीयें, पटले सर्व जीवथी अनंतगुण रसविजागें अधिक रस सहित जे कर्मस्कंधदल होय, एवा स्कंधनो समुदाय, ते वीजा स्पर्द्धकनी प्रथम वर्गणा जाणवी. तेथी एक रसविजागें अधिक कर्मस्कंधनो समुदाय, ते वीजी वर्गणा. एम एकेक रसविजागें चढती चढती अज्ञव्यथी अनंतगुणी वर्गणा होय. तेना समुदायने वीजो स्पर्द्धक कहीयें. एमज वली सर्व जीवथी अनंतगुण रसविजागें अधिक जेवतां कर्मस्कंधना समुदायनी त्रीजा स्पर्द्धकनी प्रथमवर्गणा, एम ते पण पूर्वोक्त अज्ञव्यानंतगुण अनंतवर्गणायें स्पर्द्धक होय. एवा अनंता स्पर्द्धक जीवें पूर्वे वांध्यां ठे तेजणी एने पूर्वस्पर्द्धक कहीयें. ते मध्येथी दल लेइने ते दलने प्रकपे विशुद्धिना वशथकी अत्यंत रस हीन करीने अपूर्वस्पर्द्धक करे, केमके, आसंसार मध्ये परित्रमण करता जीवें कोइवारें वंध आश्री एवा रसस्पर्द्धक नथी कल्या पण हमणांज विशुद्धिने वशे करे ठे. तेजणी एने अपूर्वरसस्पर्द्धक कहीयें, ते अश्वकर्णकरणाद्वा वीत्या पठी वीजो किट्टिकरणाद्वायें प्रवेश करे. तिहां पूर्वस्पर्द्धकथी वीजा अपूर्वस्पर्द्धकथी दल लेइने तेना रसनी प्रतिसमयें अनंती किट्टि करे, किट्टि कहेतां जे पूर्वस्पर्द्धकथी तथा अपूर्वस्पर्द्धकथी वर्गणा लेइ लेइने तेने अनंतगुण रस हीनताने पमाडीने घणे आंतरे आंतरे थापवुं. जेम अस्तकद्वपनायें जेना एकसो रसविजाग ठे, अथवा एकोत्तरसो, वीडोत्तरसो हुता, तेना पांच, पंदर, पचीश, रसवि-

जाग राखवा, तेने किट्टि कहीचे. ते किट्टिकरणाळाने ठेहले समयें समकालें अप्रत्याख्या-
नीठं अने प्रत्याख्यानीठं, ए वे लोच उपशमे अने ते समयेंज संज्वलना लोचनो पण
बंधविधेद थाय. अने वादर संज्वलन लोचना उदय, उदीरणानो व्यवधेद थाय.
अने अनिवृत्तिवादर गुणगणानो पण व्यवधेद थाय. एम नवमे गुणगणे सातथी
मांनाने पच्चीश पर्यंत मोहनीयनी प्रकृति उपशांत पामे ॥ इति ॥ ७९ ॥

॥ हवे दशमे गुणगणे जे प्रकृति उपशांत पामीयें, ते कहे ठे ॥

सत्तावीसं सुहुमे, अष्टावीसं च मोह पयडीठं ॥

उवसंत वीअरागे, उवसंता हुंति नायवा ॥ ८० ॥

अर्थ- सत्तावीसंसुहुमे के० ते पठी अप्रत्याख्यान अने प्रत्याख्यान, ए वेहु लो-
चनो समकालें उपशम थये थके सूद्धमसंपरायगुणगणे सत्तावीश प्रकृति उपशांत
थाय. अष्टावीसंचमोहपयनीठं के० तेवार पठी संज्वलनो लोच उपशमे थके अष्टा-
वीश मोहनीयनी प्रकृति, उवसंतवीअरागे के० उपशांतवीतराग नामे अगीअारमे गु-
णगणे उवसंताहुंतिनायवा के० उपशांत होय. एरीतें ज्ञातव्या इति एतुं जाणतुं ॥७९॥८०

एम नवमाने ठेहले समयें अप्रत्याख्यानी अने प्रत्याख्यानी लोचनी वे प्रकृति
उपशमे थके सूद्धमसंपराय गुणगणे सत्तावीश मोहनीयनी प्रकृति उपशांत पामीयें,
ते सूद्धमसंपराय गुणगणानो काल, अंतरमुहूर्त्त प्रमाण ठे. तेने विपे पेठो थको
मस्थिति सूद्धमसंपराय अरू जेटळी करीने वेदे. सूद्धमकिट्टि कखुं जे दलिक अने
समय ऊणी वे आवलि वांधुं जे दल, ते उपशमावे, चरम समयें संज्वलनो लोच
उपशांत होय, तेहीज समयें ज्ञानावरण पांच, अंतराय पांच, दर्शनावरणीय चार,
उच्चैर्गोत्र अने यशःकीर्त्ति, ए शोल प्रकृतिनो बंध, व्यवधेद करे, तेवार पठी वीजे
समयें उपशांत कपाय थाय. तिहां मोहनीयनी अष्टावीश प्रकृति उपशांत थाय. ते
उपशांत कपायवंतथको जीव, जघन्यथी तो एक समय रहे अने उल्लुष्टो अंतरमु-
हूर्त्त पर्यंत रहे, उपरांत अवश्य पडे, ते तिहांथी पन्वाना वे प्रकार ठे. एक जव्हयें
पडे अने वीजो कालदयें पडे. तिहां जेतुं आयु पूर्ण थाय, तेवारें ते मनुष्यजवने
दयें मरण पामीने अनुत्तरविमानें देवता थाय. तिहां प्रथमसमयेंज बंध संक्रमणा-
दिक आठे करण तथा उदय प्रवर्त्तवि, ते पाधरो अगीअारमा गुणगणाथी चोये गु-
णगणे आवे. वचला गुणगणानो तेने स्पर्श थाय नहीं. तथा औपशमिक सम्यक्त्व-
थी पमीने ते समय वेदकसम्यक्दृष्टि थाय. तथा जे जीव, काल दयें अगीअारमा
गुणगणानो अंतरमुहूर्त्त काल पूर्ण जोगवीने आगज चढवाने अजावें तिहांथी पाठो

पडे, ते तो जीहां जिहां बंध, उदय, उदीरणादिक प्रकृति व्यवहिति होय, तेने तेने फरी तिहां आरंजतो जे रीतें चढ्यो हतो, तेमज पडे. ते पडतो प्रमत्त थाप तथा कोइएक अविरतिपणाने पण पामे, कोइएक साखादन पामी मिथ्यात्वं पण जाय, ए श्रेणी उत्कृष्ट तो एक जवमध्ये वे वार करे, पण जे वे वार उपशमश्रेणी करे, ते नियमा तेहीज जवें कृपकश्रेणी न करे अने एक वार उपशमश्रेणी करीने बीजी वार कृपकश्रेणी करे तेनी ना नथी. ए रीतें उपशमश्रेणीनुं स्वरूप कहुं.

॥ अथ कृपकश्रेणीमाह ॥

॥ हवे कृपकश्रेणीनुं स्वरूप कहीयें ठेयें. ॥

पढम कसाय चउकं, इत्तो मिठत्त मीस सम्मत्तं ॥

अविरय सम्मे देसे, पमत्ति अपमत्ति खीयंति ॥ ८२ ॥

अर्थ— पढमकसायचउकं के० प्रथम तो अनंतानुबंधीआ चार कपाय हणे, विसं-
योजना करे, इत्तो के० तेवार पठी मिठत्तमीससम्मत्तं के० मिथ्यात्वमोहनीय, मिश्र-
मोहनीय अने सम्यक्त्वमोहनीय, ए त्रणेनो समकालें ह्य करे, ते अविरयसम्मदेसे-
पमत्तिअपमत्ति के० अविरतिसम्यकृष्टि, देशविरति, प्रमत्त तथा अप्रमत्त गुणगणे
खीयंति के० ह्य करे, पटले सत्ताथी टाळे.

कृपकश्रेणीनो पडिवजनार पुरुष, आठ वर्षथी उपरनी उमरनो ठतां वज्ररूपनाराय
संपयणी, शुद्ध्यानघंत, अविरति, देशविरति, प्रमत्त, अप्रमत्त, संयतिमांद्देशो कोइ
पण होय. पण पटहुं विशेष जे, केवल अप्रमत्त संयत होय, तो पूर्वनो जाण होय अने शु-
द्ध्यानोपगत होय अने बीजा सर्व धर्मध्यानोपगत होय. एवो जीव गुणयोगें वर्ततो
कृपकश्रेणी आरंजे ते प्रथम चार अनंतानुबंधीआ विसंयोजीने खपावे, तेनी विसंयो-
जनानो प्रकार, पूर्वे कहुो ठे, तेमज जाणवो. तेवार पठी त्रण दर्शनमोहनीय खपागाने
प्रवर्त्ते. तिहां यथाप्रवर्त्यादिक त्रण करण पूर्वे कहुं, ते रीतेंज करे, पण पटहुं विशेष जे
अपूर्वकरणना प्रथम समयथीज अनुदित मिथ्यात्व तथा मिश्रनां दस ते उपराने
सम्यक्त्व मोहनीयमध्ये गुणसंक्रमें करी संक्रमावे अने ते चेहुनो उच्छले पटसे संक्रम
पण करवा मांडे. तिहां पद्देशो तो महोटां स्थितिवं उवेखे, तेथी बीजो स्थितिवं
विशेषहीन उवेखे, तेथी वसी बीजो स्थितिवं विशेषहीन उवेखे, एम करतां करतां
अपूर्वकरणना वेह्वा समय पर्यंत कहेवुं. तिहां अपूर्वकरणना प्रथम समय जे
स्थितिनो मनावन होय ते थकी असंख्यात गुणहीन स्थितिनो सत्तावंत थाप.
तेवार पठी आगळे समयें अनिष्टनिकरणमध्ये प्रवेश करे, तिहां पण स्थितिकार-
वर्त्तेने तेहीज प्रकारें करे ठे. अनिष्टनिकरणना प्रथम समयें दर्शनप्रिकृती पट

देशोपशमना, निद्राति, निकाचनानो व्यवहृद करे. तिहां प्रथम समयची दर्शनमोह-
नीयत्रिकनी स्थितिसत्तानो घात करतो करतो सहस्रगमे स्थितिखंडें गये थके वाकी
जेवारें असंखी पंचेंद्रियनी स्थितिसत्ता समान स्थिति रहे. तेवार पठी वली पण तेटलांज
स्थितिखंडनां सहस्र गये थके चौरिंद्रियनी स्थिति समान सत्ता रहे. वली पण तेटलांज
स्थितिखंडनां सहस्र गये थके तेंद्रियनी स्थिति समान सत्ता रहे. वली तेटलांज स्थि-
तिखंडना सहस्र गये थके वैंद्रियनी स्थिति समान सत्ता रहे, वली पण तेटलां स्थि-
तिखंडनां सहस्र गये थके पद्योपमना असंख्यातमा जाग प्रमाण दर्शनत्रिकनी
स्थितिनी सत्ता रहे, तेवार पठी ते त्रणे दर्शनमोहनीयनो पण प्रत्येकें एकेक संख्या-
तमो जाग मूकीने वाकीनी स्थिति सर्व खपावे, तेवार पठी वली पण वाकी मूकेला
संख्यातमा जागनो एक संख्यातमो जाग मूकीने वाकी सर्व स्थितिनो घात करे. ए
रीतें वाकी रहेला जागनो संख्यातमो जाग मूकी, मूकी, शेष सर्व स्थितिनो घात
करतो, करतो स्थितिघातनां घणां सहस्र अतिक्रमे, तेवार पठी मिथ्यात्वना असं-
ख्यात जागने खंडे अने मिश्र तथा सम्यक्त्वना तो संख्यात जागने गंटे, ते पठी
एम घणा स्थितिखंड गये थके जेवारें मिथ्यात्वनुं दल आचलिकामात्र रगुं अने मिश्र
तथा सम्यक्त्व, ए वेहुनुं दल तो पद्योपमना असंख्यातमा जाग प्रमाण रहे. एये
ए स्थितिखंडना दलने खंडवानो प्रत्येक विधि कहीयें त्रेंयें. तिहां गंडन करेलां
एसां मिथ्यात्वनां दल तेने मिश्र, तथा सम्यक्त्व, ए वेहुमध्यें प्रक्षेप करे अने मिश्रनां
दलमात्र सम्यक्त्वमध्यें प्रक्षेपे अने सम्यक्त्वनां दल सम्यक्त्वनी पोतानी ऐगरी।
स्थितिमध्यें प्रक्षेपे, ते पठी जे मिथ्यात्व दलिक आचलिकामात्र रगुं, ते पण मिथ्यात्व-
क्रमें करी सम्यक्त्वमध्यें संक्रमावे, एटखे मिथ्यात्व हीप आय, तेवार पठी मिश्रना
तथा सम्यक्त्वना असंख्याता जाग करी तेने खंडें शेष एक जाग रावे. वली तेना
पण असंख्याता जाग करे, तेमध्येंची एक जाग रावी वाकी सर्वने गंटे, एम कारणां
करतां केटलाएक स्थितिखंड गये थके, मिश्रमोहनीय एक आचलिकामात्र रहे,
तेवारें सम्यक्त्वमोहनीयनी स्थितिसत्ता, दल वरें प्रमाणनी रहे ते वेयायें मिश्रयन-
ने मते सर्व विम टव्यां नाटे एने दर्शनमोहनीयनो कारक कहीयें, तेवार पठी वली
सम्यक्त्वना स्थितिखंडने अंतरदुर्घर्ष प्रमाण टकरे, तेनुं एट टकरावमावरी आरंभेने
सपली स्थितिसत्ता, समय समय संक्रमावे हे. तेमध्यें एम टकरावमाव सर्व-
लोक संक्रमावे. तेपली वीजे समय समय संक्रमावरी, तेपली प्रीजे समय समय संक्रमाव-
मावरी, एम त्यागले जागले समये सम्यक्त्वमोहनीय संक्रमावरी, संक्रमावरी, ते मू-
भेदीना नापा हने जाण्टे. ते पठी एरर तो विमोहनीय विमोहनीय रगुं एने स्थि-

तिनो ठेह्लो समय होय, खां लगें संक्रमावे. एम अंतरमुहूर्त्त अंतरमुहूर्त्त प्रमांष
 अनेक स्थितिखंडोने उकेरे ठे, अने निक्षेपण करे ठे. ते स्थितिदखमाहे संक्रमावतो
 द्विचरम स्थितिखंरु लगें जाय, ते द्विचरम स्थितिखंरुथकी ठेह्लो खंरु असंख्यातगुणो
 करे. ते ठेह्लो स्थितिखंरु जेवारें उकेरे, एवाने ऋषककृतकरण एवुं नाम कहीयें. ए
 कृतकरणाखायें वर्त्ततो एवो जीव, कोइ एकें पूर्वे आयु वांध्युं होय तो ते आयुक्षरें
 मरण पामीने चारे गतिमांहेली जावे ते गतिमध्ये अवतरे, अने लेश्याने विपे पण
 पूर्वे तो शुक्लेश्यामां हतो अने सांप्रत तो अन्यतम लेश्यामध्ये जाय ठे. ते माटे
 सप्तक दायनो मांडनार प्रस्थापक थइने मनुष्य, निष्ठापक ठतो चार गतिमांहेलो जीव
 कसो ठे, तथा जे पूर्वे वज्रायु थको ऋषकश्रेणी मांडे, अने अनंतानुबंधीथा चार
 सपात्रीने पत्री मरण पामवाना संजव थकी जो श्रेणी थकी विरमे तो पण अनंता-
 नुबंधीथानुं वीजभूत मिथ्यात्व ठे, तेनो विनाश थयो नथी तेजणी वली पण कश-
 चित् अनंतानुबंधीथा सजीवन करतां लहे. पण जेणे मिथ्यात्व दाय कसुं, ते मिथ्या-
 रना विनाशथी वली अनंतानुबंधीथा न बांधे, जेजणी वीज नथी तो अंकूर केम
 होय ? अने ए सात प्रकृति दाय करीने जो चरते परिणामें वर्त्ततो मरण पामे तो
 अपश्य देवगतिमध्येज उपजे अने जो पतित परिणामें थाय, तो नानाप्रकारना परि-
 णामना संनयथकी जेवा परिणामनी विशुद्धियें प्रवर्त्ततो मरण पामे, तेथी गतिमध्ये
 अवतरे, अने जेणे पूर्वे आयु वांध्युं ठे, एवो जीव, जो ते वखते तिहां कास्र न करे तो
 पण सात प्रकृतिने दायें निश्चयें ते तेवाज परिणामें रहे, परंतु आगस्र वीजी चारित्र-
 गोदनीयनी प्रकृति सपाववानो उचमन करे, तथा हीणसप्तक पूर्ववज्रायु जणी ते जवें
 मुक्ति न पामे, तो पण श्रीजे जवें अथवा चोये जवें अवश्य मुक्ति पामे, केमके जेणे देवायु
 अपया नरकायु बांध्युं होय, तो ते देव तथा नारकीनो जव करी तिहांथी मनुष्य थइने
 श्रीजे जवें मोक्ष जाय. अने जे मनुष्य तथा तिर्यंचायु बांध्या पत्री सप्तकदाय करे, ते
 नियमा अमंश्य वर्षायु बांधे पण संख्यात वर्षायु बांध्या पत्री सप्तक हीण न करे ते-
 वागे ते युगलीया मय्यें जाय. तिहां तो जवप्रलयेंज नियमा देवायुनोज बंध होय
 तेथी ते देवगतिमध्ये जाय अने देवगतिमध्ये तो जवप्रलयें सम्यकरय उतां मनुष्या-
 युनोज बंध होय, तेथी ते देवता चत्री मनुष्य थाय. तिहां यखनुं आयु न बांधे, के-
 वड चारित्र सइ शेष एकत्रीश मोदनीयनी प्रकृति सपात्री मुक्ति पामे, ते अपेदायें
 चांसे रवे मोक्ष जाय. तिहां पंचमंश्रदनी सास्र लखीयें ठेयें “ तइय चउठे गमित्त,
 सइस्मि सिधंति दंमणे खीणे ॥ जं देव निरअसंया, उचरम देहेसुने दुनि ॥ ” ए
 सादनो दाय अविग्नि शृणवाणे होय. ए मूत्रनो अयं ठे. अन्यथा तो अविग्नि-

अदृष्टि, देशविरति, प्रमत्त, अप्रमत्त साधु, ए चार माहेतुं जावे ते सत्तक क्षीण करे वे, तथा जो अवज्ञासु धको कृपकश्रेणी आरंभे तेवारें ए सत्तकनो ह्य करे, तो ते नियमधी अनुपरत परिणामवंत धको चढते परिणामें आगळे चारित्रमोहनी-नी प्रकृति स्वभाववाने अर्थें उद्यम करे. एम जाप्यमध्यें कलुं वे. " इयरो अपुवर उच्चिप, सयलं तेहिं समाणेइ " हवे चारित्रमोहनीयनी शेष एकवीश प्रकृति स्वभावाने अर्थें उद्यम करतो एवो पुरुष, यथाप्रवृत्त्यादिक त्रण करण करे. तिहां करणुं रूप पूर्ववी पेरेंज जाणुं. अहीं अप्रमत्तगुणगणे यथाप्रवृत्तिकरण, तथा अपूर्वकरण गुणगणे अपूर्वकरण अने अनिवृत्तिवादर गुणगणे अनिवृत्तिकरण करे. तिहां अपूर्वकरणे स्थितिवातादिक करी अप्रत्याख्यानीआ चार अने प्रत्याख्यानीआ चार, एवं आठ कराय एवी रीतें स्वभावे, के जेवी रीतें अनिवृत्तिकरणाद्धाने प्रथम समयेंज ते कथापाठकनी पद्योपमना असंख्यातमा जाग प्रमाण मात्र स्थिति शेष जाय. ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ७२ ॥

॥ तेवार पठी अनिवृत्तिवादर गुणगणे शुं ह्ये ? ते कहे वे. ॥

अनिअदृष्टि वायरेधी, ए गिद्धि तिग निरय तिरि अ नामाळ ॥ संखिळ्ळ इमे सेसे, तप्पाउंगाउं खीवंनि ॥ ७३ ॥

अर्थ- अनिअदृष्टिवायरे केण अनिवृत्तिवादर गुणगणाना प्रथम समयें आठ क-
रण पद्योपमना असंख्यात जाग प्रमाण स्थितिना जाय. पठी धीगिद्धिनिग केण
धीखिद्रिक, नरकद्रिक, तिर्यंचद्रिक, एकेंद्रियजाति, वैद्रियजाति, त्रैद्रियजाति,
चैत्रियजाति, स्यावर, आतप, उद्योत, सूक्ष्म, साधारण, ए निरयतिगिद्धिनामाउंन-
उंगाउं केण नरक अने तिर्यंच ए वे गनि. तत्रप्रयोग नामकर्मणी तेण प्रकृति तथा
केण धीखिद्रिक ते दर्शनावरपीपनी प्रकृति, एवं शोख प्रकृतिने उच्छ्रयकार्यकर्म
रीते प्रतिमनय उवेळी उवेळी जेवारें पद्योपमना असंख्यातमा जाग प्रमाणमात्र
स्थिति शेष रहे, तेवारें ते शोख प्रकृतिने प्रतिमनय संघाती प्रकृतिमनयें गुणगणमें करी
कनावी संकनावीने क्षीण करतो करतो अनिवृत्तिवादर गुणगणाना संखिळ्ळइमेणेण
संख्याता जाग गये पके अने शेष एक नाम आकळे पके वे सगळी प्रकृति
स्थिति केण क्षीण करे. अहींहां अप्रत्याख्यानी आठमा प्रमाणगरीज आठ कराय पुं
जाववा मांठ्या हता एट ह्जरी क्षीण पया नवी तेण करतों वडेइ वडेई तत्रप्रयोग प्रक-
ती ह्य करतो. अने वैद्रियक जातारें वडी ह्ये कहे वे केण शोख प्रकृति म-
नयें ववाळें आठ कराय सगळीने वडी ए शोख प्रकृति मनावे. ॥ अर्थः ॥ ७३ ॥

इत्तो हणइ कसाय, द्वगंपि पठा नपुंसगं इत्ती ॥

तो नोकसायवकं, बुहइ संजखण कोहम्मि ॥ ८३ ॥

पुरिसं कोहे कोहं, माणे माणं च बुहइ मायाए ॥

मायंच बुहइ लोहे, लोहं सुहुमंपि तो हणइ ॥ ८४ ॥

अर्थ—इत्तोहणइकसायअठगंपि के० तैवार पठी वली प्रत्याख्यानीआ चार अने अत्र-
त्याख्यानीआ चार, ए आठ कपायने निःशेषपणे अंतरमुहूर्त्त मात्र कालें करी ते हणे,
पठानपुंसगंइत्ती के० पठी नपुंसकवेद खपावे, पठी स्त्रीवेद खपावे, तोनोकसायवकं के०
तैवार पठी हास्यादिक ठ नोकपायनुं दल क्षेपवतां रखुं, ते संजखणकोहम्मि के० संजखन-
क्रोधने विषे बुहइ के० क्षेपवे, संक्रमावे ॥इति समु० ॥८३॥ पुरिसं के० पुरुषवेदना वंधा-
दिकविधेद यथा पठी आबसिका शेष प्रत्ये करणविशेषें करी संजखन कोहे के० क्रोधमये
गुण संक्रमें करीने संक्रमावे, अने कोहं के० संजखनक्रोधना वंधादिक विधेद यथा
यके आबसिकाशेषप्रत्ये करणविशेषें करी संजखन माणे के० मानमये गुणसंक्रमे
परी संक्रमावे तथा माणंच के० संजखन मानना वंधादिक विधेद यथा यके आब-
सिका शेष प्रत्ये करणविशेषें करी मायाए के० संजखन मायामध्ये बुहइ के० संक्र-
मावे, नागे, षट्से गुणसंक्रमें करी संक्रमावे तथा मायंच के० संजखन मायाना वंधादिक
विधेद यथा पठी आबसिका शेष प्रत्ये करणविशेषें करी लोहे के० संजखन लोहना वंधा-
दिक विधेद यथा पठी आबसिका शेष प्रत्ये करणविशेषें करी हणे, तो के० तैवार
पठी सुहुमंपि के० अत्यंत मूहन याकतो एवो सत्तारूप जे लोन तेने पण हणइ के०
हणे, विनाशे, सनारी टाळे, एम मूहनसंपरायने अंतं मोहनीयकर्मने मूलची टाळी
नारे ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ८३ ॥

षट्से आठ कपाय खपावीने अथवा मनांतं शोख प्रकृति खपावीने पठी अंतर-
मुहूर्त्ते नव नोकपाय तथा चार संजखनानुं अंतरकरण करे, ते करीने प्रथम नपुंसक-
वेदना टारखी ग्यतिवावा दखिक ठवेखवानो विधि करी खपाववा मांडे ते अंतर-
मुहूर्त्ते मये ठवेखतां ठवेखतां पढ्योपमना अमंग्यातमा जाग प्रमाण स्थितिदोष रहे,
तैवार वंधाती प्रकृतिमध्ये तेनुं दख गुणसंक्रमे करी संक्रमावे, एम करती अंतरमुहूर्त्ते
काखें ते सद्यं हीण याय.

हवे ते नपुंसकवेदनी हेतुची ग्यतिनुं दख, ते जो नपुंसकवेदने उदये अंगि
मांडी होय, तो वेदनां वेदनां मखावे अन्यथा तो आबसिकामात्र ते दख रखुं हाय, तेने

उदयवती वेद्यमान प्रकृतिनेविषे स्तियुकसंक्रमे करी संक्रमावे. एम नपुंसकवेद क्षय कखा पठी अंतरमुहूर्त्तें स्त्रीवेद पण एज रीतें खपावे, तेवार पठी हास्यादिक ठए प्रकृतिने साथेंज समकालें खपाववा मांडे. पठी ते नोकपायनां उपरली स्थितिनां दल पु-रुपवेदने विषे पतद्ग्रह न थाय, माटें तेने पुरुपवेदमध्ये न संक्रमावे किंतु संज्वलनक्रोध-मध्ये पूर्वे कळुं ते रीतें तेने संक्रमावे. एम संक्रमावतां अंतरमुहूर्त्तमात्रमां ते नोक-पायठकः सर्वे क्षीण थाय. ते समयेंज पुरुपवेदनो बंध, उदय अने उदीरणानो वि-धेद थाय. अने एक समय जणी वे आवलियें वांधुं जे पुरुपवेदतुं दल, ते सूकीने बाकी सघलो क्षीण थयो, ते समयें अवेदक थयो. ए प्रकारें जे पुरुपवेदोदयें श्रेणी आरंजे, तेनो ए विधि कळो.

अने जो नपुंसकवेदोदयें श्रेणी आरंजे, तो ते पहेलोज स्त्रीवेद अने नपुंसकवेद, ए वेदुनो समकालें क्षय करे, ते क्षयने समयेंज पुरुपवेदनो बंधादिक विधेद थाय, तेवार पठी अवेदक थको पुरुपवेद अने हास्यादिक पदक समकालें क्षय करे.

अने जो स्त्रीवेदोदयें श्रेणि पडिवजे, तो प्रथम नपुंसकवेद खपावे. पठी स्त्रीवेद सपावे; ते क्षयने समयेंज पुरुपवेदनो बंध, उदय अने उदीरणानो विधेद थाय. ते-वार पठी पुरुपवेद अने हास्यादिक पदकने समकालें क्षय करे.

हवे जे पुरुपवेदें श्रेणी आरंजे, ते आश्रयीनेज कहे ठे. क्रोध वेदतां पुरुपवेदी क्रोधना त्रण जाग करे. एक घोडाना काननी पेरें जे न्हाना न्हाना कर्मना पुज्ज तेना न्हाना न्हाना खंरु करे, जे थकी कालविशेषें तेने अश्वकर्णकर्णाळा कहीयें. ते रससहित कर्मनां दलिकने कूटी कूटीने किट्टिनी पेरें अत्यंत सूक्ष्म करे, तेने बीजो किट्टिकरणाळा कहीयें. ते किट्टिकरणळा कखा पठी ते किट्टि करी तेने वेदे, ते बीजो किट्टिवेदनाळा कहीयें. तिहां अश्वकर्णकरणाळायें वर्त्ततो थको समय समय प्रयें अनंताअपूर्व स्पर्शक संज्वलना चतुष्कना अंतरकरण थकी उपरली स्थितिने विषे करे, एतले संज्वलन चतुष्कना अंतरकरणनी उपरली स्थितिना प्रतिसमयें अनंत अपूर्व स्पर्शक करे, ते स्पर्शकतुं स्वरूप, पूर्वे करुं ठे, तिहांची जाणतुं.

ए अश्वकर्णकरणाळायें वर्त्ततो पुरुपवेदने पण समय जणी वे आवलिकारूप काळें करी क्रोधनेविषे गुणसंक्रमे करी संक्रमावतो थको ठेहले समयें सर्वे मंक्रमे करी संक्र-मावे. ए प्रकारें अर्हीआं पुरुपवेद क्षीण थयो अने अश्वकर्णकरणाळा पण पूर्ण थडे.

तदनंतर किट्टिकरणाळायें पेजे थको संज्वलन चतुष्कनी उपरली स्थितिगनद-लिकनी किट्टि करे, ते किट्टि परमाथें तो अनंती ठे तद्यापि चास समजावयाने अथे

स्थूलवेदनी अपेक्षायें, अस्तकल्पनायें एकेका कपायनी त्रण त्रण कल्पनायें कक्षीयें, तैवारं वार किट्टि होय, ए क्रोधें रूपक श्रेणी पडिवजताने जाणवुं.

अने जो मानोदयें श्रेणी पडिवजे, तो तेने उछल नाना विधियें करी, क्रोध खपावे थके शेष त्रण कपायनी पूर्वक्रमें करी नव किट्टि करे, जो मायाने उदयें श्रेणी आरंजी होय तो क्रोध अने मान, ए वे उछलना विधियें खपावे थके शेष वे कपायनी ठ किट्टि करे तथा जे लोकोदयें श्रेणी माने, ते क्रोध, मान, माया, ए त्रण उछलना विधियें उवेली खपावे, शेष एक लोचनीज त्रण किट्टि करे. ए किट्टि करवानो विधि कसो. ए किट्टिकरणाखा पूर्ण थये थके पठी किट्टिवेदनाखाने विपे पेठो थको जे जीवें क्रोधें श्रेणी आरंजी ठे ते क्रोधनी वीजी स्थिति मध्यें रहेलुं प्रथम किट्टिनुं दक्षिणं वीजी स्थितिमध्येथी आकर्षिने प्रथम स्थितिगत करे अने वेदे, ते ज्यां खगें समयाधिक एक आवलि शेष रहे त्यां खगें वेदें, तैवार पठी तेना अंतरसमयमां उपरली वीजी स्थितिमध्ये रहेलुं वीजी किट्टिनुं दक्ष, तेने आकर्षी प्रथम स्थितिगत करी वेदे, ते पण त्यां खगें वेदे, ज्यां खगें समयाधिक आवलिमात्र शेष रहे. तैवार पठी वली उपरली स्थितिनी वीजी किट्टिनां दक्ष आकर्षिने प्रथम स्थितिगत करी वेदे. एम ए त्रणे किट्टिवेदनाखाने विपे उपरली स्थितिनुं दक्षिण तेने गुणसंक्रमें करी प्रतिसमय असंख्येय गुणवृद्धि लक्षण संज्वलनमानने विपे प्रकृते ठे. एम वीजी किट्टिवेदनाखाना चरम समयने विपे संज्वलनक्रोधनो बंध, उदय अने उदीरणानो साथेंज व्यवष्टेद थाय अने सत्ताये पण ठेहली समयोन वे आवलिधियें पांच्युं दक्ष रणुं ठे पण ते विना वीजुं नथी. सर्वने मानने विपे प्रकृष्युं ठे.

तेने आगले समयें माननी वीजी स्थिति मध्येथी प्रथम किट्टिनुं दक्ष आकर्षी प्रथम स्थितिगत करी अंतरमुहूर्त्त खगें वेदे, तिहां जे क्रोधनुं दक्ष शेष रणुं ठे, तेने समयोन वे आवलिधियें गुणसंक्रमें करी संक्रमावे अने चरम समयें तो सर्व संक्रमे करी संक्रमावे, एतसे क्रोध दाय थयो. एम माननी पहेली किट्टिनुं दक्ष प्रथम स्थितियें करेणुं ठे तेने वेदनां वेदनां समयाधिक आवलि शेष रहे, तैवार पठी वीजा समयमां माननी उपरली स्थितिनी वीजी किट्टिनुं दक्ष आकर्षी प्रथम स्थितिगत करी ए रीतें वेदनां वेदनां समयाधिक आवलि शेष रहे, ते पठी अंतरसमयमां माननी उपरली स्थितिनी वीजी किट्टिनुं दक्ष आकर्षी तेने प्रथम स्थितिगत करीने वेदे, ते त्यां खगें वेदे, ज्यां खगें समयाधिक आवलिमात्र शेष रहे, तैवारं तेना चरमसमयें माननो बंध, उदय अने उदीरणानो समकाळें विष्टेद थाय. अने सत्तायें पण समयोन वे आवलिधियें पांच्युं दक्ष रहे, ते विना वीजा सर्व मायाने विपे प्रकृते करी गपान्यो ठे मातें.

पठी मायानुं वीजी स्थितिगतनी प्रथम किट्टिनुं दल, तेने प्रथम स्थितिगत करी अंतरमुहूर्त्त पर्यंत वेदे, तेमध्ये शेष माननुं दल जे रहुं हतुं, तेने समयोन वे आब-
 षिकार्ये गुणसंक्रमे करी अंतरमुहूर्त्त लग्ने मायाने विषे संक्रमावे, ठेहले समयें तो
 सर्व संक्रमे करी संक्रमावे, एटले माननो द्य घाय अने मायानो पण प्रथम कि-
 ट्टिदस वेदतां वेदतां समयाधिक आबलिमात्र रहे, ते पठी अनंतर समयें आगली
 वीजी किट्टिनां दलने प्रथम स्थितिगत करी वेदे, ते ज्यांसुधी समयाधिक आबलि-
 कामात्र शेष रहे त्यांसुधी वेदे. ते पठी अनंतर समयने विषे वीजी स्थितिगत र-
 हेणुं एणुं वीजी किट्टिनुं दलिक तेने आकर्षिने प्रथम स्थितिगत करीने वेदे. एम
 पूर्वली परे सर्व मायानी किट्टिनां दल वेदतो वेदतो, ठेहली किट्टिनां दल प्रथम
 स्थितिगत करी वेदतां जेवारें समयाधिक आबलिकामात्र शेष रहे, तेवारें मायानो
 वंध, उदय अने उदीरणा, ए त्रणे सायेंज विछेद घाय, मात्र समयोन वे आबलिनुं
 बाणुं दल सत्तायें रहुं ठे. बाकी सर्व संज्वलनलोचमध्ये हेणुं ठे.

तेवार पठी संज्वलन लोचनी उपरली स्थितिनी प्रथम किट्टिनुं दल, आकर्षी प्र-
 थम स्थितिगत करी, तेने अंतरमुहूर्त्त वेदे. तिहां शेष रणुं समयोन ये आबलिमात्र, संज-
 वलन मायानुं दल, तेने अंतरमुहूर्त्त लग्ने गुणसंक्रमे करी लोचनेविषे संक्रमावतो सं-
 क्रामुहूर्त्तने ठेहले समयें सर्व संक्रमे करी संक्रमावे, तेवारें संज्वलन लोचनी प्रथम
 किट्टिनुं दल पण समयाधिक आबलिमात्र रहे. तेवार पठी अनंतर समयें संज्वलन
 लोचनी उपरली वीजी स्थितिनी वीजी किट्टिनुं दल सर्वेणें प्रथम स्थितिगत करी वेदे,
 ते वेदतो वेदतो आगली वीजी किट्टिनां दलने ग्रहण करीने तेनी मूळ मूळ किट्टि करे, ते
 ए त्वां खणें करे, ज्यां खणे वीजी संज्वलन लोचनी किट्टिनुं दल ते प्रथम स्थितिगत
 रहुं ठे तेनी समयाधिक आबलिमात्र शेष रहे. त्यां खणे करे. ते समयें संज्वलन
 लोचनी वंध विछेद घाय. तथा वादर कपादनो उदय अने उदीरणा पण विछेद घाय,
 अने अनिष्टि गुणस्थानकतो काज पण विछेद घाय. ए त्रणेतो सायेंज विछेद घाय.

तेने आगले समयें लोचनी मूळ किट्टिनुं दल उपरली वीजी स्थितिगत करी
 आकर्षिने तेने प्रथम स्थितिगत करी वेदे. तेने मूळमंशाने वदति. एते ते वीजी
 किट्टिनी शेष आबलिकानी ठेहली किट्टि रही ते. ते सर्व वेदतां संक्रामुहूर्त्त
 अने निरुक्तसंक्रमे करी संक्रामने एटले लोचनी प्रथम किट्टिनुं शेष आबलिमात्र
 वीजी किट्टिना दलसयें संक्रामने. एते वीजी किट्टिनी शेष आबलिमात्र वीजी
 किट्टिना दलसयें संक्रामनी वेदे.

हे लोचनी मूळ किट्टिनुं दल सयें हें संक्रामने वे आबलिनुं बाणुं दल,

प्रतिसमयें स्थितिघातादिकें करी वेदतो वेदतो त्यां लगे खपावे, ज्यां लगे सूक्ष्मसंपराय अज्ञाना संख्याता जाग जाय, अने एक जाग शेष रहे, त्यां लगे खपावे. हवे शेष एक जाग रहे, तेवार्ं संज्वलन लोचने सर्व अपवर्तनाकरणें अपवर्तने एटले अपवर्तना तेने कहीयें के जे कर्मनी स्थितिरसनुं घटारुवुं एटले संज्वलन लोचनी स्थितिरस घटाडीने शेष सूक्ष्मसंपराय अज्ञा जेटलो राखे, हजी पण सूक्ष्मसंपराय अज्ञा अंतरमुहूर्त्त प्रमाण रही ठे, तेवार्ं मोहनीयना स्थितिघातादिक पांच पदार्थ विरम्या, परंतु हजी बीजा कर्मोनां स्थितिघातादिक प्रवर्त्तें ठे. अहींआं जे कर्मनी स्थिति तथा रसनुं घटाडवुं तेने अपवर्तना कहीयें. एटले संज्वलना लोचनी स्थिति तथा रसने घटानीने शेष सूक्ष्मसंपराय अज्ञा जेटलो राखे. हवे ते लोचनी अपवर्त्तकी स्थितिने वेदतो वेदतो त्यां लगे गयो, ज्यां लगे संज्वलन लोच समयाधिक आवलि मात्र रह्यो, तिहां एनी उदीरणा विराम पामी, केवल उदयें करीज वेदे ठे, ते ठेह्ला समय लगे जाणवुं. अने ठेह्ले समयें ज्ञानावरणपंचक, अंतरायपंचक, दर्शनावरण चार, उच्चैर्गोत्र, यशःकीर्त्ति, ए शोल प्रकृतिनो वंधविधेद थाय तथा मोहनीयनो उदय अने सत्ता पण विधेद थाय ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ७४ ॥

खीण कसाय छ चरिमे, निहं पयलं च द्विणश्च उउ मठो ॥

आवरण मंतराए, उउ मठो चरम समयम्मि ॥ ७५ ॥

अर्थ— संज्वलन लोच सर्व ह्य कस्या पठी क्षीण कपाय थयो तेने पण मोहनीय विना बीजां शेष कर्मोनी स्थितिघात, रसघात, गुणश्रेणी, गुणसंक्रम, तेमज पूर्ववती रीतें प्रवर्त्तें. ते क्षीण कपायाज्ञाना संख्याता जाग जाय, त्यां लगे प्रवर्त्तें अने शेष एक जाग रहे, तेवार्ं पांच ज्ञानावरण, पांच अंतराय, चार दर्शनावरण अने वे निद्रा, एवं शोल प्रकृतिनी सत्तानी स्थिति सर्व अपवर्त्तनायें अपवर्त्तने एटले घटानीने क्षीण कपायनी अज्ञा सरखी करे, पण निद्रादिकनी स्थिति स्वरूपनी अपेक्षायें एक समय हीन करें अने कर्मरूपें बराबर होय ते क्षीण कपाय अज्ञा हजी अंतरमुहूर्त्त प्रमाण रही ठे, तेवार्ं ते शोल प्रकृतिनां स्थितिघातादिक विराम पामे, बीजा शेष प्रकृतिनां स्थितिघातादिक हजी विराम पाम्यां नथी, ए शोल प्रकृतिने उदय उदीरणायें करीने वेदतां वेदतां समयाधिक आवलि मात्र शेष रहे, त्यां लगे वेदे, पठी उदीरणा विरमे, तेवार्ं एक आवलिकामात्र केवल उदयें करीने वेदे. ते यावत् खीणकसायछुचरिमे के० क्षीणकपायना द्विचरम समयें एटले ठेह्ला समयकी पूर्वलो समय तेने द्विचरम समयें कहीयें त्यांसुधी वेदे, पठी ते द्विचरम समयें नदंपयलंचद्विणश्चउमठो के० निद्रा अने प्रचलाने ठन्नस्य थको ह्ये एटले

निद्रादिक स्वरूप सत्तापेक्षाये क्षय आय. पठी आवरणं के० ज्ञानावरण पांच, दर्श-
नावरण चार अने अंतराएठउमठो के० अंतराय पांच, एवं चौद प्रकृतिने पण उ-
ग्रस्य थको चरमसमयम्मि के० ठेह्ला समयने विपे हणे ॥ ७५ ॥ ते चौद प्रकृति
क्षय कखा पठी आगळे समयेंज व्यवहारनयमतें सयोगी केवली थाय अने निश्चय-
नयमतें तो तेहीज समय केवली कहीयें, ते केवलज्ञानें करी सर्व लोकांलोक सर्वांशें
इत्य गुण पर्यायस्वरूपें देखे, जाणे. सर्वदर्शी थाय. एवुं कांश् थयुं नथी, थशे पण
नहीं अने थतुं पण नथी, के जे केवली न देखे. एम जघन्य तो अंतरमुहूर्त्त पर्यंत
अने उत्कृष्टो तो आठ वर्षे ऊणी. पूर्वकोटी वर्षपर्यंत पृथवीतलने विपे विचरीने पठी
जेने वेदनीयादिक कर्म आयुःकर्मथकी अधिका जोगववां रखां होय, तेवां शेष क-
माने आयुःकर्म बराबर करवाने अर्थें ते आठ समयनो समुद्रघात करे, पण वीजां
न करे. तिहां पहेले समयें पोताना शरीर प्रमाण जानो तथा उंचो, नीचो, लांबो,
चौद राज प्रमाण पोताना आत्मप्रदेशनो विस्तार, दंडाकार करे. तथा वीजे समयें ते
दंडमध्येंथी वेहु पासें प्रदेश श्रेणि विस्तरे, ते लोकांत लगें उत्तर दक्षिणें पसरे, ते-
वारें कमाडने आकारें आकार देखाय, तेने कपाट कहीयें. त्रीजे समयें पूर्व अने प-
श्चिमें वली वे प्रदेशनी श्रेणि करे, ते पण लोकांत लगें पसरे, तैवारें मंथाणनी पेरें
चार फडसुआं निकळे, एवा आकारें आत्मप्रदेशनी श्रेणी पसरे. तथा चौथे समयें ते
मंथाण आकारना चारे आंतराना आकाश प्रदेश समस्त रखा ठे तेने आत्मप्रदेश
करी पूरीने समयलोक व्यापी थाय. पांचमे समयें वली मंथाणना आंतराने संहरे,
ठे समयें मंथाण संहरे, सातमे समयें कपाट संहरे, आठमे समयें दंड पण संहरीने
शरीरस्थ स्वभावस्थ थाय.

तिहां पहेले समयें अने आठमे समयें औदारिक काययोगी होय, तथा वीजे,
ठे अने सातमे, ए त्रण समयें औदारिक मिश्रकाययोगी होय. अने वचला घण
समयें कामीणकाययोगी होय. ए त्रणे समयें अणाहारी होय. इत्यादिक अर्दीथां
वषणो विचार ठे परंतु विस्तारना जयथी नथी लख्यो.

हवे कोश्यक केवली समुद्रघात कखा विना पण मुक्तियें जाय. जे जणी श्री
ब्रह्मवणांमध्यें कळुं ठे “सर्वेविणंजंते केवली समुग्घायं गच्छं गोयमा नोक्षणमठे समठे
तस्सा जपण तुलाइं वंधणेहिं तिइहेय जवो पल्लइ कम्माइं ॥ न समुग्घायं समग-
इं अगंतुण समुग्घाय मणंतकेवली जिणा जरामरण विपरमुक्का सिद्धिवर गयं गया”
जेने आयुःकर्मनी स्थितिना कर्मपरमाणु सरखाज जवोपघाटी वेदनीयादिक कर्म
होय, ते समुद्रघात न करे, अने जे करे, ते पण अंतरमुहूर्त्त वचसिु याकतेज केवली

पेरें कारमुं परकर्त्रिम नथी, एवं सिद्धिसुहं के० सिद्धपदनुं सुख अनिर्वचनीय अनियण के० अनिधन एटले जेनो केवारें नाश नथी अर्थात् जेनो केवारें ठेह्मो नथी, अंतन आवे, जेनो क्षय नथी तथा राग द्वेषादिक जे सुखना वाधक ठे, तेने सर्वथा क्षय क-
 स्याथी मवावाहं के० अव्यावाध एटले वाधाकारी पीनाकारी एवा जे रोगादिक तेने मूलथी उन्मूल्या ठे ते जणी ते फरी प्रगट न थाय. ते विना पीडा न उपजे ते माटे अव्यावाध सुख ठे. बली तिरयणसारं के० त्रण रत्न जे ज्ञान, दर्शन अने चारित्र, तेनो सार एटले फलभूत ठे एटले रत्नत्रयीनो यत्न कस्याथी कर्म क्षय थाय ठे अने कर्म क्षय थयाथी मोक्षसुख लक्ष्यें ठेयें. माटे सिद्धिसुखनो अजिलाप करनारायें अवश्य रत्नत्रयीनो आश्रय करवो, केमके सिद्धना सुखनुं कारणभूत ते रत्नत्रयज ठे, एवा मोक्षसुखप्रत्यें ते परमात्मा सिद्ध जीव अणुह्वंति के० अनुजवे ठे ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ९० ॥

॥ हवे विशेष जाणवानी अजिलापावंतने उपदेश कहे ठे. ॥

डुरहिगम निजण परम, व रुद्र बहु जंग दिठिवायाळ ॥

अठा अणुसरिअथा, बंधोदय संत कम्माणं ॥ ९१ ॥

अर्थ- डुरहिगम के० डुरधिगम ते गंजीरार्थ एटले प्रमाण, नय, निक्षेपादिकें करी घणो दुर्लभ लहीयें, एवो अर्थ ठे जेने विपे, बली निजण के० निपुण एटले सूक्ष्म बुद्धिने गम्य एवो परमज के० परमजकृष्ट अथवा परमार्थ एटले यथावस्थित अर्थनो विचार, तेणे करी रुद्र के० रुचिर एटले सुहामणुं सूक्ष्ममतिना धणीना मनने आह्लादनुं करनार, एवं तथा बहुजंग के० बंधोदय सत्ताना घणा जांगा एटले वि-
 कल्प ठे जेने विपे एवं जे दिठिवायाळ के० दृष्टिवादनामा चारमुं अंग तेथकी बंधो-
 दयसंतकम्माणं के० बंधोदय सत्तावंत कर्मप्रकृतिना अठाअणुसरिअथा के० अहींथां जे अर्थ नथी कहा, ते अर्थ, सर्व तिहांथी जाणवा, जे जणी अहींथां तो संक्षे-
 परुचि जीवना अनुग्रहने अर्थें लेशमात्र अर्थ देखाड्यो ठे, पण विशेषार्थ तिहांथी समजवो ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ९१ ॥

॥ हवे ग्रंथकर्ता आचार्य, पोतानुं मानरहितपणुं अने

अनुद्धतपणुं देखाडे ठे. ॥

जो जठ अपडिपुन्नो, अठो अप्पागमेण बंधोति ॥

तं खमिऊण बहुसुआ, पूरे ऊणं परिकहंतु ॥ ९२ ॥

अर्थ- जोजठअपडिपुन्नोअठो के० ए सप्ततिकानामा ग्रंथने विपे जिहां बंधोदय सत्ताने विपे जे जे अर्थ अपरिपूर्ण एटले अधुरो कहेवाणो होय, केमके अप्पागमेण-

बंधोति के० में अद्वयगमपणे बांध्यो ठे, एटले में अद्वय शास्त्रने जाणवे करी बांध्यो ठे तेथी पूर्ण अर्थ बांध्यो न होय, इति एटले एवा हेतु माटें तें ते अर्थ बांधिकने विषे जिहां जेटलो उठो कहेबाणो होय तंखमिऊण के० ते रूप महारो अपराध जे अजाणपणुं तेने खमीने बहुसुआ के० बहुश्रुत बहुसिद्धांतना जाण जे गीतार्थ होय तेमणे पूरेऊण के० ते उठा अर्थनी प्रतिपादक एवी गाथादिकें करी पूरीने ते तत्प्रतिपादक गाथाउं ग्रंथमध्ये प्रक्षेपीने शिष्य आगलें तथा श्रोताजनो आगले परि-
कहंतु के० परिसमाप्त एटले संपूर्ण अर्थ कहेवो. जे जणी बहुश्रुत सज्जन ते सहजें परिपूर्ण ज्ञान सारसंपत्तिनी युक्ततायें करी परोपकार करवाने रसिकज होय ठे. माटे महारी उपर तथा शिष्य उपर उक्कृष्ट उपकारने कर्ता एवा ते बहुश्रुत सज्जन ते अवश्य महारो अपरिपूर्ण अर्थानिधानलक्षणरूप अपराध, तेने सहन करी परिपूर्ण अर्थ पूरीने शिष्यने कही. ते जणी बहुश्रुतने ए प्रार्थना युक्तज ठे ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ९२ ॥

॥ हवे गाथांमान कहे ठे. ॥

गाह्यगं सयरीए, चंद्रमहत्तर मयाणु सारीए ॥

टीगाइ नियमि आणं, एगूणा होइ नउईउं ॥ ९३ ॥

अर्थ- गाह्यगंसयरीए के० ए सप्ततिका ग्रंथना कर्ता चंद्रमहत्तराचार्यें पूर्वे तो सीतेर गाथाज करी हत्ती, जे माटें ए ग्रंथनुं सप्ततिका एवुं नाम थयुं. चंद्रमहत्तरमयाणुसारीएटीगाइनियमिआणं के० तेवार पठी ए ग्रंथनी टीकाकर्तायें ए डुवांध ग्रंथ जाणीने ग्रंथकर्ता चंद्रमहत्तराचार्यनी मतिने अनुसारें जिहां जोइयें, तिहां जाण्यनी गाथाउं जेखीने सुबोध कीधो, तेवारें ते चंद्रमहत्तरनी यंत्री शांकली गाथाउं मूकीने टीकाकारें ए सप्ततिकानी गाथाउं एगूणाहोइनउईउं के० एकूणी नेडुं एटले सर्व मखीने नेव्याशी गाथा संपूर्ण करी. ए रीतें ए सप्ततिकानामें ठळो कर्मग्रंथ समाप्त थयो ॥ इति समुच्चयार्थः ॥ ९३ ॥

॥ इति सप्ततिकानामा षष्ठः कर्मग्रंथः समाप्तः ॥

॥ अथ प्रशस्तिः ॥

॥ श्रीचंद्रगह्वावरपूर्णचंद्रो, मेधाविधिष्णोपगतो वितंडः ॥ प्राप्तप्रतिष्ठोयवनेश्व-
तस्तु, सूरीश्वरोऽञ्जुद्धिजयादितेनः ॥१॥ तत्पट्टपूर्वाचखचित्रज्ञानुः, कुपद्कद्दोदवणचि-
त्रज्ञानुः ॥ महातपाख्यातधरो धरायां, जीयात्स सूरिर्विजयादिदेवः ॥ २ ॥ तत्पट्टना-
व्यप्रियमौलिपृष्ठोऽञ्जुत्सूरिराजो विजयादिसिंहः ॥ यज्ञोचरस्पृहकृप्रशमोमृतोमातु, ए

दुवुतच्चित्रिपूपलोमे ॥ ३ ॥ तदीयगङ्गांबुजराजहंसः, सछिन्न संविहजनावतंसः वि-
 ध्वस्तदोपकृतशेषशेषो, जवेद्यशस्तोमगुरुयशस्वी ॥ ४ ॥ किं वपर्यतेऽन्यद्गुणगौरवंगिरा,
 मोघौतु मोघाचरणस्य तस्य ॥ यदीयविद्याधनतर्कितोतरा, किं सेवते देवगुरुर्न नाकम् ॥५॥
 यज्ज्ञेयतस्तद्गुरुहस्तसिद्धि, योगाङ्गाडोपीदृशशास्त्रवेत्ता ॥ किं योगिपाणीरितचूर्ण-
 योगा, ह्योहं न लोहोत्तमतां दधाति ॥ ६ ॥ आ प्रशस्तिमां प्रतियो घणी न मख-
 वार्थी केदलेक ठेकाणे अशुद्धता दीगमां आवे ठे ते सज्जनोण सुधारी वांचवुं.

॥ इति सप्ततिकानामा षष्ठः कर्मग्रंथः संपूर्णः ॥

तत्संपूर्णो च प्रकरणरत्नाकराजिधपुस्तकस्य चतुर्थो जागः समाप्तः ॥

गुरुश्रीमच्चारित्रविजयसुप्रसादात्

Printed by B. R. Ghanekar at the Nimaya-sagar Press, 23, Kolbhat Lane, Bombay.

Published by Mr. Bhanji Maya for Bhimsi Manek, House No. 228-231, Shaka Lane, Mandvi, Bombay.

ANURCHAND BHARODAN,
JAIN LIBRARY.

Moholla Marotian Ward,
Bikanir.

